
BIBLIOTECA NAZIONALE DI TORINO
L
V. 54

In Petra exaltauit me, et nunc exaltauit caput
meum super inim. os meos. Psal 26.
TRACTATVS
DE
IVRE PERSONARVM
EXTRA ECCLE AE GREMIVM
Cui propter
annexus est alter Tractatus
DE NEOPHYTIS.
AVCTORE
ANTONIO RICCIVLLO I.C.
Roblaneñ, Patritio Rhegino, in
Aula Romana Aduocato.
ROMAE, Sumptibus Io. Angeli Ruffinelli,
& Angeli Manni. 1622.
Typis Andreæ Phei. Superiorum permissu.

TRACTATVS
DE
IVRE PERSONARVM
EXTRA ECCLESIÆ GREMIVM
EXISTENTIVM.

Libris Nouem distinctus,

CVI PROPTER ARGVMENTI SIMILITVDINEM
Annexus est alter Tractatus

DE NEOPHYTIS.

OPVS PLANE SPECIOSVM FACILI, ELEGANTIQ. methodo dispositum, vsuiq. inprimis forensi accommodatum.

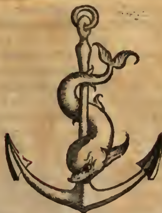
PRAELATIS, IVDICIBVS, ADVOCATIS, cæterisque tam in Foro, quàm in Scholis versantibus:

CLERICIS etiam tam SAECVLARIBVS, quàm REGVLARIBVS, INQVISITORIBVS, & CONFESSARIIS apprimè vtile, & necessarium.

AVCTORE ANTONIO RICCIVLLO I.C. ROBLANENSE
Patritio Rhegino, in Aula Romana Aduocato.

CVM TRIPLICI INDICE, ET CVM PRIVILEGIIS.

Prodit nunc primum.

ROMAE,
Sumptibus Io. Angeli Ruffinelli & Angeli Manni.

Ex Typographia Andreæ Phæi. MDCXXIII. Superiorum permissu.

LVDOVICO
LVDOVISIO
S.R.E. CARD. CAMERARIO
AMPLISSIMO.
ANTONIVS RICCIVLLVS.

Ractatus de Iure Personarum extra Ecclesiæ gremium existentium à me fortiuis horis absolutus, & cui propter argumẽti similitudinem adiunxi tractatum de Neophytis, iure suo sibi dicatur Ludouicę Card. Amplissimæ. Etenim cum contineat ius peculiare quo errantes à fidelibus signo quasi visibili distinguuntur, nulli sanè iustius debebatur quam tibi qui ex Principibus ecclesiæ vnus in primis es, & Gregorio XV. Pontifici Maximo (cuius proprium est alienos à Christi grege adueritatis semitam reuocare) sanguinis necessitudine, functionis ministerio, & laborum participatione proximior coniungeris. Qua de causa licet grauissimarum curarum, & negotiorum mole graueris, hoc tamen tibi præcipuum est, & primarium, vt modos viasque omnes perquiras quibus catholicam fidem apud Infideles promoueas, & in partibus hæretica labe maculatis iure quasi post liminij restituas. Testatur hoc ipsum sacra purpuratorum Patrum congregatio, diuino planè consilio, ad diuinam hanc rem peragendam a S. D. N. faustis catholici orbis auspicijs, te procurante instituta. Testantur, & acres assiduique labores quos hac eadem ex causa in sanctissimo vniuersalis Inquisitionis officio perfers, & subis; quibus planè declaras nihil tibi gratius nihilque iucundius accidere posse, quam quod sit huic rei proximum, & coniunctum. Pia etiam elemosinarum largitio, qua patruum imitatus, publicè priuateque vteris in pauperes, in eosque maximè, qui catholicam fidem amplexantur, te verum S. R. E. Camerarium, ac leuitæ Laurentij successorem dignissimum declarat, atque ideo Neophytorum, & aliorum ad fidem redeuntium legitimum tutorum.

Quod si in operum nuncupatione eius potissimum ratio haberi soleat, qui oblatum sibi munus possit,& velit splendore nominis illustrare, nullius certè ratio potiùs habenda fuisset quam tui, qui, & in excelsa es positu dignitate,& ita præclarè à natura,& ab his qui te rexerunt es institutus,vt non in eo errore verseris in quo nonnullos esse audio, qui existimant studium doctrinæ, & aliquando lectioni vacare Principi non conuenire. Mitto propensam in eos qui de literis benè merentur voluntatem: Mitto sinceram in homines beneuolentiam, pietatem, & clementiam qua familiares simul,& exteros; ciues, & alienigenas, nulla habita personarum acceptione complecteris: dicerem etiam inimicos, & hostes, (si demptis hostibus humani generis contra quos Gregorio præeunte castra cælestia in terris moderaris) alium quempiam inimicum tibi esse putarem. His fit,vt huius sæculi ingenia, bonique omnes, qui vident zelum religionis, studium doctrinæ, pietatem, & clementiam in homines, cæterasque virtutes Ecclesiastico Principe dignissimas in te simul decertare, vltro se sibi tradant, seque, suaque omnia deuoueant, & oculos non modo,sed animos etiam in tui obseruantiam conuertant; ac vi quadam interni amoris compulsi,longe maiora quam Dei ineffabilis prouidentia hucusque contulerit,tibi exoptent,& augurentur. Dignus planè nepos cui arcana sacri pectoris Gregorius credat,& in cuius humeros immensi oneris partem deponat, quemque curarum,& Imperij participem habeat dignissimum. Accessit,& illa causa huius operis nuncupandi tibi,quod te puero in optima indole tanquam in candida cera, plurimarum virtutum imagines efformatas agnoui,cum iubente eodem Patruo tuo,cuius ego gratia à iuuenilibus annis fruor, Episcopus Bellicastrensis frater meus,idemque cliens,& famulus tuus,iuris præcepta tibi declararet: quo tempore licuit vtrique nostrum nouellæ plantæ primitias degustare vsqueadeo,vt mirum certè nobis non videatur, si talem hodie conspicimus iuuentutis meridiem, qui tanta luce micantia conspeximus adolescentiæ crepuscula matutina. Accipe igitur, Card. Amplissime, munusculum tibi multis nominibus debitum, quod vt amplitudini tuæ aliqua ex parte respondeat, afferet secum in extrema eius parte Orationem à Gaspare Ricciullo à Fosso Archiepiscopo Rhegino gentili meo in aperitione Sacri Tridentini Concilij (cui ipse vsque ad finem interfuit,) habitam, quæ cum tota in ecclesiasticis dogmatibus tuendis,& in hæresibus confutandis expendatur,& operis congruit argumento, & ad instar peritissimi Pictoris,alumni sui errata,vel omissa tuto penicillo supplebit. Perge Card. Amplissime de Christiana Religione,deq. republica tota,de amicis,& alienis,vt hactenus fecisti benè mereri,sperans fore, vt fortunet acta,consilia que tua Deus,faciatque vt tibi, & per te Christiano populo prospera cuncta succedant.

AVCTOR

AVCTOR

PERSONIS EXTRA ECCLESIAE GREMIVM EXISTENTIBVS

Licet prohibente Apostolo fas mihi non sit vos salutare, nemo tamen prohibet quin omnibus spiritum sani consilij cupiens, vt illum vobis Deus impartiri dignetur, sinceris ex optem affectibus. Christianæ enim ciuitatis ciuem me esse memini, quem ex Christi præcepto non modo necessarios, & ciues, sed alienos etiã, & hostes omni beneuolentia complecti oporteat. non ita quidem vt eos in peccatis foueamus, sed vt ab omni errore diligenter, amiceque abductos ad bene viuendi rationem traducamus. Cumq. pie credere liceat, vos errore magis decipi, quam vt quod impium iudicatur ad extremum pertinaciter tueri velitis, ab homine Christiano alienum facturum non putaui, si quæ de rationibus vestris in tractationem contuli, ea vobis ob oculos proponerem: quæ vna si iusta officij mei causa esse videbitur, æquum est etiam illud me à vobis impetrare, vt sicubi sententia vestra aborrere videbitur, ne propterea vos mihi in odio esse suspicemini, sed ea quæ vobis ad salutem proponuntur in quam spero partem accipientes, sola opinionis dissentione à vobis dissidere existimetis.

GREGORIVS PAPA XV.

AD FVTVRAM REI MEMORIAM.

CVM sicut dilecti filij Ioannes Angelus Ruffinellus, & Angelus Mannus Bibliopolæ Almæ Vrbis nostræ Nobis nuper exponi fecerunt ipsi quendam tractatum de Iure Personarum extra Ecclesiæ gremium existentium à dilecto filio Antonio Ricciullo compositum in lucem ædere intendant, ac vereantur ne postquam in lucem prodierit, alij qui ex alieno labore lucrum quærunt ipsum Tractatum imprimi facere curent in ipsorum Ioannis Angeli, & Angeli præiudicium. Nos eorum indemnitati, ne ex impressione huiusmodi aliquod dispendium patiantur prouidere illos specialibus fauoribus, & gratijs prosequi volentes, & a quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsq. Ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione vel causa latis si quibus quomodolibet innodati existunt ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes; supplicationibus eorum nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, eisdem Ioanni Angelo, & Angelo, vt decennio proximo durante à primeua dicti tractatus, dummodo tamen antea à dilecto filio Magistro Sacri Palatij Apostolici approbatus sit impressione computandum, nemo tam in Vrbe, quam in reliquo statu Ecclesiastico mediate, vel immediate, Nobis subiecto tractatum prædictum sine speciali dictorum Ioannis Angeli, & Angeli, aut eorum hæredum, & successorum, seu ab eis causam habentium licentia imprimere, aut ab alio, vel alijs impressum vendere, seu venalem habere, aut proponere possit, & valeat Apostolica auctoritate, tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Inhibentes propterea vniuersis, & singulis vtriusque sexus Christifidelibus, primum librorum impressoribus sub quingentorum ducatorum auri de Camera, & amissionis librorum & Typorum omnium pro vna Cameræ nostræ Apostolicæ, ac pro alia eisdem Ioanni Angelo, & Angelo, ac pro reliqua tertijs partibus accusatori, & Iudici exequenti irremissibiliter applicandum, & eo ipso absque vlla declaratione, incurrendam pœnis, ne dicto decennio durante tractatum prædictum, aut aliquam eius partem tam in Vrbe, quam in reliquo statu Ecclesiastico prædictis sine huiusmodi licentia imprimere, aut ab alijs impressum vendere, seu venalem habere, aut proponere quoquo modo audeant, seu præsumant. Mandantes propterea dilectis filijs nostris & Apostolicæ Sedis de latere Legatis, seu eorum Vicelegatis, aut Præsidentibus, Gubernatoribus, Prætoribus, & alijs Iustitiæ Ministris Prouinciarum, Ciuitatum, Terrarum, & Locorum status nostri Ecclesiastici prædicti, quatenus eisdem Ioanni Angelo, & Angelo, eorumque hæredibus, & Successoribus, seu ab eis causam habentibus huiusmodi in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, quandocumque ab eisdem Ioanne Angelo, & Angelo, seu alijs prædictis fuerint requisiti, pœnas prædictas contra quoscumque inobedientes irremissibiliter exequantur. Non obstan. constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac quibusuis statutis, & consuetudinibus, etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegijs quoque indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & approbatis, cæterisq; contrarijs quibuscumque. Volumus autem, quod præsentium transumptis etiam in ipso tractatu impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutione munitis eadem prorsus fides adhiberetur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ. Dat. Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die xxiij Iunij. MDCXXII. Pontificatus nostri Anno Secundo.

S. Card. S. Susannæ.

ERDINANDVS SECVNDVS Diuina fauente clementia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemię, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniole, & Virtembergæ &c: Comes Tyrolis. Agnoscimus, & notum facimus vigore præsentium vniuersis, Quod cum demisſè Nobis exponi curarit Antonius Ricciullus in Curia Romana Aduocatus se se Lucubrationes de iure personarum extra Ecclesiæ gremium existentium quas diuturno labore & studio collegerit, quo in plurium vtilitatem redundent, præli beneficio publici iuris facere decreuisse, Sed vereri ne aliorum auiditate, qui quæstus causa primas id genus editiones præpropere, nonnunquam etiam viciosè imitari consueuerunt, ipse sperato Lucubrationum, & sumptuum suorum fructu ad alios translato, iniquè fraudetur, Suppliciter proinde rogando, vt indènitati suæ hoc loci benignè consulere, ipsumque Diplomate nostro Typographico aduersus istiusmodi fraudulentas molitiones clementer munire dignaremur. Nos pro singularis erga rem literariam, & viros eruditos animi nostri affectione dictæ petitioni haud grauatim deferendum censuimus, quemadmodum vigore præsentium deferimur; Adeoque vniuersis & singulis Typographis, Bibliopolis, & alijs quibuscunque negotiationem librariam exercentibus serio inhibemus & vetamus, ne quis per totum Sacrum Romanum Imperium, Regnaque & Prouincias nostras hæreditarias præter Authoris, vel Typographi cui curam eam commiserit, scitum, voluntatem, & consensum supradictas Lucubrationes, siue in toto siue in parte intra proximum decennium à prima editionis die computandum recudere vel imprimere, aut alibi recusas vel impressas adducere, vendere, vel quouis modo clam vel palam distrahere audeat vel præsumat. Si quis autem Edictum hoc nostrum transgredi, violare aut contemnere deprehendatur, eum non solum huiusmodi libris perperam recusis, & apportatis, quos dictus Author, aut Typographus, eorumue hæredes, vbicunque inuenti fuerint, siue propria, siue Magistratus ibidem authoritate atque auxilio sibi vendicare poterunt priuandum, sed & pœna decem Marcharum, auri puri, cuius semis dicto Authori aut Typographo, eorumue hæredibus, alter vero semis fisco nostro Imperiali fraudis vindici toties quoties contra factum fuerit, pendatur, omni spe veniæ sublata mulctandum decernimus dummodo tamen eiusmodi Lucubrationes nihil in se scandalosum aut Orthodoxe Religioni Catholicæ, Sacrique Romani Imperij Constitutionibus aduersum, vel bonis moribus contrarium siue in præfatione, siue in contextu, seu alias quecumque modo contineant, & Author ipse vel Typographus terna vt minimum dictarum Lucubrationum exemplaria suis sumptibus quam primum ad Cancellariam nostram Imperialem Aulicam trasmiserit. Mandamus dignitatis aut ergo vniuersis & Sacri Romani Imperij Regnorumque Ac Ditionum nostrarum hæreditariarum subditis, cuiuscumque status gradus, ordinis conditionis, dignitatis praeminentiæ existant, tam Ecclesiasticis quam sæcularibus, præsertim vero ijs qui in Magistratu constituti vel proprio vel superiorum nomine & loco ius ac iustitiæ administrationem exercent, ne quenquam Priuilegium hoc nostrum Cæsareum temere & impune transgredi, aut violare patiantur, quin potius contumaces, si quos fortè compererint, præscripta pœna multari, alijsque modis idoneis cœrceri curent, quatenus & ipsi eandem mulctam euitare voluerint. Harum testimonio literarum, manu nostra subscriptarum, & Sigilli nostri Cæsarei impressione munitarum. Datum in Ciuitate nostra Viennæ die decimasexta mensi Augusti, Anno Domini mile simo, sexcentesimo, Vigesimo primo, Regnorum nostrorum Romani secundo, Hungarici quarto, Bohemici verò quinto.

Ad mandatum Sacræ Cesareæ Maiestatis proprium.

Hermannus Questenbergh.

OVIS par la grace de Dieu Roy de France & de Nauarre &c. A nos amez & feaulx les gens tenans nos Courts & parlement. Preuost de Paris, Bailli de Rouen, Senefchal de Lion,& aultres nos baillifz, Senefchaulx, Preuoftz ou leurs lieutenans,& chacun endroict foy comme Il apartiendra falut. Nous auons receu l'humble fupplication d'Anthoyne Ricciulle Aduocat en Court de Rome contenant quil defire fere imprimer & metre en lumiere, le traictè quil afaict & compofe de Iure Perfonarum & in peccato publicò exiftentium, Mais parce quil craint, quayant donè le iour a fon oeuure, les imprimeurs & libraires de noftre Royaume l'aiant veu,& recouurè, ne le facet imprimer & mettre foubs la preffe & par ce moyen empefchent, que les exemplaires, quil en aura faict tirer a fes frais & defpens, ne fe vendent & debitent bien en noftro Royaume, & ailleurs a fa perte & dommage a fin d'obuier a ces inconuenient, Et luy donér moyen de retirer en detail, & par le menu dans certain temps ce quil lui conuient debourfer, pour fournir a cette defpence que tumberoit fur luy feul. Il nous a treshumblement requis & fuppliè, vouloir deffendre a tous Imprimeurs & libraires François, & autres nos regnicoles de faire imprimer & ex pofer en vente le dict traictè, liure imprimè par aultre que par l'imprimeur que le dict Ricciulle aura choifi, pur ce faire pendant le temps de ans, feulement, A fin durant ce delay Il puiffe par la vente quil en fera fe rembourfer de fes aduances,& luy en outroier nos lettres fur ce neceffaires. A ces caufes apres quil nous eft apparu de la permiffion d'imprimer le dict traictè que frere Petrofne de l'ordre des Prefcheurs Maiftre du Sacrè pallais Apoftolique, a donè au dict Ricciulle le 22. Septembre dernier, fur l'atteftation de frere Nicolas Riccard presbitre du dict ordre, Gafpard Spitille de la compagnie des Peres Iefuiftes, & Pierre Albertin profeffeur publicq en droict Canon de l'vniuerfitè de Rome que l oeuure ne côtiêt aucune chofe qui foit contraire aus bones moeurs, a la foy Catholique. & que proffitera grandemêt au publicq qui eft ci attachè foubs le côtrefeel de noftre Châcellerie Nous vous mandons ordonons & expreffemêt enioignôs par ces prefentes que vous aiés chacun en voftre reffort & iuridiction, a faire côme nous auôs faict & faifons, tres expreffe inhibition & deffences a tous imprimeurs, libraires d'imprimer ou faire imprimer, & mettre foubs la preffe le dict traictè & liure, diceluy faire expofer en vente ni debiter en leurs bouticques d'autres impreffions que de celles de l'imprimeur & libraire aura pour ce faict eleu, choify & aduouè pour imprimeur de fon oeuure & a qui il aura permis de le mettre en lumiere. Et ce pendant neuf ans feullement fur peine de mille liures d'amende, confifcations des exemplaires dont il fe trouueront faifis, defpens dommages & interefts du dict Riciulle. Et a fin que les imprimeurs & libraires demeurans dans les villes, & autres endroits de noftre dict Royaume ne puiffent ignorer les dictes deffences Nous voulons quen faifant par l'autheur inferer ces prefentes, au commencement ou a la fin des impreffions de fon liure elles foint tenues pour bien notiffièes ausdicts imprimeurs & libraires & que foy y foit adiouftèe comme au prefent original car tel eft noftre plaifir Donè a Paris le quinxieme jour de Feburier l'an de grace mil fix cens vingt deux & de noftre regne le douxiefme.

Il fauldra metre dans la bibliotecque du Roy a Paris Vn exemplaire du dict liure.

Par le Roy en fon confeil.

Pretis

IN TRACTATV ANTONII RICCIVLLI I.V.C. de Iure Perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium.

Hieronymi Pecorarii è Societate IESV.

EPIGRAMMA.

SEV mala fæx Hominum, ſeu fax, ſeu turpis Erimnys,
Semirelicta orbi, ſemirecepta rogo.
Vnde pedes Excetra refers; Caput vnde perennat?
Icta noui telis Herculis Hydra cadis,
Stirps rediuiua mori renuis; ſed neſcia vinci,
Tunc magis immoreris cum magis exoreris.
Sæuis Marte,minis flagras incendia voluis;
Quæ ruis,ipſa feris;quæ furis,ipſa peris.
Sacra cohors Erebi diris; bene viuere diſcis:
Ac potes æternum cæſa renata mori.
Qui fert exitium calamus tibi;numen amicum
Conciliat: calamo ſoſpite,ſoſpes eris.
Vita tibi probroſa lues;tibi gloria lethum;
Manibus ac fauſtis contumulata manes.

ANGELI GALLVTII EIVSDEM SOCIETATIS.

SEPTENI è ſpecula collis,luctantia Cælo
Agmina Ricciulli mens oculata videt.
Ilicet,ingenij validis accingitur armis;
Doctaque cordato pectore bella mouet.
Pro gladio eſt calamus,mentes,non membra laceſſens:
Nobile,pro clypei mole,volumen erit.
Iuris at auſpicijs bellum ſtat.vicimus ergo.
Ius propugnantem vincere iure decet.

EIVSDEM.

VIRIBVS Herculeis ſepteno bellua rictu
Concidit, exitio nobilitata ſuo.
Quæ caput,in Cælum nunc erigit Hydra,nouenum,
En tuus,Antoni iam labor eſt.& honos.
Emeritus terræ Alcides ſuper æthera raptus
Fertur,quò tu,nunc ætheris emeritus?

I[mpri]matur, ſi videbitur Reuerendiſs. P. Mag. Sac. Palatij Apoſtolici.

Cæſar Fidelis Vicesgerens.

EGO Petrus Albertinus in Almæ Vrbis Gymnaſio Pontificij iuris Primarius Profeſſor de mandato Reuerendiſſimi P.Fr. Hyacinthi Petronij Apoſtolici Palatij Magiſtri perlegi, atq. recenſui diligenter Opus inſcriptum de Iure Perſonarum extra Eccleſiæ gremium Exiſtentium, libris nouem compræhenſum, Auctore,Eximio I.C.D. Antonio Ricciullo in Romana Aula integerrimo Aduocato, nihilque in eo reperi quod bonis moribus, religioni, vel ſacrorum Canonum Decretis aduerſetur: Sed omnia cum præclarè, ac eruditè. tum doctè, ac vtiliter ad vſum etiam forenſem ingenioſè accommodata; In quarum fidem hæc propria manu ſubſcripſi. Romæ 25 Maij 1621.

Petrus Albertinus,qui ſupra manu propria.

DE mandato Reuerendiſſimi Sacri Apoſtolici Palatij Magiſtri: Legi Tractatum de Iure Perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium admodum Illuſtris,& Excellentis D.D.Antonij Ricciulli,& in eo nihil,quod Fidei, boniſue moribus aduerſetur, inueni, quin potius ſacris Canonibus conſonum, dignumque iudico ob doctrinam eruditionemque, qui in lucem edatur, omniumque manibus teratur. In cuius rei fidem has manu mea ſubſcriptas dedi Tibure 16. Maij 1621.

Gaſpar Spitillius Societatis Ieſu

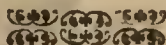
LEGI de mandato Reuerendiss. S. Pal. Apost. Magistri, quam de Iure Personarum extra Ecclesiæ gremium existentium &c. Peril^l. ac Excellentiss. D. Antonius Ricciullus I. V. Consultissimus, egregiam commentationem lucubrauit. Nil offendi, quod iure possit offendere. Constant omnia, & orthodoxæ fidei, sacris canonibus, probitate moribus consonant. Respondent Authori, quod summa laus censeri debeat. Dignam iudico, quæ communem lucem aspiciat, vt quæ non modicam communibus studijs lucem, & foro Ecclesiastico paritura sit vtilitatem. Romę in S. Thomæ Collegio ad S. Mariam super Mineruam xv. Kal. Nouembris MDCXXI.

Fr. Nicolaus Riccardus S. Theol. Mag. & Regens.

Imprimatur Fr. Hyacintus Petronius ordinis Præd. Sacri Apostol. Palatij Magister.

INDEX LIBRORVM
QVÆ IN HOC TRACTATV CONTINENTVR.

INDEX ARGVMENTORVM.

Liber Primus.

Liber Secundus.

Liber tertius.

Liber Quartus.

de

Liber Quintus.

Liber Sextus.

De Apostatis fidei.

An

Liber septimus.

De Apostatis à statu Clericali.

Liber Octauus.

De Apostatis Religionis.

Apo-

Liber Nonus.

De Schiſmaticis.

De Neophytis.

DE

TRACTATVS DE IVRE PERSONARVM EXTRA ECCLESIÆ GREMIVM EXISTENTIVM.

Auctore

ANTONIO RICCIVLLO IVRECONSVLTO.

Liber Primus.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ vox, quid significet.*
2 *Ad Ecclesiam nemo conuertitur, nisi Diuina vocatione præuentus.*
3 *Vocatio ad Ecclesiam est primum beneficium, quod à Deo recipimus.*
4 *Ecclesiæ nomen est æquiuocum, & aptum importare multitudinem in bonum, & in malum conuocatam.*
5 *Ecclesia solus Christianus Populus vocatur.*
6 *Synagoga propria est Populi Iudaici.*
7 *Christianus, & Iudaicus Populus, quare distinctis nominibus nuncupentur.*
8 *Nominis simultanea nuncupatio gignit amorem, & beneuolentiam inter homines. & num. 11. & 12.*
9 *Per conditionem eiusdem nominis ferendi antiquitus tertium genus adoptionis explicabatur.*
10 *Conditio ferendi nomen, & arma est necessaria, & ad vnguem implenda, & ante aditam hæreditatem.*
11 *Elimelech iuri propinquitatis cessit Booz, & quare.*
12 *Aeneas Latio potitus ad conciliandum Aboriginum animos, Latinos vocari præcepit.*
13 *Nominis antiqui recordatio magnam vim habet.*
14 *Nomen qua ratione mutetur infidelibus ad fidem venientibus.*

ARGVMENTVM.

Explicatur significatio nominis Ecclesiæ, ac simul ratio subijcitur qua factum est, vt post Christi aduentum Christianus, & Iudaicus Populus distinctis nuncupentur nominibus; cuius occasione plura de simultanea nominis significatione traduntur.

A CAPVT

CAPVT PRIMVM.

D rem pertinet, vt quando tota de iure personarum extra Ecclesiæ gremium existentium, est futura tractatio, principio ipsius Eccle-
1 siæ nomen explicetur. Igitur Ecclesia græca vox est, idemque significat, quod latine hominum multitudo simul in v-
2 num vocatorum. Fortasse, quia nemo ad hunc populum suo proprio instinctu se adiungit, sed omnes à Diuina vocatione præueniuntur. *Hostien. in cap. dudum, de conuers. coniug. Anan. in cap. Iudæi, el 2. sub num. 2. vers. nota quod, de*
3 *Iudæis*. Est enim vocatio primum beneficium, quod Sancti à Deo recipiunt. *Quos vocauit* (inquit Apostolus) *hos iustificauit, quos iustificauit, hos, & magnificauit. Et Actuum 2. Quoscunque aduocauerit Dominus Deus noster. Hinc Paulus ad Corinth. cap. 1.* Et fere in vniuersis eius epistolis, Christianos appellat vocatos. Suaptè natura Ecclesiæ nomen
4 est æquiuocum, aptum videlicet significare multitudinem in bonum, & in malum conuocatam, prout adiuncti qualitas exposcit: quo fit vt in veteri lege quandoque Ecclesiam reperies Domini. *Num. c. 20. Cur eduxisti Ecclesiam Domini in solitudine*, & quandoque Ecclesiam impiorum, & malignantium. *Odiui Ecclesiam malignantium, & cum im-*
5 *piis non sedebo. Psal. 25.* In nouo tamen testamento restricta est vocis huius significatio ad populum Christianum qui solus hodie Ecclesiæ nomen agnoscit. Et *vt D. August. est auctor in psal. 81.* Licet antiquus Hebræorum populus in sacris litteris modo ecclesia, modo syna-
6 goga sit nuncupatus, tamen post Christi aduentum facta est horum nominum distinctio, ita vt per Ecclesiam populus Christians, per synagogam vero popu-
7 lus Iudaicus significetur. Hæc autem nominis distinctio facta videtur, quia decebat vt qui ab Ecclesia dissident, moribus, ritibus, & sacrificio, peculiari etiam nota ab illis distinguerentur, *cap. in nonnullis, vbi plene Glosa, & Doctores extra de Iudæis*. Etenim si signo visibili meretrices distinguuntur à Matronis, *l. item apud Labeonem, §. si quis Virgines, ff. de iniur.* ac serui discernuntur ab ingenuis, *l. 1. & quipileati, C. de Latin. liber. toll.* vtique equius oportuit distingui à Christianis Iudæos quorum cæcitas eos fornicare fecit à fide, *cap. Idolatria 28. q. 1.* Et indurata perfidia diro subiecit iugo seruitutis, *cap. etsi Iudæos, §. iubibemus, extr. de Iudæis*. Ac decuit sanè, vt nomine distinguerentur eò magis, quo conciliat persæpe amorem inter homines, simultanea nominis significatio, quòd grauiter docuit *Plato in Phileno, dum* inquit *magna circa nomina in Diis etiam cadit affectio*, ac liquet manifeste, *ex text. in l. cum filius, §. pater, ff. de leg. 2. ibi Sempronio nepoti meo plus tribuas, in honorem nominis mei*; nam, vt dicit ibi *Accurs.* nepos ille eodem nomine vocabatur, quo & testator. Concinit etiam quod *in l. hoc iure, §. vlt. ff. de donat.* fit mentio cum ipsam: qui centum alteri spoponderat, si iurasset se nomen illius laturum. Itē & quod eiusdem nominis impositio dicitur habere vim subrogationis in locū eius, qui tale nomen gerebat, adeo vt eadem persona reputetur, *vt probat aperte test. in l. filia, §. fi. ff de cond. & demonstr. quem alibi non esse scribit ibi Socci. in secundo notab. Dec. in cap. 1. num. 12. de probat. Gomes. in §. fuerat. nu. 5. vers. Ampliatur illa regula, instit. de action. Gabr.*
8 *concl. 2. nu. 2. de reg iur.* Huc etiam facit, quod Prisci Romani per cōditionem nominis ferendi tertium genus adoptionis explicare solebant, vt oculatè animaduertit. *Ant. Aug. de leg. tit. de lege Iulia, de adulter.* Hinc valida, & necessaria existi-
9 matur conditio si tulerit nomen, cognomen, vel arma alienæ familiæ, siue conditio adijciatur per viam contractus, *d. l. ex hoc iure, §. fi. ff. de donat.* siue per viam vltimæ volūtatis, *vt in l. facta 65. §. si ve-*
10 *ro nominis, ff. ad Trebell.* Quinimo hæc conditio tanti reputatur momēti, vt nisi ad vnguem, & ante aditam hæreditatem implea-

impleatur, hæreditas, vel relictum, aut donatio prorsus deficiat. *Bald. in l. 1. C. de verbor. signific. Decius consil. 273. sub num. 2. versic. sed tamen praemissis non obstantibus Guidopap. decisio. 252. Soccin. Sen. in l. quibus diebus, §. termilius, num. 10. ff. de condit. & demonstr. & consil. 259. in princip. lib. 2.* Parisius *consil. 19. num. 35. & sequen. lib. 2. Grat. consil. 5. num. 75. & 77. lib. 2. Gulielm. de Benedict. in cap. Raynutius, num. 44. 45. & sequen. de testam. Menoch. de arbitr. casu 318. num. 11. Cassan. de glor. mund. par. 1. consid. 38. conclus. 46. Tiraquell. de leg. connub. l. 5. num. 24. Peregrin. de Fideicommiss. art. 11. num. 121. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 14. sub num. 5. Ioseph. de Rustic. tract. an & quando filii in conditione positi censeantur vocati lib. 2. cap. 6. plenissime Thesaur. decis. 270. quae incipit nomen, & arma, ubi materiam late prosequitur, & multipliciter*
11 *declarat*. His concordat, quod antiquitus apud populum Israeliticum Elimelech cessit iuri propinquitatis, passusque est illud deuenire ad Booz simul cum Ruth vxore defuncti, adhoc ne defuncti vocabulum cogeretur assumere, ut legitur in libro *Ruth cap.* 4. Et sane nominis similitudinem uim habere ad amorem conciliandum, facto decla-
12 rauit prudens Troianus ille, qui latio potitus, quo facilius (*vt Liuius refert*) Aborigenum animos aduersus Turnum, & Mezentium sibi conciliaret, Latinos utramque gentem nuncupari præcepit.
13 Habet etiam prisci nominis recordatio, nescio quid latentis uis cum periculo coniunctæ, quæ reuersionem ad antiquã superstitionem potest operari, ut pluribus probat *Aym. consil. 73. sub num.*
14 14. Ex his intelligimus non otiose in Ecclesia Catholica esse introductum, ut Infidelibus ad fidem uenientibus prisca mutentur nomina, & alia iuxta Christianæ pietatis ritum imponantur; nam præter rationes prædictas, legimus quod Paulus post conuersionem relicto prisco nomine aliud assumpsit. Vnde Scriptura inquit, Saulus, qui & Paulus uocatur, *Act. cap. 9.* & apud Romanos, si quis libertus, manceps, publicanus, aut similis notæ homo, singularis Imperatoris munere equestri ordine esset donatus, non prius admittebatur, quam sublatis explosisque ueteribus nominibus, *Alexand. ab Alexand. lib. 2. cap. 29.*

SVMMARIVM.

1 *Synagoga quid significet.*
2 *Abel fuit Ecclesiae typus.*
3 *Synagogae oblationes à Deo non recipiuntur.*
4 *Synagoga Lunae similis.*
5 *Synagogae incrementum, & decrementum.*
6 *Ecclesia similis arcturo.*
7 *Synagogae umbra Agar.*
8 *Synagoga uti tabernaculum ligneum imbecille.*

SVMMARIVM.

Quatuor subijciuntur rationes, quibus factum videri potest, vt post Christi aduentum populus hebraicus Synagoga magis quã Ecclesia diceretur.

CAP. II.

Ongruum multiplici ratione fuit ut post Christi aduentum populus Hebraicus Synagoga magis quã Ecclesia diceretur.

Primo, quia, ut in principio dictum est, cum Ecclesia idem sit, quod conuocatio, illa quidem propria solet esse hominum prudentum, & rationabilium, *Can. Canones ad fin. 15. distinct.* Syna-
1 goga uerò, cum idem significet, quod Congregatio, propria solet esse Brutorum, & irrationabilium, D. *Augustin. super psal. 81. vers. stetit Deus, Isidor. ethimolog. libro 8. cap. 8. Barrad. in Sa-*

cram histor. lib. 5. cap. 7. tom. 2. Archidiac. in cap. Ecclesia, de consecrat. dist. 1. Abb. in cap. 3. de Iudaeis.

Secundo, quia (*vt idem Augustinus est auctor lib. 2. contra Faust. cap. 9.*) ty-
2 pus Ecclesiae fuit Abel, à quo fidelium conuocatio prima sumpsit initia: Synagogae verò, Iudaicique populi imago, fuit impius Cain. Inuidiae stimulis incitatus Cain, Abelem foras in agro eductum occidit: eiusdem inuidiae agitata Synagoga, Christum foras in montem Caluariae perductum interfecit. Fratricidii paenam indixit Cain Deus, vt profugus vagaretur super terram. *Gen. cap.* 4. Vaga, & profuga vagatur Synagoga Iudaeorum, & captiui ducuntur in omnes gentes, *Luc. cap.* 21. Interrogatur Cain à Deo, vbi esset Abel frater suus? negat ipse dicens: *Nescio, numquid custos fratris mei sum ego?* Interrogatur & hodie Synagoga de Christo, & respondet nescire, nec agnoscere Christum, quem dicimus. Offert sacrificium Abel de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorū, & Deo fit gratum: offert Cain, & reprobatur. Offert & Ecclesia quotidie per suos Sacerdotes hostiam acceptissimam, videlicet Christum primogenitum, plenum adipe Diuinitatis gratiae,
3 & deuotionis: offert & Synagoga oblationes quasdam, & à Deo non recipiuntur, iuxta illud *psal.* 49. Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus
4 tuis hircos. Fuit insuper Synagoga Lunae similis, quae multiplicem habet mutationem; est enim Luna in nouilunio parua, paulatim vsque ad plenitudinem augetur, deinde minuitur, ac disparet. Similem in modum antiquus ille popu-
5 lus, vt Luna in Abrahamo, Isaac, & Iacob exortus paruus fuit; paulatim in Aegypto, & Palestina vsque ad plenitudinem, idest vsque ad Regnum, & vsque ad Dauidem, & Salomonem creuit: (Fuit enim Synagogae plenilunium Dauidis, & Salomonis tempore, quo ad summum peruenit splendorem) *vt Sebastian. Barrad. est auctor in Comment. ad Sacr. histor. lib. 5. c. 91.* Post hoc plenilunium coepit decrescere, ac lumen amittere. Diuisum est enim Regnum, Populus in idolatriam est lapsus; decem tribus in captiuitatem deductae; denique in transmigratione Babylonica, & Christi aduentu Luna disparuit. Ec-
6 clesia verò, vt inquit *D. Gregor. lib. 29. moral. cap.* 28. Similis est Arturo, qui per girum suum nocturna spatia non occasurus illustrat.

7 Tertio, quia Synagogae vmbra fuit Agar, Ancilla, Abraham, vt *Paul. scribit ad Galat. cap.* 4. Ecclesia vero figura fuit Sara; ac proinde quemadmodum Ancilla filios parit seruos, *l. ex Seruorum, ff. de stat. homin. §. serui institu. de iure personarum, l. partum, C. de rei vendic.* Sic illa seruilis conditionis populum creat, *cap. etsi iudaeis, §. inhibemus extra de iudaeis, Oldrad. consil. 72. sub num. 3. ad finem.* Ecclesia autem vti libera filios gignit ingenuos, & in summa libertate, *dict. cap. et si iudaeos, vbi glos. in verb. libere.*

8 Quarto, quia Synagoga fuit veluti tabernaculum ligneum, imbecille, mobile, & temporaneum; Ecclesia vero templum est fixum, stabile, & perpetuum; ideoque quemadmodum extructo templo Tabernaculum abiicitur; sic Synagoga constructa iam Ecclesia per aduentum Christi, Moysis lege abrogata eidem cessit Ecclesię; quae veluti alto fundata supra petram vsque in sęculum nō delebitur, *Matth. c. 24. c. haec fides, 24. quaest. 1. cap. 2. verb. cum quae pugnent, de consecrat. distinct. 4. late Turrecrem. in summa, de Ecclesia lib. primo, cap.* 28.

SVMMARIVM.

1 *Intell. cap. licet Ecclesia, de consecrat. distinct.* 1.
2 *Diffinitio Ecclesiae à Turrecremata tradita, est insufficiens.*
3 *Diffinitio Ecclesia tradita per Illustriss. Bellarmin. probatur.*
4 *Ecclesia in se est vna licet consistat in multitudine populorum credentium.*
5 *Sola cordis credulitas non constituit hominem in Ecclesia.*

ARGV.

ARGVMENTVM.

Ecclesia quomodo diffiniatur.

CAP. III.

1 Licet *in cap. Ecclesia, de consecrat. dist.* 1. Ecclesia describatur, quod sit *Catholicorum collectio*, illa tamen simplex est descriptio, ad distinguendum cœtum Catholicorum ab Ecclesia, quæ Basilica, seu sacra Domus nuncupatur. Quod facilè colligere licet, tum ex vniuersa illius distinctionis materia, in qua tota agitur de Basilicarum consecratione, tum ex eorumdem verborum contextu, dum inquit *Ecclesia*, idest *Catholicorum collectio, quomodo sine Apostolicæ Sedis institutur nutu, quando iuxta decreta, nec ipsa debet absque præceptione Papæ Basilica nuncupari?* Mirandum propterea non est, si nec euacuat essentiam rei diffinitæ, nec ex partibus veræ diffinitionis constat. Quod animaduertens *Turrecrem. lib. 1. de eccles. cap. 1. circa med. Ecclesiam sic diffiniri*
2 *posse censuit. Est Fidelium Vniuersitas, quæ vnius veri cultu, vel Fidei professione conueniat.* Sed nec ista in vim diffinitionis probanda videtur; tum quia excommunicati sunt verè Catholici, & tamen sunt extra Ecclesiam, *cap. cum inter, vbi Doctor. & præsertim Bald. sub num. 2. de except.* tum etiam, quia solam explicat fidei professionem, quæ, vt infra dicetur, minime sufficit ad hoc, vt quis constituatur in Ecclesia. Addo quod nec exprimit Sacramentorum perceptionem, nec subiectionem Romano Pontifici, quæ duo (vt ex sequentibus apparebit) sunt præcise necessaria, vt quis in Ecclesia esse dicatur.

3 Proinde Illustrissimus D. Cardinalis *Bellarm. lib. 3. de Ecclesia cap. 2.* Ecclesiam sic diffinit. *Est cœtus hominum eiusdem Christianæ Fidei professione, & eorumdem Sacramentorum communione colligatum, sub regimine legitimorum pastorum, ac præcipue vnius Christi in Terris Vicarii Romani Pontificis.* Hæc quidem diffinitio ex tribus partibus constat, quæ necessariæ sunt ad hoc vt homo esse in Ecclesia dicatur, nec quicquam habeo, quod in ea vlterius desiderem. Inquit enim Primo *est cœtus*, vt hoc verbum generis vice fungatur, cum detur cœtus hominum, & Angelorum: Deinde subdit *hominum* adhoc, vt per illud exprimatur Ecclesiam militantem in hominum multitudine ex vniuersitate consistere, *cap. loquitur*, *S. Ecclesia*, 24. *quæst.* 1. *cap. Ecclesia, de consecrat. dist.* 1. Addit *eiusdem Fidei Christianæ professione* duplici ratione, Primo, vt declaret quod etsi Ecclesia in multitudine, & vniuersitate credentium con-
4 sistat, in se tamen vna, & eadem est, nec enim (vt inquit *D. Hier. in c. legimus, quæst. 3. dist. 9.*) altera Romanæ Vrbis Ecclesia, altera totius Orbis existimanda est: Sed & Galliæ, & Brittaniæ, & Africa, & Oriens, & Indiæ, & omnes Barbaræ nationes, vnum, eundemque Christum adorant, vnam & eandem obseruant regulam veritatis; & vt *Ciprian. scribit in d. cap. loquitur, S. Ecclesia*, 24. *quæst.* 1. Ecclesia vna est, quæ in multitudinem incremento fecunditatis extenditur, quomodo Solis multi radij, sed lumen vnum, & ram. arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum, & cum de fonte vno plurimi riui defluunt, numerositas licet diffusa videatur, vnitas tamen seruatur in origine.

Secundò addit *eiusdem Fidei professione* adhoc, vt explicet non sufficere ad constituendum quem in Ecclesia,
5 quod Christianam fidem corde credat sed vlterius requiri eiusdem fidei professionem nempe confessionem externam, iuxta ea, quæ late dicentur infra cap. 3. Deinde in definitione subditur, *& eorundem Sacramentorum communione colligatum*, nam etsi corde, & ore fidè quis profiteatur, tamē non po

test dici esse in Ecclesia, nisi etiam sit glutino Sacramentorum colligatus, vt late probabitur infra lib. 8. cap. 1. Et demum subijcitur, sub regimine legitimorum Pastorum, ac præcipue vnius in Terris Christi Romani Pontificis, quo nobis innotescat esse omninò necessarium, ad hoc, vt in Ecclesia quis constituatur, vt nedùm Christi nomen fide, corde, & ore profiteatur, & simul Sacramentorum communione fruatur, sed etiam quod hæc omnia faciat sub regimine legitimorum Pastorum, & præsertim Romani Pontificis, vt infra latius dicetur eodem lib. 8. cap. 1.

SVMMARIVM.

1 *Externa fidei professio necessaria ad salutem.*
2 *Externæ fidei præceptum affirmatiuum includens sub se negatiuum.*
3 *Præceptum non negandi fidem obligat semper, & ad semper, & num. 6.*
4 *Præceptum confitendi fidem exterius obligat semper sed non ad semper, & quando, & num. 7.*
5 *Ex publica confessione fidei nisi speretur vtilitas, non astringimur ad eā.*
6 *Christiano nusquam est licitum fidem negare.*
7 *Christiano non est licitum etiam verbis tantū negare se talem esse, & quare. & num. 8.*
9 *Ex tali negatione duo mala sequūtur.*
10 *Negare verbis se Christianum etiam metu mortis non licet.*
11 *Amplia etiamsi negatio simulate fiat.*
12 *Nedum in verbis dicta negociatio fieri non potest, sed neque factis.*
13 *Idolis genua flectere, &c. peccatum est grauissimum.*
14 *Vti vestibus, & signis infideliū quādo sit peccatum contra fidei professionē.*

ARGVMENTVM.

An, & quomodo externa fidei professio sit ad salutem necessaria, & in quibus casibus peccari contingit contra præceptum externę fidei confitendę.

CAP. IIII.

1 Ræmitti primum oportet, externā fidei professionem esse pro aliquo tempore in præcepto, & cōsequenter ad salutem necessariam, sic enim (contra hæreticos affirmantes satis esse fidem animo retinere, & propterea nullum esse peccatum ne dum celare, sed illam ore negare) non semel statuit Ecclesia, vt post *D. Thomam, & alios latè docet Valentia 2. 2. disp. 13. quæst. 3. punct. 2. Nauar. cons. 15. num. 5. vers. ad 6. tit. de hæret. Sanchez ad præcept. Decalog lib. 2. cap. 4. ad quos breuitati consulens Lectorem reijcio.*

2 Præmittendum secundo hoc præceptum esse affirmatiuum, includens sub se etiam negatiuum; præcipit enim fidem aliquo tempore exterius confiteri, & simul etiam prohibet, ne vnquam negetur, *cap. existimant, & cap. non solum, 11. quæst. 3. Sanchez, & alii*
3 *locis paulò ante citatis.* Ergo prçceptū non negandi fidem est perpetuum, obligans semper, & ad semper: præceptum verò eam exterius confitendi,
4 obligat semper, non tamē ad semper, sed in duplici casu, scilicet vel quando eam exterius non confitendo denegatur honor debitus Deo, vel quādo vtilitas proximo impendenda subtrahitur, ita docet *D. Thom 2. 2. quæst. 3. art. 3. quem sequuntur Angel. in verbo Fidei, num. 8. ibique Siluest. quæst. 5. num. 8. Armill. num. 7. Tabien. quæst. 7. Azor. moral. instit. tom. 1. lib. 8. cap. 7. quæst. 7. Sanch. loco citato num. 1.* Exempla primi casus sunt quādo quis interrogatus de fide tacet, ob quam taciturnitatem creditur eum vel non habere fidem, vel fidem non esse verā; vel quandocunque ita obligamur, vt

religionis actum præstare teneamur. Exempla secundi sunt, quando vel proximus est in fidei negandæ periculo, cui aliquis publica sua fidei confessione occurrere potest: item quando obligatione tenemur alios fidem, & catholicam Religionem docere: hi enim casus eo ipso, quo accidunt, vt prædicti Auctores testantur tenemur fidem verbo, vel facto profiteri. Quan-
5 do autem ex publica fidei confessione nulla speratur vtilitas, sed sola turbatio infidelium, tunc ad eam nedum nō obligamur, quod quinimo confessio esset temeraria, *D. Thom. loco citato art. 3. Ang. Siluest. Armill. & Tabien. locis allegatis Tolet. in summ. lib. 4. cap. 2. num. 4. Sanchez d. cap. 4. num. 4.* His ad euidentiam prælibatis, resumendæ sunt duæ conclusiones supra firmatæ.
6 Prima nusquam esse licitum Christianam, siue Catholicam fidem negare.
7 Secunda præceptum de fide exterius profitenda, obligare semper, non autē ad semper. Ex prima conclusione in-
8 fertur. Nullatenus licere homini Christiano verbis negare se esse Christianum, nam, vt inquit *D. August. nobis relatus in cap. non solum, el 2. 11. quæst. 3. non solum abnegat Christum, qui dicit eum non esse Christum, sed etiam qui cum sit negat se esse Christianum. Dominus enim non ait Petro discipulum meum te esse negabis, sed me negabis. Negauit ergo ipsum cum se negauit eius esse discipulum.* Et quamuis
9 taliter negans, corde fideliter credat, inficiari tamen non potest quin ex tali negatione duo mala sequantur. Primum quod profert mendacium in doctrina religionis, quod sub nulla conditione licet, *cap. primum est capitale 22. quæst. 2.* Secundum, quia aufert Christo externam fidei professionem, ita docent *Abulen. in Matth. cap. 10. quæst. 130. Bannes 22. quæst. 3. art. 2. dub. 1. conclus. 2. ibique Aragon. conclus. 2. dub. 1. Petr. Ledesma in sum. tom. 2. tract. 1. cap. 4. concl. 4. Sanchez loc. cit.*
10 *cap. 4. num. 7.* Hæc illatio extenditur tripliciter. Primo, vt procedat etiam si negatio fiat vi, vel metu tormentorum, aut mortis, hoc enim ex parte sua potest minuere deformitatem peccati, non autem ex toto tollere, *vt vltra mox relatos Auctores est text. in cap. sacris de his quæ vi, metusvè causa fiunt & scribit Azor. moral. instit. tom. 1. lib. 8. cap. 27. in principio*, subdentes hoc fuisse Petri peccatum, qui mortis timore negauit se esse discipulum.
11 Extenditur secundo, vt procedat etiam si negatio fiat simulate, ita vt animus absit ab actu veluti ad effectum, vt cognita falsitate illius religionis, cuius negans se esse profitetur, possit deinde eam facilius confutare, vt reprobato *Adriano* late probant *Valentia 2. 2. quæst. 3. disput. 1. punct. 2. dub. 4. Sanchez loco sæpe citato nu. 14. Emeric. in direct. par. 2. quæst. 9. nu. 3. ibique Penia comment. 24.* Errore propterea labuntur *Ioannes Fantutius, Vgo, & Archidiac. in cap. vtile, 22. quæst. 2. & Iason in l. si mora, num. 4. ff. solut. matr. & si qui sunt alii qui eos sequantur*, dum asserunt excusari forte Catholicum, si promittet hæreticis se sequuturum eorum sectam ad hoc tantum, vt illa cognita, eam deinde posset confutare; nam ex prædictis patet hoc aduersari externo fidei præcepto.
12 Extenditur tertio, vt procedat non solum quando negatio fit verbis expressis, sed etiam quando fit factis designantibus aliquid fidei contrarium; par est enim virtus factorum, & verborum, *l. Paulus, ff. rem rat. hab. Anchar. in cap. degradatio de pœnis, lib. 6. Soccin. cons. 192. col. 2. vers. quia plus lib. 2. Alexan. cons. 164. num. 9. lib. 7. factoque non secus ac verbis mentimur, cap. cauetur 22. quæst. 5.* Ideoque sicuti verbis Christus negatur, pari ratione negatur factis, *cap. existimant 11. quæst. 3. glos. in cap. cum super, verb. confessus, de off. delegati.*
13 Quo fit vt peccatum sit grauissimū, in hac externa fidei professione Idolis thurificari, genua flectere, vel alias adorare, *Dan. cap. 3. cap. Imperatores, 11. quæst. 3.* vbi tres illi pueri statuam Nabuc-

Nabucdonosor adorare noluerunt, & *cap. Iulianus*, 11. *quæst.* 3. & *dict. cap. Imperatores*, S. *Iulianus*, vbi Christiani milites Imperatoris Idola, neque adorare, neque thus offerre illis voluerũt.

14 Et pari ratione peccatum grauissimũ est indui vestibus, vel vti signis infidelium institutis ad cultum falsæ Religionis, cuiusmodi sunt apud Iudæos vestis summi Sacerdotis, & apud Mauros vestis habens depictam Maumethis figuram, Ita *Bannes* 2.2. *quæst.* 3. *art.* 2. *dub.* 2. *concl.* 4. *ibique Aragon. dub.* 1. *conclus.* 2. Petrus *Ledesma in summ. tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 4. *paulo ante* 10. *conclus.* Sanch. *loco cit. num.* 21. *Rutil. Benzon. in tract. de fuga Episcopi lib.* 1. *disp.* 1. *conclus.* 4. *in solutione ad* 4.

SVMMARIVM.

1 *Vti vestibus infidelium quando sit peccatum, & num.* 2. & *seq.*

3 *Ioci causa quæ fiunt, non inducunt professionem, neque confessionem.*

4 *Talis quis esse præsumitur in quali habitu reperiatur.*

ARGVMENTVM.

An vtentes vestibus, vel signis infidelium, quando illa non sunt instituta ad cultum Religionis, sed propter bonum politicum, ad hoc videlicet, vt vna Religio discernatur ab altera, peccent in hoc præceptum cõfitendi externam fidem.

CAP. V.

1 PRo resolutione tres sunt considerandi casus. Primus, quando adesset necessitas profitendi externam fidem, veluti in partibus infidelium, vel Hæreticorum, & in hoc est concludendũ vtentem talibus signis grauissimè peccare, quia denegat in casu necessario professionem externam, ita docent *D. Anton. in sum. par.* 2. *tit.* 12. *cap.* 6. *ad fin. Caietan.* 2.2. *quæst.* 3. *art.* 2. *dub.* 1. *in fin. ibique Valentia disput.* 1. *quæst.* 3. *puncto* 2. *dub.* 4. & 5. *Tolet. in sum. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 7. *Angel. in verb. Infidelitas, num.* 9. & *verb.* Fides, *num.* 9. *Siluest. in verb. Apostasia, quæst.* 1. *num.* 4. & *verbo Fides, quæst.* 5. *num.* 8. Nauar. *in summ. cap.* 11. *num.* 27. *vers.* 4. *Philiarc. de offic.* Sacerd. *tom.* 1. *par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 9. *paulo post princip. qui licet loquantur, generaliter tamen sic eos esse intelligendos declarat Sanch. loco citato num.* 19.

2 Secundus est casus, quando nulla subest necessitas fidei æternæ profitendæ, nempe quia versamur in partibus, in quibus Ecclesia pace, & tranquillitate lætatur, & quis vtitur vestibus, vel signis infidelium ex causa graui, vtputa ad effugiendas manus Curiæ, vel inimicorum, & in tali casu peccatum non esse existimant, *Bannes* 2.2. *quæst.* 3. *art.* 2. *dub.* 2. *conclus.* 3. *Aragon. dub.* 1. *conclus.* 2. *Azor. moral. instit. tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 27. *q.* 4. Palatias, *Ledesma, Benzon, Ludouicus Lopez, & alii, quos refert, & sequitur Sanch. loco cit. n.* 19.

Tertius est casus, quando non adest causa grauis, vel proportionata, sed vestes, & signa infidelium vsurpantur ex mera voluntate, & tunc siquidem fiat per iocum sicuti sæpe fieri solet in Comediis, Repræsentationibus, vel laruis peccatum non est, tum quia

3 quæ ioci causa fiunt, neque professionem, neque confessionem inducunt, *l.* 3. *ff. de seruo corrupto, l. obligationum substantia in fi. vers. nec enim, ff. de act. & oblig.* tum, & quia neque spectatoribus scandalum pariunt, quippe qui factum illud per iocum accipiunt, vt affirmat *Valentia, & Sanch. loc. cit. illo dub.* 4. *hic verò num.* 15. *Azor. dicto cap.* 27. *q.* 6.

Si vero fiat serio, & sine causa, tunc peccatur in hoc præceptum æternæ professionis, quia negari non potest, quin talem se esse profiteatur, qualis est

4 habitus, vel signum, quo vtitur, *c. si iudex, de sent. excom. lib.* 6. *c. hoc ipsum* 33. *q.* 2. *l.* 2. *vbi Bart. C. si seru. export. ven. l. penult. C. de ingen. manumiss.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Quando liceat Christiano in bello vti infidelium signis, & quando, secus, num.* 2.

ARGVMENTVM.

An Christianis belligerantibus cũ Infidelibus, vel hæreticis, liceat vti signis, quibus vtuntur ipsi ad eos decipiendos, vel ad mortem, siue periculum effugien.

CAP. VI.

DVo solent distingui casus. Primus, quando signa sunt indifferentia, veluti, quia sunt pro-
1 pria illius Principis, sub quo exercitus militat, vti est media Luna apud Turcas, & tunc licet sine peccato vti iisdem signis, & vexillis, quia non est vsurpare signum falsæ Religionis, sed propria illius Principis belligerantis, quem licet ex insidiis petere, *l.* 1. *§. non fuit autem, ff. de dol.* An autem liceat deserere signum institutum publica lege aut consuetudine ad veræ fidei cognitionem, *vide Sanchez loco cit. nu.* 8. *Azor. tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 27. *q.* 6. *Sanch. ad praecepta Decalogi, lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 23.

2 Alter est casus, quando signa respiciunt cultum diuersæ Religionis, nempe quia haberent depictam imaginem Mahumetis, siue Martis, siue Mercurii, & tunc quia per vsum tribueretur illis cultus Religionis, quamuis simulate fiat, tamen sine peccato illis vti non possumus, *Azor. & Sanch. locis proxime citatis* testantur.

SVMMARIVM.

1 *Vesci carnibus vetitis ab Ecclesia temporibus quando sit peccatum in confessione fidei.*

2 *Et quando sit peccatum simplex.*

ARGVMENTVM.

An liceat Catholico celandæ Religionis causa ad effugiendum periculum mortis vesci carnibus temporibus ab Ecclesia interdictis.

CAP. VII.

1 SI versamur in casu, in quo adest necessitas confitendæ fidei, veluti quia per hoc signũ vescendi carnibus tẽporibus ab Ecclesia prohibitis exploratur Religio auctoritate publica, vel inde oritur Religionis nostræ despectus, vel nascitur magna aliorum offensio, tunc carnibus vesci est peccatum in confessione externæ fidei, quam sicuti verbis expressis negare non possumus; Ita neque fictis, vt patet ex traditis supra cap. 4. Hinc venerandus ille senex Eleazarus cum Antiochi Regis edicto compelleretur contra Dei leges, carnem porcinam manducare gloriosam magis mortem elegit oppetere, quàm simulare se carnem porcinam edere, ne ceteris obesset exemplo, *Ma-*
2 *chab. lib.* 2. *cap.* 6. Si vero cessat scandalum, vel Religionis despectus, & tunc vesci carnibus temporibus prohibitis ab Ecclesia, est peccatum, non tamen in confessione fidei, vt scribunt, & recte *Azor. d. tom.* 1. *lib.* 7. *cap.* 29. *q.* 7. *ad fin. & lib.* 8. *cap.* 27. *q.* 3. *Sanch. dicto lib.* 2. *c.* 4. *num.* 25. ea ratione suffulti, quia extra hos casus cessat præceptum confessionis fidei, quam licet semper profiteri teneamur, non tamen tenemur semper, & omni tempore *ex trad. supra cap.* 3. Nec ad rem facit, quod eo ipso, quo quis vescitur carnibus inter hæreticos, excluso casu necessitatis videatur se hæreticum profiteri, quia facto suam credulitatem declarat, *d. l. Paulus, ff. rem rat. hab.* quia pro responsione considerandum est, quod supposito quod non versemur in casu, in quo teneamur ad fidem profitendam, simplex esus carnium est actus indifferens, ex quo non potest desumi coniectura necessaria, & includens peccatum in fide, & per consequens non est habilis ad probandum concludenter, *c. in praesentia, de probat. l. neq. natales. C. eod. tit. l. non hoc, C. vnde legit.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Non licet Catholico Hæreticorum templa adire, & quare.*
2 *Etiamsi fiat vt Hæreticorum errores notet, nisi sit persona insignis doctrinæ.*
3 *Non licet adire dicta templa etiam si sub grauissimis pœnis id fieri præcipiatur.*
4 *Nisi fieret ex causa negocii liciti.*
5 *Actus vltra intentionem agentis non operatur, etiam si duplicem habet causam.*
6 *Licet Catholico Hæreticorum templa ingredi famulatus causa, & quomodo id procedat.*

ARGVMENTVM.

An Catholici in Partibus, in quibus hæreses grassantur possint adire Templa hęreticorum.

CAP. VIII.

1 Egulam constituas non licere Catholico Templa Hæreticorum adire, vt hæreticas conciones audiat, aut preces fundat, vel sacris faciendis intersit; tum quia subest periculum peruersionis; tum etiam, quia quando ad dictas Ecclesias non consueuerunt nisi Hæretici accedere, videntur illuc accedẽtes communicare in ceremoniis, ita docet *Nauar. in Manual. cap. 25. num. 36. & consil. 15. num. 3. de hæretic. Sanch. loco sæpe citato, num. 26.*

2 Quæ regula extenditur Primo, vt procedat etiam in eo qui adit vt hæreticorũ errores notet, quia etiam in isto casu sub est periculum subuersionis, nisi adiens sit persona omni exceptione maior, & doctrinæ præclarus, & accessus fiat sine scandalo aliorum, *vt idem Sanch. loco citato* fatetur. Secundo extenditur, vt
3 procedat etiamsi Princeps hæresi infectus sub grauibus, etiam mortis pœnis iubeat omnes Hæreticorum Templa adire, & hæreticis concionibus interesse, nam neque in huiusmodi casu sine Diuini cultus detrimento adire licebit, vt in facti contingentia ad consultationem Catholicorum, qui Angliæ reperiebantur post maturam rei discussionẽ respondit fel. record. Paulus Papa Quintus per eius litteras in forma Breuis, sub Dat. Cal. Octobris 1606. quarum seriem hic subiicere placet.

Dilecti filii salutem, & Apostolicam benedictionem. Magno animi mœrore nos semper affecerunt tribulationes, & calamitates quas pro retinenda Catholica Fide iugiter sustinuistis, sed cum intelligamus omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio nostra mirum in modum aucta est. Accepimus namque compelli vos grauissimis pœnis propositis Templa hæreticorum adire, cœtus eorum frequentare, concionibus illorum interesse; profecto credimus proculdubio eos, qui tanta constantia, atque fortitudine atrocissimas persequutiones, infinitas propemodum miserias hactenus perpessi sunt, vt immaculatè ambularent in lege Domini, numquam commissuros esse, vt coinquinentur communione desertorum Diuinæ legis. Nihilominus zelo pastoralis officii nostri impulsi, & pro paterna sollicitudine, qua de salute animarum vestrarum assidue laboramus, cogimur monere vos, atque obtestari, vt nullo pacto ad Hæreticorum templa accedatis aut eorum conciones audiatis, vel cum ipsis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratis. Non enim licet vobis hæc facere sine detrimento Diuini cultus, ac vestræ salutis. Quemadmodum etiam non potestis absque euidentissima, grauissimaq. Diuini honoris iniuria obligare vos iuramento, quod similiter maximo cum cordis nostri dolore audiuimus propositum vobis fuisse præstandum infrascripti tenoris videlicet.

4 Cæterum hæc eadem regula sic supra constituta declaratur. Primo vt procedat quando aditus ad templa Hæreticorum fit causa Religionis, secus si fieret ob ciuile negotium illic peragendum, tunc enim sine aliquo peccato licebit ingredi, quia ingressus regulatur à causa.

Bald.

Bald. in l. iubemus, C. ad Velleian. Socci. consil. 24. num. 12. lib. 1. Surd. decis. 217 num. 3. nec potest operari actus vltra intentionem agentis, *l. obligationum substantia, §. non satis, ff. de action. & obligat. l. si duo, §. nam si aliter. ff. de solut. l. si quis nec causam, & l. non omnis, vbi Dec. in prin. ff. si cer. pet. Bal. in l. si pater, §. qui duos ff. de adopt.* quod procedit etiam quando actus duplicem habet faciē, siue causam, nā semper tribuitur illi, quæ est contemplata, *l. 1. §. idem Pomponius, ff. depositi, l. si procuratorem, ff. mand. l. emptor, §. Lucius, ff. de pact.* Ergo cum in proposita specie causa, & intentio ingressus ad Templum non sit Religio, sed ciuile negotium, merito nō est peccatum, vt concludit, & recte *Sanchez d. cap. 2. sub nu. 27. vers. His minime obstantibus.*

6 Et pari ratione secundo loco declaratur, vt licitum sit Catholicis ingredi Templa Hæreticorum famulatus causa, ibique permanere, etiam dum officia hæretica celebrantur, dummodo neque in ritibus, neque in precibus cum Hęreticis communicent, sed tantum certi seruitii explicandi causa, nam & ad istum effectum Eliseus permisit Naaman ingredi simul cum Domino Templa Idolorum, & cum illo genuflecti coram Idolo, illumque Idola adorantem humeris sustinere, *Reg. 4. ca. 5.* sicuti eum locum declarant *Lyranus, & Abulen.* Qua de re licitum erit Catholico gerenti magistratum apud Principem hæreticum, illum ad Templū adeūtem præire cum gladio, vel sceptro, ibique permanere dum hęretica officia celebrantur, nō ad finem, vt in illis communicet in aliquo, sed tantum ad effectum, vt præstet illud ciuile seruitium, quod etiam præstare solet Principe extra Ecclesiam existente, dum Principatus honore fungitur, quia, vt sępe dixi, actus istius præstationis habet suam causam ciuilem, & politicam à qua regulatur. Dixi ad effectum pręstandi seruitium, quod præstare solet Principi extra Ecclesiam, nam si non consueuisset præstari nisi tantum in Ecclesia, tunc causa ipsius præstandi esset sola Religio, quo casu nō posset impendi citrà peccatum in externa fidei confessione, quia esset cum hæretico in ritibus communicare. Et ob eandem rationem crederem licere famulis Catholicis, hæros, ac dominas hæreticas, templa adeuntes concomitari, obsequiumque præstare, propterea quod isti omnes actus præstantur ex causa seruitij ciuilis, vel saltem sunt actus indifferentes, & veluti tales nequeunt inducere confessionem falsæ Religionis argumento, *l. neque natales, C. de probat. cap. in præsentia extra eod. & firmat expresse Sanch. dicto cap. 4. sub num. 27. vers. His tamen non obstantibus.* Quinimo (salua tamen semper sanctę Matris Ecclesiæ, & cuiuslibet melius sentientis sententia) crederem, quod famuli deputati ad porrigendum brachium in auxilium Matronis, seu senibus, aut valetudinarijs (dummodo hoc seruitium pręstare soleant etiam extra Ecclesiam) possent ad hunc effectum auxilii pręstandi genuflecti, simul cum illis, eosque ad surgendum opitulari, prout ex relato Naaman exemplo colligi potest, & expresse probant ibi *Lyranus, & Burgensis, in addition. Abulen. q. 25. Azor. moral. instit. tom. 1. lib. 8. cap. 27. quæst. 7. Sanchez ad præcepta* Decalogi *lib. 1. cap. 7. num.* 21. Non tamen liceret famulo Catholico citra peccatum in hac fidei professione Domino Hæretico Missam celebranti ministrare, neque vestimenta ad id necessaria pręparare, vel Altaria ornare, faces accendere, seu mensam benedicenti respondere, vel in similibus officiis inseruire, quia esset cum eo in ceremoniis communicare. *Nauar. consil. 15. num. 3. de hæretic.*

SVMMARIVM.

1 *Hæretici publice denunciati funus deducere Catholico non licet.*

2 *Hæreticum non denunciatum ad prophanam sepulturam ducere licitum est, dummodo non fiat animo fauendi Hæreticis.*

3 *Ad Ecclesiasticam sepulturam Hæreticus duci non potest.*

ARGV.

ARGVMENTVM.

An liceat Catholico ducere Hęretici funus.

CAP. IX.

1 TRiplex potest cõsiderari casus. Primus si agitur de ducendo funere hæretici qui erat publicè denunciatus excõmunicatus, & in tali casu quamuis non admittat peccatum contra fidei confessionẽ, (propterea quod potest hoc fieri humanitatis affectu) tamen grauiter peccat, quia sicut tenemur euitare hęreticũ in vita, ita tenemur in morte, *c. Sacris, de sepult. c. excommunicato, cum plurib. seqq.* 11. *q.* 3.

2 Secundus est casus quando ducitur funus Hæretici non denũciati publicè pro excommunicato, sed ducitur ad sepulturam prophanam, & tunc aut fit affectu humanitatis sine intentione fauendi hæreticis, quatenus sunt hæretici, & nullum est peccatum, quia si hæreticum non denunciatum pro excommunicato, non vetamur viuum concomitari, extrauag. ad euitanda, tantominus vetamur mortuũ ducere ad prophanam sepulturam, vt docet & recte *Nauar. cons.* 16. *sub nu.* 7. *versic. Ex his infertur, de hæret.* Quod procedit etiam vbi Hæretici sunt notorii, cuiusmodi sunt in Anglia, Scotia, Boemia, Germania, & in similibus, in quibus nulli hæretici denunciantur excommunicati, *vt idem Nauar. docet dicto consil.* 16. *sub num.* 6. Aut vero fit animo fauendi Hæreticis, quatenus sunt hæretici, & tunc non licet, non quia faciat actum contra professionem fidei, sed quia ostendit se Hæreticorum fautorem, qui excommunicatur in *cap. excommunicamus el* 1. *§. credentes, de hæretic.*

3 Tertius est casus quoties funus ducitur ad sepulturam Ecclesiasticam, & in tali casu licet non peccent contra præceptum profitendi fidem, (cum iste actus non includat fidem necessario,) tamen peccat, quia consentit peccato Hæreticorum, qui sepeliri prohibentur in loco sacro, *cap.* 2. *in primo responso de haeret. lib.* 6. *cap. Ecclesiam, de consecr. Eccles. vel Altar. Nauar. dicto consil.* 16. *num.* 8. *de haeret.*

SVMMARIVM

1 *Claudere officinas diebus festiuis Haereticorum, licitum est Catholico in Terris ipsorum.*

2 *Intellige nisi id praecipiatur causa Religionis probandae.*

3 *Ecclesia non cogit Iudaeos ad faciendum actum contra superstitionem eorum, & num.* 4.

ARGVMENTVM.

An Catholici in Terris in quibus Hæretici dominãtur, possint citrà peccatum in hanc externam fidei professionem parere Magistratibus hęreticis iubentibus, vt certis diebus, quos ipsi pro festis obseruant, nec sunt vere festi dies, claudant suas tabernas, vel officinas.

CAP. X.

PRo negatiua facit quod per tale præceptum videtur fides Catholica, publica auctoritate probari quo casu non esse parendum dicemus infra cap. 12. Quo non obstante contrarium firmat *Nauar. consil.* 16. *nu.* 12. *versic. Ad posteriorem quaestionem,*
1 *de haeret.* Ea potissimum ratione suffultus, quod claudere officinam diebus qui non sunt festi, non includit necessario professionẽ hęreticæ prauitatis, neq; animum consentiendi ritibus eius, nam cum possint officinę ad libitum claudi, actus claudendi est indifferens, in quo licitum est superiori hęretico consentire, *cap. non semper, & cap. Iulianus, & cap. Imperatores,* 11. *q.* 3. *cap. quid culpatur,*
2 *§. ergo vir iustus,* 22. *q.* 2. Quod verum intelligo, si pręceptum de officinis claudendis sit simpliciter conceptum, videlicet, vt quisque in tali die teneatur officinas claudere; hoc enim fieri potest pro-

pter

pter bonum politicum, ne per exercitium in talibus diebus videantur illudere Religioni, quam Princeps profitetur, nam hac ratione videmus quod ecclesia cogit Iudæos ad seruanda festa ab ipsa Ecclesia instituta, *cap. quia, & cap. in nonnullis S. in diebus de Iudæis, & habetur in constitutione Pauli Quarti qua est 3. in nouissimo bullario, & incipit Cum nimis*, S. 5. & tamen constat quod ecclesia illos non co-
3 git ad faciendum actum contra superstitionem, quam Iudæi profitentur, *cap. sicut Iudæi, S. nullus etiam de Iudæis, cap. qui sincera*, 45. *dist. l. nemo C. de Iudæis l. 3. ad fin. vbi gloss. ff. de decur*. Secus si
4 addatur qualitas per quam Princeps hoc præcepto intendat probare, qui sint Catholici, vel hæretici, Christiani, vel Infideles, veluti quia diceret, vt quicunque ipsius Principis religionem profitetur, teneatur in talibus diebus officinas claudere, vel quod in signum religionis teneatur officinas clausas habere, nam hoc sine peccato in præcepto confitendi fidem fieri non potest, ex quo est signum, quo Religio probatur *d. cap. Imperatores in princ. xi. quæst. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Christiano non licet sub infideli Principe, in cuius potestate existit contra christianos militare in odium Religionis.*

2 *Deo magis, quam Hominibus est obediendum.*

3 *Præceptum inferioris, superioris iussu soluitur ipso iure.*

4 *Domino temporali subdimur contemplatione æterni.*

5 *Christianus deficiente odio Religionis, & Ecclesia tolerante suum Principem infidelem statum suam defendentem contra christianos adiuuare poterit.*

6 *Catholico qui infideli non subest non est permissum aliquo modo pro eo contra christianos militare.*

7 *Catholico Infidelis subdito, si inter Catholicos bellum geratur, licitum est partem, cui eius Princeps adhæret, adiuuare.*

ARGVMENTVM.

An liceat Christianis militare sub Principe infideli.

CAP. XI.

Res in hoc articulo possunt constitui casus. Primus si loquamur de Christianis seu Catholicis existentibus sub iurisdi-
1 ctione Infidelis, seu Hæretici, veluti quia vel ab eo fideles tolerantur, vel sunt captiuati, & tunc aut bellum geritur odio Christianæ, seu Catholicæ Religionis, & in tali quidem casu nullo pacto citra peccatum in hac fidei professione licet Christiano, vel Catholico sub tali Principe militare, ita probat *Test. in cap. Iulianus ead. caus. & q. cap. quid culpatur S. ergo vir iustus 2. 2. q. 2.* Ratio est quia concurrit in hoc casu iussus Dei, qui præcipit Religionem esse tuendam, & iussus terreni Principis, qui mandat Religionem oppugnari, ideoq; fit vt subditi negligen-
2 do exequi iussa terrenæ potestatis, non videantur illā contemnere, sed maiorem potestatem præferre, iuxta illud, obedire oportet magis Deo, quam Hominibus, *Actuum cap. 5. de quo in cap. si Dominus, & in cap. 15. qui pra est, & in c. nō semper,*
3 *& cap. qui resistit. xi. q. 3.* Item quia vbi adest iussus Superioris, præceptum inferioris remanet ipso iure solutum, *l. iudicium ff. de Iudic. præsertim quia si* Dominus temporalis subdito non obsequenti minatur carcerem, Deus minatur gehennam, & si ille minatur interitum vitæ temporalis, Deus minatur externæ vitæ dis-
4 pendium, & cruciatus perennes. Rursum non alia ratione subditi subduntur domino temporali, nisi propter Dominum æternum, *Paul. ad Rom. capit. 13. capit. omnis anima de censibus,* At æquum plane est, vt illi primum obsequatur, cuius contemplatione alteri subduntur *d. c. Im-*

peratores in fin. 11. *q.*3. Aut bellum geri-
5 tur contra Christianos non odio, vel intuitu Religionis, sed pro defensione sui status (fortè quia Princeps licet sit infidelis, vel hæreticus, concedit tamen Vassallis conscientiæ libertatem) & tunc crederem posse Catholicum militare, quia deficiente odio Religionis, remanet simplex interesse status, pro quo tuendo possunt subditi Principem adiuuare quamuis infidelem quousq; toleratur ab Ecclesia, sicuti milites Christiani adiuuabant Iulianum apostatam, de quo in *d. c. Iulianus ibi pro defensione Reipublicæ ibique gloss. in verb. obediebant, & Præposit. ante num.* 2.

6 Secundus est casus quando Christiani, seù Catholici non subsunt iurisdictioni Principis pagani, vel Hæretici, & in tali quidem specie qualitercunq; bellum geratur, & contrà quemcumque, nullo pacto possunt militare sub ipso, vt post Vgonē *docet Turrecrem, in d. cap. Iulianus, sub nu.* 2. *vers. secunda Conclusio*; Nam si hoc faciunt intuitu Religionis, peccant quidem grauissime aduersus fidei professionem, quam factis oppugnant. Si vero faciant simpliciter ratione politici finis, dubium non est, quin saltim sint fautores Infidelium, & Hæreticorum, qui anathematizantur, in *cap. fraternitatis §. credentes de hæret.*

7 Tertius est casus, quando bellum geritur inter duos Principes Catholicos; quorum vni adhæret Hæreticus, vel Infidelis: & tūc licet Christiano, qui iurisdictioni Infidelis subditur, sub tali Principe militare, ex *d. c. Iulianus, & c. Imperatores*. Si vero eius Iurisdictioni nō subditur, tunc crederem non licere, ex traditis in proxime præcedenti casu. & hęc quò ad primam conclusionem de præcepto fidei externæ non negandæ dixisse sufficiat, nunc dicamus de secunda, quæ consistit in præcepto de fide exterius profitenda.

SVMMARIVM.

1 *Interrogatus de fide Catholica à persona publica, si taceat, peccat contra præceptum confessionis externae fidei, & quare nu.* 2. *&* 3.

4 *Interrogatus à priuato, qui est dubius de fide, tenetur ei respondere.*

5 *Priuato per modum auctoritatis interrogāti de fide non tenemur respondere.*

6 *Etiamsi persona sit grauis, contra Valen. & Sanch.*

ARGVMENTVM.

An si Christianus, seù Catholicus de fide sua interrogatus taceat, & nolit respondere, peccet in hoc præceptum confessionis externę fidei.

CAP. XII.

HAec quæstio duplicem potest complecti casum. Primus quan-
1 do ista interrogatio fit à persona, quę publica auctoritate nititur, & in isto quidem casu dicendum est esse peccatum in hoc præceptum fi-
2 dei exterius confitendæ, moueor Primo, quia tūc fides publica auctoritate exploratur, quo casu eam non confitendo honor Deo debitus subtrahitur, iuxta ea, quæ diximus cap. 1. in principio. Audi quid ad propositum dicat D. *Chrysost. in Matt. homil.* 25. *nobis relatus in c.* 86. *nolite timere* 11. *q.* 3. non solum ille proditor est veritatis, qui transgrediens veritatem palam pro veritate mendacium loquitur, sed etiam ille, qui non libere veritatem pronunciat quam libere pronunciare oportet, aut non libere veritatem defendit quam libere defendere conuenit; nam sicut Sacerdos debitor est, vt veritatem quam audiuit à Deo libere prædicet, sic laicus debitor est vt veritatem quam audiuit quidē a Sacerdotibus probatam in scripturis defendat fiducialiter, quod si non fecerit proditor est veritatis, corde enim creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem.
3 Secundò quia Interrogans, & audientes eo silentio credere possunt interrogatum, vel nullam habere fidem,

aut

aut eius fidem esse dubiam, *D. Thom. 2. 2. quæst. 3. art. 2. Abulen. in Matt. cap. 10. quæst. 129. Angel. in verb. fides num. 8. Siluest. q. 5. art. 8. Armill. num. 7. Tabien. q. 7. Azor. moral. inst. tom. 1. lib. 8. c. 7. q. 7. Tolet. in sum. lib. 4. cap. 2. num. 4.* Et hoc procedit siuè interrogatio fiat publicè, siue priuatim, quia in vtroque casu militat eadem ratio, *Bannes 2. 2. quæst. 3. art. 2. dub. 1. conclus. 3. Sanchez ad præcept. De calog. lib. 2. c. 4. num. 6. Vers. nec refert.*

4 Secundus est casus quando interrogatio fit à priuato, & tunc aut fit per modum consilij, forte quia interrogans est dubius de fide, & interrogat ad effectum sciendi veritatem, & tenetur etiam priuato respondere, quia alias subtraheretur vtilitas proximo impēdenda iuxta

5 latè tradita *in cap. 4. in princ.* Aut vero fit interrogatio per modum auctoritatis, & tunc quia priuatus non habet auctoritatem, eius in interrogatorio non obligat ad respondendum; sicuti non obligaret vocatio ad iudicium eius auctoritate facta, *l. iudicium ff. de iudic. l. extra territorium ff. de iurisdic. omn. iud.* & consequenter non respondendo, neque subtrahitur honor debitus Deo, neque proximo vtilitas. Qua ratione *Tabiena in verb. fides quæst. vlt.* ex multorum auctoritate scribit quod cum quandoque multis secularibus, ac Religiosis in naui congregatis, quidam euaginato ense prodiens in medium dixisset, Si quis ex vobis Catholicus est, exeat in medium à me perimendus, & omnes tacuerint, non fuisse damnatos alicuius culpæ reos, nimirum quia inconsulti Hominis latratus negligi poterant. Non possum propterea probare Valentiam, & & Sanchez, locis ante citatis affirmantes peccare interrogatum de fide à priuato, quando persona interrogata est grauis, nam quò grauior est persona, eò minus sine auctoritate interroganti respondere tenetur.

SVMMARIVM.

1 *Promouendi ad Cathedrales Ecclesias fidei professionem emittere tenentur, quod extenditur ad Prælatos Regularium, & militarium.*

2 *Interessentes synodo Prouinciali, vel Diœcesana, nec non magistri, & Doctores vniuersitatum, & studiorum fidei professionem emittere tenentur, & coram quo, num. 9.*

3 *Promoti ad doctoratum, vel ad aliàs facultates, fidem profiteri tenentur.*

4 *Curati, Canonici, & Dignitatem obtinentes quando, & coram quo fidei professionem faciant, & num. 12. 13. 16. & 17.*

5 *Constitutio Pii 4. quoad professionem fidei faciendam à Regularibus an sit in vsu.*

6 *Prædicatores, & Lectores regulares an fidei professionem facere teneantur.*

7 *Doctori de consuetudine contra Constitutionem attestanti, non facile credendū.*

8 *Consuetudo contra Pontificiam Constitutionem valdè periculosa.*

9 *Doctores Romæ coram quo faciant fidei professionem.*

11 *Priuatim legentes an ad fidei professionem teneantur.*

14 *Canonici exempti an teneantur facere fidei professionem.*

15 *Prouisi Sede vacante an teneantur facere fidei professionem.*

16 *Capitulum Sede vacante, licet tribuat iurisdictionem vicario, ipse tamen non habet exercitium iurisdictionis, nisi mediante Vicario.*

18 *Prouisus non est de necessitate monendus ad faciendam professionem, sed tenetur vltrò se offerre.*

19 *Prouisus tenetur ad fidei professionem etiā si alias illā emisisset ex alia causa.*

21 *Fidei professio an per procuratorem fieri possit.*

23 *Fidei professio est solemne iuramentum.*

25 *Procurator ad fidei professionem faciendam constitutus, si illam facere negligat an prouisus fructus lucretur.*

26 *Procurator in omittendo potest Domino præiudicare.*

27 *Negligentia Viri præiudicat Vxori in dote.*

28 *Solo mandato implentur, quæ ad animum declarandum requiruntur.*

29 *Fidei professio fieri potest per procuratorem de vo. ntate tamen eius, coram*

quo est facienda.

30 *Ad faciendam fidei professionem pro alio, speciale mandatum requiritur.*

31 *In Iuramento præstando in animam principalis speciale mandatum requiritur.*

31 *Quæ in animo consistunt declarari nequeunt, nisi per semetipsum, vel per habentem speciale mandatum.*

32 *Speciale mandatum, ad fidei professionem emittendam, datum censetur, si detur ad capiendam possessionem beneficii.*

33 *In generali mandato ad aliquem actum faciendum veniunt necessaria ad illius expeditionem, etiam si speciale mandatum requirant.*

34 *Ad renunciandum requiritur speciale mandatum.*

35 *Limita nisi renunciatio requiratur ad absolutionem consequendam, quia in mandato ad petendum absolutionem includitur.*

36 *Stylus Curiæ pro absentibus prouisis, qui fidei professionem emittere tenentur, qualis.*

37 *Necessitas emittendi professionem Fidei, quæ à prouisis fieri debet intra duos menses, illis elapsis non propterea censetur remissa.*

38 *Obligatus ad soluendum quid certo die, illo elapso, non liberatur.*

39 *Fidei professio post duos menses à Prouisis emissa, non prodest ad recuperationem fructuum amissorum.*

40 *Prouiso incumbit onus probandi se fecisse professionem fidei, Episcopo ex officio inquirente, secus ad partis instantiam procedente num. 42.*

41 *Prouiso incumbit onus probandi publicationem.*

42 *Prouisus non tenetur docere de professione fidei, neque de publicatione quando ordinarius procedit ad instantiam partis.*

43 *Prouisus omittens facere professionem fidei, ad hoc ne faciat fructus suos, non est opus sententia aut declaratione.*

44 *Ignorantia extrauagantium quando æquiparetur ignorantiæ facti & nu. 45. 46.*

47 *Ignorantia dispositionis Concilii quando excuset.*

49 *Praetendenti ignorantiam eius quod est publicè notum est in lata culpa.*

49 *Fructus malè percepti ob non emissam fidei professionem, quando per Sedem Apostolicam remittantur.*

50 *Prouisus non tenetur ad fidei professionem, ante possessionem adeptam, etsi per ipsum stet.*

51 *Fidei professione nō emissa infra tempus, licet quis fructus amittat, non tamen amittit distributiones quotidianas, & quare num. 49. etsi distributiones dietim non soluantur num. 50. Idem in Anniuersariis num. 52.*

52 *Fructuū appellatione ea tantum continentur, quæ in absentia recipiuntur, non quæ seruitii causa dantur.*

53 *Decisiones Veralli à quo æditæ, & quantæ sint auctoritatis.*

54 *Distributiones, licet fidei professione non emissa, non amittantur, tamen secus si lucrentur ex interessentia alicuius partis anni.*

55 *Idem si Canonicatus, fructus non habeat, sed consistat in distributionibus.*

56 *Canonici & Dignitatem obtinentes in Collegiatis an teneantur ad fidei professionem.*

57 *Portionarii, & Cappellani in Cathedralibus non obligantur ad fidei professionem. Quod procedit etiamsi Portionarii sint de Capitulo.*

58 *Aliud est esse Canonicum, aliud de capitulo.*

59 *Deputati ad curam animarum absque titulo Parrochiali, non tenentur ad professionem fidei, & quare.*

61 *Deputati ad curam animarum à laico, cui competit Ius nominandi dicuntur Rectores.*

62 *Duo menses dati ad professionem fidei emittendam non currunt nisi à die pacificæ possessionis adeptæ.*

Possessio vbi requiritur à lege, intelligitur de pacifica.

63 *Possessio pacifica ad effectum emittendi professionem fidei, quæ dicatur.*

64 *Fidei professionem emittere non tenentur illi qui non prouidentur de titulo, licet deputentur ad curam animarum.*

De

ARGVMENTVM.

De externa fidei professione facienda ex præcepto Tridentini Concilij, & Constitutionũ Pij Quarti, qui ad illam teneantur, & de pœnis eorum qui eam facere negligunt.

CAP. XIII.

Vm ex traditis in cap. 4. externa fidei professio sit saltim aliquo tempore necessaria ad salutem, merito de multa prouidentia *Sacr. Tridens.*
1 *Concil. cap. 1. sessio. 24. de reformat.* statuit quod promouendi ad Cathedrales Ecclesias in primis fidei professionem emittere teneantur. Quam dispositionem Pius Quartus extendit ad quoscumque qui de Monasteriis, Conuentibus, Domibus, & aliis quibuscumq. locis Regularium quorumcumque Ordinum etiam militiarum quocunque nomine, vel titulo prouiderentur, vt in eius Constitutione, quæ incipit *Iniunctum, sub Dat. Idibus Nouembris* 1564. *in Bullar. nouissimè impress. num.* 114.
2 Statuit prætereà Concilium, vt idem facere teneantur in Synodo prouinciali, vel Diœcesana quicunque in ea de iure, vel consuetudine interesse debent, necnon & Magistri, & Doctores Vniuersitatum, & Studiorum generalium initio cuiuslibet anni, *vt in cap. 2. sess. 25. de reformat.* Quod etiam idem Pius Quartus obseruari præcepit in ordinatione, & promotione Doctorum, & per alios cuiuslibet artis, & facultatis professores, *per aliam eius Constitutionem, quæ incipit In sacrosancta, sub eodem die, & anno in Bullario nouissimo loco citato.*
Prouisi etiam de beneficiis quibuscunque curam animarum habentibus, à die adeptæ possessionis ad minus intra duos menses in manibus Episcopi, vel eo impedito coram generali eius Vicario, seu Officiali eandem fidei professionem facere tenetur. Prouisi autem de Canonicatibus, & Dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus non solum coram Episcopo, seu eius officiali, sed etiam in Capitulo, alioquin prædicti omnes prouisi, vt supra fructus non faciunt suos, nec illis possessio suffragatur, *ex eodem Tridentino Concilio cap. 12. Sess. 24. de Refor.* Quibus sic stantibus ad plenam prædictorum declarationem de pluribus quæri contingit, & quantum attinet ad dictam constitutionem Pij IV. de professione à prælatis Regularibus facienda.
5 Quæritur primo, An sit in vsu? *Frater Hieronymus à Sorbo Capuccinus in compend. priuil. mend. verb professio fidei, respondet in vsu non esse*, subdens ita respondisse Sacram Cardinalium Congregationem, & alios doctissimos Viros, & ita obseruari; cui suffragari videtur *Sanchez ad precept. Decalog. lib. 2. cap. 5. n. 5.* Sed *Petrus Ledesma in Summa tom. 2. tract. 1. cap. 4. in fine.* licet referat quatundam Religionum consuetudinem non faciendi fidei professionem, eam tamen improbat, sicuti, & mihi improbanda videtur, tùm quia de allegata Congregationis declaratione non constat, tum quia *Nauar. cons. 2. sub tit. de Sum. Trinit. & fide Cathol.* respondit regularium prælatos in vim d. Constitutionis ad faciendam fidei professionem teneri, & *Emanuel Roderic. regul. quæst. tom. 2. quæstio. 72. art. 1.* nedùm tenet tales prælatos teneri, sed etiam prædicatores in eius Religione per litteras Commissarij generalis de mandato Illustrissimi Cardinalis tunc temporis Protectoris, fuisse suspensos simul cum Lectoribus ab officio legendi, & prædicandi, vsque dum fidei professionem solemniter emisissent, quod certè facit, vt non sit ita
7 facilè credendum Doctori attestanti de consuetudine contrà Constitutionem; quæ consuetudo certè neq; Nauarrum, neq; Rodericum latuisset Viros in his rebus diligentissimè versatos; præsertim
8 quia hæc consuetudo aduersus Pontificiam Constitutionem est valdè periculosa ex trad. per *Felin. in cap. primo de tregua, & pace, & per Put. decis. 1. lib. 1. Verall. decis. 203. par. 3.*

9 Secundo quæritur coram quo facere teneantur professionem Magistri, & Doctores Vniuersitatum, & Studiorum generalium, & quidem ex eadem Pii Quarti Constitutione patet eam esse faciendam in Rectorum, vel aliorum studii Superiorum manibus. In cuius rei exequutionem Romæ talis professio solemni more omnibus Doctoribus in vnum conuenientibus simul cum Gymnasii Rectore fieri solet coram Illustrissimo pro tempore existente Cardinali Camerario, eoque absente, vel impedito coram alio Cardinali ab eo deputato, & deputatione cessante coram Reuerendissimo Cameræ Apostolicę Decano, vel eo deficiente corã Clerico antiquiore, & sic deinceps, &
10 in subsidium coram Gymnasii Rectore, vt pluries in facto proprio sum expertus dum iuuenis iura ciuilia in præfato Gymnasio profiterer.

11 Tertio quæritur, An ad hanc fidei professionem faciendam teneantur etiã Doctores in priuatis ædibus, vel apud aliquod monasterium profitentes, & responsio patet affirmatiua ex eadem Pii Quarti *Constitutione ibi in Gymnasiis publicis, aut alibi in quibuscunque locis etiam in Ecclesiis, Monasteriis, aut Conuentibus publicè, vel priuatim quomodolibet profiteri*. Cæterum Doctores Romæ priuatim legentes ex inueterata consuetudine fidei professionem non emittunt, vel quia nulla constitutione adhoc coarctari putant, vel quia sic multorum annorum vsu sit receptum. & hæc quo ad Constitutionem Pii Quarti. Quò verò ad sacrum Con-
12 cilium, eius depositio quantum attinet ad Prouisos de Parrocchialibus procedit etiam si Parochialis gubernetur per Vicarium perpetuum, quia nihilominus dicitur Parochialis actu, *Rota decis. 2. de offic. Vicar. in antiq.* Quo vero attinet ad prouisos de dignitatibus, & Canonicatibus eadem dispositio Concilii extenditur.

13 Primo siue dignitates, & Canonici sint seculares, siue regulares; nam vtroque casu tenentur ad faciendam fidei professionem, vt ex mente Sacræ Congregationis censet *Garz. par. 3. cap. 3. num. 16* eiusque opinio comprobatur, quia Concilium loquitur de dignitatibus, & Canonicatibus, & sic per orationem indefinitam, de cuius natura est, vt in dispositione legis equipolleat vniuersali, *l. si pluribus, in princip. ff. de legat. 2. & l. si quis ita ff. de test. tut.* & consequenter comprehendit omnes dignitates, & canonicatus nulla adhibita distinctione, *cap. solita de maior. & obed. l. omnes, C. sine censu, vel reliq. Aym. consil. 294. num. 1. & 2. Roland. consil. 2. num. 26. lib.* 4. & hac eadem ratione.

14 Extenditur secundo, vt procedat siue dignitates, & canonicatus sint subiecti, siue exempti, nam exemptione non obstante tenentur profiteri coram Episcopo iuxta formam traditam à Concilio, *Nauar. consil. 9. de iure iur. Ledesma in sum. par. 2. tract. 1. cap. 4. difficult.* 9. & ita respondit Sacra Congreg. *vt idem Garz. testatur loco cit to, num.* 21.

15 Extenditur tertio, vt procedat etiã in prouiso Sede Episcopali vacãte, quia Cõciliũ dirigit verba in prouisos, vt patet ibi, *prouisi etiã* vnde dummodo sint prouisi non sunt distinguenda tempora prouisionis, ex regula, quod vbi lex nõ distinguit, neque distinguere debemus, *l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præst. l. 3. in fine, ff. de offic. præsid.* Contra hanc tertiam extensionem obstare videtur, quod Concilium vult, vt fidei professio fiat coram Episcopo, quæ qualitas cum nequeat considerari Sede vacante, videri potest Concilium non habere locum, quia cessante qualitate legis, cessat eius dispositio, *l. 1. vbi Bar. ff. ne quid in flum. publico, l. semper in ciuitate, §. idest, vers. licet, ff. de iure immunit. cum aliis per Becc. consil. 53. num. 9.* Sed respondetur, quod hoc debet intelligi eatenus, quatenus Episcopus viuat, cæterum sit sit mortuus, vel alias careat iurisdictione, dispositio loquens de Episcopo verificatur in Capitulo, *ca. vnico in principio, ne Sede vacante, lib. 6.* Dubium est in tali casu coram quo sit facienda professio fidei, coram Capitulo, vel coram Vicario Capitularis, & quidẽ *Garz. loco citato*, est in sententia esse faciendam coram Vicario, non autem coram Capitulo, quod quidem durum videri potest, quia cum Vicarius accipiat iurisdictionẽ à Capitulo vtique si hoc potest facere

Vica-

Vicarius, multo magis poterit fieri à Capitulo, ne dicamus maiorem esse potestatem in Vicario, quam in eo, cuius vice gerit, *l. nemo plus, ff. de reg. iur. Feln. in cap. eam te, num.* 17. *de rescriptis*. Sed hoc non obstante opinio Garziæ hodie mihi vera videtur, nam et si Vicarius accipiat iuris-
16 dictionem à Capitulo, tamen Capitulū non habet iurisdictionis exercitium, nisi mediante persona Vicarii, quia velit, nolit tenetur constituere Vicarium intra octo dies ab obitu Episcopi ex decreto Sacri Tridentini Concilii *sess.* 24. *cap.* 16. *de reform.* ac proinde actus omnes debēt à Vicario exerceri. Dixi hodie nēpe post dispositionem Concilii, quia ante illius tempora opinio cōtraria fuisset apud me probabilior propterea quod Capitulum non tenebatur deputare Vicarium, sed poterat exercere iurisdictionem per seipsum. *Abb. in cap. irrefragabili, num.* 2. *circa princip. de offic. ordin. Sbroz. in tract. de offic. Vicar. lib.* 1. *q.* 16. *n.* 9.

17 Extenditur quarto, siue sit prouisus per obitum, siue per viam resignationis, *Paris. de resignat. lib.* 3. *q.* 9. *in princip.*

18 Extenditur quinto, vt prouisi teneantur vltro se offerre, adeo vt non requiratur de necessitate monitio ad faciēdam professionem, vt in facti contingentia respondit Sacra Congregatio, quam refert, & sequitur *Garzia d. cap.* 3. *num.* 19 *&* 29. Et ratio est, quia præceptum Cōcilii est directum prouisis, quos propterea obligat directè, & simpliciter intra duos menses, quorum aduentus interpellat pro homine *iuxta test. in l. optimā, vbi glos. & Doctor. C. de contraben. & committen. stipul.*

19 Extenditur sexto, vt procedat etiam in eo, qui semel emisit fidei professionem ex alia causa veluti causa Doctoratus, vel quia antea fuerat de alia Parochiali, dignitate, vel canonicatu prouisus, nam nihilominus si adipiscatur nouam Parochialem, aut dignitatem, aut canonicatum, tenetur iterato professionem facere, vt post sacram Congregationem tenet *Garz. loco citato num.* 17.

Contrarium tenet *Sanch. ad præcepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 2. *quæst.* 5. & eiusdem opinionis assertores citat *Nauar. consil.* 3. *in fine, de summa Trinitate, & Fide Catholica. Azor. moral. institut. tom.* 2. *cap.* 2. *quæst.* 4. *&* 5. Verum neque Nauarrus, neque Azor. hoc apud me dicunt, quinimo *Azor. loco citato, quæst.* 8. *in fin.* firmat Canonicum translatum de vna Ecclesia in aliam, teneri professionem facere, non obstante, quod eam fecerit in prima. Ideo à priori opinione non recedas, quæ probatur, quia Concilium non requirit fidei professionem simpliciter, sed qualificatā, & sub certo modo faciendam, nempe co-
20 ram Episcopo, vel eo impedito coram Vicario, quo casu non sufficit explicare actum, si non explicatur suo modo, vt pluribus probat *Oldrad. consil.* 184. *sub num.* 15. *vers. Item alia ratione*. Et hæc opinio procedit etiam si prima vice fidei professio fuerit publicè facta, vt ex mente eiusdem Congregationis *tenet Garz. loco citato num.* 18. Quare Doctores ad legendum conducti tenentur ad faciendam fidei professionem, quamuis eam in Doctoratu fecerint.

21 Extenditur septimo, vt hæc fidei professio debeat fieri per semetipsum, adeo vt non sufficiat fieri per Procuratorem, *Gonzal. in reg.* 8. *§.* 7. *num.* 169. *vers. Similiter, iuxta primam impressionem, addentes ad Nauar. consil.* 4. *asserentes sic respondisse quandoque sacram Congregationem, Garzias loco citato, num.* 24. *Zerola in praxi par.* 2. *verb. Fidei professio, & hanc opinionem sequuta est Rota in Carthaginen. fructuum* 19. *Februarii* 1588. *&* 1. *Iulii, &* 22. *Nouembris eiusdem anni coram Illustrissimo* Platto. Contrariam opinionem tuentur *Nauar. dicto consil.* 4 *sub num.* 2. *tit. de summa Trinitate, & Fide Catholica, Azor. tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 4. *post* 10. *conclus. difficultate* 6 *Sanch. d. cap.* 5. *num.* 7. *Rota in causa Varmien. Canonicatus* 13. *Iunii* 1608. *corā Illustriss. D. meo Cardinali Sacrato, & hæc opinio sicuti verissima est, ita triplici ratione probatur.*

22 Primo, quia neque Concilium, neque Constitutio Pii Quarti vtitur verbis significantibus personalitatem, vnde succedit Regula, quod quicquid potest fieri per semetipsum, potest etiam fieri per procuratorem, *l.* 1. *ff. de procur. l. sed si vnus, §. Iulianus ff. de iniur. §. penult. Inst. de*

per quas per ſ. nob. acq.
23 Secũdo,quia fidei profeſsio nihil aliud
eſt quã ſolemne iuramentum,quod con-
ſtat poſſe præſtari etiam per procurato-
rem habentem ſpeciale mandatum,*cap.1.*
§.verum quando de ſtat.reg.lib.6. cap.me-
tuentes 17.quæſt. 4. vbi Gloſ. in verb. de
præſenti,& iterum Gloſſ in cap.33.ibi Do
mino verb.iurare 63.diſt. Bar. in l. qui bo-
na §.ſi aliena, num.15. verſ.frater, ff. de
*damno infecto.*Quod procedit etiam in iu
ramento fidelitatis, *Bal. in l.1. §. ne au-*
tem,num.20. C.de caduc.toll.
24 Tertio,Non eundo per mendicata ſuf
fragia,quod fidei profeſſio poſſit fieri per
procuratorem probatur apertè per Teſt.
ab alijs non animaduerſum in *cap. opta-*
tum 4. in fine 100. diſt. in illis verbis,nec
aliquem, qui hanc iureiurando firmaret
miſeris, & ibi hoc expreſſe notat Præpoſ.
25 Et hæc ſeptima extẽſio procedit vſque
adeò, vt ſi Procurator cui mandatum,
eſt, vt faciat fidei profeſſionem neglexe-
rit eam facere prouiſus fructus non amit-
tat, quia nulla poteſt aſſignari culpa pro-
uiſi, vt cenſuerunt *Azor. Moral. inſtit.*
tom.2.lib.7.cap.2.quæſt. 6. Sanch. d. cap.
5.in fine.
26 In contrarium facit quod procurator
omittendo facere illud quod ſibi man-
datum eſt præiudicat Domino mandanti,
Bald.in cap.cum olim Abbas in fine de of-
fic. deleg. Iaſ. in l. ſi procurator ſub num.
8.Verſ.Octauo limitat, C. de procur. Tira-
quel.de legib.connub.gloſ.7. nu.78. Surd.
deciſ. 181.num. 3.
27 Similiter negligentia viri præiudicat
vxori in rebus dotalibus,quia vxor præ-
ſumitur in negligentia propter negligen-
tiam Viri.*l.de tutela C. de reſt.in integr. l.*
octaui,C.vnde cogna.Iſer. Affl. Angel. &
reliqui quos refert & ſequitur Corbul. de
cauſ. in quibus Emphiteuta iure ſuo priua-
tur cauſ.15.ob non ſolutum Canonem am-
28 *pliat.22. num. 6. & 7.* Priorem opinio-
nem vti æquiorem ſequi ſi libeat, dici
poſſet fidei profeſſionem requiri ad con-
teſtandum, & declarandum animum
ſuum eſſe veram fidem, corde, & verbo
confiteri, quæ autem ad declarandum
animum requiruntur. impleta videntur,
ex ſolo mandato dato ad illud faciẽdum,
prout dicimus de aditione hæreditatis
quæ cum in animo conſiſtat ſolum man-
datum ad adeundum, ſufficit ad hoc vt
dicatur aditio facta, *l. 89. per procurato-*
rem alias incipit Procuratorem, vbi gloſ.
1.rationem aſſignat, ff.de acquiren.hæred.
*ibiq; Bart.& reliqui paſſim.*res difficulta-
te non caret, ideoq; cogita per te ipſum.
29 Hęc eadem ſeptima extenſio declaratur
Primo, vt procedat volente ipſo, coram
quo fidei profeſſio eſt facienda, eo autẽ
recuſante cogitur is,qui eam facere tene
tur perſonaliter accedere, etiamſi fuerit
Abbatiſſa,vel Monialis clauſtralis,vt pro
bat.*Teſt.in d.cap.1. §. Verum de ſtatu reg.*
30 *lib.6.ibiq; Franc ſub num. 2.* Declaratur
Secundo vt ad faciendam fidei profeſſio
nem pro alio requiratur ſpeciale manda-
tum, *Franch. in cap. 1 §. verum num. 2.*
*de ſtat.Regul.lib.6.*cuius opinio vera mi-
31 hi videtur,propterea quod eſt iurandum
in animam principalis, quo caſu in quo-
libet iuramento præſtando requiritur ſpe-
ciale mandatum,*cap.fin.vbi gloſ.in verb.*
Iuramentum de Iur.iur.lib.6.Bart.in l.2.
§.vlt. C.de iuram.calum. Rota deciſ. 1. in
fine de iuram.calum.in nou. Qui rog. dec.
1804.Pariſ.conſ.31. num. 112 .lib. 1. Ca-
putaq. deciſ.168. num. 2. 1.par. Rota in
Boiånen. penſionis 16. Iunii 1603. coram
Illuſtriſſ. D. meo Card. Millino & in To-
letana decimarum 15. Maii 1608. coram
Sanctiſs. D.N. Itẽ quia quæ in fidei pro-
feſſione iurantur, omnia conſiſtunt in a-
32 nimo, quæ autem animo retinentur de-
clarari non poſſunt, niſi à ſemetipſo, vel
ab habente ſpeciale mandatum, *gloſ.in l.*
1.vbi Bart ff. de liber. agnoſc. Alex. conſ.
78.viſo col.4.num.13.& 14.lib.5. Natt.
conſ.230.num.8.Roland.conſ.19.num.2.
lib.3.Pariſ. conſ.31. num.112. lib.1.plenè
Tiraquell. de retract.conuent.§.1. gloſ. x.
num.94.Surd.conſ.281.num.31.lib.2.Ve-
rall. deciſ.168. num. 2.par.1. Declaratur
33 tertio,vt hoc ſpeciale mandatum cenſea
tur datum non ſolum quando datur ex-
plicitè ad faciendam fidei profeſſionem,
ſed etiam ex mandato ad capiendam
poſſeſſionem beneficij,ſeu Canonicatus,
aut dignitatis, vt *Rota cenſuit in allegata*
Var-

Varmien. Canonicatus 13. Iunii. 1608.
coram Illustriss. D. meo Card. Sacrato, &
hoc quia in mandato generali ad facien
dum aliquem actum, in necessarium an-
tecedens veniunt omnia quæ ad illius
expeditionem sunt necessaria etiã quod
requirant speciale mandatum, Bart. in l.
2. ff. de iurisdic. omn. iudic. Felin. in cap.
Sedes num. 8. Vers. Et circa regulam de re-
34 script. Hinc licet renunciatio non possit
fieri nisi per procuratorem habentem
speciale mandatum, Anchar. quæst. 33.
35 per tot. Tamen quando illa requiritur ad
effectum consequendi absolutionem, eo
ipso, quo datur mandatum ad petendam
absolutionem, in necessarium antecedens
censetur datum mandatum ad renuncian
dum, vt Rota respondit in Calagurrita-
na de Branteuillæ 9. Iunii 1603. coram
36 Illustriss. D. Card. Sacrato. Cæterum ad
ambiguitates tollendas stylus inualuit,
vt quoties absens à Curia, pro conse-
quendo aliquo beneficio tenetur emit-
tere fidei professionem, obtineat à Sum-
mo Pontifice literas in partibus, per quas
committat personæ in Ecclesiastica di-
gnitate constitutæ, vt eius nomine fidei
professionem recipiat, cuius professionis
deinde publicum ad Vrbem transmittat
instrumentum, quo mediante ad literarũ
expeditionem proceditur.

37 Extenditur octauo, vt licet Concilium
præcipiat, vt fiat fidei professio intra
duos menses, tamen illis lapsis non cen-
setur remissa obligatio, sed nihilominus
prouisus tenetur ad eam faciendam, quia
terminus duorum mensium non est præ-
fixus ad finiendã obligationẽ, sed ad dif-
ferendam poenam, ita Nauarr. cons. 4.
num. 1. tit. de Summa Trinit. & fide Ca-
tholica, Petrus Ledesma in Summ. tract. 1.
cap. 4. post x. conclus. differ. 3. Azor. mo-
ral. Instit. tom. 2. lib. 7. cap. 2. q. 5. Eman.
Roderic. in summa tom. 1. cap. 119. num. 7.
38 Et hæc opinio præcipuè probatur ex tex.
in c. cum dilecti §. preterea de dolo, & con-
tum. dum inquit quod si mandatur alicui,
vt alii ad certum diem rem certam exsol-
uat, non ideo erit à mandato solutus, si sol-
uere nequiuerit die data; immo ad solutio-
nem elapso etiam die solutioni præfixo te-
netur, & ibi glos. in verb. sub hac, & Abb.
num. 12. Et ratio subditur, quod in tali
specie duo sunt in obligatione, vnum
quod fiat, & alterum quod fiat intra tem
pus, Vnde si non potest fieri intra tem-
pus assignatum, non euanescit obligatio,
vt fiat post tempus, quæ ratio depromi-
tur ex l. celsus ait 28. §. idẽ ait si iusserit. ff.
39 de recep. arb. Est verum quod hoc nõ pro-
ficit ad recuperandum fructus amissos,
sed tantum ad quætendum futuros, vt
censent, & rectè Nauar. d. cons. 4. num.
3. tit. de Summa Trinit. aliisq; omnes pro-
ximè relati, quibus adduntur Paris. de re-
signat. lib. 10. q. 9. num. 12. & seq. Garz.
loco cit. num. 30. est Rota in Oueten. mer-
cedis 12. Decembris 1605. coram Reueren-
diss. D. meo Coccino Rotæ Decano meri-
tissimo.

40 Extẽditur nono, vt prouisus teneatur
probare se fecisse fidei professionem quã
do ordinarius super illa inquirit ex of-
ficio iuxta not. in cap. ordinarii, de officio
ordin. lib. 6. & facit quod in simili de pu-
41 blicatione tradit Paris. de resignat. lib. 2.
quæst. 14. num. 33. cum seq. & in specie
tradit Garzia d. par. 3. cap. 3. nu. 48. cum
42 seq. Dixi quando ordinarius inquirit ex
officio, quia secus esset si procederet ad
partis instantiam, d. cap. Ordinarii cum a-
liis allegatis.

43 Extenditur decimo, vt ad hoc, vt pro-
uisus omittens facere professionem ne fa
ciat fructus suos, non sit opus aliqua sen-
tentia, vel declaratione, vt benè censet
Garzia loco cit. nu. 35. Ledesma in sum.
par. 2. tract. 1. c. 4. concl. 10. difficul. 1.

Principalis Conclusio, vt supra consti-
tuta, & extensa nonnullis modis limita-
tur, & primo ne procedat quando fidei
professio fuit omissa per ignorantiam,
Nauarr. cons. 3. de summ. Trinit. Ema-
nuel. Rodrig. de regul. quæst. tom. 2. quæst.
72. art. 3. Ego autem materiam latius re
sumens duo arbitror cõstituenda capita,
Primum si excusentur illi, qui obligan-
tur ad faciendam fidei professionem in
vim Constitutionis Pij 4. cuiusmodi sunt
Doctores, & prælati regulares, & in tali
casu crederem excusari, siue ignorantia
procedat ex eo quod ignotabant ad hoc
lege

lege aliqua teneri, siue quia credebant in illa lege non comprehendi; nam in primo casu cum istæ Constitutiones sint
44 extrauagantes, earum ignorantia propter incertitudinem est probabilis, & æquiparatur ignorantiæ facti, vt probat *Test. in prohæmio decret. Vers. Sanè quatenus inquit extrauagantes positas extra volumen propter earum incertitudinem sæpè in iudiciis vacillare per quem Test. ita scribit Gemin. cons. 78. n. xi. vers. Ad hoc respondetur Bar. in l. 32. cum prolatis nu. 1. ff. de re iudic. Card. Bald. Imol. Abb. reliqui quos refert, & sequitur Felin. in cap. 1. nu. 12. Vers. limita 4. de sent. & re iudic.*
45 Quod tamen declares velim ne procedat quando extrauagans esset valde nota, *Bald. in l. leges sacratissimæ quæst. 2. C. de legib.* Card. *cons. 40. in princ. Abb. in d. cap. 1. num. 12. de re iudic. & in cap. pastoralis de fid. instr. Alex. in d. l. cum prolatis num. 13. & 19. ff. de re iudic. Francb. in cap. 1. in 4. notab. de constit. lib. 6. Felin. loco citato sub num. 12. Vers. Secundus casus, Alciat. de præsumpt. reg. 3. lib. 3. præsumpt. 31. num. 5. Mandos. ad Roman. cons 160. sub lit. C. verb. valida.* Quando autem extrauagans dicatur valde nota, consulas *Panutn. in extrauag. Io. 22.*
46 *in prælud.* Secundo vero casu, nempe quando ignorantia prouenit ex eo quod arbitrantur se in lege non comprehendi, tunc non ligat in foro conscientiæ, *Nauarr. in manuali confess. cap. 23. num. 43. & in comment. de alienat. rer. Eccles. num. 9. & 10. & cons. 3. num 1. & 2. tit. de summ. Triatt. vbi subdit ex hac ignorantia neq; obligari ad restituendos fructus, & sequuntur Paris. de resignat. lib. x. quæst. 9. num. 10. Zecch. de benefic. & pens. cap 2. num. 3. Vers. Requiritur etiam cum aliis quos refert Garzia d. cap. 3. num. 68.*
47 Secundum est Caput quando agitur de excusando obligatos ad faciendam fidei professionem in vim Concilii, & tūc duplicem debemus distinguere casum. Primus si ignorantia proueniat ex mala intelligentia, & idem erit dicendum quod mox diximus in proximè præcedenti casu, quia eadem militat ratio. Secundus, quando ignorantia prouenit ex eo quia nesciebant hoc per Concilium præcipi, & tunc quia Concilium est omnibus notissimum, talis ignorantia æquiparatur ignorantiæ iuris, *Feln. latè in d. cap. 1. num. 12. Vers. Secundus casus, de sent. & re iud.* quæ non excusat, quia qui prætendit ignorantiam eius, quod est pu-
48 blicè notum videtur esse in lata culpa, *l. cedere diem, & l. lata ff. de verb. signific. Din. in cap. ignorantia de reg. iur. lib. 6.*
49 Hic lector monendus est, quod quamuis prædicta de iure sic procedant, tamen Sedes Apostolica fructus malè perceptos ob non factā fidei professionem quādo nulla interuenit malitia, & dummodo professio quàmprimum emittatur consueuit benignè remittere modo per viam Sacræ pœnitentiariæ in foro conscientiæ, modo per viam Breuis in vtroque foro soluta aliquali compositione ad hoc vt in futurum prouisi fidei professionem emittere non negligant.
50 Limitatur secundo, ne procedat in prouiso, qui nondum coepit possessionem, quamuis stet per illum, quominus eam adipiscatur. licet enim paria sint possessionem accepisse & per illum stare quominus accipiat, *cap. commissa de elect. cap. licet Episcopus de præben. lib. 6.* tamen ad istum effectum Concilium non intendit obligare, nisi postquam fuerit sequuta possessio realis, quia habet respectum ad exercitium, qui ante possessionem considerari non potest, *Garzia d. par. 3. cap. 3. num. 32.*
51 Limitatur tertio, vt benè procedat in fructibus, secus in distributionibus quotidianis, *Azor. moral. instit. tom. 2. lib. 7. c. 2. quæst. 7. Genzalez in regul. 8. §. 2. prohem. num. 17. secundum priorem impress.* vbi testatur pro hac opinione in facti contingentia respondisse Sacram Concilij Congregationem, sicuti etiam testatur *Garzia d. cap. 3. num. 59. Rota in Varnien. Canonicatus 28. Aprilis, & 13. Iunii, & 4. Februarii 1611. coràm Il-*
52 *lustriss. D. meo Card. Sacrato.* Huius sententiæ præcipua est ratio, quia Concilium loquitur de fructibus, quorum appellatione continentur tantum illa quæ recipiuntur in absentia, non autem di-

stri-

stributiones, quę dantur ratione certi seruitij, seu ministerij personalis, *cap. vnico de Cleric. non resid. lib. 6. vbi plenè Prob. num. 53. Oldrad. consil. 118. à nu. 1. & per tot. Rota decis. 8. nu. 1. de praeben. in nouis, & dec. 33. nu. 1. & 2. de sent. & re iudic. in antiq. Cæsar. de Graff. decis. 5. nu. 1 de praebend. Couar. lib. 2. variar. resolut. cap. 13. nu. 1. part. prima diuers. Boer. decis. 340. late Gonzal. in regul. 8. S. 7. probem. num.* 154. Hæc Tertia limitatio extenditur Primo vt procedat etiamsi distributiones non soluantur dietim, sed post longum tempus, & in fine anni; dummodo in solutione habeatur respectus ad singulas horas, *Acchill. decis. 12. de praebend. Seraph. dec.* 1140. *num.* 1. *Contrarium. tenet Verall. dec.* 29. *num.* 4. & 5. *par.* 2. Tu tamen a priori sententia non recedas, nam cũ habeamus resolutiones apud Acchill. & Seraphin. non est dubitandum eam esse Rotæ sententiam;

53 quod dici non potest decisionibus Veralli, quæ fuerunt in lucem editæ per Hieronymum Iustinum tunc in Romana Curia Aduocatum, & Verall. in Rota existens noluit eas agnoscere pro suis, prout ex relatione felic. rec. Clementis Papę Octaui (qui fuit simul cum eodem Verallo in Rota Coauditor) attestatus mihi fuit *Illustrissimus D. meus Cardinalis Millinus sub die* 13. *Aprilis* 1617. *me illum informante, dum istæ decisiones in controuersiam adducerentur*. Extenditur secundo vt ex eadem ratione procedat in Anniuersarijs defunctorum, *Azor. d. tom. 2. lib.*

54 7. *c.* 2. *q.* 7. *Sanchez d. c.* 5. *ante n. xi.* Eadē tertia limitatio declaratur Primo quando sumus in distributionibus quæ lucrãtur ex interessentia alicuius partis anni, quia tunc non dicuntur veræ distributiones, sed magis æquiparantur fructibus *Rtoa dec.* 330. *nu.* 4. *par.* 1.

55 Declaratur secundo quando beneficium, seu Canonicatus non haberet aliquos fructus, sed emolumenta omnia consisterent in distributionibus quotidianis, quia tunc vt pœna adiecta per Concilium possit in aliquo verificari, debet intelligi de distributionibus, prout dicimus de condemnatione facta in fructibus perceptis, quibus si beneficium careat, verificatur in distributionibus quotidianis, *Mohed. dec.* 6. *num.* 1. & *per tot. de prebend.* Put. *dec.* 375. *sub n.* 6. & *seq. li.* 2. *Gonzal. in regul.* 8. *S.* 7. *probem. nu.* 157. Vndè infertur quod cum omnes fere Canonicatus in Hispania consistant tantũ in distributionibus quotidianis, merito prouisi ibi de Canonicatibus non facientes professionem fidei mulctantur in distributionibus, ex allegatis.

56 Tertio principaliter declaratur dispositio Concilij, ne procedat in canonicatibus, & dignitatibus in Collegiata, quia dispositio Concilii quantum ad præceptum faciendi fidei professionem est pœnalis, vt patet ex supra relatis: Pœnalis, autem dispositio loquens de Cathedrali non habet locum in Collegiatis, *cap. statutum* 22. *de elect. lib.* 6. & ita in specie quamuis rationem non assignet, firmat *Garzia loco cit. nu.* 11. *vbi testatur sic fuisse per Sacram Congregationem responsum.* In contrarium facit, quod Concilium in d. *cap.* 12. *S hortatur, & S. praterea* æquiparat Ecclesias Cathedrales, & Collegiatas maxime insignes, ac proinde eandē esse dispositionem in vtroque, *l. adigere S. quamquis ff. de Iure patr. l. illud ff. ad l. Aquil.* Sed respondetur quod ibi æquiparatio non fit respectu faciendi fidei professionem, sed respectu faciendi collationem, ideoq; sufficit quod procedat in eo tantum, in quo fit æquiparatio, *Imol. & Felin. in cap. translato de const. Abb. in cap. constitutus in 3. notab. de appellat.*

57 Limitatur quarto ne comprræhendat Portionarios, & alios prouisos de Cappellaniis in Ecclesia Cathedrali, vt concludit *Sanchez d. cap.* 2. *sub num.* 1. *Garzia de benef. par.* 3. *cap.* 3. *num.* 13. Etenim Concilium loquitur de Canonicatibus, Portionarii autem, Mansionarii, & alii similes non sunt Canonici, neque de Capitulo, *Test. in cap. penult. vbi gloss. in verb. Assisios, de Cleric. non resid. & ibi Butr. nu.* 8. *Abb. sub num.* 9. *ad fin. & iterum Abb. in cap.* 1. *num.* 11. *de elect. vbi testatur de communi, & in cap. cum dilecti in* 1. *not. de maior. & obed. cap.* 14. *dilecta vbi gloss.* 1. *de excess. Prælat. Cardin. in cap.* 1. *num.* 4.

num. 4. de elect. Roman. consil. 33.2. num. 10. Dec. in dicto capitulo 1. num. 22. de elect. Rota dec. 411. num. 5. par. 1. & dec. 4. num. 5. par. 2. & dec. 213. nu. 5. par. 1. diuers. Cæsar de Graff. dec. 4. nu. 5. de his quæ fiunt a maior. par. cap. Verall. dec. 84. & 91. par. 1. Grego. Lopez in l. 3.
57 *gloss. por costumbre tit. 6. part. 1.* Quod procedit etiam in Portionarijs, qui de consuetudine sunt de Capitulo, nam & illi tenentur facere fidei professionem (cum fieri possit consuetudine vt Portionarij sint de Capitulo, *Abb. in cap. cum olim num. 8. & ibi Felin. sub num. 4. de re iudic. & iterum Abb. in cap. scriptum nu. 4. in fine de elect. Rota dec. 713. num. 5. par. 1. diuers.* Et sic sunt in pluribus Hispaniarum Ecclesiis relatis per *Gonzal. in reg. 8. glosa 45. num. 45.*) Ratio est, quia licet portionarii dicantur habere beneficia magis qualificata, *Rota dec. 8. sub num. 1. ad med. Vers. maxime cum intersit de præbend. in antiq. Gonzal. in reg. 8. gloss. 45. num. 44.* Nihilominus Concilium non loquitur de Capitularibus, sed de Canonicis, & aliud est esse Canonicum, aliud de Capitulo, *Gemin.*
58 *in cap. fin et num. 6. de præbend. lib. 6. Rota in Corduben. iurisdictionis 17 martii 1597. coram Orano.* Contrarium tenet *Zerola in praxi par. 1. verb. beneficium §. 5. dicto 4. Vers. Ceteri vero*, ductus auctoritate Concilii *Sess. 25. cap. 2. vers. Cæteri vero.* Sed à priore sententia recedendum non est ex rationibus allegatis, quibus.

Non obstat Concilium in dicto *cap. 2.* quia loquitur de professione facienda à prouisis, seu à beneficiatis, qui debent conuenire in prima Synodo facienda.

59 Limitatur quinto nè procedat in his, qui non prouidentur de titulo Parrochiali, sed deputantur in illis ad exercendam curam animarum, cuiusmodi sunt plures in Regnis Hispaniarum, & præsertim in Diœcesi Hispalen. in qua tota cura Diœcesis residet penes Archiepiscopum, qui in singulis Ecclesiis deputat Sacerdotes ad curam exercendam, vt *Rota testatur dec. 309. sub num. 5. part. 1. diuers.* Isti enim non tenentur facere fidei professionem, vt in specie tenet *Sanchez ad præcepta Decalogi lib. 2. cap. 5. sub num. 1.*
60 Ratio est quia isti deputati ad Curam non dicuntur neque Curati, neque Titulares, *glos. in clem. 2. §. Statuimus verb. impendendam de sepult. Gemin. consil. 86. nu. 4. Oldra. consil. 67. per tot. Imol. in Clem. vltim. numer. 4. de priuil. Abb. in capit. Apostolica in principio de donat. Verall. dec. 340. num. 4. par. 3. Rot. d. dec. 309. num. 1. et 3. part. 2.* et consequenter non possunt dici prouisi de beneficiis, quia titulus non est penes eos, sed penes deputātes. Limita nisi essent deputati à lai-
61 co, cui competit ius nominandi ad exercitium animarum, nam isto casu deputati sunt Rectores, *Rot. d. dec. 309. p. 2. diuers.* ideoq; tenentur facere fidei professionē.
62 Limitatur 6. vt ad effectum quod incipiant currere duo menses, intra quos prouisus tenetur facere professionem, nō sufficiat fuisse adeptam possessionem, sed requiratur possessio pacifica, nam quoties lex de necessitate requirit possessionem, illa semper intelligitur de pacifica, quia alias res non dicitur proprie possideri *cap. commissam, vbi glos. in cap. licet Canon verb. annum de elect. eodem*
63 *lib. et vbiq; Doctor.* Crederem tamen possessionem dici pacificam ad istum effectum, si sit pacifica respectu curæ cuius exercitio non fuerit statim turbatus de Iure, vel de facto; sed in eo steterit sine turbatione per vnum vel duos menses sine molestia quamuis illa pacifica possessio deinde non duret continue, nec sit pacifica respectu omnium fructuum, seu maioris partis ipsorum, non secus ac requiritur ad effectum, vt locus cap. licet canon de elect. lib 6. iuxta ea quæ tradit *Sarn. in reg. de trienn. q. 53. nu. 2. Vers. et ideo pro vera intelligen-*
64 *tia.* Est ratio qua moueor, quia Concilium in hoc præcepto emittendi fidei professionē à prouisis de beneficiis intuetur curam animarū, quia non considerat prouisum vti prouisum de beneficio, sed cum hac qualitate curā animarū habente, & ita sufficit, quod illa qualitas sit pacifica, quæ est considerata, *l. semper in Ciuitate §. licet ff. de iure immunit.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia curata habitu respectu* Rectoris, *dicitur parochialis actu, etiam si Vicarius sit perpetuus.*

2 *Parochialis habitu respectu populi, iudicabitur vti beneficium simplex.*

3 *Clericus in minoribus ordinibus cōstitutus, potest obtinere beneficium curatum habitu.*

4 *Parochialis habitu respectu populi, non obligat ad residentiam, neque ad Sacerdotium.*

5 *Nec inducit incompatibilitatem.*

ARGVMENTVM.

An Prouisus de beneficio curato habitu, sed non actu teneatur emittere professionem fidei.

CAP. XIIII.

Vo sunt casus, qui sub
hac dubitatione con-
1 tingere possunt. Pri-
mus quando Ecclesia
est curata habitu re-
spectu Rectoris, nem-
pe, quia cura animarū
esset penes Vicarium; & tūc arbitror tene
ri, quia in tali casu Ecclesia non dicitur
parochialis habitu, sed actu, siue Vicarius
sit perpetuus, siue temporalis secundum
communem opinionem; de qua testatur
Rota *decis. 2. de offic. vicar. in antiquis.*
2 Secūdus est casus quādo ecclesia olim
habuit parochianos, sed nunc habere de-
siit, & in tali casu non tenetur, quia de il-
la iudicatur perinde, ac si esset beneficiū
simplex, *glos. in dicto c. 14. licet canon, verbo parochialis ecclesia, vers. Quid si Ecclesia, de elect. lib. 6. & in cap. statutum, verb. Collegiatas, eodem tit. lib. 6. Hostiens. in c. quia nonnulli n. 5. vers. Quantū ad materiam, de Cleric. non resid. ibique Anchar. num. 7. versic. Dicit tamen Federic. de Senis consil. 80. ante num. 3. versic. Item non obstat, quod dicitur, & pleuius consil. 183. per integram consultationem, & præsertim num. 1. vers. & posito, Abb. in cap. de multa num. 24. vers. Mihi plus placet, de praben. Rebuf in praxi, tit. de promot.*
3 *intra annum, num.* 34. Hinc Clericus
quamuis in minoribus ordinibus consti-
tutus potest obtinere beneficium curatū
habitu, neque ad gratiæ valetudinem
est necessarium exprimi, quod benefi-
cium sit habitu curatum, vt me infor-
mante Rota respondit in causa Con-
chen. beneficii 11. Maii 1609. coram
Illustrissimo Domino meo Cardinali Sa-
4 crato. Et pari ratione de tali beneficio
prouisus non tenetur personaliter reside
re, nec permoueri ad sacerdotium intra
annum. *gloss. in dicto cap. licet canon, verbo parochialis Ecclesia, versic. quid si de elect. lib. 6. Rebuf. in praxi loco supra*
5 *citato.* Sicuti pariter tale beneficium nō
inducit incompatibilitatem simul cum
alia parochiali, secundum communem
opinionem, quam probat Abbas *in cap. de multa, sub num. 24. versic. Mihi plus placet*, cum aliis congestis *per Hoted. de benefic. incompatib. par. prima, cap. 13. num. 10. pro quibus est text. in cap. pastoralis 7. quæst. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus Ecclesiæ captiuatæ, ipsa ad priorem statum reuertente etiam de alia prouisus ad primam reuerti debet.*

2 *Dispositio c. licet canon, de elect. in 6. habet locum in Ecclesia curata habitu, si parochiani redeant ad habitandum.*

3 *De parochiali ad actum reuocata; idem quod de nouiter erecta iudicatur.*

4 *Ecclesia ad pristinum statum reuertente Titularis non dicitur de nouo prouideri.*

5 *Pœnalis dispositio, restringi potius, quàm dilatari conuenit.*

6 *Infideles coniugati, si ad fidem reuertantur non tenentur iterum iuxta Concil. contrahere matrimonium.*

7 *Qui continuat, non dicitur attentare. & num. 8.*

ARGVMENTVM.

An si contingat parochialem habitu ad priorem statum reuocari, (videlicet, quia Parochiani redeunt ad habitandum) prouisus teneatur emittere fidei professionem.

CAP. XV.

1 PRo affirmatiua facit primo, *test. in cap. 42. pastoralis, 7. quæstione prima, vbi Episcopus Ecclesiæ captiuitate si ipsa ad priorem statum contigerit reuocari, debet ad eam reuerti, etiamsi de alia Ecclesia fuerit ordinatus.*

2 Secundo, facit quod in ea habet locum dispositio *test. in cap. licet canon, de elect. lib. 6. prout ibi tenet glos. in verbo Parochialis Ecclesia, ad finem.*

3 Tertio, quod idem iudicatur de Ecclesia Parochiali habitu ad actum reuocata, quod de Ecclesia nouiter erecta, *glos. in dicto cap. licet Canon, verbo Parochialis Ecclesia, ad fin. Hostien. in cap. quia nulli, de Cler. non residen.* At nemo negabit prouisum de Parochiali nouiter erecta teneri ad emittendam fidei professionem, ergo. Pro negatiua facit quod prouisus de beneficio curam animarum habente ex decreto Concilii tenetur emittere fidei professionem. Ego hanc postremam opinionem arbitror veriorem

4 vnica tantum ratione ductus, nimirum, quia quando Ecclesia reuertitur ad pristinum statum, Titularis non dicitur de nouo prouideri, sed continuare, & persistere in antiqua prouisione, qui casus nō videtur comprehensus in Concilio, cuius

5 dispositio tanquam poenalis conuenit restringi magis, quam dilatari, *capitulo statutum, de elect. lib. 6. c. in pœnis, & c. odia, de regul. iur. libro 6. l. penult. ff. de poenis.*

6 In quam rem facit nonnihil, quod infideles contrahentes insimul matrimoniū ad fidem conuersi, non tenentur iterum contrahere cum parocho, & testibus, iuxta requisita per Sacrum Concilium Tridentinum *sess. 24. cap. 1. de reformat. matrim.* eo quia non dicuntur de nouo contrahere, sed in veteri contractu persistere. *Nauar. consil. 4. de pact. & consil. 2. de conuers. in fide. Emman. Roder. in summa de matrim tom. 1. cap. 230. num. 1. in 2 edit. cum aliis infra allegat. lib. 2. cap. 1. num. 10.*

7 Suffragatur etiam regula, quod qui continuat non attentat, *gloss. in cap. non solum, in med. de appell. in 6. & in Clem. 2. vt lit. pend. Bero. cons. 87. num. 5 lib. 1. Natt. consil. 606. num. 13. lib. 3. plenè Lancell de attentat. par. 2. cap. 4. limit. 1. num. 2.* Facit etiam quod plura facta tenent, quæ nouiter inchoari non possent, *cap. ad Apostolicam, de reg l. patre furioso, ff. de his qui sunt sui, vel alien. iur. Lap. allegat. 84. sub num. 5. Roman. consil. 215. num. 3. cum ibi cumul. per addentes.* Hanc sententiam dum sequimur, contraria facili negotio tolluntur. Non

8 obstat ergo *test. in cap. pastoralis 7. q 1.* quia non negamus parochum reuerti debere ad curam, sed dicimus non esse cogendum ad faciendum illud, quod prius facere non tenebatur. Non obstat secundum, quia sacerdotium est præcise ad curam necessarium, quod non est emissio professionis fidei, & propterea argumentum non procedit à simili propter disparitatem rationis. Non obstat tertium, quia illud procedit respectu curæ essentialis, secus respectu qualitatum, quę diuerso modo possunt considerari in vna, quā in alia in specie diuersis rationibus.

SVMMARIVM.

1 *Omittens facere fidei professionem, an peccet mortaliter, & num. 2.*

3 *Fidem apud infideles quando teneamur profiteri.*

4 *Excommunicatio supponit culpā mortalē.*

5 *Pænam imponere, & impedire lucrum differunt.*

6 *Lex in materia læui non obligat ad peccatum mortale.*

7 *Ordinarius non potest remouere pænam inflictam à concilio contra non facientes fidei professionem.*

Prouisus

8 *Prouisus ante factam fidei professionem non potest haberi pro præsenti. limita vt nu. 9.*
10 *Concilii Tridentini sess.24.cap.12.Intell.*
11 *Possessio adepta ante emissam fidei professionem, an sit manutenibilis.*
12 *Regula triennalis an suffragetur illi qui accepit possessionem ante emissam fidei professionem.*
14 *Adeptus possessionem ante emissam fidei professionem, an possit agere remedio reintegrandæ.*

ARGVMENTVM.

De pœnis quibus plectuntur omittentes facere fidei professionem.

CAP. XVI.

1
Mittentes fidei professionem pluribus plectuntur poenis, quarum prima est poena peccati, secunda quia non facit fructus suos; tertia possessio illi nō suffragatur: ita desumunt Doct. infra citandi ex Concilio Trid. *cap. 12. sess. 24.*

Quo ad primam pęnam videtur quod sit peccati mortalis, ita *Petrus Ledesma in summa tom. 2. tract. 1. cap. 4. concl. 10. Eman. Roderic. in summa cap 119. nu. 2.* quos sequitur *Sanchez ad præcept. Decalogi lib. 2. cap. 5. ante num. 2. Garzia d. cap. 3. nu. 65. in fine.* Moti tantum quia concilium vtitur grauibus verbis, & infert grauem poenam, quo casu obligat ad culpam mortalem, iuxta notata in cap. nam
2 concupiscentiam de const. Sed hæc opinio apud me non modicam patitur difficultatem, primo, quia præceptum de facienda hac fidei professione in adeptione beneficiorum habentium curam animarum, dignitatum, & canonicatuum in Cathedrali non est mortale, adeò quod
3 eius, omissio sit de per se malum, cum neque apud Infideles teneamur fidem externam profiteri, nisi in casibus, in quibus cultus Deo debitus, vel vtilitas proximo impendenda subtraheretur, iuxta ea, quæ latè scripsimus in supradicto *cap. 4. num. 4.* quo fit vt respectu omissionis non possit censeri peccatum, quia non omittitur aliquid graue, quod ad mores pertineat, ex traditis per *Alphons. de Castro de lege pœnali lib. 1. cap. 12. vers. obligatio legis pœnalis.* Minus potest dici quod Concilium per impositionem poenarum suam, manifestauerit voluntatem suam esse inducendi præceptum sub poena peccati, quia poenæ expressæ non videntur hoc denotare, non enim imponit
4 poenam excommunicationis, quæ in antecedenti necessario supponit culpam mortalem, *cap. 1. & cap. Romana de sent. excom. lib. 6. cap. à nobis, col. prima, & cap. sacro, extrà de sent. excom. cap. nemo, & cap. nullus xi. quæst. 3.* neq; imponit poenam priuationis beneficij, sed tantum quod prouisi fructus non faciant suos, neque illis possessio suffragetur, quod quidem non est illis imponere poenam, sed impedire ne lucrum capiant,
5 quod est minus, *l. final. C. de Iur. delib. l. fin. C. de codicillorum.* Et arguit poenam leuem, quo casu lex vltra poenam
6 non obligat ad peccatum mortale; *Sot. de iust. & iur. quæst. 6. art. 4. Alphonsus de Castro de lege pœnali lib. 1. cap. 5. docum. 2. Azor moral. instit. tom. 1. lib. 5 cap. 6. q. 5. cum* aliis, quos refert, & sequitur *Io: de Sala in tract. de legib. disput. 10. sect. 9. in princip.* Et hæc quò ad primam poenam.

7 Quò ad secundam, ea quidem procedit vsque adeo vt nec ordinarius possit condonare fructus amissos ob non factam fidei professionem, quia ordinarius non potest remittere poenam inflictam a Concilio, nisi in casibus ibi expresse permissis, *Nauar. consil. 3. nu. 1. de cler. non resid.* Et sentit Fuscus *de visit. lib. 2. cap. 3. nu. 14. in fin. Garzia in cap. 3. num. 53.* Vbi testatur ita fuisse resolu-
8 tum per sacram Congregationem. Procedit pręterea, vt ante factam fidei professionem prouisus nequeat haberi pro præsenti à Capitulo, *Garzia loco citato num. 50.* Rota in Oueten. mercedis 12. Decembris 1605. coram tunc R.P.D. Coccino
9 nunc Rotæ Decano meritissimo, Nisi for-

tè hoc factum esset ex indulto Apostolico, non solum explicitè concedendo, vt possit percipere fructus ante factam fidei professionem, sed etiam implicitè, nempe si paulo post prouisionem concedatur sibi indultum de percipiendis fructibus in absentia. Rot. in Carthaginen. fructuũ 19. Februarii 1588. & prima Iulii, & 22. Nouembris eiusdem Anni coram eodem R.P.D. Coccino.

Quo ad tertiam poenam, nempe quod possessio adepta non suffragetur, præmittendum est, quod Concilium ob non fa-
10 ctam professionem non tollit omnino possessionem, sed impedit eius effectum quò ad lucrum fructuum, vt bis Sacra Congregatio censuit in vna Pistoricen. & in alia Cremonen. quam sequitur Rota in supra allegata Varmien. canonicatus vigesima octaua Aprilis, & decima tertia Iun. 1608. & 4. Febr. 1611. coram Illustriss. Domino meo Cardinali Sacrato. Hoc idem etiam tenent Sanch. dicto *lib. 2. cap. 5. num.* 10. & alii per ipsum relati.

11 Hoc stante infertur primo possessionem adeptam per prouisum, qui tenebatur facere fidei professionem esse manutenibilem etiã post tempus præfixum ad faciendam professionem, vt fuit resolutum in allegata Varmien. canonicatus sub diebus supra citatis:

12 Infertur secundo tales possessores iuuari regula triennali quia Concilium non tollit neque titulum, neque possessionem præterquam ad effectum lucrandi fructus, vt benè scribit *Sanchez. loco cit. sub num.* 9. & ante ipsum ex mente Sacræ congregationis, *Paris. de resignat. lib.* 10. *quæst. vlt. num.* 4. *& seq.* Quod verum intellige ad effectum ne
13 possit molestari super titulo, ac possit se tueri quocumque remedio possessorio, secus verò vt possit consequi fructus, nam cum ad istum effectum beneficium possessionis sit sublatum, merito regula non iuuat, vt doctè scribit *Nauarr. cons.* 1. *de sum. Trinit. & fid. Cathol.* quem sequuntur *Sanchez. loco citat. num. xi. Emanuel in summa tom. 2. cap.* 119. *num.* 7. *Ledesma in sum. tom. 2. tract.* 1. *cap.* 4. *post conclus. x. difficul.* 7. Additur quod regula loquitur quando agitur super titulo beneficii, causa autem fructuum nõ est super titulo, sed est causa prophana, in qua regula non procedit, *Sarn. in regul. de trienn. quæst. xi. &* 50. *num.* 4. Rota in Placentina applicationum fructuum 28. Iunij 1595. coram Orano.

14 Infertur Tertio talem possessionem suffragari, etiã in remedio reintegrandæ, dummodo ad illud non agatur respectu fructuum; Cæterum si agatur respectu distributionum, vel ratione possessionis in iure votandi sedendi, vel similia faciendi, possessio suffragatur, quia, vt supra dictum est, suffragium possessionis non est sublatum, nisi tantum quo ad fructus quærendos.

DE IVRE

DE IVRE PERSONARVM EXTRA ECCLESIÆ GREMIVM EXISTENTIVM.

Liber Secundus.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentum nō reperitur nisi in ecclesia.*
2 *Inter iudæos reperitur matrimonium.*
3 *Iudæus, & laicus in casu necessitatis baptizare possunt.*
4 *Iudæi an gaudeant immunitate ecclesiastica, & n. 13. vers. Tertium argumentum.*
5 *Si debeat eligi ad officium fidelis, & deuotus Ecclesiæ, potest eligi iudæus.*
6 *Iudæi non sunt in Ecclesia.*
7 *Baptismus ianua sacramentorum.*
8 *Matrimonium dupliciter consideratur.*
9 *Sacerdotium reperitur tantum in Ecclesia.*
10 *Sacerdotii appellatione continetur omne Sacramentum.*
11 *Iudæus si ordinaretur character non imprimeretur.*
12 *Matrimonium iudæorum post conuersionem quomodo efficitur sacramētum. & num. 13.*
14 *Minister in Sacramentis non consideratur vti instrumentum Ecclesiæ, sed vti instrumentum Dei.*
15 *Iudæus non potest esse minister in Sacramentis vbi adhibetur tanquam instrumentum Ecclesiæ.*
16 *Iudæus non potest constituere procuratorem ad respondendum in baptismate proca.*
17 *Fidelis, & deuotus quis dicatur.*

CAP. I.

An Iudæi sint in Ecclesia.

1
IVdæos esse in Ecclesia ex infrascriptis suaderi posse videtur. Primo, quia Sacramenta non reperiuntur, nisi in Ecclesia, *cap. quia ex sola 24. quæst. 1. c. extra Catholicam. 1. quæst. 1.* at inter iudæos reperitur aliquod Sacramentum, ergo iudæi sunt in Ecclesia. Minor probatur, quia inter iudæos repetitur matrimo-
2 nium, *cap. de infidelibus de consang. & affinit.* matrimonium autem magnum esse Sacramentum testatur *Paul. ad Ephesios cap. 5. estque diffinitum in Sacro Trident. Concilio Sess. 24. can. primo.* Corroboratur *ex cap. gaudemus §. super quo taliter de diuort. Vbi Summus Pontifex Innocentius Tertius, diserte inquit Sacramentum coniugii apud fideles, & infideles existere;* Et eidem confirmat *Honor. 3. in cap. fin. de transac. & ibi Abb. ante n. 4. vers. item*
3 *nota*. Secundo quia iudęus potest tēpore necessitatis baptizare, sicuti laicus, *cap. à quodam iudæo,* & *cap. Romanus Pontifex de consecrat dist. 4. Doct. commun. in cap. quanto, de consuetud.*

4 Tertio, quia iudæi gaudent Immunitate Ecclesiastica, secundum opinionem, quam nos veriorem esse diximus infra eodem libro cap. 12. Ergo sunt in Ecclesia, alias non tueretur existentes extrà eam, quia de his, qui foris sunt nihil ad nos, dicto *cap. gaudemus de diuort.*

5 Quarto, hoc suaderi potest ex traditis per *Anchar. cons. 271. nu. 4. versic. Quarto si dicamus,* vbi quod stante constitutione, vt nullus possit eligere ad officium, nisi eum, qui sit fidelis, & deuotus Ecclesiæ, si quis eligat iudæum in loco habitantem non incidit in poenam à Constitutione impositam, & Anchar. sequuntur *Barbat. cons. 63. col. 2. lib. 4. Rol. cons. 35.*
6 *num. 41. & 42. lib. 2.* Quibus parum obstan. dicendum est iudæos in Ecclesia nō esse, hoc enim perspicue pronunciauit *Paul. ad Corinth. c. 5. in illis verbis. Quid enim mihi de his qui foris sunt iudicare?* Quod esse generaliter dictum de iudæis, & de infidelibus omnibus, expressum ha-

bemus in cap. gaudemus extra de diuort.
& cap.multi 2.q.1. & in l.nos reddentes.
§.manifestum C.de Summa Trinit.& fide
Cathol.Quorum locorum auctoritate suf-
fulti hoc in specie firmant glos.in cap.de
Terris Verb.persoluendas,in fine de iudeis,
Bart. in l.prima num. tertio , & seq. C.
de Sacrosanct. Eccles.Io.Andr.in cap.quod
super his,de voto, & vot. redempt. & in
capit 1. in principio de cogn. spir. eodem
libro.ibique Anchar.num.1. Geminian. in
princ.et num.4.Franc. num.4. Prępos. in
rubr.ext.de cogn.spirit.num.1. Bellam.in
cap.1.num.2.30.quaest.1. Alex.de Neuo
in cap.contracto num. 12. de cognat. spir.
Turrecrem.in cap.ita diligere nu. 13. 30.
q.3. Roman.consil.155.ad fin. Alex. cons.
13.sub nu.21.lib.7.Socci.in cap.cum sit ge-
nerale sub num. 23.de foro compet. Bart.
Soccin. consil.72. num.1.ante med. lib. 2.
Ferrett.consil.37.num. 19.Felin. cap. iu-
dæi el 2.num.2. vers. & de hac materia
extr.de iudæis.Riminald.iun.cons.72.nu.
29. lib.1.& consil.119.quod incipit, quæ-
ritur de tribus lib. 2. Rol. consil. 35. num.
38.lib.2.Mantic.de tacit.et ambig.lib.18.
tit.2.ante num.39.Laderb.consil.128. nu.
2. lib.1. plene Illustrissimus Bellarminus
in 3. controuer. gen. libro tertio, cap. 3.
Ratio est solida,& inconcussa, quia cum
7 careant baptismate, quod est ianua om-
nium Sacramentorum, cap.cum itaque de
consecrat. dist.4. cap. 1. et cap. veniens de
presbyter.non baptiz. glos.fin.in cap. 4. de
consuet. Cõsequens est,vt omnes, qui ba-
ptismi gratiam non sunt assequuti,in Ec-
clesia dici non possint, c. maiores de bapt.
8 c.firmissime de consecr.dist.4. Ad cõtraria
respondetur, & quoad primum, matri-
monium potest dupliciter considerari,
primo vti naturæ contractus, & reme-
dium concupiscentiæ, & vti signum rei
sacræ non conferentis gratiam, & hoc
modo reperitur etiam inter iudęos, Doct.
in 4.sent. dist. 39. art. 1.ibique præsertim
Sot. in prima conclus. Alio modo potest
considerari vti Sacramentum institutum
à Christo;& hoc modo non reperitur nisi
9 inter Christianos: Etenim cum Sacerdo-
tium sit tantum in Ecclesia,cap.translato
de constit.et 2.q. 7. §.quod de his propè fin.
vers. Hinc est,& Sacerdotij appellatione
contineatur omne Sacramentum quo
gratia confertur. Lap.Abb.Io:Andr.et An-
char.in d.cap.translatio, inde resultat, vt
extra Ecclesiam nullum reperiri possit
10 Sacramentum,cap.plerumque §.hinc est 2.
quæst. 7.d cap. translato vbi Ioan. Andr.
num. 2.et 3. Card.num. 2. Imol. num. 8.
Anchar.in fin. Palud.et Capreol.in 4.sent.
dist. 26. quæst. vnica art. 6. ad secundum
Cupres.in repet.cap. oportebat art. 9. num.
48.pag. mihi 61. Barrad. qui hoc pluribus
explicat ad Sacr.histo.to.1.lib.1.c.xi.et lib.
11 2. cap. 20. Quod verum est adeo vt si iu-
dæus ordinaretur Sacramentum vtique
non imprimeretur, quia est omnium Sa-
cramentorum incapax, Abb. antiq. in d.
c.translato n.1.ibiq; Io.Andr.n.3.Card.nu.
2.Imol.nu 9.et iterum Card.in c.1. §.vna
vero vers. et sic de summa Trinit.Soccin.in
c.sicut iudæi nu. 9.de iudæis Marqu.de iu-
12 dæis par. 1. cap. 6. num. 4. Addunt non-
nulli, quod matrimonium iudęorum (quia
non habet suum significatum, ex quo
non potest denotare vnionem inter Chri
stum,& Ecclesiam) etiamsi ad fidem con-
uertantur non prius efficitur Sacramen-
tum quam iterum inter se contrahant in
facie Ecclesiæ, vt visum est Paludano et
13 Capreolo loco supra citato. Quamquam
contrarium in hac parte scilicet quod ad
hoc, vt efficiatur Sacramentum, sufficiat
quod permaneant in antiquo contractu,
& mutuum consensum quocunque signo
visibili,etiam nuda copula declarent, ma-
gis communiter recipitur à patribus latè
per illustrissimus Bellarm. relatis tom. 1.
tit.de matrim. quibus adduntur Enriq. de
matrim. lib. 11. cap. 8.num. 1. ad fin. et
cap. 15. num.3. Nauar. consil.4. tit. de
pact.et consil. 2.ad fin.de conuers. infidel.
Vega in Summa de Ecclesia lib. 4.cas.13.
et 319. Sanch. de Matrim. lib. 2.disput.
9.num. 5.de qua relatius Deo dante dice-
mus infra cap.seq.
14 Secundum argumentum tollitur si
cõsideremus quod minister in Sacramen-
tis ministrandis non consideratur vti in-
strumentũ Ecclesiæ, sed vti instrumentũ
Dei, D.Tho.d. quæst. 39. art. 3. ideoque
licet possit in casu necessitatis ministra-
re

re Sacramentum baptismi, si intendat facere quod facit Ecclesia, tamen non dicetur instrumentum Ecclesiæ sed Dei.
15 Hinc est qui vbi in hoc Sacramento minister adhibetur in re inuenta per Ecclesiam, iudæus non potest esse minister, nam videmus quod iudæus non potest constituere procuratorem ad responden
16 dum pro eo in fonte baptismatismatis, *c.cum paruulis de consecrati dist.4. Rom. sing.55.qui incipit,Et in eadem cana*, *Alciat. in l. 1. in fine,ff. de verb. oblig. ibiq; Ripa num. 36.*

Tertium Argumentum, præterquàm quod nititur assumpto valdè controuerso, adhuc non est bona consequentia, iudæi gaudent immunitate Ecclesiastica, ergo sunt in Ecclesia, quia *infra c.12.* pluribus ostendemus immunitatem Ecclesiasticam non esse inuentam iure Ecclesiastico positiuo, sed de iure Diuino.

Quartum Argumentum laborat æquiuoco. Nam dum Doctores exaduerso allegati loquuntur de fideli, & deuoto Ecclesiæ non accipiunt Ecclesiam, prout est corpus militans ad similitudinem Ecclesiæ triumphantis, sed vti est Princeps in temporalibus, quo sensu etiam iudæi possunt dici fideles, & deuoti quamdiu
17 pacificè viuunt, nam ad istum effectum sufficit si non sint rebelles, & alijs impedimentum non præstent, *l. Seruos ff. de manumiss. testam. & l. Vtrum §. 1. ff. de reb.dub.l.cum Pater §. rogo, & l. quidam in princ.ff.de legat.2.* Refutatis ergò contrarijs remanet firma Conclusio iudæos non esse in Ecclesia.

SVMMARIVM.

1 *Coniuges per matrimonium efficiuntur socii diuinæ, & humanæ domus.*
2 *Societas non cadit inter fidelem, & infidelem.*
3 *Salamonis cor Mulierũ causa deprauatum.*
4 *Matrimonium inter fidelem & infidelem caret bono prolis & Sacramenti.*
5 *Prima coniugii fides est gratia Castitatis.*
6 *Contrahere matrimonium cum infideli est prostituere cum Gentilibus membra Christi.*
7 *Impedimentum disparitatis fidei, & disparitatis cultus quomodo consideretur in matrimonio contracto inter fidelem, & infidelem.*
8 *Matrimonium fidelis cum infideli non baptizato quo iure sit vetitum.*
9 *Cathecuminus an possit contrahere matrimonium cum infideli.*
10 *Matrimonium contractum a fideli cum infideli punitur pœna adulterii.*
11 *Quilibet de populo potest accusare matrimonium contractum a fideli cum infideli.*
12 *Filii nati ex fideli & infideli non legitimantur per subsequens matrimonium.*
13 *Baptizatus fictè si contrahat cum fideli an matrimonium subsistat.*
14 *Coactè baptizatus recipit Sacramentum baptismi, si coactio non fuerit absoluta.*
15 *Ecclesia non iudicat de occultis.*
16 *Christus dando buccellam Iudæ male recipienti contulit Sacramentum.*
17 *Fidelis contrahens matrimonium cum infideli fictè baptizato, si baptizatus fictè se transferat ad loca infidelium, an fidelis possit contrahere matrimonium.*
18 *Matrimonium fidelis cum infideli non baptizato, licet sit prohibitum iure diuino, tamen non est irritum iure diuino, neq; iure Naturali, & quare.*
19 *Fidei disparitas licet impediat finem matrimonii, tamen non tollit omnino.*
20 *Exempla fidelium, qui nupserunt infidelibus.*
21 *Matrimonium fidelis cum infideli non baptizato non dirimitur certa lege Ecclesiæ.*
22 *Matrimonium inter fidelem, & infidelem non baptizatum licet non sit irritum expressa lege Ecclesiastica, est tamen irritum consuetudine Populi Christiani.*
23 *Consuetudo Populi Christiani irritandi matrimonium inter fidelem, & infidelem late probatur.*
24 *Matrimonium fidelis cum infideli baptizato, an sit licitum vel irritum.*
25 *Ecclesia potest ex rationabili causa dispensare*

sare vt infidelis contrahat cum fideli.
26 *Copula Carnalis inter fidelem, & infidelem fedissima.*
27 *Copula inter fidelem & infidelem qua pœna punitur.*
28 *Inter fidelem & infidelem non possunt contrahi sponsalia etiam per verba de futuro, extende vt in num. 29.*
30 *Coniux conuersus ad fidem an possit petere Thori separationem extende vt in num. 31. & 32.*

Inter Fidelem, & Iudæum an possit Matrimonium consistere.

CAP. II.

Nter Fidelem, & Iudæũ non posse Matrimoniũ cõsistere probat *Test. in c. fin. 28. q. 1. l. nemo C. de Iudæis D. Tho. quem cæteri cõmuni cõsẽsu sequũtur in 4. sen. dist. 39. quæst. vnica art. 1. Turrecrem. in cap. si quis gentilis 28. quæst. 1. Bellarm. in controuers. tit. de matrim. lib. 1. cap. 23. Bero. in cap. 1. num. 187. de const. cum alus infra allegandis.*

1 Cuius rei multiplex est ratio, Prima quia coniuges per matrimonium efficiuntur Socij diuinæ, & humanæ Domus, *l. 1. ff. de rit. nupt. l. 4. C. de crim. expilatæ*
2 *hæred.* quæ Societas inter fidelem, & infidelem dari non potest, *c. caue 27. quæst. 1. Oldrad. consil. 333. in principio Turrecrem. in d. cap. si quis 28. quæstione prima.*

Secunda quia periculum est, ne cor fidelis per iudæum auertatur à cultu Diuino, *Deuter. cap. 7. Regum 3. cap. 11.*
3 & docet casus Salomonis Viri sapientissimi, cuius cor mulierum alienigenarum opera, cum quibus matrimonium contraxerat deprauatum, ad Idola deflexit, *c. Salomon. 32. q. 4.*

Tertia quia in tali matrimonio deficit bonum prolis, quæ non ita facile potest educari in cultu Diuino, cum quilibet filios nitatur in sua Religione educare.
4 Deficit etiam bonum Sacramenti, tum quia tale matrimonium non potest habere significatum coniunctionis Christi cum Ecclesia, tum etiam quia non potest esse Sacramentum cum infideli, *Turrecrem. in d. cap. si quis gentilis sub num. 2. vers. 3. deficit 28. q. 1. cum aliis allegatis in proxime præcedenti cap. num. 9. & seq.*

Quarta quia, vt inquit *D. Ambros. lib.*
5 *1. de Patriarcha Abraham. cap. 9.* Prima coniugii fides castitatis gratia est, si Idola colat, quorum prædicantur Adulteria, Si Christum neget quis præceptor, & remunerator pudicitiæ?

Quibus rationibus permotus *D. Cy-*
6 *prianus in Sermone de lapsis*, inquit, iungere cum infidelibus vinculum matrimonii, est prostituere cum Gentilibus membra Christi. Ne tamen in hac materia errore Sermonis labi contingat, nosse primum oportet duo esse impedimenta, quæ affinitatem quandam ad inuicem habent, Alterum disparitatis fidei, alterum vero disparitatis cultus. Primum militat quoties matrimonium contrahitur inter fidelem, & infidelem non baptizatum; cu-
7 iusmodi sunt iudæi, Turcæ, Saraceni, & coeteri huiusmodi. Alterum verò militat inter fidelem, & infidelem baptizatum, veluti inter Catholicam, & Hereticum, Schismaticum, vel Apostatam; *Ita D. Tho. & alii loco citato, Turrecrem. in d. c. Si quis gentilis sub num. 2. in solutionem ad 3. & in cap. Caue, num. 1. 18 q. 1. Caiet. in repet. ad limina 30. q. 1. §. 4. nu. 423. quæst. 169. Marquard. de iudeis par. 2. cap. 3. num. 15. & 16. Mozzius de contractibus tit. de matrim. sub rubr. qui possint contrahere matrimonium Vers. Aliud, & tertium est Caput.* His ita prælibatis ad plenam huius materiæ declarationem infrascriptæ Conclusiones sunt constituendæ.

8 Prima matrimonium fidelis cum infideli non baptizato non est vetitum iure naturali Diuino, ita concludit, *Turrecr. in d. cap. si quis sub num. 1. & 2. 28. quæst. 1. Sot. & Palud. in 4. sent. dist. 39. quæst. 1. Couar. de sponsal. par. 2. cap. 6. §. 11. n. 1.* Probatur Primo, quia de iure naturæ ante legem scriptam legimus quod Iacob

con-

contraxit cum filiabus Laban quæ erant Gentiles, *Genes.cap.* 29.& Ioseph cum Azeneth Egyptiaca, *Genes.c.*41.*& Moysen* cum Aethyopissa, *Exodi c.* 2. Probatur secundo, quia matrimonium de iure naturæ maxime ordinabatur ad multiplicationem generis humani, immo datum erat præceptum de multiplicatione, nec erat certus determinatus modus multiplicandi.

Secunda Conclusio, matrimonium fidelis, cum iudæo, seu cum alio infideli est vetitum, non solum humano iure (vt minus rectè censet *Couar.loc.cit.*) sed, & Iure Diuino, ita fatentur *Sot. in 4.sent. dist.*39.*quæst. vnica art.*1.*col.*4.*vers. Apparet ergo, Illustriss. Bellarm. in controu. de matrim. lib.*1.*cap.* 23. *in prima proposs. Petr.Ledesma de matr.quæst.*59.*art.*1.*dub.* 3. *Vega in sum. tom.* 2.*cap.* 34.*casu* 136. *Sanch.de matrim.lib.*7.*disput.*71.*num.*5. Probatur primò, quia Deuter.lib. 1.cap. 7.Deus prohibuit Populo suo matrimonia iungere cum Gentilibus: Et quamuis præceptum illud sit iudiciale, & solos iudæos propriè obligauerit, subijcit tamen causam moralem, quæ obligat omnes, inquit enim, quia seducent filium tuum, nè sequatur me, & vt magis seruiat Diis alienis, hoc idem repetitur 3.Regum cap. xj. addens, certissime enim auertent corda vestra, vt sequamini Deos alienos. Probatur secundo, ex *D. Paul. ad Corinth.* 1.*cap.*7. *Mulier, inquit, si dormierit vir eius liberata est à lege Viri, cui autem vult nubat tantum in Domino*. quem locum de matrimonio cum infidelibus non contrahendo intelligūt *D. Hieron. in Iouinianum lib.*1.*Tertul. lib.*1.*ad Vxorem, vt idem Couar. loco cit. fatetur.* Tertio probatur ex eodem *D. Paulo quarto ad Corinth. cap.* 6. *Nolite iugum ducere cum infidelibus, quae enim participatio iustitiae cum iniquitate: aut quae societas lucis ad tenebras, aut quae pars fideli cum infideli*. Qui locus qualitercumque exponatur probat hanc opinionem, Nam si exponatur, prout illum exponit *D. Hieron.loco cit.* de matrimonio cum infidelibus non contrahendo habemus intentionem fundatam. Si vero exponamus prout illum exponit *Theophilactus, & alii* communiter, nempe vt debeat intelligi generatim de quocunque commercio cum infidelibus vitando, vtique probabit hanc conclusionem à fortiori, nam si interdicitur commercium cum infidelibus, certe multo, fortius erit interdictum Coniugum, in quo est coniunctio summa, & indiuidua, cap. de infidelibus de consang.& affin. l. 1. *ff. de rit. nupt.* §. 1. *instit. de patr. pot. in principio*.

Tertia conclusio, matrimonium fidelis cum iudæo, seu alio infideli est vetitum non solum de iure Diuino, sed etiam de iure Canonico, & Ciuili, *vt est textus in cap. Caue, & cap. non oportet, & cap. fin.* 28. *quæst.* 1.*& vtrobique Turrecrem. & in l. nè quis christianam,* C. *de Iudæis, ibique Alberic. & Fulgos. in leg. prima ff. de rit. nupt. & in princ. tit. instit. de patr. pot. verb. indiuiduam, ibique Faber. sub num.* 4. *versic. in ea glosa, Aretin. sub num.*8.*Vers. prosequor, Calder. in cap. fin. de condit. appos. ibique Alex. de Neuo num.* 11.*Couar. de sponsal. par.*2.*cap.*6. §. 11.*num. primo, Abb. in cap. quanto, in* 1. *not. de diuort. Marqu. de iudæis par.*2.*cap.* 3.*sub num.* 13. *versic. Quid autem si fidelis, Moz. de contractibus tit. de matrim. sub rubr. qui possunt contrahere matrimonium. sub nu.*35. *versic. Aliud, & tertium caput est, & est omnium communissima conclusio, vt liquet ex late relatis per Sanche. d. lib.*7.*disp.*71.*sub num.*7. *Hæc tertia Conclusio*.

9 Extenditur Primo, vt procedat non solum in iudæo, sed etiam in Cathecumeno, quia ad hoc vt impediatur matrimonium, sufficit quod deficiat Sacramentum Baptismi, ita probat expresse *Test. in d. cap. Caue* 28.*quæst.* 1. *ibi si Christiana sit non est satis, nisi ambo initiati sitis Sacramento baptismatis, ibique Turrecrem. num.* 1. *& iterum Turrecrem. in d. cap. si quis sub num.* 2. *Versic. Et ideo non tenet,* 28. *quæst.* 1. *cum aliis quos copiose refert Sanch. de matrim. lib.* 7.*disput.*71.*nu.* 2. *& dicam infra tit. de Cathecum. cap.* 1. *num....*

Extenditur secundo vt procedat etiā si matrimonium contrahatur sub conditione

tione quod iudæus debeat effici Chriſtianus, nam nihilominus matrimonium eſt nullum, ita ſcribun t*Faber.in §.nuptæ autem ad fin.verſic.in ea gloſ.dum dicit quem ibi ſequuntur Aretin.ſub num.8.verſic.pro ſequor .Vide quæ infra dicam in decima Concluſione .*

10 Extenditur tertio, vt matrimoniũ a fideli contractum cum iudæo, vel alio infideli puniatur pœna adulterii, *l. ne quis chriſtianam, vbi Salic.& Fulgoſ. C. de iudæis, Oldr. d. conſil. 53.in principio, Corn. conſil.114.in principio , & num.8.lib.primo alio. latè referunt Decian. tract. crim. lib.5.cap.12.num.2. in fine, & num. 23. Menoch. de arb.caſ.290. in principio, Farinac.de delictis carnis quæſt.136.num.1. & 39.*

11 Etenditur Quarto, vt huius criminis accuſatio ſit publica, ad eo vt competat cuilibet de populo, vt in *d. l.ne quis Chriſtianam, vbi Doct.communiter de iudeis.*

12 Extenditur Quinto, vt filii nati ex Concubina iudæi, vel infidelis per ſubſequens matrimonium non efficiantur legittimi, quia de tempore, quo fuerunt ſuſcepti, non poterat cum ea conſiſtere matrimonium, *Couar.de ſponſal.cap.8. §. 2.num.6.par.2. Aloyſ.de Leo in l.1. num. 10.C.de iudeis*. Qua ratione quandoque in facti contingentia in cauſa magni momenti pro veritate conſultus, reſpondi, filium natum ex Petro, & eius Ancilla infidelis, quam deinde ad fidem conuerſam, idem Petrus deſponſauerat, non eſſe ſucceſſibilem ad hæreditatem, in qua vocabantur filij eiuſdem Petri nati ex legitimo matrimonio.

13 Extenditur Sexto, vt procedat etiamſi iudæus ſit baptizatus, ſed ficte, vt cenſuit *Sanch. d.lib.7.diſp.71. nu. 3.* Ducitur quod ficte baptizatus re vera eſt infidelis, quia baptiſmum non ſuſcepit, vt per *Innoc.in cap.1.circa fin.ſub nu. 5. verſic. ſecus eſſet, eodem tit.* dum inquit quod ſi baptizatus non intendit baptizari, etiamſi petierit baptiſmum, tamen baptizatus dici non debet, cum non ſolum baptizantis intentio, ſed baptizati quoque fides, & intentio requiratur. Contrarium in hac ſexta extenſione, & rectius cenſuerunt *Archid. in c. non oportet, ſub num. 3.28.quæſt.1.ibique Bellam.num. 3. Ancharan.quæſt.famil.2. per tot. Marquar. de iudæis par. 3. cap. 2. num.* 8. Quorum opinio manifeſte probatur, *Primo in cap. ſicut ficti prima, q. 1.* dum inquit, Sicut ficti veraciter non ficte recipiunt, nec eorũ baptiſma reprobatur Sic. *&c. & in c.3. §.Item quæritur verſic. propter quod inter inuitum extr.de baptiſm.* ibi, *ſicuti is, qui ficte ad baptiſmum accedit, caracterem ſuſcipit chriſtianitatis, impreſſum, & ipſe cogendus eſt ad obſeruantiam fidei chriſtianæ*, etiam hanc eandem opinionem probat *Marq.de iudeis pa.3.num.* 8.

Secundo probatur *in c. de iudæis 45. diſt. vbi* Iudæi etiam coacte baptizati re-
14 cipiunt Sacramentum baptiſmi, & ad illius obſeruantiam compelluntur, dummodo coactio non fuerit abſoluta, & ibi declarat *gloſſ. in verb. coacti*. Ergo tanto magis ſimulans, in quo videtur ineſſe maior voluntas, quam in coacto.

15 Tertio; quia Eccleſia non iudicat de occultis, *cap. vt noſtrum, vt Eccleſiaſt.beneſ.ſiue diminut.conſe. cap. tua nos § licèt de ſimon.cap. à nobis el 2. §. nos igitur, de ſent.excom.cap.tua. de ſponſal.* At baptizatus quamuis, ficte tamen eſt baptizatus in facie Eccleſiæ; Ergo hoc ſufficit, vt il-
16 lum admittat ad Sacramenta. Sic Chriſtus bucellam iudæ male recipienti dando contulit Sacramentum, *cap. quod quidam 1. q. 1. & in §.ſed ne Auguſtinum, & in § ipſa enim ſolus eadem cauſa et q.* Non obſtat, quod ficte baptizatus re vera ſit infidelis, quia hoc procedit quo ad Deum non aut quo ad Eccleſiam, quæ neſcit niſi de manifeſtis iudicare ex allegatis, ex quibus. Deducitur quod ſi fidelis matrimoniorum contraxerit cum infideli
17 ficte baptizato, licet poſt baptiſmum taliter baptizatus recedat, & conferat ſe ad loca infidelium, tamen non poterit fidelis cum alio ante matrimonium contrahere antequam Eccleſia fuerit certiorata de morte huius infidelis ficte baptizati, vt bene in facti contingentia reſpondit *Anchar. d. quæſt. 2.nu. 4.*

18 Quarta Concluſio, matrimonium fidelis cum iudæo, vel alio infideli non

baptizato, licet sit prohibitum iure Diuino, tamen si contrahatur non est irritum iure Diuino, neque naturali. Quod non sit irritum iure naturali admittunt omnes, propterea quod illo iure neque est prohibitum matrimonium fidelis cum infideli, vt supra dixi in prima Conclusione. Quod non sit irritum iure Diuino affirmant *Sot. in 4. sent. dist. 39. q. vnica art. secundo, ibique Durand. q. 1. num. 8. Riccard. q. 1. art. 1. & est communis Theologorum, quos post Bellar. in contr. de matr. lib. 1. cap. 23. late refert Sanch. d. disp. 71. num. 7. vers. Et ideo huius sententiæ; quam ex nostris sequuntur Calder. in cap. fin. de condit. oppos. Alex. de Neuo ibidem num. 11. Couar. de sponsal. par. 2. cap. 6. §. 11. num. 1. Mattento recopillat. lib. 5. tit. 1. rubr. glos. 1. num. 159. Mozzius de contract. tit. de matr. rubr. qui poss. matr. contrahere num. 27. Vgolin. de Sacram. tit. de matr. cap 19. nu. 6.*

19 Mouetur primo, quia licet fidei disparitas impediat aliquo modo finem matrimonii, non tamen omnino tollit, nam proles ex tali matrimonio potest educari in fide, quamuis difficilius, quam si vterque Coniux esset fidelis.

Secundo, quia loca allata ad probandum esse prohibitum Coniugium inter fidelem, & infidelem, licet probent prohibitionem, non tamen probant illud esse irritum, & clarum est in materia matrimoniali ad irritandum actum non sufficere prohibitionē, nisi etiā irritetur, vt probat *Test. in cap. meminimus, & cap. consuluit, qui clerici, vel vouentes cap. rursus eod. tit.*

20 Tertio probatur exemplis, legimus enim in lege scripta quod Ester nupsit Assuero Regi Persarum Ethnico, *Ester c. 2.* & Salomon cum filia Pharaonis Egyptiaca, *Reg. 3. cap. 3.* & in lege gratiæ hæc matrimonia fuisse frequentissima, scribunt *D. Hieron. lib. 1. in Iouinianum, D. August. lib. de fid. & oper. cap. 9.* Nec ideo irritata fuisse quamuis culpa vacare non existimarentur. Item Monica, quamuis sancta, virum habuit paganum; Et Clotildis Christiana nupsit Clodoueo Regi Francorum Ethnico, vt refert *Greg. Turonen. lib. 2. cap. 28.* Vtraque autem pia erat, & Virum ad fidem conuertit, non potest autem dici, vt tam piæ feminæ licet contrahendo culpam contraxissent, permanendo tamen in perpetua fornicatione vixissent.

21 Quinta Conclusio, matrimonium fidelis cum iudæo, vel infideli non baptizato non dirimitur certa aliqua lege Ecclesiæ, quia licet multas leges Ecclesiasticas, & Ciuiles supra attulerimus, per quas tale matrimonium prohibetur: nulla tamen reperitur lex expressa, quæ contractum irritet, vt animaduertunt *Sot. in 4. sent. dist. 38. q. vnica art. 2. conclus. 5. vers. hac autem, D. Card. Bellarm. in controuers. de matr. lib. 1. cap. 23. ante tertiam propositionem vers. Iam vero, quod non sit cultus, Veracrux in specul. part. 1. art. 32. dub. 1. conclus. 4. Enriquez de matrim. lib. 12. cap. 23. num. 3. in fine. Lopez Instruct. tit. de matrim. cap. 53. not. 6. Sanch. eod. tract. lib. 7. disp. 71. sub num. 8.*

Sexta Conclusio, matrimonium inter fidelem, & Iudæum, vel infidelem non
22 baptizatum, licet non sit irritum certa, & expressa lege Ecclesiastica, est tamen irritum moribus, & consuetudine Christiani populi, quæ vim legis habet, vt communi consensu firmant omnes Doctores modo relati. Quod consuetudine tale matrimonium irritetur, probatur, nam ab annis (vt minimum dicam) quatuor centum, & vltra Magister sent. *lib. 4. dist. 39. & Gratian. 28. q. 1. & deinceps* Theologi omnes, & Canonistę hanc rem veluti exploratam, & a maioribus per manus acceptam tradiderunt. Quod autem talis consuetudo vim legis habeat in Ecclesia, probatur, *in cap. traditione cap. ridiculum, cum quatuor sequen. 12. dist. §. ex non scripto Inst. de iure natural. l. de quibus ff. de leg.* vbi Iulianus Iurisconf. Inueterata inquit consuetudo pro lege non immerito custoditur, nam cum ipsæ leges nulla alia ex causa nos teneant, quā quod iudicio Populi receptæ sunt merito, & ea quę sine vllo scripto populus probauit tenebunt omnes. Nam quid interest suffragio populus voluntatem suam declarat, an rebus, ipsis, & factis, & D.

August.

August. in c. illa 11. *dist.* inquit illa autem quæ non scripta, seu tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe seruantur, datur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis statuta retineri. Hinc plura in legibus ciuilibus reperiuntur, quæ nulla certa lege, sed solius consuetudinis auctoritate probantur, cuiusmodi, est vt parentes pro filiis suis impuberibus testamenta faciant, *l. 2. ff. de vulg. & pupill.* & vt prodigi, qui agnatis carebant bonis suis interdicatur, *l. 1. ff. de curat. fur.* Et vt arrogatus omnia bona sua faciat arrogãtis, vt in princ. *tit. instit. de acquis. per arrog.* vt delegatus delegare non possit, *l. more maiorum, ff. de iurisdic. omn. iudic. l. 1. §. qui mandatam, versic. verius ff. de offic. eius.* vt parricida certa quadam pœna plecteretur, de qua *in l. pœna 9. ff. ad l. pomp. de parricid.* Similiter, & in Ecclesia multa sunt à Sãctis Patribus nobis per manus tradita, quæ scripto probare non possumus, quæ enumerat *D. Basilius nobis relatus in cap. Ecclesiasticarum* 11. *dist. quæque*, vt idem inquit si attentaremus parum æstimare, Religio magnum detrimentum esset latura. Quod vero talis consuetudo Ecclesiæ irritandi matrimonium inter fidelem, & infidelem sit satis rationabilis, probatur exemplo antiquæ legis, in qua impedimentum dirimens saltem inter certas rationes, veluti cum Chananeis, propterea quod erant maxime obstinati, & auersi à Deo, Ita quod non erat tanta spes de illorum conuersione, vt docet *Turrecrem. in d. c. si quis* 28. *q.* 1 *sub num.* 2. *& versic. bis habitis.* At eadem ratio hodie militat in ceteris infidelibus, quia multorum seculorum vsu, Ecclesia illorum obstinationem est experta, Ergo prudenter admodum maiores nostri tacitis moribus introduxerunt, vt irritum esset matrimonium cum infidelibus, quia ratio quæ olim dirimebat erat obstinatio Chananeorum, quæ cum hodie militet æqualiter quo ad omnes infideles, merito quo ad omnes debet æqualis obseruantia, *l. illud ff. ad leg. Aquil.*

24 Septima Cõclusio, matrimoniũ fidelis cũ fideli baptizato, veluti cum hæretico, schismatico, vel Apostata, est illicitum, nõ autem irritum, & sic peccat fidelis tale matrimonium contrahendo, sed illud non est irritum iuxta ea, quæ dicemus Deo Duce infr. in cap. . . num. . . . vbi de hæretic. agemus. Ex quibus defluit etiam Conclusio, quod possit Ecclesia

25 ex rationabili causa dispensare, vt fidelis contrahat cum infideli, *Bellar. loc. cit. in 4. propos. Sanch. d. lib. 7. disp. 71. nu. 10.*

26 Octaua Conclusio, inter fidelem, & iudæum, aut aliàs infidelem fœdissima reputatur quæcunque carnalis commixtio, quamuis fornicaria, & nulla matrimonij figura considerata, quod patet maxime ex eo quod Phinees iudæum cum Madianitide coeuntem interfecit, & reputatum est ei ad iustitiam, *Num. cap. 25. cap. nos si competentur, §. his ita respondetur, versic. tunc. 2. q. 7.* Quinimo talis commixtio vsque adeo damnata reputatur, vt præceptum sit, vt vtriusque sexus infideles qualitate habitus publicè distinguantur ad hoc vt per velamen erroris excusari non possint, *cap. in nonnullis, de iudæis.*

27 Hinc hoc delictum committentes modo pœna mortis, modo alia pœna extraordinaria plectuntur, perpensa negotij, & personarum qualitate, iuxta casus, quos benè distinguit *Menoch. de arbitr. cas. 290. Marq. de iudeis par. 2. cap. 3. Roland. consil. 35. sub num. 46. versic. 2. non obstat lib. 2. Decian. tract. crim. cap. 12. Farinac. de delictis carnis q. 139.* quibus additur *Caball. resolut. crimin. cas. 4. Doct. in l. nè quis Christianum C. de iudæis*, ad quos breuitatis causa in facti contingentia Lectorem reiicio.

28 Nona Conclusio inter fidelem, & infidelem neque possunt contrahi sponsalia per verba de futuro, quia si inter eos est interdictum matrimonium, vtique per antecedens necessarium censetur interdicta sponsalia, *l. oratio ff. de sponsal ibique Bald. in antiqua lectura cap. fin. de Clerico excommunicato.*

29 Quod est limitandum, ne procedat, quando sponsalia contrahuntur sub expressa conditione, si infidelis conuertatur ad fidem, quia tunc cessante dispari-

tate

tate Religionis, vel cultus de tempore matrimonii sponsalia recte consistunt, etiamsi sint contracta tempore quo matrimonium non poterat contrahi, *argum. l. quis officium* 38. *ff. de rit. nupt.* Et hoc modo debet intelligi, *Aloysius de Leo in l.* 1. *nu.* 58. *C. de iudæis*.

30 Decima Conclusio, Coniux conuersus ad fidem, non tenetur amplius cum infideli cohabitare: sed potest petere thori separationem, ita *Test. in cap. iam nunc, & cap. sic enim recedere* 38. *q.* 1. *Card. in cap. gaudemus nu.* 1. *de diuortio, ibique Alex. de Neuo num.* 4. *versic. & ex hoc, Præpos. in cap. quanto sub nu.* 5. *versic. aut conuersus ad fidem de diuort. & ibi Boich. nu.* 2. *Turrec. in cap. si quis* 28. *q.* 1. *sub n.* 2. *&* 3. *ar.* 2. *Caeta. in repet. c. Ad limina* 30. *q.* 1. *S.* 4. *q.* 171. *nu.* 425. *Aug. in Summ. verb. matrimonium* 3. *impedimento* 10. *nu.* 3. *Siluest. in verb. matrimonium* 8. *q.* 10. *dicto* 5. *Astensis in Summa c.* 22. *nu.* 49. *Couar. de sponsal. par.* 2. *cap.* 6. *S.* 11. *nu.* 2. *& cap.* 7. *S.* 4. *nu.* 5. *Matiento recopill. lib.* 5. *tit.* 1. *in verb. glos.* 1. *num.* 160. Ex Theologis hãc eandẽ opinionẽ profitẽtur plures longa seriæ relati per *Sanch. de matr. lib.* 7. *disput.* 73. *nu.* 7. Et licet de tempore primitiuę Ecclesię, & sexcentis proximis consequentibus Annis propter frequentem infidelium conuersionem, quæ tunc fiebat, ex Concilio Apostoli ad *Corinth.* 1. *cap.* 7. laudabilis esset habitatio Coniugis fidelis cum infideli, quando habitare volebat sine Creatoris contumelia, vt declarat D. *August. in d. cap. iam nunc, cum seq.* 28. *q. prima*, Tamen succedentibus temporibus vsu comprobatum est non modicum peruersionis periculum imminere fideli ex simultanea habitatione cum infideli, & propterea consuetudine Ecclesiæ receptum est, ac præceptum inductum, ne coniux ad fidem contrauersa permittatur cum infideli cohabitare, *vt in c. iudæi* 28. *quæst.* 1. *D. Thom. in* 7. *sent. dist.* 39. *q. vnica, artic.* 3. *ad secundum, Turrecrem. in d. cap. si quis* 28. *q.* 1. *art.* 2. *n.* 3. *in solutione ad secundum, Boich. in cap. quanto num.* 2. *de diuort. Siluest. loco citat. Durad. Riccard. Gabr. & alii quos refert, & sequitur Sanchez loco cit. num.* 12. Neque hic mos Ecclesiæ aduersatur in aliquo consilio D. Pauli, quia nedum consilia, sed etiam præcepta possunt tractu, vel successu temporis necessitate id suadente variari, *vt in capitulo non debet, de consang. & affinit. capitulo sciendum,* 28. *distin. capitulo quia sancta, S. verum* 63. *distin. capitulo alma mater, de senten. excommunicat. libro sexto, ibique Couarru. parte secunda, in princip. numero secundo*.

31 Extenditur mos iste dupliciter, primo vt procedat etiamsi fidelis post conuersionem ad fidem, copulam exercuerit cum coniuge infideli, nam hoc non obstante poterit ab illo diuertere, ex quo non est in sua potestate remittere iniuriam, quæ infertur fidei, vt bene concludit, *Sotus in dicta distin.* 39. *quæst. vnica artic. tertio, ad secundum, quem sequitur Sanchez loco citat. nu.* 8.

Secundo extenditur, vt procedat etiamsi subesset aliqualis spes conuersio-
32 nis, *Sotus loco citato, Barthol. Ledesm. de matrim. dub.* 55. *ad fin. Vega in summa tomo secundo, capitulo* 34. *casu* 143. *Ludouic. Lopez instruct. parte, secunda, titulo de matrimonio, dub.* 53. *post tertiam Conclus. Sanchez loco citato, numero decimo tertio*.

SVMMARIVM.

1 Iudæi non ligantur constitutionibus Ecclesiasticis.
2 Prouisiones Ecclesiasticæ prosunt tantum illis, qui Christianam legem profitentur.
3 Pontifex vti pontifex in eius prouisionibus non præsumitur de iudæis cogitare.
4 Statutum relatum ad personas non ligat forenses.
5 Iudæi licite contrahunt in gradibus humanæ legis prohibitis, extende vt num. 6.
7 Intellectus l. nemo iudæorum C. de iudæis.
8 Lex ciuilis lata propter bonum publicum potest in aliqua parte statuere super matrimoniis inter infideles contrahendis.
9 Matrimonia contracta inter iudæos in gradibus humana lege prohibitis post eorum conuersionem ad fidem non separatur.

10 *Filii iudeorum nati ex matrimoniis cõtractis in gradibus humanæ legis prohibitis, etiam post conuersionem ad fidem reputantur legitimi.*

11 *Dispositio Concilii Tridentini sessione 24. de reformatione non habet locum in matrimoniis iudæorum.*

12 *Iudæi post conuersionem ad fidem non tenetur de nouo contrahere coram Parocho, & testibus.*

13 *Infideles clam contrahententes peccant contra ius naturæ.*

14 *Dispositio Concilii Tridentini non habet locum inter iudæos declara vt num. 15.*

ARGVMENTVM.

An iudæi ligentur Constitutionibus Ecclesiasticis quæ feruntur ab Ecclesia pro Regimine ecclesiastico dirigendo.

CAP. III.

1 IVdæos non ligari Constitutionibus quæ ab Ecclesia feruntur
ad dirigendum regimen spirituale, docemur ex *Test. in cap. gaudemus vbi glos. in verb. Constitutionibus extra de diuort. ibiq; Abb. & reliqui, et iterum Test. in cap. fin. qui filii sint legit. & in cap. multi 2. q. 1. & in l. nos reddentes C. de summa Trinit. & in c. de infidelibus de consang. & affin. quorum iurium auctoritate hoc tradunt glos. in cap. 1. de constit. & in clem. 1. verb principiũ de testib. Io: Andr. in cap. quod super his de voto. Alber. in rubr. C. de iudæis nu. 1. Fel. cons. 30. n. 17. & seq. Rom. cons. 155. in fine. Soccin. in c. cum sit generale nu. 23. versic. Et hæc procedunt, de foro comp. Bero. in c. 1. nu. 155. de const. Natt. in c. quamuis col. 5. de pact. in 6. Ias. in l. 3. §. curare nu. 3. ff. de Iur. Iur. Brun. in tract. stantibus mascul. art. 6. nu. 60. circa med. Sanch. de matr. lib. 6. disput. 1. nu. 3. Surd. cons. 121. sub nu. 6. et 18. Rimin. Iun. cons. 119. quod incipit quæritur de tribus, n. 11. lib. 2. Mantic. de tacit. et ambig. lib. 21. tit. 8. nu. 59.* Sunt enim prouisiones, ac remedia Canonica adinuenta in vtilitatem Ecclesiastici Populi, *Clem. Pastoralis in princ. de sent. excom.* Et cum Iudæi extra Ecclesiam sint, vt supra probatum est *hoc eodem lib. cap. 1.* sequitur quod vbi Pontifex fert Constitutionem pro regimine spirituali dirigendo, illa quidẽ non nisi Chri
2 stianæ legis Professoribus prodesse debet,
l. 1. cum Authen. sequen. C. de heret. Additur quod Pontifex procedẽs vti Pontifex,
3 non potest videri de iudæis cogitasse, pro
pterea quod nõ præsumitur consulere voluisse extraneis a fide Christi, prout dicimus de statuto quod relatum ad personas
4 non ligat forenses ex præsumpta statuen-
tis voluntate, *l. vltima ibi æquum quippe est, C. de sum. Trinit. plene Rol. cons. 24. n. 17. lib. 3. Tiraq. qui alios refert de primog. q. 44. nu. 4. Rot. dec. 673. nu. 2. par. 1.* Deducitur ergo Primo, quod gradus per Canonicas Constitutiones vetiti in matri-
5 moniis contrahendis non vindicant sibi
locum in matrimoniis inter iudæos, sed ipsi licitè contrahunt in gradibus per Canones prohibitis, *cap. de infidelibus de consang. et affin. cap. fin. qui fil. sint legit. cap. fin. de diuor. Innoc. in cap. super his, de voto, Floria. in l. 4. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. Barb. cons. 13. lib. 4. Fel. in c. ad hæc in 2. not. de iudæis, Brun. in tract. stantib. mascul. art. 6. sub nu. 57. versic. Ad hoc facit.
6 Marquar. de iudæis par. 2. cap. 4. num. 9.*
Quod procedit, siue versemur in gradibus consaguinitatis carnalis, siue spiritualis, nam iudæi contrahunt etiam cum Commatre, *Archid. in cap. peruenit 30. q. 1. Alber. in rubric. C. de iudæis in principio. Barbat. d. cons. 13. nu. 2. Clar. in §. iustus nu. 12.*
7 Contra prædicta videtur *Test. in l. ne-*
mo iudeorum, C. de iudæis, vbi ad litteram præcipitur, vt nemo iudæorum morem suum in coniunctionibus retineat, nec iuxta legem suam nuptias sortiatur, nec in diuersa sub vno tempore coniugia conueniat. Cuius textus timore *Petr. de Bellapert. et Cin. in leg. in celebrandis. C. de nupt. Salicet. in d. leg. nemo* existimarunt non posse iudæos in gradibus humanæ lege prohibitis matrimonia contrahe-
re.

re. Verum quia habemus aperta iura de iure Canonico, quibus docemur posse contrahere in gradibus humana lege prohibitis, vt in *d. cap. de infidelibus*, cum aliis allegatis,& in dies videmus eos intra præscriptos gradus contrahere, ideo ab eorum dispositione recedendum non est, cum in hac materia sit standum dispositioni Sacrorum Canonum, *cap. per venerabilem qui fil. sint legit. d. cap. gaudemus, de diuor.* nec sit attendenda dispositio legis ciuilis, *vt post Ang. & Barbat. scribit* Clar. *in d. S. inceltus nu.* 12. Nisi forte lex ciuilis esset lata propter bonum publicum, nempe nè numerus Hebræo-
8 rum nimium excresceret, & ob id caueret, ne possent, nisi post certam ætatem, vel vltra duos pro qualibet familia matrimonium contrahere: in his enim casibus Princeps posset in hac materia disponere, *Sanch. de matr. lib.* 1. *disp.* 1. *nu.* 8. Cęterum in reliquis verissima est Conclusio Iudæos,& infideles posse contrahere intra gradus humana lege prohibitos.

9 Deducitur secundo, quod matrimonia contracta per iudæos in gradibus humana lege interdictis post conuersionem ad fidem non separantur, *d. c. gaudemus in princip. de diuor. d cap. de consang. & affin. cap. si quis gentilis* 28. *q.* 1.

10 Deducitur tertio, quod proles iudæorum nata ex coniunctionibus intra gradus humana lege prohibitos, etiam post conuersionem ad fidem, legitima reputatur, *cap. fin. qui fil. sint legit. vbi not. Cardinalis, Butr. & Præpos. in princip. Abb. sub num.* 4.

11 Deducitur Quarto quod licet ex decretis *Sacri Trident. Concilii Sess.* 24. *de reform.* plura sint obseruanda in contractu matrimonii, veluti, quod fiat in Ecclesia coram Parocho, & testibus præcedentibus denunciationibus, & benedictione tamen illa non habent locum in matrimoniis contractis inter iudæos, quia illa omnia instituta sunt, vt concomitētur Sacramentum matrimonii a fidelibus contrahendi; *Veracrux in prima par. Specul. art.* 2. *conclus.* 3. *Ledesma de matr. dub.* 61. *Vega lib.* 4. *Summ. cas.* 133. *Matiento lib.* 5. *recōpillat. tit.* 1. *gloss.* 1. *nu.* 134. *Sanch. loco*
12 *proxime cit. nu.* 2. Quinimmo post conuersionem ad fidem, non est opus quod iterum contrahant coram Parocho, & testibus, ex quo non contrahunt de nouo, sed persistunt in iam contracto, Ita *Nauar. consil.* 4. *de pact. secundum antiquam impressionem, in posteriori autem cons.* 2. *de conuers. in fid. Emanuel Roderic. in Sum. lib.* 4. *cas.* 113. *&* 379. *Sanch. de matr. lib.* 2. *disput.* 9. *nu. primo*, subdentes quod & si bene facerent si post conuersionem Ecclesiæ benedictionem reciperent, tamen ad id essent cogendi non sunt. Et ego quantum experientia assequi potui in hac vrbe rerum Sacrarum magistra, & in qua per summam Dei bonitatem dietim ex alienigenis sectis ad Christi fidem conuertuntur nusquam vidi ante baptismum coniugatos, post conuersionem benedictionem recipere: fateor tamen, quod si iudæi, vel alii infideles clam contrahant,
13 læthaliter delinquunt contra ius naturæ, quia clandestinum matrimonium ex natura rei continet in se grauia mala,& præsertim quia cedit in detrimentum prolis, & pacis, vt post alios docent, *Veracrux in Specul. par.* 1. *art.* 10. *conclus.* 2. *Matiento lib.* 5. *recōpillat. leg.* 1. *glossa num.* 2. *Sanchez de matrim. lib.* 3. *disput.* 3. *num.* 8. *reprobato Ledesm. qui contrarium tenet dub.* 45. *art. quinto*, Et pari ratione deducitur quinto, quod quamuis ex eiusdem Concilii decreto eadem *Sess.* 1. 6. inter raptorem, & raptam, quandiu in potesta-
14 te raptoris manserit, nullum possit consistere matrimonium, nec non, & raptor ipse, ac omnes illi auxilium, consilium, & fauorem præbentes sint ipso iure excommunicati, ac perpetuo infames omniumque dignitatum incapaces, ac propterea raptor teneatur mulierem raptam, siue eam in vxorem duxerit, siue non duxerit, decenter, arbitrio iudicis dotare, *vt in capitulo* 6. *sess.* 24. Ab hac tamen poena immunes sunt iudæi veluti, qui Ecclesiasticis Constitutionibus non ligantur. Posset tamen contra eos in fa-
15 cti contingentia procedi iuxta dispositionem *leg. vnicae, C. de raptor. Virg. & in leg. raptores mulier. colum.* 9. quia continent dispositionem iuris ciuilis, quæ

respicit bonum ciuile, cui, & Hebręi, & reliqui infideles subduntur *l. iudai* C. *de iudaeis*.

SVMMARIVM.

1 *Cognatio spiritualis non contrahatur inter iudaos, extende num. 4. vsque ad 8.*

2 *Cognatio carnalis, vt contrahatur, requirit processionem ab eodem stipite.*

3 *Iudaus baptizatus, quare confert sacramentum, leuans autem de fonte baptismatis non contrahit cognationem spiritualem.*

9 *Publica honestas non contrahitur inter iudaos.*

10 *Cognatio Legalis inter iudaeos non contrahitur.*

ARGVMENTVM.

An inter iudęos contrahatur cognatio spiritualis, vel legalis, aut impedimentum publicæ honestatis.

CAP. IV.

1 NEgatiuam opinionem ex nostris tenēt *Io. Andr. in regul. ex eo 28. de reg. iur. lib. 6. nu. 4. in Mercur. quem sequuntur Anchar. nu. 1. Gemin. in princ. & num. 4. Card. in rubr. de cogn. spirit. ibique Praepos. num. 1. & seq. Butr. in c. nobis nu. 10. de Iurepatr. Alber. in l. si quis alumnam, C. de nupt. Alex. cons. 157. sub nu. 2. vers. Circa tertium lib. 5. Alex. de Neuo in cap. contracto nu. 12. eod. tit. Boich in cap. veniens nu. 1. eod. tit. Turrecrem. in c. Ita diligere nu. 3. 30. q. 3. Lambert. de iure patr. lib. 1. quaest. 7. art. 4. nu. 24. Brunell. de sponsa. concl. 20. nu. 18. Nauar. in summa cap. 22. nu. 36. & consil. 3. tit. de baptis. Sil. uest. in summ. verb. matrimonium 8. q. 7. Matiento recompill. lib. 5. tit. primo, rubr. glos. 1. nu. 169. Gallesi. in tract. de cogn. spir. cap. 8. nu. 4. Vrsil. ad Afflict. dec. 151. nu. 4.* Ex Theologis etiam hanc eandem opinionem probant *D. Thom. in 4. sent. dist. 42. q. 1. art. 3. ad 3. ibiq. Durand. q. 1. n. 9. ad finem, D. Anton. in summa par. 3. tit. 1. cap. 15. §. 3. col. 3. aliique plures, quos refert, & sequitur Sanchez de matrim. lib. 7. disput. 60. num. 7.*

Prędictis refragari videtur, quod iudęus potest conferre baptismum, *cap. Romanus 23. cum plurib. seq. de consecr. dist. 4.* Ergo, & contrahere compaternitatem, quę videtur necessaria sequela baptismi, *cap. nam concupiscentiam de constit. l. Oratio ff. de sponsal.* Sed responsio est in promptu, pro cuius intelligentia sciendum quod sicuti ad carnalem cognatio-
2 nem inter aliquos contrahendam desideratur processio vtriusque ab eodem stipite secundum carnalem propagationem, *l. 1. ff. de grad. cognat.* ita ad spiritualem requiritur processio vtriusque ab eodem stipite, nempè a Christo, *cap. abstulit 12. q. 2. cap. ad mensam 11. c. debitum de bigam.* per quę iura sic in proposito scribit, *Io: Andr. in d. reg. ex eo non debet nu. 3. ad fin. & nu. 4. de reg. iur. lib. 6.* Hoc stante mirum non est, si quando iudęus baptizat, confertur Sacramētum
3 baptismatis, quando verò leuat de fonte baptismatis, non contrahit cognationem spiritualem, quia vt idem *Io: Andr.* inquit dum baptizat gerit typum, & personam Dei, *cap. sicut Christus, & cap. intra 1. q. 1. cap. à quodam, cum seq. de consecrat. dist. 4.* cuius creatura est etiam infidelis: Suscipiens autem siue leuans gerit typum, & personam Ecclesię, cuius cum creatura non sit meritò infidelis non potest actum ex eius persona gerere, *cap. in baptismate de consecrat. dist. 4.* Remanet ergo firma conclusio iudęum esse cognationis spirtualis incapacem, quę extenditur primo, vt procedat non solum quando infidelis leuat de fonte baptismatis, sed etiam quando ipsemet baptizat, vt docent omnes *Doct. supra citati.*

4 Extenditur secundo, vt procedat non solum respectu parentum baptizati, seu leuati, sed etiam respectu eiusdem baptizati, nam neque cum ipso infidelis baptizans contrahit cognationem spiritualem, adeo vt inter infidelem baptizantem, seu leuantem, & fidelem baptizatum, seu leuatum, postquam infidelis fuerit ad fidem conuersus possit matrimoniū consistere,

tere, *Alex. de Neuo in d. cap. contracto n. 14. de cognatione spirit. Gallego de cognat. spirit. cap. 8. n. 15.*

5 Extenditur tertio, vt procedat non solum in iudæo, sed etiam in Cathecumeno, quia cum adhuc non procedat ab eodem stipite Christo per spiritualem regenerationem, est cognationis spiritualis incapax. *Ita Sot. in 4. sent. dist. 42. q. 1. art. 3. Ledesma de matrim. q. 56. art. 1. post princ. & art. 3. col. penult. aliiq. quos refert, & sequitur Sanchez loco cit. n. 9.*

6 Extenditur quarto, vt procedat siue iudæus baptizet, siue leuet solus, siue simul cum Christiano, nam nihilominus ista societas non facit vt iudæus contrahat cognationem spiritualem, *Io. Andr. in d. reg. ex eo tantum, in fine, de reg. iur. lib. 6. Sanchez loco cit. n. 10.* subdentes quod licet non contrahat cognationem infidelis, contrahit tamen fidelis, quia in hac materia non vitiatur vtile per inutile.

7 Extenditur Quinto, vt si contingat iudæum, vel infidelem deinde ad fidem conuerti, nihilominus ex actu gesto in infidelitate non incipiat habere locum cognatio spiritualis, *Alex. de Neuo in d. cap. contracto n. 13. de cogn. spir. Sotus, & Ledesma, quos refert, & sequitur Sanchez d. lib. 7. disput. 60. num. 11. & 15. Gallego in tract. de cognat. spir. c. 8. num. 14. Ludou. Lopez instruct. par. 2. c. 51. col. 6.*

8 Extenditur Sexto, vt procedat non solum in cognatione spirituali actiua, sed etiam in cognatione spirituali passiua, ita vt siue infidelis baptizet, aut leuet filium fidelis, siue fidelis baptizet, aut leuet in baptismate filium infidelis ipse non contrahat cum baptizante, siue leuante cognationem spiritualem, ita ex Theologis tenent *Durand. in 4. sent. dist. 42. q. 1. n. 9. ad fin. Sot. ibidem q. 1. art. 2. col. penult. Vers. postrema ex his, Ledesma, Vega, Palacios, & alii quos refert, & sequitur Sanchez de matr. lib. 7. disput. 60. n. 14.*

Ex nostris hanc eandem opinionem sequuntur *Bellam. in cap. 1. n. 2. 30. q. 1. Alex. de Neuo in cap. contracto num. 13 de cognat. spir. Boich. in cap. veniens num. 1. eodem tit. Gallego in tract. de cognat. spir. cap. 8. num. 11.* Contrarium tenens *Glos. in c. 1. in verb ex lauacro 30. q. 1. & ibi Archid. n. 3. & iterum Archid. in c. 1. n. 1. de cogn. spir. lib. 6. Præpos. ibidem q. 2. n. 2. & q. 3. n. 3. D. Ant. in 3 par. tit. 1. c. 15. §. 3. col. 3. Rosell. in Summa in Verb. impedimentum imped. 6. n. 26. Aug. in verb. matrimonium 8. q. 7. dict. 12. Caiet. in rep. c. ad limina 30. q. 1. §. 4. & q. 151. n. 398. Veracruz in 1. par. Specul. art. 56. concl. 6. Viual. in Candelab. Sacram. par. 1. vbi de matrim. n. 263.*

Prior tamen opinio est verior, quia cũ cognatio spiritualis consistat in quadam relatione personarum, necessario requirit ꝙ adsit persona, cui possit relatio fieri, *l. 1. ff. de tut. l. 1. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur.* quo fit vt si ex parte vnius nõ põtcõsistere, neq; consistere potest ex parte alterius, quia destructo vno ex correlatiuis, destruitur, & alterum, *l. fi. C. de indict. iud. toll. ibiq. Bar. Salicet. Ang. & Castr. Ias. in l. qui condemnare num. 9. ff. de rei iud. vbi testatur de communi, ipsumq. sequuntur Curt. Iun. consi. 6. num. 1. Felin. in probem. decretal. n. 5. cum aliis quos refert, & sequitur Gabr. tit. de legibus concl. 3. n. 36.*

9 Extenditur Septimo, vt sicuti inter iudæos non contrahitur cognatio spiritualis, ita neq. contrahitur publica honestas, quia, & hoc idem impedimentum Ecclesiasticis Constitutionibus est introductũ, vt *ex communi Doctorum consensu scribit, Sanchez d. lib. 7. disput. 68. num. 2.*

10 Extenditur Octauo, vt ex eadem ratione inter iudæos non habeat locum impedimẽtum cognationis legalis, adeo quod eo non obstante possint contrahere matrimonium, *Veracrux in Specul. par. 1. art. 60. in fine, Bartholom. Ledesma de matr. dub. 47. concl. 1. Vega in sum. tom. 1. c. 10. casu 1. Sanch. de matr. lib. 7. disp. 63. n. 22.*

SVMMARIVM.

1 *Affinitatis impedimentum proueniens ex matrimonio consumato an contrahatur inter infideles.*

2 *Affinitas ex copula coniugali non irritat matrimoniũ iure naturæ, sed ecclesiastico.*

3 *Affinitas proueniens ex matrimonio consumato est quid naturale.*

4 *Amicitia causa duplex.*
5 *Affinitatis impedimentum prouoniens ex matrimonio rato contrahitur etiam inter Infideles.*
6 *Affinitas proueniens ex actu fornicario an contrahatur inter infideles, & num. 7. cum seq.*
8 *Affinitas de iure ciuili non contrahitur nisi ex legitimis nuptiis.*
9 *Copula siue coniugalis, siue fornicaria efficit duo in carne vna.*
10 *Consanguinitas proueniens ex fornicatione, est vera consanguinitas.*
11 *Concubina David ab Absalone cognita quomodo a Davide tractatae.*
12 *Copula quamuis fornicaria naturalem pudorem inducit.*
13 *Affinitas de iure ciuili consideratur respectu hereditatum, non matrimonii.*
14 *Infidelis cognoscens mulierem fornicariè, ad fidem conuersus non potest ducere in vxorem, consanguineam dictae mulieris.*
15 *Fidelis cognoscens feminam fidelem, vel infidelem contrahit affinitatem etiam cum vxore dicta feminae infidelis.*

ARGVMENTVM.

An inter Iudaeos contrahatur impedimentum affinitatis.

CAP. V.

1 NE contingat errore labi, nonnulli distinguendi sunt casus.

Primus, si loquimur de impedimento affinitatis prouenie̅tis ex matrimonio consumato, & in tali casu, *Enriquez de matr. lib.* 11. *c.* 3. *n.* 5. censuit impedimentum non contrahi, & ob id eum qui tempore infidelitatis consumauit matrimonium cum Vxore, posse post baptismum ducere Sororem Vxoris.

2 Ducitur autem hac sola ratione, quia affinitas ex copula coniugali, quamuis habeat fundamentum in re, tamen non irritat matrimonium iure naturae vel Diuino, sed solo iure Ecclesiastico, quod non ligat infidelem, *c. gaudemus de diuor. c. laudabilem qui fil. sint legit.* sed haec opinio simul cum eius illatione apertè confunditur per Text. *in c. fi. de diuor.* vbi in fidelibus ad fidem conuersis praecipitur ne postquam ad fidem venerint ducant in Vxorem relictam fratris sui, quod certè Ecclesia non praeciperet, si impedimentum affinitatis ex matrimonio consumato proueniens, esset simplex eius inuentum, nec aliquid haberet naturalis foederis. Contrarium ergo docent *D. Tho. in* 4. *senten. dist.* 41. *quaest. vnica art.* 1. *q.* 1. *in corpore, Durand. ibidem q.* 1. *n.* 7. *Palud. q.* 1. *art.* 1. *n.* 10. *concl.* 2. *Sot. q. vlt. art.* 1. *D. Anton. in* 3. *par. summae tit.* 1. *c.* 11. *in fi. prin. Victoria, Veracrux, Ledesma, & alii, quos refert, & sequitur Sanchez de matr. lib.* 7. *disp.* 65. *n.* 4.

3 Mouentur Primo quia affinitas proueniens ex matrimonio consumato, est quid naturale ad exemplum consanguinitatis, quia est fundamentum naturalis cuiusdam amicitiae, & coniunctionis, Si enim secundum Diuinam sententiam ego & Vxor mea sumus vna caro, profectò mihi, & illi, mea suaque parentela, & propinquitas vna efficitur, vt inquit *D. Greg. nobis relatus in c.* 3. 35. *q.* 5. Et quod hoc procedat ex iure naturae, patet, tum quia Adam solo instinctu naturae ductus dixit, erunt duo in carne vna, *Gen. c.* 2. tum etiam quia teste *Arist. Ethic.* 8. *c.* 11. duplex est naturalis amicitiae causa, Altera quae per carnis propa-

4 gationem descendit; Altera vero per carnis vnitatem, & coniunctionem accedit ad eandem generationem, qualis in copula coniugali reperitur. Tum denique quia experientia ipsa docet apud quantumuis barbaras nationes conciliari naturalem quandam amicitiam ex matrimonio inter consanguineos Coniugum, ac ipsos Coniuges, & ob id sunt nomina naturalia quaedam imposita ad significa̅dam hanc affinitatis cognationem, vt Socer, Socrus, priuignus, nurus, gener, nouerca, vt in *l. non facile* §. *sed quoniam, ff. de gradib. affin.*

5 Secu̅dus est casus, si loquimur de impedimento affinitatis prouenientis ex matrimo-

trimonio rato, non consumato, & in tali etiã casu inter infideles contrahi affinitatem docent *Ledesma de matrim. par. 2. quæst. 57. articolo, tertio, colum. 2. versic. ideo dico, Veracrux in append. ad specul. dub. pen. concl. 2. Sanch. de matrim. lib. 7. disput. 65. nu. 6.* militant enim eædem rationes, quæ militant in matrimonio consumato, et propterea eadem debet esse dispositio, *l. illud. ff. ad l. Aquil. l. adigere § quamuis ff. de iurepatr.* An autem prædicta procedant quando matrimonium est nulliter contractum, dic vt mox infra dicam quando affinitas contrahitur ex actu fornicario.

6 Tertius est casus, si loquimur de impedimento affinitatis prouenientis ex actu fornicario, & in hoc duæ ad sunt Doctorum sententiæ, Altera, quæ affirmat etiam inter infideles habere locum affinitatis impedimentum, quam supponunt *Io: Andr. in cap. 1. num. 3. de conuers. infid. ibique Butr. sub nu. 2. Cardinal. num. 1. oppos. 1.* dum inquiunt per baptismum tolli peccatum adulterii, sed remanere affinitatem ortam ex eo, & hanc eandem ex Theologis sequitur *Card. Bellar. de matrim. Sacram. controu. 4. cap. 30. versic. Denique affinitas.* Contrariam opinionem tuentur *Nauar. consil. 7. tit. de spons. & consil. 12. num. 2. & 3. tit. de consang. & affin. secundum posteriorem æditionem. Victoria in summ. tit. de matr. lib. 11. cap. 1. num. 2. Sanch. eod. tract. lib. 6. disp. 65. num. 9.*

Ducuntur Primo, quia fornicarius complexus non tribuit exercentibus illum mutuam corporum potestatem, prout tribuunt iustæ nuptiæ; neque conciliant inter vtriusque consanguineos mutuam beneuolentiam, seu charitatem, quæ est fundamentum affinitatis, sed magis gignit inter eos odia, & dissidia.

7 Secundo quia filius non inclinatur naturaliter ad exhibendam reuerentiam fœminæ ab eius patre cognitæ, quinimmo magis ducitur ad eam despiciendam, ergo nullum nascitur vinculum naturale. Hinc videmus, quod personis coniunctis affinitate per copulam coniugalem, sunt nomina quasi naturalia assignata, de quibus in *d. l. nõ facile §. sed quoniam ff. de grad. affin.* non tamen reperimus il. la imposita personis coniunctis affinitate per copulam fornicariam.

8 Tertio quia iure ciuili Romanorum, ex illicitis complexibus non oritur affinitas, sed tantum ex legitimis nuptiis, vt in *d. l. non facile §. affines, & §. sciendum ff. de grad. affin.* quod quidem signum est euidens, impedimentum non prouenire ex iure naturæ, quia aduersus illud ciuilis lex non disposuisset, *§. sed naturalia inst. de iure natu.* Quibus non obstantibus, & si vtriusque opinio sit probabilis, tamen prima mihi probabilior videtur. Primo quia nulla ratione ex copula coniugali contrahitur affinitas, nisi quia, per eam duo efficiuntur in carne vna, *Gen. secundo, Marc. 19. Matth. 10.* At hoc idem reperitur in copula fornicaria,

9 quia teste D. *Paulo ad Corinth. 1. cap. 6.* qui adhæret meretrici vnum corpus efficitur, & erunt duo in carne vna, Ergo sicuti ex copula coniugali inter infideles contrahitur affinitas, pari ratione ex copula fornicaria, *l. illud ff. ad l. Aquil. l. adigere §. quamuis ff. de iurepatr.* Secundo quia consanguinitas proueniens ex

10 complexu fornicario est vera, & propria consanguinitas, nam in ea viget naturalis pudor. *l. adoptiuus 14. §. vnde nec vulgo quæsitum. ff. de ritu nupt. l. & nihil interest 54. ff. eodem tit.* ergo eadem ratione affinitas, quia consanguinitas & affinitas paribus gressibus ambulãt, *c. 1. & tot. tit. extr. de Cõsang. & affin.* Tertio, quia legi-

11 mus *lib. 2. Regum cap. 20.* decem Concubinas Dauid quas filius eius Absalon violauerat, inclusas ab eodem Dauide fuisse, vt in uiduitate viuerent, & nusquam amplius ab eo fuisse, cognitas. Quod certe non fecisset, nisi iure Diuino, aut naturali quodã pudore ad hoc se ad strictum putasset. Quarto facit *test. in cap. nec eam 35. q. 5.* vbi æqualiter, inquit, incæstuosum esse coitum, & abominabilem Deo, & Hominibus, si quis ducat aliquam, quæ vxor fuit proprii consanguinei, vel quæ ab eo illicite est cognita, & licet videatur loqui cum christianis, tamen pari

ficat

ficat vtrumque coitum, illumque asserit esse Deo,& Hominibus abominabilem, signum euidens, quod eius prohibitio non descendit simpliciter ab homine, & sic ab ecclesię constitutione, sed etiam à Deo. Quibus sic stantibus non obstant Argumenta exaduerso deducta; Non enim obstat primum, quia licet sit verum non tribui ex fornicario complexu mutuam corporum potestatem, neque ex ea causari charitatem, negari nihilominus non potest quin actus ille mutuæ
12 commixtionis naturalem pudorem non inducat, qui solus sufficit ad inducendum impedimentum, *d. l. nec adoptiuus §. vnde nec vulgo quasitam ff. de ritu nupt.* Minus obstat secundum, quia licet non inclinetur ad reuerentiam obsequialem, ducitur tamen naturali pudore, ne se commisceat illi, quę suo est commixta consanguineo. Demum non obstat tertium,
13 quia ius ciuile Romanorum non considerat affinitatem ad effectum matrimonii contrahendi, sed respectu deferendarum hęreditatum, ideoque mirum non est, si considerat tantum affinitatem procedētē ex legitimis nuptijs, quia illę solę quò ad hęreditates attendūtur, *l. 3. ff. de iur. dot. l. 6. C. de incest. nupt. §. si aduersus ea inst. de nupt.* Remanet ergò firma cōclusio impedimentum affinitatis prouenien
s ex actu fornicario habere locum
14 etiam inter iudæos: ex qua deducitur primo, quod si quis tempore infidelitatis aliquam fornicariè cognouit, ad fidem deinde conuersus non potest ducere eius consanguineam in gradu prohibito, vt concludunt (licet per diuersa media) *Veracrux in Spec. par. 1. art. 5. concl. 3. & 4. Vega in sum. tom. 2. c. 34 casu 129. quicquid in contrariū scripserit Sanch. loco cit. n. 10. vers. At verius est.* Deducitur secundo quod si fidelis rem habeat cum fideli,
15 vel infideli foemina, & illa habeat sororem infidelem contrahit affinitatem cum illa sorore infideli, quam ad fidem cōuersā ducere nequit, etiāsi sit nata lō ge postquam primam Sororem cognouit, vt concludit, & recte *Sanch. loco cit. nu. 12. vers. Attendendum est contrarium.*

SVMMARIVM.

1 *Censurarum pene non habent locum inter iudæos, extende vt num. 2.*
3 *Cap. si quis suadente* Diabolo *17. q. 4. non habet locum in iudæis.*
4 *Bulla Coenæ non habet locum in iudæis.*
5 *Cap. omnis vtriusque sexus, & cap. cum infirmitas de pænit. & remission. non habet locum in iudæis.*
6 *Cap. quamquam de Vsur. lib. 6. an habeat locum in Iudæis.*
7 *Iudæus an possit euangelicæ denunciari, & num. 9. cum seq.*
8 *Exceptio non numeratæ pecuniæ post biennium an habet locum in iudæis.*
11 *Denunciatio Euangelica fit ad finem vt quis corrigatur.*
12 *Denunciationem contemnens qua pæna punitur.*
13 *Denunciatio est introducta ex verbis Euangelii.*
14 *Denunciari euangelicæ an possit christianus ad instantiam infidelis.*
15 *Contractu inualidato ex parte excommunicati dicitur inualidatus ex parte non excommunicati.*
16 *Actor impetrando vt causa conuentionis tractetur summariè, debet etiam tractari summarie causa reconuentionis.*
18 *Quæ tendunt in consequentiam non considerantur.*
19 *Curia Cardinalis Vicarii concedit monitoria ad instantiam Iudæorum contra christianos.*

ARGVMENTVM.

An pęnæ Censurarum habeant locum in iudæis, cuius occasione disputatur An iudæi possint Euangelicè denunciari, & An christianus possit Euangelicè denunciari ad instantiam iudæi.

CAP. VI.

CVm Censuræ sint remedia Canonica, & spiritualia, & Canonica remedia non habeant locum inter iudęos, & fuse traditum est supra cap. 2. inde consequenter resul-

1 resultat censurarum poenas non habere
locum in iudæis,sed in quibus esset cum
aliis agendum poena excommunicatio-
nis,cum iudæis agitur poena pecuniaria,
vel interdicitur illis commertium Chri-
stianorum, *cap.& si iudæos, cap. postula-
sti,& cap.ad hæc extra de iudæis cap.quan
to, & cap. post miserabilem extra de Vsur.
cap.decernimus de decim. cap. multi* 11. *q.*
1.*glos.in cap.iudæi,siue Saraceni, verb.per
mittantur, ibique Hostiens. Butr. & Ab-
bas de iudeis Archid.in cap. si quis*, 17. *q.*
4. *Collect. in cap. Ad audientiam ,de sent.
excom.Gemin.in cap. Romana,S. in vni-
uersitatem,sub num.* 10. *versi. Item bapti-
zatam,& ibi Franc.in versi.in glos.eodem
tit.lib.6.Soccin.in cap. mulieres num.* 26.
*cum seq. versic. Quinto quæro , & in cap.
relatum num.* 4. *extra eodem tit. Abb. in
cap.nouit.num.*32.*&* 55.*de iudæis, & ibi*
Dec.*num.*136.*Marquar.de iudæis par.*2.
*c.*5.*sub n.*4.*lib.* 1.*Tiraq.de primog.q.* 66.
*num.*33.*Nauar.de iubil.not.* 31.*num.*4.
*versic.An autem,vbi testatur de communi,
& in Manual.cap.*27.*nu.*13. Quod pro-
2 cedit, siue excommunicatio feratur à le-
ge,siue ab homine,nam vtroque casu la-
ta in infidelē est nulla,veluti lata in per-
sonam incapacem, *Gemin. & Franc. loco
cit. Abb.in c. ab excommunicato sub num.*
9. *versic. item posse exemplum,de rescript.*
3 Hinc in iudæis non habet locū disposi
tio *cap. si quis suadente* 17.*quæst.*4. *vt est
text.expressus in cap.postulasti* 14.*extr. de
iudæis Archid.in d.cap. si quis suadente ,
Collectan. d. cap. ad audientiam, de sent.
excom.Soccin.in cap.peruenit nu.* 28. *cum
seqq.versi.*7.*principaliter eod.tit. Brun. in
tract. stantibus masculis art.* 6. *num.* 58.
Marquar. loco cit. sub num. 5. *Vgolin. in
tract.de censuris Pontifici referu. par.* 1.
4 *cap.* 9 *sub num.* 2. *versic. hinc iudæus.* Et
pari ratione in eis neque locum habet dis
positio Bullæ Coenæ, idem *Vgolin. in
tract.de censuris d.cap.*9.*per tot.* Neque
locum habet dispositio *cap.omnis vtriusque
sexus de pœnit.& remiss.* quia licet illa
dispositio sit vniuersalis restringitur ta-
men ad subiectos, & capaces iuxta *trad.
per Butr.in cap.*1.*num.* 12. *de constit.* Ne-
5 que dispositio *cap. cum infirmitas eodem*

tit. de pœnit. & remiss. Sicuti etiam lo-
6 cum in eis non habet dispositio *cap quā-
quam de vsur. lib.* 6.*Anchar.in cap. ea
quæ fiunt quæst.*6.*de reg. iuris.lib.*6. *Flo-
rian. in l. vlt. C. de iudæis,Soccin. consil.*
70.*per tot. lib.* 1.*Anan. in cap.super his
col.prima de iudæis,Franc.Aret.cons.*157.
Licet in hac re contrariū teneant *Gem.
in cap.primo, de vsur. lib.* 6.*Bal. Cardin.*
Dec. *& alii quos refert Tiraq. de primog.*
7 *q.*67.*num.*31. Dubitari tamen contingit
Primo An iudæus possit euangelice de-
nunciari,& duo solent considerari casus;
primus quando infidelis peccat contra
legem euangelicam, vel Ecclesiasticam,
& in tali casu concludunt omnes non
posse denunciari,ita supponit *Abb in cap.
nouit num.* 3. *versic. sed credo, de iudic.
Barbat.ibidem num.*32.*Dec.num.* 14.*sub
num.* 3. *vbi testatur de communi Mar-
quar. de iudæis par.* 2.*cap.* 5.*sub num.* 5.
*versic.item denunciari Mantic.de tacit.&
ambig.lib.*18.*tit.*2.*sub num.* 38.*versic. Il-*
8 *lud vero*, vbi hanc ratione intulit exce-
ptionem non numeratę pecunię post bié-
nium non habere locum inter infideles,
propterea quod qui ad eam admittitur
cum onere probationis, admittitur per
Euangelicam denunciationem, quæ in-
ter eos locum non habet. Secundus est ca
9 sus quando infidelis peccat cōtra legem
naturæ, vel contra legem in moralibus,&
tunc denunciari posse censuit *Abb.quam-
uis dubitatiue loco supra citato* cui adhere
re vidētur *Fel.ibidem n.*1.*Alciat.sub n.* 4.
vers.sed tu considera. Mouetur autē Abbas
quoniam in istis casibus Ecclesia habet
iurisdictionem in omnes infideles iuxta
trad.per Innoc.in cap. quod super his de vo-
10 *to, & voti redempt.* Contrarium tenet
Barbat. in d. cap.nouit,num. 32. *quem se-
quitur* Dec.*ibidem num.*14.*cum seq.d.cap.*
5.*& est communis,vt testatur Alciat. lo-
co cit.sub num.*3.*versic.contrarium,& nu.*
11 5. Et hæc mihi verior videtur,primo,quia
denunciatio fit ad finem vt quis corriga-
tur,& saluetur,*cap nouit de iud.* quæ ratio
non potest habere locum in infideli, quia
siue corrigatur, siue non nisi per baptis-
mi ianuam ingrediatur, semper est in
12 damnatione , *cap. maiores de baptism.* Se-
cun-

cundo, quia pœna contemnentis denunciationem Euangelicam in extremo est, vt sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus *d.c.nouit*, quæ poena cum nequeat applicari Infidelibus, quia absq. denunciatione tales habentur, merito non potest applicari dispositio, *l.semper in Ciuitate*, §.*Sed enim*, *ff.de iure immunit. l.1. vbi Bar. ff.ne quid in loco public. cum aliis per*
13 *Franc.Becc.consf.53.n.9.* Tertio quia denunciatio est introducta ex verbis Euangelij, *Matthæi* 18.*& habetur in d. cap.nouit* §.*sed cum Dominus*: Dispositio autem Euangelica non arctat infideles, quia de his, qui foris sunt nihil ad nos, *c. gaudemus, de diuort.cap. nemo, de poenit. dist.* 1. Non obstant contraria, & præsertim non obstat Primũ, quia nõ est bona consequẽtia Ecclesia habet in aliquibus casibus iurisdictionem contra infideles, ergo põt contra eos procedere poenis infidelibus nõ proportionatis, sed debet procedere poenis proportionatis prout procedit in *c.& si iudæos, & in c. postulasti de iudæis.*
14 Secundo Dubitatur An ad instantiam iudæi, aut alterius infidelis possit Euangelicè denunciari Christianus ad effectum, vt infideli restituatur, quod suũ est, vel pro habendis testium reuelationibus. Negatiuam opinionem tenet *Alciat.in d. cap. nouit sub num.* 5. *Vers. Aut loquimur in ea, quæ fit, extra de iudiciis Lazar. licet de Alciato non meminerit Canon.quæst.sect.*1. *q.* 9. *num.* 2. Ducuntur quod iudæus non debet esse melioris cõditionis quam Christianus. *l. die sabbati C.de iudæis*, At ad instantiam Christiani non potest denunciari iudæus, vt proxime conclusum est, Ergo.
15 Hinc inualidato contractu ex parte excommunicati dicitur etiam inualidatus ex parte non excommunicati, ne contingat excommunicatum effici melioris conditionis, *Soccin.in cap.sacris nu.* 464.
16 *de sent. excom.* Et actor impetrando vt causa ordinaria conuentionis tractetur summarie, causa reconuentionis debet etiam tractari summarie, *glos.in clem.sæpe verb. voluerit de verb.signif.* Bald. *in cap. à nobis de except.* Et similiter si actor obtinuit Commissionem, vt in causa ciuili reus debeat comparere personaliter, tenetur etiam ipse personaliter comparere, *Gemin.in cap.* 1.*de dol. & contum. lib.* 6. F*elin.in probem.decretal.* §. *Gregorius nu.* 8.*& in cap.primo sub num.primo de rescr.* Quibus non obstantibus contrarium mi-
17 hi verius videtur. Primo quia talis denunciatio, vt sæpè dictum est fit principaliter, vt denunciati conscientia purgetur; quo fit vt fidelis non debeat hoc beneficio carere, licet in consequentiam tendat in fauorem iudæi, vel alterius infi-
18 delis, quia emolumenta quæ tendunt in consequentiam à lege non considerantur, §.*legatarij instit. de testam. l. qui testamento in princ.ff.eod.l.dotalibus C.de testibus Put.decis.* 15. *num.*2.*lib.* 3. Præterea si aliqua ratione persona iudæi in hac denunciatione considerantur, nulla alia est, nisi vt eorum bona ab inuasoribus defendantur; hoc autem facere consueuit Ecclesia, etiam sub poena excommunicationis, vt in *cap.sicut iudæi, 9.de iudæis.* Ter-
19 tio in hanc opinionem non parum impellor, quod Curia Illustrissimi vrbis Vicarii pro damno in bonis passo decernere consueuit monitoria etiam ad instantiam iudæorum, quæ obseruantia habet vim legis *cap. consuetudo prima distinct.*, *l. de quibus ff. de legib.* Ad contrarium respondetur ex deductis in primo Argumento huius partis, ex quo patet Christianum ex eo quod nunciatur, & non nunciat, non ideo effici deterioris conditionis.

Nec faciunt similia ad eius corroborationem allata, quia illa bene procedunt quando ex parte vtriusq. adest capacitas, secus vero vbi ex parte vnius adest incapacitas, vt bene probat *Test.Instit.tit. de legit.patr.tutel.versic. quia plerumque.*

SVMMARIVM.

1 *Recensentur Doctores negatiuae opinionis.*
2 *Recensentur contrarium tenentes, distingue vt num.* 3.
4 *Iudæus non est capax irregularitatis prouenientis ex iure positiuo.*
5 *Iudæus an sit capax irregularitatis prouenientis ex homicidio voluntario.*

6 *Irre.*

6 *Irregularitas proueniens ex homicidio voluntario est de iure diuino, contrarium, num.7.*

7 *Recensentur exempla eorum qui tam in vetere quam in nouo testamento fuerunt homicidæ, & tamen fuerunt tolerati in sacerdotio.*

9 *Papa habet potestatem dispensandi super homicidio voluntario, licet raro soleat, & quo modo vt num.10.& 11.*

12 *Dauid quare fuit prohibitus templum ædificare.*

13 *Infidelis per homicidium quamuis voluntarium non incurrit irregularitatem.*

14 *Ex homicidio imprimitur in homine quidam sanguinis horror*

15 *Infidelis contrahit impedimentum bigamiæ.*

16 *Mulier deflorata ante baptismum non efficitur irregularis, sed impeditur a consecratione.*

17 *Homo per baptismum efficitur noua creatura.*

18 *Occidens plures homines ante baptismum, superueniente baptismo purgatur omnis infamia, & irregularitas.*

19 *Infidelis an contrahat irregularitatem ex homicidio licito, & num.20.*

21 *Infidelis an contrahat irregularitatem prouenientem ex bigamia, & num.22.*

ARGVMENTVM.

An Iudæus sit capax irregularitatis.

CAP. VII.

1 Non esse capacem tenent *Cardin. in Clem.1. q.12. sub num.13. versic. et quod dixi de homicid. Præpos. in cap. gaudemus §.qui autem colum. vlt. in princ. vers. Nam primo potest dici, de diuor. & ibi Boich. sub nu.19. vers. et hanc sententiam ego, & hanc sequi videtur Alex. de Neuo ibidem sub num.12. versic. sed con-*
2 *tra hoc, circa med.* Contrarium defendit, *Soccin. in c. Ad audientiam sub num. 8. de homicid. & hanc supponere videntur fere omnes Doct. in cap. gaudemus ad fin. de diuort. et in cap.1. cum duobus seqq. 28. q.1.* Vbi disputant, An per baptismum tollatur irregularitas, frustrà enim de hoc quęrerent, nisi esset contracta, quia priuatio præsupponit habitum *cap. ad dissoluendum, de desponś. impub. leg. decem. de verb.*
3 *oblig.* Pro opinionum ergo concordia nõnulli sunt distinguendi casus. Primus, si loquimur de irregularitate proueniente ex defectu personæ, veluti quia cæcus, surdus, vel mutus, aut aliter inhabilis, & hanc irregularitatem contrahere potest etiam iudæus, & infidelis, quia semper remanet deformitas, quæ ipsum impedit, *Soccin. in cap. Ad Audientiam num. 8. de homicid.*

4 Secundus est casus si loquimur de irregularitate proueniente ex iure positiuo, & eam contrahere non potest iudæus, quia non subiacet legibus Ecclesiasticis, *Card. Praposś. Boich. et alii relati supra cap. 3. num.1.* Quibus additur *Abb. in cap. gaudemus de diuort. sub nu.17. circa med. vers. item ista irregularitas.*

5 Tertius est casus, si loquimur de irregularitate proueniente ex homicidio voluntario iniusto, nempe facto mediante peccato, & in hoc casu quod eam contrahere possit etiam iudæus, & quilibet infidelis censuit *Abb. in cap. ad audientiam num.2. uersic. sed certe, de homicid. quem sequitur Anan. ibidem num.1. sub num.6.*
6 Mouentur autem hac sola ratione quod talis irregularitas est de iure Diuino, Cui subduntur etiam infideles *d. cap. gaudemus de diuort. & ibi præsertim Alex. de Neuo* Hinc Prophetam Deo dilectissimũ prohibitum fuisse templum ædificare, *Reg.2. cap.7. cap. tabernaculum de consecr. dist.1.*

At hac ratione attenta, contrarium est dicendum, nam secundum receptiorem opinionem irregularitas quantunque ex homicidio voluntario procedens, non est
7 instituta, & formata iure Diuino, sed de iure positiuo Ecclesiastico, Sic enim fatentur *Innoc. in cap. ad audientiam de ad*

homicid. ibiq. Felin.n.2. Verf. fed aduerte, Card. in Clem. 1. fub num. 13. de homicidibiq. Anchar. num. 10. & Vital. num. 62. Bellam. confil. 14. num. 4. Boich. in cap. gaudemus fub num. 19. de diuort. Abb. in hos fibi parum conftans, in cap. ego enim in fine de iur. iur. Maiol. de Irregular. lib. quinto, capitulo 51. fub num. fecundo.

8 Probatur Primo, quia in veteri teftamento Moyfes Aegyptium Hebræo iniuriam inferentem occidit, *cap. non in inferenda 23. q. 3.* & tamen tabernaculum Domino præcipiente fecit, & vafa vtenfilia ad cultum explendum facrauit, *Exodi 31. n. 7. cap. 1. de confecr. dift. 1.* & fuit fummus Sacerdos, *cap. per venerabilem, qui fil. fint legit.* Item Samuel Propheta, & Sacerdos, occidit Agar Regem Amalech, *Reg. 1. cap. 15.* & tamen toleratus fuit in Sacerdotio. Phinees etiam qui fuit Sacerdos, & Sacerdotis filius occidit Ifraelitam, qui rem habuerat cum *Madianita, num. 25.* & nihilominus perfeuerauit in Sacerdotio. In nouo etiam teftamento Paulus ante baptifmum homicida fuit, & tamen poftea factus eft Apoftolus, *cap. fi poft ordinationem §. è contra 50. dift.* & Petrus Malcho auriculam amputauit, & tamen fuit primum Ecclefiæ caput, *cap. fundamenta de elect. in 6.* Hinc Doct. communi calculo fatentur Papam fuper ho-
9 micidio voluntario habere poteftatem difpenfandi, quia hæc irregularitas eft inftituta iure Ecclefiaftico pofitiuo, licet ad rationem, & mentem iuris Diuini, *glof. in cap. ficut dignum, §. penult. verb. confilium, verf. triticum, de homicid. ibiq. Hoftienf. fub num. 16. verf. nifi per Papam, Io. Andr. num. 19. Ancar. num. 13. Butr. num. 27. Abb. nu. 12. verf. fed Hoft. vbi teftatur de communi, Imol. in cap. nifi cum pridem, fub num. 24. de renunciat. & ante eos Archid. 51. diftin. in fumma num. tertio, Specul. lib. 1. in tit. de difpenfat. num. 63. Soccin. in cap. continebatur, num. tertio, de homicid. Anchar. in clem. prima, num. 10. de homicid. Felin. in cap. fin. in fine de maior. & obed. Anan. in d. cap. Sicut dignum, §. Infuper el fecundo, num. nono, & decimo, de homicid. Bonifat. de Vital. in d. Clem. prima, num. 62. de homicid. Siluest. iu fumma verb. irregularitas verf. fin. Maiol. de Irregul. lib. 5. cap. 51. fub num. 2.* fatentur tamen omnes præcitati Doct. Papam fuper homicidio voluntario raro confue-
10 uiffe difpenfare; Idq. nonnifi confulta primum Congregatione Sacri Concilij Tridentini, vel faltim deputatis aliquibus Cardinalibus, qui caufis maturè perpenfis refpondent fupplicationem effe, vel non effe fignandam, vt pluries in Signatura Sanctiffimi fum expertus.
11 & procedit fiue homicidium fit publicum, fiue occultum, *cap. fin. de tempor. ordin. Butr. in d. cap. ficut dignum num. 27.* id quod etiam cautum eft nouo iure *Concilii Trident. feff. 14. cap. 7. de Reform.* Non obftat quod Dauid fuerit a Domino prohibitus templum ædificare, quia vt eleganter confiderat *Imol. in d cap. ni-*
12 *fi cum pridem, §. perfona, num. 22. & 23. de renunciat* illa fuit repulfa fpecialis, quæ non proceffit per viam legis, fed ad inftructionem Ecclefiæ, fcilicet vt ipfa Dei exemplo, viros fanguinum modo a facris repellat, prout Dominus repulit Dauidē, modo ferat, vt Dominus tulit Moyfen, Petrum, & Paulum, & Imol. fequitur, *Felin. in cap. ad audientiam fub num. 2. verf. nec procedit de homicid.*
13 Quare dicendum quod verè, & realiter quilibet infidelis per homicidium, quamuis voluntarium non dicatur incurrere irregularitatem, quia irregularitas eft nexus, & impedimentum inductum lege Ecclefiaftica, quæ, vt fæpè dixi, non afficit infideles, *d. cap. gaudemus, de diuort.* Ex ipfo tamen facto im-
14 primitur in homine quidam fanguinis horror, qui illum repellit a Sacris, *cap. fin. 15. quæft. prima, Archid. 51. diftin. in princip. fub num. 5. verf. quidam etiam dixerunt. Præpof. in c. gaudemus §. qui autem col. penult. circa fin. verf. in contrarium facit, de diuort. ibiq. Abb. fub n. 17. verf. fed dubium.* Exemplū habemus in bigamia cuius irregularitatem cōtrahit ēt infidelis, non quia ipfe canonicis legibus fubdatur, fed quia ex contractu duplicis matrimonij amifit, quod requiritur

ad

15 ad signaculi Sacramentum, *cap. 2. in fine 28. q. 3.* Similiter deflorata ante baptis-
16 mum, non efficitur irregularis, sed impeditur à consecratione propter defectum Sacramenti, *glos. in c. 2. verb. consecrari, et in c. 3. verb Inter peccata 26. dist. Alex. de Neuo in c gaudemus §. fin. de diuort.*

Verum quia per baptismum homo ef-
17 ficitur noua creatura, *cap. ferrum, 50. dist.* merito hic horror, qui ex facto nascitur, per baptismum purgatur, ita tenent *glos. in cap. 3. verb. inter peccata Versic. Vnde si aliquis 26 distinct.* subdens quod si aliquis occidit mille homines ante baptis-
18 mum, baptismo superueniente omnis infamia, & irregularitas tollitur, & iterum *glos in capitulo si quis Viduam, in verb. post baptismum 50 dist. Doct. communiter in c gaudemus de diuort. et signanter Host. num. 17. & 18. Io: Andr. nu. 22. Butr. sub num. 21. vers. quidam est effectus peccati, Abb. sub n. 17. Vers. item ista irregularitas, Card. in d. Clem 1. q. 12. nu. 13. de homic. ibi Anchar. nu. 10. Vital. nu. 78. Archid. in c. deinde 26 dist. Maiol. de irregul lib. 5. c. 51. ante nu. 11. vers. propter dispensationis, & absolutionis remedium.*

Quartus est casus, si loquimur de irregularitate cōtracta ex homicidio licito,
19 cuiusmodi est illud, quod committitur tanquam iudex, vel miles, & in hoc pari ratione crederem non posse formaliter dici, quod infidelis contrahat irregularitatem, sed contrahit horrorē illum, qui afficit personam. An autem hic horror purgetur per baptismum Doctores non concordant, nam *glos. in d. c. 3. verb. inter pec-*
20 *cata in fin. 26. dist.* tenet non purgari, quia baptismus remittit peccata, & sequelam peccati, non autem ea, quæ sine peccato committuntur *c. si quis Viduam. 50. dist.* & hoc idem tenent *Host. Io: Andr. & Butr. in cap. gaudemus de diuort.* Sed *Vgo Tancred. Calder. Card. in d. c. gaudemus, tenent contrarium*, Et eandem sequuntur *Abb. ibidem sub nu. 17. Alex. de Neuo sub num. 12. versic. sed contra hoc*, quod mihi etiā verius videtur, quia huic infideli non obstat Constitutio Ecclesiæ, sed horror tantum qui baptismate purgatur, vt supra dictum est.

Quintus est casus, si loquimur de irregularitate proueniente ex bigamia, & in hoc concordant omnes, quod etiam infidelis incurrat irregularitatem biga-
21 miæ, ita est deffinitum ab Innocentio 3. *in Epist. 22. cap. 2. cuius dispositio refertur in cap. si quis viduam 50. dist.* vbi licet laicus duxerit Vxorem siue ante baptismū, siue post baptismum, non admittitur ad clerum, quia eodem vitio videtur exclusus, hoc etiam repetitur *in cap. Deinde 26. dist. idem censuit D. August. nobis relatus in cap. 1. ead. distinct.* Quo fit vt duplex matrimonium à iudæo, vel ab alio infideli ante baptismum, & aliud post baptismum contractum, inducit bigamiam, *d cap. si quis viduam 50. dist. cap. 2. & 3. 26. dist. cap. 2. & 3. 28. q. 3. Doct. communiter in sæpe cit. cap. gaudemus de diuort. alios refert late Sanchez de matrim. lib. 7. disput. 83. nu. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Artifices infideles non ligātur statutis prohibentibus in certis diebus exercen. artem. Declara vt num. 2.*

3 *Hebraei in vrbe tenetur obseruari festa Christianorum. extende vt nu. 4.*

ARGVMENTVM.

An statutum prohibens Artifices in certis festis artem exercere compræhendat artifices iudæos.

CAP. VIII.

IVdęos in hac Statuti prohibitione non censeri comprehēnsos, probat
1 *Bald. consil. 112. Statuto cauetur li. 4.* quem sequitur *Surd. consil. 120. sub num. 18. Versic. & respectu solemnitatum, & numero 19.* Vbi hac ratione concludit iuramentum præstitum

à iudæo die festo in contractu esse validum, quæ Bald. conclusio comprobari potest, quia statuta, in iis quę cultum respiciunt, non afficiunt infideles, *l. spadonem 17. §. Constitutiones ff. de excus. tut.*
2 *& in l. 3. §. eis qui ff de Decur.* Ceterum hanc conclusionem intelligas, nisi statutum vlterius procedat, & specifice de iudæis, vel de infidelibus loquatur, tunc enim possunt ad festorum obseruantiam arctari, non quia statuentes velint per festorum obseruantiam eorum saluti consulere, sed ne per exercitium nobis videātur illudere, *cap. quia, & cap. in nonnullis §. diebus, de iudæis*. Quo fit vt cum in
3 Vrbe ex peculiari Constitutione *Pauli 4. quæ est tertia in ordine, & incipit Cum nimis absurdum §. 2.* Iudęi obligentur ad obseruantiam festorum, quę seruat Ecclesia, merito ad illa tenentur.

Et cū generaliter in Terris Christianorum sub simili conditione recipiantur, ideo ex rationabili consuetudine rece-
4 ptum est, vt infideles apud nos commorantes ad festa seruanda teneantur, vt de consuetudine testatur *Bertach. in tract. de Gabell. par. 7. q. 1.* qui erranter loco Baldi allegat Federicum de Sen. vt animaduertit *Tiraq. de primog. q. 67. nu. 33.*

SVMMARIVM.

1 *Iudæi an teneantur soluere decimas personales.*
2 *Decimæ personales sunt de Iure Diuino contrarium, nu. 3.*
4 *Decimæ personales debentur intuitu laborum.*
5 *Infideles tenentur ad soluendas decimas reales.*
6 *Solutio decimarum realium an fiat tanquam de decima formali an vti de onere annexo.*
7 *Infideles tenentur recognoscere Deum vti supremum Dominum.*
8 *Præceptum de decimis realibus soluendis est de iure Diuino positiuo, quod fuit datum tantum populo Israelitico non cæteris hominibus.*
9 *Oldradus cons. 91. & Abb. in cap. de terris de decim. reprobantur.*
10 *Ecclesiæ sacræ occupatæ ab infidelibus desinunt esse sacræ respectum ministrorum non respectu sui.*

ARGVMENTVM.

Præceptum de decimis personalibus soluendis An habeat locum in iudæis.

CAP. IX.

SI quærimus de decimis personalibus negatiuam sententiam
1 probat *glos. in c. de Terris in fine de decim.* quam ibi probat *Butr. sub nu. 2. vers. vel oppono, Suarez de Religione tom. 1. lib. 1. cap. 16. nu. 4. vers. in qua distinctio, vbi testatur de comm uni Sot. de iust. & Iur. lib. 6. quæst. 4. art. 4.* Contrarium tenent *Glos. in c. quanto, sub figuratione casus, in fine de vsur. & in c. decimæ 16. q. 1. quam sequitur Anchar. in d. c. de terris sub nu. 1. eod. tit de decim. Abb. sub nu. 6. Rebuff. de decim. q. 5. de decim. q. 5.*
2 *sub nu. 11* Nituntur, quoniā decimæ personales sunt de iure Diuino, iuxta *opin. Innoc. in c. fin. Paroch.* qui miratur nōnullos Theologos tunc iuniores asserere decimā personalem non esse de iure Diuino, quod quidem ius Diuinum æque afficit fideles, & infideles, *cap. gaudemus de diuort.* Verum hæc ratio retorquetur in contrariū. Primo, quia quod decima personalis non sit de iure Diuino, sed positiuo, aduersus *Innoc. tenent Card. in c. 1. de decim. qui dicit hanc opinionem communē.*
3 *Henriq. in c. peruenit, & in c. à nobis. nu. 1. eod. tit. Fel. in c. causam de prescript. quos addendo Theologos eiusdem sententiæ assertores sequitur Azor. moral. Instit. li. 7. c. 34. q. 6. Bellarm. in controu. tit. de Cleric. lib. 1. c. 25. circa fin. vers. 45. error, & versic. Ad argumentum respondemus.*

Secundo mouentur, quia infidelis habitando domum, impedit ne ibi habitet Christianus, & consequenter fraudat Ecclesiam decima personali, quam esset percepturа, si in ea Christianus habitaret, & ideo cogi potest ad hoc interesse satisfaciendum. Huic argumento facilis dari potest responsio ex iis, quæ mox infra dicētur *n. 4. Quare Abb. in d. c. de Terris nu. 6*

ibiq;

ibiq;Boich.in principio, censuerunt litem fędere distinctionis sic esse dirimendam quod aut quærimus, An debeantur ab infidelibus decimæ personales per modũ decimarum,& procedat opino *glosæ in d. c.de Terris*,quia infideles non sunt de corpore Ecclesiæ,& præceptum de soluendis decimis personalibus, vt supra dictũ est, non est de iure Diuino. Aut vero quærimus An teantur ad eas per modum interesse,& tenentur,*vt in c.4. §.fin. de vsur.* vbi decernitur iudæos compellendos ad satisfaciendum Ecclesiis pro decimis, & oblationibus debitis, quas à Christianis de domibus, & possessionibus percipere consueuerunt,antequam ad iudæos quocumque titulo peruenissent,vt sic Ecclesię conseruentur indemnes,quam opinionem probant *Hostiens.in d.c. de Terris, & in d.c.quanto vbi,Butr.nu.6.Rebuff. in d. q.5.nu.11.* Hanc distinctionem in secundo eius capite improbant, & *iure Sot. & Suarez loco cit.* quia nullo iure cauetur, quod infideles teneantur ad decimas personales per modum interess e, nam *text. in cap. quanto*, *§.fin.*cuius auctoritate præcitati Doctores nituntur, nõ loquitur de personalibus, sed de realibus.inquit enim iudęos esse cogendos ad satisfaciendum Ecclesiis, pro debitis, quas à Christianis de domibus,& possessionibus, percipere consueuerunt antequam ad iudæos peruenissent. Ecce quod loquitur de decimis,& oblationibus, quæ soluuntur respectu possessionum, & domorum, non respectu personarum.

Deinde quia hæc distinctio neq;in ratione habet fundamentum, nam ille prætextus,quod Ecclesia fraudetur, non est solidus quia decima personalis debetur
4 intuitu laborum, *c.Ad Apostolicæ,& c.ex transmißa,de decim.c.decimæ 16.q.1.* Ergo hac ratione posset Ecclesia Parochialis interesse prætendere,à quocunq;nobili fideli non laborante,vel industriam nõ exercente,propterea quod si Nobiles ibi non habitarent, possent in illis domibus habitare Artifices,vel alii industriosi homines,in quibus posset Parochialis decimam recipere. Et pari ratione cum Clerici ad personales decimas non teneant, *c.2.de decim.* Ecclesia parochialis petere posset decimas ratione interesse,quia vbi Clerici habitant, possent habitare industriã exercentes.Hęc autem, & similia admittere ridiculũ esset,ergo etiam est ridiculum respectu infidelium,quia data instantia corruit argumentum,*c.sicut vrgeri q.1.glos.in l.creditor vbi Ias.ff.de nou. oper.nun. Vasquez de success.progress.lib.2.* §.18.*nu.*59. Quare non est recedendum ab opinione *glosæ in d.cap. de terris*, quæ mihi probatur ex præcitato *c.ex transmissa,de decim.* vbi summus Pontifex de decimis personalibus loquens, inquit, quia fidelis homo de omnibus, quæ licitè potest acquirere, decimas erogare tenetur, si fidelis,ergo à contrario sensu infidelis ad eas non tenetur. Quo verò ad decimas reales infideles teneri est *tex. in d.cap. de*
5 *Terris, de decimis, & in c. quanto §.final. de vsur.& vtrobique Doctor.communiter glos. in cap. tua nobis verb. prætextu de vsur.Oldrad.cons.91.Mantua. cons.188. col. 2. Rebuff.in tract. de decim. quest. 5. nu.11.Monet.eodem tract.par.5. nu. 38.* An autem ista decimarum solutio, quæ
6 fit ab infidelibus, fiat vti de decima formali,An verò vti de onere annexo dubitari potest.Si quidem quod fiat tanquam de decima vera,& formali,suaderi potest ex eo, quod decimarum realium solutio est de iure Diuino, *cap. tua nobis de decimis*, Ergo obligantur etiam infideles, quia ipsi tenentur recognoscere Deum,
7 vt supremum Dominum, & hanc sequi videntur *Oldrad.consil.91.Mantua. cons. 188.colum.2.* Abb.*in d. cap. de Terris sub num.* 5. Ceterùm, quod solutio fiat vti de onere, innuere videtur,*glos. in d. cap. de terris de decim.*dum rationem assignat, quod ad eum spectat fructuum onus ad quem spectat fructuum perceptio, & hoc etiam scribit Abb.*sub nu.4.vers. & hoc ideo*, vt dixi, & sequitur Suarez *de Relig. lib. 1. cap. 16.à num. 6. vsque ad num.* 13. Pro qua opinione facit non parum *text. in cap. quanto §.fin. de vsur.* dum inquit cogendos esse iudæos ad satisfaciẽdum Ecclesiis pro decimis, & oblationibus debitis, quas à Christianis de domibus,& possessionibus percipere consueue-

fueuerunt, antequam ad iudæos deuenissent, vt sic Ecclesiæ conseruentur indemnes, nam si vult cogi ad satisfaciendum de possessionibus, ex quibus decimæ percipi consueuerunt antequam ad iudæos deuenissent, ergo fit ex eo quia res transit cum onere suo, vt ibi declarat *glos. in verb. deuenissent*, non autem quod infideles teneantur ad decimas reales, quia si hoc verum esset quod tenerentur, cogerentur vtique de possessionibus differenter. Ad contrarium respondet *Suarez lo. co citato num.* 8. & 11. præceptum de de-
8 cimis realibus persoluendis esse quidem de iure diuino positiuo, quod non fuit datum omnibus hominibus, sed Populo Israelitico, & consequenter hodie non extenditur nisi ad fideles. Hinc infertur non esse probandam opinionem *Oldrad. consl.* 91. & *Abb. in d. cap. de Terris sub nu.*
9 5. in ea parte in qua dicunt omnes infideles vbicumque degant teneri soluere decimas reales, & iure ad eas soluendas posse compelli. Et si tunc conuertantur teneri in conscientia ad persoluendas omnes decimas, quas in fidelitate non soluerunt, vt docet *Suarez loco citato num.* 8. Præsertim quia idem *Abb. loc. cit.* fatetur quod in tali casu deberet cum eis misericorditer agere.

Potest tamen Oldrad. opinio procedere in terris, quæ prius fuerant Christianorum, & Ecclesia per erectionem Ecclesiarum in iis ius exigendi decimas nacta est, posteà vero fuerunt ab Infidelibus occupata, nam per talem occupationem Ecclesia non amittit ius suum, quia Ecclesiæ quamuis ab infidelibus occupatæ
10 licet desinant esse sacræ respectu ministrorum, quibus Viduatæ remanent, *l. cum loca ff. de relig. et sumpt. fun.* tamen non desinunt esse Ecclesiæ sacræ respectu sui, *glo. in Clem. in plerisque verb. Christiano de elect. quam ibi sequuntur Cardin. nu.* 5. *Vital. n.* 17. *et* 18.

SVMMARIVM.

1 *Obseruantia iuramenti dicitur de iure diuino, declara vt num.* 3.
2 *Iuri diuino subduntur fideles, et infideles.*
4 *Donatio inter coniuges etiam iuramento vallata, non habet locum inter infideles.*
5 *Pacta de non succedendo, et refutationes inter infideles etiam iuramento firmata non valent.*
6 *Lex ciuilis validans actum propter iuramentum, habet locum etiam inter iudaos.*
7 *Dispositio auth. Sacramenta puberum, habet locum etiam inter iudaos.*
8 *Dispositio l. si quis maior, habet locum etiam inter iudaos.*
9 *Insinuationis defectus in contractu inter iudaos, non sustinetur iuramento.*
10 *An hoc idem procedat quando iudaus dat Christiano.*
11 *Iudaeus non debet esse melioris conditionis quam Christianus.*
12 *Iudaeus iurans Christiano per Christum, tenetur ad obseruantiam iuramenti.*

ARGVMENTVM.

Dispositio Canonica validans contractum contra dispositionem iuris ciuilis propter iuramentum, an habeat locum in contractibus initis inter iudæos.

CAP. X.

On habere locum censuit *Corn. in l. pactum, quod tali col. 2. vers. 6. limita C. de pact. & cons.* 163. *num.* 7. *lib.* 1. & *cons.* 37. *num.* 4 *ad fin. lib.* 4. *Socc. consil.* 65. *num.* 14. *vers. postremo, lib.* 1. & *cons.* 66. *n.* 32. *vers. secundus effectus eodem lib. Tiraq. de primog. q.* 66. *num.* 32. *cum aliis infra alleg. num.* Ve-
1 rum huic obstat, quod obseruantia iuramenti dicitur de iure Diuino, *cap. & si Christus de iure iur. Imol. cons.* 1. *col.* 4. *vers. item non videtur bona Alex. cons.* 59. *n.* 4. *vers. item quia lib.* 1. *Curt. Sen. in auth. Sacramenta puberum, n.* 67. *C. si aduers. vend. Anan. in cap. fin. n.* 8. & 10. *de iudæis Abb. cons.* 39. *n.* 2. *lib.* 1. *Socc. Iun. cons.* 125. *n.* 9. & *seq. lib.* 3. *Surd. qui alios refert cons.*
2 122. *nn.* 27. *lib.* 1. Constat autem Diui-

nis

nis legibus æque subesse fideles, & iudæos, *capitulo gaudemus*, *de diuort.* Sed hæc obiectio facili negocio tollitur, licet enim obseruantia iuramenti sit de iure,
3 Diuino, tamen de iure Diuino non est, quod actus nullus firmetur iuraměto, sed hoc est introductum de iure positiuo ex dispositione *cap. cũ contingat, de iureiur. & c.licet mulieres eod.tit.lib.6.& c.quamuis de pact.eod lib.vt eleganter delarat Bero.in c.1.nu.195.vers.vel secundo dicamus de const.* quod ita cum sit deducitur.

Primo quod donatio inter Coniuges, quia est à lege ciuili reprobata, *tot. tit. ff. & C. de donat.* inter virum, & vxorem, licet inter Christianos firmetur iuraměto,
4 hoc tamen non procedit inter infideles, vt scribunt, *Socc.cons.65.nu. 14.vers.postremo lib.1.& cons.66.nu.32.vers.secundus effectus eod.li.Marq.de Iudeis par.2.c. 8.nu.8.Tiraq.de primog.q.66.n.32.* Et pari ratione deducitur secundo quod refu-
5 tationes, & pacta de non succedendo, quę inter alios validantur iuramento, *c.quamuis de pactis lib.6.* non validentur, si fiant inter iudæos, *Corn. in l. pactum quod tali col.2.versic. 6.limita C. de pact.& iterum cons. 163. nu.7.lib.1. & cons. 37. n.4.ad fin & nu.5.lib.4.Socc.cons.65.n.14.vers. Postremo lib.1. Guliel. de Bened. qui testatur de communi in c.Rainutius verb. duas habens filias n. 289.de test.Marq de iudæis part.2.cap.8.nu.7.Tiraq.de primog q. 66. nu.21.Mantic.de tacit.et ambig.lib.21.tit. 8.nu.58.vers.3.supradicta sententia,& n. 59.vbi reprehendit Gabr.tit.de donat.concl. 3.n.26.contrarium tenentem.* Dixi de dispositione Canonica validante actum con
6 tra dispositionem iuris ciuilis, quia secus est quando lex ciuilis validat actum propter iuramentum, tunc enim illa dispositio afficit etiam iudæos, *Io.Andr.in c.gaudemus col.4.vers.in glos.3. de diuort.Bald. in auth.Sacraměta puberum §.item Sacramenta, C.si aduersus vendit c.fin.nu. 7. de iudæis.Ruin.cons.159.nu.11. lib. 5. Socc. cons.66.nu.32.& seq.lib.1.Socc. iun. cons. 125.n.6.lib.3.Cagnol.in prohem.ff.n.26. quos refert, et sequitur Surd.consil. 122.nu. 24.et sequen.lib.1.Quibus accedunt Imol. Anchar.et alii infra allegandi,* Et ratio est, quia quoties lex ciuilis firmat actum propter iuramentum, tunc considerat iuramentum prout actum ciuilem, seruandũ ab omnibus subditis, qui suis legibus subduntur, & consequenter ligat etiam infideles, qui legibus ciuilibus obligantur, *l. Iudæi C. de iudæis, Io.Andr.in d. c. gaudemus col.4 vers.in glos. 3 de diuort. Anan. in c.fin.n.7.ad fin.de iudæis, Socc.Iun.cons. 125.nu.6.vol.3.Surd.d.cons.122.nu.25.*
7 Hinc infertur Primo quod ex quo lex ciuilis mandat seruari puberum Sacramenta, *auth.Sacramenta pub. C. si aduersus vend.* illius dispositio locum habet etiam inter iudæos, *Bal.Imol.Rom.Curt. Sen.Ancar.Aluar. Barb. Bertrand.et alii, quos refert Tiraq. de primog. q. 66. num. 29.* Et licet idem nu.28.referat alios contrarium tenentes, illorum tamen opinio ex ratione supra allata satis erronea detegitur, cum non faciant differentiam inter iuramentum inductum à lege Canonica & inductum à lege ciuili.
8 Infertur secundo quod infidelis veniens contra contractum iuratum incidit in pœnas *l.si quis maior C.de transa.Corn. consil. 107.nu. 3.lib.3. Tiraq de primog. q.66.num. 16. Socc.iun.125.lib.3.Surd. cons. 122.nu.23.*
9 Infertur tertio quod defectus insinuationis in contractu inter iudæos, non subsistitur ex iuramento, *Castr.cons.90. nu. 2.lib.2 Tiraq.d.q Surd. loco cit.num. 6. quibus addendus est Berous in cap.1.num.*
10 *195.cum seq.de const.* Dubitari solet, An hoc idem procedat, quando iudęus donat Christiano, *et Paul.de Castr.d.consil. 90.lib. 2.* est in sententia defectũm insinuationis iuraměto suppleri, quẽ sequuntur *Ruin.cons.159 nu.10.et seq.lib.5.Fel. cons.30.nu.21.Bero in d. c.1.nu.195.vers. Ratio est de const. Surd. d. consil. 122. num. 33.* Mouentur duplici fundamento primo quod hoc fiat non ex eo, quia iudęus subdatur constitutionibus Ecclesiasticis, sed quia iuramentum non seruando, hominem lædit christianum, argumento eorum, quę *scribit glos. in c.post miserabilem verb. denegari vers. sed contra de vsur.* Sed vt verum fatear hæc ratio non vndequaque placet, nam Christianus

non

non offenditur ex eo quod iudæus contraueniat iuramento, sed quia fidem fallit *arg.l.1.ff de pact.cap.primi,et c. Antigonius extr. de pact.* vnde vis non debet fieri in iuramento, sed in fide decepta.

11 Mouentur secundo, quia iudæus non debet esse melioris conditionis quam christianus *l.die Sabbati. C.de iudæis.* At in donatione christiani defectus insinuationis suppletur iuramento, quia ipse legi bus canonicis ligatur, ergo. At hoc argumentum ettollitur ex traditis supra *c.6. nu...*vbi in simili planū fecimus christianū non effici deterioris conditionis infideli, si ipse ad eius conscientiam purgandam afficiatur lege Canonica in his, in quibus non afficiuntur infideles.

Cessantibus ergo rationibus, non esset inconueniens contrariam sequi sententiam sed supposita opinione Castr. eam extende, vt procedat siue iudæus iuras-

12 set Christiano per Deum, siue per Christum, nam vtroque casu tenetur ad obseruantiā, *Bar. in prohe.ff.nu.3.quem ibi sequuntur* Parpal. *& Cagnol. num. 26. Io: Andr.in cap.fin.num.10. vers. Adde prædictis, de iudæis. Aretin.in prohem.inst.colum.3. versic.et pro hoc facit.* Alexan.*in l. 3.§.iurari num. 7. ibique Ias. num.9.ff.de Ixeiur.Crot.in rubric.ff.de nou.oper nunc. num.25. Marq.de iudæis par. 2. cap. 8. num.12. Lamberteng.de contr.in fin.num. 64.Surd.consil.122.nu.34.&seq.vbi testatur de veriori, & communi, & respondet argumentis, quæ in contrarium possunt afferri.*

SVMMARIVM.

1 *Summaria collige de argumento.*

ARGVMENTVM.

Iudęus an sit capax iurispatronatus.

CAP. XI.

NOn esse capacem censuerunt, *Glos. per illum text. in cap. frigentius verb. qui Christianis, & in cap.quicunque fidelium 17. q. 7. Butr. in cap.à nobis nu.9. ibique Abb.num. 3.de iurepatr. & ante eos Io: Andr. ibidem, & Archid. in cap.filiis in princip. & in d. c. frigentius, Barbat.in cap.quanto,in fine de iud. Stepha.Gaeta.in repet.cap.fin col.43. de elect. lib. 6.* Paul. *de Cittadin. de* Iure*patr.par.3.q.5. & 9.in prima causa,Lambert.eod.tract.lib. 1.par. 1.q. 7.principal. art.3.per tot.pag.mihi 63. Sanch. de matr. lib. 7. disput. 60 sub nu. 7. versic.secundo quia infidelis Iulian. Viuian.in prax. iur. patr par.1.lib.2.cap.6. num.5.*Si tamen de facto iudæus fundaret Ecclesiam (quod credendum non est) teneretur eo casu eam dotare, non secus ac tenetur dotare filiam ad fidem Christianam conuersam, & Ecclesia esset liberæ collationis, *idem Lamb.loco cit.par.1.lib.1.q.5.art. 8. num. 1. & 2.pag. 36. Viuian. loco citato num. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Iudæi an gaudeant immunitate Ecclesiastica,& num.2.extende vt num.11.limita num.14.*

3 *In materia immunitatis est standum iuri canonico.*

4 *Ecclesia non prodest iis, qui sub eius lege viuere recusant.*

5 *Immunitas Ecclesiastica probatur in veteri testamento, ac est de iure Diuino.*

6 *Ecclesia prohibet iudæis vim inferri.*

7 *Immunitas Ecclesiastica est concessa respectu loci, non autem personarum.*

8 *Immunitas concessa loco comprehendit etiam iudæos.*

9 *In Ecclesia hebræorum gaudebāt immunitate ecclesiastica, non solum fideles, sed etiam infideles.*

10 *Aduenarum, & Peregrinorum appellatione in scriptura significatur Gentiles.*

12 *Lex loquens generaliter, debet generaliter intelligi.*

13 *Iudæus percutiens Clericum punitur eadem pœna, qua Christianus.*

ARGV-

ARGVMENTVM.

An iudæus gaudeat immunitate ecclesiastica.

CAP. XII.

1 Negatiuam opinionem tuentur, *glos. Bart. & Salicet. in l. 1. C. de iis qui ad Eccles. confug. & iterum glos. in §. publicorum autb. de mand. princip. Cin. in l. præsenti in prima quæst. C de his, qui ad Eccles. confug. Oldrad. cons. 54. num. 3. Anan. in cap. 3. num. 4. de iud. Abb. in cap. inter alia, num. 7. de immunit. Eccles. quorum opinionem communem dicit Marsil. in l. ex Senatus consulto num. 10. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. Couar. var. resol. cap. 20. num. 11. lib. 2. Clar. in §. fin. quæst. 30. num. 16. Marquar. de iud. par. 1. cap. 8. Decian. in tract. crim. lib. 6. cap. 26. num. 2. quibus addi possunt Paz in praxi to. 1. par. 5. §. 3. num. 106. Io. Francisc. Leon. in thesaur. for. Eccles. cap. 13. num. 30. Alex. Ambros. de immunit. Eccles. cap. 8. num. 8. vers. cuius tamen contrarium, secundum quod seruari Auenioni testatur Rebuff. in tract. de immunit. Eccles. glos. 2. num. 22. Aloys. de leo*
2 *in l. 1. num. 14. C. de iudæis.* Contrariam opinionem quod quinimò etiam iudæi, & infideles gaudeant immunitate Ecclesiastica probat *glos. in d. cap. inter alia de immunit. Eccles. ibiq; Io Andr. num. 8. Archid. & Io. de Fantut. in cap. definiuit, 17. q. 4. Gulielm. de monte, Land. Anchar. & Imol. in clem. 1. de pœnit. & remiss. & ibi etiam Vital. num. 8. Marsil. in l. vnica num. 114. C. de rapt. Virg. Boer. decis. 110. num. 4. Rimin. Iun. cons. 119. num. 6. lib. 2. Tiraquell. de primogen. q. 65. num. 8. quamuis vere nosci non possit, cui ille magis adhereat, & hanc inspecto Doctorum cumulo receptiorem appellat Couar. var. resol. cap. 20. num. 11. lib. 2. Franc. Suarez de virt. & statu relig. lib. 3. cap. 10. num. 9. & 11. vers. Ideoq. probabiliorem, quam nouissime latè defendit Marius Italia in tract. de immun. Eccles. cap. 3. §. 3. numero 32. vbi subdit hanc opinionem praualuisse coram Regia Cesarea Maiestate Carolo Quinto, cum apud eundem hoc negotium ventilaretur ad consultationem Episcoporum Indiarum.* Vides lector, inspecto Doctorum cumulo rem esse prorsus incertam, Par est ergo, vt rationes hinc inde expendamus. opinio negatiua nimirum, quod non gaudeant immunitate, tota nititur in *tex. l. 1. C. de his, qui ad Eccles. confug.* qui quidem dum pronunciat iudæos, qui reatu aliquo, vel debitis fatigati simulant se Christianæ legi, velle coniungi, vt ad Ecclesias confugientes euitare possint crimina, vel pondera debitorum, esse arcendos, satis supponit eos non ante Ecclesiastica immunitate gaudere, quã sint Christianæ legi coniuncti.

Huius textus timore Doctores, qui diuersam sequuntur sententiam communiter respondent, hac in re standum non
3 esse dispositioni iuris ciuilis, sed Pontificij: pertinet enim ad honorem, & reuerentiam exhibendam locis Sacris, quorum cura ad Prælatos Ecclesiasticos spectat, & ideo eorum leges sunt attendendæ, *glos. in cap. inter alia, de immunit. Eccles. vbi Abb. num. 14. & iterum glos. in cap. sicut antiquitus 17. q. 3. Fulgos. in l. fideli C. de bis qui ad Eccles. confug. Faber in §. sed hoc tempore inst. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris, Alex. cons. 143. col. 2. & 3. lib. 7. refert alios late Farinac. quæst. 28. num. 7.* Hæc responsio aliquibus non probatur, propterea, quod non reperitur lex Canonica, quæ iudæis, vel infidelibus tribuat templorum immunitatem, quo casu stare debemus dispositioni iuris ciuilis, *cap. inter alia, in princip. de immun. Eccles. cap. 1. §. quia vero, de nou. oper. nunciat.* Quibus replicare possumus satis esse, quod (vt infra probabitur) sit textus veteris legis, vel ratio ex iure Pontificio desumpta, cum plus attendi debeat ratio legis, quam expressa dispositio, *cap. solita, de maior. & obed. cap. præcipimus, 12. quæst. 1. glos. in cap. consuetudo 1. dist. Surd. decis. 19. num. 1.* Et licet hæc responsio sufficiens videatur, tamen, vt quid mihi subueniat circa illius textus intelligentiam breuiter exponam, supponendum est primum, quod ille textus non prohibet, ne iudæi confugientes ad

Ecclesiam postquam delictum admiserint, vel æs alienum contraxerint, non defendantur, sed præcipit, ne ad baptismum recipiantur, antequam debita vniuersa reddiderint, vel fuerint, innocentia demonstrata purgati, quæ verba clarè demonstrant ibi non præcipi quod infideles non defendantur, ad quid enim egerent immunitate postquam fuerint probati innocentes, & debita persoluerint. Et quamuis, dum inquit iudæos simulanter se velle Christianæ legi coniungi, vt euitare possint crimina, vel pondera debitorum esse arcendos, supponere videtur eos dum in iudaica prauitate persistunt Ecclesiastica immunitate non gaudere, hoc tamen euenit, non quia verè gaudebant, sed quia non vulgaris erat opinio, quam defendebat, D. Hieronymi quod infidelis per baptismũ adeo efficeretur nouus homo, vt ei neque delicta ante commissa possent obesse, *vt in c. 1. 26. dist. et in cap. 1. 28. q. 3.* Contra quam opinionem licet essent, *D. Aug et D. Ambr. vt in cap. 2. et 3. eadem dist. 26.* nihilominus verisimile satis est dispositionem *d. l. 1.* processisse ad tollendam eam dubitationem, qua ducti, poterant iudæi
4 simulate petere baptismum. Præterea pro hac opinione circumferri solet ratio, quod iuri consonum non videatur, vt Ecclesia prosit iis, qui sub eius lege viuere recusant *argumento. l. 1. cum. auth. seq. C. de hæret. c.*

Cui rationi respondere dupliciter possumus, primo considerando, quod immunitas Ecclesiastica non est simpliciter in-
5 uenta per Constitutiones Ecclesiasticas, sed longe antea probata in veteri testamento, *Num. cap. 35. Iosue cap. 20.* vbi ex Diuino præcepto statutas legimus sex Ciuitates in subsidium eorum, qui nolentes fuderint sanguinem. Quibus, & aliis locis permotus, *Igneus in l. 1. nu. 26. ff. ad Sillan.* censuit, & merito immunitatem Ecclesiarum esse de iure Diuino, quem sequuti sunt *Rebuff ad leg. reg. tit. de immunit. Eccles.* quicquid in contrarium scripserit *Couar. d. cap 20. vers. secunda conclusio*, cuius opinio à ceteris improbatur, præsertim cum hæc res videatur terminata per *Concil. Trident. Sess. 25. cap. 20. ibi Dei ordinatione, et canonicis institutis.* Accedit quod apud Gentiles etiam templa, arasque Deorum fugientibus fuisse præsidium constat ex pluribus congestis per eundem *Couar. d. cap. 20. var. resolut. num. 2. versic. tertia conclusio*, *Anastas. Germon. de Sacrorum immunit. lib. primo cap. 15.* Cum ergo immunitas non sit simplex inuentum Ecclesiæ, sed ex veteri testamento, & Gentilium institutis repetitum, non crederem dici posse Ecclesiam non esse tutelam his qui suis legibus non viuunt, quia circumscriptis Ecclesiasticis Constitutionibus remanet immunitas ecclesiastica, iure Diuino, & Gentium institutis comprobata.

Secundo respondetur, non esse omnino inconueniens quod Ecclesia pro refectionis suæ brachium etiã iudæis, & infidelibus apud eam commorantibus extendat, in cuius rei comprobationem aliis omissis, liceat vnum tantum locum afferre, *Leuit. cap. 19.* vbi Dominus loquens filijs Israel. *Si habitauerit (inquit) aduena in terra vestra, & moratus fuerit inter vos, nõ exprobretis ei, sed sit inter vos quasi indigena, & diligetis eum quasi vosmet ipsos, fuistis enim, & vos aduenæ in Terra Aegypti.* Hinc Ecclesia iubet vt nullus præsu-
6 mat iudæos sine iudicio terrenæ potestatis occidere, vulnerare, seu bonis spoliare, vel in suis festiuitatibus molestare aut cœmeterium inuadere, *vt in cap. sicut iudæi, extra de iudæis.* Pro opinione verò affirmatiua infrascripta argumenta perpenduntur, Primo, quod immunitas conceditur, non respectu personarum delinquentium, sed propter honorem, & reuerentiã,
7 quæ locis sacris, & Diuino cultui debetur, *l. præsenti vers. ipsis seruata locis reuerentia, C. de his qui ad Eccles. confug. cap. reum, cap. frater, cap. definiuit 17. q. 2. Archid. in cap. quæsitum 13. q. 2. Abb. in cap. sanè num. 1. vers. item quia ipsa Ecclesia de celebr. miss. addentes ad Rom. sing. 339. Couar. loco cit. num. 6.* Vbi autem immunitas conceditur loco, tunc complectitur etiam iudæos, & infideles ibi habitantes, *l. spadonem, §. iam autem de excus. tutor. Alex. cons. 57. num. 6. lib. 5. &*

5. & cons. 99. in fine lib. 6. & cons. 13. lib. 7. Soccin. cons. 86. na. 8. lib. 4. & cons. 62. lib. 1. Dec. in cap. consuluit el 3. nu. 2. de app. pel. Corn. consil. 260. lib. 3. Aym. consil. 73. sub nu. 26. Anan. Aretin. Ias. Marsi. et allii quos refert, & sequitur Tiraq. de iure primog. q. 66. nu. 4. Vrsill. ad Afflic. dec. 151. num. 4. Huic argumento consueuit responderi, quod licet immunitas sit concessa respectu loci, habet tamen aliquem respectum, & rationem ad personas, si quidem videmus, quod publici latrones, & nocturni depopulatores Ecclesiastica immunitate non gaudent, cap. inter alia de immunitate Ecclesiast. qui tamen gaudere deberent, si in concedenda immunitate solus locus fuisset consideratus. Sed licet hæc responsio speciosa videatur, si tamen pendatur, facili negotio remouetur; publici namque latrones, & nocturni depopulatores, arcentur ab Ecclesiastica immunitate, non contemplatione personæ, sed causæ, non enim omnes delinquentes defenduntur ab Ecclesia, sed illi tantum qui nolentes, & nescii per imprudentiam deliquerint; Deuter. cap. 35. Iosue cap. 20. quo fit, vt cum latrones, & cœteri huiusmodi delinquant ex industria, & malitia, merito ab Ecclesia non defenduntur. Reliquum est, vt quid ipse verius existimem, exponam. Mihi verissima videtur affirmatium opinio. Primo ex ratione supra deducta, nempe quod priuilegium immunitatis sit locale. Secundo quia in Ecclesia Hebræorum gau-
9 debant Ecclesiastica immunitate non solum fideles, sed etiam infideles, ergo multo magis gaudere debent in Ecclesia Christianorum, in quam est translata lex, & Sacerdotium in formam excellentiorem, cap. translato, vbi Butr. & reliqui de constit. D. Tho. 1. 2. quæst. 102. art. 4. ad tertium. Assumptum probatur Num. cap. 35. De ipsis (inquit) Vrbibus, quæ ad fugitiuorum subsidia separantur, tres erunt Transiordanem, & tres in terra Canaan: tam filiis Israel, quam Aduenis, & Peregrinis, vt confugiat ad eas, qui nolens sanguinem fuderit. Idemque reperi-
10 tur Iosue cap. 20. Patet autem Aduenarum, & Peregrinorum appellatione in scriptura Sacra significari Gentiles, quoties ponuntur ad differentiam filiorum Israel, Reg. cap. 8. Exod. cap. 12. Leuitic. c. 17. & 19. & 24. Vides ex his hanc opinionem veteris legis auctoritate, valida ratione, Caroli Quinti decisione, & frequenti Doctorum calculo probari, ab eaque proprerea in facti contingentia nō recedas. Quinimmo eam extende, vt pro-
11 cedat, siue delictum sit patratum a iudæo contra iudæum, vel alium infidelem, siue ab infideli contra christianum, nam dummodo versemur in casibus, in quibus cœteri gaudent Immunitate Ecclesiastica, gaudebit etiam infidelis, quia vt patet ex prædictis, immunitas est concessa pro fidelibus, & infidelibus, nec vlla fit distinctio quando delictum admittitur contra fidelem, & infidelem, quo casu neq; à nobis fieri debet, l. 1. §. generaliter ff. de le-
12 gat præst. l. 3. in fine ff. de off. Præsid. Præterea facit, quod iudæus, & infidelis percutiens Clericum punitur eadem poena,
13 qua punitur Christianus, excepta pœna excomunicationis, quæ in ipsum cadere nō potest, & vtrumq. probatur in c. postulasti 14. extra de iudæis. Cæterum eandem Conclusionem singulariter declara, vt procedat in illis infidelibus tantum, qui habitant inter nos, & nobiscum versantur, secus de existentibus in eorum terris, quia isti immunitate non gaudent, vt aperte probatur, Iosue cap. vigesimo, ad fin. vers. hæ Ciuitates, inquit enim, hæ Ciuitates constitutæ sunt cunctis filiis Israel, & Aduenis, qui habitant inter eos, ex quibus verbis patet qualitatem habitationis esse inductiuam immunitatis, cum sit explicata per relatiuum, qui, de cuius natura est, vt inducat qualitatem separantem ab aliis, l. si fuerit, & l. si cognatus ff. de reb. dub. qua, qualitate cessante, cessat immunitas l. semper in Ciuitate §. id est ff. de iure immunit. Ex quo infertur, quod si infideles accedant ad Terras Christianorum,
14 non gratia habitandi, sed prædandi, diripiendi, siue furandi homines, vel bona, vel alia qualibet ex causa, & à Christianis persequuti ad Ecclesias confugiant, non poterunt defendi Ecclesiastica immunitate, quia isti nō habitant inter nos,

&

& omni odio digni sunt arg. eorum, quæ traduntur *in cap. ita quorundam, & in c. quod olim. de iudæis*.

SVMMARIVM.

1 *Piæ causæ priuilegio an gaudeant relicta a iudæis piis locis.*

2 *Legatum relictum pro redemptione captiuorum exequitur per Episcopum.*

3 *Intellectus in l. nulli, §. quod si testator C. de Episcopis, & clericis.*

ARGVMENTVM.

Relicta à iudæis pijs locis, an gaudeant priuilegio piæ Causæ.

CAP. XIII.

Duplex est Doct. opinio, Altera est asserentium talia relicta non posse dici ad pias causas, sed de illis esse iudicandum tanquam de prophanis, cum relinquentes non sint de Vnitate Ecclesiæ,
1 quam opinionem probant, *Bart. in l. 1. nu. 36. C. de sacros. Eccles. Lap. alleg.* 125. *sub num. 2. vers. & non solum in isto casu, Anchar. cons.* 429. *num. 1. Butr. cons.* 28. *vers. non obstat, & vers. in hoc casu, & cons.* 15. *ad fin. Laderch. Imol. cons.* 128. *num.* 2. Contrarium sentit, *Bald. in d. l. 1. num.* 38. *vers. Sexto quaritur,* C. *de sacros. Eccles. quem sequitur Bero. in cap.* 1. *num.* 172. *de const. & in cons.* 28. *num.* 36. *lib.* 3. vbi nulla facta mentione, Bart. inquit, doctrinam, Bald. esse communiter a reliquis receptam, quamuis ego facta diligentia neminem reperire potui, qui de materia loquatur excepto *Andrea de Bejettis, qui in d. l.* 1. *num.* 63. & 65. vix dignosci potest, cui sententiæ
2 magis adhæreat. Mouetur autem, *Bald. ex tex. in l. nulli,* §. *quod si testator C. de Episc. & Cler. vbi legatum, aut fideicommissum relictum pro redemptione captiuorum, et sic ad pias causas, exequitur per Episcopum, etiam si sit relictum a Testatore Barbaræ Nationis*. Verum hic text. faci-
3 li negotio remouetur, nam verba illa *Barbaræ nationis*, non accipiũtur pro infideli, sed pro Natione incognita, *vt ibi declarat, gloss. & apertè colligitur ex sequentibus verbis textus, dum, inquit, & de eius patria aliqua emerserit ambiguitas*, & clarius apparet *ex trad. ibi per eundem, Andr. de Bassett. in d. l.* 1. *num.* 65. *C. de sacros. Eccles.* Ideo *Laderch. loco cit.* censuit esse distinctionem adhibendam, vt siquidem versemur in legato relicto a iudęo alteri iudęo, vel infideli, tunc procedat opinio Bart. quia cum vterque sit extra communionem Ecclesiæ, non possunt frui priuilegiis indultis propter Christi amorem, *Aut priuilegium. C. de haretic.* Si verò legatum relinquatur a iudæo Christianis, tunc dici possit legatum pium, & mereatur priuilegia piæ causæ, quia quamuis non dicatur pium respectu testatoris, dicitur tamen pium respectu vsus, idemque ante ipsum censuit, *Andr. de Bassett. in d. l.* 1. *num.* 65. *C. de Sacros. Eccles.*

Mihi tamen Bart. opinio absolutè verior videtur, propterea quod fauor tribuitur voluntati testatoris, qui tanquam extra Ecclesiam existens, huius fauoris dignus non est, *vt Butr. considerat d. cons.* 28. Si quis tamen adhærere velit opinioni Bald. quocunq; casu aliqua ratio pietatis posset considerari in testamẽto iudęi, tunc ius exequendi nunquam pertineret ad eorum Synagogam, sed ad Episcopum, etiam si distributio fieri deberet inter pauperes iudæos, vel alios infideles, vt bene considerat *Laderc. d. cons.* 128. *num.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Error est iudeorum asserere veterem legem esse perpetuam.*

2 *Præcepta ceremonialia, atque iudicialia post Christi mortem non habent amplius vim obligandi, nisi reperiantur lege Euangelica, vel positiua confirmata.*

3 *Iudei ligantur iure comuni.*

4 *Item dispositione statuti.*

Item Consuetudine, locorumque degunt,

extende

extende, vt numero 14.

5 *Consuetudo Bulgari habet locum etiam in testamento iudæi.*

7 *Ius patriæ potestatis est proprium Ciuium Romanorum.*

8 *Iudæi habent filios in potestate.*

9 *Filii familias iudæorum testari nõ possunt.*

10 *Dispositio Senatus consulti Macedoniani, habet etiam locum in iudæo.*

11 *Impedimentum duplex vbi adest, vno remisso, censetur remissum & aliud.*

12 *Iudæus pater admittitur ad defensionem filii in causa capitali.*

13 *Iudæus præscribit rem Christiani.*

15 *Constitutio quod deliquens puniatur certa pœna habet locum etiam in iudæo.*

16 *Statutum vt fiat compromissum inter consanguineos habeat locum etiam inter iudæos.*

17 *Inuentarii beneficium habet locum etiam in iudæis.*

18 *Iudæi in ordinatoriis iudiciorum ligãtur iure Ciuili.*

19 *Statutum de duabus conformibus, habet locum etiam in iudæis.*

20 *Aegidiana Constitutio habet locum etiam in iudæis.*

21 *Iudæi in ordinationibus contractuum ligantur iure Ciuili.*

22 *Solemnitas requisita in contractib. mulierum vel minorum habet etiam locum inter iudæos.*

23 *Insinuatio requiritur etiam in donationibus iudæorum.*

24 *In ordinationibus testamentorum an iudæi teneantur obseruare solemnitates iuris Ciuilis.*

25 *Iura loquentia de suitate habent locum etiam in testamento iudæi.*

26 *Ius Ciuile ita demum vendicat sibi locũ in iudæis, si materia sit eis proportionabilis.*

27 *Statutum permittens mulieribus testari de dote pro Anima, non habet locum in muliere iudæa.*

ARGVMENTVM.

An, & quomodo iudæi teneantur legibus, quæ feruntur ab Ecclesia pro regimine politico dirigendo cuius occasione disputatur an iudæi habeant filios in potestate, & an dispositio legis communis sit seruanda inter Hebræos in ordinationibus iudiciorum, contractuum; & testamentorum.

CAP. XIV.

1 Ræfari primum oportet inter præcipuos iudæorum errores, hunc connumerari; veterem scilicet legem esse perpetuam, & vsque ad finem mundi duraturam, hoc enim errorem esse in fide grauissimum, docent *D. Aug. contra Priscillianistas, cap. 5. & in Exod. quæst. 43. & 124. D. Hier. in Ezechiel. cap. 32. Liran. Exod. cap. 15. Barrad. ad Sacram histor. lib. 2. cap. 20. tom. 1. Io. de Salas de legib. disp. 23. sect. 2.*

2 Item præfari oportet post Christi mortem cessasse simul, & semel non solum præcepta cerimonialia, sed etiam iudicialia, ita vt de per se non habeant amplius vim obligandi, nisi quatenus reperiuntur in lege Euangelica, vel positiua confirmata, *D. Thom. quem ibi cæteri omnes communi suffragio probant* 1. 2. *q.* 104. *art.* 3. *&* 2. 2. *q.* 87. *art.* 1. *D. Anton. in* 1. *par. tit.* 14. *cap.* 6. *in princ. vers.* 3. *differunt, Marsil. Ficin. de relig. Christiana, cap.* 34. *Paul. Ritius de Christiana veritate tract.* 2. *par.* 3. *c.* 3. *& ex antiquioribus Tertullian. in lib. aduersus iudæos, Origen. in Exod. homil.* 10. *Vasq. Illustr. q.* 180. *c.* 2. *& quæst.* 182. *cap.* 9. *Sot. de iust. & iur. lib.* 2. *quæst.* 6. *conclus.* 3. *in princ. Valentia disp.* 7. *q.* 7. *puncto* 7. *& est communis opinio, de qua testatur Salas de legib. q.* 103. *tract.* 14. *disp.* 22. *sect.* 3. *in princ. & ante vers. de præceptis autem, Barrad. ad Sacram hist. loco cit.* ex nostris, etiã hoc idem scribunt *Imol. in l.* 3. *sub num.* 9. *vers. sed tu adde, & num.* 10. *ff. de testamen. ibiq. Franc. Aretin. sub num.* 4. *col.* 2. *vers.*

vers. sed ista ratio parum vrget, ff. de testamentis, & iterum, Imol. in cap. fin. nu. 8. de consuetud. Card. cons. 2. ad fin. Bellam. cons. 28. col. 2. vers. ad partem contrariam, Alex. cons. 13. num. 19. vers. praeterea pracepta lib. 7. Barbat. cons. 29. col. 1. lib. 2. Ias. in l. qui se Patris, num. 25. C. vnde lib. Dec. in cap. consuluit in secundo notab. de appell. Tiraquell. de retract. in praefat. num. 8. & 9. & sequen. Roland. consilio 45. num. 46. libro secundo. His praeuia quadam inspectatione praelibatis, sit constituta Conclusio iudaeos teneri legibus, quae feruntur ab Ecclesia pro regimine politico dirigendo, quia eum lex antiqua, quae erat eorum propria, & peculiaris, iam cessauerit, sequitur, vt ipsi inspectantibus ad regimen politicũ, teneantur iisdem legibus, quibus tenentur coeteri subditi, ita docet, *tex. in l. iu-*
3 *daei communi, & l. nemo iudaeorum, C. de iudęis, glos. in cap. ius Quiritum 1. dist. Innoc. in cap. quod super his de voto, Bald. in l. spadonem, §. iam autem, ff. de excus. tut. Alex. cons. 75. sub num. 6. lib. 5. Roman. Barb. Castr. Soccin. & alii quos refert, & sequitur Tiraq. de primog. quaest. 66. num. 19. Paris. cons. 2. num. 9. lib. 4. Marq. de iudaeis, par. 2. cap. 1. sub. num. 9. lib. 43. Surd. decis. 133. num. 2. Haec Conclusio.*

Extenditur Primo, vt procedat, siue lex sit lata immediate ab Ecclesia, siue sit lata a Populis sibi subiectis, per viam legis municipalis, vel statuti, nam iu-
4 daei ligantur statutis locorum quae habitant, *glos. in d. cap. ius Quiritum 1. dist. & in cap. post miserabilem, verb. Princeps, de vsur. Io. Andr. Butr. & reliqui in cap. gaudemus, de diuort. Alex. Soccin. Barb. & alii supra relati, quibus addi possunt, Rol. cons. 25. n. 25. lib. 2. Becc. cons. 84. n. 7. Alderch. cons. 115. num. 3. lib. 1.* Sunt enim Hebręi de Populo Ciuitatis, quamuis non sint de populo Ecclesiae, *l. Christianis, C de pagan. Auth. de quaestor. in princ. glos. in cap. miserabile de elect. Bar. in l. Hostes, ff. de capt. Bal. l. de pace Constantiae, vers. nos Romanorum num. 13. Socc cons. 70. num. 3. liq. 1. Natt. cons. 62. circa n. 8 cum aliis, Becc. d. cons. 84. n. 6.*

Et consequenter siue Princeps, siue Ciuitas constituat, semper praesumitur voluisse consulere iudaeis, in illa parte, in qua vti Ciues considerantur, *Bald. in l. 3. §. haec verba, ff. de neg. gest.*

Extenditur Secundo, vt procedat non solum in lege scripta, sed etiam in consuetudine, iudaei enim ligantur consuetudinibus locorum, quae degunt, vt tradunt multi, quos pleno calamo, suo more refert, *Tiraq. de primog. quaest. 66. num. 1. & 2. quibus adduntur Roch. de Curte in cap. fin. de consuetud. a num. 752. vsq. ad num. 757. Anton Piagg. in eod tract. q. 8. n. 106. Molfes. ad consuetud. Neapolitan par. 2. q. 32.* Rota in Romana alimentorum 2. Ianuarij 1621. coram R. P. D.
5 Manzanedo. Hinc consuetudo Bulgari locum habet in testamento iudaei sicuti in testamento Christiani, vt tradit *Paulus de Monte Pico. in l. Titia. §. Titia q. 20. num. 62. ff. de legat. 2. Marq. de iudaeis par. 2. c. 2. sub n. 7. vers. immo etiam Surd. de aliment. tit. 2. q. 15. n. 76.*

Extenditur Tertio, vt procedat, etiam in legibus, quibus Ecclesia ipsa regimi-
6 ne politico vtitur per viam approbationis, cuiusmodi est dispositio iuris ciuilis, quam Sacri Canones imitari non dedignantur, *cap. 1. de nou. oper. nunc.* Iudaei enim in terris Ecclesiae degentes, Deficiente Constitutione, Statuto, seù consuetudine loci, ligantur dispositione iuris communis, *d. l. iudaei communi C. de iud. l. nemo iudaeorum, C. eod. tit. glos. in cap. ius Quiritum 1. dist. Bald. in l. spadonem, §. iam autem, ff. de excus. tut. cum aliis relatis supra nu. 3.* Vnde deducitur,
7 quod cum ius patriae potestatis sit proprium Ciuium Romanorum, *l. 3. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris instit. de patr. potest. in princ.* circumscripto statuto, vel consuetudine loci, quae contrarium disponat, iudaei de iure habent fi-
8 lios in potestate, *glos. in cap. iudaeorum, 29. q. 1. Bald. in l. nam, & Ciuium, ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris Host. Io. Andr. Butr. Anch. Card. et Abb. in c. 2. de conuers. infid. Calder. cons. 3. nu. 2. de iudaeis Anan. in c. & si iudaeis, col. vlt. extr. eo. tit. Rom. Alex. & Franc. Aret. in l. multu m*

in-

interest, ff. de verb.oblig. Card.Alex. in c. qui sincera 45. *dist.Dec.in c.consuluit il* 3. *n.*3.*&* 4. *de appell. Afflict.dec.*151.*col.*1. *in fi.Tiraq.de primog.q.*66.*n.* 2.*&* 3.*Picus in l.qui se Patris n.*8.*C.vnde lib.&hãc dicunt communem, & magis communem Alex.cons.*13.*n.*11.*lib.*7. *Rol.cons.*35.*n.* 29.*lib.*3.*Marq.de iudæis par.*3.*c.*4.*n.*10. *Ascan. de patr. potest.quicquid* in contrarium senserit *Archid.in d.c.qui sincera* 45. *dist.* Qua ratione *Bald.in l.nam,& Ciuis n.*3.*ff.de his qui sunt sui, vel alieni iuris,*
9 scriptum reliquit filios iudæorum non posse testari, impediente iure patriæ potestatis, & idem *Bald.in l.*1. *vers. & nota etiam contra, ff.ad Macedon.* scribit dispositionem illius Senatus Consulti habere locum in persona iudæi mutuantis filiofam. non secus ac in Christiano, & Bald. sequuntur *Marq.in tract.de iudæis par.*1. *c.*1.*n.*4.*Tiraq.d.q.*66.*n.*13.*Foller.in cõst.*
10 *Regni, tit.de iudæis n.*12.*in princ.* idq; mihi, videtur verissimum, nam licet in iudæis, per quandam conniuentiam tolerentur vsuræ, hæc tamen tolerantia non debet extendi eousq; vt ipsi possint impune fœnerari cum personis de iure prohibitis, quia vbi adest duplex impedimentum vno remisso, non censetur re-
11 missum aliud, *c.pastoralis, vbi glos. de priuileg.c.ex tuarum de aut.& vsu pallii, Gemin. cons.* 33. *n.* 8. *Rota in Causa interamnen.bonorum* 5. *Maii* 1603. *corã tunc R.P.D. Ludouisio, nunc S.D.N. Gregorio XV.* & propterea hoc priuilegio non obstante testamentum esse nullum, quia priuilegium sustulit impedimentum materiale bonorum, nõ autem personale. Hac etiam ratione ductus *Cepolla consil.* 75. *in criminalibus,* respondit Patrem iudæũ
12 admitti ad defensionem filii in causa capitali, quod etiam supponit pro constante *Corn.cons.*107.*viso themate, & tenore lib.*3.*Et Barb.cons.*15.*in* 1.*dub.lib.*1.*censuit Matrem iudæã posse esse tutricẽ filiorũ.*
13 Deducitur secundo iudæum posse præscribere rem Christiani, *glos.in c.porro* 16. *q.*3. *quã dicit singularem, Rom.cons.* 489. *& sing.* 80. *qui incipit iudæus, & iterum glos.in l.si fur.§.*1.*verb.vsucapere, & ibi Imol.ff.de vsucap. Archid.in c.de rebus* 12. *q.*1.*Franc.Aretin, in l. multum in fi.ff.de verb.oblig.Cepoll.Bald. Ripa, Felin.& aliis, quos refert, & sequitur Tiraq.d. q.*66. *num.*6.*Marq. de iudæis par.*2.*cap.* 2.*n.*3. Et hæc quo ad tertiam extensionem.

Extenditur quarto, vt procedat, siue dispositio legis, statuti, vel consuetudinis
14 sit odiosa, siue fauorabilis, *Barb.cons.*29. *lib.*3.*Corn.cons.*260.*in fi. lib.*3.*Paris. cõs.* 2. *n.*29. *lib.*4.*Afin.in praxi,§.*4. *c.*7.*n.*5.
15 *cum aliis per Surd.d.dec.* 133. *n.*2. Vnde cõstitutio, quod delinquens puniatur certa pœna, habet locum in iudæo delinquẽte, vt late probat *Alex.cõs.*99.*lib.*6.*Barb. cons.*63.*lib.*4.*Soccin.consil.*62.*et* 71.*lib.*1.
16 *Tiraq.loc.cit.n.*19. Et statutum de cõpromittendo inter consanguineos habet locum etiam inter hebræos, *Blanch.de comprim.q.*3.*nu.*47.*versic. Hebræi, Surd. loco citato, nu.*2. Item dispositio *auth. C.com. de success.* habet locum etiã inter Iudæos, *vt ibi tradit Bal. paulo ante fin. Tiraq. de*
17 *primog.q.*66.*num.*13. Et beneficium inuentarij à iure communi concessum, prodest etiam iudæis, *idem Bald. consil.*383. *quæritur vtrum, lib.*1.*Tiraq. loc.citato.*

Extenditur quinto, vt multo magis procedat in ordinatoriis iudiciorũ; nam in illis iudæi litigantes corã iudice Christiano, tenentur seruare ordinem iudicii,
18 in quo litigant, *d. l. iudæi communi, ibi adeant solemni more iudicia, C. de iudæis, Cepol.cons.*75. *quod incipit Pater in crim. Corn.consil.*180. *num.*13. *versic. et quod in success. lib.*2.*Bero.consil.*28, *nu.*61. *lib.* 3. vbi inquit, quod hoc tenent omnes, *Natt.cons.*621.*n.*9.*Coras.in l. hæres instituti n.*6. *C.de impub. et aliis subst. Campeg.de dote par.*5. *q. vlt. sub n.*1. *vers. nec obstat Lamberteng.de contract. gloss.* 2. *n.* 79. *Surd.d.decis.*133.*n.*4. Vnde statutum
19 de duabus conformibus exequutioni demandandis habet locum etiam inter Hebræos, *Rota apud Seraph.dec.* 988. *n.*1.
20 Et pari ratione inter eos locum habet cõstitutio Egidiana, cum & illa respiciat ordinem iudiciarium atq; respiciat regimen politicum in terris Ecclesiæ immediate subiectis, *Mobed.dec.* 5.*de const.Rot. dec.*185.*par.*3.*et dec.*183.*lib.*3.*eadem par.*

Extenditur sexto, vt procedat etiã in ordinationibus contractuum, nam instrumentum inter iudæos confectum requi-

tit solemnitates iuris communis, vel statuti, aut consuetudinis loci, in quo celebratur non secus ac requiruntur inter Christianos, *Bar. Butr. & Felin. quos refert Tiraq. de primog. q. 66. n. 12.*

22 Vnde solemnitas requisita in contractibus mulierum, vel minorum, est seruanda etiam inter Hebræos, alias contractus est nullus, *Bertrand. cons. x. vol. 2. par. 1. Ladercb. cons. 115. num. 3. late Lambert. de contract. glos. 2. n. 77. & seq.*

23 Et in donationibus iudæorũ excedentibus quingentos aureos, requiritur insinuatio, *Castr. cons. 60. visa quadam scriptura lib. 2.*

24 Extenditur Septimo vt procedat etiam in ordinationibus testamentorum, nam, & in illis tenentur Hebræi seruare solemnitates de iure communi, vel municipali requisitas, non autem proprium eorum ritum, vt ex facto interrogatus respondit, *Castr. cons. 377. quod incipit, ad primum videtur dicendum in 1. dubio lib. 2. Ang. cons. 94. cum lis, & quæstio, col. 4. vbi deducit nullitatem testamenti cuiusdam Hebræi relinquentis legatum filio absq; tit. institutionis Alex. cons. 161. in princ. lib. 2.* vbi quo d si iudæus præterit filios, vel nepotes ex filio præmortuo, testamentum redditur nullum, *Bero. cons. 28. num. 13. & 18. & 21. & 26. & 37. lib. 3. vbi num. 63.* inquit sic Bononiæ communiter consueuisse fieri. Contrarium in omnibus contentis in hac septima limitatione tenet, *Natt. d. cons. 621. n. 81. vers. quod si vera sunt præmissa lib. 3. & per tot.* vbi etiam defendit valere testamentum Hebræi celebratum coram duobus, vel tribus testibus inquiens hoc esse cautum de iure Mosaico, quod est obseruandum inter iudæos, quando in causa non adest Christianus, quod ante ipsum scripserat, *Alexand. consilio sexto, num. quarto lib. sexto.* Præcedens tamen opinio est verior ex his quæ dicemus infra in sequenti capite casu quarto numero. Quibus accedit, quod iura loquentia de suitate in substitutione fideicommissaria, & compendiosa babent lo-

25 cum etiam intestamento Hebræi, *Alex. consil. 161. num. 2. lib. 2. Bero. d. cons. 28. num. 1. lib. 3.*

Limitatur principalis conclusio cum suis extensionibus, ne procedat quando

26 materia non est proportionabilis iudæis, tunc enim dispositio legis nostræ non attenditur, *glos. in clem. 1. verb. censurarum de vsur. Io. Andr. in cap. quod super his de voto Bald. in l. spadonem, §. iam autem. ff. de excus. tut. Gem. in c. 1. §. fin. de vsur. lib. 6. Felin. in cap. iudæi el 1. sub n. 4. de iudæis, Ias. in l. 1. n. 9. C. de eden. Tiraq. d. q. 66. n. 19. Molfes. ad consuet. Neap. par. 2. q. 2. num. 5. & 6. cum seq.* Qua ratione credo quod leges siue communes, siue municipales, permittentes mulieribus dotatis testari de aliqua parte pro anima, non habent locum in muliere Hebræa, quia materia animæ non est illi proportionabilis, cum de his, quæ foris sunt nihil ad nos *c. gaudemus, vbi Doct. de diuort. cum vulg.*

SVMMARIVM.

1 *Dispositio iuris Hebraici contraria iuri Ciuili quando sit inter iudæos seruanda & n. 7. & 10. & 15.*

2 *Ordinationes Rabinorum non sunt inter iudæos seruandae.*

3 *Iudaei non possunt condere neque legem, neq. consuetudinem legi contrariam, declara vt num. 5.*

4 *Inducere consuetudinem contra legem, est iurisdictionis.*

6 *Berous cons. 2. lib. 1. declaratur.*

8 *Stante statuto quod iudaei teneantur obseruare statuta loci tenentur ad eorum obseruantiam, etiam in casibus in quibus lex Mosaica disponit contrarium.*

9 *Generis expressio operatur expressionem singularum specierum.*

10 *Lis quando agitatur inter Christianum, & iudeum attenditur dispositio iuris ciuilis, etiam si in contrarium adsit prouisio legis Mosaicae.*

11 *Clericus vbi est in causa, illa est decidenda secundum Canones, etiam si in contrarium disponat ius Ciuile.*

12 *Successio iudaei quando de illa disputatur inter filios quorum aliqui sunt iudaei, et alii ad fidem conuersi an sit regulanda secundum dispositione iuris ciuilis vel legis Mosaicae.*

13 *Lis quando est inter solos Hebraeos an sit regulãda secũdũ ius ciuile, vel Masaicũ.*

Lex

14 *Lex Mosaica, est lex peculialis hebreorum.*
15 *Lex specialis derogat generali.*
16 *Lex humana non habet efficaciam contra legem diuinam.*
17 *Ecclesia tolerat iudeos in eorum ritibus.*
18 *Hæreditas iudæi defuncti abintestato sine filiis debetur matri.*
19 *Præcepta iudicialia in morte Christi cesserunt respectu omnium gentium, & specialius respectu hebræorum.*
20 *Ius hebræorum reperitur per legem ciuilẽ reprobatum, præter quam in ceremenialibus.*
21 *Præcepta iudicialia non respiciunt cultum sed modum politicè viuendi.*
22 *Dictio tantum est taxatiua.*
23 *Lex Mosaica veluti extincta non habet amplius vim obligandi.*
24 *Dictio in æternum in scriptura quomodo accipiatur.*
25 *Lex vetus etiam hodie aliquo modo potest dici perpetua.*
26 *Princeps concedens priuilegium non abdicat de se potestatem mutandi illud.*
27 *Pilatus quomodo dederit iudæis facultatem Christum iudicandi.*
28 *Ecclesia quare tolerat iudæos in ritibus, & Cerimoniis non autem in iudicialib.*

ARGVMENTVM.

An quando in vno eodemque casu concurrunt dispositio iuris hebraici, & iuris nostri, quæ contraria disponant sit seruanda inter iudæos dispositio iuris nostri, vel hæbraici.

CAP. XV.

Nonnulli sunt distinguendi Casus. Primus, quando versamur in iure Hebreorum non comprænhenso in lege Mosaica, sed introducto ex consuetudine, vel
1 ordinationibus inter eos, & in tali casu seruandam esse legem Mosaicam asserere videtur, *Cald. cons. 2. tit. de consuetud. quatenus firmat valere consuetudinem inter Hebræos, qua periti legis Abrabae possint scribere testamenta, & testamentis taliter scriptis adhibeatur plena fides, & Cald. sequuntur, Salic. in cons. quod incipit, Mahasias hebraeus, cuius verba refert Corn. cons. 65. lib. 2. Barbat. cons. 76. Illud in medium col. pen. lib. 3. Natt. consil. 621. nu. 4. & in l. hac consultissima, §. ex imperfecto, n. 60. C. de testam. Marq. de iudaeis 1. 2. cap. 4. num. 8. Bero. cons. 2. nu. 1. & seq. lib. 1.* Contrarium in facti contingentia respondit *Senatus Mantuanus apud Surd. decis. 133. per tot. & praeserrim sub n. 21. vers. quinto etiam respondetur*, vbi quod iura omnia dicentia ius Hebræorum esse seruandum inter Hebræos, sunt intelligenda de lege Moysi,
2 non autem de ordinationibus Rabbinarum, & hanc eandem opinionem *Rota probauit in Causa Romana praelationi 20. Nouembris 1609. coram R. P. D. Ottembergo*, vbi hac ratione fuit resolutum super iure inquilinatus, quod ipsi vocant Gazarka esse seruandam ius nostrum, nō autem interprætationes Rabbinorum. Probatur hæc opinio, nam vt supra diximus in capite præcedenti, n. 1 cum in Christi morte lex vetus tanquam impleta expirauerit, non solum quo ad cerimonialia, sed etiam quo ad iudicialia, inde resultat, vt Hebræi remanserint priuati
3 potestate faciendi legem, *cap. translato vbi Doct. de Constit. Fulgos. in l. 1. in fin. C. de iudaeis Berous cons. 28. nu. 51. lib. 3.*

Ideoq; sicuti nequeunt facere legem, ita neque inducere consuetudinem legi repugnantem, tum quia par est legis virtus, & consuetudinis, *l. de quibus, ff. de legibus, §. ex non scripto inst. de iure naturali, c. consuetudo dist. Fulgos. & Bero. loco cit.* Tum etiam quia inducere consuetudinem, vel facere ordinationem con-
4 tra legem, est iurisdictionis, *Bart. in l. omnes populi sub n. 3. vers. 1. casu ibiq. Ias. n. 22. vers. tu dic ff. de iust. & iur. Innoc. in c. cum accessissent ante n. 3. de consti.* & constat iudæos esse iurisdictionis incapaces, *l. fi. C. de iudaeis Bero. qui sic argumentatur in specie d. cons. 28. n. 31. lib. 3.* In vno tātū casu posset procedere opinio, Cald. & eorum, qui ipsum sequuntur, nempè quādo consuetudo, vel ordinatio iudęorum

F 2 repe-

5 reperiretur tacitè, vel expressè approbata ab habente facultatem faciendi legē, tunc .n. esset seruanda non obstāte quod in contrariū adesset dispositio iuris cōmunis, it a probat *tex. in l. fi. C. dè testam.* vbi in testamentis condendis inter rusticos seruatur eorum consuetudo, quia est specialiter a Principe probata, facit *test. in c. cum accessissent, de const.* per quæ iura sic scribit, *Bart. in l. omnes Populi sub n. 3. vers. primo casu, ff. de iust. & iur. Bero. d. cons. 28. num. 51. lib. 3.* In his etiam ter-
6 minis procedere potest opinio, *Bero. cons. 2. lib. 1.* dum tenet quod licet de iure emptor non teneatur stare locationi, vt in *l. emptorem, C. locati,* hoc tamen non procedit inter Hebræos, inter quos ex eorum consuetudine tenetur stare locationi, nec alias eius opinio probari potest, nam ex prædictis patet nullam ab eis posse induci consuetudinem, quæ vim legis habeat, vel deroget legi, vt tenet idem, *Bero. cons. 28. num. 33. & 34. lib. tertio.*

Secundus est casus, quādo versamur in iure compræhenso in lege Mosaica, sed dispositio iuris Mosaici reperitur repro-
7 bata per contrariam dispositionem iuris communis, vel municipalis specialiter in persona iudæorum, & tunc seruandum esse ius nostrum, non autem legem Mosaicam; scribunt *Cald. cons. 10. vers. non obstant contraria, & cons. 30. tit. de testamentis, Alex. in l. 1. nu. 32. ff. si cert. pet. Felin. in c. iudæi, el 2. n. 5. vers. in aliis autem de iudæis. Barbat. cons. 15. num. 1. lib. 1. Roccb. de Curte in c. fi. q. 15. de consuet. Ferrar. cautel. 24. n. 2. Tiraq. de primog. q. 66. n. 22. & 23. & 34. Marq. de iudæis par. 2. c. 4. n. 20. Rota in Romana successionis Hebræorum 11. Maii 1611. coram Illustriss. Card. Lancellotto.* Qua ratione cre-
8 do, quod Hebræi habitantes in loco, in quo viget lex, seu statutum expressum, (prout viget Romę) quod teneantur ad obseruantiam statutorum vt Constitutione *Pii IV. 47. quæ incipit, Vniuersis, & singulis, in §. insuper volumus, & Pii V. quæ incipit Romanus Pontifex, in §. statuta* sit inter eos in omnibus casibus diffinitis per statutum seruanda dispositio statutaria, etiamsi in illis adesset dispositio contraria legis Mosaicæ, quia cum generaliter sit dispositū quod teneantur seruare statuta, est perindè, ac si esset dispositum in quolibet statuti ca-
9 pite ex reg. quod, expressio generis continentis species, operatur perindè ac si singulæ species essent expressè, *l. si chorus, ff. de legat. 3. Federic. de Senis cons. 84. in princ. Bald. cons. 1. num. 5. verb. ratio lib. 3. Anchar. cons. 3. n 4. in fine, vers. Sicut enim, Natt. cons. 613. num. 3. plenè Becc. cons. 80. n. 7.*

Corroboratur hæc opinio ex his, quæ scribit *Surd. d. decis. 133. n. 8. vers. 6. in decreto,* vbi ea ratione potissimum tenet in illo casu esse seruandum ius commune quia aderat decretum Ducale quod mādabat reddi ius Hebræis his modis, & formis, quibus redditur Christianis.

Tertius est casus, quando lis agitur inter Christianum, & Hebręum, vel aliquo modo Christianus est in causa, & tunc attenditur dispositio iuris ciuilis, quantumcunq; in contrarium adsit spe-
10 cialis prouisio legis Mosaicæ, *ita test. in l. si qua inter 14. C. de iudæis, Calder. cons. 30. circa fin. vers. nec obstat de testamentis, Alex. cons. 6. n. 2. lib. 6. Natt. cons. 621. sub n. 10. vers. Sed respicitur. Tiraq. qui alios refert. d. q. 66. n. 22. vers. Nec obstat, & n. 23.* Similiter quando Clericus est in
11 causa; licet illa ventiletur coram iudice laico, tamen in causa decidenda attenduntur iura Canonica, non autem ciuilia, quamuis secus sit quo ad ordinatoria, *Gramm. decis. 29. n. 14. Soccin. in c. 2. nu. 20. de mut. pet. Doct. in c. 1. de nou. oper. nunc. & in c. conquestus, de foro comp. cum aliis per Carpan. ad stat. Mediol c. 44. nu. 96. Carol. de Grass. de effect. Cler. effectu 1. num. 793.*

An autem si agatur de successione iudei inter filios, vel consanguineos, quorū
12 aliqui sunt iudæi, & aliqui Christiani sit attendenda dispositio legis Mosaicæ, vel iuris communis, consulas *Tiraquell. loco citato à numero 35. cum pluribus sequentibus,* cuius dicta tamen probare non audeo, cum apud me non modicam patiantur difficultatem, tum ex prædictis,

tum

tum etiam ex iis, quæ infra Deo dante sumus dicturi in sequenti casu.

Quartus est casus, quando negotium ventilatur inter solos hebræos, & reperitur specialis decisio legis Mosaicæ, cui aduersatur statutum, vel ius commune
13 disponens contrarium, non specialiter in persona iudæorum, sed generaliter inter omnes, cuiusmodi est ius succedendi ab intestato, in quo reperitur specialis decisio in lege Moysis, *Num. cap.* 27. cui aduersatur dispositio iuris ciuilis, quæ generaliter loquens, disponit contrarium, & in isto casu duæ sunt opiniones.

Prima, quod sit seruanda dispositio legis Mosaicæ veluti lex propria, & peculiaris Hebræorum, in qua fuerunt *Calderin. dicto consilio* 10. *de constit. & consilio* 30. *tit. de testamen. Bald. Anchar. Salicet. Fulgos.* Florian. *Alexand. Corn. Barbat. Ias.* Felin. *Gozzadin. Viglius, & alii, quos latè refert & sequitur Tiraquel. loco citato num.* 22. *eum sequen. quibus adduntur Natta dicto consilio* 621. *num.* 3. *Ruin. consil.* 4. *lib.* 2. *cum aliis relatis per Surd. dicta decis.* 133. *num.* 1. *& hanc opinionem Rota probauit in allegata Romana successionis hebræorum die* 11. *Maii* 1611. *coram Illustrissimo Cardinali Lancellotto.*

Contrariam opinionem tenent *Bald.* Imol. *Fulgos. Corn. Anan. Socein.* Ruin. *Natt. Marsil. Alexand. & alii ab eodem Tiraquell. relati loco citato num.* 21. *quibus adduntur Brun. in tractat. stantibus masculis, art.* 6. *a num.* 55. *cum plurib. sequentibus.* Res quidem Lector, vt vides, inspecto Doctorum calculo est prorsus incerta, par est ergo, vt rationibus hinc inde subductis rei veritatem assequamur. Pro opinione asserentium esse attendendam legem Mosaicam, affertur Primo, quod lex Mosaica est propria,
14 & peculiaris iudæorum, quæ derogat le-
15 gi generali sicuti statuta derogant iuri communi, *l. omnes populi, ff. de iust. & iur. l. de quibus, ff. de legib.*

Secundo, quia Dominus voluit hanc legem filiis Israel esse perpetuam, *Num. cap.* 27. *ibi, Eritque hoc sanctum filiis Israel lege perpetua*, ideoque non potest
16 humana lege mutari, quia lex humana non habet efficaciam contra legem Diuinam, *cap. lex imperatorum, & cap. non licet,* 10. *distinct. clem. ne Romani, de elect. Doct. in l. fin. C. si contra ius, vel vtil. public.* Hinc Iudæi apud Ioannem *cap.* 18. *&* 19. petentes Christum Cruci affigi propriarum legum petierunt obseruationem, dicentes: *Nos legem habemus, & secundum legem nostram debet mori*, quibus Pilatus respondens ait: *Accipite eum vos, & secundum legem vestram iudicate eum*; quasi quod eorum actus non debeant nisi propria ipsorum legem
17 terminari. Demum quia Ecclesia tolerat iudæos in eorum ritibus, & ceremoniis, *cap. qui sincera,* 45. *distinct. cap. sicut iudæi, de iudæis, l. die sabbathi, & l. iudæos, C. eodem tit.* Ergo tanto magis debet tolerare, vt vtantur eorum legibus in actibus humanis, & hoc argumentum pro hac parte dixit efficacissimum, *Natt. dicto consil.* 621. *num.* 8.

Quibus non obstantibus, sententia dicentium esse seruandam dispositionem municipalem, quatenus adsit, alias esse seruandam dispositionem Iuris communis apud me potior est, & verior, & vti veriorem eam in facti contingentia probauit Rota in eadem Romana successionis Hebræorum 1. Iunii 1612. coram Reuerendissimo D. Coccino Rotæ Decano, in qua recedendo à decisis coram Illustrissimo Lancellotto, fuit resolutum hæreditatem iudæi ab intestato defuncti sine filiis, deberi Matri secundum dispositionem iuris ciuilis *in auth. defuncto, C. ad Tertull. & in §.* 1. *instit. eodem*, quæ Rotæ decisio.

Probatur primo, quia cum præcepta iudicialia iam cessauerint in morte Christi, non habent amplius vim obligandi, vt vtrumque probatum est supra in capite præcedenti, *num.* 1. *&* 2. Nec dicatur cessasse respectu Christianorum, vt inquit *Natt. consil.* 621. *sub num.* 4. *vers. respondetur Maran. in spec. par.* 3. *verb. iudicii tela, n.* 49. hic enim est error maximus,

19 nam lex per mortem Christi, sicuti fuit impleta respectu omniũ; ita cessauit quo ad omnes, quinimò specialiter, & propriè cessauit quo ad Hebræos, quia ipsis erat magis data, quam alijs *D. Thom. 2. 2. q. 98. art. 4. & 5. ibique Valent. disp. 7. q. 7. puncto 2. Sot. de Iustit. & iur. lib. 2. quæst. 1. art. 3. Barrad. ad sacram histor. tom. 1. lib. 1. cap. 12. Ioan. de Salas loco citato, disp. 22. sect 3.*

Secundo, quia eatenus ius hebræorum est seruandum inter eos, quatenus non reperitur per leges nostras reprobatum, vt testantur ijdem *Calder. & alii relati*
20 *supra in secundo casu num. 7.* At reperitur reprobatum in omnibus, præterquã in ceremonialibus, ergo. Minor probatur *per test. in l. spadonem, §. iam autem. ff. de excus. tut. vbi formaliter, inquit, iudæos a tutela onere non excusari: Constitutiones enim nostræ in iis tantum eos sine molestia esse iubent, per quæ eorũ cultus inquinatur,* si in iis tantũ, in quibus inquinatur eorum cultus, Ergo in ceremonialibus tantũ tolerantur, non autem in iudicialibus tũ quia in illis non inquinatur cultus, nam præcepta iudicialia non respiciunt cultum,
21 sed modum politicè viuendi, *D. Thomas, Barrad. Sala, & alii, loco citato.* Tum
22 etiam quia dictio, *tantum*, est taxatiua, quæ includit expressum; & reliqua excludit, *l. qui aliena, §. libertos, ff. de neg. gest. l. qui sella, §. qui actum, ff. de seruit. rust. præd.* Hoc idem probat *test. in l. 3. in fine, ff. de decur. secundum communem intellectum, ibi necessitatem imposuerunt, quę eorum superstitionem non lęderet.* Ex his patet responsio ad Argumenta pro diuersa opinione formata, non enim obstat primum, quia fatemur legem Mosaicam fuisse propriam, & peculiarem iu-
23 dæorum, verum quia iam est extincta, nõ habet amplius vim obligandi, *§. hunc igitur, in prima Constitut.* Cod. *ibique Alber. Bartol. in l. fin. ff. de falsis, plene Dec. in cap. 1. num. 37. de constitutionib. Aretin. in §. in personam, ibique Ias. num. 19. instit. de act.*

Ad secundum respondetur dupliciter, [primo], vocem illam, *In aeternum, in sempiternum*, & similia, in sacra Scriptura non significare durationem incessantem vsque ad finem sæculi, sed plerumque durationem diuturnam, & longæuã, vt probant *Diuus Augustinus contra Priscillianistas cap. 5. & in Exod. quaest. 43. & 124. Diuus Hieronymus in Ezechiel cap. 32. Liran. Exod. cap. 15. Barrad. tom. 1. lib. 2. Ioan. de Salas disput. 23. sect. 2. in respon. ad primum argumentum,* Vbi ergò dicitur, quod Dominus voluit legem illam esse filiis Israel perpetuam, debet intelligi longo tempore duraturam, prout durauit bis mille annis, ita respondent *Diu. August. & alii supra citati.*

25 Secundo respondetur, quod etiam hodie lex vetus, quamuis sit antiquata, tamen aliquo modo, potest dici perennis, & perpetua, quo ad omnia eius præcepta, siquidem respectu præceptorum moralium seruabitur vsque ad finem sæculi, cũ ipsa sit lex à natura mentibus hominum insculpta, quæ omnes vbique gentes æqualiter amplectitur, *cap. ius naturale, 1. dist. inst. de iure naturali gent. & ciu. in princ. Barrad. loco citato, versic. Aeterna item lex.* & ante ipsum *Gratian. in cap. fin. §. his itaque 6. dist. Abb. in cap. finali sub num. 3. versic. Pręcepta moralia, de consuetud. Ibiq. Imol. num. 7. Maranta par. 3. verb. iudicii tela, sub num. 47.* Respectu verò præceptorum ceremonialium, potest etiam dici perpetua saltim in sensu spirituali, quia quod per illa significabatur est perpetuum in Ecclesia, quæ licet respiciat ritus secundum litteram, tamen illa conseruat secundum spiritum, vt considerat *Barrad. Abb. & alii locis citatis.*

Cæterum respectu iudicialium potest etiã dici perpetua, saltim ex parte legis, nempe quia, vt inquiunt *Barrad. & Salas loco citato.* suapte natura erat apta semper populum obligare, ex quo non erat lata ad aliquod tempus definitum, non tamen potest dici perpetua respectu legislatoris, quia ipse legem semel factam mutare potuit, prout mutauit. Etenim si potuit animam suam ponere, & resu-

resumere eam, *Io. cap.* 10. *cap. in quadam de celebr. miss.* multo magis potuit vnam legem abrogare, & aliam inducere *cap. translato de const.*

26 Corroboratur, quia Princeps licet legem faciat, aut priuilegium tribuat, nusquam tamen abdicat à se potestatem, vt mutato rerum statu non possit aliter facere, *cap. dudum*, §. *nos igitur, de praebend.*

27 *lib.* 6. Illud verò quod dicitur iudęos petiisse à Pilato obseruantiam propriæ legis, & Pilatum illam concessisse secundum propriam eorum legem iudicandū, ad rem minimè facit, tum quia *Caiet. ibi* intelligit Pilatum dedisse facultatem iudicandi secundum legem veterem restrictam eo modo quo eam Romani restrinxerant. Tum etiam quia in omnem euentum de tempore quo fuit facta Iudęorum petitio, & tradita licentia, durabat lex Mosaica, non enim Christus ad huc mortuus erat, et clarum est legem veterem cessasse, quando Christus apud Io. 19. exclamauit, dicens Cosumatum est, D. *Th.* 1. 2. *q.* 103. *art.* 3. *Ad primum, & secundum Hieron. Durand. Riccard. Palud. Bonau. & alii latè relati à* Io. *de Salas disput.* 23. *sect.* 5. Ex eo ergo quod iudæi poterint, & Pilatus concesserit legis obseruantiam, non infertur aliquid, quod ad rem nostram facere possit, quia tunc lex Mosaica vigebat, & consequenter erat seruanda etiam in concursu legis Romanorum, quia illa erat propria, & peculiaris Populi iudaici, quæ derogabat legi generali, ad *trad in l. omnes Populi ff. de iust. iur.* Vltimum Argumentum quod Nattæ, alisque nonnullis vim maximam iniecit, facillime remouetur, negando consequē-

28 tiam, Ecclesia enim tollerat iudæos in ritibus, & ceremoniis eorum, quia in eis olim figurabatur veritas fidei nostræ, & inde saltim prouenit hoc bonum quod testimonium nobis perhibetur ab hostibus, qui repræsentant nobis in figura, quod credimus in veritate, D. *Tho.* 2. 2. *q.* 10. *art.* 1. *Soc. in c. consuluit de iudaeis, ibiq; fel. nu.* 5. Hęc autem vtilitas non cōsequeretur si iudæi tolerarētur in iudicialibus, quia licet illa præcepta in consequentiā eos disponebant ad cultum religionis, tamen principaliter spectabant ad politicam gubernationem, secū dum quā decet, quod iudæi existentes apud Christianos vtantur legibus, quibus vtuntur alii *l. communi C. de iudaeis.*

SVMMARIVM.

1 *Constitutio Gregorii xiii. iuris congrui est lata ad vrbis ornatum.*
2 *Ius retractus concordat cum lege Mosaica.*
3 *Constitutio iuris congrui non habet locum inter hebraeos.*
4 *Ius retractus non competit habenti vtile dominium.*
5 *Neque quando pactum de retrouendendo venditur alteri.*
6 *Legis qualitas vbi deficit, deficit legis dispositio.*
7 *Iudaeis non competit ius praelationis in venditione inquilinatus.*
8 *Ius inquilinatus est quid iuris.*
9 *Praelatio an competat iudaeis in venditione inquilinatus vigore statuti vrbis lib.* 1. *cap.* 110.
10 *Rei appellatio est generalis.*
11 *Comunio datur etiam in iuribus.*

ARGVMENTVM.

An Constitutio Gregorij xiij. quæ est 20. in ordine Bullarij super iure congrui locum habeat inter Hæbreos.

CAP. XVI.

1 PRo affirmatiua dici potest, quod cum ista Constitutio sit lata à Pontifice vt à Principe temporali, & ad vrbis ornatū, ratio videtur cōmunis tam Hebreis, quā Christianis, vnde succedit regula, quod vbi militat eadem ratio, eadē debet constitui, *l. dispositio l. illud ff. ad l. Aquiliā, l. adigere* §. *quamuis ff. de iurep.* Præterea, et secūdo quia dicta Cōstitutio videtur concordare cum lege Mosaica, si quidem legimus *Leuitici cap.* 25. quod si quis possessio-

ſeſſionem vendiderit, eius propinquus
poteſt illam redimere, & idem repetitur
Ioſue cap.4.& Hieremiae cap.32. Ex qui-
2 bus locis planè intelligimus,ius retractus
etiam ex lege Moſaica iudæis conueni-
re; ideoque abſurdum non eſſe, quod ad
eundem ſtatum Principis beneficio repo
nantur,cum facilis ſit repoſitio ad legem
antiquam, *l.lege C. de legit.haered. Anan.*
in cap.iudaei el.2.ſub. nu.13. uerſ.ex qui-
bus uidetur poſſe de iudaeis. Et in terminis
quod ſtatutum retractus vigore vicinita-
tis compræhendat etiam iudæos, firmat
Marquar.part.2.cap.2.num.6. Re tamen
diligentius perpenſa in terminis Conſti-
3 tutionis Gregorianæ contrarium reſpon-
dendum arbitror, prout etiam quandoq;
in facti contingentia interrogatus reſ-
pondi,hac vna ratione ductus,quod præ-
dicta Conſtitutio, locum habet tantum
in rebus ſolis, & ſic in immobilibus, &
quæ loco circumſcribuntur. *ut patet in*
§.6.ibi,at ſi quis domum,fundum,ſolumuè
habens,& in §.8.ibi, ſed & cum aliqua
domus,ſiue fundus, aut ſolum,& fuit am-
ple reſolutum in Rota in Cauſa Romana
retractus 31. Ianuarii 1605. coram olim
R.P.D. Iuſto,vbi hac ratione cenſuerunt
4 Patres in vim huius Conſtitutionis non
competere ius retrahendi vtili domino
in venditione directi dominii, & iterum
in Romana retrouenditionis 20.Decemb.
1613.corã Illuſtriſſ.D. meo Card. Sacra-
to,vbi hac eadem ratione Patres reſpon-
derunt ius retrahendi in vim iſtius Con-
ſtitutionis non habere locum ſi quando
pactum de retrouendendo alteri venda-
5 tur. At iudæi in ditione Eccleſiaſtica
degentes omnino prohibentur res ſoli,
ſeu bona immobilia poſſidere, *ex dicta*
Conſtitutione Pii Quinti, 7. in Bulla-
rio quæ incipit, Romanus Pontifex,
ergo Conſtitutio Gregoriana in eis lo-
cum habere non poteſt ex reg. quod vbi
6 deficit qualitas à lege requiſita, deficit
legis diſpoſitio, *l.ſemper in Ciuitate,ff.de*
iure immuni.l.1.§.praeter ait ubi Bart ff.
ne quid in flum.publ.cum vulg. Et ex ea-
dem ratione alias reſpondi in vim Con-
7 ſtitutionis prædictæ non poſſe iudæos
prætendere ius prælationis in venditio-
ne inquilinatus, quod ipſi vuulgari vo-
cabulo iuriſdictionem ſeu gazaka appel-
lant,ſi quando, illud à Conſorte vende-
retur,quia,vt proxime dictum eſt conſti-
tutio prædicta non habet locum in Iuri-
bus,& conſtat inquilinatum eſſe quid iu-
8 ris,& facultatis habitandi, *l.Actilius Re-*
gulus,ff.de donat.l. habitatores,ff. locati
Bald.conſ.234.ſub num.1.verſ. alio modo
lib.1. Crederem tamen prælationem in
venditione huius inquilinatus quando
fit à conſorte prætendi poſſe vigore Sta-
tuti Vrbis *lib.1.cap.110.* cum ſtatututum
9 prędictum latius pateat,quam Conſtitu
tio Gregoriana,quippe cũ non loquatur
de rebus immobilibus, prout loquitur cõ
ſtitutio,ſed ſimpliciter de re,cuius appel-
latio eſt generalis, *l.1.ff.ſi cert.pet.* & velu
10 ti talis apta eſt comprehendere, nedum
res corporales, ſed etiam iura, & actio-
nes *l. rei appellatione la 2.ff. de verb. ſi-*
gnif.§.vnic.inſt.de reb.corpor.& incorpor.
Doct.in l.1.vbi praeſertim Dec.nu.40.&
ſeq.in 3.lectur.ff.de reb. credit. Huic ac-
cedit,quod ſtatuentes moti videntur ex
cauſa vitandæ diſcordiæ,quę regulariter
oriri ſolet inter Cõſortes, quę quidẽ cau
ſa æque militare videtur in iuribus,ſicuti
in rebus corporalibus, cum ẽt in iuribus
11 detur communio, *l. Pomponius,vbi gloſ.*
& Bal.ff.de rei vendic. & conſequenter
eadem in vtriſque debet eſſe diſpoſitio,
vulg.leg illud ff.ad leg.Aquil.l.adigere,
§. quamuis ff. de iurep. l.à Titio in princ.
ff.de uerbor.oblig. Et hanc opinionem
probaſſe videtur *Rota in ſæpe allegata*
Romana prælationis 20. Nouẽbris 1609.
coram R.P.D.Ortembergo. Competit ta-
men Hębreis ius inquilinatus, de quo in-
frà dicemus, *in cap.ſequenti.*

SVMMARIVM.

1 *Ius inquilinatus non reperitur diſpoſitum*
in Pentatecho.
2 *Interpretationes rabinorum non ſunt at-*
tendendæ.
3 *Ius inquilinatus inter hæbreos quid ſit.*
4 *Ius inquilinatus an ſit reſtrictum ad hæ-*
breos permanere uolentes in locatione,
an uero debeat extendi in locatione do-
mus

mus contiguæ.
5 *Ius inquilinatus est contra ius.*
6 *Ius inquilinatus an competat hebræis post batismum.*
7 *Ius inquilinatus computatur inter iura.*
8 *Iura quæ non respiciunt ritus competunt etiam hebræis post baptismum.*
9 *Honoris adeptio non aufert sed confirmat pristina iura.*

ARGVMENTVM.

De iure inquilinatus inter Hebræos.

CAP. XVII.

IVs inquilinatus inter Hebręos, peculiari quodam eorum vocabulo iurisdictio, seu gazaka
1 nuncupatur, de quo nihil reperitur in Pentateucho dispositum, nam licet Rabbini illud desumere nitantur *ex Deutor. cap. 27. ibi maledictus, qui transfert terminos proximi sui*, nihilominus longe alium esse sensum illius *text. probant ibi Nicolaus Liran. & Tostatus*, quorum auctoritatem esse sequendam
2 neglectis Rabbinorum Commentis respondit in facti contingentia *Rota in Romana Praelationis 20. Nouembris 1609. coram R.P.D. Ortembergo*. est ergo ius
3 quoddam introductum consuetudine, cui Rabbinorum extraneæ interpretationes causam dederunt, per quod domus Christiani, in qua iudęus habitat non afficitur aliqua seruitute reali, sed obligat tantum personaliter Hebræos, vt non possint ingredi ad habitandum domum quam alter Hebręus prius est ingressus, quod quidem ius, vsu, ac necessitate exigente fuit confirmatum decreto Cameræ Apostolicę. Circa hoc ergo ius inquilinatus, quęritur primo An sit
4 restrictum ad Hebræos permanere volentes in locatione, an vero debeat extendi ad volentes præferri in locatione alterius domus contiguę. quęstio fuit quandoq; in vrbe inter Hebræos pecuniis, & fauoribus pollentes per varia Tribunalia agitata, tandem negotio ad Rotam delato vtraq; parte acerrime informante, fuit resolutum tale ius inquilinatus, quamuis Cameræ Apostolicę decreto confirmatum, restringi ad Hebræos in eadem locatione permanere volentes, nec esse extendendum in locatione alterius Domus, ità in *d. Romana Prælationis 20. Nouembris 1609. coram R.P.D. Ortembergo*. Ratio autem resolutionis potissima fuit, quia ius istud inquilinatus est contra ius, nam de iure quilibet po-
5 test locare domum suam cui vuult, *arg. l. dudum C. de contrah. emptio, l. falsa C. commun. rerum alien.* quæ iura licet loquantur in venditione, vindicant tamen sibi locum in locatione, cum ab vno valeat argumentum ad aliud, *l. 1. ff. de contrab. empt. l. Item si precum ff. locati*, & consequenter non debet extendi, sed est intra suos terminos restringendum, *Rom. cons. 107. nu. 1. Paris. cons. 82. num. 4. & seq. lib. 3. Rol. cons. 63. num. 6. lib. 1. cum aliis congestis per Tiraquel. de retract. consang. in præfato nu. 60.*

Quæritur secundo An hebręus baptizatus possit vendere ius inquilinatus? Dubiū facit, quia huiusmodi ius cōpetit
6 Hebręis vti hebręis, ideoque per conuersionem ad fidem videtur extingui, *arg. cap. in nonnullis de Iudeis, & in l. eius qui ff. si cert. pet.* Quo non obstante contrarium, est verissimum, ius enim inquilinatus computatur inter iura, *l. Aquilius Re-*
7 *gulus ff. de donat. l. habitantes ff. locati Bald. cons. 234. sub num. 1. vers. alio modo lib. 1.* Iura autem in hebręis quando non respiciunt ritus, competunt etiam
8 post baptismum, vt notat eleganter *Abb. in cap. primo nu. 2. de iudæis*, quibus facit, quod per ascensum ad maiorem statum, & dignitatem non censentur ablata sed
9 magis confirmata pristina iura *l. 3. C. de Silentian. lib. 12.* & sic in facti contingentia quandoque respondi, & obtinui pro pupillis quibusdam hebræis ad fidem conuersis.

SVMMARIVM.

1 *Ritus iudeorum, qui tendunt in opprobrium fidei non sunt ferendi.*
2 *Opprobria Christi dissimulare nō debemus.*

3 Insi-

3 *Infideles ferendi non sunt vt in die passionis ornatius incedant.*
4 *Lex ritualis non est attendenda quando est contraria legi primitiuæ iudæorum.*
5 *Lex Ciuilis non obligat iudæos in eorum ritibus, declara vt num. 16. & 17.*
6 *Matrimonii contractus pertinet ad ritum.*
7 *In matrimoniis contrahendis inter hebræos quae lex seruetur.*
8 *Patruus inter hebræos ducit neptem ex fratre in vxorem.*
9 *Filii duorum fratrum vel sororum inter hebræos contrahunt matrimonium.*
10 *Compar inter hebræos contrahit cum commatre.*
11 *Libellus repudii datur inter hebræos.*
12 *Iudæus facto repudio transit ad secunda vota.*
13 *Repudiatio inter hebræos fit coram eorum sacerdote, non coram Episcopo.*
14 *Præstatio iuramenti est de ritualibus.*
15 *Circa modum præstandi iuramentum inter iudæos est obseruanda lex Mosaica.*

ARGVMENTVM.

An quando dispositio legis ciuilis, vel Canonicæ pugnat cum lege rituali iudæorum, sit inter iudæos in concernentibus ritus, & cerimonias, seruanda lex ciuilis, vel Canonica, An vero lex ritualis.

CAP. XVIII.

1 Res sunt distinguendi casus; Primus quando ritus iudæorum tendunt in opprobrium Christianæ fidei, & tunc siue adsit, siue non adsit lex ciuilis, aut Canonica pugnans cum lege rituali non sunt ferendi iudæi in talibus ritibus *text. in cap. in nonnullis §. in diebus autem, & cap. quia super his, vbi Doctor. de Iudæis, & in cap. quanto §. si enim, & cap gaudemus §. qui autem de diuort. Clem. Vnica eod. tit. iudæos C. de iudæis Bald. cons. 316. versic. 8. lib. 1. Brun. in tract. stantibus mascul. art. 6. num. 60. versic. item iudæi, Marant. in specul. par. 3. versic. iudicii tela num. 60.* Ratio est,
2 quia illius opprobrium dissimulare non debemus; qui probra nostra deleuit, *d. cap. in nonnullis §. illud autem de iudæis.*

Item quia nobis fidelibus esset verendum, ne Diuinam indignationem incurreremus si ea perpetrari pateremur, quæ fidei nostræ confusionem inducunt, cap.
3 & si iudæos, de iudæis. Qua ratione ferendi non sunt, vt in diebus lamentationis, & Dominicæ passionis, ornatius incedant, autem aliter Christianis, lamentationis signa exhibentibus, illudant; *d. cap. in nonnullis §. in diebus,* Et pari ratione ferendi non sunt, infideles vt Maumethi, vel alterius infidelis nomen Christianis audientibus extollant, & verba in illius honorem publicè profiteantur, *d. Clem. Vnica de iudæis.*

Secundus est casus, quando ritus non tendunt in contemptum Christianæ fidei, sed obuiant primitiuæ legi
4 iudæorum, & tunc non est attendenda lex ritualis, sed lex nostra, *ita Bald. cons. 428. sub nu. 5. versic. nisi ista consuetudo lib. 5.*

Tertius est Casus, quando ritus neq; tendunt in contemptum fidei Christianæ, neq; obuiant primitiuæ legi, & tunc leges nostræ siue ciuiles, siue Canonicæ
5 non obligant iudæos in his, quæ tendunt contra eorum ritus & ceremonias, *vt est text. in d. l. spadonem §. iam autem ff. de excusat. tut. & in l. 3. §. eis qui, ff. de decur. in illis enim Ecclesia consueuit iudæos tolerare, cap. qui sincera 45. dist. cap. sicut iudæi, de iudæis, ibique Abb. & reliqui l. die Sabbati, & l. iudaeos C. eod. tit. l. circumcidere ff. ad l. Cornel. de Sicar. Bal. cons. 428. num. 5. lib. 5. & consil. 316. ad fin. versic. si ergo iudaeus lib. 1. Paris. cons. 2. lib. 4. Natt. consil. 621. num. 8. port. imol. consil. 4. num. 5. Bero. consil. 28. nu. 10. & 72. lib. 3. Buratt. cons. 152. nu. 57. lib. 2. Brun. in tract. stantibus masculis art. 6. sub nu. 57.*

Vnde deducitur primo quod licet de iure ciuili sit statutum, vt nemo iudæorum

rum iuxta legem suam nuptias sortiatur *l.nemo C.de iudaeis*, tamen quia contractus matrimonii pertinet ad ritum, *Bald. d.cons.*428.*sub num.* 5.*versic.* cum *quan.*
6 *tum est in matrimoniis lib.*5. Merito licet de iure ciuili sit cautum, vt iudæi debeant contrahere matrimonium secundum ritum nostrum, vt in *l.nemo iudaeorum C.de iudaeis*, nihilominus quia in ritibus tolerantur, in illo contrahendo in-
7 ter Hebræos seruatur lex Mosaica, *cap. fin.qui filii sint legit.cap.fin. de diuort. c. de infidelibus de consang.& affinit*, *Arch.in cap.peruenit* 30. *q.*1. *Alber. in rubr. C.de iudaeis in princ.floria.in l.* 4.*ff.de his qui sunt sui vel alieni iuris*, *Alex.cons.* 6. *sub n.*7.*versic.Corroborantur*, *lib.*6. *Barb. cons.*13.*lib.*4,*felin.in cap.ad haec el* 2. *de iudaeis*, *Marquar.in tract. de Iudaeis par.* 2. *cap.* 4. *num.* 9.*Brun.in tract.stantibus marcul.art.* 6.*sub num.*57.*vers.ad hoc facit Natt.d.consil.*621.*ante num.* 8.*lib.*3, *Dec.in l.conditioni in* 2.*notab,C.de instit. & subst.Maranta in specul.par* 3.*nu.* 58. *Clar.in* §. *Incestus num.*12. *quicquid in contrarium scriptum reliquerint Petrus de Bellapert.& Cin. in l.in celebrandis* C.*de nupt.Salic.& fulgos.in d.l.nemo* C. *de iudaeis*. Hinc inter eos Patruus ducit in
8 vxorem neptem ex fratre, & ex sorore, *Hostien.in summma tit.de Iudaeis* §. *In quibus tolerentur vers. Item permittitur Felin. Florian. & Barbat. locis ante cit.* Item, & filij duorum fratrum, vel soro-
9 rum contrahunt interesse *Io. Andr. in cap.litteras de rest.spol.Marq loco cit.* Nec non, & Compar contrahit cum Commatre, *Archid.in d. c.peruenit circa med.vers.*
10 *in ea glos.ibi* 30.*q.*1. *Alber. in d. rubr. de iudaeis*, *Barbat.loco cit.* Dant etiam inter
11 se iudæi libellum repudii, *Io. Andr. in c. de infidelibus num.*5.*de consang.& affin. ibiq; Cad.nu.* 4.*Ancbar.nu.*4.*Butr.nu.*9. *Abb.nu.* 6.*Alex.de Neuo nu.x.Praepos. nu.* 5. *vers. Item nota*, *Bald.cons.*428.*per tot. lib.* 5.*quod reperitur duplicatum inter consil.flor.consil.*18. *Alex.cons.* 71. *nu.* 2.*lib.*2.*Sot. in* 4. *sent. dist.*33.*q.*2. *art.* 2. *concl.*2.*Sanchex de matr.lib.*5.*q.* 12. *nu.* 1.*&* 2.*Tiraq.de primog.q.* 66.*sub. num.* 25. Adeo quod valet matrimonium contractum inter iudæos, pacto expresso, vt liceat dare libellum repudii, nec tale pactum inter eos vitiat matrimonium, vt contra *Glosam tenet Abb. in cap. de infidelibus num.*6.*de consang.& affinit.*

Quinimo subdit *Bal.loco cit.* posse iudæum impune facto repudio transire ad
12 secunda vota, & ipsum sequuntur *Mar. quar.part.*2.*cap.*4.*num.*10. *Natt.d.cons.* 621.*ante num.*8.*Tiraq.d.q.*66.*num.*25.
13 Et cum ista repudiatio sit de concernentibus ritus, merito fieri debet coram Sacerdote iudæorum, non autem coram Episcopo, vt eleganter probat *Bald. d. cons.*428.*num.*4.*lib.*5.*vbi ita explicat dicta per innoc. in cap. gaudemus in glos. de diuort.*

14 Deducitur secundo quod cum præstatio iuramenri sit de ritualibus, ideo circa modum præstandi inter iudeos est seruanda lex Mosaica, *Speculi tit. de iura-*
15 *mento calumnia* §.*restat. columna fin. versic. sed pone iudeus*, *Maranta in specul.part.*3.*n.*50.*quem sequitur Mandos. ad Rom.cons.*155.*in fine versic. tu vero considera*. Hæc secunda deductio.

Declaratur primo, vt procedat quando quæstio est principaliter super ritu, quando vero est incidenter, tunc licet debeat iudicari secundum legem Mosaicam, tamẽ iudicium est nostrorum Iudi-
16 cum vt in casu, de quo per *Bald.d. cons.* 428.*sub.num.*5.*versic.nisi aliae causae in cidereutur lib.*5.

Declaratur secundo, vt quando super intellectu legis Mosaicę discordat interpretatio Doctorum Christianorũ,
17 & Rabbinorum, sit attendenda interpretatio Christianorum, *Rota in d. Romana Praelationis* 20.*Nouembris* 1609.*coram R.P.D.Ortembergo*.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio cap.*1.*de usuris lib.*6.*an habeat locum inter hebraeos*, *& nu.*8.
2 *Usurae ita sunt prohibitae hebraeis sicuti christianis.*
3 *Personae quas nectit paritas aequitatis non sunt in dispositione iuris separandae.*

4 *Eccle-*

4 *Ecclesia diuersimode tollerat vsuras in iudaeis, & in Christianis.*
5 *Papa non potest dispensare, ut Christiani exerceant usuras.*
7 *Vbi uiget duplex ratio una cessante, si remanet altera, remanet iuris dispositio.*
9 *Impedimentum ubi est duplex uno relaxato non intelligitur relaxatum aliud.*
10 *Princeps secularis an possit concedere iudaeis licentiam fenerandi.*

ARGVMENTVM.

An dispositio Cap. primi de vsur. lib. 6. comprehendat etiam Hebraeos.

CAP. XIX.

1 Affirmatiuam opinionem ante omnes probauit *antiquus Doctor Laurentius de Rodulphis in cap. consuluit q. 176. de vsur. qui subdit ita fuisse consultum in Ciuitate Florentiae, Gemin. in d. cap. 1. §. fin. nu. 6. versic. vbi dubitari, de vsur. lib. 6. Alex. consil. 75. sub num. 8. lib. 5. Felin. in cap. quia col. fin. Vers. & quia ista ratio, de iudaeis, Dec. in cap. 1. sub num. 90. versic. Sed praedictis non obstantibus, deprobat. & in l. 1 sub num 13. ad fin. & num. 14. C. de eden. Rol. cons. 35. nu. 44. li. 2.* Cuius opinionis hoc vnum est fundamentum, quod secundum veram, & receptam opi-
2 nionem, vsurae eque sunt prohibitae Hebraeis, & Christianis, vt probat *test. ubi plenè Doctor. in cap. post miserabilem, de usur.* At dispositio *d. cap. primi* principaliter intendit auferre commoditatem foenerādi. vt patet *ibi, quo minor foeneratoribus aderit, foenerandi commoditas, eo magis adimetur foenus exercendi libertas,*
3 Ergo ita habebit locum in iudaeis, sicuti in Christianis, quia personae, quas nectit paritas equitatis, & identitas rationis non sunt quò ad iuris dispositionem separandae, sed aequaliter sub illa dispositione includendae, *l. illud ff. ad l. Aquil. l. 1. §. interdum, ff. de fonte, l. si postulauerit §. ratio ff. ad l. Iulia. de adult. latissime* *Fran. Venereus in tract. de foenore Iud. lib. 2. art. 1. vsque ad 4.* Sed hoc argumentum in quo totum fere huius opinionis fundamentum consistit, facili negocio remouetur; fateor enim vsuras aeque iudeis, & Christianis esse prohibitas iure Diuino, sed Ecclesia diuersimode eas fert
4 in vno, & in alio populo: si quidem in Christianis eas omnino improbat, & reiicit, *cap. 1. & toto tit. de vsur.* vsque
5 adeo vt nec ex summi Pontificis priuilegio, aut dispensatione fieri possit, vt Christianis liceat foenus exercere, *Ias. in repet. l. cunctos populos num. 35. C. de sum. Trin. & fid. Cathol. Alciat. Pererg. lib. 6. cap. 20. in fin. Menoch. lib. 2. praes. 10. num. 46.* In hebraeis vero eas tolerat, veluti in personis, de quibus nihil ad nos; non secus ac tolerantur in Ciuitatibus lupanaria ad maiora mala vitanda, vt post alios latè probat *Franc. Venereus loco cit lib. 2. cap. 21.* Non ergo bene sequitur argumentum, vsurae sunt in vtroque Populo aeque prohibitę, ergo d. dispositio aequaliter habet locum in omnibus tum quia ex praedictis patet nullam adesse, neque aequitatis, neque rationis paritatem, tum etiam multo magis, quia nemo est ex ijs, qui Christianam Religionem profitetur, qui inficietur hebręis ex nouo testamento obsoletas iam ceremonias, & antiquos ritus prohiberi, & tamen Ecclesia eas ad huc patienter tolerat, *cap. 1. cap. iudei, & toto tit. extr. de iu-*
6 *daeis.* Quare contrariam opinionem in facti contingentia probauit *Flor. de sancto Petro in l. fi. C. de iudeis, quem sequitur Alex. in hoc parū sibi constās cons. 6. n. 10. lib. 6. Barb. cons. 16. n. 17. lib. 4. Socc. cons. 72. circa med. lib. 1.* Argumenta autem quibus ducūtur sunt duo, Primum, quod mens illius Constitutionis tota videtur, vt velit prouidere animabus mutuantium; *vt patet ex illis verbis, vsurarum voragini, quae animas deuorat, & facultates,* quae quidem verba tanquam posita in prohemio demonstrant rationem finalem, *l. fin. ff. de hered. inst.* At huiusmodi ratio non potest habere locum in hebraeis, de quibus nihil ad nos, *cap. gaudemus, de diuort. cap. qui sincera 45. dist. er-*

gp.His accedit,ꝙ Pōtifex per totā illā Cōstitutionē infligit poenā excōicationis, cuius nō sūt capaces iudæi,*c.et si iudaeos, & c.postulasti, et c.ad hac de iudaeis*. Sed hæc Argumēta facili negotio posśūt tolli;Nō.n.obstat Primū;quia mēs Constitutionis nō solū est cōsulere animabus mutuantiū,sed ēt facultatibus eorū,qui mutuū accipiūt, vt satis indicant verba illa, quæ animas deuorat,& facultates,& ideo quāuis in iudæis cesset vna ratio,tñ remanet altera,quæ operatur vt remaneat eadē dispositio §. *affinitatis Inst. de nupt.* Minus obstat sñ.quia,si recte illa cōstitutio intueatur,poena excōis non fertur in hebrēis sed in christianis locantibus domos ad foenerandū,& propterea dici nō potest,quod poena nō congruit hebræis. Præterea quatenus diceremus pænam illam ferri in Hebræos,tamen respectu hebræorum excommunicatio non operaretur nisi tantū priuationem ab hominum cōmercio,*c.& si iudaeos extra de Iudaeis*, & sic excommunicationem per indirectum *glos.in clem.1.verb.censura de vsur.*

Quare crederē hanc litē posse foedere cōciliationis cōplanari,vt si quidē versemur in partibus, in quibus iudæi ex specifica Principis permissione recepti sint, ī illis quidē nō vēdicet sibi locū dispositio *d.c.1.* quia si eos princeps in ciuitate admittit,vtiq;per necessariū antecedēs permisśū videtur subditis, eis domos locare ēt ad foenus exercēdū,ad exēplū Sinagogarū,&aliorū rituū,quæ eis tolerātur *c.1. et c.iudaei,de iudaeis,l.die Sabbati C.eod.tit.*

Si vero loquamur de iudæis alienigenis,qui quamuis in Ciuitate aliqua de causa versētur,tñ adhuc ibi à principe nō sunt admissi specialiter,& in tali quidem casu crederē sine dubio dispositionē *d.c.1.* habere locū ēt in locantibus domos hebrēis,ex rationibus adductis in solutione argumētorū huius vltimæ opinionis.Hęc distinctio ex verbis eiusdē textus mihi aperte probatur in illis verbis, alienigenas,& alios nō oriundos &c.quæ liquido demōstrant Summū Pōtificē nō loqui,nisi de Aduenis,& exteris,nō autē de oriūdis vel de receptis.Et si fortasse quispiam obiiciat,quod postquam permittitur hebræis in Ciuitate diuersari,deberent illis per necessariū antecedēs omnia illa,quæ cōceduntur hebræis *d.c.1.et c.iudaei,de iudaeis*;Respōdeo hebrēis nōdū formaliter receptis,sed quibus mercimonii, vel negotii causa permittitur diuersari in Ciuitate,cōcedi quidē illa quæ respiciūt commerciū,&cōuersationē,velutiquia posśūt mercari,& impune cōuersari,nō tñ cōcedūtur illa quæ respiciūt eorum cęremonias, quia recipiūtur tanquam aduenæ, & peregrini,nō tanquam ciues,vnde non potest hebræus in loca in quo alii iudæi nō essent recepti,erigere sinagogam,quia ex permissione,quod posśēt commorari; nō vidētur ēt admissi ritus publici,& cerimoniæ *arg tex.in l.2 pen.et fin.C.de iudais, et Cœli col.* & facit ꝙ quando iudæi prohibētur à principe in eius ditione con-
9 uersari tūc in eis duplex cōcurrit impedimentū,Alteiū,vt nequeant diuersari,alterū vero,vt nō posśit eorū ritus celebrare, quo fit vt quando per indulgentiam relaxatur primū impedimentū, non censetur remissum secundū,*c.pastoralis vbi glos.de priuil.c. ex tuarum et tuarum de auctor. & vsupall.Gem.cons.33.nu.3.*An autem princeps secularis posśit cōcedere iudęis facultatē foenerandi consulas in facti cōtingētia *l bej.dec.57. Alex. de Neuo cons. 100.et nos latius* Deo dāte alibi dicemus.

SVMMARIVM.

1 *Iudaei interse litigātes, aequaliter iudicātur.*
2 *Lex respicit iudaeos interse litigantes aequaliter.*
3 *Iudaeus litigans cum christiano, an debeat iudicari secūdū rigorem, vel aequitatē.*
4 *Aequitas vbi respicit merita causae complectitur etiam iudaeos.*
5 *Aequitas respiciens personam, si sit in iure scripta seruatur etiam inter iudaeos.*
6 *Aequitas est lex naturalē rationē sequens.*
7 *Aequitas scripta habetur pro iure cōmuni.*
8 *Aequitas ad fauorem hebraei si concurrat cum rigore scripto ad fauorem christiani, rigor praefertur.*
9 *Maritus non potest ab vxore conueniri nisi in quantum facere potest, limita nisi maritus sit iudaeus, & vxor christiana.*
10 *Priuilegia personalia nō praesumuntur per leges indulta personis cōstitutis extra ecclesiam.*
11 *Iudaeus litigans potest recusare iudicē suspectum.*

12 *Praescriptio an procedat de rigore; vel aequitate.*
13 *Iudaeus praescribit rem christiani.*
14 *Praescribi nō poteſt res eccleſię ab Infideli.*
15 *Iudaeus ex capite laeſionis reſtituitur.*
16 *Mora purgatur per Iudaeum (notit.*
17 *Iudaeus pauper admittitur ad ceſſionē bo.*
18 *Iudaeus gaudet benefic. auth. hoc niſi, C. de ſolut.*
19 *Terminus triginta dierum dilationis ad ſoluendum, competit etiam iudaeo.*
20 *Iudaeus delinquens tenetur pęnā ſtatuti.*

ARGVMENTVM.

An iudęi ſint iudicandi ſecundum rigorem, vel æquitatem iuris.

CAP. XX.

SI cauſa ventilatur inter plures
iudæos, concordāt omnes eos
1 eſſe iudicandos ſecundum diſ
poſitionem iuris communis,
eo modo quo ſeruatur inter plures chri-
ſtianos ſimul litigantes, ſiue diſpoſitio mi
tatur in rigore, ſiue in ęquitate, ita poſt a-
lios concludit *Aym. conſ. 73. n. 25. Maſca.*
de probat. cōcl. 944. n. 9. Ratio alia nō eſt,
2 niſi quia legis diſpoſitio reſpicit iudęos
ęqualiter, & inter eos nullam facit differē
tiā, *l. nemo exterus, et l. ſi quæ inter chriſtia-*
nos, C. de iudæis, Bart. in l. generaliter §.
fin. ff. de iur. Anan. in c. cū ſit. C. eod. Natt.
3 *conſ. 621. n.* 11. Si vero cauſa vētilatur in-
ter iudęū, & chriſtianū, ardua eſt, plenaq;
diſſenſionis cōcertatio. Nā quod ſint iu-
dicandi ſecundum rigorē cenſuit *gloſ. in*
c. 2. verb. ſeueritate de iudæis, ibiq; Socc. in
fine; Archid. in c. Pagani 2. q. 7. Iaſ. in l. et
ſi poſt tres in 2. not. ff. ſi quis caut. & in l. ſi
inſulā in 2. notab. ff. de verb. obl. Io. à Sāćto
Blaſ. in l. bona fidei C. de iureiur. Corſet. in
c. interpoſita, §. ſane, poſt princ. de appell.
Socc. conſ. 62. n. 17. li. 1. Cōtrariam opinio
nē, quod vbicūq; viget æquitas, illa ſit ſer-
uanda tā inter iudæos, quā ēt inter chri-
ſtianos, tenent *Fel. in d. c. 2. n. 5. de iudæis,*
Rol. conſ. 35. n. 53. li. 2. Foller. in Conſt. Re-
gni tit. de iudæis à n. 15. vſq; ad n. 22. Ti-
raq. de primog. q. 66. n. 7. Natta conſ. 620.
per tot. et præſertim n. 17. & hanc quāuis
ſub dubio probare videtur *Aym. conſ. 73.*
ſub n. 25. Sūt qui diſſidentes Doctorū opi
niones nitātur fœdere diſtinctionis com

planare, nēpe, vt ſi loquamur de ęquitate
nō ſcripta, procedat prior opinio, Si vero
loquamur de æquitate ſcripta, tūc potior
ſit opinio ſecūda, ita cōcordare nituntur
Rip. in d. l. ſi inſulam, n. 10. ff. de verb. obl.
quē ſequitur, Marq. de iudæis par. 2. c. 5.
ſub n. 7. Laderch cōſ. 97. n. 4. Ego pro reſo
lutione tres arbitror diſtinguēdos caſus.
Primus, vbi æquitas reſpicit merita,
ſeu qualitatē negotii, & tūc ſiue ſit, ſiue
non ſit ſcripta, eſt iudicandum ſecundum
4 æquitatem, nā vbi æquitas eſt talis, ab ea
nō receditur, ex qualitate perſonæ, in quā
illa confertur, nō obſtante quod perſona
ſit extra Eccleſiæ gremiū conſtituta, *vt*
eſt teſt. inſignis in c. cū inter §. inquiſitioni,
verſ. vnde in talibus, de excep. vbi ēt ſub
ditur ratio, nempe quia in tali caſu, nō in-
ſpicitur fauor perſonæ, ſed iudicantis.
5 Secūdus eſt caſus, quādo æquitas reſ-
picit perſonā, ſed eſt æquitas in iure ſcri-
pta, & tunc regulariter iudæi debent iudi
cari ſiā ęquitatē in iure ſcriptam, quia cū
ęquitas in iure ſcripta, nihil aliud ſit, quā
6 lex naturalem rationē ſequens, *Bal. in l.*
eūs populi, n. 19. ff. de iuſt. & iur. Dec. cōſ.
36. n. 41. lib. 1. habetur pro iure cōi quo
iudæi vtūtur, *l. iudæi, C. de iudæis, Rol. cōſ.*
35. nu. 52. lib. 2. Surd. de alimentis tit. 2.
q. 15. n. 75. Rota in Rom. alimentorū 11.
Ianuarii 1621. corā R. P. D. Manzanedo.
8 Limitatur iſte caſus, ne procedat quā-
do ſimul cum ęquitate ſcripta ad fauorē
Hebręi, cōcurret rigor ſcriptus, qui, aſſiſte
ret Chriſtiano, tūc. n. eſſent iudæi iudicā-
di ſecundū rigorē, *vt in caſu, c. 2. in fine*
9 *de iudæis*; Vnde licet de ęquitate ſcripta
vir non poſſit conueniri ab vxore, niſi in
quantum facere poteſt, *l. maritū ff. ſoluto*
matr. hoc tamē nō procedit, quādo mari-
tus eſt iudæus, & mulier eſt effecta chri-
ſtiana, quia tunc æquitas cōcurrit cū ri-
gore ſcripto, ꝙ aſſiſtit Chriſtianæ, *Bald.*
nouell. de dote par. 11. nu. 4. 5. verſ. & idē.
Tertius eſt Caſus, quando ęquitas reſ
picit perſonā, & non eſt in iure ſcripta, &
tunc crederem iudęos nō eſſe iudicādos
ſecundum ęquitatem, ſed ſecundum iuris
rigorē. Moueor, quia vbi æquitas non eſt
ſcripta, neq; cohæret negotio tunc rema-
net ſimplex priuilegiū perſonale *arg. l.*
10 *101. ff. de conſt. Princ.* & comperti iuris eſt,
men-

mentem legis non esse priuilegia sua communicare personis extra Ecclesię gremium constitutis, *l. generaliter C. de Episc. et cler. l. 1. cum auth. seq. C. de haeret. §. nos volentes Auth. de priuileg. dot.* Ex hac casuum distinctione.

11 Deducitur primo, quod cum æquitas non patiatur, vt quis cogatur coram suspecto iudice litigare, *l. Iulianus 17. ff. de iudic.* merito etiam iudæus potest recusare iudicem suspectum, cum talis ęquitas respiciat merita negotii, *d. cap. cum inter, §. inquisitioni de except.*

12 Deducitur secundo, quod siue dicamus pręscriptionem esse introductam de rigore iuris contra æquitatem naturalem, *vt tenuit glos. in c. cum ius generale 1. dist. Azor. in summ. C. pro empt. col. 1. Bald. in l. Ancill. num. 11. C. de furt. Angel. & Alex. in § possessio quoq; S. & si possessio, ff de acquir. poss. Natt. cōs. 620. num. 7.* siue, quod verius credo, sit intro ducta naturali ęquitate suggerente propter bonum publicum, vt sit aliquando litium finis, & ne dominia vagentur in incerto, vt censuerunt, *Io Andr. Anchar. & Franch. in cap. possessor. de regul. iur. li. 6. Abb. & Fel. in rubr. de præscript. par. 1. q. 5. Couar. in d. c. possessor par. 3. nu. 1. Vasq. illustr. quast. cap. 51.* semper verum

13 erit quod cum ius commune approbet præscriptionem, potest etiam iudęus pręscribere rem Christiani *glos. in c. porro verb. In causa, & ibi Arcbid. 16. q. 3. Rom. conf. 489. num. 3. & sing. 80. quod incipit, Si iudaus, et iterum glos. in l. si fur. S. 1. verb. vsucapere, & ibi Imol. ff. de vsu. cap. Aret. in l. multum interest in fine ff. de verb. oblig. Cepoll. cons. 75. n... Ias. in rubr. ff. de iust. & iur. num. 10. Ripa in l. si insulam n. 10. versic facit secundum, Felin. ff. de verb. oblig. Balb. de præscript. par. 1. q. 5. principali in fine. Felin. in cap. 2. num. 5. versic. præterea potest de iudæis, Tiraq. de primog. q. 66. nu. 6. Marquard. de iudæis, par. 2. cap. 2. num. 3. Natt. cons.*

14 *620. num. 7.* Hæc secunda deductio declaratur, ne procedat in re Ecclesiæ, nam eam iudæus vel aliter infidelis præscribere non potest, *gloss. per illum text. in d. cap. porro 16. q. 3. verb. in causa Roman. d. consil. 489. nu. 3.*

15 Deducitur tertio, quod cum restitutio ex capite lęsionis detur de æquitate scripta, *vt in l. 1. ff. de minor.* Quod iudæus minor ex capite læsionis restitui tur in integrũ, sicuti restituitur christianus, *Corn. consil. 260. in fine lib. 3. Crau. cons. 73. num. 26. versic. alibi scribit, Tiraq. loco cit. nu. 8.*

16 Deducitur quarto, quod cum purgatio moræ admittatur de æquitate scripta, *in l. si seruum, S. sequitur, ff. de verb. oblig.* Iudæus admittitur ad moræ purgationem, *Felin. in d. cap. 2. sub num. 5. Tiraq. loc. cit. nu. 7. versic. Et ex hac, Ripa in d. l. si insulam, num. 11. ff. de verb. obl. ibique Croti. nu... Natta consil. 620. nu. 19. Rota in d. Romana alimentorum coram R. P. D. Manzanedo.*

17 Deducitur quinto, quod cum pauper debitor ad euitandas carceres admittatur ad bonorum cessionem ex ęquitate scripta, *in l. 1. C. qui bonis cedere possint,* quod etiam iudæus admittitur ad bonorum cessionem, vt ample probat *Natta consil. 620. per integram consultationem Rota in d. Romana alimentorum* cui suffragatur quo scribit *Bald. in l. vlt. post princ. C. eod. tit. qui bonis cedere possint.*

18 Et pari ratione deducitur 6. iudæum gaudere remedio, *Auth. hoc nisi C. de solut.* cum & illa in æquitate scripta fundetur; *Thesaur. dec. 158. Surd. dec. 30.*

19 Deducitur septimo, quod cum facultas suscipiendi terminum triginta dierum procedat ex æquitate scripta, *in constitutione reformatoria Pii V. vt Rota respondit in Romana Saluiani 28. Nouembris 1611. & 17. Februari 1612. coram Illustrissimo D. meo Cardin. Sacrato, quæ est decis. 376. par. 2. tom. 1. in recentior;* quod terminus prædictus concedi potest etiam iudæo, & sic in dies in Vrbe in Tribunali A. Cameræ practicatur.

20 Deducitur Octauo, quod stante statuto, per quod pro crimine admisso modificatur pæna imposita de iure communi, si iudæus delinquat, debet puniri pæna Statuti, non autem pæna imposita de iure, *vt late probat Roland. d. cons. 35. lib. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Alimenta, & sumptus litis debentur iudaeo pauperi litiganti cum Christiano ad vniuersitatem bonorum. extende vt n. 3. & 4. limita vt num. 5.*
2 *Alimenta pauperi litiganti ad vniuersitatem bonorum debentur de iure.*
3 *Surd. de alimentis tit. 2. quest. 20. num. 6. & 9. reprobatur.*
4 *Iudaeo paupero litigantium cum fisco, debentur alimenta.*
5 *In decernendis alimentis perpēduntur fructus rei ad quam agitur.*
6 *Iudaeo pauperi agenti actione personali non debentur neque sumptus, neque alimenta.*
7 *Iudaeo pauperi carcerato ad instantiam Christiani, an debeantur alimenta.*
8 *Facultates concessae Visitatoribus carcerū, non comprahendunt iudaeos.*
9 *Alimenta pauperi carcerato debentur ex dispositione iuris.*
10 *Iuris dispositio est equaliter seruanda inter christianos, & iudaeos, nisi aliter reperiatur expressum.*
11 *Iudaeus admititur ad morae purgationem, & cessionem bonorum, & ad alia.*
12 *Consuetudo christianorum habet locum etiam in iudaeis.*

ARGVMENTVM.

Iudæo pauperi litiganti cum Christiano an debeantur alimenta.

CAP. XXI.

NE contingat errore labi tres sunt considerandi casus; Primus, quando iudæus agit contra Christianum, & lis est super omnibus bonis, siue super maiore
1 parte bonorum, & tunc concurrente paupertate, & præsumptione boni iuris, debentur illi non solum alimenta, sed etiam sumptus litis. Moueor primo, quia alimenta, & sumptus in tali casu debentur ex mera, & simplici dispositione iuris communis, quę com-
2 pręhendit etiam iudæos, *l. iudaei, C. eod. tit. cum aliis late congestis supra eod. lib. cap. 14.* Quod procedat ex simplici iuris dispositione probatur *in l. fin. C. de ord. cogn. & in l. si instituta ff. de in officioso testamento* quorum dispositio non fundatur in qualitate personę, cui sumptus, & alimenta præstantur, sed quia stante præsumptione Iustitię, decernuntur tanquam ex proprio patrimonio; vt post alios, quos late refert, declarat *Surd. de alimentis tit. 2. quaest. 120. sub nu. 6. & 9.* quibus adduntur *Felin. in cap. si qui testium num. 9. de testib. Molin. de primog. lib. 2. cap. 16. num. 30. Mlanes. dec. 56. num. 3. et 47. Decian. responso 66. num. 2. lib. 2. Cephal. consil. 127. num. 10. Riminald. iun. consil. 255. num. 2. lib. 3. Affl. dec. 10. num. 2. Crescent. decis. 8. de iudic. Verall. decis. 20. num. 2. lib. 1. Seraph. dec. 1098. num. 2. Rota dec. 748. num. 1. & seq. par. 2. tom. 2. in recentior; vbi vide quae requirantur ad inducendam praesumptionem boni iuris.* Et quatenus diceremus in tali casu deberi ex æquitate, adhuc quia æquitas est scripta, & respicit merita causę illa quidē procedit etiam in Hebræis ex late traditis in proxime præcedenti capite. Et hæc conclusio extenditur, vt procedat, siue aga-
3 tur ad vniuersitatem bonorum, siue ad res particulares, quia nihilominus concurrentibus paupertate, & præsumptione iustitię, debentur alimenta, & sum-
4 ptus litis, *vt reprobato Surd. loc. cit. respon dit Rot. d. dec. 748. nu. 5.* Extenditur secundo, vt procedat, etiamsi iudæus litigaret cum fisco *ex traditis per Surd. loc. cit. num. 15.* Eadem Conclusio.

Limitatur, ne procedat quando res, ad quam hebręus agit non esset fructifera, quia tunc nō deberentur neq. alimen-
5 ta, neq; sumptus litis, *Rot. d. dec. 470. nu. 6. par. 2. tom. 1. in recentior.* Ratio est, quia in decernendis alimentis, & sumptibus litis perpendūtur fructus rerum ad quas agitur, *d. l. fin. §. nam si tales C. de ord. cognit. Bal. in l. voluntatis num. 4. C. de fideicommis. Angel. in l. quibus bonit num. 2. ff. de cessione bonorum, Roman. consil. 110. num. 31. vers. Praterea Alexander,*

consil. 77. *nu.* 5. *lib.* 5. ideoque fructibus non existentibus non remanet subiectũ iuxta quod debeat fieri mensuratio, *ex reg. l. eius qui in Prouincia ff. si cert. pet.*

Secundus est casus, quando iudæus experitur contra Christianum actione personali pro aliquo credito, & tunc nõ
6 debentur neq; sumptus, neque alimenta, quia si in tali casu non debentur Christiano, vt probat *test. in l. imperatores, vbi signanter Bal. ff. de tutelæ ration. distrah. Aret. in cap. si quis testium col. 3. in fine, versic, tertia Conclusio, de testibus, ibique Felin. sub num. 9. Lupus in cap. per vestras, §. 39. col. 2. in fine, Surd. loco cit. num.* 14. vtique tanto minus debentur hebræo.

7 Tertius est casus quando iudæus detinetur in carceribus pro dibito ad instantiam christiniani, & hic quidem casus bis fuit in curia magna doctissimorum contentione disputarus, si quidem qui asserebant iudęo non esse alimenta subministranda, mouebantur potissimũ, qui licet christianis carceratis debeantur alimenta, alias possint excarcerari, per carcerum Visitatores, iuxta constitutionem Pij V. 68. *in ord.* §. 3. & constitutionem reformatorium Pauli V. *in* §. 24. *num.* 24. nihilominus duo
8 summi Pontifices, videlicet Clemens VIII. & Paulus V. declararunt dispositionem dictarum constitutionum in ea parte in qua disponunr carceraris pro debito ciuili esse à creditoribus alimenta subministranda, alias possint per carcerum visitatores liberari, non habere locum in iudæis.

9 Qui vero tuebantur alimenta esse eis subministrãda, nitebã tur primo quia alimenta carceratis debent à creditoribus subministrari ex dispositione iuris communis, *glos. in l. fin. verb. agnoscere C. de erogat. milit. annona, lib.* 12. *specul. in tit. qui filii sint legit.* §. *fin. nu.* 20. *Aret. in* §. *fin. in fine, Inst. de act. Guido Papæ decis.* 211. *num.* 2. *Affl. decis.* 71. *num.* 1. & 2. *Pontan. de alim. cap.* 11. *num.* 7. *Surd. eod. tract. tit.* 1. *quæst.* 71. *nu.* 21. & *seq. Far. in praxi quæst.* 27. *num* 149.

Dispositio autem iuris communis est seruanda equaliter inter christia-
10 nos, & iudæos nisi in casibus in quibus reperitur specialiter expressum contrarium, *Ripa, in l. insulam num.* 10. *ff. de verb. oblig. Felin. in cap.* 2. *num.* 5. *de iudæis Becc. cons.* 84. *num.* 5. *Surd. dec.* 133. *num.* 3.

11 Secundo nitebantur quia si pauper iudæus admittitur ad cessionem bonorum, item, & ad moræ purgationem, nec non, & ad beneficium *auth. hoc nisi C. de solut.* & ad susceptionem termini, vt probatur est §. in proximi præcedenti capite, à quarta, deductione vsque ad finem, vtique æquius est illi carcerato omnique alio auxilio destituto alimenta ad vitæ præscriptum subministrari, argumento, *l.* 1. *ff. de bonis damnat.*

Tertio plures recensebantur casus in quibus pauperibus iudæis, per creditores christianos fuerant alimenta subministrata, ex quibus inferebatur alimenta deberi saltim de consuetudine quæ ius constituit etiam inter hebræos, *Ri-*
12 *minal. consil.* 275. *num.* 47. *Surd. dec.* 133. *nu.* 14. *cum aliis congestis super eod. lib. cap.* 14. *num.* 4. & 5.

Negotio tandem ad Rotam delato, lis fuit fædere disstinctionis complanata, vt si quidem alimenta petantur per hebræum à visitatoribus carcerum vigore suarum facultatum, non sint eis alimenta subministranda; Si vero petantur ab aliis Iudicibus ex dispositione iuris communis, tunc debent alimenta decerni, & subministrari, vel iudæus est excarcerandus, vt in Romana alimentorum, 11. *Ianuarii* 1621. *coram R. P. D. Manzanedo.*

SVMMARIVM.

1 *Iudæus, & infidelis est incapax iurisdictionis inter christianos siue iurisdictio sit ordinaria, siue delegata, vt num.* 5.
2 *Intell. l. generaliter* §. *fin. ff. de decur.*
3 *Christiani apud gentiles vocabantur iudæi.*
4 *Zasii opinio reprobatur.*
6 *Iudæus est incapax iurisdictionis etiam inter ipsos iudæos.*

7 *Iudaeus est incapax iurisdictionis inter christianos, etiam in causis quae spectant ad superstitionem suae sectae.*

9 *Iudaeus, & infidelis inter christianos non potest esse defensor Ciuitatis.*

10 *Iudaeus potest esse ratiocinatur priuatorum, non tamen ciuitatis.*

11 *Iudaeo committens officium publicum committit sacrilegium, limita, vt n. 12*

ARGVMENTVM.

An iudaei in Terris Christianorum habitantes sint capaces iurisdictionis inter Christianos.

CAP. XXII.

Ffirmatiua opinio probari videtur *ex text. in l. generaliter, §. fin. ff. de decur. vbi Vlp. eos inquit, qui iudaicam superstitionem sequuntur, Diui Seuerus, & Antoninus honorem adipisci permiserunt.* Huic accedit, *Zas. in rubr. ff. de iust. & iur. num. 2. vbi censet infidelem posse eligi in Regem, & imperatorem inter christianos, quamuis non possit eligi in imperatorem Romanorum, propterea quod ipse est peculiaris Ecclesiae defensor,* Nam, vt ipse inquit de Regibus clare patet in illis nationibus, vbi Reges Christiani non sunt. De imperatore, Iulianus quamuis Apostata,
1 praefuit tamen imperio. Quibus non obstantibus contraria opinio, nempe quod iudaeus, & infidelis sit prorsus cuiuscunque iurisdictionis, & potestatis incapax inter Christianos est *text. in cap. 1. in fine, & cap. cum nimis, & cap. pen. de iudaeis cap. nulla 54. dist. cap. constituit 17. q. 4. & in l. fin. C. de iudaeis, quorum iurium auctoritate hoc tradunt Bar. in rubric. ff. de iust. & iur. num. 1. ibique Ias. num. 2. & 8. Anchar. cons. 27. nu. 2. Alex. consil. 75. ante num. 2. lib. 5. Barbat. cons. 63. col. 2. lib. 4. Roland. consil. 35. num. 41. lib. 2. Crot. in rubr. ff. de nou. oper. nunc num. 9. et seq. Brun. in tract. stantibus masculis art. 6. sub num. 60. versic. et quod iudaei.* Hoc etiam peculiari ordinatione Sancitum est in Regno Neapolitano, *vt habetur in libris Capitulorum Regni cuius tenorem refert Foller. in const. Regni tit. de iudaeis.* Ratio autem est, quia nimis videtur absurdum vt blasphemus Christi, in Christianos vim potestatis exerceat, *d. c. cum nimis de iudaeis, c. praesenti 54. dist.* nec aequũ videtur, vt illi efficiantur Superiores quos obstinata perfidia diro subiecit iugo seruituris, *cap. 1. de iudaeis.* Ad contraria respondetur, &
2 quo, *ad text. in d. l. generaliter, Azo. in summa C. de iudaeis col. 2. post. med.* censuit illud processisse ex priuilegio speciali illorum imperatorum, & idem censuit, *Crot. in d. rubr. ff. de iust. et iur. nu. 12.* quae interpretatio satis iuuatur ex verbo illo permiserunt, de cuius natura est, vt importet dispensationem, *cap. primo de aetate, et qual. lib. 6. gloss. in c. litteras de filiis Presbit. Dec. cons. 542. n. 8.* Addunt *Accurs. Bar. et reliqui in d. l. generaliter,* quod in omnem euentum, cum dispositio illius text. sit posita in pandectis, illi censetur derogatum per dispositionem *d. l. fin. C. de iudaeis,* cum vltima derogẽt prioribus, iuxta tradita *in l. pacta nouissima C. de pact.* Istae praefatorum Patrum interpretationes licet improbandae non sint, verior tamen apud me est sensus *Alciati lib. 3. disput cap. 8.* quo loci pluribus demonstrat Vlpian. ibi, sub iudaeo-
3 rum, & iudaicae superstitionis vocabulo, non de iudaeis, sed de Christianis sensisse, propterea quod Gentiles, qualis erat Vlpianus, religionem Christianam tunc ex iudaeis nascentem, iudaicam superstitionem appellabant, vt constat *ex Tacito, Plinio,* & alijs quos allegat, quibus addi possunt integrae lucubrationes impij illius Apostatarum Principis Iuliani, cui licet Christianũ nomen esset notissimum, in eoque à teneris annis esset institutus; nihilominus post Apostasiã contractam, vt Gentiles etiã in hac parte imitari videretur, Christianos semper Galileos appellabat, eo quia christum profitentur, qui Galileus erat. Et licet non ignorem aduersus hunc Alciati intellectum nonnulla scripsisse *Marquardum de iudaeis par. 2. c. 6. n. 26.* ni-

nihilominus in illorum refutatione non insisto, cum quilibet etiam mediocriter versatus animaduertere facile possit, Marquardum Alciati sensum non fuisse
4 assequutum. Quod vero attinet ad scripta *per Zas.* eius opinio in ea parte, in qua contendit, quod præter Romanum Imperatorem infidelis potest eligi Rex, aut Imperator inter Christianos auctoritate Iurium nuper allegatorum, & cõmuni omnium scribentium calculo refutatur, adeo vt electio de infideli facta, sit nulla ipso iure, vt præter allegatos est, *Test. in c. Venerabilẽ, §. nunquid enim de elect.* *Clem. Rom. in princ. de iureiur. ibiq; Card. in 2. not. glos. in l. spadonem* §. *iam autem verb. cultus, de excus. tut.* Neque argumenta quibus Zas. vtitur aliud concludunt quam primum in Regibus, qui dominantur in partibus infidelium, Secundum vero quod Iulianus retinuit imperium post Apostasiam, quod quidem argumentum non pertinet An potuerit eligi, sed an fuerit Imperio priuatus. Firma ergo sit Conclusio iudæũ, & infidelem esse incapacem iurisdictionis inter Christianos, quæ extenditur.

Primo, vt procedat, siue iurisdictio sit ordinaria, siue delegata, vt de primo
5 *est test. in l. fin. C. de iudæis, Auth. iusiurandum, quod præstatur ab his, verb. Christianum collat.* 2. *ibiq. Bart. & iterũ, Bar. & Fulgos. in l. fin. C. de postulando idem Bar. cons.* 16. *viso quodam processu circa fin. lib.* 2. *Alex. cons.* 75. *ante nu.* 2. *lib.* 5. *Camerar. in cap. imperialis, verb. iudæus*, De secundo vero scribit *Alber. in d. l. fin. C. de iudæis, Iacob. de Nigris in rubr. ff. de offic. eius, cui est mand. iurisd. num.* 13. qui remouet argumenta, quæ possent in contrarium afferri: *Hoyed. de incompatib. par.* 1. *sub nu.* 1. *circa fin.*

Extenditur secundo, vt procedat, si ue lis sit inter solos Christianos, siue sit inter Christianum, & infidelẽ, vt apertè
6 probat *text. in l. si qua, C. de iudæis, ibi, si qua inter Christianos, & iudæos.*

Extenditur tertio, vt procedat etiam quando lis est inter solos iudæos, vel alios infideles, quia nihilominus non posset infidelis inter eos procedere in for-
7 ma iudicii, vt est *text. expresus in d. l. iudæi 6. C. de iudæis*, qui sine controuersia loquitur in causis, quæ vertuntur inter solos iudæos, vt animaduertunt *Ferrar. caut.* 24. *Cepoll. cons.* 75. *col.* 2. *in princ. vers. Sed veritas, Surd. decis.* 133. *num.* 4. & ratio est, quia iudicium coactiuum, siue exerceatur inter fideles siue inter infideles semper est iurisdictionis, qua infideles sũt prorsus incapaces, *l. penul. C. de postul. cum aliis supra alleg.*

Extenditur quarto, vt procedat siue versemur in causis, quæ ad forum, & leges pertineant, siue quæ spectent ad superstitionem iudæorum, vel infidelium
8 *iuxta test. in l. iudæi* 7. *C. de iudæis.* Quem tamen intelligunt *ibi Bar. & Fulgos.* vt procedat, quando causæ, quæ pertinent ad superstitutionẽ, veniunt examinandę incidenter, ve'uti si agatur de validitate, vel inualiditate matrimonii, secus si principaliter, quia tunc examinãtur per eorũ Rabinos, seu Superiores.

Extenditur quinto, vt infidelis inter Christianos neq. possit esse defensor Ciuitatis, vel consequi alium Patriæ hono
9 rem, *d l. fin. C. de iudæis Ancbar. cons.* 271. *de titulis criminum, n.* 2. *Barb. cons.* 63. *col.* 2. *lib.* 4. *Rol. cons.* 35. *num.* 41. *lib.* 2. *Ias. in rubr. ff. de iust. & iur. n.* 8. *Crot. in rubr. de nou. oper. nunc ante n.* 12.

Extenditur sexto, vt iudæus, vel infidelis inter Christianos neque possit esse Gabellarius iurium Fiscalium, *vt fuit constitutum in concilio Matisconensi* 1. *c.* 13. *tom.* 2. *consil. & in cap. penult. de iudæis, vbi dicitur, quod si contingat Principem vendere gabellas iudæis, debet ipse*
10 *Princeps deputare Christianum, per quem sine Christianorum iniuria infideles iura fiscalia consequi possunt, ibiq; hoc adnotant Doct. & præsertim Abb. Guttierez, de Gabell. q.* 132. *n.* 5. *vbi variis Catholicorum Regum legibus apud Hispanos ait esse dispositum.* Et eadem ratione crederem, quod quamuis iudæus possit esse ratiocinator priuatorum, vt *in l. spadonem*, §. *ia n autem, ff. de excus. tutor.* tamen non potest esse Ratiocinarius Ciuitatis neq. Fisci, tũ quia hoc est
11 munus publicum, *Bar. in l.* 1. §. *cura-*

carnis

carnis ff. de offic. Præf. Vib. & in l. 1. ff. Nautæ, Caupon. & Stabul. Garz. de expens. & melioram, cap. 24. nu. 26. Franc. *Munnoz. de ratiocin. admin. cap. 8. nu. 5.* cuius publici muneris infideles, sunt prorsus incapaces, *d. l. fin. C. de iudæis, cap. nulla officia 54. dist.* Tum etiam quia auctoritate officii muniti, possent Christianis iniustitias plurimas inferre, quod est contra *Test. in l. fin. C. de iudæis, & in d. cap. penul. extr. eod. tit.*

Ex[c]enditur se primo, vt committens officium publicum iudęo, vel infideli inter Christianos, debeat nedum puniri,
12 sed dicatur sacrilegium committere, *cap. nimis §. Sacrilegus 17. q. 4. Anan. in d. cap cum sit, ante num. 3. de iudæis.* Prædicta declarantur ne procedant in officiis, & administrationibus rerum concernentium ad ipsos iudæos *l nemo exterus, C. de iudæis,* & ita procedere potest opinio Florian. de Sancto Petro, quem refert, *Anan. in cap. cum sit sub num. 1. versic. Ex quo infertur, & vers. Et quod inter se, de iudæis. Abb. ibidem, nu. 1. Ias. in rubr. ff. de iust. & iur. num. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Iudæi non possunt esse arbitri necessarii inter Christianos.*
2 *Iudæus non potest esse arbiter voluntarius.*
3 *Infamis potest esse arbiter.*
4 *Iudæi reiiciuntur a iurisdictione inter Christianos respectu causæ, et respectu personæ.*
5 *Argumentum a* Contrario *sensu, est validum in iure.*
6 *Ab arbitrio, vt quis repellatur sufficit, vt sit indecentia.*
7 *Laicum arbitrari in causis spiritualibus decet.*
8 *Arbiter non habet iurisdictionem formalem sed effectiue.*
9 *Arbiter in Procedendo debet seruare ordinem iudicii.*
10 L*aicus non potest arbitrari in causa Ecclesiast. respectu honestatis.*
11 *Compromissium fatum, in iudæum, & Christianum an valeat.*
12 *Compromissum factum in Christianum, et iudæum, cum clausulam insolidum sustinetur in persona Christiani.*
13 *Compromissum factum Christiano, & iudæo quorum vnusquisque debeat iudicare an sit nullum.*
14 L*aicus cum auctoritate* Superiore *potest arbitrari simul cum clerico in causa spirituali.*
15 *Magis dignum trahit ad se minus dignũ.*
16 *Compromissum factum in liberum, & seruum, vitiatur in totum.*
17 *Incapacitas socii quando vitiet.*
18 *Iudæus inter Christianos, an et quomodo possit esse arbitrator.*
19 *Deportatus potest esse arbitrator.*
20 *Excommunicatus potest esse arbitrator.*

ARGVMENTVM.

An iudæus possit esse Arbiter inter Christianos.

CAP. XXIII.

Ne contingat errore decipi, plures sunt distinguendi casus. Primus si loquamur de Arbitrio necessa rio, & citra controuersiam dicẽ-
1 dam est iudęum non posse esse Arbitrum, quia tales Arbitri dicuntur habere iurisdictionem, cuius iudæi, & infideles in Terris Christianorum sunt incapaces, *Bar. in l. fin. C. de iudæis, ibique Bald. in 2. notab. Aretin. & Ias. quos refert, & seq. Marq. de iudæis par. 2. cap. 6. num. 24. Foller. in Const. Regni tit. de iudæis num. 24.*

Secundus est casus, si loquimur de Arbitro voluntario, & compromissum est factum tantum in persona iudęi, &
2 tunc quod neq; possit esse Arbiter voluntarius tenet *Fulgos. in l. si qua in fin. C. de iudæis, Io. Bapt. in tract. de Arbitr. lib. 4. cap. 9. vers. quid de iudæo, & cap. 17. vers. Sed ego clarè, Blanch. de compromiss q. 2. num. 20. Marquar. de iudæis par. 2. cap. 6. n. 23.* Licet enim, vt ipsi in-

2 inquiunt Arbitri non habeant iurisdictionem, negari tamen non potest, quin similem quandam habeant potestatem, cum arbitria sint redacta ad similitudinem iudiciorum, *l.* 1. *& l. quamuis, & l. idem Pomponius*, §. 1. *ff. de recept. arb.* Contrariam opinionem tenet, *Specul. tit. de arbitr. sub num.* 10. *vers. idem in dæo, Bart. cons.* 16. *viso quodam num.* 1. *vers. nam iudæi lib.* 2. Ducuntur Primo auctoritate, *Test. in l. iudæi* 17. *C. de iudæis*, Verum ille Testus (sit pace tantorum Patrum dictum) non meruit allegari, quia manifestè loquitur inter iu-
3 dæos, & sic inter infideles. Secundo quia etiam infames possunt esse Arbitri voluntarii, *l. pedius, vbi gloss. & Doct. ff. de recept. arbitr.* Huic etiam Argumēto possumus respondere negando paritatem siquidem Catholicus, quamuis
4 infamis repellitur respectu personæ, infidelis vero repellitur non solum respectu personæ, sed etiam respectu causę, dum non deceat infidelem Causas agere Christianorum, *Aeg. l. fin. C. de postulan. & c.* 1. *extra de Arbitr.*

Quare verissima mihi videtur sententia Fulgos. Primo, per *test. in l. iudæi*, qui cum permittit iudæos inter iudęos posse esse Arbitros, satis videtur à contrario sensu firmare, quod nequeant esse Arbitri inter Christianos: valet enim
5 argumentum à contrario sensu. *l.* 1. §. *huius rei, ff. de offic. eius*, & in materia prohibitoria respectu infidelium, *Corn. consil* 65. *licet in hac sub num.* 1. *lib.* 2.

Secundo, quia ad effectum, vt quis re-
6 pellatur ne possit esse Arbiter in aliqua causa, sufficit quod indecens sit, vt ipse in tali causa arbitretur, *cap. contingit*, 8. *de arbitr. vbi hac sola ratione laicus repellitur ne possit esse Arbiter in causis spiri-*
7 *tualibus, quia indecens est, vt in talibus causis laicus arbitretur, & hoc ibi declarat Abb. sub num.* 1. *versic. vltimo nota, & latius in cap. per tuas, sub num.* 3. *vers. nec obstat, eod. tit. Io. Bapt. de Arbitr. lib.* 4. *cap.* 17. *vers. Sed ratio*, *Blanch. de compromiss. q.* 1. *principali num.* 64. *vers. Non obstat lex.* At nemo negabit indecens esse vt iudæus, vel alter infidelis arbitretur in causa fidelis. Ergo. Minor probatur dupliciter.

8 Primo, quia licet Arbiter non habeat iurisdictionem formaliter, tamen eam habet effectiue, tum quia in procedendo debet seruare ordinem iudicii, *Bald.*
9 *in l.* 1. *ff. de recept. arbiter.* Tum etiam quia sententia debet exequi per iudicē, *d. l. iudæi* 7. *in fine, de iudæis, l. cum antea, C. de arbitr. ibique Balb. Abb. in dict. cap. per tuas, ante num.* 2.

Secundo probatur, quia indecens reputatur, quod laicus arbitretur in causa spirituali, *d. cap. contingit, de arbitr.* Ergo indecētius reputari debet, quod iudęus, & infidelis arbitretur in causa fidelis;
10 Consequentia probatur, quia laicus prohibetur arbitrari in causa spirituali respectu honestatis, non autem respectu incapacitatis, *Abb. in d. cap. per tuas, sub num.* 3. *vers. Non obstat, de arbitr.* Infidelis verò prohibetur respectu incapacitatis, *argum. l. fin. C. de iudęis, & l. fi. C. de postul.*

Tertius est casus, quando compromissum est factum in persona vnius Christiani, & alterius iudęi, & in tali casu quod iudęus inter christianos nō possit esse Arbiter simul cum alio christiano sentire videtur, *Ioannes Baptista in d. tractatu de Arbitr. lib.* 4. *cap.* 17. *num.* ·.
11 Contrarium tenet *Bart. d. consil.* 16. *lib.* 2. Mihi duo videntur distinguere casus. Primus, quando factum est compromissum in christianum, & iudæum cum clausula, in solidum, & tunc licet vitietur in
12 persona iudæi, tamen subsistit in persona fidelis, quia est perinde ac si fuisset totaliter tributum arbitrium fideli, *l.*
13 *pedius* 7. §. *in seruum iuncta, l. seq. ff. de recept. arb. l. non distinguemus*, §. *cum in plures, ff. de recept. arbitr.* Secundus est casus quando compromissum est factū in christianum, & iudæum, qui omnes debent dicere sententiam, & tunc pro opinione Bart. perpendi potest, *test. in cap. per tuas*, §. *quod autem, de arbitr. vbi licet laici non possint arbitrari soli in*
14 *causis spiritualibus, tamen possunt cum auctoritate Superioris iuncti simul cum Clerico, quia in tali casu non potest dici sim-*

simpliciter compromissum auctoritate scribunt glos. in cap. contingit verb. spiritualibus, ibiq. Abb. num. 4. de Arbit. Host. in summa tit. de arbitr. sub num. 6. versic. secus si laicus Anchar. consil. 98. quod incipit istam quaestionem in prin. Roman. consil. 299. num. 4. Soccin. consil. 168. colum. penult. versic. in casu autem nostro Aretin. Barb. & Felin. in cap. 2. de iudiciis, Blanch. de compromiss. quaest. 2. personali ante num. 65.

Pari ergo ratione potest arbitrari in fidelis simul cũ fideli, quia in dignitas infidelis absorbetur a dignitate fidelis. Coeterũ pro opinione Io. Bap. facit *Test. in l. pedius 7. §. in seruum, ff. de recept.*
16 *arbitr. vbi compromissum factum in liberum, & seruum, propter incapacitatem serui vitiatur in totum.* Sic ergo debet vitiari cõpromissum factũ in fidelẽ, & iudaeum propter incapacitatem iudaei. Ego hanc opinionem puto veriorem, hac vna ratione suffultus, nimirum, quia quando incapacitas prouenit propter honestatem simpliciter, tunc incapacitas vnius non vitiat, sed absorbetur ab alio tanquam magis digno, vt in casu
17 *d. cap. per tuas, de arbitr.* Quando vero incapacitas prouenit respectu personae, tunc incapacitas vnius vitiat totum, vt *in d. §. in seruum, ita Abb. in d. cap. per tuas num. 3. Lanfranc. de arbitr sect. 2. §. hactenus num. 24. vesic. octauo quaero, Io. Baptista d. cap. 17. num. 2. Blanch. de compromiss. d. quaest. 2. num. 65.* Cum ergo incapacitas iudaei in arbitrio proueniat non solum respectu honestatis, sed etiam respectu personae, vt supra conclusum est, merito eius persona fideli adiuncta vitiat compromissum.

18 Quartus, & vltimus est casus, si quaerimus, an iudaeus inter Christianos possit esse arbitrator, & quod esse non possit, tenuerunt *Camill. Borell. in tract. de compromiss. §. 1. gloss. 4. num. 105. Ant. Henrigius in tract. de fide iust. cap. 8. nu. 120.* Contrarium tenet *Bart. d. consil. 16. num. 1. lib. secundo.* Mouetur triplici ratione.

Primo, quod etiam Deportati, (qui
19 amittunt omnia, quae sunt iuris ciuilis,) *l. 2. §. 1. ff. de poenis, l. amissione, ff. de capit. dimin.* possunt esse Arbitratores, *l. ex facto §. ex facto. ff. ad Trebell. l. cum Pater. §. haereditatem, ff. de legat. 2.* Ergo multo magis infideles apud nos habitantes, qui retinent ea, quae sunt iuris ciuilis, *l. iudaei 7. C. de iudaeis.*

Secundo quia licet iudaeis interdicantur publica officia, *d. l. iudaei, & l. fin. C. de postul.* retinent tamen ea, quae sunt facti, prout sunt arbitramenta, *l. sed si in seruum, §. si quis iudex, ff. de arbitr. d. l. ex facto, §. ex facto.*

Tertio quia plures prohibentur esse iudices, & arbitri, qui non prohibentur esse arbitratores, cuiusmodi sunt iudex, & infamis, *l. pedius vbi glo. ff. de arbitris glo. in l. sed si in seruum, §. si quis iudex. ff. eodem.* Ego veram arbitror opinionem Bart. non quidem simpliciter, sed cum temperamento, dummodo arbitramentum non feratur per uiam sententiae, siue laudi, sed uti mediator, seu Proxeneta, alias militarent in Arbitratore rationes, quae militant in arbitro, & iudice. Ducor ex his, quae in simili tradit *Io. Andr. in cap. dolo, de reg. iur. lib. 6. quem sequitur Blanch. de compromiss. quaest. §. personali sub num.* 9. ubi, quod cum arbitramentum sit facti, potest Excommunicatus esse arbitrator, si arbitramentum non feratur per uiam laudi, seu sententiae sed uti
20 simplex mediator, uel Proxeneta, ex cuius ordinamento partes ad inuicem componerent, ita quod actus firmaretur ex ipsarum partium compositione.

SVMMARIVM.

1 *Iudaeus non potest inter christianos exercere officium Aduocati.*
2 *Iudaeus audens exercere munus* Aduocati *punitur exilio.*
3 *Iudaeus coram iudice iudaeo, seu infideli potest exercere officium* Aduocati.
5 *Iudaeus potest pro se ipso causam agere.*

ARGV-

ARGVMENTVM.

An iudæus possit inter Christianos exercere officium Aduocati.

CAP. XXIV.

Non posse iudæum inter Christianos exercere officium Aduocati, docemur, *ex l. fin. C. de postul. quæ est repetita in l. nemo 15. C. de Episcop. Aud. & vtrobiq. Bart. Bald. Salicet. Fulgos. & reliqui, cap. nemo el 1. de poenit. dist. 1. Bart. in l. 1. num. 12. C. de nouo Cod. facien. Bald. in l. prouidendum n. 1. versic. Item qui non est fidelis, C. de postul.*
1

Extenditur Primo, vt si iudæus, vel infidelis audeat exercere munus Aduocati, ab officio remotus, punitur poena
2 perpetui exilii, & confiscationis bonorum, *d. l. fin. C. de postulan. ibi stylum proscriptionis, ac perpetui exilii specialiter sustinebit*: Quinimo si Iudex passus fuerit iudæum sub eius administratione, Aduocationis officio fungi, punitur cōfiscatione meditatis bonorum, & poena exilii per quinquennium, *d. l. fin. vers. sciturus etiam cum aliis alleg.*

Limitatur Primo ne procedat si quando casu aliquo (qui tamen apud christianos contingere non solet) iudicium
3 agitaretur coram iudice infideli: nam coram illo potest iudæus, & alter infidelis Aduocati officio fungi, *Salic. in d. l. fin. C. de postul.*

Limitatur secundo, ne procedat in causa propria ipsius iudæi, quia si habeat legum peritiam, non prohibetur pro se ipso causam, agere secundum
4 *Marq. d. cap. 7. num. 3. versic. Concludit par. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Iudæus non potest consequi gradum Doctoratus.*
2 *Iudæus non potest consequi gradum Doctoratus, etiam quod polliciatur se non exerciturum.*
3 *Medicus, vt quis dicatur, non requiritur Doctoratus.*
4 *Iudæus callens medicinam, per priuilegium Principis potest exercere.*
5 *Licentia promouendi ad Doctoratum, in iure ciuili, vel canonico iudæo non conceditur.*

ARGVMENTVM.

Iudæus an possit adipisci gradu doctoratus.

CAP. XXV.

Negatiuam opinionem firmant *Bart. in fine C. de iudæis, vbi testatur sic in facti contingentia de illo Anno respondisse, & in d. l. fin. C. de postul. & in l. 1. C. de nouo Cod. facien. num. 12. Host. in summ. tit. de iudæis num. 5. Anchar. in clem. 2. de magistris Abb. in cap. cum sit in princ. de iudæis, & in cap. proposuisti in fine de probat. & in cap. iudex num. 4. de sestib. Anan. in d. cap. cum sit num. 5. de iudæis Ias. in rubr. ff. de iust. & iur. num. 4. Felin. in cap. 1. num. 4. de iudæis Dec. qui testatur, de communi consil. 161. num. 2. versic. 3. considerandum, Guidop. decis. 388. quæ incipit. Quo vero ad Doctores, num. 9. Marq de iudæis par. 2. cap. 7. nu. 1. Rom. sing. 105. num. 1. Foller. in const. Regni tit. de iudæis, num. 25. & seq.* Ratio est, quia Doctoratus est dignitas, cuius iudæi sunt incapaces, *Bart. in d. l. fi. C. de iudæis.*
1

Et hoc quidem procedit Primo, etiamsi iudæus polliceretur se non exerciturum munus Doctoris, quia ad effectum vt repellatur, sufficit quod consequatur potestatem Doctoratus, *Abb. in d. cap. proposuisti in fine de probat. quem sequitur Marq. de iudæis loco cit.* Procedit 2. etiam in Doctoratu in medicina *Anan. in rubr. extr. de iudæis num. 5.* Et licet apud nos non desint iudæi, &
2
3 alii infideles, qui medicinam exerceant inter eos, hoc tamen fit, quia vt quis dicatur medicus non requiritur Doctoratus, cum etiam Serui medici esse possint

sint, *l.* 1.*§.nec autem* C. *de comm. Seru. manumiss.* Bald. *in l. Sciendum vers. dictum in fine, ff. de adil. edict. Marquar. loco cit. num.9.*

Verum quia Reipublicæ interest, ne quilibet imperitus medicinã exerceat, & sub medicinæ velamine plurimos perimat impune, *l.* 2. C. *de profess. & medic.lib.*10.*ibiq.* Bar. *Oldr.cons.* 18. *in princ.* ideo praxis inoleuit vt si quando iudæus in arte medica valeat, soleat princeps ex gratia relaxare iuris habenas, illiq;cõcedere licẽtiam,vt possit in medicina doctorari, vt testãtur *Staph.de grat. tit.de prorog.expect. Mand.de sign. litt.grat.sub rubr.licẽtia Doctorãdi,vers. iudæis concedi*, subdens iudæis non concedi licentiam, vt possint promoueri ad legum doctoratum, & tantominus vt doctorari valeant in iure Pontificio, propterea, quod leges ad Dei obedientiam præsertim diriguntur, ideoq; sacratissimę vocantur, *l. leges sacratissimæ C.de legib.l.*1. *§. proinde* C. *ne filius pro Patre.*

SVMMARIVM.

1 *Iudæus non potest esse Procurator Principis.*

2 *Neque Medicus Principis.*

3 *Procuratoris officiorum an sit vile.*

4 *Iudæus non potest exercere officium Procuratoris priuati in curia principis.*

5 *Procuratores in curia Romana dicuntur militare in curia principis.*

6 *Procuratoris officium in curia Romana Est honestissimum.*

7 *Procuratores plures in curia ad magna officia assumpti.*

8 *Procuratoris officium in curia Romana non exercent nisi Doctores.*

9 *Iudaeus non potest esse procurator neque in curia* Romana *neq; extra.*

10 *Iudaeus exilio damnatus ex quo audebat in vrbe exercere munus procuratoris.*

11 *In prouincia Marchiae an, & quomodo Iudaei possent fieri procuratores.*

ARGVMENTVM.

An iudæus possit esse Procurator.

CAP. XXVI.

I loquimur de procuratore principis, est indubitata conclusio iudæum, non posse procuratorem esse, tum quia talis procurator di-
1 citur habere dignitatem, *l. nemo praefectus C.de dignit.lib.*12.*§.fin. vbi notatur inst.de except. Foller. in const.regn.tit. de iudaeis n.* 34. tum etiam quia si iudæus non potest esse gabellarius, vel exactor iurium fiscalium, *cap.fin. de iudaeis*, tanto minus potest esse illorum protector,& Defensor, argumento 4. *et* 5. *multo magis* C. *de sanct. Episcop.* Ad-
2 ditur quod iudæus non potest esse medicus principis, *Bart.in l.*1.*C.de Comit.Archi.lib.*12.*Anan.in rubr.de iudaeis Foller.loco cit.n.* 45. Ergo tanto minus procurator, cum officium Medici respiciat personam principis vti priuatam, officium vero procuratoris vti publicam. Si vero loquimur de procuratore priuato iudæum non prohiberi exercere officium procuratoris, scriptum reliquit, *Bal. in l.spadonem,§.iam autem ff.de excus.tut.quem sequuntur Anan.in d.rubr.de iudaeis num.* 8. *versic. ex quo infert Soccin.consil.* 62.*num.*14.*lib.*1.

Sed hæc opinio non modicam de iure patitur difficultatem, veluti quæ tan
3 tum ea nititur ratione, quod officium procuratoris sit vile, quam rationem plerique merito impugnant, & nouissimè, *Vincent. Mancin. in tract.de iuramento par.*3.*art.*1.*a num.*15.*vsque ad fi.*
4 *ad quem lectorem reiicio*. Et quicquid de hac controuersia sit, certum est ex omnium sententia recipi, eam non procedere in ijs, qui munus procuratoris exercent in curia principis, quia cum illam vilibus, & infamibus ingredi non liceat, pręsertim ad munus aliquod exer.

exercendum, *l. sed & miles, §. sed ignominia, ff. de excus. tutor.* inde resultat, vt qui tale munus exercent nequeant viles reputari, *Bald. in rubr. de offic. iud. ante fin. & iterum in l. reum criminis in fine, C. de procur. Io: Lupi, in cap. per vestras, §. 9. num. 8.* Et pari ratione non procedit in Procuratoribus illustrium personarum, *Bald. in l. Cassius, num. 6 ff. de Senat Tiraq. de Nobil. cap. 30. num. 4. & 6.* Quamobrem cum procuratores in
5 Romana Curia militent in curia Pontificis, qui est summus omnium in Terris Princeps, & vt plurimum gerant causas procerum, & Magnatum ex toto terrarum Orbe huc aduentantium, merito non solum iudæi, & infideles ab hoc munere repelluntur, sed tale offi-
6 cium apud omnes honestissimum reputatur, adeò vt in honoribus assequendis nemini sint secundi, nam vt alios ante nostra tempora mittam, qui ex hoc ordine celsas sibi coaptarunt sedes Dignitatum, vel intra paucos an-
7 nos plures, & vidimus ad amplissimos honores euectos, in quibus tam laudabiliter diuersantur, vt exoptandum planè sit plures ex hoc ordine, ad honores assumi. Ex alio etiam officium procuratoris in Romana curia existimatur honestissimum Ad illud enim non nisi Doctorea laurea insigniti accedunt,
8 eorumque officium proprium est iudices tantum in facto instruere, reliquum verò Caussæ pondus Sollicitatoribus relinquunt, adeo quod non immeritò oratores, Causarumque patronos eos appellat eruditissimus Comprouincialis
9 meus, *Grauat in add. ad Vestr. lib. 2. cap. 18.* Ad rem igitur redientes dicendum est iudæum, neque in curia Romana, neque in aliis Tribunalibus, vbi causæ cum dignitate pertractantur fungi posse
10 munere procuratoris, & ob id nuper vidimus iudæum quendam exilio ab Vrbe mulctatum, propterea quod ausus fuerat apud nonnullos, iudices procuratoris officium sibi desumere. Et hæc eo fortius procedunt in prouincia Marchiæ, vbi per peculiares constitutiones
11 iudæus neque in causa ciuili, vel criminali, vel mixta, vt Sindicus, Procurator, vel defensor, pro alio admittatur, sed repellitur omnino, etiamsi pro iudæo quantumcunque sibi coniuncto, vel socio interueniat, Et quicquid per iudæum alieno nomine in iudicio factum fuerit, non valet ipso iure, vt in Constitutionibus *lib. 5. cap. 10.* possunt tamen fieri procuratores ad effectum substituendi christianos, & non alias, *vt in iisdem Constitutionibus loco. cit. Cap. vndecimo.*

SVMMARIVM.

1 *Iudæus inter christianos non potest esse notarius.*
2 *Notarius non dicitur habere dignitatem.*
3 *Notarius fungitur officio publico.*
4 *Notarius dicitur iudex carthularius, & habere iurisdictionem voluntariam.*
5 *Notarii fides magna.*
6 *Notario actuario adhibetur maior fides, quam tabellario.*
7 *Notarius Principis habet dignitatem.*
8 *Iudæus potest esse notarius inter iudæos.*
8 *Consuetudo hebræorum vt testamenta scribantur per Rabbinos.*

ARGVMENTVM.

An iudæus inter Christianos possit esse Notarius.

CAP. XXVII.

Egatiuam opinionem tenēt *Ang. in Auth. iusiurandum quod præstatur ab his Ias. in rubric. ff. de iust. & iur. num. 5. & in rubric. de nou. oper. nunc. num. 7. Marquardus loco cit. nu. 5.* Contrarium tenet *Anan.*

in cap. cum sit sub num. 5. vers. secus in
1 *aliis tabellionibus, de iudaeis*. Prima tamen opinio receptior, & verior videtur, nam etsi Notarius non dicatur habere dignitatem, *l. vniuersitas, & l. si quis pro-*
2 *curationem, C. de decur. lib. 11. Bar. in l. fin. C. de tabell. lib. 10.* negari tamen non potest, quin fungatur officio publico,
3 *cap. cum dilectus de fid. instr. cap. cum P. Tabellio eod. tit. Couar. pract. quaest. cap. 19. sub num. 5. col. 8. vers. sed & si dare. mus*. qui etiam ex pluribus probat Notariatus officium esse honestum. Hinc est quod Notarius dicitur Iudex Cartularius habens iurisdictionem volunta-
4 riam, *glos. in l. 1. verb. Pro Tribunali circa fin. ff. d. iudic. & in l. fin. C. vbi, & apud quem, & in l. rem non nouam, C. de iudic.* cuius iurisdictionis infideles inter Christianos sunt incapaces, *Ias. in rubr. ff. de nou. oper. nunciat. sub num. 3.* Praeterea magna est fides, quae tribui-
5 tur Notario, *cap. illud de praesumpt. cap. ad audientiam de praescript.* haec autem fides dari nullatenus potest infideli qui
6 nullam fidem habet *cap. non potest 2. q. 6.* Et haec indubitare procedunt in Notario actuario, cui maior fides adhibetur, quia creditur illi sine testibus, *cap. quoniam contra de prob.* & assistit iudicibus a Principe deputatis, ob quod reputatur honesta persona, *Couar. loc. cit. vers. secunda conclusio, Menoc. consil. 552. quod incipit, Respondendum num. 8. lib. 6. & ante eos Io. de Platea in l. 1. ad fin. C. de tabular.* Rota decis. 505. *num. 5. par. 1. tom. 2. in recentior.* Et maiori ratione procedit in Notario principis, quia di-
7 citur habere dignitatem, *l. 1. C. de mand. Princip. Bar. in l. 1. C. de dignit. lib. 12. et in l. eadem, §. 1. ff. ad l. Iuliam repetun. Bald. in cap. 1. de feud. guar. Anan. in d. rubr. de iudaeis sub num. 5. vers. nec etiam possit, Marq. d. cap. 7. n. 6. ad fin. vers. tanto minus*. Praedicta declarantur, vt procedant inter Christianos, nam inter iudaeos, vel infideles potest iudaeus, & infidelis saltim tanquam Scriba tale offi-
8 cium exercere, *Ias. in d. rubric. de nou. oper. nunc sub num. 3. versic. Respondetur Marquardus, de iudaeis par. tertia capitulo septimo, numero septimo.*

9 An autem valeat consuetudo inter Hebraeos, quod Periti legis Abrahae habeant potestatem scribendi testamenta & testamentis taliter scriptis adhibeatur plena fides alibi opportunius dicemus.

SVMMARIVM.

1 *Iudaei non possunt habere seruum christianum, extende vers. 3. & seq.*
2 *Filii liberae non debent famulari filiis ancillae.*
4 *Baptizari volens non potest esse seruus iudaeis.*
5 *Seruus iudaei confugiens ad ecclesiam vt baptizetur, efficitur liber.*
6 *Iudaeus recusans dimittere seruum christianum compellitur ad dimittendum per Episcopum.*
7 *Seruus emptus a iudaeo mercimonii causa, si intra tres menses non fuerit expositus venalis efficitur liber.*
8 *Tres menses praefixi ad vendendum quando incipiant.*
9 *Pretium duodecim solidorum an sit pretium rationabile, vel voluntarium.*
10 *Iudaeus non potest habere famulum christianum, neque nutricem, neque obstetricem in domo.*
11 *Iudaeus retinens nutricem christianam punitur ab inquisitionibus haereticae prauitatis.*
12 *Princeps saecularis non potest habilitare Iudaeum vt possit habere seruum, aut nutricem christianam.*
13 *Assignatur ratio propter quam iudaei non possunt habere seruum, aut nutricem Christianam.*
14 *Princeps saecularis non potest derogare his quae respiciunt decorem christianae dignitatis.*
15 *Episcopus an possit dispensare cum iudaeo vt possit habere seruum cum nutricem christianam.*
16 *Episcopus nō potest dispensare contra int.*
17 *Iudaei an extra domum possint habere nutricem christianam.*
18 *Episcopus an possit dispensare vt iudaeus habeat obstetricem extra dumum, &*

& quid in casu necessitatis, num. 19.
20 *Elemosynam possumus iudaeis facere.*
21 *iudaeus potest habere seruum ascriptitium christianum in consequentiam ruris.*
22 *Io. de Platea, & Surd. reprobantur.*
24 *Seruis ascriptitiis quae onera possunt a iudaeis imponi.*
24 *Christianus potest construere edificium ad vtilitatem iudaei.*
25 *Christianus potest deferre merces iudaei ad nundinas, & num.* 27.
26 *Tabiena, & Sanchez reprobantur.*

ARGVMENTVM.

Iudæus an possit habere Seruum, vel Nutricem, aut famulum Christianum, cuius occasione expenditur sensus cap. fin. de iudæis.

CAP. XXVIII.

1 Egulariter iudæi seruos Christianos habere non possunt, ita docemur ex *cap.* 1. *&* 2. *& cap. ad haec, & cap. & si iudaeos & c fi. de iudaeis, cap. consuluit el* 3. *vbi glos. Abb. Dec. & reliqui de appell. cap. generalis, §. hoc tunc, & cap. mancipia, & cap. praesenti* 54. *dist. l. vnica, C. ne quis christianum mancip. l. Deo nobis C. de Episc. & cleric.* quibus iuribus suffulti, idem probant *Foller. in const. Regni tit. de iudaeis, num.* 8. *Surd. de alim. tit.* 1. *quaest.* 18. *n.* 9. Ratio est ne filii liberæ filiis famulentur ancillæ, sed tanquam serui a Do-
2 mino reprobati se saltem per effectum operis recognoscant seruos christianorum, *d. cap. & si iudaeos, sed tit.*

3 Extenditur Primo, vt procedat siue seruus fuerit olim christianus, siue fuerit de recenti, aut nunc baptizatus, *c. si quilibet* 54. *dist.*

Extenditur secundo, vt procedat nō solum in baptizato, sed etiam in eo, qui
4 solam voluntatem suam declarauerit se velle baptizari, *d. cap. fin. ibi baptizari volentem de iudaeis, cap. fraternitatem, cum tribus seq.* 54. *dist.*

Extenditur tertio, vt si serui iudæorum, & aliorum infidelium ex eorum Ancillis nati ad Ecclesias fidei causa confugerint, libertate donentur, etiam
5 nullo soluto prętio, *d. l. Deo nobis, C. de Episcop. & Cler. cap. si quilibet* 54. *dist. Abb. in cap.* 1. *suq num.* 2. *versic.* 1. *casu de iudaeis.*

6 Extenditur quarto, vt si post baptismum iudæus, vel alter infidelis recuset dimittere seruum christianum, possit ad id compelli per Episcopum, & ab hac compulsione non detur appellatio, siue illa interponatur ab infidelibus, siue a principe nomine ipsorũ, vt est *text. vbi not. per omnes in cap. consuluit, el* 3. *de appell.*

7 Extenditur quinto, vt si seruus asseratur emptus ab infideli causa mercimonij cunc si intra tres menses fuerit expositus venalis, & emptorem non inuenerit, duodecim solidis pro quolibet bono seruo persolutis, si ille ad Ecclesiã cõfugiēs suã volũtatē patefecerit, liber efficitur, *d. c fraternitatem, §. hi vero, c.* 1. *vbi gloss. in verb. datis extra de iudaeis, cap. fin. eodem.* Si vero intra prædictum tempus venalis non fuerit expositus, statim atq; declarat se velle effici christianum, eripitur in libertatem nullo soluto prætio, *d. cap.* 1. *& fin. extra eodem d. cap. fraternitatem, §. si autem post.* 54. *dist.* tribus autem mensibus elapsis insurgit præsumptio quod fuerit emptus seruandi causa, contra quam præsumptionem non admittitur probatio in contrarium, vt probat *test. in d. cap. fraternitatis in fine* 54. *dist. & tradit, gloss. in d. cap. vlt. in figuratione casus vers. nota quod si iudaeus Abb. in cap. fin ante num.* 1. *vers. sed dictum Hostien.*
8 *de iudaeis.* Quando autem isti tres menses incipiant incurrere vide *Abb. post Hostiens. et Io. Andr. in d. cap. fin.*
9 Potest hic dubitari? An prætium duodecim soildorum præfixum in

d. cap.primo, & fin. de iudaeis, sit prætium stabilitum voluntarie, ita vt temporibus variantibus non mutetur, An vero sit præfixum vti prætium iustum, & rationabile, a deo, vt variante tempore mutetur, & quidem credo esse stabilitum vti prætium rationabile ex *text. in d.cap.fraternitatis, § hi vero*, vbi hæc prouisio fit ad hoc vt hi, quos huiusmodi oportet seruos amittere, ne forsan vtilitates suas irrationabiliter existiment impediri, quod quidē non esset si prætium duodecim solidorum de illo tempore non esset iustum & ideo crederem hodie loco prætii duodecim solidorum esse intelligendum prætium iustum, & rationabile.

10 Extenditur sexto, vt non solum non possint habere mancipia Christiana, sed neq; famulos in eorum familiari seruitio, cuiusmodi sunt nutrices, vel obstetrices in eorum domibus etiam sub prætextu alendorum puerorum suorum, *c. & si iudaeos, & cap. ad hæc, & vtrobique Doct. eod.tit. de iudaeis*, Felin. *in cap. At si Clerici, §. de adulteriis col. fin. de iudaeis* Foller. *in constit. Regni tit. iudaeis, nu. 10. in pragmatica* Caroli *Quinti, Est etiam hoc cautum nouo iure per Constitutionem Pauli Quarti, quæ incipit cum nimis in §. 4.*

11 Quinimmo iure nouo iudæus retinens nutrices contra sacrorum canonum statuta potest puniri etiam ab inquisitoribus hereticæ prauitatis, quia est vnus ex casibus comprehensis in constitutione *Gregorii XIII. 70. quæ incipit antiqua iudæorum.*

Extenditur septimo vt ad prædicta
12 neque possint habilitari, aut tueri per Principem sęcularem, vt probat *test. in cap. consuluit dec. 3. de appell.* nam quod Christiani nequeant esse serui,
13 nec in familiari seruitio iudæorum procedit ex ratione morali, & respiciente decorem christianæ dignitatis nempe ne filii liberæ filiis famulentur ancillæ, & per effectum operis se agnoscant post Christi mortem in quam coniurarunt, seruos esse christianorum, *d. cap. & si iudæos*, cui quidem decori non potest princeps derogare, *argumento test. in cap. si diligenti, de foro competen.*

15 Extenditur octauo, vt neque ad hoc possint habilitari per dispensationem Episcopi, quia ille non potest dispensare contra ius, nisi expresse, vel tacite
16 permittatur, ita concludit *Card. in cap. ad hoc, quem ibi sequitur* Abb. *num. tertio, Soccin. num. quinto vers. extra gloss.* Fel. *sub num. 3. vers. Vtrum autem Episcopus, Anan. nu. 6. versic. sed nunquid.* Qui omnes addūt rationem, quod ista prohibitio tendit ad fauorem fidei, & dispensatio tenderet ad commodum priuatum infidelis, & hoc idem tenet, *Dec. in cap. consuluit il tertio num. quarto de appell. extende tertio, vt neque.*

17 Dubitari solet Primo An saltim extra domum possint habere nutrices, per quas suos infantes lactari faciant, negatiuam opinionem tenuit *Io. And. in d. c. ad hæc, in finalibus verbis, quem ibi sequitur* Butr. *in fine* Anan. *sub num. 5. & 6. vbi quod ita practicatur, & eum sequi videtur ibi* Felin. *num. 3. versic. sed contrarium, Ang. in verb. iudaeos nu. 4. ibique Siluester quæst. 2. dicto 3. Armill. num. 8. Tabiena quaest. 4. num. 5. Azor. tom. 1. lib. 8. cap. 22. quæst. 9. Sanchez ad præcepta Decalogi lib. 2. cap. 31. nu. 19. & 27. Aloys. de leo. in l. 1. num. 20. C. de iudaeis.* Contrarium tenuit *Cardinalis in eod. cap. ad haec in vers. oppono ibique Soccin. sub num. 4. vers. secundus intellectus. Abb. sub. num. 2. vers. Et breuiter, & huius sententiae fuit gloss. ibi in versic. in eorumdem domibus*, Foller. *loco cit. num. 11.*

Prima opinio mihi videtur verior, propterea quod vltra rationem superioritatis hoc vetitum sit potissimum ratione euitandi familiaritatem inter christianos, & iudaeos, *cap. ad haec, de iudaeis*, quę ratio cum militet etiam extra domum merito, &c. *arg. l. illud, ff. ad l. Aquil.*

18 Dubitari solet secundo nunquid saltem Episcopus possit dispensare vt iudæus possit extra domū habere nutricē christianā, affirmatiuā opinionē tenet

Anan.

Anan.in d.cap.ad haec,in fine versic.nunquid. Mouetur, quia cum sint hinc inde opiniones non potest dici, quod dispenset contra ius, vt in simili notatur *in cap. fin.de appell.lib. 6.imol.in cap.ex tuae de cler.non resid.* At hæc ratio mihi non probatur, non enim est bona consequentia, hęc opinio est controuersa, ergo super illa potest Episcopus dispensare, nam hoc dato Episcopus posset super omni iure controuerso dispensare. Quare contrarium tenent *Felin. in d. cap. ad haec versic.subdit; Aloysius de Leo in l. 1. num. 24. C.de iudæis*, Opiniones conciliando dicendum est opinionem felini procedere regulariter, opinionem vero Ananiæ posse procedere in casu necessitatis, nempe quando creaturæ infide-
19 lium propter nutricum, in opiam perirent, nam tunc posset Episcopus dispensare, vt considerat *Fel. loco cit.* Ad quod facit qui licitum est nobis iudæo face-
20 re elemosinam, *Glos. in cap. in eos verb. nihil conferatur, de haeret.* Et quod iudæo pauperi carcerato tenemur alimenta subministrare, vt infra latius dicetur *eod.lib.cap.* 28. Prædicta declarantur primo vt procedant respectu seruitii personalis, secus respectu realis, Vnde potest iudæus habere ascriptitium christianum
21 in consequentiam ruris, quod possidet; *cap.2.§.hi vero per quem ita scribunt ibi Glos.Abb.Anan.Felin.et cæteri extra de iudæis. Marquar. in tract. de iudæis par. 2.cap.5.nu.20.Bero. in cap. 1.sub num. 196. versic. nec etiam prædictis, de const. Siluest.vers. iudæus quaest.2.dicto 2.Angel.num.2.Azor.Moral.inst. tom. 1.cap. 22.quest.8.Sanchez ad praecepta Decalogi lib. 2.cap.31.num.21. Quem text.non*
22 *animaduertere Io. de Platea in l. quemmadmodum n. 9. vers.sed quid si vendidi C.de Agricol.et consil.Surd.de alim. tit. 8.priuil.89.nu.2.* dum scribunt non posse Iudæum emere fundum, cui sunt as-
23 cripti Serui Christiani. Est verum quod non possunt istis ascriptitiis imponere aliquod onus vltra illa, quę peragere debent Coloni originarii, *vt in d.cap.2.* Et pari ratione declarantur secundo, vt Christianus non prohibeatur ædificiũ construere ad vtilitatem iudęorum no-
24 biscum habitantium, *Anan.in d. cap.ad haec sub n. 5.vers.* Et prędicta intelligit,
25 nec non, & merces eorum equis, vel curro ad nundinas deferre, & cetera similia exercere, propterea quod ista non respiciunt seruitium personale, sed reale. Nec est probãda distinctio, quam
26 ex *Tabiena facit Sanchez loco cit.* An iudæus sit præsens, vel absens, quia sufficit quod seruitium non tendat in personam.

Post hæc scripta reperi *Fel. Record. Pium V.sub die 12. Iulii 1566.* mediante persona Cardinalis Vicarii præcepisse ne iudæi, baiulorum, aut vectorum, & aurigarum, seu Carretteriorum in oneri-
27 bus portandis, & in curribus, seu iumentis oneratis ducẽdis christianorũ opera vtantur Cui quidem præcepto per con. trarium vsum video derogatum, vel quia difficilis erat eius obseruantia, vel quia forsan derogat io fuerit obten ta.

SVMMARIVM.

1 *Iudaei filios habent in potestate.*
2 *Filii iudaeorum existentes in potestate patris non possunt testari.*
3 *Iudaeus admittitur ad defensionem filii in causa capitali.*
4 *Substituere potest iudaeus filis impuberibus.*
5 *Filius conuersus ad fidem quoad actus filio praeiudiciales non est in potestate patris, secus quoad actus fauorabiles.*
6 *Ratio quare filius infidelis non potest esse sub potestate patris infidelis.*
7 *Virgo vestalis erat extra potestatem patris.*
8 *Dignitas liberat a petestate patris in praeiudicialibus.*
9 *Priuilegium alicui concessum non tollit abeo fauorem iuris communis.*
10 *Iudaeus conuersus ad fidem retinet ius successionis.*
11 *Item, et suitatis, ac ius transmissionis, etiam haereditate non aedita.*

12 *Iudæus conuersus ad fidem non potest ex hæredari.*

13 *Aequiparatur ingresso in religionem ac debetur illi legitima.*

14 *Statuto stante quod morienti sine liberis in potestate, succedat fiscus, non habebit locum sit iudæus moriatur cum filio, vel filia ad fidem conuersa.*

15 *Idem si moriatur cum filio effecto Episcopo.*

16 *Conuerso ad fidem debentur alimenta.*

17 *Iudæus potest filio substituere pupillariter, declara, vt nu. 20.*

18 *Substitutio pupillaris concernit fauorem pupilli.*

19 *Per conuersionem ad fidem non amittitur fauor qui ante competebat.*

20 *Substitutio Pupillaris est testamentum filii.*

22 *Hæreditas impuberis est diuersa ab hæreditate patris.*

23 *Conuersus ad fidem non potest testari ad fauorem iudæi.*

24 *Qui facit actum nomine alterius debet seruare formam quam seruare debebatis cuius nomine fit actus.*

25 *Iudex subrogatus tenetur ferre sententiam cum iisdem terminis quos tenebatur seruare iudex principalis.*

26 *Subrogatus tenetur dare eandem cautionem quam principalis.*

27 *Forma est seruanda etiam si mutetur persona per quam actus explicatur.*

ARGVMENTVM.

Iudæi an habeant filios in potestate, cuius occasione disputatur, an, et quomodo iudæi ad fidem conuersi succedant parentibus, & An pater possit pupillariter substituere filio impuberi ad fidem conuerso.

CAP. XXIX.

Si loquamur de filiis ad huc permanentibus in iudaismo, tunc
1 licet *Archid. in cap. qui sincera 45. dist. senserit iudæos non habere filios in potestate, nihilominus contrarium, & verius desumitur ex c. 2. vbi adnotant passim Doct. & præsertim Io. Andr. Card. Butr. Anchar. & Abb. de conuers. infidel. Glos. in cap. iudæorum 28. q. Bald. in l. item qui in potestate ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris, Card. in clem. 1. in fine de iudic. Alex. consi. 71. nu. 2. lib. 2. & in l. multum interest. ff. de verb. obl. & cons. 99. nu. 6. lib. 6. & cons. 13. nu. 11. lib. 7. Afflict. decis. 151. num. 4. Paris. qui testatur de magis communi consil. 2. num. 40. lib. 4. Fel. in c. iudæis el 2. nu. 6. de iudæis, præpos. in cap. qui sincera 45. dist. Soccin. cons. 62. nu. 12. vers. secundo pro hac parte lib. 1. Dec. in cap. consuluit el 3. n. 3. & 4. de appell. Picus in l. qui se patris nu. 8. C. vnde liberi, Roland. consil. 35. nu. 29. lib. 3. Marquar. de iudæis par. 3. cap. 4. num. 10. vbi testatur de communi Nauar. cons. 4. tit. de conuers. infidel. Ascan. clem. de patr. potest. effect. 7. num. 6. Surd. qui etiam de magis communi testatur in tract. de alimentis tit. 1. quæst. 18. num. 6. D. conciuis meus* Philippus *Pascbal. de patr. potest. par. 1. cap. 7. num. 4.*

Vnde deducitur Primo filios iudæo-
2 rum non posse testari, cum ad hoc impediantur iure patriæ potestatis, *Bal. in l. nam, & Ciuium, num. 3. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris.*

Deducitur secundo Patrem iudæum admitti ad defensionem filij in causa ca
3 pitali, *Veronen. cons. 75. in crim. Corn. cons. 107. viso themate lib. 3.*

Deducitur tertio iudæos posse filijs impuberibus, & in potestate existentibus pupillariter substituere, cum hic sit
4 effectus patriæ potestatis, *l. 2. ff. de vulg. & pupill. instit. de pupillar. subst. in prin. l. si testamento, & l. præcibus, C. de impuber. & aliis subst. & in specie Rip. in*
5 *d. l. 2. num. 22.* Si vero loquamur de filiis ad fidem conuersis, aut loquimur quo ad actus filio præiuditiales, & quo ad eos non sunt in potestate parentum, quia per conuersionem ad fidem rumpuntur illico vincula Patriæ potestatis, & efficiuntur sui iuris, *glos. in d. cap. iudæorum 28. quæst. 1. Abb. in d. cap. 2. sub num. 7. vers. dic quod per baptismum de conuers. infidelium, & iterum Abb. in d.*

cap.

cap. fin. num. 3. *de hæretic.* Felin. *in cap. iudaei el* 2. *sub num.* 6. *versf. sed per conuersionem de iudaeis Ascan. loco cit. effect.* 77. *num.* 55. *& seq. Surd. de alimentis tit.* 1. *quaest.* 18. *nu.* 4. *Vrsill. ad Afflict. d. decis.* 151. *num.* 9. Cuius rei licet plures soleant assignari rationes, quas impugnat *Surd. loco cit.* hæc tamen mihi consonans videtur, nempe quia Ghri-
6 stianus non debet esse subiectus potestati illius, de quo suspitio esse potest, vt illum ad infidelitatis errorem adducere possit, *d. cap.* 2. *§. cum autem de conuers. infidel.* Item quia si filius familias per patritiatus dignitatem liberatur a patris potestate, *l. fin. C. de consul. lib.* 12. *§. filius fam. inst. quib. mod. iuspatr. pot. sol.* quis patiatur subiici patestati infidelis, eum quem Christus sibi delegit in filium per baptismi Sacramentum? *cap. quia passus de consecr. dist.* 2. *cap. ad hoc de consecrat. dist.* 4. Congruit ad hoc vetus Romanorum institutum, apud quos virgo vestalis simul atque in atrium vestæ deducta, & Pontificibus tradita erat,
7 eo statim tempore sine emancipatione, ac sine capitis minutione, patris exibat potestatem, *Gell. noct. atticarum. lib.* 1. *cap.* 12. Si vero loquamur quo ad effectum filio vtiles, & proficuos, dicendum est esse in potestate, *Felin. in d. cap. iudaei, el* 2. *in fine versf. illud autem, de iudaeis* Rip. *in l.* 2. *num.* 22. *ff. de vulg. &*
8 *pupill.* Dignitas enim liberat a patria potestate tantum in præiudicialibus, secus in illis quæ illi possunt afferre commodum, & emolumentum, *l. nepotes vbi glos. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris Bart. in l.* 3. *in fine, ff. eod. tit. Bal. in. l. Deo nobis, §. hoc etiam num.* 6. *C. de Episc. & Cler. & in l. apud hostes num.* 6. *C. de suis & legit. Castr. in l. sub conditione, num.* 2. *ff. de liber. & posthum. Ias. in l.* 2. *num.* 21. *ff. de vulg. & pupill.* & priuilegium concessum non tollit ius commu-
9 ne quod affert commodum priuilegiato vt notatur *in l.* 3. *§. si emancipato, ff. de contra tab. Bal. in d. l. apud hostes in fin.*

Vnde infertur Primo quod iudæus ad fidem conuersus retinet iura successionis erga Parentes, & reliquos non secus ac prius, quia dignitas adepta per ba-
10 ptismum, non debet reddere illum deterioris conditionis, *cap. iudaei, el* 2. *de iudaeis, Marquar. par.* 3. *cap.* 2. *num.* 12.
11 Et pari ratione retinet iura suitatis, & per consequens ius transmissionis perpetuæ, vt in simili de filio effecto Monaco scribit *Bald. in d. l. apud hostes nu.* 6. *& in d. l. Deo nobis §. hoc etiam nu.* 6. subdens quod si moriatur non adita hæreditate paterna, transmittit hæreditatem, *Castr. in l. sub conditione num.* 2. *ff. de liber. & posthum.*

Infertur Secundo, quod non potest sub prætextu ingratitudinis à parenti-
12 bus exhæredari, *l. Deo nobis §. primo C. de Episcopis, & cler. §. antepen. in fine Auth. de sanct. Episc. Anchar. loco cit. nu.* 2. sed tenetur Pater sibi relinquere perinde ac si Religionem non mutasset,
13 *Felin. in d. c. iudaei sub nu.* 2. quæ omnia confirmata sunt ex Constitutione *Pauli Tertii* 32. *quae incipit, Cupientes iudaeos* vbi subdit vlterius quod etiam filii familias, & in patria potestate constituti, legitima, & quacunque alia portione bonorum patrimonialium, aut matrimonialium, eis integre, etiamsi contra voluntatem parentum fuerint conuersi, etiam parentibus viuentibus debeantur, id quod etiam iuris esse probant *Ioan. Andr. in cap. iudaei de iudaeis, & ibi Felin. num.* 2.

Infertur Tertio quod stante statuto, vel consuetudine quod morienti sine liberis in potestate succedat filius si moriatur iudæus habens filium ad fidem
14 conuersum, talis filius ad effectum excludendi fiscum haberetur in potestate, vt in simili de filio, qui exiit patriam po-
15 testatem per dignitatem Episcopalem scribit *Bart. in d. l.* 3. *in fine ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris Bal. in d. l. apud hostes sub nu.* 6. *versic. consuetudo C. de suis, & legit. & in specie* Felin. *in d. cap. iudaei el* 2. *in fin. de iudaeis Marquar. de iudaeis par.* 3. *cap.* 4. *sub num.* 12. *versic. vnde si extaret consuetudo.*
16 Infertur Quarto quod conuersus ad fidem potest petere alimenta, *Bal. post glos. in l. mater C. de iur. dot. Salic. in l. cogno-*

gnouimus C.de haeretic. Felin.loco cit.

Item, & filia potest petere dotem, *Salic.& Felin.locis ante citatis*.

17 Infertur Quinto patrem iudæum posse substituere pupillariter filio impuberi, & ad fidem conuerso, quia cum talis substitutio concernat merum fauo-
18 rem impuberis, *l.Iulianus ff. de acquir. haered.inst.de pupillar.subst.in princip. in verbis finalibus, & §.igitur eod. tit. glos. in l. ex tribus C. de inofficioso testamento ias.in l.2.nu.22.ff.de vulg. & pupill.* talis vtique fauor non tollitur per conuer-
19 sionem ad fidem, vt in specie firmat *Rip.in l.2.num.22.quem sequitur Marq. d.cap.4.sub nu. 4.vers. & ex praedictis.*
20 Hoc ego ita demum verum puto, quatenus substitutio fiat ad fauorem Christia-
21 ni, secus si substituatur iudæus. Moueor quia substitutio pupillaris est testamentum filii, *d. §. igitur inst.de pupill.* atque
22 hæreditas filii impuberis est separata ab hæreditae patris testantis, *l.2.§.in hereditate, vers. Si etiam impuberi ff.de haered.vel act. vend.* Ideoque sicuti filius
23 non posset testari ad fauorem iudæi, vt latè probabitur *infra hoc eod.lib.cap.39.* ita neque potest pater, qui dum testatur pro filio debet seruare qualitates, quas teneretur seruare filius, vt in simili scribit *Bal.in l.si puella C.si emani-*
24 *cip.alienat.fuerit*, vbi quod Episcopus succedens loco Exequutoris, qui de mandato testatoris debebat distribuere in pauperes cum consilio prioris prædicatorum, tenetur eandem formam seruare, quam tenebatur seruare Exequutor,
25 *& Bal.sequitur Felin.in cap.cum accessissent nu. 18.de const.* Facit etiam quod iudex subrogatus inferenda sententia tenetur seruare eosdē terminos substātiales, quos tenebatur seruare iudex principalis, in cuius locum est subrogatus *Verall.dec.261.par. 2. &* Quod subrogatus tenetur dare eandem cautionem quam dare tenebatur principalis, vt respondit Rota in *Romana officii 5. Iunii 1604. coram Reuerendissimo D.*
26 *Coccino Rotae Decano*. Et quod super bonis subrogatis remanet eadem obligatio Cameralis quæ erat in primis vt censuit *Rota in Romana census 10. Iunii 1602 tunc R.P.D.Ludouisiò, nunc Sanctissimo Domino Nostro, Gregorio XV.* Et demum facit ratio, quia quando vnus fungitur vice alterius, licet in faciendo sit mutata persona, debet tamen eadem forma seruari, *Bal.Felin. Marsil.& Barbat.quos refert, & sequitur Gabr.tit. de regul.iur.conclus.2.nu.30.*

Licet ergo lex præstet facultatem patri vt vice filii testetur, tamen in testamento condendo tenetur ipse pater induere filii personam, ac se gerere ita sicuti filius genere se deberet.

SVMMARIVM.

1 *Et 2. Referuntur Doctores vtriusque partis.*
3 *Opinio Bar. quoad tutelam iudaeorum probatur consuetudine.*
4 *Iudæus per baptismum liberatur à patria potestate.*
5 *Familiaritas inter christianū, et iudaeum prohibita.*
6 *Suspectus pupillo non potest eius tutelam gerere.*
7 *Inimicia est causa sufficiens vt quis repellatur à tutela.*
8 *Infidelis inimicitias capitales exercet cum Ecclesia.*
9 *Tutelæ officium est pietatis.*
10 *Intell.l spadonem §.iam autem ff. de excus.tut.*
11 *Exclusus ab officiis publicis, intelligitur exclusus quoad honores, non quoad onera.*
12 *Bannitus si desinat esse ciuis, intelligitur quoad honores.*
13 *Priuatus nobilitate intelligitur priuatus quoad ea quæ afferunt vtilitatem.*
14 *Priuatus loco, et capitulo, non intelligitur priuatus in his quæ sunt oneris.*
15 *Statuto stante quæ mercator Vsurarius non habeatur pro mercatore, intelligitur quoad vtilitates.*

ARGVMENTVM.

An iudæus possit esse Tutor Pupilli Christiani.

CAP.

CAP. XXX.

Pinionem negati-
uam tuētur *Bar.*
in rubric. ff. de
1 *iust. et iur. num.*
1. quem ibi sequūt.
tur Ias. a num. 12.
vsque ad fin. Ias.
num. 6. Anan. in
rubr. extra de iudæis num. 7. Roman. in
l. quæ superstites ff. de acquir. hæred. vt
in l pactum num. 11. C. de collat. Anan.
in rubr. de iudæis num. 7. Brun. in tract.
stantibus masculis art. 6. sub num. 60.
versic. & quod iudaei Felin. in cap. cum sit
sub num. 1. versic. item infertur de iudæis,
Soccin. consil 70. num. 6. lib. 1. Roias de
hæret. singul 87. num. 2. Bertach. de ga-
bell. par. 3. quaest. 8. Couar. in clem. si fu-
riosus par. 1 §. 1. sub nu. 7. vers. sed quae-
2 *ritur*. Contrarium tenent, *Fulgos. in d.*
rubr. ff. de iust. & iure num. 2. versic. ratio
tamen. Rom. sibi contrarius in l. 3. §. iura-
ri ff. de iureiur. Barbat. consil. 15. colum.
3. & 4. lib. 1. Crot. in rubr. ff. de nou. oper.
nunciat. num. 8. Marquar. de iudaeis par.
2. cap. 7. num. 14. Ducuntur tantum au-
ctoritate *text. l. spadonem §. Iam autem*
ff. de excusat. tut. 161. Et iudæi, non iu-
deorum tutores erunt, sicut, & reliqua
administrabunt. Quo non obstante non
est recedendum ab opinione Bart. quæ
communi consuetudine, & iure ipso pro-
batur. Communi consuetudine, quia
idem *Fulgos. in dicta rubric. ff. de iust. &*
iur. in fine testatur opinionem Bart. de
3 consuetudine seruari. Item quia passim
videmus in Vrbe Infidelibus pupillis ad
fidem venientibus tutores dari Chri-
stianos, eodemque bonis moribus, &
facultatibus pollentes, quæ consuetudo
sola vim legis haberet, si ius scriptum
deficeret, *l. de quibus ff. de legib. §. ex non*
scripto inst. de iure natur.

Iure probatur primo, quia pupillus
4 statim atque efficitur christianus, libe-
ratur vinculis patriæ potestatis, quia pe-
riculum est, ne pater infidelis illum ad-
ducat ad infidelitatis errorem *cap. 2. vbi*
Doct. de conuers. infidel. Ergo multo ma-
gis debet liberari nexibus potestatis tu-
telaris, tum quia potestas tutelaris est
minor, tum etiam quia subest idē sub-
uersionis periculū. Nec refert si dicatur,
ad euitandum subuersionis periculum,
posse pupillum educari penes alium,
vt in l. 1. C. vbi pupill. educ. deb. quia,
hac ratione attenta, non deberet filius
liberari à potestate patris, videlicet
quia posset educari penes alium.

Secundo si inter Christianum, & iu-
dæum, est prohibita familiaritas, *cap. ad*
5 *hæc de iudæis*, ergo tanto magis potestas
tutelaris, quæ maiorem vim habet, quā
habeat familiaritas, *l. in copulandis C. de*
nupt.

6 Tertio suspectus alicui non potest
eius tutelam gerere, *l. 1. & tot tit. ff. &*
C. de suspect. tut. Tutor autem infidelis
est omnium suspectissimus Christiano
pupillo, *d. cap. 2. de conuers. infid.*

7 Quarto Ad hoc, vt quis repellatur à
tutela pupilli, sufficit si inimicitias ges-
8 serit cum Parētibus pupilli, *l. 3. §. si tutor*
ff. de suspect. tut. At infidelis capitales
inimicitias gerit cum Ecclesia, cuius om
nes christiani sunt filii, *cap. quia passus in*
fin. de consecr. dist. 2. c. ad hoc de consecr.
dist. 4. Ergo.

9 Quinto officium tutelare est officium
pietatis, *l. pietatis C. de excus. tutor.* at in
infideli pietas non inuenitur, ergo.

10 Reliquum est, vt respondeamus ad
text. in l. spadonem §. iam autem, & qui-
dem *Bart. & reliqui communiter in d.*
rubr. ff. de iust. & iur. existimant eius dis
positionem esse antiquatam, & corre-
ctam, idemque existimat, *Felin. in d. cap.*
iudæi el 2. de iudaeis. Alii, prout *Crot. in*
rubr. ff. de nou. oper. nunciat. num. 12.
censent illum loqui per viam dispensa-
tionis. Ego credo Textum illum non
tribuere iudæis ius petendi tutelam,
sed tantum explicare, quod illi ab one-
re tutelari, si quando eis deferatur, excu
sari non possunt; quod recte probant
tum verba Text. tum etiam qualitas ti-
tuli, sub quo est situatus, qui integrali-
ter agit de excusationibus tutorum;
Hoc autem vt rectius liqueat, nosse
oportet, duos esse terminos ad inuicem
dif-

differentes, Alterum, quod quis ius habeat petendi tutelam, cuiusmodi sunt omnes illi, quibus tutela de iure defer. tur, de quibus in, *§. fin. Inst. de capit. cli. min.* Alterum quod quis datus tutor à iudice, vel testatore habeat ius se excu. sandi, prout habere solent plures, de quibus *in tit. de excus. tutor.* Modo iudæi, & coeteri, infideles non habent ius petendi tutelam pupilli christiani ex rationibus supra allegatis, sed quatenus aliqua ratione contingat eos à testatore, vel iudice dari tutores, non possunt a dicto onere se excusare, nam licet sint inhabiles ad eam petendam, ne videantus inter homines omni exceptione maiores computati, tamen hæc inhabilitas non tribuit eis priuilegium excusationis, quia inhabilitatio odiosa operatur tantum, vt inhabilitatus non possit consequi honores, & dignitates, non autem vt excusetur ab incommodo *Bald. An-*
11 *gel. & Imol. in l. eam quam C. de fideicom. vbi quod exclusus ab officiis publicis intelligitur exclusus quo ad honores, non autem quo ad onera.*

Hinc licet Bannitus desinat esse ciuis, tamen hoc intelligitur quoad vti-
12 litatem, non quoad onera, *glos. in l. 2.*
13 *S. nemo ff. de capit. diminut.* Et quod priuatus nobilitate, intelligitur priuatus quo ad honores, & vtilitates, non quo ad onera, quia tenetur illa subire perinde ac si priuatus non esset, *Bart. in l. 1. C. de infam. lib. 10. & repet. l. 1. col. penul. C. de dignit. eodem lib. Rom. in l. si quis in graui §. 1. ff. ad* Sillan. *de malef. verb.*
14 *Sempronium col. vlt.* facit etiam quod priuatus loco, & capitulo non intelligitur priuatus iis, quæ sunt oneris, *Card. in clem. 1. colum. 7. de re iudic. ias. in d.*
15 *rubr ff. de iust. & iur.* Et stante statuto quod mercator vsurarius non habeatur pro mercatore intelligitur quo ad vtilitates, non quo ad onera *Bald. consil. 220. lib. 3. Io. Baptista de Sancto Suer. in repet. l. omnes pupilli num.... ff. de iust. & iur.*

SVMMARIVM.

1 *Infidelis adultus an possit ad fidem compelli, & nu. 6. & seq.*
2 *Domus Dei est Ecclesia.*
3 *Paulus à christo coactus venit ad fidem, Declara, vt num. 15.*
4 *Christi actio debet esse nostra institutio.*
5 *Homines non sunt in sua mala voluntate permittendi.*
7 *Fidem praesumitur non habere qui ad eam venit coactus.*
8 *Baptismus non debet conferri nisi ei qui præsumitur habere fidem.*
9 *Fides naturali ratione suaderi non potest.*
10 *Christus mittens Apostolos non iussit vt gentes ad fidem cogerent, sed vt eos docerent.*
11 *Mansuetudo Christi quos effectus peperit.*
12 *Christi fides nos docet charitatem, & mansuetudinem.*
13 *Exempla referuntur quibus constat Ecclesiae non expedire infideles inuitos ad fidem cogere.*
14 *Infideles cogi possunt ad fidem per instantiam praedicationis.*
16 *Dei arcana scrutari non debemus.*
17 *Ab infidelibus baptizatis ad non baptizatos argumentum non procedit.*
18 *Iudaeus recusans effici christianus non amittit ius succedendi.*
19 *Mulier iudea recusans baptizari, non priuatur dote.*
20 *Iudaei non possunt bonis spoliari eo quia recusent effici christiani.*
21 *Iudaei non possunt grauari gabellis vt tedio affecti efficiantur christiani.*
22 *Pensiones domorum inter hebraeos non possunt augeri.*
23 *Intell. cap. cap. iam vero 23. q. 6.*
24 *Iudaei nequeunt turbari in celebratione festiuitatum.*
25 *Theodorici Regis edictum quoad iudaeos.*
26 *Infidelis petens sua sponte baptizari an possit panitere.*
27 *Baptizatus ficte an sit cogendus ad obseruantiam fidaei.*

ARGVMENTVM.

An iudæi licitè possint ad fidem seu baptismum compelli.

CAP. XXXI.

Ro resolutione duo sunt constituenda capita, primum de iudæis adultis, secundum de ipsorum infantulis; Quo ad primum
Scot. in 4. sent. dist. 4. dist. 9. censuit reli-
1 giose fieri, si infideles cogerentur minis, & terroribus ad suspiciendum baptismum & ad illud postea seruandum, suffultus, primo ex *Lucae cap.* 14. vbi
2 Dominus Discipulis loquens, *Exi (inquit) in vias, & semitas, & compelle intrare, vt compleatur domus mea*, domus enim est Ecclesia, in quam Homines non intrant, nisi per fidem, *cap. maiores de Baptism. cap. 1. de Sum. Trinit.*
3 Secundo, quia Paulus coactus a Christo venit ad fidem, *Actum, cap. 9.* Ergo non incongruit quod infideles cogantur ab Ecclesia, quia omni Christi actio debet esse Ecclesiæ institutio, *cap.*
4 *solemnitates el 2. de consecr. dist. 1.*
Tertio quia Homines non sunt in
5 sua mala voluntate permittendi, sed ad bonum cogendi, vt pluribus probat, *D. Aug. in cap. displicet 23. q. 4.*
6 Quibus non obstantibus iudæos inuitos sine peccato ad fidem compelli non posse docent, *D. Tho. 2. 2. q. 10. art. 8. Riccard. in 4. sent. dist. 6. art. 3. q. 1. ibique Palud. dist. 4. q. 4. Durand. q. 6. Sot. dist. 5. q. vnic. art. 10. Innoc. in cap. quod super num. 8. de voto, ibique Card. in 5. q. & Abb. sub num. 10. vers. ita quod licite, & iterum* Abb. *in cap. sicut iudaei de iudæis, Bald. consil. 316. sub num. 4. versic. quinto iudaei lib. 1. Bald. Nouell. de dot. par. 11. num. 47. Natt. consil. 434. num. 1. & per tot. Marq. de iudæis par. 3. cap. 2. num. 8. Euerard. iun. consil. 36. num. 3. lib. 1. & hac omnium certissima, communisque consensu probata, vt Riccard. & Sot. locis cit. testantur*, Paris. *consil. 2. nu. 17. cum seq. lib. 4.* Pancirol. *consil. 101. Borgnin. dec. 21. nu. 14. de contract. Aloysius de Leo in l. 1. nu. 56. C. de iudaeis.*

Probatur autem primo auctoritate *text. in cap. sicut iudaei, vbi notant omnes extr. de iudaeis, & in cap. maiores §. item quaritur de baptis. & in cap. qui sincera, & cap. de iudaeis, 45. dist. & in cap. ad fidem 23. quæst. 5.* in quibus omnibus ad litteram docemur infideles ad huc non baptizatos ad fidem cogi non debere. Secundo hoc idem agnoerunt Honor. & Theod. Imperatores, *in l. Christianis C. de paganis, et sacrificiis eorum* dum specialiter demandarunt omnibus, qui christiani vere sunt, vt iudæis ac paganis quiete degentibus, nihilque tentantibus turbulentum, legibusque contrarium non audeant manus inferre Religionis auctoritate abusi. Tertio hoc et probat *Tertullian. ad Scapulam in fine, dum inquit, non est Religionis cogere Religionem qua spōte suscipi debet, non vi*, Clemens etiam Romanus *li. 5. recognit. fidem, inquit, esse suadendā, non imponendam*, Quarto probatur ratione, quia qui cogitur inuitus venire ad baptismum non præsumitur habere
7 fidem, *d. cap. sicut iudaei de iudæis.* baptismus autem non debet conferri, nisi ei, qui fidem habere præsumitur, vt late post alios probat, *Sot. in 4. dist. 5. q.*
8 *vnic. art. 8. & art. 10. in 3. conclus. vers. hinc ergo* subdens, quod esset sacrile-
9 gium Infidelem baptizare, *Natt. consil. 434. num. 3.* Quinto quia fides naturali ratione suaderi non potest, non enim est fides, cui humana ratio probat experimentum, *cap. in domo de poenit. dist. cap. venit de consecr. dist. 4.* sed opus est suaderi, supernaturalibus miraculis, ad quam suasionem non est idonea coactio, sed adhibenda sunt media, quæ hu
10 manos animos possint conciliare. Hinc Christus missurus Apostolos ad Gentes, non iussit, vt eos ad fidem per vim cogerent, sed vt prædicatione docerent, inquit enim, Prædicate Euange-
lium

esset trahendum in consequentiam, veluti factum à Domino, cui nemo dicere potest, cur ita facis, vt bene respondet *Turrecrem. loco cit. in respons. ad Secundum, Sot. loco cit. in respons. ad Tertium, cum quibus concordat glos. in d. cap. maiores, verb. contrarium de baptis. vbi quod quæ Diuino iudicio fiunt in consequentiam trahi non debent*, nec enim nostrum est arcana Dei scrutari,
16 & de illis reddere rationem, *cap. si quando, de rescript.*

Ad tertium respondetur, quod ibi D. Aug. loquitur de infidelibus baptizatis, nos autem de infidelibus non baptizatis, inter quos latum est discrimen; Aliud est enim cogi ad suscipiendum nouam fidem, quam nusquam habuit, aliud ad redeundum
17 ad illam fidem, quam semel suscipere placuit, illi enim cogi non possunt ex rationibus hactenus deductis, isti vero cogi debent omnino, ne fides apud eos vilis, & contemptibilis videatur, *cap. quidam de Apostat. cap. contra Christianos de haeretic. lib. 6. cap. plerique de coniecr. dist. 3.* Solutis ergo contrariis remanet firma conclusio iudæos adultos, ad baptismum, siue fidem licite cogi non posse, quæ conclusio ampliatur, vt procedat non solum directe, sed etiam indirecte, ita *Abb. per illum text. in cap. sicut iudæi sub num. 3. versic. Item indirecte de iudæis, Gemin. in capit. qui sincera num. 1. & 2. 45. dist. Borgnin. decis. 21. num. 16. de contract. Bald. nouell. in tract. de dot. par. 11. num. 47. differ. 11. Euerard. iun. consil. 36. num. 3. & 5. lib. primo* pro quibus facit *text. in d. cap. qui sincera & cap. iudæi 45. dist. & reg. l. oratio ff. de sponsal. Vnde*.

Infertur primo, quod iudæus recusans effici christianum, non perdit agnationem, neque ius succedendi paren-
18 tibus, quia alias esset eos spoliare argumento, *d. cap. sicut iudæi, de iudæis & cap. de iudæis 45. dist.* vide latius infra *lib. 10. cap. 7.*

Infertur secundo, quod mulier iudæa, cuius Vir conuersus est ad fidem, si recuset effici christiana, non
19 est sua dote priuanda, quia esset eam cogere ad fidem per indirectum, vt censuerunt *Bald. nouell. & Euerard. locis supra citatis.* Quod quidem est accipiendum ad effectum, ne mulier careat emolumentis dotis, & vt inde consequi possit alimenta, non autem vt dos debeat restitui mulieri, quia debet deseruire pro oneribus matrimonii, iuxta ea, quæ bene tradit *Borgnin. decis. 21. de contract.* Et pari ratione.

20 Infertur tertio, non posse iudæos bonis propriis spoliari, vt hac via coacti veniant ad baptismum, vt pluribus probat, *D. Aug. in homil. 7. Col. vlt. tom. 10. Text. in d. cap. sicut iudæi, de iudæis, & in d. cap. de iudæis 45. dist. vbi hoc expresse scribunt Archidiac. in princip. & Præpos. numero secundo, versiculo solutio dic quod quadam, Gemin. num. 2. Borgnin. d. dec. 21. nu. 15.*

21 Infertur quarto, quod iudæi nequeunt pensionibus, siue vectigalibus extraordinariis grauari, vt illis tedio affecti ad baptismum perducatur, quod probatur primò ex *d. c. sicut iudæi, de iudæis, vbi praecipitur ne quis à iudæis coacta seruitia exigat, nisi quae ipsi tempore praeterito facere consueuerunt*. Ergo ad insolitas exactiones cogi minime possunt. Secundo, quia grauare iudæos extraordinariis exactionibus, nihil aliud est, quam eorum pecunias per vim auferre, At hoc est prohibitum, *d. cap. sicut iudæi, ibi, vel suas pecunias auferre praesumat*, Ergo. Tertio probatur ex *Constitutione Iulii Papae tertii quae incipit, Vniuersis, & singulis, quae est quinta in ordine Bullarii*, in qua hebræis indulgetur ne ab vlla communitate, etiam per viam statuti, possint grauari onere extraordinario, sed quod conseruetur consuetudo, neque possint cogi ad suscipiendum nouum viuendi

modum, nec ad hospitandum equos, vel milites, nisi id, tam christianis, quam Hæbræis generaliter imponatur, & necessitas vrgeat. *Quarto ex constitutione Pii Papæ 4. quæ est 63. & singulis,* per quam Domini domorum existen-
22 tium in septis iudæorum locare tenentur iudæis domos pro pensione à Camerario declaranda, quam postea augere non possunt, ad hoc ne vltra debitum modum in pensionibus grauentur: Quinto hoc ipsum suadetur ex consuetudine vrbis, in qua hebræi in collectis non nisi pro proportionabiliter grauantur. Sexto hoc probat in specie D. *Greg. lib. 4. Regestri Epist. 50. Ad Ciprianum Diaconum Rectorem patrimonii Siciliæ Aloys. de Leo in l. 1. nu. 65. & 66. C. de iudæis.*

23 Contra prædicta videtur *text. in cap. iam vero 23. q. 6. vbi D. Greg. inquit, quemdam nomine Rusticum, qui multæ perfidiæ, & obstinationis erat tanto pensionis onere esse grauandum, vt ipsa exactionis pœna compellasur ad rectitudinem festinare*, & per illum text. hoc innuere visi sunt ibi *Arch. & Præp. ille sub nu. 1. hic vero sub nu. 2. vers. non obstat Marq. de iudæis par. 3. cap. 2. vers. quædam est coactio.*

Sed vt idemmet *Archid. & Præpos. & ante eos glos.* ibi animaduertit, Rusticus ille, de quo D. Gregor. loquitur, erat christianus baptizatus, & in hæresim lapsus, vel alias contumax, & in delicto persistens, & propterea ab eo non bene desumitur argumentum ad infidelem non baptizatum, de quo nos in præsentiarum loquimur, cum illum Ecclesia cogere possit, & debeat *c. 1. 2. et 3. 23. q. 6.* hunc vero cogere nullatenus debeat, *cap. de iudæis 45. dist. cum aliis allegatis.*

24 Infertur Quinto, quod iudæi in Ciuitate nequeunt in suarum festiuitatum celebratione perturbari, neque possunt christiani eorum cemeterium occupare, ex quo esset eos per indirectum cogere ad baptismum, vt probat *tex. in d. c. sicut iudaei iuncto principio cum S. nullus extr. de iudæis, & in l. nullus C. eod. tit. ibi, non facile eorum Synagogæ, vel habitacula concrementur, & in l. in Synagogam C. eod. tit.* non enim est illis imponēda necessitas, per quam eorum superstitio lædatur, *l. 3. in fin. ff. de Decur. & in l. spadonem, S. Constitutiones ff. de excus. tutor.* Et sicut iudæis non debet esse licentia quicquam in Sinagogis suis vltra quam permissum est lege præsumere, ita in his, quæ eis concessa sunt, nullū debent præiudicium sustinere, vt inquit D. *Gregor. in Epist. ad victorem Episco-*
25 *pum Panorm. lib. 7. Regesti c. 26.* Concinit etiam rescriptum Theodorici Regis iudæis Mediolanensibus directum nobis per hæc verba relatum à *Cassiodoro variarum lib. 5. c. 37. Quoniam nonnullorum vos frequenter causamini præsumptione laceratos, & quæ ad synagogam vestram pertinent perbibetis iura rescindi, opitulabitur vobis mansuetudinis nostræ postulata tuitio, quatenus nullus Ecclesiasticus quæ Synagogæ vestræ iure competunt, violentia intercedente peruadat, nec vestris se causis importuna acerbitate permisceat.*

26 Principalis conclusio limitatur dupliciter, primo, si infidelis sua sponte petat baptizari, & deinde, pœniteat, & nolit baptizari, vt per *Marquar. de iudæis par. 3. cap. 3. nu. 1.* Secundo quando quis ficte suscepisset baptismum, quia
27 tunc potestad fidei obseruantiam compelli, *cap. sicut ficti 1. q. 1. cap. quamuis de consecr. dist. 4. Bero. quæst. Famil. 2. par. 2. Marq. de iudæis par. 3. cap. 2. num. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Et* 2. *Referuntur vtriusque opinionis Doctores.*
3 *Baptismus debet fundari in aliqua fide.*
4 *Infans nullum habet animi iudicium.*
5 *Patrini non habent potestatem in filiis aliorum parentibus inuitis.*
6 *Ecclesia ante baptismum nihil iuris habet in paruulis infidelium.*
7 *Vtilitas quando inducat voluntatem.*

8 *Pu-*

8 *Pupillus nõ potest adire hæreditatẽ quamuis lucrosam sine autoritate tutoris.*
9 *Baptizatus contrahit obligationem strictissimam.*
10 *Filius quando caret vsu rationis iudicatur quasi portio viscerum parentum.*
11 *Voluntas patris, & filii censetur vna & eadem, etiam quoad religionem et num. 12.*
13 *Liberi dicuntur in sacris parentum.*
14 *Liberi naturaliter sequuntur affectum parentum.*
15 *Ecclesia non recipit infideles ad baptismum antequam probet eorum voluntatem.*
16 *Infantes iudæorũ parentibus orbati non possunt baptizari nisi accedente consensu tutorum extende vt num. 17. & 18. & 21.*
19 *Infantes iudæorum inuitis parentibus an possint sequestrari penes christianos, ad effectum explorandi voluntatem adueniente vsu rationis.*
22 *Infantes infidelium oblati baptismo a parentibus sanitatis causa, an sint cogendi ad obseruantiam fidei.*
23 *Baptismum suscipiens præsumitur illud Deo inspirante suscipere.*
24 *Infans vt possit baptizari sufficit si vnus tantum parens consentiat etiam altero reluctante extende vt num. 28.*
25 *Nauar. consil. 4. de Conuers. infid. im. probatur.*
26 *Infans cuius vnus parens est fidelis, potest baptizari etiam si tam parens fidelis, quam infidelis reluctet.*
27 *Fidei fauor quid operetur.*
29 *Infantes infidelium capti in bello baptizari possunt etiam parentibus inuitis.*
30 *Infans infidelis expositus potest inuitis parentibus baptizari.*
31 *Infans infidelis iam iam moriturus an possit inuitis parentibus baptizari.*
32 *Filii Apostatarum, & hæreticorum possunt inuitis parentibus baptizari.*
33 *Baptizati omnes sunt sub iurisdictione ecclesiæ.*
34 *Ecclesia habens ecclesias sibi subiectas, si subiiciatur alteri, subiicitur simul cum suis Ecclesiis.*
35 *Patria potestas per hæresim, vel apostasiam dissoluitur.*
36 *Infantes christianorum possunt etiam parentibus inuitis baptizari.*

ARGVMENTVM.

An infantes iudæorum, & infidelium, qui adhuc ad vsum rationis non peruenerunt; possint inuitis parentibus baptizari.

CAP. XXXII.

Væ sunt Doctorum opiniones, Altera negatiua, nempe quod parentibus inuitis pueri ante v.
1 sum rationis baptizari licite non possint, quam probat D. Thom. 2. 2. q. 10. art. vlt. sequuntur Riccard. ibi dist. 6. Palud. dist. 4. Sot. dist. 5. quæst. vnica artic. 10. in 2. conclus. Dionys. Cartus. in 4. sent. dist. 4. q. 7. D. Ant. in sum. par. 2. tit 12. cap. 2. §. pueri iudæorum Victoria de Sacramentis tit. de baptism num. 27. Io. Viguer. inst. tit. de vir tu te fidei cap. 10. §. 5. versic. 5. Io. de Lignano, Cardin. Anan. Soccin. Abb. Felin. & alii, in d. cap. sicut iudæi ext. de iudæis, Cardin. in clem. 1. num. 8. eod. tit. Calder. consil. 3. eod. tit. Rom. in l. multum interest. num. 7. ff de verb. oblig. ibique Aret. num. 7. Paris. consil. 2. nu. 38. vbi testatur de communi, Nauar. consil. 4. tit. de conuers. Infidel. vbi etiam testatur de communi Restaur. de Imperat. cap. 10. nu. 315. Natt. consil. 434. lib. 2. Simancha de Cathol. inst. tit. 29. num. 52. Borgnin. decis. 21. nu. 14. par. 2. Vasq. Illustr. quæst. lib. 1. cap. 8. nu. 12. Zacch. in tract. de hæret. cap. 36. nu. 1. Corn. Benincasa in tract. de pauper. in 5. spec. in iud. nu. 8. Cuccbus inst. Can. lib. 5. tit. de baptismo nu. 130. Gregor. Lopez. in l. 2. tit. 23. partita 2. in glos. 3. Didacus Perez lib. 8. tit. 3. l. 12. Glos. tornar. alla fe Catholica, & est

communis, de qua testatur Felin. loco cit. Marquard. de iudæis par. 3. cap. 2. sub num. 6. Vers. sed Dominus Abb. Viuius opin. 151. lib. 2. Emanuel Suarez receptarum sent. verb. iudæorum liberi num. 221. Bursatt. consilio 231. numero 1. & 2. lib. 3. Conciuis meus D. Philip. Paschal. de patr. potest. par. 1. cap. 2. sub num 3. Et pro hac in facti contingentia fuisse iudicatum testatur Afflict. decis.
2 *151. Natt. cons. 434. Paris. cons 2. nu. 41. & seq. lib. 4.* Altera est opinio affirmatiua, in qua fuerunt, *Scot. in 4. sent. quæst. 9. Archid. & Gemin. in cap. qui sincera 45. dist. D. Anton. in 3. par. Sum. tit. 14. cap. 13. Io. Andr. in cap. sicut, verb. patefacta de iudæis, Gabr. Biel. in 4. dist. 2. art. 3. Nicol. de Niss. in 4. tract. 6. par. 3. de baptis. quæst. 10. Repert. inquis. verb. iudæus §. sed an possint, prope fin. Ang. in verb. baptismus 6. num. 11. & hanc totis viribus tuetur Zas. in opuscul. de iudæis q. 1.* A priori opinione recedendum non est, veluti quæ præter communem consensum Doctorum, Ecclesiæ etiam consuetudine munitur, prout attestantur *D. Thom. & Sot. locis cit. Siman. de Cathol. instit. tit. 29. num. 53. Natt. consil. 434. nu. 6. Hanc etiam probat Iulius Papa Tertius in eius Constit. 15. quæ incipit, Vniuersis & singulis, §. & insuper.*

3 Probatur autem primo, quia vt baptismus licite conferatur, oportet quod fundetur in aliqua fide vera, vel præsumpta, *d. cap. ad fidem 23. q. 5. cap. de iudæis 45. dist. cap. detrahe prima q. 1. cap. maiores §. quæritur de baptis. Sot. qui pluribus probat loco cit. art. 8. & 10. conclus. 3. versic. Hinc ergo, Natta d. cons. 434. num. 8.* At baptismus infantium, parentibus inuitis non potest fundari in aliqua fide, Ergo. Minor probatur. Non potest fundari in fide parentum, quia in quæstione supponimus parentes inuitos, & reluctantes, neque in fide propria, quia pueri antequam deueniant ad vsum rationis, nul-
4 lum habent animi iudicium, *l. qua ætate 5. ff. de testam. §. præterea instit. eodem l. pupillus, vbi late Dec. ff. de reg. iur.* sed quidquid vident ignorant, *l. 1. ad fin. C. de falf. monet.* Ergo non potest dici quod habeant aliquam fidem, cum nullum habeant consensum, *l. in eo, §. Pupillus ff. de reg. iur. §. pupillus inst. de inutil. stipul. cum aliis per Surd. decis. 110. num. 2. & 3.* Non obstat si dicatur posse fundari in fide Patrini, nam vt bene considerat *Turrecr. in d. cap. de iudæis art. 4. in respons. ad secundum Argumentum*, Patrini in huiusmodi casu non possunt offerre pue-
5 ros infidelium nomine suo, quia ipsi nullam potestatem habent in filiis aliorum *l. 1. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iur.* neque possunt offerre eos nomi-
6 ne Ecclesiæ, quia Ecclesia ante baptismum nihil iuris habet in paruulis infidelium, Ergo non remanet aliqua fides in qua possit fundari baptismus. Minus obstat, si dicatur adesse paruulorum voluntatem præsumptam, ex quo actus baptismi continet maximam vtilitatem, quæ facit præsumere volun-
7 tatem in eo ad cuius vtilitatem, geritur, *Bart in l. qui rem ff. rem ratam habere, Dec. consil. 58. num. 2. Paris. consil. 89. num. 36. lib. 3. Roland. consil. 19. num. 36. lib. 1. cum aliis per Menoch. consil. 289. num. 10. lib. 3.* quia quamuis ampla sit vtilitas, semper tamen supponit animi iudicium, sine quo vtilitas consequi non potest, præsertim quando non potest vtilitas consequi absque eo, quod contrahatur obligatio, *§. neque tamen, vbi nota-*
8 *tur inst. de auctor. tut. vbi hac ratione pupillus non potest adire hæreditatem quamuis lucrosam, Egid. consil. 48. nu. 50. vbi infans non potest Domino feudi præstare homagium*, in proposito autem
9 cum is qui baptizatur, contrahat obligationem omnium strictissimam, quia obligatur perenniter ad fidem seruandam, *d. capitulo 3. §. inter cætera de baptis. d. capit. de iudæi 45. dist.* merito non sufficit vtilitas sola, sed vlterius requiritur voluntas, & iudicium.

Se.

Secundo hæc opinio probatur, quia puer quandiu caret vsu rationis, est sub parentum iure, & (*vt Sot. inquit loco*
10 *cit.*) quasi quodam spirituali vtero inclusus, ac parentum alimento nutritus, non secus, ac quando in matris vtero gestabatur, iudicatur enim quasi portio viscerum parentum, *Aristot. Ethicorũ. li. 5. cap 5. l. scimus §. vlt. C. de Agricol. & cens. vbi Lucas de Penna multa collegit, quæ pluribus superadditis resumit Tiraquell. in l. si vnquam in præfat. nu. 16. C. de reuocan. donat.* quo fit, vt propter maximam parentum, & liberorum necessitudinem, voluntas vnius
11 censeatur voluntas alterius, *l. 2. ff. de vulg. & pupill. §. 3. instit. de pupill. substit.* in quibus iuribus hac ratione permittitur patri testari pro filiis impuberibus, & consequenter iuris præsum-
12 ptione talis præsumitur voluntas filii impuberis quo ad religionem, qualis est voluntas parentum, vnde liberi dicuntur in Sacris parentum, *l. si viua matre C. de bonis mater. l. si filia C. de*
13 *collat. & fuse tradit Duar. in commentar. tit. solut. matrim. cap. de nuptiis in princ.*

Tertio Si infantes iudæorum essent inuitis parentibus baptizandi, hoc quidem vel esset respectu ipsorum, vel respectu Ecclesiæ: sed non expedit, neque respectu vnius, neque respectu alterius, ergo. Minor probatur, quia probabilissimũ est, quod filii, veluti qui natu-
14 rali quodam affectu parentum vestigia sequuntur, ad infidelitatem reuertentur, *cap. iudæi, & cap. plerique, & cap. si quod ab sit de consecrat. dist. 4.* quod quidem cederet in maiorem damnationem ipsorum baptizatorum, atque etiam in contumeliam fidei, *capitulo quidam de Apostat. capitulo contra Christianos de hæretic. libro sexto.*

Quarto Ecclesia non recipit ẽt adultos ad baptismum sua sponte venientes, antequam eorum voluntatem perpendat, & probet, *d. cap. iudæi, & cap.*
15 *plerique de consecr. dist. 4. cap. sicut extra de iudæis, vbi Abb. num. 2. cum aliis allegandis infra lib. 3. cap. 3.* Ergo tanto minus debet bapizare infantes, de quibus adest timor probabilissimus futuræ subuersionis. Ex his ergo fit conclusio neque iudæorum infantes parentibus inuitis licite posse baptizari, quæ extenditur.

Primo vt parentibus nullis existentibus, eorum loco succedant tutores datiui, quorum consensus requiritur, quia in hac materia parentum appel-
16 latione etiam tutores continentur, *Palud. & Sot. loco citato ille quæst. 4. hic conclus. 2. in 5. arg. Turrecrem. in d. cap. de iudæis art. 4. Azor. moral. inst. par. 1. lib. 8. cap. 25. quæst. 9. Nauar. consil. 4. num. 17. & 18. de*
17 *conuers. infidel. Paschal. in tract. de viribus patriæ potest. par. 1. cap. 7. sub num. 4. versic. imo.* Et non existentibus tutoribus datiuis, succedunt con-
18 sanguinei proximiores, qui sunt tutores legitimi, *ita Sot. Palud. Turrecrem. & Azor. loco cit. quibus additur Natt. d. consil. 434. num. 14. Versic. ista autem voluntas.*

Extenditur secundo, vt hæc conclusio procedat etiamsi infans ante vsum rationis sua sponte pereat baptismum, nam hoc non obstante, non debet inuitis parentibus baptizari, *Natt. d. consil. 434. Bursatt. d. consil. 231. in principio per tot. lib. 3.* Et pari ratione extenditur tertio vt infantes parentibus reluctantibus ante vsum rationis nequeant sequestrari, & educari penes Christianos, vt a fortiori supponit
19 *Calder. consilio tertio, tit. de iudæis,* cuius consultatio licet in coeteris sit improbanda, vt infra improbabitur cap 35. nihilominus quo ad hanc partem videtur iuridica, quia cum non sit licita coactio ad fidem neq; directe neq; indirecte, negari quidem non potest, quin educatio apud Virum diuersæ religionis inducat coactionem per indirectum, cum magna sit vis educationis, & habitationis argumento *text. in l. iudæi el 2. extra de iudæis, cum aliis, quæ infra latius dicentur eodem lib. capitulo 42.*

Extenditur Quarto etiamsi parentes infideles absint a Ciuitate, nam si consuli facile possunt, debet eorum consensus exquiri, *Azor.moral.inst.par.1.lib.8.*
21 *cap.25.q.4.*

Extenditur Quinto vt procedat etiã in infantibus, qui offeruntur baptismo ab ipsismet parentibus infidelibus, ne eorum corpuscula feteant, aut ne
22 à Demoniis vexentur, solent enim (vt aiunt) Turcæ, & Saraceni nobiles, eorum pueros baptismo offerre, propterea quod sunt experti per baptismum eos integra valetudine potiri, & à pluribus malis liberari, *ita in specie firmat idẽ Azor. loc.cit.q.6.* ea forsã ratione ductus, quia causa baptismi est illicita, & consequenter non potest operari effectum licitum, cum effectus reguletur à causa, *l.2.C. de acquir. possess. l. quædam mulier ff.de rei vend.* Contrariã opinionem tenet *Siluester in verb.batismus 4.q.7.* & hæc est apud me est verior, Pri-
23 mo, quia baptismus licet conferatur ficte nihilominus imprimitur veraciter, *c. sicut ficti. 1.q.1. Host.in c.debitum de baptism. Fel.in c.fin.versic.vltimo vi.de iudæis.* Secundo quia baptismus quamuis illicite conferatur, character tamen imprimitur, & obligat ad obseruantiam ex multis quæ tradentur infra hoc *eod. lib. cap.* 35. Tertio quia, qui suscipit baptisma præsumitur illud suscipere Deo inspirante etiam si dolus adhibeatur, *Host. in cap. dudum, de conuers. coniug. Anan. in cap. iudæi el 2.num. 2. versic.nota quæ ille, de iudæis, Marq. de iudæis, par. 3. cap. 2. sub num. 2.* Non obstat quod causa sit illicita, quia respondetur, quod quando actus procedit de facto, licet factum sit in potestate agentis, tamen effectus est in potestate iuris, cuius operationem agens impedire non potest, *l.prima §. Calumniatoribus ff.ad Turpill. Bald. in c. pastoralis §. verum nu. 18. de appell.*

Eadem conclusio, vt supra extensa nonnullis modis declararur, & Primo vt ad effectum, quod possint filii baptizari, sufficiat vt vnus tantum ex parentibus sit fidelis, *cap. ex litteris, vbi Doflor. de conuers. infideli. cap. iudæi 28. q. 1. Sot. loco cit. conclus. 2. in 4. arg. Bar-*
24 *bat. consil. 57. lib. 3. Vrsill. ad Affl. d. decis. 151. num. 6. Bertazol. consil. 250. num. 8. lib. 1. Paschal. d. cap. 7. num. 8.* Quod procedit siue parens sit immediatus, siue mediatus, vt reprobata opinione *Nauarri in consil. 4. tit. de conuers. infidel.* fuisse in Curia reso-
25 lutum testantur *addentes ad eundem loc. cit. vbi inuita matre iudea fuit baptizatus paruulus, propterea quod defuncto eius patre, aderat Auus paternus, qui*
26 *petebat illum baptizari.* Item procedit etiamsi vterque Parens, nempe fidelis, & infidelis recusarent, nam nihilominus poterit infans, cuius vnus parens est fidelis, baptizari, quia ex eo solo, quod infans habeat vnum ex Parentibus fidelem, Ecclesię quæsitum ius, quod
27 fidei fauore absorbet ius infidelis, vt probat *Text. in d.cap. ex litteris, & scribit, Azor. loc. cit. q. 3. versic. sed quid si vterque parens, & faciunt dicenda infra in 6. declaratione.* Rursus procedit etiamsi infans sit natus ex vtroque
28 parente infideli, & vnus ex parentibus post eius natiuitatem ad fidem venerit, *idem Azor. loco ante cit. versic. Postremo rogabis.*

Declaratur secundo, ne procedat in infantibus infidelium captis in bello, & seruituti subiectis; Isti enim tanquam nostræ potestatis effecti, possunt sine
29 parentum consensu baptizari, *Azor. loco cit. q. 4. Simanca de Cathol. inst. tit. 29. num. 52. Paschal. d.cap. 7. nu. 12.* An autem idem procedat, si simul cum infantibus sint capti parentes, consulas, *D. Tho. & alios relatos per Azor. loc. cit. q. 7. & vide Boich. in cap sicut iudæi num. 3. de iudæis.*

Declararur Tertio ne procedat in infantibus infidelium apud nos Christianos expositis, quia per expositionem censentur a patria potestate libe-
30 rati, *cap. vnic. de infant. & lang. expos. l. vnica, §. sed scimus C. de latin. libert. toll.* & cõsequenter parentes non habẽt amplius ius contradicendi, ac tanquam infantes sub cura, & charitate Christia-

no-

norum suppositi, possunt etiam parentibus inuitis baptizari, *Azor. loco cit. quæst.* 5. licet de prædictis iuribus non meminerit.

Declaratur quarto ne procedat in infantulo iam iam morituro, cui parentes infideles prohibent baptismum con-
31 ferri, nam hic poterit illis inuitis baptizari secundum opinionem Soti, quē sequitur *Azor. loco cit. quæst.* 10. *Suarez in 3. par. disput.* 25. *sect.* 3. *vbi declarat qua prudentia hoc sit agendum, Paschal. d. cap. 7. num.* 11. *vers. Alio etiam modo.*

Hanc ego opinionem piam magis quam veram arbitror, quia aduersus etiam militant rationes supra allatæ a num. 3. cum sequentibus, ideoque in facti contingentia est cogitandum.

Declaratur quinto ne procedat in fi-
32 liis Apostatarum, vel Hæreticorum, nam isti possunt baptizari, siue Parentes consentiant, siue dissentiant, glos. per illum Text. *in cap. si baptizata, verb. qui de baptizato, de consecr. dist.* 4. *Boich. in c. sicut sudet n. 4. de iudæis, Marq. de iudæis par 3. c. 2. sub n. 8. vers. Quid autē de filiis.* Cuius duplex est ratio, Prima quia omnes baptizati siue sint hæretici, siue apostatæ, velint nolint, sub sunt iu-
33 risdictioni, & potestati Ecclesiæ, *cap. contra christianos de hæretic. lib. 6. cap. quidam de apostat.* ergo eidem potestati subsunt *filii, l. 2. §. fin. & l. arrogato 40. ff. de adopt. §. illud instit. eod. tit.* Sic si Ecclesia habens alias Ecclesias sibi subie-
34 ctas subiiciatur alteri, subiicitur etiam cum Ecclesiis sibi subiectis, *glos. penult. in cap. temporis qualitas, & ibi Archid.* 16. *quæst.* 1. Secunda est ratio, quia propter cōtractam hæresim, vel apostasiam parentes amittunt iura Patriæ potesta-
35 tis, *cap. quicunque, §. vlt. de hæret. lib. 6.* atq. ideo contradictio parentum non potest impedire eorum baptismum, cum nullum ius vlterius habeant.

Declaratur sexto, vt non procedat in filiis Christianorum, qui possunt, &
36 debent baptizari, quantumuis parentes recusarent, cum sint omnino de potestate ecclesiæ, *Sot. in 4. sent. dist. 5. q. vnica art. x. conclus. 2. ante secundum argumentum vers. secus de Christianorum prolibus,* subdens quod si parentes recusarent, possent puniri tanquam Apostatæ.

SVMMARIVM.

1 *Recensentur Doctorum opiniones.*
2 *Priuilegium quamuis apostolicum vbi potest præiudicare diuinæ inspirationi est ita intelligendum vt non præiudicet, alias non valet.*
3 *Infans in septimo anno completo, potest inuitis parentibus baptizari.*
4 *Doli capax quando quis dicatur.*
5 *Natt. consil. 434. improbatur.*
6 *Azor. lib. 8. cap. 25. quæst. 11. vers. queres improbatur.*

ARGVMENTVM.

Qua ætate infans dicatur habere vsum rationis, ad hoc, vt possit inuitis Parentibus baptizari.

CAP. XXXIII.

Diuersas reperio Doctorum sententias, *Siluest. in verb. baptismus* §. 8. putat esse necessariam ætatem 14. annorum. Alij
1 quod sufficiat ætas 12. annorum, prout *Calder. cons. 3. de iudæis.* Alij prout *Natt. in d. cons.* 434. *sub num.* 14 *& Bursatt. d. cons.* 231. *nu.* 3. *lib.* 3. *Paschal. de patr. potest. par.* 1. *cap.* 7. *num.* 6. censent puerum debere esse doli capacem, nempe pubertati proximum, & sic requiri ætatem decem annorum cum dimidio in masculo, & nouem cum dimidio in foemina. Quinimo Natt. refert quoddam priuilegium Pauli Tertij Pontificis Maximi, quo interdicebatur, ne filii a iudæis auferantur, nisi duodecimum excesserint annum, & sint doli capaces, cuius etiam meminit *Bursatt. d. cons.* 231. *num.* 6. *vers.* 2. *ex quodam, & num.* 6. *Vers. Addo vlterius*

lib.

*lib.*3. Ego præfatum priuilegium non vidi, ideoque in ciuile esset de illo iudicare, hoc vnum affirmare possum, quod
2 vbi priuilegium etiam ab Apostolica sede concessum potest in aliquo præiudicare Diuinæ in inspirationi,est strictissimè intelligendum. Et si non potest operari sine derogatione, aut præiuditio iuris Diuini, seu libertatis spiritus, est interpretandum ita vt nihil operetur, vt est *text singularis in cap. licet* 17. *de regular. & ibi hoc notat Abb. in primo notab. Anchar. num.*3. Et vt ad nostrum reuertamur iuris inspecta censura, sum
3 in sententia, quod sufficiat pueru expleuisse septimum annum, hanc enim esse sententiam Diui Augustini testatur *glos. in cap. paruuli alio profitente de consecr.* 78. *distinct.* 4 hanc etiam sententiam probat *Sot. loco cit. in vlt. dub. vers. sed alterum*, vbi inquit, puero impartiri posse baptismum, vbi primum lumen rationis affulserit, & quod si dubium esset, an puer agens octauum annum, intelligat quid sit petere baptismum, quod deberet baptizari. Hoc idem pluribus probat *Zas. in d tract. de iudæis quæst.* 2. cuius sententia licet in sua Conclusione non sit probanda, tamen quantum ad hanc partem, mihi videtur verissima, quia in hac ætate dicitur doli capax quo ad ea, quæ concernunt periculum animæ, vt est 1 est. *in cap.* 1. *de delict. puer r.* vbi hoc expresse adnotat glos. in verb. grandiusculis, *Host. num.* 1. *Anchar. num.* 3 *vbi testatur*
4 *de communi*. Non obstat si fortè dicatur, quod puer non dicitur doli capax nisi masculus in decimo anno cum dimidio, foemina vero in Anno nono cũ dimidio, vt notatur *in l. pupillus ff. de reg. iur. cum aliis per Anchar. in d. cap.* 1. *num.* 4. *de delictis puer.* quia illud procedit quo ad contractus, non autem in materia spirituali, vt bene probat *text. in d. cap.* 1. *de delict. puer. & suffragatur, Sot. loco cit.* vbi quod ætas ad contrahendum subiacet legi humanæ, lex vero baptismi dependet a iure Diuino. Ex
5 his patet non esse probandum *Nattam d. cons.* 534. in ea parte, in qua consuluit puellam nouem annorum, quę sua sponte petebat baptismum, non debere inuitis parentibus baptizari, nam ex præmissis apparet ad istum effectum sufficere minorem ætatem. fateor tamen in hac materia versari arbitrium iudicis, qui pro eius religione debet animaduertere, An puer septennis sit tam viuacis ingenii, vt intelligat quid petat, An vero sit obtusus, vt quid petit ignoret, in dubio tamen quando coniecturę sunt ambiguæ, interpretatio est facienda pro baptismo, vt censet, & recte,
6 *Sot loco cit. vers. sed alterum dub. post med. quicquid in contrarium dixerit Azor. Moral. inst. par.* 1. *lib.* 8. *cap.* 25. *q.* 11. *vers. Quæres an iure queant.*

SVMMARIVM.

1 & 2. *Doctores vtriusque partis recensentur.*
3 *Auctoris opinio comprobatur.*
4 *Cald. cons.* 3. *num.* 2. *de iudæis improbatur & num.* 6.
5 *Subuersionis suspitio vbi adest est deueniendum ad separationem.*

ARGVMENTVM.

Infantes iudæorum, vel infidelium, si antequam habeant vsum rationis baptizentur de facto, inuitis parentibus, an character imprimatur, ita vt sint cogendi ad fidei obseruantiam.

CAP. XXXIV.

Dvæ sunt opiniones, Prima quod quamuis paruuli iudæorũ non debeant inuitis parentibus baptizari, si tamen de facto baptizentur inuitis pa-
1 rentibus, recipiunt characterem, & coguntur ad obseruantiam baptismi, ita tenent *Caiet.* 2. 2. *dist.* 5. *quæst. vnica art.* 10.

10. *Sot. ibidem in penult. quæst. vers. duo hic tamen affirmantes hanc vide. i opinionem D. Thom. Gemin. in cap. contra Christianos in 2. not. de hæret. lib. 6. Marq. de iudæis par. 3. cap. 2. sub num. 8. versic. Item & Saracenus, D. Anton. in 3. par. sum. tit. 13. cap. 22. Pisanella in verb. iudæus, Tabiena in verb. baptismus 7. q. 11. Siluest. in verb. baptismus 4. q. 7. Azor. moral. instit. par. 1. lib. 8. cap. 25. quæst. 8. vbi testatur de communi, & secundum hanc opinionem in facti contingentia fuit iudicatum in Neapolitano Consilio, vt per Afflict. decis.* 151. Contrariam opi-
2 nionem tenent *Durand. Palud. & Capreol. in d. 4. sent. in quam etiam proclinior videtur Turrecrem. in d. cap. qui sincera art. 5. Ambros. Catharin. in opusculo de hac re edito.* Quinimo exagerationis gratia subdit Palud. in hoc casu non magis esse, quam si bruta Animalia bap-
3 tizarentur. Prior tamen opinio est nedum receptior, sed verior, & probatur apertè ex *Toletano Concilio in cap. de iudæis 45. dist. vbi decernit iudæos, per vim baptizatos temporibus religiosissimi principis Sisebutii, gratiam suscepisse, & cogendos esse retinere fidem, quam etiam vi, & necessitate susceperunt*. Hoc idem etiam ex eiusdem Concilii sententia determinat *Innoc. 3. in cap. maiores §. Item*
4 *quæritur de baptism.* Ex his liquet omnino perperam respondisse *Cald. cons. 3. num. 2. tit. de iudæis*, in ea parte, in qua dixit, quod si puer iudæi baptizetur de facto, debet ali penes patrem si non sit suspitio, quod per illum trahatur ad infidelitatem, ad quam suspitionem vitandam, debent parentes, præstare cautionem sufficientem de restituendo filium, cum peruenerit ad ætatem legitimam, & quod interim non detestabitur fidem, & ideo non immerito dictum Calder. improbant *Consil. Neapolit. apud Afflict. d. decis.* 151. *num.* 10. *& nu.* 12. *versic. nec est verum, Marquard. de iudæis par. 3. cap. 2. sub num. 6. versic. circa quam, Paris. cons. 2. n. 40. li. 4. qui omnes testantur practicari contra consil. Calderini.*
5 Et quidē iure merito, nam vbi adest aliqua subuersionis suspitio (prout in tali casu adesse idem Calderin. testatur) tunc est omnino deueniendum ad separationem, nec potest negocium mediante cautione temperari, quia cautio nocendi propositum non mutat, sed diutius grassandi facultatem præstat, *l. 5. & 6. ff. de suspect. tut. §. nouissime, inst. eod. tit.*

Post hæc scripta reperi sub die 22. Octobris 1587. opinionem Calderin.
6 eiusque sectatorum fuisse in Curia Romana falsam, & erroneam declaratam, & improbatam, & vlterius decretum, vt pueri, & infantes iudæorum, & aliorum infidelium quauis causa, vel occasione baptizati non restituantur iudæis, vel infidelibus, & eorum parentibus, vel aliis quantumuis sanguine coniunctis, et ad tempus, & donec adolescant, aut infantiam transigant, vel donec ablactentur.

SVMMARIVM.

1 *Baptizatus per vim præcisam, non recipit gratiam baptismi.*
2 *Baptizatus per vim conditionalem, recipit gratiam.*
3 *Baptizatus per uim præcisam, si non reclamet, cogitur ad obseruantiam.*
4 *Vis præcisa quæ dicatur.*

ARGVMENTVM.

An si Iudæus adultus per vim baptizetur, suscipiat characterem baptismi adeo, vt sit cogendus ad obseruantiam fidei.

CAP. XXXV.

Recepta est Conclusio, quod si quidem est baptizatus per
1 vim præcisam, baptismi gratiam non recipit, & consequenter ad fidei obseruantiam cogēdus minime sit. Si verò sit baptizatus vi conditionali, suscipit characterem, & est ad obseruantiam cogendus. Ita in
2 vtroque capite distinguit *tex. in cap. maiores, §. inter cætera, de baptis. ubi glos. & Doct.*

Doct. communiter glos. in d. cap. de iudæis 45.dist.vbi late Turrecrem.in 2.art. Gemin.Præpos.& alii, quos refert, & sequitur Paris.cons.2.num. 21.lib.4. Da-
3 tur tamen casus, in quo etiam baptizatus per vim præcisam, cogitur ad obseruãtiã baptismi, nẽpe si post coactionẽ non reclamauerit, vel per actus aliquos positiuos baptismum probauerit, quia videtur in tali casu metus purgatus, iuxta trad. *in l.2.l quod met. caus. & in his terminis scribunt Archid.in d.cap. maiores num.7.& 8.de baptism.Paris.d.consil.2. num.26.Marq.loco cit. num. 9.* Est autem vis præcisa, & absoluta, quando
4 quis nunquam consentit, sed penitus contradicit, veluti si ligatis manibus, & pedibus inuitus baptizetur, *Abb. in d. §.inter coetera num. 3. Paris. loco cit. num. 17.*

SVMMARIVM.

1 *Redimere hominem a seruitute licet etiam interueniente pecunia, & pacto.*
2 *Pecuniam dare iudæo, vt ad Christum conuertatur non est licitum. declara vt num.4.*
3 *Pecuniæ vis magna ad cogendum animos.*
5 *Licitum est verbis, & munusculis infideles ad fidem allicere.*
6 *Prouocare per tẽporalia beneficia aliquẽ ad deuotionem Monasterii est licitum.*
7 *Princeps christianus etiam publicis propositis edictis potest polliceri deminutionem seu remissionem solutionum infidelibus ad fidem venire cupientibus.*
8 *Gregorii Papæ mandatum quoad iudæos.*
9 *Bona illicitè quæsita remittuntur infidelibus ad fidem venientibus quando restitutio est facienda incertis.*

ARGVMENTVM.

An sit licitum dare pecuniam iudæo ad hoc vt Christianus fiat.

CAP. XXXVI.

PRo opinione negatiua facit tex. *in cap. quempiam 1. quæst. secundo vbi Bonifacius Papa attestatur nusquã legisse Domini Discipulos quempiam ad Dei cultũ aliquo muneris interuentu prouocasse* Pro affirmatiua vero facit quia licitũ est, pecunia ẽt pacto interueniente, redimere hominẽ de captiuitate corporis, *cap medicina de poenit.dist.1.* Ergo tanto magis erit licitum redimere de captiuitate animæ, quo anima est corpore prætiosior, *cap.sedulo 38. dist.* Quibus non obstantibus ad propositum dubitationem per infrascriptas Conclusiones respondetur.

2 Prima, illicitum est pactum de dando iudæo pecuniam, vt ad Christi fidẽ conuertatur, hanc Conclusionem probant *Archid.in d. cap. quempia vers. in glos.fin 1.q.2.& ibi Turrecrem.in 1.q.in respons.Ad 1.Argumentum, & Præpos. sub num 1. Abb. in cap.cum in Ecclesiã sub num. 6.de simon. Petr. Leuander, de priuileg.Doct.par 4.quæst.86. Iul.Sbrosauacca, & Ioseph de Abbatibus apud Marq.de iudæis.* Huius conclusionis duplex est ratio. Prima, quod in tali casu baptismus non prodesset, propterea quod pecunia esset causa finalis illius, *cap non est 15.q.1.* Altera, quia videretur iudæus quodammodo coactus, cum magna sit vis pecuniæ, & ad cogendum
3 mortalia pectora aptissima, *l.si quemquam C.de Episcop.et cler. vnde illud Virgilii Eneido 1.*

Quid non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames.

Hæc refert, quod liceat redimere corpus a seruitute, quia non sequitur, vt eadem ratione liceat redimere animã, nam quando redimitur corpus datur temporale pro temporali, quando verò redimitur anima, datur temporale pro spirituali, quod non est licitum, *cap.cum*

essent

essent, de Simon. & in specie Turrecrem. in d.cap. quempio in 1. q. in resp. ad tertium Argumentum.

Secunda Conclusio, licitum est Christiano promittere pecuniam iudæo cupienti venire ad baptismum, sed timen-
4 ti paupertatem inter christianos, ita *Archid. Turrecrem. Præpos. Abb. & alii supra citati, Hermas Letmasius lib. 2. de instaur. relig. cap. 12. Simancha de Cathol. inst. cap. 35. num. 10. Stephan. de Licio in tract. de iudæis S. promissionibus*; Ratio esse potest, quia in huiusmodi casu pecuniç promissio non cogit voluntatem, sed remouet impedimẽtum proueniens ex paupertate.

Tertia conclusio, licitum est christiano verbis, & munusculis blandiri iu-
5 dęo ad hoc vt conuertatur, *cap. debet homo 23. q. 4. ibiq. Archid. cap. qui sincera 45. dist. glos. in d. cap. quempio, verb. interuentu, & ibi Turrecrem. col. 2. in princip.*
6 *vers. ita in factis, Aloysius de Leo in l. 1. n. 57. C. de iudæis*, quibus adstipulatur quod licet per temporalia beneficia aliquem prouocare ad deuotionem monasterii, vt ex hoc inclinetur ad monasterii ingressum, quamuis non sit licitum pro dicto ingressu aliquid ex pacto dare, vel accipere, *D. Thom. 2. 2. quæst. 110. art. 3.*

Quarta Conclusio, licitum est christiano Principi etiam publicis propositis edictis polliceri infidelibus ad fidem venire cupientibus imminutionem, & remissionem solutionum, vel impositio-
7 num in aliqua parte, tum quia hoc non est cogere voluntatem, sed remouere impedimentum, & allicere, tum etiam quia legimus D. Gregorium mandasse
8 Cipriano Rectori patrimonii Siciliæ, vt mitteret epistolas ad iudæos, qui erant in possessionibus d. patrimonii, quibus eis promitteret, quod quicumque ex ipsis ad verum Dominum Deum nostrum Iesum Christum conuersus fuisset, onus possessionis eius ex aliqua parte imminueretur, *vt in lib. 4. Regesti Epistola 50. ad Ciprianum*. Videmus etiam in fidei fauorem eis remitti, & gratiosè condonari omnia, & quæcum-
que bona etiam ex vsura, & alio illicito quæstu quæsita, dummodo personæ, quibus esset facienda restitutio sint incertæ *ex Constitutione Pauli Tertii, 32. in ordine Bullarii, quæ incipit, cupientes.*

SVMMARIVM.

1 *Infideles possunt cogi ad fidem per instantiam prædicationis.*
2 *Papa potest mittere prædicatores in partibus infidelium, qui eos fidem doceant.*
3 *Prædicationem nobis impediens apud infideles, potest armis propulsari.*
4 *Iudæi apud nos habitantes coguntur semel in edogmada ad prædicationem accedere.*
5 *Regis Aragonum edictum circa prædicationem infidelium.*

ARGVMENTVM.

Iudæi vt cæteri Infideles an possint ad fidem cogi per instantiam prædicationis.

CAP. XXXVII.

T si non liceat infideles, neque directè, neque indirectè inuitos cogere ad fidem, hoc tamen non procedit in illa coactione, quæ fit per instantiam prædicationis; illa
1 enim potest, & debet erga infideles cuiuscumque generis adhiberi, quia non est coactio, sed efficax persuasio, *D. Tho. in quæst. de veritate quæst. 22. art. 9. in respons. ad vltimum Argum. Innoc. in c. quod super num. 8. de voto, Turrecrem. in d. cap. de iudæis sub num. 1. in respons. ad primum, Borgnin. decis. 21. num. 18. tit. de contract. vbi refert ita fuisse conclusum* Papiæ, *& sic ibi seruari*. Potest ergo
2 summus Pontifex mittere prædicatores in partibus infidelium, qui doceant eos viam veritatis, *Sot. qui hoc ex pluribus*

ribus probat in 4.sent.art. 10. vers. Hae autem quaestio concl. 1.

3 Et si quis eandem praedicationem nobis impediret, iure possemus eius violentiam, si ita expediret, etiam armis propulsare, *Sot. loco cit. conclus. 2. Innoc. in d.cap. quod super sub num. 7. post med.* Quibus etiam rationibus ducti *Fel. record. Nicol. 3. in 1. eius Constit. in ordine Bullarii*, & Greg. xiii. in constitutione 106. quae incipit, Sancta Mater Ecclesia cōstituerūt, quod in omnibus

4 locis, in quibus adest competens numerus aliquis iudaeorum, qui Sinagogam constituat, semel saltim in hebdomada pro eorum conuersione praedicatio habeatur, ad quam sub poenis ibi expressis accedere cogantur omnes vtriusque sexus maiores 12. annis, & legitimè non impediti in Ciuitate habitantes, vel aliunde aduenientes, etiamsi ibi domicilium non habeant, per circuitum, ita vt tertia saltem eorum pars semper adsit.

Iacobus etiam Rex Aragonum perpetuo suo edicto sub Datum Ilerdae Quarto Idus Martii 1242. statuit vt

5 quandocumque Archiepiscopus, Episcopi, vel fratres Praedicatores, aut minores accessissent ad Villas, vel loca, vbi Saraceni, vel iudaei moram facerent, & verbum Dei dictis Saracenis, vel iudaeis proponere voluissent, ij ad ipsorum vocationem conuenirent, & patienter audirent praedicationem eorum; Quod si sponte venire noluissent, officiales eius ad hoc omni excusatione postposita compellerent. Quod quidem edictum fuit confirmatum per Innocentium Papam Quartum per suas litteras ad Archiepiscopum Terraconen. quae incipiunt, Ea quae ad Regis aeterni gloriam, sub Datum Lugduni 13. Kalendas Septemb. Anno sui Pontificatus Tertio, vt habetur *in Constitutione Conc. Terraconen. collectis de anno 1555. lib. 5. tit. De iudaeis, & Saracenis constitutione quarta*.

SVMMARIVM.

1 *Communio interdicitur dupliciter.*

2 *Communio quando interdicatur in poenam.*

3 *Communio quando interdicitur ad cautelam.*

4 *Interdictio in poenam, vel ad cautelam quomodo differant.*

5 *Interdictio quae fit ad cautelam habet suam causam a qua regulatur.*

ARGVMENTVM.

De prohibita communione cum iudaeis & infidelibus.

CAP. XXXVIII.

Ommunio secundum, *D. Thom. quem coeteri consensu pari sequuntur 2. 2. quaest. 10. art. 9.* interdicitur Christianis dupliciter. Vno modo in poenam illius, cui com-

1 munio fidelium subtrahitur, alio modo ad cautelam illorum quibus interdicitur. In poenam, Ecclesia interdicit fidelibus communionem illorum infide-

2 lium, qui a fide suscepta recesserunt, cuiusmodi sunt Apostatae, Schismatici, & Haeretici, *ita post D. Thom. & alios scribunt Turrecrem., & Praepos. in cap. ad mensam 11. quaest. 3.* Dixi in poenā, nam quamuis etiam in ista prohibitione adsit cautela fidelium, tamen principalius consideratur poena, ex quo Ecclesia in eos profert excommunicationem. *cap sicut de haeret.* Ad cautelam

3 interdicit communionem illorum, qui nusquam in fide fuerunt, cuiusmodi sunt pagani, & iudaei, quorum communio, & familiaritas est nobis interdicta, quia subesse potest subuersionis periculū, *c. ad haec in fi. extra de iudaeis*,

4 Differunt inter se istae prohibitiones, nam illa quae fit in poenam, suam habet causam perennem, & duraturam quousque durat delictum, nec fas nobis est communicare Apostatis, vel Haereticis,

etiamsi

etiamsi nullum subsit peruersionis periculum, quia etiam cessante periculo subuersionis, est nobis cum illis interdicta cõmunio, cũ nostrũ non sit poenã ab Ecclesia illis inflictam auctoritate nostra relaxare, ex *reg. l. nemo potest ff. de legat primo*. Illa vero, quæ fit ad
5 cautelam, ex quo suam habet causam, à qua regulatur, nempe periculum subuersionis, cessante periculo, cessat & ipsa prohibitio, *§. his omnibus 61. dist. cap. cum cessante de appell* quo fit, vt qui sunt firmi in fide, ita vt nedum absit subuersionis periculum, sed sperari magis possit conuersio infidelium, isti quidem prohibendi non sunt quominus possint cum infidelibus communicare; *D. Thom. Turrecrem. & Prapos. locis cit. Sanchez ad praecept. Decalog. lib. 2. cap. 3. num. 2.* agendum est hoc capite de communione, & familiaritate nobis prohibita cum iudæis tantum, dicturi Deo auspice congruis suis locis de familiaritate prohibita cum aliis infidelibus, & hæreticis. Ergo cum iudæis communio duplex esse potest, altera in respicientibus cultum religionis, Altera vero in respicientibus humanum commercium.

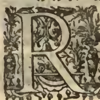
SVMMARIVM.

1 *Christianus non potest ministrare iudæis aliquid, ad hoc vt illud expendatur in cultum iudaicæ religionis.*
2 *Non potest vendere iudæo agnum intentione vt immoletur, nec ramos, vel auleos ad ornatum synagogæ. vide nu 9.*
3 *Neque cedros immaculatos quibus possint vti in eorum sacrificiis.*
4 *Neque cæmenta intentione determinata vt ex illis construatur synagoga extende vt nu. 5.*
6 *Vendi an possint iudæis res indifferentes, & qua intentione, & num. 8.*
7 *Fabri, Architecti, & cæteri similes, an possint laborare in restaurandis synagogis iudæorum.*
10 *Azimi an possint a iudæis accipi.*
11 *Io. Garziae, Card. Millini preceptum quoad azimos panes.*
12 *Synagogam ingredi an liceat christiano.*
13 *Infideles non possunt ingredi templa christianorum declara, vt num. 14.*
15 *Sepultura Ecclesiastica non est tradenda fideli.*
16 *Macellarii, & laniones christiani non debent permittere quod iudaei in macellis nostris occidant animalia seruato ipsorum ritu.*
17 *Christianus non potest emere à iudaeis partes animalium quas ipsi respiciunt vti immundas.*
18 *Christiani in festiuitatibus hebraeorum non possunt parare cibum aut accendere ignem, vel aliud opus seruile praestare iudaeis.*

ARGVMENTVM.

De prohibita communione cum iudæis in respicientibus cultum religionis.

CAP. XXXIX.

Egulam constitutas, non licere christianis aliquid ministrare iudęis, ea intentione, vt illud in cultum iudaicæ Religionis expẽdatur, hoc enim est directe in eorum
1 cultu communicare, *ita D. Tho. quem cæteri communi consensu sequuntur 2. 2. q. 169. art. 2. ad 4. Siluest. in verb. infidelitas q. 4. ad finem valentia 2. 2. disput. 1. q. 10. puncto 5. Sanchez ad praecept. Decalog. lib. 1. cap. 7. num. 1. Molin. de iust. & iur. tom. 2, disput. 340. col. penult. versic. quando aliquid.*

Vnde deducitur primo nullatenus licere christiano dare, vel vendere iu-
2 dęo agnum hac intentione, vt immoletur, vel ramos, aut auleos, vt deseruiant ad Synagogæ ornatum, *Azor. moral. inst. tom. 1. lib. 8. cap. 22. q. 4. Sanch. ad praecepta Decalog. loco cit.*

Deducitur secundo idem esse dicendũ, de vendentibus iudęis cedros à spi-
3 nis nõ tactos, quos ipsi vocãt, immaculatos, hac intentione, vti possint in eorũ

sacrificiis & ita in facti contingentia quandoq; interrogatus respondi.

Deducitur tertio non licere christianis vendere calcem, lapides, ligna, & alia cementa hac intentione determinata, vt ex illis construatur Sinagoga,
4 *Azor.moral.instit. lib.8.c.22.q.5. vers. vnde nephas est.* Quod procedit non so-
5 lum pro nouis Synagogis construendis (hoc enim facere prohibentur in *cap.iudai de Ciuitate, & in c.consuluit, de iudais*) sed etiam pro veteribus reficiendis, nam vt considerat, & rectè *Azor.loco cit.* licet Ecclesia sinat iudæos veteres sinagogas reficere, illi tamen hoc faciendo peccant, præterquam quod non est bona consequentia, iudæi possunt veteres Synagogas reficere, ergo ad hanc refectionem possunt cooperari Christiani, nam hoc dato sequeretur, quod omnia quæ tolerantur iudæis possent fieri per christianos, q̃ est absurdũ.

Et hæc quidem procedunt etiamsi vendantur res indifferentes, videlicet
6 communes bono, & malo vsui, licet non vendantur ea intentione, vt iudæus ad malum abutatur, si tamen christianus nouit iudæum abusurum, *D.Anton.tom. 1.par.2.c.23.§.13 Gabr.in 4.sent. dist. 15.q.13.art.3.dub.4.& dist.16.q.6.art. 3.dub.6.Siluest.in verb.ars.num.3.Medina in C. de rest.in 1.et 3. modo quomodo redditur in tract.de ludo c.60. cõcl.2.*

Quarto deducitur non licere Archi tectis, & Fabris christianis laborare in
7 ædificandis, siue restaurandis Synagogis iudæorum, nam si non licet vendere res ad hoc vt illis iudæi vtantur ad cultum iudaicum, certè tanto minus licebit immediatè laborare in Synagogis, quia viget eadem, & maior ratio ex reg. *Auth multo magis, C.de sanctis Episcop.* Prædicta declarantur, ne procedãt quando christianus vendit indifferenter, nesciens ad quem vsum iudæus sit
8 vsurus, etiamsi deinde ad malum vsum vtatur, hic enim non cooperatur neq; directè, neq; indirectè, quia non potest alterum prohibere quominus te indifferenti abutatur, nec tenetur inquirere ad quem vsum sit vsurus, ita tenent *Caiet.2.2.q.10.art.4.ad fin.ibiq.Aragon.et Bannes q.10.art.11.in fine Nauarr.cõs. 1.tit.de iudæis in 1. edit.Solon. 2.2.q. 77.art.4.controuers.6.Manuel. Rodrig. in summa cap.76.num.13.& vlt.Azor. moral.inst.tom. 1.lib.8.c.22 q. 6.& c. 24.q.14.& tom.2.lib.12.cap.vlt.q 10.*

Quo fit, vt vendere plures agnos iudęo
9 intentione simplici, licet vnus ex illis immoletur, non facit christianum alicuius culpæ reum, quia eius actus est indeterminatus.

10 Quinto deducitur non licere christiano accipere a iudęo panes azimos, si hæc acceptio fiat, vt detur aliqua significatio Paschalis solemnitatis, quæ ab eis celebratur, quia hoc esset simul cum eis iudaizare. Quarè de multa prouidentia vidi quandoque per Illustriss. et Reuerendiss. D. meum Card. Millinum
11 S. D. N. Vicarium ad cautelam plurimorum præcipi Iudęis nè sub amicitiæ, beneuolentiæ, aut alio prætextu auderent panes azimos inter christianos distribuere.

Sexto deducitur, non licere christia-
12 no ingredi Sinagogam tempore quo superstitiosa ibi celebrantur, si ingressus fiat venerationis causa, quia esset communicare iudæis in eorum cultu, ex traditis in principio huius capitis; Si vero ingressus fiat ex alia causa, tunc aut ex illo paratur scandalum aliis, & non licet, aut scandalum non adest, veluti quia accedit animo irridendi superstitiosa, vel accedit alio tempore ad visendum Templi structuram, vel ornatũ, & tunc nullum est peccatum, ita *Azor. tom.1.lib.9.c.11.q.3.ad fin. Sanchez. d. c.31.n.18.* Et sicuti non licet christianis
13 ingredi Templa iudęorum, vel infideliũ, vt superstitiosis sacris intersit, ita non licet permittere, quod iudæi, vel alii infideles permaneant in Templis christianorum dum celebrãtur officia Diuina, *c.perlectas 25.dist.c.Cleros ad fi.21.dist. Marq.de iudæis c.9.n.4.*

Dixi dum celebrantur officia Diuina, nam illis expletis possunt inte-
14 resse prædicationi, quæ cum tota expendantur ad conuersionem, & agni-

agnitionem veritatis, ideo fit vt ab ea, neque iudæi, neque alii infideles, neq; Herętici excludantur, *cap. Episcopus nullum, de consecr. dist. 1. Io. Baptista Lupi, de libert. Eccles. q. vlt. n. 1. & 2. vbi rem latè prosequitur*.

Septimo deducitur esse illicitum christianis tradere iudæum, vel alium infidelem Ecclesiasticæ sepulturæ, quia esset illum ad Ecclesiasticam commu-
15 nionem admittere, *cap. Sacris, de sepult. cap. 15. cui de sent. excom.* Ideoq; fit vt si de facto ibi reperiatur sepultus, non prius debeat in illa Ecclesia celebrari, quam ossa foras mittantur, & Ecclesia purgetur, *c. Ecclesia in qua paganus, et c. Ecclesiã in qua mortuorũ, de cõsecr. dist. 1.*

Octauo deducitur, non licere Lanio
16 nibus, & Macellariis christianis, permittere quod iudæi occidant animalia ser uato ritu iudaico in Macellis nostris, quia vt ex prædictis patet, hoc esset eorum ritus probare, quicquid in contrarium scripserit *Marq. in tract. de iudæis par. 1. c. 4. nu. 25.* Nec refert, quod Ecclesia toleret iudæos in eorum ritibus, quia, vt sæpè dictum est, aliud est eos in ritibus tolerare, aliud illis opitulari, vel facere actum positiuum, per quem videamur ritus eorum probare, *cap. hac oratione 31. q. 1. Bald. cons. 316. sub n. 4. ver. quod autem lib.* 1. nam, vt patet ex supradictis iudæi tolerantur, vt habeãt Synagogas, & tamen non licet nobis illis cementa ministrare ad eas construẽdas, vel reficiendas.

Nono deducitur, non licere chri-
17 stianis emere a Lanionibus iudæis par tes posteriores Animalium occisorum ab eis, & quas ipsi respuunt tanquam immundas, ne videamur esse deterioris conditionis, carnes ab eis repudiatas accipiendo, *d. cap. omnes 28. q. 1. licet Marq. loco cit. contrarium asserat*.

Decimo deducitur, non licere Chri
18 stianis in sabbatis aut aliis festis iudęorum præstare eis seruitium accendendi ignem, aut parandi cibum, aut coquẽdi panem, aut quodcumq; aliud opus seruile pręstare, propterea quod omnia pręd icta tendunt ad decorẽ cultus iudaici vt cautum est peculiari constitutione *Nicolai V. quæ incipit Super gregem Dominicum, §. nec possint, sub datum Romæ Kalendis Iulii 1447. Pontificatus anno 1.*

SVMMARIVM.

1 *Summaria colliges ex argumento.*

ARGVMENTVM.

An liceat iudici quando iudæus est in causa differre causæ propositionem ad hoc ne iudęus cogatur informare die Sabbati. 1

CAP. XL.

Idi quandoq. de hoc inter RR. PP. DD. meos Rotę Auditores dubitari & Dubitationẽ mouet, quod ex hoc facto Iudex videtur quodammodo iudaicis ritibus communicare, quod licitum non esse patet
1 ex dictis in capite præcedenti. Contrarium verius arbitror per text. *in l. die Sabbati, C. de iudæis, vbi iudæi die Sabbati, & reliquis temporibus, quibus cultus sui reuerentiam seruant, non possunt neq. conuenire, neq. conueniri, etiam pro causis Fiscalibus*. Non obstat contrarium, quia non vrgendo iudæum ad informandum die Sabbati, non est eius cultui communicare, sed potius illum in suo cultu, & ritu nõ molestare, quod prohibitum nõ esse, patet ex *d. l. die Sabbati, & ex l. nullus, C. de iudæis c qui sincera 45. dist. c. sicut iudæi, de iudæis.*

SVMMARIVM.

1 *Familiaritas illa est nobis cum iudæis interdicta quoad vsum politicum, quæ continet assiduam conuersationem.*

2 *Christianus non potest simul cum iudæo habitare, extende, vt nu. 3. & 2. Declara, vt num. 5.*

ARGVMENTVM.

De communione rerum spectantium ad vsum politicum, & commercium humanum.

CAP. XLI.

Egula constitui potest in spectantibus ad vsum politicum eam communionẽ esse nobis cum iudaeis interdictã, quae continet as-
1 siduam conuersationem, & familiaritatem, ex qua potest oriri periculum subuersionis. Simplex vero conuersatio nobis interdicta non est, ita probat *text. in cap. Ad haec de iudaeis*, *ibique Butr. in 2. not. Abb. in 1. not. et iterum text. in c iudaeorum, et c. saepe, et c. nullus, et c. omnes 28. q. 1. Alphons. Aluarez in specul Princip. tit. de conuersione cum infideli in princ.*

Vnde infertur Primo prohibitum esse Christianis simul cum iudaeis habitare, propterea quod simultanea habi-
2 tatio supponit intrinsecã familiaritatẽ, *cap. iudaei el 2. in princ. vers. excommunicentur autem. et ibi glos. in verb. iudaei, et in d. c. ad haec, et vtrobiq; Abb. et reliqui, de iudaeis, et in d. c nullus, 28. q. 1. Aloysius de Leo in l. 1. n. 15. ver. neq; habitationem C. de iudaeis.* Quod proce-
3 dit non solum in iudaeis, sed etiam in Saracenis, & aliis quibuscunq; infidelibus, *d. c. iudaei in princ. Sanchez ad praecept. Decalog. lib. 2. c. 31. n. 5.*

Quinimo iure nouo non solũ est prohibita habitatio simultanea in eadem domo,

domo, sed etiam in eodem loco, nam ex constitutione *Pauli IV. qua est tertia in ordine* Bullarii, & incipit cum nimis absurdum, & ex Constitutione
4 *Pii V. septima qua incipit, Romanus Pontifex*, omnes debent habitare in vno, eodemq; loco, & si ille capax non fuerit in duobus, aut tribus, vel quot satis sint contigui ad quos vnicus tantum ingressus pateat, & quibus vnus detur exitus, quod etiã in Regno Neapolitano est speciali prouisione prohibitum, vt infra dicetur.
5 Hæc prima illatio declaratur, ne procedat in iudæis, & infidelibus, qui christianis detinentur tanquam serui, hos enim licet habere domi, quia seruilis conditio excludit præsumptionem subuersionis, arg. *tex. in d. c. iudæi, & in c. & si iudæos de iudæis Sanchez loco cit. n.6. vers. Quare hinc colligitur.*
6 Infertur secundo damnatam esse, & fœdissimam omnino reputari carnalem commistionem Christiani cum iudæis, cum, & illa aptissima sit ad cor fidelis deprauandum, *c. in nonnullis, §. Vnde contingit de iudæis, l. ne quis christianam, vbi Salic. & Fulgos. C. de iudæis, Oldr. cons. 332. in prin. Corn. cons. 114. in prin. & n.8. lib.1. Decian. tract. crim. lib. 5. c. 12. n.20. in fine, & n.23. Menoc. de arb. casu 290. in princ. cum aliis per Farinac. de delict. car. q.139. num.1. & 39.*
Ad quam euitandam *fel. record. Pius*
7 *V. mediante eius Vicario sub die* 20. *Maii* 1566. præcepit nequis iudæorum de cętero auderet quouis prætextus, & quæsito colore etiam emptionis, & venditionis bonorum ingredi domos meretricum, & si quid ab eis habere prętenderent, & ob id eas alloqui vellent, id in portis, & ianuis domorum earundem mulierum apertis facerent, & non intra easdem domos facere liceret, neue dictas mulieres ad eos prosimilibus negotiis emptionis, & venditionis accedentes permitterent domos, & apothecas suas ingredi; sed tantum in illarum portis, ianuis, & foribus apertis cum eis colloqui, & tractare possent, sub pœna priuationis a Synagoga, & gra-

uis pecuniariæ, & aliis penis arbitrariis.
8 Infertur tertio, vetitum esse christiano vocare medicum iudæum in eius infirmitatibus, tum quia hoc magnam affectionem conciliat, *d. cap. nullus 28. q.1. ibiq. glos. & Turrecrem. Anan. in c. 1. sub nu. 6. de iudæis, Aloysius de Leo in d. l. 1. sub n.15. C. de iudæis Marq. de iudæis, par. 3. c.2. n* 10. Tum etiam quia
9 Medicus accedens ad infirmum in lecto iacentem, tenetur illum monere, vt idoneo confessori peccata sua confiteatur, alias post tertium diem non accedat, vt in *c. cum infirmitas de pænit. & remiss.* quod quidem fieri non potest a medico iudæo.
Hac de causa permotus *fel. rec. Greg. xiii.* prouida constitutione sanciuit, vt medici iudæi, aut alios infideles ad curandos christianos infirmos non admit-
10 tantur; imposita christianis pæna subtractionis Sacramentorum, & sepulturæ Ecclesiasticę, & cum amplissima derogatione priuilegiorum, & latius vt *in d. constitutione 68. in ordine Bullarii.*
11 pro medico aũt accipias non solum cũ, qui febrim curat, sed etiam qui vulneribus medetur, & qui alicuius partis corporis, vel certi doloris sanitatem pollicetur, vt puta si auricularum, si fistulæ, vel dentium, vt inquit *Vlpian. in l. Medicos fortassis, vbi Bart. ff. de var. & extraord. cognit.* Qua ratione puto non
12 licere christiano vocare Barbitonsorem iudæum ad venam secandam, siue ad cucurbitules applicandas, vt putat etiam *Sanchez loco cit. sub num.9. ad fi.* Dixi ad venam secandam, vel cucurbitulas applicandas, nam aliud esset si vocaretur in sanitate ad capillos tondendos, vt *idem Sanchez loco cit. arbitratur*; Hæc tertia illatio extenditur vt non solum sit prohibitum Christiano in sua infirmitate vocare medicum iudæum, sed etiam prohibeatur accipire medicinam ab eo præparatã, *d. c. nullus q.1. Rosella in verb. iudæus 1. n.1. Ang. in verb. iudæus, n.7. Armil. n.9. Tabien. q.5. n. 6.* Ratio est quia in d. c. nullus ęqualiter nobis interdicitur actus medicaminis, & medicinæ præparatio; Medicinã aũt

à iudæo quis accipere dicitur, quando accipit illud, quod exhibetur, vel imperatur a iudæo, *Anan. in d. cap.* 1. *sub num. 6. Versic. Dicitur autem de iudæis*. Eadem illatio declaratur pri-
16 mo, ne procedat in medicamentis nondum præparatis, hæc enim licitum est nobis etiam a iudæis emere, quia non emuntur tanquam medicamenta, sed tanquam merces, *glos. in d. cap. nullus* 28. *q*. 1. *Rosella, Angel. Armill. Tabien. & Sanchez loco cit.* & licet *Aloysius de Leo in d. l.* 1. *num.* 18. intelligat hoc procedere in casu necessitatis, tamen præcitati omnes intelligunt procedere simpliciter, quia ratio huius casus non consistit in necessitate, sed in mercimonio, quod absque necessitate potest exerceri cum iudæis *Roman.*
17 *consil.* 488. *cum aliis allegatis infra in cap. seq.* Quinimo, *Azor. moral. instit. tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 22. *quæst.* 5. tenet, licere nobis emere etiam medici-
18 nas præparatas, dummodo non sint sponte oblatæ, quamuis eius opinionẽ refellat, & recte *Sãch. loco cit. sub n.* 9.

Declaratur secundo ne procedat in casu necessitatis, tunc enim licitum
19 est nobis medicum iudæum in infirmitate vocare, & ab eo medicinas præparatas accipere, quia necessitas excludit præsumptionem familiaritatis, *Rosell. Angel. Armill. Tabien. & alii relati per, Sanchez loco cit. n.* 9. Necessi-
20 tas autem in hac materia accipitur moraliter, nempe non solum quando nullus alter adest medicus, sed etiam quando morbi grauitas eget pluribus, nec adsunt tot Christiani, quot sufficerent; vel quando iudæus est notabiliter doctior, vt bene declarat *Sanch. loco cit. num.* 8. *post Tab. in verb. medicus quæst.* 16. *num.* 17.

Hic christianum lectorem monitum volo ne hac causa ductus facile se credat iudæo, quamuis in arte medica peritissimo est enim genus hominum christianis oppido infensũ, ideoque facile captant occasionem nobis nocen-
21 di, vt docemur exemplo Caroli Calui Regis Francorum, qui epota potione sibi propinata per Medicum iudæum pro excellenti habitum, & sibi familiarem paulo post interiit, vt refert *Guliel. de Bened. in cap. Ranutius part.* 1. *verb. adicite impuber num.* 30.

Quis autem dicatur doctrina in si-
22 gnis, quiue sufficiens, vel mediocris, consulendus est, *Innoc. in cap. cum in cunctis, de elect.*

Infertur secundo non esse licitum simul cum iudæo in balneum ingredi,
23 *d. cap. nullus* 28. *q.* 1. quod est accipiendum quando Christianus simul accederet cum iudæo vel propter iudæum, tunc enim accessus esset ex causa familiaritatis, quæ proprie interdicitur *in d. cap. nullus*, secus si quilibet separatim accederet, nam quamuis accederent ad eundem balneum, tamen talis accessus non esset prohibitus, etiamsi fieret ex causa recreationis, & multo magis si fieret ex causa necessitatis, nempe quia alius balneus non adesset, vt declarat *Filiarchus de offic. Sacerd. tom.* 1. *par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 12. *in fine Sanchez loco cit. num.* 11. Qua ratione Sacra Congregatio Episcoporum sub die 22. Iulii 1584. consulto Sum-
24 mo Pontifice licentiam impartita fuit Episcopo Sauonensi, vt possit ingredi balneum, non obstante quod ibi ingrederentur etiam hebræi, vt reperitur adnotatum in notis eiusdem Congregationis. Necessitate vero cessante sunt arguendi, qui simul cum iudæis accedunt ad natandum, quando hoc fit ex antecedenti consilio, quia eadem militat ratio, quæ militat in balneo.

Infertur Quinto esse prohibitum christiano inuitare ad conuiuium iudæos, vel ad eorum conuiuia accedere,
25 *cap. omnes*, 28. *quæst.* 1. *cap. quam sit, de iudæis, illum inducendo à concessione speciali, & ibi glos. in verb. vti liceat, & Abb. num.* 2. *Soccin. num.* 1. *Aluar. in specul. princ. tit. de conuersatione cum infidell. Foller. in const. Neapol. tit. de iudæis num.* 12. Contrahitur enim in conuiuiis magna familiaritas, & fa-
26 cilius quis inter epulas decipitur, *cap. vnusquisque*, 22. *quæst.* 4. *glos. in d. cap. quam*

quam sit, Feller. lo. v cit. num. 12. Quia
ratione crederem conuiuia nobis cum
27 iudæis esse simpliciter interdicta, non
facta distinctione, si cibis communibus
vtantur, vel non, prout sine distinctio-
ne esse accipiendam colligitur *ex Ha-*
stien. in cap. quam sit num. 3. de iudæis,
vbi Io. Andr. num. 5. Abb. num. 3. Tur-
recrem. in d. cap. nullus num. 4. 28. q.
1. Sanch. d. cap. 31. num. 12.
28 Infertur sexto esse nobis interdictũ
accedere ad eorum nuptias, ludos, vel
choreas, aut eos ad nostras nuptias,
vel ludos vocare, quia in illis non mo-
dica contrahitur familiaritas, *Rosell.*
verb. iudæus 1. num. 1. Azor. tom. 1. lib.
9. cap. 11. quæst. 3. in fine Sanchez d. cap.
31. num. 17.
29 Infertur septimo non licere Christia-
nis etiam si casu in caupona, vel alio
diuersorio reperiantur cum iudæis,
propriis sumptibus in eadem mensa
cum illis manducare, *Turrecrem in, d.*
cap. nullus 28. q. 1. dum inquit esse ve-
titum Christianis manducare cum iu-
dæis, vel coram ipsis. Contrarium, &
rectius tenent *Philiarcus de offic. Sa-*
cerd. tom. 1. par. 2. lib. 3. cap. 12. ad fi-
nem, Sanch. d. cap. 31. num. 14. nam
in d. cap. omnes, videntur considerata
conuiuia, quæ supponunt mutuam in
Conuiuantibus familiaritatem, quæ
quidem familiaritas non reperitur, dum
caupo singulis cibaria vendit, licet in
eadem mensa concedantur, crederem
tamen opinionem Turrecrem. proce-
dere posse quando iudæi simul, & Chri-
stiani recreationis gratia intrarent cau
ponam, vt simul comederent, nam in
hoc casu Christianos à peccato non
30 excusarem. Ab hac prohibitione ex-
cipiuntur missi ad iudæorum, & infide-
lium conuersionem, istis enim speciali-
ter conceditur, vt seruata temporum
qualitate, iuxta canonicas sanctiones
vesci liceat cibis, quę ab infidelibus il-
lis apponuntur, *d. c. quam sit vbi glos.*
in verb. vti liceat Host. in princ. Butr.
num. 6. Abb. num. 2. Soccin. num. 1.
extra de iudæis: Nam familiaritate cum
illis contracta possunt facilius eos lu-
crari, *cap. infideles 23. q. 4. glos. & Doct.*
31 *modo cit.* Hinc Dominus noster Iesus
Christus cum publicanis, & peccatori-
bus manducauit, & bibit, propterea
quod ad illorum conuersionem vene-
32 rat, *d. cap. infideles 23. quæst. 4.* Ex
quibus constat quod licet *text. in*
capitulo ad mensam 11. quæst. 3. vi-
deatur concedere simpliciter licen-
33 tiam manducandi cum infidelibus, de-
bet tamen intelligi de illis, qui conuer-
sionis gatia cum infidelibus conuer-
34 santur, prout intelligunt, *Archid. in, d.*
cap. Ad mensam, & ibi Turrecrem. sub
num. 5. Prapos. num. 6. Alphons. Al-
uarez in specul. Principis tit de iudæis, &
eorum ritibus. Quod est intelligendum
dummodo cibi allati edantur vti res a
Deo create, secus si edantur tan-
quam res idolo consecratæ, quia tunc
35 fame mori magis debemus, quam illis
vesci, *cap. sicut latius 23. q. 4. quem sic*
intelligunt ibi glos. Archid. num. 1. & 2.
Bellam. in fin. Turrcbrem. in fin. Sil-
uest. in verb. iudæus quæst. 1. dicto 2.
Rosell. in verb. iudæus 1. num. 1. San-
chez d. c. 31. sub num. 7.
Infertur nono prohibitum esse iu-
dæis intrare scolas simul cum Christia-
nis discendi causa, quia in scholis con-
trahitur intrinseca familiaritas, & ami-
36 citia, *Abb. in cap. 1. sub num. 1. versic.*
Et ex his infero de iudæis, vbi subdit de
consuetudine seruari contrarium, & il-
lum sequuntur Anan. ibi sub num. 6.
versic. ex quibus infert. Dec. in cap. con-
suluit el 3. num. 4 de appell. Sed quan-
37 tum ad hanc consuetudinem attinet,
ego nusquam vidi iudæos scholas chri-
stianorum intrare, & quia videtur mo
ribus christianis aduersari eam non ita
de facili admitterem.

Prædicta multo fortius procedunt in Neophitis, & Cathecumenis, in quibus viget maius subuersionis periculum, iuxta ea quæ infra Deo dante dicentur, *lib. 9. cap.* . .

SVMMARIVM

1 *In contractibus quisque studet facere con-*
di-

ditionem suam meliorem.

2 *Priuatio præsupponit habitum.*

3 *Princeps potest contrahere cum iudæis.*

4 *Ecclesia potest contrahere cum iudæis.*

5 *Christianus possit cum iudæo contrahere societatem, contrarium num. 7.*

6 *Indultum concessum pro se, sociis comprehendit cum socium iudæum.*

8 *Præsbiter quidam multatus propter familiaritatem, quam exercebat cum carnifice.*

ARGVMENTVM.

An sit licitum Christianis contrahere cum iudæis.

CAP. XLII.

Vm in contractibus non verſetur aliqua intrinſeca familiaritas, propterea quod in illis quiſque ſtudet conditionem ſuam meliorem efficere, *l. in cauſa* §. *fin. ff. de minor.*

1 Ideo licitum eſt contrahere cum iudæis. *Roman. conſil.* 488. *hac Domina Petra*, *Alex. conſil.* 130. *ante num.* 4. *lib.* 7. Papienſ. *in praxi in forma libelli in actione reali verb. veris*, *ac legitimis num.* 33. *verſic.* Sed quid dicemus de iudæis, *Abbas*, *in cap. poſt miſerabilem num.* 3. *Corſett. in ſing. verb.* Societas el primo, *Marquard. in tract. de iudaeis*, *par.* 1. *cap.* 5. *Summiſtæ communiter in verb. iudæus, quos refert*, *& ſequitur Sanch. d. cap.* 31. *num.* 23. *Cornazan. deciſ. Lucenſi* 127. *num.* 3. *Anton. Henrig. de fideiuſ. cap.* 8. *nu.* 116. *cum ſeq. vbi teſtatur ita cautum in receſſ. Imper. de Anno* 1551. Petr. Santerna *de deſponſat. Mercat. in fine num.* 21. *Foller. de conſt. Regni tit. de iudæis in pragmatica*, *& quia num.* 9. Quæ opinio bene probatur in *cap. poſt miſerabilem de vſur. & in cap. & ſi iudæos*, *& cap. ad hæc*, *& cap. poſtulaſti in fin. de iudaeis*, *& in cap. decernimus de decim.* in quibus iuribus cum hebræis propter delictum in pœnam interdicatur commercium Chriſtianorum abſque difficultate ſupponunt commercium cum eis eſſe nobis licitum ex regula,

2 quod priuatio præſupponit habitum, *l. decem ff. de verb. oblig.* Vnde inter chriſtianum, & iudæum celebratur contractus emptionis, ac poteſt iudæus pro chriſtiano, & è contra fideiubere etiam de iudicio Sixti, *Anton. Henrig. loco cit. num.* 117. *&* 122.

Hæc concluſio extenditur, vt procedat etiam in principe, nam, & ipſe

3 poteſt contrahere cum iudæis, vt probat *Text. in cap. penunlt. verſic. & ſi forte redditus, de iudæis*, vbi non prohibet ne princeps poſſit vendere iudæis redditus ſuas, dummodo deputet chriſtianum iniuria iura regalia conſequuntur.

Extenditur ſecundo, vt iudæus poſſit cōtrahere ēt cum Eccleſia, vt ex pluribus probat *Ancb. inter conſ. Cald. conſ.*

4 3. *tit. locati* vbi quod poteſt habere emphiteuſim ab Eccleſia, & ipſum ſequitur, *Marquar. loco cit. ſub nu.* 1. *Lambert. de iurepatr. lib.* 1. *par.* 1. *quaſt.* 7. *art.* 3. *num.* 19.

Extenditur tertio, vt iudæus poſſit etiam contrahere ſocietatem cum chriſtiano, vt ſupponere videntur, *Ang. in*

5 *l. ſi ſeruus* §. *vtimur num.* 6. *verſic. item attenda ff. de ſepulchr violat. Alex. conſil.* 75. *num.* 6. *lib.* 5. *& conſil.* 99. *num.* 8. *lib.* 6. *& conſil.* 13. *num.* 13. *lib.* 7. *Dec. in cap.* 1. *num.* 95. *de probat. & conſil.* 51. *ſub num.* 2. *verſic. vnde videmus*, *Tiraq. qui alios refert de primog. quaſt.* 66. *num.* 14. *Gabr. mudæus in rubric. ff pro ſocio num.* 4. dum inquiunt ſocietatem in mercimoniis cum iudæis non eſſe reprobatā, & quod ſi alicui ſit conceſſum indultum pro ſe, &

6 ſociis, & ducat ſecum iudæum ſub indulto comprehenditur etiam iudæus.

Ego vero ſum in ſententia in qua

7 *Corſett. in ſingul. in verb. ſocietas el*, *Ioſeph. Ludouic. in communib. concluſ.* 53. *num.* 243. *cum ſeq. Anton. Enrig. in tractat de fideiuſſ. cap.* 8. *num.* 118. nempe quod iuris inſpecta cenſura inter

ter christianum, & iudæum nequeat consistere contractus societatis, quia in ea non continetur simplex commercium, prout continetur in emptione, & venditione, & cœteris contractibus, sed continetur ius quoddam magis intrinsecum, & familiare, quod propter maximam familiaritatem dicitur ius quodammodo fraternitatis, *l. verum* 64. *ff* pro socio, quare non crederem ita passim esse licitam christiano, cum illa, quæ magnam familiaritatem inducunt, nobis cum iudæis sint reprobata, *cap. ad haec de iudaeis*, *cap. nullus & cap. saepe* 28. *q.* 1.

Ad Doctores vero in contrarium adductos potest responderi quod nemo ex illis loquitur in societate ex contractu, sed in publico commercio, quæ alio vocabulo Societas inter homines nuncupatur.

Et quamuis forsan in praxi contrarium seruetur, vt de praxi testatur idem *Corsett. loco cit.* & propterea posset christianus excusari, nihilominus dignum homine Christiano existimarem ab istis societatibus abstinere, nam non omnia, quæ non sunt prohibita, sunt honesta, et sæpe ex facto non prohibito nota quasi contrahitur infamię: Vidi quandoque Presbyterum quemdam grauiter increpatum, et iunctis quibusdam aliis leuibus criminibus mulctatum, propterea quód familiarius quam decebat cum carnifice, & tamen cum tali persona versabatur non est prohibitum diuersari.

An autem prędicta procedant in Neophitis, infra Deo dante dicetur *lib.* 10. *cap.*...

SVMMARIVM.

1 *Iudaei debent induere habitum diuersum à christianis.*

2 *Priuilegium Martini V. concessum iudais ferrariae ne possent cogi ad deferendum signum quo distinguantur à christianis, est derogatum.*

3 *Fulgos. cons.* 55. *improbatur.*

4 *Consuetudo irrationabilis quae...*

5 *Consuetudo quae aduersatur honestati cum est nulla ipso iure.*

6 *Priuilegium de non deferendo signum potest ex causa per Papam iudaeis concedi.*

ARGVMENTVM.

An, & quomodo iudæi debeant à Christianis qualitate habitus discerni.

CAP. XLIII.

N Concilio Lateranensi de multa prouidentia statutum est, vt in omni loco, & omni tempore om-
1 nes vtriusque
sexus iudęi qualitate habitus ab aliis discernantur, *cap. nonnullis, de iudaeis*, cuius dispositionem imitando, hoc idem peculiari pragmatica sanxit in Regno Neapolitano Corolus Quintus vt *in pragmatica quae incipit, Et quia perfidorum*. Paulus etiam Quartus, & Pius Quintus Pontifices Maximi hoc pariter prouidis constitutionibus sanxerunt, *Ille in constitutione 3. quae incipit, cum nimis absurdu, hic vero in constitutionae 7. quae incipit Romanus Pontifex*, quarum constitutionum auctoritate sancitum est, vt masculi biretum, foeminæ vero aliud signum patens, ita vt nullo modo celari, aut abscondi possit, palam deferre teneantur; nec super non delatione bireti, aut alterius signi huiusmodi cuiusuis eorum gradus, vel præheminentiæ, seu tolerantiæ excusari, aut per camerarium, aut Sedis Apostolicæ legatos absolui possint, cum amplissima derogatione priuilegiorum in contrarium quomodocunque facientium. Vnde intelligimus post prædictas Constitutiones non habere amplius locum
2 priuilegium cōcessum a Martino Quinto Hebræis Ferrarię commorantibus, ne cogi possint ad deferendum aliquod signum,

signum, per quod à christianis dignoscantur, cuius priuilegii meminere, *Fulgos. consil. 55. Dec. in cap. consuluit 29. num. 16. de appell.* cum ex prædictis Constitutionibus sint abrogata omnia, & quæcumque priuilegia. Et pariter neque ante, neque post dictas constitu-
3 tiones probari potest d. consultatio Fulgosii in ea parte, in qua firmare nititur non esse irrationabilem consuetudinem quod iudæi inter christianos non cogantur deferre signum, quo dignoscantur à Christianis, cum alioqui sit irrationabilissima, tum quia est contra expressam dispositionem Concilii generalis, *in d. cap. in nonullis*, quod quidem sufficit ad hoc vt consuetudo dicatur irrationabilis, *glos. in cap. fin. vbi Doct. de consuetud. Lucas de penna in repet. l. vnic. num. 9. C. de collat. Calder. cons. 4. de consuetud. & consil. 1. de regul. Federic. de Sen. consil. 17. sub num. 10. versic. Non obstat quod secundo loco.* Tũ etiã quia concernit periculum animæ, & honestatem christianæ Religio-
4 nis, quod efficit, vt consuetudo dicatur irrationabilissima, *Franc b. in d. c. consuluit num. 2. ibique Dec. nu. 16. de appell.*
5 Quinimo statim atque consuetudo aduersatur Ecclesiæ honestati, est nulla ipso iure, *Gemin. in cap frustra num. 4. de iudic. lib. 6. Turrecrem. in cap. vsus auctoritatis 11. dist. Imol. in cap. primo in princ. & ibi Abb. & Dec. de consuet. Boich. in cap. fin. num. 8. eod. tit. Bar. in auth. Hoc ius porrectum num. 18. C. de sacros. Eccles. Bal. Salic. & alii in auth. cassa, & irrita C. eod. cum aliis per Anton. Piagg. in tract. de consuet. quæst. 6. nu. 256. & seq.* Fateor tamen hoc priuilegium de non deferendo signum, ex causa bene uisa concedi posse hebreis per Summum Pontificem, cum negari non possit quin sit de iure positiuo, *Fulg. d. cons. 55. num. 2. versic. 2. sciendum, Dec. in d. cap. consuluit sub num. 16. Marquard. de iudæis par 1. cap. 4. versic. valeret tamen,* Foller. *in constitutione Regni Neapol. sub tit. de iudæis in prag. quæ incipit, & contra perfidorum num. 3.*

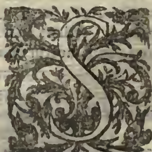
SVMMARIVM.

1 *Christianus non potest relinquere vniuersitati iudaeorum.*
2 *Legatum relictum à christiano iudæo an valeat, et num. 6. & seq.*
3 *Collegium iudæorum an sit reprobatum ratione sectæ, & num. 4.*
4 *Iudæi sunt peiores paganis.*
5 *Tolerantia non facit, vt secta quæ toleratur non dicatur reprobata, & nu. 7.*
8 *Episcopus instituens paganum excommunicatur.*
9 *Pæna legis debemus contentari.*
10 *Excommunicationis pæna, supponit factum illicitum.*
11 *Presbyter non potest relinquere hæretico quamuis consanguineo.*
12 *Prohibitio facta clericis sub poena anathematis, arguit factum esse sui natura malum.*
13 *Christianus non potest iudæo dare inter viuos, si donatio sit considerabilis.*
14 *Incapax ex testamento, est incapax ab intestato.*
15 *Iudæo dare possumus si sit in extrema necessitate constitutus.*
16 *Iudæo potest relinqui quod sibi debetur.*

ARGVMENTVM.

An liceat Christiano testamento aliquid relinquere iudæis.

CAP. XLIV.

I relictũ fiat Vniuersitati iudæorum, in dubitata est iuris conclusio Non licere christiano testamẽto aliquid ei relinquere, *l.* 1
1 *1. vbi glos. Bar. Salicet. & Fulgos. C. de iudæis Bar. in l. cum Senatus num. 2. ff. de reb. dub. ibiq; Soccin. nu. 3. Anan. in cap. iudæi el 2. num. 9. extr. de iudæis, estque receptissima omnium opinio.* Si ve-
2 ro fiat iudæo vti personæ singulari non omnium est eadem sententia, si quidem

dem affirmatiua opinionem tenet *glos. Feber. Alber. & Salic. l. prima Cin. in l. 1. in 3. oppos. ibique Alberic. colum. 1. versic. redeundo C. de sacros. Eccles. Bart. in d. l. cum Senatus num. 9. Bertrand. consil. 88. num. 8. & 9. volum. 3. par. prima vbi, quod hæc videtur communis opinio, & iterum consil. 145. num. 2. eodem volum. 3. par. 1. Marq. de iudæis par. 2. cap. 5. num. 24. vbi etiam testatur de communi, & in hanc procliuior videtur Soccin. in d. l. cum Senatus, licet vere pedes non firmet.*

Mouentur, quia collegium iudæorum (vt ipsi dicunt) non est reprobatum ratione sectæ, prout sunt collegia hæreticorum, & paganorum, *l. cogno-*
3 *uimus, C. de hæret. & l. prima C. de pagan. & sacrific. eorum*, sed est reprobatum, quia non est à iure approbatum, cum in reliquis videamus iudæorum sectam tolerari, tum de iure canonico, vt in, *cap. sicut iudæi, & in cap. qui sincera dist. 45.* tum etiam de iure ciuili, vt *in l. spadonem §. iam autem ff. de excus. tut. & in l. circumcidere ff. ad leg. Cornel. de Sicar.* Vbi autem collegium non est reprobatum ratione sectæ, tunc licet non possit legari collegio, tamen potest legari singulis, quia personæ singulares non sunt incapaces, *d. l. cum Senatus, ff. de reb. dub.* Sed hoc argumentum in eius maiori propositione plusquam falsissimum est, Si enim est reprobata secta paganorum, vtique multo magis est reprobata secta iudæorum,
4 quos constat esse peiores, *cap. nonne 1. q. 1. vbi glos. reddit rationem dicti, quod illi erga Christum naturalem legem tantum sunt transgressi, Iudæi vero etiam legem scriptam; illis prædicatores non habuerunt, isti vero christum prædicantem contempserunt, apud illos nulla miracula facta sunt, apud istos miracula plurima gesta sunt, & nihilominus tandem christum crucifixerunt, quod etiam pluribus explicat ibi Turrecrem.* Nec refert quod iura Canonica, & ciuilia tolerent iudæos, quia, vt infra dicam, ista
5 tolerantia non facit, ne dicantur reprobati, nam tolerantur in eis etiam ritus,

quos constat esse impletos, & consequenter quo ad vsum reprobatos. Contrariam proinde opinionem *tenet glos. in cap. sane profertur 24. quæst. 1. Angel. in l. prima C. de iudæis (prout de illo me-*
6 *minere, Felin. & Bertrand. infra citandi, Ego enim in Codice Meo illum reperire non potui) Franc. in rubric. de testamentis num. 29. versic. Tertio Aduerte lib. 6. Ias. in l. hæreditas num. 8. C. de his qui vt indign. Felin. in cap. iudæi el 2. sub num. 2. versic. in glosa magna de iudæis, & hanc eandem opinionem probat Bertrand. consil. 126. sub num. 5. versic. sed salua pleniore, vol. 4. vbi quod hæc opinio videtur verior, & tanquam talis præferenda opinioni communi, quia paucorum opinio bene fundata præfertur opinioni multorum, l. 1. ibi non ex multitudine C. de veteri iure enucl. Host. Io. Andr. & reliqui in cap. primo de constit. Stephan. de licio de iudæis §. nemo potest, & hæc est verissima.*

Primo, quia ex prædictis patet quod licet secta iudæorum toleretur ab Ec-
7 clesia, tamen quantum in se, est reprobata, & ideo argumentum contrariæ opinionis in eius damnum, & pro hac opinione retorquetur.

Secundo ex *cap. si quis Episcopus extr. eod. tit de hæret.* vbi Episcopus instituens paganum excommunicatur,
8 ergo multo magis iudæum ex allegatis. Huic Argumento conatur respondere, *Soccin. in d. l. cum Senatus sub num. 3. versic. Sed licet canonista, ff. de reb. dub.* quod ibi Episcopus excommunicatur, non tamen quod actus sit nullus, Vnde satis videtur esse, quod puniatur, quia contenti esse debemus poenis legum, vt in *l. si stipulatio facta ff. de verb. oblig. & in simili declarat Bald. in cap. primo, §. conuenticulas de pace iuramento firm.* Sed hæc Soccini defensio non tollit argumentum, nam eo ipso quod lex imponit poenam excommunicationis supponit, factum pro
10 quo imponitur esse illicitum, vt colligitur *ex, cap. primo à nobis, & cap. Sacro de sent. excom. cap. nullus, & cap. nemo 11. quæst. 3. D. Thom. in 4. sent. dist. 82. quæst.*

quæst. 2. art. 1. Durand. quæst. 3. D. Anton. in Summ. par. 3. tit. 24. cap. 27. Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 9. num. primo cum aliis quos nouissime refert, & sequitur Alter. de censuris lib. 3. disput. 1. cap. 1.

Tertio hæc opinio probatur *in c. in eos, eod. tit. de hæretic.* vbi inquit quod Episcopi, & Præsbyteri in eos qui catholici nō sunt, etiamsi Consanguinei
11 fuerunt, nihil conferūt, & quod de Episcopis, & Præsbyteris dictū est, debet de reliquis clericis exaudiri, *Soccin. loco cit. versic. cogita tamen,* censet dici forte posse, quod cum littera, quæ loquebatur in Episcopo fuerit extensa ad omnes clericos, videtur innuere quod absque extensione non habuisset locum in clericis, Vnde eodē modo dici potest quod dicta dispositio tāquā loquēs de clericis non habeat locum in laicis. Hęc Soccini responsio duo continet, primum fatetur in clericis veram esse nostram opinionem, nempe quod a clerico nemini nisi catholico possit legari, An autem hoc idem procedat in laicis, ipse subdubitat. At ego credo idem esse in laicis, nam negari non potest,
12 quin prohibitio facta de clericis sub anathematis poena, non arguat factum prohibitum esse sui natura malum nulla enim subest ratio, ob quam sit magis interdicta clericis, quam laicis, & propterea sola debet considerari prohibitio, nulla facta distinctione personarum. posset forsan opinio Soccini procedere quo ad poenam excommunicationis; illa enim tanquam inflicta contra clericos non extenditur ad laicos, tum qu a est poenalis, *cap. odia de reg. iur. lib. 6.* tum etiam quia respectu qualitatis, & maioritatis personarum, poena potest esse maior in clerico, quam in laico, *cap. cum quidam de iur. iur. cap. homo 40. dist.* Quarto hæc opinio potest probari per *Test. in l. cognouimus C. de hæret. vbi* Liberi non orthodoxi repelluntur à successione paterna non solum ab intestato, sed etiam ex testamento ergo tanto magis à successione extraneorum. Denique hæc opinio in specie probatur per constitutionem *Nicolai V. quæ incipit in gregem dominicum sub datum* Romae Kalendis Iulii 1447. *pontificatus anno* 1. Sit ergo firma Conclusio, neque iudæo tanquam particulari posse aliquid testamento relinqui, quæ Conclusio.

Extenditur primo, vt procedat non solum in relictis in testamento, sed etiam in donationibus inter viuos, quan-
13 do donatio est considerabilis quantitatis, *Franch. in d. rubr. de testamentis sub num. 29. in fine, cuius opinio probatur per Text. in d. cap. in eos de hæret.* vbi prohibetur vt in non catholicos nihil conferant, ibique *glos. subdit,* quod cum non distinguat in morte, vel inter viuos, neque nos distinguere debemus & sic debet accipi generaliter tam in vita, quam in morte.

Extenditur secundo, vt procedat siue ex testamento, siue ab intestato, quia regulariter omnis incapax ex testamento, est incapax ab intestato, *l.*
14 *conficiuntur in princ. ibi quoniam quæritur patri familias, ff. de iure Cod cil. l. 2. ibi vel et iam intestati successione C. d bonis matern.*

Eadem conclusio limitatur primo ne procedat, quando iudæus esset in extrema necessitate constitutus, tunc enim ex causa pietatis, ad eius necessi-
15 tatem subleuandam, & pro modo eius necessitatis ei relinqui testamento posse, & in vita donari, censuerunt *glos. in d. cap. in eos, verb. nihil conferantur ibique Host. & Abb. de hæret. Aloys. de Leo in d. l. 1. num. 3. C. de iudæis.* Li-
16 mitatur secundo ne procedat quando relinqueretur iudæo quod sibi debebatur, vt infra dicetur in cap. sequenti.

SVMMARIVM.

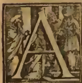
1 *Nominis antiqui recordatio quid pariat.*
2 *Mutatio possessionis ex superuenientia noui tituli fit sine declaratione.*
3 *Nomen cuilibet licet sibi mutare.*
4 *Lege permittente facta poenam non merentur.*

AR.

ARGVMENTVM.

Iudæus si post receptam baptismatis vndam, eodem vtatur nomine, quo vtebatur dum versabatur in iudaismo, an reddatur iudaicæ prauitatis suspectus.

CAP. XLV.

Ffirmatiuam opinionem probat *Aym. consil.* 73. *nu.* 13. *& seq.* Propterea quod
1 ex prisci nominis retentione arguitur retentio affectus, *l. à nullo in fine ff. de ser.* cui suffragatur quod
2 apud *Liuium lib.* 12. *ab vrbe condita* legimus Tarquinium Collatinum consulatus honore abdicatum, eo quia cum Tarquinionum esset propinquus eodem ad huc nomine vocabatur. Cæterum arbitror duos in proposita dubitatione distinguendos casus.

Primus, quando nomen est vtrique Religioni commune.

Secundus, quando est proprium hebræorum. Quo ad primum si in baptismo idem nomen fuit retentum, & tunc absque vlla prorsus suspitione potest eodem nomine nuncupari, abolita, si quidem est, & mutata prisca nominis causa nouo superueniente titulo, *l. non solum*, *§. quod vulgo ff. de vsucap.*
3 *l. qui bona §. vbi omnes ff. de acquir. poss. l. nemo C. eod. tit.* Quod quidem in dubio factum censetur sine declaratione, secundum veriorem opinionem, quam probat *Rota coram Puteo decis.* 451. *lib.* 1. *Accbill.* 4. *de caus. poss. & propr. & apud Paleottum decis.* 248. *& decis.* 224. *num.* 3. *par.* 1. *&* 613. *num.* 1. *eadem par.* 1. *diuers.* Et hoc sensu accipienda sunt tradita *per Reuerendissimum D. Peniam in direct. inquis. quæst.* 44. Quo vero ad Secundum res apud me habet non nihil ambiguitatis, si quidem pro regula, tradi solet licere vnicuiq; homini libero nomē
4 ad libitũ tibi mutare, *l. vnica, C. de mut. nom. & ibi Doct. & in probemio decretal. vbi præsertim Felin. num.* 36. *plene menoch. de arbitr. casu* 318. vnde rediens ad pristinum nomen vtrique Religionī promiscuum, non videtur posse damnari, cum hoc lege permittente faciat, *l.*
5 *graccbus, C. ad leg. iul. de adult. l. Sancimus, §. non enim, C de admin. tutell. l.* 3. *C. de confirm. tut. l. nemo damnum ff. de reg. iur. l. vnica, C. de expens. iudic. lib.* 11. *cap. deinde in fine* 25. *dist:* Quare credo hanc suspitionem, quæ ex sola nominis mutatione insurgit, antiquæ impietatis argumentum minime præbere, nisi aliis concurrentibus suspitionibus, quibus adiuuetur.

SVMMARIVM.

1 *Artes iudæis permissae per* Pium *IV. &* Pium *V.*
2 *Iudaei possunt conficere indumenta etiam ex noua materia.*

ARGVMENTVM.

Quæ exercitia sint iudæis in Vrbe permissa.

CAP. XLVI.

D tollendam quãtum fieri potest occasionem familiaritatis inter christianos, & iudæos, & vt iudæi in debitis obsequiis contineantur, Pius Papa IV. prouide cōstituit, vt ipsi sola ar-
1 te stracciariæ, seu cienciariç cōtenti, aliquam mercaturam frumenti, vel ordei, aut aliarum rerum vsui quotidiano necessariam facere nequeant, *vt in eius Cōstitutione.* 3. *qua incipit, cum nimis S. primo, quam constitutionem Pius Quintus approbauit.*

L Cæ-

Cæterum extat in curia Illustrissimi Cardinalis Vicarii declaratio facta sub die 20. Maii 1566. per Alphonsum Binarinum eius Vicegerentem, per quam asseritur quod visa declaratione Virgilii Rosarii postea Cardinalis Spoletani, facta die 20. Augusti 1555. Et facto verbo cum Sanctissimo tunc Pio V. & Cardinali Sabello Vicario, declarauit iudæis licere infrascriptas artes exercere, videlicet,

Merciariæ
Aurificum, & Gemmariorum,
Ricamatorum, seu intertestorum,
Sartorum,
Cribanariæ,
Bastariç
Fabrilignariæ
Baliserij,
Ferrarij,
Coriariorum, &
Piscatorum.

3 Qua declaratione ducta Rota *in causa Rom. artis Sutoriæ sub die 20. Martii 1620. coram nunc Illustrissimo D. meo Cardinali Sacrato* censuit hebræos in vrbe commorantes posse conficere indumenta etiam ex noua materia.

SVMMARIVM.

1 *Iudæus succedit parentibus etiam ad fidem conuersis.*
2 *Liberi etiam parentibus viuentibus sunt quasi domini rerum paternarum.*
3 *Iudæus ex eo qui nolit conuerti non priuatur bonis.*
4 *Iudæa non priuatur bonis ex eo qui nolit ad fidem conuerti.*
5 *Iudæus retinet iura consanguinitatis.*
6 *Iudæus succedit parentibus ex testamento & ab intestato, & nu. 10.*
7 *Differentia non est facienda inter christianum, & iudæum, nisi reperiatur facta*
8 *Natus ante patris baptismum succedit cum aliis natis post baptismum.*
9 *Legitima debetur filiis ratione naturali.*
11 *Iudæus succedit parentibus, siue existant filii baptizati, siue non.*
12 *Iudæus pater an possit plus relinquere filio iudæo, quam baptizato. Limita, vt nu. 13. & 14.*

ARGVMENTVM.

Iudæus an succedat Parentibus, & Consanguineis ad fidem conuersis.

CAP. XLVII.

Egatiuam opinionem probare nititur *Bertrand. consil. 226. lib. 4. par. 1.* pluribus ductus rationibus, quæ tamen rediguntur ad vnam, videlicet quod iudęus etiam vti persona singularis, non potest aliquid capere ex testamento christiani, vt superiori capite à nobis probatum est. Quo non ob-
1 stante contrarium puto verius infrascriptis potissimum rationibus permotus.

Primo, quia Liberis naturali quodam ratione debentur bona parentum, quia etiam parentibus viuentibus dicuntur quasi domini rerum paternarum, adeo vt post patris mortem, non hæreditatem percipere videantur, sed magis liberam
2 bonorum administrationem consequuntur, *l. in suis, vbi Doct. ff. de liber. & posthum. l. in suis ff. de suis, & legit. l. prima §. qui sunt in potestate, ff. si quis omissa causa testam. §. sui inst. de hæred. qualit. & differ. cum aliis plene congestis per Tiraq. in l. si vnquam in praefat. nu. 19 cum seq. C. de reuoc. donat.* At iudæus, ex eo quod sit iudæus, & nolit ad fidem conuerti,
3 non priuatur bonis, aut iuribus sibi competentibus, *c. sicut iudaeis, de iudaeis, c. de iudaeis, 45. dist. ibiq; Arch. in princ. Gem. num. 2. Praepos. sub num. 2. versic. solutio Borgnin. decis. 21. num. 15. de contract. ergo.* Similiter videmus, quod mulier iu-
4 dæa, cuius vir est conuersus ad fidem, non priuatur sua dote, si christiana effici nolit, *Bald. Nouell. in tract. de dote par. 11. num. 47.* Secundo quia adhuc iu-
5 dęus retinet iura consanguinitatis, cum illa veluti naturalia sint indelebilia, *l. iura sanguinis, ff. de reg. iur. l. ius agnationis, ff. de pact.* ergo retinet etiam iura successionis *§. primo, inst. de legit. patr.*

patr. tutel. Nec refert si dicatur posse tolli iura resultantia ex agnatione, vt per *Doct. in d. l. iura sanguinis*, quia nullibi reperitur in iure statutum, quod iudæus ex eo tantum, quod sit iudæus amittat ius succedendi.

Tertio iudæus baptizatus succedit parentibus iudæis non solum ex testamento, sed etiam ab intestato, tum de

6 iure communi, *l. cognouimus C. de hæret. Imol. in cap. Raynutius de testamentis, cum aliis per Felin. in cap. iudæi el 2. sub num. 1. versic. & per istum textum, de iudæis; & per Tiraquell. de iure primog. quæst. 66. num. 41. Tum etiam multo magis ex constitutione Pauli Tertii, quæ incipit, Cupientes 32. in ordine Bullarii*, Ergo idem dicendum est de iudæo in successione parentis Christiani, quia quãdo nõ reperitur dispositio, quę

7 constituat differentiã, inter christianũ, & iudæum, valet argumentum à correlatiuis, *l. die sabbati C. de iudæis*.

Quarto hoc idem probatur ex pluribus à nobis afferendis infra eodem *lib. cap. 29.* ad probandum iudæos neq; directe, neq; indirecte posse cogi ad fidem suscipiendam, quæ huic possunt commode transferri, quia negari non potest quin per successionis priuationem per indirectum cogerentur. Demum hoc probatur ex *cap. denique §.*

8 *quid de talium, 26. dist. vbi* natus ante patris baptismum habet commodum successionis cum fratribus post baptismum natis.

Extenditur hæc conclusio primo, vt indubitanter procedat respectu legitimę, quia cum illa debeatur filiis ratione naturali, *§. cum itaque Auth. de hæred. & falcid. l. fin. §. omnia igitur ff. de*

9 *adop. Ripa in l. in quartam num. 132. ff. ad l. falcid.* iudæo potest relinqui in testamento tanquam res sibi debita, vt idem, *Bertrand scribit cons. 88. sub nu. 6. vers. Tum quia, & nu. 7. vol. 3. par. 1.*

Extenditur secundo, vt procedat nõ solum ex testamento, sed etiam ab intestato, quia ratio, propter quam filius iudæus potest succedere ex testamento,

10 militat etiam ab intestato; ideoque eadem debet esse legis dispositio, *l. illud, ff. ad l. Aquil. cum vulgar.*

11 Extenditur tertio, vt procedat, siue existant, siue non existant alii filii baptizati, *Tiraquell. d. q. 66 1. n. 36.*

Eadem conclusio limitatur, si pater vellet plus relinquere filio iudęo, quam

12 baptizato, tunc enim crederem relictum vitiari in eo quod est plus, Tum quia baptizatus debet esse melioris cõditionis, quam non baptizatus *d. cap. iudæi el 2. de iudæis*; Tum etiam, quia tale relictum argueret prædilectionem, quæ in patre de recenti baptizato erga filium iudæum redditur non parum suspecta, *ex trad. per Aym. cons. 73. nu.*

13 *13. & seq.* Nisi forte iudæus esset onustus maiori numero filiorum, ad quorũ egestatem subleuandam esset pluris relictum iuxta tradita, *sup. eodem lib. c. 44. in fine.* Hoc idem esset dicendum, si

14 esset plus relictum sub conditione, si efficiatur Christianus hoc enim non esset magis illum diligere, sed potius ad fidem allicere, quod licet iuxta distinctionem traditam supra *eod. lib. cap. 33.*

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium tacitæ hypothecæ competit tantum mulieribus catholicis.*

2 *Ratio eadem vbi militat, militat eadem dispositio.*

3 *Rationis identitas operatur tacitam dispositionem.*

4 *Interpretatio quæ fit ob identitatẽ rationis, dicitur fieri intẽsiue nõ extensiue.*

5 *Mulier hæretica infert fidei maiorem iniuriam quam iudæa.*

6 *Dotis priuilegia cur mulieribus concessa.*

7 *Iudæi sunt infesti christianis.*

8 *Iudæos non multiplicari interest christianæ reipublicæ.*

9 *Mulier iudæa an gaudeat priuilegio, l. Vnice C. quando imper. inter pupill. & Vid.*

10 *Iudæus non gaudet priuilegio ne possit ab vxore conueniri, nisi eatenus quantus facere potest.*

11 *Iudæa ad fidem conuersa gaudet priuilegio dotis. extende vt num. 13. & 19.*

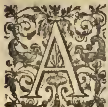
12 *Qualitas iuncta verbo debet intelligi secundum tempus verbi.*

13 *Matrimonium contractum intra gradus humana lege prohibitos, & contractum contra ius diuinum quomodo differat et nu. 14.*
15 *Effectus veri matrimonii qui sint.*
16 *Matrimonium contractum contra ius diuinum improbatur etiam inter infideles.*
17 *Matrimonium contractum contra ius diuinum caret priuilegiis.*
18 *Mulier christiana contrahens intra gradus humana lege prohibitos non gaudet priuilegio dotis.*

ARGVMENTVM.

Mulier iudæa an gaudeat priuilegijs dotis.

CAP. XLVIII.

Affirmatiuã opinionem tenent *Præposit. in cap. gaudemus nu. 3. de diuort. ibique Alex. de neuo nu. 12. Afflict. in constit. si quis in posterum n. 47. versic. item & 4. Neguz. de pignor. par. 2. membr. 4. nu. 69. Marq. de iudæis par. 2. cap. 3. nu. 9.* Contrarium tenẽt *Cin. & Nicol. de Neapoli in l. 1. ff. solut. matrim. Card. in d. cap. gaudemus, ibique Abb. ante num. 18. Iaſ. in §. fuerat num. 113. inſt. de act. Bald. Nouell. de dote par. 1. sub nu. 47. cum seq. & hæc mihi videtur receptior, & verissima.*

Primo per *Test. in Auth. de priuileg. dotis,* vbi iuſt. declarat priuilegium, vt mulier pro eius dote cœteris creditoribus etiam prioribus præponatur, nec
1 non, & priuilegium tacitæ hypothecæ, ac cœtera omnia priuilegia a legibus mulieribus data, illis eatenus competere, quatenus noſtram fidem tenent. At mulier iudæa fidem noſtram, non tenet, ergo. Nec refert, quod textus ille loquatur de mulieribus hæreticis, quia ratio diſpoſitionis eſt generalis, vt perſpicuẽ colligitur ex *Auth. Item priuilegium, C. de hæret.* vbi inquit priuilegium dotis, quo mulier creditoribus tẽpore prioribus anteponitur, nec non de tacitis hypothecis, & alia omnia mulieribus a lege data, clauduntur his qui catholicam non participant cõmunionem. Ecce quod ratio ob quam priuilegia denegantur, eſt quia non participant communionem Catholicam,
2 quæ quidem cum militet etiam in iudæa, operatur in ea, eandem diſpoſitionem, *l. illud ff. ad l. Aquiliam, l. à Titio in princ. ff. de verb. oblig. c. translato de conſt. c. inter corporalia, de transl. prælat.* identitas enim rationis operatur tacitam diſpoſitionem, *l. his ſolis, in illis verbis, satis tacite actum, quem ſingularem*
3 *reputat Bald. in c. quia V. in fine de iudic. & in rubr. C. de naut. fœnere,* & interprætatio quæ fit per identitatem ratio-
4 nis non dicitur fieri extenſiue, ſed intenſiue, *gloſ. Bald. Alex. & alii quos probando refert Tiraquell. in tract. ceſſante cauſa par. 1. nu. 152.* Et quamuis mulier hæretica recedens à fide, maiorem inferat iniuriam Eccleſiæ, quam inferat iudæa fidem non accipiendo, *cap.*
5 *magna de voto, cap. ſcimus, circa finem 12. q. 1. gloſ. in cap. quidam de Apoſtat.* hoc tamen eſt cauſa, vt illa puniatur, nõ tamen vt iudæa minus delinquens conſequatur priuilegium, quia non eſt bona conſequentia, hæretica plus delinquens priuatur priuilegio dotis, ergo dotis priuilegia debent concedi iudęæ minus delinquenti, quia, vt ex prædictis patet, ſufficit, quod non habeant communionis participationem.

Secundo, quia ratio propter quam priuilegia mulierum dotibus ſunt con-
6 ceſſa, ea præſertim eſt, quia Reipublicæ intereſt dotes mulieribus conſeruari, ad hoc vt ciuitates liberis repleantur, *l. prima vbi Doct. ff. ſoluto matr.*
7 Hęc autem ratio ceſſat in iudęis, qui cum ſint oppido chriſtianis infeſti, *cap. cum ſit nimis, & cap. & ſi iudæos, de iudæis,* Reipublicę refert eos non multiplicari argumento, *l. 2. §. augeri C. de indicta viduit. toll. cap. cum ſit ni-*

nimirum eodem tit. de iudæis.

Hæc conclusio extenditur primo, vt
sicuti mulier iudæa non gaudet priuile-
gio dotis, pari ratione neque gaudet pri
uilegio *l. vnica, C. quando imperator*
9 *inter pupill. & Viduam, Isern. in const.*
Regni 18. *lib.* 1. *verb. iudæis, versic. cum*
priuilegia. Contrarium tenet *ibi Af-*
flict. sub num. 47. *versic. item* 4. Sed
prior opinio est verior ex hactenus di-
ctis.

Extenditur secundo, vt sicuti mulier
iudæa, vel infidelis, non gaudet priui-
uilegijs dotis, ita neque vir iudæus, aut
10 alias infidelis gaudeat priuilegio, vt
nõ possit conueniri, nisi eatenus, quate-
nus facere potest. *Bald. Nouell. d. par.*
11. *num.* 45. *versic. & idem.*

Eadem conclusio declaratur ne pro-
cedat in iudæa ad fidem conuersa, hæc
enim gaudet priuilegio dotis, *Host. in*
11 *d. cap. gaudemus num. 6. de diuort. ibiq;*
Butr. num. 22. *Anchar. nu.* 27. *Abb.*
nu. 17. *versic. extra glos. Præp. s. num.* 3.
Alex. de Neuo num. 12.

Quod procedit primo, siue agatur de
dote constituta post conuersionem ad
fidem, siue de dote constituta de tem-
pore infidelitatis, quia ad effectum pri-
uilegij sufficit, quod sit fidelis, tempore
quo repetit dotem, ex reg. quod quali-
12 tas iuncta verbo, debet intelligi secun-
dũ tempus verbi. *l. ex facto, & l. Titius,*
ff. de testamentis, l. in delictis, §. si extra-
neus, ff. de noxal. per quem sic in specie
scribit Bald. Nouell. in d. tract. de dote,
par. 11. *sub num.* 47. *versic. Amplius dici*
potest.

Procedit secundo, etiam si matrimo-
nium in infidelitate contractum, esset
13 contractum intra gradus humana lege
prohibitos, nam etiam in hoc casu mu-
lier gauderet priuilegio dotis, licet se-
cus si esset cõtractum intra gradus pro-
hibitos de iure Diuino, idem, *Bald. loco*
cit. versic. posset tantum dubitari.

Est ratio diuersitatis inter matrimo-
nium contractum intra graudus huma-
na lege prohibitos, & inter matrimo-
nium prohibitum iure Diuino, quia
matrimonium prohibitum humana le-
ge si sit in infidelitate contractum, post
conuersionem ad fidem ab Ecclesia
propter bonum publicum, & in fidei fa-
uorem manere permittitur, *d. cap. gaude*
mus de diuort. cap. de infidelibus, de con-
sang. & affinit. Vnde consequenter re-
sultat effectus veri matrimonii, qui sunt
15 legitimitas prolis, & priuilegia dotis, *d.*
l. qui contra C. de incest. nupt. §. fin. qui
filii sint legitimi. At cum matrimonium
16 est contractum contra ius Diuinum e-
tiam inter infideles improbetur ab
Ecclesia, *d. cap. gaudemus, de diuort.*
merito nulla cum sequi possunt priuile-
17 gia, *d. l. qui contra C. de incest. nupt.*
Et quidem sicuti mulier antiqua chri-
stiana contrahens intra gradus humana
lege prohibitos, non gaudet priuilegio
18 dotis, d. l. qui contra, vtique maiori ra-
tione gaudere non debet mulier de re-
centi conuersa, cum illa non debeat es-
se melioris conditionis, *Archid. in cap.*
vsque 33. *distin. Anan. in cap. post mi-*
serabilem, col. 2. *de vsur. Bero cons.* 28.
num. 39. *lib.* 3.

Procedit tertio etiam si quando mu-
lier, quæ conuertitur, reperiat mari-
tum ante ad fidem conuersum, alteri
vxori matrimonio copulatum; nam ni-
19 hilominus poterit dotem cum priuile-
gio petere, *Bald. Nouell. in d. tract. de*
dote par 11. *sub num.* 47. *vers. Quinimo*
primus vir.

SVMMARIVM.

1 *Princeps per eius priuilegium non inten-*
dit fauere nisi catholicis.
2 *Priuilegium concessum iudæo est odio-*
sum.
3 *Priuilegium prælationis concessum iu-*
dæis, in contractu mutui, non exten-
ditur ad alios contractus.
4 *Priuilegium concessum iudæis ne cogi pos-*
sint ad restituendum pignus furto sub-
tractum, non comprehendit furtum
cuius ipsi habuerunt scientiam.
5 *Priuilegium concessum iudæis ne possint*
cogi nisi per certos officiales quomodo
debet intelligi.
6 *Priuilegium concessum vt libris iudæo-*

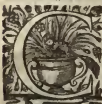
rum adhibeatur plena fides, si libri sint scripti hæbraicè a quo debeant interpretari,

7 *Priuilegium iudæis concessum, vt possint dare sub vsuris captis pignoribus, quomodo intelligitur.*

ARGVMENTVM.

Priuilegia Hebræis concessa an, & quomodo sint interpretanda.

CAP. XLIX.

Vm. princeps regulariter per eius priuilegium non intelligat fauere nisi catholicæ fidei cultoribus, *l. 1. cum Auth. seq. C. de heret.*
1 *Auth. de priuileg. dot. in princ. & §. 1.* inde consequenter resultat, vt priuilegium concessum iudæo, sit contra ius
2 commune, & propterea odiosum, *Ang. consil. 273. Anan. consil. 70. in princ. Alexan. cons. 3. num. 7. versic. sed dicta capitula lib. 2.*

Vnde deducitur primo, quod priuilegium concessum hebręis, vt in rebus,
3 & pro rebus sibi hypothecatis pro quantitatibus quas mutuarent, præferantur aliis creditoribus, non extenditur ad alios contractus, sed strictè debet accipi in contractu mutui, *Angel. d. consil. 273. Alex. consil. 180. num. 8. lib. 7. vbi quod neque extenditur ad granum accomodatum.*

Deducitur Secundo, quod priuilegium ne iudæi possint cogi ad restituen-
4 dum pignus furto subtractum, non compræhendit furtum cuius iudæi habuerunt scientiam, ita probat *test. in l. seruus cuiusdam, ff. de condit. indeb. ibique notat Bal. Io. Anan. d. cons. 70. nu. 2.*

Et pari ratione deducitur Tertio, quod priuilegium ne iudæi possint ad aliquid cogi per certos officiales, non comprehendit officiales habentes maio-
5 rem iurisdictionem, quam habeant expressi *Anan. loco cit. sub num. 1. versic. hoc præmisso.*

Deducitur Quarto, quod priuilegiũ concessum hebræis, quod libris eorum
6 Banchi adhibeatur plena fides pro scribente contra christianum, si libri, siue partitæ librorum sint scriptæ in lingua hæbrea, non potest hebræus Bancherius ad eius fauorem interpretari, vel in vernaculam linguam transferre, sed assumi debent vnus, aut duo interpretes, qui habeant lingue peritiam, vt plene probat, *Alex. cons. 180. nu. 1. lib. 7.*

Deducitur Quinto, quod concessio facta hebræis, vt possint dare sub vsu-
7 ris captis pignoribus, & quod si pignora non reluantur post annum sint iudęi, & possint illa vendere citato Domino, qui pignorauit statim lapso Anno, sors principalis extinguitur, & non currunt amplius vsuræ, etiamsi iudęus non vendiderit pignora, neque citauerit, vt per *Castren. cons. 295. & 296. lib. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Iudæi de iure possunt habere bona stabilia inter christianos, limita, vt nu. 4.*
2 *Iudæi de iure sunt capaces emphyteusis ecclesiasticæ.*
3 *Iudæi possunt prescribere rem christiani, non autem ecclesiæ.*
4 *Iudæi in statu ecclesiastico non possunt habere bona stabilia.*

ARGVMENTVM.

Iudæi an, & quomodo possint possidere bona stabilia inter Christianos.

CAP. L.

Vris communis inspecta censura, iudæi etiam inter christianos possunt habere bona stabilia, ita do-
1 cemur *ex, cap. iudæi el 2. vbi Abb. ante nu. 3. & ex cap. multorum, de iudæis, ex cap. quanto, in fine de vsuris, & in cap.*

cap. de terris, *de* Decimis, *& vtrobique* Doct.*& signanter Abb. ibi sub num. 4. hic num. 1. Innoc in cap. quod super sub num.4.de voto, Anchar. inter consil. Calder.3.tit. locati. Roman. cons. 489. hac domina.*

2 Extenditur Primo, vt possint habere etiam bona Ecclesiastica in emphiteusim, *Anchar.inter cons. Calder. cons. 1. d.de iudic. Lamb.de iurepatr. lib.1. par. 1. quæst. 7.art.5.post princ.*

3 Extenditur Secundo, vt possint habere etiam per viam præscriptionis, dũ modo non sit res Ecclesiastica, *glos. in cap.porrò 15.q.3.Roman.d.cons.489. num. 3. Ias.in rubric. de iustit. & iur. num.10.*

4 Eadem conclusio limitatur, ne procedat in iudæis in statu Ecclesiastico habitantibus, ij enim nequeunt bona immobilia possidere *ex speciali constitutione Pauli Quarti, quæ est tertia in ordine*, §. 2 *in fine*. Quinimmo sola arte Strazzariæ contenti, nequeunt exercere mercaturam frumenti, vel ordei, aut aliarum rerum vsui humano necessariarum, *ex eadem constitutione*, §. 9. *vide supra eod.lib.cap.47.*

SVMMARIVM.

1 *Recensentur vtriusque partis* Doctores.
2 *Sola causa conuersionis non sufficit ad expellendum iudæos.*
3 *Princeps non debet aliquid innouare, nisi causa, necessitatis, vel vtilitatis.*
5 *Iudæi pacifice viuentes non possunt sine causa bonis spoliari.*
5 *Expulsio sine causa est contra præceptum charitatis.*
6 *Charitatem impendere tenemur etiam iudæis.*
7 *Prophetæ populum ad idola congregatum non dimiserunt.*
8 *Ingressus ad patriam potest exteris impediri.*
9 *Expulsio ex iusta causa, est rationabilis.*
10 *Causa iusta expulsionis quæ sit, remittitur arbitrio iudicis.*
11 *Recensentur plures causæ quibus iudæi diuersis in locis sunt expulsi.*
12 *Iudæi tolerantur ex miseratione.*

ARGVMENTVM.

An Princeps possit ad libitum sine aliqua causa ex proprio Territorio expellere iudæos, vel alios infideles ibi commorantes.

CAP. LI.

Duæ sunt ad inuicem contrariæ Sententiæ; Altera affirmatiua, quam visus est
1 primum sentire *Archid in cap. qui sincera 45.distin.* & secundum quam post longam disceptationem fuisse conclusum Mediolani testatur frater *Bernardin. de Busto ordinis Minorum in disputatione, quæ habetur inter eius Sermones, post Sermonem 14. cuius meminit Sebast. Sapia in addit. ad Panorm. in cap. super de voto, & voti redempt. Marq. de iudæis par. 1. cap. 6. num.3.*

Altera negatiua videlicet, quod ex potestate ordinaria, & rationi regulata, nequeat Princeps ex sola eius voluntate eiicere ex suo territorio, & ditione Iudæos pacifice, & bene viuentes sed ad 2 id requiratur aliqua iusta causa, ita per integram consultationem probat *Oldr. cons.87.& 264. Ioan.Andr.in addit.ad Specul.in rubr.de iudæis, Pan.in d.c.quod super nu.5.de voto, Marsil.cons.101. nu. 56. Anchar.in cap. peccatum, num.12. de regul.iur.lib.6. Aretin. in l.multum interest.ff.de verb.oblig. Soccin. cons. 86. lib.4. Alex.cons.99.num. 18. lib. 6. Ias. in l.apud Iulianum, §. constat num. 29. ff.de legat. 1. Ripa in l.si insulam nu.11. ff.de verb.oblig. Natt. cons. 620. n. 22. Roland. cons. 25. num. 19. lib. 3. Paris. cons 2.num.15.lib.4. Franc. Becc.consil. 84.num.8.& per tot. Corsett.de potestate Regis q.81. Hermes in tract. de instaur. Relig.lib.2.cap.12. Iacob Simanca de Cathol.*

Cathol. inst. sub tit. de iudæis, num. 16. *magna pars detestatur de communi, & æquiori, & hæc est verissima.*

Probatur autem Primo, quia cessante iusta causa politica, nulla alia remanet causa expellendi iudæos, vel infideles, nisi causa Religionis, scilicet,
2 quia Princeps zelo Religionis adductus vellet eos ad fidem conuerti, At ista causa non est causa legitima. Ergo.

Minor probatur, Tum *ex l. Christianis, C. de pagan. & Sacrific. eorum, ibi non audeant manus inferre Religionis auctoritate abusi*; Tum etiam ex aliis pluribus allatis supra *eod. lib. cap.* 31. vbi ostendimus infideles neque directe, neque indirecte posse ad fidem compelli.

Secundo Princeps non debet aliquid in Republica innouare, nisi ex euidenti vtilitate, vel necessitate, *l. in*
3 *rebus ff. de con. Princ. cap.* 1. *de reb. Eccles. non alin. lib.* 6. At vbi nulla subest causa, nulla est vtilitas, eque necessitas; Ergo.

Tertio non licet iudæos, vel infideles pacifice viuentes, sine causa propriis bonis priuare, *cap. sicut iudæi, §. nullus*
4 *de iudæis. d. l. Christianis, C. de paganis, & Sacrificiis eorum*. Ergo tanto minus possunt paterno solo priuari, *argumento cap. si de rebus* 23. q. 7.

Quarto expulsio sine causa dubio
5 procul est contra præceptum charitatis, *cap. charitas, de pœnit. dist.* 4. At iu-
6 bemur charitatem impendere, etiam iudæis, & inimicis, *cap. cum in lege* 23. q. 4. Ergo.

Quinto hoc idem probatur exemplo, siquidem Prophetæ Sancti, populum ad Idola sæpissime congregatum non
7 dimiserunt, sed inter eos habitabant, & increpabant, *cap.* 1. 23. *quæst.* 4. Christus etiam inter duodecim vnum deperditum habere non est dedignatus, *cap.* 3. *ead. quæst.*

Sexto, licet exteris venturis ad Pa-
8 triam possit ingressus interdici, Argumento, *l. Diuus, ff. de seruit. rust. præd. l. sicuti, §. Aristo. ff. si seruit. vend.* tamen postquam sunt ingressi, non possunt expelli; nisi adsit causa ex qua possent banniri, *Bald. in vsib. feud. tit. de forma fidel. §. Dominus vero, vers. extra quæro, Paris de Put. in tract. de feud. reintegr. mdes.*

Septimo facit nonnihil spes eos passim lucrandi quę penitus esset extincta si procul abigerentur, & diuerterent ad eas gentes, quæ Christum non agnoscunt, quia magis magisque redderentur alieni, *cap. infideles* 23. q. 4. *cap. Ad mensam* 11. *quæst.* 3. *cap. quanta de diuort.*

Coeterum sicuti nulla existente causa contra ius, & ęquitatem existimatur, quod Princeps iudæos, & infideles eiiciat, ita iustum valde est, & rationabi-
1 le, vt iusta exigente causa expulsionem indicat; Prudentis enim, & Religiosi
9 Principis est, Rempublicam improbis Hominibus expurgare, et quantum in se est operari, vt Respublica pace, & tranquillitate lætetur, *l. congruit. ff. de offic. præsid.* iusta autem causa quę sit in hac materia, emittenda videtur princi-
10 pis arbitrio, qui pro eius religione, & prudentia debet negocium examinare, nihilominus ex ipsis rerum successibus nonnullas colligere licet.

Prima ergo sit causa, si versaremur in Regno nouiter ad fidem conuerso, nam quo facilius ibi christiana Religio propagaretur, posset indici iudæorum,
11 & coeterorum infidelium expulsio, vt Constantinum fecisse in Ecclesiæ primordiis refert *Host. in cap. consuluit, de iudæis, Oldrad. cons.* 87. *nu.* 2. *pro quibus facit. text. in cap. sæpe malorum* 28. *quæst.* 1.

Secunda, si in christianam Religionem euadant contumeliosi, argumento cap. quia super, & cap. & si iudæos, de iudæis. ob hanc causam exularunt ab Anglia, propterea quod Vuoruici puerum Christianum, cui nomen erat Vuilmennes, in die Parasceues, in nostræ Religionis contemptum cruci affixerunt, idemque fecerunt iudæi Nordonici degentes, vt refert, *D. Ant.* 2 *par. histor. tit.* 17. *cap.* 1. *§.* 6. *Polidor. Verg. lib.* 16 *Anglic. histor.* Et ob similem causam

Anno

Anno 1510. Marchiæ Brandeburgensi generali edicto sub poena capitis proscripti sunt, ac quadraginta ipsorum exusti, propterea quod vnus ipsorum Sacratissimam Christi Hostiam, quam pharisaciainfidelitate coemerat, crebris pugionum ictibus confodere nixus erat, Hostia semper integra permanente, reliqui vero plurimos christianorum infantes acubus, & punctionibus peremisse fassi sunt; *Surius de rebus in orbe gestis sub Anno 1510.*

Tertia; Si seditiones excitent, aut aliter in nos detegantur iniuriosi, vt recte colligitur, *ex l. Christianis C. de paganis, & sacrificiis eorum*, hac de causa imperante Phoca exacti fuerunt Antiochia, ex eo quod ingentem christianorum multitudinem ferro conciderat, vel igne exusserant, nec non, & Anastasium eiusdem Ciuitatis Antistitem foeda morte affecerant, *Nicephor. lib. 18. cap. 44.*

Quarta si in tam magnum numerum excreuerint, vt inde timeri posset proditio, *d. l. Christianis, ibi nihilq; turbulentũ tentantibus*, qua de causa abire coacti sunt ex Regnis Hispaniarum, vt patet *ex Constitution. Granatæ prag. 5. & 6. Anno 1492. & 1499. & ex Concil. Tolet. cap. 8.*

Quinta si leges non seruent, vt probat *Text in d. l. Christianis, C. de paganis, ibi nihilq; tentantibus turbulentũ legibusq contrarium*, qua de causa eiecti fuerũt Parisiis Anno 1180. per Philippũ Francorũ Regem, propterea quod contra Ecclesiastica decreta in domibus suis Seruos Christianos, & Ancillas habebant, eosque ex aliqua parte cogebant iudaizare, vt testatur *Nauder. generat. 40.*

Sexta, si ita diuites euaserint, vt ex facultatum augumento aliquid inconueniens suspicari possit, quia in his casibus possent vel in facultatibus ex aliqua parte mulctari, vel in parte eiici, prout casus qualitas exquirit, quia potest princeps ex causa publicę vtilitatis tollere dominium rerum à subditis, *l. si quis sepulchrum ff. de religios. & sumpt. funer. Rom. cons. 310. sub num. 2. Angel consil 139. num. 3. Fulgos consil. 143, num. 3. Felin. in cap. 2. post princ. de const. Dec. cons. 352. post princ. & in cap. quæ in Ecclesiarum num. 19. de constit. Gram. cons. 8. n. 8. in ciuil. & consil. 160. num. 11.*

12 Tum etiam quia iudæi tolerantur ex commiseratione, & vt ipsi tandem conuertantur ad fidem, non vt officere possint christianis, *Iser. in const. si quis in posterum, tit. de iudæis.*

SVMMARIVM.

1 *Iudæi regulariter subiiciuntur iudici laico.*

2 *Infideles non sunt de corpore ecclesiæ sed ciuitatis.*

3 *Laici subiiciuntur iudici laico.*

4 *Ecclesia in eius legibus non intelligit comprehendere existentes extra eius gremium.*

5 *Infideles in negotio mere seculari subiiciuntur iudici laico.*

6 *Infideles in criminibus mistis an debeant puniri a iudice ecclesiastico vel seculari.*

7 *Const. Greg. xiii. circa punitionem iudæorum.*

8 *Ecclesia in criminibus merè ecclesiasticis, & mistis habet potestatem procedendi contra infideles, etiam directe.*

9 *Iudex laicus in crimine misto potest compelli ad procedendum contra iudæos.*

10 *Iudex laicus in crimine respiciente fidei contemptum procedit vti executor sacrarum constitutionum.*

11 *Romæ qui iudices habeant potestatem procedendi contra iudæos.*

ARGVMENTVM.

Iudæi an subiiciantur iurisdictioni iudicis laici, vel ecclesiastici.

CAP. LII.

1 Egulariter iudæi, coeterique infideles subiiciuntur iurisdictioni iudicis laici, ita desumitur ex *l. iudæos, C. de iudæis, & ex cap postulasti eod. tit. & ex c. post*

post miserabilem de vsur. quorum iuriū auctoritate hoc scribunt glos. in d. clem. 1. verb. principis, ibique Card. n. 3. Ancar. cons. 15. Alex. cons. 7. n. 5. & cons. 99. n. 12. lib. 6. Abb. in d. cap. gaudemus num. 12. de diuort. Soccin. cons. 119. num. 26. & seq. lib. 4. vbi testatur de communi, de qua etiam testantur Clar. in § blasphemia num. 5. Marta de iurisdictione par. 2. cap. 13. num. 14. & seq. & hanc eandem opinionem communiter a Theologis recipi testantur Almain. in 4. sent. dist. 18. q. 1. Tostat. 1. Regum cap. 8. q. 37. Ratio est duplex, Prima quia infideles
2 non sunt de corpore ecclesiæ sed de corpore Ciuitatis, *l. Christianis C. de paganis, Auth. de Questor. in princ. glos. in d. cap. post miserabilem de vsur. cum aliis per Beccium cons. 84. num. 6.* ideoque vti mere laici, sunt de iurisdictione
3 ne iudicis laici, *l. iudæi communi iure, C. de iudæis, cap. si clericus laicum, de foro compet.* Secunda, quia Ecclesia in legibus quas fert vti Ecclesia, non intelligit comprehendere personas extra eius gremium existentes, *d. cap. gaudemus, de*
4 *diuort. cum aliis allatis supra hoc eod. lib. cap. 3. in princ.* ac proinde siue poenam irroget, siue aliud præcipiat, non afficit infideles ex præsumpta eius voluntate, ex multis quos attulimus *eod. cap. 3. num. 2. & 3.*

Et hæc quidem procedunt citra controuersiam vbi versamur in negotio, quod inter christianos esset mere seculare, veluti, de re pecuniaria, siue fur-
5 to, homicidio, vel simili; *Felin. in d. cap. postulasti sub num. 5. vers. secunda Conclusio de iudæis addentes ad Guid. pap. decis. 63.*

Difficultas est an idem sit vbi negotium, aut delictum inter christianos esset mere Ecclesiasticum, vel mixtum,
6 veluti quia est contra fidem christianam, vel in eius contemptum, aut blasphemiam; Et quidem Doctores omnes hactenus citati, exceptis Felino, & addentibus ad Guidop. censent delicti cognitionem spectare ad iudicem laicum, ducti tum ex dictis rationibus, nempe quod infideles sunt simpliciter laici, tum quia non sunt creatura Ecclesiæ, tum denique auctoritate *Test. in d. cap. postulasti de iudæis, & in clem. 1. eod. tit. ex cap. post miserabilem de vsur. & ex l. iudæos C. de iudæis.*

Quibus non obstantibus quod vbi delictum est merè ecclesiasticum cognitio spectet ad iudicem Ecclesiasticum, & vbi est mistum sit locus præuentioni censuerunt *Calder. consil. 2. de iudæis Bal. cons. 315. lib. 1. Io. de lignano, Laurent. de presbyt. & Io. de Fantut. apud eundem Bald. cons. 316. eod. lib. 1. Alex. de Neuo, cons. 100. num. 7. & cons. 101. num. 4. Felin. in d. cap. postulasti sub nu. 5. vers. Prima conclusio, Zanchin. de hæret. cap. 36. ibique Campeg. Paris. cons. 79. num. 24. lib. 2. Otho Nicol. inter consil. crim. 79. num. 24. & per tot. & cons. 81. per tot. lib. 2. plenè Bursatt. cons. 90. num. 1. Et hæc est etiam communis, prout testatur Penia in direct. Inquisit. comment. 71.*

Hæc tam ardua inter Doct. altercatio, hodie cessat ex prouida constitutione Gregorii xiii. 70 quæ incipit
7 Antiqua indecorum, per quam, quatuordecim specificantur casus, in quibus includuntur omnes casus qui sunt contra fidem, vel possunt in eius contemptum committi, etiam super quibus hodie contra infideles possunt procedere inquisitores hæreticæ prauitatis, adeo quod non est in ea vlterius elaborandum.

Ne tamen quisquam putet Constitutionem prædictam aliquid contra iuris dispositionem inquisitoribus tribuisse. Scire nos oportet ecclesiam vti Ecclesiam in criminibus merè Ecclesiasti-
8 cis, & mistis habere quidem potestatem procedendi contra infideles, non solum indirectè, sed etiam directè: verum quia non agnoscit eos vti proprias creaturas, sed tanquam Homines de populo, quos veluti vera religione carẽtes oportet manu militari compesci, ideo illorum coertionem demandare consueuit principibus, & iudicibus laicis. Hanc conclusionem probat *Abb. in d. cap. gaudemus sub num. 12. de diuort*

quem

quem sequitur Franc. Aret. cons. 57. & *ante eos Aug. de Ancon. de potestate Ecclesiæ quæst.* 24. *art.* 4. & manifestè probatur iisdem iuribus, quibus astruitur opinio asserentium, quod in omnibus casibus infideles subiiciantur iudici laico, & primo hoc probat *Test. in d. cap. post miserabilem, ibi iudæos ad remittendas christianis vsuras per principes, & Potestates compelli præcipimus*, verbũ enim, præcipimus, importat necessitatem, *Doct. in rubr. C. de mand. princ.* & denotat iurisdictionem, *cap. in his*, §. *Secundum de verb. signific. cap. quod præcipitur* 14. *quæst.* 2. *cap.* 1. *de offic. delegat.*

Secundo hoc idem probatur, *ex clem. vnica*, §. *cum autem de iudæis, vbi Concilium Viennense iniungit principibus secularibus ne permittant, vt in Terris eorum fiat inuocatio, & professio nominis Maumethi*.

Tertio ex *d. cap. postulasti, eod. tit. de iudæis*, vbi etiam in crimine misto
9 potest iudex laicus compelli ad procedendum contra iudæum.

Ex his patet Duo. primum quod pontifex in d constitutione antiqua iudæorum tribuendo facultatem inquisitoribus procedendi, vtitur iure suo. Secundum quod *in d. l. iudæos, C. de iudæis* dũ procedunt in crimine respiciente fidei contemptum, procedunt vti Sacrarum Constitutionum Imitatores, & exequu
10 tores, *vt in l.* 1. & 2. & 3. & 5 *C. de sum. Trin. & fide Cathol.* Cæterũ in Vrbe peculiari iure vtimur; Siquidē olim
11 integra iurisdictio in Hebræos spectabat ad Illustrissimum Cardinalem Papæ Vicarium priuatiuè quo ad omnes alios iudices Romanæ Curiæ actiuè, & passiuè inter ipsos iudæos, inter alios vero passiuè tantum ex *Constitutione Iulii tertii quæ est secunda in ordine Bullarii*, §. 1. Superuenit deinde *Constitutio reformatoria fel. record. Pauli Papæ V. quæ est* 71, §. 7. cuius vigore contra hebræos in criminalibus præter Vicarium procedit etiam Gubernator Vrbis, etiã quod agatur inter ipsos Hæbreos tantum. Item et procedit Auditor Cameræ eo modo quo in præteritum procedere consueuit; in delictis autem in quibus adest mistura Christianorum delinquentium, et Hebræorum, si agatur ex officio tantum, non autem ad querelam est locus præuentioni inter Vicarium, et Senatorem. In causis furtiuorum pignorum quò ad Hebræos banchieros est locus præuentioni inter Camerarium, et Gubernatorē. In causis Cameralibus, seu ad Cameram quomodocumque spectantibus, aut ad Cameratium etiam tatione pignorum, aut personarum hebræorum bancheriorim, aut ad Præsides iurisdictio est ipsorum Camerarii, et Præsidum; Vbi aut agitur de obligatione Camerali subiiciuntur Auditori Cameræ priuatiuè quòad ad omnes alios Iudices, præterquam in dependetibus à causis, et actis aliorum Tribunalium, iuxta suas facultates.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio loquens de iudæis non extenditur ad Paganos.*
2 *Equiparatorum idem est iudicium.*
3 *Extensio quando fit ex identitate rationis non dicitur vera extensio, sed comprehensio, et num.* 4.

ARGVMENTVM.

An dispositio loquens de iudæis habeat locum in cœteris infidelibus in genere.

CAP. LIII.

Pro parte negatiua perpendi potest *Test. in cap. cum sit, in finalibus verbis, de iudæis*, vbi postquam fuit loquutus de iudæis subdit hoc idem extendimus ad paganos ex quo textu, *Anan. ibidem*, *nu.* 17. *et Abb. num.* 3. *vers. item collige*, notant

1 notant quod dispositio loquens de iudęis non extenditur ad paganos, nisi fiat ex speciali legis prouisione, quæ specialitas arguit, quod regulariter dispositio iuris communis esset in contrarium, & hoc idem probat *Marq. de iudæis par. 2. cap 2. num.* 8. Contrarium tamen puto verius, idque mihi probatur.

Primo ex inscriptione rubricæ tit. de iudæis, & Saracenis, quæ cum æquiparet vtrosque demõstrat eandem esse vtriusque dispositionẽ, ex regula quod
2 æquiparatorum idem debet esse iudicium, *clem. 1. de offic. Vicar. l. 1. vbi Doct. ff. de legat. 1. Calder. cons. 12. circa fin. de const. Alex. in l. 1. §. lex falcidia num. 9. ff. ad leg. Falcid. Socc. cons. 1. nu. 10. & seq. lib. 1. Roman. cons.* 147. *nu. 2. vers. 3. quia*.

Secundo ex *cap. in nonnullis eodem tit. de iudæis*, ibi iudæos, seu Saracenos & sic eadem dispositio ad vtrosq; refertur.

Tertio hoc idem probatur in *cap. ex speciali eod. tit. ibi, & si forte redditus suos iudæis vendiderit, vel paganis*, & paulo infra per quem iudæi, siue Saraceni. Et hanc partem (licet de iuribus prędictis non meminerint) firmant *Ghirland. de pœnis omnifariam coitus quæst. 12. in fine, Menoch. de arbitr. casu* 290. *num.* 21. *&* 22. Ad contrarium respondetur, quod ibi non fit extensio ex noua legis prouisione, sed ex mente eiusdem legis, & rationis identitate,
3 quo casu non dicitur quod fiat extensio, *cap. si postquam in fine de elect. lib. 6. Bal. in l. si quis seruo n. 5. C. de furt. & seruo corrupto*. Quinimo cum in d. cap. cum sit, exprimatur ratio, quę ęquè comprehendit iudęos, & alios infideles, licet in fine textus vtatur verbo extendimus tamen non dicitur exten-
4 sio sed comprehensio, *Bald. Alex. & Ias. in auth. quas actiones C. de sacros. Eccles. cum aliis per Surd. decis. 62. nu.* 25.

Cum ergo constet dispositionem loquentem de iudęis extendi ad alios infideles, sequitur quod nisi repugnet qualitas materiæ, vel possit excogitari alia diuersitatis ratio, quęcumque dicta sunt de iudęis trahi possunt ad cęteros infideles.

DE IVRE PERSONARVM EXTRA ECCLESIÆ GREMIVM EXISTENTIVM.

Liber Tertius

DE CATHECVMENIS.

SVMMARIVM.

1 *Cathecumeni qui dicantur.*
2 *Competentes qui dicantur.*
3 *Cathecumeni quomodo differebant a competentibus.*

ARGVMENTVM.

Cathecumeni qui dicantur,& qui Competens,& quomodo inter se differant.

CAP. V.

IN primitiua ecclesia qui ad fidem accedebāt, duabus appellationibus fuisse distinctos, tradit *Isid. lib. 2. de orig. eccles. of-*
1 *ficiorum, cap. 20.* videlicet cathecumenorum, & competentium. Cathecumenos eos dictos esse docet qui primum de gentilitate veniebant, ducti voluntate credēdi in Christū:qui quoniam prius viua voce in fidei christianę mysteriis instruebantur ideo cathecumeni,nempe audientes, siue auditores appellabantur. Vnde *Rabā.Maur. lib. 1. de instit. cler. cap. 6. cathecumenus(inquit) dicitur pro eo quod doctrinam fidei audit, nec dum tamen baptismum accepit*, cum quo concordant *Tertullian.in lib. de panit.& Cyprian. lib. 3. epist. 16. & 22.*
2 Competentes *vt idem Isid. docet loco cit. cap. 21.* dicebantur, qui iam post doctrinam fidei ad gratiam Christi percipiendam festinabant, ideo que appellabantur Competentes, idest gratiam Christi simul petentes. Differe-
3 bant Cathecumeni a competentibus, nam illi quasi hospites de foris fidei arcana tantum audiebant, isti vero licet intus non essent,nihilominus quasi ad fidem proximiores imbuebantur instructione Sacramentorum,ac proinde symbolum salutare eis tradebatur tanquam fidei, & sanctę confessionis inditium, quo instructi agnoscerent, quales ad gratiam Christi exhibere se deberent.*Raban. loco cit. cap.26.* Hæc ita licet sint, nihilominus dum nos de Cathechumenis tractationem instituimus, de illis omnibus intelligimus, qui sunt intra tempus probationis,qui adhuc ad baptismū nō peruenit,vt accipi solet *in l.3.vbi Bart. & reliqui C. ne sacrum baptism.*

SVMMARIVM.

1 *Baptismus quo tempore sit cathecumenis conferendum.*
2 *In casibus necessitatis an sit expectandum tempus destinatum ad baptismum.*
3 *Cathecumeni quando sunt plene instructi non est expectandum tempus ad baptizandum destinatum.*
4 *Pueri infidelium an sint tempore destinato baptizandi, & num.5.*

ARGVMENTVM.

An Cathechismus debeat præcedere baptismum.

CAP. II.

Atentur omnes, quod cathechismus conuenienter debet præcedere baptismū, sic enim docemur ex *textu in cap. ante baptis-*
1 *mum de consecr. dist. 4. & docet D. Thom. quem cæteri omnes sequuntur in 4. sent. dist. 6. quæst. 2. Durand. D. Bonauentur. Sot. quæst. 2. art. 1. & iterum D. Thom. in 3. par. quæst. 72. Raban. de inst. cler. lib. 1. cap. 25. Turrecrem. in d. c. ante baptismum sub num. 1. Siluestr. in sum. verb. cathechismus versic. 4. quæritur.*

Conclusio probatur auctoritate, ratione, & exemplo. Auctoritate Christi, qui *apud Matth. cap. vlt. Apostolos mittens, ite (inquit) docete gentes, baptizantes eos in nomine* Patris *&c.* ibi enim tradens formam generalem baptizandi, præmisit fidei doctrinam. Ratione, quia baptismus est fidei sacramentum, cum sit quædam professio fidei christianæ, ad hoc enim vt quis fidem accipiat, requiritur instructio, alias quomodo credent quem non audierunt, *Paul. ad Rom. cap. 10.*

2 Item quia per baptismum contrahitur obligatio ad seruādum omnia quæ sunt fidei, *cap. 3. §. inter cætera de bapt. cap. de iudæis 45. dist.* obligatio autem contrahi non debet nisi præcedat eius scientia, *l. de his ff. de transact.* talis autem scientia haberi non potest nisi per instructionem, & cathechismum, ergo.

Exemplo probatur eiusdem Christi, qui illuminaturus oculos cęci nati primum fecit lutum de sputo, ex quo liniuit oculos eius, postea vero illum ad
3 aquas siloe misit, per lutum enim ex sputo intelligitur pręparatio, & instructio diuinę sapientiæ, per aquas vero siloe figurabatur baptismus, vt habetur *Io. cap. 9. & tradunt* Raban. *& Turrecrem. locis cit. & probat text. in d. c. ante baptismum cum ibi traditis per glos.*

Cęterum vt cathecumenus admittatur ad baptismum non est opus, quod
4 discat in particulari omnia, quæ sunt fidei, sed satis est, si summa quædam capita intelligat, & principia communia, veluti symbolum Apostolorum, *cap. baptizandos, & c. non liceat, de consecr. dist. 4.* legis decalogum, orationem Dominicam, Christi aduentum, passionem, iudicium futurum, & cętera huiusmodi, *D. Thom. Durand. D. Bonauent. & Sot. locis cit. Turrecrem. in d. c. ante baptismum art. 1. sub nu. 2. vers. ad secundam respondetur.*

5 Satis est ergo si per viginti dies ante baptismum specialiter instruantur in fide, & deinde admittantur ad baptismum *cap. ante viginti, de consecr. dist. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Baptismus quo tempore sit cathecumenis conferendum.*
2 *In casibus necessitatis an sit expectandum tempus destinatum ad baptismum.*
3 *Cathecumeni quando sunt plene instructi non est expectandum tempus destinatum ad baptizandum.*
4 *Pueri infidelium an sint tempore destinato baptizandi, & nu. 5.*

ARGVMENTVM.

Quo tempore sint baptizandi Cathecumeni.

CAP. III.

Egulariter baptismū cathecumenis est conferendum solemniter in solemnitate paschali, & pentecostes, vt *ex auctoritate concilii Gerundensis, & Gelasii Papæ, docet Grat. in cap. de cathecumenis, & cap. Vene.*

1 *Venerabilis , & cap. baptizandi , & vtrobique glos. & Doct. de consecr. dist. 4. D. Thom. in 3. par. q. 71.*

Congruum enim visum fuit dies solemnes deputari ad tanti sacramenti reuerentiam,&vt deuotius baptizandi ad illud accederent, *Turrecrem. in cap. si quis versic.* 3. hoc est necessarium de consecrat. dist. 4. inter solemnes autem rationabile fuit dies paschę, & pentecosten deputari, vt Christo mortuo commoriamur, & sepulto consepeliamur, & resurgenti corresurgamus, *glos. in d. cap. baptizandi, de consec. dist. 4. & vt* spiritum sanctum in baptismi ablutione accipere mereantur, *Archid. ibidem.*

Hæc regula declaratur primo, ne procedat in casibus necessitatis, veluti mortis, ægritudinis, obsidionis, persecutionis, naufragii, & similium;

2 in his enim, & similibus casibus possunt quocunque tempore baptizari *d. cap. si quis necessitate, & cap. Venerabilis, & c. baptizandi, Turrecrem. in d. c. si quis, vers. secundo propter infirmitatem.*

Declaratur secundo ne procedat quando baptizandi apparent perfectè instructi in fide, tūc enim possunt extra tēpus paschæ, & pentecostes, baptizari

3 quia nō expectatur in eis maior instructio, *Turrecr. in d. c. si qui vers. hac tamen dilatio.* Sic Petrus baptizauit Cornelium, & eos, qui cum ipso erant, *Actuum cap.* 10. & Philippus baptizauit Eunucchum, *Actuum cap.* 8. & in hoc casu procedit consuetudo, de qua loquitur *Turrecrem. in d. c. baptizandi in fin. de pænit. dist.* 4.

Declaratur Tertio ne procedat in pueris, illi enim possunt extra tempus paschæ, & pentecostes, baptizari vt

4 concludit *D. Thom. in tertia par. quæst. 17. quem sequitur Turrecr. in d. cap. si quis versic. respondeo dicendum.*

Ratio diuersitatis inter pueros, & adultos in hac parte versatur, quia si pueris mors contingeret, non possent eis subueniri alio remedio, si vero obueniret adultis, possent saluari per solum baptismi desiderium, *D. Thom. & Turrecrem. locis cit.*

SVMMARIVM.

1 *Iudicium idem est de destinato ad actum qui est de ipso actu, Vide num.* 10.

2 *Cathecumenus est qui vult effici christianus, & est intra tempus probationis.*

3 *Cognatio spiritualis contrahitur per cathechismum.*

4 *Cathecumenus est alienus a fideli, & cum eo non habet aliquid commune.*

5 *Cathecumenus est in vestibulo pietatis.*

6 *Cathecumenus apud christianos, est idem quod erat apud iudæos incircumcisus.*

7 *Destinationis vis, an procedat in materia baptismatis.*

8 *Infantes christianorum decedentes ante baptismum sunt in damnatione.*

9 *Res templo destinata non dicitur effecta templi.*

10 *Intentio sola quando perficiat actum.*

11 *Tonsuram gestans clericalem si non sit clericus, an gaudeat benef. cap si quis suadente 17. q. 4. Vide num.* 2.

12 *Cathecumenus non ligatus ecclesiasticis constitutionibus.*

13 *Non tenetur precepto c. omnis vtriusq; sexus, de pænit. & rem.*

14 *Baptismo carens est incapax excommunicationis.*

15 *Cathecumenus non potest contrahere matrimonium cum fideli.*

16 *Cathecumenus si mutata voluntate reuertatur ad infidelitatem, an possit damnari tanquam Apostata.*

18 *Cathecumenus est intra tempus ad fidei professionem præstitutum.*

19 *Recedens à religione intra tempus præfixum ad probationem non est apostata.*

21 *Cathecumenus cognoscens carnaliter christianam punitur eadem pæna qua punitur infidelis.*

22 *Cathecumeni votum an possit dispensari per prælatos.*

23 *Cathecumenus an sit capax indulgentiarum, & suffragiorum.*

ARGVMENTVM.

An Cathecumeni sint in Ecclesia.

CAP. IV.

Athecumenos esse in Ecclesia existimant, *Nauar. in comment. de iubileo, not. 31. sub nu. 48. versi. sed contra, & versic. ergo habet praedictam*, *Andr. ab Asea in cap. 1. à num. 2. & 8. cum seq. de constit.*

Ducuntur primo, quod extra ecclesiam non est salus, *extrauag. vnam sanctam, de maior. & obed.* At cathecumenus potest saluari saltim iuxta di-
1 stinctionem tradendam *infra eod. lib. cap. 8. nu. 4. 5.* ergo cathecumeni sunt in Ecclesia.

Secundo cathecumenus bonus anteponitur malo christiano, *cap. non dubito. de consecrat. dist. 4. at* Christianus qnamuis malus est in Ecclesia, *Turrecrem. in sum. de Ecclesia lib. 1. c.*
2 *55. cum. seq.* & late probat Illustrissimus Card. Bellarm. *de Ecclesia. lib. 3. cap. 9.* ergo.

Tertio cathecumeni differentes baptismum peccant, non solum ob tran-
3 gressionem legis diuinae, sed etiam humanae, si quae esset, quae praescriberet tempus baptismi, *cap. quando, de consecrat. dist. 4. D. Thom. par. 3. q. 63. art. 3. ibique Caiet.* Ergo est subditus legi ecclesiasticae alias non ligaretur ab ea, quia leges Ecclesiae non ligant personas extra eam existentes, vt fuse traditum *est. supra lib. 2. cap. 3.*

Quarto *ex text. in c. audite 34. dist. vbi Augustin. aque fideles, & cathecumenos ad continentiam adhortatur*, ergo inquiunt ipsi, cathecumeni subsunt ecclesiae monitionibus non secus ac fideles.

4 Quinto idem iudicium debet esse de destinato ad actum, quod est de ipso actu, *l. cum vero, in fin. princ. ff. de fideicom. libert. cum alijs per Felin. in cap. cum adeo, colum. 1. & 2. de rescript.* vbi hac ratione scribit, quod
5 clericus adhuc ordinibus non initiatus, sed coronam gestans, & ad clericatum destinatus gaudet beneficio, *cap. si quis suadente 17. quaest. 4.* At cathecumenus est destinatus ad ecclesiam; est enim cathecumenus ille, qui vult effici christianus, & est intra tempus probationis, *Bar. in l. 3. C. ne Sacr. Baptis. glos. in cap. dilectus de capell. monach. & in c. per cathechismum de cogn. spir. lib. 6* ergo idem est dicendum de cathecumeno quod dicimus de fideli.

Sexto pro hac opinione perpenditur *text. in cap. per cathechismum de cognat. spir. lib. 6.* vbi scribitur per cathechismum, quod baptismum praecedit contrahi cognationem spiritualem, ergo constituit cathechizatum in ecclesia, alias non posset esse particeps sacramentorum, quia extra ecclesiam non sunt sacramenta, *cap. extra catholicam 1. quaest. 1. cap. quia ex sola 24. quaest. 1.*

Quibus non obstantibus contrariam sententiam non immerito probarunt *glos. in cap. caue, vers. si christiana 28. q. 1. & in cap. cathecumenum de consecrat. dist. 4. Gemin. in cap. audite 34.*
6 *dist. Dec. in c. 1. n. 26. in 2. lect. de constit. Stephan. Caiet. in repet. cap. ad liminasub nu. 209. S. 5. 30. quaest. 1. Menoch. de arbitr. cas. 290. num. 17. & seq. Ex Theologis etiam hanc eamdem probant Canus de locis Theologic. lib. 2. cap. 2. Illustrissimus Bellarmin. de eccles. milit. lib. 3. cap. 3. Suarez tom. 4. par. 3. disput. 53. sect. 4. nu. 8. Henriquez de indulg. lib. 7. cap. 18. num. 3. Sanchez ad praecepta Decalogi lib. 4. cap. 37. Mar. Alter. de censur. tom. 1. lib. 5. cap. 2. pag. 462. sub littera D. versic. sequitur sexto, & versic. illud quoque.* Probatur autem haec sententia. primo auctoritate *D. Chrysostomi in Io. Homil. 24. dum ait, cathecumenum alienum esse à fideli, & nihil*
7 *habere commune cum eo, non ciuitatem*

non

non menſam.

Secundo auctoritate, *D. Greg. Na-*
8 *ziaz. in oratione in S. Laurentium* vbi
ſcribit, cathecumenum eſſe in veſti-
bulo pietatis, nec ad huc poſſe voca-
ri fidelem.

Tertio auctoritate *Cirilli lib. 2. in*
Io. cap. 50. vbi ait Cathecumenum eſ-
ſe apud chriſtianos id quod erant in-
circumciſi apud iudæos; Conſtat au-
9 tem quod incircumciſi non erant iu-
dæi.

His ita ſtantibus contrariæ opinio-
nis argumenta facili negotio tollun-
tur.

Et quoad primum fateor extra ec-
cleſiam non eſſe ſalutem, fateor etiam
cathecumenum poſſe ſaluari: dicen-
dum eſt tamen quod in caſu, in
quo cathecumenus ſaluari poteſt, eſt
in Eccleſia voto, & deſiderio, quod
ſupplet vicet vicem baptiſmi, *cap. ma-*
iores in fin. de baptiſm. cap. 2. in fin.
de præſbit. non baptiz. cap. baptiſmi
10 *4. diſt.* Maior ergo propoſitio, ex-
tra Eccleſiam non eſſe ſalutem, eſt
intelligenda de iis, qui neque re ip-
ſa, neque deſiderio ſunt in Eccleſia, vt
declarat *Illuſtriſſimus Bellar. de eccleſia*
milit. lib. 3. c. 9.

Ad ſecundum prælatio boni cathe-
cumeni malo chriſtiano, non eſt circa
exiſtentiam eccleſiæ, ſed circa ſalu-
11 tem, quam facilius aſſequi poteſt ca-
thecumenus baptizari cupiens, quam
baptizatus in facinoribus perſiſtens,
vt in eodem textu docemur exemplo
Cornelii centurionis, & Simonis
Magi.

Ad tertium ſtatim atque infidelis
declarat, ſe velle accipere fidem Chri-
ſti, ſubiicit ſe legibus, quæ ad eamdem
fidem capeſſendam ordinantur, vt *in c.*
ante baptiſmum, & cap. ante viginti dies
de conſecrat. diſt. 4. Quas leges ſi tran-
ſgrediatur proculdubio peccat ex hoc
tamen non ſequitur quod ſit in eccleſia
cum videamus, quod nouitius quan-
12 diu innouitiatu eſt, tenetur ſeruare ſta-
tuta religionis, vt probat, *Roder. q. reg.*
tom. 1. q. 21. art. 11. & tamen ad huc
13 *religioſus non eſt, c. religioſo §. quamuis*
de ſent. excom. lib. 6.

Quartum dupliciter refutatur. pri-
mo quia ibi D. Auguſt. ad hortatur ca-
thecumenos tanquam à fidelibus no-
minibus diſiunctos, inquit enim au-
diant fideles, audiant cathecumeni,
per quam diſtinctionem expreſſe de-
monſtrat, cathecumenos non eſſe fi-
deles, alias non oportebat eos diſtin-
ctis nominibus nuncupare, *l. ſi idem co-*
dicill. C. *de Codicill.* ſed ſufficiebat
dixiſſe, audiant fideles. Secundo non
ſequitur ad hortatur cathecumenos
ad continentiam, ergo illi ſunt in ec-
cleſia, ita vt ſubdantur eius conſtitu-
tionibus; adhortatur enim non quia
ſunt in Eccleſia, ſed quia futuri ſunt, &
ideo cathechizantur, nempe inſtruun-
tur ad fidem, ad hoc vt inſtructi eam
aſſequantur, *cap. iudæi, & cap. ante*
20. de conſecrat. diſt. 4. Hoſt. in cap. 1.
num. 14. de Sacram. vnct. gloſ. in cap.
2. verb. per cathechiſmum de cogn. ſpir.
lib. 6.

Quintum argumentum non conclu-
dit, nam, & ſi non parua non ſit vis
deſtinationis, non tamen procedit in
14 materia baptiſmatis, in quo requiri-
tur actus baptiſmi, vel martyrium,
cap. cathecumenum de conſecr. diſt. 4.
15 Hinc eſt quod chriſtiani infantes,
quamuis omnimode ſint ad eccleſiam
deſtinati ex voto parentum, *cap. ma-*
iores extr. de baptiſ. Attamen ſi contin-
gat eos decedere antequã ſacris vndis
abluantur, dubium non eſt, quin ſint
in damnatione, *cap. firmiſſime, & cap.*
nullii, & cap. regenerante de conſecrat.
diſt. 4. cap. 3. extra de baptiſm. Card.
in clem. vnic. de iudæis. Similiter res
16 quamuis ſit Templo deſtinata, tamen
non dicitur effecta ipſius Templi, *l. 3.*
C. *de furt. vbi Bald. ſcribit rem non re-*
cipere denominationem ab eo quod erit,
ſed ab eo quod eſt, inferens propterea
17 *quod licet teſtator mandet in ædibus ſuis*
fieri eccleſiam, tamen non eſt eccleſia
antequam ſit facta.

Et vt argumentum formaliter erua-
tur, dico idem iudicium eſſe de re de-

ſtinata, & de actu, quando ſola intentio perficit actum, non autem vbi factum alicuius requiritur, item *Bald. in*
18 *d. l. 3. in fin. C. de furt. iaſ. in l. extera, §. ſed, & ſi paruerit num. 20. ff. de leg. 1.* metimur enim deſtinationis effe-
19 ctum a deſtinationis facultate, *Seraph. deciſ. 594. ſub num. 5. verſic. vltimo*
20 *non obſtat.* At vt homo efficiatur chriſtianus, non ſufficit voluntas, ſed requiritur factum, nempe baptiſmus; ergo ſola deſtinatio non ſufficit. Simile vero de eo qui tonſurã geſtat clericalem, cum vere clericus non ſit, procedit non tam vigore deſtinationis, quam quod
21 ex geſtatione tonſuræ eſt in quaſi poſſeſſione clericatus, *Oldr. conſil, 244. num. 9. verſic. 6. opponebatur Franch. in d. cap. ſi iudex §. idem eſſe ſub num. 3. de ſent. excommun. Vitalin.*
22 *in clem. 2. num. 88. de pæn.* Nec clerico ſufficeret ſola animi deſtinatio
23 ſi cenſuram non deferret, *cap. fin. de cleric. Coniugat.*

Non obſtat denique *text. in cap. per cathechiſmum*, Quia ibi agitur de Cathechiſmo, quod fit Paulo ante vndas baptiſmi, ab eo qui tenet baptizandum ante fores Eccleſię, qui quidem cathechiſmus fit ad inſtructionem illorum, qui ad fidem Chriſti accedere cupiunt, & adhuc ad baptiſmi actum non peruenerunt, & ideo non video quomodo ad propoſitum afferatur.

Reiectis ergo contrariis firma remanet concluſio, cathecumenos non eſſe in Eccleſia.

Ex qua deducitur primo cathecumenos Eccleſiaſticis conſtitutionibus
24 minime ligari, *Gemin. in d. cap. Audite 34. diſt. Dec. in d. cap. primo ſub num. 26. in 2. lectura de conſtit. Menoch. de arbitr. caſu 290. num. 17. & 18. Azor. inſtit. Moral. tom. 1. lib. 7. cap. 28. quæſt. 3. Sanchez ad præcepta Decalogi lib. primo cap. 12. num. 14. Mar. Alter de cenſur. tom. primo lib. 5. cap. 2. littera D. verſic. ſequitur 6. pag. 462.* Et conſequenter cathecumeni non tenentur præcepto cap.
25 omnis vtriuſque ſexus, de pœn. & remiſſ. prout plene ſcribit, *Stephan. Caiet. in cap. ad Limina, §. 5. num. 209. 34. diſt. Sot. in 4. diſt. 181. quæſt. 1. artic. 3. concluſ. 1. Sanchez loco cit. nu. 15. & hæc eſt receptior, quicquid in contrariũ dixerit Sanch. loc. cit. Suarez to. 3. par. 3. quæſt. 80. art. 11. diſput. 69. ſect. 2. ſub 1.* Item nec ligantur vinculo excommunicationis, omnes enim
26 carentes baptiſmate ſunt incapaces excommunicationis, *c. gaudemus extra de diuort. vbi Anchar. num. 19. Boniſ. Vital. in clem. 2. num. 82. & ſeq. de pœnit. Rim. iun. in cap. 1. num. 48. de conſt. Marquard. de iudæis parte 2. cap. 5. num. 3. cum aliis, quos latius attulimus lib. 2. cap. 6. num. 1. & in ſpecie hoc tenet Nauar. de iubileo num. 48. verſic. 4. & in Manuali cap. 27. num. 13. Vgol. de cenſur. cap. 17. §. 5. num. 3. & iterum Vgol. de cenſur. Pontifici reſeru. parte prima, cap. 9. num. 3. & nouiſſime Marius Alterius de cenſur. tom. 1. lib. 3. cap. 4. pagina 368. littera A.* operatur tamen excommunicatio in cathecumeno effectus quos operatur in cæteris infidelibus de quibus in *d. cap. eos de iudaeis, Archid. in cap. eos qui de conſecr. diſt. 4. ſequutus Laurentium ibi, Steph. Caiet. in d. cap. ad limin. §. 5. num. 209. 34. diſt.*

Deducitur ſecundo cathecumenum
27 non poſſe contrahere matrimonium ſimul cum fideli, vt probat *text. in cap. caue 28. quæſt. 1. ibi, ſi chriſtiana ſit, non eſt ſatis niſi ambo initiati ſitis ſacramento baptiſmatis, & ſcribit gloſ. in cap. 1. verb. pabulo verſic. item propter cathechiſmum 30. quæſt. 1. D. Thom. in 4. diſt. 39. quæſt. vnic. art. 1. ad ſecundum alios copioſe refert Sanch. de matrim. diſput. 71. num. 2. lib. 7. ad quem lectorem reiicio, & illis addendus eſt Paul. Comitul. reſponſ. Moral. lib. primo quæſt. 17. in extremo.*

Deducitur tertio, quod ſi contigat Cathecumenum ad priorem ſectam
28 reuerti, non poterit apoſtaſiæ poena damnari, *Simanc. de cathol. inſtit. tit. 31. de hæret. num. 6. Farinac. de hæreſi. q.*

117. *num.* 31. *quicquid in contrarium scripserit Alphons. de Cast. de Iust. haret. punit. lib.* 1. *cap.* 8. *Mar. Alter. de censur. tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 2. *pag.* 263. *littera D. vers. illud quoq; Vgolin. de censur. Pontifici reseruat. par.* 2. *S.* 1. *ant. num.* 4.

29 Etenim cum Cathecumenus sit intra tempus ad eius fidei probationem præstitutum, *l. nulli, vbi Bart. num.* 2. *C. ne Sacr baptis.* consequens est, vt quamuis constanti animo statuisset baptismum suscipere, si tamen intra illud tempus mutata voluntate, fuerit ad priorem in-

30 fidelitatem reuersus, non poterit tanquam Apostata puniri, tum quia Apostata dici nequit, qui nusquam fuit Ecclesiam ingressus, *Argum. l. manumissiones. ff. de Iust. et Iur. l. decem. ff. de ver. oblig. cum trad. per Vital. in clem.* 1. *num.* 82. *et seq. de poen.* Tum etiam quia id

31 iure permittente facit, ad exemplum eius, qui intra probationis tempus a Religione recessit, quem constat Apostatam nō esse, *ca. penult. de regul. Anan. in c. consuluisti eod. tit.* Fateor tamen Ca

32 thecumenum fieri reum grauissimi criminis apud Deum, propter contemptum tanti Sacramenti, et propter iniuriam Spiritui Sancto illatam, *cap. non dubito* 4. *dist.*

33 Quarto deducitur, quod Cathecumenus cognoscens carnaliter christianam, punitur eadem poena, qua punitur infidelis, *Menoch. de arbitr. casu* 290 *num.* 17. *et* 18. *vbi inquit, ita se ex facto interrogatum respondisse.*

34 Quinto, deducitur vota Cathecumenorum non posse dispensari per Prælatos, quia non subduntur Ecclesiasticæ potestati, et dispensatio est quędam absolutio procedēs a spirituali potestate Prælati, vt recte probat *Sanchez ad præcepta Decalogi, lib.* 4. *cap.* 34. *num.* 36 *quicquid in contrarium senserit Enriquez libro septimo. de Indulgen. ca.* 20. *num.* 8.

35 Deducitur Sexto prohiberi nos cathecumenos tradere Ecclesiasticæ sepulturę, vel cum psalmis ad sepulturam eorum cadauera ducere, *Concilium Bracharense* 1. *cap.* 34. *et* 35. *Durand. de ritib. ecclesiæ lib.* 1. *cap.* 23. *num.* 14. *vers. sane pro his.*

SVMMARIVM.

1 *Gentiles, Haretici, et Iudæi non prohibentur ingredi ecclesiam vsque ad Missam Cathecumenorum.*
2 *Incestus crimine maculati non admittuntur in ecclesia nisi vsque ad Missam Cathecumenorum.*
3 *Missa non est pro Cathecumenis celebranda.*
4 *Ecclesia non sacrificat nisi pro fidelibus viuis, et defunctis.*
5 *Missa Cathecumenorum olim quæ erat.*
6 *Pro Cathecuminis licet orare.*

ARGVMENTVM.

An pro Cathecumenis liceat Missam celebrare.

CAP. V.

Difficultatē facit Primo, *text. in cap. Episcopus de consecrat. dist.* 1. *vbi disponitur, neminem siue Gentilem, siue hareticum, siue Iudaum esse probibendum ingredi ecclesiam vsque ad Missam Cathecumenorum.* Si enim datur Missa Cathecumenorum, ergo pro eis licet missam celebrare. Secundo, in hanc sententiam facit *text. in cap. de his qui incesti* 35. *q.* 2. *vbi incestus crimine macula*

2 *ti non admittuntur in Ecclesia nisi vsq. ad missam Cathecumenorum.* Tertio, quia legimus consueuisse Ecclesiam celebrare missam Cathecumenorū, vt cōstat ex *Clemente Alex. lib.* 8. *const. Apost. cap.* 15. *ex Concilio Laodicensi cap.* 9. *Cyrillo Alexandr. in Ioan. lib.* 12 *cap.* 50.

Quibus non obstantibus ad propositam dubitationem per duas conclusiones respondetur. Prima non licere

3 nobis pro Cathecumenis celebrare missā prout illa constat consecratione, oblatione, & sumptione Corporis, & sanguinis

nis Christi, neque in oblatione facere commemorationem pro eis, ita constitutum est in *Concilio Bracharen. 1. cap. 34. & 35. Stephan. Duran. de ritibus Eccles. Cathol. lib. 1. cap. 23. sub num. 14. vers. Sane pro his, Nauar. tom. 3. tract. de Iubilæo, not. 31. colum. penult. vers. Tertio dici potest, Azor. lib. 10. cap. 22. quæstione 2.*

Ratio est, quia Ecclesia non sacrificat nisi pro fidelibus viuis, & defunctis,
4 quorum appellatione iuxta communẽ Ecclesiæ vsum continentur tantum illi, qui fidem baptismo professi sunt, *Suar. in 3. par. tom. 4. disput. 53. sect. 4. sub nu. 7.* in cuius rei testimonium in ea parte missæ, quæ consistit in sacris mysteriis, quæ vocatur infra actionem, expresse se restringit ad baptizatos, inquit, enim pro iis quos regenerare dignatus es ex aqua, & Spiritu sancto.

5 Non obstat quod antiquitus aderat missa Cathecumenorum, quia illa non erat missa separata a missa fidelium, sed illa pars missæ quæ incipit à principio vsque ad offertorium, *Turrecrem. in d. cap. Episcopus, de consecrat. dist. 1.* Poterãt enim Cathecumeni interesse missæ quousque inciperent sacra misteria, nempe vsque ad lectionem Euangelij, qua peracta mittebantur foras clamãte Leuitico. Si quis Cathecumenus est, exeat foras, a qua quidem Cathecumenorum missione nonnulli missam dictam putant, vt testantur *Rabanus Maur. lib. 1. Instit. Cler. cap. 32. Remig. lib. 1. de offic. missæ. Stephan. Duran. de ritib. Eccles. Cathol. lib. 2. cap. num. 1. et 2.* Vnde non immerito *Iuo Carnotensis epist. 75.* scribens Paschali Papę de quibusdam presbyteris suis, qui diuinis officiis integraliter non assistebant, inquit *qui se videndum præsentabat horis nocturnis, subtrahebat se diurnis, & qui audiebat missam Cathecumenorum, subterfugiebat missam sacramentorum.* Et hæc quoad primam conclusionem.

Secunda conclusio extra missam Sacramentorum licet nobis pro Cathe-
6 cumenis preces fundere, quia Ecclesia in die Parasceues orat pro eis, atque ita sentire videntur omnes in prima conclusione allegati.

SVMMARIVM.

2 *Indulgentia per modum absolutionis non potest concedi Cathecumenis, extende ut num. 2.*

3 *Indulgentia per modum suffragii potest ab ecclesia concedi Cathecumeno.*

4 *Ecclesia non consueuit concedere Cathecumenis, neque per modum absolutionis, neque per modum suffragii.*

ARGVMENTVM.

Cathecumenus an sit capax Indulgentiarum.

CAP. VI.

On esse capacem tenent *Suarez. tom. 4. disput. 53. sect. 4. num. 8. Sanchez ad præcepta decalogi lib. 4. cap. 37. num. 36. & 37. & ante eos D. Ant par. 3. tit. 21. cap. 5. S. 6. Aug. de Ancon. de potest. Eccles. quæst. 33 art. 2. Turrecrem. in cap. quando, de consecrat. dist. 4.*

Contrarium probant *Nauar. in comment. de Iubileo, not. 31. num. 48. et not. 32. num. 10. Enriquez de Indulg. lib. 7. cap. 20. num. 8.*

Opiniones conciliare studentes tres sunt conclusiones firmandę, ex quibus ad propositę difficultatis resolutionem infertur.

Sit prima conclusio, Cathecumenus est incapax Indulgentię per
1 modum absolutionis, quia illa conceditur in subditos per modum Iudiciariæ potestatis, *Suarez. d. quæst. 53. sect. 3. sub num. 15. vers. vnde etiam recte*, quam quidem potestatem Ecclesia non habet in Cathecumenis, ex late traditis *supra eod. lib. cap. 4. per totum, & signanter nu. 22.* atque ita hanc conclusionem expresse

presse probat *Enriquez loco citato.*

Ex qua etiam resultat, quod cum Indulgentiæ, quæ viuis conceduntur soleant concedi per viam absolutionis, nec non & sub qualitate quod sint contriti, & cõfessi, & sumant sacratissimum
2 Christi Corpus, merito cum Cathecumeni prædicta facere nequeant, propterea quod sunt omnium Sacramentorum incapaces, cap. veniens de presb. non sunt capaces harum Indulgentiarum, vt fatetur idem Nauar. de Iubileo, *not. 31. num. 10. vers. & Cathecumenos.*

Secunda conclusio. Indulgentia per modum suffragii potest ab Ecclesia con
3 cedi Cathecumeno in charitate defuncto, quia saltem est coniunctus charitate, cuiusmodi sunt omnes animæ purgatorii, quæ coniunguntur Ecclesiæ nõ respectu iurisdictionis, sed charitatis. *Suarez d. sect. 3. ante num. 16.* Dicitur autem defunctus in charitate, vel quia per ipsum non stetit, quo minus baptizaretur, quo casu dicitur baptizatus in flamine, *cap. 2. in fin. de presb. non baptiz. cap. maiores ad fin. de baptis.* vel si fuit in aliqua negligentia, fuit de illa contritus, *Turrecrem. in cap. si quis, sub num. 1. vers. peccat autem, de consecrat. distinct. 4.*

Tertia conclusio. Ecclesiæ consuetudo videtur, vt Indulgentiæ etiam per modum suffragii concedantur tantum
4 pro fidelibus baptizatis, non autẽ pro cathecumenis, vt animaduertit *Suarez loco citato sub num.* 8. & probatur primo, quia si hoc consueuisset concedere cathecumenis, maximè consueuisset concedere per sacrificium missæ, quod ex genere suo est medium potentissimum ad hunc effectum, at pro cathecumenis non consueuit celebrare missam, vt traditum est supra in capite proximè præcedenti, ergo neque concedere indulgentiam per modum suffragii, quia verisimile satis est, Ecclesiam noluisse defuncto concedere indulgẽtiam per modum suffragii, cui viuo non potuisset cõcedere per modum absolutionis, sed voluisse hunc fauorem ad solos Christianos coarctare.

SVMMARIVM.

1 *Iudæus sicuti non potest habere seruum Christianum, ita neque baptizari volentem.*
2 *Cathecumenus est in vtero Ecclesiæ edendus in lucem per baptismum.*
3 *Legatis ancillis ornatricibus, veniunt etiam illæ, quæ discunt apud Magistrum.*
4 *Argenti appellatione venit etiam argentum fabricari cœptum.*
5 *Scriptor Papæ dicitur etiam deputatus ad scribendum.*
6 *Cathecumeni sunt initiati orthodoxorum.*
7 *Statuto stante ne quis babeatur ciuis, nisi habitauerit per magnum tempus, ille qui est intra dictum tempus, nõ dicitur ciuis.*
8 *Destinatio rei, vt sit sacra, non dicitur sacra.*
9 *Episcopum interfecisse non dicitur, qui interficit electum.*
10 *Irregularis non est, qui interficit partum non animatum.*
11 *Locus deputatus ad Ecclesiam Gaudet immunitate statim, ac est impositus primas lapis, secus ante lapidis impositionem, licet sit destinatus ad ecclesiam.*
13 *Sepultura vendi non potest, sed potest vẽdi vas lapideum ad sepulturam destinatum.*
14 *Beneficium destinatum, sed adhuc non erectum nõ comprehenditur in gratia.*
15 *Rationis idemptitas, vel maioritas æquipollet expressioni.*
16 *Cathecumenum offendens non punitur pœna qua punitur offendens christianum.*
17 *Cathecumenus non complectitur in dispositione loquente de christiano.*
18 *Cathecumenus non potest doctorari.*
19 *Legatum relictum christianis pauperibus an debeatur cathecumenis.*

ARGVMENTVM.

An in dispositione loquente de Christianis veniāt Cathecumeni.

CAP. VII.

1 PRo parte affirmatiua facit Primo *test. in cap.fin. extr. de Iudæis, vbi Iudæi, quibus prohibetur habere seruum christianum, neque possunt habere Infidelem baptizari volentem, ex quo text.not.Abb.et Feli.* idem priuilegium deberi rei factæ, & rei quæ est in fieri.

2 Secundo facit quod Cathecumenus est in vtero Ecclesiæ in lucem per baptismum edendus *d.l. 3. C.ne sacr. baptism.* et vulgatum est, quod qui est in vtero, habetur pro nato in fauorabilibus, qualis est, vt quis inter Christianos numeretur, *l. qui in vtero ff.de stat. hom.*

3 Tertio, pro hac parte non parum facit test.*in l.legatis 63. §.ornatricibus, ff. de leg.3. vbi legatis ancillis ornatricibus, veniunt etiam illæ, quæ discunt apud magistrum, quamuis duos menses apud magistrum fuerint.*

Et similiter et quarto facit *test. in l. si non sunt. § Infecti vers. quid ergo ff. de auro at arg. legat. vbi appellatione argenti, venit etiam argentum coeptum fabricari, licet non sit perfectum, & in vers. An cælati, vbi appellatione argenti cælati, continetur et illud quod coepit cælari*; Pari ergo ratione appellatione Christianorum debent contineri Cathecumeni, quia licet ad hunc fidē nō sint professi, tamen sunt sacris ministeriis initiati, *l.3.C.ne sacr. baptis.*

5 Quinto facit dictum *Gem. in cap. cum illis §. 1. de præb.lib. 6. et in c. penderet 50. distin.* vbi deputatus ad officium scribendi in Cancellaria Papæ non ementitur, si dicat in supplicatione se esse scriptorem, & sequitur *Socc. in cap.de multa col. 52. de præben. Ias. in Auth.si qua mulier, C.de sacros. Eccles. Felin. in cap. eam te, num.2.de rescript. Tiraq.de legib.connub.l.16.glos.2.n.14.*

6 Et demum pro hac opinione afferri possunt plura congesta per *Tiraq. d. glos. 2.nu.2.cum plurib.seqq. et per Fel.ind.c. eam te à n.1. vsq; ad 6.& per Gabr. tit. de præsum.concl. 12.ad probandum destinatum habent pro facto*. Cæterum pro parte negatiua facit.

7 Primo *text in l.3. C. ne sanctum baptisma iteretur, vbi Cathecumeni appellantur initiati ortodoxorum mysteriis, & ex illius tex arg.Bar. ibi sub n. 2. infert*,

8 quod stante statuto, quod nullus possit effici Ciuis, nisi habitauerit per magnum tempus, ille qui est intra dictum tempus non habebitur vti Ciuis, nec tractabitur vti talis, *et Bart. sequuntur Fulgos. in l.1.nu.2. C. eodem tit. nè sanctum baptisma, Feli.in cap.cum adeo, sub num.4.vers. pro ista opinione, de rescript.* pari ergo ratione cum Cathecumeni sint intra tempus probationis non veniunt appellatione christianorum.

9 Secundo facit *text.in l.si nondum C. de furt.* vbi res destinata animo, et voto vt sit sacra, non habetur pro sacra ante

10 consecrationem, *et ibi not.Bald.num.4.* facit etiam quod si Ciuitas interficiat electum non censetur intefecisse Episcopum, quia appellatione Episcopi non venit electus, *glos. in clem. prima de relig. domib. et eum sequitur Mandos. in regul.16.q.19.num.13.*

11 Tertio facit *text. in c.ex litterarum, de homicid. vbi quamuis interficiens hominem sit irregularis, tamen interficiens partum nondum animatum non efficitur irregularis.*

Quarto His accedit, quod *not. Host. Io.Andr. Cardin.Boich, & Abb.in cap. Ecclesiasticæ de immun.Eccles.* vbi locus

12 gaudet Immunitate eo ipso quo impositus est per Episcopum primus lapis, nec potest ad humanos vsus redire: antea vero non gaudet dicto priuilegio, licet destinatione animi sit deputatus vt sit Ecclesia, et hoc idem probat *Gabr. tit.de præsumpt.conclus.12.num.17.*

13 Quinto suffragatur dictum *Innoc. in c.abolendæ, vers.& dicitur, de sepult.* vbi inquit, quod licet sepultura non possit vendi, tamen vas lapideum, vel ligneū desti-

deſtinatum pro ſepultura vendi poteſt,
facit quod beneficium deſtinatum per
epiſcopum, & capitulum, non com-
15 prehenditur in gratia, niſi ſit actualiter erectum, *Card. in clem. fin. quæſt. 9. de reſcriptis, Felin. in cap. cum ab eo col. 3. verſic. pro quo vide de reſcript. Eneas de Falcon. Rebuff. & Io. de Selua quos refert, & ſequitur Gabr. concluſ. 12. num. 6. de præſumpt. Felin. conſ. 45. nu. 3. verſ. fortifico.*

Vides lector ex his Articulum eſſe problematicum, & in quo facilius poſſunt multa in vtramque partem afferri, quam propriam dicere ſententiam, (ſi tamen apud te aliquid valet noſtrum iudiciũ) cũ hac poſtrema opinione concludas, videlicet cathecumenum appellatione chriſtianorum non comprehendi, quæ concluſio ſatis probatur ex iuribus ſupra allatis, & ex aliis adductis in cap. 1. huius libri.

Cui concluſioni non obſtant illa, quæ pro affirmatiua opinione ſunt alia & primo non obſtat *text. in cap. fin. de baptiſ. quia* ibi prohibitio multo magis militat in cathecumeno, quam in iudæo, ex quo ratio prohibitionis eſt vt euitetur familiaritas, ob quam ſuperſtitionem trahere poſſunt *cap. ad hæc de iudæis*, & ſic comprehenduntur ſub illa diſpoſitione chriſtiani, & cathecumeni, non ex vi vocabuli, ſed ex identitate, & maioritate rationis, quæ operatur perinde ac ſi fuiſſet facta expreſſio cathecumenorum *c. de cætero, & c.*
16 *cum dilectus de cler. non reſid. l. illud ff. ad l. Aquil. l. à Titio in princip. ff. de verb. oblig. l. bis ſolis* C. *de reuoc. donat. late Tiraq. in tract. ceſſante cauſa par. prima num.* 150. non obſtant ſecundo iura allegata ad probandum deſtinatum haberi pro facto, quia illa procedunt in caſibus, in quibus ſola intentio perficit actum, *Bal. in d. l. 3. C. de furt. cum aliis congeſtis in proximo præcedenti cap. num.* 10. Non obſtat tertium, quia irregularitas non contrahitur niſi ex homicidio quod non cadit in partu nondum animato.

Quartum, & Quintum ſoluuntur prout in ſolutione ſecundi. Remanet ergo firma concluſio cathecumenos non complecti ſub diſpoſitione loquente de chriſtianis, ex qua infertur.

Primo quod pœna ſtatuta contra offendentem chriſtianũ, non habet lo-
18 cum in offendente cathecumenum, cum is adhuc chriſtianus non ſit, & in pœnalibus deſtinatum non habetur pro facto, *Bald. in l. ſi nondum num. 4. C. de furt. Menoch. de arbitr. caſu 290. num. 20. & 21.*

Infertur ſecundo. quod ſtatutum vt chriſtianus non cogatur ſoluere vecti-
19 gal transitus, non habebit locum in cathecumeno, vt colligitur ex *trad. per Bart. in d. l. 3. num. 2. C. ne ſanctum baptiſ. quem ſequuntur ibidem Fulgoſ. num. 2. Felin. in cap. cum adeo ſub numer. 4. verſic. pro iſta opinione, de reſcript.*

Infertur tertio, quod cathecumenus non poterit adipiſci gradum doctoratus, à quo repelluntur cœteri infideles, iuxta ea quæ diximus *ſupra lib. 2. cap. 23.*

21 Infertur Quarto, quod legatum relictum pauperibus chriſtianis alicuius ciuitatis, non poteſt vindicari a cathecumenis, niſi in contrarium adſit coniecturata teſtatoris voluntas ex doctr. ſupra allegatis.

SVMMARIVM.

1 *Nouitius decedens intra annum probationis bona applicantur monaſterio num. 50.*

2 *Cathecumenus quamuis in bonis operibus defunctus vitam æternam non habet.*

3 *Cornelius centurio licet in ſcripturis laudatus, tamen niſi per baptiſmi ſacramentum fuiſſet incorporatus eccleſiæ ſaluus eſſe non potuiſſet.*

4 *Baptiſmi vicem ſupplet flagrans deſiderium.*

5 *Natus vt quis dicatur oportet qui viuus prodeat in lucem ad nullum diclinans monſtrum.*

7 *Voluntas præsumitur durare, nisi appareat mutata.*
8 *Dei potestas incomprehensibilis.*
9 *Cathecumeno non debetur ecclesiastica sepultura.*

ARGVMENTVM.

An si Cathecumenus intra tempus probationis decedat saluari possit.

CAP. VIII.

Dissonæ sunt hinc inde, & Patrum, & Doctorum sententiæ; Si quidē quod saluari possit; disertis verbis affirmat *D. Ambros. in oratione de obitu valentiani*, qui cathecumenus ex hac vita migrauit, cuius auctoritate ducti hoc scripserunt *Alphons. de Castr. de iust. hæret. punit. lib. primo, c.8. Can. loco cit. & Dom. Card. Bellarm. de eccles. milit. lib. 3. c. 3.* Hoc etiam, & *D. Aug. expressisse satis aperte videtur lib. 4. de baptis. nobis relatus in cap. non dubito 149. de consecr. dist. 4.* dum inquit, non dubito cathecumenum Diuina charitate flagrantem hæretico baptizato anteponere, sed etiam in ipsa intus catholica bonum cathecumenum malo baptizato anteponimus. Et hæc sententia fulciri potest ex eo, quod videmus bona nouitii intra annum probationis defuncti
1 applicari monasterio, quia animi saltim destinatione erat Religiosus, *Cin. & Bart. in Auth. ingressi, C. de sacros. eccles. late Anchar. in cap. 2. de testam. Butr. in cap. in præsentia, de probat. vbi Dec. num. 73. dicit hanc esse magis communem cum aliis per Surd. decis. 303. num. 6. Stephan. Gratian. decis. 35. num. 13. & per totum.* At vero idem *Aug. in cap. cathecumenum 37. de consecr. dist. 4.* apertissime scripsit cathecumenum quamuis in bonis operibus defunctum vitam æternam non habere excepto martyrio, vbi tota baptismi Sacramenta complentur. *Et idem in tract. 13. in Io:* Quatumcunque, inquit, cathecumenus sarcinam suæ iniquitatis portat, nec illi admit-
3 titur, nisi cum venerit ad baptismum. Et iterum *lib. primo cap. 8. & lib. 4. cap. 21. de baptis.* scribit Cornelium centurionem, licet laudatum in scripturis, nondum talem fuisse, vt saluus esse posset, nisi per Sacrmentum baptismi incorporaretur in Ecclesia, & Aug. auctoritate ducti hoc idem scripserunt *glos. in cap. primo, verb. septem dona, versic. item si decederet, 30. quæst. 1.* hoc pariter videtur expressum *in cap. firmissime, de consecr. dist. 4.* & suffragatur *text. in cap. firmissime 11. quæst. 1. & in cap. 3. de hæret.*

Mihi media via videtur eligenda, quam innuere visi sunt *glos. in d. cap. cathecumenum verb. vitam, & Dom. Card. Bellarm. de pœnit. lib. 2. cap. 14. in respons. ad 16. obiect.* vt si quidem per cathecumenum non steterit, quominus baptizaretur, sed baptisma defuit eo quia vel temporis angustia, vel alio impedimento celebrari non potuit, in tali casu crederem saluari posse; quia flagrans desiderium supplet baptismi vicem, vt inquit *test. in cap.*
4 *2. in fine de Presbyt. non baptiz. cap. maiores ad fin. de baptism. cap. baptismi 4. dist. & tradunt D. Thom. in 4. sent. dist. 6. quæst. 2. Turrecrem. in cap. si quis de consecrat. dist. 4.* Et hoc sensu accipiendæ sunt auctoritates *Aug. in cap. non dubito, de consecr. dist. 4. & D. Ambros.* cum aliis, quæ ad id probandum possent afferri. Si vero steterit per ipsum quominus baptizaretur, tunc quamuis deliberatum animum habuisset baptizandi, crederem non posse saluari nisi de negligentia conteratur, *Turrecrem. in d. cap. si quis sub num. 1. versic. peccat autem, de consecrat. dist. 4.* & in his terminis accipien. puto tex. in cap. cathecumenum, cum aliis supra allegatis, quemadmodum enim, vt quis natus dicatur, oportet quod viuus procedat in lu-

5 lucem ad nullum declinans monstruũ, *l. quod certatim, & l. vxoris ab ortu C. de posthum. hæred. inst.* ita oportet quod christianus renascatur in ecclesia, nec sufficit illi simplex renascendi propositum. Nec huic distinctioni refragatur simile de nouitio moriente intra
6 tempus probationis; Primo quia opinio illa non est tuta, & contrarium ex opinione quam magis communiter asserunt approbari, scribunt post alios *Menoch. cons. 396. Honded. cons. 94. num. 8. lib. 1. Cost. de ratione ratæ q. 12. nu. 6.* Secundo quia ad effectum, vt bona debeantur monasterio, inspicitur tantum animi destinatio, quæ du-
7 rare præsumitur, nisi appareat de mutatione, prout iidem *Bart. & reliqui in d. Auth. ingressi fatentur* quæ, quidem animi destinatio sola ad salutem non proficit, vt dictum est.

8 Quoniam autem Dei potestas est incomprehensibilis, & in talibus operari potest prout vult, idcirco pruden. ter admodum scribit, *Archid. in d. c. cathecumenum*, se non cedere, quod Ecclesia iudicaret tales sine baptismo decedentes esse saluos sine Diuina reuelatione alicui facta. Et propterea nõ crederem cathecumenis decedentibus ante baptismum esse dandam ecclesia-
9 sticam sepulturam sicuti non debetur nato mortuo, & ventre non egresso, *D. Anton. in summ. par. 3. tit. 10. c. 5. §. 9. in fine medices in tract. de sepult. q. 11. num. 15. vide super eod. lib. cap. 4. num. 35.*

DE IVRE PERSONARVM EXTRA ECCLESIÆ GREMIVM EXISTENTIVM.

Liber Quartus

DE EXCOMMVNICATIS.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus semel potest iterum excommunicari.*
2 *Excommunicati sunt extra Ecclesiam.*
3 *Excommunicati iniuste sunt extra ecclesiam militantem.*
4 *Excommunicatio quantum ad ecclesiam militantem, sumit vires a potestate clauium non a iustitia causæ.*
5 *Excommunicatum se iniuste prætendens, non prius auditur quam petat absolutionem.*
6 *Excommunicationem iniustam contemnens, ligatur quo ad Deum.*
7 *Contemnere excommunicationem quis dicatur.*
8 *Excommunicatio constituit extra ecclesiam, etiam si illius iniustitia insurgat ex falsitate causæ, declara, vt ibi.*
9 *Excommunicatio iniuste lata vim obtinet quo ad pœnas a iure statutas aduersus eam non seruantes.*
10 *Excommunicatus iniuste, an teneatur vitare communicationem in publico & in secreto.*
11 *Excommunicatio iniusta causat iustum metum.*
12 *Solutio facta metu* Excommunicationis *iniustæ non constituit in quasi exigendi possessione.*
13 *Renunciatio facta metu excommunicationis iniuste est nulla.*
13 *Opinio potest fallere & falli.*
14 *Gratia Dei nemo potest priuari nisi per peccatum.*
15 *Excommunicationem iniustam ferens humiliter, consequitur apud Deum præmium suæ humilitatis.*
16 *Priuilegium clauium debet intelligi vbicumq; iudicium fertur ex æquitate, & iustitia.*
17 *Excommunicatio iniusta tollit dispositionem ad gratiam gratum facientem, non autem ipsam gratiam.*
18 *Excommunicatus iniuste potest, & debet etiam post mortem absolui.*
19 *Excommunicatus iniuste dans pecuniam pro absolutione non committit Simoniam.*
20 *Excommunicatio nulla non ligat.*
21 *Excommunicationis nullitas debet constare notorie alias est timenda.*

ARGVMENTVM.

An excõmunicati sint in Ecclesia.

CAP. I.

Affirmatiua opinio suaderi potest ex eo quod semel extra ecclesiam constitutus, amplius extra eam constitui non
1 potest, *cap. omnis* 10. *quæst.* 3. At semel excommunicatus potest iterum excommunicari, *cap. officii vbi glos. in verb. excommunicationis, de sent. excomm. cap. ita quorundam, vbi etiam glos. de verb. signif. c. de iudæis eod. tit. de iudæis, c. engeltrudam* 3. *q.* 4. *D. Thom. in* 4. *senten. distin.* 110. *q.* 2. *art.* 3. *ibique Sot. distin.* 22. *quæst.* 2. *artic.* 8. *glos. in l. aut damnum* §. *Seruus, verb. dubitatio, vbi Bart. ff. de poen. & in l. nouerint C. vt intra cert. tempus actio crimin. Doctor. in cap. primo, quod met. caus. lib.* 6.

Abb.

Abbas in cap. 1. in secundo notab. de cleric. excomm. minister. Bart. in l. de pupillo §. si de pluribus ff. de nou. oper. nunc. Alex. qui testatur de communi in l. qui bis idem, num. 2. & ibi Ias. nos. vlt. ff. de verbor. obligat. Felin. in cap. postulasti num. 2. de rescript. Cassad. decis. 9. sub num. 4. de praeben. Gonzal. in regul. 8. glos. 15. num. 82. cum seq. Tiraq. de retract. conuent. §. 2. glos. 1. sub num. 21 & 67. Ergo.

2 Cæterum hoc non obstante citra controuersiam est concludendum excommunicatos in ecclesia non esse, Sic enim nos docet *Test. in cap. per tuas ibi, vt pote ab Ecclesia separatas, de sent. excom. in cap. omnis Christianus, & in cap. canonica, & cap. cum aliquis, & cap. quicumque, & cap. videas 11. quæst. 3. cap. de communione, cap. certum, & cap. Sacerdotes, & c. Apostolicæ 24. quæst. 2. estq; communis omnium Patrum, quos recenset Illustrissimus Bellarminus de ecclesia milit. lib. 3 cap. 7. cuius dicta tacito auctore sibi sumpsit Marius Alterius de cens. tom. 1. lib. 1. disput. 5. cap. 10.*

Ad contrarium respondetur, quod excommunicatio duplicem habet effectum; Alter vt excommunicatus deiiciatur, alter vt eiectus detineatur extra, licet ergo in excommunicato non habeat locum primus effectus, tamen habebit locum secundus, vt eleganter declarat *gloss. in d. cap. Engeltrudam 3. q. 2. & in d. cap. ita quorundam, de iudæis*. Soluto ergo contrario firma remanet conclusio excommunicatos non esse in ecclesia, quæ.

3 Extenditur Primo, vt procedat etiam in excommunicatis iniuste, nam & illi pariter dicuntur extra Ecclesiam militantem constituti, ita docet *Text. in cap. à nobis, §. nos igitur, & in cap. tuas vbi Abb. num. 3. versic. Et hoc quia, de sent. excom. glos. in cap. si quis non recto 24. q. 3. & in cap. quomodo, verbo non alligat 11. q. 3. Innoc. in c. ex parte circa fin. versic. illud autem, & ibi Abb. num. 6. de off. iud. ord. Cald. in cap. ab excommunicato num. 6. de rescript. Federic. de Sen. consil. 74. nu. 2. vers. Et si dicas, Ancb. cons. 60. ad fin. Rom. consil. 369. nu. 12. Stephanus Costa in cap. 1. nu. 12. de sent. excom.*

4 Cuius extensionis ratio est, quia excommunicatio quantum attinet ad Ecclesiam militantem non sumit vires a iustitia causæ, sed à clauium potestate, *Abbas in d. cap. ab excommunicato num. 10. versic. item quia, de rescript. Gemin. per illum text. in cap. Romana §. in vniuersitatem, ante num. 3. de senten. excomm. libro sexto. Francus num. 4. Milis in repertorio verb. excommunicati, quæ potestas residet in sola iudicis iurisdictione, Innoc. & Abbas in d. cap. ex parte de offic. iud. ord.*

5 Et hæc est causa, propter quam prætendens se esse excommunicatum iniuste non auditur, nisi primum petat absolutionem, *cap. per tuas §. verum vbi Abbas sub num. 3. versic. secunda regula, de sent. excom. & ibi Felin. Viuius dec. 93. num. 8.*

6 Et hæc eadem est ratio quare contemnēs excommunicationem iniustā ligatur quo ad Deum, nempe, quia contemptus refertur ad potestatem clauium, *d. cap. ex parte §. verum de sent. excom. cap. qui iustus §. huic 11. quæst. 3. cap. notandum 24. quæst. 3. Doct. in 4. sent. dist. 18. art. 1. ad 4. ibique Paludan. quæst. prima, Abbas in d. c. ab excommunicato num. 11. de rescript. & in cap. postulastis ad fin. de clerico excom. & in cap. per tuas num. 4. versic. & nota bene, de sent. excom. Feder. de Sen. consil. 11. num. 2. Roman. d. consil. 369. num. 11. versic. quin etiam, Affl. in const. Regni rubr. 19. sub num. 11. vers. illud autem, Cou. in cap. Alma Mater, par. prima §. 7. versic. tertia conclusio, Vsuius decis. 93. sub num. 3. vers. Immo excommunicatus.*

7 Contemnere autem quis dicatur, consulendus est, *Abb. in cap. per tuas num. 4. & ibi Soccin. num. 11. de sent. excom. & in cap. fin. ad fin. de pœnis, Couar. qui materiam late declarat, & in d. cap. Alma Mater §. 1. §. 7. num. 6.*

8 Extenditur secundo, etiamsi iniustitia

ſtitia inſurgat ex falſitate cauſæ, nam & hæc etiam conſtituit extra eccleſiam, *gloſ. in c ex parte verb. redire, verſic. ſed quæritur de offic. iud. ord. ibique Innoc. in princ. Abb. num. 6. & iterum gloſ. in cap. primo verſic. propter de ſent. excom. li. 6. et ibi Gemin. n. 17. late Ant. Cordub. in. quæſt. lib. 1. q. 43. & eſt communis opinio, de qua teſtantur Socc. inter conſil. Curt. jen. 20. ſub num. 24. verſic. poteſt etiam nullitas Clar. in §. fin. quæſt. 77. num. 33.* Declaratur hæc ſecunda extenſio, vt procedat dummodo iudex intelligat cauſę falſitatē, & hoc non obſtante proferat excommunicationē, ſecus ſi credebat veram cauſam eam quæ erat falſa, & ſi ſciuiſſet non fuiſſet excommunicaturus, quia excommunicatio ſumit etiam vires ab intentione excommunicantis, *Innoc. Abb. & Socc. locis modo cit.*

9 Extenditur tertio, vt excommunicatio iniuſte lata, vim obtineat quo ad poenas a iure ſtatutas aduerſus eam non ſeruantes, vt bene probat *Couar. loco cit. ſub nu. 6. verſic. 4. concluſio*, & conſequenter iniuſte excommunicatus, ſi ante abſolutionem ſe in Diuinis immiſcuerit efficitur irregularis *D. Thom. & alii in 4. ſent. diſt. 18. q. 2. art. 1. ad 4. gloſ. in cap. poſtulaſtis verb. ſpoliandi, & ibi Abb. de cleric. excom. & iterum Abb. in d. c. per tuas in primo not. de ſent. excom. el 2. in 1. not. caſ. 8. & not. 2. dub. 8. Couar. loco nuper allegato ſub num. 9. verſic. His equidem ſit.*

10 Extenditur Quarto, vt excommunicatus iniuſte teneatur vitare communicationem, non ſolum in publico, ſed etiam in ſecreto, alias incidit in poenas a iure ſtatutas contra excommunicatos; *Victoria in ſum. tit. de excom. quæſt. 7. Anton. Corduba quæſt. lib. primo quæſt. 23. verſic. opinio ſecunda Guttierez Canonic. quæſt. cap. 4. num. 34. poſt med.* Coeterum in hac re contrarium cenſuerunt *Caietan. 22. q. 70. art. 4. Adrian. in 4. ſent. diſt. 18. q. 4. de confeſſ. verſ. ſi pietas ad fin. Io. Dreido de libertate Chriſtiana pag. 235. Couar. d. §. 7. ſub n. 6. verſ. Illud autem*, aſſerentes quod excommunicatus iniuſte, ſi occulte vel alias abſque ſcandalo celebrauerit officia Diuina, non incurrat poenas ſtatutas contra Excommunicatos. Prior tamen opinio eſt tutior, & receptior, vt teſtatur *Guttier. loco cit. n. 35.*

11 Ex his patet iniuſtam excommunicationem cauſare iuſtum metum, *Io. Andr. in cap. cum dilectus num. 9. de his quæ vi metuſue cauſ. fiunt, ibique Butr. num. 13. Ancbar. nu. 7. Cardin. nu. 3. quæſt. 1. imol. num. 8. Abb. ſub nu. 6. Gemin. in cap. 1. in princip. num. 7. de ſent. excom. lib. 6. & ibi Franc. nu. 2. & iterum Franc. in cap. vnico, num. 2. de his quæ vi metu ſue cauſ. fiunt lib. 6. Roman. conſil. 369. num. 10. & per totum, et in l. interpoſitas num. 16. C. de tranſact. Prob. de Monach. in rub. de renunciat num. 6. Burſatt. conſil. 72. num. 54. lib. 1.* vnde ſolutio facta metu excommunicationis iniuſtæ non conſtituit in quaſi poſſeſſione exigendi poſſeſſione, *Rom. d. conſ. 369. Gig. de penſ. q. 36.* quibus ſuffragatur *Rota dec. 10. de ſent. excom. in nouis, vide teſt. ibique gloſ. & Doct. in c. olim el 3. de reſtit. ſpoliat.*

13 Item & renunciatio facta metu talis excommunicationis eſt nulla tanquam meticuloſa, vt late probat conciuis meus *Pariſ. in tract. de reſignat. lib. 13. q. 1. a nu. 129. vſq. ad 143.* Et ſimiliter matrimonium contractum metu talis excommunicationis, ſubiacet nullitati, vt late probat *Sanchez de matrim. lib. 4. diſput. 5. à nu. 16. cum ſequenti.*

14 Principalis Concluſio limitatur primo, vt procedat quo ad Eccleſiam militantem, ſecus quo ad Deum, apud quem ſententia excommunicationis non aliter afficit, quam ſi ritè, & recte feratur, vt docent *D. Hieron. nobis relatus in c. ſi quis non recto 24. q. 3. Origenes in cap. cum aliquis exierit ead. cauſ. et quæſt. D. Auguſt. in cap. et ſi ad tempus 11. q. 5. cap. primo de re iud. libr. 6.* vnde *Innoc. 4. in Concilio Lugdunenſi pronunciat æterni iudicis* Tribunal.

nal illũ reũ non habere, quẽ iudex iniuste condemnat, & ibi Gemin. in capitulo à nobis, vbi Doct. communiter, & cap. per tuas de sent. excom. glos. in cap. manet verb. æquitate 24. quæst. prima Roman. consil. 369. num. 11. Abb. in cap. Ab excommunicato num. 11. de rescript. Couar. in d. cap. alma Mater par. prima §. 7. sub num. 5. versic. prima conclusio, vbi testatur de communi Guttierez Canon. quæst. lib. primo, cap. 4. sub num. 34. Est autem diuersitatis ratio inter iudicium ecclesiæ militantis, & Deum, quia iudicium Dei innititur veritati, quæ non fallit, nec fallitur, Iudicium vero ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam, & fallere contingit, & falli, *cap. à no-*
13 *bis 28. §. nos igitur de sent. excom. glos. in d. cap. primo verb. condemnat de sent. & re iud. lib. sexto, & in capitulo Romana §. in vniuersitatem verb. irretiri de senten. excom. eodem libro sexto.*

14 Item quia nemo potest priuari gratia Dei nisi per peccatum, *cap. litterat §. porro de restit. spoliat. ibi, cum non debeat contra Deum iudici obedire, sed potius excommunicationem humiliter sustinere, & in cap. temerarium 11. quæst. 3. Abb. in d. cap. ab excommunicato sub num. 10. de rescript. Afflict. in constitut. Regni rub. 19. num. 11. versic. illud autem Couar. loco cit. vbi rem pluribus probat*, Ex hac prima limitatione.

15 Deducitur primo, quod si excommunicatus iniuste, excommunicationem humiliter ferat, præmium suæ humilitatis apud Deum consequitur, *cap. & si ademptus, & cap. quid ergo, & cap. qui iustus 11. quæst. 3. glos. in cap. manet 24. quæst. 1. Abb. Afflict. & Cou. loco modo cit. Viuius decis. 93. sub numero 5.*

16 Deducitur secundo, quod priuilegium datum Petro, & in eius persona coeteris successoribus, in illis verbis, *Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in Cœlis*, debet intelligi, vbicumque iudicium ipsius ex æquitate, & iustitia fertur, *d. cap. manet 24. quæst. prima Abb. in cap. à nobis num. 3. de sent. excom.*

Deducitur Tertio, quod iniusta excommunicatio tollit dispositionem
17 ad gratiam gratum facientem, nempe ad illa, quæ ex parte nostra possunt disponere ad gratiam Dei, cuiusmodi sunt, perceptio Sacramentorum, auditio verbi Dei, ac Diuinorum officiorum, *D. Thom. 2. 2. quæst. 18. art. 1. ad 4. Rom. d. consil. 369. num. 12.* sed non tollit ipsam gratiam gratum facientem, quæ tolli non potest sine peccato, & ideo excommunicatus iniuste non est priuatus communibus, & generalibus suffragiis ecclesiæ, quia cum intentio ecclesiæ sit conformis Diuino iudicio, & voluntati, vtique non est de eius intentione excludere illum; qui per iniuriam est excommunicatus & propterea in eius præcibus, & suffragiis illum includit, saltim in intentione generali, ita probant *Paludan. in 4. sent. dist. 18. quæst. prima conclus. 4. & ibi Riccard. art. 1. quæst. 2. Alexander de Ales. par. 4. quæst. 82. memb. 1. versic. sed dubium, Turrecrem. in cap. si quis Episcopus 10. q. 3. Caiet. Sot. & alii quos refert, & sequitur Couar. in d. cap. alma Mater. par. 1. §. 7. num. 5. versic. secunda conclusio, & est communis opinio de qua testatur Guttierez Canon. quæst. lib. 1. cap. 4. sub nu. 34.*

18 Deducitur quarto, quod excommunicatus iniuste potest, & debet etiam post mortem absolui, *cap. sane 24. q. 1. Couar. in rubr. de pact. par. 1. §. 11. sub num. 8. Viuius decis. 93. sub num. 5.*

19 Deducitur Quinto, quod excommunicatus iniuste dans pecuniam pro absolutione obtinenda, non committit simoniam, quia non dat, vt ius acquirat, sed vt retineat quæsitum, *glos. in cap. dilectus de Simon. Viuius dec. 93. nu. 7.*

Deducitur Sexto, quod excommunicans iniuste multiplici poena punitur de qua per *Viuium d. dec. 93.*

20 Limitatur secundo principalis conclusio ne procedat in excõmunicatione nulla, nam hæc non ligat, *c. diuersita. tem de concess. Præb. ibiq; glos. in verb. subtrahuntur, versic. sed nunquid, Fel. in cap. Apostolica num. 12. de except. Borgas. de irregular. par. 6. tit. quomodo puniatur excommunicatus non seruato iuris ordine num.* 1. Couar. *loco cit. num.* 5. *Nauarr. in cap. cum contingat. in 2. remed. num. 3. de rescript. Thom. de Tanis dec. 26. Rota in Calagurita. na fructum 24. Ianuarii* 1586. *coram Bubalo, & apud, Seraphin. decis.* 1098. *num. 4. & dec.* 1239. *num.* 3. Quod procedit nõ solũ quo ad Deũ, sed etiã quo ad ecclesiam, adeo vt neque sit timenda, ita docent *Paludan. in 4. sent. dist. 18. quæst. 1. vesirc. Quantum ad 3. conclus. 2. D. Anton. in summa par. 3. tit. 24. cap.* 73. Hinc excommunicatus nulliter, non tenetur se abstinere a Diuinis, nec ab Hominum commnnione, *Palud. & Anton. locis cit. in d. 4. sent. dist. 22. quæst. prima art. 3. versic. Nec vero secunda, Nauar. in cap. cum. contingat de rescript. remed. 3. num....* Couar. *loco cit. sub num. 6. versic. Caterum vbi sententia, Guttierez d. cap. 4. sub num. 36. Corduba in quæstionar. quæst. 43. in princip.* & si sit pauper debentur illi alimenta, & sumptus litis,

21 *Seraph. d. decis.* 1098. Prædicta ita demum intelligas vera, quatenus de nullitate constet notorie alias quo ad ecclesiam esset timenda, *Couar. & Guttierez locis cit. ille sub num. 7. versic. Caterum vbi sententia, hic vero n. 37. & seq. & ante eos Angel. in Summ. verb. excommunicatio el 3. num. 19. Siluester. verb. excommunicatio il 2. num. 1. ad finem Mexia qui alios refert ad leges Regias tit. de los terminos par. 2. num.* 31. Fatentur tamen *Corduba, & Guttierez locis cit.* quod si excommunicatus nulliter nõ posset aliter tueri suam innocentiam, in tali casu licite posset cessante scandalo excommunicationẽ non seruare. Nullitas autem quot modis possit considerari in excommunicatione, vide *Abb. in cap. ab excommunicato num. 6. & seq. de rescript. Io. Andr.* Franc. *& alios in cap.* Romana *§. vniuersitatem de sent. excom. lib. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Actus tributos ordini non possunt exercere nisi constituti in illo ordine.*
2 *Excommunicatus clericus, est inhabilis ad exercendos actus tributos ordini.*
3 *Clericus si post excommunicationem exerceat actum tributum ordini, efficitur irregularis.*
4 *Clerici constituti in minoribus sit post excommunicationem exerceant actum tributum ordini, contrahunt irregularitatem.*
5 *Laici ex introducta consuetudine funguntur officio clericorum.*
6 *Clericus excommunicatus raro contrabit irregularitatem perfunctionem sui officii.*
7 *Clericus si post excommunicationem exorcizet contrahit irregularitatem.*
8 *Idem exerceat actum tributum ordini.*
9 *Episcopus excommunicatus si post excommunicationem exercet actum tributum ordini efficitur irregularis.*
10 *Abbas post excommunicationem si tribuat ordines efficitur irregularis.*
11 *Sacerdos si post excommunicationem faciat actus episcopales sibi indultos cadit in irregularitatem.*
12 *Episcopus si post excommunicationem faciat celebrare coram se incidit in irregularitatem.*

ARGVMENTVM.

An excommunicatus sit habilis ad exercendum actus tributos Ordini.

CAP. II.

ANtequam dicamus de inhabilitate ad exercendum actus tributos ordini, res postulat, vt explicemus, qui sunt actus ordini attributi.

Et quidem actus attributos ordini dici-

dicimus eos, qui nō possunt exerceri ni
1 si à constitutis in illo ordine, quales sunt in Sacerdote, & clericis constitutis in Sacris, missam celebrare, siue illa celebretur publice, siue priuatim, (missa enim non potest nisi adhibita solemnitate celebrari, cum semper celebretur tanquam ab Ecclesiæ ministro, cum vestibus sacris, & ceremoniis) item, & cantare solemniter euangelium, vel epistolam, vesperas, aut matutinum, aut alias horas canonicas, vt hæc omnia colliguntur ex *d. cap. si quis Episcopus 11. quæst. 3. Abb. in d. cap. sub num. 1. versic. secundo nota de cler. excom. & in d. cap. fin. num. 5. de excess. prælat.*

Item actum tributu ordini dicimus facere eum, qui facit primum officium in choro, dicendo capitulum, & orationem, *Speeul. tit. de dispensat. §. iuxta versic. quod si officio.*

Item, & qui benedicit aquam, ignem, cereos, ramos oliuarum, vestes, fruges, oua, nuptias, introducit mulierem puerperam in ecclesia, distribuit officia in choro, auctoritate officii sui, etiamsi hoc faciat tanquam
2 gerens vices alterius, *Siluest. in Sum. verb. irregularitas quæst. 13. versic. Quantum, Maiol. loco cit. num. 5.* His præmissis est constituenda conclusio, clericum excommunicatum esse inhabilem ad exercendum actus tributos ordini, *cap. 2. §. Similiter, & cap. 3. & 4. cum seq. de clerico excomm. minist. cap. si quis episcopus el 2. 11. q. 3. cap. 1. de sent. excomm. & re iud. lib. 6. cap. 1. & cap. 15. §. sane de sent. excomm. lib. 6. ibique Gemin. & Franc. Abb. in cap. 2. num. 7. & in cap. 3. nu. 1. de cler. excomm. minister, & iterum in cap. fin. num. 5. de excess. Prel. Cou. in cap. Alma Mater par. prima §. eo nu. 1. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 163. & 44. Maiol. de irregul. lib. 3. cap. 21. nu. 1. & 2.*

Extenditur Primo, vt procedat vsq; adeo, vt si clericus post excommuni-
3 cationem exerceat aliquem ex actibus attributis ordini, efficiatur irregularis, *d. cap. 2. & 3. de cleric. excom. lib. 6. Abb. & alii in d. cap. 2. & 3. de cler. excomm. quibus addendus est Marius Alterius de cens. tom. 1. lib. 2. disput. 1. cap. 1.*

Extenditur secundo, vt procedat siue actus sit attributus ordini sacro, siue attributus ordini minori, nā vtroq; casu si exerceatur, contrahitur irregularitas. *Io. Andr. in d. cap. 2. num. 3. de cler. excom. ibiq; Ancbar. nu. 6.*

Extenditur tertio, vt procedat non solum in clericis constitutis in sacris, sed etiam in clericis constitutis in ordinibus minoribus, nam & illi contra-
4 hunt irregularitatem si post excommunicationem faciant actum tributum ordini, *Host. et Ioan. Andr. in d. cap. 2. de cler. excom. ibique* Abb. *num. 4. versic. idem si exercet officium, et nu. 10. vbi testatur de communi, et iterum* Abb. *in cap. fin. num. 5. de excess. Prælat.* Ancbar. *in cap. 1. §. Caueant, de sent. excom. lib. 6. et ibi francus num. 3. versic. non solum si talis est in sacris Angel. in sum. verb. irregularitas, §. is, vbi etiam testatur de communi, de qua testantur pariter, Siluest. in verb. irregularita, §. is, Maiol. d. lib. 3. c. 21. num. 5. et 8. Marius Alterius loco cit. sub. litt. A. versic. Altera est opinio.*

Contrariam opinionem tenuerunt *D. Ant. par. 3. tit. 28. cap. 1. versic. si vero clericus Paludan. in 4. sent. dist. 18. quæst. 4. in 5. effectu Sot. ibidem dist. 25. quæst. prima in art. 3. Nau. consil. 44. num. 10. et seq. tit. de sent. excom.* Prior tamen opinio sicuti frequentior est, ita, & verior, quia iura prohibentia actum ordinis, loquuntur de clericis etiam ad distinctionē presbyterorū, *vt in d. cap. 2. de cleric. excom. ibi si quis Presbyter, vel alios clericus*, & propterea cōprehendit omnes argumēto *text. in l. 1. §. generaliter ff. de leg. Præs. et in l. 3. in fine ff. de off. Præs.*

5 Difficultas est quando possit dici quod Clericus constitutus in minoribus dicatur facere solemniter actum annexum ordini, ita vt ex eo possit irregularitatem contrahere, nam licet pos sit

sit missæ inseruire, cereos accensos de ferre coram frequenti Populo etiam indutus superpelliceo, nihilominus isti, et reliqui actus, qui debent exerceri à clericis minoribus, consueuerunt hodie exerceri passim per simplices laicos, quæ consuetudo operatur, vt exercens actum tributum ordini minori, nō contrahat irregularitatem, *Abb. in d. cap. sub num. 5. vers. sed ex consuetudine, et vers. Idem si non sunt deputata de excess. Prælat.* Hac ratione moti non desunt qui asserant quod hodie attento communi vsu Ecclesiæ, per quem etiam laici consueuerunt explicare munera attributa clericis minoribus, raro vel nunquam contingere potest, vt ex ministerio istorum actuum con-
6 trahatur irregularitas. Cæterum *Alter. loco proxime cit. vers. hanc opinionem* existimat hanc irregularitatem cōtrahi posse, si constitutus in ordinibus minoribus exerceat officium suum indutus superpelliceo coram frequenti populo. sed mihi non satisfacit, nam si hoc idem fieri solet a laico, vtiq; actus remanet æquiuocus, et consequenter inhabilis ad includendam irregularitatem, *ex reg. cap. in præsentia de probat. l. neq; natales C. eodem tit. l. non hoc C. vnde legit.* præsertim cum semper sit capienda præsumptio, per quam irregularitas excludatur, *reg. odia, de reg. iur. lib. 6.* Hinc videmus, quod licet officiū canendi Epistolam sit subdiaconi, tamen ex communi consuetudine cantatur etiam à Clericis minoribus, sine vestium apparatu, *Abb. in d. cap. fin. num. 5. vers. Sed consuetudine de excess. Prælat.* Arbitror ergo posse Con
7 stitutum in minoribus ordinibus contrahere irregularitatem, si post excommunicationem, spiritus immūdos exorcizauerit, hoc enim proprie spectat ad exorcistam, *cap. perlectis §. Ad exorcistam 25. q. 1 nec* reperitur quod in Ecclesia fiat, nisi ab ordinatis; In reliquis vero crederem ex communi consuetudine clericos minores ab hac irregularitate excusari.

Extenditur quarto vt procedat non solū in clericis, sed ēt in Episcopo, qui
8 si post excōmunicationē exerceat aliquem actum tributum ordini, efficitur irregularis, *cap. 1. §. caueant de sent. excom. lib. 6. et in cap. si quis Episcopus cum seq. 11. q. 3. cap. 1. §. caueant de sent. excom. lib. 6. ibi caueant* Ecclesiarum Prælati, et Iudices vniuersi, *ne prædictam poenam suspensionis incurrant, quoniam si contingeret eos sic suspensos Diuina officia exequi sicut prius, irregularitatem non effugient* per quæ iura hanc conclusionem firmat *Mar. Alter. de censi. tom. 1. lib. 2. cap. 1. disp. 1 sub litt. E. vers. secundum dubium.*

Extenditur Quinto, vt procedat etiam in Abbate, qui ex priuilegio Apo
9 stolico confert ordines minores, nam si ille conferat dum existit excommunicatus, contrahit irregularitatem *Mar. Alter. loco cit.* Ratio est, quia *Tex. in d. cap. 1. §. caueant*, loquitur de Prælatis quorum appellatione venit etiam Abbas *cap. nullus diuersus de elect. lib. 6. Felin. in cap. cum in super in princ. testibus.*

Extenditur Sexto vt procedat etiam in Sacerdote, cui per Sedem Apo
10 stolicam sit indultum, vt possit ministrare Sacramentum confirmationis, aut alium actum ex illis, qui ordinaria facultate pertinent ad Episcopum, cuiusmodi sunt, benedictio Ecclesiæ, vel Alteris, calicis consecratio, sacrarum vestium benedictio, & dare solemnē benedictionem, quā solet Episcopus dare præmisso verbo, sit nomen Domini benedictum, *c. Abbates, vbi glos. et Doct. de priuileg. lib. 6. clem. 2. eod. tit.* nam licet tales actus non pertineant ad characterem Sacerdotalem, tamen per Indultum Pontificis extenditur, vt valeat actus illos exercere, licet non posset tales actus committere non Sacerdoti, *Alter. loco cit.*

Extenditur Septimo, vt procedat non solum Episcopo, Abbate, vel alio,
11 qui ex priuilegio Apostolico administret Sacramenta, dum est excommunicatus, sed etiam si faciat alios coram ipso ministrare, adeo quod Episcopus

copus excõicatus mandans Sacerdoti vt missam celebret coram ipso, efficitur irregularis, *glos. in clem. 2. verb. celebrari de priuil. quam ibi sequuntur Card. num. 11. Imol. num. 9. Host. in cap. fin. num. 2. de excess. Prelat. & in cap. illud num. 12. de cler. excom. ibiq; Abb. num. 8. Franc. in cap. 1. col. 3. de re iud. lib. 6. Nauar. in Manual. c. 27. nu. 244. in fin. Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 6. in fin. Alter. de censur. tom. 1. lib. 2. cap. 4.*

Quis autem possit dispensare in casibus prædictæ irregularitatis, consulas *Alter. loco supra modo cit. cap. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus est inhabilis ad conferenda beneficia.*
2 *Conferendi facultas pertinet ad* Ecclesiasticam Iurisdictionem.
3 *Excommunicatus non potest conferre per vicarium non excommunicatum.*
4 *Collator & eius Vicarius constituunt vnum Tribunal.*
5 *Excommunicatus non potest conferre præbendam.*
6 *Excommunicatus non potest conferre etiam quod collatio spectet ad illum simul cum alio.*
7 *Suspensus non potest conferre beneficia.*
8 *Suspensio ab offitio impedit collationem beneficiorum.*
9 *Excommunicatus aut suspensus non potest eligere.*
10 *Electio facta a pluribus quorum aliqui sunt excommunicati est nulla.*
11 Excommunicatus non potest instituere.
12 *Nominatio facta a Magnate habente Ius in ecclesia si sit excommunicatus est nulla.*
13 *Excommunicatus non habet Ius præsentandi.*
14 *Excommunicatus si quis sit, non tamen declaratus, potest rite conferre.*
15 *Excommunicato collatore quamuis occulte si sciat ille cui confertur collatio est nulla.*
16 *Ordines recipiens scienter ab episcopo qui renunciauit episcopatui caret offitii exequutione.*
17 *Suspensus collator siue publicus siue occultus, si conferat collatio est nulla.*
18 *An Præsentatio facta per excommunicatum sustineatur.*

ARGVMENTVM.

An Excommunicatus possit conferre beneficia.

CAP. III.

Xcommunicatũ inhabilem esse ad conferen. beneficia docemur ex *text. in*
1 *cap. unico ne Sede vacãte lib. 6. in illis verbis, vel singulariter omnes de capitulo maioris excommunicationis vinculo innodari, ibiq; notant glos. in verb. maioris Gemin. num. 2. vers. nota quod excommunicatus, Franc. num. 4. Archid. in cap. nullus 63. dist. Bar. cons. 238. quod incipit, Existens Petrus sub num. 1. vers. Prælatus publice lib. 1. Henric. Boich. in cap. postulasti num. . . . ibiq; Rebuff. num. 58. de Cler. excommun. Guliel. de Bened. in cap. Rainutius, verb. mortuo el 1. nu. 235. de testam. Couar. in cap. Alma mater par. 1. §. 7. num. 59.* Ratio est, quia
2 facultas conferendi, pertinet ad Ecclesiasticam Iurisdictionem, *cap. 1. de transla. episc. cap. nostri de elect. glos. in transmissam verb. de talibus eodem tit.* cuius exercitij excommunicatus est inhabilis, *c. ad probãdum, vbi glo. & doct. de sent. & re iud. c. ait. Celestinus, & c. aperte, & cap. moramur 24. q. 1.*

Extenditur Primo, vt excommunicatus neque possit conferre per vicarium non excommunicatum, *Franc. Marcb. decis. 1331. et cum seq. par. 1. vt*
3 *Rebuff. in d. cap. postulastis num. 58. de Cler. excom. ministr. Alter. de censur. tom. 1. lib. 2. disp. cap. 1. vers. tandem postulatis.* Idque tum quia Collator, eius
4 que Vicarius constituunt unum, & idẽ

tri-

tribunal, *cap. 1. de offic. Vicar. lib. 6. c. 2. de consuetud. eod. lib.* Tum etiam quia sequuta excommunicatione in persona collatoris, statim remanet suspensa iurisdictio vicarii ad exercenda illa, quę poterat exercere Vicecollator *cap. 1. vbi Io. Andr. Gem. & Franc. de officio Vicar. lib. 6. cap. 1. de supplen. neglig. Prælat. eodem lib.* Quibus accedit *glos. vlt. in clem. fin. de procur. vbi* quod *sicuti per mortẽ collatoris* expirat iurisdictio Vicarii, Ita per excõmunicationem in Collatore superuenientem, remanet impedita iurisdictio Vicarii, *& glosam sequitur Franc. in d. cap. 1. sub. num. 3.* Facit etiam quod rescriptum impetratum a procuratore excommunicati est nullum, non secus ac quando est impetratum ab eodem excommunicato, *Io. Andr. in d. cap. 1. in fin. de offic. Vic. lib. 6. Felin. in d. c. fin. col. 2. de except. Crot. in cap. 1. de rescript. Rebuff. in d. cap. postulastis nu. 59. de cler. excom. ministr.*

Extenditur secundo, vt procedat non solum in beneficio stricte sumpto
5 sed etiam in beneficio late sumpto vocabulo, adeo quod complectatur etiam præbendam, *d. cap. vnico in princ. ibiq; præsertim Franc. num. 3. ne sede vacante lib. 6.* nec non, & compræhendat quodlibet ius spirituale competens ex institutione canonica, eo modo quo accipitur *in cap. beneficium, de reg. iur. in 6. & in clem. Auditor de rescript. & bene animaduertunt nouissime Suarez, loc. cit. Alter. de censur. tom. 1. lib. 2. disp. 5. cap. 1. in secunda dubitatione, qua ratione.*

6 Extenditur tertio, vt procedat, siue collatio spectet solum ad excommunicatum, siue spectet ad ipsum simul cum alio, nam vtroque casu prohibetur conferre, *d. cap. vnico in princ. ibiq; Doct. communiter ne sede vacante lib. 6. subdentes*, quod in tali casu is, ad quem spectat collatio simul cum excommunicato poterit solus conferre.

7 Extenditur quarto, vt procedat, non solum in excommunicato, sed etiam in suspenso, *cap. cum dilectus, §. 1. de consuetud. cap. quia diuersitatem de concess. præb. cap. cum inter R. seniorem de elect. & in cap. cum bonæ, de ætat. & qualit. Doct. in dicto cap. postulastis de cler. excom.*

8 Extenditur quinto, vt procedat, non solum quando suspensio est specifica a collatione beneficiorum, sed etiam si sit ab officio tantum, quia hoc sufficit ad hoc, vt impediatur conferre, *Gem. in d. cap. vnico §. 1. sub nu. 3. ne sede vacante, & ante ipsum Innoc. Compostell. & alii, quos refert Abb. in cap. cum dilectus sub. num. 18. de consuetud. vbi testatur de communi, Rebuff. in d. cap. postulastis sub num. 16. versic. idem quando, & num. 117. vbi remissiue agit, an procedat in suspensione inducta ab homine, vel à lege.* Hæc quinta extensio declaratur multipliciter, vt per *Abb. in d. cap. cum dilectus nu. 20. versic. Vnde in hac materia ego concludo, vbi plures distinguit casus, quos vide.*

9 Extenditur sexto, vt procedat non solum in collatione, sed etiam in electione, excommunicatus enim aut suspensus non potest eligere, neque postulare, prout de excommunicato est *text. in d. cap. vnico ne sede vacante lib. 6. & de suspenso in d. cap. cum dilectus §. primo ubi glos. in uerb. Cassauimus, & Abb. num. 4. & 20. & cæteri communiter c. cum bona de ætat. et qual. lit. c. cum inter R. Seniorẽ de elect. Abb. reliqui in c. dilectus de consuetud. Cou. in d. cap. Alma Mater. par. 1. §. 7. nu. 9. Rebuff. in d cap. postulastis nu. 59.*

10 Extenditur septimo, vt procedat etiam quando electio, vel collatio est facta a pluribus, quorum aliqui sunt excommunicati, & aliqui non, quia talis electio est nulla adeo, vt neque sustineatur ex persona eorum, qui non sunt excommunicati, *Innoc. in cap. illa quotidiana num. 3. uersic. unde dicerem, & num. 4. uersic. nobis uidetur, de elect. Bal. ibidem num. 5. Card. col. 3. uers. unde licet dicit, Butr. num. 15. Imol. sub num. 5. Host. in cap. Ad probandum, uersic. sed esto quod iste Io. Andr.*

Andr. num.3. Abb. num.4. vers. quod procedit, Rebuff. in d. cap. postulasti nu. 90. cum seq.

11 Extenditur octauo, vt procedat etiam in Institutione, excommunicatus enim sicuti non potest conferre, neque eligere, ita neque potest instituere, quia institutio idem est quod Ecclesiastici beneficii collatio, & quasi tota potestas videtur dependere ab instituente, vt probat *Rebuff. in d. cap. postulastis sub num. 102. & 103. vers. institutio | tamen facta, de Cler. excom. ministr.*

12 Extenditur Nono, vt procedat etiam in nominatione, quæ fit a magnatibus in ecclesiis, in quibus habent ius nominandi personas, iuxta *trad. per Rebuff. in cap. postulastis num. 120. de Cler. excom. ministr.* vbi dum inquit hoc non posse habere locum in Rege Franciæ ex priuilegio sibi per Sedem Apostolicam concesso, satis supponit, quod cessante Apostolico priuilegio nominatio a Rege excommunicato facta, nullius est momenti.

13 Extenditur Decimo, vt procedat etiam in præsentatione, *Io. Andr. in cap. nobis num.3. Vers. De Excommunicato de Iurepatr.* Principalis Conclusio.

14 Limitatur Primo, vt procedat, quando Collator erat declaratus Excommunicatus, vel pro tali habitus, secus si ad huc declaratus non esset, tunc enim licet vere, & realiter sit excommunicatus, tamen valet collatio, quia illa fit ratione publici officii, quo casu gesta per ipsum sustinētur, *l. Barbarius, vbi late Doct. ff. de offic. Prat. cap. nonne 8. q. 4. cap. ad probandum, de re iudic. vbi Abb. num. 3. & 14. in fin. Felin. n. 3. & 6. Innoc. in cap. veritatis num. 1. vers. Quod intelligendum videtur, & ibi Bellam. num. 22. Abb. num. 42. de dol. & contum. Lap. alleg. 89. num. 11. vers. propterea, & num. 12. vbi Mandos. in verb. Excommunicatus testatur de communi, Butr. in cap. cum dilectus in vlt. notab. de consuetudin. Federic. de Sen. cons. 74. Franc. in cap. 1. Imol. in cap. cum dilectus, in glos. magna de consuetud. Rebuff. in d. cap. postulasti num. 69. Felin. in cap. Rodulphus num. 39. de rescript. Cassad. decis. 1. num. 4. de praeben. Egid. dec. 65. num. 3. & fuit firmatum in Rota, in Burgen. Canonicatus 27. Octobris 1586. corā Giptio, et in Iacen. Archidiaconatus 23. Iulii 1601. coram bo. me. Card. Pamphilio impressa per Farinac. tom. 2. consil. dec. 168. & iterum in Placentina beneficii 1. Iulii 1611. coram Illustrissimo D. Cardinali Lancellotto, et in eadem 20. Nouembris 1613. coram R. P. D. Vbaldo, quæ est decis. 534. num. 3. & seq. par. 1. tom. 2. in nouiss. et iterum in eadem 21. Maii 1614. coram eodem, quæ est decisio 602. eadem parte.*

Extenditur hæc prima limitatio, vt eadem ratione procedat non solum in excommunicato, sed etiam in irre-

15 gulari, *Crescent. d. decis. 1. de sent. excom. in fin.*

Eadem prima limitatio declaratur Primo, ne procedat, quando ille, cui est facta collatio, sciret conferentem esse excommunicatum, & nihilominus reciperet ab eo collationem, tunc enim quantumcumque Collator esset occulte excommunicatus, collatio esset nulla, vel saltim veniret annullanda in odium eius, qui excommunicato communicauit, *Calder. in cap. Ad probandum de re iud. ibiq; Abb. num. 14. Franc. in cap. primo sub num. 8. vers. 2. limita de except. Imol. in cap. per inquisitionem*

16 *in 5. not. de elect. Rebuff. in d. cap. postulasti num. 70.*

Et comprobatur à simili, siquidem videmus, quod recipiens ordines ab episcopo, qui renunciauit episcopatui, si recipiat ignoranter, excusatur, dummodo non sit ignorantia crassa, Si vero recipiat scienter, carebit officii exequutione, quia indignum se fecit, vt in cap. primo, vbi notatur de ordinat. ab episcopo, qui renunciauit episcopatui, & similis est *text. in cap. celebrat de cler. excom. ministr.* vbi si ligatus minori excommunicatione celebrat, licet peccet grauiter, tamen non efficitur irregularis, nec prohibetur

eligere

eligere, si tamen scienter ipse fuerit electus, electio est irritanda. Facit etiam, quod licet quando inter Testes Testamentarios adsunt aliqui serui, qui communi opinione reputantur liberi, testamentum valet, *l. 1. C. de testam.* hoc tamen non procedit, quando Testator scit eos esse seruos; *Iaf. in d. l. 1. sub num. 3. vers. vlt. limita, et facit bene Put. decis. 4. num. 19. et 20. lib. primo.*

Declaratur secundo, ne procedat in Collatore suspenso, is enim, siue fue-
17 rit publicus, siue occultus, si conferat collatio est nulla, *Rota in Assien. Canonicatus 25. Iunii 1599. coram Giptio,* vbi collatio facta ab episcopo in consanguineum resignātis fuit annullata, propterea quod episcopus sic conferens fuit ipso iure suspensus in vim Constitutionis *Pii Papa Quinti quae est 58. in ordine Bullarii, et hoc dem Rota dixit in praeallegata* laten. *Archidiaconatus, et in d. dec. 53. n. 5.* vbi assignat etiam rationē differentiae, nempe quia suspensus etiam occultus censetur prohibitus ab exercitio iurisdionis, *Nau. consil. 4. nu. 3. de cler. excom. & in Manuali cap. 27. num. 151.* & consequenter est prohibitus ab exercitio collationis beneficiorum, quae est iurisdictionis, *cap. nostri, & cap. transmissa de elect. Lap. alleg. 89. nu. 12.* sed excommunicatus non priuatur exercitio officii publici, donec fuerit declaratus, idem *Nauar. cap. 23. nu. 1. & sub nu. 152. vers. 3. dico.*

SVMMARIVM.

1 *Praesentatio facta a patrono ecclesiastico est nulla.*
2 *Actus factus lege prohibente est nullus.*
3 *Laico excommunicato per praesentationem nihil acquiritur.*
4 Excommunicato *patrono laico praesentatio est nulla.*
5 *Iura loquentia de praesentatione habent locum in electione, quando mentio est de potentia.*
6 *Excommunicatus non potest eligere, neque conferre, quia non potest cum aliis communicare.*
7 *Patronus excommunicatus siue publicus, siue occultus, siue Ecclesiasticus, siue saecularis non potest praesentare.*
8 *Collatio facta a canonicis occulte excommunicatis, ex iure cohaerente canonicatui est nulla.*
9 Excommunicationis *effectum* Episcopus *non potest impedire.*
10 *Episcopus si conferat beneficium iurispatronatus praesentato ab excommunicato, non vt praesentato sed vt idoneo tenet institutio.*
11 *Excommunicatione durante, patrono non currit tempus ad praesentandum.*
12 *Excommunicato currit tempus ad praesentandum si sit in mora petendi absolutionem.*

ARGVMENTVM.

An praesentatio facta per excommunicatum sustineatur.

CAP. IV.

Licet absoluti iuris sit excommunicatum praesentare non posse, *Io. Andr. & reliqui in cap. nobis de iurepatr.* Dubitari tamen solet An praesentatio per excommunicatum facta sustineri possit, pro cuius dubii resolutione duo solent considerari casus.

1 Primus quando praesentatio est facta Patrono Ecclesiastico, & tunc communis est opinio praesentationem nullius esse momenti, ita *Io. And. in cap. bis num. 3. de iurepatr. ibique Card. nu. 6. Anchar. num. 4. Abb. num. 3. Gemin in c. vnico S. fin. de iurepatr. lib. 6. Rebuff. in c. postulastis nu. 102. & seq. de cler. excom. ministr. Guliel. de Bened. in c. Rainutius verb. mortuo el 1. num. 285. de testam. Aufrer. ad Cappell. Tholos. nu. 143. in fine Couar. in d cap. alma Mater par. 1. S. 7. 9. Rota decis. 2. de iurepatr. in antiq.*

Secundus est casus, quando praesentatio est facta a patrono laico, & tunc quod

quod teneat, censuerunt, *Rosch. loc. cit.* quem sequi videtur, licet sub obscure, *Rebuff. in d. cap. postulastis num. 103. & 104.* Nituntur primo, quia licet sit prohibitum excommunicato præsentare, tamen non reperitur dispositum, quod si præsentatio fiat, sit nulla, videmus enim multa ab excommunicato *facta* tenere, prout est trãsferre iuspatr. in alium per viam venditionis, *Specul.* quem refert, & sequitur *Gem. in c. vnic. §. fin. de iurepat. lib. 6.* Sed hæc ratio nõ
2 videtur omnino concludens, etenim eo ipso, quo lex prohibet substantiam actus, si fiat est nullus, absque eo quod lex expresse inducat nullitatem, *l. non dubium C. de leg. ideoque* sufficit esse prohibitum excommunicato præsentare ad hoc, vt inde sequatur nullitas actus, *Bald. in d. l. non dubium sub nu. 15.* Nec ad rem facit, quod excommunicatus possit iuspatronatus transferre in alium, quia hoc fit per viam cõtractus, qui, vt alibi dicemus, nõ sunt
3 ita prohibiti excommunicato, sicuti est præsentatio. Secundo mouentur, quia laico excommunicato per præsentationem nihil quæritur, immo magis ab eo aliquid decrescit; excommunicatus autem non prohibetur gerere ea, quæ ad sui commodum non redundant, *Arch. in c. pia de except. li. 6.* Hoc etiam Argumentum non vrget, nam neq; patronus ecclesiasticus, neque liber collator aliquid acquirit ex præsentatione, & collatione sua, *c. 1. & tot. tit. vt Ecclesiast. benefic. sine diminut. confer.* & tamen neq; Ecclesiasticus patronus, neq; liber Collator, si sit excommunicatus poterit conferre ex supra allegatis. Tertio, nituntur, quia si excommunicatus non posset præsentare, Ecclesia interim pateretur dispendium, cum excommunicato non currat tempus ad præsentandum excommunicatione durante, sicuti non currit libero collatori, *cap. quia diuersitatem de conces. preb.* Sed huic rationi pariter respondetur, quod hæc non est legitima causa, vt excommunicatus possit præsentare, nam eadem ratione deberet dari facultas conferendi collatori eo quia durante excommunicatione sibi non currit tempus ad conferendum, vt in d. cap. quia diuersitatem.

Quare apud me verissima est, et receptior opinio affirmantium, nullam
4 esse præsentationem, siue illa fiat ab ecclesiastico, siue a seculari, quam sequuntur *Io. de Selua de benef. par. 3. quæst. 4. Lambert. loco cit. Couar. in d. cap. Alma Mater par. 1. §. 7. num. 9. Rota d. decis. 2. de iurepatr. in antiq.*
5 Probatur primo, quia licet electio proprie sumpta differat à præsentatione, vt per *Abb. in cap. nobis, num. 4. de iurepatr.* tamen negari non potest, quin quando agitur de potentia, vel impotentia, iura loquentia de electione habent locum etiam in præsentatione, *glos. in cap. sciant, & cap. fin. de elect. lib. 6. Barbat. consil. 68. illud in medium col. 2. lib. 3.* At electio facta ab excommunicato est nulla, vt supra probatum est, ergo.
6 Secundo quia ratio præcipua, per quam excommuicatus non potest conferre, neq; eligere, est, quia non possumus eis communicare, *c. postulastis de cler. excom. minist.* At hæc ratio præsertim viget in præsentatione, ergo præsentatio facta ab excommnnicato est nulla, non secus ac electio, siue sit facta à Patrono ecclesiastico, siue a seculari. Sit ergo firma conclusio patronum excommunicatum non posse præsentare, siue sit patronus laicus, siue ecclesiasticus, quæ conclusio extenditur, vt procedat, siue excommunicatus sit publicus, siue occultus, præsentatio enim est actus, qui fit ratione officii priuati, *Innoc. & Barbat. in c. consultationibus de iurepatr. Aufr. ad Cappell. Tholos. dec. 143. sub nu. 4. versic. sed dubitatur.* in his autem quæ priuatum officiũ respiciunt, non est differentia inter excommunicatum publicum, & occultũ, *Doct. in d. cap. postulastis, vbi præsertim, Abb. nu. 4. Rebuff. consil. 53. Franch. Marc. dec. 967. num. 2. par. 1. Put. dec. 67. lib. 1. Cassad. decis. de preb. Cæsar.* de

7 *de Graff. decis. 2. num. 12. de sent. ex. com. per quam rationem hoc in specie tradunt Aufrer. loco cit. Couar. in d. c. Alma Mater. par. 1. §. 7. sub nu. 9. Alter. de censur. tom. 1. lib. 2. disp. 5. cap. 3. versic. quaerit.* Hinc quando canonici
8 non conferunt tanquam capitulum, sed tanquam singulares ex iure peculiari, cohaerente Canonicatui, si sint excommunicati, & conferant, collatio non valet, etiamsi sint occulte excommunicati, quia publicum officium est penes Capitulum, non penes singulos, & sequuntur *Gem. in cap. vnico, sub num. 4. ne sede vacante, Franc. in cap. 1. sub nu. 6. versic. et intelligit, de except. Egid. decis. 65. sub num. 3. & alii relati per Felin. in cap. Rodulphus, sub num. 43. de rescript. Franch. in cap. 1. sub num. 6. versic. & intelligit praedicta de except. lib. 6.* Eadem extensio declaratur dupliciter, primo, vt praesentatio ab excommunicato facta sit nulla, & inualida, ad effectum cogendi Episcopum, vt cogatur instituere praesentatum, secus ad effectum inualidandi institutionem episcopi, quatenus illa sit facta, ita declarat *Alter. loco cit. versic. sed dices*, si talis praesentatio.

Ego vero in hac prima declaratione duos arbitror distinguendus casus.

9 Primus, quando Episcopus instituit praesentatum ab excommunicato, & intendit conualidare actum ab excommunicato factum, illumque sua auctoritate supplere, & confirmare, & in tali casu crederem esse nullam institutionem Episcopi, non secus ac est nulla praesentatio, non enim potest episcopus facere, quin excommunicatus nō sit excommunicatus, neque potest impedire effectum excommuoicationis, *Io. Andr. in cap. cum desideres num. 4. de sent. excom. ibi Butr. nu. 12. Anchar. nu. 7. Abb. nu. 20.*

10 Secundus est casus, quando Episcopus confert beneficium iurispatronatus praesentato, non vti praesentato, sed vt idoneo, & tunc institutio sustinetur, quia collatio habet implicitum statum validitatis, adeo quod non recusante Patrono, post absolutionem sustinetur *Rota decis. 77. nu. 4. par. 1. diuers.*

11 Declaratur secundo, vt durante excommunicatione, patrono non currat tempus ad praesentandum, sicuti non currit libero collatori, *cap. quia diuersitatem de concess. praeb. ibiq; late Doct. in Placentia Parrochialis de Malpartida 23. Ianuarii, & 5. Iunii 1615. coram R. P. D. Verospio.* Nec refert, si dicatur, quod impedimentum prouenniens ab excommunicatione regulariter procedit ex culpa excommunicati, quo casu nō solet excusare, *l. 2. §. vult. ff si quis caut. cum aliis per Tiraquell. de retract. consang. §. 35. glos. 4. num. 28.* quia respondetur, Quod obiectum bene procedit, quando culpa est ordinata ad impedimentum, secus quando non est ad illud ordinata, vt declarant *Butr. in d. cap. quia diuersitatem, sub num. 17. vers. Et alii dicunt. Anch. nu. 15. vers. Compostellanus, Abb. nu. 11. & 13. subdens, quod ad istum effectum requiritur, quod culpa sit causa immediata impedimenti; Surd. qui alios refert, decis. 262. num. 6. & 16.*

12 Haec secunda declaratio limitatur, quando excommunicatus esset in mora petendi absolutionem, tunc enim curreret illi tempus, propterea quod cum possit remouere impedimentum, & nolit, videtur illi cooperari, *l. qui potest, ff. de reg. iur. l. omnes, §. qui captus, ff. de re milit* & consequenter in tali casu impedimentum oritur directe, & immediate ex negligentia in non petendo ideoq, non excusat *glos. in d. cap. quia diuersitatem verb. suspensus, ibiq; Butr. Abb. & reliqui.* In contrarium facit *Text. in l. Panianus, ff. de minor.*

SVMMARIVM.

2 *Excommunicatus potest esse exequutor.*
3 *Excommunicatus potest esse exequutor ad compellendum, secus ad conferendum.*

AR-

ARGVMENTVM.

An Excommunicatus possit esse exequutor ad prouidendum;

CAP. V.

Esse posse censuit *Rota decis. 9. de sent. excom. in antiq. & apud. Crescent. dec. 1. eod. tit. Franch. in cap. 1. ante num. 7. versic.*
1 *Possunt tamen in beneficialibus de except. lib. 6.* mouetur, quia exequutor exhibet tantum nudum ministerium facti, cuius est capax etiam excommunicatus, *cap. pro illorum de prabend.* Contrarium videtur sentire post, *Io. Andr. Abb. in c. fraternitatis nu. 9. de test.* vbi dum dat exemplum de eo, qui opponit exceptionem excommunicationis contra collationem exequutoris, inquit, non esse admittendum articulum, quod iudex, qui iudicauit, vel exequutor, qui contulit erat excõmunicatus, nisi dicat quod erat excommunicatus publice, quia ista qualitas publicationis est de necessitate. *Rebuff. in dicto cap. postulastis sub num. 130. versic. quod intelligerem verum de cler. excom. ministr.* putat opinionem Rotæ procedere, quando esset occultè excommunicatus, secus si esset publicus. Quod tamen mihi probari non potest, quia occultus potest etiam conferre, & ideo non esset aliqua specialitas in exequutore. Quare *Felin. in c. ad probandum in princip. vers. & vide Rotam, & vers. opiniones prænotatæ* cẽsuit hanc adhiberi posse cõcordiam, vt opinio Rotæ procedat in exequutore
2 ad compellendum, qui vere exercet, nudum facti ministerium, quia nihil confert ex se, opinio vero contraria procedat in exequutore ad conferendum, quem negare non possumus, quod aliquid conferat de proprio, quia præter ministerium facti, potest reseruare beneficium, & inhibere prælatis ne reseruatum conferant, *vt in cap. exequutor, de concess. præb. lib. 6.* Item quandoque possunt, & debent inquirere de qualitatibus prouidendi, vt *in clem. 1. de offic. deleg.*

Quomodo autem probetur excommunicatio ad effectum annullandi prouisionem alteri factam, vide *Put. decis. 61. & 63. lib. 1. secundam nouissimam impressionem.*

SVMMARIVM.

1 Excommunicati *sunt incapaces ad obtinendum ecclesiastica beneficia, & collatio illis facta est nulla.*
2 *Excommunicatus per excommunicationem repellitur a commune fidelium.*
3 *Excommunicatus siue quis sit a iure, siue ab homine est incapax ad obtinendum beneficia.*
4 *Excommunicatus siue sit in ecclesia in qua beneficiatur, siue in alia est incapax ad beneficium.*
5 *Excommunicatus est incapax ad beneficium, etiam si collatio sit facta motu proprio.*
6 *Motus proprius non inducit dispensationẽ, neq; tollit impedimentum personæ.*
7 *Motus proprius non tollit defectum irregularitatis, nec bigamiæ.*
8 Excommunicatus *etiam quod non sit denunciatus est incapax ad beneficia.*
9 *Clausula Motu proprio & ex certa scientia, inducit dispensationem.*
10 Excommunicatus *etiam quod sit occultus est incapax ad beneficia.*
11 Excommunicatus *etiam, quod reputetur pro absoluto est incapax ad beneficia.*
12 Excommunicatum *se esse si quis ignoret, & sit prouisus prouisio est nulla.*
13 Excommunicatum *etiam quod collator ignoret collatio est nulla.*
14 Excommunicatio *quæ venit in poenam si non esset denunciata, & ignoraretur non impediret collationem.*
15 Excommunicato *conditionaliter si confera-*

feratur beneficium aduenıente condi- tione collatio est nulla.

16 *Excommunicato absoluto cum reincidentia post tempus, si fiat collatio post tempus est nulla sine iudicis declaratione.*

17 *Excommunicato si fiat collatio ex causa resignationis est nulla.*

18 *Excommunicati collatio est nulla etiam quod fiat ex causa permutationis.*

19 *Permutatio requirit consensum partium, & capacitatem permutantium.*

20 *Collatio facta excommunicato non præstat titulum coloratum.*

21 *Excommunicatus est incapax beneficii, siue maioris siue minoris.*

22 *Excommunicatus est incapax beneficii ecclesiastici etiam si concedatur ad tempus.*

23 *Electio facta de persona excommunicati est nulla.*

24 *Excommunicatus est incapax postulationis.*

25 *Excommunicatus est incapax præsentationis.*

26 *Excommunicatus est incapax nominationis quæ fit per Principes in Ecclesiis.*

27 *Excommunicatus est incapax beneficii siue illud conferatur siue detur in Commendam.*

28 *Excommunicatus non potest impetrare litteras ad beneficia vacatura.*

29 *Excommunicatus non potest obtinere pensionem super ecclesiastico beneficio.*

30 *Excommunicatus est incapax redituum Ecclesiasticorum.*

31 *Excommunicatus neque in foro fori neque in foro poli potest tenere beneficiū quod habuit dum est Excommunicatus.*

32 *Excommunicatus per absolutionem non habilitatur ad beneficium quod habuit dum erat excommunicatus.*

33 *Collatio sit facta excommunicato scienter, debet collator a collatione suspēdi.*

34 *Excommunicatus iniuste, est incapax ad beneficia.*

35 *Excommunicatus semel, præsumitur non ab solutus nisi probetur.*

36 *Excommunicatio conditionalis non præsumitur durare quo ad tertium agentem, secus quo ad eum cuius interest.*

37 *Excommunicatio nisi ad primam, vel nisi infra tres, est conditionalis.*

38 *Suspensus est incapax ad beneficia.*

ARGVMENTVM.

An excommunicatus sit capax ad obtinendum ecclesiastica beneficia.

CAP. VI.

Icut Excommunicatus est incapax ad conferendum ecclesiastica beneficia, ita est incapax ad illa obtinendum vsq; adeo, vt collatio sibi facta sit nul-
1 la ipso iure. *Test. in c. postulastis de cler. excom. minıstr. cuius auctoritate hoc firmant Doct. ibi cōmuniter* Card. *in clem. 1. §. 1. q. 4. de relig. domib.* Innoc. & Abb. *in c. cum nostris, de concess. præb. Imol. in c. post electionem sub nu. 2. vers. Alii vero de conceß. præb. Gig. de pens. q. 14. nu. 1. Rebuff. de pacific. poss. nu. 280. & cons. 53 per tot. ac esse communem Canonistarum testantur* Selua, *de benefic. par. 3. q. 4. Couar. in cap. Alma Mater par. 1. §. 7. nu. 1. de sent. excom. Paris. de resig. lib. 4. q. 3. nu. 32. Garz. de benefic. par. 7. cap. 13. nu. 5.* Io. *Cokier. de permut. benef. cap. 33. num. 1. ac esse communem Theologorum testantur* Leonard. *Leß. de iust. & iur. lib. 2. cap. 34. dub. 22. num.* 120. Suar. *tom. 1. de cens. disp. 15. sect. 1. Marius Alter. de cens. tom. 1. lib. 2. disput. 6. c. 2. & hanc veluti ab omnibus receptam probat Rot. dec. 5. de præb. in nou. & apud Cassad. dec. 1 eod. tit. Cresc. dec. 14. de prob. & in Tuden. beneficii 5. Aprilis 1604. coram bonæ memoriæ Penia.* Ratio est duplex, prima quia per excōmunicationem repellitur ex-

excommunicatus ab omni fidelium cõ
2 munione, c. cũ excommunicato 11. q. 3.
At conferri alicui beneficium, fieri ne-
quit sine magna communione, d. cap.
postulastis § Consultationi, ergo. Secun-
3 da, quia beneficium confertur propter
munera ecclesiastica subeunda, cap.
cum secundum, de præb. cap. vlt. de re-
script. lib. 6. cap. concessio 12. q. 2. cap.
generaliter 16. quæst. 1. cap. vlt. quæst.
2. glos. in cap. vltimo, verbo perpetuorum
de offic. vicar. Excommunicatus autem
ad illa exercenda est prorsus inhabilis,
& incapax. cap. si celebrat, de cleric. ex-
com. ministr. cap. pastoralis, §. verum
de appell. glos. in c. Apostolicæ de except.
4 Extenditur primo, vt procedat, si-
ue excommunicatio sit lata a iure, si-
ue ab homine, nam in vtroque casu ea-
dem militat ratio, Rebuff. in d. cap. po-
stulastis num. 46. Couar. in cap. Alma
Mater par. 1. §. 7. ante num. 2. vers.
tertio constat, & iterum Rebuff. in pract.
tit. de forma nouæ prouis. verb. teque
absoluentes num. 4. siue per sententiam
generalem, siue per particularem, Alter.
loco cit. cap. 2. pag. 229. vers. quare
concludendum Suar. d. disput. 13. sect.
1. num. 30. Ratio est, tum quia semper
eadem militat ratio, quæ operatur ean
dem iuris dispositionem, l. illud ff. ad
leg. Aquil. tum etiam quia cum lex
non distinguat speciem excommuni-
cationis, neque nos distinguere debe-
mus; l. 1. §. generaliter, ff. de leg. præst.
l. de pretio, ff. de publ. in rem. act.
5 Extenditur secundo, siue excom-
municatus sit in eadem ecclesia, in
qua beneficiatur, siue in alia, cap. 2.
3. & 4. 11. quæst. 3. ibique glos. cap.
Ad reprimendum de offic. ord. glos. cap.
pastoralis, §. verum, verb. subtrahunt,
vers. qui autem de appell. ibiq; Butr. nu.
20. Bar. in l. ex ea, ff. de postul. Card.
in clem. 1. vers. ipsius num. 1. de pœnis,
Abb. in cap. nota 4. de rapt. Rebuff. in
praxi loco cit. & in d. cap. postulastis
num. 55. idque quia vna est sola vni-
uersalis Ecclesia cap. loquimur 24. quæst.
1. Extrauag. vnam sanctam, de maior.
& obed. Imol. in cap. Ad reprimendum
col. 1. de offic. ordin. & in cap. 1. de treg.
& pac. ideoq; Excommunicatus in vna
Diœcesi est vitandus in alia d. c. quisquis
4. q. 5.
6 Extenditur tertio, etiamsi collatio
sit facta motu proprio, Card. in clem.
1. quæst. 4. de relig. domib. Barbat. su-
per clem. in rubr. de rescript. col. 9. vbi
dicit hanc esse communem, Couar. loco
cit. num. 2. Rebuff. in d. cap. postula-
stis num. 47. & iterum in tractat. de
excom. non vitãda, vers. Aduertendum,
Suarez. d. disput. 13. Garz. d. cap. 13.
num. 5. Alter. de censur. tom. 1. lib. 2.
disp. 6. cap. 2. versic. similiter eadem
ratio est, Gabr. de claus. concl. 2. num.
43. Licet enim motus proprius pluri-
mum operetur ad tollendam subreptio
nem, vt plene docet Gabr. conclus. 2.
tit. de claus. tamen non inducit dispen-
sationem aliquam, neque tollit impe-
dimentum personæ, glos. communiter
recepta in cap. si motu proprio, de præb.
7 lib. 6. & in clem. Si Romanus, de præb.
ibique Cardinal. col. 2. versic. oppono
ad hoc, Lapus alleg. 7. num. 8. Anchar.
cons. 20. post princ. Gemin. consil. 104.
num. 1. Anan. in cap. fraternitatis
sub num. 9. versic. de quo tamen est di-
cendum, de schism. Imol. in l. quidam
consulebant num. 19. versic. & si-
militer ff. de re iud. Ias. in l. si quem-
quam in fin. princ. ff. si quis caut. Felin.
in cap. causam quæ el 2. sub nu. 7. vers.
5. nota, de test. Staphil. & Rebuff. relati
per Gabriel. tit. de claus. in conclus. 2.
num. 12. Rota decis. 6. de præb. in nou.
& decis. 71. de rescript. in antiq. Franc.
in cap. quamuis col. 2. eod. tit. lib. 6.
Couar. loco cit. Paris. consil. 1. nu. 79.
lib. 1. & consil. 74. num. 37. lib. 4.
8 Similiter motus proprius non tollit de-
fectum irregularitatis, Anchar. consil.
20. Felin. loco cit. Rotad. decis. 6. de
præb. in nou. & d. dec. 71. de rescript.
in antiq. Staphil. Rebuff. & alii, quos
refert, & sequitur Gabr. locò cit. nu-
mero 46.

Nec validat rescriptum concessum
excommunicato, Barbat. in clem. 1.
in rubr. de rescript. col. 9.

Nec tollit defectum bigamię, Io. *Andr. in cap. Si motu proprio, ibique Gemin. col. 2. de praben. lib. 6. Felin. in cap. Ad aures num. 7. de rescript. Gabr. loc. cit. num.* 49. Nisi forte prædicta facta fuerint à Papa scienter, quia plena scientia defectus, inducit dispensationē, etiā super impedimento personali, *l. idem Vlpian. §. fin. ff. de excus. tut. l. quidam consulebant, vbi Doct. ff. de re iud.*

9 Extenditur Quarto, vt procedat etiamsi excommunicatus non sit adhuc denunciatus, quia ad effectum vt non possit obtinere beneficium, denunciatio non est substantia, *cap. Rodulphus, vbi* Felin. *sub num. 38. versic. limita* 4. *de rescript.* Dec. *consil.* 145. *num. 4. Abb. in d. cap. postulastis num. 4. de Cleric. excom. ministr. Rebuff. consil. 53. num. 6. Cas. de Grass. decis. 2. num. 12. & 15. de sent. excom.* Franc. *March. dec. 967. num. 5. par. 1. Rota in Placentina beneficii 20. Nouembris 1613. coram R. P. D. Vbaldo, quæ est 534. num. 1. par. 1. tom. 2. glos. in l. 2. C. de crim. sacrileg. & in l. quidam consulebant, ff de re iud. ibique Alex. num. 13. Bald. in l. fin. C. de crim. sacrileg. Abb. in cap. innotuit num. 7. & in cap. cum in cunctis, §. inferiora sub num. 8. versic. Secus dic in Principe, de elect. & iterum in c. 2. §. inferiora, de Schism.* Felin. *in c. 1. §. praterea num. 9. de testib. cog. Dec. in l. 3. num. 5. ff. de reg. iur. Couar. loco cit. nu.* 2. Qua ratione quando in gratia con-

10 cessa motu proprio adiecta est clausula, ex certa scientia, tunc inducit dispensationem super defectu personali, *Bonifac. de Vital. in clem. si Romanus num. 150. de prab. Abb. in d. cap. cum iniunctis §. inferiora num. 8. versic. secus de elect. Gabr. loco cit. num.* 53.

11 Extenditur Quinto, vt procedat etiam si sit excommunicatus occultus, nam nihilominus collatio est nulla, quia in his quæ geruntur iure priuato, nulla est differentia inter excommunicatum occultum, & publicum, *glos. in cap. postulastis, ibique Abb. & cæteri communiter, & iterum Abb. in cap. pastoralis §. verum sub num. 15. de appell. ibique* Franc. *num. 11. Innoc. in cap. cum dilectus, de consuet. Franc. March. decis. 967. num. 2. par. 1. Rebuff. cons. 53, Couar. in d. cap. Alma Mater. par. 1. §. 7. num. 2. versic. hac principalis, Nauar. consil. 13. num. 4. de cleric. excom. & in Manual. cap. 27. num. 21. & 271. et 273. Salsedo ad Diaz. cap. 53. in addit. 1. Suar. loco cit. sect. 1 num. 25. et 30. Azor. inst. Moral. par. 2. et lib. 6. cap. 7. quæst. 8. Mandos. de signat. gratiæ tit. de prouis. versic. clausula, et cum absolutione à censuris. Put. decis. 67. lib. 1 Cas. de Grass. decis. 2. num. 12. de sent. excom. Cassad. dec. 1. de prab Lancell. de attent. par. 3. cap. 424. q. 3. num. 7.*

Extenditur sexto, vt procedat etiamsi Excommunicatus reputetur cōmuni opinione pro absoluto, quia in

12 hac materia, in qua agitur, vt excommunicatus sit incapax ad obtinendum, veritas præualet opinioni, *glos. in c. fin. solet, de sent. excom.* Abb. *in d. cap. pastoralis §. verum, de appell. nu. 15. ibique Franc. num. 11. Rebuff. in d. cap. postulastis nu. 61. de cler. excom. Cassad. dec. 1. de præb. Alter. d. tom. 2. lib. 2. disp. 6. cap. 6.*

Extenditur septimo etiamsi prouisus ignoret se esse excommunicatum, & ignorantia sit inculpata, & inuicibi-

13 lis, nam nihilominus si recipiat collationem bona fide, collatio est nulla, quia bona fides operatur ad effugiendas poenas contra excommunicatos inflictas, non autem suffragatur ad validitatem actus, *Abb. in c. Apostolica n. 6. de cler. excom. ministr. Franc. in pastoralis, §. verum num. 11. de appell. ibiq; Abb. sub num. 11. Rebuff. in d. c. postulastis num. 62. Couar. in d. cap. Alma Mater, par. 1. §. 7. nu. 3. Cassad. decis. 1. num. 5. de prabendis. Put. dec. 67. num. 6. lib. 1.*

Extenditur Octauo etiamsi collator

14 ignoret excommunicationem, nam eius ignorantia sicuti non potest tollere impedimentum excomunicationis, ita

ita non potest operari validitatem actus, *d. cap. postulasti §. consultationi, vbi Butr. nu. 7. & 8. de cler. excom.* Contrarium in tertia, quarta, quinta, & sexta extensione tenet *Glos. in d. c. Apostolicæ, verb. probabilis, versic. idem ego si littera de cler. excom. & in d. cap. pastoralis, §. uerum, verb. excommunicatio, versic. tamen si talis, de appell. Card. consil. 40. per integram consultationem Mil. in repertorio verb. excom. municatus maiori*. Cæterum in omnibus non recedas a priori opinione, quæ est verior, & receptior, vsuq, curiæ probata, vt per *Cass. d. dec. 1. de præb. & per Put. decis. 67. num. 6. lib. 1.* In vno tantum casu crederem posse

15 procedere opinionem Card. nempe in casu, in quo excommunicatio esset inflicta ab homine ob aliquod peccatum, quod suapte natura non trahit secum annexam excommunicationem, sed veniret imponenda in poenam, tunc enim licet hic esset excommunicatus, tamen si adhuc non esset denunciatus, & excommunicatio ignoraretur, crederem collationem valere. moueor, quia excommunicatio in tali casu licet habeat materiam peccati, tamen consistit in sola Hominis voluntate, quę non potest dici perfecta, antequam denuncietur, & publicetur argumento *test. in auth. vt factæ nouæ constitutiones collat. 5. Rebuff. consil. 198. num. 5. cum aliis per Eug. consil. 86. num 35. & seq.*

16 Extenditur Nono etiamsi esset excommunicatus conditionaliter, & con dirione pendente esset facta collatio, quia si deinde conditio purificetur, collatio est nulla, *Cas. de Grass. decis. 2. nu. 12. de sent. excom.*

Extenditur Decimo, etiamsi excom municatus esset absolutus cum reincidentia post aliquod tempus, quia si post tempus præfixum ad reincidentiã fiat sibi collatio, est nulla, non obstante quod non adfuerit aliqua iudicis declaratio, vt per integram consultationem respondit *Dec. consil. 145. & iterum in cap. intelleximus nu. 3. de iudic. Rip. in cap. 1. num. 25. eod. tit.*

17 Extenditur vndecimo vt procedat etiamsi collatio fiat ex causa resignationis, *Put. decis. 11. tit. de renunciat. in manuscript. Paris. de resign. lib. 4. quæst. 3. num. 54. Suarez de cens. disp. 10. sect. 1. num. 11.*

18 Et simili ratione extenditur Duodecimo, vt procedat etiam in collatione, quę fit ex causa permutationis, quia ex ea acquiritur cõpermutanti nouum ius, cuius est incapax excommunicatus, *Card. in clem. 1. §. ipsius de pan. Selua de benefic. par. prima quæst. 4. nu. 26. Rebuff. in d. cap. postulastis num. 105. de cler. excom. Cosmas in pragmat. sanct. tit. de collat. §. insuper, Couar. in cap. Alma Mater par. 1. §. 7. in princ. Paris. loco cit. num 4. Suarez loco cit. Vgolin. de cens. Tab. 2. cap. 13. num. 6. Sayr. de censur. lib. 2. cap. 5. num. 14. Azor. inst. Mor. par. 2. lib. 6. cap. 7. quæst. 8. cum aliis per Garz. de benef. par. 7. cap. 13. num. 15. quibus addendus est Io. à Coker. in tract. de permut. benef. cap. 33. num. 7. & 11. Alter. de censur. tom. 1. disp. 13. lib. 2. c. 2. versic. Hinc sequitur permutationem.* Contrarium tenent *Gregor. Lopez. lib. 1. tit. 6. par. 5. Connan. Commentar. iur. ciuil. lib. 3. cap. 1. num. 7. Didacus Spino de testam. in glos. rubr. par. 11. num. 68.* Nituntur ea tantum ratione, quia permutatio est contractus, qui si ab excõmunicato fiat, tenet, *Innoc. & reliqui in cap. veritatis, de dol. & contum. cum aliis late relatis infra eodem libr. cap. 40.* Prior tamen opinio est receptissima, & verior, quia validitas permutationis non pendet tantum a consensu partium, vt pendent contractus, sed vlterius requirit capacitatem permutantium, quæ in excommunicato non adest, *d. cap. postulastis de cler. excom.* Vnde non est bonum argumentum a contractu ad permutationem propter rationis dispatitatem, *l. Papinianus, ff. de minor.*

Et hæc conclusio procedit etiamsi admissio ex causa permutationis, aut resignationis sit facta ante excommunica-

nicationem, nam hoc non obstante collatio excommunicato facta non valet, quia non est capax illius iuris, quod quæritur ex collatione, vt inquit *Garz. loco cit. num.* 18. An autem valeat collatio facta tempore quo non erat excommunicatus, si tamen permutatio sit facta tempore quo erat excommunicatus vide *Garz. loco cit. nu.* 19. Valebit tamen permutatio facta quo ad non excommunicatum, quia in eo non consideratur incapacitas, sicuti in excommunicato *Rebuff. de excom. non vitand. versic. nec valet etiam, Cosmas, & Frechil. relati per Garz. loco cit. num.* 17. *Io. à Cokier. loco cit. c.* 33. *num.* 8.

Extenditur Decimo tertio vt collatio facta excommunicato, neque
20 præstet titulum coloratum, & sic eius possessio non sit restituibilis; *Put. decis.* 78. *lib.* 3. *& decis.* 15. *de resti. spol. pro quo facit test. in cap. dilectus el* 1. *de rescript. glos. in cap. ex insinuatione, de procur. Rebuff. in d. cap. postulastis num.* 110. *Pont. de spol. lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 6.

Extenditur Decimo quarto etiamsi impetratio fiat per viam nouæ prouisionis, si neutri, si nulli, vel alio modo, quia nullo casu valebit, *Rebuff. in d. cap. postulastis num.* 106. *de cleric. excom.*

21 Extenditur Decimo quinto, in quocumque genere beneficii ecclesiastici, siue sint beneficia minora, siue sint maiora, vt episcopatus, & coetera huiusmodi, vt post alios plene docent *Suarez d. disp.* 13. *sect.* 1. *num.* 4. *Alter. loco cit. versic. versus dubitari contingit*; Ratio enim qua excõmunicatus est incapax beneficii alia non est nisi, quia illi communicare non possumus, *d. cap. postulastis de cler. excom.* quæ ratio multo magis militat in episcopatu, quam in beneficio, *cap. miramur.* 24. *q.* 1.

22 Extenditur Decimo sexto, non solum in beneficiis proprie sumptis, quæ conferuntur in titulum perpetuum, & collatiuum; sed etiam in quacunque dignitate, & officio Ecclesiastico, etiamsi concedatur ad tempus, *Suarez d. disput.* 13. *sect.* 1. *num.* 6. *Garzias loco cit. num.* 22. *Alter. fol.* 230. *vers. hæc est regula generalis, & nos latius Deo dante dicemus infra.*

Extenditur Decimo septimo, non
23 solum in collatione, sed etiam in electione, nam, & illa nulla est, si fuerit facta de persona excommunicata, *cap. cum inter, cap. illa, & cap. per inquisitionem de elect. cap. constitutis de appell. c. cum dilectus circa finem, §. quia nobis, de consuetud. cap. cum bona, de ætat. & qualit. ibique glos. in verb. suspensi, cap. nos in hominem* 9. *quæst.* 1. *glos. in c. si forte, de elect. lib.* 6. *Archid. in cap. nullus* 63. *dist. Specul. tit. de libell. concept. §. vlt. ad fin. Franc. Marcb. decis.* 924. *num.* 11. *par.* 1. *Bertach. de Episcop. par.* 1. *lib.* 2. *q.* 4. *Rebuff. in d. cap. postulastis num.* 85. *Couar. in d. cap. Alma Mater par.* 1. *§.* 7. *sub nu.* 1. *versic. primum Excommunicatus*, vbi inquit, quod est omnium communis opinio, *Paris. de resig. lib.* 5. *quæst.* 6. *num.* 80. *Alter. loco cit. cap.* 3. *Garz. d. par.* 7. *cap.* 13. *num.* 14. *Suarez loco cit. num.* 10. *Azor. Moral. inst. par.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *quæst.* 8. Ratio est quia per electionem acquiritur titulus non secus ac per collationem *d. capit. Inquisitionem*, cuius quidem tituli sæpe diximus excommunicatum esse incapacem. Item quia si excommunicatum esse incapax ad eligendum, *cap. illa quotidiana, de elect.* vtique multo magis incapax erit, ne possit eligi, cum electio passiua cedat maiori commodo, & honori excommunicati.

Extenditur Decimo octauo, vt pari
24 ratione procedat in postulatione, *cap.* 1. *de postulat. Prælat. glos. in cap. vlt. verb. irritas, & inanes, post med. versic. & ita nec eligere, de excess. prælat. Rebuff. in d. cap. postulastis num.* 95. *Couar. loco cit. Alter. d. cap.* 3. *fol.* 232. *versic. Quod probatum est.* Si enim est nulla electio de excommunicato facta, equidẽ maiori ratione nulla censeri debet postulatio, quia postulatio excommunicati vltra incapacitatem prouenien.

nientem ab excommunicatione includit etiam in habilitatem ob vitium, seu defectum corporis, *c. 1. de postul. prel.* At sic duplex impedimētum magis ligat. *c. 1. de treg. & pac.* Itē quia iura loquentia de electione vt plurimum habēt locū in postulatione, *glos. penult. in c. 1. de postul. Prælat. & in cap. fin. de elect. lib. 6. Barbat. in l. cum acutissimi col. 14. C. de fideicom. Rebuff. in d. cap. postulastis num. 95.*

25 Extenditur Decimo nono, vt procedat etiam in præsentatione, *glos. per illum Text. in cap. fin. de elect. lib. 6. Cardinal. in clem. 1. §. 1. q. 4. de relig. domib.* Rebuff. *in d. cap. postulastis num. 97. Rocch. de iurepatr. verb. honorificum quæst. 4. num. 19.* Lambert. *eod. tract. par. 1. lib. 2. quæst. 6. principali art. 1. Couar. loco cit. sub num. 1. versic. secundo est ad idem,* Gig. *de pens. quæst. 18. num. 8. Paris. de resig. lib. 5. quæst. 6. num. 8. Frichell. de excom. par. 2. art. 5. num. 6. & seq. Vgolin. de censur. tab. 2. cap. 13. §. 2. Sayr. eod. tract. lib. 2. cap. 5. num. 16. & seq.* Garz. *d. par. 7. cap. 13. num. 15. Alter. loco cit. versic. eodem modo.* Ratio est quia iura, quæ loquuntur in electione habent locum etiam in præsentatione, *cap. sciant de elect. lib. 6. ibiq; glos. in verb. alios, & iterum glos. in cap. fin. verb. electione eodem tit. lib. 6.*

Item quia pręsentatio largè sumpta dicitur electio, cap. 2. vbi notant omnes de iurepatr.

Etenditur vigesimo, in nominatione, quæ fieri solet per Reges, & Principes in quibusdam ecclesiis, nam si fiat de persona excommunicati est nulla. *Rebuff. in d. cap. postulastis nu. 118.*

Licet enim ex simplici nominatio-
26 ne non quæratur nominato ius in re, tamen negari non potest, quin nominatio sit species electionis, vt vtrumq; tradit, *Abb. in cap. cum inter vniuersas num. 5. de elect. & in cap. quod sicut num. 1. eod. tit.* Item quia ratio, quæ militat ne excommunicatus possit eligi, militat etiam ne possit nominari, Ergo eadem debet esse dispositio, *l. illud ff. ad l. Aquil.*

27 Extenditur vigesimo primo vt procedat non solum si beneficium conferatur, sed etiamsi detur in commendam, *Alter. d. cap. 3. in fine.*

Et hoc tum quia Commendatarii nostri temporis habentur vti titulares, adeo vt iura loquentia de titularibus, habeant locum in commendatariis, vt late probat *Garz. de benef. par. 4. cap. 4. num. 48. cum seq.* Tum etiam quia commendatur beneficium ad hoc vt Commendatarius illius curam suscipiat, & in eo exerceat functiones ecclesiasticas, quod quidem fieri ab excommunicato non potest, *cap. fin. de cler. excom. ministr.*

Extenditur vigesimo secundo, vt procedat etiam in impetratione litte-
28 rarum ad beneficia vacatura, *Card. in clem. 1. §. 1. quæst. 50. de relig. dom. Abb. in cap. pen. num. 6. de cler. excom. Gig. de pens. quæst. 14. sub num. 2. Astens. in summa tit. quæst. 7. Couar. loco cit. versic. ex dictis etiam infertur, vbi testatur de communi.*

29 Extenditur vigesimo tertio, vt procedat etiam in pensione super Ecclesiastico beneficio, *Gig. de pens. quæst. 14. Couar. loco cit. sub num. 2. versic. 9. idem in pensione, Alter. d. cap. 3. fo. 235. versic. ex his diuersis modis, Suarez d. disp. 13. sect. 1. num. 7. & 8. Io. à Cukier in d. tract. de permut. benef. cap. 33. num. 8. Garz. qui alios refert de benef. par. 1. cap. 5. num. 130. Rota in Placen. pensionis 20. Nouembris 1609. coram R. P. D. Marcomontio.*

Ratio est prima, quia causa propter quam excōmunicatus est incapax beneficii, est quia illi communicare non possumus, *d. cap. postulastis*, quæ ratio equimilitat in reseruatione pensionis, cum, & illa sine magna communione fieri non possit.

Secunda, quia, vt infra insequenti
30 capite dicemus, excommunicatus est incapax redditaum ecclesiasticorum, adeo quod non facit fructus suos, *cap. pastoralis §. verum de appell. Put. decis. 280. lib.*

280.*lib.* 1. *Rota in d. Pacen. pensionis coram R. P. D. Marcomontio.* ideoq; *est incapax pensionis*, quę reseruatur super fructibus.

31 Extenditur Vigesimoquarto, vt procedat non solum in foro fori, sed etiam in foro poli, nam Excommunicatus non potest in foro conscientię retinere beneficium, quod fuit asse quutus dum esset excommunicatus, *d. cap. postulastis, vbi glos. & Doct. de Cler. excom. & ibi significanter Abb. num. 2. Rebuff. num. 62. Vgolin. dicto capitulo 13. §. 1. num. 1. Sayr. loco cit. num. 5. Garz. loco cit. num. 10. Alter. tomo 2. lib. 2. cap. 7.*

Extenditur Vigesimoquinto, vt prę dicta procedant etiam si post collatio-
32 nem sequatur absolutio, quia sequens absolutio non tollit incapacitatem præcedentem, in istis enim spectatur initium, *capitulo dudum, de elect. Archid. in cap. nullus 63. dist. Anchar. & Abb. in dicto capitulo postulastis, ibique Rebuff. num. 50. & iterum Abb. in cap. cum bonæ, sub num. 6. vers. propterea de ætat. & qualit. & ibi Butr. sub num. 10. vers. propterea, Couar. loco citato, §. 7. sub num. 2. versic. septimo, Suarez de censur. tom. 5. disp. 13. sect. 1. ante num. 3. Alter. eod. tract. tom. 1. lib. 2. cap. 2. pag. 227. sub. litt. B. ver. Item eadem conclusio, & cap. 7. in principio, Coras. de benef. par. 4. cap. 1. num. 13. Garz. de benef. par. 7. cap. 13. nu. 8. Io. a Cukier loco cit. num. 8.*

33 Extenditur Vigesimosexto, vt si collatio fiat excommunicato scienter, collator debeat à conferendi facultate suspendi, *d. cap. postulastis §. Illi vero, & ibi doct. communiter.*

34 Extenditur Vigesimoseptimo, vt procedat etiam in excommunicatione iniusta, dummodo sit rite lata, *Boich. in cap. dilectus num. 13. de appellat. Rebuff. in d. cap. postulastis num. 67. Couar. d. §. 7. num. 7. in fine, Lancell. de atten. par. 3. cap. 24. q. 3. num. 8. Cassad. decis. 1. de preb.* Quid autem in excommunicatione dubia vide in *cap. 14.*

35 Extenditur 28 vt ad affectū inualidādi collationē tanquam excommunicato factam, sufficiat docere prouisum ante collationem sibi factam fuisse excommunicatum, quia nisi probetur absolutio, præsumitur adhuc excom. municatus, *cap. proposuit, vbi glos. & Doctor. de Cler. excom. ministr. cap. sicut nobis, vbi Abb. de sent. excom. Cyn. in l. 2. §. quod obseruari q. 6. C. de Iur. Iur. Specul. tit. de præsumpt. §. species num. 10. Rota dec. 12. de probat. in antiq. Anchar. consf. 64. Felin. in cap. scribebam colum. 2. de præsumpt. Guidop. in tract. de præsumpt. num. 32. Euerard. in centur. legali in loco de tempore ad tempus num. 9. Alciat. de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 6. nu. 1. Franch. Marc. decis. 863. in princ. tom. 1.*

36 Hęc 28. extensio, declaratur vt procedat in excommunicatione pura, non autem in conditionali, veluti nisi intra mensem soluerit, in ea enim licet quo ad creditorem non præsumatur absolutio quousque ex parte debitoris doceatur de solutione, nihilominus hoc non procedit quo ad tertium agentē, quia aduersus eum pręsumitur solutio, *Abb. in dicto capitulo proposuit, sub num. 4. de cler. excom. ministr. & in c. sicut de sent. excom. Alciat. & Fran. Marc. locis cit. Menoch. lib. 6. præsump. 70. num. 2. qui licet alias subiciat declarationes, illæ tamen casui nostro non applicantur Rot. decis. 534 num. 11. par. 1. tom. 2. in nouiss.* Et hæc declaratio est summopere notanda propter sty-
37 lum Romanæ Curiæ quæ in excommunicationibus, quæ feruntur ab homine præsertim in contumacia consueuit proferre sub ista forma, nisi ad primam, vel nisi infrà tres, *Io. Andr. in cap. 15. cui num. 4. de sent. excom. lib. 6. Franc. in cap. preterea num. 4. in ult. not. de appell. quæ dictio, nisi, apposita in sententia facit dispositionem conditionalem, Dec. in cap. preterea in 1. not. de appellat. Lap alleg. 73. prælatus num. 4. & consequenter ex istis sententiis non poteris probari excom. nisi ex Actis constat sententiam esse purificatam*

catam Rota dec. 19. de dol. & contum. in nou. Lanc. de attent. c. 12. limit. 22. num. 39.

Extenditur vigesimo nono, vt procedat non solum in excommunicato, sed etiam in suspenso, *cap. cum bonæ*
38 *de atat. & qualit. & ibi glos. in verb. suspensi, & Doct. communiter, & præsertim Innoc. sub nu. 2. circa fin. vers. quæ autem dicuntur, Io. Andr. nu. 14. Butr. num. 5. & 10. Abbas sub num. 2. vers. not. 4. & num. 4. & 6. cap. cum dilectus §. quia nobis, vbi etiam glos. & Doct. de consuetud. & in cap. cum inter R. seniorem de elect.* Hæc 29. extensio declaratur, vt procedat in suspenso ab omnibus ordinibus, alias suspensus ab vno potest retinere beneficium ratione alterius ordinis, *cap. vel non est compos de tempor. ordinat. Butr. & Abb. loco cit. ille sub num. 10. hic vero nu. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus persistens contumaciter per annum in excommunicationem seu inter dicto amittit sua beneficia.*

2 *Excommunicatus si celebret post excommunicationem expectato lapsu anni, priuatur beneficio ipso iure.*

3 *Excommunicatio propter crimen quæ infert pœnam priuationis, si perseueretur per annum, priuat ipso iure.*

4 *Excommunicatus persistens in excommunicationem per annum, videtur facta crimen ob quod est excommunicatus.*

5 *Crimen inferens poenam priuationis si sit notorium, dicitur ipso iure inducta priuatio.*

6 *Excommunicatus veniens post annum ad recuperandum beneficium, non auditur.*

7 *Excommunicatus post annum, potest audiri ad probandam innocentiam.*

8 *Innocentiæ probatio nunquam dicitur exclusa etiam quod sit lata sententia.*

9 *Excommunicatus propter crimen quod non infert priuationem, est priuandus beneficio per sententiam si sit dignum.*

10 *Excommunicatio propter crimen quod neque inducit priuationem, neque est dignum priuatione, facit punire poena arbitraria, si per annum perseueretur in illa.*

11 *Excommunicatio non inferens priuationem iuncta cum perseuerantia triennali potest facere vt quis priuetur.*

12 *Excommunicatus citatus ad se purgandum si deficit in purgatione, & perseueret per annum in excommunicatione priuatus ipso iure.*

13 *Excommunicatio lata pro crimine ciuiliter in iudicium deducto parit multos effectus.*

14 *Excommunicatio lata pro causa mere ciuili, non inducit priuationem neq; ipso iure neque per sententiam.*

15 *Excommunicatus ex causa ciuili insordescens in excommunicatione an veniat priuandus.*

16 *Excommunicatus persistens animo obstinato in excommunicatione potest priuari per sententiam.*

17 *Excommunicatus perseuerans habet contra se præsumptum clauium contemtum.*

18 *Verbum præsertim exprimit casum minus dubitabilem, & includit magis dubitabilem.*

19 *Priuatio excommunicati ob delictum non oritur ex persistentia sed ex contemptu.*

20 *Excommunicatus pro causa ciuili diuersimode auditur intra annum, & post annum.*

21 *Excommunicatus perseuerans post annum redditur suspectus de hæresi.*

ARGVMENTVM.

Insordescens in excommunicatione per annum an priuetur obtentis ipso iure, An vero requiratur sententia priuatiua, & an veniens post annum, audiatur super recuperatione beneficii, vel super crimine.

CAP.

CAP. VII.

1 Clericus persistens contumaciter in excõmunicatione suspẽsione, aut interdicto per Annum, efficitur incapax ad obtinendũ noua beneficia, ac etiam priuatur obtentis ante excommunicationem, *c. bona de ęta. et qualit.* qui licet narrando factum loquatur de substinentibus excommunicationem per triennium, nihilominus eadem dispositio locum habet in sustinente per annum, *vt ibi scribit glos. in verb. spoliare,* Innoc. *circa finem ver. & licet hic vlt. dicatur de triennio, Host. ante num. 7. Io. Andr. sub num. 10. vers. in glos. Abb. sub. nu. 7. vers. quandoq; fertur.* Et hanc eandẽ conclusionem præfati Doct. colligunt ex capitulo rursus, *et cap. quicumq; q. 3.* licet illa iura de priuatione beneficiorum non loquantur. Dubitari contingit, An per anni lapsum excommunicatus remaneat priuatus, An vero debeat priuari per sententiam. & licet variæ sint *Doct. opiniones in cap. 1. de iudic. et in c. cum bonæ de æt. et qual.* nihilominus omnium dicta resumentes, plures sunt distinguendi casus.

2 Primus quando Excommunicatus post excommunicationem ceebrat, & tunc pro quacunque causa excommunicatus, seu suspensus, vel interdictus existat, priuatur ipso iure expectato lapsu anni, ex quo effectus est irregularis; Ita desumitur ex *cap. veritatis* §. *nono igitur, de dolo & contum. & ex cap. si quis Presbyter, quem ita traduntur Butr. in d. cap. cum bonæ, num. 11. de æt. et qualit. Abb. ibidem sub. num. 7. vers. illud loquitur, et ante eos glos. ibidem, verb. spoliare, Foller. in praxi crim. can. cap. 33. num. 45. Menoch. de arbitr. casu 416. num. 45. et 46.*

3 Secundus est casus, quando, excommunicatio est lata propter crimen, quod infert pœnam priuationis ipso iure, cuiusmodi est crimen hęresis, *cap. ad abolendam,* §. 1. *de hæret. lib. 6.* Item & simoniæ, *Felin. et alii in cap. insinuatum de sim. extrauag. Cum detestabile eod. tit.* Item et falsitatis commissæ in litteris Apostolicis, *cap. falsariorum de crim. falsi. Rebuff. in praxi tit. de mod. amittend. benef. num. 43.* & in tali quidem casu, ex perseuerantia in excommunicatione per annum erit priuatus ipso facto, ita desumitur ex *cap. rursus 11. q. 3. cuius auctoritate sic scribunt Card. in cap. perpendimus nu. 2. vers. Quæro igitur, de sent. excom. Butr. in d. cap. bonæ nu. 10. et 11. Abb. in d. cap. 1. num 25. et seq. de iudic. Rebuff. in cap. postulastis nu. 247. de Cler. excom. Aufrer. ad Cappell. Tholos. decis. 366. Couar. in cap. Alma mater parte 1. §. 7. sub num. 10. Rota apud Seraph. dec. 1285. sub nu. 1.*

4 Ratio est, quia si excommunicatio est lata pro crimine inferẽte priuationem ipso iure, persistens in excommunicatione per Annum, iuris præsumptione videtur fateri crimen, ob quod excommunicatur *d. cap. rursus 11. q. 3. cap. decernimus, verb. manifestum 3. q. 9. cap. cum contumacia, de hæret. lib. 6. glos. in cap. contingit verb. non potest, de dol. et contum Specul. tit. de accus.* §. *sequitur in princ. Abb. in cap. 1. nu. 29. in fine, vers. Ad prædicta, et num. 27. de Iud. Rip. ibidem num. 78. vbi testatur de communi; Alex. de neuo num. 60. in princ. vers. Ista opinio, Anton. Burgos. num. 68. Bosch Codecha num. 165. Couar. loco cit. vbi etiam testatur de communi, de qua etiã testãtur Ignat. Lopez in addit. ad Diaz in pract. crimin. Canon. cap. 116. nu. 4. vers. 1. Menoch. de arbit. casu 416. num. 5. et 11.* Et consequenter si crimen priuat, & crimen iuris præsumptione habet pro probato, merito per lapsum temporis quo inducitur confessio criminis, inducitur etiam priuatio beneficiorum. Hic secundus casus

5 Extenditur primo, vt si crimen inferens poenam priuationis ipso iure, sit notorium, tunc dicatur inducta priuatio, etiam ante annum, quia notorietas operatur illud, quod poterat

rat operari ficta confessio, & perseuerantia per annum, *Io. Andr. in c. 1. num. 17. in fine vers. in glos. vlt. de iudic. ibique Bellam. col. fin. vers. Adimatur*, *Butr. nu. 42. post princ. vers. nisi crimen sit notorium* Abb. *nu.* 24. Alex. *de Neuo post num.* 54. *Menoch. d. casu* 416. *num.* 43. *pro quibus facit Test. in cap. euidentia cum ibi traditis per glos. de accusat.*

6 Extenditur secundo, vt excommunicatus veniens post annũ ad recupeperandum beneficium non audiatur, *Innoc. in d. cap. bonæ sub num. 2. versic. & post talem sententiam, ibique Butr. sub num.* 11. Abb. *num.* 7. *versic. tamen si sententia feratur, & cæteri passim Rebuff. in d. cap. postulastis sub num.* 249. *& seq. de cleric. excom. minist.*

Prædicta declarantur, vt quamuis
7 post annum non possit audiri super recuperatione beneficii, tamen potest audiri super crimine, & suam probare innocentiam, nam perseuerantia operatur quo ad hoc, vt sit fundata intentio accusatoris, non autem tollit, quin reus possit ostendere, & iustificare eius innocentiam, prout vltra relatos scribunt, *Host. & Io. Andr. in cap. excommunicamus*, §. *qui autem super verb. damnetur de hæret.* Eg. d. *decis.* 668. *num.* 8. *versic. septimo quia*, Ripa *in d. cap.* 1. *num.* 77. *versic. tertio restringe de iudic. Menoch. de arbitr. casu* 416. *num.* 38. *Lopez in addit. ad* Diaz *in pract. crim. canon. cap.* 116. *num.* 12. *versic. Immo, & quod existimo, Marescott. Variar.* Resolut. *lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 60. *quorum opinio probatur.*

Primo ex *l.* 2. *C. de requir. reis*, vbi contumax veniens post annum, si suam innocentiam purgauerit, absoluitur à poena delicti, quamuis bona confiscata non recuperet.

8 Secundo, quia probatio innocentiæ nusquam dicitur exclusa, etiamsi sit lata sententia, vt late scribit, *Dec. in cap. ex parte il 2. nu.* 7. *versic. Decimo tertio fallit de offic. deleg. & in c. quoniam contra num.* 4. *de prob.*

Huic conclusioni aduersantur verba *Test. in d. cap. rursus* 11. *quæst.* 3. qui dum inquit, nullam excommunicati vocem post annum penitus esse audiendam, vtique per duplicem vniuersalitatem videtur illi omnem defensionem denegare, *Archid. in cap. si quis deinceps* 17. *quæst.* 6. *Butr. Felin. & alii, quos refert, Boschus Codecha in d. cap.* 1. *num.* 168. *de iud.* Huius obicis tollendi gratia scio multum laborasse, *Ripã loco cit.* adeo vt illum reliquerit insolutum, plura etiam tradidit, *Menoch. loco cit. num.* 41. Ego arbitror illum esse accipiendum secundum subiectam materiam, nempe vt post annum nulla excommunicati vox penitus audiatur secundum tamen naturam fictæ confessionis, de cuius natura est, vt admittat probationem in contrarium, *Bald. in l. error num.* 14. *C. de iur. & facti ignor. & in l. ita demum num.* 6. *C. de procur.* quod multis comprobat *Neuiz. consil.* 60. *num.* 2. *cum seq.* vt innocentiæ probatio nusquam dicatur exclusa, *Dec. loco supra cit.* An autem, si quis post annum probauerit suam innocentiam super crimine possit habere regressum ad beneficium, quo fuit priuatus, vide Rebuff. *in d. cap. postulastis num.* 260. *de cleric. excom.* Ripa *in d. c.* 1. *nu.* 78. *ante fin. versic. vltimo, quia de iudic.*

Tertius est casus, quando excommunicato est lata propter crimen, quod non infert priuationem ipso iure, sed est dignum priuatione per sententiam, prout in crimine homicidii, *c. Clericis, ne cler. vel Monachi*, *Felin.* qui testatur, de communi, *in c. inquisitionibus num.* 3. *&* 4. *in fine de accusat.* Item & in crimine periurii, Rebuff. *de pacific. poss. num.... versic. quod ego intelligo*, Seraph. *d. decis.* 1285. *num.* 6. *&* 7. & in tali casu tres sunt Doct. opiniones.

Prima, quod per lapsum Anni sit priuatus ipso iure, quam tenet, Barbat. *in dicto capitulo* 1. *sub numero* 134. *versic.* sed vnum pondero, quem ibi sequitur Boschus Codecha *numero* 170.

Secunda est huic ex diametro contraria, nempe quod non sit neq; priua-

tus ipso iure, neq; debeat priuari per sententiam, quam leuibus quibusdam Argumentis probare nititur, *Dec. in d. cap. 1. sub num. 83. in secunda lectura*.

9 Tertia media vtitur via, scilicet quod veniat priuandus per sententiam, quæ est communis, quam sequuntur omnes in proxime præcedenti casu allegati, quibus adduntur, *Imol. in cap. quærenti col. 2. de offic. deleg. Miliis in reper. verb. excommunicatus*, §. 11. *Rebuff. in alleg. cap. postulasti sub num.* 260. *versic.* 3. *Conclusio, de cler. excom.* & ab hac non est in praxi recedendum, quia esset difficile aduersus eam obtinere, vt animaduertit *Card in d. c. perpendimus sub n.* 26. *Felin. in d. cap.* 1. *nu.* 8. *de iudic.*

Extenditur, & declaratur iisdem modis, de quibus dictum est in secundo casu.

10 Quartus est, casus, quando excommunicatio est lata propter crimē, quod neq. infert priuationem ipso iure, neq; est dignum priuatione per sententiam, & tunc ex perseuerantia in excommunicatione per annum, neque priuatur ipso iure, neq. debet priuari per sententiam, sed est imponenda poena arbitraria, *Butr. Abb. Ripa & alii in primo casu citati*, & ita practicari testatur, *Seraph. d. decis.* 1285. *ante num.* 2. His quartus casus.

11 Declaratur primo, vt procedat in perseuerantia annali, secus in triennali, quia confessio insurgens ex delicto iuncta obseruantia tanti temporis operatur vt possit priuari etiam in casu, in quo delictum non inferebat priuationem de sui natura, *Abb. in d. c.* 1. *nu.* 25. *vers. fateor tamen*, quem sequitur, *Rip. ibi nu.* 78. *vers. retenta conclus.*

12 Declaratur secundo, ne procedat quando excommunicatus antea fuit citatus ad se purgandum sub poena priuationis, nam in tali casu si deficit in purgatione, & persistit in excommunicatione per annum, erit ipso iure priuatus *Abb. in d. c. cum bona, in fine, vers. quandoq. est citatus de æt. & qualit. Rip. in d. c.* 1. *nu.* 78. *versic.* 2. *declara.*

23 Quintus est casus, quando excommunicatio est lata pro crimine ciuiliter in iudicium deducto, & tunc est priuatus ipso iure, vel venit priuandus per sententiam, vel punitur pœna arbitraria, prout ex poscit qualitas criminis pro quo est excommunicatus, quia qualitas, quod deducatur in iudicium, ciuiliter non minuit qualitatem criminis, vt probat, *Test. in cap. quicumq.* 3. *vbi glos. & Doct. & supponunt, Abb. in d. c.* 1. *nu.* 27. *vers. tene tamen menti, & ibi Butr. nu.* 89. *Boschus Codecba nu.* 166. *vers. Amplia conclusionem, & iterum Abb. in d. c. contingit num.* 7. *de dolo & contum.* Couar. *d.* §. 7. *nu.* 10.

14 Sextus est casus, quando excommunicatio est lata pro causa mere ciuili, nempe ob non solutionem pensionis, vel ex alia simili causa, & tunc persistens in excommunicatione per Annum, neq; priuatur ipso iure, neq. potest priuari per sententiam, quia dispositio, *d. c. rursus, & c. quicumq.* 11. *q.* 3. non procedit in excommunicato ex causa mere ciuili, *glos. in d. c. contingit, verb. non potest de dol. & contum.* quam vti singularem sequuntur ibi, *Butr. nu.* 10. *versic. nota magnam limitationem, & ibi Abb. n.* 7. *& iterum Abb. in d. c.* 1. *nu.* 27. *vers. tene tamen menti, de iudic. ibiq; Ripa nu.* 77. *versic. retenta igitur Barb. sub nu.* 134. *vers. ex his Rebuff. in d. c. postulasti ante n.* 243. *de cler. excom.* Contrarium quamuis satis nutans tenet, *Boschus Codecba in d. c.* 1. *n.* 172. *de iudic. Menoch. de arbitr. casu* 4: 6. *n.* 52. *&* 53. Sed à priori opinione recedendum non est, tum quia est communis, tum etiam quia est vsu, & praxi probata, vt testatur, *Rebuff. loco cit. Seraph. d. dec.* 1285. *in fine* vbi improbat opinionem Menochij.

15 Septimus est casus, quando quis perstitit in excommunicatione vltra annum, & in hoc tres sunt opiniones, Altera quod etiamsi steterit per mille annos nequeat beneficiis priuari, quam sequuntur *Rom. sing.* 307. *quod* incipit de hoc heri interrogatus, *Bero in d. capitulo* 1. *num.* 83. *Aufer. in d. decis. Tholos.* 366. *Rebuff. in sæpè alle.*

allegato cap. postulastis num. 242. versic. prima conclusio, de cler. excom Guliel. de Benedict. in c. Rainutius, verb. mortuo testatore el 1. nu. 190. versic. quæ quidem iura de testam. Franc. in d. c. cum contucia in fine de heret. lib. 6.

Et licet pro hac eadem sententia soleat allegari *glos. in d. c. contingit verb. non potest, ibique Abb. & Rip.* nihilominus illi loquuntur tantum in persistente per Annum, & non vltra, & propterea non debent pro hac opinione allegari, pro qua præter supra relatos vix alium reperies, qui loquatur in persistente vltra annum. Horum opinio probari solet ex *test. in c. quoniam frequenter §. fin.* in finalibus verbis, vt lite non contestata, vbi ex causa ciuili excommunicatus auditur intra, & post annum. præterea probari potest ratione; priuatio enim non inducitur ex sola perseuerantia per annum, sed quia per lapsum anni iuris præsumptione, videtur fateri crimen, ob quod fuit excommunicatus, *d. c. rursus, & c. quicumq. 11. q. 3.* At quando excommunicatio processit ex causa ciuili, tunc nullum adest crimen, quod possit fateri, & consequẽter non potest induci priuatio; Altera est opinio *Veronen. cautel. 96. quæ incipit, Volo tibi dare,* qui tenet posse priuari per annum lapsum. Tertia est opinio, quod ad effectum vt excommunicatus ex causa ciuili possit priuari beneficio sufficiat insordescentia per triennium, quam opinionem sequuntur, *Butr. in d. c. bonæ, ante nu. 11. versic. quandoque fertur de æt. & qualit. & ibi Abb. nu. 7. versic. quandoque Riva in sæpe cit. c. 1. num. 78. versic. & tenendo istam fallentiam, ibique Boschus, Codescha nu. 172.*

15 Ego crederem negari minime posse, quin persistentia animo obstinato in excommunicationem inducat iustissimam causam quæ etiam in causa ciuili possit per sententiam priuari; moueor.

17 Primo, quia ratio propter quam excommunicatus insordescens per annũ, priuatur ipso iure vel potest priuari per sententiam, non est sola confessio criminis, sed quia redditur hæretica labe suspectus, etiam in causa ciuili, propter præsumptum clauium contemptum, *cap. cum contumacia de hæret. lib. 6.* qui licet præsertim loquatur in persistente in excommunicatione ex causa fidei, idem tamen procedit in reliquis excommunicatis vt denotat verbum illud, præsertim, de cuius natura est, vt exprimat casum minus dubitabilem, includendo casum magis dubitabilem *Dec. in l. qui se Patris num. 60. C. vnde liber. Socciu. Iun. cons. 30. num. 41. lib. 1.*

18 & in specie quod Textus *in d. cap. cum contumacia* procedat in quocunq; excommunicato scribit, *Menoch. d. casu 416. num. 19.* & est declaratum in Sacro Tridentino Concilio *Sess. 25. de reform. cap. 3. §. Excommunicatus.* Hæc ratio cum æquè militet in causa criminali, & ciuili, merito in vtraque eadem debet dispositio *l. illud ff. ad l. Aquil. l. adigere, §. quamuis ff. de iurep.*

Quinimo maior videtur ratio in causa ciuili, quam in criminali, ex quo pro re leuiori, & quæ minus illum tardare debuerat, ire ad iudicem, contemnit. Secundo priuatio propter insordescentiam nititur, præsertim in pertinacia, & contemptu, vt probat, *Test. in d. c. cum bonæ ibi venire iuxta mandatum apostolicum contempserunt, & ibi pro tanta pertinacia, & contemptu Apostolico beneficiis, quæ habent, non differat spoliare, & in d. cap. rursus 11. quæst. 3. ibi causam suam purgare contempserint, qui contemptus ex obstinata perseuerantia per triennium tergiuersari quidem non posse, probat inrefragabiliter idem Test. in d. c. bonæ.*

Licet ergo in excommunicatione lata ex causa ciuili cesset ratio confessi criminis, tamen data perseuerantia tanti temporis militat ratio contemptus, quæ consideratur æquè principaliter, quæq; facit, vt remanet *eadem dispositio, §. affinitatis inst. de nupt.* Tertio in excommunicato ex causa criminali, quæ non est digna priuatione, persistentia

19 in excommunicatione per triennium, operatur vt possit priuari: *Abb. in d. c. 1. num. 25. versic. fateor tamen, Ripa ibi.*

ibidem num.78. versic. retenta conclusione. At in illo casu priuatio non potest fundari in simplici persistentia quæ inducit confessionem delicti, quia dato quod crimen sit confessatam, tamen illud non punitur poena priuationis, vt supra dictum est in tertio casu; Cum ergo post triennium possit priuari, sequitur, quod priuatio oritur ex contemptu æque, ac ex criminis confessione.
20 Non obstant contraria, quia primum laborat æquiuoco, licet enim excommunicatus pro causa ciuili, ibi audiatur intra, & post annum, tamen auditur diuersimode, & iuxta distinctionem casuum traditam in eodem cap. quoniam frequenter, §. in aliis, vt bene declarat *glos. in d. §. fin. verb. distinctionem, vers. Et quod dixit.*

Præterea non est bonum argumentum, auditur post annum, ergo auditur post triennium, quia per triennii lapsum, (vt patet ex prædictis) insurgit
21 maximus contemptus, qui illum repellit. Secundum licet videatur valde speciosũ, tamen vnico verbo remouetur, fateor enim ex perseuerantia triennali in excommunicato ex causa ciuili non oriri confessionem criminis, quia nullum adest crimen, tamen operatur vt post annum sit suspectus de hæresi, vt declarat post alios, *Franc. in d. c. cum contumacia in finalib. verb. de hæret. lib.6.* quę suspitio cum durat per triennium, parit delictum priuatione dignũ, *d. cap. cum bonæ de ætat. & qualit.* Ex hac casuum distinctione patet, quod licet decretum *Sacri Concil. Trid. Sess. 25. c. 3. Excommunicatus*, videatur loqui generaliter in quocumq; excommunicato insordescente per annum, tamen est intelligendum secundum præfatam distinctionem, prout censuit Rota apud, *Seraph. d. dec. 1285. num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Insordesceus in excommunicatione vt quis dicatur non coniuguntur tempora.*
2 *Emphiteusi vt quis priuetur ob non solutionẽ tempora non coniunguntur.*
3 *Insordescens vt quis dicatur, debet perseuerare cum animi pertinacia quæ inducat contemptum clauium.*
4 *Insordescentia vt doceatur opus est probare excommunicatum habuisse notitiam excommunicationis.*
5 *Excommunicatus non dicitur perseuerare si intra annum institit pro absolutione.*
6 *Insordescens non dicitur qui petiit absolutionem, & obtinuit supplicationem signari, licet illam non expedierit.*
7 *Excommunicatus si post petitam absolutionem fecerit actus illicitos, vel illi opponatur fuisse petitam non dicitur perseuerare.*
8 *Excommunicatus non dicitur perseuerare, si propter impotentiam non expedierit absolutionem.*
9 *Insordescens non dicitur qui fecit suas diligentias pro obtinenda absolutione.*
10 *Insordescentiam non dicitur contrahere qui aliquo impedimento detentus non potuit comparere.*
11 *Insordescens post annum consueuit citari.*
12 *Insordescens vt quis dicitur ad effectum priuationis debet ferri sententia declaratoria insordescentiæ.*
13 *In excommunicatum si agatur tanquã suspectum de hæresi processus debet fieri ab inquisitoribus hæreticæ prauitatis.*

ARGVMENTVM.

Vt dicatur contracta insordescentia ad effectum priuationis beneficiorum quæ requirantur.

CAP. VIII.

PLura debent simul copulatiuè concurrere.

Primum, quod tempus sit omnino completum, non enim sufficeret, si esset annus, vel triennium cæptum, *Rebuff. in d. cap. postulastis n. 251. vers. intellige de cler. excom.*

Secundum, quod sit continuatum, nec

1 nec sufficeret, si quis steterit semel per sex menses in excommunicatione, & deinde obtenta absolutione cum reincidentia, post absolutionem steterit per alios sex nam in hac materia tempora non coniunguntur, *Ioan. Andr. in d. cap. cum contumacia, in versic. per annum, ibiq;* Archid. *& Gem. n.* 10. *Franc. n.* 2. *vers. Ite annus de hæret. li.* 7. *Rebuff. in d. c. postulastis nu.* 252. *de cler. excom. minist. Nau. cons.* 7. *nu.* 3. *de hæret. Rota apud Seraphin. d. decis.* 1285. *num.* 5. *& in Oscen. Archid.* 16. *Maii.* 1603. *coram nunc Illustrissimo D. Card. Lancellotto impressa per Far. tō.* 2. *Cōs. dec.* 196. *n.* 5.

2 Simile videmus in emphiteusi, in qua ad effectum priuationis ob non solutionem, tempora non coniuguntur, *Soccin. Sen. consil.* 118. *nu.* 6. *& seq. lib.* 4. vbi quod hoc est regulare in quacumq. pena, vt tempora non coniungantur, & sequitur, *Nau. cons.* 34. *nu.* 2. *& cons.* 36. *nu.* 1. *in fin. de regular.*

3 Tertium, quod sit perseuerantia cum animi pertinacia, quæ includat contemptum clauium, *d. c. bonæ. de ætat. & qualit. d. cap. cum contumacia de hæret. lib.* 6. *Card. in cap excommunicamus, S. qui autem in fine de hæret. Signorol. cons.* 33. *num.* 10. *versic. præterea, Socc. in c. perpetua num.* 23. *&* 24. *& in cap. sacris nu.* 491. *de sent. excom. Rota in d. Oscen. Archidiaconatus, & iterum in eadem* 4. *Maii* 1607. *coram R. P. D. Pamphilio, quæ est decisio* 132. *nu.* 7. *par.* 1. *in nouissime impress. per Farinac.* ex quo.

4 Infertur primo, quod ad effectū docendi, de insordescentia est opus docere imprimis excommunicatum habuisse notitiam excommunicationis, alias sine notitia non potest dari contumacia, & consequenter non potest dari contemptus, *Rota in d. Oscen. Archidiaconatus* 11. *Iunii* 1602. *coram Illustriss. Lancellotto impressa per Farin. tom.* 2. *Cons. dec.* 181. *num.* 2. vbi vide praxim probandi notitiam ad effectum insordescentiæ.

5 Infertur secundo, quod is, qui intra annum institit pro absolutione, non potest dici quod perseuerauerit in excōmunicatione per annum, *Io. Andr. in d. c. cum contumacia, versic. pertinacia de hæret. lib.* 6. *& ibi Gemin. num.* 11. *Franc. ante nu.* 3. *versic. Ideo si intra annum, Rebuff. in d. c. postulastis numero* 256.

6 Quorum auctoritate suffulta Rota respondit non posse dici perseuerasse in excommunicatione eum, qui petiit absolutionem, & obtinuit supplicationem signari, quamuis deinde eam non expedierit, vt in Oscen. Archidiaconatus 16. Maii 1603. coram Cardinali Lancellotto, vbi excommunicatus obtinuerat signari supplicationem super absolutione, sed eam postea non recuperauerat ab officio componendarum, sufficit enim petere absolutionem ad hoc, ne dicatur contemnere excommunicationem, *Host. in cap. grauem de pœnis, Anchar. ibidem nu.* 1. *Card. nu.* 1. *Butr. nu.* 5. *Abb. nu.* 3. Quod procedit etiamsi eam non expedierit ex simplici mutatione voluntatis, quia semper verum erit, quod pro eo tempore quo petiit, non potest dici perseuerasse in excommunicatione, ex quo cessauit contumacia, & contemptus, sine quibus non datur insordescentia, *Rota in d. Oscen. coram D. Cardinali Lancellotto in fine*. Item procedit

7 etiamsi post petitam absolutionem excommunicatus fuerit alios actus illicitos, & damnosos, nam isti operantur, vt de nouo dicatur excommnicatus, non autem quod tollatur actus præcedens petitæ absolutionis, vt eleganter respondit Rota *loco cit.* Procedit pariter etiam si exaduerso opponatur, quod petitio absolutionis fuerit simulate petita, nam nisi hoc euidenter, & necessario probetur, sufficit actus exterior petitæ absolutionis ab habente potestatem eam concedendi, *Rota loco cit.* Et hoc quia ecclesia non iudicat de occultis, sed solus Deus scrutator est cordium, *c. vnico vt Ecclesiast. beneficiū sine diminut. confer.* & quia paria sunt penitere, & habere signa contritionis, vt notat, *Gem. in c. superno num.* 20. *de hæret.*

8 *lib. 6.* Et demum prædicta citra vllam controuersiam procedunt in casu in quo absolutio non fuit expedita ex aliquo impedimento, veluti quia propter paupertatem non potuit soluere componendam, vel ob aliam similem caussam, nam propter impotentiam esset excusandus, *Oldrad. consil. 277. Signorol. cons. 33. num. 1. sentit, Card. in c. excommunicatus, §. qui autem, ad finem de hæretic.* quos in hac specie probat, *Rot. loco cit. num. 4.*

9 Infertur tertio, non posse dici perseuerasse in excõione, & consequenter contraxisse insordescentiam eum, qui fecit diligentias pro obtinenda absolutione, & obtinere non potuit, quia diligentia obtinendi excludit contemptum, *cap. pastoralis, §. verum, vbi gloss. de appell. et iterum glos. penult. in c. pastoralis, §. præterea de offic. ordin. Veronen. cautel. 96. quæ incipit. Volo tibi dare, sub nu. 3. Rebuff. in d. cap. postulastis num. 258. de cler. excom. Boschus Codecha in d. cap. 1. nu. 166. versic. limita conclusionem de iudic. Rota loco cit. nu. 3.* Quod multo magis procedit, si absolutio fuerit illi denegata ex malitia excommunicantis, aut partis appel-
10 lantis, *d. §. verum Rebuff. loco cit.* Et pari ratione non potest dici contraxisse insordescentiam eum qui aliquo impedimento impeditus, non potuit comparere, *Ghirlandus in tract. de hæret. q. 12. post nu. 4. Ignat. Lopez in addit. ad Diaz in pract. crim. canon. cap. 116. num. 12. vers. Immo,* & quod existimo, *Couar. in dicto cap. Alma mater par. 1. §. 7. num. 11. vers.* Deinde apparet; si quidem stante impedimento cessat præsumptio contemptus, cum is dicatur contemnere, qui spernit potestatem iudicis, aut legis, quod si ex aliqua causa etiam iniusta non obtemperat non dicitur contemnere, *glos. in cap. Metropolitanum 2. q. 7. Calder. cons. 4. de sent. excom. & cons. 11. de verb. signific.* Felin. *in cap. 2. num. 11. vers. & qui facit ex aliqua causa, de maior. & obed. Couar. qui pluribus probat, in cap. Alma Mater par. 1. §. 7. nu. 6. late Decian. respons. 14. nu. 9. & seq. lib. 3.* Ad quas
11 difficultates vitandas praxis inoleuit ✿ quando agitur contra insordescentem vti suspectum de hæresi, transacto anno citetur ad se purgandum iuxta formam traditam, *in d. cap. cum contumacia de hæret. lib. 6. Seraph. d. decis. 1285. nu. 3.* Dixi quando contra insordescentem agitur vti suspectum de hæresi, quia secus est, quando agitur ex causa, quæ meretur priuationem, tunc enim ad effectum priuationis, satis est, quod in excommunicatione insorduerit, & non est necessaria alia citatio; Rota in d. Oscen. 10. Iunii 1602. coram Illustrissimo Lancellotto in fine *Marescott. var. resol. lib. 2. c. 35. nu. 61.*

12 Quarto requiritur, quod post annum, seu aliud tempus præfixum ad insordescentiam, feratur sententia declaratoria insordescentiæ, quia quantumcunq; sit inducta priuatio ipso iure, semper tamen requiritur sententia declaratoria, *cap. cum secundum leges, vbi notant omnes, de hæret. lib. 6. plene* Felin. *in cap. Rodulphus sub num. ..., vers. Sed declaratoria, de rescript. & in cap. cum non ab homine col. 4. de iudic. Rebuff. in d. cap. postulastis num. 259. de cler. excom. Egid. dec. 677. sub num.*
13 *5. versic. nec obstat.* Et demum necesse est, quod in casu in quo agitur contra Excommunicatum tanquam contra suspectũ de hæresi fiat processus ab inquisitorib. super hæretica prauitate deputatis ex constitut. Pii V. de qua meminit. *Seraph. d. dec. 1285. num. 3. & 4.* Secus quando agitur ex causa, quæ meretur priuationem ex *doctr. alleg.* Est verum quod cum priuatio sit inducta, valet impetratio facta ante declaratoriam, *cap. 2. de rescript. c. commissa de elect. Dec. in c. cum in cunctis, §. verum col. 2. eod. tit. Rebuff. in c. postulastis nu. 259.* vbi attestatur de consuetudine Romanæ Curiæ.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Beneficium impetranti in curia solet dari absolutio a quacumque excommunicatione ad effectum.*
2 *Absolutio est tam ordinaria in litteris Apostolicis vt omissa possit censeri adiecta, vel renouari litteræ & illis inseri.*
3 *Absolutio apposita in litterarum Apostolicarum expeditione multis casibus non operatur.*
4 *Absolutio quæ datur in litteris Apostolicis non operatur absolutionem, sed impedimentum suspendit.*
5 *Absolutus in litteris Apostolicis non poterit celebrare, potest obtinere aliud beneficium nisi de nouo absoluatur.*
6 *Absolutus in expeditione litterarum Apostolicarum, non facit fructus beneficii suos.*
7 *Clausula teque absoluentes, in literis Apostolicis operantur perinde ac si impedimentum non adesset.*
8 *Absoluendi facultas concessa nuntiis nõ operatur absolutionem in reseruatis Papæ.*
9 *Legatus habens facultatem conferendi, potest absoluere ab excommunicatione impediente effectum gratiæ.*
10 *Episcopi absolutio apposita in collatione operatur in casibus in quibus potest.*

ARGVMENTVM.

Impetratio facta ab excommunicato quando sustineatur ex clausula, teque absoluentes, cuius occasione plura ad intellectum dictæ clausulæ afferuntur

CAP. IX.

1 AD vitãda pericula & nullitates quę frequẽter in impetrationib. oriri possũt propter inhabilitatem ex capite excommunicationis, Curia Romana introduxit, vt in cuiusque rescripti impetratione, siue procedat per viã gratiæ, siue per viam Iustitiæ, semper detur impetranti absolutio a quacunque excõione ad effectum, quæ quidẽ absolutio reddit gratias efficaces, & validas, nõ obstante exceptione excommunicationis, *Dec. in cap. Apostolicæ num. 6. de except. ibiq; felin. num. 1. vers. & idem de absolutione, Rebuff. in praxi par. 1. tit. de forma. nouæ prouis. n. 1. & seq. Cou. in c. alma mater p. 1. §. 7. n. 3. ad fin. Boer. dec. 290. per tot. cum aliis per Garz. loco cit. num. 60.*

2 Cum autem hæc absolutio sit ordinaria in gratijs, & rescriptis Apostolicis, adeo vt si omittatur possit vel censeri adiecta tanquam solita apponi, vel saltim reformari litteræ, & in illis inseri, *Rebuff. in forma nouæ prouis. §. teq; absoluentes, Nauar. cons. 28. sub num. 5. tit. de sent. excom.* Ideo ad eius declarationem nonnulla sunt subiicienda.

3 Notandum ergo Primum, quod cũ vsu compertum esset censuras ecclesiasticas parui fieri, & homines in illis insordescere, ideo emanauit *reg. Cancell. 65.* in ordine, per quã plures constituuntur casus, in quibus absolutio prædicta non suffragatur, quos casus prosequuntur *Rebuff. ibi. . . & latius praxi d. tit. de forma nouæ prouis. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 253. quibus adde tract. de claus. vulgatum per Mart. par. 1. claus. 47. & ad d. regulæ intellectum vide Rot. in Tuden. beneficii* 5. Aprilis 1604. *coram* Penia.

4 Notandum Secundo, quod absolutio prędicta, realiter, & in effectu non operatur absolutionem, sed suspendit impedimentum proueniens ab excommunicatione, quousque gratia sortiatur effectum, quo sequuto impetrans statim reincidit in excommunicationem, *Dec. Rebuff. Boer. & alii locis cit.*

5 Vnde deducitur Primo, quod taliter absolutus non poterit celebrare, nec Diuinis interesse, nec ordines sumere, & alia simila facere, *Rebuff. in praxi tit. de forma nouæ prouis. verb. teque absoluentes, num. 15. & 19.*

Se-

6 Secundo deducitur taliter obsolutum non posse obtinere aliud beneficium ab ordinario, vel ab alio collatore,nisi de nouo absolueretur ad illum effectum, quia effectus clausulæ est in prima absolutione consumptus, *Rebuff. loco cit.nu.16.*

7 Tertio Decitur, quod taliter absolutus non facit fructus beneficii sui, *Rebuff. loco cit.num.18. Vgolin. de censur. tab. 2. cap.12.in princ.num.1.versic.6. Garz. loco cit.nu.166. Monet.de distrib. quotid.p.2.q.15.nu. 24.* Et demum per hanc absolutionē excommunicatus in nullo alio releuatur,nisi vt prouisio ad eius fauorem facta sustineatur non obstante excommunicatione, sed in reliquis omnibus effectibus remanet excommunicatus, *Dec. in d. Apostolica nu.6. de except.Rebuff.loco cit.num. 19.*

Notandum tertio est,quod quando litteræ sunt in forma dignum, seu alias in forma commissaria,tunc ad effectum vt collatio sustineatur, debet absolui à commissario, antequam fiat collatio, alias illa nō sustinetur;ita censet, *Enriquez in summa lib. 13. cap. 13. §. 3. in fine,quem sequitur Garz. d. cap.13.nu. 62.* Quod tamen ego probare minime

8 possum, nam vt mox dictum est, hæc absolutio non tam operatur effectus veræ absolutionis, quam suspensionis impedimenti, quo fit vt prouisus non egeat alia absolutione, quia pro consequenda gratia, statim atque litteræ sunt expedite cum clausula, teque absoluentes, habetur perinde ac si impedimentum excommunicationis non adesset, vnde absolutio esset otiosa.

9 Notandum Quarto hanc facultatem absoluendi à censuris ad hoc, vt prouisiones suum sortiantur effectum, indulgeri consueuisse Legatis, & nuntiis, quibus sedes Apostolica concedit facultatem conferendi, quo casu clausula prædicta non operatur nisi absolutionem ab iis excommunicationibus à quibus Legatus aut Nuntius poterat absoluere, non autem à Papæ reseruatis, *Nauar. in c.ita quorundam not.11. num.8.Garz.loco cit. num.68.* Contrarium tenet *Felin. per illum Test.in cap. Ad eminentiam num 2. de sent.excom.*

10 Ego arbitror Legatum, siue nuntium cui data est facultas conferendi cum potestate absoluendi ad effectum, posse absoluere ab omni excommunicatione impediente effectum gratiæ, etiamsi illa sit de reseruatis Papæ, dummodo non sit de casibus comprænhensis in reg.65.in quibus nec Papæ absolutio suffragatur, quia d. facultas conceditur ad hoc,vt gratia sustineatur,& sic est de mente Papæ tollere omne impedimentum quo gratia potest inualidari.

11 Notandum Quinto, Episcopum posse apponere in eius collatione clausulam, teque à quibusuis excommunicationibus,&c. sed absolutio in tali casu non operatur, nisi in casibus,in quibus poterat absoluere Ordinarius, *Nauar.in d.c.ita quorundam not. 1.nu.18. & 22.Cucchus inst.Maior.lib. 4. tit. 1. num.189. Vgol. de censur. tab. 1. cap. 4. §. 5.nu.189. Garz.loco cit.num. 71.*

SVMMARIVM.

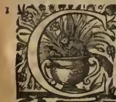
1 *Excommunicatus potest acceptare.*
2 *Excommunicatus licet non possit acquirere feudum nouum,potest tamen agnoscere paternum.*
3 *Beneficium non consolidatur in persona prouisi ante sequutā acceptationem.*
4 *Acceptatio prodest quo ad voluntatis declarationem, ita vt post absolutionem non sit necessaria noua acceptatio.*
5 *Excommunicatus prouisus si ante absolutionem decedat, non dicitur beneficium vacare per eius obitum*
6 *Acceptatio ante absolutionem non extinguit reserua tionem.*
7 *Excommunicatus habens litteras ad beneficium vacaturum,potest acceptare sed collatio suspenditur vsque quo sequatur absolutio.*

AR-

ARGVMENTVM.

Excommunicatus an possit acceptare beneficium sibi collatum ante excommunicationem.

CAP. X.

1 CVm acceptatio sit facti, & consistat in simplici declaratione voluntatis, inde sequitur vt possit etiam ab excõmunicato fieri, ita profitendo docet Bald. in cap. cum inter sub num. 10. de except. Rot. decis. 5. de præb. in nouis. & decis. 8. de sent. excom. in antiq. Bisign. decis. 4. eod. tit. & dec. 10. 1. de conces. præb. in nou. Felin. in cap. cum dilectus num. 1. vers. pro quo vlt. de accus. Sarnen. de expectāt. num. 60. Rebuff. in concord. tit. de excommunicatus non vitand. sub glos. 1. vers. 3. fallit, & in d. cap. postulastis num. 124. de cler. excom. litter. grat. tit. de vi & effectu claus. verb. 8. executor num. 22. Gabr. concl. 8. num. 43. de probat. Couar. in d. cap. Alma mater, par. 1. §. 7. num. 7. Paris. de resign. lib. 10. q. 8. num. 39. Vgolin. de censur. tab. secunda cap. 13. §. 1. numero & §. 2. num. septimo Azor. par. 2. lib. sexto cap. 7. q. 9. & lib. 7. cap. 23. q. 5. Gonzal. in reg. de mensib. glos. 58. num. 26. Suarez d.
2 disp. 13. sect. 1. num. 15. cum. seq. & num. 22. & 23. vbi pluribus probat excommunicatū ex hac acceptatione nullum committere peccatum. Similiter licet excommunicatus non possit acquirere feudum nouum, potest tamen agnoscere paternum, Affl. in cap. 1. num. 28. tit. quo tempore miles Siluan. de feud. recognit. q. 99. num. 23. Io. Blanchett. in sum. feud. tit. 5. num. 12. lib. 1. Rosental. de feud. cap. 3. conclus. 23. Contrarium tenet Card. in d. cap. postulastis circa fin, vers. quæro in princ. Capitul. de cler. excom. minist. Felin. in cap. ad probandum num. 6. de re iud. Alciat. in cap. 1. num. 12. de iudic. & eiusdem sententiæ videtur Gaetan. in summ. verb. excommunicato ad finem
3 §. vbi scito. Fundamentum huius opinionis est quia licet ius in beneficium quæratur ex collatione, cap. 1. de reg. Iur. lib. 6. tamen non consolidatur in persona prouisi ante sequutam acceptationem, cap. si tibi absenti de præb. lib. 6. l. absenti ff. de donat l. qui absenti ff. de acquir. poss.

4 Inherendo communi sententiæ eā declara, vt hæc acceptatio non prosit excommunicato, quo ad noui Iuris acquisitionem, sed tantum quo ad voluntatis declarationem, quæ declaratio operatur, vt post absolutionem nō requiratur noua acceptatio, ita declarant, & recte Rebuff. in d. cap. postulastis num. 128. Couar. var. resolut. lib. 3. cap. 16. sub num. 4. post med. vers. nisi quispiam dixerit, quem sequi videntur Suar. loco cit. num. 16. Alter. cap. 5. fo. 237. vers. ab hac communi sententia, & fol. 238. vers. respondeo.

Et hæc declaratio videtur rationabilis, quia eadem ratione qua excommunicatus reputatur incapax ad acquirendum titulum ex collatione, debet etiam reputari incapax ad acquirendum ius ex acceptatione, cum in vtraque eadem militet ratio, l. illud ff. ad leg. Aquil. Ex hac condusione.

5 Deducitur Primo quod si contingat prouisum decedere in excommunicatione, antequam absoluatur, tunc beneficium non dicetur vocarę per eius obitum, non obstante acceptatione facta tempore, quo erat excommunicatus, quia illa non proficit ad acquisitionem tituli, seu Iuris, vt scribit, & recte, Couar. d. lib. 3. var. resol. cap. 16. num. 3. Suarez. d. disput. 13. sect. 1. n. 17. vers. estq; hoc aliquando; Alter. d. cap. 5. pag. 237. vers. Respondeo plurimum.

6 Et pari ratione deducitur Secundo quod in tali casu acceptatio ante absolutionem, non extinguit reseruationem, quia reseruatio non expirat ev simplici

bend. Frecbill. de excom. par. 2. art. 5. num. 10. Nitũtur, quia notorius excommunicatus priuatur fructibus Canonicatus, *cap. pastoralis §. verum de appell.* Optio autem censeri debet inter fructus, sicuti electio, & præsentatio, *cap. consultationibus de iurepatr.* Mihi æquior videtur opinio Garz. quia licet excommunicatus priuetur fructibus, hoc tamen procedit durante excõmunicatione, vt infra in sequenti capite Deo dante explicabitur. At si excommunicatus optare non posset, pæna quidem infligeretur, vltra tempus, quod non est iuri consonũ cum videamus quod relegato ad tempus, bona nõ subtrahuntur, nisi hoc in sententia exprimatur, *l. deportatorum C. de poenis*, *exommunicatus* autem æquiparatur relegato ad tempus, *glos. in d. cap. pastoralis §. verum, verb. subtrahantur de appell.* Ad has difficultates vitandas in casu in quo contingat fieri optionem, siue illa sit noui tituli, siue præbendæ temporalis, erit cautela quod excommunicatus declaret voluntatem suam esse optandi, sed differat prouisionem optionis post absoluonem.

Quid autem si coadiutor cum futura successione reperiatur excommunicatus de tempore vacationis, *vi de Garz. loco cit. num. 55. & 56. cum seq.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationis tempore obtento beneficio potest quis dispensari sequuta absolutione.*

2 *Dispensatio ab excommunicatione in materia retentionis beneficii obtinet vim collationis.*

3 *Dispensari retinendi beneficium obtentum tempore excommunicationis nõ potest concedi nisi ab habente facultatem conferendi.*

4 *Disputatio operatur vt ex nunc licite teneas secus ex tunc.*

5 *Episcopus potest dispensare vt quis retineat beneficium obtentum tempore excommunicationis.*

6 *Episcopus qui contulit beneficium excommunicato ignorãter, potest dispensare.*

7 *Dispensatio Episcopi sufficit etiam quod collatio spectet ad inferiorem collatorem.*

8 *Beneficii permutatio spectantis ad inferiorem coram ordinario requirit consensum inferioris.*

9 *Dispensare non potest inferior si collatio sit facta per Papam.*

10 *Dispensare non potest Episcopus qui scienter contulit beneficium excommunicato.*

11 *Episcopus conferens excommunicato scienter est priuandus conferendi potestate.*

12 *Episcopus potest dispensare ex delicto occulto ipso sciente facto.*

13 *Conferendi facultas tollitur episcopo in pœnam cum scienter contulit excommunicato.*

14 *Dispensare non potest episcopus quando cum excommunicatione concurrit intrusio.*

ARGVMENTVM.

Sequuta absolutione an possit dispensari cum excommunicato, vt retineat beneficium collatum sibi tempore excommunicationis, & à quo possit talis dispensatio dari.

CAP. XII.

1 Dispensari posse docemur *ex Textu in d. cap. postulastis, de cler. excom. ministr. ibi. nisi forte cum eis* fuerit dispensatũ, cuius textus auctoritate hoc ibi tradũt *Doct. communiter Couar. in d. cap. Alma mater par. 1. §. 7. num. Vgolin. d. tab. 2. cap. 13. §. 1. num. 2. Azor. par. 2. lib. 6. cap. 7. quæst. 2.*

2 Circa quod est aduertendum Primo

d. cap. postulasti sub num. 9. vers. Et sic potest Episcopus.

9 Hæc conclusio declaratur Primo, ne procedat, quando collatio esset facta per Papam, tunc enim non posset inferior etiam dispensando se ingerere, *Abb. in d. cap. postulastis sub num. 10. versic. sed si collatio*, *Rebuff. ibidem nu. 65. Couar. loco cit. sub num. 8. versic. Quod si Romanus Pontifex: Simonet. de reseruat. q. 64. num. 6. Suarez loco cit. Sayr. d. cap. 5. num. 22. Gonzal. in reg. 8. glos. 54. nu. 22. Garz. de benef. par. 7. cap. 13. num. 78.* Ratio est, quia Papa semel manum apposuit, quo casu nō potest inferior amplius se ingerere, *cap. vt nostrum de appell. cap. cum in distribuendis de tempor. ord. cap. 1. & 2. de confirm. vtil. vel inutil. cum aliis per Gonzal glos. 52.*

10 Declaratur secundo, ne procedat in eo Episcopo, qui scienter contulit beneficium excommunicato, *Abb. in d. c. postulasti num. 9. versic. Dum tamen, & ibi Alex. ff. de Neuo in addit. ad Rebuff. num. 65. Siluester. in verb. excommunicatio 3. num. 1. versic. 9. Sayr. loco cit. nu. 22. versic. 3.* Idq; tum quia cum peccauerit in conferendo, non est dignus hac potestate, vt in simili de episcopo Simoniaco scribit *glos. in cap. præsentium 1 q. 5.*

11 Tum etiam, quia si de iure episcopus scienter conferens excommunicato, est priuandus conferendi potestate donec super hoc veniam consequi mereatur, *cap. postulastis, §. Illi vero*; vtiq. verisimile non est quod ius voluerit illi concedere licentiam dispensandi, quia in quacumque dispensatione debet censeri dispositum, quod est verisimile, *cap. ecclesia vestra el 2. de elect. clem. exiui §. deinde, & §. rursus, & ibi Card. de verb. signific.*

Contrarium, videlicet, quod idem Episcopus, qui scienter contulit excommunicato, habeat potestatem dispensandi tenent, *Suarez loco cit. num. 36. Garz. loco cit. à num. 84. vsque ad numero 88.*

Ducuntur Primo, quod licet per huiusmodi collationem episcopus veniat priuandus conferendi potestate, tamē non priuatur ipso iure, igitur sicuti antequam suspendatur potest conferre, ita poterit dispensare.

12 Secundo, quia videmus, quod episcopus auctoritate Concilii Tridentini *in cap. 6. Sess 24* potest dispensare in irregularitate ex delicto occulto, ipsoque sciente facto, imo etiam de eius mandato perpetrato, vt tenet *Nauar. cons. 97. q. 8. de Sim. quem sequuntur Zerol. in praxi Episcop par. 2. verb. Episcopi, Manuel. Rodriguez in Sum. tom. 2. cap. 18. num. 1. & Vega in Summa par. 2. cap. 101. cas. 34.*

13 Ego veriorem existimo sententiam, Abb. tum ex rationibus per ipsum allatis, tum etiam quia *Test. in d. cap.* postulastis nulla alia ratione imponit prouiso poenam nullitatis collationis, & episcopis poenam suspensionis a collatione, nisi vt puniantur in hoc, in quo delinquere præsumpserunt, At si idemmet Episcopus, qui scienter contulit, posset dispensare, vtraque poena esset frustratoria, quia consequeretur per indirectum, quod recta via facere non potuit, *arg. l. oratio ff. de sponsal. cap. fin. de cler. excommunicato minist.* Non obstant contraria, & quo ad primum non est bona consequentia, non priuatur episcopus ipso iure potestate conferendi, ergo non priuatur facultate absoluendi, quia non est necesse quod potestas dispensandi in d. cap. postulastis, auferatur, sed sufficit, quod expresse non concedatur ad hoc, vt præsumi debeat quod episcopo non sit tributa, nam ibi non disputatur quis sit priuandus potestate dispensandi, sed cui talis facultas sit concessa. Ad Secūdum mirum non est, si facultas concessa per Concilium competit etiam Episcopo delinquenti, quia concilium apertis verbis concedit episcopis potestatem absoluendi, adeo quod non est dubitandum concilium loqui voluisse de episcopis, At in casu nostro facultas est indeterminata, & ideo non est trahenda ad inuerisimile ex allegatis.

Declaratur tertio, ne procedat, quando simul cum excommunicatione concurrit intrusio scienter in beneficio, vt per *Garz. loco cit. nu.* 88. *licet* contrarium sentire videantur *Rodriguez, & Auil. per eum allegati*.

Ratio est, quia in tali casu præter inhabilitatem per excommunicationem contractam, concurrit etiam inhabilitas contracta per intrusionem, *cap. cum iamdudum de præben. cap. per inquisitionem de elect.* super qua inhabilitate non potest dispensare, nisi Papa, *Nauar. in c. si quando de rescrip. except.* 18. *n.* 6. *& in Manual. cap.* 27. *nu.* 194. *versic. ad quæsitum, & consil.* 12. *de rescript. num.* 13. *& seq.*

SVMMARIVM.

1 *Collatio facta excommunicato nulliter tenet si de nullitate constet tempore collationis.*

2 *Excommunicatus tempore quo sibi fuit facta collatio non potest molestari si sit possessor triennalis.*

3 *Collatio facta illi qui erat habitus excommunicatus si re vera non erat tenet.*

4 *Collatio facta excommunicato interpositam appellationem tenet.*

5 *Appellatio friuola non suspendit iurisdictionem iudicis.*

6 *Appellationis validitas dubia regulatur a futuro euentu.*

7 *Excommunicatio non impedit collationem vel electionem factam ante excommunicationem.*

8 *Cautela pro aduocatis si quando contingat impugnari collatio, tanquam excommunicato facta.*

ARGVMENTVM.

Quinque recensentur Casus, in quibus præter supradictos collatio excommunicato facta substinetur.

CAP. XIII.

Primus est casus, quando versamur in excommunicatione nulla, & de nullitate constat tempore collationis, & tunc tenet *Innoc. Hostien. et Io. Andr. in c. dilectis n.* 66. *de cler. excom. minist. Abb. in c. ita quorundā n.* 4. *vers. iniuste vero de iudæis Boich. in c. dilectis nu.* 11. *vers. Aut excommunicatio lata ab homine de appell. excom. Cou. d.* §. 7. *nu.* 5.

1

2 Secundus, quando prouisus esset possessor triennalis, quia tunc non potest molestari, non obstante quod collatio sibi fuerat facta tempore quo erat excommunicatus, *Nauar. in cap. si quando except.* 10. *nu.* 9. *de rescript. quem sequitur, Garz. de benef. par.* 7. *cap.* 13. *nu.* 7. Contrarium tenet *Rebuff. in tract. de pacif. poss. nu.* 253. Opinio Nauar. est probabilior, quia regula triennalis excipit tantum Simoniacum, & intrusum in beneficio reseruato in corpore iuris, ideoq. coeteros omnes includit, *l. nam quod liquide ff. de pœna legat.* Et sicuti tuetur prouisum ab excommunicato, vt late probat *Sarn. ibi q.* 28. pari ratione tueri debet ipsum excommunicatum, quia non minus est nulla prouisio facta ab excommunicato, quam sit illa, quæ fit excommunicato, *c. illa quotidiana, vbi Doct. communiter de elect.*

3 Tertius, est casus quando versamur in eo, qui habetur pro excommunicato, sed re vera non fuerat excommunicatus, vel si fuerat, erat absolutus, & in tali casu collatio tenet ita colligitur ex 1 est. *in cap. proposuit de cler. excom. minist. per quem ita scribit Rebuff. in cap. postulastis num.* 65. vbi rationem subdit, quia in hac materia veritas prævalet opinioni, *cap. veritate* 8. *dist. vt in l. si Pater*, §. *final. ff. de manum. vind. Alter. lim.* 1. *lib.* 2. *disput.* 6. *c.* 6.

4 Quartus, si versemur in eo, qui fuit excommunicatus post interpositam appel-

appellationem, quia pendente causa appellationis est capax collationis, ita probat *Test. in cap. solet §. fin. vers. extra iudicium de appell. glos. in c. pastoralis verb. excommunicatio, vers. tamen si talis, Gemin. cons. 99. sub num. 3. versic. ex prædictis, & nu. 4. & 5. Abb. cons. 33. sub nu. 3. versic. sed his non obstantibus lib. 1. Rebuff. qui alios refert in d. d. cap. postulastis num. 71. Nauar. in cap. eum contingat remed. num. 9. & seq. de rescript. Couar. in d. §. 7. sub num. 5. Alter. de censur. tom. 2. disp. 6. cap. 6. versic. vnde Gem.*

5 Hoc tamen debet intelligi, quando est certum appellationem esse validam, secus si esset notorium eam non valere, quia friuola appellatio non suspendit iurisdictionem iudicis, *cap. cum appellationibus, & cap. non solum eodem tit. lib. 6. per quæ ita tradit, Abb. in d. cap. pastoralis, §. verum num. 14. de appellat, cum quo sentire videtur Boich. in d. cap. dilectis sub num. 11. versic. Aut est excommunicatio lata ab homine.*

6 Cœterum in casu, in quo appellatio esset dubia, tunc validitas, vel inualiditas collationis regulatur a futuro euentu, ita vt, si constabit appellationem fuisse legitimam, collatio erit valida, sin autem contra, erit nulla, *Abb. & Boich. locis citatis Rebuff. in d. cap. postulastis nu. 67. versic. si vero, Franc. Marc. decis. 967. num. 3. & 4. Alter. loco cit. cap. 6. versic. est autem intelligenda.*

7 Quintus, quando excommunicatio superuenit post collationem, vel electionem factam, quia licet nondum sit effectuata tamen valet, *Rebuff. loc. cit. num. 74. Abb. in d. cap. primo, num. 8. de iudic. ibiq; Felin. num. 8. Dec. num. 44. in secunda lectura Rota dec. 534. nu. 10. par. 1. tom. 2. in recentior.*

8 Ratio est, quia, vt alias est, dictum licet excommunicatio reddat inhabilem ad obtinendum, tamen non priuat obtentis, *Abb. in cap. primo num. 24. de iudic. ibique Dec. num. 83. Rip. num. 78. Rom. sing. 303. Menoch. de arbitr. casu. 416. num. 52. & seq. Gonzal. in reg. 8. glos. 15. num. 101. Seraphin. in Segobien. 5. Iunii 1598.* Quare cauti Aduocati partes erunt, quando collatio contingerit impugnari tanquam excommunicato facta, vt concipi faciat Articulos, (si sic facti veritas se habeat) qualiter prouisus, aut electus erat excommunicatus de tempore collationis, vel electionis, alias probatio non erit conclusiua, *Archid. in cap. nullus 63. dist. Rebuff. loco cit. num. 74. & 75. & seq.* apud quem videat modum probandi excommunicationem, ad effectum, vt prouisus repellatur tanquam incapax. Et simul etiam animaduertere debebit vt probationes ad probandum excommunicationem sint plenariæ, & concludentissimæ, alias non sufficerent, cum agatur de poena, Rota in Tuden. beneficij 5. Aprilis, & 25. Iunii 1604. coram Penia, *& decis. 534. sub nu. 2. & decis. 602. nu. 3. par. 1. tom. 2. in recensior.*

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ communio cui denegatur, ecclesiastici prouentus subtrahuntur.*
2 *Excommunicationis originalis effectus est priuatio prouentuum.*
3 *Excommunicatus durante excommunicatione priuatur fructibus beneficii.*
4 *Excommunicatus si sit Episcopus priuatur fructibus Episcopatus.*
5 *Excommunicatus priuatur fructibus pensionis.*
6 *Excommunicatione durante quod soluendum erat pensionario cedit lucro titularis.*
7 *Excommunicatus priuatur distributionibus quotidianis.*
8 *Excommunicatus priuatur prouentibus qui veniunt causa ecclesiæ.*
9 *Excommunicatus priuatur administratione rerum Temporalium ecclesiæ.*
10 *Quiest extra ecclesiam nihil nomine ecclesiæ potest prouidere.*
11 *Excommunicatione pendente in beneficio excommunicati debet deputari Economus.*
12 *Excommunicatus non potest percipere fru-*

fructus nec exercere temporalia per vicarium.

13 *Pendente appellatione ab iniusta excommunicatione excommunicatus priuatur fructibus.*

14 *Excommunicatio non sumit vires a iustitia causæ, sed a potestate clauium.*

15 *Excommmunicatus post excommunicationem non recuperat neque fructus neque distributiones amissas.*

16 *Excommunicatio occulta priuat fructibus.*

17 *Excommmunicatus priuatur fructibus etiam quod non sit in mora petendi absolutionem.*

18 *Excommunicatus amittit fructus beneficii etiam si sit ad eius titulum ordinatus.*

19 *Excommunicatus amittit fructus etiam si ante excommunicationem fuerint assignati pro soluendo ære alieno.*

20 *Excommunicatio sola sufficit sine sententia ad hoc vt quis dicatur priuatus prouenientibus.*

21 *Excommunicato non potest iudex reseruare fructus in sententia.*

22 *Suspensus et depositus priuantur prouentibus beneficii.*

23 *Suspenso, & deposito si non habeant bona nec industriam vnde viuere possit subministratur de fructibus beneficii.*

24 *Suspensus, & depositus propter crimen, quantumcumque emendatus non recuperat pristinum statum.*

25 *Suspensus propter contumaciam a qua non resipiscit denegantur alimenta ex redditibus ecclesiasticis.*

26 *Excommunicato si per se non stet quo minus obtineat absolutionem, est subueniendus de reditibus ecclesiasticis.*

27 *Excommunicato deposito, & suspenso subuenitur in extrema necessitate ne fame pereat.*

28 *Excommunicatus obtinens beneficium cum clausula teq. absoluentes, priuatur fructibus.*

29 *Fructus percepti tempore excommunicationis, Depositionis, vel suspensionis non possunt teneri in conscientia.*

30 *Excommunicatio nulla non inducit priuationem prouentuum, nec ligat.*

31 *Excommunicato sunt restituendi prouentus detecta iniustitia excommunicationis.*

32 *Excommunicatus detecta iniustitia excommunicationis, debet repetere distributiones a Massa capituli.*

33 *Excommunicatus qui consueuerat interuenire quotidianis officiis priuatur distributionibus.*

34 *Infirmo qui ante infirmitatem non solebat interuenire Diuinis non debentur distributiones.*

35 *Excommunicatus iniuste si sit in mora petendi absolutionum, amittit distributiones, secus fructus.*

36 *Excommunicatus ex causæ ecclesiæ suæ an priuatur fructibus.*

37 *Excommunicatus putatiuus non priuatur prouentibus.*

38 *Excommunicatus hodie ex communi vsu priuatur distributionibus non autem fructibus.*

39 *Excommunicationem contemnens vel insordescens priuatur fructibus, & distributionibus.*

ARGVMENTVM.

An excommunicatus possit percipere prouentus beneficiorum Ecclesiasticorum.

CAP. XIV.

Vi denegatur ecclesiæ communio, prouentus ecclesiastici merito subtrahuntur, *cap. pastoralis, §. verum in fine de appell.* Ideoque clericus durante excommunicatione, prouentus non facit suos, *d. cap. pastoralis, §. verum in fine de appell. ibique Doct. communiter, & præsertim Bald. num. 17. & latius explicat Suarez tom. 5. lib. secundo disp. 13. sect.*

13.*sect.* 2. *numero* 4. Quod procedit siue excommunicatio sit ab homine, siue à iure lata, *Suarez loco cit. sub numero* 19.

2 Est enim priuatio prouentuum, originalis effectus excommunicationis, meraq; exequutio vt vtar verbis, *Bald. loco cit. quem ibi Doct.* pari consensu sequuntur, qui quidem effectus neq; potest a iudice impediri, idem *Bald. loco cit. nu.* 18.

Cum autem prouentum appellatio sit lata, & generalis, vt post alios late docent, *Mandos. in glos. facultatum, §. taxam, verb prouentus,* Gonzal. *in reg.* 8. *in prohem.* §. 7. *num.* 197. Ideo excommunicatus durante excommunicatione priuatur imprimis fructibus beneficii, *Doct. communiter in d.* §. *verum, & præsertim, Abb. num.* 17. *Dec. nu.* 9. *Franc. num.* 20. *Archid. in cap. ad hac* 32. *dist. Dec. in cap.* 1. *in* 8. *notab.*
3 *de iud. in* 2. *lectur.* Rip. *ibidem nu.* 127. *vbi testatur de communi, Bart.* Imol. *Castr. Alber. & Cuman. in l. inter quos* §. *damni, ff. de dam. infect. Soccin. in capitulo sacris num.* 109. *de sent. excom. Bellenz. de charit. subsid. quæst.* 33. *Gig. de pens. quæst.* 64. *Marant. in praxi par.* 6. *tit. de appell. nu.* 179. Franc. *Marc. decis.* 884. *num.* 1. *par.* 2. *num.* 1. *par.* 2. *Mandos. de sign. gratiæ tit. de absol. ab excom. in fine* Couar. *Var. resol. lib.* 3. *cap.* 13. *nu.* 8. *Guttierez can. quæst. lib.* 1. *cap.* 1. *nu.* 90. *& seq. Clar. in praxi lib.* 5. *q.* 37. *num.* 7. *Lancell. de attent. cap.* 12. *limit.* 2. *Paris. de resign. lib.* 4. *q.* 3. *nu.* 52. *Borgass. de irregul. par.* 6. *tit. qui sint effectus excomm. Nauar. in Manual. cap.* 25. *nu.* 124. *& cap.* 27. *nu.* 21. *Palud. in* 4. *sent. dist.* 18. *q.* 4. *ibiq;* *Gabr. q.* 2. *art.* 3. *Suarez tom.* 5. *disp.* 13. *sect.* 2. Alter. *de censur. tom.* 1. *lib.* 2. *disp.* 6. *cap.* 8. *& secundum hanc sæpe respondit Rota, & signanter decis.* 8. *num.* 10. *de sent. excom. in antiq; & apud Bignet. decis. vlt. num.* 7. *eod. tit. & apud Put. decis.* 280. *lib.* 1. *& apud, D. Thom. de Tanis dec.* 29. *& in Pacen. pensionis* 20. *Nouẽbris corã* Reuerendiss. *D. Archiep.* Lugdunen. *impressa per Far. tom.* 2. *Cons. dec.* 275. *& in Lacẽ. portionis prima* Februarii 1610. *corã* Reuerẽdiss. *Archiep. Attrebactẽ. impressa per eũdẽ eod. tom.* 2. *dec.* 280. & hæc est omniũ Theologorum, & Canonistarum sententia in Scholis, & foro probata, & sicuti receptissima sic verissima, quicquid aduersus eam fremat *Boschus Codecba in d. cap.* 1. *num.* 80. *de iud.* leuibus quibusdam Argumentis, quæ refutarem, nisi hoc facillimum esset cuilibet etiam mediocriter in iure versato.

4 Extenditur primo, vt procedat non solum in fructibus beneficiorum inferiorum, sed etiam in fructibus episcopatus, *Innoc. in cap.* 1. *de iud. Couar. variar. resolut. lib.* 3. *cap.* 13. *nu.* 8. *versic.* 12. *hinc Suarez d. sect.* 2. *nu.* 4.

5 Extenditur secundo, vt pari ratione excommunicatus priuetur fructibus pensionis, quia cum dispositio d. §. verum inducat priuationem prouentuum, vtiq. sub tali voce comprehenduntur omnes fructus, non solum naturales, & industriales, sed etiã artificiales, & sic fructus pensionis, *l. si vrbana, ff. de cond. indeb. l. deducta* §. *fin. ff. vsufr. Bald. in cap. cum M. de const.* & in specie hanc conclusionem firmant, *Suarez, et* Alter. *loco cit. ille sub num.* 21. *Iste pagin.* 247. *in princ. Garz. de benef. par.* 1. *c.* 5. *n.* 131. *et seq. et par.* 7. *cap.* 13. *num.* 114. *Rota apud Seraph. decis.* 1164. *num.* 2. *et in allegata pacen. pensionis* 20. *Nouembris* 1609. *coram* R. P. *D. Lugdunen.* subdens quod excommunicatione durante non potest excommunicatus agere ad fructus pensionis, neq. per viam manutensionis, & idem fuerat antea decisum in Valentina pensionis 31. *Ianuarii* 1600. *coram bo. me.* Litta. Adeo
6 quod durante excommunicatione quod erat soluendum pensionario, cedit lucro titularis, non secus ac si excommunicatus esset mortuus, cum tanquam talis censeatur, *Bald. in d. cap. pastoralis,* §. *verum num.* 20. *versic. idem de Nestorianis, pro quo est Test. in c. vnico in princ. ne sede vacante lib.* 6. ibi Episcopo mortuo, vel a beneficiorum collatione suspenso, in tãtũ vt titularis si

si soluerit ignoranter posset solutum repetere, si credimus, *Garziæ de beneficiis par. 1. cap. 5. num. 133. & iterum par. 7. c. 13. nu. 139.*

7 Extenditur Tertio, vt eadem & maiori ratione, excommunicatus priuetur etiam distributionibus quotidianis, tum quia distributiones veniunt appellatione prouentuum ecclesiasticorũ, vt est *Text. in extrau. vnica. vers.* Et quia non occurrit *de decim. & in specie Imola in d. cap. pastoralis, §. verum, quem sequitur* Franch. *num. 16. Duenuas in reg. 52. Fallent. 8. Didacus Perez ordinat. lib. 8. tit. 5. col. 2. Guttierez. Canon. quæst. lib. 1. c. 1. nu. 93. Cou. Var. Resol. lib. 3. cap. 13. sub num. 8. versic. duodecimo hinc; Alter. de censur. tom. 1. lib. 2. disp. 6. c. 8. pagina mihi* 246. *vers.* Respondeo ad dubitationem, *Monet. de distribut. quotid. par. 2. cap. 15. num.* 18. Tum etiam quod in omnibus casibus, in quibus amittuntur fructus, amittuntur etiam distributiones quotidianæ, licet non è contra, *cap. ad audientiam, & cap. de coetero de cler. non resid. cap. licet de præbend.*

8 Extenditur Quarto, vt priuetur omnibus, & quibuscunque redditibus, qui ex bonis ecclesiæ, vel causa ecclesiæ proueniunt, vt sunt decimæ, oblationes, etiam personales, nam & illæ continentur sub generali nomine prouentuum, *glos. in cap. Ad audientiam el 1. de ecclesi. ædific. ibique Abb. num.* 15. nec non, & mortuaria, & emolumenta sigilli, *Boer. dec. 224. num. 5. Guttierez consil. 8. num. 3. Alter. loco cit. pag. 247. in princip.*

9 Extenditur Quinto, vt priuetur etiam administratione rerum temporalium ecclesiæ, vt probat aperte *Text. in cap. veritatis, §. non igitur de dolo, & contum.* ibi, ea nihilominus in irritum reuocantes, quæ post inhibitionem Apostolicæ Sedis, seu facta suspensione de rebus ecclesię alienare præsumpserit, per quem *Test. ita scribunt, Abb. in d. cap. pastoralis, §. verum num. 18. Franch. ibidem num. 17. Dec. num. 22. & 28. Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 22. versic. 10. vbi Vgolin. de censur. tab. 2. c. 12. §. 1. sequitur eodem tract. lib. 2. eodem tract. lib. 2. cap. 5. nu. 31. Suar. loco cit. num. 6. Garz. de benef. par. 2. cap. 13. num. 115. Alter. loco cit.*

10 Et ratio est, quia qui est extra ecclesiam, nihil nomine ecclesiæ potest possidere, *cap. quo iure 8. distinc. cap. 2. & 3. 23. quæst. 7. cap. eos, & cap. præter hoc 32. dist.* Et hæc opinio procedit citra controuersiam in his, quæ sunt de collegio, vel corpore temporalium, *Butr. in d. §. verum col. fin. versic. ex his Concluditur,* Cæterum in his, quæ sunt proprii beneficii, idem Butrius loco cit. est in contraria sententia, nempe excommunicatum non priuari.

11 Retenta priori opinione, ex ea deducitur, quod pendente excommunicatione, in beneficio excommunicati debet deputari economus, seu vicarius generalis, *Abb. & Franch. locis Paulo ante citatis; Alex. de Neuo num.* 34.

12 Extenditur Sexto, vt excommunicatus neque possit percipere fructus, vel exercere temporalia per Vicarium, vel per Coadiutorem, *glos. in cap. 1. ad fidem de offic. Vicar. lib. 6. ibiq; Monach. num. 6. Prob. num. 3. & 4. & bene probat Gonzal. in reg. 8. glos. 5. §. 10. nu. 123. cum seqq. Garzia debent par. 4. cap. 5. num. 85. Rota in salamantina Coadiutoria 20. Iunii 1594. coram Penia.*

13 Extenditur Septimo, vt procedat etiamsi prætendat se excommunicatum per iniuriam, & iniustitiam, & propterea ab excommunicatione sit interposita appellatio, nam nihilominus appellatione pendente prædictis omnibus priuatur, ita probat *Test. in d. cap. pastoralis, §. verum, vbi hoc notaut, Abb. nu. 6. Franc. num. 4. et 16. Vgolin. loco cit. nu. 1. Monet. de distrib. quotid. par. 2. q. 15. nu. 19. Suarez d. sect. 2. ante num. 20.*

14 Ratio est, quia excommunicatio quamuis iniusta, tamen est vera excommunicatio, Illa enim non sumit vires à iustitia causę, sed à potestate clauium,

Gem.

Gem. per illum Test. in cap. Romana in vniuersitate ante num. tertium de sent. excom. lib. 6. ibiq; franch. num. 4. Abb. cum excommunicato num. 10. vers. Item quia *de rescrip.* quæ potestas residet in sola iudicis iurisdictione *Innoc. & Abb. ex parte de offic. iud. ord.*

15 Extenditur Octauo vt post absolutionem ab excommunicatione neque fructus, neque distributiones, neque Emolumenta recuperentur, quia iam sunt semel amissi; *Bal. in d. cap. pastoralis §. verum num. 20. Abb. ibidem num. 22. Franc. num. 21. Vgolin. loco cit. num. 1. Sayr. loco cit. num. 24. Suarez num. 20. Garz. d. cap. 13. nu. 106. & 107. vbi propterea improbat Nauar. contrarium asserentem cons. 54. de sent. excom. pro qua sententia facit optime Test. in l. 1. C. de re milit. lib. 12. vbi* miles captus ab hostibus regressus non recuperat donatiua temporis quo fuit apud hostes.

16 Extenditur Nono, vt procedat, etiam si excommunicatus non esset adhuc declaratus, nec esset alias notorius, quia nihilominus ad effectum vt priuetur prouentibus, sufficit excommunicato quamuis occulta, nam quod excommunicatio lateat, & ab alijs ignoretur non impedit effectum excommunicationis, quantum ad ipsum excommunicatu, *Innoc. in cap. cum dilectus num. 5. consuetud. Doct. communiter in d. §. verum, Suarez loco cit. num. 19. Guttierez; qui testatur de communi loco cit. num. 103.*

17 Extenditur Decimo, vt procedat etiam pro eo tempore, pro quo occulte excommunicatus conuenit simul cum alijs in Ecclesia, & interfuit *Diuinis, Monet. de distrib. quotid. par. 2. q. 15. num. 25.*

18 Extenditur Vndecimo, vt procedat, etiamsi excommunicatus non sit in mora petendi absolutionem, quia hæc priuatio non fundatur in mora, & negligentia petendi absolutionem, sed consideratur tanquam effectus manãs ab excommunicatione ob culpam inflictam, qui qui dem effectus tamdiu durat, quandiu durat causa, Ledesma in summa *par. 1. de excom. cap. 6. Tolet. in summa lib. 1. cap. 13. in vlt. effectu secundum nouissimam impressionem, Garz. loco cit. num. 93.*

Contrarium, nempe quod quando non stat per excommunicatum, quominus absolutionem consequatur, non amittat fructus, tenet *Siluest. in verb. Clericus el 4. quæst. 25. & in verb. excom. 3. n. 1. vers. 9. Armill. in verb. Clericus n. 28. Zecb. de casibus reseru. cas. 1. de excom. §. de male excommunicatis vers. 7. Vega in Summa cap. 36. cas. 2. Sayr. de censur. lib. 2. cap. 20. num. 29. Ludouic. Lopez tom. 2. cap. 18.* Hęc opinio & si ęquitate nitatur, prior tamen videtur verior, quia iniustitia Iudicis non tollit, quiã excommunicatio non operetur suum effectum, sed posset operari vt iudex faciat litem suam, & teneatur ad interesse, *argumento cap. sacro, vers. cunque de sent. excomm.*

19 Extenditur Decimosecundo, vt procedat etiam infructibus illius beneficij, ad cuius titulum excommunicatus fuit ordinatus, nam, vt supra dixi, priuatio est effectus manans ab ipsa excommunicatione, quæ respicit æqualiter omnia beneficia cuiusuis generis & qualitatis existant, et facit quod hæc dispositio procedit in excommunicato qui non habet aliud vnde viuat, *glos. in d. cap. pastoralis, § verum de appell. ibiq; Abb. num. 16. Sigismund. Scaccia de appell. lib. 3. cap. 2. q. 17. lim. 22. num. 10.* vbi quod in tali casu esset illi prouideri, ne *fame* periret.

20 Extenditur decimotertio, etiamsi fructus ante excommunicationem essent assignati creditoribus pro soluendo aere alieno iuxta dispositionem *cap. 2. de fideiussor. nam* hac assignatione non obstante, si excommunicetur, non facit fructus suos, non obstante præiudicio, quod infertur creditoribus, ita in facti contingentia respondit *Rota in mediolanen. fructum 20.*

Iunii

Iunii 1597. *coram 60. bo. me. Card. Pamphilio*, & hanc eandem probat *Garzia d. cap. 13. loco cit. num. 4. vers. 7. Moneta de distribut. quotid. par. 2. cap. 15. num. 30.*

21 Extenditur decimo quarto, siue in sententia sit facta priuatio prouentuum, siue non, quia sufficit sola excommunicatio ad hoc, vt in consequentiam dicatur priuatus prouentibus, *glos. in cap. præter 32. dist.* Innoc. *in cap. qualiter el 2. in fine de accusat. Host. in summa tit. de sent. excom. §. qui sit eius effectus, vers.* Item *quod num. 11. Specul tit. de suspens. & interd. in fine* Doct. *in d. cap. pastoralis §. verum & signanter Butr. num. 17. franc. nu. 15. & seq. Dec. num. 20. vers. in ea glossa Rebuff. in d. cap. postulasti sub num. 81. Ripa qui testatur de communi in cap. 1. num. 17. de iudic. Marant in specul. par. 6. rubr. de appell. num. 68. Vgolin. loco sæpe cit. num. 1. Suarez d. sect. 2. num. 4. & 5. Garz. qui testatur de communi d. cap. 13. num. 92. Guterez d. cap. 1. num. 94. Monet. loco cit. num. 21. Sigismund. Scaccia de appellat. lib. 3. c. 2. q. 17. lim. 22. n. 9.* Ex quo patet glosam *in d. §. verum, verb. subtrahuntur*, quam ibi sunt sequuti Doct. antiqui, vsque ad Io. Andr. inclusiue esse in hac parte communiter reprobatam, eiusque rationes non esse concludentes vt post alios ostendit *Suarez d. sect. 2. num. 4.*

22 Extenditur decimoquinto vt Iudex neque possit in sententia reseruare fructus excommunicato quia cum priuatio sit effectus originalis excommunicationis, vt supra dictum est, ex *Bal. in d. cap. pastoralis §. verum sub num. 17.* non potest iudex postquam pronunciauerit, quem excommunicatu impedire effectum ab excommunicatione resultantem, Nam, vt inquit Iurisconsultus in *l. 1. § calumniatoribus, vers. Nam vt Papinianus, facti quidem quæstio in arbitrio est iudicantis, pœna vero prosequtio non eius volũtati mãdatur, sed legis auctoritati reseruatur*, Nec debet iudex esse clementior lege, *vt in §. oportet Aut. de iudic.* per quæ iura hanc opinionem firmat, *Bald. in d. §. verum nu. 17. et 18.* vbi eam modificat, non procedere, quando fructus ecclesiæ essent tenues, ita vt non sufficerent duobus, quia tunc possunt excommunicato reseruari loco alimentorum, si aliud non haberet ex quo viuere posset.

23 Extenditur, Decimo sexto, vt procedat non solum in excommunicato, sed etiam in deposito, & suspenso, *Doctor communiter in d. §. verum, & signanter dec. num. 16. cum sequen. præpos. num. 29. Franc. Marc. decis. 884. parte 1. Bellenez de charit. subsid. q. 33. num. 5. cum aliis per Surd. in tract. de alimentis tit. 1. q. 82.* Est tamen inter suspensum, & depositum, & excommunicatum in hac materia aliqua differentia, nempe quia licet suspensus, & Depositus propter crimen priuetur fructibus, & prouentibus Ecclesiasticis, sicuti priuatur excommunicatus, nihilominus, si suspensus, & Depositus non habeat bona, nec industriam vnde viuere possit illi subministrantur alimenta de fructibus beneficii, quod quidem non est in excommunicato nisi fame periret, *c. cum Ventoniensis post med. de*
24 *elect. Franc. Marc. d. dec. 884. numero 29. glos. fin. in capitulo studeat 50. dist. et iterum in d. capitulo pastoralis, §. verum, verb. subtrahuntur, ibique Abb. num. 16. Franch. num. 13. et 14. Guttierez loco cit. nu. 100. vers. idem esset, alios refert. Surd. loco cit. num. 2. et 5. quibus adduntur, Guttirez Canonic. quæst. lib. 1. cap. 1. num. 96. Suar. d. sect. 2. num. 12. Garzia d. c. 13. nu. 98. et 99. Alter. de censur.* Estq. ratio diuersitatis in promptu, quia excom-
25 municatus potest sibi prouidere, petendo absolutionem, quam si non petat, non est dignus miseratione, quia videtur contemnere claues ecclesiæ, quod quidem non est in deposito, & suspenso propter crimen, quia quantuncunq. emendatus, non recuperat pristinum statum, vnde merito ecclesia prouidet illi de aliquo subsidio temporali, ne coga-

cogatur mendicare in opprobrium Clericatus, *test. vbi glos. fin. in d. cap. studeat 50. dist. glos. in d. §. verum in fine, ibiq; Io. Andr. Abb. & reliqui omnes.*

16 Ex quibus deducitur Primo, quod si quis sit suspensus propter contumaciam, a qua potest resipiscere, & non resipiscat, eidem etiam sicuti excommunicato eadem ratione alimenta ex redditibus Ecclesiasticis dari non debent, *Abb. in d. §. verum num. 16. vers. sed si propter contumaciam, Franc. in glos. num. Dec. num. 17. Præposit. num. 31. Guterez loco cit. num. 100.*

17 Et ex eadē ratione deducitur Secundo, quod si excommunicatus esset impeditus ex aliqua iusta causa, vt non possit absolutionem petere, vel petitam non obtinere, adeo vt per se non stet, vt ipsam obtineat, hoc quidem casu esset sibi de Ecclesiasticis redditibus subueniendum, *Io. de ligna. in clem. vt hi qui Diuinis §. 1. de æt. et qua. lit. quem refert, & sequitur ibi Card. q. 20. Dec. in d. §. verum num. 19. Felin. in sæpe alleg. cap. Apostolice num. 10. Siluest. in sum verb. Clericus 4. nu. 17. D. Anton. in tract. de excom. cap. 76. num. 16. Guterez d. cap. 1. num. 101.*

18 Indistincte vero excommunicato, vel suspenso, aut Deposito etiam ob contumaciam, existente in extrema necessitate prouidendum est, ne fame pereat, *glos. in d. §. verum in fine, quam Doct. communiter sequuntur*, prout de communi testatur *Dec. ibi n. 19. Borgass. de irreg.* eleemosina de præcepto, *nu. 13. Guterez tit. de effect. excom. vbi supra num. 102.*

19 Extenditur Decimo septimo, vt prædicta procedant etiam in fructibus, & prouentibus beneficij, quod excommunicatus obtinuit tempore quo erat excommunicatus, sed fuit illi facta collatio cum clausula, teque absoluentes, nam prædicta absolutio licet prosit ad effectum validitatis collationis, tamen non prodest, vt possit lucrari fructus ex *alleg. supra cap. 9. num. 6.*

30 Extenditur Decimo octauo, vt fructus, & prouētus percepti ab excōmunicato, Deposito, vel suspenso, tempore quo erat excommunicatus, Depositus, aut Suspensus, quamuis occultus non possint in conscientia authoritate propria retineri, neque per Iudicem relaxari, nisi secundum distinctionem traditam per *Suarez d. sect. 2. à num. 7. vsque ad num. 19.*

31 Principalis Conclusio limitatur Primo, vt procedat, quando excommunicatio est ualida, secus si esset aliqua ratione nulla, tunc enim non ligat, *cap. diuersitatem de concess. præben. glos. in verb. subtrahuntur, vers. Sed nunquid Felin. in cap. apostolicæ 12. de except. & consequenter non potest operari effectum excommunicationis, & sic inducere priuationem prouentuum, Abb. in d. §. uerum num. 16. ibiq;* Dec. *nu. 16. Præposit. in cap. præter hoc num. 9. 32. dist. ict. Franc. Marc. decis. 884. num. 6. par. Couaru. d. §. 7. num. 5. Nauar. in cap. cum cōtingat in 2. remed. num. 3. de rescript. Rota in Calaguritana fructuum 24. Ianuarii 1586. coram Bubalo, & in Salamantina censurarum 11. Iunii 1594. coram Corduba, & apud Seraphin. decis. 1098. num. quarto, Suarez d. sect. secundo sub num. 19. vers. Quocirca, subdens hoc procedere, etiamsi alioqui sententia excommunicationis in iusta.* Est verum quod onus dicendi de nullitate censurarum incumbit excommunicato, vsque adeo, vt quatenus velit de illa docere teneatur transportare processum, *Rota apud Seraph. decis. 1164.*

32 Limitatur Secundo, vt licet excommunicatus iniuste priuetur prouentibus, vt supra *dictum* in sexta extensione, tamen vbi erit detecta Iniustitia excommunicationis, prouentus sunt illi restituendi Ita probat *Test. in cap. super causa 2. q. 4.* ibi tunc durante iniustitia sine omni controuersia Præsbyter quecumque ob hoc iniustæ amiserit, ac sacerdotium accipiat, & integra beneficia, ibique hoc tenet expresse *glos. in uerb. beneficia, et Gemin. in glos. fin. et iterum glos. in d. §. uerum uerb.*

verb. subtrahuntur, vbi Bald. num. 20. *Abb. num.* 6. Imola *num.* 9. *in fine ver. in ea glos.* Dec. *num.* 14. *Franch. num.* 21. *Præpos. num.* 27. *Alexander de Neuo num.* 39. *vers. Aduerte, Felin. in cap. Apostolice num.* 12. *de except. Co. uar. loco cit.* Lancellot. *de attent. cap.* 12. *limit.* 22. *num.* 5. & 6. *Guterez Canonici quæst. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 135. *Copul. de fruct. cap.* 5. *Surd. de alim. tit.* 1. *q.* 82. *num.* 14. *Rota apud Thom. de Tanis dec. s.* 26. & *in d. Salamantina cẽsurarum prima* Iunii 1594. *coram* Corduba. Et hæc quidem procedunt non solum in prouentibus, qui consistunt in veris fructibus, sed etiam in quotidianis distributionibus, quæ sibi debent restitui perinde, ac si excommunicatus fuisset presens in ecclesia, & interfuisset Diuinis, vt fatentur Doctores proxime allegati, & præsertim *Guterez num.* 137. Est verum quod hæc recuperatio fiet per viam Iustitiæ principaliter querelando, non autem per viam attentatorum, quia quamuis à sententia excommunicationis sit interposita appellatio, tamen illa non suspendit, & sic nouatio fuit legitima, *Butr.* Imol. & *Præp. s. in d.* §. *verum in glos. fin. Lancell. loco cit. num.* 4. *Alex. de Neuo num.* 39. *vers. Aduert. Gutierez. d. c.* 1. *n.* 136. Difficultas est a quibus sunt restituendæ quotidianæ distributiones in casu in quo veniant, restituendæ? Vgolin. loco sæpe citato num. 4. arbitratur non esse restituendas ab illis quibus accreuerunt, sed ab eo, qui fuit auctor iniustæ excommunicationis, & hoc idem affirmant *Sayr. de censur lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 27.

33 *Suarez d. sect.* 2. *num.* 25. Contrariũ & rectius mea sentẽtia scribit *Guterez d. lib.* 1. *num.* 136. *Garzia d. cap.* 13. *num.* 120. *cum seq.* existimans vindicandas esse à Capitulo, vel massa communi, cui accreuerunt. Nam cum excommunicatio sit causa, & radix, ex qua oritur priuatio tanquã cõsequens necessarium, *Bal. in d. cap. pastoralis* §. *verum num.* 20. *vtiq;* quando excommunicatio detegitur iniusta, reducitur ad non causam, & consequenter potest in iuste excommunicatus repetere à capitulo distributiones, non secus ac repetere posset rem propriam quę deuenisset ad manus Capituli sine causa, *l. si & me, Titium, ff. si cert. pet. Rota in Hispalen. quinctorum* 27. *Nouembris* 1617. *coram R. P. D. Dunozetto*, vbi Capitulum fuit condemnatum ad restituendum fructus perceptos pro fabrica ex causa vacationis, propterea quod fuit declaratum nullam ad fuisse vacationem.

Prudenter ergo aget Capitulum, si pendente quæstione super iustitia, vel iniustitia censuræ, distributiones excommunicato contingentes conseruabit ad hoc, vt negotio terminato vel eas excommunicato tradat, vel diuidat inter Capitulares, vt admonet *Guterez loco cit. num.* 136.

34 Declaratur hæc Secunda limitatio dupliciter, primo vt procedat in excõmunicato qui ante excommunicationem consueuerat interesse Diuinis, & quotidianas distributiones lucrari, tũc enim excommunicatio est causa, vt illis careat, secus si nõ cõsueuisset Diuinis interesse, tum quia tunc nõ est quid imputet excommunicationi tum etiã quia si illa perciperet excommunicatus fieret melioris conditionis quam non excommunicatus, *Felin. in cap. Apostolicæ num.* 13. *de except. Couar. in d. cap.* 3. *sub num.* 8. *Guterez loco cit. sub. n.* 137. *vers cuius opinio Suarez d. sect.* 2. *sub n.* 20. *ver. vbi addit.*

35 Simile est in Infirmo, cui quamuis debeantur distributiones, *vt in cap. vnico de Cler. non resid. in fine vers. qui vero lib.* 6. *etiam si* propria culpa in morbum inciderit, *Couar. d. cap.* 13. *num.* 8. *vers.* 7. *quotidianæ*, tamen si ante infirmitatem non solebat interesse Diuinis, illi quidem non debentur distributiones, Doctores communiter in *cap. Ad audientiam de Cler. non resid Felin. in d. cap. Apostolicæ num.* 12. *de except. Couar. loco cit. Guterez d. cap.* 1. *num.* 138.

36 Declaratur Secundo, ne procedat quando

quãdo excommunicatus esset in mora petendi absolutionem, quia pro eo tempore, pro quo mora considerari potest, non recuperat, neque distributiones neque fructus, *Bogass. de irreg. tit. qui sint excom. effectus*, *num.* 17. *Gutterez loco cit.* 13. *in fine Vgolin. & Sayr. locis cit. ille num.4.hic num.* 25. Hæc declaratio siquidem intelligatur respectu distributionum quotidianarum, procedit sine Contradictore, quia sicuti illas non lucraretur, si non interesset Diuinis, pari ratione non lucratur, quando negligit absolutionem petere, nam tunc negligentia sua est causa immediata amissionis. Si vero intelligitur respectu fructuum, tunc contrarium tenet. *Garz.d.cap.* 13. *nu.* 124. *cuius* opinio mihi verior videtur, propterea quod fructuum priuatio in tali casu, aut desumitur ex potentia excommunicationis, aut ex negligentia. Excommunicatio quando est iniusta non habet vim priuationis ex allegatis supra in secunda limitatione Ergo tota reducitur ad negligentiam petendi absoluti onem; Atego nullibi reperio quod simplex negligentia inducat priuationem fructuum.

37 Tertio limitari solet, ne procedat in excõmunicato ex causa Ecclesiæ suæ Is.n. nõ priuatur neq; distributionibus neque alijs ecclesiasticis prouentibus, vt censet *Guterez loco cit. num.* 142. *subdens n.* 147. *cũ seq.* subdẽs hoc idẽ procedere in prouisore, seu Vicario episcopi, seu Capituli Sede vacante, vel alio Iudice Apostolico si sit excommunicatus ex causa offitij sui. Mouetur ad id dicendum, Primo quia hic patitur pro vtilitate, & defensione Iurium ecclesiæ existimans eam iustã fouere causam, vnde nõ debet ipsius ecclesiæ fructibus priuari, ad eius exẽplum qui patitur molestias, & damnũ pro amico, cui iustum, & æquum est, vt ab eodem amico damna rependantur.

Sed hoc Argumentum est in qualibet sui parte falsum, si quidem in prima supponit, quod priuatio fructuum contingat ratione illius ecclesiæ particularis, cuius negotium gerit, quod est falsum, quia, vt sæpe dictum est, prouenit tanquam effectus nascens ab ipsa excommunicatione, quæ cum separet excommunicatu ab ecclesia vniuersali, ex late deductis in capite primo huius libri, parum refert, quod gerat negotium vnius ecclesiæ, hoc enim non facit quin sit excommunicatus etiam respectu illius ecclesiæ, cuius negotium gerit, quia excommunicatus quo ad vnã ecclesiã censetur excommunicatus quo ad omnes, *c. quis quis* 4. *q.* 5. In secunda eius parte supponit etiam falsum, quia nullibi probatur, quod patiens damnum pro amico, teneatur amicus ad eius emendam. Secundo mouetur à simili, nam clerici accedentes ad Sedem Apostolicam pro negotijs suarum ecclesiarum lucrantur fructus, *cap. cum deceat* 30. *de elect. lib.* 6. *ibiq; glos. & Doct.* ergo eadem ratione debet eos lucrari excommunicatus ex causa ecclesię.

Hoc etiam Argumentum non concludit, quia dispar est ratio absentis ex causa ecclesiæ, & excommunicati ex causa ecclesiæ, siquidem excommunicatus ex causa ecclesiæ, vt supra dictum est, separatur à corpore vniuersali ecclesiæ, quod quidem operatur per necessarium consequens, ne possit fructus percipere, quæ ratio non militat in absente, & propterea mirum non est, si adest diuersa iuris dispositio, *l. Papin. ff. de minor.* Cessantibus ergo Argumentis adductis per Guterez ego sum in contraria sententia eadem ratione qua vsus sum in diluendis contrarii Argumentis.

38 Quarto limitatur, ne procedat in excommunicato putatiuo, qui vere, & realiter non est excommunicatus, nam in hac materia inspicitur veritas, non opinio Argumento *Test. in cap. propo. suit de cler. excom. ministr. Rebuff. in sepe allegato cap. pustulastis num.* 65. *Suarez d.sect.* 2. *sub num.* 19.

39 Quinto limitatur vt hodie de communi consuetudine excommunicatus so-

soleat priuari distributionibus tantum non autem fructibus, *Rebuff. in d.cap. postulasti sub nu. 84. in fine de cler.ex. com. ministr. quem sequuntur Vgolin. d. c. 12. in fine, Suarez d. sect. 2. ad finem Garzia d. cap. 13. num. 128. & seq. subdentes quod cum priuatio fructuum in excommunicato sit de iure positiuo, dubio procul aduersus illud valet consuetudo. Ego autem non audeo de hac communi consuetudine attestari, propterea quod Rota in causa Mediolanen. fructuum 20. Iunii 1597. coram bo.me. Illustrissimo Cardinali Pamphilio* contra Excommunicatum non parentem dedit declaratoriam etiam respectu fructuum, non obstante quod illi essent Creditoribus assignati. In locis tamen, in quibus talis consuetudo probabitur, vera mihi videtur opinio *Garziæ loco cit. num.* 131. existimantis non teneri excommunicatos restituere fructus perceptos de tempore excommunicationis, neque in foro fori, neque in foro poli, quicquid in contrarium scripserit *Moneta de distr. quotid. par. 2. q. 15. sub num. 31.* cum consuetudo sit altera lex, quæ iustum præbet titulum, *Can. consuetudo 1. q. 1. l. de quibus ff. de legib.*

Addit idem Garz. & recte, neque iudicem hac consuetudine stante posse per sententiam, etiam ad partis instantiam, priuare excommunicatum fructibus beneficii, quia si ex consuetudine illi remittantur, non potest iudex imponere poenam quam consuetudo remittit. Quod sane est intelligendum, dummodo excommunicationem non contemnat, vel in ea non insordescat, nam in tali casu potest priuari non solum fructibus, sed etiam beneficiis iuxta ea, quæ late dixi supra nu....

SVMMARIVM.

1 *Excommunicato habente Coadiutorem fructus applicantur coadiutori.*

2 *Excommunicati fructus prouenientes, ex distributionibus quotidianis applicantur fabricæ ecclesiæ vel alio loco pio.*

3 *Excommunicati distributiones quæ solent dari seruientibus in ecclesia applicantur interessentibus.*

4 *Fructus quibus onera debent applicari oneribus stante excommunicatione aliàs in vtilitatem ecclesiæ.*

5 *De fructibus excommunicati debent solui seruitia Capellanorum, & substitutorum ad seruitium ecclesiæ.*

ARGVMENTVM.

Cui sint applicandi prouentus, quibus priuatur excommunicatus, vel suspensus, aut Depositus excommunicatione, suspensione, vel depositione pendente.

CAP. XV.

QVamuis *Doct. cōmuniter in cap. pastoralis, §. verum*, affirment esse applicādos in vtilitatem ecclesiæ, nihilominus facilioris doctrinæ gratia, aliqui sunt distinguendi casus. Primus quando excommunicatus
1 habet coadiutorem, & tunc fructus illi applicantur, vt in facti contingentia respondit, *Rota in Salamantina coadiutorie 9. Iunii 1599. coram Penia.*

Quod crederem procedere siue fructus sint, coadiutori assignati pro congrua siue non, dummodo versemur in coadiutore cum futura successione, quia coadiuto demedio sublato per excommunicatum, coadiutor habetur ac si nullus adesset coadiutus.

Secundus quādo agitur de prouentibus cōsistētibus in distributionibus quotidianis, quę dātur Dignitatibus, vel personatibus ratione certi seruitii in eccle-
2 sia Cathedrali, vel collegiata; & tunc applicantur fabricæ ecclesiæ quatenus indigeat, aut alteri pio loco arbitrio ordinarii iuxta decretum, *Sacri Concilii*

Tri.

Tridentini Seß.22. c.3.de Reform. Guterez *d.c.1.nu.106.*

3 Tertius est casus, quando agitur de distributionibus, quæ dantur indifferenter inseruientibus in ecclesia, & tunc applicantur coeteris interessentibus iuxta rationabilem ecclesię consuetudinem, *vt in cap. vnico de cleric. non resid. lib.6.* cuius dispositio est innouata per *Concil. Trid. Seß. 24. cap. 12. §. Distributiones, glos. in clem. 2. verb. suspensos de vit. & honest. cler. & in clem. vt hi bi §. 1. verb. dimidia de et. & qualit. Felin. in cap. Apostolicæ sub num.12. de except. Dec. in d. cap. pastoralis, §. verum sub num. 21. Couar. Var. Resol. cap. 13. nu. 7. Guterez d. cap. 1. num. 106.*

4 Quartus est casus, quando agitur de fructibus, & tunc si quidem beneficio quod obtinet excommunicatus nulla incumbunt onera, fructus applicantur in vtilitatem ecclesiæ, *d. cap. pastoralis, §. verum*, Si vero beneficio cohærent aliqua onera propria, seu necessaria, in primis sunt ad hoc deputandi, ne ecclesia propter Rectoris excommunicationem debitis fraudetur obsequiis, vt recte probat *Test. in c. per. uenit 28. de appell. & in c. de cler. non resid.*

5 Vnde deducitur primo, quod seruitia cappellanorum, & substitutorum ad seruitium ecclesiæ, nec non, & alia ad vsum ecclesiæ necessaria, debent solui de fructibus, quos amisit excommunicatus, *Borgaß. de irregular. tit qui sint excom. effect. nu. 18. Guterez d. cap. 1. nu. 105. & 126. Suarez 2. num. 24.*

Deducitur secundo, hoc idem esse dicendum de charitatiuo subsidio, & in hoc casu procedunt deducta per *Bellenez de charit. subsid. q. 33. Gig. de pens. q. 64. num. 9.* nec non, & in decimis Papalibus, vel ob publicam aliquam necessitatem impositis, vt censet, & recte *Suarez d. sect. 2. sub nu. 24. versic Tandem idem.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus nulliter, vel per iniustitiam soluit pensionem de beneficio.*
2 *Excommunicatus quo ad onera habetur pro non excommunicato.*
3 *Excommunicatus non debet reportare emolumentum de propria malitia.*
4 *Nobilis priuatus nobilitate tenetur ad onera nobilium.*
5 *Bartolus in l. inter quos 39. §. damni ff. de damn. inf. explicatur.*
6 *Excommunicatus si non percipit fructus propria negligentia tenetur soluere pensionem alias non.*
7 *Collectæ onus non pertinet ad venditorem descriptum in extimo sed ad emptorem qui percipit fructus.*
8 *Excommunicatus non potest eligi iudex neq. ecclesiasticus neq. secularis.*
9 *Excommunicatus nequit exercere iurisdictionem etiam si sibi sit delatā iure successionis aut Primogenituræ.*

ARGVMENTVM.

An pensio imposita beneficiis, pēdente excommunicatione beneficiati sit soluenda de fructibus beneficij, An vero de bonis proprijs excommunicati.

CAP. XVI.

Vo sunt consideran di casus. Primus, si quærimus in excommunicato nul-
1 liter, & in hoc nulla potest adesse dubitatio, propterea quod, vt supra dixi in precedenti capite in prima limitatione excommunicatio nulla non priuat fructuum perceptione, & consequenter excommunicatus percipit fructus, de quibus tenetur soluere pensionem.

Hoc idem dicendum de excommunicato per iniuriā, & iniustitiā, quia cū vt supra dictum est, recuperet non so-

lum fructus, sed etiam distributiones, & integros prouentus etiam personales potest de illis soluere, vt in specie tenet, *Guterez d.cap. 1.nu.125.versic. hoc tamen*, Quid dicendum si non possent recuperari, vel propter impotentiam debitoris, vel quia forte per negligentiam sint amissi, articulus est dubius, ad cuius resolutionem vide *notata per Bal. in d.cap.pastoralis §. verum sub num. 20. vers. Alii dicunt.*

Secundus est casus, quando excommunicatio fuit iusta, adeo quod excommunicatus realiter, & cum effectu caruit prouentibus, & tunc An teneatur soluere pensionem, tres sunt ad incem contrariæ sententiæ.

Prima, quod quamuis excommunicatus prouentibus caruerit, nihilominus teneatur ad solutionem pensionis de proprio, quam fuso calamo probare nititur, *Gig. de pens. q. 64. quem sequitur Alter. de censur. tom. 1. lib. 2. disp. 6.c.9.pag. 248.*

2 Ducitur Primo, quod excommunicatus, quo ad onera subeunda, habetur pro non excommunicato *vt in cap. si vere 34. de sent. excom. & in c. intelleximus de iudic.* Verum hoc Argumentũ parũ vrget, quia prædicta iura expresse loquuntur in oneribus incumbentibus ex obligatione camerali, ad quæ excommunicatus tenetur, quia si
3 excommunicatio dissolueret propriã obligationem, excommunicatus emolumentum reportaret de malitia sua, quod fieri non debet, *c. intelleximus de iudic.* & late probat *Roman. consil. 73. circa primum nu. 3. vers. hac autem & nu. 4. cum seq.*

4 Secundo Ducitur a simili, si quidem videmus quod si nobilis priuetur nobilitate, tenetur tamen ad quæ tenentur nobiles, etiam post priuationem, *Bal. post Din. in l. si quis solidum ff. de hered. inst.* nec non, & quia excommunicatus tenetur recitare officium, *Card. in clem. 1. in 6. opposit. de reg. iur.* Sed hæc quidem, & alia in hac re probanda allata per Gigantem tantum concludunt in onere, & obligatione personali, & ideo ab eo non bene infertur ad onus soluendi pensionem, quod est reale, cum debeatur de fructibus, qui sunt pro pensione obligati; *Rom. d. cons. 73. nu. 4. & seq.* Demum hoc idem probare nititur *ex Bart. in l. inter quos 39. §. damni ff. de dam. infect.* vbi ait, quod sacerdotes vltramontani, qui sũt excommunicati fructus beneficiorum non percipiunt, tenentur tamen censum soluere, si sua culpa sint excommunicati. Sed certe *Bar.* hoc non dicit, sed distinguit, et in eius distinctione contrariam probat sententiam, inquit enim, quod aut Bannitus, vel excommunicatus nõ percipit fructus, eo quia non retinet possessionem, ex quo possessiones deuenerunt in fiscum, & tunc non tenetur soluere, sed tenetur soluere fiscus, qui res habet, aut non percipit culpa sua, & tunc tenetur.

Vnde patet quod mens. Bart. vsque adeo non opitulatur Giganti, quod quinimo illum validissime oppugnat, & dum inquit, quod tenetur quando non percipit culpa sua non intelligit de culpa in ordine ad excommunicationem, sed de culpa, siue negligentia in nõ percipiendis fructibus, alias Bar. esset sibi contrarius in primo, & secundo capite distinctionis, & latius patebit ex infra allegandis, & præsertim ex *Soccino consil. 217. col. 2. versic. 11. confirmatur lib. 2.* qui in hunc sensum allegat Bart. Contrariam proinde sententiam aduersus tenent *Vgol. de cens. tab 2. c. 12. vers. quare pensionarii, Cou. d.c.13. sub n.8. vers. 12. hinc in fine Didacus Perez li. 8. ordinamẽti in l. 1. tit. 5. Suar. d. sect. 2. sub nu. 24. versic. neque enim probo.* Nituntur hac sola ratione, quia cum non perceperint fructus, non tenentur, ad onera, *Bar. in d. §. damni.*

Tertiam opinionem attulit, *Guterez loc. cit. sub. nu. 125. vers. quid tenendum,* qui existimauit posse opiniones foedere distinctionis conciliari, vt ibi per eum, nam cum eius opinio mihi non probetur, ideo eam referre non curo.

Arbi-

6 Arbitror ergo in hac controuersia duplicem posse considerari casum, primum quando excommunicatus non percepit fructus, eo quia stante excommunicatione ab alio fuerunt percepti, & tunc ille, qui fructus percepit, tenetur soluere pensionem; Alter est casus quando excommunicatus non percepit fructus ex causa absentię, vel ex negligentia sua, & tunc tenerur soluere pensionem, etiam de proprio, quia non percepit culpa sua, scilicet ex negligentia sua, quæ alteri obesse nō debet. hāc distinctionē probat *Bart. in d. §. dam. ff. de dam. infect.* quē in hūc sensum sequuntur ibi *Cuman. nu. 4. Imol. ibidem in finalibus verbis, Alber. num. 3. Roman. d. consil. 73. Dec. cons. 156. col. 2.*

7 Comprobatur ex *Bal. in l. si negotium C. de negot. gest.* vbi concludit, quo onus collectæ, quæ imponitur pro bonis, non pertinet ad venditorem descriptum in extimo, sed ad emptorem, qui habet fructus, & *Bald.* sequuntur *Dec. loco cit. Goza d. consil. 83. nu. 2.* His omnibus persolutis reliqui fructus sunt applicandi in vtilitatem ecclesiæ, iuxta, *glos. & Doct. in d. cap. pastoralis §. verum de appell.* Quid aut intelligatur pro ecclesiæ vtilitate, & quomodo, & à quo sit facienda ista applicatio, *Suarez d. sect. 2. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus non potest eligi in iudicem neque assumi ad dignitatem cui annexa est iurisdictio.*

2 *Excommunicato sunt interdicta omnia illa quibus potest diueniri ad iurisdictionem.*

3 *Excommunicatus non potest eligi in iudicem neque ordinarium neque delegatum.*

4 *Excommunicati electio in iudicem vel dignitatem cui annexa est iurisdictio est nulla.*

5 *Excommunicati electio in iudicem vel dignitatem secularem est nulla.*

6 *Actus factus satis inualidatur per prohibitionem legis absque eo quod dixerit irritum esse.*

7 *Excommunicatus, etiam politicè non debet eligi in iudicem.*

8 *Excommunicato per viam successionis, seu primogenituræ defertur iurisdictio.*

9 *Excommunicato potest transferri iurisdictio cum vniuersitate bonorum.*

10 *Excommunicatione durante iudex iam electus priuatur exercitio iurisdictionis.*

11 *Excommunicatio suspendit iurisdictionem iudicis Vicarii, & omnium ab eo deputatorum.*

ARGVMENTVM.

Excommunicatus non potest eligi iudex neque ecclesiasticus, neque secularis, & electus nequit exercere iurisdictionem etiamsi sibi sit delata iure successionis aut primogenituræ.

CAP. XVII.

1 Excommunicatum non posse eligi in iudicem, neque assumi ad aliam dignitatem, cui sit annexa iurisdictio docemur *ex cap. venerabilem de elect. ibique Butr. num. 12. & 13. Abb. nu. 11. Card. in cap. perpendimus in 4. opposit. de sent. excom. Socc. in cap. sacris num. 240. de sent. excom. Boich. in cap. dilecti, num. 6. de except. Tiraquell. de retract. consang. §. 1. glos. 9. num. 271. versic. Quod, & in dignitatibus, Suar. tom. 5. disput. 16. sect. 2.*

2 Ratio est, quia cum excommunicato sit interdictum exercitium iurisdictionis, *cap. intelleximus de iudic. c. ad probandum de sent. & re iud.* vtique ex necessario antecedenti videntur interdicta omnia illa, ex quibus ad tale exercitium potest deueniri, *l. 2. ff. de iurisdic. omn. iud. l. oratio ff. de sponsal. cap. finali de cler. excom. ministr. cap. super his de accusat. Iacob. Butrigar. in l. indebitum ff. de condit. indeb.*

deb. et in specie Socc. in d. c. sacris n. 241.

3 Extenditur primo, vt procedat siue iudex sit ordinarius, siue delegatus, *d. cap. ad probandum*, ibi vnus ex delegatis, *de sent. et re iudic. & ibi Abb. nu. 2. Vant. de nullit. ex defect. iurisd. num. 61. Socc. in c. sacris sub nu. 280.* vbi quod non acquirit iurisdictionem neq. in habitu, neq. in actu.

4 Extenditur secundo, vt si excommunicatus eligatur in iudicem, vel dignitatem, cui sit annexa iurisdictio, electio sit nulla ipso iure, *glos. in cap. venerabilem, verb. electus de elect. ibique Butr. num. 14. Abb. nu. 11. & iterum glos. in c. 1. verb. recipiunt de offic. Vicar. lib. 6. Socc. in cap. Sacris num. 240. de sent. excom. & num. 277. vers. intelligendo.* Hæc secunda extensio, si loquamur de electione in iudicem, siue Dignitatem ecclesiasticam procedit sine difficultate. Quinimo si iurisdictio, ad quam deputatur, debet exercere ecclesiastica sacramenta, erit nulla etiamsi esset excommunicatus ex communicatione minori, vt tradit *Socc. in d. c sacris sub nu. 239. vers. Aut ex iurisdictione ad quam.*

5 Si vero loquamur de electione in iudicem, siue dignitatem secularem, tunc licet *glo. Butr. et Abb. locis cit.* cæterique communiter arbitrentur conclusionem habere locum etiam in electo ad dignitatem secularem, nihilominus *Suarez d. sect. 2.* putat, quod in tali casu electio non sit nulla ipso iure, sed magis veniat infirmanda per sententiam, propterea quia (vt ipse inquit) nullum adest argumentum sufficiens ad asserendum talem electionem esse nullam ipso iure, quia iura quæ prohibent excommunicatum eligi non habent decretum irritans, & consequenter non magis probant esse irritam, quam esse irritandam.

6 Quo non obstante, a communi sententia recedendum non est, quia vbi lex prohibet substantiam actus, tunc sola prohibitio sufficit ad inualidandum actum, etiamsi lex specialiter non dixerit inutile esse debere quod gestum erit, *cap. quæ contra de regul. iur. lib. 6. l. non dubium, §. ad omnes C. de legib. ibiq. Bald. num. 15. versic. Petrus dicit*, Cum ergo habeamus textum apertum in dicto *cap. venerabilem de elect.* prohibentem excommunicatum eligi in dignitatem secularē, ista sola prohibitio sufficit ad reddendum

7 actū nullū ipso iure. Præterea quāuis eligi in iudicem, & ferre sententiam in iudicio sæculari, sit actio mere temporalis, quæ est introducta iure gentium in omni Republica tam fideli quam infideli, politicè instituta, & ob id non videatur de per se pertinere ad ecclesiasticam potestatem, nihilominus etiā politicè conuenit ne excommunicatus possit in iudicem eligi, tum quia politicè non conuenit, vt existens extra ecclesiam adipiscatur potestatem in ecclesia, *l. fin. C. de iudæis*. Tum etiam quia hoc fieri non potest citra communionem, quæ etiā politice est deneganda excommunicato, si quidem *Plato lib. 9. de leg.* sacris priuatum iubet communione priuari, & si ex liberis cum eo communicauerit, præcipit illum neque in templum ingredi, neq. in forum, neq. in Vrbem, antequam purgetur. Hæc secunda extensio limitatur, vt procedat in iurisdictione, quę tribuitur per viam electionis, aut collationis, secus, si deferatur alia via, quia cessante electione, vel collatione, potest excommunicatus adipisci iurisdictionem, quamuis excommunicatione durante careat exercitio, *Suarez d. sect 2. num. 6.* Vnde deducitur, quod si iurisdictio de-

8 feratur per viā successionis, illa acquiritur etiam excōmunicato, *Suarez loco cit.* excommunicatio enim non priuat iure succedendi, iuxta *trad. in cap: cum inter de except.* Hoc idem erit multo magis dicendum si deferatur iure primogenituræ, aut fideicommissi, aut ex successione ascendentium: hæc enim habent ius radicatum de præterito, adeo vt non videatur noua acquisitio, *l. in suis cum ibi trad. ff. de lib. & et posthum. l. in suis, ff. de suis*

et

& legit. l. 1. §. qui sunt in potestate, ff. si quis omissa causa testamenti §. sui inst. de hered. qualit. & differentia, & in specie Suarez loco cit.

Idem pariter erit, si iurisdictio transferatur per viam contractus, nam excommunicatus contrahere non prohibetur, vt infra dicetur latius hoc eodem

9 dem libro *cap.* 57. Idque multo magis si transferatur cum vniuersitate bonorum, quibus sit annexa iurisdictio, ad exemplum iurispatronatus, quod licet nequeat transferri titulo particulari venditionis, tamen transfertur cum vniuersitate bonorum, *cap. cum secu. lum, & cap. ex litteris, & vtrobique Doct. de iurepatr. glos. in cap. de iure verb. vendi eodem titulo, Bald. consil. 1. lib. 3. Dec. consil. 127. sub num. 1. & secundo Couar. Variar. Resol. lib. 1. cap. 13. num. 4. & cap. 18. sub numero 7. versic. quarto constat, Rota in Neapolitana iurispatronatus 11. Maii 1592. coram Illustrissimo Arrigonio, & apud Mantic. decis. 140. num. 11. vbi quod procedit etiam si vniuersitas sit data in dotem.*

Procedit pariter etiamsi vniuersitas consisteret in solo dominio vtili, *d. cap. ex litteris, ubi notatur de iurepatr.* ac etiam si consisteret in solo vsufructu bonorum, *Lambert. de iurepatr. lib. 1. par. 2. q. 10. art. 3. in fine Mantica loco cit. num. 13.*

10 Extenditur tertio, principalis conclusio, vt excommunicatus non solum nequeat eligi iudex, vel adipisci per electionem dignitatem, cui sit annexa iurisdictio, sed etiam si postquam fuerit iudex electus incidat in excommunicationem, licet non priuetur iurisdictione ante excommunicationem quæsita, tamen excommunicatione durante est priuatus exercitio iurisdictionis, *cap. intelleximus de iudic. cap. ad probandum de sent. & re iudic. cap. decernimus de sent. excom. lib. 6. c. 1. de offic. Vicar. eodem lib. c. aperte, & c. miramur, & c. ait Celestinus 24. q. 1.*

11 Extenditur Quarto, vt iudex excommunicatus antequam absoluatur, neque possit exercere iurisdictionem per Vicarium, seu alium ab eo deputatum, nam excommunicatio in persona iudicis suspendit nedum iurisdictionem ipsius, sed etiam Vicarii, & omnium, qui ab eo iurisdictionem recipiũt, *d. c. 1. §. ea tamen de offic Vicar. lib. 6. ibique glos. in verb. ipsius officialis, Anchar. num. 2. Franch. nu. 3. glos. in clem. final. verb. contestata, ibiq. Imol. et Card. de procurat. Innoc. in cap. licet sub nu. 3. vers. 3. secus autem dicerem in Vicariis de offic. deleg. ibiq. Bal. nu. 14. Anchar. in clem. 2. col. 1. in fine, & ibi Card. nu. 9. de rescript. Boich. in d. cap ad probandum nu. 2. de sent. & re iudic. Socc. in c. Sacris sub num. 241. vers. talis enim de sent. excom. Bald. in cap. licet num. 9. de offic. deleg. Dec. in d. c. intelleximus nu. 3. de iudic. Felin. in cap. insinuante num. 1. circa fin. de offic. deleg. Paris. consil. 89. num. 6. lib. 4. Selua de benefic. par. 2. quæst. 14. num. 6. Sbrozz. in tract. de offic. Vicar. lib. 3. quæst. 17. num. 1. Rota decis. 4. nu. 2. de offic. Vicar. in nouis.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata a iudice excommunicato est nullius momenti.*
2 *Sententia iudicis excommunicati est nulla etiam si sit vel Deffinitiua, vel interloquutoria, vel simplex decretum.*
3 *Processus compilatus a iudice excommunicato est nullus.*
4 *Sententia excommunicationis lata a iudice excommunicato est nulla.*
5 *Excommunicatus non potest ferre laudum tanquam arbitrer electus a partibus.*
6 *Excommunicati non possunt esse arbitri iuris, seu necessarii.*
7 *Excommunicatus vel solus vel cum aliis si ferat sententiam est nulla.*
8 *Excommunicatus datus iudex cum clausula, & si non omnes procedens inficit aliorum iurisdictionem.*
9 *Excommunicatus si sit vnus, e duobus iudicibus ordinariis sententia Sustinetur ex persona non excommunicati.*

10 *Excommunicatum si alii Iudices amis tant ignoranter sententia sustinetur. Excommunicatus si velit iudicare cum aliis qui protestantur velle iudicium valere pro se, tenet sententia.*

11 *Excommunicati actus siue a principio siue medio tempore factus est nullus.*

12 *A sententia lata per iudicem inferiorem non potest appellari ad iudicem excommunicatum.*

13 *Excommunicati occulti sententia valet.*

14 *Excommunicatus si fuerit iudex, deinde communi opinione reputatus absolutus, valet sententia.*

15 *Excommunicati occulti siue reputati ab soluti sententia super excommunicatione lata est nulla.*

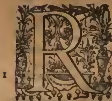
16 *Sententia lata per iudicem excommunicatum in fidei valorem tenet.*

17 *Excommunicationis exceptio contra iudicem apposita, si contra excipientem fuit lata sententia, nec fuit appellatum valet sententia.*

ARGVMENTVM.

Sententia lata per Iudicem excommunicatum an, & quomodo possit substineri.

CAP. XVIII.

1 Egula constitui potest sententiā latam à iudice excommunicato nullius protsus esse momenti, ita *Text. in cap. ad probandum, vbi glos. in verb. innodatus, Bald. nu. 1. Butr. num. 3. Abb. nu. 2. Felin. in princ. & alii communiter de sent. & re iudic. cap. excommunicamus §. credentes de haeret. cap. aduersus, §. quia vero, vbi glos. in verb. valitura de immunit. Ecclesiast. cap. Praesidentes de haeret. lib. 6. Specul. tit. de sent. §. 9. ver. vt autem & tit. de appell. §. 3. & 10. ver. Caeterum, Vant. de nullit. tit. de nullit. ex defectu iurisdictionis num. 137. Suar. d. disput. 16. sect. 1. nu. 6.*

2 Extenditur Primo, vt procedat non solum in sententia diffinitina, sed etiam interloquutoria, & in simplici decreto, vt scribit, & recte, *Bal. in rubr. C. qui admitti num. 19.*

3 Extenditur secundo, vt procedat non solum in sententia sed etiam in processu, nam si fuerit compilatus ab excommunicato, erit nullus, secundum distinctionem, quam tradit, *Abb. in d. cap. Ad probandum, num. 6. de sent. & re iudic. Bald. in cap. ad probandum num. 6. de sent. & re iudic. &. in cap. contingit de dolo, & contum. Rimin. sen. cons. 101. num. 22. lib. 1.*

4 Extenditur Tertio, vt multo fortius procedat in sententia excommunicationis; Illa enim si feratur à iudice excommunicato, nullius erit momenti, *cap. audiuimus 24. q. 1. cap. Ad absoluendam, & cap. excommunicamus de haeret. Lap. in cap. si is cui de offic. deleg. lib. 6. Gem. in cap. 1. colum. pen. vers. in ea glosa de offic. Vicar. lib. 6. & ibi Franc. num. 7. Socc. in cap. sacris. num. 264. de sent. excom.*

5 Extenditur Quarto, vt excommunicatus non possit ferre laudum tanquam Arbitrer electus a partibus, quia cum illa sint redacta ad instar iudiciorum, non possunt ab excōmunicato ferri, *glos. in l. Pedius, in princ. verb. ignominiosus ff. de arbitr. Archid. in cap. à iudicibus 2. q. 7. Bart. in l. ex facto §. si quis rogatus el 2. ff. ad Trebell. & in l. si quis arbitratu, ff. de verb. oblig. ibique Ias. num. 2. Soccin. sub num. 40. vers. Arbiter, vbi testatur de communi, Butr. in cap. quintauallis numero 33. & ibi Abb. num. 37. de iureiuran. & iterum Abb. in cap. Ad probandum sub num. 2. vers. quid autem in arbitro num. 33. & ibi Abb. numero 22. de Iuretur. Franc. Marc. q. 527. num. 3. par. 1. Dec. in*

in cap. intelleximus num. 4. de Iudic. Suarez d. disput. 16. sect. 1. sub num. 6. vers. in particulari vero; Et tanto
6 minus potest esse arbiter Iuris, nempe vigore legis, aut statutis, qui alio vocabulo nuncupantur Arbitri necessarij, isti enim dicuntur habere iurisdictionem iuxta ea, quæ tradidimus supra *lib. 2. cap. 23. num. 1.*

7 Extenditur Quinto, vt procedat siue excommunicatus exerceat iurisdictionem solus, siue simul cum aliis, nam sufficit, quod vnus tantum sit excommunicatus ad hoc, vt actus, & sententia vitietur in totum, ita probat *test. in d. cap. ad probandum de sent. & re iudic. ibi pro eo quod vnus ex Iudicibus delegatis, & ibi Innoc. Host. num. 1. Io. Andr. num. 3. Butr. num. 7. Imol. sub num. 5. vers. Item actus sententiandi Abb. num. 4. Item hæc sententia probatur in l. Pedius §. in seruum ff. de arbitr.* vbi compromissum factum in seruum, & liberum ex sola serui persona vitiatur in vtroque. Et ratio est, quia exercitium iurisdictionis competit eis pro parte, & non in solidum, *d. §. in seruum in fine cap. vno se legatorum, & cap. causam Matrimonii de offic. deleg. Sententia autem* non potest valere pro parte, *c. cum super Abbatia de offic. deleg.*

8 Extenditur Sexto, vt procedat etiã si plures iudices fuissent dati cum clausula, quod si non omnes. Nam nihilominus procedendo cum vno excommunicato inficiunt propriam iurisdictionem, ita concludit, *Host. in d. cap. ad probandum, vers. sed esto quod iste tertius, Io. Andr. num. 3. Abb. sub num. 4. vers. quod procedit*, secus si non excommunicati processerint soli iuxta, *Text. in l. Pedius §. in seruum iuxta l. sequenti, ff. de recept. Arbitr. Soccin. in cap. Sacris num. 269. cum seq.*

9 Hæc Sexta extensio est declaranda, Primo vt procedat in iudicibus delegatis, secus in duobus, aut pluribus ordinariis, quorum si vnus sit excommunicatus, & alter non, sententia sustinetur ex persona non excommunicati, vt tradit *Soccin. in cap. sacris sub n. 271. vers. & idẽ etiã defent. ex. com. & licet Soc. loquatur* quando sententia est lata à non Excommunicato ex causa fauorabili, tamen idem crederem simpliciter, quia ratio, propter quam sustinetur sententia lata à iudice ordinario nõ excõicato simul cũ excõicato est, quia iudices ordinarii habent iurisdictionem insolidum, *glo. in c. prudentiam de officio. delegati Bar. in l. Pomponius ff. de re iudic. & in l. 1. §. si plures, ff. de exercit. act.* ideoque sententia quamuis ab vno lata suo robore niritur, *Abb. in cap. fin. num. 9. de sent., & re iudic.* Et hæc eo fortius procedunt, quando ex duobus iudicibus ordinariis vnus Excommunicatus fert sententiam condemnatoriam, vel contra causam fauorabilem, & alter excommunicatus fert absolutoriam, vel pro causa fauorabili, *cap. fin. de sent. & re iudic. l. inter plures ff. eodem tit. Socc. loco cit. num. 271. vers. Et idem etiam arbitror.*

10 Secũdo, est declarãda, vt procedat quãdo iudices nõ excõmunicati admittunt Excõmunicatũ sciẽter, secus ignorãter, quia tũc sentẽtia sustinetur ex auctoritate eorũ, qui nõ erant excõmunicati, ita declarat *Innoc. in cap. illa quotidiana num. 3. vers. vnde diceremus, & num. 4. vers. nobis videtur, de elect. quem sequitur ibi Bald. num. 5. qui licet* loquatur simpliciter, tamen debet intelligi secundum Doctorem, quem allegat, sicuti debet etiam intelligi *Felin. in d. cap. illa quotidiana col. 3. circa med. vers. vnde dicit Innoc. Butr. num. 15. Imol. sub num. 5.*

11 Tertio est declaranda, vt procedat, quando excommunicatus potest prohiberi, ne interueniat, secus si prohiberi nequeat de iure, vel de facto, quia tunc vt sententia sustineatur sufficit, quod non excommunicati protestẽtur, quod ipsi nõ intelligunt, quod aliquis, qui non potest interesse, interueniat, vel quod habeat votum, & quod illi intelliguntur iudicare pro se, & iudicium

tium inniti ex votis, & consensibus suis tantum, *Innoc. d. cap. illa quotidiana sub num. 4 vers. quod intelligo verum Host sub num. 4. Io. Andr. sub num. 8. & 9 & seq. Card. col. 2. vers. quæro circa hoc Butr. sub nu. 15. Imol. ante num. 6. vbi testatur de communi Anchar. sub num. 2. Henrich. Boich. sub num.* 5. Dicitur autem non posse prohiberi de iure, quando excommunicatio est dubia, vel occulta, de facto autem quando licet excommunicatus sit publicus, tamen est potens, adeo vt interuentus illi prohiberi non possit, vt vtrumque declarat *Innoc. Host. Io. Andr. Card. & alii locis citatis.*

Et hæc protestatio fieri potest publice si audent, sin autem occulte, *c. per latum quod met. caus. Innoc. in d. cap. illa, Imol. ibidem sub num. 5. vers. circa secundum, Henric. Boich. num.* 5. An autem talis potestatio possit in aliquo casu esse contraria facto, vide *Innoc. loco cit. versic. hic tamen prudenter.*

12 Extenditur septimo, vt procedat siue iudex fuerit excommunicatus a principio, siue medio tempore, nam vtroque casu actus per ipsum factus est nullus, *glos. in dicto cap. sciscitatus verb. in fame, versic. item si medio tempore de rescriptis*, Sufficit enim quod inhabilitas superueniat pendente iudicio, *cap. præter de testib. cogen. cap. insinuã e de officio delegati*. An autem si iudex delegatus sit excommunicatus de tempore datæ rescripti, & Absolutus tempore receptionis valeat sententia data per ipsum, vide *Abb. in c. dilectus 20. sub num. 7. de præbend. Spec. tit. de iudice delegato, §. 1. in princ. Paris. de resign. lib. 4. q. 1. num. 16.*

Et si iudex excommunicatus exerceat, An peccet mortaliter, vide *Alter. de censur. par. prima lib. 2. disput. 2. cap. 1. versic. si quærat aliquis*, Et an sententia lata per iudicem excommunicatum possit à partibus ratificari, *Socc. in d. cap. sacris num. 274. de sent. excom.*

13 Extenditur octauo, vt ad iudicem excommunicatum, neque possit appellari à sententia lata per iudicem inferiorem, *cap. si is cui de offic. deleg. lib. 6. Socc. in d. cap. sacris num. 275.*

Hæc eadem conclusio sic multipliciter extensa, limitatur nonnullis modis, &c.

14 Primo, ne procedat in excommunicato occulto, cuius sententia valet, quia talis non erat de necessitate vitandus, siue esset iudex ordinarius, siue delegatus, *cap. ad probandum de sent. & re iudic. ibique Glos. in verb. innodatus Bal. nu. 1. Butr. num. 3. Abb. num. 2. Felin. in princ. num. 3. & alii communiter Socc. in d. cap. sacris num. 267. de sent. excom.*

15 Hoc idem esset dicendum si iudex fuisset aliquando excommunicatus, & deinde communi opinione reputaretur absolutus, quia ratione communis reputationis valerent gesta per ipsum ratione officii publici propter publicam vtilitatem, ita probat *Test. cap. infamis §. Item, versic. verum tamen si seruus q. 7. & in l. 1. C. de testamentis, & in l. Barbarius ff. de offic. Prætor.* ibique signanter, *Bar. nu. 6. versic. item Ias. num. 61. & in l. 2. vbi etiam Bar. Bal. & cæteri in l. 2. C. de sent. & interloquut omni iud. Io. Andr. Butr. & Abb. in cap. fraternitatis de testib. & in cap. cum super Abbatia de offic. deleg.*

Quare prudentis Aduocati partes erunt, vt quando vult excipere de excommunicatione contra iudicem, vel testem, aut contra sententiam, vel dictum testis, articulet quod is, qui sententiam tulit, aut protulit testimonium erat excommunicatus, & vti talis de illo tempore habebatur, & reputabatur, vt eleganter docet *Bart. in l. prima num. 4. C. de testament.* Hæc prima limitatio declaranda est ne proce-
16 dat in sententia super excommunicatione, illa enim si sit lata à iudice excommunicato, viribus prorsus caret, etiam si iudex communi opinione reputaretur non excommunicatus, vel

ab-

absolutus, quia in hac materia magis inspicitur veritas, quam opinio, Ita singulariter post *Vincent. antiquum Glosatorem tenet Archid. in cap. sententia colum. 1. vers. & dicas quod in sententia 11. q. 3. & in cap. 1. in glos. 1. de sent. excom. libr. 6. Butr. in d. cap. ad probandum, vers. quintus casus, de sent. & re iudic. Alber. in d. l. Barbarius num. 27. ibique Ias. num. 61. vers. limita notabiliter*. Toleranda tamen est talis sententia, quousque excommunicatio detegatur, vt nos monet *glos. in Summa 24. q. 1. verb. quod autem in fine*.

17 Limitatur Secundo, ne procedat in concernentibus fidei fauorem, in iis enim valet sententia, quamuis lata per iudicem excommunicatũ aut alias de facto iurisdictionem exercentem, *cap. Præsidentes*, vbi *Gem. Franch. & reliqui de hæret. lib. 6. glos. in cap. 1. in fine de offic.* Vicar. *lib. 6. Socc. in cap. sacris num. 268. de sent. excom. Villadiego de hæret. q. 19. Rojas eodem tract. par. 2. num. 441.*

18 Limitatur Tertio quando exceptio excommunicationis contra Iudicem fuisset opposita & fuit pronunciatum contra opponentem, nec a tali pronunciatione fuit appellatum, tunc enim sententia lata per iudicem licet excommunicatũ sustinetur secundum opinionem *Socc. loco cit. num. 273.*

Hæc Tertia limitatio patitur aliquam difficultatem ex deductis supra in prima limitatione, ideo in facti contingentia est cogitandum.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio subdelegati non dicitur suspensa, quando non pendet ab eo in cuius locum est facta subdelegatio.*

2 *Episcopo excommunicato oeconomus vel Coadiutor non prohibetur exercere iurisdictionem.*

3 *Excommunicato Vicario vel Auditore non esset suspensa iurisdictio Vicegerentis vel Locumtenentis.*

4 *Iurisdictio non transfunditur si subdelegans erat excommunicatus tempore delegationis.*

5 *Delegans excommunicatus priuatur exercitio iurisdictionis.*

6 *Delegante excommunicato post delegationem articuli, remanet suspensa iurisdictio delegati.*

7 *Delegante excommunicato postquam delegatus perpetuauit iurisdictionẽ remanet suspensa iurisdictio.*

8 *Delegati iurisdictio an expiret quando delegans est excommunicatus.*

9 *Delegans excommunicatus non potest reuocare delegationem.*

10 *Delegatus non requirit nouam delegationem sed procedit ex veteri delegante absoluto ab excommunicatione.*

ARGVMENTVM.

An iurisdictio Iudicis delegati remaneat suspensa per excommunicationem superuenientem in persona eius in cuius locum est delegatus.

CAP. XIX

Qvamuis de hoc non leuis sit inter Doct. altercatio in *cap. licet de off. delegati*, tamen vt dissonæ opiniones in consonantiã redigantur plures sunt distinguendi casus.

1 Primus quando iurisdictio subdelegati non dependet ab eo, in cuius locum est facta delegatio, sed dependet à lege, vel à Principe, & tunc per excommunicationem eius in cuius locum est facta delegatio, non dicitur suspensa iurisdictio delegati, *ita probat Test. in cap. primo de offic. Vicar. lib. 6.* in illis verbis, *si iurisdictionem recipiunt ab eodem, ibique Anchar. sub num. primo* Gem. *num. 4. Franch. nu. 4.* Qua ratione cum Coadiutor, Oeco-

mus no

nomus, & similes habeant iurisdictio-
2 nem à lege non ab episcopo, *cap. volumus, & cap. quia* 89. *dist.* merito excommunicato episcopo non prohibetur eius Coadiutor, vel Oeconomus exercere iurisdictionem, *Anchar. in d. cap.* 1. *in* 2. *notab. de offic. Vicar. lib.* 6. *& in cap. consulti num.* 6. *ibiq; Gem. num.* 7. Et pari ratione crederem
3 quod licet Gerens uices Illustiss. Cardinalis Vicarij Vrbis, ac etiam Locumtenens Auditoris Cameræ e xerceant iurisdictionem Vicarii, & Auditoris, nihilominus quia ipsi deputantur mediante rescripto Sanctissimi quod excommunicato Vicario, vel Auditore non esset suspensa iurisdictio Vicegerentis, nec Locumtenentis, cum ipsi recipiant iurisdictionem à Papa *d. capitulo primo de offic. Vicar. lib.* 6.

4 Secundus est casus, quando iurisdictio subdelegati dependet à iurisdictione eius, in cuius locum est facta subdelegatio, & subdelegans erat excommunicatus de tempore delegationis, & in tali casu non transfundit in Delegatum iurisdictionem, neque in actu, neque in habitu, quia cum iurisdictio sit mortua penes ipsum excommunicatum, *Franch. in d. cap.* 1 *num.* 7. eam in alium transfundere nequit, *d. c.* 1. *in fine de offic. vicarii*, *Franch. loco citato post glos. ibi verb. recipiũt, Gem. num.* 6. *versic. aut erat subdelegatus Butr. sub num.* 7. *& iterum Butr. in c. licet sub nu.* 21. *Socc. in d. cap. sacris sub nu n.* 280. *versic. Aut non subdelegatur de sent. excom. Sbroz. d. quæst.* 18. *sub num.* 8.

Ratio est, quia licet delegans per ex-
5 communicationem non remaneat priuatus iurisdictione, tamen remanet priuatus exercitio, quod est medium, per quod transfertur iurisdictio in delegatum, seu subdelegatum, & propterea nulla potest transfundi iurisdictio, neque actualiter, neque habitualiter, *Soccin. loco proxime citato*.

6 Tertius est casus, quando iurisdictio subdelegati dependet a iurisdictione delegantis, & excommunicatio superuenit post delegationem factam, sed est delegatus purus articulus consistens in exequutione facti tantum, sine iurisdictione, & tunc suspensa per excommunicationem iurisdictione delegantis, erit etiam suspensa potestas delegati, nam cum ipsa de per se nihil habeat propriæ iurisdictionis, *l.* 1. *ff. de offic. eius*, operatur, vt nostri aiunt, tanquam Pica, & animatum instrumentum delegantis, apud quem dicitur residere potestas in exercitio, prout est iuris, *Innoc. loco cit. Butr. in d. cap. licet n.* 21. *de offic. delegati*, *Abb. ibidem num.* 8. *ver. Innocent. tenet hic, Imola sub num.* 29. *Gemin. in d. cap. primo num.* 6. *vers. tu conclude de offic. Vicarii lib.* 6. *Soccin. in cap. Sacris num.* 280. *de sent. excom.*

7 Quartus est casus, quando est delegata iurisdictio, & res non est integra, nempe quia delegatus perpetuauerat suam iurisdictionem ante excommunicationem, & tunc non suspenditur iurisdictio delegati, *Innoc. in d. cap. licet sub num.* 3. *ibique Abb. sub num.* 8. *vers. Possent tamen ista, Ioan. Andr. in d. cap. primo, ibique Gemin. num.* 6. *vers. aut subdelegatur iurisdictio, Butr. sub num.* 7. *vers. ibi si ii*. Probatur autem per *Test. in d. cap. si is cui de offic. deleg. lib.* 6. Item probatur ratione, quia ante excommunicationem iam erat fundata iurisdictio in persona delegati, & nihil remanserat penes delegantem *cap. quamuis de offic. delegati, lib.* 6. *Socc. in d. cap. Sacris num.* 282. *vers. Alii*, vbi testatur de communi.

Et hæc procedunt, siue delegatio esset facta in totum, siue in parte, vt probat *Test. in d. cap. si is cui, Innoc. in d. cap. licet num.* 3. *vers. Idem dicitur etiam, ibique Butr. sub num.* 21. *Imol. sub num.* 30. *ver. hoc vltimum, num.* 31. *cum seq. Abb. Butr. sub. num.* 8. *ver. Possent tamen ista, Gemin. in d. capitulo* 1. *de offic. Vicar. libro* 6. *nu.* 6. *ver. Aut subdelegatio non est facta in totum, quicquid in contrarium scripserit Host. in d. cap. licet*, cuius opinio com-

communiter reijcitur, *Soccin. loco cit. sub numero* 282. *vers. prædicta tamen opinio*.

8 Quintus est casus, quando post excommunicationem est subdelegata iurisdictio, & res est integra, & tunc iurisdictio delegati, siue subdelegati, quamuis non expiret, tamen suspenditur, sicuti suspenditur iurisdictio delegantis, *Host. Calder. & Card. in d. c. licet Abb. ibidem sub num.* 8.

Contrarium tenent *Innoc. in d. cap. licet, ibiq; Butr. sub num.* 21. *Imol. sub num.* 29. *&* 31. *vers. sed vt supra dixi.* Et hæc opinio vti frequentior, sic etiam verior, ex rationibus *per Butr. & Gemin. locis citatis* adductis, ad quos lectorem breuitatis gratia remitto. Est verum, quod ex quo durante excommunicatione iurisdictio delegantis est omnino suspensa, si interim contingat appellare à delegato, appellatio non poterit interponi ad delegantem; sed debet appellari ad superiorem delegantis, *d. cap. si is, cui de offic. deleg. lib.* 6. *Gemin. in d. cap. prima col. penult. ver. fatendum. est de offic. Vicar. Socc. in d.*

9 *cap. Sacris num.* 276. Item excommunicatione durante non potest excommunicatus reuocare delegationem, seu subdelegationem iam factam, quia suspensum est in eo torale exercitium, *Butr. in d. cap. licet sub num.* 21. *Gemin. in d. cap.* 1. *colum. penult. vers. nec ob. stat; & colum. fin. vers. Item nec pro nunc. de offic. Vicar. lib.* 6. *Socc. in d. cap. Sacris sub num.* 281. *vers. nec obstat de sent. excom.* Præterea in casibus in quibus suspenditur iurisdictio delegati per excommunicationem se perueniente in persona delegantis post factam delegationem, absoluto delegante non requiritur noua delegatio, sed proceditur ex veteri, *Goffred. & Calder.* quos refert, & sequitur *Imol. in d. cap. licet sub num.* 31. *vers. Io. tamen, & ibi Butr. sub num.* 21. *vers. Goffredus dicit*.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus potest esse arbitrator aliquo modo.*

2 *Excommunicatus non potest proferre per modum laudi.*

3 *Excommunicatus ex causa hæresis non potest esse arbitrator.*

4 *Cum excommunicato nemo potest cogi communicare.*

5 *Excommunicatus non potest ferre arbitramentum si illud habet executionem vti sententia.*

ARGVMENTVM.

An excommunicatus possit proferre arbitramentum.

CAP. XX.

Illustris est apud Doctores concertatio, quã subiectis vtriusq. partis fundamẽtis disputat *Io. And. in cap. dolo de reg. iur. lib.* 6. affirmans eã fuisse valde in facti contingentia agitatam Florentiæ, sicut etiam fuisse agitatam in partibus Alemaniæ in causa maximi momenti testantur *Soccin. & Ias. in l. si quis arbitratu ff. de verb. oblig. illes sub num.* 37. *hic num.* 26. Magis

1 communis opinio fert, excommunicatum esse posse arbitratorem, quam tuentur *Bart. & Ang. in l. ex facto, §. si quis rogatus el* 2. *ff. ad Trebbell. & in l. si quis arbitratu, ff. de verb. oblig. ibique Soccin. num.* 37. *Ias. num.* 26. *Butr. in cap. Quintauallis num.* 33. *Franch. de Marc. q.* 527. *num.* 3. *par.* 1. *& de magis communi præter Socc. & Ias. locis cit. testantur Alex. in d. §. si quis rogatus nu.* 3. *Rip. ibidem num.* 7. *&* 9. *vers. retenta tamen*, & pro hac opinione dum causa ventilaretur Alemaniæ, consuluit Collegium Perusinum, vt testatur *Socc. loco cit.* Coeterum *Io. Andr. in d. cap. dolo* expensis hinc inde Argumentis tandem censet hanc opinionem non

non aliter esse probandam, nisi quando Arbitrator esset simplex mediator, & proxeneta, ex cuius ordinamento partes ad inuicem componerent, ita quod actus firmaretur ex ipsarum partium compositione, nec ex arbi-
2 tramento, vel illius pronunciatione: secus quando arbitramentum fertur per modum laudi, vel sentiæ; quia hoc fieri à publico excommunicato non potest, & si fiat, nullius reputatur momenti, *& Io. Andr. sequuntur Abb. in d. cap. Quintauallis sub num. 27. vers. in arbitratore, de iure iur. Imol. in d. l. si quis arbitratu, Alber. in l. si si. quis in condemnatione, §. dolo facis ff. de reg. iur. & idem tenet Archid. in capitulo à iudicibus 2. quaest. 7.* Ripa tamen *in d. §. si quis rogatus el 2. numero* 9. studet opiniones concordare vt ibi per eum. Mihi opinio *Io. Andr* videtur verior ex rationibus per ipsum allatis, quas huc transferre laboriosum esset magis, quã vtile, quibus accedunt quæ supradicta sunt *lib. 2. cap. 23. num....* & quia Doctores, qui illum sequuntur, sunt magnæ auctoritatis, ideo putarem absonum non esse secundum eam in facti contingentia respondere, sicuti quandoque respondit Collegium Patauinum, vt testatur, *Soccin. in d. l. si quis arbitratu num.* 37. Si quis tamen adhærere velit opinioni magis communi, eam multipliciter declarare debet. &

3 Primo ne procedat in excommunicato ex causa hæresis, qui intra annum satisfacere distulit, *Rip. loco cit. per Test. in Auth. credentes C. de hæret.*

4 Secundo ne procedat, quando altera pars opponit excommunicationem, & non vult causam prosequi, quia non cogitur communicare cum eo, quem tenetur vitare, *capitulo nuper de sent. excommun. capitulo 2. de except. Ripa loco cit. versic. 3. vt non.*

Tertio vt procedat in causa prophana, secus in spiritualibus, *Imol. in cap. in causis, de elect.* prout illum refert *Ripa loco ante citato.*

5 Quarto ne procedat, quando arbitramentum haberet exequutionem vti sententia, vigore Statuti, quia tunc arbitramentum æquipolleret rei iudicatæ, quæ ferri nequit per excommunicatum, *Ang. & Alexan. quos refert, & sequitur Ias. in d. l. si quis arbitratu sub num. 27. ff. de verbor. obligat.*

SVMMARIVM.

1 *Aduocati officium nequit exerceri sine communicatione forensi.*
2 *Aduocati officium excommunicatus non potest exercere.*
3 *Aduocatus excommunicatus non potest exponere desiderium amici sui apud iudicem.*
4 *Excommunicato mittens nuntium vel litteram incurrit minorem excommunicationem.*
5 *Prohibitus postulare non censetur prohibitus consulere seu mittere informationes iudicibus.*
6 *Excommunicatus, ab officio aduocati non desistens, debet repelli a iudice.*
7 *Excommunicatum ab officio aduocati debet repellere iudex etiam partibus inuitis.*
8 *Iudex secularis non repellens aduocatum excommunicatum ab officio, potest cogi ad repellendum a iudice ecclesiastico.*
9 *Aduocatus exercens officium tempore quo est excommunicatus peccat.*

ARGVMENTVM.

An excommunicatus possit exercere officium Aduocati.

CAP.

CAP. XXI.

Vm officium aduocati nequeat exerceri sine communicatione forensi, *l. pro*
1 *uidendum C. de postul. l. 1. C. de aduocatis diuers. iudic.* merito cum excommunicato sit vetita forensis cómunio, *c. intelleximus*
2 *de iudic.* inde resultat, vt nequeat exercere officium Aduocati, *cap. decernimus, vbi glos. & Doct. de sent. excom. lib. 6. cap. excommunicamus §. credentes de hæret. lib. 6. cap. excommunicatos cum seq. 11. quæst. 3. cap. exceptionem de except. cap. fin. ne clerici, vel Monachi, cap. 1. 4. quæst. 1. cap. beatus, & cap. illi 4. quæst. 1. cap. alieni 2. quæst. 7. Specul. tit. de aduocato §. primo versic. item quod excommunicatus, Soccin. in cap. sacris num. 412. de sent. excom. Abb. in cap. intelleximus num. 2. de iudic. ibiq. Barbatia num. 1. Dec. num. 6. & 7. Suarez tom. 5. disp. 16. sect. 7. num. 1.*

3 Extenditur primo, vt excommunicatus neque possit desiderium Amici sui apud iudicem exponere, neque alterius desiderio contradicere, *l. 1. ff de postuland.* neque in Camera priuatim consulere, neque informationes iudicibus transmittere, quia communicatio æquè fit verbis, ac litteris, ita desumitur *ex cap. vbi periculum §. nulli de elect. lib. 6.* vbi pari poena punitur alloquens cum Cardinali existente in conclaui, ac mittens illi nuntium vel scripturam, hoc etiam probatur *in clem. si Summus Pontifex, ibi participet litteris, verbo de sent. excom.* quorum iurium auctoritate subnixa *glosa in cap. Constitutione verb. participatione* scripsit, quod sicuti quis incurrit minorem excommunicationem loquendo cum excommunicato, ita incurrit mittendo illi nuntium, aut lit-
4 teram, & sequuntur *Io. Andr. ibi num. 2. Ancar. sub num. 1. versic. quærit de illo Franch. num. 2. Gemin. num. 6. Cardinal. ind. clem. Si Summus Pontifex num. 2. Vital. num. 7. & seq. Roman. in l. 1. num. 3. ff. de verb. oblig. ibique Ias. num. 13. Barbat. in clem. causas, col. 6. versic. nam paria esse de elect. Anan. in rubr. de magistr. nu. 23. Felin. in rubr. de fid. instrum. num. 2. Io. Petr. Ala in tract. de aduocato, & Causid. Christiano quæst. 8.* facit etiam quod prohibitus loqui cum moniali, prohibetur, etiam mittere nuntium, *cap. clericus 81. Aret. in d. l. 1. in princ. ff. de verb. oblig. & ibi Ias. num decimo quarto.*

5 Nec refert quod prohibitus postulare non prohibetur in camera consulere, & informationes iudicibus mittere, *Bart. in l. Paulus §. Paulus ff de legation. & in l. 1. §. postulare ff. de postulando, & in l. 1. §. Aduocatos ff. de variis, & extraord. cogn. Abb. in rub. de postulando,* item quod statutũ prohibens quod forenses non possint esse aduocati, non habet locum in mittente vnam allegationem iudici, quia respondetur quod prædicta procedunt quando est prohibita sola postulatio, Cęterum quando est prohibita communicatio, siue commercium, prout est prohibita Excommunicato, *vt in c. nuper, & c. cum desideres de sent. excom.* illud latius patet, & comprænhendit non solum actus personales, & verbales, sed etiam scripturam, & nuntios, vt animaduerrit *Ias. loco cit. nu. 13.* His accedit quod prohibitus postulare ratione personę, prohibetur etiam mittere informationes iudicibus, si credimus *Vasquio de success. progress. par. 1. §. 15. sub nu. 58. quem sequitur Io. Petr. Ala loco citato,* quamuis opinionem Alæ in casu suo probare non ausim. Vidi propterea quandoque in Romana Curia, quod cum quidam aduocatus fuisset ab Aduocationis munere suspensus durante tempore suspensionis etiam eius informationes in scriptis a iudicibus repellabantur.

6 Extenditur secundo, vt nisi excommunicatus ab aduocationis exercitio

se abstineat, possit, & debeat repelli à iudice coram quo ligatur, siue sit iudex ecclesiasticus, siue secularis, non enim est recipiendus, à filiis, quem mater exclusit, *d. cap. decernimus de sent. excom. lib. 6. ibique Archid. in principio Io. Andr. ante nu. 1. versi. non enim debet iudex*, *Gemin. sub num. 3. vers. quare de ratione*.

Extenditur tertio, vt quando excommunicatio, est notoria debeat iudex repellere excommunicatum ex officio etiam nullo excommunicationē opponente, *Io. Andr. & Gemin. loco cit. num. 1. Archid. sub num. 1. versic. repellere, Specul. in tit. de offic. omn. iud. §. 1. num. 16.*

7 Quinimmo potest, & debet repellere etiam partibus inuitis, & contradicentibus, *Specul. loco cit. Io. Andr. in d. c. decernimus verb. item facit hac littera Stephanus Costa ibidem sub nu. 7. vers. inducitur etiam*.

8 Extenditur quarto, vt si iudex sæcularis negligat repellere excommunicatum ab exercitio aduocationis, poterit ipse cogi a iudice ecclesiastico per censuras ad repellendum, *d. c. decernimus de sent. excom. lib. 6. ibique Archid. Io. Andr. reliqui communiter*. Iudicem autem ecclesiasticum in hac materia dicimus, non solum episcopum, qui est iudex ordinarius in tota ciuitate, & Dioecesi, sed etiam eum, qui habet quasi episcopalem iurisdictionem in loco, *Io. Andr. loco cit. paulo post princip. Gemin. sub num. 3. versic. quaero, de quibus iudicibus, Stephan. Costa sub num. 6. versic. Nota*.

9 Extenditur Quinto, vt aduocatus exercens officium tempore quo est excommunicatus peccet, *Suarez tom. 5. disput. 16. sect. 7. in principio, Alter. de censur. disput. 7. lib. 2. & 3. pag. 202. sub littera E. versic. Si loquamur*.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatum excommunicatum teneri ad restitutionem salarii tenuerunt aliqui.*

2 *Contraria opinio defenditur vt æquior.*

3 *Acquisitum illicite sine alterius iactura non subiacet restitutioni necessaria.*

4 *Restitutioni nemo obligatur nisi acceptio sit iniusta.*

5 *Lex non obligat ad restitutionem, & poenam actus nisi hoc exprimat.*

6 *Meretrix non tenetur ad restitutionem salarii.*

7 *Simoniacus mentalis licet peccet non tamen tenetur acquisitum restituere.*

ARGVMENTVM.

Aduocatus excommunicatus si de facto patrocinetur, an teneatur ad restitutionem salarij.

CAP. XXV.

1 Teneri ad restitutionem existimant *Host. & Io. Andr. in d. cap. decernimus sub num. 1. Gemin. nu. 5. Costa num. 7. de sent. excom. lib. 6. & iterum Host. in cap. cum sit, de iudæis* mouentur autem *ex cap. cum sit nimis §. officiali vero de iudæis*, vbi præponens infidelem publico officio propter peccatum, quod contra legis præceptum admisit tenetur erogare in vsum pauperum, quicquid occasione officii est adeptus.

2 Contrarium tenent *Abb. in cap. cum sit sub nu. 2. de iudæis, Suarez d. disput. 16. cap. 2. sect. 7. versic. Tandem colligitur ex dictis*, cuius dicta tacito Auctore sibi vsurpat *Alter. de cens. lib. 2. disput. 3. cap. 3. in vltima quæstione*, & hæc opinio mihi videtur verior, & æquior.

3 Primo, quia illicite acquisitum sine alterius iniuria non subiacet restitutioni necessariæ, sed sufficit agere poeni-

poenitentiam, *cap. fin. de simonia Innoc. in cap. quia plerique de immunit. Eccles.* At quæsitum ab aduocato tempore excommunicationis est quęsitum sine alicuius iniuria, quia licet sit actus contra obedientiam ecclesiæ, tamen non est contra iustitiam stipendii, quod datur pro ęquiualenti labore, ergo non impedit quominus stipendiū iuste accipiatur nec obligat ad eius restitutionem, quia ad eam nemo obligatur, nisi acceptatio sit iniusta vel a lege prohibita, D. *Thom. quem coeteri sequuntur 2.2.q.62.art.1.2.& 6. Medina in Codice de restitutione q. 9. Nauar. in Manual. cap. 17. num. 11. q. 3. conclus. 6. Couar. in reg. peccatum par. 2. in princ. late Sayr. in claui Regia lib. 10. tract. 2. cap. 2. num. 1.* At in casu nostro acceptatio non potest dici iniusta, quia neminem lædit, nec potest dici à lege prohibita, quia non reperitur prohibitum, nisi quod Aduocatus potest à patrocinio per exceptionem remoueri, vt fatetur idem *Io. Andr. in cap. si aduersus num. 4. de haeret.* Ergo.

5 Tertio, quia quando lex vult obligare ad restitutionem, & pænam actus gesti, tunc hoc exprimit aperte, vt videre est in *d. cap. cum sit S. officials de iudæis, & in cap. ad liberandam eodem titulo*, in quibus iuribus restitutio ponitur in poenam, propter criminis grauitatem, at nulla lex reperitur, quæ obliget Aduocatum excommunicatum ad restitutionem salarii, ergo neque nos obligare debemus *l. generaliter ff. de legat. præstand.*

Nec refert, quod excommunicatus prohibetur exercere officium aduocationis, quia non ideo sequitur, quod si exerceat tenetur restituere quęstum, quia satis est, quod per exercitium incurrat in obedientiam, & consequēter peccatum, *cap. si aduersus in fine,*

6 *de haeretic.* Simile videmus in meretrice, quæ fornicans turpissime facit, & mortaliter peccat, *cap. nemo, & cap. Meretrices 32. quæst. 4.* & nihilominus acceptum non tenetur restituere *l. 4. S. sed, & quod meretrici ff. de cond. ob turp. caus.* cum aliis latius adductis infra *tit. de meretricibus cap. 2. num....*

7 Item quia Simoniacus mentalis peccat, non tamen tenetur acquisitum restituere, *cap. tua in fine, & cap. fin. de Simonia*, fateor, quod potest esse talis contemptus aduocati patrocinantis erga excommunicationem, per quem posset puniri, & poenæ loco inter coeteras posset imponi restitutio lucri, idem *Io. Andr. in d. cap. si aduersus sub nu. 4. de hæretic. & ibi Abb. num. 3. vers. item lucrum.*

SVMMARIVM.

1 *Actus prohibitus pro quo solum est imposita poena excommunicationis minoris sustinetur.*

2 *Excommunicatus non denunciatus si Doctoretur in illo tantum consideratur culpa.*

3 *Excommunicatus denunciatus si Doctoretur, licet teneat, est tamen iusta causa cur non recipiatur inter Doctores.*

4 *Doctoratus acceptus ab apostata religionis non prodest ad iustificandam gratiam in qua se asseruit Doctorem.*

ARGVMENTVM.

Excommunicatus an possit doctorari.

CAP. XXIII.

On posse doctorari cēsuit *Bal. in l. vnica, S. Ideoque nu. 5. & ibi Saliceet num. 3. C. de nouo C. faciendo*, & hanc opinionem in Apostata religionis probat Rota apud *Verall. decis. 219. num. 5. par. 1.*

Contrarium nempè quod quamuis hoc fieri non debeat, tamen si fiat, teneat,

teneat, censuerunt Card. in cap. perpendimus num. 29. de sent. excom. quem sequuntur Anan. in rubr. de magistr. num. 9. Decius in d. cap. intelleximus num. 12. de iudic. Suarez. disput. 16. sect. 2. sub num. 4. versic. ac propterea, Alter. loco cit. lib. 2. disput. 8. cap.
1 *2. prope fin. versic. hac ratione.*

Ducuntur, quia licet actus sit prohibitus, quia tamen pro eo est imposita poena excommunicationis minoris communicantibus cum illo, actus sustinetur, quia sufficit poenam subire, *d. c. tua in fine, & cap. fin. de Simon. Dec. loco cit. num. 11. & 21.*
2 *& 22.*

Ego crederem valde referre, an versemur in excommunicato denunciato, vel in non denunciato: Si quidem in non denunciato culpa tantum consideratur in doctorato, non autem in illis, qui gradum contulerunt, qui ante denunciationem illium vitare non tenebãtur, *Extrauag. ad euitanda*; Si vero versamur in denunciato, tunc culpa, & contemptus, versatur in vtrisque, quo casu etiam si admittamus opinionem Card. nihilominus, quia contemptus est valde notabilis, præsertim si versaremur in doctorato in Sacra Theologia, vel in iure canonico, crederem saltem iustam esse causam, ob quam in poenam contemptus, promotus inter Doctores non reciperetur, *Argum. text. in cap. post cessionem de probatum*, vbi is, qui fuerat constitutus procurator tempore quo erat excommunicatus etiam absolutus nõ admittitur, Huc etiam pertinet *Verall. dec. 219. num. 3. & 4. par. 3.* vbi doctoratus acceptus ab Apostata Religionis, non prodest ad iustificandam gratiam, in qua Apostata asseruerat se Doctorem. Item hæc eadem esset causa, propter quam Vniuersitas siue collegium, quod gradum contulit, priuaretur in futurum facultate doctorandi, vt in eo puniretur in quo temere deliquit, *arg. c. penultim de iudæis.*

Hæc eadem secunda illatio limitatur, vt quamuis aduocatus excommunicatus peccet patrocinando, tamen sententia vigore patrocinii lata tenet, *Specul. tit. de aduocate sub nu. 1. versic. verumtamen quamuis, Socc. in d. cap. sacris nu. 413. de sent. excom.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus repellitur ab officio procuratoris.*
2 *Patrocinandi verbum commune est aduocato, & procuratori.*
3 *Excommunicatio siue sit publica siue occulta repellit procuratorem ab officio.*
4 *Excommunicatus non potest esse procurator, siue mandatum sit datum ab homine, siue a lege.*
5 *Litis consortium non supplet inhabilitatem personæ excommunicatæ.*
6 *Procuratoris officio repellitur quis siue sit excommunicatus tempore constitutionis siue tempore acceptationis mandati.*
7 *Mandatum recipit robor a consensu mandantis, & mandatarii.*
8 *Absolutio subsequens non validat constitutionem mandati in persona excommunicati.*
9 *Mandatum validum per superuenientiam excommunicationis reuocatur.*
10 *Procurator per litis contestationem efficitur* Dominus *causa non tamen instantia.*
11 Excommunicato *si non opponatur de excommunicatione iudicium cum eo agitatum valebit.*
12 *Excommunicatus si constituatur procurator constitutio est nulla.*
13 *Excommunicatus potest pro se causam defendere in iudicio.*
14 *Gesta cum procuratore excommunicato sunt nulla.*
15 *Sit excommunicatus siue publicus siue occulto.*
16 *Procuratorem excommunicatum constituens ignoranter, potest agere ad damnum contrarium illum qui se ingessit in officio sibi prohibito.*
17 Excommunicatio *superueniens post constitutionem procuratoris si illa non opponatur iudicium tenet.*

Con-

18 *Constituens procuratorem excommunicatum si certioratus de absolutione perseueret in voluntate mandatum accipit robor ex nouo consensu.*
19 *Perseuerantia habet vim consensus expressi in procuratore constituto post absolutionem.*
20 *Perseuerare vt quis dicatur debet habere notitiam.*
21 *Acta gesta per procuratorem excommunicatum ex sequenti ratihabitione non validantur.*
22 *Ratihabitio nō habet locum vbi non reperit extremum habile.*
23 *Ratihabitio non potest supplere inhabilitatem procuratoris.*

ARGVMENTVM.

Excommunicatus repellitur ab officio Procuratoris, & Sollicitatoris in iudicio.

CAP. XXIV.

1 Eadem ratione qua excommunicatus repellitur ab officio Aduocati, repellitur etiam ab officio procuratoris, *cap. post cessionem, vbi plene Doctores, & præsertim Abb. sub num.* 10. *vers. nunc veniamus, & num.* 11. *cum seq. cap. decernimus de sent. excom.* quatenus generaliter repellit Aduocatum à patrocinando, quod verbum est commune aduocato, & procuratori, *Abb. in c. consulti sub num.* 1. *de procurator.*
2 *Rota apud* Crescen. *decis.* 12. *de procur. Viuius dec.* 99. *num.* 4. *& facit*, quia rationes consideratæ ad repellendum aduocatum, fortius militant in procuratore, cuius nomen redigitur in Actis, & frequentius personaliter agit in iudicio, quam sit necessarium agere aduocato.

Extenditur primo, iisdem modis, quibus est extensa antecedens conclusio de aduocato, qui commode in hanc possunt transferri.

3 Extenditur secundo, vt procedat siue excommunicatio sit publica, siue occulta, non obstante dispositione *cap.* 1. *de except. lib.* 6. quia illa procedit in principali non autem in procuratore, *Imol. Felin. & alii, quos refert, & sequitur Rota apud Crescen. dec.* 12. *de procur.*

4 Extenditur tertio, vt procedat, siue mandatum sit datum ab homine, siue sit datum à lege, nam excommunicatus non potest esse procurator, nec legitimus Administrator pro coniuncta persona, *Butr. in d. cap. intellexi. mus sub num.* 6. *vers. Item nec alias de iudic.* vbi neque potest esse tanquam legitimus administrator pro filio, nec filio potest aucthorari.

5 Extenditur Quarto, etiamsi mandatum sit datum à Socio ad gerendum causam communem cum ipso excommunicato, quia consortium litis non supplet inhabilitatem personæ, vt sentire videtur *Io. And. in d. cap. post cessionem num.* 18. *de probat. & aperte hoc profitentur Butr. num.* 12. *Abb. nu.* 28. *Boich. ante num.* 12. *versic. sed an in causa communi*, nisi forte causa sit indiuidua, quia tunc potest excommunicatus in casibus in quo ipse potest esse in iudicio defendere consortem ex propria persona absq. mandato, *Butr. & Abb. loco cit. argumento l.* 2. *§. ex his ff. de verb. oblig. & faciunt tradita per Roman. cons.* 506.

6 Extenditur Quinto, vt ad effectum, quod excommunicatus repellatur ab officio procuratoris, sufficiat si sit excommunicatus, vel de tempore Constitutionis, vel de tempore acceptationis mandati, nam requiritur habilitas vtroque tempore, & si desit in vno, mandatum est nullum, *Cald. in d. capitulo post cessionem sub numero quarto, quem ibi sequuntur Imol. sub numero octauo, & concludit Butr. num.* 10. *in* 2. *&* 3. *casu Abb.*

num. 14. *& iterum Abb. in cap. consul. ti sub nu.* 1. *de procur.* Ratio potissima est, quia mandatum recipit robur à consensu mandantis, & mandatarii §. *vnico instit. de oblig. quæ ex con. sens. nasc.* ideoque non perficitur, nisi perficiatur tempore quo possit adesse consensus mandantis, & exceptio mandatarii, §. mandatum Inst. mandati.

8 Extenditur sexto, vt subsequens absolutio non validet constitutionem in personam excommunicati factam, *d. cap. post cessionem Hostiens. in sæpè cit. cap. consulti, ibique Abb. sub num.* 1. *versic. nota ibi de procur.*

9 Extenditur septimo, vt si post constitutionem, & acceptationem mandati superueniat excommunicatio, licet mandatum sit validum, quia recepit suũ robur tẽpore habili tñ per superuenientiam excommunicationis reuocatur, *cap. si inimicus* 11. *quæst.* 1. *Bald. in l. aut* 18. *ff. de procur. in addit.* Vel saltim impeditur exercitiũ quousque excommunicatio durat, *Io. Andr. in d. cap. post cessionem, & ibi Butr. nu.* 10. *versic.* 4. *casus, Imol. sub num.* 8. *versic. Si autem tempore, Abb. num.* 15. *Soccin. in cap. sacris num.* 331. *versic. Aut in Procuratore simplici de sent. excom.*

10 Quod procedit etiamsi excommunicatio superueniat in persona Domini post litem contestatam, quia licet per litis contestationem procurator efficiatur Dominus instantiæ, non tamen efficitur Dominus Causæ, nam Causa non est ipsius procuratoris, sed Domini, ad quem spectat commodum, & incommodum, ita concludit *Host. in cap. licet vndique de offic. deleg. quem sequitur Socc. in sæpe cit. cap. sacris sub num.* 332. *cum seq. de sent. excom. Au. frer. ad Cappell. Tholos. decis.* 143. *sub litt.* A.

11 Est verum, quod si de excommunicatione non opponatur, iudicium cum eo agitatum valebit, *Crescen. dec.* 12. *de procur. Soccin. loco cit. ante num.* 334.

Extenditur Octauo, vt procedat, siue excommunicatus sit constitutus procurator pro parte Actoris, siue pro parte Rei, vt est communis opinio, de qua testatur *Abb. loco cit. sub num.* 16. *& ante ipsum Butr. col. penult. vers.* An autem ex parte Rei.

12 Extenditur Nono, vt si excommunicatus constituatur procurator, constitutio sit nulla ipso iure, ita tenet *Spec. in tit. de procur. in princ. Cald. in d. cap. post cessionem num.* 42. *de prob. & ibi Butr. sub num.* 10. *Imola sub nu.* 7. *Felin. nu.* 20. vbi testatur de communi, de qua etiam testatur *Card. in clem. Religiosus sub. nu.* 17. *q.* 16. *vers. item considerandum de procur. Crescen. dec.* 12. *de procur.*

Probatur autem *in d. cap. post cessionem*, vbi Pontifex de quodam procuratore loquens ait, *cum nobis constiterit, quod excommunicatus erat, cum procuratoris officium assumpsit, ipsum tanque procuratorem non duximus admittendum.*

Contrariam opinionem, quod immo constitutio procuratoris in persona excommunicati non sit nulla ipso iure, sed requiratur oppositio, tenent *Innoc. in cap. veritatis num.* 2. *de dolo, & contum. quem late probant Suarez disput.* 16. *sect.* 7. *num.* 10. *versic. sed non video fundamentum, & versic.* Alia igitur sententia, *Alter. d. lib.* 2. *disput.*

13 3. *cap.* 2. *versic.* Contraria tamen opinio. Mouentur primo, quia excommunicatus potest pro se ipso causã defẽdere in iudicio, & Acta valent, quousque non opponatur exceptio, *c. pia de except. lib.* 6. Ergo, & idem in procuratore, cuius gesta habentur perinde ac si essent gesta à principali, *l.* 1. *ff. de procur.*

14 Retẽta cõmuni ex ea infertur quod gesta cum procuratore excommunicato sunt nulla, *Io. Andr. Butr. Imol. & Abb. quos refert, & sequitur Felin. in d. cap. post cessionem nu.* 24. Si enim constitutio est nulla, ergo quidquid inde sequitur est nullum *l.* 2. *in princ. ff. quemmadmodum testam. aper. l.* 4. §. con-

condemnatum ff. de re iud. Gemin. cons. 10. Anchar. consil. 359. num. 3. facit test. in l. 1. ff. quod falso tut. vbi gesta cum tutore, qui à principio habebatur verus, sunt nulla, nisi iudex aliud decernat.

Quod procedat, siue excommunicatus sit publicus, siue sit occultus, *Io. Andr. Butr.* Imol. *Abb. & Felin. proxime citati Cresc. dec. 12. de procur. quicquid in contrarium scripserit Cald. in d. cap. post cessionem.*

15 Ratio est, quia officium Procuratoris est priuatum, & in hac materia non adest differentia inter excommunicatum publicum, & priuatum, vt vtrumque probat *Felin. in d. cap. post cessionem num. 24. Abb. in cap. fin. nu. 12. de procur.*

16 Hæc Nona, extensio declaratur Primo, vt si ex nullitate horum gestorum Constituens passus est damnum, si ille culpa careat, nempe quia dedit mandatum ignorans excommunicationem poterit pro damno agere contra procuratorem, qui se ingessit in officio sibi prohibito, vt singulariter scripsit *Io. Andr. in cap. consulti num. 10. de procur. & ibi Abb. num. 13. Fel. in d. cap. post cessionem nu. 24. vers.* Et nota quod si ex nullitate: pro qua opinione facit *test. in l. 2. C. si seruus, vel liber ad decurionat. aspir. lib. 10.* vbi punitur is, qui promotus ad officium non pandit suum defectum.

17 Declaratur secundo, ne procedat quando excommunicatio superuenit post constitutionem, quia tunc si non opponatur, iudicium valet, *Cresцen. dec. 12. de procur.*

18 Declaratur tertio, vt si is qui constituit excommunicatum procuratorem, deinde sit certioratus de absolutione, & nihilominus perseuerauerit in sua voluntate, constitutio incipiat habere robur ex nouo consensu, *Butr. in d. cap. post cessionem sub num. 10. vers. non obstat, quem ibi sequuntur Abb. sub num. 12. versic. item dic clarius, Felin. num. 20. versic. hanc conclusionem.*

Dicitur autem in eadem voluntate perseuerare, quando scit causam suam agi per eundem, & non contradicit, *Butr. Abb. & Felin. modo citati.*

19 Et hæc perseuerantia sufficit etiam, si non ad sit consensus expressus, *Abb. & Felin. proxime allegati, ille sub num. 13. hic num. 20. versic.* Immo secundum: pro quibus facit, quod consensus tacitus sufficit ad faciendum quem procuratorem, *Innoc. in cap. ex parte Decani de rescript.* Hic antequam vlterius procedatur, monendus est lector, quod vt hæc declaratio possit sibi locum vindicare, requiritur, quod probetur Dominum habuisse notitiam absolutionis impensæ eius Procurato-

20 ri, alias non suffragabitur, tum quia in dubio præsumitur ignorantia, *cap. præsumitur, de reg. iur. in 6.* tum etiam quia scientia in tali casu est fundamentum intentionis, quod est ab vnoquoque probandum, *l. qui dicit ff. de prob. l. actor quod asseuerat C. eodem tit.*

Quare prudentis Causidici partes erunt, vt si quando in hunc casum incidat, cõcipiat articulos super scientia absolutionis, alias processum à nullitate non saluabit.

Declaratur Quarto, ne procedat quando constituens haberet rata gesta per Procuratorem nomine suo, quia tunc ex sequenti ratihabitione acta validantur, *l. licet de procur. cap. ratihabitio de reg. iur. lib. 6. Cald. in d. cap. post cessionem ibique* Abbas *num....*

21 Contrarium, & rectius quo ad hanc partem tenet, *Felin. in d. cap. post cessionem num. 21.*

22 Primo, quia ratihabitio non habet locum, vbi non reperit extremum habile, *l. bonorum, vbi Bar. ff. rem ratam haberi, plene Imola in cap. cum nos de his quæ fiunt à prælatis.* In casu vero proposito extremum esset inhabile, quia à principio excommunicatus nõ potuisset procurator constitui, *d. c. post cessionem de probat.*

23 Secundo, quia ratihabitio potest supplere defectum mandati, *l. Paulus, ff. rem ratam habere,* non autem habi-

habilitatem in Procuratore, iuxta tradita in *l.nemo potest ff.de legat.* 1. At in casu nostro defectus est in habilitate Procuratoris, Ergò.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus constitutus procurator non potest substituere.*
2 *Substituere potest ille cui fuit datum mandatum ante excommunicationem.*
3 *Contraria opinio approbatur.*
4 *Non bene arguitur ex actu consumato ad consumandum.*
5 *Procurator constitutus post excommunicationem incursam, non potest substituere.*
6 *Procuratoris constitutio expeditur per uiam contractus.*
7 *Substitutus ab habēte potestatē substituēdi, uidetur substitutus a principali.*
8 *Substituendi potestas non potest radicari in persona excommunicati.*
9 *Qui repellitur ne possit esse in iudicio, debet repelli ab actu a quo incipit iudicium.*
10 *Delegatus factus inhabilis per exceptionem, potest subdelegare, secus si sit inhabilis ipso iure.*
11 *Mandatum excommunicati ad constituendum certam personam potest effectuari. secus si sit ad substituendum aliquem loco sui.*
12 *Mandatum si sit datum ad nominandam certam personam, nominans dicitur explicare nudum facti ministerium.*
13 *Actus qui non requirit nisi ministeriū facti potest fieri ab inhabili.*
14 *Possessio acquiritur.*

ARGVMENTVM.

An excommunicatus constitutus Procurator de facto cum facultatate substituendi possit alium substituere.

CAP. XXV.

Vpposita communi opinione, quod excommunicatus sit inhabilis ipso iure ad suscipiēdum mādatum, prout de communi testatur *Card. in clem. Religiosus, quaest. 16. vers. Item considerandum de procurator*, & *dictum est supra in cap.*
1 *praecedenti in nona extensione num....* Sequitur illum non posse substituere, *glos. in clem. Religiosus, verb. commissum. vers. tu distinguas de procur. Bar. in l. 1. S. Item acquiritur num. 9 ff. de acquir. poss. & in l. si is, qui pro emptore num. 63. ff. de usucapion. Bald. in l. quod quis, q. 5. C. de procur.* Vt tamen haec materia magis liqueat, nonnulli sunt distinguendi casus. Primus, quando mandatum in persona excommunicati fuit datum ante excommu-
2 nicationem, & tūc videtur quod possit substituere, quia subsequens excommunicatio non tollit facultatem substituendi, ita *Felin. in d. cap. post cessionem sub num. 25. vers. fallit primo de probat. & ante ipsum Card. in clem. Religiosus num. 17. q. 16. vers. si vero fuit excommunicatus de procur.* Mouetur Primo auctoritate *Test. in cap. si iudex de offic. deleg. lib. 6.* vbi subsequens recusatio non tollit delegationem alteri factam ante recusationem. Item mouetur ex notatis per *Bar. in l. 1. S. item acquirimus num. 9. de acquir. poss.* vt per *Imol. & Abb. in d. c. post cessionem,*
3 *de probat.* Quibus parum obstantibus crederem hanc opinionem in hac specie sustineri non posse, licet enim verum sit per subsequentem excommunicationem non tolli facultatem substituendi, nihilominus aeque verum est, quod excommunicatione durante, non potest Excommunicatus vti hac facultate, quia impeditur exercitium mandati vt dictum est supra hoc eodem

dem *lib.cap.28. extensione 7.num.* ... Et consequenter non potest substituere, quia hoc supponit mandati exercitium. Ad Argumentum Felini respondetur, & quo ad primum, non est bonum Argumentum, per subsequentem excommunicationem non tollitur delegatio facta; Ergo pari ratione non tollitur excommunicato facultas substituendi, quia ab actu consumato ad consumandum non bene arguitur, cũ piura facta teneant, quæ nouiter fieri non possunt, *cap. ad Apostolicam, de regul. l. Patre furioso, ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris*. Ad secundum Doctores per Felin. allegati magis probant contrarium eius, ad quod probandum afferuntur, & ideo non meruerunt allegari. Secundus est casus, quando mandatum fuit datum post excommunicationem incursam, & Procurator fuit constitutus cum potestate substituendi generaliter, & tunc quod non possit substituere firmant *Calder. in d. cap. post cessionem num. 44. ibiq;* Imola *in fine, vers. vltimo adde Abb. num. 12. cum seq. Dec. num. 63. Cardinal. in clem. religiosus q. 16. de procur. Bart. in l. 1. §. item acquirimus num. 9. ff. de acquir. poss. Bald. in l. quod quis q. 5. de procur. & iterum Bald. & Ang. in l. institutio, ff de condit. inst.* Mouentur, quia quando facultas substituendi est generalis, tunc substitutio fundatur tota super facto Procuratoris, qui cum sit inhabilis ipso iure ad exercendum actum respicientem munus Procuratoris, merito substitutio non valet, vt præter coeteros considerat, *Dec. in d. cap post cessionem sub num. 64. vers. vere tamen factum.* Contrariam opinionem, nempe quod possit substituere defendit, *Butr. in d. cap. post cessionem sub num. 10. col. penult. vers. sed aduerte*

Ducuntur Primo, quia substitutio Procuratoris expeditur viam contractus, & in contractibus excommunicatus non reputatur inhabilis, *iuxta trad. in cap. veritatis, de dolo, & contum.*
7 Secundo, quia substitutus ab habente potestatẽ substituendi uidetur substitutus à principali *l. item eorũ, § si Decuriones, ff. quod cuiusq. vniuers. nom. l. cũ essent, §. 1 ff. de seru. rust. præd.* Tertio per *Test. in d. c. si iudex de officio deleg. lib. 6.* vbi delegatus inhabilis sub
8 delegat. Mihi opinio cõmunis videtur verior, quia negari non potest, quin habens potestatem substituẽdi generaliter, non possit vti hac facultate, nisi primum officium sit radicatum in persona sua, *glos. in d. clem. Religiosus, verb. commissum de procur. Bar. in d. l. 1. §. adipiscimur sub num. 9. de acqu. acquir. poss.* At tale officium non potest radicari in persona excommunicati, quia, vt dictum est ipse est inhabilis ipso iure, ergo neque potest fieri substitutio, quia dum procurator substituit, dicitur fungi officio procuratoris, *cap. is qui vbi glos. in verb. aliud de procur. lib. 6.* præsertim quando sub stituit tanquam Dominus litis effectus post litem contestatam, *Card. in d. clem. Religiosus quæst. 16. versic. sed si substituit.*

Ad contraria respondetur, & quo ad primum fateor substitutionem expediri per viam contractus, in ordine tamen ad iudicium, ideoq; sicuti pro-
9 curator remouetur ne possit esse in iudicio, ita debet remoueri ab actu, à quo incipit iudicium, ex reg. quod qui est inhabilis ad consequutiuum, repellitur ab antecedẽti, *l. oratio ff. de sponsal. cap. fin. de cler. excomm.* & sic in specie respondet Imola *in d. cap. post cessionem in fine.* Hinc videmus, quod cum excommunicato sit prohibitum stare in iudicio, *cap. intelleximus, de iudic.* est etiam prohibitum impetrare rescriptum, quod est præambulum ad iudicium, *cap. primo, de rescript. lib. sexto.*

Ad secundum substitutus ab habente potestatem substituendi, videtur constitutus a Domino quo ad iuris interpretationem, omnia enim, quę auctoritate nostra fiunt, a nobis fieri dicuntur, *l. 1. §. deiecisse, ff. de vi, & vi armata,* verè tamen quando facul-

tas

tas substituendi est generalis, factum
cohæret personæ procuratoris, vt supra dictum est.

10 Ad Tertium, Delegatus inhabilis
subdelegat quando est inhabilis ope
exceptionis, cuiusmodi est in iudice,
qui potest recusari, *vt in d. cap. si iudex*, secus quando est inhabilis ipso
iure, prout est excommunicatus in munere procuratoris gerendo, quia iste
non subdelegat, neq; substituit. *glos. in sæpe cit. clem. Religiosus, verb. commissum ver. in distingue de procur. Bar. in d. l. 1. §. item acquiritur num. 9. & 10. ff. de acquir. poss.*

11 Tertius est casus, quando est data
facultas ad substituendum certam, seu
certas personas, & tunc inspicienda
sunt verba mandati, Aut enim datur
mandatum ad constituendum aliquē,
& hæc Constitutio potest fieri, quia
in hac constitutione procurator præstat nudum ministerium, Aut datur ad
substituendum aliquem loco sui, &
tunc non potest fieri substitutio, vt distinguit *Bar. in d. l. 1. §. itē acquirimus n. 10. ff. de acq. poss.* Hanc differentiam inter verbū cōstituo, & verbū substituo
impugnare nititur *Imol. in d. § item acquirimus n. 29. suffultus auctoritate test. in d. clem. Religiosus de procur.* vbi Religiosus, qui sine sui Superioris licentia accepit mandatum, sicuti non potest substituere, ita neq. potest constituere alium. Verum vt rectè animaduertit, *Ias. in d. §. item acquirimus sub num. 53. ille test. loquitur, in Religioso*,
qui cum sine auctoritate superioris nō
habeat, neque velle, neque nolle, *cap. non dicatur 12. quæst. 1. cap. Si Religiosus de elect. lib. 6.* sequitur, vt neutrum possit explicare, quia in vtroque
eadem militat ratio. Quare dicendum
est *Bar.* distinctionem esse iuridicam,
eamque in vtroque eius capite probari,
12 nam quantùm attinet ad primum,
scilicèt quando mandatum datur ad
nominandum, siue substituendum
personam, tunc ipse nominans dicitur
explicare nudum facti ministerium, *l. licèt ff. de constit. pecun.* vbi autem facti
ministerium præstatur, tunc actus non
tribuitur procuratori, sed principali,
vt probat apertè *test. in l. pater ex Prouincia, ff. de manumiss. vind.* vbi manumissus à filio de mandato patris dicitur manumissus à patre, *& in l. vnum ex familia, §. sed si de falcidia, ff. de legat. 2.* vbi electus non dicitur capere
ex testamento eligentis, sed ex testamento eius, qui electionem fieri iussit,
& in l. institutio talis, ff. de condit. instit.
vbi licèt non possit institui hæres in
Codicillis, potest tamen institui ille,
qui in Codicillis nominabitur, & consequenter potest exerceri etiam ab inhabili, quia vbi actus non requirit, nisi
13 ministerium facti, exercetur etiam ab
inhabili, vt probat *test. in l. cum pater 79. §. hæreditatem filius, ff. de legat. 2.*
vbi deportato, potest tamen dari facultas eligendi habilem. licèt ipse sit incapax hæreditatis, *l. 1. C. de hæred.*
14 *instit.* Hinc videmus, quod cùm in acquirenda possessione requiratur simplex ministerium facti, *l. quod meo in princ. vers. procurator, ff. de acquir. possess.* possessio nobis quæritur, etiam
per seruum *in l. 1. à §. item acquirimus, cum pluribus seqq. ff. eodem titulo.* &
quod prohibitus lege municipali, nè
possit constitui exequutor testamenti, potest tamen constitui vt exequutorem Ecclesiasticum eligat, *Io: And. in addit. ad Specul. tit. de instr. adit. §. verò aliqua, vers. insuper, Ias. in d. l. 1. §. item acquirimus, num. 51. ff. de acquir. possess.* facit etiam quod frater
minor, quamuis non possit esse exequutor, *clem. exiui de verb. signif.* potest tamen deputari, vt eligat pauperes, in quos per exequutorem fiat distributio, *Bar. in l. cum pater §. hæreditatem filius, ff. de legat. 2. Ias. loco citat. num. 52.* Quo verò ad Secundum Caput, quando datur mandatū ad substituendum loco sui tunc procurator substituens non præstat nudum facti ministerium, sed officium radicatur in
persona procuratoris, *Bar. in d. §. item acquirimus, nu. 10. & ibi Ias. sub nu. 58.*
& propterea non potest alium substituere,

tuere,

tuere, quia sapere naturā substituentis iuxta tradita in *l. si eum §. qui iniuriam ff si quis caut. §. fuerat Inst. de action.* & hæc quo ad Procuratorem. Coeterum excommunicatum non posse esse Solicitatorem scribit *Butr. in d. cap. intelleximus sub num. 6. vers. Item nec uti causam sollicitans de iudic. Barbat. ibidem sub num. primo.*

SVMMARIVM.

1 *Probatur opinio negatiua.*
2 *Auctoritas interposita in actu per curatorem notorie excommunicatum est nulla.*
3 *Excommunicatus non notorius potest agere in iudicio rationem officii publici.*

ARGVMENTVM.

An excommunicatus possit esse in iudicio ratione officii publici.

CAP. XXVI.

1 Negatiua opinio probatur primo ex *cap. fin. de procur.* vbi officiales vniuersitatis si sint excommunicati, non possunt nomine vniuersitatis constituere procuratorem. Item quia videmus Tutorem vel Curatorem non posse agere causā pupilli, vel adulti, quia non potest personam suam legitimare in iudicio, *Bal. in cap. cum inter sub num. 10. in fine, de except. Franch. in cap. primo nu. 8.*
2 *eod. tit. lib. 6.* Demum quia non valet auctoritas interposita per Curatorem notorie excommunicatum *Abbas in capitulo, veritatis, sub num. 54. versiculo Non enim facit, de dolo, & contumacia.* Hæc tamen sunt accipienda in excommunicato notorio, alias si notorius non sit, non prohibetur ratione officii publici agere,
3 *Butr. in cap. nihil. col. penult. de elect.* vbi Prælatus, & Beneficiatus excommunicatus potest ratione prælaturę, vel beneficij agere, si excommunicatio non sit notoria, & illum sequuntur *Abb. in d. cap. veritatis sub num. 34. Felin. in cap. Intelleximus sub num. 3. vers. 12. declaratio de iudic.* & sic etiā est accipiendus, *Viuius decis. 99. nu. 14.* quia licet simpliciter loquatur, tamen debet intelligi secundum Doctores, quos allegat *Rom. cons. 211. sub num. 5. ibiq;* plene addentes.

SVMMARIVM.

1 *Ministri agentes prælati, eo excommunicato agere non possunt.*
2 *Iurisdictio delegata remanet suspensa excommunicato delegante.*
3 *Excommunicatio lata contra prælatum non repellit ministros agentes nomine ecclesiæ.*
4 *Coadiutor potest agere etiamsi coadiutus sit excommunicatus.*

ARGVMENTVM.

An excommunicato Prælato possint agere pro Ecclesia coeteri ministri.

CAP. XXVII.

1 Tres sunt inspiciendi casus. Primus quando versamur in ministris qui agunt nomine Prę- lati, cuiusmodi solent esse sindici, & isti quidem excommunicato Prælato non possunt agere, quia si repellitur Prēlatus, ergo & constitutus ab eo, *cap. primo §. ea tamen, de offic. Vicar. lib. 6. cap. final. de procur. ibique Innoc. sub num. 4. Card. num. 3. Imola num. 19. vers. Alii sunt, Anchar. in cap. 1. col.*

col. penultima, versic. Septimo iuxta prædicta, de rescript. lib. 6. facit, quod iurisdictio iudicis delegati remanet suspensa per excommunicationem super uenientem in persona delegantis, quādo iurisdictio delegati dependet ab ipso delegante, *d. cap. 1. in fine, de offic. Vicar. lib. 6. cum aliis allatis supra hoc eodem lib. cap....*
2

Secundus est casus, quando versamur in illis, qui licet constituantur à Prælato, tamen constituti recipiunt potestatem agendi à lege, ptout esse solent Oeconomus, Visitator, & alii Officiales perpetui, & tunc siquidem constituens erat excommunicatus de tempore constitutionis, Constitutus non
3 potest agere, quia constitutio fuit nulla ab initio. Si vero excommunicatio superuenit post constitutionem, potest Constitutus agere, quia non agit amplius nomine constituentis, sed Ecclesiæ, *d. cap. 1. de officio Vicarii, lib. 6. Anchavan. in d. cap. 1. colum. penult. versic. Septimo, iuxta prædicta, de rescript. lib. 6. Innocent. Imola & Cardin. locis citatis. & iterum Anchar. in d. cap. 1. de offic. Vicar. lib. 6.*

Tertius est casus, quando Ministri constituantur a Supetiore de consensu vel citra consensum Prælati, vt fungatur vicibus Prælati, cuiusmodi est Coa
4 diutor, & tunc excommunicato Prælato, potest Coadiutor agere, quia non agit nomine Prælati, sed nomine proptio, & Ecclesię, *Innocen. in d. cap. fin. num. 4. de procur. Compostell. in cap. fin. num. 17. de cler. excommun. ministr. Oldrad. consil. 44. num. 2. Garzia de benef. par. 4. cap. 5. num. 83. Rota in Salamantina Coadiutoriæ, 20. Iunii 1594. coram Penia. Calder. qui consuluit in pulcro casu cons. 16. de regular. & cons. 3. de sent. excom.*

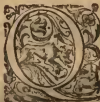
SVMMARIVM.

1 *Mandatum hominis facit cessare mandatum iuris.*
2 *Coniuncta persona dicitur habere mandatum à lege.*
3 *Prohibitus pro alio postulare, censetur etiā prohibitus postulare pro coniuncta persona.*
4 *Iuris dispositio ecclesia reddi non debet.*
5 *Mandatum hominis, plus operatur, quā mandatum iuris.*
6 *Socius non potest agere pro socio excommunicato.*
7 *Curatoris officium est publicum, procuratoris vero priuatum.*
8 *Coniuncta persona potest in iudicio pro excommunicato excipere.*

ARGVMENTVM.

An coniunctus non excommunicatus possit esse in iudicio pro coniuncto excommunicato, posito quod sit talis, qui possit agere sine mandato, secundum ea, quæ habentur in l. sed, & hæ, ff. de procurat. & in cap. nonnulli, in fine, de rescriptis.

CAP. XXVIII.

Quæstio quidem difficilis, quam insolutam reliquit *Soccin. in cap. Sacris, a numero 334. cum seq de sent. excomm.* pro cuius explicatione duo sunt constituendi casus.

Primus, quando coniuncta persona, & quæ potest agere ex mandato iuris est etiam constitutus expresse procurator ab excommunicato, & in tali spe
1 cie citra controuersiam puto dicendū non posse agere pro cōiuncto excōmunicato, quia mandatū expressum datū ab excōmunicato facit cessare mandatum iuris, *l. maritus, 21. §. si autem mandatum. C. de procur.* & consequentet non iudicatur amplius tanquam coniuncta persona, sed tanquam extraneus, qui non potest esse procurator ad agendum pro excommunicato, *cap.*

cap. consulti, de procur.

Secundus est casus, quando coniũcta persona vult agere simpliciter ex mandato iuris, & tunc quæstio est anceps, & plena difficultatis.

Pro opinione affirmatiua facit Primo, quod similes personæ non habent
2 mandatum ab excommunicato, sed à lege, *d. cap. nonnulli de rescriptis l. maritus C. de procur. l. sed & hæ eod. tit.* qui autem habet mandatum à lege, vt possit pro aliquo agere, potest agere etiã si ille sit excommunicatus, *Anchar. in cap. consulti num. 7. de procur.* vbi quod Curator adulti potest agere etiamsi adultus sit excommunicatus, quia eius potestas non dependet ab adulto sed a lege. Secundo, ratio propter quã excõmunicatus, repellitur ne possit esse in iudicio per se, neq. per procuratorẽ, est, quia sibi est interdicta cõmunio, *cap. intelleximus de iudic. cap. cum inter de except. cap. primo de except. lib. 6.* At ista ratio cessat, quãdo pro eo agit coniũctus, qui potest exercere omnia Acta, ergo debet cessare dispositio, *cap. cum cessante de appell. cum vulgar.* Quibus non obstantibus verius existimo, neque coniunctum posse esse in iudicio pro excommunicato.

Moueor Primo, quia prohibitus postulare pro alio, censetur prohibitus
3 postulare etiam pro coniuncta persona, *l. militem 7. C. de procur. vbi Miles, qui prohibetur postulare pro alio, censetur prohibitus etiam postulare pro Patre, Matre, & Vxore, & in l. alienam* 18. *C. eod. tit.* vbi mulier, quæ sexus ratione prohibetur postulare pro alio, prohibetur etiã postulare pro filio.

Secundo, quia si admitteremus coniunctum posse ex legitimo mandato postulare pro excommunicato, elusoria quidem redderentur tot iura prohibentia excommunicatum non esse audiendum, neque per se, neque per Procuratorem, cum semper adsit
4 coniũcta persona, per quam possit eius causa agi, ne autem dispositio elusoria reddatur, præsertim in materia excommunicationis, facienda est latior interpretatio etiamsi verba sint improprianda, *cap. si ciuitas, de sent. excomm. lib. 6.*

Tertio plus operatur mandatum
5 datum ab homine, quam operetur mãdatum datum à lege, *l. maritus* 21. *C. de procur.* At mandatum datum ab homine cessat per excommunicationem, *cap. post cessionem, cum ibi trad. de probat.* Ergo, & mandatum datum a lege.

Quarto, licet coniuncta persona agat ex mandato legis, tamen mandatum ipsum pendet ex domini voluntate, quod patet, quia si Dominus dederit mandatum eidem coniunctæ personæ, tunc dicitur cessare mandatum iuris, *d. l. maritus versic. Si autem C. de procur.* At excommunicatus non potest hanc voluntatem exercere, *d. c. intelleximus*, Ergo.

Quinto, Socius habet mandatum iuris ad agendum pro Socio *l. 2. C. de*
6 *consort. eiusdem litis, gloss. in l sed & hæ, verb. & liberi ff. de procur.* At talis socius non potest causam agere communem cum socio excommunicato quando causa est diuidua, *Io. Andr. in c. post cessionem n. 18. de prob. ibiq. Butr. nu. 12. num. 28. Boich. ante nu. 12.* Ergo.

Sexto excommunicatus non potest esse procurator, nec legitimus administrator pro coniuncta persona, *Bald. in c. cum inter sub num. 10. ad finem de except. Butr. in d. c. intelleximus sub nu. 6. vers. item nec vt alias, de iudic.* Ergo neque coniuncta persona pro excommunicato, quia correlatiuorum eadem est disciplina, *l. 1. ff de his, qui sui, vel alieni iuris, & l. 1. ff. de tutel.*

Ad contraria respondetur, & quo ad primum, Doctrina *Anchar. in d. cap. consulti*, non modicam apud me patitur difficultatem ex deductis in secundo, & sexto argumento, ea tamen supposita, considerandum est inter officiũ curatoris, & procuratoris hanc esse dif-
7 ferentiã, quod curator est officium publicũ, procuratoris vero est priuatũ, vt vtrumq. *probat test. in l tutori, vel curatori 20. C. de negot gest.* hoc stante mirũ videri nõ debet si curator potest agere

pro adulto excommunicato, quia quando curatori defertur officium, defertur ipsi principaliter vti personæ consistenti de per se, At quando lex defert officium procuratoris personæ coniunctę, tunc dicitur deferre vti personæ, quæ repræsentet personam coniunctam, & a qua possit in exercitio impediri, *d. l. si maritus, versic. Si autem C. de procur.*

Secundum parui est momenti, tum quia etiam persona coniuncta agens non agit nomine proprio, sed sui principalis *d. l. maritus C. de procur.* tū etiā quia ratio propter quam excommunicatus repellitur, ne possit agere in iudicio non est vna, sed multiplex, vt *in cap. 1. de except. lib. 6.* ideoque sufficit quod vna ratio remaneat ad hoc, vt eadem remaneat iuris dispositio, *S. affinitatis inst. de nupt. & in proposito Soccin. in d. cap. sacris sub nu. 338. vers. non obstat & nu. 339.*
8 Prædicta sunt intelligenda, quando coniuncta persona vellet agere pro excommunicato, secus si vellet excipere, quia cum excommunicatus possit excipiendo esse in iudicio per se ipsum, & mediante persona Procuratoris explicite constituti, *iuxta trad. per Doct. in c. intelleximus de iudais*, Sequitur quod potest esse etiam mediante procuratore dato a iure *d. l. Maritus C. de procur. l. sed & hæc ff. eodem titul.*

SVMMARIVM.

1 *Probatur opinio affirmatiua.*
2 *Exceptio excommunicationis non transit ad successorem limita num. 3.*
4 *Cessionarius agens directa actione sibi ab excommunicato cessa repellitur ab agendo, secus si agat actione vtili.*
5 *An procedat quando esset ad excommunicatum cedentem reditura.*
6 *Cessionarius ex causa lucratiua an possit agere si cedens sit excommunicatus.*

ARGVMENTVM.

Habens iura cessa ab excommunicato an possit agere.

CAP. XXIX.

Gere posse censuerunt Bartholomeus Brixien. *in quæst. Venerabilis*, quę incipit, quidā cū esset, prout illum refert, &
1 sequitur *glosa in cap. vnico, S. verum, verb. semestre, versic. Et bene facit hac decretalis de iurepatr. lib. 6. & ibi Io. Andr. sub num. 8. versic. in glos. pe. nult. Gemin. num. 8. Franch. num. 7. Felin. in d. cap. intelleximus nu. 14. de iudic. Pontan. de Spolio, lib. 3. c. 2. num. 3.*

Cuius conclusionis ratio est, quia exceptio excommunicationis non tangit rem, sed cohæret personæ, nec transit ad successorem; *Argumento l. vitia, C. de acquir. poss. & l. An vitium, ff. de diuer. & temporal. præscript.*
2 Hæc conclusio declaratur multipliciter.

Primo, ne procedat, quando ex forma Statuti excommunicato esset
3 interdicta, vel elisa actio; tunc enim exceptio, quæ obstat excommunicato, obstat etiam eius Cessionario, *Bart. in l. per diuersas, C. mandati, & in l. qui stipendia, C. de procurat. Franc. in d. c. vnico sub num. 7. vers. 4. limita de iure. patr. lib. 6.*

Declaratur secundo, vt procedat dummodo Cessionarius agat vtili
4 actione nomine suo, secus si agat actione directa nomine cedentis, nam in tali casu, exceptio, quæ obstat excommunicato, obstaret etiam cessionario, *Franch. loco cit. vers. secundo limita Soccin. in cap. Sacris sub num. 326. versic. Aut potest per se ipsum de sent. excom.*

De-

5 Declaratur Tertio, ne procedat, quando res ad quas agitur ex iure cesso esset reditura ad ipsum cedentem, quia tunc eadem exceptio, quæ obstat excommunicato, obstat cessionario Argumento *l. sed si Iulianus, §. sed & si mulier, & §. apud Iulianum ff. de exceptione doli Bart. in l. doli ff. de nouat. Io. Andr. in d. cap. vnico de iurepatr. in 6. & ibi Franch. sub nu. 7. vers. quinto limita.*

6 Declaratur Quarto, vt procedat, dummodo cessio fiat ex causa onerosa, secus si fiat ex lucratiua, vt post *Din. in l. apud Celsum, §. si causa legitima ff. de doli mali, & metus except. tenet Bal. in d. capitulo intellimus, sub numero 8. Anchar. numero 6. de indic.*

Contrarium, quod siue cessio fiat ex causa onerosa, siue ex lucratiua, possit Cessionarius agere, tenent *Io. Andr. in d. cap. vnico de iurepatr. Bart. in d. §. si cum legitima, idem Bald. in d. l. qui stipendia C. de procur. & in d. l. per diuersas C. mandati.*

SVMMARIVM.

1 *Refertur opinio negatiua.*
2 *Excommunicatus in iudicio stare non potest.*
3 *Notarii notis adhibetur plena fides.*
4 *Notario maior fides adhibetur quam testi.*
5 *Excommunicato interdicta est forensis communicatio.*
6 *Excommunicatus non potest esse notarius tabellarius, etiam in extraiudicialibus.*
7 *Notarius excommunicatus aliquid agens ratione muneris grauiter peccat.*
8 *Vtentes opera notarii excommunicati peccant.*
9 *Instrumentum confectum a notario publice excommunicato est nullum.*
10 *Sola excommunicatio publica etiam sine speciali prohibitione sufficit vt notarius exercere non possit.*
11 *Subsequens absolutio non validat instrumentum ab initio nullum.*
12 *Instrumentum factum a notario occulte excommunicato est validum limita vt ibi.*
13 *Excommunicatus an possit creari notarius.*
14 *Item an possit esse testis.*

ARGVMENTVM.

An excommunicatus possit esse notarius, vel Testis in iudicio.

CAP. XXX.

Xcommunicatū non posse exercere officium notariatus in iudicio tradit,
1 *glos. final. in cap. decernimus verb. à testificando vers. quid dices, de excom. lib. 6.* quem ibi sequuntur Doct. communiter, *Card. in cap. perpendimus nu. 28. de sent. excom. Socc. in c. sacris nu. 407. de sent. excom. Crass. in tract. de except. n. 39.* Ratio est multiplex; Prima, quia excōmunicatus prohibetur stare in iudicio *d. c. Intelleximus de iudic.* notarius autem actuarius cogitur stare in iudicio de necessitate, *c. quoniam contra de probat.* Secunda, quia notarius adhibetur ad hoc, vt gesta, & acta iudicii debeat diligenter, & fideliter adnotare, eiusque notis adhibetur ple-
3 na fides, *d. c. quoniam contra,* excommunicatus autem, quandiu ipse in excommunicatione persistit, nulla est fide dignus, *c. nullus 3. q. 4.* Præterea excommunicatus non potest esse testis in iudicio, *d. c. decernimus.* ergo tanto minus potest esse notarius, cui maior tri-
4 buitur fides, quam testi *d. c. quoniam contra de probat.*
5 Demum facit ratio generalis, quia exercitium notarii non potest explicari absque forensi communicatione,

quæ excommunicato est prorsus interdicta *dicto c. decernimus de sent. excom. lib. 6.* Ex quibus omnibus firma remanet conclusio, excommunicatum non posse esse Notarium in iudicio, quæ.

5 Extenditur Primo, vt procedat multo magis in Notariis, qui ex priuilegio sunt iudices ordinarii, & possunt percipere guarentigiam, cuiusmodi sunt notarii Ciuitatis Senensis, de quibus meminit *Socc. in c. Sacris num. 407. de sent. excom.*

6 Extenditur secundo, vt procedat non solum in notario actuario, sed etiam in notario Tabellario, *Dec. in d. c. intelleximus num. 18. de iudic. Soccin. in dicto capitulo Sacris, sub num. 407. vers. aut quærimus, & num. 408. de sent. excom.*

Extenditur tertio, vt procedat non solum in iudicialibus, sed etiam in extraiudicialibus, *Abbas, & Dec. in d. c. intelleximus, Ille sub num. 8. versic. idem extra iudicium, iste nu. 20. Alter. loco infra citandi versic. secunda propositio sit.*

7 Extenditur quarto, vt Notarius excommunicatus si aliquid agat ratione muneris sui, peccet grauiter, quia contra præceptum ecclesiæ ingerit se muneri sibi interdicto, *Suar. d. disput. 16. sect. 5. in princ. Alter. d. lib. 2. disput. 3 c. 4.*

8 Extenditur Quinto, vt peccet non solum notarius, sed etiam alii, qui vtũtur opera Tabellionis excommunicati, vt colligitur *ex c. nuper de sent. excom. Suarez, & Alter. locis proxime citatis.*

9 Extenditur Sexto, vt instrumentum confectum a notario publice excommunicato sit nullum, *glos. in d. cap. decernimus, verb. à testificando, vers. quid de tabellionatus, de sent. excom.* quam ibi sequuntur *Gem. num. 8. vers. sed Innocentius, versic. Ego, Franch. sub num. 7. Specul. in tit. de fide instr. §. restat. videre num. 31. Card. in cap. perpendimus num. 28. Turrecrem. in cap. nullus, versic. ratio autem 3. quæst. 4. & ibi Præposit. sub num. 2. versic. crederem opinionem*, & est communis opinio, de qua testatur *Præpos. loco cit. versic. & illud communiter Suarez d. disp. 16. sect. 5. num. 2.* Et hanc eandem opinionem probat *Federic. de Senis cõs. 118. sub num. 2. versic. licet testamentum valeat*, Et si a nonnullis pro contraria opinione afferatur, *Alter. lib. 2. disp. 3. cap. 4. vers. hac secunda responsio.*

10 Sufficit enim sola excommunicatio publica, non obstante quod specialiter in ea non si illi interdictum officiũ tabellionatus, quia satis sibi videtur interdictum officium, quando est declaratus excommunicatus, vt præfati omnes affirmant contra *Innoc. in cap. pia de except. lib. 6. Soccin. qui testatur de communi in d. cap. sacris num. 411.* Mouentur, quia siue dicamus notarium adhiberi in instrumento vti iudicem, siue vti testem, semper verum erit adhiberi non posse, quia vtroque modo prohibentur, *d. c. decernimus de sent. excom. lib. 6.*

Contrarium, quod quinimmo licet notarius publice excommunicatus peccet faciendo instrumentum tamen factam probet, tenet *Io. de Lignano in capitulo veritatis de dolo, & contum. Suarez d. disp. 16. sect.* Retenta opinione communi quæ est verior, illa extenditur, vt procedat etiam post

11 sequutam absolutionem, nam subsequens absolutio non validat instrumentum à principio nullum, vt probat *test. in sæpe cit. capitulo post cessionem cum ibi trad. de probat.*

Dixi autem in conclusione instrumentum esse nullum, si sit confectum a notario publice excommunicato, vt significarem contrarium esse, si esset excommunicatus occultus, siue esset occultus per se, siue per accidens nempe quia non posset probari, nam instrumentum a tali notario confectum valet, vt scribunt *omnes Doct. supra cit. in sexta extensione* quibus additur *Suarez, & Alter. loco cit.* Nisi fortasse is, ad cuius vtilitatem

instrumentorum gestum est sciret excommunicationem, tunc enim in eius odium instrumentum esset nullum, quamuis occulta esset excommunicatio, *Socc. in c. Sacris ante nu. 408. de sent. excom.*

13 An autem excommunicatus possit creari notarius, ita vt creatio subsistat Controuersi est iuris quæstio, de qua *Soccin. in d. cap. Sacris num. 406. de sent. excom. Suarez d. sect. 5. num. 9. Alter. d. capitulo quarto, in vltima quæst.*

14 Coeterum excommunicatus non potest esse testis, secundum distinctionem tamen quam tradit *Far. de testib. q. 56. à nu. 240. vsq. ad nu. 301.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus etiam agendo causam propriam, vti actor in iudicio stare non potest.*

2 *Excommunicatus agere non potest in iudicio etiam vigore instrumenti iurati vel exequutiui.*

3 *Reconuentio est impugnatio.*

4 *Excommunicatus, vigore contractus correspectiui reconueniri non prohibetur.*

5 *Excommunicatus agere non potest etiam mediante persona procuratoris.*

6 *Excommunicatio superueniens in persona Domini etiam post litem contestatam excludit procuratorem a iudicio.*

7 *Procurator in rem propriam a iudicio non repellitur, quamuis Domino sit excommunicatus.*

8 *Item nec procurator vniuersitatis, si in mandato non sunt expressa nomina excommunicatorum.*

9 *Excommunicatus nec accusare nec denũciare potest.*

10 *Excommunicatus potest criminaliter agere pro iniuria sibi facta in explicatione actus sibi permissi.*

11 *Ad iniuriam illatam tempore excommunicationis potest agere excommunicatus sequuta absolutione.*

12 *Iudex ex officio potest vlcisci iniuriam factam excommunicato.*

13 *Excommunicatus non potest agere in iudicio etiam vti promotor causæ publicæ.*

14 *Excommunicationes non compensantur ad inuicem.*

15 *Excommunicatus repellitur ab omni iudicio tam sæculari quam ecclesiastico.*

16 *De validitate excommunicationis cognoscit tantum iudex ecclesiasticus.*

17 *Coram exequutore excommunicatus comparere non potest.*

18 *Excommunicatus potest esse exequutor apostolicæ gratiæ.*

19 *Excommunicatus non agit possessorio restitutorio, limita num. 20. & nu. 21.*

22 *Excommunicatus non potest petere mandatum de manutenendo.*

22 *Nec potest petere legitimationem personæ suæ in contradictorio iudicio.*

23 *Iudex excommunicato non secus ac deportato assidere non debet.*

24 *Exceptio excommunicationis opponi potest in quacunque parte iudicii.*

25 *An possit opponi post conclusum in causa.*

26 *Qualibet excommunicatio siue hominis siue iuris repellit ab agendo.*

27 *Exceptio excommunicationis potest opponi etiamsi post datum terminum peremptorii.*

28 *Iuramentum de non opponenda excommunicationis exceptione non obligat.*

29 *Exceptio excommunicationis opponi potest a iudice ex officio.*

30 *An opponi possit a tertio, remissiue.*

31 *Excommunicato admisso ad agendum non obstante exceptione opposita processus efficitur nullus.*

32 *Excommunicatio minor non priuat a communione.*

33 *Excommunicatio maior vel minor qua dicatur.*

34 *Dispositio loquens de excommunicato, ne intelligi debet de maiore, limitatur num. 35.*

36 *Exceptio excommunicationis opponi debet, alias iudicium valet tam in causa ciuili, quam in criminali.*

37 *Excommunicationis etiam publicæ opponenda est exceptio, item etiam quãdo ventilatur iudicium cum procuratore*

tore num.38.
39 *Exceptio excommunicationis quo modo proponenda.*
40 *Dispositio cap. 1. §. si quis igitur de ex. cept. in 6. in quibus casibus locum habeat.*
41 *Propositio exceptionis excommunicationis est obseruatu difficilis.*
42 *Tiraquelli Lapsus.*

ARGVMENTVM.

Excommunicatus non potest esse Actor in iudicio.

CAP. XXXI.

Xcommunicatũ non posse stare vti actorem in iudicio etiam agendo causam propriam, quia hoc fieri non potest, sine pe-
1 riculo communicationis, probat *test. in c. intelleximus de iudic. c. cum inter de except. c. 1. eod. tit. lib. 6. c. c. 1. de re. script. eod. lib. c. excommunicamus, §. credentes de hæret. c. rursus ad finem, & c. excommunicatio. 11. q. 4. Feder. de Senis conf. 116. in princ. Rot. decis. 7. nu. 2. de except. in nouis, cum aliis infra allegandis.* Quinimo citatus ad instantiam excommunicati non tenetur comparere, *Innoc. Io. Andr. & reliqui in c. 2. de dilat. Iaco. de Beluiso in Auth. de litigiosis §. ad excludendas collat. 8.* & est communis opinio, quam comprobat & declarat *Socc. in c. sacris nu. 291. de sent. excom.*
2 Extenditur primo, vt procedat etiamsi agatur in vim instrumenti iurati, aut alias exequutiui, *Bald. in sæpe cit. c. intelleximus num. 3. de iudic.* & siue excommunicatus sit actor per viã reconuentionis, nam vtroque casu excommunicatus repellitur, quia reconuentio est impugnatio, *c. 1. & 2. de mutuis petit. c. fin. de ordine cogniti. d. cap. cum inter, in fine, de except. Io. Andr. in regul. dolo facis sub num. 3. de reg. iur. lib. 6. Abb. in d. cap. cum inter sub num. 8. versic. nota quod reconuentio, Soccin. in c. sacris num. 315. de sent. excom.*
4 Hæc prima extẽsio declaratur, ne procedat quãdo recõuentio fit vigore cõtractus correspectiui, vtputa, quia conuenior ad rem tradendã, & ipse excipio de precio mihi non soluto, *Socein. in dicto cap. sacris, sub num. 316. versic. Quod tamen limitat, de sentent. excomm.* licet hæc non sit vera reconuentio, sed magis exceptio non implementi, & pretii non soluti, vt infra dicetur.
Extenditur secundo, vt procedat, siue agat per ipsum, siue mediante
5 persona procuratoris, vt probat *test. in cap. fin. de procur. & in cap. cum dilectus, de accus. Roffred. in quæstione sabbatina, quæst. 52. num. 7. Ancharan. in cap. exibit, à num. 4. de iudic. Ioan. de Lignano de censur. §. 25. num. 42. Cappell. Tholos. decisione 143. Magon. dec. Lucen, 71. nu. 3.* facit, quod sicuti excommunicatus non potest exercere per se iurisdictionẽ, ita neque per procuratorem, *cap. 1. de supplenda negligentia Prælatorum cap. 1. de officio Vicarii lib. 6. Io. Andr. in decis. reg. dolo facis, sub num. 3. de reg. iur.*
Item facit, quod in causa, eadem est conditio procuratoris, quæ Domini, *cap. licet, de testib. l. alia. ff. solut. matr.*
6 Quod procedit etiam si excommunicatio superueniat in persona Domini, postquam lis est contestata, & procurator est effectus Dominus litis, quia nihilominus procurator non potest amplius comparere, propterea quod causa est Domini, & ad illum spectat commodum, & incommodum, *Aufrer. ad Cappell. Tholos dec. 143. sub littera A. Hostiens. in c. licet vndique de offic. de. leg. Socc. in d. c. sacris sub num. 332. de sent. excom.*
7 Hęc secunda Extensio limitatur primo, vbi versamur in procuratore in rem propriam intentante vtiles actiones nomine suo, quia is cum agat ad propriam vtilitatem, non repellitur per

per excommunicationem superuenientem in personam Domini, *glos. in cap. unico de turepatr. lib. 6. Bald. in l apud Celsum. ff. de dolo malo, Host. Butr. & Abb. in cap. licet, in fine de offic. deleg. Aufrer. loco cit.* Dixi in
8 Procuratore intentante vtiles nomine suo, quia secus esset si intentaret directas nomine Constituentis, tunc enim non audiretur, vt scribit *Socc. in d. cap. sacris ante num. 331. vers. cogitabis & hoc*. Secundo limitatur in Procuratore constituto ab vniuersitate cuius officiales sunt excommunicati, tunc enim ... datum sustinetur si nomen excom...unicatorum non sit expressum in mandato procuræ, *iuxt. test. vbi notant omnes in cap. consulti de procur.*
9 Extenditur Tertio, vt procedat nõ solum in causa ciuili, sed etiam in criminali, nam excommunicatus non potest accusare, neque denunciare, Ita docemur *ex cap. cum dilectus de accusat. & cap. à nobis de except. & cap. exhibita, de iudic. Io. Andr. in d. reg. dolo facis sub num. 3. Federic. de Senis cons. 116. ante num. 2. vers. Et si non admittitur. Bald. in cap. intelleximus sub num. 9. Anchar. num. 7. Socc. in cap. sacris num. 289. de sent. excom. Boer. cons. 4. num. 61. Petrus Plaza in epit. delicti. c. 44. num. 10. Clar. in §. fin. q. 14. vers. quæro nunquid, Magon. decis. 71. ante num. 2.* Quod quidem verum est, siue suam, siue suorum prosequatur iniuriam, *Federic. de Senis d. cons. 116. Abb. in d. cap. communiter num. 29. & in d. cap. intelleximus, sub num. 2. ibique Butr. sub num. 6. Peregr. de iure fisci num. 8. post med. versic. vnde infert. Socc. in cap. Sacris num. 294. de sent.*
10 *excom.* Hæc tertia extensio declaratur primo, vt procedat quando iniuria irrogatur excommunicato volenti explicare rem sibi permissam, veluti prosequenti appellationem, vel se defendenti in iudicio, quia in tali casu etiam excommunicatus criminaliter, agere potest, vt declarat *Butr. in d. c. intelleximus, num. 7. de iudic. ibique Abb. num. 8. & iterum Abbas in cap. veritas, num. 41. de dolo, & contum. Peregr. loc. cit. num. 9.*
11 Declaratur secundo, vt sequuta absolutione, possit agere pro iniuria sibi tempore excommunicationis illata, secundum communem opinionem, de qua testatur Soccinus *in dicto capitulo sacris, sub num. 294. versic. Absolutione vero.*
12 Declaratur tertio, vt iudex possit ex officio vlcisci iniuriam excommunicato factam, secundum *Anan. in d. cap. cum inter, numero quinto, de exception.* de qua tamen vide notata per *Bart. in l. non solum, §. fin. ff. de iniur. & per Anchar. in dicto cap. intelleximus, in fi. de iudic.*
13 Extenditur quarto, vt procedat etiã si compareat tamquam Promotor causæ publicæ, *Bald. in sæpe citato capitulo intelleximus, sub num. 9. de iudic. & ibi Abb. sub num. 2. vers. Item vt promouens, Butr. sub num. 6. vers. quandoq. vult stare, glos. in cap. 1. verb. alio de rescript. lib. 6. ibiq; Anchar. n. 6. Butr. num. 30. Crot. num. 77. & 79. Gem. cons. 71. sub num. 2. vers. Ad aliud.*
14 Extẽditur quinto, vt procedat etiã si agat contra aliũ excõmunicatum, quia nihilominus potest repelli, nam excommunicationes non compensantur inuicem, *Host. in cap. cum inter sub num. 6. vers. sed numquid in personali de except. Bald. (post* Innoc.*) in cap. intelleximus num. 11. de iudic. & in cap. a nobis num. 2. de except. Dec. ibidem num. 3. & in d. cap. intelleximus num. 85. vbi testatur de communi Anan. in cap. cum inter sub num. 3. vers. nota quod, Peregr. de iure fisci lib. 2. tit. 11. num. 13. Carolus de Grass. except. 4. num. 4.*
15 Extenditur sexto, vt procedat siue agat corã iudice ecclesiastico, siue corã seculari, *l. placet, vbi Doct. C. de sacros. eccles. glos. in l. 1. C. eodem, & iterum glos. in cap. 1. si quis igitur, verb. opponit de except. lib. 6. Bald. in l. quo-*

ties

ties num. 6. de iudic. Guidop. conf. 220. *num.* 1. *Felin. in cap. prouidentiam n.* 14. *&* 15. *de offic. deleg. Gig. de pens. q. vlt. num.* 19. *alios refert Tiraquell. de retract. §.* 1 *glos.* 9. *num.* 28. *&* 82. quibus adduntur *Foller. in cap. regni tit. de sacros. eccles. cap. item statuimus num.* 6. *Peregr. d. tit.* 11. *num.* 15. *Surd. de alim. tit.* 8 *priuil.* 103. *n.* 4. Et generaliter quod procedat corã quocunque iudice, siue Ecclesiastico siue seculari, siue ordinario, siue delegato, *est glos. in d. cap.* 1. *verb. opponit de except. lib.* 6. Est verum, quod
16 vbi excõmunicatio opponitur coram iudice seculari, tunc si contingat de eius validitate dubitari, quæstio est remittenda ad iudicem ecclesiasticum, *Bald. in l. quoties, sub num.* 3. *vers. Tu dic, C. de iudic. Franc. in cap.* 1. *§. si quis igitur, num.* 3. *versic. Sed an iudex secularis, de except. Ancharan. ibidem colum. quinta in principio, versic. Ex isto dicto infert.*

Extenditur septimo, vt procedat
17 non solum coram iudice, sed etiam coram exequutore, nam neque coram exequutore potest comparere excommunicatus, *Glos. per illum test. in cap.* 1. *§. sed si post rem iudicatam, de except. lib.* 6. *ibique Gemin. sub num.* 6. *versic. Ex glos. igitur habes, Rota in Pacen. pensionis* 19. *Octobris* 1609. *coram R. P. D. Marcomontio.* In contrarium facit, quod excommunicatus potest esse exe
18 quutor gratiæ Apostolicæ, *Rota dec.* 9. *de senten. excommu. in antiq. Crescen. dec. vnica eodem tit.* Ergo tanto magis videtur, quod possit coram exequutore comparere, *Vide tradita supra hoc eod. lib. c.* 6.

Extenditur octauo, vt procedat nõ solum in petitorio, sed etiam in possessorio, *Lancell. de attent. par.* 3. *cap.* 24. *q.* 3. *in princ.*

19 Vnde deducitur primo, quod excommunicatus non agit possessorio restitutorio, *Abb. in cap. cum quis, num.*
19 9. *ibique Bero. num.* 40. *de restitut. spol. Felin in ca. dilectus filius, el* 1. *sub num.* 9. *de rescript. Rip. in l. naturaliter, §. nibil commune, num.* 86. *ff. de acquirenda poss. Dec. in cap. cum inter, num.* 16. *de except. alios refert Menoch. de recuper. remed.* 1. *num.* 322. *& seq.* quibus adduntur *Surd. de priuileg.* 83. *num.* 3. *Peregr. de iure fisci tit.* 11. *num.* 11. *Rota in Cõchen. Archipresbyteratus* 13. *Nouembris* 1605. *coram bo. me. Penia, & apud Tholomeum decis.* 172. *Put. dec.* 15. *de restit. spol. in manuscr.*

20 Nisi forte agatur de causa matrimoniali, vel beneficiali iuxta ea quę traduntur infra. Vel nisi spoliato impediatur implementum actus sibi permissi, *Felin. in d. cap. cum dilectus sub nu.* 11. *versic. fallit tertio, de rescript.*

21 Vel quando excommunicatio esset procurata per spoliantem ad effectum diutius se in spolio confouendi; in talibus namque casibus posset excommunicatus agere, *Specul. tit. de rescr. §. ratione autem impetrantis, & tit. de pet. & poss. §. fin. in fin. Archid. Gemin. Butr. & alii quos refert & sequitur Felin. in d. c. dilectus* 27. *sub num.* 11. *ver. Fallit secundo, de rescr.*

22 Deducitur secundo, excommunicatum non posse petere mandatum de manutenendo, quia petens manutenere est Actor voluntarius, *Gemin. in ca.* 1. *sub num.* 11. *versic. Item posset excommunicatus, de rescript. lib.* 6. & ante ipsum *Io. Andr. ibi versic. Item quod posset, Franch. num.* 11. *vers. Et similiter,* Et sępissime censuit Rota & signanter in Oscen. Canonicatus 1. Decembris 1585. coram Penia. Et in Cæsaraugustana dismembrationis 31. Maii 1596. coram Litta. Et in Conchen. Archipresbyteratus 13. Nouembris 1605. coram Penia. Et in Tuden. beneficii 20. Aprilis 1604. coram eodem. Et in Signina Castrorum 26. Iunii 1602. coram R. P. D. Ludouisio, nunc S. D. N. Gregorio XV. Et in Pacen. pensionis 20. Nouembris 1609. coram nunc Reuerendiss. Lugdunen. Et in Salamantina præstimonii 31. Ianuarii 1614. coram R. P. D. Buratto, reprobata decisione alias facta in causa Salamantina Canonicatus 24. Maii 1595.

1595. coram bo. mem. Cardinali Blanchetto, in qua obiter fuerat dictum excommunicatum propter recursum ad iudices Regios posse petere mandatum de manutenendo. An autem possit excommunicatus petere reuocationem attentatorum, dicetur *infra*.

22 Extenditur nono, vt neque possit petere legitimari personam suam in contradictorio iudicio, *Bald. in dicto cap. cum inter, in fine, de except. Soccin. in cap. Sacris, num.* 370. *versic. Nam voluntarius, de sent. excom.*

23 Extenditur decimo, vt neque possit donationem insinuare, aut bonorũ possessionem agnoscere, quia iudex nõ debet illi assidere, sicuti neque deportato, *l. rei capitalis, ff. de pœnis*, cuius auctoritate hoc in specie scribit *Bald. in d. cap. cum inter, sub num.* 10. subdens, quod potest tantum declarare animũ suum, sicut in contractibus, & pari ratione agere non potest, vt administratio tutelæ legitime sibi delatæ decernatur, *idem Bald. in cap. intelleximus, in fine, de iudic.*

24 Extenditur vndecimo, vt exceptio excommunicationis possit opponi in quacumque parte iudicii, *cap.* 1. *de except. lib.* 6. *cap. exceptionem, & vtrobique Doct. eodem tit.* etiam post conclusum in causa. *Specul. in tit. de renunciat. & conclus.* 3. *vers. Et scias, Abb. in dicto c. significauerunt, num.* 17. *de except. Fel. in cap. exceptionem num.* 18. *eodem tit. Rota decis.* 26. *quæ incipit, Nota quod in sententia, de re iudic. in antiq.*

25 Contrarium quod quinimmo post conclusum in causa non possit opponi visus est sentire, *Cardinalis in clemen. vnica sub num.* 1. *in prima oppositione.* Prior opinio sicuti est receptior, ita est verior, quia si talis exceptio admittitur etiam post sententiam, & rem iudicatam, ad differendam executionem, *ca.* 1. *§. sed si post rem iudicatam*, vti quę multo magis est admittenda post conclusum in causa.

Et hoc procedit citra controuersiã, quando iudex reiicit excommunicatum ex officio; conclusio enim fit partibus, non iudici, *Doct. in cap. cum dilectus, de fide instr. Felin. loco cit. vers. Istud autem.*

26 Extenditur duodecimo, vt procedat in quacunque excommunicatione, siue sit lata ab homine, siue à lege, quia quælibet repellit ab agendo, *Cardin. in clem. vnica, sub num.* 1. *vers. Secundo quæro, de except.*

Extenditur decimotertio, vt procedat etiam si reo sit datus terminus peremptorius ad opponendum suas exceptiones, & terminus sit lapsus, quia nihilominus potest opponi exceptio ex-

27 communicationis, *Clem. vnica, de except. Specul. in tit. de except. §.* 2. *vers. sed numquid, Glo. & Host. in c. pastoralis, de except. ibique Anchar. nu.* 15. *Abb. num.* 12. *Card. in d. clem. vnica, de except. Feder. de Senis consil.* 18. *&* 118. *Abb. in sæpe citato cap. intelleximus, nu.* 6. *de iudic. Gem. in d. c.* 1. *de except. lib.* 6 *Fel. in c. exceptionem n.* 12. *vers.* 1 *igitur de except.*

Et siue terminus fuerit generalis ad opponendum exceptiones, siue specialis ad opponendum exceptionem excommunicationis, *glo. fin. in d. clem. vnica. Felin. in dicto cap. exceptionem, num.* 13.

Et siue distulisset opponere malitiosè, *vt post Bald. scribit Fel. loco citato, num.* 16.

Extenditur decimoquarto, vt procedat etiam si quis iurauerit non opponere exceptionem excommunica-

28 tionis, quia poterit nihilominus illam opponere iuramento non obstante, nã talis oppositio non concernit ius partis, sed publicum, cui non potest iuramento renunciari, *glos. in d. Clem. vnica Gem. in d. cap. primo ad fin. princ. eodem tit. lib.* 6. *Felin. in cap. intelleximus sub num.* 7. *vers. Item facit de iudic. & in d. cap. exceptionem num.* 15. *de except.*

Extenditur Decimo quinto, vt exceptio excommunicationis possit opponi non solum à parte, sed etiam à

29 Iudice ex officio, *cap. exceptionem de except. cap. primo ad fin. eod. tit. lib* 6.

Socc.

Socc ,in cap.sacris num. 337.de sent.ex. com. Crau. consil. 191. num. 1. Ferret. consil.351. num. 4. lib. 2. cum aliis per Peregr.*d.tit.11.num.16.* Quid si dum iudex vult ex officio repellere excommunicatum, reus cuius intereſt petat procedi ad vlteriora in causa, an debeat iudex procedere admittendo excommunicatum distinguas, vt per *Socc.in d.ca.sacris, num.338.de senten. excom.*

30 Et an exceptio excommunicationis possit opponi a tertio, consulas *Fel. in c.exceptionem num.17.&49.versic. Item in quantum,de except.Gemin.in c. 1.sub num.12.vers.Et ex hoc nota, de rescript.lib.5.*

31 Extenditur decimosexto, vt si excommunicatus fuerit admissus ad agendum de facto, non obstante exceptione opposita, processus sit nullus, adeo vt nec valeat ad interrumpendum præscriptionem, *Abb.in dicto c. post cessionem num.4.de prob.&ibi Dec. num.17.Peregr.d.tit.11.num.16.* Limitatur principalis Conclusio.

32 Primo, vt procedat in excommunicatione maiore,non autem in minore, quia excommunicatio minor priuat participatione Sacramentorum, non autem hominum communione, *cap. à nobis.vbi Doct.de except.*Abb.*in cap.intelleximus num.14.de iudic. ibique* Felin.*num.11.Dec. num. 32. & iterum* Dec.*consil.321. num. 6. Pontanus de spol.lib.3.cap.2.Surd.de Alimentis tit.8 priuil. 83.num.7.*

33 Quando autem excommunicatio dicatur maior, vel minor, consulas *Glos. in cap.eo qui,verb.Canonicis, de sent.excom.lib.6.Abb.in cap.si celebret, de cleric.excom. ministr. Carauita supra ritu 236.num.3.Scapp.in tract. de iure non scripto,libro primo,cap.52. num. 10.& sequen.*

34 In dubio tamen diſpoſitio loquens de excommunicatione debet intelligi de maiore,*cap.penult.de sent.ex.com.Io. Andr.in d.cap.1.nu.16.de except. Abb. in sæpe citato cap. intelleximus, ibique Dec.num.33.& 34.& ante eos Specul. tit.de except.§.viso sub num. 21. versic. sed quod dixi,Suarez à Paz.*

35 Nisi fortè agatur de materia concernente præiudicium tertii, quia tunc in dubio appellatione excommunicationis,intelligitur de minore, *Fel.in c.Venerabilem,de except.* Put.*dec. 62. num. 5.lib.1.secundum nouissimam impressionem.*

Vel nisi quando verbum,excommunicatio,profertur in exceptione excõmunicationis, quia tunc in odium opponentium intelligitur de excommunicatione minori.*Franch. in d.cap.1.§. si quis igitur sub num. 4. de except.*

36 Secundo, limitatur vt procedat dũmodo de excommunicatione opponanatur, alias oppositione cessante tenet iudicium, quamuis cum excommunicato agitatam, *cap. 1. de except. lib. 6.* Abb. *in cap. intelleximus sub nu. 13. de iudic. ibique Felin.num. 9. Dec. num. 76.vbi testatur de communi.Pontanus d. cap. 2. Pereg. d. tit. 11. num. 17. Aym. consil. 199. sub nu. 12. Contardus in l. diffamari cap. 4. num. 82. Rota decis. 27. de rescript.in antiquis.*

Quod procedit primo, siue versemur in causa ciuili, siue in criminali, *Bald.in d.cap.intelleximus nu.9.*

35 Procedit Secundo, etiam quando excommunicatus erat publicus, nam nihilominus requiritur oppositio,*glos. in d. cap. 1. verb. Si vero postmodum verb.duraturis de except.* quem ibi sequuntur *Arch. Io.Monach.& Io.Andr. Gemin.nu.7. Franchus sub nu. 4. cateri que reprobata opinione Host.*Felin.*in sæpe cit. cap. intelleximus num. 9. de iudic.*

Procedit Tertio, siue iudicium sit ventilatum cum persona excommunicati, siue cum eius procuratore vt post multa tenere videtur *Soccin. in cap.sacris num. 329.de sent. excom.*

38 Procedit Quarto, etiam quando eſt ventilatum iudicium cum procuratore excommunicato post Constitutionem in suam personam factam,nam & in huiusmodi casu requiritur oppositio, alias iudicium sustinetur, *Rota apud*

apud Cresc. decis. 12. *num.* 4.

Dixi, si iudicium sit ventilatum cum procuratore excommunicato post cõstitutionem procuratoris in sui personam factam, quia si de tempore constitutionis procurator esset excommunicatus, iudicium vtique esset nullum ipso iure, etiamsi excommunicatio non esset publica, & oppositio facta non fuisset, *Cresc. loco cit. n.* 1.

39 Tertio, limitatur vt ita demum exceptio excommunicationis repellat agentem, quatenus oppositio fiat iuxta formam traditam *in cap.* 1. *de except. lib.* 6. *Specul. tit. de except.* §. *viso sub num* 2. alias de illa ratio non habetur, sed iudex oppositione non obstante, ad vlteriora procedit, opponentem

40 prauia taxatione in expensis condemnans, *d. cap.* 1. §. *si quis igitur*, cuius dispositio procedit etiam in iudicio criminali, vt ex pluribus probat *Soccin. in cap. sacris num* 290. *de sent. excom.* & cum forma præscripta sit obseruatu difficilis, adeo vt vix debite

41 proponatur, & specificetur, Hinc fit, vt in Curia Romana non sic facile excommunicationis exceptio proponatur, *Rot. decis.* 8. *de sent. excom in nouis.*

Et hæc eadem difficultas, vt reor, est causa cur in Gallia, statuque Veneto non sic passim admittatur excommunicationis exceptio, vt testatur *Tiraquell. de retract. consang.* §. 1 *glos.* 9. *num.* 282. *Peregr. de iure fisci lib.* 2.

42 *tit.* 11. *sub num.* 15 *in fine* Ad quod si animaduertisset, prout animaduertere debuerat *Tiraquell. loco cit.* equidem incaute non pronunciasset ex generali consuetudine Galliarum in foro seculari exceptionem excommunicationis non seruari.

SVMMARIVM.

1 *In concernentibus animæ periculum, excommunicatus vt actor stare potest in iudicio.*

2 *Allegans propriam turpitudinem auditur in concernentibus animæ periculum.*

3 *Vbi adest periculum animæ iudex tenetur imperiri officium suum.*

4 *Vxor excommunicato restituitur iudicis officio.*

5 *Excommunicatus restituitur aduersus omissam appellationem in causa matrimoniali.*

6 *Causa beneficialis æquiparatur causæ matrimoniali.*

7 *Excommunicatus qui potest absolutionẽ obtinere non debet audiri etiam in cõcernentibus periculum.*

8 *Excommunicatus est audiendus quando dubia est excommunicatio, vel dubitatur de peccato.*

9 *Excommunicatus opponens nullitatem excommunicationis, auditur super ipsa nullitate, sed in ceteris actibus vitatur.*

10 *Excommunicatus agere potest in casibus in quibus periculum est in mora.*

11 *Excommunicatus potest agere vt eius debitor fugitiuus retineatur, limita vt num.* 12.

13 *Quando actio est tempore peritura potest excommunicatus agere.*

14 *Excommunicatus laborans extrema necessitate petere potest alimenta.*

15 *Petitio alimentorum in casu extremæ necessitatis defensionem potius quam actionem respicit.*

16 *Mulier excommunicata agere potest ad dotem si maritus vergit ad inopiam.*

17 *Excommunicatus an possit agere ad præscriptionem interrumpendam, remissiue.*

18 *In iudicijs duplicibus excommunicatus admittitur.*

19 *In iudicibus duplicibus qui primo preuenit induit personam actoris.*

20 *Excommunicatus vt possit esse in iudicio tanquam reus, oportet vt sit reus necessarius.*

21 *Excommunicatio non impedit reuocationem attentatorum.*

22 *Iudicium attentatorum sapit naturam possessorii.*

23 *Attentata possunt reuocari ex solo iudicis officio.*

24 *Excommunicatus potest agere in iudicio* ad

ad remotionem impedientium sibi permissa.

25 *Excommunicatus potest conqueri si impeditur procuratorem constituere, vel Romam pro absolutione petere.*

26 *Suspensus vel interdictus non prohibetur agere.*

27 *Suspensus a beneficio agens ad illum non auditur.*

28 *Prætendens se iniuste excommunicatum, petere potest absolutionem antequam in causa procedatur.*

27 *Excommunicatus in sui præiudicium tenetur in iudicio comparere.*

28 *Cogitur excommunicatus prosequi iudicium.*

29 *Item compelli potest adimplere promissa.*

30 *Contra excommunicatum fieri potest executio.*

31 *Nec non aduersus eum intentari potest remedium l. diffamari, C. de ingen. & manum.*

32 *Excommunicatus cogitur iurare de calumnia.*

33 *Item cogitur sub iuramento respondere positionibus.*

ARGVMENTVM.

Plures recensetur casus in quibus excommunicatus etiam tanquam Actor potest esse in iudicio.

CAP. XXXII.

Rimus, est casus in concernentibus animæ periculum, in his enim excommunicatus agens auditur, *Host. in cap. significauerunt sub num. 2. vers. tu dic, de except.*
1 *Abb. ibidem num. 22. Felin. nu. 14. Rot. dec. 7. eod. tit. in nouis.* sicuti in concernentibus animę periculum auditur quis allegans propriam turpitudinem, *Glos. in cap. inter dilectos de donat.*

2 Quod est accipiendum vt excommunicatus audiatur non ex iure sibi competente sed ex iudicis officio, tenetur enim iudex, vbi adest tale periculum impartiri officium suum, vt de-
3 clarat *glos. in cap. quoniam multos verb. vxores 11. quæst. 3. Butr. in cap. fin. de ordin. cogn. ibique Abb. nu. 12. Dec. in sæpe cit. cap. intelleximus num. 48. de iudic.*

4 Vnde deducitur primo, Quod excommunicatus agens ad restitutionem Vxoris, restituitur saltem iudicis officio, *Glos. in d. cap. quoniam multos Host. in summa tit. de restit. spoliat. §. quando facienda num. 2. versic. quid si vir, Io. Andr. in cap. inter alia num. 2. de sent. excom. ibique Abb. num. 5. Fel. n. 1. vers. sed numquid. Anchar. in c. statuimus nu. 4. eod. tit. lib. 6. Vgolin. de censur. tab. 2. cap. 15. §. 3. num. 4. & c. 23. §. 6. nu. 3. Specul. tit. de petit. & poss. §. fi. n. 3. Cald. in d. c. fin. de ord. cogn. ibique Butr. Pontan. de Spol. lib. 3. cap. 2. num. 4. Sanch. de matrim. lib. 9. disput. 15. nu. 24.*

5 Deducitur secundo quod excommunicatus auditur, quando petit restitutionem aduersus omissam appellationem in causa matrimoniali, nam, & ibi etiam versatur animæ periculum *Rot. d. decis. 7. de except. in nouis.*

Et pari ratione restituitur aduersus appellationem in causa beneficiali quæ in hac materia simul cum causa matrimoniali paribus gressibus ambulat, *Rot. d. decis. 7. de except. in nouis.*

6 Quæ omnia vera reputanda sunt, dummodo stante hoc periculo non possit petere se absolui, secus si posset, nam si vere timet peccatum debet incipere à priori periculo animæ, *Felin. in d. c.*
7 *significauerunt nu. 14. vers. sed hoc forte verum.*

Secundus est casus, quando dubitatur de peccato, propter quod fuit excommunicatus, vel dubitatur de ipsa excommunicatione, tunc enim audi-

tur

tur prosequens iudicium in materia
8 discussionis peccati iuxta terminos *ca. pituli significauit de off. iud.ord. ibique Glos. fin. Butr. & Abb.* prout eos refert, & sequitur *Felin. in d. capitulo intelleximus num. 7. versic. 3. declaratio de iudic. Bald. in l.lite C. de liberali causa.*

Dixi quando dubitatur de peccato, propter quod fuit excommunicatus, vel super ipsa excommunicatione, quo significarem ad istum effectum opus esse quod dubitatio versetur, An adsit, vel non adsit peccatum, ob quam lata est excommunicatio, cęterum si is, contra quem opponitur de excommunicatione fateatur se excommunicatum, sed dicit excommunicationem nullam, eo quod lata sit post appellationem legitimam, tunc
9 licet audiatur super nullitate, tamen euitatur in cæteris actibus, vti excommunicatus *capitulo solet versic. in secunda, de sent. excom. lib. 6. Soccin. in d. cap. sacris sub num. 311. versic. vnde ergo arbitror de sent. excom. sub num. 312. & 313.* subdit quid agendum, quando is, contra quem opponitur excommunicatio negat se esse excommunicatum.

10 Tertius, quando versamur in casibus, in quibus periculum esset in mora, tunc enim excommunicatus potest agere, quia non agit omnino voluntarie, sed stimulatur ad agendum ex imminenti præiudicio, quod sibi ex mora paratur, *Soccin. in cap. cum inter num. 13. de except. ibique* Felin. *sub num. 16. & iterum Felin. in cap. dilectus col. penult. versic. 4. fallit, de rescript. & in cap. significauerunt sub num. 14. versic. pro hoc facit, de except. Rot. decis. 7. cum aliis mox infra citandis.*

11 Qua ratione deducitur primo, excommunicatum agere posse vt eius debitor fugitiuus retineatur, *Soccin. Abb. & Felin. locis cit. Pont. d. cap. 2. sub num. 4. Lupus in repet. cap. per vestras §. 27. num. 8. de donat. inter vir. & vxor. Surd. de alim. tit. 8. princ. 83. numero 11. & 12. Viu. decis. 99. numero 13.*

Dixi agere posse vt debitor fugitiuus retineatur, nam hoc tantum sufficit ad occurrendum præiudicio irreparabili, nec potest durante excom
12 municatione exercere actionem petendo debitorem cogi ad soluendum, quia hoc esset excedere periculi metas, *vt præcitati Doctores vnanimi consensu testantur*, subdit vlterius *Felin. in d. c cum inter nu. 16. versic. quare puto dicendum*, hoc quod de debitore fugitiuo diximus esse sub duplici qualitate accipiendum, nempe quando periculum est in mora adeo, vt tempus quod requiritur in adhibenda summaria cognitione ad effectum, vt debitor possit de fuga suspectus iurari, de qua *per Ang. in l. nemo C. de exact. trib.* non suppetat ad petendam absolutionem, & quod iuramentum super suspicione debitoris probetur aliter, quam per excommunicati iuramentum.

13 Deducitur secundo, excommmunicatum agere posse, quando res est tempore peritura dummodo non sit in eius facultate petere absolutionem, alias agere non posset, *Abb. Felin. Lupus, Pont. & Surd. locis ante cit.*

14 Deducitur Tertio, excommunicatum extrema famis necessitate laborantem agere posse, vt sibi dentur alimenta, nisi sit morosus in absolutione petenda, *glos. communiter approbata in cap. pastoralis, cap. verum, vbi Abb. & ibi Dec. num. 9. de appell. Felin. in cap. Apostolicæ col. 5. de except.* Franch. *March. decis.* 884. *num. 2. Couar. var. resol. lib. 3. capitulo 15. versic. 12. cum aliis per Surd de alim. tit. 7. quæst. 36. num. 7. & iterum tit. 8. priu. 83. num. 14. Carol. de Graff. d. except. 4. numero 55.*

Petitio enim alimentorum in tali casu non tam actionem, quam defensionem respicit, cum negare alimen-
15 ta sit necare, *l. necare ff. de liber. agnosc. c. pasce 36. dist.*

Deducitur Quarto, quod licet mu-
16 lier excommunicata nequeat regulari-

V ter

ter agere ad dotē, *Bart. in l. si constante nu. 64. ff. sol. matr.* tamē quando subest periculum perditionis, nempe quia vir vergit ad inopiam, & mulier non est morosa in absolutione petenda potest agere, *Lupus d. cap. 27. num. 8. Surd. d. priuil. 83. num. 7. cum seq.*

17 An autem excommunicatus possit agere ad interrumpendam præscriptionem consulendi sunt *Doct. in cap. quia diuersitatem, de conceß. præbend. & in cap. primo de præscript. Socc. in cap. Sacris numero 292. de sent. excom. Balb. de præscript. par. 1. 6. par. num. 24.*

Quintus est casus, quando versamur in iudiciis duplicibus puta familiæ erciscundæ, communi diuidundo, & finium regundorum, in his enim

18 cum vterque sit actor, & reus, *l. iudicium ff. commun. diuid. l. in tribus ff. de iudic. Abb. in cap. ex litteris numero 10. de prob.* Auditur etiam excommunicatus, ita scribunt *Butr. in c. significauerunt circa med. de except. Felin. in d. capitulo intelleximus ante numero octauo, versic. quinta declaratio, de iudic.*

Sed apud me hæc limitatio tuta nō est, licet enim in duplicibus iudiciis quilibet dicatur actor, & reus; nihilominus negari non potest quin ipse qui

19 primo loco prouocauit, dicatur magis substinere personam Actoris, *Bertrād. consil. 260. visa extracta processus nu. 2. lib. 2. par. prima, Lucchin. de curte in alleg. in materia Confin. impreßa post Hier. de monte in tract. de fin. nu. 1. & 2.* Præsertim quando prouocatus nihil petit *idem de monte loco cit. cap. 48. num. 4. versic. & quandocunque prouocatus*, ideoque in tali casu nō posset agere, quia actor excommunicatus repellitur, *d. cap. intelleximus de iudic.*

20 Præterea vt possit excommunicatus esse in iudicio tanquam Reus, non sufficit quod sit reus, sed requiritur quod sit reus necessarius, iuxta ea quę late dicentur *infra capitulo seq. num....* At nemo negabit quin is, qui in iudiciis duplicibus est primus in iudicio possit dici reus necessarius, Ergo.

Sextus est casus quando excommunicatus petit reuocationē attentatorum, nam in tali iudicio exceptio excommunicationis non obstat; *Ita firmant expresse Franch. in cap. bonæ sub num. 14. de appell. Dec. in cap. ex parte el secundo, versiculo quarta conclusio, de rescript. & consil. 200. sub numero secundo, Rip. in l. naturaliter §. nihil commune numero 68. ff. de acquir. poss. ibique Ant. de Matth. numero 43. Marant. Hier. de monte, & alii,*

21 *quos referunt, & sequuntur Menoch. de recuper. remed. 17. numero 31. versiculo quarto tertio, Lancell. de attent. part. 3. capitulo 22. numero 4. & plenius capitulo 24. quæstione 3. numero 10. Rot. Lucen. apud Magon. decis. 71. in princ. Addentes ad Rotam decis. 2. numero tertio, versic. tertia differentia de restit. spol. Gonzal. ad reg. 8. §. 7. prohem. numero 239. Rota in Abulen. Cappellaniæ 5. Iunii 1598. coram bo. me. Giptio, & in Palentina Beneficii 4. Iunii 1614. coram R. P. D. Buratto, quæ est decisio 589. numero sexto, parte 1. tom. 2. in nouiss.*

Cæterum cum hæc materia iterum in facti contingentia fuisset in Rota ventilata de Anno 1605. tes non paruam habuit difficultatem, propterea

22 quod videbatur iudicium attentatorum sapere naturam possessorii, in quo exceptio excommunicationis admittitur, *cap. cum inter, & cap. significauerunt de except. cum aliis relatis supra in decima extensione.*

Tandem post multam dissensionem in eam sententiam itum est, vt Attentata ad instantiam excommunicati non possint reuocari iure actionis, sed iudicis officio, quia læsa est maiestas iudicantis, quæ ex officio etiam parte non petente potest ad reuocationem procedere, apponendo sequestrum, *ita fuit resolutum in Conchen. Archipresbyteratus 13. Nouembris 1605. coram bo. me. Penia tunc Rotæ Decano*, vide ad vlteriorem decla-

clarationem *Soccin. in cap. ſacris num.*
301.*de ſent. excom.* vbi plures caſus di-
ſtinguit.

Septimus eſt caſus vbi excommuni
catus impeditur facere ſibi permiſſa,
nam ad remouendum tale impedimen
24 tum poteſt eſſe in iudicio, *Lapus alleg.*
54.*quæ incipit quidam coram iudice ſub*
numero quinto, verſic. item ſi excom-
municatus Io. Andr. in d. cap. intellexi-
mus numero quarto, de iudic. ibique
Abb. num. 7. Felin. *numero* 14. *verſ.*
vltima declaratio Gemin. *in cap. primo.*
num. 17. *de reſcript. addentes ad Abb.*
in cap. apoſtolicæ num. 3. *verſic. excom-*
municatorum, de cleric. excom. miniſtr.
quibus adduntur alii relati ſupra
in 6. *extenſione verſic. Declaratur ſe-*
cundo, num. 2.

Vnde cum permittatur excommu-
nicato conſtituere procuratorem ad
25 ſui defenſionem, *d. cap. intelleximus de*
iudic. vtique ſi ipſe impediatur in dan-
do procuratore poteſt de hoc conque-
ri, & agere, *Io. Andr. in cap. intellexi-*
mus, vbi quod procedit, licet ſit ex-
communicatus à longo tempore, &
poſt multas inſtantias, *Archid.* 4. *quæſt.*
1. *in ſumm. Felin. loco cit. circa fi-*
nem

Et ſimiliter ſi excommunicatus Ro-
mam petat pro obtinēda abſolutione,
vel abſolutionis reſcripto, ſi offēdatur
vel impediatur in via poteſt conqueri
& auditur, *Lap. Io. Andr. Abb. & Fel.*
locis citatis.

26 Octauo, auditur quando verſamur
in ſuſpenſo, vel interdicto, quia eis
non eſt interdicta Hominum com-
munio, *ita Innoc. in capitlo venera-*
bili, & ibi Abbas de ſent. excom. Io.
Andr. in d. capitulo intelleximus num.
1. *& ibi Butr. num.* 7. *verſic. de ſuſpen-*
ſo, & ibi Abb. num. 14. *& iterum*
Abb. in cap. Apoſtolicæ num. 2. *de ex-*
cept. Felin. in d. cap. intelleximus num.
decimo.

27 Niſi ſuſpenſus vellet agere pro be-
neficio, a quo eſt ſuſpenſus, quia
tunc non auditur *Abb. in d. cap. Apo-*
ſtolicæ num. 9. *Felin. in ſæpe cit. capitulo*
intelleximus, ſub num. 10. *verſic. li-*
mita.

Nono, auditur, excommunica-
tus quando prætendit ſe eſſe excom.
municatum iniuſte, tunc enim quaſi
28 ſpoliatus iure ſpirituali poteſt petere
ſe abſolui, antequam procedatur in
cauſa, *Gloſ. in d. c. cum inter, de except.*
quem ibi ſequitur Bald. in 4. dicens eſſe
nota dignum.

Decimo, quando verſamur in his,
quæ reſpiciunt excommunicati præiu-
dicium, quia in his, non ſolum po-
teſt, ſed etiam cogitur excommuni-
catus in iudicium comparere, ne con-
tingat ipſum ex ſua malitia commo-
dum reportare, *d. cap. intelleximus, de*
iudic. ibique Abb. num. 4. *Dec. num.*
24. *cap. ſi vere de ſent. excom. Gloſ. in*
cap. pro illorum de præbend. Innoc. in
cap. exceptionem ſub num. 3. *ad fin. de*
except. Bald. in l. nulla in fin. ff. de le-
gibus.

Vnde Deducitur primo, excom-
municatum poſſe cogi ad proſequen-
dum iudicium, quando Reus non ex-
communicatus vult, quod proceda-
tur ad vlteriora, iuxta diſpoſitionem
Auth. qui ſemel C. quomodo iudex, Ita
ſcribunt *Innoc. loco cit. Bald. in d. cap.*
intelleximus num. 7. *de iudic. Felin ibi-*
dem num. 7. *verſ. tamen pro iſta opi-*
nione.

29 Deducitur ſecundo, excommuni-
catum cogi poſſe ad ſoluendum de-
bitum, & implendum promiſſa in
contractu, *cap. ſi vere de ſent. excom.*

30 Deducitur Tertio, contra excom-
municatum poſſe fieri exequutionem,
Franc. Marcb. deciſ. 868. *num.* 4.
par. 2.

31 Deducitur Quarto, contra excom-
municatum habere locum remedium
l. diffamari C. de ing. manum. Innoc. in d.
c. exceptionem ſub num. 3. *Bald. loco cit.*
verſ. 4. *Declaratio.*

32 Deducitur Quinto, excommuni-
catum conuentum cogi iurare de ca-
lumnia, licet non poſſit iurare in defe-

ctum probationis *Bald. in d. cap. cum inter num. 3. versic. An excommunicatus, de except.*

33 Deducitur sexto, excommunicatum cogi respondere sub iuramento positionibus, quia per talia iuramenta non acquiritur ius, sed prestantur ad conuincendam malitiam, *Bald. loco modo citato.*

SVMMARIVM.

1 *Reus necessarius quis dicatur.*
2 *Citatio generalis per edictum facit reum voluntarium. limitatur vt ibi.*
3 *Reus voluntarius qui.*
4 *Excommunicatus non potest esse in iudicio vti reus voluntarius num. 5.*
6 *Excommunicatus non potest agere remedio l. diffamari C. de ingen.*
7 *Reus excommunicatus an possit petere vt causa expediatur actore eam prosequi negligente.*
8 *Excommunicatus petens absolui fungitur iure rei.*
9 *Excommunicatus non potest petere executionem sententiæ quæ transiuit in iudicatum.*
10 *Nec proponere querelam in officiosi. limita vt ibi.*
11 *Excommunicatus potest opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, & pretii non soluti.*
12 *Item exceptionem pacti de non petendo, solutionis, præscriptionis, & rei iudicatæ.*
13 *Nec non iudicem vti suspectum recusare.*

ARGVMENTVM.

An excommunicatus possit esse in iudicio tanquam Reus.

CAP. XXXIII.

Ræfari primum oportet duas esse in hac materia reorum species, Reum videlicet necessarium, & voluntarium. Necessarium reū dicimus eū, qui specialiter & simpliciter vocatur ad iudicium; item, & illum, in quem actio expresse dirigitur; *Innoc. in d. cap. cum inter de except. quem ibi Doct. communiter sequuntur, vt de communi testantur ibi Dec. num. 35. Bart. Castr. & reliqui in l. de pupillo §. fin. ff. de nou. oper. nunc. & iterum Castr. in l. liber. à patrono ff. de ius vocand. Socc in. in sæpe cit. cap. sacris num. 362. versic. & dicitur esse de sent. excom.* quod procedit siue vocetur pro ipsius proprio, & priuato interesse, siue pro interesse ecclesiæ suæ, siue tanquam Tutor, vel curator, vel alius necessarius administrator, vt post *Io. de Lignano scribit Soccin. in d. capitulo sacris, numero 362. versic. & dicitur esse, de sent. excom.*

2 Dixi specialiter, & simpliciter vocatur ad iudicium, quia si citatio fieret generaliter per edictum contra quoscunque contradicere volentes, tunc is, qui in iudicio se offert, non dicitur reus necessarius, sed voluntarius, *Innoc. & cæteri locis modo citatis. & iterum Innoc. in c. dilecti circa fin. de except. Felin. in d. cap. cum inter nu. 12. eod. tit.*

Nisi forte citatio esset contra plures citatos generaliter, sed certos, veluti contra plures legatarios, de quibus constat in testamento, tunc enim esset perinde, ac si essent nominatim citati, quia genus in tali casu operatur idem quod species, *l. si duo ff. de admin. tut. & in proposito Dec. in d. c. cum inter sub num. 35. versic. pro concordia.*

Item

Item dixi simpliciter, quia ad effectum vt vocatus dicatur Reus necessarius, oportet citationem fieri simpliciter, secus si dicat, quatenus sua interesse putauerit, quia tunc esset Reus voluntarius, vt infra dicetur.

3 Voluntarium Reum appellamus eum, qui ad causam non trahitur, sed iudicium aperit sibi viam ad contradicendum, & opponendum, *Bald. in dicto cap. cum inter sub num. 1. de exception. Soccin. in d. cap. sacris num. 365.*

His ita explicitis duæ sunt conclusiones in hac materia receptissimæ, prima quod excommunicatus non

4 potest esse iudicio, vti reus voluntarius, quia in hac materia æquiparatur actor, & reus voluntarius, vt tradunt *Doctores communiter in d. cap. intelleximus de iudic.* nec permittitur illi defensio, quæ habet naturam impugnationis, *Innoc. in d. cap. cum inter de except. sub num. 1. versic. item etiam Io. Andr. num. 2. versic. quid de illo, & num. 10. Abb. num. 12. & 24. Dec. nu. 36. Castr. in d. l. libertas a patrono ff. de iniuss. vocan. Soccin. in d. c. Sacris num. 362.*

Preterea Reus voluntarius primo debet legitimare personam suam in iudicio, quod quidem facere non potest excommunicatus, *Socc. in d. c. sacris nu. 370. versic. nam voluntarius de sent. excom.*

5 Secunda est conclusio reus necessarius potest esse in iudicio, ibique potest proponere omnes defensiones ad sui fauorem facientes, & quæ habent naturam exclusionis, *Innoc. Io. Andr. Abb. & reliqui locis citatis.*

6 Ex prima conclusione, deducitur primo, excommunicatum non posse agere remedio, *l. diffamari C. de ing.* quia licet secundum receptiorem opinionem agens ex tali remedio dicatur reus, vt late probant *Osasch. decis. 150. Contard. in dicta l. diffamari, in prima quæst. Couar. resoluit lib. 6. cap. 18. Rot. decis. 422. numero 3. & decis. 601. parte 1. diuers. Cas. de Grass. dec. prima, numero 1. & 2. de iudic.*

Tamen quia est reus voluntarius non potest experiri hoc remedio, cum saltem similitudinarie sit actor, *Butr. in d. capitulo intelleximus numero 13. ibique Abbas num.... Dec. num. 74. & iterum Dec. in d. cap. cum inter nu. 32. & 67. Castr. & Alex. loco cit. Cagnol. in d. l. diffamari n. 3. ibique Contard. numero 82. Bart. Blareri num. 24. versic. vlt. hoc loco Affl. decis. 288. sub num. 3. Soccin. in cap. sacris numero 310. de sent. excom. Boer. decis. 255. Cappell. Tholos. decis. 137. Afflict. decis. 268.*

7 Deducitur secundo, quod licet quando Actor oblato libello negligit prosequi causam, possit Reus instare contra actorem, vt causa expediatur, vt in *Auth. qui semel C. quom. & quando iudex*; hoc tamen facere non potest Reus excommunicatus, quia ad hoc nulla necessitate vrgetur, nam actore causam non pro sequente cessat ratio odii, & necessitatis, quæ sola operatur, vt excommunicatus possit stare in iudicio tanquam Reus; *Butr. in d. capitulo intelleximus num. 13. Abb. in d. cap. cum inter num. 10. versic. aut est in iudicio, vt Reus, de except. Felin. ibidem sub numero 10.* subdens hanc opinionem esse substentabilem, & pro ea in facti contingentia fuisse tempore suo in Rota pronunciatum de omnium consensu, *Alex. de Neuo ibidem sub num. 2. ver. tu autem aduerte, Castr. in d. l. libertus a patrono, & ibi Alex. numero 5. ff. de in ius vocan.*

Contrarium in hac parte existimat *Aretin. in d. c. intelleximus col. prima versiculo 1. in quantum, cum sequenti. Dec. in d. cap. cum inter, numero 32. versic. mihi videtur verior, & hanc eandem opinionem tenet Felin. in hoc sibi parum constans, in d. cap. intelleximus sub numero septimo, in secunda declaratione in fin. versiculo secundo,*

V 3 alle-

allego, de iudic.

Hęc vltima opinio mihi videtur expresse probari *in d. cap. eum inter § porro*, dum inquit quod excommunicato quando in causa absolutionis existit non sit iusta deneganda sententia, nam per ista verba aperte fatetur excommunicato petenti iustam sententiam absolutoriam non esse denegandam.

Nec refert, si dicatur simul cum Abbate *d. text.* esse intelligendum quando excommunicatus petit se absolui ab excommunicatione, quia sequentia verba hanc interpretationem reiiciunt dum dicunt, nec interdici debet eidem appellationis remedium, si contra iustitiam condemnetur: Hæc enim verba demonstrant pontificem loqui de sententia super petitione actoris, non autem super absolutione ab excommunicatione, vt bene animaduertit *Io. Andr. ibi, super verbo absolutionis*, dum exponit, quia absoluendus est ab impetione Actoris & eundem sensum habuerunt ibi *Anchar. nu. 6. Butr. nu. 6. & 7. Dec. numero. 32.*

Præterea in iudicio licet non attendatur excommunicati fauor, tamen inspicitur æquitas iudicantis, ne iudicium claudicare dicatur, vt sunt formalia verba *Test. in d. cap. cum inter, §. porro* æquitas autem vult, quod vbi excommunicatus venit de necessitate ad iudicium, & constat eum iustam fouere causam, quod tunc Sententia absolutoria feratur, alias iudicium claudicaret, quia non posset ferri nisi sententia condemnatoria. Nec quęquam mouere debet si dicatur, quod si esset habenda ratio ęqualitatis iudicii deberet excommunicatus recipi in iudicio, non solum tanquam Reus necessarius, sed tanquam Actor voluntarius, quia ratio diuersitatis est magna, si quidem excommunicatus si non potest in iudicium alium prouocare, non potest neq. condemnari, neq. absolui, etiã quando ipse est prouocatus, quia siue velit, siue nolit, tenetur esse in iudicio, *d. cap. intelleximus de iudic.* sequitur quod si non posset absolui, iudicium non posset operari nisi solam condemnationem, quod est absurdum, *d. cap. cum inter §. porro.*

Rursum textus ibi loquitur de absolutione, & condemnatione in casu in quo condemnetur, inquit .n. esse admittendam appellationem; Ergo de necessitate debet intelligi de illa absolutione, quæ opponitur condemnationi.

Demum negari non potest, quin excõcatus, possit esse in iudicio tan-
8 quam reus, *d. cap. intelleximus*, At in casu, in quo excommunicatus petit absolutoriam, dicitur vere reus, quia nihil petit sibi adiudicari, vt bene probat *Dec. in d. cap. eum inter sub num. 32.* Ergo.

Prædicta semper intelligerem, quando excommunicatus non contemnit absolui, quia tunc nec auditur se defendens, *Cald. in d. cap. ab excommunicato de rescriptis, Felin. in d. cap. intelleximus ante num. 9. de except. Barbat in c. sacris extra quod met. caus. Mars. sing. 360. quod incipit, Apud Legistas Plot. inter cons. crim. consil. 73. sub num. 8. versic.* ex quo vsque de mente.

9 Deducitur Tertio, excommunicatum non posse petere, quod exequatur sententia ad eius fauorem lata ante excommunicationem, etiam si illa transisset in iudicatum, quia hoc non potest fieri, nisi per viam actionis, *c. 1. §. sed et si post rem iudicatam de except. lib. 6. Io. Andr. in reg. dolo facit sub num. 3. versic. non petet de reg. iur. lib. 6. Bald. in d. cap. cum inter nu. 9. de except. Guidop. decis. 215. num. 5. Asin. in praxi §. 31. cap. 2. limit. 17. Lancell. de attent. par. 3. cap. 24. num. 6.*

10 Deducitur quarto, excommunicatum non posse principaliter proponere querelam in officiosi testamẽti, *Bal. loco cit. num. 10.* neq. excipere de non numerata pecunia *Bald. loco cit. numero 10.*

Dixi

Dixi principaliter, & per se, quia excommunicatus conuentus poterit intra legitima tempora excipere de non numerata pecunia, Hoc enim respicit defensionem, non aut actionem, vt in simili dicimus, quando agitur contra ipsum, vt tradat rem venditam, potest excipere de pretio sibi non soluto, *Io. Andr. in d. cap. cum inter, & ibi Bald. sub num. 8. in fine, Abb. nu. 26. Dec. nu. 64. Soccin. in cap. sacris, sub num. 316. vers. secus si essent, de sent. excom.* Et hæc quo ad primam conclusionem.

Ex secunda conclusione, scilicet excommunicatum esse posse in iudicio vti reum necessarium, ac deducere omnes exceptiones ad sui defensionẽ facientes, & quæ habent naturam exclusionis,

11 Deducitur Primo, excommunicatum posse opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, quia hoc respicit defensionem, dummodo proponatur excipiendo, non autem principaliter *Bald. in d. cap. cum inter num. 10. de except.*

Deducitur Secundo, quod si conueniatur ad tradendam rem venditam potest excipere de pretio sibi non persoluto, quia hoc etiam pertinet ad defensionem ne cogatur sine pretij solutione rem tradere, *Io. Andr. in d. cap. cum inter num. 7. de except. ibiq; Bald. sub num. 8. in fine. Abb. num. 26. Dec. num. 64. Socc. in cap. sacris num. 316. vers. secus si essent de sent. excom.* Quod procedit etiamsi ad rem tradendum agatur in vim sententiæ latæ, vel in vim iuramenti, aut alterius processus exequutiui, prout reprobato *Specul. & Bart. in l. si duo patroni §. si quis iurauerit ff. de iure iur. tenent Bal. in d. cap. cum inter num. 8. vers. Vtrum exceptio pretii ceterique communiter, prout de communi testantur Alex. in d. §. si quis iurauerit, num. 3. & 4. ibique Ias. num. 4. vers. tu aduerte.*

12 Deducitur Tertio excommunicatũ excipere posse de pacto de non petendo, quia & hoc respicit defensionem *glos. in d. cap. cum inter, verb. legitima defensio vers. et sic potest de except.*

Deducitur quarto, posse opponere exceptionem solutionis, cum per eã omnis obligatio extinguatur *l. prout 80. ff. de solut. Inst. quib. mod. oblig. tollitur in princ.* Similique ratione deducitur quinto, posse obiicere exceptionem præscriptionis, quia illa similis est solutioni *l. si pupillus ff. de admin. tut. l. si vnus §. sed autem ff. de Iur. iur. & in specie Bald. in d. cap. intelleximus num. 9. vers. sed nunquid ff. de Iudic.*

Deducitur Sexto, quod potest opponere exceptionem rei iudicatæ, doli mali, iuris iurandi, & quod metus causa, *Host. in saepe cit. cap. cum inter sub nu. 6. vers. hic manifeste patet.*

13 Deducitur Septimo, posse recusare iudicem suspectum, cum maxime defensionem respiciat coram iudice non suspecto litigare, *cap. cum inter. §. inquisitioni ibique Hostien. num. 6. versic. hic manifeste, Bald. in principio. Butr. num. 3. An. har. num. 3. Abb. num. 3. Socci. in c. sacris n. 371. de sent. excom.*

Item, & potest excipere de non tuto accessu, iuxta terminos, *cap. ex parte 47. de appell. Hostiens. loco cit. vers. vel ratione loci.*

Et quantum attinet ad hoc potest præstare iuramentum desuper necessarium, *Hostiens. loco cit. firmat.*

Et pari ratione dedicitur octauo posse excommunicatum obiicere fori declinatoriam, vt *idem Hostiens. loco cit. firmat.*

Nec non potest excipere, quod Iudex impetratus ab eius Aduersario distet vltra duas dietas, hoc enim ad defensionem pertinet, ne laboribus fatigatus, & expensis litis cedere cogatur, *cap. nonnulli, de rescript. Hostiens. loco citato. uers. Vel ratione iuris scripti.*

Deducitur nono, posse proponere exceptionem feriarum iuxta dispositionem, *cap. final. de feriis, Host. in d. cap. inter, sub. num. 6. uer. uel ratione temporis.*

Deducitur decimo, excommunicatum

tum posse excipere de nullitate, licet de illa agere non possit. Rota *decis.* 7. *de exc. in nouis, cũ aliis per Vant. de nullit. tit. qui possint de nullitate dicere, nu.* 30. *Pereg. de iure fisci, lib.* 2. *tit.* 11. *n.* 11.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus potest opponere exceptionem compensationis quæ sit ipso iure.*
2 *Item quando pars aduersa fatetur debitum.*
3 *Compensatio quæ non fit ipso iure, non opponitur ab excommunicato etiam si debitum sit liquidum, limita vt ibi.*
4 *Fideiussor excommunicati conuenti an possit compensare quod excommunicato debetur.*

ARGVMENTVM.

An excommunicatus possit proponere exceptionem compensationis.

CAP. XXXIV.

Xcõmunicatum posse proponere exceptionẽ cõpensationis, tenet *Bart. Brixien. in quæst. Venereal. quæ incipit Quæritur vtrum excommunicatus. Io. Andr. in cap. cum inter, ibique Butr. num.* 4. *Dec. num.* 63. vbi inquit hanc esse veriorem. Contrarium censuerunt *glos. in d. cap. cum inter verb. reconuentione, & ibi Bald. num.* 5. *Anchar. num.* 0. *Imol. sub num.* 8. *vers. sed forte. Felin. num.* 24. *Oldrad. & Iacob. de Aren. prout eos refert & sequitur Bart. in l. amplius numero* 4. *ff. rem ratam haberi, & iterum* Bald. *in d. cap. intellleximus num.* 5. *de iudic. Alex. cons.* 12. *num.* 13. *lib.* 2. Pro opinionum concordia crederem aliquos esse di-
1 stinguendos casus. Primus, quando versamur in materia in qua compensatio fit ipso iure, & tunc excommunicatus potest compensare, ita censuerunt *Bald. in cap. cum inter. num.* 5. *de except. Alb. de statut. par.* 4. *q.* 92. *Nellus de bannitis par. prima tempore* 2. *q.* 67. *Tindar. de compensat.* Ratio est, quia quando compensatio fit ipso iure, tunc debitum est extinctum *l. verum & l. si ambo, & l. postquam, & l. fin. ff de compens.* Ideoque exceptio compensationis in tali casu videtur magis exceptio intentionis, & facti, quam compensationis, *Soccin. in d. c. sacris, num.* 328.

2 Secundus est casus, quando versamur in materia, in qua non fit compensatio, ipso iure, & debitum ex parte excommunicati non est liquidum, sed pars fatetur debitum, & acquiescit cõpensationi, & tunc etiam admittitur, nec debet iudex ex officio repellere excõicatum, quia non agit, sed potius æquipollenter soluit, & satisfacit, & nõ refert qualitercumq. satisfaciat, vt tenent *Host. & Card. cum inter, ibique Abb. sub num.* 24. *vers. Puto quo ad nostram*, *Socc. in d. cap. sacris, num.* 383.

3 Tertius est casus, quãdo cõpensatio, nõ fit ipso iure, sed debitũ est liquidũ, & tũc de rigore verior est opinio communis, quia quantũuis debitũ sit liquidũ, tamen quia compensatio non est ipso iure facta habet vim reconuentionis, vt notatur *in l. neque C. de compens. Bald. in d. cap. cum inter sub num.* 5. *de except* cum enim pars recuset compensare, oportet contra ipsum agere vt compenset, a qua actione excommunicatus repellitur, vt bene in hac materia considerat *Abb. loco cit.* Cęterum de æquitate compẽsatio est admittenda, cum videatur quædam defensio, ideo enim non soluit, quia impeditur facto Aduersarii, qui si excõmunicato solueret, æque ille satisfaceret, *Abb loco cit. & idem sentire videtur Rota apud Put. decis.* 284. *num.* 3. *lib.* 1 Et facit quod licet regulariter aduersus Instrumentum obligatione Camerali vallatum non admittatur com-

compensatio, *Afflict. decis.* 381. *Capic. dec.* 167. tamen quando debitum est liquidum admittitur æquitate sic suggerente, idem *Afflict. dec.* 163. *die 7. Octobris, sub num. 3. vers.* Ego *stimulo Gallesi de oblig. camer. par.* 4. *q.* 2. *nu.* 7. *&* 8.

Crederem tamen æquitatem huius modi esse seruãdam in excõmunicato, qui non est in mora petendi absolutionem, nam si esset in mora, non esset dignus aliqua æquitate, *ex trad. per Felin. in cap. significauerunt, num.* 14. *de except.*

4 An autem fideiussor excommunicati conuentus possit compensare, quod debitum est excommunicato, consulendi sunt *Io. Andr. in d. c. cum inter, num.* 12. *de except. ibiq. Abb. num.* 27. *Dec. num.* 65. *Paris. nu.* 48. *& seq. Anchar. in cap. intelleximus, nu.* 4. *cum seq. de iudic. Socc. d. c. sacris a num.* 384. *cum sequentibus.*

SVMMARIVM.

1 *Referuntur quaestiones remissiue.*

2 *Excommunicatus comparens tanquam tertius pro suo interesse auditur dummodo possideat.*

3 *Qui non possidet si compareat pro suo interesse dicitur actor.*

4 *Excommunicatus conuentus vigore laudi potest petere reductionem illius ad arbitrium boni viri, limitatur vt num.* 5.

ARGVMENTVM.

Excommunicatus an possit petere restitutionem in integrum, & an possit parere tanquã tertius, & an possit petere reductionem laudi.

CAP. XXXV.

1 Quæritur Primo An excommunicato sit danda restitutio in integrum? quidem dissonæ sunt admodum Doct. sentẽtiæ de quibus in cap. inter & cap. significauerunt de exception. quorum dicta collegerunt *Paris. in d. cap. significauerunt num.* 44. *cum sequenti Soccin. in cap. sacris num.* 302. *cum seq. de sent. excom. Duen. reg.* 270. ad quos lectorem remitto.

2 Quæritur Secundo, An excommunicatus comparens tanquam tertius pro eius interesse audiatur? duo sunt distinguendi casus, primus si possidet & tunc auditur quia possessio facit illum reum, *l. si pupillus §. defendere ff. de priu. Cred. l. de pupillo §. qui remissionem ff. de nou. oper. nunc.* quorum Iurium auctoritate, sic in specie scribit, *Bald. in d. cap. cum inter num.* 6.

3 Secundus quando non possidet, & tunc aut ipse intendit aliquid consequi, & quia comparens pro eius interesse dicitur Actor, vt pluribus probat *Anchar. cons.* 333. *quod incipit, Ad dubia*, merito si sit excommunicatus non auditur, *Abb. in d. cap. cum inter num.* 39. *Dec. num.* 38. *Felin. in d. cap. significauerunt ante num.* 11. *de except.* Aut non intendit consequi aliquid sed venit vel tanquam citatus nominatim, vel quia si non est citatus saltim ex processu agitato, vel agitando videt sibi parari præiudicium & tunc admittitur, quia venit tanquam reus necessarius, vt bene firmat *Socc. in d. cap. sacris sub. num.* 318. *vers. Aut iste tertius, & vers. secus si veniret de sent. excom.*

Quæritur Tertio, An excommunicatus possit petere reductionem laudi ad arbitrium boni Viri, & regulariter petere non posse censuerunt *Imol. in d. cap. significauerunt, ibique Abb. sub num.*

num. 21. Felin. num. 10. & ante eos Bald. ibi sub num. 9. versic. Sed numquid?

4 Contrarium censuit *Cald. cons. 1. tit. de arbitr. quem probat Butr. in d. cap. significauerunt num. 13. vers. ex hoc puto.* Mihi placet opinio Soccini distinguentis vt quando est excommunicatus est is, cõtra quem fuit laudatum & conuenitur vigore ipsius laudi, & tunc si comparens opponit de iniquitate laudi, potest petere illud reduci ad arbitrium boni Viri, quia taliter agendo se defendit.

Si vero excommunicatus non conuenitur, sed petit principaliter laudũ reduci, & tunc regulariter non auditur, & ita *Soccin. in cap. sacris num. 309. versic. ego arbitror de senten. excommun.*

5 Declaratur dupliciter, primo, ne procedat vbi statuta tribuunt exequtionem laudo, non obstante quod petatur reductio intra decem dies, *Felin. loco citato.*

Secundo, ne procedat in sententia meri Arbitri, quæ si non contradicitur emologatur decẽdio, *l. penult. C. de arbitr. Felin. loco citato.*

SVMMARIVM.

1 *Refertur opinio affirmatiua.*
Contraria num. 2.
Distingue vt num. 3.
4 *Canonicus excommunicatus an possit se opponere electo petenti confirmationẽ.*
5 *Excommunicatus an possit conqueri de nullitate vel iniustitia capturæ remissiue.*

ARGVMENTVM

An excommunicatus passus immissionem in contumaciam, audiatur petendo eam reuocari.

CAP. XXXVI.

1 Res sunt Doct. senrentiæ. Prima est *Iacob. de Aretio* qui cẽsuit simpliciter excõmunicatum audiri posse, prout ipsum refert *Bart. in l. de pupillo §. fin. sub num. 2. ff. de nou. oper. nunciat.* cuius opinioni adhæsisse videtur *Bald. prout illum refert Ias. in d. §. fin. sub num. 3.* ea potissimum ratione, quia si alter diceremus, sequererur quod posset fieri iniuria excommunicato concedendo immissionem, de qua excommunicatus conqueri non potest, quod est absurdum, *l. si longius, §. si filius ff. de iudic. Auth. habita, C. ne filius pro Patre.* Verum hac ratione attenta, sequeretur quod ex eius iden ptitate deberet posse agere spolio, cum alioqui repellatur ab omni remedio restitutorio, *glos. in cap. ex insinuatione de Procur. cum aliis congestis supra in cap. præcedenti num. 3.*

2 Secunda, propterea fuit opinio, quod indistincte excommunicatus nõ possit petere reuocarionem immissionis, quam tenuit *Hostiens. in cap. dilecto, de verb. sign. Specul. tit. de contumacia §. finali vers. sed pone reus. Imol. & Rom. in l. pupillo §. fin. Lapus al. leg. 54. num. 5. vers. declaro hoc. Io. Andr. in cap. de rescript. lib. 6.* pluribus rationibus suffulri, quas videre licebit apud *Ias. in d. §. fin. sub num. 3. col. 2. Felin. in d. cap.* Intelleximus *sub num. 5. de iudic.*

3 Tertia fuir opinio *Bart. in d. l. de pupillo. §. fin. sub num. 2.* qui media gradiens via putat esse distinguẽdum, quod aut excommunicatus venit vti reus principaliter, nempe vti citatus per prius, & sic ad subeundum causæ defensionem, & runc licet consequẽter petat reuocari immissionem, tamen debet audiri quia attento initio primordiali est reus necessarius, aut venit

nit principaliter petens retractari tenutam tamquam non legitime factã, & tunc non potest audiri, & hanc Bart. *distinctionem sequuntur* Felin. *in dicto cap. intelleximus, num.* 4. & 5. Dec. *à num.* 51. *cum seq. Nellus de Bannit. in prima parte.* 2. *tempor. q.* 63. *Roman. consil.* 217. *per tot. Gemin. in c.* 1. *num.* 7. *de rescript. lib.* 6. *Franch. num.* 13. & hæc est communis opinio, prout de illa testantur *Felin. in d. c. intelleximus sub num.* 4. *col.* 4. *in fine, vers.* Et ex *prædictis,* Vide ad vlteriorem huius rei declarationem, *Socc. in cap. sacris, a nu.* 291. *cum pluribus sequentibus, de sent. excommun.*

4 An autem Canonicus excommunicatus possit se opponere electo petenti confirmationem, disputat late *Socc. in d. capitulo sacris a num.* 368. *cum seq.*

5 An vero excommunicatus possit conqueri de nullitate, aut iniustitia, capturæ, consulas *Io. Andr. in cap.* 1. *de rescript. lib.* 6. *Felin. in d. cap. intelleximus, sub nu.* 5. *vers.* Pro *ista opinione, & vers. per hæc dubito,* & quomodo audiatur, appellans, & an possit accusare testes de falso, idem *Soccin. loco citato, num.* 356. & 367.

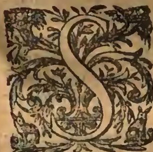
SVMMARIVM.

1 *Procuratorem constituere regulariter nemo cogitur.*
2 *Verbum debet, quid importet, & nu.* 7.
3 *Qui ratione delicti personaliter comparere non potest, tenetur procuratorem constituere.*
4 *Excommunicato reseruatur legitima defensio.*
5 *Iudæus admittitur ad defendendam causam propriam.*
6 *Text. in l. cum miles. ff. de alien. iudic. mut. cau. fact. declaratur.*
8 *Dispositio legis inducit necessitatem.*
9 *Sacerdos tenetur causam agere per procuratorem.*
10 *Mulier inhoneste viuens, cogitur procuratorem constituere.*
11 *Excõmunicatus equiparatur relegato.*
12 *Vbi non reperitur procurator saltem idoneus excommunicatus admittitur ad defendendam causam propriam.*
13 *In locis insignibus præsumitur copia procuratorum.*
14 *Excommunicatus admittitur ad defendendam causam propriam quæ requirit industriam personæ.*
15 *Item quando causa est criminalis.*
16 *Necnon vbi ita egestate laboret, vt procuratori satisfacere nequeat; limita vt ibi.*

ARGVMENTVM.

An excommunicatus in casu in quo potest esse in iudicio vti reus necessarius, sit cogendus inuitus constituere procuratorem, An vero possit defendere causam per seipsum.

CAP. XXXVII.

Vnt qui extimãt excommunicatum non esse cogendũ simpliciter, seu præcise ad constituendum Procuratorem sed ipsũ debere ex debito honestatis comparere per Procuratorem, *Ita sentiunt glos. in d. cap. intelleximus. verb. conueniri potest, vers. sed numquid* quem sequuntur ibi *Hostiens. sub num. primo vers. tamen non cogitur, Io. Andr. num.* 3. *Bald. num.* 2. *Butr. num.* 8. & 9. *Anchar. num.* 2. *vers. oppono, & nu.* 3. Felin. *num.* 3. *Abb. num.* 3. *Socc. qui etiam testatur de communi in cap. sacris, à num.* 392. *vsque ad num.* 395. *de sent. excom. Peregr. de iure fisci tit.* 10. *num.* 22. *Paris in cap. cum inter num.* 1. *de except.*

Mouentur Primo, quia regulariter nemo cogitur Procuratorem constituere, *cap. querelam de procurat. l. prima §. vsus vultem ff. eodem tit.* quinimo ad

ad factum pertinet, principales regulariter coguntur illud proponere per se ipsos, *cap. pastoralis, de iudic.*

Nec refert, si dicatur esse cautum expresse quod excommunicatus debeat comparere per Procuratorem *in d. cap. intelleximus*, quia respondetur
2 quod verbum, debet, licet regulariter importet necessitatum præcisam, *glos. in clem. attendentes, verb. debent de statu monach.* quam sequuntur plures relati per *Tiraquell. de retract. consang.* §. 1. *glos.* 15. *in fine*, tamen plerumque solet importare honestatem, *glos. in d. clem. Attendentes, & iterum in cap.* 1. *de despons. impub. & in cap.* 1. 15. *q.* 1. Quare verbum illud, debet, est intelligendum pro debito honestatis, prout illud intelligunt ibi *Doct. paulo ante citati*, vt euitentur absurda, de quibus mox infra dicetur. Huic Argumento respondetur, quod
3 quoties quis ratione delicti non potest personaliter comparere, tunc cogitur Procuratorem constituere, vt probat *Test. in l. Papinianus* 21. *ff. de minor.* vbi exuli currunt tempora, præfixa ad petendam restitutionem, nam licet non potuerit personaliter comparere poterat per procuratorẽ, quem testiũ ad hoc expendunt, *Aret. Barbat. & Alciat. loco cit.*
4 Mouentur Secundo, quia excommunicato reseruatur legitima defensio, *cap. cum inter de except. cap. Intelleximus, & vtrobique Doct. communiter de Iudic.* At si cogeretur inuitus Procuratorem constituere daretur casus, in quo sibi tolleretur defẽsio, ergo. Minor probatur, quia causa potest esse ardua, quæ propterea requirit industriam principalis, *d. cap. querelam verb. grauibus, de procurat.* Item, quia contingere potest, ne reperiat Procuratorem idoneum, quo casu est perinde ac si nullum Procuratorem habeat, *cap. 2. de translat. Prælat.* aut forte potest esse fortunis ita lapsus, vt nequeat Procuratori pro laboribus satisfacere, & consequenter non reperiet, vel saltim non ita facile. Additur quod vt plurimum, cum excommunicatus debeant vitari, *cap. primo de except. lib. 6.* non ita lubenter Procuratores eius defensionem suscipient. Huic etiam Argumento adhęrentes contrariæ opinioni respondent hoc esse imputandum excommunicato eo quia posset his omnibus occurrere petendo absolutionem, ideoque cum eam non petat, non est aliqua miseratione dignus. Sed hæc solutio non tollit Argumentum, quia potest dari casus, in quo absolutio petatur, & nõ possit sic facile obtineri. Quare crederẽ rectius posse responderi non esse bonũ Argumentum, possunt dari aliqui casus, in quibus æquitas suadet debere excommunicatum audiri per seipsum; Ergo constituenda est regula generalis, in omni casu excommunicatum posse comparere per se ipsum, & nusquam esse cogendum comparere per Procuratorem, quia quilibet casus est decidendus secundum suam rationem *l. Papinianus ff. de minorib.* Tertio hæc opinio probari potest à simili, quia etiam Iudæus admittitur ad
5 defendendã causam propriam ex allegatis supra, *lib. 2. cap. 26.* Ergo etiam excommunicatus, cum vterque sit extra ecclesiam. Sed hoc Argumentum potest etiam euitari, quia excommunicato negatur forensis cõmunio, vt rubore, & necessitate coactus, ad gremium ecclesiæ citius reuertatur; *cap. 1. de except. lib. 6.* quod quidem dici non potest de Iudeo, de quo nihil ad nos, *cap. gaudemus de diuort.*

Contrariam propterea opinionem, scilicet quod excommunicatus nequeat in iudicio defendere causam propriam, in qua sustinet partes Rei necesarij, tenent *glos. in cap. pastoralis, verb. factum, vers. Item excommunicatus de iudic. Calder. cuius opinionem dicit forte veriorem* Imola *in d. cap. intelleximus numero 2. eamque disputando tenet Barbatia ibidem numero* 8. & 9. & 31. & 32. *Dec. num.* 46. vbi inquit hanc esse veriorem, *Franc. Aret.*

Aret. colum. 2. versic. Vltimo adde dictum, *Alciat. num.* 13. & hanc eandem late defendit *Suarez de Paz in praxi,par.prima,tom.1.temp.5. a num.* 53.*cum sequen. vbi nu.* 56. dicit hanc esse veriorem, & communem, allegans ad hoc *Parisi. in cap. significauerunt,num.* 8. *de except.* qui tamen non dicit illud, ad quod allegatur,& contrarium firmat in *d.c. cum inter, nu.* 1.

6 Ducuntur primo, per *Test. in l.cum miles*, *ff. de alienat.iudic. mutand. causa fact.* vbi cogitur alienans in eiusdem odium litigare per seipsum, nec potest litigare mediante persona militis.

Hic test. licet de illo satis more suo glorietur Barbatia, tamen ad rem parum facit: ibi enim non cogitur alienans litigare per seipsum, sed prohibetur fieri cessionem in militem, ne propter militis priuilegium, alienans videatur litem magis quam rem transtulisse.

7 Secundo, pro hac opinione affertur *Test. in dicto cap. intelleximus*, *de iudic.* vbi expresse dicitur excommunicatum debere comparere per procuratorem, verbum autem debet, ex propria significatione importat necessitatem, *dict. clem. attendentes*, *verb. debent, de statu monach.*& constat verba esse intelligenda secundum propriam eorum significationem, *l. quicquid astringendæ*, *ff. de verb. signif. L. fideiussores magistratuum*, §.*pro Aurelio*, *ff. de fideiuss.cum aliis per* Surd. *decis.*283.*num.*5.

Huic argumento solet responderi ex traditis supra *num.* 2. Ego etsi fatear contrariam opinionem esse receptiorē,nihilominus inspecta iuris censura crederē veriorem esse opinionem affirmatiuā, videlicet, quod regulariter etiam se defendendo non possit excommunicatus comparere per se ipsum, sed esse cogendum comparere per procuratorem.

Moueor primo,quod vbi lex disponit aliquem debere comparere per procuratorem, illa dispositio est necessaria.

8 At in casu nostro habemus *Test. in dicto capitulo intelleximus*, disponentem excommunicatum debere comparere per procuratorem: ergo dispositio est censenda necessaria. Assumptum probatur in *l. quicumque C. de procuratorib.* vbi Illustres personæ sub pœna inualiditatis sententiæ coguntur litigare per procuratorem: Hoc idem à simili probari potest *in l. clarum*, *C. de auctoritate præstanda*, vbi minor cogitur esse in iudicio, cum auctoritate Tutoris, vel Curatoris.

Secundo cogitur Sacerdos causam agere per procuratorem ad hoc ne
9 ab Ecclesiasticis ministeriis abstrahatur, *capitulo Quia Episcopus*, 5.*quæstione tertia*. Ergo tanto magis cogi potest excommunicatus, qu a plus est quod excommunicatus in foro versetur, quam quod Sacerdos propriam, aut Ecclesiæ causam agat.

Tertio, ad effectum, vt quis cogatur constituere procuratorem, sufficit minor causa, quàm importet ipsa excommunicatio: ergo tanto magis debet sufficere excommunicatio ipsa, Argumento, Authen. multo magis *C. de sacros. eccles.*

10 Assumptum probatur, quia cogitur constituere procuratorem mulier luxuriose viuens, *l. mulieri*, *ff. de curat. furioso*. Item, & personæ in agendo indiscretę, *c. pastoralis, de iudic.* negari enim non potest, quin minor sit causa luxuriose vitę,& indiscretionis, quam causa excommunicationis.

Quarto,excommunicatus non auditur in propria persona prosequēdo appellationem interpositā ab iniusta excommunicatione, nisi prius absoluatur, *c. per tuas, de sent.excom.cap. solet, eod. tit. lib.* 6. Ergo tanto minus debet audiri, quando se defendit in alia

X causa

causa, in qua non impugnatur ipsa excommunicatio, Ita in specie in hac materia argumentatur *Franc. Aret. in d. c. intelleximus, col. fi. versic. Ista conclusio probatur*, vbi occurrit obiectis, quæ fieri potest.

Quinto, quod excommunicatus debeat in iudicio se defendere per procuratorem, est introductum non solum gratia ipsius excommunicati, sed etiã aliorum, & præcipue Iudicis, qui non est cogendus omnes indifferenter audire, *c. pastoralis, de iud. & facit test. in d. l. quicumq. C. de proc.*

11 Demum, quia excommunicatus æquiparatur relegato, *glo. fin. ante med. in c pastoralis, de appel.* relegatus autẽ cogitur quamuis inuitus procuratorẽ constituere, *l. Papinianus, ff. de minoribus.*

Hæc Conclusio extenditur, vt sine difficultate procedat in personis, quæ regulariter debent comparere per procuratorem, prout sunt personæ illustres, *d. l. quicumq. C. de procur.* & aliæ, de quibus *per glos. in d. c. pastoralis, de iudic.*

Eadem Conclusio limitatur primo, ne procedat in locis, in quibus non reperiretur procurator saltẽ idoneus, tunc enim etiam excommunicatus ad-
12 mittitur ad defendendam causam propriam, quia iura, quæ præcipiunt, vt aliquis debeat comparere per procuratorem, debent intelligi, si reperiatur procurator idoneus, vt probat *test. in l. idẽque, in prin. ff. pro Socio, ibiq. Butr. Franc. Aret. in sæpe citato c intelleximus, col. fi. in fi. vers. Respondeo vt dixi, de iudi. ibiq. Dec. nu. 46.*

13 In locis autem insignibus copia procuratorum idoneorum præsumitur, *c. statutum, de rescr. lib. 6. Bar. in l. si bonorum. ff. de bonorum poss. Aret.* & *Dec. locis cit.*

14 Secundo limitatur, ne procedat, quando causa requireret de necessitate industriam principalis: tunc enim, quia hoc non posset explicari per procuratorem, potest comparere excommunicatus per seipsum, alias illi quodammodo denegaretur defensio, *Doct. communiter in c. intelleximus, de iudic.* pro quibus facit *glo. in l. fi. ver. Illustriores, versic. Vel tertio, quia Dominus, C. de procur.* quem ibi sequuntur *Bar. Bal. & reliqui.*

15 Tertio limitatur, ne procedat in causa criminali, nam cum in ea regulariter non admittatur comparitio per procuratorem, *l. penult. §. ad crimen. ff. de public. iudic. l. 2. & l. fi.* Et vtrobique *Glos. & Doct. C. de procur.* si non admitteretur ad se defendendum per seipsum, tolleretur vtique excommunicato omnimoda defensio, *Doct. in d. c. intelleximus; & præsertim Aret. in fin. versic. Respondeo vt dixi, Abb. num. 5. versic. Quid si causa criminalis, Soccin. in d. ca. sacris, num. 394. de sentent. excomm.*

16 Quarto limitatur, ne procedat, quãdo excommunicatus tali egestate laboraret, & non valeret procuratorem constituere, nam & in hoc etiam casu audiretur per seipsum, *Abb. loco cit. ante nu. 6. versic. Sed ex prædictis.*

Hæc limitatio in supremis Tribunalibus accipienda videtur cum grano salis, propterea quod in illis adesse solent Aduocati, & Procuratores pro pauperibus deputati, vltra quod (vt in Vrbe pluries sum expertus, & præsertim in supremo Rotæ Tribunali) pauperi petẽti datur Aduocatus, & Procurator gratis, quæ res facit, vt cesset causa paupertatis. Quare crederem in tali casu posse excommunicatum sollicitare suum Aduocatum, & Procuratorem, sed iudicium, & acta esse facienda sub nomine procuratoris.

Demum limitatur in quocumque casu iudici videretur quod si principalis non compareret per se ipsum, denegaretur illi defensio, nam hæc materia, vt quis compellatur comparere per seipsum, vel per procuratorem videtur iudici arbitraria, *cap. pastoralis, de iudic.*

SVMMARIVM.

1 *Impetratio rescripti est præambulum, iudicii.*
2 *Excommunicatus neque per se, neque per procuratorem potest impetrare rescriptum.*
3 *Etiam si mandatum ad impetrandum sit datum nomine, & ratione publici officii quod excommunicatus gerit.*
4 *Professio facta vigore rescripti impetrati ab excommunicato est nulla.*
5 *Excommunicatus non potest impetrare rescriptum, etiam a Prælatis, nec a Principibus sæcularibus.*
6 *Rescriptum impetratum ab excommunicato est nullum, etiam si pars aduersa consentiat impetrationi.*
7 *Excommunicatus non potest impetrare rescriptum, etiam pro alio non excommunicato.*
8 *Excommunicatus etiam occultus, non potest impetrare rescriptum.*
Limita vt ibi.
9 *Nec potest de iudice concordare, nec dare listam confidentium.*
10 *Excommunicatus non potest impetrare rescriptum, etiam si sit promotor fiscalis.*
Limitatur vt ibi.
11 *Vigore rescripti per excommunicatum impetrati, excommunicatus ipse reconueniri non potest.*
12 *Excommunicatus potest reconueniri vigore rescripti ante excommunicationem impetrati.*
13 *Rescriptum indultū, vel indulgentiæ motu proprio Principis excommunicato concessum, est nullum ipso iure.*
14 *Legatus à latere non potest facere actū contra ius.*
15 *Rescriptum impetratum ab excommunicato, & non excommunicato, an sit nullum ex parte vtriusque.*
16 *Rescriptum impetratum ab excommunicato, non inducit litis pendentiam, neque in petitorio, neque in possessorio.*
17 *Absolutio superueniens, non validat rescriptum.*
18 *Sententia lata contra excommunicatum vigore rescripti ab ipso impetrati, an sit valida.*
19 *Princeps potest rei substantiam amplexari reiecta solemnitate.*
20 *Excommunicatus non potest presentare rescriptum impetratum ante excōmunicationem.*
21 *Rescripti præsentatio, est pars processus.*
22 *Rescripta de stylo Curiæ, continent absolutionem a censuris.*
23 *Mentio excommunicationis impetrātis, validat rescriptum impetratum a Papa.*
24 *In casibus in quibus excommunicatus esse potest in iudicio, potest etiam impetrare rescriptum.*
25 *Excommunicatus potest impetrare rescriptum super articulo absolutionis.*
26 *Excommunicatus duplici excommunicatione, potest impetrare rescriptum super absolutione vnius.*
27 *Excommunicatus non potest pro alio absolutionem impetrare.*
28 *Pater excommunicatus potest impetrare absolutionem pro filio excommunicato.*
29 *Excommunicatus potest appellare.*
30 *Excommunicatus succumbens, potest super appellatione rescriptum impetrare.*
31 *Ab actu partis extraiudicialiter facto, excommunicatus appellans, non auditur.*
32 *Actus respiciens legitimam defensionem, potest in iudicio excommunicatus exercere.*
33 *Excommunicatus potest opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, dummodo non opponatur principaliter.*
34 *Item exceptionem precii non soluti, pacti de non petendo, solutionis, præscriptionis, & rei iudicatæ.*
35 *Exceptiones percutientes iudicis personam, opponi possunt ab excommunicato.*

ARGVMENTVM.

An excommunicatus possit impetrare rescriptum.

C A P. XXXVIII.

Xcommunicatū esse inhabilem ad impetrandū rescriptum ad lites, adeo vt si per ipsum impetretur sit nullum ipso iure, docemur *ex cap.1.* vbi notant omnes, *de rescript. lib.6. cap. fin. de except. ibique* Felin. *num. 2. glo. in cap. post cessionem, verbo* Excommunicatus, *in fine, de probationib.* Et iterum *Felin. in cap. dilectus filius, sub num. 11. de procur. Viuius dec. 96. nu.1.*

1 Est enim impetratio rescripti præambulum ad iudicium, in quo cum nequeat excommunicatus stare, *cap. intelleximus, de iudic.* consequens est, vt neque possit impetrare rescriptum, *ex reg.* quod cui prohibetur iudicium, prohibetur etiam impetratio rescripti, *l.3 C. si sæpius ex rescripto restit. in integr. pet.* Et quod qui est inhabilis ad consequutiuum, repellitur ab antecedenti, *l. oratio, ff. de sponsal. cap. fin. de cler. excom. Gemin. in dicto cap.1. sub num. 7. vers. fortius ergo, ibique Crot. num.1. versic.* Ratio autem.

2 Extenditur primo, vt excommunicatus non solum sit inhabilis ad impetrandum rescriptum per seipsum, sed neque mediante persona procuratoris *dicto cap. final. vbi Innocen. & cæteri, de procur. Anchar. d. cap.1. colum. fina. li. versic. Septimo iuxta prædicta, de rescript. lib.2.*

3 Extenditur secundo, vt procedat siue mandatum ad impetrandum sit datum ab excommunicato nomine proprio, siue ratione officii publici, quod

quod gerit in vniuersitate, nam si sit expressum nomen excommunicati in mandato, tunc illud, & successiue rescriptum impetratum, erit nullum, *dicto capitulo finali, vbi not. de procuratorib.* Hoc idem est dicendum, Si vniuersitas sciens officiales esse excommunicatos constituerit simul cum eis procuratorem, *dicto capitulo finali.*

Extenditur tertio, vt procedat non solum in rescripto ad lites, sed generaliter in quocumq. rescripto, *Franch. in cap. 1. numero 3. de rescript. libro 6.* quicquid in contrarium scribat *Balb. decisione 29. Riccius collect. 1184. in princip.*

Vnde rescriptum erit nullum, siue sit ad lites, siue ad beneficia, *capitulo postulastis, vbi Doct. de cleric. excommunic.* siue contineat dispensationem, *Roman. consilio 506. numero 13. Et per integram consultationem*, siue contineat donationem, *Franc. loc. cit. num. 3.*

Extenditur quarto, vt procedat etiam si rescriptum contineat facultatem emitrendi professionem, nam professio facta vigore rescripti impetrati
4 ab excommunicato est nulla, quoad eam religionem, licet remaneat obligatus ad Religionem in genere, *Calderin. consil. 4. tit. de rescript. & consil. 13. de regular.* quem sequuntur *Soccin. in cap. sacris num. 174. de sentent. excomm. & in capitulo cum pro illorum, num. 2. versic. Limita, eodem tit. Suarez. disput. 15. sect. 9. num. 9. Alter. de censuris lib. 2. disput. 4. cap. 1. versic. Tres tamen præcipuè*, vide latius infra hoc eodem *lib. cap. 41.*

5 Extenditur quinto, vt procedat nō solum in rescriptis Pontificiis, sed etiam prælatorum inferiorum, *Franch. in d. c. 1. nu 6. versic. In ea glosa, & nu. 8. Alter. de censur. lib. 2. disp. 7. cap. 1. in 1. quæst.* vide latius infra eodem lib. *cap. 39.*

Extenditur sexto, vt procedat, & in rescriptis Principum sæcularium, *Nauar. consil. 28. alias 44. sub num. 2. & 6. de sent. excom.* vide latius infra hoc eodem lib *cap. 40.*

6 Extenditur septimo, vt procedat etiam si pars contra quam impetratur rescriptum consentiat impetrationi, nam nihilominus rescriptum est nullum, quia habilitare impetrantem incapacem dependet a potestate Papæ, non a potestate partium, *Io. Andr. in addit. ad Specul. tit. de rescript. præsentatione, §. ratione quoque impetrautis, versic. Item quod impetrauit. Gemin. in dicto capit. 1. sub num. 12. versic. Hoc dictum est, de rescript. lib. 6. Butr. in cap. cæterum, numero 21. de rescript. Soccin. in cap. sacris, numero 192. cum sequent. de sentent. excommun. Felin. in cap. vltimo sub num. 2. versic. Et primo amplia, de except. & in cap. dilectus 27. sub num. 12. versic. Et adde, de rescript.* Similiter non possunt partes de consensu prorogare iurisdictionem iudicis excommunicati, *Roman. consil. 48 sub num. 1. versic. Et est notandum*, facit etiam, quia prohibitus postulare, censetur prohibitus etiam si Aduersarius consentiat, & ipsum postulare patiatur, *l. quos prohibet, ff. de postulan. l. filius familias, §. veterani, ff. de postulat.*

7 Extenditur Octauo, vt procedat, siue rescriptum fuerit impetratum per excommunicatum pro se, siue pro alio non excommunicato, *Butr. in dicto capit. 1. num. 32. de rescript. lib. 6. ibique Gemin. sub num. 17. Ancharau. in cap. accessorium, de regul. iur lib. 6. Arctin. in cap. post cessionem, de probat. ibique Butr.* dicit hanc esse magis communem, *Rota decis. 10. de procurat. in antiq. Felin. in dicto cap. fin. num. 3. de except.*

Et hoc procedit etiam in casibus, in quibus excommunicato est permissum impetrare rescriptum pro se, cuiusmodi est in causa excommunicationis, vel appellationis, quia dum impetrat pro se, agit ad propriam defensionem, quod quidem non est, vbi impetrat pro alio, vt post *Lap. scribit Io. Monach. & Ioann. Andr. tenet Gemin.*

in d. cap. 1.*nu.*17.*Abb.in d.c.final.sub nu.*11.*de procur.*

Contrarium tenet *Gomes.in d. c.* 1. *sub num.*34.*versic.sed ista possent,de rescript.lib.*6.*Alter.de cens.tom.*1.*disp.*7. *lib.*2. *c.*2.

Inhærendo primæ sententię tanquã receptiori illa declaratur, vt procedat dummodo de tempore impetrationis fuerit oppositum de excommunicatione, alias rescriptum substinetur, *ita glos. in d.cap.* 1.*verb.iurati in fine*,quã probant *Rota decis.*9. *nu.* 4.*de rescript. Felin. in cap. dilectus* 27. *in fine*, *eod. titulo*.

8 Extenditur nono, vt procedat, siue excommunicatus sit publicus, siue sit occultus, nam vtroque casu Impeditur impetrare nomine proprio, in his enim quæ respiciunt priuatum interesse non est differentia inter occultum, & publicum excommunicatum, *Cald. Io.Monach.& Io.Andr.in cap.*1. quos ibi probat *Gem.sub nu.*5.*Roman. cons.* 506.*sub nu.*12.*versic.prout etiam*, *&* *iterum sing.* 718. *quod incipit* Iura *faciunt*,*Abb. in cap. final.num.*11.*de procur. Soccin. in cap. sacris num.* 229. *de sent.excom.* Felin. *in c. Rodulphus col. vlt.de rescript.& in cap.fin.sub num.*9. *versic. si pro se ipso*, *de except.* Franc. *Marcb.decis.*969.*par.*1. *Cassad. decis.* 1.*de præbend.*

Dixi quando impetrat nomine proprio, quia si impetraret nomine procuratorio pro alio non excommunicato,tunc valeret impetratio, si excommunicatio non est publica; *Gemin. loco cit.num.* 5. & multo magis valeret si impetraret nomine dignitatis suæ, *Innoc.& Butr.quos refert*, *& sequitur* Feli. *in d.c.fin.num.* 9.*de except.*

9 Extenditur Decimo, vt excommunicatus neque possit concordare de Iudice, nempe conuenire quod causa pro ipso, vel contra ipsum committatur alicui, neque dare listam confidentium, quia si committeretur vni ex illis,qui sunt dati in lista esset quodammodo impetrare iudicem;*Archid. in c.*1.*ibique Io.Andr.sub nu.*5.*versic.* *notant etiam.Anchar. num.*6.*Gemin. sub num.* 12. *vers. An reus*,*Franch.nu.* 14.*&* 21.*Socc.in cap.sacris nu.*226. *de senten. excom.* Hęc decima extensio declaratur, vt procedat si sit oppositum de tempore conuentionis, *Gemin. & Franch. locis cit.Socc. in d. cap. sacris num.*226. *versi. Aduerte tamen.*

10 Extenditur Vndecimo, vt procedat etiamsi rescriptum impetretur per promotorem inquisitionis publicæ, vel priuatæ, nempe per eum qui litteras impetrauit super inquisitione facienda, nam si talis promotor sit excommunicatus non poterit iudex vigore talis rescripti formare processum etiam ex officio, quamuis excommunicatus præbuerit in impetratione nudum ministerium,*glos.in d.cap.* 1.*verb. alio*,*de rescript. lib.* 6. *quam ibi sequuntur* Anchar. *nu.*7.*Butr. num.*30.*Crot. num.*77. *&* 79.

Hęc extensio consueuit declarari dupliciter, primo, vt procedat quando in rescripto fuit expressa persona excõicati,secus si non fuit expressa, veluti quia fuit impetratũ in personaliter, vt quia fuit dictum ad audientiam nostram peruenit, &c. *ita post Lap. Arch.d.Bald.& Gemin.declarant Franch. in d.cap.*1.*num.*9. *Crot. num.* 77. quorum opinio recte probatur *in d.cap.fin. de procur.* vbi distinguitur An in mandato procurę sit expressum, vel non expressum nomen excommunicatorum.

Declaratur secundo, vt procedat, quando impetrantur litteræ super inquisitione ad commodum excommunicati principaliter vel secundario,secus si principaliter ad commodum publicum, quia tunc litterę, valent, nam consideratur Respublica non eius minister, *arg. l.* 1. *C. de precib. Imper. offer. Soccin. in d. cap. sacris* 211.*vers. forte dici potest*,*de sent. excom.*

Sed hæc declaratio redditur valde dubitabilis tum ex *trad.per Butr. in d. cap.* 1.*nu.*30. tum etiam quia excommunicatus nec admittitur ad agẽdum pro causa publica, *Bald. in c.intellexi-*

mus

mus sub n.9.de iudic.ibiq. Butr. *sub n.6. versic. quandoque vult stare*, Abb. *nu. 2.versic. Aliud*.

11 Extenditur Duodecimo, vt vigore rescripti ab excommunicato impetrari neque possit idem excommunicatus reconueniri, quia deficit fundamentum iurisdictionis, & ex aliis rationibus, quos refert *glos. in d.cap.1.verb. rescriptum*, quam ibi sequuntur *Archid. et Io.de Lignano, Anchar.num.6. versic.conclude ergo.Butr.nu.24.Crot. num. 62.*

12 Hæc extensio declaratur dupliciter, primo, dummodo exceptio excommunicationis tendat contra rescriptum, nempe quia illud sit impetratum tempore quo impetrans erat excommunicatus, secus si tendat contra personam, videlicet, quia sit impetratum ante excommunicationem, quia tunc excommunicatus licet nequeat conuenire, eo quoniam non potest agere, potest tamen conueniri; *Anchar.loco ante cit. Gemin. num. 19. Crot.num.63.*

Secundo declaratur in casu, in quo reus opposuit exceptionem excommunicationis contra actorem, a quo fuit impetratum rescriptum, & ille succubuit, nam hoc casu poterit actorem conuenire coram iudice impetrato, cum exceptio sit iam reprobata, vt declarant *Anchar.in d.cap. 1.sub num. 6. versic. quid si succumbat*, Franch. *nu.6. Crot.nu.66.Alter. de censur.disp.7.lib. 2.cap.1.in 4.quæst.pro quibus facit dictum* Innoc. *in cap. mulieri, de iureiur.* vbi post sententiam cuilibet permittitur agere etiam contra propriam confessionem.

13 Extenditur Decimotertio, vt procedat etiam in rescripto, per quod excommunicato conceditur indultum, vel indulgentia motu proprio principis, nam hoc etiam est nullum ipso iure, ita tenent *Arcbid.Zenzel.et Guliel. quos refert, et sequitur* Butr. *in d.c. 1.nu.17.Crot.num. 31. vers. hæc limitatio non placet quibus accedit*, quod collatio facta motu proprio, est nulla *Cardinal.in clem.1.§.1.q.4.de relig.domib.Rebuff.in c.postulastis num.47. de clem.excom.*

Contrarium tenent *Riccard. de Senis, Lapus, et Io.de* Fantutus *in d. c. 1. de rescript. lib.6. quos refert, et sequitur* Soccin. *in c. sacris, n.197.cum sequen. tt*, vnica tantum ratione ducti, nempe quia cum dispositio *d. c.primi*, loquatur de impetratione, nō videtur quod locum habeat in concessione motu proprio facta, *argum.cap.odia,de reg. iur. lib.6.*

Sed hæc ratio parum facit, tum quia etiam in materia stricta fit extensio de casu ad casuum, quando militat eadem ratio, *c.si Ciuitas,de sent.excom. lib.6.* tum etiam quia motus proprius in hac specie videtur nullus ex defectu voluntatis, quia non præsumitur principem voluisse fauere excōmunicato, *Arg.l.1.cum Auth.seq. C. de hæret.c. vt clericorum mores, de vita et honest. cleric.*

Retenta ergo prima opinione, quæ est verior, & communior, illa quidem 14 fortius procedit si indultum, aut priuilegium sit concessum a legato qui sicuti non potest (etiam faciendo mentionem excommunicationis) habilitare excommunicatum ad impetrandū, vt dictum est supra, ita etiam neque hoc facere potest mediante motu proprio, cum neutro casu possit facere contra ius, *Gem.in d.c.1.sub num. 14. vers.decisio huius dubii.*

15 Extenditur Decimo quarto, vt procedat etiam quando excommunicatus impetrat rescriptum simul cum non excommunicato, nam tunc si versamur in causa indiuidua, rescriptum est nullum ex parte vtriusque, ita firmant *Io. Andr. in reg. vtile, de reg. iur. lib. 6.* quem sequuntur *Anchar. in d. cap. 1. num. 4. et 5. ibique Crot. num. 21. Roman. cons. 506. & sing. 726. Felin. in cap. fin. num. 7.de except.* Dixi, si versemur in causa indiuidua, quia si causa esset diuidua, tunc aut impetratio simul cum excommunicato est facta ignoranter, & vitiabitur tantum

tum pro parte excommunicati, non aut pro parte non excommunicati, nam indiuiduis non data scientia incapacitatis, inhabilitas vnius Impetrantis non officit alteri, *l. 1. §. siquidē ff. quod falso tut. l. si sponsus §. si maritus ff. de donat. inter vir. & Vxor. l. si mihi, & Titio in princ. ff. de leg. 2. l. si communem, ff. quemadmodum seru. amit. cap. per tuas, de arbitr.* & sic in specie firmant *Io Andr. Anchar. Crot. Rom. & Felin. locis ante cit.* quibus additur *Gomes. in eodem cap. 1. num. 45. & 46. vsque ad 49.* Aut est facta scienter, & tunc erit nulla ex parte vtriusque, vt probat pluribus *Crot. loco cit. sub num. 21. vers. sed contra primum dictum.*

16 Extenditur Decimo quinto, vt si rescriptum impetretur ab excommunicato, neque sit validum ad inducendum litis pendentiam, *Card. in clem. final. q. 4. vt lit. pend.* quem sequitur *Gomes. in cap primo sub num. 31. vers. nota regulam, de rescript. lib. 6.*

Extenditur Decimo sexto, vt procedat, siue rescriptum sit in petitorio, siue in possesorio, *Innoc. in cap. pastoralis circa fin. de appell. Capell. Tholos. dec. 172.*

17 Extenditur Decimo septimo, vt superueniens absolutio non validet rescriptum, *Anchar. in d. cap. 1. num. 6. vers. quaero. Abb. in cap. cum bona sub num. 6. vers. praeterea de aet. & qualit. & in cap. prudentiam §. 6. num. 10. de offic. deleg. a Rebuff. in cap. postulastis num. 50. de Cler. excom. cum aliis alleg. supra, quicquid dicat glos. in d. §. Sexta.*

In contratium facit, *Test. in cap. 1. de except. lib. 6.* vbi valet processus, & acta ab excommunicato facta, antequam sit oppositum de excommunicatione. Pro solutione *Io. Andr. in d. cap. 1. de rescript. lib. 6.* distinguit quod aut Impetrans erat excommunicatus tempore impetrationis, & tunc processus, & sententia sunt nulli ipso Iure, aut fuit excommunicatus post impetrationem, & tunc valent acta, nisi opponatur exceptio, & sic procedat *d. cap. 1. de except. lib. 6. & Io. Andr.* sequuntur *Doct. communiter, vt testatur Socc. in d. cap. sacris num. 168. & 169. de sent. excom.*

18 Extenditur Decimooctauo, vt procedat etiam si vigore rescripti impetrati feratur sententia contra excommunicatum, nam nihilominus erit nulla, ita concludunt *Butr. & Imol. in cap. prudentiam de offic. deleg. Socc. in d. cap. sacris num. 218. & 219. de sent. excom. Gemin. in d. cap. 1. num. 13. ibique Franch. num. 5. Alter. de censur. tom. 1. lib. 2. disput. 7. cap. 1. sub littera E. vers. sed postulabit.*

In contrarium facere videntur notata per *Innoc. & Io. Andr. in d. cap. prudentiam de offic. deleg.* vbi tenent, quod non excommunicatus potest vti rescripto impetrato per excōmunicatum cum rescriptum sit commune iux ta *not. in cap. 10. conquestione, de rest. spoliat.*

Sunt qui litem dirimant foedere distinctionis, Aut enim is, ad cuius fauorem est lata sententia scit eius Aduersarium esse excommunicatum, & tunc procedat opinio asserentium, sententiam esse nullam, aut nesciebat, & tunc procedat haec vltima opinio, ita scribit Imola, quem refert, & sequitur *Franch. in d. cap. 1. num. 5. Alter. d. disput. 7. lib. 2. cap. 1. pag. 252. vers.* res viderur contra uersa.

Haec distinctio probari potest *in cap. fin. de procur.* vbi mandatum datum ad impetrandum rescriptum ab vniuersitate Hominum, quorum alii sunt excommunicati, alii non, sustinetur pro parte excommunicatorum si ignoranter cum excommunicatis constituerunt, secus si scienter. Et vtcumq; sit, crederem saltim de aequitate, in tali casu debere Principem sanare processum ab hac nullitate, cum hoc impedimentum possit eius arbitrio relaxari cap. postulastis, ibi, nisi forte fuerit cum eis dispensatum, ibique *Doct. de cler. excom. ministr.* Et bene facit, quod Princeps debet se conformare aequi-

æquitati, *l. si cum exceptione*, §. *aliquãdo 19 tamen, ibique Bald. ff. quod met. caus.* Ideoque potest amplexari substantiam rei, reiecta solemnitate, *glos. in clem. sæpe, verb. defensiones de verb. signific.*

20 Extenditur Decimo nono, vt non solum excommunicatus non possit impetrare rescriptum, sed neque præsentare rescriptum impetratum ante excommunicationem, *Put. decis.* 128. *quæ incipit*, In vna Florentina, *lib.* 3. *Felin. in cap. nonnulli* §. *sunt alii, num.* 37. *de rescript.* quos nouissime sequitur *Alter. de censur. tom.* 1. *disput.* 7. *lib.* 2. *cap.* 1. *q.* 5. Ratio est tum quia dispositio *d. cap. primi de rescript. lib.* 6.

21 inualidat non solum rescriptum, sed etiam processum, ac rescripti præsentatio est pars processus, cap. quoniam contra, de probattion. tum etiam, quia si excommunicato prohibetur impetrare rescriptum, multo magis debet censeri prohibita præsentatio, quia sola impetratio ante præsentationẽ est inefficax, & fine effectu, *c. super eo de appell.* Adde quod nihil refert, per quem impetratio fiat, *l. Vniuersis C. de prælib. Imper. offer.* sed bene refert, per quem fiat præsentatio, per quam iudicium instituitur, *cap. intelleximus de iudic.* Principalis concludo.

Limitatur Primo, ne procedat in rescriptis, quæ hodierno tempore ma-

22 nant à sede Apostolica, nam cum in illis ex curiæ stylo soleat apponi absolutio à censuris, illa quidem operatur validitatem rescripti, non obstan te excommunicatione, *Dec. in cap. Apostolicæ num.* 6. *de except. cum aliis alleg. supra eodem lib. cap.* 9. Quibus additur, quod sufficit ad rescripti validitatem fieri mentionem de excommunicatione Impetrantis, quando rescriptum impetratur à Papa, *Io. Andr. in d. cap. primo*, quem ibi cæteri pari consensu sequuntur & signanter *Gemin. sub num.* 22. *vers. decima quando*, *Franch. num.* 18. Dixi, quaudo rescriptum impetratur à Papa quia secus esset in rescripto concesso ab inferiore à Papa, qui non potest concedere rescriptum Excommunicato, etiã facta mentione excommunicationis, quia non potest derogare Constitutioni Superioris, *cap. cum inferior de maior. & obed. clem. ne Romani de elect. lib.* 6. & consequenter non potest derogare dispositioni, *d. cap.* 1. per quam excommunicatus prohibetur impetrare rescriptum, vt post *Lapum* tenet. & recte *Franch. loco cit. num.* 19. *Gem. sub num.* 14. *vers. tamen videtur. Socc. in cap. sacris num.* 195. *vers. secus si fieret de sent. excom.*

Sunt tamen aliqui casus, in quibus absolutio solita concedi per clausulam, teque absoluentes, non saluat rescriptum à nullitate, de quibus dictum est supra hoc eod. lib. *cap.* 9.

Limitatur Secundo, ne procedat in casibus, in quibus excommunicatus potest esse in iudicio, nam in illis potest etiam impetrare ex reg. quod cui permittitur consequens, permitti-

24 tur etiam necessariũ antecedens, *l.* 2. *de iurisdic. omn. iudic. l. oratio, ff. de spons.* per quæ iura hoc in specie fatentur *Doct. in d. cap. primo, & præsertim Gemin. ante num.* 11. *vers. credo quod opinio. Butr. num.* 5. *&* 6. *Franch. nu.* 3. *vers.* Ex his.

Vnde deducitur Primo, quod cum excommunicatus possit esse in iudicio in articulo absolutionis, *cap. cum pro causa, de sent excom. cap. cum inter* §. *porro de except.* merito super eodem Articulo potest impetrare rescriptum *cap. ab excommunicato de rescript. d. cap. prim vbi notant omnes de rescript. lib.* 6.

Hæc prima deductio extẽditur Primo siue agatur de iustitia excommunicationis, siue de nullitate, nam semper verum est causam super articulo excommunicationis versari, *Butr. in d. cap. primo num.* 14. *ibique Frãch. sub num* 3. *vers. fallit tamen. Imol. & Cardin. in cap. ab excommunicato in principio de rescript.*

26 Extenditur secundo, vt etiamsi excommunicatus sit ligatus duplici vinculo excommunicationis possit impe-

trare rescriptum super absolutione vnius, nec ab hac impetratione potest repelli propter aliam, *Io. Andr. in d. cap. 1. num. 2. de rescriptis lib. 6.* quem sequuntur *Gem. num. 8. Butr. num. 22. Franc. n. 3. vers & procedunt prædicta. Socc. in cap. sacris num. 176. & 220. de sent. excom.*

Hæc tamen ita demum accipienda sunt, quatenus agatur de impetranda absolutione propria, secus si peta-
27 tur absolutio pro alio, nam excommunicatus non potest pro alio absolutionem impetrare, quamuis possit pro se ipso, *Io. And. in d. cap. primo*, quem ibi sequuntur omnes, & præsertim *Gemin. num. 6. Anchar. col. 3. vers. quæro, Butr. num. 6. vers.* Et quod dicit. *Socc. in d. cap. sacris num. 175. & 221. de sent. excom.*

Ratio differentiæ est, quia ad impetrandam propriam absolutionem, quis trahitur, necessario, sed ad impetrandum pro alio ducitur voluntate: quæ autem simplicis sunt voluntatis non permittuntur excommunicato, *capitulo intelleximus, de iu-*
28 *dic.* Qua ratione crederem Patrem excommunicatum admitti ad impetrandum rescriptum absolutionis pro filio; propterea quod cum magnus sit amor Patris erga filium, *l. vlt. in princ. C. de curat. furiosi, l. quidam cum filium ff. de hered. inst. cum aliis per Tiraquell. in l. si vnquam, in præfat. à nu. 7. cum seq. C. de reuoc. donat.* non potest dici quod Pater ducatur ex simplici voluntate, sed coactus: est enim Pater de filii salute sollicitus, *l. cum Pater §. mando, ff. de leg. 2. §. Sin autem Inst. de pupill. substit.* eiusque viscera commouentur in filium, *cap. afferte, de præsumpt.* adeo vt magis torqueatur in filio, quam in propria persona, vt late probat *Tiraquell. loco ante cit. num. 8.*

29 Deducitur Secundo, quod cum excommunicatus possit appellare, *cap. cum inter, vbi not. de except. Specul. in tit. de appell. §. 1. num. 1. Franch. in rubr. extr. eod tit. num. 25. & in cap. bonæ memoriæ num. 25. vers. 11. licet exceptio de appell. Contard. in l. vnica in ratione dubitandi nu. 4. C. si de moment. poss.* potest etiam super appellatione impetrare rescriptum, *cap. fin. de except. d. cap. 1. de rescript. lib. 6. & vtrobique Doct.*

Et hæc secunda deductio procedit Primo, siue fiat mentio excommunicationis, siue non, *dicto cap. fin. vbi not. de except.* Quod est generale in omnibus casibus, in quibus excommunicatus potest impetrare, quia in illis valent rescripta non facta mentione excommunicationis, *cap. dilecte vbi Bald. de except. Felin. in d. Io cap. fin. sub num. 9. vers. & adde quod vbi, eodem tit. de exception. & iterum in cap. dilectus 27. sub num. 12. vers. Item adde de rescript. Franch. in d. cap. bonæ memoriæ sub num. 25. & iterum in d. cap. 1. num. 19. de rescript. in 6.* ibiq; ante ipsum *Lapus, Gemin. Socc. in cap. sacris num. 178. de sent. excom.*

30 Procedit Secundo, etiamsi excommunicatus esset Actor originarius, nã nihilominus si succumbat, & appellet, poterit super appellatione impetrare rescriptum, *Io. Andr. in d. cap. 1. de* rescriptis, quem sequuntur *Gemin. ibi num. 9. Aret. in l. prima sub num. 3. ff. de appell.* quicquid in contrarium scripserit *Goffred. q. 22. & communem dicit Socc. in d. cap. sacris sub. nu. 344. de sent. excom.* licet ipse plures casus distinguat.

Cæterum hæc Secunda deductio declaratur, vt procedat in appellatione interposita ab actu facto per iudi-
31 cem iudicialiter, vel extraiudicialiter, secus in appellatione interposita ab actu partis extraiudicialiter facto, puta in electione, vel alio simili casu, quia tunc excommunicatus appellando, & appellationem prosequendo non audiretur, & rescriptum impetratum simul cum processu desuper facto non valeret, vt eleganter declarat *Franch. in d. cap. 1. sub n. 3. vers.* Et quod dicitur.

Limi-

Limitatur Tertio, ne procedat in actibus respicientibus legitimam defensionem, eos enim potest excommu-
32 nicatus exercere in iudicio, *cap. cum inter, & cap. dilecti, & cap. dilecte, & cap. significauerũt, & cap. vlt. de except. cap. 1. eod. tit. lib. 6.*

Vnde deducitur Primo, excommunicatum posse proponere ad sui defensionem omnes, & quascunque exceptiones, *d. cap. cum inter, vbi Doct. & signanter Host. sub num 6. vers. hic manifeste patet, & vers. potest ergo, d. c. dilecte*, vbi notatur, cum aliis mox supra allegatis, *Specul. tit. de except. §. fin. num. 3. Dd. in cap. à nobis num 3. eod. tit. Bart. in l. de pupillo §. fin. num. 1. ff. de nou. oper. nunc. Roman. cons. 217. num. 1. Gaill. qui testatur de communi lib. 1. obseruat. 71. num. 5. Peregr. de iure fisci lib. 3. tit. 11. num. 19. Surd. de alim. tit. 8. priuil. 83. num. 6. alios refert. Carol. de Graff. in tract. de except. 4. num. 51.*

33 Et hæc deductio procedit primo in exceptione reali, quæ defendit conuentum in eo super quo conuenitur, vt sunt omnes exceptiones peremptoriæ, quæ rei cohærentes dicuntur, *l. exceptiones 7. §. rei autem ff. de except. Hostiens. in d. cap. cum inter sub num. 6.* Poterit ergo excommunicatus primo allegare exceptionem non numeratæ pecuniæ, quia hoc respicit defensionem, & litem perimit, iuxta tradita in *l. 1. C. de non numerata pecunia*, quod est intelligendum, dummodo proponatur excipiendo, non autem principaliter *Bald. in d. cap. cum inter num. 10. de except.* Item & Secundo si con-
34 uenitur ad rem venditam tradendam potest excipere de prætio non soluto, *Io. Andr. in d. cap. cum inter num. 16. Dec. num. 64. Socc. in c. sacris sub nu. 316. vers. secus si essent, de sent. excom.* Quod vindicat sibi locum, etiamsi ad rem tradendam agatur exequutiue in vim Iuramenti, seu alterius processus exequutiui, vt reprobato *Specul. & Bar. in l. si duo Patroni §. si quis iurauerit el 1. ff. de iureiur.* tenet vt *Bald. in d. cap. cum inter sub num. 8.* vtrum exceptio prętii, cæteriq. communiter prout de communi testantur *Alex. in d. § si quis iurauerit num. 3. & 4. ibique Ias. num. 4. vers.* tu adde quod contraria opinio. Item & Tertio potest excipere de pacto de non petendo, quia & hoc respicit defensionem, *glos. in d. c. cum inter, verb. legitima defensio, vers. & sic patest, de except.*

Et pariter potest opponere exceptionem solutionis, cum per eã omnis obligatio cẽseatur extincta, *l. prout 80. ff. de solut. inst. quib. mod. obligatio tollitur, in principio*. Et simili ratione potest allegare exceptionem prę̨scriptionis, quia illa similis est venditioni, *l. pupillus ff. de admin. tut. l. vnus §. sed autem, ff. de iureiur. & in specie Bald. in d. cap. intelleximus num. 9. vers. sed nunquid de iudic.* Et demum opponere potest exceptionem rei iudicatę, doli mali, iusiurandi, & quod metus causa, cum illæ omnes sint exceptiones rei cohærentes, & defensionem respiciunt, *d. l. exceptiones, §. rei autem ff. de except.*

Procedit Secundo hæc prima deductio non solum in exceptionibus realibus, sed etiam in iis quæ percutiunt iudicis personam, nam hæc veluti de-
35 fensionem respiciẽtes possunt ab excõmunicato proponi, vt recusatio, & allegatio suspecti, *d. cap. cum inter, §. Inquisitioni de except. & ibi hoc idem not. Hostiens. sub num. 6. vers. hic manifeste patet, Bald. in princ. Butr. num. 3. Anchar. num. 3. Abb. nũm. 3. Socc. in d. cap. sacris num. 471. de sent. excom.* & quantum ad hoc potest etiam Iuramentum prę̨stare, idem *Host. loco cit. vers.* & quantum ad hanc causam. Et simili ratione potest excipere quod Iudex ab eius Aduersario impetratus distat vltra duas dietas, nam hoc etiã respicit defensionem, ne laboribus defatigatus, & expensis liti cedere cogatur, *cap. nonnulli, de rescript. Hostien. loco cit. vers.* vel ratione rescripti. Item & potest excipere de non tuto accessu, iuxta terminos, *cap. ex parte 47. de appell.*

*appel.Host.loc.cit.vers.*vel ratione loci.
36 Procedit Tertio, etiam in exceptionibus fori declinatoriis, vt firmat *Hosthen. loco mox citato, vers.* Et idem in omnibus declinatoriis.

Procedit Quarto, etiam in exceptionibus competentibus ratione temporis, & sic potest proponere exceptionem feriarum, iuxta dispositioně *fin.de feriis, vt firmat Hostiens. in d.cap. cum inter sub num. 6. vel ratione temporis de except.* Et hæc quod ad primam deductionem.

Deducitur Secundo, quod cum excommunicatus possit esse in Iudicio
37 tanquam Reus necessarius, *cap. intelleximus, cum ibi traditis de Iudic. d. cap. cum inter de except.* merito in omnibus concernentibus eium defensionem potest impetrare rescriptum, *d.cap.fin.de except. Butr. in sæpe cit.cap.1.de rescript. num.5.& 6 ibique* Gemin. *nu.11.vers. credo quod opinio, Franch. sub nu.3.ver.* & ex his patet, Et bene facit quod dispositio *d. cap primi*, licet excipiat causam absolutionis, & appellationis, tamen extenditur ad alios casus similes, *Felin. in cap. intelleximus sub num. 7. col. 8. vers. nec obstat, de Iudic.* Quare potest excommunicatus impetrare rescriptum pro liberatione sua, *Anan. in cap. excommunicamus* §. *credentes, sub num. 16. vers. Vtrum aut possit, de hæretic. vbi eiusdem opinionis laudat Bald. & idem sequitur Felin. in cap. intelleximus sub nu.7.col.8. vers. nec obstat de iudic. & in cap. fin. sub num. 6. vers. vide etiam de except. Gomes. in d.cap. primo num.* 49. Et pari ratione potest excommunicatus impetrare rescriptum super repulsa suæ exceptionis, *Io. Andr. in d. cap. primo ibique Butr. num. 11. Gemin. num. 11.*
38 *cum seq.* Quod est intelligendum, modo rescriptum impetretur ad eundem Iudicem, qui de causa cognoscebat, & sub eadem forma, secus si impetraretur ad alium, vel ad eundem sub diuersa forma, quia in tali casu rescriptum esset nullum, *Butr. et Gemin. locis cit. Socc. in cap. sacris num.* *189. de sent. excom.* Ratio differentiæ est, quia dum impetratur ad eundem iudicem, ille per tale rescriptum non recipit nouam iurisdictionem, sed excitatur antiqua ad defensionem admittendam, vt in *capitulo licet, de offic. ordin.* At quando impetratur ad alium, vel ad eundem sub diuersa forma, tunc tribuitur noua iurisdictio, quam excommunicato non licet impetrare, etiamsi aliqualiter concernat defensionem, quia hac ratione posset etiam impetrare rescriptum super interdicto vti possidetis, & super iniuria prohibenda, & similibus, in quibus impetrare non licet ex late traditis supra *c.31. nu.19. cum seqq.*

39 Potest etiam excommunicatus impetrare rescriptum ad recuperandam famam, *Gomes. in d. cap. 1. num.* 49. licet eius dictum mihi non probetur vndequaque, propterea quod excommunicatus quandiu restat in excommunicatione dicitur infamis, *cap. cum excommunicato 11. q. 3. Card. cons. 129. num. 1.* Cęterum quia infamia, quæ per excommunicationem contrahitur aboletur per absolutionem, ideo crederem opinionem Gomesii procedere posse, quando periculum esset in mora, & per excommunicatum non stat, quo minus absolutionem recipiat, nempe quia contraheret infamiã irreuocabilem, iuxta ea, quæ diximus supra.

40 Limitatur Quarto, quando excommunicatio procedit ex dolo, & industria excommunicantis, puta quia parato clerico impetrare rescriptum contra Episcopum suum, Episcopus ad reddendum illum inhabilem ad impetrãdum excommunicat secrete, in tali namq. casu impetratio rescripti subsistinetur ne contingat episcopo dolum, & industriam patrocinari, *Specul. in tit. de rescriptorũ præsentatione* §. *ratione impetrantis, nu. 16. Gemin. in d. cap. primo num. 4. et 5. et ante ipsum Io. Andr. ibi num. primo. Felin. in cap. fin. num. 5. de except. Socc. in cap. sacris n. 231. de sent. excom.* Dixi si excommunicat

municat secretè, nam si excommunicatio esset publica, illa quidem teneretur, sed episcopus teneretur impetranti ad interesse, *Specul. loco cit. Felin. in c. dilectus 27. sub nu. 12. versic. idem dum tetigi de rescript.*

Limitatur Quinto, ne procedat in rescripto, per quod impetratur, vt causa committatur in Rota, nam cum eiusmodi Commissiones sint dumtaxant distributiones, per quas non datur iurisdictio, sed tantum iurisdictio-
42 nis exercitium, *Rota decis. 61. nu. 61. de appell.* in nouis, nō potest dici, quod per eas fiat impetratio, & consequenter in eo non habet locum dispositio *cap. 1. de rescript. lib. 6.* Ita expresse tenet *Rota decis. 13. nu. 2. de offic. delegati in nouis, & apud Verall. decis. 90. par. 1. & decis. 6. quæ incipit Commissio sub num. 1. de iudic. in nou. quem sequuntur Gem. in d. cap. 1. sub num. 18. ibique Crot. num. 39. Gomes. sub num. 38. versic. limitatur tamen, Egid. decis. 726. quæ incipit commissio nu. 5. vers. vltimo, hoc fortiter Socc. in cap. sacris num. 199. de sent. excom. Scaccia de appell. quæst. 5. art. 1. sub nu. 7. versic. sed declara 2.*

Hæc Quinta, limitatio declaratur dupliciter, Primo, vt procedat respectu processus vsque ad sententiam exclusiue, adeo vt licet d. rescripti vigore valeat processus, sententia tamen etiam in Rota ferri non possit, ita *Gemin. & Crot. locis cit. Socc. in c. sacris, nu. 202. de sent. excom.*

43 Ratio est, quia auditores habent iurisdictionem ordinariam in cognoscendo, sed delegatam in decidendo: *Glos. in clem. Auditor de rescript.* vnde negari non potest quin respectu sententiæ, tale rescriptum tribuat iurisdictionem, & consequenter cum excommunicatus non possit impetrare, sequitur quod rescriptum saltim in ea parte, in qua iurisdictionem tribuit sit nullum, & hanc eandem opinionem tenet *Gomes. in d. cap. 1. nu. 40. & 41. de rescript. lib. 6.* licet disputationis gratia argumentetur in contrarium, *Viuius decis. 95. nu. 7.* Dabitur ergo casus in tali specie, in quo idem rescriptum respectu diuersorum pro parte sit validum, & pro parte nullum, quod fieri potest, quia processus, & sen-
44 tentia sunt separata, potest enim esse processus validus, & sententia nulla, *Bart. & reliqui in l. si vt proponis, C. quomodo, & quando iudex*, nec incongruit quod rescriptum sit pro parte validum, & pro parte nullum, *c. si eo tempore de rescript. lib. 6.*

Secundo declaratur, vt procedat, quando distribntio fit simpliciter per Vicecancellarium, secus si in commissione opponantur aliqua verba, per quæ videatur velle facere illum delegatum, etiam quo ad cognitionem, quia tunc rescriptum est nullum, non obstante, quod causa committatur in *Rota, ita Gemin. loco cit. Socc. in d. c. nu. 20. 206, de sent. excommun.* Quan-
45 do enim Papa scribit alicui ordinario apponens verba denotantia, quod velit dare delegatum, illa iurisdictio est delegata, & non ordinaria, *Innoc. Hostien. & Io. Andr. in c. licet offic. ordin. Socc. loco cit. num. 207.*

Limitatur Sexto, vt ad effectum quod rescriptum possit dici nullum tanquam impetratum ab excommunicato sit opus, quod impetratio sit facta tempore excommunicationis, se-
46 cus si excommunicatio sequatur post impetrationem, quia dispositio *d. c. primi* non procedit in excommunicato post impetrationem, vt post *Io. Andr. censet ibi Anchar. num. 6. versic. & per prædicta sentit Franch. ibidem nu. 21. & col. vlt. vers. in glos. fin. Crot. nu. 63. vers. ex quorum dictis, Nauar. cons. 28. alias 44. num. nu. 1. de sent. excom.* vbi propterea tenet quod licentia assumēdi ordines a quocumque obtenta ante excommunicationem non inualidatur per excommunicationis superuenientiam, quamuis durante excommunicatione impediatur vsus, & illum sequitur *Alter. tom. 1. disput. 7. lib. 2. c. 1. post 4. q. versic. Quid si rescriptum.*

Limitatur Septimo, ne procedat in impetratione facta super cōsequutiuis
47 causæ principalis, ueluti quia excommuni-

municatus petit committi receptionẽ testium, aut quid simile, ita limitat *Io. Andr. in d. cap. vtile col. 3. versic. secundo certum est de reg. iur. lib. 6. quem sequitur Gemin. in d. capitulo 1. num. 9. Soccin. in cap. sacris, num. 191. in fine.*

Mouentur, quia rescripta super consequutiuis iudicii differunt a rescripto super negocio personali, *cap. ex parte Decani de rescriptis.*

Sed hoc argumentum entum apud me non concludit, tum quia *test. in d. c. ex parte* non dicit illud ad quod allegatur, tum etiam quia non est bona consequentia, rescripta super consequutiuis differunt in aliqua parte à rescriptis super negocio principali; Ergo excommunicatus qui non potest impetrare super principali, potest impetrare super consequutiuis.

Contrarium ergo non immerito in hac parte sentiunt *Anchar. in d. c. 1. num. 5. Butr. num. 21. Franch. nu. 15. Crott. num. 42. & seq.*

Mouentur primo, quia *test. in d. c. 1. de rescript. lib. 6.* dum annullat rescriptum ab excommunicato impetratum, loquitur de rescripto simpliciter, nulla facta distinctione inter rescriptũ causæ principalis, & articuli consequutiui, ergo simpliciter debet intelligi, *l. de pratio ff. de publican.*

Secundo, quia articuli dependen-
48 dentes sortiuntur naturam causę principalis, *l. si quando verb. credere debent C. de testib.* Bart. in Extrauag. Ad reprimendam, *verb. summarie col. 4.* vbi
49 quod quando causa principalis agitur summariè, omnes Articuli dependentes debent tractari summariè, & idem in simili voluit *Bart. in l. solent in fine ff. de aliment. & cibar. leg.* vbi inquit, quod stante statuto vt in causis damni dati stetur iuramento damnum passi, quicunque articulus incidens in causa debet decidi iuramento & idem existimant *Bald. in l. 1. C. de reb. cred. Castr. in l. cum hi in principio ff. de transact. Franch.* Aret. *cons. 83.* quod incipit, quia multa fuerunt heri, *col. 3.* *facit etiam decisio Cini in l. si cuiusdam C. de accus.* Vbi sicuti non potest interuenire procurator in causa principali ita non potest super consequutiuis, & illum sequitur *Bart. in l. penult. §. crimen ff. de public. iudic.*

Item facit regula quod eadem prohibitio est de parte quo ad partem, quæ de toto quo ad totum *l. quæ de tota ff. de rei vendic. c. pastoralis §. item cum totum de offic. deleg.* & quod a quo
50 remouetur totum censetur etiam remota pars, *l. si chorus ff. de legat. 3.*

Cum ergo rescriptum impetratum super causa principali, sit nullum ipso iure, ita erit nullum super Articulo dependenti, & consequutiuo.

Cœterum si quis pugnaciter adhærere velit opinioni *Io. Andr.* eam declarare debebit dupliciter, Primo, vt valeat impetratio, quatenus in ea non sit exceptum de excommunicatione, vt declarat idem Io. *Andr. & Gem. loc. cit.*

Secundo, vt licet excommunicatio non obstet impetrationi rescripti, obstabit tamen testium productioni, si de tempore productionis sit adhuc excõmunicatus *Gem. loco cit. sub. n. 9.*

Limitatur Octauo, in excommunicato post appellationem legitimam, nam is pendente articulo appellationis potest impetrare rescriptum, licet
51 interim non possit illo vti tanquam actor, vt scribit *Gem. in d. c. 1. num. 15. de rescript. lib. 6. subdens d. rescripti validitatem pendere à futuro euentu;* Socc. *in d. c. sacris nu. 228. de sent. excom.*

Ratio autem quare excommunicatus post legitimam appellationem potest impetrare, est, quia illi permittuntur actus extraiudiciales, *c. solet in fine de sent. excom. lib. 6. c. veritatis de dolo, & contumacia, ibique Abb. & alii l. cum quidam ff. de pœnis;* Impetratio ve-
52 ro rescripti est actus extraiudicialis, *c. ex parte Decani de rescriptis Crot. in d. c. nu. 1. de rescript. lib. 6.*

Limitatur Nono, in excommunicato sub conditione, nam conditione adhuc pendẽte potest impetrare rescriptum,

ptum, & impetratio tenet, licet postea conditio purificetur, ita firmat *An-*
53 *char. consil. 158. quod incipit, ex narratis in facto nu. 20.* vbi Signanter dicit in tali excommunicato non habere locum dispositionem *d. cap. primi de rescript. lib. 6. & sequitur Felin. in cap. fin. num. 6. de except. Alter. de censur. disput. 7. lib. 2. cap. 1. pag. 254. versic. Quinto non extenditur Aret. in l. substitutiones col. 5. ff. de vulg. & pupill. Viuius decis. 65 sub num. 1. versic. Quod quidem.*

54 Ratio est, quia excommunicatio non retrotrahitur, iuxta notata *in cap. si pro te de rescript. in 6. glos. in c. cum quis, vers. in curis de sent. excom. eodem lib. 6. Io. Baptista Costa in tract. de retrotract. cap. 8. casu 9. num. 1. & sequen.* ideo dum pendet conditio potest excommunicatus impetrare, quia conditio impedit natiuitatem obligationis *l. cedere diem ff. de verq. oblig.*

Limitatur decimo, quando excommunicatus impetrat rescriptum in casibus non permissis, & opponitur de excommunicatione, & iudex pronunciat contra excipientem, nam licet iniuste pronunciet, si tamen a tali interloquutoria non sit appellatum, valebit processus, nec poterit
55 vlterius opponi, *Lapus in d. cap. de rescript. lib. 6. Socc. in d. c. sacris nu. 212. cum seq. de sent. excom.* vbi hoc declarat, vt ibi per eum.

Limitatur Vndecimo, vt procedat tantum in excommunicato excommunicatione maiori, quia *text. in d. c. 1.* loquitur de excommunicatione simpliciter, quo casu intelligitur de excommunicatione maiori, *c. penult.*
56 *de sent. excom. Card. in clem. 1. quæst. 25. de priuileg. Gemin. in d. cap. 1. sub nu. 12. versic. item procedit de rescript. lib. 6. & ibi Gomes. num. 4. & iterum Gemin. in capitulo si is cui in fine de offic. deleg.*

SVMMARIVM.

1 *Referuntur contrariæ opiniones.*
2 *Consuetudo requirit frequentiam actuum.*
3 *Processus ab excommunicato factus coram ordinario est nullus.*
4 *Identitas rationis inducit identitatem dispositionis.*
5 *Excommunicatus est incapax beneficium.*
6 *Ordinarius non potest rescribere cum clausula teque absoluentes est.*
7 *Prouisiones per excommunicatum impetratæ a metropolitano extra causã absolutionis, & appellationis sunt nullæ.*
8 *Litteræ dimissoriales ad ordines impetratæ ab excommunicato sunt nullæ etiã post obtentam absolutionem. limita vt ibi.*

ARGVMENTVM.

An Dispositio Cap. Primi de rescript. lib. 6. habeat locum in rescriptis Prælatorum.

CAP. XXXIX.

Affirmatiuã opinionẽ probat *Franch. in d. c. 1. num. 6. versic. circa glosa, & num. 18. de rescript. lib. 6. Alter. lib. 2. disput. 7. c. 1. in 1. quæst.*

Contrarium censuit *Nau. consil. 28. alias 44. in 1. quæst. de sent. excom.* quẽ
1 *probat Suarez de censur. tom. 5. disp. 17. sect. 1. sub num. 67.* attestantes consuetudinem huic parti fauere.

Sed si verum amamus quantum ad allegatam consuetudinem illa quidem non potest dici introducta, nam cum ante tempora *Nauar.* vt ipsemet inquit, non euenerit casus, non potest
2 adesse frequentia actuum, quæ requiritur ad inducendam consuetudinem *l. de quibus ff. de legibus.*

Quantum vero attinet ad iuris censuram longe verior videtur Franchi opinio, tum quia argumenta Nauarri parum vrgent, tum etiam quia in

in d.cap.1.de rescript.lib.6. æquiparantur rescriptum, & processus, ac proinde sicut non potest dubitari, quin processus factus coram ordinario per excommunicatum sit nullum, secundum tradita in proximè præcedenti capit. ita dici debet de rescripto, quia quan-
3 do duo æquiparantur in dispositione, dispositum in vno, censetur dispositum, & in alio, *l.iam hoc iure ff. de vulgar.& pupill.l.2.C.de impuber.& aliis subst.*

Præterea ratio, propter quam Pontifex in *d.cap. 1.* statuit rescriptum ab excommunicato impetratum esse nullum, alia esse non potest, nisi quia indignum ducit excommunicatum ad forensem communionem admitti *cap. decernimus de sent.excom.lib.6.* sed hęc ratio æquè militat in prouisionibus,
4 quæ manãt à prælatis ordinariis, ac in apostolicis rescriptis, ergo debet militare eadem dispositio *l. adigere §. quamuis ff. de iurepatr. l. illud ff. ad l. Aquil.*

Rursus prouisio prælati ordinarii, vel est ad lites, vel ad beneficia, vel ad alia extra iudicialia: si est ad lites tunc si exommunicatus prohibetur fabriccare processum, erit prohibitus ex necessario antecedenti impetrare rescriptum *cap.fin.de cler. excom. l. oratio ff.de sponsal.Crot.in d.cap.1.sub nu. 1.de rescript.lib.6.*

5 Si est ad beneficia, & tunc tanto minus erit validum, quia persona est prorsus incapax, *Cardinal. in clem. 1.§. 1. quæst. 50.de relig. domib. Abb.in c.pen.n.6.de cler.excom.Gig.de pens.quæst.14.sub num. 2.*

Si est ad actus extraiudiciales dummodo sit actus ecclesiasticus, est etiam nullus, *Calder. d.cons. 4. de rescript. & cons.12.de regul.* vbi est nullum rescriptum ab excommunicato impetratum ad faciendam professionem. Quare non video quæ prouisiones possint emanere à prælato ordinario ad fauorem excommunicati, quæ non subiaceant vitio nullitatis. Et hæc proce-
6 dunt etiamsi in rescripto ordinarii adsit clausula, teq. absoluentes, quia ipse non potest absoluere ad istum effectũ; *Socc.in c.sacris nu.195. vers.si fieret de sent. excom.*

7 Ex prædictis infertur primo, quod prouisiones impetratæ per excommunicatum a metropolitano excepta causa appellationis, & absolutionis sunt nullæ, cum nequeat assignari disparitatis ratio, cur magis debant esse nullæ, si impetrentur a Papa, quam si impetrentur à prælatis ordinariis.

Infertur secundo, litteras dimissoriales impetratas ab excommunicato, ad effectum vt possit à quocumque antistite ordinari esse nullas, adeo vt nec sequuta absolutione possit clericus illarum vigore ordinari, quia eius
8 cõcessio fuit nulla ipso iure, quicquid dicat *Nauar. d.consil.28.alias 44.nu. 12.de sent. excom.*

Infertur tertio quod litteræ dimissoriales impetratę ante excommunicationem per superuenientem excommunicationem non pereunt, ideoque licet durante excommunicatione fit interdictus illarum vsus, sequuta tamen absolutione resumunt pristinum robur, *Nau.loc.cit.nu.1. Alter.de censur.tom.1.disput.7.lib.2.c.1.pag. 252. vers.idem dicendum.*

SVMMARIVM.

1 *Appellatione rescripti venit etiam rescriptum principis secularis.*
2 *Dispositio cap. 1. de rescript. est veteris iuris relatiua.*
3 *Concessio feudi noui facta excommunicato est nulla.*
4 *Princeps secularis præsumitur nolle fauere extra ecclesiam existenti.*
5 *Excommunicato respectu excommunicati est medicina.*

AR.

ARGVMENTVM.

An dispositio Cap. primi lib. 6. procedat in rescriptis Principum sæcularium.

CAP. XXXX.

Ffirmatiuam opinionē probat *Nauarr. cons.* 28. *alias* 44. *sub nu.* 2. *& 6. tit. de sēt. excom.*

Ratio est,
1 quia dispositio *d. c. primi* loquitur simpliciter de rescripto, cuius appellatione non minus venit rescriptum principis secularis, quam Pontificis, *l.* 1. *& tot. tit. C. de diuers. rescript. l. rescripto, l. quoties, C. de precib. imper. offer. §. sed quod principi inst. de iure natural.*

Cæterum *Suarez loco ante cit. nu.* 3. licet Articulum decidere non audeat, propensior tamen videtur in opinionē quod dispositio *d. cap. primi* debeat intelligi tantum de rescriptis ecclesiasticis, idque duplici ratione, primo, quia neque glosa, neque cęteri *Docto. in d. c.* 1. faciunt aliquam mentionem de rescriptis principum secularium, quinimo Textus magis innuere videtur quod loquatur de ecclesiasticis, dum inquit non posse impetrari rescriptum, prçterquam super appellationis, & absolutionis articulo, absolutio enim propria est principis ecclesiasticis nec competit principi laico.

Secundo quia eius dispositio est odiosa, ideoque restringenda, *c. odiosa de reg. iur. lib.* 6.

Verum his non obstantibus opinio Nauarri mihi verior videtur, ad cuius comprobationem supponendum est quod dispositio *d. c. primi de rescriptis lib.* 6. non est noui iuris inductiua, sed veteris declaratiua, vt tradit
2 *Socc. in c. sacris, nu.* 163. *de sent. excom.* item enim ante erat dispositum *in c. fin. de except.*

Hoc stante dum in dicto *c.* 1. pontifex pronunciat tale rescriptum esse nullum ipso iure, non tam nouam legem fert, quam antiquam declarat, & consequenter ex dispositione antiqui iuris rescriptum impetratum ab excommunicato est nullum, non quidem ex principis defectu, sed ex incapacitate impetrantis, qui cum sit extra ecclesiam non est habilis ad recipiendum beneficium principis, *cap. postulastis de cler. excom. ministr.*

3 Hinc videmus concessionem feudi noui factam excommunicato esse nullam non ex defectu concedentis, sed propter personæ incapacitatem, *Afflict. in cap.* 1. *num.* 28. *tit. quo tempore miles. Siluan. de feud. recognit. q.* 99. *num.* 23. *Io. Blanch. in sum. feud. tit.* 5. *num.* 12. *lib.* 1. *Rosental. de feud. c.* 3. *conclus.* 23.

Preterea rescriptum in tali casu redditur nullum ex prçsumpta principis concedentis voluntate, quem non prçsumitur voluisse fauere existenti extra ecclesiam argumento *text. in l.*
4 1. *cum Auth. seq. C. de haret. Crot. in d. cap.* 1. *sub num.* 31. *versic.* 2. *facit, de rescript. lib.* 6.

Non obstant argumenta adducta per Suarez; nam primum licet *glos. & Doct. in d. capitulo primo*, non loquantur specifice de rescripto principis sçcularis, tamen quia nulla est ratio, per quam diuersum debeat constitui in rescriptis principis secularis, quam in Pontificiis sunt intelligendi generaliter in omnibus, *l. illud ff. ad l. Aquil. & in l. adigere §. quamuis ff. de iurepatr.*

5 Secundum, argumentum nititur in falso assumpto, quia excommunicatio respectu eius in quem fertur, non est odiosa, sed consideratur tanquam medicina, *c. cum medicinalis de sent. excom. lib.* 6. *c. notandum* 24. *quæst.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Professio facta per excommunicatum, valet.*

2 *Professio inducit mutuam obligationem inter religionem, & profitentem.*

3 *Excommunicatus potest contrahere Matrimonium.*

4 *Valet argumentum a matrimonio carnali ad spirituale.*

5 *Excommunicatus ab vna Religione, ad aliam transire potest.*

6 *Professio facta vigore rescripti per excommunicatum impetrati, valet.*
Limitatur vt num. 7.

8 *Professus vigore talis rescripti, obligatur religioni in genere.*

9 *Superior recipiens ad professionem excommunicatum, an male faciat.*

10 *Professio facta per excommunicatum vigore rescripti in quo adest clausula (teque absoluentes) valida est.*

ARGVMENTVM

An excommunicatus si ingrediatur, & profiteatur Religionem, ingressus, & professio teneat.

CAP. XLI.

1 Regulariter ingressus, & professio facta per excommunicatum tenet; Ita probat *test. in c. cum illorum, 72. §. qui si claustralis, de sent. excom.* vbi hoc notat *Innoc. in verbo* Prelatis, *Card. nu. 8. Butr. num. 6. Soccin. num. 15. Boich. num. 4. Felin. num. 2. Archid. in cap. excommunicatos in glos. 2. 11. quæst. 3.* Et iterum *Card. consf. 46. in fine. Specul. tit. de reg. in fine.* Ioan. *Andr. in cap. nobis, paulò post princ. de iure patr. Bal. in l. qui sub prætestu, num. 7. C. de sacrosf. eccle. Abb. in c. ex publico, col. 2. de conuerf. coniug. & in c. significasti, de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium, Gomes. in c. 1. nu. 32. de rescr. lib. 6* Couar. *de sponsal. p. 2. c. 6. vers. Etiam si excommunicatus, Alter. de censur. lib. 2. disp. 7. c. 1. pag. 253.*

2 Etenim professio nihil aliud est, quam mutua obligatio, quæ contrahitur inter Religionem, & profitentem, *cap. ad Apostolicam, de regular.* excommunicati autem contractus tenet, ex multis allatis infra hoc eodem lib. cap. 56.

3 Et sicuti excommunicatus potest contrahere matrimonium, *c. significasti de eo qui duxit in matrim. quam polluit*

4 *per adult.* Ita potest ingredi & profiteri Religionem, quia valet argumentum a matrimonio carnali ad spiritua le, cum hæc duo adinuicem æquiparentur, *c. quoniam frequentius, §. porro, vt lit. nō cont. c. inter corporalia, & c. fi. de transl. prælat. cap. inter canonicos, de elect.*

5 Hæc conclusio extenditur, vt excōmunicatus non solum possit ingredi, & profiteri Religionem, sed etiam possit transferri ab vna ad aliam: *Card. d. consil. 46. in fine.*

6 Eadem Conclusio limitatur primo ne procedat quando ingressus, aut professio esset facta vigore rescripti impetrati ab excommunicato, quia tūc nullius esset momenti, *ita Cald. consf. 12. de regular. & 4. de rescr. Socc. in c. sacris n. 174. de sent. excom. Fel. in d. c. cum illorum, n. 2. vers. Limita, de sent. excom. Suar. to. 5. disp. 15. sect. 9. nu. 9.*

Ratio alia non est, nisi quia in tali casu tota professio funda tur super rescripto, cuius cum excommunicatus sit incapax, *d. c. 1. de rescrip. lib. 6.* sequitur quod sit incapax etiam professionis, *arg. c. fi. de cler. excom.* Contrarium quod professio facta per excommunicatum vigore rescripti valeat, tenent *Gomes. in d. c. 1. n. 32. de rescr. lib. 6. Couar. de sponf. p. 2. c. 6. sub n. 3. vers. Etiā si excommunicat. Alter. de censur. lib. 2. disput. 7. cap. 1.*

Retenta opinione quæ est verior, & re.

& receptior, illa quidem declaratur dupliciter.

7 Primo vt procedat, quando receptio, seu professio fuit facta principaliter vigore rescripti, secus si fuisset facta alia ratione, veluti, quia Superior sine rescripto erat recepturus, tunc enim licet esset impetratum rescriptũ, tamen professio sustinetur, *Ita Gaspar. Cald. in d. cap. significasti, de eo qui duxit in matr. quam polluit per adult.* quẽ sequitur *Felin. in d. cap. cum illorum num. secundo, vers. limita hanc limitationem.*

8 Declaratur Secundo, vt taliter professus remaneat obligatus saltim in religione generali, quia quo ad hoc, quantum in se fuit, potuit se obligare etiam nullo recipiente professionem, *Inno. in cap. porrectum de regular. Cald. d. cons. 12. in fine de regular.* & in hoc casu potest accipi opinio Gomesii, & eorum, qui ipsum sequuntur, pro quo facit quod quantum attinet ad Religionem in genere, non inspicitur modus intrandi, *cap. fin. 20. q. 3.* Li-

9 mitatur Secundo principalis conclusio vt superior recipiens excõmunicatum ad habitum, siue professionem male faciat, quia non debet illi communicare, *cap. cum desideres, & cap. significauit, & cap. sacris de sent. excom. Ita Rayner. in sum. tit. de sent. excom. §. quod si aliquis veniens, quem sequitur Boich. in dicto cap. cum illorum, sub numero 5.*

Contrarium attentari posse videtur ex eo, quod receptio, & professio in religioně est de illis quæ pertinent ad salutem *cap. sane, de regular.* in quibus licitũ est nobis cõmunicare cum excõmunicatus, *d. cap. cum illorum de sent. excom. d. cap. 1. de rescript. lib. 6.* Quare dicendum arbitror quod aut versamur in excommunicato denunciato, aut alias notorio, & tunc Superior male facit, quia sicuti prohibemur orare cum excommunicato, *cap. cum excommunicato 11. q. 3.* Ita prohibemur illum in Religionem recipere, non enim omnis actus respiciens salutem est licitus cum excommunicato, aut excommunicatus non est denunciatus, neque notorius clerici percursor, & laudarem quod non reciperetur ante absolutionem, quia non debet recipi in religione speciali, qui est precisus à gremio vniuersalis ecclesiæ, si tamen reciperetur, non posset puniri, quia post dispositionem *Extrauag. Ad euitanda*, etiam in Diuinis non tenemur, vitare nisi excommunicatum denunciatum, aut notorium clerici possessorem.

10 Limitatur Tertio, ne procedat, quando in rescripto adest clausula, teque absoluentes, vel aliter est facta mentio de excommunicato, *Io Andr. in d. cap. 1. ibique Gem. sub num. 22. vers. decima, Franch. num. 18. cum aliis de quibus hoc eod. lib. cap. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Potestas ferendi censuras trahit originem a lege euangelica.*

2 *Verba illa Quæcunq. ligaueris super terram, quomodo sint accipienda.*

3 *Vsus siue modus ferendi censuras, quo iure sit introductus.*

4 *D. Paulus vsus est remedio censurarum.*

5 *Referuntur opiniones circa articulum quo iure sit introducta obligatio excommunicatos euitandi.*

6 *Probatur d. obligationem esse de iure ecclesiastico positiuo.*

7 *Inferior non potest tollere legem superioris.*

8 *Qui possunt cum excommunicato com-*

9 *municare, remissiue.*

Vna determinatio plura respiciens deter-

10 *minabilia determinat æqualiter.*

Effectus tribuitur causæ proximæ.

11 *Praeceptum obedientiæ, quo iure sit introductum.*

12 *Priuilegium apostolicum vt quis non teneatur vitare excommunicatum an valeat.*

13 *Cap. nulli de sent. excom. intellectus.*

14 *Summ. Pontifex communicans cum excommunicato non incidit e communicationem, eum tamen non videtur absol-*

absoluere.

15 *Princeps iure directionis propria lege ligatur.*

16 *Summus Pontifex abhorret colloquia excommunicatorum.*

17 *Episcopus non potest concedere priuilegium nō euitandi excommunicatum.*

ARGVMENTVM.

Præceptum vitandi excommunicatos quo iure sit introductum.

CAP. XXXXII.

AD intelligentiam, præmittendum est, tria in hac materia reperiri, quæ simillima videntur, re tamen valde distant inter se, scilicet primum potestas ferendi censuras; secundum vsus, siue modus, aut forma eas ferendi. tertium præceptum de vitandis excommunicatis. Quantum attinet ad potestatem ferendi censu-
1 ras, ea quidem est in ecclesia Iure Euangelico, trahit enim immediatam originem à Christo apud *Matth. cap.* 18. siquidem Christus primo ecclesiæ tradidit modum corrigendi fratrē peccantē, secundo statuit si te non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & Publicanus; Quæcūq. enim ligaueris super terram erunt ligata & in Coelis. In his
2 namque verbis traditam fuisse ecclesiæ potestatem ligandi non solum in foro interiori, sed etiam per censuras, tradit ibi D. *August.* quem cæteri communi consensu sequantur tum ibi, tum etiam *in 4. sent. dist. 2.* ibique præsertim *Sot. q. 1. art. 1. Abulens. in Matth cap. 16. quæst. 3. Alphonsus de Castro aduersus hæreses lib. 6. verb. excommunicato. Viguer. inst. cap. 16. §. 6. vers. 12. Vittoria in summa, tit. de clauib. concl. 1. ver. potestatem autem,* Ludouic. *Magon. in clypeo mil. ecclesia cap.* 7. *vers. excommunicationem. Suarez d. disput. 15. sect. 2. num. 2.* quibus ex nostris adhærent *Turrecrem. in c. si inimicus num. 6. 11. q. 3. Vgolin. de censur. 6. 1. cap. 1. num. 1. & 2. & cap. 2. per tot. Alter. de censur. par. 1. disput. 31. lib. 1. cap. primo pag. 26. vers. Et ad dubitationem. Didacus Spino de testamentis in glos. rubr. par. 1. num. 13. ver.* Quare in hac veritate.

His accedit *Test. in cap. nemo 11. q. 3. vbi* D. *Chrysost. nemo inquit, contemnat vincula Ecclesiæ, non enim homo est, qui ligat, sed Christus, qui hanc potestatem dedit, &* Dominos *fecit tan-*
3 *ti honoris.* Quo vero ad vsum, siue modum ferendi censuras, qui in Ecclesia seruatur, tres sunt opiniones, Prima est *Tiraq. de retract. consang. §. 1. glos. 9. num. 271.* vbi pluribus probare nititur ante legem Euangelicam usum censurarum fuisse apud Gentiles. Sed hæc opinio & si valde speciosa videatur, tamē nulla ratione probari potest; nos enim loquimur de censura, prout continet vim, & clauium potestatem, quæ ante Christum, & legem Euangelicam adesse minime potuit. Congesta vero per *Tiraquell.* nihil aliud suadent, nisi quod apud Gentiles aderant pro quibusdā peccatis impositæ poenæ non nullæ excōcationi similes, vt aduertit *Contard. in l. diffamari c.* 4. Secunda est opinio *Turrecrem. in d. cap. si Inimicus*, existimantis esse de
4 Iure Diuino. Tertia est Soti, & aliorum infra citandorum asserentium vsum censuræ ferendæ coepisse tempore D. Pauli; quia ipse *ad Galat. cap.* 1. anathematizat eos, qui contra sanam doctrinam euangelizantur & alibi non semel tanquam ecclesiæ doctor iubet nos à peccatorum consortio abstinere, ad *Corinth. Epist. 1. cap. 5. & ad Thessalonicenses 2. cap.* 3. Quo vero ad obligationem vitandi excommunicatos quo iure sit introducta, diuersæ sunt Doctorum opiniones.

Prima est opinio *Felini in cap. cum nonnulli num. 5. de sent. excom.* existimantis eam esse de iure Diuino, quā-

uis

uis poena sit iuris positiui, & hanc
5 eandem probare videtur, *Abb. in d. cap. cum desideres sub num. 3. vers. quod intellige eod. tit.*

Ducuntur tantum ex *d. cap. 18. Matthei*, quod vt supra probauimus non pertinet ad prohibitionem communionis, sed ad potestatem ferendi censuras.

Secunda est opinio *Couar. in cap. Alma Mater par. 1. §. 1. num. 2.* distinguentis inter communicationem in Diuinis, & actionibus humanis, vt scilicet illa sit Iuris Diuini, hæc vero Iuris Ecclesiastici. Verum hæc distinctio, cum neque iure, neque ratione probetur, Ideo hac de causa mittenda est, ac probanda opinio, quam tuetur *Suarez loco cit. Assert. 4.* nempe pro-
6 hibitionem communicandi cum excommunicato siue in Diuinis, siue in humanis actibus esse de iure ecclesiastico positiuo, & hanc eandem tenet, *Abb. in d. cap. nulli nu. 4. de sent. excom.* Et hæc mihi videtur verissima ex infrascriptis.

Primo ex auctoritate D. *Thomæ* (quę pro summa ratione sufficit) *in 4. sent. dist. 18. q. 2. art. 4. in addit. q. 23. art. 3. ad secundum*, ibi enim aperte sentit hanc obligationem oriri ex præcepto ecclesię, inquit enim præceptũ ecclesiæ directe respicit spiritualia, & ideo qui communicat excommunicato in Diuinis, facit contra pręceptum.

Secundo si pręceptum de vitando excommunicato in Diuinis, vel hu-
7 manis esset de iure Diuino, ecclesia non potuisset illud in aliqua parte tollere, *cap. sunt quidam 25. q. 1.* non enim potest inferior tollere legem Superioris, *cap. cum inferior de maior. & obed.* At ecclesia pluries sustulit huiusmodi præceptum, Ergo non potest esse de iure Diuino. Minor probatur *Primo ex extrauaganti ad euitanda* ędita in Concilio Constantiensi, in qua ecclesia ad consulendum conscientiis timoratis, statuit quod nemo deinceps à communione alicuius in Sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscunque Diuinis, vel extra, pretextu cuiuscunque sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ, seu suspensionis, aut prohibitionis ab homine, vel à iure generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, nisi censuræ fuerit a iudice publicatæ, vel denunciatæ, aut fuerint ita notorię, quod nulla possint tergiuersatione celari, aut aliquo modo iuris suffragio excusari. Secundo hoc idem probat efficaciter *Test. in c. si vere de sent. excom.* vbi Pontifex ex causa dispensat cum cruce signatis, vt possint communicare cum excommunicatis. Tertio hoc idem probatur,
8 quia plures sunt personæ, quæ speciali Apostolicæ Sedis misericordia possunt excommunicatis communicare, de quibus *in cap. omnis 11. q. 3. & in cap. inter alia de sent. excom.* At si pręceptum de non communicando esset iuris Diuini, hoc fieri non potuisset ergo. Quarto vtraque communicatio siue sit in Diuinis, siue in humanis actionibus, eodem pręcepto repetitur prohibita, At idem *Couar.* fatetur præceptum de communicando in humanis esse de iure positiuo ecclesiastico, ergo & præceptum de communicando in Diuinis, quia vna, & eadem determinatio plura respiciens
9 determinabilia determinat vtrumque æqualiter, *l. Iam hoc iure ff. de vulg. & pupill. l. quamuis C. de impub. & aliis subst. & vtrobique Doct.* Quinto soluto præcepto ecclesiæ de vitandis excommunicatis nullum remanet præceptum in lege Diuina, quod præcipiat excommunicatum vitari, eo modo quo vitatur ab ecclesia, nam dempto loco *Matthæi in cap. 18.* quod diximus pertinere ad potestatem ferendi cęsuras, nullus alius remanet locus, ex quo probari possit. Nec refert quod D. *Paul. ad Thess.* præceperit tantum non communicari cum illis, & ad *Corinth. 1. cap. 5.* iubet cum eis cibum non sumere *& Io. Epist. 2. cap. 1.* prohibet habitationem in domo, & mensam, ibi nolite eum recipere in domum, nec

Aue

Aue ei dixeritis, quia isti prædicta prohibent tanquam ecclesiæ Apostoli, & Doctores non tanquam præceptum à Christo datum, vt colligitur *ex cap. sicut Apostoli* 11. *q*. 3. quia, vt mox dictum est, Christus simpliciter dedit potestatem censuras ferendi.

Similiter licet apostolus prohibeat Neophitum eligi in Episcopum ad *Thimot*. 1. *cap*. 3. tamen hoc non facit ex præcepto Christi, sed tanquam Doctor Ecclesiæ, & secundum communem legem, *Azor. moral. Inst. par*. 2. *lib* 6. *c*. 2. *q*. 2. Dices negari non posse quin huiusmodi pręceptum saltim originaliter debeat dici de iure Diuino, quia Christus tribuens potestatem excommunicandi, videtur aliquo modo censuras instituisse. Sed respondetur, hoc satis non esse, vt obligatio orta ex particularibus præceptis dicatur iuris diuini, nam cum talia precepta sint formalizata ab ecclesia, que illis tribuit certos effectus, debent tribui ecclesiæ tanquam causæ proximæ, & immediate, non autem originali, vbi enim concurrunt duæ causæ, quarum vna subordinatur alteri, tunc licet prima causa inducat secundam, tamen si non inducit effectum, effectus tribuitur
10 causæ proxime, non causę originali, vt probat *test. in cap. continebatur*, & *cap. lator de homicid*. & *in l. quæcumque gerimus ff. de act. oblig. Bald. in c. Imperiale* §. *illud. col*. 1. *de prohib. feud. alienat. per Federic*. In proposito ergo licet habeamus causam primordialem in lege diuina, cuius vigore ecclesia constituit quedam præcepta prohibitoria, tamen ista præcepta sunt tribuenda ecclesiæ, non legi diuinę. Similiter videmus quod obedientia erga Superiores generaliter trahit originem à iure diuino, iuxta illud *Paul. ad Romanos capitulo* 13. omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, nobis translatum *in cap. omnis anima de censib*. & nihilominus præcepta quod obedientia præstetur tali modo, non sunt de iure diuino sed iure humano. Et quidem si attenta hac ratione præceptum de vitandis excommunicatis, esset de iure diuino, sequeretur quod cum obedientia erga superiores habeat originem à iure diuino. quinimo a iure naturali in ordine ad rectam rationem, quælibet inobedientia esset cótra ius diuinum, & naturale quod est absurdum.

Remanet ergo firmum præceptum de non communicando cum excommunicatis, siue in diuinis, siue in ciuilibus actibus esse de iure positiuo Ecclesiastico, ex quo

12 Deducitur primo, valere priuilegiū Apostolicum, quod quis non teneatur vitare excommunicatum non solum in actionibus ciuilibus, sed etiam in diuinis, *d. extrauagan. Ad euitan*. & *tradunt Suarez loco citato, sect*. 1. *assert*. 4. *num*. 11. *Alter. de censur. tom*. 1. *disp*. 3. *lib*. 1. *cap*. 2. *pag*. 27. *versic. unde* & *in his, Soccin. in cap. si vere, num*. 2. *de sent. excom*.

Confirmatur hæc deductio, quia indubitati iuris est hoc posse fieri ab ecclesia per priuilegium in corpore iuris clausum; *dict. cap. omnis*. 11. *quæst*. 3. *cap. inter alia, de sentent. excommunic. Abb. Felin*. & *reliqui in cap. nulli, in princ. eod. tit*.

In contrarium ex diametro videtur *test. in dicto cap. nulli, de senten. excom*. vbi Alexander Tertius pronunciat nullos se posse priuilegio Apostolicæ Sedis tueri, quominus excommunicatos vitare debeant. Huius testus timore, *Abb. in principio* asserit non posse hoc fieri ex priuilegio Apostolico. sed vt
13 animaduertit, & recte *Couar. dicto* §. 1. *ante num*. 2. *versic. Unde solet*. Papa ibi non loquitur de priuilegio specialiter concesso quod non teneatur vitare excommunicatos, sed de priuilegio generali exemptionis, cuius vigore aliqui Religiosi prætendebant se exemptos a iurisdictione Ordinariorum, adeo vt nequidem excommunicatos ab eis vitare tenerentur. Ad quorum prætensionem supprimendam emanauit dispositio, *d. c. nōnulli*, quæ est pars, & fragmentum dispositionis *cap*. 3. *de priuileg*.

priuileg. vt idem Pontifex Alexander
Tertius plura resoluit, quæ vigore pri-
uilegiorum exemptionis prætendebã-
tur, & inter cętera in §. excommuni-
catos, decidit excommunicatos esse
ab eis iuxta Episcoporum sententiam
vitandas.

Deducitur secundo, quod summus
Pontifex communicando cum excom-
municato etiam scienter, quamuis nõ
videatur illum absoluere, *vt in clem.
si summus, de sent. excom.* tamen non
incidit in excommunicationem, quia
cum prohibitio huius excommunica-
tionis sit iuris positiui, ea Pontifex non
14 ligatur, *cap propofuit, de conceß. præben.
l. princeps, ff. de legibus, l. omnium, C. de
testam. Cardin. in cap. nulli, in fine, de
senten. excomm.* vbi quod Princeps nõ
ligatur poenis propria lege inflictis, &
ita firmat *glos. in c. si inimicus, 93. dist.
& in cap. qui merito verbo pari, versic.
Sed quid si, 11. quæst. 3. & in cap. si ali-
quando, verb. Salutationis, versic. sed po-
ne quod Papa, de sent. excom. & in dicto
cap. nulli, verbo Vitare, eodem tit. ibique
Io. Andr. nu. 2. Ancharan. nu. 5. Car
din. num. 1. Butr. num. 7. Botch. num. 4.
Abb. num. 3.* Felin. *num.* 5. & iterum
*Abb. in cap. cum desideres, num. 3. de
senten. excommun.* Ioan. de Lignano *in
clem. si summus, de senten. excommun.
Geminian. in cap. statuimus, num. 11. de
sent. excomm. ibi* Franch. *ante num. 5.
versic. Licet aliud esset in papa.* Et hæc
est communis opinio.

Contrariam opinionem tueri cona-
tur *Couar. in dicto cap.* Alma mater, *§.
1. num. 3. versic. Nos contrariam.* Ea
tantum ratione suffultus, quod prin-
15 ceps saltim directiue propria lege te-
neatur, *cap. iustum, 9. distinct. cap. nos
si incompetenter, 2. quæst. 7. l. digna vox,
C. de legib. l. ex imperfecto, C. de testam.
l. ex imperfecto, ff. de legat. 3. §. vlt. instit.
quib. mod. testamenta infir. Sot. de iustit.
& iur. lib. 1. quæst. 6. art. 7.* Item quia
ratio naturalis dictat principem eam
legem seruare debere, quam ipse tulit;
c. cum omnes, de const.

Retenta opinione communi ani-
maduertere oportet quod etsi ponti-
fex hoc præcepto non teneatur, nihi-
lominus consueuit excommunicato-
rum colloquia abhorrere, & si quando
16 ex causa æquum ducit audientiam
dare Oratoribus excommunicatorum
eos ante absoluit ad cautelam ad effe-
ctum audientiæ tantum, *Cardinal. in
clem. si summus, de sent. excom. Felin. in
dict. cap. nulli, in fine, eodem tit.*

17 Deducitur tertio priuilegium con-
cessum ab Episcopo, ne quis teneatur
vitare excommunicatum nullius esse
momenti, *Soccin. in cap. inter alia, nu.
22. & 23. de sent. excom.* cui suffraga-
tur, quod non valet præceptum Episco
pi, vt quis debeat communicare cum
excommunicato, *Ioan. Andr. in cap.
cum desideres, num. 4. eod. tit. de sentent.
excom. & ibi Butr. nu. 4.* Anchar. *num.
7. Abb. num. 2. Socc. in dicto cap. inter
alia num. 24.*

SVMMARIVM.

1 *Cum excommunicatis non est commu-
nicandum regulariter.*

2 *Ratio prædictæ regulæ affertur.*

3 *Maxima pœna est inter homines esse,
& hominum carere consortio.*

4 *Iure ciuili quo pacto puniantur insorde
scentes in excommunicatione per an-
num.*

5 *Item quomodo iure Regni Neapo-
litani.*

6 *Episcopus non potest concedere vt cum
excommunicato communicetur.*

7 *Obligatio vitandi excommunicatos af-
ficit omnes.*

8 *Episcopus excommunicatum vitare te-
netur.*

9 *Excommunicatus alios vitare tene-
tur.*

10 *Excommunicatus est vitandus etiam
extra territorium excommunican-
tis.*

11 *Excommunicatus in vna ecclesia, vi-
tandus est ab omnibus ecclesiis.*

12 *Episcopus curare debet vt excommuni-
catus*

catus ab alio Episcopo vitetur a suis subditis.

13 *Obligatio vitandi excommunicatos afficit etiam exemptos.*

14 *Excommunicati se inuicem vitare tenentur.*

15 *Cum excommunicato etiam contrito & satisfacere parato, non est communicandum.*

16 *Qui cœpit cum excommunicato communicare, adhuc illum vitare tenetur.*

17 *Pluralitas delicti auget culpam, & non minuit obligationem.*

18 *Cum excommunicato suam excommunicationem ignoranti, non est communicandum.*

19 *Excommunicatio durat etiam excommunicatore mortuo, vel translato.*

20 *Notarius excommunicatus etiam si appellet, est vitandus.*

21 *Quoad obligationem euitandi nihil refert, & quis a iure, vel ab homine sit excommunicatus.*

ARGVMENTVM.

De prohibita communicatione cum excommunicatis in genere.

CAP. XXXXIII.

1
Egula est constituenda non licere fidelibus communicare cum excommunicatis, Ita probat *test. in cap. cum desideres, & in capitulo significauit, & in capit. inter alia, & capitulo sacris, & cap. si concubinæ, de sent. excommun. cap. eum excommunicato, & cap. sicut Apostoli, & cap. quoniam multos, 11. quæst. 3. clem. final. vbi Doct. eodem titulo, de sentent. excommun.*

2 Ratio prohibitionis est, vt contumaciæ vitium reprimatur, nempe, vt excommunicatus rubore suffusus ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inducatur, *cap. cum non ab homine, de sentent. excom. cap. 1. eod. tit. lib. 6.* ad quod consequendum idonea visa fuit communio-
3 nis priuatio, propterea quod maxima est poena esse inter Homines, & Hominum carere consortio, *l. hi qui, C. de Apostat.* Vnde non mirum si Iure Cæsareo (quod solet famulari dispositioni Iuris Pontificii vt *in cap. 1. de nou. oper. nunciat.*) ad excitandos excommunicatos ad petendam absolutionem, ne in censuris insordescant, cautum est & quæcumque Communitas, seu personæ quæ per annum, in excommunicatione propter libertatem Ecclesiæ fractam, & violatam perseuerauerit, ipso iure Imperiali banno subiacet, à quo nullatenus extrahatur, nisi prius
4 ab ecclesia beneficium absolutionis obtinuerit, vt in *Auth. de st. & consuetud. contra libertatem Ecclesiæ, §. item quæcumque collat. 10. & in Authen. item quæcumque, C. de episcop. & cleric.*

5 Regni etiam Neapolitani constitutionibus statutum est, vt permanentes contumaciter vltra annum in excommunicatione per prælatos, qui excommunicationis intulerunt sententiam, aut successores eorum, aut per Capitulum si ecclesia vacare contingerit denuncietur Curiæ, & contra excommunicatum poena debita per Curiam procedatur, vt in *cap. item statuimus, quod si contingat, tit. de sacrosan. eccles.* Poena autem de iure Regni debita contra morantes in excommunicatione statuta est in cap. si quis subster de morantibus in excommunicatione. Ex quibus plane patet poenas in excommunicatos inflictas omni iure probari.

6 Extenditur proposita regula, primo vt procedat etiam si episcopus præciperet, quod deberemus communicare excommunicato; episcopus enim non potest facere ex sua voluntate aliquẽ haberi pro absoluto, sed requiritur actualis absolutio, ideoq. præceptum de cõmuni-

municando cum excommunicato ab eo factum nullius est roboris, ita firmat *Io. Andr. in cap. cum desideres nu. 4. de sent. excom. quem ibi sequuntur Butr. nu. 7. Abb. num. 3.*

Extenditur Secundo, vt pari ratione non valeat priuilegium concessum ab episcopo, vt quis non teneatur vitare excommunicatum, *Soccinus in cap. inter alia nu. 22. etiam 23. de sent. excom.*

7 Extenditur Tertio, vt hæc obligatio vitandi excommunicatos afficiat omnes, nam iura, quæ prohibent communicare cum excommunicato loquuntur indistincte, & sic indistincte debent intelligi, *cap. omnis vtriusque sexus de pœnit. & remiss. l. generaliter ff. de legat. præst. l. de pratio ff. de publicand. Ias. in l. non dubium num. 38. C. de legbius, cum aliis per Surd. consil. 271. num. 28. & decis. 77. numero 4.*

8 Qua ratione tenentur vitare excommunicatos non solum inferiores, sed etiam superiores quantæcumque dignitatis existant, ac etiam ipse episcopus, vt est *test. expressus in d. cap. cum desideres, de sent. excom.* vbi hoc signanter probant *Abb. nu. 2. Anchar. nu. 6. Soccin. num. 3. & 4. glos. in d. cap. inter alia, numero 14. ff. eodem, Suarez tom. 5. disp. 15. sect. 7. sub numero quarto, versiculo quod adeo verum.*

9 Extenditur Quarto, vt non solum alii teneantur vitare excommunicatum, sed etiam ipsemet excommunicatus prohibetur aliis communicare, *cap. final. de excessib. Prælat. cap. illud, de cler. excom. ministr. glos. in cap. 1. verb. periculum de except. lib. 6. Butr. Boich. & alii communiter in sæpe cit. cap. inter alia de sent. excom.* prout de communi testatur ibi *Soccin. num. 12.* vbi declarat hoc procedere dummodo ipse excommunicatus sciat se esse excommunicatum, secus si ignoraret, prout etiam declarant *glos. & Doct. in cap. penult. de cler. excom.*

12 Extenditur Quinto, vt hæc obligatio vitandi excommunicatos procedat non solum in territorio excommunicãtis, sed etiam extra in quocumque territorio, & compræhendat omnes indifferenter siue subditos, siue non subditos, quia excommunicatus quo ad vnam ecclesiam est vti talis vitandus ab omnibus ecclesiis in toto

11 terrarum orbe, *capitulo 2. & capitulo 3. & 4. & cap. debent 11. quæst. 3. capitulo primo, de treuga, & pace, & ibi signanter Abb. nu. 2.* vbi quod excommunicatio non clauditur territorio, quia cum afficiat animam, & corpus, sequitur personã sicuti lepra leprosum, *cap. ad reprimendum, de offic. ordin. glos. in cap. pastoralis, §. verum, verb. subtrahuntur, versic. Qui autem, de appell. ibi Butr. n. 20. Bar. in l. ex ea ff. de postul. Bald. in l. 1. C. de hæred. inst. Card. in clem. 1. versic. ipsius de poenis, Soccin. in d. cap. inter alia num. 10. Rebuff. in cap. postulastis num. 55. de cler. excom. ministr. Abb. in cap. Ad reprimendam, in secundo notab. de offic. ord. Caualcan. dec. 77. num. 55. par. 2. Viuius decisione 99. numero 10.*

12 Qua ratione boni episcopi partes erunt curare, vt excommunicatus ab alio episcopo vitetur à propriis subditis, non secus ac si esset ab eodemmet excommunicatus, *cap. cura sit, 11. q. 3. Viuius decis. 99. num. 10. & hoc idem in facti contingentia censuit sacra congregatio episcoporum in vna Tropien. sub die 23. Nouembris 1582.* subdens quod ad istum effectum non est opus videre processum ab excommunicatore factum.

Et pari ratione extenditur Sexto, vt obligatio vitandi excommunicatos afficiat etiam exemptos à iurisdi-

13 ctione excommunicantis, nam quantuncumque sint exempti tenentur nihilominus vitare excommunicatos, hoc enim sensus accipiendus est *test. in capitulo nulli, de sent. excommunic. & in capitulo tertio, §. excommunicatos, de priuileg. Viuius decisione 99. sub*

num. 8. *versiculo Tertio ampliatur*, & latius dictum est *in hoc eodem lib. cap.* 13.

14 Extenditur Septimo, vt obligatio vitandi excommunicatos afficiat non solum non excommunicatos sed etiã ipsos excommunicatos inter se, quia non potest excommunicatus communicare cum alio excõmunicato, *Host. Io. Andr. & Butr. in c. illud, de cler. excomm. ministr. & iterum Io. Andr. & Butr. in cap. nulli de sent. excom. ibique Abb. nu.* 3. *vbi testatur de communi*.

15 Extenditur Octauo, vt neq. liceat communicare cum excommunicato quantumcumq. excommunicatus sit contritus, & paratus satisfacere, ac etiam si iurauerit parere mandatis ecclesiæ, vt *est test. in cap. quod in dubiis, de sent. excom. & ibi hoc notant Abb. num.* 2. & iterum *test. in cap. à nobis* 28. *versic. vnde quantumcunq. & ibi etiam Abb. nu.* 1. *vers. sed summa aliter, eodẽ tit. & iterum test. in cap. cum desideres, eodem tit. & in cap. sacris, eodem tit.* vbi quod procedit etiam si excommunicatus decesserit in bello contra excommunicatos.

16 Extenditur Nono, vt obligatio vitandi excommunicatos procedat non solum quando quis nunquam communicauit, sed etiam quando quis coepit communicare, nam hoc non obstante tenetur abstinere, quia pluralitas de-

17 licti auget culpam, & non minuit obligationem, *l.* 2. *ff. de priuat. delict.* Ita in specie firmant *Butr. in cap. in præsentia, de sent. excommunic. Soccin. sæpe cit. capitulo inter alia nu.* 19. *eodem titulo*.

18 Extenditur Decimo, vt non solum teneamur vitare excommunicatos, qui sciunt se esse excommunicatos, sed etiam eos qui ad huc nesciunt se esse censura innodatos, veluti eos, qui fuerunt excommunicati in absentia; quamuis enim ille communicando dum ignorat censuram, non peccet, nihilominus nos qui eam scimus obligamur ad euitandum, vt notant *glos. in cap. penult. de cler. excom. Socc. in d. c. inter alia, num.* 21.

Qua ratione excommunicato ignoranti suam excommunicationem prohibemur alloqui, aut litteras dare, vt fusius, Deo auspice, infra suo loco dicetur.

19 Extenditur Vndecimo, vt excommunicatus sit vitandus etiamsi episcopus excommunicator decesserit, vel sit ad aliam ecclesiam translatus, quia nihilominus excommunicatio manet, *cap. pastoralis* §. 1 *de off. ord. c. vnico, de maior. & obed. lib.* 6. *cap. si quis episcopus* 11. *q.* 3. *Soccin. in cap. à nobis num.* 74. *de sent. excom.*

20 Extenditur Duodecimo, vt excommunicatus si sit notorius debeat vitari, quamuis appellet; *cap. peruenit, de appell. Viuis decis.* 99. *num.* 8.

21 Extenditur Decimo tertio, vt procedat siue sit excommunicatus a iure, siue ab Homine, nam in hac materia sola attenditur excommunicatio non modus, & in vtraque eadem militat ratio, *Abb. in cap. Apostolicæ de except. Rebuff. in cap. postulastis nu.* 46. *de cler. excom. ministr. & in praxi tit. de forma noua prouis. verb. teque absoluentes num.* 4. *Couar. in cap. Alma Mater par.* 1. §. 7. *ante num.* 2. *versic.* 3. *constat.*

SVMMARIVM.

Num. 1. *et* 2. *referuntur authorum opiniones*.

3 *Communicare licet cum excommunicato ad vitandum famis necessitatem*.

4 *Præceptum seruandi festum, non obligat vbi imminet periculum mortis*.

5 *Dauid ad vitandam famis necessitatem comedit panes propositionis*.

6 *Macchabæi belli necessitate compulsi pugnarunt contra hostes die sabbati*.

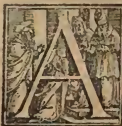
7 *Lex humana potest obligare ad obseruantiam etiam cum vitæ periculo*.

8 *Miles tenetur seruare locum sibi in militia*

ARGVMENTVM.

An pręceptum vitandi excommunicatos afficiat, quando adest violentæ mortis periculum.

CAP. XXXXIV.

Ffirmatiuam opinionẽ probat *Test. in d. cap. sacris de his quæ vi metusue caus. fiunt*, cuius auctoritate hoc notant ibi *Io. Andr.*
1 *ante num.* 5. *Abb. nu.* 1. *Anan. num.* 2. *Anchar. not.* 6. *Imol. sub num.* 5. *Socc. in cap. inter alia num.... de sent. excom.* Alex. *de Ales. in* 4. *par. quæst.* 81. *membr.* 6. *art.* 2. *alias, quæst.* 23. *membr.* 1. *art.* 6. §. 2 *Adrian. in* 4. *sent. in tract. de clauibus quæst.* 3. *except.* 8. *Caiet. in prima,* 2. *quæst.* 96. *art.* 4. & in eadem opinionem procliuiores videntur *Durand. in* 4. *quæst.* 5. *ad* 3. *Petr. Soto lect.* 3. *de excom.*

Contrariam opinionem, quod simpliciter loquendo non teneamur vitare excommunicatum cum mortis periculo tenet *D. Thom. quodlibet.* 11. *art.* 9. *ad tertium* quem sequuntur *Gabr. Almay, & alii*, quos refert, & *sequitur Azor. moral. inst. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 1. *Siluester in verb. excommunicatio* 5. *quæst.* 14. *Angel. in verb. excom.* 8. *num.* 18. *Nauar. in cap. inter verba* 11. *quæst.* 3. *prælud.* 3. *num.* 4. *Tabien. in verb. excom.* 8. *nu.* 9. *Greg. Sayr. in eleucci. tom.* 1. *lib.* 3. *c.* 7. *num.* 31. & 32. *Couar. in cap. Alma Mater par.* 1. §. 3. *sub num.* 9. *Suarez tom.* 5. *disput.* 6. *sect.* 3. *Io. de Salas* qui pluribus probat *de legib. disput.* 11. *sect.* 1.

2 Ducuntur primo, quia ad vitandã famis necessitatem licitum est nobis communicare excommunicato, *c. quoniam multos* 11. *q.* 3. sicuti etiam licet communicare excommunicato imminente necessitate morali, *cap. inter alia vbi plene Dect. de sent. excomm.*

 & nos

& nos fusius dicemus infra hoc eodẽ *lib. cap...* Ergo tanto magis imminen te periculo mortis.

3 Secundo sicuti præcepta seruandi dies festos, & ieiunium, non obligant vbi imminet mortis, aut salutis periculum, *cap. consilium de obseru. ieiun.* Ita non debet obligare præceptum de non communicando excommunicato,

4 vbi adest tale periculum. Demum quia Dauid ad vitandam famis necessitatem comedit cum suis panes propositionis, quod tamen vetitum erat laicis, *Reg. primo capitulo* 21. & nihilominus Christi testimonio non peccauit, *Matthæi cap.* 12.

5 Machabei etiam belli necessitate compulsi pugnarunt contra hostes die sabbati, *Machab. lib.* 1. *cap.* 2. Constat præterea Hebreos circumcisionem omisisse toto quadraginta Annorum tempore, quo sunt peregrinati per solitudinem ad hoc ne ingrauescẽte vulneris dolore, mortis periculũ subirent, aut ne ab itinere laborioso, & diuturno retardarentur, *Iosue c.* 5.

Res quidem lector, vt vides, habet ex vtraque parte Doctores numero, & grauitate pares, ac perpensis hinc inde argumentis posset in longam protrahi disputationem.

Vt ergo res tota ex suo fonte deducatur, & contrariæ sententiæ in concordiam reducantur, præuia quadam inspectione aliquæ conclusiones subi-

6 ciendę sunt, ex quibus ad difficultatis resolutionem infertur. Prima ergo sit conclusio, potest lex humana siue sit ecclesiastica, siue ciuilis obligare ad obseruantiam etiam sub vitæ periculo, Ita docemur *ex Textu in d. cap. sacris vbi Doct. de his quæ metusue causa fiunt, ibi pro nullo metu potest committi mortale peccatum.* Item hoc probatur *in l.* 3. *it qui in exploratione, & §. qui stationis munus ff. de re milit.* vbi miles etiam sub uitæ periculo tenetur seruare locum sibi assignatum, & in eadem *l.* 3. *§. & is qui volens*, vbi transfugat aut transfugere volens à bello, capite punitur, & sic cogitur in bello insistere, non obstante quod ibi adsit probabilissimum mortis periculum, hoc idẽ

7 probat *Arist. et hic lib.* 5. *cap.* 1. vbi aperte docet lege humana præcipi posse actus fortitudini, in quibus est vitæ periculum, vt est non deserere ordinẽ, non fugere, non abiicere arma, & hanc opinionem firmant *Caiet.* 12. *q.* 96. *art.* 4. *&* 2. 2. *q.* 125. *§. ad hanc rationem*, *Henric. de Synod. Episc. par.* 1. *art.* 1. *num.* 231. qui habetur *tom.* 13. tractatuum, cum aliis, quos refert late *Io. de Salas de legibus disput.* 11. *sect.* 1. *sub num.* 2. *vers. et pro hac sententia & numero quarto*, vbi eam rationibus probat.

8 Secunda conclusio, licet lex humana possit obligare ad obseruantiam, etiam sub periculo vitæ, nihilominus in dubio non præsumitur velle sub tali periculo obligare, nisi ex causa grauissima nempe vel quando legis obseruantia cedit in magnum bonum Reipublicæ, vel quando eius transgressio cedit in magnum eius detrimentum, tunc enim obligat, tum quia potest Legislator qui curam Rempublicam gerit, exponere membrum periculo euidentissimo, si id necessarium sit ad totius corporis conseruationem, *dicta l. tertia ff. de militari*, tum etiam quia quilibet tanquam membrum, & pars Reipublicæ, siue

9 Communitatis tenetur regulariter præponere bonum commune, bono proprio, cuius ratione Ciuis dicitur magis Reipublicæ, quam sui ipsius, *Arist. prima pollit.* & late probant post alios *Gabr. Sayr. libro tertio cap.* 6. *numero* 32. *Salas d. disput.* 11. *sect.* 1. *num.* 4.

Tertia conclusio, quoties agimus An prohibitum aliqua lege etiam naturali, & Diuina fiat licitum ex metu, vel alia causa contingente, regulariter est inspiciendum An metus, vel causa contingens faciat cessare mali-

10 tiam, cuius ratione fuit inducta prohibitio, si enim illa cessabit, cessabit etiam & legis prohitio, Sin autem non cessabit, manebit prohibitio

vt

vt docte more suo docet *Couar. in reg. peccatum*, §. 1. *num.* 7. *in d. cap. Alma Mater par.* 1. §. 3. *num.* 9. *vers.* 2. *quo apertius*; *Suar. d. disput.* 6. *sect.* 3. *num.* 5. His ita prælibatis dum quærimus An teneamur communicare excommunicato, sub vitæ discrimine, nempe quia encommunicatus, vel alter mortem minatur, nisi cōmunicemus, inscripti sunt distinguendi casus.

Primus, quando metus incutitur in odium Religionis, vel in spretum, & contemptū censurarum, nēpe quia Hæreticus, vel Tyrannus volens Religionem, aut censuras contemnere, minatur alicui mortem, nisi cum illo communicet, & tunc qualiscunque sit communicatio, siue in diuinis, siue in humanis receptissima est conclusio teneri etiam sub certæ & violētæ mortis periculo vitare excommunicatum, ita concludunt communi consensu *Doct. in d. cap. sacris*, *vbi signanter* Io. *Andr. num.* 20. *vers. Primus casus*, *Anchar. num.* 8. *col. finali in principio*, *Butr. num.* 17. *vers. primus quando*, *Imol. sub num.* 8. *vers. idem* Arcbid. *Abb. sub nu.* 8. *circa fin. vers. primus*, *Couar. in c. Alma Mater par.* 1. §. 3. *sub numero* 9. *versic. nam si quis*, *de sent. excommunic.* Io. *Friburgo in Summ. confess. titul. de sentent. excommunic. quæst.* 165. *Soto Maior. in* 4. *sent. dist.* 18. *quæst.* 4. *Nauar. in cap. inter verba* 11. *quæst.* 3. *num.* 10. & itetum *in Manuali cap.* 17. *num.* 29. & *seq.* *Vgolin. de censur. tab.* 2. *cap.* 23. *in princ.* Iacob. *Graff. lib.* 4. *cap.* 12. *nu.* 9. *Gregor. Sayr. in claui regia lib.* 2. *cap.* 11. *in fine*, *Suarez de censur. disput.* 6. *sect.* 3. 4. *Salas de legib. d. disput.* 11. *ante num.* 13. *versic. qui omnes*.

Ratio est, tum quia in his casibus obseruantia legis tendit in magnum ecclesiasticæ Reipublicæ bonū, & eius transgressio vergeret in magnum detrimentum, tum quia non adesset modus tuendi præcepta Religionis, & obedientiæ erga ecclesiam, tum etiam quia esset virtualiter denegare honorem externum debitum Religioni quod sub nulla conditione licet, iuxta ea, quæ late tradidimus *supra lib.* 1. *cap.* 3.

12 Et huc pertinet exemplum Eleazari, & fratrum Macchabeorum, qui ideo mortem potius subire voluerunt, quam carnem porcinam comedere, nimirum quia mortis metus incutiebatur in legis odium, & spretum, *Machab. lib.* 2. *capitulo* 6. & 7.

Dicitur autem incuti metum in contemptum Religionis, aut censurarum, quoties Religio, vel censuræ impugnantur, secus si incutitur ex alia causa, veluti ex causa auaritiæ, aut lusus, aut ex alia simili, licet consequenter cedat contra præceptum, & dignitatem censurarum, vt latius explicat *Suarez d. disput.* 6. *sect.* 3. *numero* 4.

Secundus est casus, quando obseruantia censuræ retorqueretur in dispendium catholicæ Ecclesiæ, nempe quia ecclesia impugnatur, & si non
13 communicaremus excommunicato pateretur graue damnum, & tunc crederem fore citra controuersiam dicendum, licere nobis communicare excommunicato. Moneor primo, quia Macchabei ab hostibus lacessiti, ne interficerentur exierunt in prælium die sabbati, ne festi obseruantia in damnum populi retorqueretur, *Macchab. lib.* 1. *cap.* 27.

14 Secundo, quia populus Hebræus quadraginta Annorum spatio abstinuit a circumcisione ad hoc nedum in latissima solitudine pergeret contra inimicos, dolore vulneris opprimeretur, & interiret, *Iosue cap.* 5.

Tertio, quia leges ecclesiasticæ feruntur pro Catholicæ fidei tuitione *l.* 1. *C. de Hæret.* quando autem euenit casus in quo possent in eius damnum retorqueri, tunc cessant ex præsumpta legislatoris voluntate, *d. l.* 1. *C. de hæret. l. quod fauore*, *C. de legib.*

15 Tertius est casus, quando excommunicatio est in crimine, & tunc non licet communicare excommunicato etiam pro vitando vitæ periculo; hæc

enim communicatio est intrinsece mala, nec potest fieri sine peccato mortali, *cap. nuper*, *& cap. si concubina*, *& cap. significauit de sent. excom.facit test. in cap.* 1. *de offic. Vicar. lib.* 6. *Io. Andr. in d. cap. sacris sub nu.* 20. *versic. secundus casus; ibique Anchar. sub num.* 8. *Imola sub nu.* 8. *Butr. num.* 17. *Abb. sub num.* 8. & consequenter metus non tollit malitiam. *Nauar. in d. cap. inter verba, prælud.* 3. *num.* 8. *& in manuali cap.* 27. *nu.* 32. *& seq. Couar. d.* §. 3. *sub num.* 9. *versic. tertio solet. Suarez d. disput.* 6. *sect.* 3. *num.* 11. *Salas d. disput.* 11. *sect.* 1. *num.* 13. *Vgolin. tab.* 2. *cap.* 23. §. 13. *num.* 2.

Quartus est casus, quando est quis excommunicatus cum sibi participantibus, & tunc quia talis communicatio tendit directe contra censuræ
19 præceptum, est intrinsece mala quia includit contéptum, & consequenter peccatum mortale, *Io. Andreas in d. c. sacris num.* 20. *versic. quartus, & ibi Butr. sub num.* 17. *Abb. ante num.* 9. *& alii passim Couar. d.* §. 3. *sub num.* 9. *versic. Tandem dum in dicto cap.* quod quidem peccatum operatur, vt nullus si metus, per quem dilui possit, *d. cap. sacris, & ibi Federic. Surd. num.* 109. *cum seq.* Hic monendi sumus hodie non posse ferri excommunicationem contra participantes cum excommunicatis, nisi Canonica monitione præmissa, alias nullius est momenti ex dispositione *cap. statuimus de sent. excom. lib.* 6.

Quintus est casus, quando versamur in communicatione in diuinis, & metus incutitur citra odium religionis aut censurarum, & tunc duæ
20 sunt opiniones, altera quod non liceat communicare excommunicato, etiam metu mortis, quam tenere videntur, *Ioan. Andr. in sæpè citato c. Sacris sub num.* 20. *versic. tertius casus, Ancharan. sub num.* 8. *Imol. sub num.* 17. *Anan. numero* 2. *Federic. Surd. sub num.* 85. *&* 86. *& seq.* dum tenent ex tali communicatione contrahi peccatum mortale.

Pro hac opinione affertur *Test. in cap. significauit, de sent. excomm.* vbi clerici, qui communicant excommunicato incidunt in eandem excommunicationem.

Verum hic *Test.* potius retorquetur ad hoc enim, vt eius dispositio vindicet sibi locum requiruntur quinque copulatiue, de quibus ibi per Doctores & signanter per *Butr. num.* 4. *Abbas sub num. tertio, versic. sed ad hoc vt incurrant*, inter quæ adest, participatio, quæ fit per metum, quia illa non potest dici spontanea, *l.* 2. *vbi traditur C. de his quæ vi, metusue causa fiunt, Auth. sacramenta puberum C. si aduersus vend.*

Contrariam proinde sententiam,
21 quod immo stante metu, & secluso contemptu communicans excommunicato in diuinis non peccet, tenent *Couarruu. Vasquez, Nauarr. Siluester, & Salas locis proxime citatis, Suarez num.* 7. *&* 11. *&* 13. *Angel. in verb. excommunicatio* 8. *num.* 18. *& iterum Nauar. in cap. inter verba* 11. *quæst.* 3. *prælud.* 3. *num.* 4. *Sot. in* 4. *sent. distin.* 22. *quæst.* 1. *artic.* 4. & mihi videtur verior, & receptior, tum ex rationibus, quas ad eam probandam expendit *Suarez loco citato, tum etiam ex eodem cap. significauit*, iuxta inductionem hactenus factam in solutione contrarii.

Additur qui sicuti in aliquibus casibus ab vitandam infamiam licitum est celebrare in excommunicatione, veluti quando sacerdos recordatur in
22 altari se esse excommunicatum, nec potest recedere sine infamia, ita potest celebrare ad euitandum mortis periculum, *Suarez, & Salas locis cit. ille num.* 13. *hic num.* 13. *versic. addit.*
23 Quando autem dicatur communicare in diuinis, consulendus est *Couar. in d. cap. alma mater par.* 1. §. 3. *sub num.* 7. *versic. primi casus, ea est ratio, & versic. hæc sane exposuimus.*

Sextus est casus, quando communicatio est in humanis, & tunc exclu-

so

24 so Religionis, aut censurarum contemptu, licitum est pro vitando mortis periculo communicare cum excommunicato, ita probant omnes *Doct. supra num.* 2, pro secunda opinione relati.

Ratio est, quia per communicationem cum excommunicato in actibus humanis, regulariter, contrahitur
25 tantum peccatum veniale, *D. Thomas in quodlibet.* 11. *artic.* 9. *Suarez qui pluribus probat tom.* 5. *disput.* 15. *sect.* 2. *Ioann. Andr. in d. cap. sacris num.* 20. *de his quæ vi metusue causa fiunt, & ibi Ancharanus num.* 8. *Butr. num.* 17. *Imola num.* 8. *Abbas sub num.* 8. post medium, & ceteri communiter, & propterea mens ecclesiæ non est pro tam leui causa subditos obligare sub periculo mortis, quia nec ecclesiæ expediret, vt pluribus post alios probat *Salas d. disput.* 11. *sub nu.* 4. *versic. tunc autem maxime*.

Nec ad rem facit, quod non sit licitum propter quemcumque metum
26 committere peccatum veniale, etiam ad mortem vitandam, *cap. primum, & cap. ne quis* 2. 2. *quæst.* 1. *glos. in proœm.* 6. *verb. benedictionem, cum aliis per Couar. de spons. par.* 1. §. 3. *sub num.* 9. *versic. tertio solet, circa finem*, quia non dicitur posse admitti peccatum veniale ad mortem vitandam, sed dicimus quod quando in re pro qua non committitur, nisi peccatum veniale concurrit periculum mortis, ecclesia benigne agens, non intelligit nos obligare sub tali periculo, & consequenter præceptum de vitando, in tali casu remanet suspensum, *Suarez d. sect.* 3. *num.* 1. *& probat Test. in d. c. quoniam multos* 11. *quæst.* 3. *& in c. inter alia de sent. excomm.*

27 Septimus est casus, quando metus prouenit ab intrinseco, nempe ex necessitate naturali, prout est necessitas famis, & tunc licitum est communicare cum excommunicato sine scrupulo peccati, dicto *cap. quoniam multos, & dicto cap. inter alia*, & si sic accipi debet factum Dauidis, qui fame Coactus comedit panes propositionis, *Reg.* 1. *cap.* 21. *Matth.* 11. *de qua re latius dicemus infra hoc eodem tit. cap.*

28 Octauus est casus, quando metus incussus est leuis, & tunc quia talis metus reputatur vanus, *l.* 5. *&* 6. *ff. quod metus causa, l. metum C. eodem titul. c. ad audientiam, & cap. dilectus de his quæ vi metusue causa fiunt*, merito non operabitur, vt quis communicare excommunicato, ita concludunt Doctores communiter *in d. cap. sacris, vbi præsertim Innocent. & Ioan. Andr. nu.* 17. *Anchar. num.* 7. *versic.* 3. *quæro Butr. num.* 15. *vbi quod non excusat, sed aliquantulum attenuat sub num.* 4. *versic. sed quia hæc solutio.*

Ex hac casum distributionem facilis est intellectus *d. cap. sacris*, de his,
29 quæ vi metus ne causa fiunt, circa quem, & si plurimum in sudauerint ibi *Doct. & præsertim Abb. num.* 4. *&* 6. *Federic. Surd. à num.* 55. *vsque ad* 75. *Couar. d.* §. 3. *à num.* 9. *cum seq. Suarez d. sect.* 3. *Salas d. disput.* 11. *à num.* 12. *cum seq.* nihilominus breuitati consulens dicendum est Pontificem ibi loqui de quacunque communicatione, quę includit peccatum mortale, quem sensum fateri videntur saltim per suppositionem *Doct. omnes hactenus allegati.*

Et vlterius hic sensus aperte probatur ex illis verbis, cum pro nullo metu debeat quis peccatum mortale incurrere, quæ verba cum sint prolata per modum rationis restringunt totã dispositionem, *l. non dubium C. de legibus l. cum Pater a dulcissimis ff. de legat.* 2. *l. cum tale* §. *falsum ff. de condit. & demonstr. l. adigere* §. *quamuis ff. de iure patr. Tiraquell. in tract. cessante causa par.* 1. *num.* 139. *cum seq. Surd. decis.* 132. *num.* 17. *& decis.* 217. *num.* 2.

Vnde deducitur dispositionem d. textus vindicare sibi locum in quacũque communicatione, quæ fit in con-
30 temptum censurarum, vel Religionis, siue sit in diuinis, siue in humanis, nec non, & in communicatione in cri-

crimine, cum in his omnibus committatur peccatum mortale, et e conuerso non habet locum in communicatione in humanis, vel in diuinis, quoties fit ex metu, &sine contemptu, vt patet ex supradicta casuum distinctione.

Quę diximus de casibus, in quibus licet communicare excommunicato ad vitandum mortis periculum, pro-
31 cedunt eitam in periculo mutilationis membrorum, & cruciatus iste enim metus assimilatur metui mortis *l. interpositas C. de transact. l. 3. ff. ex quibus caus. maior.*

Item procedunt, in periculo infamiæ vel honoris cum bonis uiris iste metus maior quã mortis esse debeat,
32 *l. isti quidem §. 1. ff. quod metus causa, l. vim passam in principio ff. de adult. l. iusta ff. de manumiss. vind. l. repræbendenda C. de instit. & subst.* Decian. *resp. 1. num. 134. & seq. lib. 3.*

Item procedunt, & in mętu seruitutis, non enim est dubitandum,
33 quin maximo metu compellatur, si quis in seruitutem petitur, *d. l. isti quidem §. si is accipiat ff. quod metus causa.*

Et hæc vindicant sibi locum siue quis vereatur in se, siue in liberis suis, cum pro affectu magis in liberis, quã
34 in se ipsis parentes torqueãtur, *d. l. isti quidẽ in fine, quod etiam probat* Aristot. *Ethic. li.* 8. *c.* 12. inquiens æque parentibus liberorum vita chara est, atque sua, & late comprobat *Tiraquel. in præfata l. si vnquam num.* 7.

Præterea procedunt etiam in timore perditionis omnium, aut maioris partis bonorum, *cap.* Abbas *cum ibi*
35 *not. per* Io. Andr. *extra quod metus causa Gemin. consilio* 15. *num. duodecimo, versic. item fuit timor cadens,* Curt. Iun. *in l. interpositas num.* 7. *C. de transact.* & hos omnes casus in specie nostra firmat *Salas taco cit. sub num.* 5. *versic. idem de periculo.*

SVMMARIVM.

1 *Auxilium consilium, vel fauorem præstans dicitur in crimine communicare etiamsi delinquens erat aliter facturus.*
2 Glos. *in c. nuper vers. consilium de sent. excom. reprobatur.*
3 *Consilium in iudicio præstitum non est reprobatum.*
4 *Participans in crimine damnato sententia iudiciali dicitur in crimine communicare.*
5 *Communicans cum excommunicato in crimine ante sententiam, non dicitur in crimine communicare.*
6 *Clericus carnaliter cognoscens mulierem excommunicatam propter concubinatum alterius clerici, dicitur in crimine communicare.*
7 *Laicus cognoscens mulierem excommunicatam ob concubinatum clerici non dicitur in crimine communicare.*
8 *Clericus cognoscens mulierem excommunicatam propter concubinatum laici, an dicatur in crimine communicare.*
9 *Contrariorum est eadem dispositio.*
10 *In materia honestatis dispositio loquẽs in laico habet locum in clerico.*

ARGVMENTVM

Quis dicatur communicare in Crimine.

CAP. XXXXV.

1 IN crimine dicitur communicare primo præstans auxilium, consilium, fauorem quo excõmunicatus foueri potest in excommunicatione, vel contumacia, *cap. nuper §. primo ibique glos. & Doct. & signanter* Abb. *nu.* 4. *& ante num.* 10.

Quod procedit etiamsi recipiens auxilium erat aliter facturus, *Lapus,* Abb. *& Host. in d. cap. nuper, & ibi Innoc.*

noc. nu. 4. Anchar. sub nu. 8. Butr. num. 18. & hæc est communis, quicquid in contrarium velle videatur, gloss. in
2 eodem cap. nuper, verb. consilium, cuius opinio confunditur per eandem rationem ab ea assignatam.

3 Hoc autem declaratur dupliciter, Primo, vt procedat de consilio extra iudicium, secus si præstetur in iudicio, quia tale consilium non est reprobatum, Io. Andr. in d. c. nuper nu. 4. Anchar. nu. 7.

Secundo, vt procedat in auxilio, vel consilio, quod datur directe ad crimen damnatum, secus si daretur in facto, ob quem ille, cui consilium præstatur non incurrebat in excommunicationem, nam quamuis deinde committat delictum propter quod incurrit excommunicationem, tamen dans consilium non dicitur communicare in crimine, Abb. antiq. & Host. in d. cap. nuper. et ibi Butr. num. 11. Ancharan. sub num. 8. versic. Item intelligo.

4 Secundo dicitur communicare in crimine, qui participat, siue cooperatur in crimine damnato sententia judiciali; Doct. communiter in d. cap. nuper, vbi præsertim Anchar. num. 7. et 8. Butr. num. 2. et 3. Felin. sub nu. 1. versic. nota ibi Abb. in d. capitulo si Concubinæ num. 2. et 3. de sent. excom. Suarez. tom. 5. disput. 15. sect. 2. num. 7.

Dixi qui participat, siue cooperatur in crimine, quia exclusa participatione, siue cooperatione non dicitur in crimine cooperari, etiamsi succedat in officio, quod gerebat excommunicatus, c. 1. vbi Doct. de offic. Vicarii lib. 6.

Dixi etiam in crimine damnato sententia iudiciali, tum quia communicans excommunicato in crimine
5 ante latam sententiam, non dicitur communicare in crimine, nec incidit in excommunicationem, d. cap. si Concubinæ, ibique Anchar. Butr. & Abb. tum etiam quia si quis cõmunicet excommunicato non in crimine, sed in alio negotio, non contrahit excommunicationem, vt in casu, de quo per Anchar. loco cit. num. 8. Exemplum communicationis in crimine poni potest in clerico, qui rem habeat cum muliere excommunicata propter concubinatum alterius clerici, sic enim dicitur communicare in crimine, vt est test. in d. cap. si concubinæ, vbi Io. Andr.
6 Butr. Abb. & reliqui cõmuniter, Socc. in cap. Inter alia num. 45. de sent. excom. Dixi, si clericus rem habeat cum muliere excommunicata propter concubinatum alterius clerici, nam si mulier excõmunicata propter concubina
7 tum clerici cognosceretur carnaliter à laico, talis laicus non diceretur communicare in crimine, nisi excommunicatio esset lata generaliter propter peccatũ fornicationis, Butr. & Abb. in dicto cap. si Concubinæ, ille num. 4. hic num. 3.

8 Dubitari potest, si clericus rem habeat cum muliere excommunicata propter concubinatum laici, An dicatur communicare in crimine. Pro negatiua facit, quia, vt mox dictum est laicus rem habens cum muliere excõmunicata propter concubinatum Clerici, non dicitur communicare in crimine, ergo idem est dicendum in clerico rem habente cum excommunicata propter concubinatum laici, vt contrariorum eadem sit dispositio l. 1. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris l.
9 prima ff. de tutell. Quo non obstante contrarium puto verius, tum quia in materia honestatis dispositio lo-
10 quens de laico, comprehendit etiam clericos, cap. cum ab omni specie, de vita & honest. cleric. tum etiam quia in hac materia excommunicatio nititur in causa, nempe in fornicaria coniunctione, quæ operatur, vt extendatur de persona ad personam glos. in d. l. si concubina, ibiq. Butr. num. 5.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Oris communicatio est cum excommunicato generaliter interdicta.*
2 *Neque secrete loquendum est cum excommunicato.*
3 *Etiam si excommunicatus solus loquatur, non ipsi auris præbenda.*
4 *Excommunicatus salutans non est resalutandus.*
5 *Loquutio, nuntium, & epistola purificantur.*
6 *Neque per signa, & nutus loquendum est excommunicato.*
7 *Episcopus loquens cum excommunicato incidit in minorem excommunicationem.*
8 *Præceptum de non loquendo cum excommunicatis non obligat Sum. Pontificem.*
9 *Excommunicati inter se loqui non possunt.*
10 *Pluralitas delictorum auget delictum.*
11 *Faciens signa salutationis dicitur communicare.*
12 *Prohibitus salutare an censeatur prohibitus detegere caput.*
13 *Dicens excommunicato volo te alloqui ex hoc solo non incidit in minorem excommunicationem.*
14 *Cum excommunicato comedendum non est etiam si diuersæ sint mensæ, dummodo sint eodem tempore, & in eodem cænaculo, num.* 15.
16 *Excommunicato superueniente inchoato prandio mensa deserenda est.*
17 *Dormiens in eodem lecto cum excommunicato, dicitur cum illo communicare, limita nu.* 18.
19 *Habitans in eadem domo, vel camera cum excommunicato, quomodo non dicatur cum illo communicare.*
20 *Xenia excommunicato dari prohibentur.*

ARGVMENTVM.

De quatuor speciebus communicationis cum excommunicatis.

CAP. XXXXVI.

PRima species cõmunicationis est oris, cuius appellatione comprӕhenditur quęlibet alloquutio, quæ proinde generaliter est nobis cum excommunicato
1 interdicta, *cap. sicut Apostoli* 11. *quæst.* 3. *c. si aliquando de sent. excom. c. statuimus, & c. constitutionem eod. tit. lib.* 6. *clem. final. eod. tit. Couar. in cap. Alma mater par.* 5. §. 2. *Sot. & cæteri in* 4. *dist.* 22. *q.* 1. *art.* 4. *Caiet. in sum. verb. excommunicatio* 5. *Doct. in cap. nulli vbi signanter Abbas num.* 3. *Felin. nu.* 4. *Abb. in c. illud nu.* 6. *de cler. excom. cum aliis infra allegandis.*

2 Extenditur Primo, vt prohibeamur loqui non solum publice, sed nec etiam secrete, *cap. cum excommunicato ibi aut palã, aut abscondite eadẽ causa, & q. Suarez d. disput.* 15. *sect.* 1. *sub num.* 2. *Alter. d. lib. primo disp.* 10. *cap.* 1. *in princ. Viuius decis.* 99. *num.* 5.

3 Extenditur Secundo, vt procedat siue excommunicatus respondeat, siue non, & siue excommunicato, solam aurem præbeamus, quamuis ipse tantum loquatur, vel ab ipso ad loquẽdum prouocemur, *Sot. in* 4. *sent. dist.* 22. *q.* 1. *art.* 4. *Io. Andr. in cap. ad hæc in fine de priuileg. & ibi Butr. ante nu.* 7. *Suarez vbi supra, Caiet. in verb. communio* 5. *Siluest. in verb. excommunicatio* 5. §. 2. *Sot. dist.* 2. *quæst.* 1. *art.* 4. *Couar. in cap. Alma Mater par.* 5. §. 2. *num.* 1. *Viuius decis.* 96. *numero tertio.*

4 Extenditur Tertio, vt neque liceat excommunicatum nos salutantem

salutantem resalutare, *Sot. & Viuius locis mox citatis*.

5 Extenditur quarto, vt neque liceat excommunicato litteras, aut nuntium mittere, loqui enim & mittere litteras, aut nuntium parificantur, *cap. si aliquando, de sent. excom. elem. final. vbi glos. in verb. litteris, eod. tit. & ibi Vital. num. 7. & caeteri communiter, cap. vbi periculum §. nulli extra de elect. c. clericus 81. dist. l. 1. ff. ad l. Iul. maiest. glos. in cap. constitutionem verb. participatione de sent. excom. lib. 6. Doct. communiter in l. 1. in princ. ff. de verb. oblig. & ibi signanter Ias. num. 13. Couar. qui alios refert in cap. Alma Mater par. 1. §. 2. num. 1. Suarez loco cit. sub num. 2.*

6 Extenditur quinto, vt procedat etiã in collocutione, quæ fit per signa, & nutus, vel in itinere, aut simul consedẽdo, *glos. in d. clem. final. verb. quouis modo de sent. excom. Io. Andr. in cap. nuper ante num. 6. de sent. excom.* quacumque enim ratione fiat humana collocutio, dicitur communicatio, *Suarez vbi supra, vbi testatur de communi*.

Extenditur sexto, vt procedat in quocumque homine, cuiuscumque dignitatis existat, vt probat *test. in cap. cum desideres, verb. nemo, de sent. excom & ibi notant* Abb. *num. 2. Felin. in princ.* Inferentes propterea quod etiã
7 episcopus communicans cum excommunicato incidit in excommunicationem minorem, & idem repetunt Doctores communiter *in cap. nuper eod. tit. glos. Gem. & Franch. in cap. statuimus eodem tit. Couar. qui etiam testatur de communi in cap. Alma Mater par. 1. §. 2. num. 2.* Hæc sexta ex-
8 tensio declaratur, ne procedat in Romano Pontifice, qui hoc præcepto nõ ligatur, *Abb. & Felin. in d. cap. nulli de sent. excom. & latius diximus in præcedenti cap. num.*

9 Extenditur Septimo, vt comprehendat etiam excommunicatos loquentes inter se, excommunicatus enim non potest alloqui cum alio excommunicato, *Host. in summa tit. de sent. excom. num. 11. Io. de Lignano de censur. §. 27. num. 2. Doct. in d. cap. nulli, de sent. excom. vbi Abb. num. 3. testatur de communi,* Felin. *ibidem nu. 4. & iterum Abb. in cap. illud num. 6. de cler. excom. minist. Socc. in cap. inter alia nu. de sent. excom. Suarez qui etiã testatur de communi d. sect. 1. num. 12. Alter. de censur. par. 1. lib. 1. cap. 1. disput. 9. col. 2. vers. Nec excommunicatus,* quicquid in contrarium scripserit *glos. in capitulo deuotum, 26. quæst. prima*.

Extenditur Octauo, vt procedat non solum quando quis nusquam cõmunicauit excommunicato, sed etiam postquam semel ipsi excommunicato communicauit, pluralitas enim delectorum non minuit, sed auget delictũ:
10 *l. 2. ff. de priuat. dilect.* per quam rationem sic in specie tradunt *Butr. in cap. præsentia, de sent. excom. Socc. in d. cap. inter alia nu. 19. eod. tit. & facit textus in cap. exceptionẽ de exception.* Et hæc quo ad primam speciem communicationis oris.

11 Secunda species communionis humanæ est illa, quæ fit assurgendo, & detegendo caput, & aliis similibus signis denotantibus salutationem, *cap. excommunicatus 11. quæst. 3. cap. omnis 24. quæst. prima, Cardinal. Imol. et reliqui in d. clem. final. de sent. excom. Siluest. in verb. excommunicatio 5. §. 3. Nauar. in manual. capitulo 27. numero 19.*

Hic dubitari contingit, An hæc salutando prohibitio debeat intelligi de illa salutatione, quę fit verbis, An etiã de illa, quæ fit ex simplici actu, prout
12 est detegere caput, & similia. Et quidem *Cardinal.* Imola, *et Nauar. locis mox citatis* sunt in sententia debere intelligi de quacunque salutatione, siue fiat verbis, siue simplici gestu, & eandem docet veriorem *Suarez d. disput. 15. sect. 1. sub num. 3.*

Contrariam opinionem probant *Diu. Anton. tit. 3. par. tit. 25. cap. 2. in princ. Sot. d. distinct. 22. q. 1. ar. 4. maior. distinct. 8. q. 2. Armil. in verb.*

excom-

excommunicatio 8.*num*.5. Iacob.*Graff. lib.* 4. *casuum conscientiæ cap.* 12. *nu.* 5. Et hęc sententia mihi videtur potior, & receptior. moueor, quia hæc salutationis prohibitio habet fundamentum *in Ioan. Epistol.* 2. *cap.* 1. qui verè loquitur de salutatione verbali, ait enim, *neque Aue ei dixeritis*, dicere enim proprie significat loqui voce, vel scriptura, *l. dicere ff. de arbitr.* Cõprobatur, *ex cap. excommunicatus* 11. *q.* 3. *ibi, nec Aue eis dicat*, facit etiam *Geminian. in cap. quid est hoc, in* 2. *not.* vbi quod si quis dicat excommunicato, volo te alloqui, ex hoc solo non incidit in excommunicationem minorem, & idem tenet Felin. *in d. c. nuper, colum.* 2. *in princ. versic. Quid si aliquis, de sent. excomm.*

Et hæc opinio apud me fortius procedit, quando fit gratia vitandi rixas, quæ de facili possunt euenire, & quia communis consuetudo videtur hanc opinionem probare, ideo saltim ratione consuetudinis communicans veniret ex cusandus, quia cum hæc prohibitio sit humana, moribus vtentium potest derogari, *l. de quibus ff. de legib.* & *in specie Suarez loco citato*.

14 Tertia species communionis humanæ consistit in mensa, quam habere prohibemur simul cum excommunicato, *cap. cum excommunicato* 11. *q.* 3. *cap. nuper, verb. comedendo, vbi glos.* & *Doct. communiter de sent. excom. Diu. Thom. in* 4. *sent. distinct.* 18. *art.* 1. *Summista in verb. excommunicatio, Viuius decis.* 99. *num.* 5. & est omnium receptissima opinio, quæ

Extenditur Primo, ut procedat siue excommunicatus cum non excommunicato socialem uitam agat, siue alter alterum inuitet, *Suarez tom.* 5. *sect.* 2. *num.* 6.

Extenditur secundo, ut procedat siue communes cibi omnibus apponantur, siue singulis proprii, quolibet enim ex his modis, humana communicatio cedit inter, *Suarez loco citato*.

Extenditur tertio, vt procedat etiamsi excommunicatus, & non excommunicatus essent ad eandem mensam à tertio inuitati, *Suarez vbi supra*.

15 Extenditur Quarto, etiam si conuiuium fieret in pluribus mensis, dummodo fiat in eodem cænaculo, & eodẽ tempore, tunc enim licet materialiter sint mensę distinctæ, tamen artificialiter videntur vnam, & eandem mensam constituere; secus si essent in diuersis cænaculis, etiamsi conuiuium fiat eodem tempore, & ex eadem causa rogati, & expensis vnius personæ; in tali namque casu, neque physicè, neque moraliter potest dici, quod adsit communio, vt plenius declarat *Suar. dicta sect.* 2. *num.* 7.

16 Extenditur Quinto, vt procedat etiamsi excõmunicatus adueniat prandio inchoato, nam tunc alii, si non possint aliter consortium vitare, tenetur mensam deserere, *idem Suarez loco citato sub num.* 6. *in fine*.

Prædicta limitantur, quando casu, & sine vlla relatione vnius ad alterum in eadem mensa quisque suis cibis vtitur, quia illa re vera non potest dici communicatio, *idem Suarez d. num.* 6. & comprobatur ex traditis per *Sanch. ad præceptu Decalogi lib.* 6. *cap.* 31. *num.* 14. vbi quod si fidelis casu reperiatur cum infideli in caupona, vel alibi, potest quilibet in eadem mensa suis sumptibus de propriis cibis comedere.

17 Et pari ratione licet non debeamus cum excommunicato in eodem lecto dormire, cum hoc fieri nequeat citra communicationem, & familairitatem. *Innoc. in d. cap. nuper num.* 4. *de sent. excom. Abb. in cap. si vere sub num.* 10. *eodem tit.* tamen si hoc accidat casu in hospitio, vbi vnus, & idem lectus assignetur duobus nulla præcedente communione, aut societate, erit citra

18 peccatum, quia hoc non fit per modum societatis, aut coniunctionis, *Suarez vbi supra num.* 7. vbi generaliter firmat esse inspiciendam societatem, aut familiaritatem, non autem actualem dormitionem, adeo quod si duo per modum societatis vtantur eadem came-

camera, licet dormiant in diuersis lectis, tamen dicuntur simul communicare, & vice versa, si casu nulla præcedente communicatione dormiant in eodem lecto non erit communicatio.

19 Et hæc *Suar.* opinio mihi probatur duplici ratione. primo, ex traditis *per Innoc. in d. capitulo nuper numero quarto, de sent. excom.* vbi quod non dicor communicare cum excommunicato, licet ego, & ille habitemus in eadem domo, quisque pro suis negotiis, quinimo possumus habitare in eadem camera, dummodo non in eadem mensa, & lecto, quia tunc non est communicare, sed quisque vtitur iure suo, & hoc idem sequitur *Abb. in cap. si vere num.* 10. *eodem tit.* 2. ex regula, quod in his quæ multiplici ex causa fieri possunt, non inspicitur actus, sed causa actus *c.* 2. *de Cappell. Menoch. Soce. consil.* 3. *num.* 4. *lib.* 1. *Aym. cons.* 55. *num.* 1. *vers. sed respondeo*, *Rot. decis.* 17. *num.* 2. *par.* 2. Ideo cum simul dormire, possit fieri ex causa includente, & non includente communicationem, merito actus iudicabitur ex illa causa, ex qua excluditur excommunicatio argumento *l.* 2. *C. de acquir. possess.*

Quarta species communicationis humanæ est honorifica Xeniorum missio, illa .n. excommunicato dare prohibemur, quia tendit in substentationem superbiæ, *d. cap. quoniam multos in fine* 11. *quæst.* 3.

20 Sicuti ab eo recipere non prohibemur, si præstentur ex causa necessaria, quia talia non solum recipi possunt, sed etiam cogitur excommunicatus ad illa præstandum, *Turrecrem. in c. qui communicauerit nu.* 1. 11. *q.* 3. Pro quo facit *test. in c. si verè* 34. *de sent. excom. cum ibi not per* Abb. *num.* 2.

Et si prohibemur in his communicare excommunicato, vtiq. multo magis erit prohibita, & damnata commissio carnalis cum excommunicata, vel excommunicato iuxta *test. in c. si concubinæ de sent. excom.*

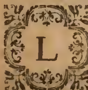
SVMMARIVM.

1 *Causæ propter quas licet excommunicato communicare, restringuntur ad necessitatem, & ignorantiam.*

ARGVMENTVM.

Nonnullæ recensentur causæ ob quas licita est communicatio cum excommunicato.

CAP. XXXXVII.

Licet cõmunicatio cum excommunicato sit culpabilis, potest nihilominus interdum rationabilem excusationem habere, quia cum non sit intrinsece mala, sed solum quia prohibita possunt plures causę assignari, quibus licita fieri possit, *cap. quoniam multos* 11. *quæst.* 3. *cap. inter alia de sent. excom.*

1 Causæ autem et si plures soleant recenseri, omnes tamen ad duas possunt restringi, nempe ad necessitatem, & ignorantiam, istæ enim sunt causæ, quibus mouetur Gregorius septimus *in d. cap. quoniam multos.*

Et quantum attinet ad necessitatem, illa quidem est multiplex, prima est necessitas coniugii, & hæc tangit vxorem, & maritum; Secunda, necessitas subiectionis, quę tangit filios, seruos, & vassallos, Tertia necessitas simplex. Quarta, necessitas moralis, siue ad melius esse, de quibus sigillatim erit agendum.

SVMMARIVM.

1 *Vxor potest viro excommunicato communicare.*

2 *Socius excommunicato socio communicare potest.*

3 *Vxor viro excommunicato potest communicare quoad totam ciuilem, & vsualem communicationem.*

4 *Exceptio est intelligenda secundum terminos regulæ.*

5 *Vxor non solum potest viro excommunicato communicare, sed etiam tenetur.*

6 Excommunicatio mariti non tollit obligationem vxoris.

7 *Quo iure competat vxori posse viro excommunicato communicare.*

8 *Ecclesia potest priuare principes, & absoluere subditos a necessitate parendi.*

9 *Cap. quoniam multos 11. quæst. 3. quomodo intelligendum.*

10 *Vxor propter excommunicationem mariti non potest repetere dotem, etiam si in excommunicatione perseueret intellige vt num. 11.*

12 *Vxor quæ scienter excommunicato nupsit, an possit cum illo communicare.*

13 *Matrimonium cum excommunicato contractum valet.*

14 *Nubens excommunicato grauissime peccat.*

15 Delinquens in ecclesia non gaudet immunitate illius.

16 *Verba generalia restringuntur ad terminis habiles.*

17 *Actus cum peccato gesti interdicitur exequutio.*

18 *Contrahens ignoranter cum excommunicato potest cum illo communicare.*

19 *Contrahens cum excommunicato non denunciato non dicitur facere contra censuram.*

20 *Excommunicatus, ab vxore debitum petere potest.*

21 *Dispositio loquens de viro locum habet in vxore.*

22 *Cap. quoniam multos 11. q. 3. considerat naturale fœdus inter vtrumque coniugem.*

23 *vbi est eadem ratio, militat eadem iuris dispositio.*

24 *Tex. in d. c. quoniam multos non excludit rationabilem interpretationẽ.*

25 *Vbi plura habent vnam rationem, expressio vnius exemplificat non restringit.*

26 *Vir est caput vxoris.*

27 Excommunicatus agere potest spolio ad recuperationem vxoris.

28 *Vxor putatiua communicare potest uiro putatiuo.*

29 *Matrimonium putatiuum non detecto impedimento gaudet priuilegiis ueri matrimonii.*

30 *Sponsa per uerba de præsenti dicitur uere uxor.*

31 *Sponsa per uerba de futuro non gaudet priuilegio d. c. quoniam multos.*

32 *Excommunicatio lata contra participantes cum excommunicato non afficit personas exceptas in d. c. quoniam multos.*

33 *Personæ exceptæ in d. c. quoniam multos non possunt communicare in crimine criminoso.*

34 *Communicans in crimine excluditur a qualibet communicatione sibi permissa.*

35 *Vxor an possit in diuinis viro excommunicato communicare.*

36 *Lex generaliter loquens, generaliter debet intelligi.*

37 *Dispositio regulari debet a ratione.*

38 *Cessante causa cessat effectus.*

39 *Diuortium inter coniuges tollit priuilegium d. c. quoniam multos.*

40 *Vxor non potest communicare cum excõmunicatis participantibus cũ viro.*

41 *Viro coenante cum excommunicato vxor in eadem mensa discumbere non potest.*

42 *Coniuges propter matrimonium excommunicato inuicem communicare non possunt.*

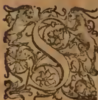
43 *Viro ob hæresim, excommunicato, vxor communicare non potest.*

AR.

ARGVMENTVM.

An & quomodo vxor possit cõmunicare viro excommunicato ex necessitate coniugij, cuius occasione plene agitur de intell. cap. quoniam multos 11. quęst. 3. & cap. inter alia de sent.excom.

CAP. XXXVIII.

It regula constituta Vxorem posse communicare viro excõmunicato, hoc enim exigit naturale foedus, & coniugij ne-
1 cessitas, ita habetur expresse *in d. c. quoniam multos* 11. *quæst.* 3. *& in d. cap. inter alia de sent. excomm. & vtrobique* Doct. *communiter glo. in cap. cum desideres verb. pœnam e dem tit. D. Thom. in* 3. *par. quæst.* 23. *art.* 1. *Sot. in* 4. *sent. distinct.* 22. *quæst.* 1. *art.* 4. *Siluest. in verb. excommunicatio* 5. §. 4. *Angel. in verb. excommunicatio* 8. *num.* 7. *Caiet. in sum. cap. de participatione cum excommunicato*, *Cou. in cap. Alma mater par.* 1. §. 1. *sub num.* 8. *Suarez tom.* 5. *disput.* 15. *sect.* 4. *Sanchez de matrim. lib.* 9. *disput.*
2 14. *num.* 2. *Felicius in tract. de Soc & cap.* 18. *num.* 9. facit quia si licet socio communicare cum socio excommunicato *glos. penult. in cap. si vere de sent. excom. glos. in cap.* 1. *viuit* 41. *dist.* vtiq. multo magis licebit Vxori, quę dicitur socia diuinæ, & humanæ domus *l.* 1. *ff. de rit. nupt.*

3 Extenditur Primo, vt procedat nõ solum quo ad coniugalem actum, sed etiam quo ad alias actiones, & obsequia, ac denique quo ad totam ciuilem, & vsualem communicationem *Hostiens. in summ. tit. de senten. excomm. §. qua sit poena num.* 15 *versic. Lex excusat. Turrecrem. in d. cap. quoniam multos paulo post princ. Palud. loco cit. quæst.* 6. *art.* 2. *num.* 3. *Gabriel. ibi q.* 6. *art.* 1. *nu.* 2. *Ledesma in sum. Sacram. tit. de excomm. cap.* 6. *casu* 2. *Suarez d. sect.* 4. *Sanch. loco cit. sub nu.* 4. *vbi quod de hac re neminem dubitare vidit Vgolin. de censur. tab.* 2. *cap.* 2. §. 6. *nu.* 1.

Ratio est duplex, prima quia cum coniux teneatur ad actum coniugalem; consequens, vt teneatur ad communicationem ciuilem, sine qua actus ille exerceri non potest, *d. c. inter alia, §. vt igitur in fine l. oratio ff. de sponsal.*

Secunda, quia cum excommunicato sit interdicta omnis communicatio, *cap. sicut Apostoli cum seq.* sitque excepta vxor generaliter, & indistincte in *d. cap. quoniam multos*, consequens est, vt talis debeat censeri exceptio, qualis est prohibitio, cum
4 exceptio debeat intelligi secundum terminos regulæ *l. sed an vltro §.* 1. *ff. de negot. gest. l. nam quod liquida §. vlt. ff. de penu leg. Dec. in l.* 1. *num.* 20. *ff. de reg. iur. cum aliis per Surd. dec.* 123. *num.* 13.

5 Extenditur secundo, vt vxor non solum possit, sed etiam teneatur ad communicandum marito excommunicato in his quæ lege matrimonii, ante excommunicationem tenebatur vt ad postulationem studii Bononiensis prouida constitutione declarauit Innocentius Tertius *in d. cap. inter alia de sent. excom. ibiq. Abb. nu.* 3. *&* 4. *Fel. nu.* 2. *Henric. Boich. nu.* 7. *Io. Andr. ad specul. tit. de donat. inter vir. & vxor. §. final. vers. Quid si vir, Bal. in l. penult. C. de leg. Iul. de plagiar Butr. in cap. per vestras de donat. inter vir. & vxor. Bald. Nouell. in tract. de dote par.* 3. *quæst.* 24. *Suar. d. disput.* 14. *numero* 13.

6 Ratio huius extensionis petitur ex eodem *cap. inter alia*, nempe quia excommunicatio mariti non priuauit illum iure suo, & per consequens non abstulit debitum imo propter hoc 1
debitum soluendum communicatio

est sub obligatione, quia sine obligatione debitum solui non potest *inst. quib. mod. oblig. toll. in princ.*

7 Ex quo inferunt *Tancred. & Hugo in d. cap. inter alia* dispositionem *d. cap. quoniã multos*, non processisse ex benignitate iurispositiui, sed ex iure diuino, & naturali illam præcipiente, quia solutio debiti ex iustitia est necessaria iure naturali, §. *iuris præcept. inst. de iust. & iur.* Et vlterius inferũt huiusmodi communicationem esse necessariam adeo, vt non potuerit ecclesia illam prohibere. Hanc sententiam quatum attinet ad has duas illationes vti falsam improbandam merito censet *Suarez d. sect. 4. num. 3.* ductus potissimum ex *d. cap. inter alia, in illis verbis, cum adhuc debitum daret beneficio canonicis id agente, à priori non sunt ob noxietate soluta*, in quibus verbis aperte patet, quod vt debitum duret, non procedit ex obligatione naturali, aut Diuina, sed ex canonis beneficio, nam si ecclesia vellet vti stricto iure, sicuti potest priuare principem iure principatus, & absoluere subditos ab obligatione parendi, *vt in cap. excommunicamus §. moneantur autem, & cap. fin. de hæret.* Equidem multo magis potest priuare coniugem communione, & consortio alterius Coniugis,

Corroboratur hæc *Suarez* opinio ex eodem *cap. quoniam multos, in illis verbis, apostolica itaque auctoritate ab anathematis vinculo hos subtrahimus, videlicet vxores, liberos &c.* Si enim Pontifex ibi subtrahit ab anathematis
9 vinculo, Ergo ipsa subtractione cessante, vxores, Liberi, & coeteri, de quibus ibi essent censura innodati, non autem exempti iure naturali, aut diuino. Dicendum ergo dispositionem *d. cap. quoniam multos*, processisse ex mera benignitate apostolica, quæ consulere voluit communi fidelium bono, cum variis ex causis censuris implicarentur.

10 Extenditur Tertio, vt per excommunicationem mariti non possit vxor repetere dotem, *Bald. Nouell. in tract. de dote par. 3. quæst. 24. Vgolin. d. tab. 2. capitulo 23. §. 6. numero quinto.*

Quod procedit, etiamsi perseueraret in xecommunicatione, *Vgolin. loco mox cit. quem sequitur Sanchez de matrim. lib. 9. disp. 14. nu. 25.*

Contrarium in hac specie tenet
11 *Alex. consil. 78. num. 3. lib. 5. ex sententia Roffredi in quæst. Sabbatinis quæst. 21.*

Opiniones conciliando distingui potest, vt si quidẽ vir est persistens in excommunicatione, adeo vt tanquam insordescens declaretur hæreticus, poterit vxor volens, repetere dotem, quia tunc vir amittit bona sua, *cap. cum secundum leges §. fin. de hæret. lib. 6.* secus si non insordescat, licet perseueret ex rationibus allatis *per Sanchez loco cit.*

12 Extenditur Quarto, vt procedat etiam in vxore, quæ nupsit excommunicato scienter, ita firmat *Vgolin. loco cit. num. 1. quem sequitur Alter. de censur. lib. 1. disput. 15. cap. 2. versic. sed posset Sanchez d. disput. 24. num. 3.*

Mouentur vnica tantum ratione, nempe quia verba *Gregor. in d. cap. quoniam multos* sunt generalia, & propterea debent complecti omnes vxores, *arg. c. omnis vtriusq; sexus, de pœnit. & remiss.*

Item comprobari potest quia ma-
13 trimonium cum excommunicato contractum, est validum, vt plene probat *Sanchez de matr. lib. 7. disput. 9.* Ergo debet producere suum effectum, alias parum prodesset validitas.

Contrarium nempe quod talis vxor nequeat communicare marito sentit *Suarez d. sect. 4. num. 6.* cuius opinio apud me est verior; Primo auctoritate *D. Thom. in 4. sent. dist. 18. q. 2. art. 4.* vbi explicans *d. c. quoniam multos* tenet seruos, qui post excommunicationem se subdiderunt Domino, non posse illi communicare; eadem ergo ratione, & mulier quæ post excommunicationem nupsit.

Secun-

14 Secundo, nubens excommunicato dubio procul peccat grauissime, vt probant multi relati per *Sanchez loco cit. num.* 3. At si posset communicare cum excommunicato reportaret commodum ex propria iniquitate, ergo. consequentia probatur, quia ius, & æquitas vult, vt in eo, in quo deliquit, quis puniatur, *cap. pastoralis de iurepatr. cap. ad liberandum de iudæis, cap. cum olim de offic. deleg.*

15 Hinc delinquens in ecclesia non gaudet immunitate ecclesiastica, *cap. vult. de sent. excom. immunit. eccles.* & arripientibus vasa sacra, & vsu humano illa contrectantibus cum ad poenitentiam reuertuntur, interdicitur ingressus ecclesiæ, *cap. Deuiro* 11. *q.* 2. Et episcopus, qui propria auctoritate se transfert in aliam ecclesiam, priuatur vtraque, *cap. quanto, de translat. Episcop.*

Non obstant contrariæ opinionis Argumenta, & quo ad primum, verba generalia semper recipiunt interpretationem ab habilibus, *Bald. in l.* 1. *§. nunciatio num.* 21. *ff. de nou. oper. nunciat. Ias. in l.* 2. *§. Prætor ait num.* 3. *ff. qui satisd. cogantur Ruin.*

16 *consil.* 1. *num.* 15. *lib.* 4. *Natt. consil.* 359. *num.* 5. *late* Tiraquell. *de retract. consang. §.* 1. *glos.* 7. *num.* 26. *cum aliis per Surd. decis.* 112. *nu.* 2.

Quo veto ad secundum, licet actus teneat, nihilominus quando in eo faciendo adest peccatum, tunc interdi-

17 citur vsus, & exequutio, *cap. pen. de tempor. ordinat.* vbi suscipiens eadem die plures ordines sacros, licet ordines imprimantur tamen caret exequutione, & vsu. hoc idem etiam probari potest ex *d. cap. vlt. de immunit. eccles. & ex aliis supra allegatis.*

18 Declaratur hæc conclusio dupliciter. Primo, ne procedat in ea, quæ contraxit cum excommunicato ignoranter, tum quia cum nihil egerit contra censuram, æquitas non patitur, vt poenis censurarum plectantur.

Tum etiam quia quantum in se est, habetur perinde ac si cum excommunicato non contraxisset, vt considerat *Suarez. d. disput.* 15. *num.* 7.

19 Declaratur secundo, vt pari ratione non procedat in contrahente cum excommunicato adhuc non denunciato, quippe cum iste *post extrauagantem, ad euitanda*, non sit de necessitate vitandus, sequitur, vt mulier contrahens cum illo, non dicatur facere contra censuram, *idem Suarez loco nuper citato.*

20 Extenditur Quinto, vt vxor non solum possit, & debeat reddere debitum marito excommunicato petenti, sed etiam possit ab ea illud exigere, vt est communis opinio, de qua testantur *Suarez loco cit. num.* 8. *Vgolin. d. tab.* 2. *c.* 23. *§.* 6. *num.* 3. *Henriquez, & alii, vt per Sanchez d. disput.* 14. *sub num.* 20. *&* 23. *Alter. loco cit. cap.* 2. *versic. si postules.*

21 Extenditur sexto, vt sicuti vxor cogitur communicare cum marito excommunicato, ita vir cogitur communicare cum vxore excommunicata, quia dispositio loquens in uiro habet locum in uxore, & e contra, vbi militat eadem ratio *Argumento l. illud ff. ad legem Aquil.* ita firmant *Tur. recrem. in d. cap. quoniam multos, in principio, ibique Gemin. num.* 4. *vers. Quæro quia textus Præposit. num.* 1. *Aug. in summa, verb. excommunicatio* 8. *quæst.* 8. *Tabiena in verb. excommunicatio* 8. *num.* 9. *versic.* 8. *Nauar. in sum. cap.* 27. *num.* 27. *versic. humile. Adrian. in* 4. *sent. dist.* 18. *quæst.* 3. *de clauib. except.* 6. *disp.* 6. *& ibi Palud. q.* 6. *art.* 2. *num.* 3. *Gabriel. q.* 3. *art.* 1. *notab.* 3. *Ccu. in c. Alma mater, par.* 1. *§.* 2. *num.* 8. *Vgol. d. c.* 23. *§.* 6. *nu.* 6. *alios refert Sanch. d. disput.* 14. *sub num.* 16.

Contrarium tenent *glos. in d. cap. quoniam multos, verb. Vxores, ibique Archid. num.* 1. *versic. in glosa sed nunquid, Goffred. in sum. tit. de sent. excomm. num.* 3. *Io. Monach. in cap. statuimus num.* 2. *versic. contra dic, de sent. excomm. lib.* 6. *Hostiens. in summa eodem tit. §. quæ sic poena participantium, numero decimo quinto,*

versic. Lex, *Bonh. in cap. inter alia num.* 5. *de sent. excom. D. Ant. in* 3. *par. tit.* 25. *cap.* 1. §. 1. *versic. secundo excusat*, Suaderi potest hæc opinio, quia *test. in d. cap. quoniam multos* recenset peculiariter personas, quas vult esse, ab hoc præcepto exemptas, inquit enim, *Apostolica itaque auctoritate ab Anathematis vinculo hos subtrahimus, videlicet Vxores, Liberos*, &c. Inter has autem personas non reperitur connumeratus maritur.

Quo non obstante prior opinio vi-
22 detur receptior, & verior ex infrascriptis. Primo, quia dispositio *d. c. quoniam multos*, non tam considerat personam mariti, quam necessitatem communicandi, & sic naturale foedus inter vtrumque coniugem, quæ ratio cum eque militet in vxore, & in marito, parem in vtroque debet inducere dispositionem, *l. illud ff. ad l. Aquil. l. à Titio in princ. ff. de verb. oblig. cap. translato de const. cap. inter corporalia*
23 *de translat. Prel.* vbi enim duo casus sunt sub eadem ratione, tunc dispositum in vno censetur tacite dispositum in alio, *l. his solis in illis verbis, satis tacite actum C. de reuoc. donat.* quem ad hoc dicit singularem *Bald. in cap. quia V. in fine de iudic.* & iterum *in rubr.* C. *de Nautic. fœnere*, cum aliis pluribus congestis *per Tiraquell. in tract. cessante causa par.* 1. *num.* 151. *Surd. decis.* 276. *num.* 8. *&* 9.

Secundo, quia *test. in d. cap. quoniam multos*, inter personas ibi specificatas enumerat rusticos, & seruientes, & deinde subdit, & omnes alios, qui non adeo curiales sunt, vt eorũ cõsilio scelera perpetrentur. Ecce quod test. nõ restringit se ad personas specificatas, adeo vt excludat rationabilem interpretationem, quia verba illa, *& omnes alios* demonstrant eius mentem esse, vt præter personas expressas in-
24 cludantur alii seruientibus similes, ergo pari ratione dum loquitur de vxore debet comprehendere virum, cum eadem militet ratio tum quia eatenus extenditur dictum, quatenus ratio illius extenditur, *Bald. per illum test. in l. quod dicitur ff. de pact. & consil.* 309. *opinio communis, ante med. lib.* 4. *glos. in clem.* 1. *verb. eligatur, & ibi Card. de elect. Ang. consl.* 246.

25 Tum etiam quia vbi plura habent eandem, rationem licet fiat mentio vnius, id videtur fieri exemplariter non restrictiue, *Bald. in l. de quibus. ff. de legib. Alex.* Ias. *& alii relati per Tiraquell. in l. si vmquam, verb. libertis num.* 45. *C. de reuoc. donat.*

Quod quidẽ procedit etiam in odiosis, *Abb. in cap.* 1. *de iur. calum.* atque etiam in poenalibus, vbi ratio est expressa, vt post alios docet idem *Tiraquell. in tract. cessante causa par.* 1. *num.* 150.

26 Tertio, quia vir est caput vxoris, eamque regere, & corrigere tenetur, vt ad viam salutis redeat, *l. si adulterium, §. imperator ff. ad leg. Iul. de adult. Signorol. consil.* 63. *nu.* 1. *Alex. consil.* 115. *num.* 2. *lib.* 4. *Dec. in l. vt vim nu.* 22. *ff. de iust. & iur. cum aliis per Menoch. de arbitr. casu* 364. *num.* 8. At huiusmodi correctio fieri non potest sine communicatione, ergo.

27 Demum si licet excommunicato agere spolio ad restitutionem vxoris ad euitandum animæ periculum, *Butr. in cap. finali, de ordine cognit. ibique Abb. num.* 12. *Pontan. de spolio lib.* 3. *c.* 2. *nu.* 4. vtique pari ratione licebit secum communicare quando est excommunicata.

28 Extenditur Septimo, vt procedat non solum vbi re vera matrimonium consistit, sed etiam in matrimonio putatiuo, nempe quia matrimonium est contractum in facie ecclesiæ, sed adest impedimentum quod contrahentes ignorabant, vt firmat *Vgolin. de censur. tab.* 2. §. 6. *sub num.* 1. *versic. nam primo, Vxor.*

Ratio est, quia matrimonium puta-
29 tiuum, quandiu impedimentum ignoratur à Contrahentibus, gaudet priuilegiis veri matrimonii, adeo vt proles inde suscepta dicatur legitima, *cap.* 2. *& cap. prolatum, & cap. peruenit, & c.*

ex

ex tenore, qui fil. sint legit.

30 Extenditur Octauo vt procedat etiam in sponsa per verba de præsenti, Ita docet *Sanchez de matr. lib. 9. disp. 14. sub num.* 8. tum quia in materia indifferenti, & multo magis in fauorabilibus, quale est decretum excipiens Vxorem ab excommunicatione, appellatione Vxoris venit etiam sponsa per verba de pręsenti, *Abb. in cap. tertio loco, in fine, de præsumpt. ibique Felin. nu.* 4. *Siluest. in verb. sponsalia q. 1. dicto* 2. *Auen. cons.* 10. *num.* 3. *Alex. Carrer. de sponsal. lib.* 5. *cap.* 5. Tum etiam quia per matrimonium nondum consumatum facta est inter coniuges mutua corporum traditio, qua coguntur simul habitare & mutua obsequia præstare, quæ res fuit causa decisionis tex

31 tus *in d. cap. quoniam multos*. Dixi de sponsa per verba de præsenti, quia aliud est dicendum in spōsa per verba de futuro, vt docet, *Vgolin. d. tab.* 2. *cap.* 23. §. 6. *num.* 4. cum quo in hac parte concordat *Sanchez loco cit. &* quibus adhęreo; Etenim Constitutio loquens de matrimonio non habet locum in spōsalibus per verba de futuro, *l. in eo Iure §. hoc apud ff. de ritu nupt.* nec in tali sponsa potest dici matrimonium, *l. quod Seruius ff. de cond. ob caus. l.* 1. *cum seq. ff. de sponsal.*

32 Extenditur Nono, vt si iudex excōmunicet maritum, & participantes cū eo, talis excommunicato non afficiat Vxorem, neque alias personas exceptas *in d. cap. quoniam multos*, sed afficiat tantum eos qui communicant extra casus permissos, & exceptos, ita docet, & recte *Socc. in d. cap. inter alia num.* 6. & 125. *de sent. excom. Vgolin. d. tab.* 2. *cap.* 23. §. 6. *num.* 3. *Sanchez d. disput.* 14. *num.* 7.

Hæc eadem regula nonnullas admittit limitationes, & Primo non procedit in communicatione in crimine criminoso, hęc enim cum sit mala de

33 per se, omnino vetita est, adeo vt neq. inter coniuges, neque inter alias quāuis coniunctissimas personas admittatur, vt expresse habetur *in d. cap. Inter alia, in fine de sent. excom. ibique præsertim gloss. final. & Socc. num.* 69. *vers. item prædicta, & num.* 124. *ver. prima*, & iterum *test. in cap. nuper & cap. si concubinæ. eodem tit. Vgolin. d. tab.* 2. *cap.* 23. §. 6. *num.* 4. *vers.* 4. *Vxor. Sanchez de matrim. lib.* 9. *disput.*

34 14. *n.* 10. Quinimo si contingat quod personæ, quæ aliqua ratione admittuntur ad communicationem ciuilem cū excommunicato communicent illi in crimine, tunc repelluntur etiam à cōmunicatione ciuili, vt probat expresse *Test. in d. cap. quoniam multos* in illis *& omnes alios, qui non adeo Curiales sunt, vt eorum consilio scelera perpetre-*

35 *tur*. Secundo limitatur in communicatione in Diuinis, illa enim neque Vxori, neque liberis, neque aliis permittitur, vt probant, & recte *Caiet. in sum. verb. excommunicatio, ad finem Armill. eodem verb. num.* 44.

Contrarium docent *Nauar. in summa cap.* 27, *num.* 27. *Henriquez de excom. lib.* 13. *cap.* 22. *num.* 2. *et alii quos refert, et sequitur Sanchez de matrim. lib.* 9. *disp.* 14. *nu.* 5. Ducuntur, quia dispositio *d. cap. quoniam multos*, lo-

36 quitur generaliter, & indistincte de communicatione, ideoque sic debet intelligi de communicatione in Diuinis, sicuti in Actibus ciuilibus, quia lex loquens generaliter, debet generaliter intelligi, *l. de pratio ff de publ. can.* Addi potest præter eos, quod dispositio *d. cap. quoniam multos*, excipit communicationem in crimine, ergo videtur admittere omnes alias species communicationis, quia si voluisset quod non compræhenderetur, vtique eam excepisset sicuti excepit communicationem criminosam. Quibus nō obstantibus prior opinio est non solū tutior, vt fatetur *Henriq. loco cit* sed etiam de iure verior. Moueor, quia dispositio *d. cap. quoniam multos*, nititur ratione expressa, quæ operatur, vt catenus extendatur dispositio, quatenus extenditur ratio, debet enim ab illa restringi, & regulari, *l. adigere*, §. *quamuis ff. de iurepatr. l. si is ff. de acquir.*

acquir. poss. l. hæc actum, vbi gloss. ff. de calumniat. Salic. in l. 2. col. 1. vers. alii C. de noxal. cum aliis allatis per Tiraquell. in tract. cessante causa par. 1. num. 148. Ratio autem expressa, quantum attinet ad coniuges, aliosq. sanguine coniunctos, est necessitas cō municandi, quæ quidem ratio non militat in Diuinis, quia nulla necessitas est, neque præcisa, neque moralis, quod coniux, aut filius, aut seruus cō municet coniugi, aut Patri, vel domi-
38 no in Diuinis, cum ipse excommunicatus Diuinis interesse non possit, Ideo que cessante necessitate, debet cessare dispositio, cuius causa est inducta, *cap. cum cessante de appell. l. illud ff. ad l. Aquil. capitulo translato de constit.*

Ad Argumenta in contrarium allata respondetur, & quo ad primum, lex quamuis generaliter loquens, semper restringitur à ratione expressa ex hactenus allegatis, nec non & à ratione naturali, *l. quamuis ff. de in ius vocan. Abb. in cap. sugestum de appell. Marsil. in rubric. C. de probat. nu. 178. Surd. decis. 122. num. 20.* Hac eadem solutione tollitur secundū, quia quod non fit per Pontificem expressa ista communio, non operatur vt dispositio non debeat regulari, & declarari à ratione expressa & naturali, *ex doctri. nis alleg.*

39 Tertio limitatur, vbi coniuges essent diuortio separati, cum enim ob id sint liberati ad inuicem ab obsequiis, Iure optimo tunc non habet locum dispositio, *dicto cap. quoniam multos*, ita docent *Io. Andr. in d. cap. inter alia num. 4. de sent. excom. Anchar. in cap. statuimus num. 4. eodem tit. lib. 6. Vgolin. et Sanchez locis cit. ille sub num. 4. hic nu. 11.*

40 Quarto limitatur, vt Vxor, quamuis possit communicare cum Viro excommunicato, tamen non potest communicare cum excommunicatis participantibus cum viro, quia priuilegium nititur in ratione necessitatis, & foederis matrimonialis, quę respicit solam personam mariti, ita docet *Palud. in 4. sent. dist. 18. q. 6. art. 2. n. 4. Vgolin. d. n. 4. Sanchez num. 12.*

41 Vnde deducitur Primo, quod Viro cœnante cum excommunicato non potest Vxor in eadem mensa discumbere, nec aliter cum excommunicato participare, *Astens. in summa par. 2. lib. 7. tit. 12. q. 5. Monald. in summa tract. de excom. tit. in quibus casibus quibus possit, vers. item licet, D. Anton. par. 3. tit. 25. cap. 1. §. 1. vers. 2. excusat. Rosel. in verb. excommunicatio 6. nu. 5. Angel. in verb. excommunicatio 8. n. 9. Silue. excom. 5. n. 4. vers. 2. excusat. Tabiena excom. 8. num. 9. versic. 8. Henriq. de excom. lib. 13. capitulo 22. numero secundo Sanchez vbi supra num. 12.*

Deducitur Secundo, quod excommunicato petente consilium ab Aduocato, licet Aduocatus illi licite communicet, vt infra probabitur, tamen Vxor Aduocati, non potest simul cum excommunicato loqui, quia causa, quæ facit licitam communionem Aduocati, restringitur ad eius personam nec extenditur ad Vxorem.

42 Quinto limitatur, ne procedat vbi ex communicato esset lata contra coniuges propter matrimonium inter eos illicite contractum, tunc enim non est licita inter eos communio, quia excommunicatio est lata ad cohabitationem impediendam, *ita Host. in summa tit. de sent. excom. §. quæ sit poena participant. num. 15. vers. lex excusat, Gabr. Biel. in 4. sent. dist. 18. q. 3. art. primo notab. 3. vers. lex, Astens. in summa par. 2. lib. 7. tit. 12. q. 4. D. Ant. in 4. par. tit. 25. cap. 1. §. 1. ver. secundo excusat, Angel. in verb. excommunicatio 8. num 7. Rosell. excom. 6. 6. num. 4. Siluest. excom. 5. nu. 4. ver. 2. excusat. Tab. excom. 8. nu. 9. Armil. vers. excommunicatio num. 45, Sot. d. dist. 22. q. 1. art. 4. concl. 5. casu 2. Vgolin. loco cit. tab. 2. cap. 23. num. 4. uers. postremo, Greg. Lopez l. 34. uer. à ella, tit. 9. par. 1. Henriq. de excom. lib. 13. cap. 22. num. 2. Iacob. Graff. decis. par. 1. lib. 4. cap. 13. num. 7.*

Sexto

43 Sexto limitatur, ne procedat, quādo Vir est excommunicatus ob hæresim, tunc enim neque Vxori licebit illi communicare, propter subuersionis periculum, *vt tenet Vgolin. loco cit. vers. 5. vxor.*

SVMMARIVM.

1 *Liberi parentibus excommunicatis licite communicare possunt.*
2 *Parentibus à liberis obedientia debetur.*
3 *Durum est liberos a parentibus separari.*
4 *Filii patris iniquitatem ferre non debent.*
5 *Liberorum appellatione comprehenduntur omnes descendentes.*
6 *Liberi emancipati gaudent priuilegio can. quoniam multos. 11. q. 3. quod intellige vt num. 10.*
7 *Dispositio d. c. quoniam multos. est fauorabilis.*
8 *Filius emancipatus solutus est a vinculis patriæ potestatis.*
9 *Lex generaliter loquens, restringitur ad terminos rationis expressæ.*
11 *Liberi naturales parentibus excommunicatis licite possunt communicare.*
12 *In respicientibus naturale fœdus, liberi naturales non differunt a legitimis.*
13 *Filii adoptiui transeuntes in potestatem, patri adoptiuo excommunicato communicare non prohibentur.*
14 *Liberorum appellatione non comprebenduntur adoptiui.*
15 *Verba in dubio naturaliter potius quā ciuiliter accipienda sunt.*
16 *Adoptiui in priuilegiis non veniunt appellatione filiorum.*
17 *Adoptiuus quando transeat in potestatem adoptantis.*
18 *Arrogatio fit mediante principis rescripto.*
19 *Pater spiritualis æquiparatur patri naturali.*
20 *Occidens patrem spiritualem eadem pœna punitur qua occidens patrem carnalem.*
21 *Filius spiritualis non gaudet priuilegio d. c. quoniam multos.*
22 *Nurui priuigna cum socero, aut vitrico excommunicato licite communicare possunt.*
23 *Filius natus post excommunicationē patris, potest absq. violatione censuræ, cum illo communicare.*
24 *Adoptatus post excommunicationē adoptantis, ei communicare non potest.*
25 *Parentes filiis excommunicatis licite communicare non possunt. limita ut num. 26.*
27 *Excommunicatio filiorum non minuit obligationem parentibus quæsitam.*
28 *Cum patre excommunicato communicari non potest.*

ARGVMENTVM.

An & quando Liberi possint communicare Parentibus excommunicatis respectu Patriæ potestatis.

CAP. XXXXIX.

1 Pœnis inflictis cōtra cōmunicantes cū excōmunicatis primo loco subtrahūtur Liberi, *capitulo quoniam multos 11. q. 3. & in cap. si vere §. licet ergo, de sent. excom. & D. Tho. in 3. par. q. 23. art. 1. Sot. in 4. sent. dist. 22. q. 1. art. 4. Abb. Felin. & reliqui in cap. Inter cætera de sent. excom.* idque multiplici ratione.

2 Primo quia liberi debent Parentibus obedientiam, *Auth. de nupt. §. si vero expectet, collat.* 4. quod quidem debitum cum sit Iuris naturalis secundarii, *l. 2. vbi Doct. ff. de Iust. & iure,* merito visum est Ecclesiæ non esse tollendum, argumento *§. sed naturalia instit. de iure naturali.*

3 Secundo, quia durum valde erat liberos à Parentibus separari, *l. possessione, C. cōmunia vtriusq. Iudic.* sunt enim liberi portio viscerum parentū, vt docet *Arist. Ethic. lib. 5. & imp. in l. cum scimus §. vlt. C. de Agricol. & cens. & in l. vlt. C. de vsufr.* cum aliis pluribus aggregatis *per Tiraquell. in præfat. l. si unquam à num. 15. com seq. C. de*

C. de reuoc. donat.
4 Tertio quia per indirectum cessisset in detrimentum liberorum, remansissent enim destituti solatio, & gubernio Parentum, quod Sacri canones facete non intendunt, cum non debeant liberi portare iniquitatem parentum, *l. 1. & toto tit. C. ne filius pro Patre.* Cum autem liberorum appellatione comprehendantur, non solum filii, sed etiam nepotes, & pronepotes, cœterique qui ex his de-
5 scendunt, *l. liberorum ff. de verb. signific. l. liberos ff. de senat. l. sed si hac lege §. liberos ff. de ius voc.* merito regula est constituenda subtrahi à poenis impositis contra communicantes cum excommunicatis, non solum filios, sed etiam nepotes, *Vgolin. de censur. tab. 2. cap. 23. §. 7. num. 6. Suarez de censur. tom. quinto, disput. 15. sect. 5. num. 8.*
6 Extenditur Primo, vt procedat etiã in liberis emancipatis, quia dispositio *d. cap. quoniam multos*, loquitur simpliciter de liberis, Ideo à nobis debet simpliciter intelligi non adhibita distinctione, An sit in potestate, vel emancipati, *ex reg. l. de pretio ff. de publican. in rem act.* præsertim quia dispositio illius test. est fauorabilis, quã decet restringi, *c. odia de reg. Iur. lib. 6.* Ita hac ratione ductus censuit *Vgolin. loco cit. num. 7. & ante ipsum Palud. d. q. 2.* & hanc eandem quamuis sub
7 distinctione videtur probare *Suarez loco cit. sub num. 4. Alter. de censur. tom. primo disput. 15. lib. 1. cap. 4. in prima dubit.*

Contrariam opinionem probat *D. Tho. in 4. sent. dist. 18. q. 2. art. quem* ibi sequuntur cæteri communiter, & signanter *Riccard. art. 6. q. 1. Gabr. q. 3. notab. 3. Sot. dist. 22. q. 1. art. 4. concl. 3. Hostiens. in sum. tit. de sent. excom. num. 15. vers. humile. Turrecrem. in d. cap. quoniam multos nu. primo. Summistæ communiter in verb. excommunicatio. Nauar. in manual. c. 17. num. 27.*
8 Fundamentum huius opinionis est, quia filius emancipatus est solutus vinculis patriæ potestatis, *l. vlt. C. de emancip. §. præterea inst. quib. mod. ius patria potest. solu.* ideo cum nulla indigeat necessaria communicatione cum parente, merito in eo non habet locum dispositio *d. cap. quoniam multos*, quæ tantum nititur in necessitate & subiectionis, *Argumento cap. cum*
9 *cessante de appell.* Hac ratione attenta patum refert, quod *test. in cap. quoniã multos*, loquatur simpliciter, quia semper erit restringendus ex ratione expressa, *l. adigere §. quamuis ff. de iure patr. cum aliis per Tiraquell. in tract.*
10 *cessante causa par. 1. num. 148.* Retenta ergo communi opinione illa declaratur, ne procedat quando filius emancipatus est commensalis patris, & habitat simul cum illo, & ab illo habet necessaria: tunc enim quamuis sit emancipatus, tamen potest illi communicare, *Turrecrem. & alii præter D. Tho. locis cit.*
11 Extenditur Secundo, vt procedat etiam in liberis naturalibus, *Vgol. & Suarez locis cit. ille sub num. 7. hic sub num. 4. & eos sequitur Alter. d. disput. 4. in prima dubitatione* quæ sententia etiam mihi placet, quia licet liberi naturales in his, quæ iuris sunt, non comprehendantur appellatione liberorum, *l. 6. C. de incest. nupt. l. 3. ff. de iure dot. l. 4. §. Sciendum ff. de grad. cognat. §. si aduentus. Inst. de nupt.* ta-
12 men in his, quæ respiciunt foedus naturale non est differentia inter filios legitimos, & naturales, *§. si quis vero non habens, Auth. quib. mod. naturales efficiantur legitimi, §. si quis ergo filios, Auth. quib. mod. naturales efficiantur sui, Anchar. cons. 225. sub num. 5. Tiraquell. qua alios refert in l. si vnquam verb. donatione largitus nu. 288. C. de reuoc. donat.* ideoq. cum communicatio sit permissa liberis intuitu naturalis foederis, vt supra dictum est, merito illa debet censeri cõcessa non solum legitimis, sed etiam naturalibus, quia pietas, & naturale foedus competit etiam liberis naturalibus

libus tantum, *l. Vxorem* §. *Codicillis in fine ff. de legat. 3. l. parentes ff. de in ius vocan. ibique Bald. Ang. & reliqui*.

Quod tamen est intelligendum de liberis naturalibus habitantibus simul cum patre, vt proxime dictum est de filio emancipato.

13 Extenditur Tertio, vt procedat etiam in filiis adoptiuis, *Vgolin. d.* §. 7. *num. 3. quem sequitur Suarez d. sect. 5. num. 4.* addita qualitate, dummodo sint sub cura parentum, & Commensales illius, & hoc idem probat *Alter. d. disput. 15. in 3. dubit.*

14 In contrarium non parum facit primo, quod *Test. in d. cap. quoniam multos*, vtitur verbo, *Liberorum*, quæ quidem appellatio regulariter non pertinet ad adoptiuos, cum illa ius sanguinis tantum demonstret, vt pluribus probat *Tsraquell. in l. si vnquam, verb. donatione largitus num. 15. C. de reuocand. donat.*

Secundo, quia si liberorum appellatio comprætenderet etiam adoptiuos in dubio intelligeretur de naturalibus, non de adoptiuis, nam verba, quæ accipi possunt, & naturaliter, & ciuiliter, debent in dubio naturaliter potius, quam ciuiliter accipi, *cap. sus-*
15 *ceptum, & ibi glosa in verb. non morte de rescript. lib. 6. ibique Gemin. in 3. not. l. vlt. ibiq. Bald. Salices. & Castr. C. de his qui veniam ætas l. ex ea parte,* §. *insulam, ibique Butr. & alii ff. de verb. oblig. l. statius florus* §. *Cornelio Fœlici ff. de iure fisci, glosa in cap. placuit el 2. verb. mortuus 16. quæst. 1. Anchar. in repet. cap. fin. quæst. vlt. princ. versic. consuluit etiam de constit. cum aliis collectis per Tiraq. loco cit. nu. 17. & 44. & in tract. de primog. q. 1. num. 10.* Tertio, quia filii adoptiui
16 etiam in priuilegiis non veniunt appellatione filiorum, *cap. adoptiuus* §. *de feudo fuerit controuers. Alex. in l. adoptiuum post princ. ff. de in ius voc.* nec prosunt Patri ad consequenda priuilegia, quæ dantur ob liberos, *l. 2.* §. *adoptiui ff. de vacat mun.* §. 1. *vers. adoptiui inst. de excus. tut. glos. in l. 2.* §. 1. *verb. legitimas ff. eod. tit.* Ideoq; iuris antiqui fuisse liquet ex ea oratione quam P. Scipio Censor habuit ad Populum de moribus, quam refert *Gell. noct. actic. ar lib. 5. cap. 29.*

17 Ergo pro articuli resolutione, duo videntur distinguendi casus, Primus, quando versamur in adoptione simplici, quæ fieri solet imperio magistratus, & tunc si adoptetur à coniuncta persona, cuiusmodi in hac materia esse solent Auus, & Proauus paternus, vel maternus, *l. penult. C. de adopt.* §. *sed hodie inst. de nupt.* crederem posse adoptatum communicare cum parentibus excommunicatis, siue sit adoptatus loco filii siue loco nepotis, tū quia naturaliter est nepos, tum etiam quia taliter adoptatus transit in potestatem adoptantis, *d. l. penult. & d.* §. *sed hodie*, cuius ratione adoptatus cogitur cum adoptante communicare.

Si vero adoptetur ab extraneo, nempe ab alio, quam ab Auo, vel proauo, tunc dicendum arbitror communicare non posse, quia licet veteri iure digestorum quælibet adoptio eximeret filium à potestate patris naturalis, & illam subiiceret potestati patris adoptantis, *l. qui adoptionem 24. & l. si is qui 44. ff. eodem tit.* nihilominus nouo iure simplex adoptio ab extraneo facta nō rumpit vincula patris naturalis, neq. quicquam defert patri adoptiuo, sed operatur tātum ius succedendi ab intestato, *d. l. penult. C. de adopt. d.* §. *sed hodie inst. eodem tit.* adeo quod per hanc adoptionem non aquiritur titulus filiationis, nec necessitas habiiis ad faciendum, vt possit vindicare sibi locum dispositio *d. cap. quoniam multos*.

18 Secundus, est casus, quando versamur in adoptione, quæ fit ex Principis rescripto, quæ alio vocabulo nuncupatur adrogatio, & in tali quidem casu opinor posse communicare, quia per arrogationem quis transit in potestatem arrogatoris *d. l. penult.* ex qua potestate, vt sæpe dictum est, nascitur necess.

necessitas communicandi.

Nec refert, si dicatur appellatione liberorum, aut filiorum non comprehendi adoptiuos, quia respondetur quod dispositio *d.c.quoniã multos* non cõprehendit liberos vti liberos, sed vti personas quæ necessitate saltim morali coguntur cum parentibus communicare, & proinde cum in hac specie adoptionis adsit necessitas, merito eadem iuris dispositio *l.à Titio in princip. ff. de verb. oblig. l. illud ff. ad leg. Aquil.*

Extenditur Quarto, vt procedat etiam in filiis spiritualibus, sic enim suadere videtur *test. in cap.* 1. 40. *q.* 3.
19 dum æquiparat patrem spiritualem patri naturali, inquit enim, ita diligere debet homo eum, qui ipsum de sacro fonte suscepit, sicut patrem, cui adstipulatur *glosa in cap. Pyttarium eadem causa, & quæst.* vbi inquit plus esse deferendum patri spirituali in exhibitione reuerentiæ quam carnali. Qua ratione *glosa in cap. aut facta verb. parentem de pænit. dist.* 1. scribit non minus esse puniendum eum qui interimit patrẽ spiritualem, quam qui
20 carnalem, quam *glos. sequuntur Alex. Marsil. & alii relati per Tiraquell. in d. l. si vnquam verb. susceperit liberos num.* 27.

Quibus non obstantibus verissimũ est filios spirituales non comprehendi sub dispositione *d. capitulo quoniam multos*, & consequenter non posse communicare Patri spirituali excommunicato, vt tenent *Vgolin. num.* 12. *Suarez, d. sect.* 5. *sub nu.* 8. Fundamentum est, quia ex filiatione spirituali
21 non nascitur necessitas aliqua communicandi ciuiliter, & mens *Greg. in d.c. quoniam multos*, fuit prouidere, ne illi qui coguntur communicare illaqueạrentur.

Extenditur Quinto, vt procedat non solum in filiis, aut liberis, sed etiam in iis, qui moraliter habentur loco liberorum, cuiusmodi sunt nurus, priuigna, *l. si qua mihi ff. de ritu nuptiali §. affinitatis inst. de nupt.* hi enim cum Socero, aut vitrico excõmunicato cõ-
22 municare possunt, *Vgolin. d. §.* 7. *num.* 8. *Suarez. d. sect.* 5. *num.* 7. vbi restringit, dummodo sint commensales.

Extenditur Sexto, vt procedat, siue filii sint nati ante excommunicationem, siue post, ita censet *Vgolin. loco*
23 *cit. num.* 8. Hic vt cuncta sine errore liqueant, est adhibenda distinctio, Aut enim loquimur de filiis legitimis, & naturalibus, & in his opinio prædicta procedit citra controuersiam, tunc enim etiam nati post excommunicationem sunt nati absque violatione censuræ, cum vxor marito communicare teneatur etiam quo ad matrimonialis debiti solutionem *d. cap. inter alia de sent. excom. Sanch. de matr. lib.* 9. *disp.* 14. *num.* 2. *cum alis à me congestis in proxime præcedenti cap. nu.* 1. *&* 3. Aut loquimur de filiis illegitimis, & idem est dicendum, nam licet excommunicatus censuram violet dũ fornicariè filium gignit, cum hoc fieri nequeat absq. communicatione, *cap. si concubinæ de sent. excom.* tamen filius genitus nihil egit contra censurã, & cum postquam est genitus non possit à se separare naturale vinculum cũ Patre, *l. iura sanguinis ff. de regul. l. ius agnationis ff. de pact.* inde fit vt permittatur illi communicatio cum patre, tum ratione naturalis foederis, tum etiam ratione ipsius filii, cui valde graue esset a patre separari, vt supra dictum est *num.* 3. & ita in specie concludit *Suarez d. sect.* 5. *num.* 14.

24 Aut loquitur de filio adoptato, & veram existimo sententiam eiusdem *Suarez loco cit. vers. de filio autem*, existimantis filium adoptatum tempore excommunicationis non posse communicare cum patre; etenim cum ad perficiendam adoptionem requiratur consensus adoptantis, & adoptati, *l.* 2. *ff. de adopt.* equidem in ea est necessaria communicatio, quæ adhiberi non potest citra iniuriam censuræ, & consequenter non potest parere obligationem communicandi, quia dato, quod actus sit validus, tamen in pænã

est

est suspendendus, effectus, iuxta ea, quæ dicta sunt supra nu.... de vxore contrahente scienter cum excommunicato, quæ non potest viro communicare.

25 Extenditur septimo, vt sicut liberi possunt communicare cum parẽtibus excommunicatis, sic possint e cõuerso parentes communicare cũ liberis excommunicatis ita tenent *Vgol. d. §. 7. nu. 12. Alter. disput. 15. c. 4. in 5. dubit.*

Contrariam opinionem tenẽt *glos. in d. cap. quoniam multos, verb. vxores idemq. sequuntur ibi Turrecr. ante nu. primum vers. sed licet reciprocatio Præposit. nu. 2. & iterum glos. in c. de filia, verb. receperit 27. q. 1. Goffred. & Host. in Summa tit. de sent. excom. D. Ant. tit. de excom. minori in 2. specie vers. 6. excusantur* Innoc. *in d. c. inter alia, ibique Anch. nu. 8. & hanc dicit communem Nau. in Mau. c. 27. num. 27.*

Dissidentes opiniones in consonantiam redigentes tres sunt distinguendi casus. primus, si loquamur simpliciter nulla addita qualitate, & vera est communis opnio quam præter relatos probat *D. Tho. in 4. dist. 18. q. 23. art. 1.* Probatur autem primo, *in d. c. de filia 27. q. 1.* vbi parentes prohibentur filium excommunicatam in affectũ recipere, id est illi communicare, secundo, quia nulla potestas est penes liberos, qua mediante possint cogi parẽtes illis communicare, ac propterea si communicent incidunt in excommunicationem.

26 Secundus, est casus, quando parentes recipiunt victum, vel habitationẽ a liberis, & tunc horum ratione non prohibentur communicare, *D. Thom. Turrecr. & Præposit. locis proxime cit.*

27 Tertius, est casus, si loquamur in his in quibus liberi sũt obligati parẽtibus & in his possunt parentes cum liberis excommunicatis communicare, quia excommunicatio liberorum non minuit obligationem parentibus quæsitam, *c. inter alia vbi Doct. de sent. excõ. c. intelleximus de iudic.* ita firmant *Sot. dicta dist. 22. q. 1. art. 4. 5. vers. 3. humile*, & sic procedere potest sententia

28 *Vgolini, & Alterii*. Ex his infertur fratrem non posse communicare cum fratre, vel sorore excõmunicata, vel aliis collateralibus, *Fel. in d. capite inter alia num. 2. de sent. excom. Suar. d. sect. 5. sub n. 13. Alter. d. disput. 15. c. 4. in 6. dubit.* vbi limitant quando habitatio esset simultanea in ordine seruitii debiti parentibus, & in hanc eadem opinionem tandem descendit *Vgol. d. c. 23. §. 8. n. 3.* Cæterũ sunt aliqui casus, in quibus neq. filiis licet communicare cum parentibus, quos colligere poteris ex iis, quæ supra de vxore diximus.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio non priuat Dominos potestate.*

2 *Serui coguntur Domino excommunicato communicare quocunque iure sint serui nu. 3.*

4 *Seruus acquisitus post excommunicationem tenetur Domino communicare.*

5 *Excommunicatio contra communicantes cum excommunicato non comprehendit seruos.*

6 *Famuli conductitii Domino communicationem denegare non possunt.*

7 *Famuli a seruis in hac materia quomodo differant.*

8 *Famuli inseruientes sine stipendio an possint Domino excommunicato licite communicare.*

9 *Seruus in quo nudam proprietatem habet excommunicatus, & communicans incidit in excommunicationem.*

10 *Serui Dominis in crimine communicare non possunt. nec in* Diuinis. *nu. 11. nec pariter si fuerit excommunicatus propter hæresim.*

ARGVMENTVM.

An, & quomodo Serui possint communicare Dominis excõmunicatis respectu potestatis Dominicæ.

CAP. L.

1 Equissima ratione factum est, vt cũ serui sint in potestate Dominorum, §. *in potestate inst. de his, qui sũt sui vel alieni iuris*, ac per excommunicationem Domini non priuentur dominio, & potestate, *cap. inter alia de sent. excom.* possint licite Dominis excommunicatis communicare, *Riccard. in 4. sent. distin. 18. art. 11. q. 3. cum aliis infra allegandis*.

2 Serui ergo, & Ancillæ non solum possunt communicare cum Domino excommunicato, sed etiam coguntur, *d. cap. inter alia, & ibi Doct. communiter Vgol. de censur. tab. 2. c. 23. §. 8. n. 1. Suarez tom. 5. disput. 15. sect. 5. nu. 9.*

3 Extenditur Primo, vt procedat quocumque titulo serui sint, nempe siue iure Gentium, siue iure ciuili; hic enim non consideratur causa, aut titulus seruitutis, sed actus, vt docent, & rectè *Suarez, & Vgolin. locis citatis.*

4 Extenditur Secundo, vt procedat non solum in seruis quorum dominium excommunicatus erat adeptus ante excommunicationem, sed etiam si Dominus effectus fuisset post excommunicationem contractam, ita tenet *Vgolin. loco cit. versic. Item locum habet vel post*, & hanc eandem opinionem post multos probat *Suar. d. sect. 5. nu. 16.* Nec refragatur *Tost. in d. c. inter alia*, qui videtur se restringere ad eos, qui ante excommunicationem debito tenebantur, quia in hac parte loquitur tantum de his, qui tenebantur adhærere obsequio familiari, non autem obsequio seruitutis.

5 Extenditur Tertio, vt procedat etiamsi Dominus sit excommunicatus cum omnibus communicantibus cum eo, quia talis excommunicatio nõ afficit seruos, sicuti non afficit personas specificatas *in d. c. quoniam multos*, ita tradunt in specie *Socc. in d. c. inter alia nu. 125. quem sequitur Vgolin. loco cit. versic. Item locum habet regula.*

6 Extenditur Quarto, vt procedat etiam in famulis cõductitiis, cuiusmodi sũt nutrices, laboratores, famuli, & alii, nã & illi tenentur Domino cõmunicare *d. c. quoniã multos 11. q. 3. d. c. inter alia, et vtrobiq. Doct. de sent. excõ.*

Differunt in hoc famuli a veris, seruis, quia serui, vt supra dictum est, tenentur cõmunicare, siue seruitus coeperit ante, siue post excommunicationem, familiares, autem non possunt familiaritatem contrahere, quinimo finito primo tempore non possunt renoua-

7 re obligationem famulatus, *Io. Andr. in d. c. inter alia num. 4. de sent. excom. ibib. Anch. sub nu. 7. versic. 6. nota.*

8 An autem hoc idem procedat in famulis inseruientibus sine stipendio, præsertim in curiis, consulendus est *Suar. d. nu. 17. in fine.* Hæc eadem conclusio limitatur primo, vt procedat in seruis, quorũ præter dominium habemus vsumfructum, nã si quis haberet nudã serui proprietatem, & alter vsufructum, seruus non posset cõmunica-

9 re Domino proprietario, quia relaxatio censuræ facta est intuitu, & contẽplatione seruitii actualis, *Suar. d. nu. 9.*

10 Secũdo, limitatur, ne procedat in cõmunicatione criminis, vt expresse habetur *in d. c. quoniã multos, & in d. c. inter alia, in fine, et vtrobiq. Doct. cõmuniter.*

11 Tertio, limitatur, ne procedat in communicatione in Diuinis, *ita Host. in sum. tit. de sent. excom. nu. 15. verb. humile, vers. quod si aliquis Præsbyter*, vbi quod clericus, qui cum episcopo moratur, ac viuit, non potest pro eo celebrare, aut alias in Diuinis assistere & hoc idem sequitur *Vgol. d. §. 9. ante num. 2. versic. 4. in Diuinis.*

12 Quarto, limitatur, ne procedat in excommunicato propter hæresim, *Vgol.* de qua re alibi dicemus, *in tit. de hæret.* quia hoc non euenit ex vi excommunicationis, sed ex qualitate criminis; quæ indicit priuationem dominijs vt ibi fusius dictum est.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Potestas tutoris vel curatoris est similis potestati paternæ.*
2 *Pupillus vel adultus an possit tutori vel curatori excommunicato communicare.*
3 *In correlatiuis dispositum in vno censetur dispositum in alio.*

ARGVMENTVM.

Pupillus, vel adultus an possit communicare Tutori vel curatori, respectu potestatis tutelaris.

CAP. LI.

1 Vtoris, aut Curatoris potestas, simillima est potestati paternæ; Sicuti enim filius est sub potestate patris; Ita pupillus, vel adultus est sub potestate Tutoris, & Curatoris *l. 1. ff. de tutell. §. 1. inst. eod. tit.* Qua ratione, sicuti filius licite communicat patri excommunicato, ita si pupillus, aut adultus si sit cōmensalis, tutoris vel Curatoris poterit cū illo simpliciter communicare, si vero viuat seorsum poterit communicare in his quæ pertinent ad munus tutelæ, aut curæ, & sine quibus munus conuenienter explicari non valet, *ita Suar. d. sect. 5. sub nu. 8. versic. Deniq. & de pupillo.* Et cum hæc sit necessitas moralis, merito quemadmodum pupillus potest communicare cum Tutore, ita è conuerso tutor poterit communicare cum pupillo, si cōtingat pupillum in censuram incidere, nam vbi necessitas est moralis, dispositum in vno ex correlatiuis, censetur, disposi-
3 tum in alio, *cap. 2. de mutuis pet. l. final. C. de indict. viduit. toll. l. 1. C. de sepulchro violato l. vnica C. de eupress. lib. 11. l. vlt. ff. de acceptilat.*

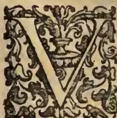
SVMMARIVM.

1 *Subditi absoluuntur a debito obsequendi domino excommunicato durante excommunicatione.*
2 *Milites prohibentur de seruire duci excommunicato.*
3 *Ratio diuersitatis inter superiores ratione iurisdictionis, & respectu dominii.*
4 *Principes, & magnates non solent excommuaicari nisi pro criminibus atrocibus, & grauibus.*
5 *Cum superioribus excommunicatis nec respectu forensium communicare licet.*
6 *Excommunicato an sit soluendum tributum remissiue.*
7 *Neque superiori spirituali excommunicato communicandum est.*
8 *Clerici cum episcopo excommunicato communicare non possunt.*
9 *Neque monachi cum abbate excommunicato.*
10 *Clerici familiares, & seruientes episcopo, cum ipso excommunicato communicare possunt.*
11 *Superior excommunicatus cum subditis absque violatione censuræ communicare non potest.*

ARGVMENTVM.

An subditi respectu iurisdictionis possint communicare Domino excommunicato.

CAP. LII.

Ideri posset, personas subiectas temporali iurisdictioni hominis excommunicati, posse cum suis Dominis, aut superioribus communicare, & vice versa Dominos cum illis, primo per *test. in c. Iulianus, & cap. imperatores 11. q. 3. vbi* Christiani citra fidei contemptum inseruiebāt imperatori quāuis Apostatę

 quia

quia nulla videtur maior ratio, quare possint communicare serui, & famuli, quam Vasalli, & alii ratione iurisdictionis subiecti; Ideoque eadem videtur esse dispositio, *l. à Titio, ff. de verb. oblig. l. illud ff. ad l.* Aquil. Quo non
1 obstante in contrarium est *test. in vsibus feudorum, titul. hic finitur lex in princip. versic. sed obertus & test. in cap. nos Sanctorum* 15. *q.* 3. vbi subditi absoluuntur fidelitate, & debito obsequendi Dominis excommunicatis, & modis omnibus prohibentur, ne eis fidelitatem obseruent, quousque excommunicati ad satisfactionem veniant, hoc idem disponitur *in cap. Iuratos eadem causa, et quæst.* vbi mili-
2 tes prohibentur, ne Duci seruiant, quandiu excommunicatus est, quorum Iurium auctoritate hanc sententiam probant *Doct. communiter, et signanter Turrecrem. in d. c nos Sanctorum nu.* 3. *et cap. quid culpatur num.* 4. 23. *q.* 1. *ibique Archid. in fine. Abb. in cap. veritatis sub num.* 39. *vers. Item videmus, de dol. et contum. Siluest. qui alios refert in verb. excommunicatio n.* 18. *Vgol. d. tab.* 2. *cap.* 23. *§.* 9. *num.* 9. *Suarez de censur. disput.* 15. *sect.* 6. *nu.* 1. *Io. Philip. mainar. de priuileg. eccles. art.* 28. *numero* 6. *cum seq.* Ratio au-
3 tem quare ecclesia diuersimode agit cum superioribus ratione iurisdictionis, quam agat cum Superioribus respectu potestatis Dominicæ duplex assignari potest.

Prima, quia communicatio cum Seruis est magis necessaria ad vitã humanã, quam sit cõmunicatio cũ vasallis. Secunda quia Superiores respectu iurisdictionis solent esse Principes, &
4 magnates, qui non solent excommunicari, nisi crimina sint valde atrocia, & grauia, in quibus opus est remedio, quo eis tollatur superbię, & inobedientiæ fomentum, vt scribit *Abb. in cap. veritatis sub num.* 39. *vers. item videmus, de dolo et contum.* vbi hac ratione inquit dispositionem *d. capitulo nos Sanctorum et d. versiculo sed obertus esse derogatum dispositioni cap. iulianus, et cap. imperatores.*

Sit ergo conclusio subditos respectu iurisdictionis non posse communicare Superiori excommunicato, nec e contra *ex dict. hactenus alleg.*

5 Extenditur Primo, vt procedat nõ solum ratione communicationis ciuilis, de qua ad præsens agimus, sed etiam ratione forensis communicationis iuxta ea quæ late sunt supra *hoc eodem libr. cap.* 11.

6 An autem procedat respectu solutionis tributorum, alibi Deo auspice fusius dicetur, interim huius rei cupidus cõsulat, *Suar. d. disp.* 15. *sect.* 6. *n.* 3.

7 Extenditur Secundo, vt procedat siue subiectio sit ratione iurisdictionis temporalis, siue spiritualis, vt probat *test. in cap. iuratus* 93. *dist. cum aliis mox infracitandis.*

8 Vnde deducitur Primo clericos vti subditos non posse communicare cum Episcopo excommunicato, *d. cap. miramur, Host. in summa tit. de sent. excom. verb. humile sub num.* 15. *prope fin. glos. Gem. & Franch. in cap. statuimus de sent. excom. lib.* 6. *Doct. communiter in cap. nuper extra eodem tit. Couar. in d. cap.* Alma mater *par.* 1. *§.* 2. *num.* 2. *D. Ant. Siluest. et alii, quos sequitur Vgolin. d. §.* 9. *num.* 7. *Suarez d. disp.* 15. *sect.* 7. Quod procedit etiam si sint Canonici ecclesiæ, *Socc. in dicto cap. inter alia num.* 15. *de sent. excom.* & idem ante ipsum tenuit ibidẽ *Butr. n.* 20. *ver. Quid de episcopo.*

9 Deducitur Secundo, monachos, vti monachos subditos, non posse communicare cum Abbate excommunicato, *Palud. Riccard. et alii in* 4. *sent. dist.* 18. *Socc. in cap. sacris num.* 15. *et* 235. *de sent. excom. Vgolin. et Suarez loc. cit. ille sub num.* 8. *versic. in his tamen, hic n.* 12. Dixi clericos & monachos vti subditos nõ posse cõmunicare cũ episcopo, vel Abbate excõmunicato, quo significarẽ hãc subiectionẽ nõ pręstare iustã causam cõmunicãdi; Ceterũ si adsit alter titulus nẽpe quia sũt clerici familieres, & seruiẽtes episcopo, vel Abbati, potetunt com-

communicare in his, quæ pertinent ad seruitiũ, quia tunc communicant titulo subiectionis, & ita intelligendi sunt *Adria. & Sot. in d. distinct.* 18.

Extenditur Tertio, vt sicuti subditi nequeunt communicare cum superiore excommunicato, ita superior non potest communicare cum subditis, e-
11 tiam si sit episcopus, *cap. cum desiderės de sent. excom. ibi, nec episcopus, nec poterunt communicare eidem, ibique Doct.* & signanter *Ancbar. num. 6. Socc. num. 3. & Abb. num. 2. glosa in c. quod in dubiis, verb. donec eodem tit. Socc. in cap. inter alia nu. 14. eodem tit. Suar. d. disput. 15. sect. 7. sub num. 4. versi. Quod adeo verum*, vbi fudit, quod si communicet in crimine incidit in excommunicationem maiorem, contra *glos. in cap. statuimus, verb. constitutionibus de sent. excom. lib. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Simplici necessitate coactus pati magis quam agere videtur.*
2 *Etiam in spiritualibus necessitas non subiacet legi.*
3 *Absolute compulsus excommunicato communicare etiam in diuinis non incidit in excommunicationem.*
4 *Merces ab excommunicato peti potest absq. incursu censura.*
5 *Transiens per terram excommunicati quando possit necessaria ab excommunicatis emere.*
6 *Ab excommunicatis quando elemosina accipi possit, eisq. dare.*
7 *Excommunicatus accedens ad superiorem pro absolutione potest hospicio recipi.*

ARGVMENTVM.

De causa excusationis prouenien te ex necessitate simplici.

CAP. LIII.

Communicãs ex communicato coactus necessitate simplici, & absoluta, & nullam poenam, aut peccatum incurrit, ita docemur, *ex capitulo sacris, de*
1 *bis qua vi metúsuè causa fiunt*, vbi Pontifex subdit rationem, nempe quia iste magis pati, quam agere videatur, & facit *test. in cap. testamentum 6. dist. & in c. de iudæis 45. dist. & in c. Presbyteros 50. dist. & in c. consistat. 1. q. 1.*
2 Suffragatur etiam reg. vulgaris, quod necessitas nõ subditur legi, etiã in his, quæ spiritualia respiciunt, *cap. 2. de obseru. ieiun. cap. sicut de consecr. dist. 1. cap. discipulos, de consecr. dist. 5. glos. fin. in clem. 1. de baptism. Felin. in cap. cum dilecta nu. 16. de rescript.*
3 Is ergo qui ligatus manibus, & pedibus compellitur communicare cum excõmunicato in lecto, vel in ecclesia, non incurrit aliquam pœnam, quia in eo nulla prorsus reperitur voluntas, vt notat *Abb. in d. c. sacris in prin. vers. exemplum, de sent. excom.* Quod procedit primò nõ solum in cõmunicatione in humanis, sed etiam in Diuinis, vt innuit *Abb. loco cit. ibi, vel ecclesia*, & aperte profitetur *Suar. tom. 5. dist. 15. sect. 2. num.* 8. Procedit Secundo, siue necessitas sit omnino præcisa, siue morali modo, *Suarez loco cit.* Qua ratione, qui seruitium stipulatus est ab eo, quem ignorabat excommunicatum, vel ab
4 eo, qui post stipulationem, excommunicationem contraxit, & totam, vel partem mercedis persoluit, si quantitas soluta nequeat recuperari, poterit illi in concernentibus seruitium communicare, iuxta *test. vbi notant omnes in c. si vere, de sent. excom.* Et eadẽ ratione potest transiẽs per terram excommunicatorum necessaria emere, & recipere ab excommunicato si non
5 potest emere ab aliis communionem

habentibus, *d. cap. quoniam multos*, §. *quicumqne* 11. *q.* 3. *cap. inter alia*, & *d. cap. si vere* §. *est autem cautum, de sent. excom. Abb. in d. cap. sacris nu.* 4. *de his quæ vi metusue causa fiunt.* Et sicuti potest emere ab excommu-
6 nicatis, quando non adsunt alii, à quibus emi possit, ita possunt ab ipsis excommunicatis necessaria loco elemosinæ accipi, si non habeant pecunias vnde emat, vt probat *test. vbi Doct. communiter in d. cap. quoniam multos, in illis verbis, vel non habeat, unde emat.* Et è conuerso excõmunicatis in necessitate existentibus possumus pietatis intuitu elemosinam largiri, *d. cap. quoniam multos, in fina*
7 *libus uerbis*. Et multo magis procedit in excommunicatis accedentibus ad Superiorem pro absolutione obtinenda, tunc enim possumus illum hospitari, illique necessaria vendere, vel dare, vt tradit, & recte *Turrecrem. in d. cap. quoniam multos num.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Licitum est excommunicato communicare, quando eius opera nobis uel rebus nostris tuendis est necessaria.*

2 *Excommunicatio debet parere effectus contra excommunicatum, nõ autem detrimentum ceteris fidelibus.*

3 *Doctore excommunicato quando peti possit consilium ab eo.*

4 *Medicus uel Aromatarius excommunicatus quando vocari possit ad curam infirmi.*

ARGVMENTVM.

De excusatione insurgente ex necessitate morali, siue ad melius esse.

CAP. LIV.

1 Egula constitui potest, quod quoties opera excommunicati est nobis necessaria ad nos vel nostra tuenda, licitum est nobis excommunicato communicare ita desumitur *ex cap. si uere cum ibi traditis per Doct. de sent. excom. & ex cap. inter alia eodem tit. & ex capitulo quoniam multos* 11. *q.* 3. *Palud. in* 4. *sent. dist.* 18. *q.* 6. *Gabriel. q.* 3. *Angel. in uerb. excommunicatio* 8. *numero* 6. *Caiet. in summa cap. de participatione, Suarez tom.* 5. *disp.* 15. *sect.* 3. *num.* 7. Ratio est, quoniam excommunicatio
2 est lata, vt pariat effectus suos contra excommunicatum, non autem in necem, aut nocumentum aliorum fidelium, *cap. cùm inter de except. capitulo excommunicamus* §. *credentes, de haeret. cap. intelleximus de iudic.* Quoties ergo excommunicati opera est nobis necessaria, ad nos, seu nostra tuenda eius communicatio nobis interdicta non est, *d. capitulo si uera, ubi notant omnes, & signanter Abb. num.* 4. *de*
3 *sent. excom.* Qua ratione licitum est nobis petere consilium à Doctore excommunicato si ab alio çque idoneo consilium non speramus, *Palud. Gabriel. Caietan. & Suares locis cit.* Et pari ratione possumus in infirmitate vocare
4 Medicum, & Aromatarium excommunicatum si illum magis idoneum reputemus, vel de nostra complexione magis informatum, *Palud. Gabriel, & alii locis citatis.*

SVMMARIVM.

1 *In concernentibus salutem excommunicato licitum est communicare.*

2 *Excommunicato communicari potest in iis quæ pertinent ad absolutionem obtinendam.*

3 *Excommunicatis licite prædicari potest* *uer-*

verbum Dei.

4 *Communicans excõmunicato in casib. supradictis non incidit in excommunicationem, quamuis alia verba proferat incidenter.*

5 *Licitum est subuenire excommunicato ne graue damnum patiatur.*

6 *In excommunicationem an incidit qui subuenire potest clerico excommunicato non subuenit.*

7 *Excommunicatus potest petere absolutionem & subsidium in necessitatibus.*

8 *Ecclesia non cupit mortem excommunicati, sed vult vt conuertatur & viuat.*

9 *Hodierno tempore qui excommunicati sint vitandi.*

ARGVMENTVM.

De causa insurgente ex vtilitate salutis, vel ob vitandum damnum, vel pro sustentanda vita excommunicati.

CAP. LV.

1 VBi agitur de procuranda salute excommunicati, iusta, & rationibus est causa, vt communicare possimus cum illo, ita *test. in cap. cum excommunicato* 11. *q.* 3. *& in cap. cum voluntate in principio, & c. ap. responso, & vtrobique Doct. communiter de sent. excom. cap. cum pro causa eodem tit. cap. cum inter S. porro de except.*

Ratio est, quia cum ecclesia excommunicati salutem maxime optet, nihil eorum prohibet, quæ propter illam fiunt, nam qui finem intendit, non prohibet media vtilia, & per se conuenientia, *c. quoniam de sent. excom. lib.* 6. *cap. cum infirmitas de pœnit. & remiss. l. oratio ff. de de sponsal. l. ad legatũ et l. ad rem mobilem ff. de procur.*

2 Qua ratione attenta licitum est nobis Primo communicare excommunicato in his quæ pertinent ad absolutionem obtinendam *d. cap. cum voluntate de sent. excom. cap. cum pro causa, eodem*

3 *tit. cap. primo de rescript. lib.* 6. *cap. cum inter S. porro de except.* Et pari ratione licitum est nobis prædicare excommunicatis verbum Dei, *cap. responso, vbi Doct. communiter, & signãter Abb. nu.* 3. *eodem tit. de sent. excom.* Et hæc quidem procedunt, licet in d. communicatione interponantur alia

4 verba incidenter, vt apud excommunicatum magis proficiamus, *d. cap. cum voluntate de sent. excom.* Præterea vbi non agitur de augendo lucro temporali, sed de sustentanda vita excõmunicati, licitum est nobis communicare excommunicato, non solum vbi necessitas est grauis, quo casu obligamur ex præcepto, sed etiam propter cõmunem indigentiam humanitatis ratione, iuxta dispositionem *test. in d. cap. quoniam multos* 11. *q.* 3. *quam sic accipiendã censet Suarez d. disp.* 15. *sect.* 3. *num.* 10.

5 Et ob id licitum est nobis subuenire excommunicato ne graue damnũ, aut iniuriam patiatur, aut in corpore, aut in fama, aut in temporalibus bonis, vt censet, & recte *Suarez loco cit. num.* 11. Ex quo probabilis admodum redditur opinio *Adriani q.* 3. *de clauib. & Riccard. dist.* 18. *art.* 11. Affirmantium, quod qui potest subue-

6 nire clerico excommunicato, ne iniuriam patiatur, & non subuenit, incidit in excommunicationem, *cap. quanta, de sent. excom.* Et sicuti nos licite communicamus excommunicato, in concernentibus salutẽ animæ suæ, & sustentationem eius vitæ, Ita ille licite potest à nobis illa petere, & procurare nam si prædictæ actiones sunt nobis licitæ propter illum, multo for-

7 tius licebunt illi propter semetipsum, *ita Gabriel. in* 4. *sent. dist.* 18. *q.* 3. *dub.* 5. quem sequitur *Suarez d. sect.* 3. *sub num.* 11. Ideoque petere potest

potest, & procurare absolutionem *d. cap. 1. de rescript. lib. 6. cap. cum pro causa de sent. excom.* & petere subsidium, & subuentionem in necessitatibus *Gabriel. & Suar. locis nuper cit.*

Nec refert, quod per *extrauag. ad euitanda*, quamuis liceat aliis communicare excom municato tamen hoc nō est inductum fauore excommunicati, sed aliorum, quia respondetur, quod actiones, de quibus agimus licitæ sunt ex intrinseca limitatione censuræ, & exceptione quasi naturali, subintellecta in censura ob bonum naturæ, & personę excommunicati, ecclesia náq. non intendit ita grauiter punire excommunicatum, vt intereat, non enim vult mortem peccatoris, sed vt magis
8 conuertatur, & viuat, *d. cap. 1. de except. lib. 6.* & hæc dicta sufficiant quo ad causam ex capite necessitatis esset agendum de alia causa ex capite ignorantiæ; verum quia hodie post *extrau. Ad euitanda*, non tenemur vitare, nisi publice excommunicatos, & notorios
9 clericorum percussores, ideo non videtur necessaria nisi in paucis, de quibus consuli potest *Suarez d. disp. 15. sect. 3. nu. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus cogi potest ad implendum in contractu contenta.*
2 *Ex propria contumacia præmium reportari non debet.*
3 *Etiam extraiudicialiter ab excommunicato debitum peti potest.*
4 *Permisso sine censentur permissa omnia per quæ deuenitur ad illum.*
5 *Excommunicatio non dirimit obligationem.*
6 *Suspendit tamen actionem ab ea prouenientem.*
7 *Societas per superuenientem excōmunicationem non dissoluitur, & licite socio excommunicato communicatur.*
8 *Statuta die an debitum excommunicato solui possit.*
9 *Text. in c. fælicis, de pæn. in sexto quomodo procedat.*
10 *Quælibet dispositio intelligitur rebus sic stantibus.*
11 *Promissio etiam pura restringitur ad licita, & de iure permissa.*
12 *Debitum excommunicato deponendum est apud eodem sacram, vel personam fidelem.*
13 *Iuramentum cogit ad obseruantiam omni meliori modo.*
14 *Excommunicato necessitate laboranti licite solui potest.*
15 *Timor ne inuadatur territorium est iusta causa soluendi debitum excommunicato.*

ARGVMENTVM.

An ratione contractus celebrati ante excommunicationem liceat communicare excommunicato.

CAP. LVI.

1 Onnulli sunt distinguendi casus, Primus, quando cōtractus est contra excommunicatum, & tunc fas nobis est illi cō municare ad effectum cogendi illum ad implendum contenta in contractu, ita docemur *ex text. in c. si vere de sent. excom. ibique notant* Innoc. Io. Andr. *Butr. Ancbar. Abb. & reliqui communiter, & in cap. intelleximus, vbi Abb. num. 4. Decius num. 24. de iud. Bald. in l. nulla in fine ff. de legib. Innoc. in cap. exceptionem num. 3. ad fin. de except. glos. in cap. nos Sanctorum verb. constricti, versic. De hoc autem non est dubium 15. quæst. 6. cum aliis cumulatis supra hoc eodem lib. cap. 32. nu....*

Ratio est, quia excommunicatio debet parere effectus suos contra excommuuicatum, *cap. cum inter de except. Abb. consil. 60. quoniam satis in fin.*

fin. versic. nam excommunicatio lib. 1. si etiam non liceret nobis communicare ad effectum cogendi illum ad implementum contractus, sequeretur
2 quod excommunicatio pareret effectus suos contra alios, & sic ille reportaret præmium ex propria contumacia, quod esse non debet, *cap. ex tenore de rescript.* cum non debeat esse melior conditio delinquentis, quam obsequentis *l. 3. §. 1. ff. de donat. inter vir. & vxor.* nec debeat ipse ridere de fletibus aliorum, *cap. petisstis de priuil.*
3 Et hæc procedunt non solum in coactione iudiciali, sed etiã extraiudiciali, adeo vt liceat nobis excõcatum alloqui, vel illi nuntium, aut litteras mittere, petendo debitum ab eo, nam si licet petere debitum, licita sunt etiam media necessaria vel vtilia ad illud consequendum, *cap. quoniam de sent. excom. lib. 6. cap. cum infirmitas de pœnit. & remiss. l. 2. ff. de iurisd.*
4 *omn. iud. l. oratio ff. de sponsal.* & ita in specie censet *Suar. tom. 5. disp. 15. sect. 8. sub num.* 2. subdens licitum esse etiam inserere alia verba politico modo, argumento *test. in c. cum voluntate de sent. excom.*
5 Secundus est casus, quando contractus est ad fauorem excõmunicati, & tunc licet superueniens excommunicatio non dirimat obligationem, *vt in cap. inter alia de sent. excom.* tamen durante ipsa excommunicatione, impeditur exercitium actionis ex parte excommunicati adeo, vt ex contractu agere minime possit, *cap. intelleximus, vbi Doct. communiter de*
6 *iudic. Ancbar. in cap. veritatis sub nu. 11. versic. & istud est verum de dolo, & contum. Abb. in d. cap. si vere num. 4. de sent. excom. cum aliis longa serie relatis supra hoc eodem lib. cap.* 31.
7 Tertius est casus, quando versamur in contractu societatis, & dicendum est talem contractũ per superuenientem excõcationem, non dissolui, & posse socium non excommunicatum in his, quæ pertinent ad societatem communicare socio excommunicato *glos. in cap. 1. verb. viuit. 45. dist. & in cap. si vere, verb. excommunicatorum de sent. excom. ibique Hostiens. & Abb. nu. 10. post med. versic. & circa societatem Couar. in cap. Alma Mater, par. 1. §. 1. sub num. 8. versic.* quibus suffragatur, *Felicius in tract. de Societ. cap. 8. sub num. 9. Viuius dec. 99. num. 15.*
8 Quartus est, quando quis iurauit se aliquid soluturum certa die, & antequam dies adueniat is, in cuius fauorem est facta promissio incidit in excommunicationem, & tunc an debeat illi fieri solutio, tres sunt opiniones; Prima *est Innoc. in sæpe cit. c. veritatis, de dolo, & contumacia,* asserentis esse faciendam, non obstante excommunicatione, & ipsum sequitur *Abb. consil. 60. quoniam satis columna fin. versic. insuper excommunicato lib. 1. Suarez d. disp. 15. sect. 8. num. 5.*

Mouentur quia per superuenientem excommunicationem obligatio non soluitur *cap. inter alia de sent. excom.*

Sed huic argumento respondetur, quod licet non tollatur obligatio, tamen remanet suspensum eius exercitium, *vt in cap. intelleximus de iudic. & in cap. decernimus, de sent. excom. lib. sexto.*

Secunda est opinio, quod quinimo non sit soluendum, quam late probat *Host. in d. cap. veritatis de dolo, & contum. quem sequuntur Butr. num. 14. versic. an autem suspendatur, & versic. & hæc pars mihi videtur; Abb. num. 39. glos. in cap final. verb. aliquo pacto, de hæret. Bald. in d. c. intelleximus nu. 3. de iudic.*

Ducuntur Primo, quia si ex parte excommunicati tollitur actio durante excommunicatione, *d. capit. intelleximus*, ergo ex parte non excommunicati tollitur necessitas soluendi.

Hoc argumentum recte concludit respectu necessitas soluendi, non autem respectu eius, quod facere debet bonus vir ad obseruantiam suæ promis-
9 sionis, vt in *cap. debitores de iureiur.*
Secundo mouentur ex *test. in c. salubris de*

de pœnis lib. 6. vbi in specie dicitur excommunicato neminem cogi debita reddere.

Sed respondetur, quod loquitur in excommunicato propter iniuriam illatam cardinali, qui durius præmitur quam coeteri excommunicati, vt in *d. cap. fælicis per totum*, & propterea Argumentum non concludit tãquam à speciali deductum.

10 Tertio mouentur, quia quælibet promissio habet in se tacitam conditionem eodem manente statu, *l. cum quis 38. ff. de solut. cap. ne quis 22. q. 2. cap. venerabilem in fine de elect. cap. 2. vbi Abb. de renunciat l. vlt. in princ. ff. ad municipal.* quod est perpetuum in omnibus actibus, & dispositionibus, vt scilicet semper intelligantur rebus sic stantibus, *l. quod seruius, vbi Bald. & Ias. num. 8. ff. de condit. ob causam l. quæro §. inter locatorem ff. locati l. vlt. C. de spons. Anchar. consil. 84. num. 3. & 4. Dec. consil. 475. num. 6. Ruin. cons. 170. nu. 13. lib. 1. Crauet. cons. 95. num. 4. late Tiraq. in l. si vnquam in præfato nu. 167.*

11 Quarto, quia quælibet promissio, quamuis iuramento vallata semper restringitur ad licita, & de iure permissa *cap. quanto, & cap. quoniam de iureiur.* & consequenter non extendit vires suas, vt debeamus communicare excommunicato, quod est de iure prohibitum, *cap. sicut apostoli 11. q. 3.*

12 Tertia demum est opinio, quę mihi videtur verior, & receptior, pecunias non esse soluendas excommunicato, sed deponendas, apud Aedem sacram, vel personam fide, & facultatibus idoneam, ad effectum vt excommunicato soluatur, postquam beneficium absolutionis fuerit assequutus, *ita glos. in cap. nos Sanctorum, verb. constricti 15. quæst. 6. Anan. in d. cap. fin. num. 5. de hæret. Abb. in d. cap. si vere num. 6. de sent. excom. & in d. cap. veritatis num. 39. de dolo, & contumacia,* Fel. *in cap. inter alia nu. 4. de sent. excom. & in d. c. finali in fin. de hæret.*

Ratio est, quia quamuis promissio restringatur, ad licita, *d. cap. quanto, & cap. quoniam de iureiur*; tamen iuris iurandi religio obligat nos ad obseruantiam, saltim de facto, eo modo quo seruari potest citra peccatum, *d. cap. debitores de iureiur.* Per deposi-

13 tum autem inducitur obseruantia, saltim per æquipollens, nec requirit communicationem.

Hæc conclusio limitatur, ne procedat, quando excommunicatus egestate laboraret, tunc enim sicuti possumus illi elemosinam elargiri, *d. cap. quoniam multos in fine 11. quæst. 3. cap. inter alia in fin. de sent. excom.* ita possumus, & debitum persoluere, vt in specie scribit *Abb. in d. c. veritatis sub num. 40. de dolo, & contumacia.*

15 Secundo, limitatur, quando solutio fit ad euitandam inuasionem territorii, quæ ab excommunicato timetur, vt in casu, de quo ex facto respondit *Abb. cons. 60. quoniam satis col. vlt. versic. Et primo pro vtilitate lib. primo,* quod multo fortius procedit, quando excommunicatio est dubia, idem *Abb. loco citato.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus cogi potest ad implendum in contractu contenta.*

2 *Ex propria contumacia præmium reputari non debet.*

3 *Etiam extraiudicialiter ab excommunicato debitum peti potest.*

4 *Permisso fine censentur permissa omnia per quæ deuenitur ad illum.*

5 *Excommunicatio non dirimit obligationem.*

6 *Suspendit tamen actionem ab ea prouenientem.*

7 *Societas per superuenientẽ excommunicatum non dissoluitur, & licite socio excommunicato communicatur.*

8 *Statuti die an debitum excommunicato solui possit.*

9 *Tex. in c. fælicis, de pæn. in 6. quomodo procedat.*

10 *Quælibet dispositio intelligitur rebus sic stantibus.*

11 *Pro-*

11 *Promissio etiam iurata restringitur ad licita, & de iure permissa.*
12 *Debitum excommunicato deponendum est apud eodem sacram, vel personam fidelem.*
13 *Iuramentum cogit ad obseruantiam omni meliori modo.*
14 *Excommunicato necessitate laboranti licite solui potest.*
15 *Timor ne inuadatur territorium est iusta causa soluendi debitum excommunicato.*

ARGVMENTVM.

An liceat contrahere cum excommunicato ipsa excommunicatione durante.

CAP. LVII.

Ndubitata est iuris conclusio non licere regulariter cõtrahere cum excõmunicato, quia cum cõtractus explicari nequeat citra communionem, & communio sit nobis cum excommunicato interdicta, *cap. sicut Apostoli* 11. *q.* 3. inde con-
1 sequenter resultat, vt non liceat nobis sine peccato inire contractum cum excommunicato, vt in specie post alios docet *Suarez tom.* 5. *disput.* 15. *sect.* 8. *num.* 7.

Dixi, regulariter, quia ab hac regula excipiuntur casus necessitatis, de quibus *in cap. quoniam multos* 11. *q.* 3. *& in d. cap. inter alia de sent. excomm.*

2 Difficultas est, an talis contractus valeat, an vero subiaceat nullitati, in qua reduæ sunt ad inuicem pugnantes opiniones, altera est opinio *Host. in d. cap. veritatis*, affirmantis contractum, quatenus respicit fauorem non excõmunicati, esse validum, quatenus vero respicit fauorem excommunicati nullius esse momenti, ita quod ipse efficaciter obligatur aliis, sed sibi alios obligare non potest, & hanc eandem opinionem probat *Addentes ad Abb. in d. cap. veritatis sub num.* 35. *sub littera* E. *fortun.* Garzia. *in l. Gallus §. quid si tantum nu.... ff. de liber. & posthum.*

Ducuntur Primo, quia excommunicatus contrahẽdo peccat, ex quo ingerit se communioni sibi prohibitæ, *cap. cum desideres de sent. excom. cap. il-*
3 *lud de cler. excom. ministr.* ergo indignus est, vt per leges sibi subueniatur *l. non dubium C. de legib. cap. vides* 10. *dist. cap. quæ contra ius de reg. iur. lib.* 6. Hoc argumentum dupliciter remouetur.

Primo, quod illud procedit, vbi prohibitio versatur circa substantiam actus, secus quando circa qualitates extrinsecas, seu modum deueniendi
4 ad actum, tunc enim licet modus sit vetitus, tamen actus valet, vt declarat, & recte *Bald. in d. l. non dubium numero* 15. vbi pluribus probat. in proposito autem prohibitio cõmunicandi excommunicato, non est contra substantiam contractus, nam non est lata specialiter ratione contractus, quia non est lata specialiter ratione contractus, sed ratione generalis communicationis quę dictat contrahi non posse cum excommunicato sicut non potest comedi, alloqui, & similia facere, & propterea mirum non est, si actus tenet. Præterea attenta ratione *Host.* sequeretur, quod contractus, neque teneret ad fauorem
5 non excommunicati, quia prohibitio de non communicando communiter dirigitur in excommunicatum, & in non excommunicatum, *cap. nuper de sent. excom. cap. excommunicatos, & cap. cum excommunicato* 11. *quæst.* 3.

6 Secundo, mouentur, quia exercitium actionis natæ ante excommunicationem suspenditur per superuenientem excommunicationem, quousque excommunicatio durat, *cap. intelleximus de iudic. cum aliis allegatis supra præced. cap. num.* 6.

Ergo

Ergo pari ratione debet impediri ortus nouæ obligationis. Sed hæc non est bona consequentia quia exercitium actionis pendet à communione, quę est interdicta excommunicato natiuitas vero pendet ex consensu *l. 1. ff. de contrah. empt. §. unico Inst. de oblig. quæ consensu nascuntur*, qui quidem consensus impediri non potest, quia dependet ex voluntate, quæ est libera, & immunis.

Tertio mouentur ex *l. bis sanctam C. de Apostat.* Verum ille præterquã quod loquitur in Apostatis fidei, adhuc nõ prohibet, nisi communionem, non autem loquitur de prohibitione contrahendi.

Quarto quia si diceremus contrarium, sequeretur, quod excommunicati efficerentur superbiores, & minus vererētur cēsuras ecclesiasticas, quod est contra mentem *cap. nos sanctorum*
8 *15. q. 6* Sed si hoc argumentum valeret, sequeretur quod excommunicato neq. deberet permitti communicato in casibus necessitatis, & cum Vxore, & filiis, nam ex eo reddi possunt superbiores, sufficit enim quod excommunicato veluti medicina salutaris quosdam pariat effectus, nec est necessarium, quod tollat prorsus omnia, etiam illa, quæ consistunt in facto, prout sunt contractus, *l. consilio ff. de curat. furios.*

Contraria proinde sententia est verissima, nempe contractum cum excommunicato celebratum esse validũ quam sequuntur *Innoc. in sæpe cit. cap. veritatis de dolo, et contumacia ibique Butr. num. 14. Imol. num. 11. et plene Abb. num. 35. vbi eiusdem opinionis refert. Io. Andr. Cald. et Feder. de Senis, Alber. in l. 1. sub num. 20. C. de hæred. inst. Bald. in cap. intelleximus sub num. 8. vers. sed numquid de iudic. eo iterum Butr. Abb. et reliqui communiter in cap. si vere de sent. excom. Io. de Lignano in tract. de censur §. fin. 15. Alphons. de Castro de lege penal. lib. 2. cap. vlt. vbi testatur de communi*, Sicuti eam sequendo testantur *Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 1. num. 9. Suarez d. disp. 15. sect. 8. num. 8. Selua de benef. par. 3. q. 4. concl. 2. Didac. Spin. de testam. glos. 11. numero 67. Alter. eodem tract. disp. 16. 2. disp. 4. cap. 1. vers. probabilior, et vera Rot. decis. 5. sub tit. de concess. præbend. nu. 1. Viuius decis. 96. num. primo.* Probatur Primo, auctoritate *text. in cap. fœlicis §. uerum de pœnis lib. 6.* vbi summus Pontifex concedit excommunicato absoluto repetitionem debitorum, quę contracta fuerint durante excommunicatione, ergo manifeste supponit, quod excommunicatione durante excommunicatus potest contrahere. Secũdo quia illa quæ sunt inducta de iure gentium non prohibentur excommunicatis, At contractus, fere omnes sunt de iure gentium, *l. ex hoc iure ff. de iust. et iure*, Ergo.

9 Maior probatur, quia contractus non sunt prohibiti etiam deportatis, *l. quidam ff. de poenis*, deportatus autē est deterioris conditionis, quam sit excommunicatus, *cap. pastoralis de appell.* Potest etiam aliis mediis corroborari quæ ex mox infra extensionibus subiiciendis colligi possunt.

Extenditur ergo Primo hæc conclusio, vt procedat non solum in contractibus prophanis, sed etiam in spi-
10 ritualibus, Etenim si excõmunicatus cõtrahat matrimonium, illud quidem tenet, *cap. significasti, de eo, qui duxit eam, quam polluit per adult. ibique Io. Andr. num. 3. Butr. num. 3. Card. nu. 2. & 4. Anchar. num. 3. Præposit. nu. 2. Boich. num. 1. & 2. Alex. de Neuo num. 3. Card. in clem. 1. num. 6. de priuil. Bald. in l. 1. num. 11. C. de Iur. & facti ignor. ibique Ias. num. 27. Alex. consil. 56. num. 5. lib. 4. Franch. in cap. decreuit num. primo de hæret. lib. 6. Felin. in rubr. de sponsal. num. 8. Franch. Marc. dec. 525. numero primo part. 2.* & hanc eandem opinionem ex Theologis probat *D. Tho. in 4. sent. dist. 39. q. vnica art. 1. ad secundum cum aliis quos late refert, & sequitur Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 9.* quibus ad-

additur Rot. *decis.* 5.*sub num. primo de concess. prabend. in nouis. Viuius decis.* 96.*sub num. primo vers. Imo etiam excommunicatus* Et filii nati ex parentibus excommunicatis dicuntur legiti-
11 mi quo ad ordines, beneficia, & successiones, prout disputando tenuit *Bartholom. Brixien. q.* 55. *qua incipit quidam in facie ecclesiæ*, quem sequitur *Præposit. in cap. cum inter num.* 4. *qui fil. sint legit. Matul. de irreg. libr. primo cap.* 5. *num.* 6.

12 Et eadem ratione extenditur Secūdo, vt valeat professio religionis emissa per excommunicatum, *cap. cum illorum* 32. §. *qui claustrales de sent. excom. ibi qui religionis habitum et ibi* Abb *nu.* 4. *Felin. nu.* 2. *Specul. in tit. de regular. in fine;* Io. Andr. *in cap. nobis paulo post princ. de turcpatr. Cardinal. cons.* 46. *in fine Bald. in l. qui sub processu nu.* 7. *C. de sacrosanctis eccles. & iterum* Abb. *in cap. veritatis ante num.* 36. *versic. Item valet monacatus de dolo, & contum. & in cap ex publico de conuersione coniugat. Couar. de sponsal. par.* 2. *cap.* 6. *sub num.* 3. *Suar. d. disp.* 8. *sub nu.* 8. *versic. item professio, vide latius infra hoc eodem lib. cap.* ...

13 Et pari ratione potest petere licentiam transeundi ad aliam religionem *Cardinal. d. consil.* 46. *in fine*.

14 Extenditur Tertio, vt multo magis procedat in contractu donationis, *cap. inter dilectos cum ibi traditis de donat. Abb. in d. capitulo veritatis sub numero* 35. *versic. vltra iura communia de dol. et contum. Suarez d. sect.* 8. *sub numero octauo, versiculo item donatio, Viuius decisione* 96. *numero primo*. Hæc eadem conclusio.

15 Limitatur Primo, vt procedat in contractibus celebratis super patrimonialibus, secus in spectantibus ad administrationem dignitatis, vel prælaturæ, aut officii publici, tunc enim si excommunicatio est publica, contractus non valet; *Innoc. in d. cap. veritatis sub num.* 1. *de. dol. & contum. ibiq.* Imol. *num* 11. Abb. *numero* 34. Io. *Andr. in cap. pia de except. lib.* 6. *Socc. in capitulo sacris, num.* 467. *de sent. excom.* & ex Theologis hanc opinionem profitentur, *Gabriel. in* 4. *sent. dist.* 18. *quæst.* 2. *artic.* 3. *Suarez d. disp.* 8. *numero* 11. *Alter. de censur. lib.* 2. *capitulo* 1. *pag.* 209. *versic. secunda, causa*.

16 Differentiæ ratio est, quia per excommunicationem quis priuatur administratione, & dignitate, *cap. nullus* 3. *quæst.* 4. non autem priuatur dominio rerum propriarum, *cap. quoniam multos* 11. *quæst.* 3. *c. inter alia de sent. excom. d. c. veritatis, de dolo, & contū.*

17 Et pari ratione limitatur secundo, ne procedat in alienationibus pupillorum factis per Tutores, & curatores excommunicatos, *Socc. loco cit. versic. Et sic idem*.

18 Limitatur Tertio, vt procedat, quando contractus est gestus nomine proprio, secus si nomine procuratorio quando gerens actum erat excommunicatus tempore quo suscepit procurationis officium, vt tradit Abb. *in d. cap. veritatis nu.* 34. *versic. idem si erat excommunicatus, Imola in c. post cessionem num.* 34. *et ibi Felin. nu.* 20. *de probat. Crescent. decis.* 12. *de procur.* vbi quod procedit siue excommunicatio sit publica, siue sit occulta.

19 Limitatur Quarto, ne procedat in excommunicato pro crimine hæresis, & qui steterit in excommunicatione per annum ex rationibus, quos videre libet apud *Socc. in d. c. sacris nu.* 468.

20 Limitatur Quinto, ne procedat in contractu celebrato vigore rescripti habilitantis ad contrahendum, tunc enim contractus est nullus, non quia excommunicatus contrahere non valet, sed quia non potest impetrare rescriptum, ita in specie limitant *Fel. in d c. cum illorum sub num.* 2. *vers. limita hunc textum, de sent. excom.* quem *sequuntur Suar. d. disp.* 15. *sect.* 8. *num.* 9. *Alter. de censur. lib.* 2. *disp.* 4. *c.* 1. *vers. tres tamen*.

21 Limitatur Sexto, ne procedat, quando contractus esset celebratus vigore pacti, seu promissionis factæ an-

te excommunicationem de faciendo contractu tempore excommunicationis, tunc enim esset nullus, quia tenderet ex diametro aduersus excommunicationem, & consequenter esset malum de sui natura, vt concludit in specie *Suarez d. disput. 15. sect. 8. num. 10. Alter. loco cit. versic. secunda causa, & hoc idem velle videtur Socc. in d. cap. sacris nu. 469. de sent. excom.*

22 Limitatur Septimo, quando excommunicatio contraheretur propter contractum, nempe quia contractus esset prohibitus celebrari sub poena excommunicationis, tunc enim non esset validus, vt in casu *cap. Ad liberandam de iudæis.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus faciendo testamentum an peccet.*

2 *Inhærendum est regulæ quousq. de exceptione non constat.*

3 *In casibus necessitatis excommunicatus potest petere consilium.*

4 *Excommunicatio non priuat dominio rerum propriarum.*

5 *Notarius, & testes qui intersunt testamento excommunicati non peccant.*

6 *Is cuius interest fieri testamětum ab excommunicato, absq. labe peccati communicare potest cum eo.*

7 *Testamentum ab excommunicato conditum an valeat.*

8 *Quæ mora non patiuntur, exerceri possunt ab Excommunicato.*

9 *Excommunicatus ex causa hæresis post annum priuatur facultate testandi.*

10 *Qui potest contrahere, potest etiam testari.*

11 *Excommunicatus codicillos condere potest.*

12 *Donatio causa mortis regulatur ad instar vltimæ voluntatis.*

13 *Excommunicatus notorius an possit facere testamentum.*

14 *Excommunicatus an testari possit ad pias causas.*

15 *Pro excommunicato non est orandum, & ideo ab eo relictum sub onere celebrandi suffragia non est recipiendum.*

16 *Ecclesiæ absque onere relictum ab excommunicato valet, & ecclesia recipere potest.*

17 *Excommunicatus relinquere potest pauperibus in testamento.*

18 *Excommunicato propter hæresim prohibita est testamenti factio.*

19 *Excommunicatus ob crimen inducens intestabilem non potest facere testamentum.*

20 *Damnatus in contumaciam an possit testari remissiue.*

21 *Excommunicatus ob iniuriam illatam cardinali priuatur facultate testandi.*

22 *Excommunicatus propter vsuras quomodo possit facere testamentum.*

23 *Anathematizatus an possit testari.*

24 *Excommunicatus amittit vsum priuilegii.*

25 *Testamentum conditum vigore priuilegii per superuenientiam excommunicationis etiam iniusta rumpitur.*

26 *Excommunicatus non potest testari secundam formam iuris canonici.*

27 *Testamentum excommunicati in casibus in quibus est inualidum per superuenientem absolutionem conualescit.*

28 *Testator non reuocans testamentum præsumitur in eadem voluntate perdurare.*

29 *Contemptus absolutionis obtinendæ, & decessus absque pænitentia arguunt defunctum suspectum de hæresi.*

ARGVMENTVM.

Sit ne prohibita excommunicato denunciato communicatio per testamentum.

CAP.

CAP. LVIII.

Vplex in proposita Dubitatione inuoluitur quæstio, Prima an peccet excōcatus faciendo testamentū secūda an testamentū ab excōmunicatio conditū va-
1 leat. Quoad primam, *Suar. tom. 5. disp. 15. sect. 9. nu. 1.* censet excommunicatum peccare, quia sub generali prohibitione communicandi, continetur etiam communicatio per testamentum, cum enim non reperiatur aliquo iure vel speciali ratione excepta, debemus
2 inhærere regulæ, quousque non appareat exceptio, vt post alios late probant *Ias. in l. cætera num. 3. & 4. ff. de leg. 1. Dec. in l. 1. num. 8. ff. de reg. iur.*

Ego vero crederem, quod secluso contemptu, nempe quod esset in potestate excommunicati consequi absolutionem, & non vellet, posset excommunicatus à peccato excusari, nam si licet illi in casibus necessitatis
3 ad consulendum rebus suis petere consilium, vt dictum est supra *eodem libr. capitulo* 37. Equidem multo magis licebit consulere per viam testamenti, in quo regulariter adesse solet vrgens necessitas.

4 Præterea excommunicatio non priuat dominio, *c. cum inter de except. cap. inter alia, de sent. excom.* Ergo non debet priuare facultate disponendi per testamentum, quia priuaretur Dominio per indirectum, contra *reg. l. oratio, ff. de sponsal.*

Nec refert, si dicatur, quod priuat exercitio facultatis. quia hoc bene procedit in contractibus, secus in testamentis, in quibus cum regulariter periculum sit in mora, licita est communicatio, quia alias priuatio exercitii posset parere perpetuam priuationem facultatis, iuxta tradita *per Socc. in cap. sacris nu. 319. de sent. excom. Abb. in c. cum inter nu. 13. de except. & ibi Felin. num. 16.*

5 Ex quo infertur idem esse dicendum de personis, quæ de necessitate intersunt condendo testamento, cuiusmodi sunt notarius, & testes, nam si non peccat excommunicatus, qui in actu gerendo est principalis, neque peccabunt coeteri, qui illi adminiculantur, *arg. cap. accessorium de reg. iur. lib. 6.*

6 Et pari ratione idem est dicendum de eo, cuius interest testamentum fieri, quia forte sperat se esse instituendum, hic enim poterit agere cum testatore excommunicato, illumque inducere ad testamentum condendum, vt sentire videtur *Suar. d. sect. 9. nu. 6.*

7 Quo ad secundam. illustris fuit apud antiquos Doctores concertatio, An valeat testamentum conditum ab excommunicato tempore excommunicationis, Siquidem quod testamentum non valeat, censuerunt *Arcbid. in cap. decernimus, de sent. excomm. lib. 6. Hostiens. in cap. veritatis de dolo, & contumacia, Calder. in disput. quæ incipit. ex. communicatus maiori*; *Io. Monach. in cap. quandam de vsur. lib. 6. & ibi Io. à Garron. Alber. in l. 1. num. 20. C de hæred. inst.* vbi dicit hanc esse communem canonistarum, (licet in hoc fallatur, vt patebit ex infra dicendis) *Iacob. de Sancto Georg. in l. finali num. 3. C. de procur.* & in hanc eandem procliuior videtur *Feder. de Senis conf. 74.*

Contrariam sententiam, quod quinimmo testamentum valeat, tenent magis communiter *Doct.* tam antiqui, quam moderni, hanc enim probant *Innoc. in c. cum voluntate de sent. excom. Specul. in tit. de instr. edit. S. compendiose nu. 6. Arcb. in c. pia de except. lib. 6. Iacob. de Beluiso in S. in omnibus Auth. de sanctiss. Episc. Io. in d. c. decernimus num. 4. & 5. de sent. excom. lib. 6. & in reg. dolo facit de reg. iur. eodem li. Bart. in l. si quæramus sub nu. 8. ibiq. Bald. nu. 5. ff. de testam. Arcbid. in c. pia nu. 4. de except.* Federic. *de Senis conf. 118. & iterum Bart. & Bald. & Salicet. in Auth. credentes C. de hæres.*

Bald. in c. intelleximus nu. 8. *de iudic. Imol. in cap. 2. num.* 37. *de testam. Card. in clem.* 1. *num.* 5. *de except.* & hanc eam sequendo dicunt communem *Abb. in rubr. de testam. num.* 5. *& in cap. pastoralis* §. *verum num.* 19. *de dolo, & contum. Felin. in cap. cum voluntate nu.* 4. *in fine, & in cap. Ad probandum nu.* 1. *de re iud. & in cap. cum dilectus nu.* 5. *de accus.* Barbatia. *in cap. Ingredientibus de testam. Gulielm. de Benedict. in cap. Rainutius, verb. mortuo itaque testatore el* 1. *num.* 288. *Io. Garron. in l.* 1. *nu.* 32. *C. de secund. nupt. Io. Gallion. in tract. de testam. in princ. num.* 31. *Franch. Anchar. Faber.* Dec. *Bertrand. quos refert, & sequitur Gabriel. de testam. concl.* 1. *num.* 1. *quibus addendi sunt* Socein. *in cap. sacris num.* 576. *&* 480. *de sent. excom. Andr. ab Asea in cap.* 1. *nu.* 526. *de pact. Couar. de testam. par.* 2. *num.* 18. *Duennas reg.* 282. *Rotas sing.* 61. *Suarez d. sect.* 9. *num.* 1. *Rota decis.* 5. *sub num.* 1. *de preb. in nouiss. Didacus* Perez *in l.* 1. *tit.* 2. *lib.* 5. *ordinati, Clar. in* §. *testamentum q.* 24. Didacus Spino *in tract. de testam. glos.* 11. *in fine* vbi quod ita practicatur. Rationes huius opinionis sunt plures late relatæ *per Io. Andr. in d. cap. decernimus nu.* 4. *&* 5. *& latius per Socc. in d. c. sacris nu.* 576. *cum pluribus seqq.* vrgentiores tamen videntur infrascriptæ.

Prima, quod actus testandi regulariter est de his, in quibus periculum est in mora cum frequenter fieri contingat à constitutis in vitæ periculo,
8 Illa autem quæ moram non patiuntur, possunt ab excommunicato exerceri ex allegatis *supra hoc eodem lib. cap.* 25. *nu....*

9 Secunda excommunicatus ex causa hæresis post Annum, speciali ratione priuatur testamenti factione, *cap. excommunicamus* §. *credentes de hæret.* Ergo in contrarium est ius commune, quia exceptio denotat regulam in cōtrarium *l. generali* §. *vxori ff. de vsufr. legat. l.* 1. *in fine ff. de admin. tutel.*

Tertia licet excommunicato contrahere, *cap. si vere de sent. excom.* Item & donare, *cap. inter dilectus de donat.* Ergo multo magis testari, quia absur-
10 dum est, vt qui potest contrahere non possit testari *l.* 1. *C. de lege fusia caninia toll.* §. *vnico inst. eodem tit.* Hac ergo opinione retenta, illa quidem.

11 Extenditur Primo, vt procedat non solum in testamento, sed etiam in codicillo, quia qui potest testari, potest codicillari, *l.* 2. §. *codicill. ff. de iure codicill. & in specie scribit Suarez loco cit.*

12 Extenditur secundo, vt procedat etiam in donatione causa mortis, nam illa regulatur ad instar vltimæ voluntatis, *l. fin. C. de donat.* §. 1. *inst. eodem tit.*

13 Extenditur Tertio, vt procedat siue excommunicatio sit occulta, siue sit notoria *Io. in d. c. decernimus num.* 4. *de sent. excom. lib.* 6. *Bart. in d. l. si quæramus num.* 8. *ff. de testam. Imol. in cap. ingredientibus n.* 37. *de testam* Franch. *in rubric. de testam. Felin. in cap. Ad probandum num.* 1. *de re iudic. Selua de benef. par.* 3. *q.* 4. *nu.* 4. *Socc. in reg.* 24. *verb. excommunicatus, Duennas d. reg.* 272. *num.* 1. *Didac. Spino de testam. glos.* 11. *num.* 69. *Socc. in cap. sacris num.* 481. *versic. quod mihi de sent. excom.*

Contrarium tenuit *Bar. consil.* 238. *existens Petrus lib.* 2. *quem sequuntur Bald. in l.* 1. *C. de iur. & facti ignor. & in l.* 1. *C. de secund. nupt. Lancellott.* Dec. *in d. l. si quæramus ff. de testam. in fine*, prior tamen opinio est verior, & receptior ex allegatis.

14 Extenditur Quarto, vt procedat etiamsi testamentū sit factum ad pias causas, quia nihilominus valet, & gaudet priuilegio relicti ad pias causas, vt censet *Bald. in l.* 1. *nu.* 40. *C. de sacros. Eccles.* quem sequitur *Socc. loco cit. Anchar. in d. c. quia ingredientibus nu.* 23. *de testam. sub nu.* 33. *lib.* 6. *Abb. in rubr. extra eod. tit. sub nu.* 11. *& in c. Ad probandum nu.* 10. *de re iud.*

Con-

Contrarium tenent *Io. Andr. in cap. decernimus sub nu. 4. versic. tu vero dica de sent. excom. lib. 6. Imol. in d. cap. quia ingredientibus sub num. 37. de testam. Bart. in d. l. nu. 31. C. de sacros. Eccles.* Lapus alleg. 125. *quæ incipit in Dei nomine num. 2. vers. & non solum in isto casu*, & innuere videtur *Bald. in hiubemus sub nu. 2. versic. sed respondeo C. de testib.*

Opiniones conciliando aliqui sunt distinguendi casus. Primus, quando sunt relicta mortuaria, quę dantur pro anima, vel est relictum aliquid sub onere celebrandi suffragia, & in hoc casu concordant omnes relictum non tenere, nec esse recipiendum ab ecclesia, cum pro excommunicato non
15 sit orandum, *cap. final. 78. dist. Innoc. in d. cap. cum voluntate sub. nu. 1. versic. mortuaria autem Io. Andr. ibidem sub num. 4. vers. mortuaria vero* Abb. *in d. rubric. de testam. sub nu. 11. Campeg. de dote par. 1. q. 47. num. 4. & reliqui supra relati.*

16 Secundus est casus, quando aliquid relinquitur ecclesiæ simpliciter sine aliquo onere, & tunc verissima est opinio relictum valere, & posse ecclesiam illud recipere quia ex parte excommunicati si potest testari ad vsus prophanos, poterit multo magis ad vsus pios, *Innoc. Abb. & Franch. locis cit.* Respectu vero ecclesiæ, cum ea non obligetur ad orādū, pōt recipere sine scrupulo cū possit accipere eleemosinas ab excōmunicatis, vt citius Deus eorum corda illustrare dignetur,
17 *idem Abb. & Francus locis cit. supra.*

Hoc idem erit dicendum, si relictū sit sub onere faciendi aliquod opus pium, citra suffragium, veluti si sit relictum ecclesiæ aliquid ab excommunicato sub onere alendi, seu maritandi puellas, hoc enim est perinde ac si esset relictum pauperibus, quibus excommunicatus relinquere potest, *idē Franch. & Abb. locis citatis*, & in his casibus, in quibus relictum sustinetur, vera est opinio asserentium tale relictum gaudere priuilegio relicti ad pias causas.

Hæc eadem conclusio limitatur Primo, ne procedat in excommunicato pro hæresi, huic enim specialiter est prohibita factio testamenti si in ea per
18 manserit per Annum, *Auth. credentes, vbi Doct. C. de hæret. cap. excommunicamus el 1. §. credentes eodem tit. Archid. in d. cap. pia num. 4. de except. Bart. in d. l. si quæramus, num. 8. ff. de testamen. Bald. in l. final. num. 5. C. si a non competenti iudice*, *Abb. in cap. ad probandum num. 10. ibique*, *Felin. in princ. de re iudic.* Franch. *in d. rubr. de testam. sub num. 32. vers. & quia cum sit speciale*, cum aliis latè congestis supra *lib. 1. cap.* Et pari ratione.

Limitatur Secundo nè procedat in excommunicato propter quodcumque crimen, propter quod aliquis efficiatur intestabilis, licet hoc ipsum procedat magis ex crimine, quam
19 ex excommunicatione, vt bene aduertit, *Soccin. in cap. sacris num. 483. de sent. excomm.* An autem hoc procedat in damnatis in contumaciam, vide
20 *Socc. loco cit.*

Limitatur Tertio, ne procedat in excommunicato propter iniuriam illatā Cardinali, hic enim inter coeteras pœnas quibus affligitur, priuatur
21 testamenti factione, *cap. foelicis de pœnis lib. 6. Franch. loco cit. Gabriel. de testam. conclus. prima, numero nono, Duennas, d. regul. 272. numero secundo.*

Limitatur Quarto, ne procedat in excommunicato propter vsuras, nam hic non potest facere testamentum,
22 nisi iuxta formam, *cap. quamquam, de vsur. lib. 6. Franch. loco cit. Bald. in d. l. fin. sub num. 5. C. si à non compet. iud. Gabriel. d. conclus. prima num. octauo, Campeg. de dote par. 1. quæst. 47.*

Limitatur Quinto, in eo, qui sit non solum excommunicatus, sed etiam anathematizatus nam hic testari
23 prohibetur; vt censuit, *Bald. in l. final.*

final. num. 7. C. *si à non competenti iudice*, quem sequitur *Franch. in rubr. de testam.num.* 31. *lib.* 6. *Duennas in reg.* 293. *versic.hanc regulam*.

Contrarium tenet *Aretin.l.si quæramus ff.de testam.sub nu.*3. *vers.sed Canonistæ* ea ratione potissimum, quia Anathema non addit vinculum, sed fit ad maiorem terrorem, & infamationem, vt in *cap.debent* 11.*quæst.*1.*& in capite Engeltrudam* 11.*q.*4.

24 Limitatur Sexto, quando facultas testandi competeret ex peculiari priuilegio, tunc enim ex quo excommunicatus amittit vsum priuilegij, *l.*1.C. *de sacros. Eccles.* merito amittit consequenter facultatem testandi, *Bald. in cap. intelleximus num.* 12.*de iud.quem sequitur Fel. in cap. Ad probandum sub nu.*1. *de re iud.*Gabr.*d.concl.*1.*nu.*10.

25 Extenditur hæc sexta, limitatio, vt si habens priuilegium testandi condat testamētum, per superuenientiam excommunicationis testamentum rūpatur, etiamsi excommunicatio sit iniusta, B*ald. in d. cap. intelleximus sub num.* 12. *versiculo sed quid e contra*.

26 Limitatur septimo, vt non possit testâri priuilegio iuris canonici cum duobus testibus, B*ald.& Imol.*quos refert, & sequitur G*abriel. loco cit. numero* 12.

27 Limitatur octauo, vt in casibus, in quibus testamentum ab excommunicato conditum est nullum, per subsequentem absolutionem reconualescat tum quia excommunicatio non habet perpetuam causam prohibitionis, sed tandiu quandiu durat, vt probat egregiè *Bald.in d. cap.intelleximus sub nu.* 12.*Felin. in cap. cum dilectus num.* 5. *de accus. Marsil. in pract. crimin.* §. *secunda quæstio num.* 49. *Castil.ad l.tauri verb. & ad legitima in princ. Roias sing.* 61.*num*,3.licet hoc indecisum reliquerit *Federic. de Senis consil.* 118. *num.* 3.*Matthesil. in tract.de success. ab intest. art.* 3. *sub numero* 39. *in fine*.

28 Tum etiam quia testator, si non reuocet præsumitur in eadem voluntate durare, & testamentum incipit habere robur, quasi ex noua voluntate, iuxta tradita per *Butr. in cap. post cessionem num.* 10.*versic.non obstat de probat.ibique Abb.sub num.* 12. *vers. item dic*, *Felin. num.* 20. *versic. hanc conclusionem*.

26 Limitatur nono, ne procedat in excommuniento, qui potuit obtinere absolutionem,& illam contempsit, & decessit sine poenitentia, his enim simul concurrentibus crederem testamentum non sustineri, etiamsi fuisset excommunicatus ex alia causa quam ex causa hæresis, & non obstante quod non steterit in excommunicatione per annum, nam contemptus absolutionis,& decessus sine poenitentia arguunt illum suspectum de hæresi, & inducunt præsumptionem, quod si superuinisset, fuisset in eadem voluntate duraturus, ita firmant *Henric. Boich. in d.c.excomm.*§.*credentes*,*Socc. in d.cap.sacris nu.*484. *de sent.excom.*

SVMMARIVM.

1 *Referuntur opiniones contrariæ*.
2 *Testamenti factio passiua facilius conceditur quam actiua.*
3 *Excommunicatus succedit ab in testato, etiamsi durauerit per annum in excommunicatione nu.* 5.
4 *Excommunicatio non tollit iura suitatis, & agnationis*.
6 *Excommmunicato deferuntur tutelæ legitimæ*.
7 *Excommunicatus est capax relicti ad pias causas*.
8 *Excommunicatus propter hæresim, vel ob iniuriam illatam Cardinali non habet testamenti factionem passiuam.*
9 *Excommunicatus, hæres institutus non potest agere in iudicio ad consequutionem iurium hæreditariorum*.
10 *Excommunicatus potest acceptare beneficium*.
11 *Institueus excommunicatum an peccet venialiter*.

AR-

ARGVMENTVM.

An excommunicatus denunciatus habeat testamenti factionem passiuam.

CAP. LIX.

1 Negatiuam opinionem tuetur *Hostiens. in cap. veritatis de dolo & contum.* quem sequũtur *Angel. in summ. in verb. hæres, Siluester verb. hereditas 5. num. 2. Armill. num. 26. Tabiena num. 20.* Contraria opinio est verior, & receptior, eam enim probant *Bald. in cap. intelleximus sub num. 12. de iudic. Federic. de Senis cons. 118. sub nu. 2. vers. Ad id quod quæritur Gemin. in c. decernimus nu. 8. de sent. excom. lib. 6. Gabriel. conclus. 1. nu. 4. de testam. Suarez tom. 5. disp. 9. num. 3 vers. sequitur 2. Matthesil. in tract. de success. ab intest. art. 3. num. 39.* Ratio est, quia facilius conceditur testamen

2 ti factio passiua, quam actiua, cum videamus plures esse personas, quæ testari nequeunt, sed possunt hæredes institui, de quibus *toto tit. Inst. quibus non est permissum facere testamentum.*

3 Extenditur Primo, vt procedat, non solum ex testamento, sed etiam ab intestato, *Matthesil. loco cit. & ante ipsum Bald. in d. cap. intelleximus numero 12. versiculo Sed numquid excommunicatur de Iudic. Suarez loco citato.*

4 Extenditur Secundo, vt excommunicatus succedat Patri ab intestato tanquam suus hæres, quia excommunicatus non perdit iura agnationis, nec patrimonii *Bald. loco citato.*

5 Extenditur Tertio, vt procedat etiamsi perseuerauerit in excommunicatione per Annum, quia nihilominus succedit si sit excommunicatus ex alia causa, quam ex causa hæresis *vt scribit Matthesil. in d. tract. de success. ab intest. arte tertia numero 39.*

6 Extenditur Quarto vt sicuti excõmunicato defertur hæreditas, ita deferantur tutelæ legitimæ, *Bald. in d. cap. intelleximus in fine de Iudic.* cuius dictum probari potest ex eo, quod ius legitimę tutelæ regulatur à iure succedendi, adeo vt ei deferatur tutela, cui defertur hæreditas *§. vnico Inst. de legitima patr. tutel.*

7 Extenditur Quinto, vt sit capax etiam relicti ad pias causas, secundum distinctionem quam subiicit *Bal. in l. prima, numero 93. C. de sacrosanctis eccles.* Eadem principalis conclusio limitatur.

8 Primo ne procedat in excommunicato ex causa hæresis, vel propter iniuriam illatam Cardinali, ex allegatis in proximo præcedenti *capitulo in prima & secunda limit.*

Limitatur Secundo, vt licet possit hęres institui, tamen nequeat iudicialiter agere pro consequendis Iuribus

9 hæreditariis, neque vt sibi decernatur tutela delata, *Bald. in d. cap. intelleximus de Iudic.* quamuis extra iudicium possit explicare illa, quæ requirunt solam acceptationem, aut declarationem voluntatis, cuiusmodi est facere actus aditiuos hæreditatis, *Suarez d. sect. 9. num. 8.* Ista enim cum requirant simplex factum *l. gerit, et l. pro harede ff. de acquir. hared.* possunt etiam ab excommunicato fieri, prout in simili dicimus de habente literas ad

10 beneficium vacaturum, qui quamuis excommunicatus potest acceptare *Rota decis. 5. de prabend. in nouis. et decis. 8. de sentent. excom. in antiq. Couar. in cap. Alma mater par. 1. §. 7. sub num. 4. cum aliis, de quibus supra eodem lib. cap.... num....*

11 Limitatur Tertio vt quamuis institutio de excommunicato facta sit valida,

lida, tamen instituens peccet venialiter, quia per institutionem, aut legatum videtur communicare excommunicato, vt scribit Suarez *tom. 5. disp. 15. sect. 9. num. 4.* quod quidem mihi non probatur, quia actus institutionis, aut legati non requirit neque præsentiam, neque consensum hæredis, aut legatarii, sed perficitur ex nuda Testatoris voluntate, *l. 1. ff. de testam. l. in conditionibus primum locum ff. de condit. de demonstr.* ideoque cum in ea non operetur aliquid instituтus, aut Legatarius, merito non potest dici communicatio, sed simplex voluntatis declaratio.

SVMMARIVM.

1 *Refertur opinio negatiua.*
2 *Mortuus non est homo.*
3 *Excommunicato quare prohibetur communicatio.*
4 *Mortuus doctorari non potest.*
5 *Decedens cum signis pænitentiæ post mortem absoluendus est.*
6 *Deportati, vel relegati in insulam etiam post mortem inde non sunt extrahendi.*
7 *Obsequentia corpori præstita referuntur ad memoriam viui.*
8 *Homo post mortem nobilitari, & miles creari potest.*
9 *Percutiens clericum mortuum incidit in excommunicationem.*
10 *Prohibetur excommunicato communicatio, ad hoc vt excommunicatio magis timeatur.*
11 *Non licet mortuo communicare, cui non communicauimus viuo.*
12 *Corpus excommunicati non est lauandum, neque vestiendum.*
13 *Si celebrante sacerdote corpus excommunicati deferant in ecclesiam missa deserenda est.*
14 *Corpus excommunicati non est tradendum ecclesiasticæ sepulturæ.*
15 *Ecclesiastica sepultura est species communicationis in diuinis.*
16 *Vnitas sepulturæ coniunctionem denotat animorum.*
17 *Pœna inobedientiæ aduersus ecclesiam est priuatio ecclesiasticæ sepulturæ.*
18 *Excommunicatus decedens cum signis contritionis non est sepeliendus in ecclesiam nisi prius cadauer eius absoluatur.*
19 *Excommunicatus neq. in cemiterio potest sepeliri, etiamsi non sit coniunctum ecclesiæ. num. 21.*
20 *Cemiterii appellatione quid veniat.*
22 *Excommunicatus non potest sepeliri prope cemiterium.*
23 *Distantia ad effectum de quo agitur quanta debeat esse.*
24 *Excommunicatus non potest stare prope vt audiat sacra.*
25 *Missæ celebratione, locus quasi sacratur, & ecclesiasticæ priuilegio gaudet.*
26 *Sola dedicatione res efficitur sacra, & veneratione digna.*
27 *Excommunicatus non potest sepeliri etiam in loco sola populi consuetudine ad sepulturam deputato.*
28 *In loco consecrato vel benedicto excommunicatus humari non habet etiam si nemo alias adhuc sit humatus.*
29 *Excommunicatus sepultus in loco sacro exhumandus est, & procul abiiciendus. intellige, vt num. 30.*
31 *Locus in quo excommunicatus humatus fuerat, est reconciliandus ante quã alius sepeliatur, & nu. 36.*
32 *Exempti excommunicatos in eorum ecclesiis humatos tenentur exhumare & procul abiicere.*
33 *Episcopus an possit punire exemptos in ecclesiis suis sepelientes excommunicatos remissiue.*
34 *Excommunicati priuantur omni bono ecclesiastico.*
35 *Laici non possunt interesse funeri excommunicati.*
37 *Reconciliatio loci in quo excommunicatus humatus est an fieri possit a simplice sacerdote.*
38 *Excommunicatus absolutus in mortis articulo traditur ecclesiasticæ sepulturæ.*
39 *Simplex sacerdos absoluere potest in articulo mortis, & si excommunicatio sit reseruata Papæ nu. 40.*

qui

41 *Qui in mortis articulo petiit absolui an sit tradendus ecclesiastica sepulturæ.*

42 *Absolutio quæ datur in articulo mortis, quo pacto differat ab ea quæ datur post mortem. & nu.*43.*&* 44.

45 *In articulo mortis quomodo quis dicatur constitutus.*

46 *Excommunicatus occultus sepeliri potest in ecclesia.*

47 *Cadauer excommunicati occulti sepultum in ecclesiam non polluit eam.*

48 *Missa non est deserenda per illationem cadaueris occulti excommunicati.*

ARGVMENTVM.

An vis excommunicationis duret post mortem ita vt teneamur etiam mortuum vitare.

CAP. LX.

1 NEgatiuam opinionem tenuit *Hostiens. in cap. Ad hæc de priuileg.* & illum sequuntur *Guliel. de Monte Landuno, & Genzell in clem. eos qui de sepult. Boich. in d. cap. ad hæc sub num.* 3. *versic. sed Hostiens. Archid. in cap. illi qui* 6, *q.* 1.

2 Ducuntur primo, quia cum mortuus non sit homo *cap. in quadam de celebr. miss. cap. charitas de pænit. distinct.* 2. in eo non potest dari vera communio ex reg. quod non entis nullæ sunt qualitates *l. eius qui in Prouincia ff. si cert. pet.*

3 Secundo, quia excommunicato prohibetur communicatio, ad hoc vt rubore suffusus citius resipiscat, *cap. pia de except. lib.* 6. quæ ratio cum cesset in mortuo, propterea quod non est amplius capax poenitentiæ, *cap. qualis* 25. *dist. sent. excom.* merito debet cessare dispositio *l. adigere, §. quamuis ff. de iurepatr. l. illud ff. ad l. Aquil.*

4 Hinc videmus mortuum doctorari non posse *Abb. in cap. à nobis nu.* 7. *de sent. excom. & ibi Fel. nu.* 2. Quibus non obstantibus.

Contrariam opinionē scilicet quod vis excōmunicationis duret post mortem, probant *Alan. & Philipp. Glosatores antiqui*, quem sequūtur *Io. Andr. in d. cap. à nobis, & in cap. ad hæc de priuileg. Butr. numero sexto, Abbas numero* 2. *Card. num.* 2. Io. *de* Lignano, *& Calder. in cap. cum excommunicato in princ.* 11. *quæst.* 3. *Roman. sing.* 709. *quod incipit secundum loquens. Ripa in tract. de peste par. vlt. in princ. num.* 107. *Bart. in l.* 2. *ff. de Cadauer. punit. et ibi Alex. in addit. Suar. disp.* 3. *sect.* 4. Et hæc est receptior, & verissima.

5 Primo, per *Test. in c. à nobis* 28. *de sēt. excom.* vbi dum cōcedit absolui excōmunicatum qui decessit cum signis poenitentię dubio procul supponit vim excommunicationis durare etiam post mortem.

6 Secundo, hoc apprime probat *test. in l.* 2. *ff. de cadauer. punit.* vbi poena deportati vel relegati in insulam, manet etiam post mortem, adeo vt sicuti non poterat viuus inde egredi ita neque licet eum inde transferre, & alicubi sepellire.

Tertio quia sacri canones non semel decreuerunt non licere communicare mortuo, cui non communicauimus viuo *in cap. sacris de sepultur. & in dicto cap. à nobis de sent. excom. & in cap. is cui eodem tit. lib.* 6. quæ verba satis supponunt etiam cum mortuo dari communicationem, quia obsequia quæ corpori præstantur, referuntur ad

7 memoriam viui, *§. licet autem inst. quibus ex causis manumitt. non licet, l. ex iudiciorum ff. de accusat.*

Quarto, licet mortuus aliis participare non possit, tamen negari non potest, quin alii dicantur sibi communicare.

8 Hinc non alia ratione potest homo post mortem nobilitari, & miles creari, ni

ri, nisi quia in his actibus honoratur defuncti memora, *Bart. in l. 1. C. de dignit. lib. 12. Abb. in d. cap. à nobis nu. 7. de sent. excom. ibiq. Felin. num. 2. Io. de Selua in tract. de iurepatr. par. vlt. q. 1. vers. 104. Tiraquell. de nobil. cap. 6. num. 45.*

9 Videmus pariter, quod percutiens clericum mortuum, incidit in excommunicationem, *Felin. loco cit. nu* 4. propterea quod cadauer illud repræsentat clericum viuum, eodemq. iure censetur *d. l. 2. ff. de cadauer punit. d. §. licet inst. quibus ex caus. manum non licet.*

10 Tertio, quia etiam in mortuo subest ratio Ecclesiasticæ disciplinæ, causa enim potissima est, vt censura timeatur *d. cap. pia de except. lib. 6. cap. pastoralis de appell.* quę causa viget etiam in mortuo, quia cogitans quod debeat etiam mortuus euitari, facilius in vita inducitur ad satisfaciendum.

Non obstant contraria, & quantum attinet ad Primum, patet solutio ex supradictis. Quo ad secundum dicendum est etiam in mortuo habere locum rationem, qua est introducta excommunicatio, quia licet post mortem non detur poenitentia, tamen quia nemo carnem suam odio habuit propter timorem, ne post mortem eius corpus abiiciatur, citius in vita resipiscit.

Nec ad rem facit simile de doctoratu, qui non potest conferri post mortem, quia illud prouenit eo quia Doctor declaratur habilis ad docendum, *l. magistros C. de profess. & medic.* ideoque gradus tribuitur magis virtuti animæ, quam corpori, *Abb. in d. c. à nobis nu. 7. de sent. excom.*

11 Ex his firma remanet conclusio, vim excommunicationis durare etiam post mortem, ita vt non liceat mortuo communicare illi, cui non communicauimus Viuo, *cap. 1. & 2. cap. sacris de sepult. cap. à nobis 28. de sent. excom.* Ex qua.

12 Infertur Primo, corpus Excommunicati non esse lauandum, vngendum neque vestiendum, & tanto minus extenterandum, & vnguentis, ac odoribus replendum, ex his enim inducitur communicatio saltem ciuilis, *Io. Andr. in d. cap. ad hæc sub nu. 1. versic. licet ergo mortuus de priuileg.* & ibi *Butr. sub nu. 6. vers. ad hoc quia Card. nu. 2. versic. item licet Abb. sub num. 2. versic. item non est verum.*

13 Infertur Secundo, quod si celebrante Sacerdote afferatur in Ecclesia Cadauer excommunicati publici, tenetur missam deserere, quicquid in contrarium scripserit *Maiol. de irreg. lib. 3. cap. 25. num. 4. vers. sed si dum sacerdos.*

Dixi de corpore publici excommunicati, quia aliud esset si adduceretur corpus excommunicati occulti, vt infra dicetur hoc eodem *cap. in 3. limit.*

14 Infertur Tertio, corpus Excommunicati non esse tradendum Ecclesiasticæ sepulturæ, *d. cap. 1. & 2. 24. q. 2. & in d. cap. sacris de sepult. & d. c. ad hæc de priuileg. clem. 1. de sepult. c. consuluisti de consecr. Eccles. vel Altar. cap. à nobis 28. de sent. excom. cap. is cui, vbi glos. in verb. cemeterio eodem tit. lib. 6. cap. vt priuileg. de priuileg. cap. Episcoporum eodem tit. lib. 6. Socc. in c. sacris num. 157. de sent. excom. Suar. dicta disput. 13. sect. 4.*

15 Ratio est multiplex, Prima, quia sepultura Ecclesiastica species est cōmunicationis in Diuinis, nam cum sit adinuenta, vt animæ fiant participes suffragiorum, quæ in ecclesiis fiūt *cap. 3. vbi glos. in verb. frequentius de sepult. cap. cum grauia 13. q. 2.* sequitur, quod cum excommunicati sint incapaces suffragiorum, *cap. responso, & cap. nuper de sent. excom.* debent etiam esse incapaces sepulturæ ecclesiasticæ, argumento *cap. pastoralis §. verum de appel. l. oratio ff. de sponsal.*

16 Secunda, quia vnitás sepulturæ cōniunctionem denotat animorum, ac mutuam beneuolentiam, & affinitatem, *cap. 3. de sepultur. cap. 2. & 3. 13. quæst. 2.*

Tertia, quia politicæ congruit, vt qui viuus in aliquo loco esse non poterat, etiam mortuus inde arceatur *l. 2.*

ff. de cadauer. punit.

Deniq. quia excommunicatio non infligitur nisi propter inobedientiam, *cap. Alma mater de sent. excom. lib. 6. cap. pia de except. eodem lib.* At propria,
17 & peculiaris poena inobedientiæ erga Ecclesiam est priuatio sepulturæ Ecclesiasticę, *Reg. lib. 3. cap. 13.* vbi Propheta in poenam inobedientiæ caruit sepultura. Hæc Tertia illatio.

18 Extenditur Primo, vt excommunicatus debeat carere ecclesiastica sepultura, etiamsi decesserit, cum signis contritionis, nam nihilominus non potest illi concedi sepultura ecclesiastica, nisi prius cadauer absoluatur iuxta dispositionem *test. in cap. à nobis 28. de sent. excom.* vbi hoc pleue tradūt *Io. Andr. Butr. Anchar. Abb. & Fel. Innoc. in d. cap. sacris in princ. de sepul. Soccin. in cap. sacris num. 150. de sent. excom. Suar. disp. 13. sect. 4. nu. 3.*

19 Extenditur secundo, vt neq. possit sepeliri in cæmeterio, *test. cap. sacris, de sepultur. ibi in cæmeterio Ecclesiastico tumulentur*, & ibi hoc notant *Card. nu. 2. Anchar. nu. 1. Butr. nu. 10. Abb. num. 2.* & iterum *test. in d. cap. ad hæc vbi Doct. communiter de priuil. & in cap. episcoporum eod. tit. lib. 6. cap. is cui de sent. excom. lib. 6. & in clem. 1. de sepult. & vtrobique Doct. communiter, Socc. in c. sacris nu. 157. de sent. excom.*

20 Cæmeterii autem appellatione intelligitur omnis locus sacer deputatus sepulturæ fidelium, siue quicumque locus ab episcopo benedictus, & ad hunc vsum deputatus, *Abb. in d. c. sacris nu. 3. de sepul. Alter. late de censur. disput. 10. lib. 1. cap. 7.*

21 Extenditur Tertio, vt procedat siue cæmeterium sit coniunctum ecclesiæ, siuę non, *glos. in d. cap. is cui verb. cæmiterio, & ibi Io. Andr. in d. c. ad hæc sub nu. 1. vers. non curo, de priuil. Socc. in d. cap. sacris num. 157. vers. etiamsi cæmiterium, Abb. in cap. sacris de sepultur.*

22 Extenditur Quarto, vt neque debeat sepeliri prope cæmeterium, sed procul ab eo, *d. cap. sacris de sepultur. ibique Io. Andr. num. 3. Abb. num. 2. & cæteri passim Socc. in d. cap. sacris de sent. excom. nu. 154. vers. Et non solum. non sunt.*

23 Difficultas est, quanta debeat esse distantia, & quidem Doct. mox citati respondent quanta sufficiat, vt sacerdotes in templo cantantes, aut sacrificantes, nec videri possint, nec audiri Argumento *cap. quod in te de pœnit. & remiss.* vbi excommunicatus qui prohibetur interesse, prohibetur etiā si stare extra ecclesiam in loco vicino, vnde illa posit audiri.

24 Contrarium, quod quinimo in hac materia non sit rigorose procedendū, sed sufficiat quod sit extra Ecclesiam vel cæmiterium, aut locum sacrum, censuit *glosa in d. clem. 1. verb. Cemiterii de sepult.* quam sequi videtur ibi *Card. num. 10. Anchar. sub num. 4. vers. sed hic quæro, Suarez tom. 5. disp. 13. sect. 4. num. 7.* subdentes, quod si locus quantumuis ecclesiæ, aut Cemiterio contiguus, sit prophanus, veluti via publica, aut domus aliqua, non erit contra censuram, si in eo excommunicatus sepelliatur, & ob eandem causam si Cemiterium prius benedictum ex pietate priuata auctoritate fidelium, aut clericorum ampli. ficetur illa pars terræ. quæ sine vlla benedictione, vel episcopi deputatione additur non censebitur sacra etiam ad hunc effectum, sed habebitur de ea illa ratio. quæ de quolibet loco vulgari solet haberi, nisi fortasse pars illa iam esset communi consuetudine vti talis ita recepta, & sacris vsibus, aut sepulturę fidelium deputata.

25 Extenditur Quinto, vt procedat etiamsi locus non sit consecratus, nec benedictus, dummodo in eo consueuerit missa celebrari, quia ipsa Missæ celebratione locus quasi sacratur, & ecclesiæ gaudet priuilegio, Ita desumitur ex *cap. ecclesia de immunit. eccles. & ex cap. vltimo de consecr. eccles. vel Altar.* vbi in specie hoc scribit *glosa in verb. nō consecrata Suarez tom. 5. disp. 13. sect.*

municare ciuiliter quod est peccatum veniale; *Idem Suarez loco cit.* & traditum est latius supra eodem *lib. cap.*.

36 Extenditur Decimo tertio, vt cemeteria, & loca, in quibus corpora excommunicatorum sunt sepulta, post eorum exhumationem debeant reconciliari aspersione aquæ solemniter benedictæ, sicut in dedicationibus ecclesiarum fieri consueuit, *cap. consuluisti de consecr. Eccles. vel Altar. Socc. in d. cap. sacris nu.* 158. *de sent. excom.* Et hæc reconciliatio fieri potest à simplici Sacerdote secundum *Butr. in d. cap. sacris nu.* 5. *de sent. excom.* cuius opinionem non probo, vt alibi fusius dicetur. Hæc eadem conclusio sic extensa.

38 Limitatur Primo, ne procedat quando excommunicatus fuit absolutus in mortis Articulo, hic enim debet tradi ecclesiasticę sepulturæ, *cap. final. vbi notant omnes de sepultur. d. cap. sacris eodem tit. cap. a nobis* 28. *de sent. excom. cum aliis mox infra allegandis*.

Quod procedit siue absolutio sit impensa ab excommunicante, siue a quacumque alio simplici Sacerdote,

39 *d. capitulo finali de sepultur. ibi, per Presbiterum suum, & ibi notant Butr. num.* 3. *Anchar. num.* 4. *Abb. num.* 2. *Anan. num.* 2. *& iterum Abb. in d. cap. a nobis* 28. *sub num.* 4. *uers.* 6. *nota ibique Felin. colum.* 2. *verf. nota quod licet de sent. excom. Suarez d. disp.* 13. *sect.* 4. *sub num.* 3. *vers. Adden-*

40 *dum uero.* Item procedit etiamsi absolutio excommunicationis esset Papæ reseruata *cap. si quis suadente* 17. *q.* 3. *Abb. in d. cap. finali num.* 2. & sic in facti contingentia me informante respondit Sacra congregatio Cardinalium super negotiis episcoporum in vna Sanctę Seuerinæ censurarum 30. Iunii 1620. Pie enim admodum in ecclesia Dei custoditum semper fuit, vt nulla sit reseruatio in Articulo mortis, atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet poenitentes a quibusuis peccatis, & censuris absoluere possint, vt docet *Sacra Tridentina Synodus Sess.* 14. *cap.* 7. *de Sacramento poenit.* cuius dispositio procedit, etiam si sit præsens Superior, aut proprius Sacerdos, vt censuit *Sayr. decis.* 21. *tit. de poenit. & remiss.*

41 Limitatur Secundo, ne procedat in excommunicato, qui in mortis articulo petiit absolui, & per eum non stetit quominus fuerit absolutus, vt censuit *glosa in d. cap. ad hec, verb. eiiciant de priuilegi.*

Hęc Secunda limitatio sub duplici conditione procedit; Prima, vt corpus excommunicati sit sepultum. Secunda vt absolutio saltem impendatur in sepulchro. Cæterum si nondum sit sepultum, quamuis petitio absolutionis, & signa contritionis præcesserint, non prius debet tradi ecclesiasticæ sepulturæ, quam cadauer absoluatur, iuxta formam traditam, *in capitulo a nobis* 28. *§. vnde quantumcunque de sententia excom. & ibi Doct. Abbas in capitulo ad hæc num.* 3.

42 Inter absolutionem autē, quæ datur in articulo mortis, & eam quæ datur cadaueri post mortem, ea est differentia, quia, vt supra dictū est, vbi agitur de absoluendo in Aticulo mortis, absolutio potest dari a quacumq. simplici Sacerdote, At vbi agitur de absoluendo cadauere post mortem, absolutio est danda ab eo, qui in vita debebat absoluere, quia tunc cessat necessitas, quæ est causa, vt dari possit a simplici Sacerdote, idem *Abb. in d. capitulo a nobis sub num.* 4. *&* 10. *vers. Sed dices tu de sentent. excom. & ibi Felin. numero secundo vers. nota quod licet.*

43 Item in absolutione, quę fit in mortis articulo, est seruanda forma ecclesię *d. capitulo final. de sepult. ibique Butr. numero tertio Anchar. numero* 4. *Anan. numero tertio Abb. sub numero tertio Goffred. in capitulo litteris, & ibi Abb. de raptor. Felin. in capitulo cum contingat sub numero primo versiculo fallit primo de offic. delegati, forma*

autem ecclesiæ est, vt præstet iuramentum de parendo mandatis Sanctę Romanæ ecclesiæ, vt in *c. ex tenore, & ex cap. cum desideres de sent. excom.* & si reconualescit, & non pareat reincidit in excommunicationem ipso iure, *cap. eos, eodem tit. lib. 6.*

44 Quando vero absoluitur cadauer fit cū Psalmo pænitentiali, & hæredes eius compelluntur per Ecclesiam ad satisfaciendum pro eo, *vt in c. a nobis, in fine de sent. excom.*

Item quando absoluitur cadauer, si absolutor est præsens, non est opus corpus exhumari, sed sufficit si absoluatur in sepulchro, si vero est absens, exhumabitur, & ponetur extra Cemeterium, donec fuerit absolutum, alias induceretur communicatio, vt tradit *Abb. in d. cap. a nobis* 28. *sub num.* 12. *vers. & in fine glosæ.*

45 Quando autem dicatur quis esse in articulo mortis, consulas *Abb. in c. pastoralis*, §. *præterea num.* 2. *de offic. ordin. Cardinal. in clem.* 1. *in princ.* §. *fin. de pœnis, addentes ad Abb. in c. final. lit. A. de sepult. Capeuill. de casib. reseru. c.* 7. *q.* 1.

Limitatur Tertio, vt hodie post *extrauagantem, ad euitanda* procedat in excommunicato denunciato, vel notorio clerici percussore, secus in excommunicato occulto, quia iste potest in ecclesia sepelliri, ita docent, & recte *Victor. in summa tit. de Euchar. q.* 90. *Suar. d. sect.* 4. *nu.* 5.

46 Ratio est, qnia cum per dispositionem, *d. Extrauag. Ad euitanda*, non teneamur vitare excommunicatos occultos viuos, vtique pari ratione non tenemur vitare defunctos, *d. c. vt priuilegia, de priuil.* vnde.

47 Infertur primo, non pollui Ecclesiam per sepulturam excommunicati occulti, *Suar. d. disp.* 13. *sect.* 4. *vers. Ex quo intuli.*

48 Infertur secundo, quod si dum sacerdos celebrat afferatur in ecclesia corpus excommunicati occulti, missa non est deferenda.

Dixi post *extrauag. ad euitanda*, quia ante eam, iura prohibentia communicationem cum excommunicatis loquebantur genericè, & consequenter erant sic generaliter intelligenda de quocumque excommunicato, tum publico, tum etiam occulto, *Suar. loco ante cit. nu.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Vim in repellere omni iure permittitur.*
2 *Episcopus pro tuitione suorum iurium potest vti gladio spirituali, vti pars extraiudicialiter procedendo.*
3 *Violentos cohercere est legi afferre subsidium.*
4 *Materia cap. dilecto, de sent. excom. in 6. altius expenditur.*
5 *Quod prælatus extraiudicialiter procedat, quæ vtilitas resultet.*
6 *Prælatus an possit esse iudex in causa propria, remissiue.*
7 *Prælatus extraiudicialiter procedens non tenetur adhibere iuris ordinem.*
8 *Prælatus extraiudicialiter procedens non potest vti suspectus recusari.*
9 *Vbi non admittitur appellatio, neq. admittitur recusatio.*
10 *Exceptiones oppositas etiam contra propriam personam non tenetur admittere prælatus extraiudicialiter procedens.*
11 *Prælatus extraiudicialiter procedens non tenetur admittere partem ad appellandum.*
12 *Nec ad probandum iura sua, nec probationem oblatam tenetur recipere.*
13 *Prælatus procedens vti pars non potest de releuantia probationum iudicare.*
14 *Cap. cum personæ, de priuileg. in 6. explicatur, & nu.* 15.
16 *Prælatus extraiudicialiter procedens quomodo debeat partis aduersæ probationes inspicere.*
17 *Prælatus procedens extraiudicialiter potest ferre censuras etiam extra territorium, & num.* 32.

Moni-

59 *Non habens intentionem in iure fundatam, nec possessionem, non potest procedere per censuras, etiam ad recuperationem rei que vere est sua.*
60 *Sola quasi possessio sufficit, ad hoc ut prælatus possit procedere per censuras.*
61 *Non obstante litis pendentia potest episcopus tueri iura sua.*
62 *Potest prælatus defendere suam possessionem etiam dubiam, validitas censurarum dependet ex futuro euentu.*
63 *Pendente lite potest prelatus agere interdicto uti possidetis.*
64 *Propter negationem partis aduersæ, non debet prælatus detineri uti iure suo.*
65 *Possessio contra ius est manutenibilis.*
66 *Quando dubitatur an prælatus sit in quasi possessione, quid facere debeat.*
67 *Prælatus excommunicans si non existit in possessione, an possit in expensis condemnari.*
68 *Iustam causam procedendi, quando dicatur habuisse prælatus. & num. 69.*
70 *Dolus, & ignorantia arguit prælatum non habuisse iustam causam procedendi.*
71 *Formula censurarum extraiudicialiter ferendarum, & num. 72. & 73.*

ARGVMENTVM.

An, & quomodo Prælatus pro sua suorumque, & ecclesiæ iurium, & bonorum defensione, possit uti censuris, procedendo extraiudicialiter aduersus occupantes.

CAP. LXI.

Cum iura omnia vim vi repellere, cunctisque se, & bona sua tueri permittant, *l. vt vim, ff. de iust. iur. l. 1. §. vim vi, ff. de vi, & vi arm. l. scientiam, §. qui cum alii, ff. a l. acquil. cap. olim de rest.*
1 *spol. cap. significasti el 2. de homicid. c. cap. si vero, de sent. excom. cap. ius naturale, 1. dist. clem. 1. de foro compet.* Et plerumque contingat, vt aduersus nimiam potentiam sufficiens defensio non ad sit, *l. tertia ff de alienat. iud. mutandi causa facta*, merito possunt eccle-
2 siarum Prælati spiritualiter, (gladio videlicet ecclesiastico vtendo) iura, & bona ecclesiæ suæ extraiudicialiter, & forma iuditij non adhibita, sed vti pars se defendens, ab inuasoribus defensare, *cap. Dilecto, & cap. venerabilibus, §. attamen, & vtrobique, Doct. de sent. excom. lib. 6. Innoc. in cap. venerabili, sub num. 4. versic. item dicunt, de censibus, quem ibi Doctores pari consensu sequuntur, & signanter, Butr. num. 10. versic. his visis prosequor, Abb. num. 3. versic. & per prædicta, & iterum Butr. in cap. cum venissent, num. 10. versic. si vero procedat extraiudicialiter, Gem. in cap. cum persona, num. 2. versic. per hanc remissionem, de priuileg. lib. 6. Soccin. in cap. sacro, num. 366. de sent. excom. & in tract. visitationis, vers. sed iuxta materiam, & iterum Abb. in cap. cum sit generale, sub num. 9. versic. sed contra hoc multum facit, de foro compet. Marauta par. 4. versic. saeulare, vel ecclesiasticum num. 26. Borgnin. decis. 28. nu. 40. par. 1.*

3 Etenim sicuti ecclesia aliorum iura turbare non intendit, ita afferentibus præiudicium iuribus suis, moderata auctoritatem resistit, violētos si quidē exer-

exercere, non est contra legem agere, sed legi afferre subsidium, *cap. 2. de priuileg.*

4 Cum autem dispositio *d. cap. Dilecto* sit vsu frequentissima, in eiusque intelligentia Viros alioqui Doctissimos errare viderim, ideo quo facilius singula succedant, ad eius ingressum Quæro, cum Prælatis esset consultum, vt possent bona, & iura ecclesiæ iudicialiter tueri, quæ vtilitas resultat

5 ex hac facultate procedendi extraiudicialiter? Et quidem vtilitas est duplex, Prima quia vbi Prælatus procedit vti iudex, non ante potest iura ecclesiæ tueri, quam liqueat an possit esse iudex in causa propria, de quo arti-

6 culo, non parum disputant, *Doct. in cap. venerabili de censibus.* cum aliis quos copiose refert, *Surd. consil.* 50. *lib.* 1. at quando procedit extra iudicialiter, ex quo non procedit vti iudex sed tanquam pars se defendens, potest citra omnem controuersiam procedere, nullo etiam adhibito iuris ordine, *Innoc. in d. c. venerabili, num.* 5. *Butr. col.* 4. *in fine, uersic. per hoc*

7 *concludit. Abb. num.* 3. *uersic. & per prædicta, Anchar. num.* 8. *Soccin. de uisit. num.* 16. *in fine.*

Ex hac prima vtilitate plura vtiliter deducũtur, & Primo deducitur quod prælatus extraiudicialiter procedens,

8 nõ potest recusari tãquã suspectus, nam cum non procedat vti iudex, sed vti pars, suspitio cadit in iudicem, non in partem, vt in specie scribit, *Butr. in cap. cum uenissent, sub num.* 10. *uersic. hæc uera, de iudic.* cui suffragatur, quod (vt mox infra dicetur,) in tali casu, non admittitur appellatio,

9 atque ideo tanto minus recusatio, *c. super eo el* 2. *§. in causis de appell. & ibi Dec. num* 29. *uersic. nam prima, cap. cum speciali in princ. uerb. frustratoriæ recusationis, eodem tit. & ibi, Anchar. num.* 4.

Et pari ratione deducitur Secundo, quod non tenetur admittere alias exceptiones exaduerso appositas, con-

10 tra personam ipsius Prælati, etiam si opponatur exceptio excommunicationis, *Innoc. in d. cap. Venerabili, sub num.* 3. quem ibi sequitur *Butr. col.* 4. *circa med. uersic. postea Innoc.*

11 Deducitur Tertio, quod prælatus non tenetur admittere partem ad appellandum quia si appellatio admitteretur ecclesia remaneret interim iure suo spoliata, *Innoc. loco cit. uers. solue si Episcopus exequitur, & ibi Abb. nu.* 3. *uers.* 1. *casu Soccin. de uisit. nu.* 16. *uers.* 1. *casu concludit,* & alii supracitati, quibus addi potest *Gesluen. in praxi, cap.* 18. *sub nu.* 1.

12 Deducitur Quarto, quod prælatus extraiudicialiter procedens non tenetur admictere partem, ad probandum iura sua, neq. tenetur probationẽ oblatã recipere, tum quia, vt supradictum est, dum fieret probatio ecclesia remaneret iure suo spoliata; tum etiam quia cum prælatus procedat vti pars non posset de releuantia probationum

13 iudicare, *Innoc. Butr. Anchar. Anan. & Abb. in d. cap. uenerabili, Soccin. in d. tract. de uisit. sub nu.* 16.

14 Hęc quarta deductio patitur aliquam difficultatem, ex *cap. cum persona de priuileg. lib.* 6. vbi si Episcopo visitanti excipiatur de exemptione, ex priuilegio, vel præscriptione, tenetur recipere probationes, & tamen prælatus ibi non procedit, vti iudex, vt censuit, *Abb. in d. cap. uenerabili, in fine Socc. in d. tract. de uisit. sub nu.* 16. inferentes propterea, quod per superuenientem dispositionem, *d. c. cum persona*, dicta per *Innoc. in d. cap. uenerabili* in aliqua parte cessant.

15 Ego arbitror inter dispositionem, *d. cap. cum persona*, & conclusionem firmatam ex doctrina *Innoc.* hoc interesse, quod *cap. cum persona* procedit, vbi prælatus instat ostendi sibi iura, ex quibus exemptio prætenditur, vt satis declarant, verba illa, *à locorum ordinariis requisiti ostendere, & ad legendum integraliter exhibere, & transcriptum tradere teneantur*, Doctrina autẽ *Innoc.* vindicat sibi locũ, vbi prælatus non instat pro exhibitione priui-

legiorum, sed procedit simpliciter iura ecclesiæ tuendo, & subditus illi resistit, & petit se admicti ad probandum, tunc enim quia dilatio probationis potest parere preiudicium ecclesię non tenetur illam admictere ex hactenus allegatis.

16 Fateor quod etiam vbi prælatus procedit iura ecclesiæ tuendo, si probationes sibi offerantur in promptu debet eas inspicere, non vti Iudex, (quia vt supradictum est, non posset, in causa propria iudicare) sed ad informandum animum suum, vt instructus magis deliberate possit quomodo debeat procedere, nec ob id dicetur minus extraiudicialiter procedere, *Innoc. in d. cap. venerabili, col. pen. vers. item tales quæstiones*, *Butr. col. 4. versic. sed hoc non placet*, *Abb. circa finem, versic. dicit enim, Soccin. de visit. num. 16. versic. quare consuluit.*

17 Quinto, Deducitur quod vbi prælatus procedit extraiudicialiter tuendo iura sua, potest ferre censuras, etiā extra territorium suum, quia taliter procedendo, non intelligit, nisi se defendere, quæ defensio, non est restricta, ad certum locum, *Gem. in d. cap. venerabilibus, in princ. num. 6. & 7. ibi Franch. nu. 3. Stephan. Costa num. 10. versic. ex hoc infertur.*

18 Sexto Deducitur, quod neque cogitur partes monere, *Gem. in d. cap. dilecto, num. 7. versic. quæro, an requiratur monitio, & ibi Franch. num. 3. & ante num. 6. Stephan. Costa, nu. 14. Lapus allegat. 73. num. 3. Felin. in cap. 1. num. 9. de iudic. & in cap. sacro, num. 6. de sent. excom. Abb. in cap. reprehensibilis, num. 6. & ibi Dec. num. 4. de appell. Soccin. in d. c. sacro, num. 366. & in tract. de visit. num. 16.* & hæc est communis opinio.

19 Contrariam tenet, *Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 9. num. 6. versic. hinc deduci potest*; At prior opinio, sicuti est frequentior, ita verior, nam cum prælatus in hac specie procedat vti pars formalis, defendens se, & bona sua ab Inuasione, equidem reiiciuntur omnia, quę inuasioni possunt præbere fomentū, veluti probatio, appellatio, recusatio, & consequenter etiam necessitas monitionis, alias si illa requireretur necessario, remedium hoc procedēdi extraiuditialiter, quod est præparatū ad occurrendum violentiis de facto esset otiosum, quippe dū fieret monitio, bona occuparentur, ne igitur contingat dum Romæ consulitur saguntum expugnari, dicendum est monitionem non esse necessariam.

20 Fateor, quod si quando monitio fiere posset, sine periculo occupationis, tunc Prælatus procederet Vrbanius, nec ideo diceretur procedere iuditialiter, sed remaneret nihilominus actus extraiuditialis. Vnde si Prælatus timet se ab aliquo turbari, & nolit de nimia properatione redargui, poterit illum monere, saltim per edictum, cuius forma poterit prout infra concipere.

21 Omnibus, & singulis sua interesse putantibus harum serie significamus. qualiter inter cetera bona, seu iura, quę ad mensam ecclesiæ nostræ pleno iure spectant, & in quorum pacifica possessione reperitur, adsunt bona. siue ius quodam visitandi vel exigendi &c. cuiquidem possessioni nomine de ecclesiæ inherentes eam continuare, ac remediis oportunis, etiam per censuras extraiuditialiter procedēdo defēdere, intendimus & tueri, & ne de prædictis ignorātia prætēdi possit ab aliquo; prę́sētes fieri iussimus, & ad valuas ecclesię nostrę affigi, & publicari. Hac forma seruata, si quis tanquā bonorum, ecclesiæ occupator, fuerit excommunicatus neque de monitione conqueri, neque ignorantiam iurium ecclesiæ allegare poterit, & hæc quoad primam vtilitatem, quæ resultat, ex facultate procedendi extraiuditialiter.

22 Secunda est vtilitas, quia vbi contingerit apud superiorem censuras de iniustitia redargui, Prælatus geret personam rei, qui est actore fauorabilior, *l. fauorabiliores, ff. de reg. iu. c. ex-*

ex litteris de prob. & in specie tradunt *Innoc. in d. cap. Venerabili sub num. 5. vers. Item erit* Deus, *Butr. col. 3. in fine, vers. & per hoc concludit*, *Anchar. num.* 8.

His ita prælibatis conclusio supra constituta, nempe posse prælatum tueri iura ecclesiæ suæ, non solum iudicialiter, vt iudex, sed etiam extraiudicialiter per censuras, vti pars formalis.

23 Extenditur Primo, vt habeat locum, non solum in prelatis ordinariis, quorum intentio fundatur de iure communi, vt sunt Episcopi, sed etiam in illis, quorum iurisdictio est notoria, fundata in priuilegio, aut consuetudine, vt negari non possit, vt sunt plura capitula, Decani, Archidiaconi, & similes in partibus vltramontanis, ita firmant Io. *Andr. in cap. eum persona, in princ. de priuileg. lib.* 6. quem ibi sequitur *Gemin. sub num.* 4. *versic. quæro de quibus*; *Stephan. Costa in d. cap. Dilecto, nu.* 13. & 19.

Et hæc opinio aperte probatur in *d. cap. Dilecto*, vbi sententia excommunicationis erat prolata a Decano Aurelianense, & sic à prælato inferiore.

24 Dixi quorum iurisdictio est notoria, quia secus esset si de iurisdictione dubitaretur, nam non posset procedere neque extraiudicialiter, neque iudicialiter, *cap. eum venerabilis de Religiosis domibus*, *Abb. in cap. eum olim, num.* 2. *de censibus* Anchar. *consil.* 310. *nu.* 5. *Paris. consil.* 95. *lib.* 4. *Rota apud Seraph. dec.* 1278. *sub num.* 1. *vers. contrarium tamen*, *& in Constantien. iurisdictionis*, 16. *Nouembris* 1607. *coram Reuerendissimo* Attubatten.

25 Extenditur secundo, vt procedat, non solum in Prælato ordinario, sed etiam vi Delegato, hoc tantum addito discrimine, quod Delegatus antequam agat, tenetur docere de faculta-
26 tibus suis, *l.* 1. *C. de mand. princ. Butr. & Anan. in d. cap. venerabili ille, col.* 4. *uers.* 4. *casus, hic, num.* 7. Nisi Delegatus sit Cardinalis cui propter dignitatis eminentiam creditur simplici verbo, *cap. cum in iure de officio deleg.* *cap. nihilominus* 9. *dist.*

27 Extenditur Tertio, vt procedat, siue agat, pro defendendis rebus stabilibus, siue mobilibus, vt censuit, & Recte *glos. in d. cap. Dilecto*, *verb. occupare*.

28 Extenditur Quarto, siue agat pro defensione rerum corporalium, siue incorporalium, & sic ad defensionem iurium, *d. cap. dilecto & cap. Venerabilibus*, §. *attamen ibi extraiuditium pro suorum defensione iurium cap. eum persona de priuileg. lib.* 6. *Innoc. Butr. & Anan. in d. cap. Venerabili*, *& ibi etiam Abb. sub num.* 3. *post. med. & idem in aliis iuribus*.

29 Extenditur Quinto, vt procedat non solum, quando agit ad defensionem bonorum, & iurium ecclesiæ sed etiam si agat pro defensione iurium, & bonorum patrimonialium ipsius Prælati, vt probat *test. in d. cap. dilecto ibi bonis suis*, & ibi hoc notant, *Gem. sub num.* 2. *Stephan. Costa, numero* 12.

30 Extēditur Sexto, vt si Prelatus pōt per censuras tueri, bona, & iura ecclesię suę ac bona patrimonialia, multo fortius potest tueri propriam personam, ab iniuria, siue violentia, *d. cap. dilecto, ibi se defensare*, & ibi *licuit, ipsi Decano proprio sibimet subuenire subsidio*, & tradit, *Butr. in cap. cum venissent, num.* 11. *vers. in quantum de iudice*. Etenim iniuria vel videntia facta Prelato, intelligitur facta ecclesiæ *cap. nullus, de foro compet. clem.* 1. *in princ. & ibi vital. num.* 6. *eod. tit. cap.* 1. *de maled.*

32 Extēditur Septimo, vt Prelatus possit extraiuditialiter procedere, ēt extra sunt Territoriū quia cū procedēdo extraiuditialiter, vti pars non intelligat, nisi se, & bona defēdere, defensio, non est restricta ad certum locū, *Gem. in d. c. venerabilibus in princ.* 6. & 7. *Franch. in d. cap. dilecto, n.* 3. *Stephan. Costa num.* 10. *vers. ex hoc infertur*,

Extenditur Octauo vt possit non solum

solum tueri bona, & possessionem, quã
33 ecclesia, vel Prælatus habet, sed etiam possit recuperare amissam, dummodo rapina sit manifesta, & res sit presens, nam potest excommunicari, præuia tantum monitione nisi eam restituat in continenti, Io. *Andr. in d. cap. dilecto, num.* 12. *& ibi Gem. num.* 11. *vers. tamen, vt dicit melius Franch. in tertio notab.* Et pari ratione potest possessionem amissam recuperare incontinenti, *Innoc. in d. c. Venerabili sub num.* 3. *in fine de censib.*

34 Dixi dummodo rapina sit manifesta, & res sit presens, nam quatenus manifesta non sit, vel res non sit presens debet fieri citatio, ad reportandum intra terminum a Prælato præfigendum, alias dicendum causam quare non debet, vti occupator bonorum, vel iurium ecclesiæ excommunicari, Io. *Andr. Gem. & Franch. locis relatis*, quos etiam sequitur *Borgnin. decis.* 28. *num.* 42. *par. prima.*

35 Principalis conclusio solet nonnullis modis limitari, & primo vt facultas procedendi per censuras extraiuditialiter non competat nisi contra subditos, non autem contra forenses, *Io. Andr. in d. cap. dilecto, ante num.* 2. *vers. dum tamen ecclesiasticus & ibi Gem. num.* 11. *Franch. num.* 7. *vers. & tali gladio, Abb. in cap. cum sit generale, num.* 9. *de foro compet. Borgn. decis.* 28. *num.* 39. *&* 46. *par. prima.*

36 Hæc prima limitatio licet tanctorũ Patrum auctoritate munita, mihi nusquam probari potuit. Primo quia omnes ducuntur, auctoritate *Innoc. in d. cap. venerabilis de censib. & in cap. dilectus de poenis*, qui tamen hoc non dicit. Vndi dici potest non esse adhibendam fidem testibus, quorum cessante auctores, *cap. fraternitatis de haeret. cap. licet ex quadam de Testibus.*

37 Secundo quia facultas procedendi extraiuditialiter concessa Prelato contra occupantes bona, vel iura ecclesiæ, nulla alia ratione est concessa, nisi quia vim, vi repellere licet, & quia rum quę aduersus temporalem potentiam, sufficiens defensio non est,
38 vt sunt formalia verba, *test. in d. cap. dilecto*, quæ verba veluti posita, in prohemio denotant causam finalem dispositionis, *l. fin. vbi Bart. num.* 3. *ff. de hæred. inst. Dec. cons.* 379. *sub num.* 5. *late Surd. cons.* 224. *num.* 12. *Rot. decis.* 299. *sub num.* 1. *parte* 2. *diuers. & decis.* 483. *nu.* 1. *par.* 1. *in recentior.*

39 Hæc autem ratio multo magis militat in forense, quam in subdito, quia forensis facilius potest vim inferre, quam subditus, *argum. Auth. multo magis C. de episcopis, & Cler.*

40 Tertio, vbi adest violentia, facultas procedendi extraiuditialiter per censuras non requirit de necessitate iurisdictionem, ergo stante violentia potest exerceri, etiam in forenses, & nõ subditos.

41 Maior propositio probatur dupliciter. Primo quia potest exerceri, etiam extra Territorium, vt supra probatum est *n.* 32. & constat quod extra Territorium non adest iurisdictio, *l. fin. ff. de iurisd. omn. iud. l. fin. ff. de off. Praefecti vrbis.*

Secundo, quia licet regulariter prelatus nõ possit exercere iurisdictio
42 nẽ extra dioecesi, tamẽ vbi adest violentia, potest exercere iurisdictionẽ ẽt iudicialem, *clem. vnica vbi tradunt omnes de foro compet.* ergo multo magis extraiuditialiter, quæ solam respicit defensionem, & vti talis, non subiacet solemnitatibus, quibus subiacet iudicialis, vt patet ex traditis, supra *à num.* 6. *vsque ad num.* 22.

43 Quarto, contra quem nobis, licet nos, & bona nostra armis temporalibus, tueri, contra eundem licet tueri iura, & bona ecclesiæ armis spiritualibus, hęc enim parificantur in dispositione, *d. cap. dilecto, & in cap.* 2. *de priuileg.* At nemo negabit licere nobis tueri nos, & bona nostra armis temporalibus contra non subiectos nostræ iurisdictioni, si nos inuadant, *l.* 1. *ff. de vi, & vi armata*, Ergo.

44 His rationibus cum casus ex facto inci-

incidisset de Anno 1619. In sacra congregatione episcoporum Illustrissimi Patres me informante censuerunt sustinere censuras latas per Prælatum extraiudicialiter procedentem, etiam cõtra forensem. quare, & propter tan-
45 ti Tribunalis auctoritatem, & quia hæc opinio est vrgentibus suffulta rationibus, quo casu est præferenda opinioni multorum, *l. 1. ibi, non ex multitudine, C. de vetere vir. enucleando Host. Io. Andr. & Reliqui, in cap. 1. de const. Bertrand. cons. 126. num. 6. vol. 4. par. 1.* ideo ab ea non recederé.

Si quis tamen adherere vellet contrarie opinioni eam limitare debebit, ne procedat quando forensis infert, violentiam in Territorio, tunc
46 enim, quia saltim ratione Territorii subiicitur iurisdictioni, *l. 1. vbi Doct. C. vbi de crim. agi oportet.* poterit contra eum procedi extraiudicialiter per censuras, quia non deficit in excommunicatore iurisdictio.

47 Et pari ratione eam limitare debebit Secundo quando forensis existens extra Territorium excommunicatoris mitteret, litteras aut homines, qui violentiã inferẽt in reposita in Territorio Prælati excommunicatoris, tum quia hic efficitur subditus saltim ratione rei sitæ, *cap. 3. & cap. fin. de foro compet. l. forma, §. si vero ff. de censibus, l. si Prædium C. de Prædiis minor. l. ult. C. de præscript. long. tempor.*

48 Tum etiam quia sufficit, quod turbatio fiat in reposita in Territorio excommunicantis, per ea quæ scribit, *glos. in l. unica, C. ubi de possessione agi oporteat*, quam ibi sequuntur, *Bald. & Salicet. Dec. cons. 694. pro resolutione, num. 13. & 14.* Et in specie hoc tenet *Dominus Marta, in tract. de iurisd. par. 2. cap. 1. num. 9.* & hæc quoad primam limitationem.

49 Limitari solet Secundo non esset procedat quando episcopus non esset in quasi possessione iuris, vel bonorum ad quæ agit *Rot. decis. 7. de sent. excom. in antiq.*

Hæc Secunda limitatio, vt sine errore tradatur, nonulli sunt considerandi casus. Primus quando Prælatus vult agere pro defensione iuriũ in quibus habet intentionem de iure fundatam, & alter non reperitur in possessione, & tunc quod non possit agere extraiudicialiter censuit, *Borgnin. d. decis. 28. num. 40.* motus auctoritate *Innoc. in d. c. Venerabili*
50 *sub num. 5. col. fin. vers. suis autem Abb. ibid. in tertio casu, Rota, decis. 7. de sent. excom. in antiq. Soccin. in tract. de visit. num. 16. Felin. in cap. 1. nu. 2. col. 2. vers. limita.*

Sed quicquid sit visum, Borgnino, est indubitanter dicendum, quod ubi Prælatus agit pro defensione iurium, aut rerum in quibus habet intentionẽ de iure fundatam, & alter non est in possessione, potest agere, etiam si non sit in possesione, quia in tali casu sufficit sola iuris assistentiæ *omnes Basilica, 16. q. 7. capitulo conquerente de off. ord. capitulo cum episcopus eod. tit.*
51 *lib.* ex qua resultat possessio presumpta, quæ quando non redditur turbida ex actibus contrariis, sufficit, vt illi detur manutentio, *cap. cum per sone §. fin. de priuileg. lib. 6. Verall. decis. 306. par. 1. Rota, decis. 145. nu. 6. par. 2. & decis. 491. num. 2. par. 1 in recentior. Et in Costantien. iurisdictionis 18. Maii. 1611. coram Reuerendiss. Attubatten. & in Brittorien. tertia Aprilis 1609. coram eod.*

52 Non .n. vt Prælatus dicatur in quasi possessione iurium in quibus habet intentionem de iure fundatam requireretur actus possessionis positiuus in quocumque actu sed possessio vnius actus trahitur ad omnes alios in quibus alter non reperitur in possessione, *Innoc. in cap. dilectus, num. 3. vers. possessorium ex eo de capell. Monach. & ibi Host. num. 1. vers. ex praed ictis & Io. Andr. num. 8. Butr. num. 15. Boich. num. 11. Abb. cons. 71. col. f in. vers. tertio ad idem, Felin. in cap. auditis nu. 19. in tertia declar. de præscript. Rebuff. in Tract. de decim. quæst. 9. num.*

num. 4. *Menoch. de retinenda, remed. 3. num. 158. Cephal. consil. 369. num. 15. & seq. Rota apud Verall. decis. 306. par. 1. & decis. 17. num. 2. & seq. par. 2. & in Assistien. Canonicatus 14. Iunii. 1606. coram Illustriss. D. meo Cardinali Sacrato, & in Sipontina iurisdictionis 24. Maii 1613. coram eod. quæ est 491. num. 6. par. 1. in recentior, & in Tirasonen. iuris votandi 4. Febr. 1615. coram R. P. D. Manzanedo.*

53 Nec prædictis obstant, *Doct.* per *Borgnin.* allegati si quidem *Innoc.* loquitur in iuribus in quibus prælatus non habet intentionem de iure fundatam quia ponit exemplū in iure colligendi fructus, ex aliquo fundo, in quo prælatus non habet iuris assistentiam. *Rota* vero magis retorquetur in contrarium, quia expresse dicit quod Episcopus est in possessione excommunicandi, quando excommunicat subiectum, & sic sola subiectio includit possessionem, & licet subiungat secus esse si super possessione in qua episcopus dicebat se esse verteretur dubium, hoc tamen debet intelligi, quando dubium oritur ex possessione, quam prætendit inferior, quæ reddit dubiam iuris assistentiam, & possessionem præsumptam episcopi, *d. cap. cum persona de priuileg. & in iisdem terminis loquitur Abb. & Felin.* & hæc quoad primum casum.

Secundus, est casus quando prælatus agit pro iuribus in quibus habet intentionem de iure fundatam, sed excommunicatus reperitur in quasi

54 possessione faciendi illud pro quo a prælato excommunicatur, & in tali casu non potest extraiudicialiter, sed si vult tueri iura sua, debet procedere iuris ordine seruato, ita *Innoc. loco cit. col. fin. vers. secus autem esset, Butr. & Abb. ibidem, Rota, decis. 28. num. 43. pro quibus est text. in cap. cum persona, §. & priuilegium de priuileg. lib. 6.*

55 Ratio est, quia sicuti sibi permissū est suam possessionem tueri, ita est illi prohibitum alterius possessionem inuadere, *l. si quis in tantum, C. vnde vi, l. extat, ff. quod met. causa,* seu propiam

56 sua auctoritate recuperare, *cap. in literis de rest. spoliat.*

Hoc idem esset dicendum, si tertius reperitur, in quasi possessione, vel prætenderet locum non esse de iurisdictio ne prælati, qui vult extraiudicialiter

57 procedere, *Innoc. in d. cap. venerabili, sub num. 4. versic. si autem contra, & ibi Butr. & Anan. in 7. casu, Borgnin. d. dec. 28. num. 34.*

Hoc etiam est dicendum si simul cum ordinario habeat facultatem viri tādi, veluti cōtingere solet an exequutione vltimarū voluntatum in quibus potest procedere iudex ecclesiasticus & sæcularis, vt notat *Abb. in cap. nos numero quinto, de testam. Couar. qui alios refert, & testatur de communi, in cap. si hæres, num. 1. eod. tit.* in iis enim prælatus, non potest extraiudicialiter ptocedere, quia non potest illum impedire sed quilibet visitare potest, & si simul eodem tempore concurrāt,

58 qui prius cepit debet finire, & deinde potest Alter incipere, *Innoc. in cap. Romana ecclesiastica in princ. de censibus, Borgnin. loco cit. sub num. 45.*

Tertius, est casus, quando agit pro iuribus aut rebus in quibus non habet intentionem de iure fundatam, nec est in quasi possessione, & tunc prælatus agere non potest extraiudi-

59 cialiter, etiam si in veritate res, aut ius spectares ad ipsum, *Innoc. in d. c. venerabili, col. fin. versic. secus autem si Episcopus, Butr. col. 4. versic. octauus casus.*

Vnde infertur, quod si prælatus prætendat visitare ecclesiam existentem in aliena diæcesi, vel ab ea sibi deberi procurationem, vel ad se spectare ius colligendi fructus ex aliquo fundo nō poterit agere extraiudicialiter, sed debet experiri iuris ordine seruato, *Innoc. Butr. & Abb. locis ante citatis.*

60 Quartus est casus, quādo agit pro rebus, aut iuribus, in quibus nā habet intentionem de iure fundatam, sed præ-

61 latus est in possessione, seu quasi visitandi,

tandi, siue exigendi, & in tali casu sola quasi possessio sufficit, *Innoc. loco cit. Abb. num. 3. versic. 1. patro*, & coeteri communiter, *Socc. in d. tract. de Visitat. num. 16. versic. 1. casu*.

Extenditur hic Quartus, casus vt procedat etiam si super bonis, aut iuribus pro quibus agitur pendeat lis coram alio iudice, nam poterit non obstante litis pendentia tueri propriam

61 possessionem, tum quia pendentia litis non impedit, vt quis interim tūc possessione vtatur, sed vt nouā acquirat, *c. 1. in fine, vt lite pend.* Innoc. *in d. c. venerabili ante nu. 3. vers. vel etiam si Episcopus, & ibi Butr. col. tertia, in princ.*

62 Tum etiam quia prælatus potest extraiudicialiter per censuras tueri possessionem, etiam dubiam, quamuis validitas censurarum dependeat, ex futuro euentu, *Innoc. loco cit. col. 3. versic. & si postea apparebit Butr. col. 3. in princ. versic. 2. casus, Abb. num. 3. casu.*

63 Tum denique, quia sicuti, quando lis pendet iudicialiter coram alio iudice prælatus potest agere interdicto vti possidetis, *d. c. 1. vt lite pend. l. 1. ff. vti possid. §. retinendæ, inst. de interd.* ita quando procedit extraiudicialiter, potest per censuras compescere turbantes, Innoc. *loco cit. sub num. 3. versic. vel die melius, quod si in iudicio.*

64 Additur quod quemadmodum per negationem, prohibitionem, aut appellationem partis, non tenetur prælatus detinere vti iure suo, *l. si fundum, C. cred. uend. pign.* Ita non tenetur desinere vti quando procedit extraiudicialiter, *cap. dilecti de maior. & obed.*

65 Et hæc procedunt, etiam si possessio prælati prætendatur contra ius, quia sicuti hęc exceptio non retardat manutentionem, vbi proceditur iudicialiter, *l. 2. ff. de interd. Abb. in d. cap. 1. vt lite pend. Anan. in d. cap. cum veniret in 1. notab. de const. Dec. in cap. cum teneamur, num. 4. uersic. si eam de appellat. & consil. 103. nu. 1. uersic. & facit, Rota dec. 41. num. 11. & dec. 50. num. 29. & decis. 64. num. 3. par. 2.* ita neque porest impedire processum extraiudicialiter, ex allegatis.

66 Quintus est casus quando dubitatur An prælatus sit, vel non sit in quasi possessione, & tunc si sibi videbitur potest differre vti iure suo, quousque de illo liquear. si autem nolit differre, potest procedere etiam per censuras, sed earum validitas, vel inualiditas declarabitur, ex futuro euentu, videlicet vt quatenus constet Prælatum esse in possessione, censuræ sint validæ, si vero constet non esse erunt nullę, & prelatus in expensis condemnabitur, nisi iustam habuerit creduli-

67 tatis causam, *Innoc. in d. cap. uenerabili, sub nu. 4. uersic. si autem esset in quasi possessione, & ibi,* Butr. *num. 10. uersic. secundus casus Abb. num. 3. uersic. 3. casu Anan. num. 6. uersic. tertius casus Socc. in d. tract. uisit. sub num. 16. uersic. casu,* Rota *dec. 7. uersic. secus esset de sent. excom.*

68 Iustam autem credulitatis causam habuisse dicemus, si agebat de visitanda ecclesia, sita intra fines dioecesis suę, quā postea repertum est esse exemptam, *Innoc. in d. cap. Venerabili. nu. 4. vers. & si posset appelit. Butr. ibid. col. 3. in princ. vers. nota hoc dictum* Abb. *num. 3. vers. casu Soccin. loco cit. vers subdit tamen.*

69 Idem Dicemus, si ecclesia non erat in dioecesi sed in scripturis, seu libris archiuii ecclesiæ reperiretur adnotatum prælatum esse in quasi possessione licet vere non esset quia ad istum effectum sufficit sola credulitas ex aliqua causa producta, *ex Doctr. allegatis.*

70 E conuerso autem dicemus Prælatum non habuisse iustam credulitatis causam si fuisset in dolo, vel ignorantia supina, quæ satis colligitur si proparte excommunicati sibi fuisset ostensus, vel oblatus modus securus amissæ possessionis *Butr. loco cit.*

71 Coeterum vbi contingerit ferre censuras exrraiudicialiter pro iurium de-

defensione, formulam concipiat iuxta facti contingentiam, ita tamen, vt vis, vel cōtumacia explicetur, pro qua excommunicatio feratur, veluti pro contumacia, in illum recipiendo ad visitationem, formula decreti sic concipi posset. Die, &c. Reuerendissimus D. N. prosequens visitationem diœcesis suæ accessit ad ecclesiam S. N. sitam in tali loco, vbi reperit N. ecclesiæ Abbatem, seu Rectorem, qui ex quo illum ad visitandum admittere noluit; Ideo volens extraiudicialiter iura ecclesiæ suæ tueri, illum excommunicauit, et vti talis, per cedulones publicari mandauit.

Pro defensione iuris exigendi.

72 Quia ecclesia cathedrali, N fuit, & est in quasi possessione exigendi fructus, ex prædio N. cuius fructus subripere conatur. N. ideo ad iura ecclesiæ suæ tuenda Reuerendissimus D.N. præfatum. N. excommunicauit.

Si fructus sint de recenti subtracti, & sint præsentes potuit excommunicari, nisi eos incontinenti restituat, si vero non sunt præsentes, nisi eos restituat intra competentem terminum.

Formula Cedulonis.

73 Hic apostolica auctoritate excommunicatur. N. eo quia nobis Diœcesim nostram de more visitantibus, & ad ecclesiam N. accedentibus ausus fuit nostris mandatis non obtemperare, & ad hoc, vt vti talis a Christi fidelibus euitetur maudamus præsentes per loca publica, & consueta affigi, &c.

SVMMARIVM.

1 *Denunciatio non est de substantia excommunicationis.*
2 *Excommunicatus denunciandus est duplici ratione de qua ibi, & num. 3.*
4 *Interdicti vel suspensionis facienda est denunciatio.*
5 *Denunciatio est facienda ab eo qui excommunicauit.*
6 *Etiam si sit delegatus.*
7 *Excommunicator potest requirere ordinarios vt denuncient excommunicatum.*
8 *Curiæ praxis refertur.*
9 *Ordinarius ex officio potest eos quos scit excommunicatos denunciare.*
10 *Requisiti tenentur omnino excommunicatos denunciare, etiam non viso processum.* 11.
12 *Vbi delictum est commissum, denunciatio fieri debet.*
13 *Denunciatio vt recte fiat, quæ requirantur.*
14 *In denunciatione an requiratur solemnitas.*
15 *Denunciatio fieri potest etiam parte non citata.*
16 *Appellatione a declaratoria interposita denunciatio fieri non potest.*

ARGVMENTVM.

Denunciatio excommunicationis à quo, & qualiter fieri debeat.

CAP. LXII.

Licet denunciatio nō sit de substantia excommunicationis, propterea quod excommunicatio operatur effectus contra excommu-

1 nicatum ante denunciationem, *Archid. Turrecrem. & Præpos. in cap. curæ 1. q. 3. Innoc. & reliqui in cap. pastoralis* S. *verum de appell.* nihilominus statutum

2 est eum esse denunciandum, idque duplici ratione. primo, vt possit vitari ab aliis *c. peruenit* 13. *& c. consuluit de appell. d. cap. curæ, & c. debent* 11. *quæst.* 3. *cap. de petentibus* 24. *q.* 3.

3 Secundo, vt rubore suffusus citius resipiscat, & ad pœnitentiam perducatur *cap. Parocchianos de sent. excom. cap.* 1. *de except. lib.* 6. quod, & si peculiarius procedat in excommunicatione stante dispositione *Extrauag. ad euitanda,* idem tamen est in quacunque spe-

specie Censuræ vt de interdicto est *test. in d. cap. peruenit, & in d. cap.* Pa*storalis, §. verum, de appell. & in Clem. vlt. de censib.* & de suspensione est *text. in clem. 2. de pœnis.*

Vt autem tota materia plene liqueat de infrascriptis erit agendum.

Primo, ad quem spectat denunciare excommunicatum.

Secundo, vt recte fiat denunciatio quæ requirantur.

5 Quoad primum, si versemur in excommunicatione lata ab homine, denunciatio est facienda ab eo qui excommunicationem tulit, is enim habet potestatem exequendi propriam sententiam, *cap. Pastoralis, §. verum, de appell. & ibi Imol. num. 10. Franch. num. 28. cap. 1. de tregua, & pace, Archid. Turrecrem. & præpos. in cap. cura 11. q. 3.*

6 Extenditur primo, vt procedat siue excõmunicator sit iudex ordinarius, siue sit Delegatus, *d. §. verum vbi Imol. num. 10. versic. idem tamen po. test, Abb. num. 23. Franch. num. 28. Prosper. Pasett. consil. 193. num 2.* cum aliis allegatis supra *eod. lib. cap. . . . in secunda, extensione.*

7 Extenditur secundo, vt iudex excõmunicator possit requirere ordinariũ, & alios vt deuuncient excommunicatum ab eo, *cap. significasti de off. delegati, Imol. in d. §. verum num. 10. versic.*

8 *& similiter mandare poterit*, & hoc iure in praxi vtimur in curia, nam vbi relaxatur declaratoria siue relaxatur ab ordinario siue à Delegato solent requiri omnes ordinarii in parribus, siue sint Episcopi, siue prælati inferiores, quinimmo omnes clerici pro illarum exequutione, de quo stilo meminit *Præpos. in d. cap. cura col. 1. circa princ.*

9 Extenditur Tertio, vt si requsitio non fiat, possit quilibet ordinarius ex officio pro salute animarum, denunciare eos quos scit esse excommunicatos, quia pertinet ad curam suam vt euitentur, *d. c. cura 11. quæst. 9. & ibi Gem. & Præpos. Innoc. in d. c. Pastoralis § verum. 1. sub num. versic. denunciari Imol. sub num. 10. vers. item aduerte.*

10 Extenditur Quarto, vt ordinarii requisiti ab excommunicatore debeãt excommnnicatos denunciare, vt est *test. in d. c. 1. circa finem, de treg. & pace.*

11 Idque etiam non viso processu, vt in facti contingentia respondit *Sacra congregatio super negotiis Episcoporum sub die 16. Nouembris 1582. respondens* Episcopo Tropiensi.

12 Si vero versemur in excommenicatione lata a lege, denunciatio est facienda ab eo ordinario in cuius diocesi, est delictum admissum *d. c. 1. de treg. & pace*, qui quidem ordinarius potest re-

13 quirere alios prælatos vt excommunicatos, à se, & denunciatos denunciẽt in propriis dioecesibus, *vt est test. in d. c. 1. de treg. & pace, & in d. c. cura, & c. debeat 11. q. 3. et c. de potentibus 25. q. 3.*

14 Quoad secundum, vt denunciatio rite procedat, debet continere nomen excommunicati, & causam excommunicationis *d. c. debent*, item quod insinuetur Parocchianis, & Presectibus ecclesiæ in loco celebri, publice legendi proponantur, *d. c. Cura 11. q. 3. c. Parocchianos de sent. excom.* & licet antiquitus in denunciatione adhiberetur solemnitas, de qua in *d. c. debent, & cap. ad Apostolicæ in figuratione casus, de re iud. lib. 6. & per Cou. in c. alma mater, §. 8. num. 6.* nihilominus ea non vtimur nisi in casibus valde grauibus, in aliis vero laudabile non esse priscam solemnitatem adhibere respondit *Sacra Congreg. Episcoporum sub* Die 27. *Martii* 1601. *rescribens* Episcopo Casertano.

15 Hæc autem denunciatio fieri potest etiam parte non citata vt pluribus probat. *Rom. cons. 482. num. 5. & seq. Soccin. consil. 10. post nu. 16. inter consilia Curt. Iun. Dec. in* Auth. *Cassa nu. 3. C. de sacrosanctis eccles. et in c. Pastoralis, §. verum nu. 5. & seq. de appell. & ibi Franch. nu. 27. Lancel. de attent. c. duodecimo, limit. Vigesima prima, numero nono, Aegid. decis. 411. Verall.*

decisione 424. numero sexto, et septimo.

16 Quod est, intelligendum dummodo non fiat post declaratoriam a qua fit interposita appellatio, quia tunc nō solum requireret partis citationem, sed esset nulla, nisi esset facta super notorio, *d.cap. peruenit ubi Doct. de appell. cap. per tuas, de appell. Franch. in d.§. verum num. 27. Alter. de censur. disput. 5. lib. 3. cap. 3. pag. 318. vers. 3. dubitatur.*

SVMMARVIM

1 *Excommunicatus potest appellare.*
2 *Excommunicatio est omnium pœnarum grauissima.*
3 *Reus quantumuis excommunicatus potest se defendere.*
4 *Effectus duplex appellationis.*
5 *Excommunicatus, super appellatione potest impetrare rescriptum.*
6 *Excommunicatio non transit in indicatum ad effectum absolutionis obtinenda.*
7 *Sententia excommunicationis potest post mille annos retractari, & concedi absolutio.*
8 *Transit tamen in iudicatum quoad alios effectus.*
9 *Excommunicatus non appellans intra decem dies, non auditur nisi per viam querelæ.*
10 *Excommunicatus non appellans intra decem dies non potest causam introducere coram Metropolitano.*
11 *Metropolitanus non est competens in causis in quibus quis non auditur nisi per viam querela.*
12 *Stephanus Costa reprobatur.*
13 *Excommunicatus non appellans intra decem dies, tenetur absolutionem petere ab excommunicatore.*
14 *Ratione noui grauaminis potest ad Archiepiscopum appellari.*
15 *Tempus decem dierum quomodo computetur in sententetia excommunicationis conditionali.*
16 *Abb. Panormit. reprobatur.*
17 *Sententia excommunicationis transit in iudicatum quoad præsumptionem iustitiæ.*
18 *Monitio siue citatio in sententia excommunicationis non præsumitur.*
19 *Sententia excommunicationis quoad instantiam respectu tertii non est perpetua.*
20 *Excommunicatus post decem dies non potest se defendere in expensis parti aduersæ debitis ratione contumaciæ.*
21 *Excommunicatus longo tempore in excommunicatione perseuerans potest moneri, & aliqua pœna grauari.*
22 *Excommunicatus effectus deterior, ex officio debet absolui.*
23 *Absolutus cum iuramento de parendo mandatis, ab iniunctione mandatorum si appellet non auditur, sed in pristinam censuram reducitur.*
24 *Ad hoc vt quis dicatur paruisse mandatis, an sufficiat cepisse.*
25 *Excommunicatus pro contumacia manifesta, quomodo absoluendus.*
26 *Item quo pacto absoluendus excommunicatus pro contumacia præsumpta.*
27 *Contumacia manifesta vel præsumpta quæ dicatur.*
28 *Excommunicatus contemnens absolutionem non auditur appellans.*

ARGVMENTVM.

Ab excommunicatione, An detur appellatione.

CAP. LXIII.

It regula constituta, excommunicatum appellare posse, *capit. per tuas, & capitulo sacro, de sent. excomm. capitulo dilecto, & capitulo venerabilibus, & capitulo licet eodem tit. libro sexto, capitulo pastoralis, §. verum, c. ad præsen-*

sentiam, et c. ad hac de appell. Ratio est duplex prima, quia excõmunicatio est omnium poenarum grauissima, *d. cap. sacro, §. cumque aduersus, de sent. excom. capitulo primo, eodem tit. libro sexto*, ad quam releuandam, innocens non debet carere remedio, *l. 1. ff. de appellat.* Secunda, quia appellans se defendit aduersus stimulum sententiæ, quæ transiret in iudicatum, *cap. intel-*
3 *leximus* cum ibi traditis *de iudic.* reus autem quamuis excommunicatus, potest se defendere, *capitulo dilecti, & cap. dilecto, & capitulo significauerunt, de except.* Abb. *in capitulo per tuas 40. num. 7. de sent. excom.*

4 Cum autem duo sint præcipue excõmunicationis effectus, alter quod causã deuoluit ad superiorẽ, Alter vero quod sẽtẽtiæ effectũ suspẽdit, *Abb. in d. c. ad reprimendã n. 9. de officio ord.* ideo, de vtroque erit agendum, & quoad primo, effectum ille quidem extenditur,

5 Primo, vt sicuti appellatio interposita per excommunicatum deuoluit causam ad superiorem, ita etiam potest super appellatione impetrare rescriptum, & appellationem prosequi, *capitulo ab excommunicato, de rescript. capitulo primo*, vbi notant omnes, *de except. lib. 6.* cum alijs allegatis, *§. eod. lib. cap. 58. num....*

6 Extenditur Secundo, vt sententia excommunicationis non transeat in iudicatum ad effectum absolutionis obtinendæ, quia in ea versatur periculum Animæ, cuius ratione sententia nusquam transit in iudicatum, *cap. ex litteris de const.* & ex *capitulo sacro, §. si vero iudex de sent excom.* & tradit *glos. in capitulo ad reprimendam, verb. suspenditur de off. ord. et in capitulo inter Monasterium, de re iud. Franch. in venerabilibus, §. verum, sub nume- ro secundo versiculo sed dic quod hic non loquitur, & in capitulo qua fronte numero decimo tertio, versiculo octauo, nota de appell. Abb. in capitulo consanguinei, numero nono, de sentent. & re iudic. & ibi Felin. numero secundo, Butr. in capitulo ab excommunicato numero vndecimo, de rescript.* Alex. *in l. iudex numero decimo, ff. de re iudic. Maranta in praxi par. sexta, versiculo, et demum sententia numero 147. et versiculo, quandoque appellatur numero 151. Graff. consilio secundo, numero decimo nono, et seq. lib. quinto, Costa in tract. de retrotract. casu 8. cap. 9. num. 3.*

7 Ideoque potest retractari, & absolutio dari, etiam post mille Annos, vt post *Io. Andr. in d. capitulo 1. de sent. excom. libro sexto*, tradit, *Abbas in d. capitulo ad reprimendam, numero sexto, de offic. ord.* & ab hac absolutione non datur appellatio, *d. c. sacro, §. si vero de sent. excom. c. qua fronte de sent. excom.*

Dixi quod non transit in iudicatum, ad effectum obtinendi absolutionem, quia quoad alios effectus concernentes interesse partis transit in iudicatum, sicuti transeunt aliæ senten-
8 tiæ; adeo quod nisi appelletur intra decem dies, excommunicatus dempto absolutionis effectu, non auditur, per viam appositionis, sed per viam simplicis querelæ, *glos. in d. capitulo ad reprimendam, in fine*, quam esse
9 notandam, & communiter receptam dicit ibi *Abbas sub numero sexto, versiculo, sed quoad alios effectus, &* iterum *Abbas in capitulo consanguinei, numero nono, de sent. & re iud. ibique Fel. num. 2.*

10 Vnde deducitur Primo, quod excommunicatus, qui non appellauit intra decem dies, si sit subditus Episcopi, non potest introducere causam, coram Metropolitano, quia ipse non est iudex, neque excommunicati neque excommunicatis nisi in causis appellationum, *capitulo venerabilibus, de sent. excom. libro sexto, ex parte, de verb. signif. capitulo Pastoralis de appell.* non autem in illis in quibus auditur per viam querelæ, vt in proposito bene scribit *Abb. in capitulo sacro,*

sub numero decimo octauo, *de sent. excom. & in d. capitulo ad reprimendam*, *sub numero sexto, versic. sed quoad alios effectus*, *& in d. c. consanguinei, num. 9. & ibi Felin num.* 3. quicquid in caute scripserit in contrarium *Stephan. Co-*
12 *sta, in d. capitulo venerabilibus numero quinto*.

Et consequenter excommunicatus, non appellans intra decem dies, necess.
13 se habet petere absolutionem ab excommunicatore, *Abb. in d. cap. sacro num. 58. & in d. cap. ad reprimendam num. 6.*

Quod est accipiendum, nisi ad sit nouum grauamen, veluti quia petit absolutionem post decem dies, & excommunicator iniuste eam denegat; Tunc enim ex nouo grauamine
14 potest ad Archiepiscopum appellari, *vt est test. in cap. per tuas in fine de sent. excom. Abb. in d. cap. sacro num. 18. versic. sed si excommunicatus, & in d. cap. consanguinei, numero nono, versic. quod limita, & ibi Felin. sub numero tertio.*

Item est accipiendum, nisi versemur in sententia excommunicationis conditionalis, quia tunc decendium, non
15 computatur, a die latę sententię; prout solet computari in cæteris sententiis conditionalibus, *cap. quod ad consultationem, de sent. & reiud.* sed à die purificatæ cōditionis, vel aduentus diei, secūdum opinionē quā sequuntur omnes in *d. cap. præterea* excepto, *Panor.*
16 *num.* 8. cuius opinionem improbant, ibi *Franch. & Dec. num. 7. Nauar. in Manuali, cap. 27. num. 272. Couar. in cap. Alma mater, par. 1. §. 10. sub. nu. 4. Guterez canon. quæst. lib. 1. cap. 4. num. 25.*

Deducitur Secundo, quod sententia excommunicationis transit in iudicatum, quoad prosumptionem iustitiæ
17 Etenim quando ab excommunicatione fuit appellatum, licet excommunicatio teneat, tamen non præsumitur, pro eius iustitia, atque ita onus illam probandi erit excommunicatoris, quando vero transiuit in iudicatum onus probandi iniustitiam incumbit excommunicato, *Innoc. in capitulo bonæ de elect. Abbas in d. capitulo consanguinei numero decimo, de sent. & reiud. & ibi Fel.*

Hæc Secunda deductio declaratur ne procedat respectu citationis, seu monitionis illa enim, siue sit appellatum, siue, non semper erit ab excom-
18 municatore probanda, quia cum talis sententia vt plurimum ferri soleat in absentem, non præsumitur monitio, neque citatio, nisi probetur vt colligitur, *ex cap. sacro de sent. excom.* per quem ita tradunt *Butr. in cap. quoniā contra num de probat* Abb. *in cap. tenor. sub num. 10. vers. ad idem in simili, & in d. cap. consanguinei num. 11. vers. limita primam partem, de sentent. & reiud. & ibi Felin. num. 4. versic. Item secus.*

19 Deducitur Tertio quod sententia excommunicationis, quoad instantiam respectu tertii non est perpetua, sed expirat, *Arch. & Butr. quos refert & sequitur* Felin. *in d. cap. consanguinei num. 5.*

20 Deducitur Quarto si excommunicatus post decem dies velit se defendere super expensis, qui debentur parti ratione contumaciæ, non auditur *Io. Andr. in d. cap. venerabilibus in glos. in verb. querimoniam, Abb. in sæpe citato cap. ad primendam, sub num. 7. vers. vnde si quis de offic. ord. & in d. cap. consanguinei. sub num. 9. vers. uide tu ad materiam de sent. et reiud. & ibi Felin. num.* 3. & hęc quoad secundam extensionem,

21 Extenditur Tertio, vt excommunicatus non solum admittatur ad appellationem, sed si longo tempore permaneat in excommunicatione, moneri poterit ad parendum, & obtinendam absolutione alias potest aliqua poena grauari, presertim si sit persona nobilis, vt in casu, *cap. fin. de poenis.*

22 Extenditur Quarto, vt si quis per ex.

excõmunicationem efficitur deterior poteſt iudex eam tollere ex officio, & vti alio remedio, quia excommunicatio adhibetur loco medicinę, quæ quando non prodeſt, debet intermitti, & ſanitas alio remedio tentari. D. *Tho. in* 4. *sent. diſt.* 18 .*q. ult. art.* 2. *Io. Andr. in cap. primo num.* 2. *de ſent. excom. lib. 6. Abb. poſt. Cald.& Butr. in cap. ab excommunicato num.* 20. *de reſcriptis, & ibi addentes teſtantur de communi, & iterum, Abb. in cap. ad reprimendam sub num. 6. de off.ord.*

Principalis concluſio limitatur, Primo ne procedat in excommunicato
23 qui obtinuit abſolutionem prǣſtito iuramento de parendo mandatis, nam ſi mandato recepto, vel ſi aliquid ei mãdetur appellet, nõ erit ad appellationem admittendus, ſed erit in priſtinam cenſuram reducendus, donec mãdatum ſuſceperit, vel ſuſceptum pro poſſe fuerit proſequutus *cap. quæſtioni de appellat.*

An autem ad iſtum effectum ſufficiat cepiſſe exequi mandatum an vero requiratur actus perfectus, conſulen.
24 di ſunt, *Abb. & Franch. d. c. quæſtione Ille ſub nu.*8. *Hic nu.* 7. *&* 8.

Limitatur Secundo, ne procedat in excommunicato pro contumacia manifeſta, hic enim licet appellet, nihilominus non abſoluitur niſi refectis
25 expenſis, ac præſtita cautione de ſtando iuri, & iudicatum ſoluendo, *c. venerabilibus §. ſecus autem ſi ſe contumacem de ſent. excom. lib.*6. ibique *Franch. nu.*4. *verſ.* 8. *nota, Abb. in d. c. quæſtione nu.* 9. *de appell.*

26 Dixi de excommunicato pro contumacia manifeſta, quia ſi eſſet excommunicatus pro contumacia præſumpta, abſolueretur ſtatim expenſis non refectis iuxta formam eccleſiæ, *d. c. venerabilibus, §. porro, & ibi Doct.* communiter forma autem eccleſiæ in abſolutione eſt, præſtare iuramentum, de parendo mandatis, *c. ex tenore, & c. cætero, cũ deſideres, vbi gloſ. in verb. niſi forma eodem tit. de ſent. excom.*

27 Quę vero dicatur offenſa manifeſta & contumacia præſumpta, conſulendus eſt *teſt. in c.* 6. *§. porro, & c. ex parte de verb. ſignif.*

28 Limitatur Tertio, ne procedat in excommunicato qui contemnit abſolui, nam, & hic non auditur appellans, *Cald. & Butr. in c. ab excommunicato, de reſcript. Fel. in c.* 2. *ſub nu.* 5. *verſ. nota etiam de iudic.*

SVMMARVM

1 *Pro regula ponitur, quod excommunicatio per appellationem non ſuſpenditur.*
2 *Ratio regulæ aſſignatur.*
3 *Ratio rationis affertur.*
4 *Suſpenſio, & interdictum non ſuſpenduntur per appellationem.*
5 *Cenſura lata a legato non ſuſpenditur per appellationem.*
6 *Appellatio non ſuſpendit abſolutionem cenſurarum.*
7 *Abſolutio etiam iniuſta non ſuſpenditur per appellationem.*
8 *Appellatio non ſuſpendit conſequutiua cenſurarum.*
9 *Excommunicatus etiam appellatione pendente priuatur fructibus beneficii.*
10 *Pendente appellatione deueniri poteſt ad grauationem, & reaggrauationem.*
11 *Appellatio non impedit denunciationem.*
12 *Etiam ſi a denunciatione fuerit iterum appellatum.*
13 *Ad ordinarium ſpectat efficere, vt euitentur excommunicati.*
14 *Delegatus Papæ poteſt mandare locorum ordinariis vt denuncient excommunicatos.*
15 *Admiſſa appellatione non poteſt procedi ad denunciationem.*
16 *Limitatur ſi excommunicatus non eſt proſequutus appellationẽ in tempore.*
17 *Denunciatio poſt inhibitionem facta non ſubſiſtit.*
18 *Denunciatio fieri non poteſt, quando per eam excommunicatus ligaretur durius.*
19 *Durius ligari quando dicatur.*
20 *Nauar. & Humada reprobantur.*

21 *Denunciatio nihil noui addit, sed declarat actum gestum.*

22 *Dispositio extrauagantis ad euitanda declaratur.*

23 *Excommunicatus ignoranter pendente appellatione denunciari non potest.*

24 *Casus quo quis ignoranter potest excommunicari.*

25 *Sententia excommunicationis sub conditione lata suspenditur per appellationem, etiam si conditio extet.*

26 *Iudex proferens excommunicationem in idem vel sub condisione, non vult vt antequam conditio existat operetur effectum.*

27 *In censuris non fit retrotractio temporis.*

28 *Limitatur in simonia reali.*

29 *Appellatio an detur si debitur ab initio consentit vt possit excommunicari remissiue.*

30 *Declaratoria incursus, & denunciatio illius suspenditur per appellationem.*

31 *Appellatio suspendit declaratoriam habentem annexum factum, super quo iudex potuit decipi.*

32 *Declaratoria lata propter in obseruantiam, vel ob non paritionem suspenditur per appellationem.*

33 *Declaratoria qua fundatur in facto notorio non suspenditur per appellationem.*

34 *Factum notorium quod dicatur remissiue.*

35 *Declaratoria ob non paritionem rei iudicata non suspenditur.*

37 *Appellatio praecedens excommunicationẽ eam annullat. ampliatur num. 38. limitatur nu. 39.*

ARGVMENTVM.

An, & quando appellatio suspendat excommunicationem.

CAP. LXIV.

Egulariter sententia excommunicationis per appellationem non suspẽditur, *cap. pastoralis 53. §. verum, versic. nos itaque de appell. cap. per tuas de sent. excom. cap. is cui in fine, eod. tit. lib. 6.*
1 *& vtrobiq. Doct. comm. specul. de appel. §. in quibus sub num. 16. versic. 17. Card. in clem. 1. §. si quis autem nu. 10. in fine de sequestr. poss. & fruct. Soccin. in cap. sacro num. 104. de sent. excom. Abb. in cap. saepe contingit num. 15. de appell. Dec. in cap. reprehensibilis num. 20 de appell. Reboff. in concord. tit. de excommunicationis non vitan. versic. 54. Maranta in specul. par. 6. tit. de appell. num. 178. Guterez. canon. quaest. lib. 1. cap. 1. num. 90. & 95.* cum aliis quos refert, & sequitur *Farinac. quaest. 101. lim. 13. num. 68.* quibus addi possunt *Rota dec. 59. alias 424. de appell. in nouis, & apud Achill. decis. 4. de sent. excom. Cappella Thol. decis. 300. Nauar in Manual. cap. 25. num. 124. Cened. collect. 42. nu. 1.*

2 Cuius rei rationem si queras respondet multipliciter *Abb. in d. cap. Pastoralis §. verum a num. 7. vsque ad num. 14.* vbi quatuordecim adnectit rationes quibus post habitis est amplectenda illa, quam nobis attulit Summus Pontifex *in d. §. verum, & in d. c. is cui,* videlicet quia excommunicatio trahit secum exequtionem; ceterae namque rationes magis tendunt ad explicandum quare excommunicatio secum trahat exequutionem quam cur appellatio non suspendat. In qua re inter multas rationes ea mihi videtur pro-
3 babilior quod cum vis excommunicationis procedat ex clauium potestate magis quam ex iustitia causae, vt pluribus probaui *supra eod. lib. cap. 1. num. 4.* excommunicatio, & exequutio perficiuntur in eodem instanti non secus

ac

ac fulminis ictus qui vno eodemque momento quo creatur infligit vulnus, quod ,sidem vulnere illato, sicuti non est in potestate vulnerati illum sanare nisi adhibita manu medici, ita non est in potestate excommunicati diluere excommunicationem nisi adhibita absolutione.

4 Principalis conclusio extenditur Primo, vt procedat in quacunque specie censuræ siue sit excommunicatio, siue sit suspensio siue interdictum quia quantum ad hunc effectum prædicta non differunt, *cap. is cui de sent. excom. lib. 6.* & ibi *glos. in verb. sequentem*, *& Doct. comm. in cap. statutum eod. tit. lib. 6. cap. ad hæc* 37. *extra de appell. & ibi glos. in verb. interdictum*, et *Doct. passim*, *Lancel. de attent. cap.* 12. *lim.* 23. *num.* 12.

5 Extenditur Secundo, vt procedat siue sententia, sit lata ab ordinario, siue à Delegato, *d. cap. pastoralis* §. *verum*, & ibi *Doct.* & signanter *Imol. nu.* 10. *versic. idem tamen potest*, Abb. *nu.* 23. *Franch. nu.* 28. *Pasett. consil.* 193. *num.* 2. *Lancel. d. cap.* 12. *lim.* 21. *num.* 14. & 15.

6 Extenditur Tertio, vt sicuti appellatio non suspendit censuras, ita econuerso non suspendit illarum absolutionem, *c. qua fronte vbi Doct. & signanter Abb. & Franch. volute probat Lanc. de attent. cap.* 12. *limit.* 23. *per totum*.

7 Quod procedit etiamsi absolutio fit iniusta, vt est *text. in c. venerabilibus* §. *sane si de sent. excom. lib.* 6. *Abb. in c. qua fronte sub nu.* 7. *versic.* 2. *ratio d. c. appellati, et ibi Franch. nu.* 31.

8 Extenditur Quarto, vt sicuti appellatio non suspendit censuras, ita neq. suspendat illa quæ habentur vti pars vel consequutiua censurarũ *d.* §. *verum vbi Imol. Abb. & Franch. Pasett. & Lancil. locis cit.* & alii infra citandi.

Vnde deducitur Primo quod appellatione pendente excõmunicatus

9 priuatur fructibus, & distributionibus beneficii nam hoc defluit tanquam effectus consequutiuus excommunicationis, *d. cap. pastoralis* §. *uerum*, & nos latius explicauimus supra *eod. li. c.* 14. vbi lectorem reiicio nobis idem repetatur.

Deducitur Secundo quod pendente appellatione potest deueniri ad aggrauationem & reaggrauationem, *Rot. decis.* 59. *de appell. in nouis Milis in repert. verb. attenta post exequutionem Lancel. d. c.* 12. *lim.* 21. *nu.* 16. *Scaccia, de appell. quæst.* 17. *lim.* 22. *nu.* 7.

Deducitur Tertio quod cum denun

10 ciatio sit pars excommunicationis, propterea quod sine publicatione non tenemur illum vitare, nisi esset notorius clerici percussor *extrauag. ad euitanda Franch. in cap. peruenit el* 1. *num.* 6. merito appellatio non impedit denũciationem *d.* §. *verum vbi Imol. num.* 10. *Abb. num.* 23. *Spe.*

11 *cul. & Maranta locis citatis Franch. in cap. vt nostrum sub. num.* 4. *versic. in glos. uerb. reuocamus eod. tit.*

12 Hæc Tertia deductio procedit primo etiamsi a denunciatione siue publicatione iterum fuerit appellatum, *Franch. in d. cap. peruenit nu.* 6. *pasett. d. cons.* 193. *num.* 3. *in fine Lancel. d. lim.* 21. *num.* 18.

Procedit Secundo vt ordinarius possit denunciare non solum excommunicatos a se sed ab alio, quia ad suam

13 curam spectat vt euitentur, *cap. cura ubi Doct.* 11. *q.* 3. *Innoc. Imol. Abb. & Franch. in d.* §. *uerum.*

14 Procedit Tertio vt si excommunicator sit Delegatus à Papa possit mãdare ordinario vt publicet excõmunicatum, *cap. significasti de off. Deleg. Imol. in d.* §. *uerum in fine, uersic. & simili mandare potest.*

Eadem Tertia deductio recipit nõnullas declarationes, & Primo ne

15 procedat quando vel excommunicator detulisset appellationi interposite vel appellatio fuisset admissa per superiorem, in his enim casibus ex quo iurisdictio excommunicatoris remanet suspẽsa, non potest procedi ad denunciationem *cap. cum. appellationibus. de appell. lib.* 6. *Innoc. in d. cap. Pastoralis*, §. *uerum nu.* 2. *& ibi Imol. Abb.*

Abb. & Franch. Lancell. loco cit. num. 33. Pasett. consil. 193. sub num. 2. Achill. decis. 4. nu. 4. de sent. excom.

16 Hæc prima declaratio est limitanda, ne procedat quando appellans est negligẽs in prosequendo appellationem ita ut sinat labi tempora ad prosequendum statuta, vt *cap. licet ubi Doct. de sent. excom. lib. 6.*

17 Secundo declaratur ne procedat quando denunciatio esset facta post inhibitionem, vt pluribus probat *Lancel. de attent. cap. 20. lib. 18* quem nouissime sequitur *Mater. uar. resol. lib. 1. cap. 112. casu 174.*

18 Tertio declaratur ne procedat vbi excommunicatus, per denunciationẽ ligaretur in plus quam erat ligatus per solam excommunicationem, tunc enim ratione nouis grauaminis qui prouenit ex actu extrinseco datur appellatio, *d. §. uerum* ibi per denunciationem amplius non ligetur, & ibi notant, *Imol. sub num. 10. uersic. fallit primo,* Franch. *num. 25. uersic. 4. quaritur. Lancel. d. lim. 21. num. 19. & seq.*

19 Dicitur per denunciationem ligari in plus, quando per eam excommunicatio acquirit qualitatem duriorem, veluti quia antę denunciationem poterat absolui ab ordinario, post denunciationem non potest absolui nisi ab apostolica sede, vt in *cap. tuanos 19. de sent. excom.*

20 Vnde falluntur *Nau. in cap. cum contingat remed. 6. num. 7. & Humada in l. 21. tit. 9. par. 1. glos. 1. a num. 8. cũ seq.* dum scribunt hodie stante dispositione extrauag. ad euitanda non posse fieri denunciationem post ap-

21 pellationem, propterea quod per solam excommunicationem non est vitandus & post denunciationem debet vitari, tum quia denunciatio considerata de per se nihil noui addit, sed declarat actum gestum, *d cap. Pastoralis §. verum de appell. clem. exiui versic. locum autem de uerb. signifi. l. haeredes palam. §. sed & si notam ff. de testam. l. asse toto ff. de hered. inst.* atque ideo non potest dici quod sola denunciatio addat qualitatem duriorem, nisi in casu in quo reperiatur de

22 iure diuersa dispositio in excommunicatione sola, & in excommunicatione simul & denunciatione, vt in *d. cap tua nos.* Tũ etiam quia dispositio *dictæ extrauag. ad euitanda* non intendit in aliquo fauere excommunicatis, sed tota illa dispositio respicit fauorem fidelium communicantium cum excommunicatis, *Felin. in cap. Parocchianos num. 4. de sent. excom. Alphons. de Castro de lege pen. cap. 5. vers. circa istos Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 2. nu. 11. Nauar. in cap. primo §. laborat in fine de penit. dist. 6.*

Ex eo ergo quod hodie fideles non arctentur ad vitandum excommunicatum nisi denunciatum, aut notorium Clerici percussorem non infertur quod ipsa excommunicatio sine denunciatione respectu excommunicati sit leuior, aut quod acquirat maius robur ex denunciatione, cum ad substantiam excommunicationis non sit necessaria denunciatio, *Cæsar de Graff. decis. 2. num. 14. de sent. excomm.*

Eadem principalis conclusio limitatur, primo ne procedat quãdo quis

23 fuisset excommunicatus ignoranter, nam si appellet a die habitæ, notitiæ, pendente appellatione non potest denunciari, *Io. Andr. in d. cap. pastoralis §. verum num. Et ibi* Imol. *nu. 10. Franch. num. 26.*

24 Dari autem casum in quo quis ex communicetur ignoranter probatur *in cap. illud & cap. per de cler. excommunicato.*

25 Limitatur Secundo ne procedat in sententia lata sub conditione, vel in diem quia si ante diei vel conditionis euentum sit appellatum, appellatis suspendit excommunicationem, & impedit denunciationem, siue postea impleatur conditio, siue nõ, vt est *test. expressus in cap. praeterearequisiti 50. de appell.* cuius auctoritate hoc notãt *Innoc. Host. Io. Andr. & Imol. in princ.*

Abb.

Abb. num. 3. Franch. num. 4. Boich. in cap. cum sit Romana num. 2. eod. tit. & iterum Io. Andreas, & reliqui in c. is cui §. vlt. de sent. excom. lib. 6 glos. & Doct. in cap. ad hac 37. versic. interdictum de appell. Palud. in 4. sent. dist. 18. quæst. 1. col. 3. versic. 6. conclusio Lancil. d. lim. 21. num. 35. cum seq. Couar. in cap. Alma Mater par. 1. §. 10. num. 4. Guterez can. quæst. lib. 1. cap. 4. num. 25. Petr. Bell. in Econim. Can. Class. 3. cap. 4. §. 5. pag. 442. versic. quartus decimus.

26 Ratio est quia dum Iudex profert excommunicationem in diem, vel sub conditione, satis declarat mentem suã esse ne ante euentum, suum operetur effectum argumento, §. *ex conditionali inst. de uerb. oblig. & l. cedere diem ff. de verb. signif.* atque ideo quando euenit dies, vel purificatur conditio, non potest sumere vires quia appellatio eã præcedit nec potest fingi lata ante

27 appellationem, quia censuræ non retrotrahũtur *glos. in cap. cum quis uerb. incurris de sent. excom. lib. 6. Innoc. Io. Andr. & Abb. in d. cap. præterea 40. de sent. excom. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 202. Couar. & Guterez locis cit. ille sub. num. 4. hic num. 23. et vterque testatur de communi.* Nisi forte versemur in excommunicatione

28 contracta ex simonia reali, quia propter criminis grauitatem retrorrahitur *extrauag. 2. de sim* cum aliis per *Costam in tract. de retrotract. casu 8. cap. 9. numero 4.*

Quid autem si debitor ab initio cõ-

29 senserit vt post diei vel conditionis aduentum possit excommunicari, an in tali casu detur appellatio, consulendi sunt *Doct. in cap. P. & G. de off. Delegati Couar. d. §. 10. num. 4. ad finem, Guterez d. cap. 4. num. 26.*

30 Limitatur Tertio, ne procedat quãdo fertur declaratoria incursus censurarum, tunc enim datur appellatio quę suspendit excommunicationẽ, & impendit denunciationem, *Imol. & Franch. in d. §. verum de appell.* cum aliis allaris per *Gabr. conclus. 3. num. 59. de reg. iur.*

Hæc res vt sine errore tradatur non nulli sunt distinguendi casus, primus vbi declaratoria habet annexum factum super quo iudex decipie potuit &

31 tunc appellatio suspendit siue sit declaratoria a censuris latis ab homine, siue a lege, *d. capitulo peruenit et cap. consuluit et cap. sit Romana §. fin. de appell. Innoc. in cap. primo in fine de sequestr. poss. Card. post lapum in clem. 1. §. si quis aut quæst. 2. eod. tit. de sequestr. possess. et fruct. Imol. in d. §. verum sub num. 10. versic. item hoc uerum Franch. ibid. num. 27. et iterum Franch. in cap. 15. cui §. sane versic. 3. limita. de sent excom. lib. 6. Felin. in cap. cum non ab homine num. 12. versic. et nota quod de iudic. Dec. in cap. reprehensibilis num. 21. de appell. Capic. decis. 1. num. 19. Duenna in reg. 42. num. 8. vers. quod tamen est cum aliisque Farinac. quæst. 101. num. 67. et per Gabr. conclus. 3. num. 59. de reg. iur. Rot. decis. si sub num. 3. versic. sed quicquid sit de appell. in nouis.*

32 Vnde deducitur quod declaratoria lata propter in obseruantiam, aut non paritionem literarum vel mandatorũ apostolicorum, ex quo habet annexum factum in obseruantiæ in cuius probatione iudex potuit decipi, vel potest dari iusta causa cur parere non teneatur, recipit appellationem, & negotium debet terminari per tres conconformes, *Rota apud Archill. decis. 4. sub num. 7. & 17. de sent. excom. Put. decis. 27. num. 5. & per tot. lib. 6. et decis. 100. nu. 3. et 31. par. 1. diuers.* & consequenter si post appellationem ab hac declaratoria fiat denunciatio, illa reuocatur, & datur simpliciter absolutio ad beneplacitũ *Archill. loco cit. nu. 9. Marches. de commiss. in comm. oblig. camer. part. 1. §. 2. nu. 176. Seraph. dec. 1296. num. 2.*

33 Hic primus casus declaratur nisi factum sit notorium, nam tunc appellatio non suspendit *d. cap. peruenit et cap. consuluit, et cap. cum sit Romana §. fin.*

§. fin. de appell. Felin. in cap. Rodulphus n. 41. versic. intellige 2. de rescript. cum aliis supra allegatis.

34 Quomodo autem in tali casu debeat esse notorium, consulas Dec. *in d. cap. peruenit sub num. 14. versic. secundo quod dictum est.*

35 Secundus est casus quando versamur in declaratoria censurarum latarum ob non paritionem rei iudicatæ & tunc quia declaratoria est pars exequutionis rei iudicatæ, *l. 2. C. de exeq. re iud.* merito sicut ab ipsa exequutione non appellatur, *l. ab exequutore C. quorum. appell. non recip.* ita neque appellatur a declaratoria, *Gem. conf. 99. sub num. 1. versic. quandoque fertur diffinitiua, Ruin. conf. 45. Contard. in l. unica C. si de moment. poss. lim. 19. sub num. 20.* Lancel. *d. cap. 12. limit. 21. num. 32. Rota in Salamantina canonicatus* 28. *Ianuarii* 1564. *coram olim Illustrissimo Cardinali Ioanne Aldobrandino, & apud Verall. decis.* 421. *quæ incipit a declaratoria in manuscriptis, & decis.* 101. *num. 32. par. prima diuers.*

Hoc idem erit dicendum si versemur in declaratoria censurarum latarum contra obligatum in forma cameræ apostolicæ, siue quod non sit vera
36 declaratoria, sed magis denunciatio vt placet Gallesio *de obligation. cam. par. 3. quæst. 36. num. 44. Marchesano de commiss. par. 1. §. 2. num. 170.* siue quod cū obligatio habeat exequutionem paratam, *Cassad. dec. unica de mut. pet.* declaratio potest videri pars exequutionis *ex Doct. allegatis.*

37 Quartus est casus quando appellatio præcedit excōmunicationem, siue declaratoriam, & tunc appellatio non solum suspendit effectum excommunicationis sed etiam est nulla, *cap. per tuas 40. §. nos igitur de sent. excom. cap. solet eod. tit. lib. 6. Rota decis. 20. versic. in quibus appares de appell. in nouis, cap. dilecti § 2. de appell. ibique Abb. et Franch. in prima not. glos. et Doct. in cap. ad hæc verb. interdictum eod. tit. Ang. consil.* 188. *Franch. in c. bona memoriæ num. 26. de appell. Paris. in c. Apostolica num. 30. de except. & consil. 28. lib. 4.* Lancel. *de attent. c. 12. lim. 23. num.* ...

38 Quod procedit siue appellatio sit iudicialis, siue extraiudicialis, *d. cap. dilecti, et ibi, Abb. et Franch. in 1. not.* Duennas *reg. 42. sub num... ad finem.*

39 Limitatur nisi versemur in declaratoria censurarum latarum à prælato procedente extraiudicialiter pro defensione ecclesiæ iuxta ea quæ late traduntur *infra cap. 61.*

SVMMARIVM.

1 *Absolutio, reuocatio, et relaxatio quomodo differant.*
2 *Absolutio supponit validitatem excommunicationis.*
3 *Reuocatio excommunicationis sit solo verbo.*
4 *Absolutio simpliciter dari potest, reuocatio vero fit vno modo tantum.*
5 *Reuocatio non tantū excommunicationi, sed etiam suspensioni adaptatur.*
6 *Relaxatio ad cēsuras refertur, & conceditur potest ad cautelam.*
7 *Ad tollendam excommunicationem requiritur absolutio.*
8 *Omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur.*
9 *Excommunicatio nascitur ex actu iurisdictionis, et potestatis clauium.*
10 *Mortuo, vel translato excommunicatore, absolutio datur a successore.*
11 *Etiam cessante contumacia, et excommunicato parere parato, requiritur absolutio.*
12 *Excommunicatus qui in morte ostendet signa pænitentiæ, post mortem absoluendus est.*
13 *Opinio Paludani refertur, et non approbatur.*
14 *Absolutio post mortem danda est ab ea qui absoluere debebat in vita.*
15 *Absolutus in articulo mortis, non est opus vt post mortem absoluatur.*
16 *In mortis articulo ab excommunicatione etiam Papa reseruata absolui potest.*

Ab

17 *Absolutio data in articulo mortis operatur omnes effectus absolutionis.*
18 *Absolutio data post morte an habeat vim absolutionis, an declarationis.*
19 *Excommunicatio lata in viuum durat etiam post mortem.*
20 *Excommunicatio quos effectus parit post mortem, tam respectu animæ, quam respectu corporis.*
21 *Excommunicatus penitent pugnans de mandato ecclesiæ cum aliis excommunicatis, si occidetur indiget absolutione.*
22 *Excommunicato penitente & ante absolutionem defuncto, quid faciendum.*
23 *Sola voluntas prælati quod excommunicatus habeatur pro absoluto, non sufficit, limitatur in Papa. numero 24.*
25 *Excommunicatio lata quousque satisfaciat an facta satisfactione egeat absolutione.*
26 *Absolutio est valida etiam si forma absolutionis non impleatur.*
27 *Actus non debet operari vltra intentionem agentis.*
28 *Solus temporis aduentus non tollit obligationem.*
29 *Verba illa (quousque non satisfacit) posita in excommunicatione quid operentur.*
30 *Iudex non potest ferre excommunicationem ita vt fructus beneficii excommunicato referuentur.*
31 *Papa non subiacet iuri positiuo.*
32 *Excommunicatus vigere constitutionis, si postea constitutio illa reuocetur, censetur ipso iure reconciliatus. quod quo pacto procedas, vide num. 33.*
34 *Prouisio legis trahitur ad præterita.*
35 *Suspensio vel interdictū latum (quousque satisfacerit) sequuta satisfatione non eget absolutione. Limita numero 36.*

ARGVMENTVM.

Ad tollendam excommunicationem an requiratur absolutio de necessitate.

C A P. LXV.

Remißi primũ oportet dari absolutionem, reuocationem, & relaxationẽ excommunicationis, quę inter se aliquas habẽt differentias.

1 Differunt Primo quia vbi excommunicatio tenuit datur absolutio; vbi autem non tenet, proceditur per viam reuocationis: quasi quod tunc vinculum remoueatur prout de facto processit, ita probat, *test. in cap. sacro 48. §. si uero de sent. excom. glos. in cap. vnico verb. reuocationem*, & ibi *Gem. num. 6. Anchar. num. 1. versic. quæro quæ sit differentia* Franch. nu. 4. Abb. *in cap. veniens 28. circa finem de testib.*

2 Differũt Secundo quia cũ absolutio ponat excommunicationem tenuisse, merito illa datur seruata forma ecclesiæ, de qua, *in d. cap. sacro, & in d. cap. cum desideres de sent. excom.* at cum reuocatio supponat vinculum non tenuisse, fit solo verbo, & nulla alia satisfatione præmissa, *d. cap. sacro* §. *si vero, glos. in d. cap. Vnico, de his quæ metusue causa fiunt.*

4 Differunt Tertio, quia absolutio dari potest simpliciter, sub conditione, & ad cautelam, *cap. 2. de sent. excom. lib. 6.* reuocatio auctorem non fit nisi simpliciter, vt docet Abb. *in d. cap. veniens circa finem.*

5 Differunt Quarto, quia absolutio aptatur tantum excommunicationi reuocatio vero aptatur excommunicationi, & suspensioni, *cap. olim de accusat. & ibi Host. & Io. Andr. & iterum Io. Andr. in cap. odoardus de solut.* Cæterum relaxatio est etiam communis omni censuræ, & potest fieri etiam ad cautelam, *d. cap. venerabilibus* §. *item si ex causa de sent. excom.*

His ita prælibatis sit pro regula constitutum ad tollendum excommunica-

nicationem requiri necessario absolutionem, ita probat, *test. in cap. cum desideres* 15. *de sent excom. ibi nisi absolutionis beneficium sequatur, cap. quod in dubiis* 30. *in principio, capitulo sacris* 38. *eod. tit. glos. in clem.* 1. *verb. Donec, in fine de decim. ibique Card. num.* 26. *versic. rationem autem diuersitatis, Vital. num.*48. *Abb. in cap. primo num.* 6. *& ibi Fel. numero* 4. *de iudic. & iterum Abb. in cap. fin. num.* 4. *de matr. contract. con ecclesia interd. Innoc. Butr. & alii in cap. cum bona de atate, & qual. Abb. d. in c. cum desideres num.* 5. *de sent. excom. Dec. in cap. primo num.* 46. *& ibi Ripa num.* 25. *& iterum Dec. in cap. ex literis nu.* 35. *de const. & in cap. quaestioni num.* 7. *de appell. Couar. que testatur de communi in cap. alma mater par.* 1. §. 11. *n.* 5. *Galles. de oblig. cum quaest.* 37. *numero* 18.

Ratio consueuit multipliciter assignari, vt per Doctores, *in d. clem.* 1. *de decim. & in d. cap. cum bona de atate, & qualitate.*

8 Mihi tamen videtur ea, quod omnis res per quascumq. causa nascitur per easdem dissoluitur, *cap. primo extra de regul. iur l. nihil tam naturale ff. eod. tit.*

9 At excommunicato nascitur ex actu iurisdictionis, & potestatis clauium, *Abb. in cap. ab excommunicato num.* 10. *de rescript. cum aliis allatis supra hoc eodem lib. cap.* 1. *num.* 4. Ergo debet dissolui, & vacuari per actum similem, & fit per absolutionem, *cap. a nobis de sent. excom. c. venerabilibus*, §. *porro de sent. excom. lib.* 6. *c. vnico de maior. & obed. eod. lib.*

Principalis conclusio extenditur

10 Primo vt procedat etiam si excommunicator sit mortuus, vel ad aliam ecclesiam translatus, aliter de medio sublatus, nam nihilominus est, necessaria absolutio impendenda ab eo qui in eius locum successit in iurisdictione, *cap. Pastoralis* §. 1. *de off. ord. cap. vnico de maior. & obed. lib.* 6. *cap. si quis episcopus* 11. *q.* 3. *Soccin. in cap. inter alia num.* 21. *de sent. excom. Suarez disput* 1. *num.* 14.

11 Extenditur Secundo, vt procedat etiamsi cesset contumacia propter quã excommunicatio fuit inflicta, & excõmunicatum peniteat, & sit paratus satisfacere, ac etiam iuramentum praestiterit de parendo mandatis, nam his non obstantibus non erit absolutus, nisi sequatur absolutio actualis, & positiua, *cap. quod in dubiis in princ. de sent. excom. & ibi Abb. num.* 2. *cap. a nobis* 28. *in princ. & §. Vnde quantum cunque, & ibi Abb. num.* 1. *et in cap. cum desideres, et cap. sacris eod. tit. de sent. excom.*

12 Extenditur Tertio vt procedat etiamsi excommunicatus sit mortuus, & moriens ostenderit signa manifesta paenitentiae; licet enim hic per paenitentiam sit solutus apud Deum, tamen quoad ecclesiam remanet ligatus, ideoque eget absolutione, *d. cap. a nobis* 28. *et cap. sacris* 38. *de sent. excom. vtrobique Doct. communicatio cap. is cui eod. tit. lib.* 6. *Alphons. de Castr. de iusta haret. punit. lib.* 6. *c.* 20. *Couar. in cap. alma mater* §. 11. *sub num.* 8. *Nauar. in sum. cap.* 26. *numero* 32.

13 Contrarium quod modo excommunicatus decesserit in charitate excommunicatio morte tollatur, tenuit *Palud. in* 4. *dist.* 18. *quaest.* 1. *art.* 1. *num.* 8. inferens propterea posse secluso scandolo fieri praticipem suffragiorum ecclesiae.

14 Retenta prima opinione quae iuribus apertissimis, & communi ecclesiae vsu probatur illa quidem extẽditur vt absolutio post mortem non possit impendi a quocunque, sed debeat dari ab eo qui debebat absoluere in vita, *d. cap. a nobis, vbi Doct.* & signantet *Abb. in* 6. *not. Couar. loco cit. Nauar. in Manual. cap.* 27. *num.* 271. *Suarez de Censur. disput.* 7. *Sect.* 1. *num.* 7.

Eadem opinio declaratur vt procedat si excommunicatus decessit cum

15 signis manifestis penitentię, caeterum si vltra signa fuerit etiam absolutus per-

per sacerdotem in mortis articulo non est opus alia absolutione post mortem, etiam si excommunicatio
16 fuisset reseruata Papę, *capitulo non dubium*, & *capitulo quod de his*, *capitulo à nobis*, *vbi glos. in verb. non poterit*, & *capitulo ea noscitur*, *de sent. excomm.* D. *Thom. in quarto distinct. vigesima quæst. prima*, *articulo primo*, *Couar. loco cit. sub numero octauo*, *versiculo quod si mortuus*. & merito quia absolutio in mortis articulo est vera absolutio procedens ex ampla iurisdictione omnibus sacerdotibus in tali casu delegata, quę propte-
17 rea debet operari omnes absolutionis effectus, *d. capitulo ea noscitur*, & *capitulo non dubium*, *Concil. Trid. sess. decima quarta*, *capitulo 7. Suarez loco cit. num. 7.*

18 Dubitari contingit An absolutio quę datur mortuo habeat vim absolutionis, vel declarationis. Et quod habeat vim declarationis, qua denunciatur ecclesię militanti illum in gratia, decessisse censuit *Turrecrem. in capitulo quod autem*, 24. *quæst. 1. Abbas in d. capitulo à nobis, sub numero vndecimo*, *versiculo solue concludendo*, *Nauar. d. capitulo vigesimo septimo*, *numero 271. Couar. in cap. Alma Mater*, §. *vndecimo*, *numero octauo*, *Alphons. de castro*, *lib. secundo*, *de iusta haret. punit. lib. secundo*, *capitulo vigesimo*.

Quo non obstante dicendum est, quod licet mortuus nequeat excommunicari, *capitulo de communione*, *capitulo sane*, & *capitulo legatur*, *vigesima quarta quæst. secunda*, *Abbas in d. capitulo à nobis*, *numero vndecimo*,
19 *de sent. excomm.* nihilominus excommunicatio lata in viuum durat etiam post mortem, *d. capitulo à nobis*, & *cap. sacris*. ac proinde operatur aliquot effectus, tũ respectu corporis, tum
20 etiam respectu animæ. Respectu corporis, quia inhabilitat illud ad sepulturam ecclesiasticam, & ad alia multa a nobis plene cumulata supra hoc eodem *lib. capitulo 60.* vbi ostendimus vim excommunicationis durare etiam post mortem. Respectu animæ, quia ante quam sequatur absolutio etiamsi decesserit cum signis manifestis pœnitentię, nihilominus quia est ad huc ligatus quoad ecclesiam, *d. capitulo à nobis*, & *capitulo sacris*, non est particeps communium orationum, & suffragiorum ecclesiæ, *Abbas in d. capitulo sacris, in quarto, notab.*

Ad propositum ergo absolutio in tali casu non potest dici simplex declaratio, sed relaxatio vinculi, quod durat ex præcepto ecclesiæ quo ad animam, & corpus, vt censet, & recte *Suarez de Censur. disput. septima*, *sect. prima*, *sub numero quarto*.

21 Extenditur Quarto, vt procedat etiam si excommunicatus pœnitens erroris pugnauerit, de mandato ecclesiæ contra alios excommunicatos, & in hoc bello decesserit, nam adhuc nisi sequatur absolutio remanet excommunicatus, *d. capitulo sacris, vbi notant omnes*.

22 Quare excommunicato decedente ante absolutionem, praxis est vt capiatur informatio, & probetur quod decesserit cum signis pœnitentiæ, & deinde absoluatur defunctus iuxta formam traditam in *d. capitulo à Nobis*, *de sent. excom.*

23 Extenditur Quinto, vt procedat etiamsi excommunicator velit excommunicatum haberi pro absoluto, quia non sufficit voluntas excommunicatoris nisi sequatur absolutio positiua si sumus in prælato, secus si versemur in Papa cuius voluntas sufficit pro abso-
24 lutione, *Abb. in cap. cum desideres nu. 3. versiculo secundo nota*, & ante eum *Io. Andr. ibi numero quarto*, *Butr. numero duodecimo*, *Anchar. numero 7.*

25 Extenditur Sexto, vt procedat etiamsi excommunicatio fuerit lata ad tempus, veluti donec, & quousq.

satisfecerit, nam nihilominus sequuta satisfactione requiritur absolutio, alias remanet excommunicatio. *glos. in d. clem. prima, verb. Donec, de decim. et ibi Card. numero vigesimo sexto, Vital. numero 48. et iterum glos. in clem. præsenti verb. Donec de censibus, & in capitulo cum tu verb. donec, de vsur. Archid. in capitulo decenter 84. dixt. Gemin. in capitulo si quis autem, decima octaua dixt. Innoc. & Butr. & Abbas in capitulo bene, de ætate, & qualit. cum aliis allegatis numero primo*, quibus additur *Alter. de Censur. lib. quarto, disput. prima, capitulo primo pag. 381. cum seq. Suar. disput. septima, sect. prima, numero vndecimo*.

Contrariam opinionem quod quinimmo sequuta satisfactione cesset excommunicatio nec requiratur absolutio, tenent *glos. in capitulo fin. verb. donec separentur, de matrim. contract. contra interd. Ecclesiæ Paul. Eleaz. & Imol. in d. clem. prima verb. donec, de decim. Alciat. in capitulo primo, nu. sexto, de iudic.* quos probat *Couar. in d. capitulo Alma Mater par. prima, §. vndecimo, sub numero quinto, in fine, & numero sexto, de sent. excom.*

Rationes quibus mouentur sunt infrascriptæ. Prima, quia nulla alia ratione concluditur excommunicationem latam ad certum tempus, vel sub conditione lapso tempore, vel impleta conditione non tolli sine ab-
26 solutione, nisi quia ad tollendum excommunicationis vinculum est necessaria forma præscripta per sacros Canones.

At hæc ratio non est bona quia absolutio est valida etiam si forma absolutionis non impleatur *d. capitulo cum desideres, de sent. excomm. et ibi glos.* & cæteri communiter, *D. Ant. in tertia par. tit. vigesimo quarto, capitulo 77. Siluest. in verb. absolutio 3. ergo*.

Secunda est ratio, quia Iudex proferendo excommunicationem sub hac forma donec soluerit satis declarat animum suum esse vt excommunicatio eatenus afficiat quatenus cessatur in solutione quia eius intentio fertur tantum ad solutionis effectum, ergo adueniente
27 solutionæ debet cessare excommunicatio, alias illa operaretur vltra intentionem agentis, quod in iure non admittitur *l. non omnis, ff. si cert. l. obligationum substantia, §. non satis ff. de action. et oblig.*

Quibus non obstantibus non est recedendum a communi sententia, quæ mihi duplici ratione probatur. Primo, sicuti cessante contumacia non cessat excommunicatio inflicta propter contumaciam, *d. capitulo cum desideres, capitulo quod in dubiis, et cap. sacris de sent. excom.*

Ita cessante causa non solutionis non cessat excommunicatio inflicta ob non solutionem, cum nequeat dari ratio diuersitatis, quare magis debeat remanere in vno casu quam in alio.

Secundo, idem comprobatur ex optimo simili, nam sicut vbi semel obligatio est contracta, etiam si sit contracta ad tempus nihilominus suapte natura est perpetua, ita vt so-
28 lus temporis aduentus eam non tollat, §. *At si ita stipuleris instit. de verb. oblig. l. obligationum fere 44. ff. de action. et oblig. vbi Paul.* iure consultus subiicit rationem videlicet quia quod alicui deberi cepit, non potest nisi iis ipsis modis qui ab eodem iure instituti sunt desinere deberi, ita semel est contracta excommunicatio, etiam si sit ad tempus nihilominus illa non potest desinere nisi adhibeatur absolutio qui solus est modus aptus tollendi excommunicationem *dicto capitulo à nobis, de sent. excomm.*

His ita stantibus argumenta ex aduerso per *Couar.* allata facili negocio remouetur. si quidem Primũ remanet sublatum ex hactenus dictis supra *numero octauo*, vbi ostendimus quę sit

sit ratio propter quam excommunicatio non tollitur nisi per absolutionem.

Quoad Secundum, respõdetur dupliciter, primo, quod verba illa donec sol-
29 uerit, non tam designant animum iudicis esse vt excommunicatio eatenus afficiat, quatenus cessatur in solutione, quam vt absolutio dari nequeat ante solutionem, vt desumitur ex *cap. quamquam, de censib. lib. 6.* Secundo, quod licet in actibus debeat inspici intentio agentis, nihilominus agens non potest impedire quin actus per eum gestus non producat effectus qui necessario nascuntur ex actu, vt probat *test. in l. 1. §. calumniatoribus versic. nam vt Papinianus, ff. ad surpillianum* per quem sic scribit *Bal. in cap pastoralis verum num. 18. de appell.* vbi hac ratione inquit iudicem non posse ferre excommunicationem ita vt excommunicato reseruentur fructus beneficii,
30 cum priuatio fructuum resultet tanquam consequens necessarium, *d. §. pastoralis in fine.*

Remanet ergo firma conclusio, excommunicationem quamuis ad tempus latam egere absolutione. quæ procedit siue excommunicatio sit lata a prælato, siue per Papam, nam nihilominus eget absolutione non obstante
31 quod Papa non subiaceat iure positiuo, *Gemin. in capitulo in primis 2. quæst. 1. Abbas in d. capitulo fin. numero 45. de matrim. contract. contra interd. Ecclesiæ Felin. in d. capitulo primo, numero quarto, versiculo secundus casus, de iudic. & ibi Dec. numero 48.*

32 Principalis conclusio limitatur primo, ne procedat quando quis esset excommunicatus vigore alicuius constitutionis, & constitutio reuocaretur per legislatorem cum clausula quod habeatur pro infecta, vel perinde ac si non emanasset vel ex nunc, prout ex tunc, aut cum clausula simili, vel equipollenti, tunc enim excommunicatus esset ipso iure reconciliatus ecclesię, & non egeret absolutione, *glos. in clem. 1. de immunit. eccles.* & ibi *Card. sub numero secundo, Vital. numero decimo quarto, versiculo ex quo infertur Abb. in capitulo nulli numero quarto, & in capitulo si aliquando, numero quarto, de sent. excomm. Dec. in capitulo primo, num. 49. de iudic.*

33 Dixi si constitutio reuocaretur cum clausula quod habeatur pro infecta, vel perinde ac si non emanasset, quia secus esse censerem si reuocaretur simpliciter, tunc enim ex quo effectus constitutionis est consumatus, & reuocatio traheretur in futurum non ad preterita, *l. leges, C. de legibus clem.*
34 *exiui, §. verum, de verb. signif.* absolutio esset necessaria.

35 Limitatur Secundo, ne procedat in suspenso, vel interdicto, nam in eo post satisfactionem non esset necessaria absolutio, sed sufficit declaratio super satisfactione, *glos. in clem. 1. de decim. & in capitulo quæ merito vndecima quæst. tertia, & ibi Archid.* & iterum *glos. in capitulo si quis deinceps decima sexta, quæst. 5. & in capitulo quisquis, de elect. & in capitulo fin. verb. quousque de offic. ordin. libro sexto & in capitulo exigit, de censib. eodem lib. Card. in d. clem. 1. numero vigesimo sexto, de decim. Ripa in d. capitulo primo, numero vigesimo quinto, de iudic.* & est communis opinio quę tamen non procedit quando suspensio
36 vel interdictum esset simplex, *Card. loco citato, Couar. in capitulo Alma Mater, par. 1. §. undecimo, ante numero octauum.*

SVMMARIVM.

1 *Variæ absolutionis species referuntur.*
2 *Simplex absolutio quæ.*
3 *Absolutus cum cautione de parendo mandatis, si non parit, non reincidit in excommunicationem ipso iure.*
Limitatur num. 4.

7 Secundo, quæritur an absolutio data sub conditione sit licita, ita vt eam tradens non peccet, etiam non esse licitam existimant *Nauar. in Manual. d. cap. 26. num. 12. Alter. loco cit. versic. dicerem ego*, & in hanc tandem residet *Suar. loco cit.* ducti potissimum quod absolutio non debeat esse in suspenso, sicuti dicimus, de sententia, *cap. biduum 2. q. 6.*

Contrarium tenent *Vgol. loco mox citato*, ea ratione motus quia nullibi reprobata reperitur.

Prior opinio est frequentior, & tutior, ideoque regulariter est amplectenda, præsertim quia cum ecclesia non soleat ea vti, signum est euidens non expedire eā tamen.

8 Limitatur ne procedat vbi concurreret probabilis necessitas, veluti quia excommunicatus non potest de præsenti satisfacere, & sperat se posse intra aliquod tempus, in tali namque casu posset impendi illi absolutio conditionalis vt idem *Suar. loco citato* fatetur.

9 Absolutio cum reincidentia proprie dicitur illa quę nō tollit perpetuo censuram, sed ita vt si redditura post certum tempus vel post certum effectum, post certum tempus veluti cum quis instante mortis periculo aut propter legitimum impedimentum non potest habere recursum ad eam à quo alias erat absoluendus, & propterea absoluitur ab alio, tunc si impedimento aut periculo cessante se illi a quo debebat absolui contempserit prǽsentare, man-

10 datum ipsius super illis pro quibus fuit excommunicatus humiliter suscepturus, & satisfacturus, reincidit in pristinam excommunicationem ipso iure, *cap. eos qui, de sent. excommun. lib. 6. ibique gloss. & Doct. Soccin. in cap. officii num. 104. eod tit. Couar. in d. cap. Alma Mater, par. 1. §. 11. num. 6. versic. 2.*

11 Item enim quis absoluitur iniuncto sibi vt se præsentet coram ordinario nam si se prǽsentare neglexerit, statim reiucidit; *d. cap. eos qui.*

12 Post certum effectum vbi quis absoluitur ad effectum vt possit ferre testimonium, vt in *cap. veniens, de testib.* vel vt possit dare votum in electione, vel vt possit explicare munus ambasciatoris, *Fel. in d. cap. veniens nu. 22. & 23. & 27.*

13 Differt absolutio cum reincidentia ab absolutione conditionali, quia conditionalis non operatur suum effectū, nisi purificata conditione argumento *l. cedere diem ff. de verb. significat* absolutio vero cum reincidentia statim operatur suum effectum, licet post tempus, aut post effectum statim reuiuiscat *ex allegatis.*

14 Dubitari solet an absolutus sub promissione de parendo mandatis si non pareat remaneat excommunicatus ipso iure, an vero requiratur noua reintrusio, & dicēdum est regulariter requiri nouā reintrusionē, ita probat *test. vbi notat. Abb. in 4. not. in c. ad reprimēdā de off. ord.* in illis verbis *quod si satis facere cōtēpserit in excōmunicationis sententiam reducere non omittas*, & in *c. ad nostram el 1. de appellat & cap. quæstioni, & cap. constitutionem, & vtrobiq. Abb. eod. tit. Gemin. in cap. eos, §. 1. versic. quod si absolutus, de sent. excom. lib. 6. & ibi Franch. nu. 3. versic. vlt. nota. Dec. consil. 145. sub num. 1. Rota dec. 22. de sent. excom. in antiq. et dec. 11. eod. tit. in nouis.*

15 Extenditur primo, vt hęc reintrusio non possit fieri nisi causa cognita, videlicet parte citata, & præmissa canonica monitione, & causa probata, *Franch. in d. cap. eos sub nu. 3. Rota decis. 7. de sent. excommunicat. in nouis*, vbi vide an requiratur citat. personalis, an vero sufficiat per contradictas, & ad huius dicti declarationem vide *Franch. loco cit. sub nu. 3. versic. sed aduerte.*

16 Limitatur primo, ne procedat in casibus comprehensis *in capitulo eos qui, de sent. excomm. libro sexto*, ita limitat *Abbas in d. capitulo ad reprimendam sub numero quarto, versiculo fallit. Dec. loco citato.*

17 Limitatur secundo ne procedat in absolutione data ab excommunicatione lata in canone, tunc enim sit fit data absolutio sub promissione de parendo mandatis, & non pareat reincidit ipso iure, *Rota decis.* 22. *de sent. excom. in antiq. & decis.* 7. & 11. *eod. tit. in nouis.*

18 Limitatur tertio, ne procedat quando absolutio esset facta ad tempus, tunc enim tempore lapso reincidit absque noua reintrusione, *Fel. in cap. Veniens sub num.* 27. *versic. & propter hac, de testib. late Dec. d. cons.* 145. *per totum*, vbi quod maxime procedũt in eo casu in quo ab solutio est facta respectu certi, & determinati temporis, vt latius ibi per eum.

SVMMARIVM

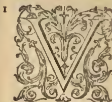
1 *Quæstiones explicandæ proponuntur.*
2 *Absolutio ad cautelam datur ab omni censura.*
3 *Absolutio ad cautelam datur cum de validitate censuræ dubitatur.*
4 *Per absolutionem ad cautelam quibus consulatur.*
5 *Absolutio ad cautelam quanto detur.*
6 *Iniustitia notoria reddit sententiam nullam.*
7 *In quolibet casu nullitatis datur absolutio ad cautelam.*
8 *Petens absolutionem ad cautelam ex capite nullitatis, non tenetur in libello exprimere speciem nullitatis. limita vt ibi.*
9 *Absolutio ad cautelam datur etiam si opponatur nullitas ex defectu iurisdictionis.*
10 *Defectus iurisdictionis est duplex, & quid vterque operatur, num.* 11.
12 *Absolutio ad cautelam datur etiam a suspensione.*
Item, & ab interdicto personali, & speciali, non autem generali nu. 13.
14 *Absolutio ad cautelam inducta est ex mera gratia gratis sedis* Apostolica.
15 *Absolutio ad cautelam quo iure introducta.*
16 *Absolutio ad cautelam difficilius conceditur quam absolutio simplex.*
17 *Concessa facultate absoluendi, non censetur concessa facultas absoluendi ad cautelam.*
18 *Index an etiam inuitus teneatur dare absolutionem ad cautelam.*
19 *Test. in c. venerabilibus, de sent excom. in 6. ca videatur.*
20 *A denegatione absolutionis ad cautelam datur appellatio.*
21 *Absolutio cautelam dari potest ab eodẽ excommunicatore, vel eius superiore.*
22 *Inferior etiam si sit ordinarius non potest absoluere ad cautelam.*
23 *Delegatus etiam a principe non potest absoluere ad cautelam.*
24 *Intellige vt num.* 24.
25 *In curia absolutio ad cautelam non datur sine speciali commissione bene tamen extra curiam, num.* 26.
27 *Excommunicato ad effectum ferendi testimonium absolutio datur ad cautelam.*
28 *Ad concedendum absolutionem ad cautelam plura requiratur.*
29 *Excommunicatio lata post legitimam appellationem est nulla.*
30 *Etiam si non sit appellatum, sed pars adheserit appellationi per alium interposita.*
31 *Renunciatio appellationis non tollit nullitatem excommunicationis.*
32 *Error patens annullat sententiam excommunicationis.*
33 *Excommunicatio lata contra participãtes cum excomunicatis sine monitione est nulla.*
34 *Absolutio ad cautelam est extraordinaria, & ideo requirit aliqualem informationem prætensæ nullitatis.*
35 *Pro censuris latis extra curiam non viget magna præsumptio validitatis.*
36 *Informatio in casu proposito sufficit si sit summaria, & num.* 37. *limitatur in appellatione ab interloqutoria num.* 38.
39 *Constare dicitur quod plene probatur.*
40 *In dubio appellatio præsumitur post excommunicationem interposita.*
41 *Absolutio ad cautelam non potest peti a pro.*

procuratore habente generale mandatum, vel a iure præsumptum.
42 *Potest talis procurator petere, ut excommunicatio declaretur nulla.*
43 *In absolutione ad cautelam requiritur citatio partis.*
44 *In absolutione ad cautelam requiritur cautio de parendo mandatis.*
45 *Absolutio ad cautelam etiam iniuste facta causa sustinetur.*
46 *Cautio iurantia non sufficis quando timetur contrauentio iuramenti.*
47 *Excommunicatus quia non paret, non est absoluendus, nisi præstita fideiussoria cautione.*
48 *Omissio cautionis non vitiat absolutionem ad cautelam, limita vt nu. 49.*
50 *Petenti absolutionem ad cautelam obiici potest de manifesta offensa.*
51 *Offensa proprie quæ dicatur.*
52 *Offensa manifesta quæ dicatur.*
53 *Obiicienti, de iniuria manifesta non sufficit probare veritatem iniuriæ.*
54 *Ad probandam notorietatem sufficit semiplena probatio.*
55 *Non parens sententiæ a qua est appellatum in casu appellabili non dicitur facere iniuriam manifestam.*
56 *Dicens se velle parere litteris, si postea non pares, non committit iniuriam manifestam.*
57 *Opponens iniuriam manifestam, tenetur iurare se non opponere animo calumniandi.*
58 *Iniuria manifesta probari debet infra octo dies.*
59 *Terminus octo dierum incipit currere a die exceptionis propositæ, etiam sine præfixione iudicis.*
60 *Terminus octo dierum est communis obiicienti, & excommunicato.*
61 *Excommunicato non petente absolutionem ad cautelam, terminus octo dierum non præfigitur.*
62 *Absolutio ad cautelam an sit vtilis.*
63 *Appellatio præsumitur interposita post sententiam.*
64 *Nullitas vt probetur concludenter, quæ concurrere debent.*
65 *Effectus absolutionis ad cautelam in quo consistat, num. 66.*

ARGVMENTVM.

De absolutione ad cautelam.

CAP. LXVI.

1

T res tota expli cetur de infrascriptis erit agẽdum.

Primum quid sit absolutio ad cautelam.

Secundum in quibus casibus detur,

Tertium an sit inducta ex dispositione iuris, vel ex gratia.

Quartum a quo dari possit.

Quintum quæ debeant concurrere vt possit dari.

Sexto an possit aliqua ex causa impediri.

Septimum qui sit eius effectus.

Ad primum, absolutio ad cautelam est a vera, seu apparente censura liberatio, eos quos res tangit prospiciens. ita diffinitur ex mente *Io. Andr.* quem cęteri communiter sequuntur in *cap. solet de sent. excom. lib. 9.*

Dicitur esse liberationem vt hoc verbum vicegeneris fungatur cum detur liberatio non solum a censura, sed etiam à seruitute, & obligatione,

2 Deinde dicitur a censura, tum vt verbum liberatio coarctetur ad censuram ecclesiasticam, tum etiam vt complectatur non solum excommunicationem, sed etiam suspensionem, & interdictum a quibus datur absolutio etiam ad cautelam vt latius patebit inferius *nu. 12.*

3 Additur vera, vel apparente, quia ad effectum vt habeat locum talis absolutio, oportet quod censura appareat, & quod dubitetur an vere subsistat, *d. c. solet, & c. venerabilibus, de sent. excom. lib. 6. c. cum desideres, c. per tuas, & cap. venerabili extra eodem tit.*

Demum subiungitur eos quos res tan-

tangit prospiciens, vt nobis innotescat per absolutionem huiusmodi tribus personis esse prospectũ, videlicet primo ipsi excommunicato qui post vbi fuerit ad cautelam absolutus poterit tuta cõscientia se ingerere tam humanis, quam diuinis actionibus, illaque exercere perinde ac si excommunicatus non foret, *Io. Andr. in d. cap. solet num.* 14. *&* 20. *Franch. num.* 2. *vers.* 2. *quærit,num.* 12. *vers.*8.*quærit* Gem. *num.* 8. *Stephan. Costa num.*46. *Abb. in cap. Apostolicæ, sub num.* 10. *de except. & in cap. Venerabili extra de sent.excom.* Secundo respectu aliorum qui possunt licet secum communicare vt probant omnes hactenus allegati. tertio respectu actus qui non potest de in validitate impugnari, vt præter citatos auctores probat *test. in cap. veniens in fine, de testib.*

5 Ad Secundum Regula constitui potest absolutionem ad cautelam dari siue contingat de censura siue de eius validitate dubitari, vt tradunt plures mox infra allegandi. Dixi siue cõtingat dubitari de censura, siue de eius validitate, quia si certum sit adesse censuram, tunc quamuis sit iniusta, nihilominus non datur absolutio ad cautelam, sed simpliciter, *Io. Andr. in d. cap. solet, num.* 17. *vers. si vero dicatur Gem. num.* 7. *Franch. num.* 9. *Abb. in cap. per tuas sub num.* 3. *de sent. excom. Couar. d.* §. 12. *ante num.* 7.

6 Nisi forsan in iustitia esset notoria veluti quia contineret causã impossibilem, aut errorem patenter expræssum, quia talis iniustitia reddit sententiam nullam, & admittit absolutionem ad cautelam *d. cap. venerabilibus* §. *porro de sent. excom. lib.* 6. *Abb. in d. cap. per tuas sub numero.* 11. *extra eod. tit.*

Item quia vt sit locus absolutioni ad cautelam, sufficit probabilis dubitatio vel super ipsa excommunicatione, veluti, vel quia si versamur in sẽtentia canonis adest articulus facti, vel iuris quo dubitatur an fuerit illud quod est prohibitũ a canone, & si fecit an pro eo sit imposita cẽsura, *Io. And. Anchar. Gem. Franch. & alii in d. cap. solet Felin. in c. Apostolicæ col. fin. vers. competit etiã de except.* Vel quia si versamur in sententia lata ab homine illa impugnatur ex capite nullitatis *d. cap. solet, ex cap. Venerabilibus* §. *porro, &* §. *sed si ex causa* §. *fi. de sent. excom. lib.* 6.

7 Hæc regula extenditur Primo, vt procedat in quacunque specie nullitati, licet enim iura mox citata loquantur tantum de duabus speciebus nullitatis, videlicet de nullitate insurgente ex eo quod excommunicatio fuerit lata post interpositam appellationem legitimum, scilicet appellationem ex causa probabili, & propter errorem patenter expressum, nihilominus quod illi sint expressi gratia exempli, & absolutio possit dari in quocunque casu contingat excommunicationem impugnari ex capite nullitatis, concludunt communi consensu Doctores *in d. cap. solet* vbi signanter, *Io. Andr. num.* 1. *vers. tu dic. Anchar. num.* 1. *Gem. num.* 6. *Io. Franch. nu.* 9. *vers. imo quod in quocunque glos. in cap. præsenti, verb. ad cautelam, & ibi Gem. num.* 3. *Abb. in cap. Apostolicæ num.* 10. *& ibi Felin. col. pen. in fine vers. quod autem prætendenti, Couar. in cap. alma mater* §. 12. *sub num.* 7. *vers. primum non tantum Henric. de Bort. in tract. de synodo Epi. par.* 3. *con clus.* 13. *num.* 112.

8 Vnde petens absolutionem ad cautelam ex capite nullitatis non tenetur in libello specificare speciem nullitatis, cũ quelibet nullitas sufficiat, quãuis ad effectum vt absolutionem obtineat teneatur nullitatẽ ad speciem deducere, *Rot. decis.* 6. *de sent. excom. in antiq. Io. Andr. in d. cap. solet sub num.* 1. *Gem. num.* 6. *Franch. num.* 9. *vers. item nota.*

9 Extenditur Secundo, vt procedat etiam si nullitas prætendatur ex defectu iurisdictionis quia nihilominus datur absolutio ad cautelam Io. Andr.

Gem. Franch. Abb. Couar. & alii locis citatis.

Hic monendi sumus defectum iurisdictionis in prælato excommunicate obiicii dupliciter: quandoque enim respicit tantum personam particularē ipsius Prælati, veluti quia opponitur illum esse excommunicatum suspensum, interdictum, aut intrusum, ac proinde inhabilem ad exercendum iurisdictionem, *cap. audiuimus & cap. aperte 24. quæst. 1. cap. alienationes 2. quæst. 2.*

10 Quandoq. vero respicit personam prælati repræsentantis ecclesiam, videlicet, quia obiicitur exemptio contra potestatem ordinariam, vt in *cap. cum olim, de priuileg.* Differunt hæc interse, quia vbi obiectum respicit personam particularem prelati, tunc proceditur prout in aliis casibus nullitatis, *Franch. in d. cap. solet, sub num. 10. versic. quando autem.* Vbi vero re-

11 spicit personam prelati vti repræsentantem ecclesiam, tunc quia prælato assistit ius commune quo omnes ecclesiæ, & personæ intra diœcesim præsumuntur illi subiectę *cap. omnes Basilicæ 12. q. 1. cap. cum personæ, de priuileg. lib. 6.* & ne detur potestas deludendi ordinariam potestatem, non datur absolutio ad cautelam nisi aliqua liter constet, de exemptione, *Rot. decis. 6. de sent. excom. in nouis, & decis. 7. eod. tit. in antiq. Io. Andr. in d. cap. solet, sub num. 4. & ibi Gem. nu. 10. versic. Domini de Rota, Franch. num. 10. versic. quando autem dicetur, Couar. d. §. 12. num. 7. versic. primum.*

12 Extenditur Tertio, vt absolutio ad cautelam detur non solum ab excommunicatione, sed etiam à suspensione, *cap. venerabili extr. de sent. excom. cap. Apostolica, Io. Andr. Gem. Franch. & reliqui in d. cap. solet.*

13 Extenditur Quarto, vt detur etiam ab interdicto personali, & speciali, secus ab interdicto generali, *cap. præsenti, vbi Doct. de sent. excom. lib. 6. Rot. dec. 18. & 19. de sent. excom. in antiq. & decis. 9. eod. tit. in nouis. Doctores communiter in d. cap. solet.*

Ad Tertium, duplex est doctorum opinio, altera quod qualitercūque sit inducta, non possit negari, quam habuit *Bernard. glosator antiquus* quem sequitur *Vgol. de Censur. tab. 1. cap. 22. §. 1. num. 15.*

Altera vero, quod sit inducta ex mera gratia, quam sequuntur *communiter Doctores infra allegandi.* Mihi vero videtur duplicem hic à Doctoribus dubitationem pro vna, & eadem involui, prima, an sit introducta ex gratia, vel iustitia. Secunda An hodie in casibus à iure permissis sit præstanda necessario, adeo vt si non praestetur iudex dicatur partem grauare. Quoad primam negari non potest quin sit introducta ex mera gratia, & benignitate Sedis Apostolicę id quod colligitur tum ex *cap. venerabili, de sent. excom. in*

14 *illis verbis ex gratia relaxauimus.*

Tum etiam quia, de rigore iuris, non potest deueniri ad absolutionem antequam constet de veritate, & iustitia causæ propter quam fuit excommunicatus *cap. cum contingat, de offic. delegati, Gem. in d. cap. solet sub num. 9.*

Tum denique quia huius absolutionis beneficium fuit inductum ex

15 *d. c. solet*, quæ est constitu. *Innoc. 4.* qui cū eam glossando interpertretur mentem suam, merito illi standum est, atque ex prædictis rationibus hanc opinionem probant *Io. Andr. in d. cap. solet, num. 20. Gem. num. 9.* & iterū *in §. in secunda, num. 17. Anchar. nu. 2. Franch. num. 12. vers. 8. quæritur Couar. in cap. Alma Mater, par. 1. §. 12. num. 8. vers. Iudex vero. genuen. in praxi cap. 5. num. 7.*

16 Ex qua conclusione deducitur Primo, quod hæc absolutio veluti gratiosa, & contra iuris dispositionem inducta, difficilius conceditur quam absolutio simplex, *Rot. decis. 36. de procur. in nouis.*

17 Deducitur Secundo, quod concessa simpliciter facultate absoluendi nō intelligitur concessa facultas absoluendi

di ad cautelam, sed simpliciter *glos. in cap. capitulum verb. relaxetis & ibi Abb. num.* 8. *vers. & hanc solutionem de rescript. Doctores communiter in d. cap. solet, vbi signanter Franch. num.* 3. *Abb. in cap. Apostolicæ nu.* 12. *& ibi Felin. in princ. vers. Demum Dec. in cap. præterea num.* 23. *de off. delegati & in cap. ad præsentiam num.* 8. *de appellat. Nauar. in Manual. cap.* 27. *num.* 278. *versiculo quarto dico.*

Ad Secundam dubitationem Doctores hactenus relati communiter fatentur quod etiam in casibus in quibus de iure potest dari absolutio ad
18 cautelam, non potest iudex inuitus cogi ad dandū, ducti tum rationibus hactenus allatis, tum etiam ex *d. cap. venerabilibus*, §. *sed & si ex causa, &* §. *potest, &* §. *fin.* vbi summus Pontifex loquens de casibus in quibus est locus huic absolutioni, non vtitur verbo necessario, sed potestatiuo.

Contrarium tenuit *Bernardus*, quē sequitur *Vgol. loco cit.* moti ex textu, *in d. cap. solet*, vbi quæritur an asserenti excommunicationem in se latam esse nullam, & petenti absolutionem ad cautelam, debeat sine contradictionis obstaculo impendi, & respondetur vt petenti absolutio non negetur, quæ verba cum sint prolata à lege, merito ius constituūt, & consequenter, absolutio citra iniuriam negari nō potest. Hæc opinio apud me est verior, tū auctoritate *huius textus*, tum etiam quia negari non potest quin vbi concurrūt causæ ex quibus absolutio dari potest, tunc vigeat pro excommunicato æquitas scripta, quæ est cum eo exercenda *cap. cum inter* §. *Inquisitioni de except.*

19 Non obstat quod *text. in d. cap venerabilibus vtatur*, verbo potestati suo, quia si rectè pendatur tale verbum semper ponitur ad declarandum casus in quibus est locus huic absolutioni, siquidem *in* §. *sed ex causa, &* §. *fin.* declarat posse dari in casu in quo sententia est lata post legitimam appellationem, quo casu, inquit non illico pronunciare debet excommunicationis sententiam fore nullam, sed potest eā ad cautelam relaxare. *In* §. *potest*, procedit declarando casus in quibus sit locus absolutioni ad cautelam. Similiter *in* §. *potest* declarat posse dari casum in quo asseratur fuisse in sententia expressum errorē patenter.

20 Ex quibus omnibus patet, quod *in cap. venerabilibus* declarantur casus in quibus cadit facultas iudicibus data absoluendi ad cautelam, sed *in cap. solet* quia casus supponuntur, deciditur absolutionem in casibus statutis à iure non esse denegandam, & consequenter infertur quod si negetur, Iudex grauat, & potest à tali grauamine appellari.

21 Ad Quartum absolutio ad cautelam dari potest vel ab eodem excōmunicatore, vel ab eius superiore ordinario ad quem delata est causæ controuersia per appellationem, ita *Hosti en. Io. Andr. & reliqui in cap. per tuas de sent. excom.* & iterum *Io. Andr. in d. cap. solet, num.* 9. *&* 21. *Gem. ibid. n.* 16. *Franch. num.* 3. *&* 13. *Couar. d.* §. 12. *sub num.* 8.

Dixi vel ab eius superiore, quia absolutio ad cautelam non potest dari nisi à superiore ipsius excommunicatoris, secus ab interiore, non obstan-
22 te quod sit ordinarius, *Gem. & Franch. locis cit.* inferentes propterea quod si Canonicus ecclesiæ collegiatæ sit excommunicatus ab Episcopo, si interim ecclesia sua vacat, & ipse procedat ad electionem simul cum aliis, eā quæ prosequatur petendo confirmationem coram capitulo ecclesiæ cathedralis, vel coram Archidiacono, vel alio Prælato inferiore, qui iure speciali habeat hanc potestatem confirmandi, si opponatur contra eum de excommnnicatione, & ipse dicat de nullitate, & petat absolui ad cautelā, talis inferior non poterit illum absoluere, quia licet sit ordinarius in causa confirmationis tamen non est simpliciter ordinarius excommunicati, neq. excommnnicantis, ac propterea oportebit

bit illum, remicti ad ſuperiorem, iuxta trad. in *cap.ad reprimendam, de off. ordin.*

Præterea dixi à ſuperiore ordinario, quia Delegatus non abſoluit niſi ſuper hoc habeat ſpecialem commiſſionem, etiam ſi ſit delegatus à Principe
23 ſecundum opinionem, *gloſ.in c.ſolet, verb.per ſuperiorem, & ibi Gem. num. 15.Franch.num.4. Stephan. Coſta nu. 55. Oldrad.conſ. 145. num.1.Felin. in cap.veniens num.28.de teſtib.*& receptiorem dicit *Couar. d.§.12.col.pen.circa finem.*

Contrariam opinionem tenent, *Archid.in d.cap.ſolet, & ibi Anchar. vſq; ad octauum. Nauar. in Manuali, cap. 27.nu. 278. & hæc mihi expreſſe probatur in c.prudentiam 21. §. ſexta de offic. delegati*, vbi etiam rationem aſſignat, quod explorati iuris eſt, vt delegatis iudicibus quibus principale committitur, & acceſſorium commictatur.
24 Cæterum in hoc articulo iure magis conſuetudinario vtimur quam ſtricta iuris cenſura; vnde mos inoleuit, in curia vbi ex quo eſt facilis aditus ad Principē vt Iudices delegati ſtricte interpretantur cōmiſſiones ſibi directas,
25 *Rot. deciſ. 419. num. 2.* ac proinde in curia, abſolutio ad cautelam non datur, ſine ſpeciali commiſſione, *Rot.deciſ.3.et 4. de ſent.excom.in antiq. et deciſ.3.circa med. de renunciat. in nouis, Felin.in cap.apoſtolicæ ſub num.19. col. pen. verſ. Comiſſarius autem de except.*

Quinimmo etiam abſolutione data, curia non conſueuit dare ſuper hoc literas præceptorias, ſed tantum ſignificatorias, quod ſit abſolutus, *Rota deciſ.26.de ſent.excom. in antiq.*

Extra curiam vero, Iudices delegati abſoluunt paſſim ad cautelam, etiam
26 ſine ſpeciali commiſſione, *Rot.d.deciſ. 3. de ſent.excomm.in antiqu.et deciſ.3. num.3. verſ. tum quia de renunciat. in nouis*, *Felin.loco cit.Couar.d.§.12. col. pen. circa finem.*

Et hoc præſertim procedit vbi agitur de abſolutione ad cautelam ad effectum, vt excommunicatus poſſit ferre teſtimonium, & quouſque illud ferat, nam ad iſtum effectum datur abſolutio paſſim, tum de iure, vt in *cap. ve-*
27 *niens ad finem de teſtib.* tum etiam ex inueterato ſtilo curię de quo meminere; *Hoſt. Butr.Card.et Imol. quos refert, et ſequitur Felin. ibi num.22. et 23.*

28 Ad Quintum, Vt abſolutio ad cautelam dari poſſit plura copulatiuè requiruntur:

Primum quod excommunicatio ſit dubia, ex traditis ſupra *d. cap. Venerabilibus, de ſent.excom.lib.6.cap.ex parte 24.de verb. ſignific.* Cum autem dubietas regulariter in hac materia oriatur ex capite nullitatis, ideo res poſtulat, vt caſus in quibus nullitas poteſt conſiderari percurramus.

29 Eſt ergo primus caſus quando verſamur in caſu appellabili, & excommunicatio eſt lata poſt interpoſitam appellationem legitimam, nempe poſt appellationem interpoſitam ex cauſa rationabili, & probabili, *d. cap.ſolet, et cap. Venerabilibus, §.ſed ſi ex cauſa, et §.fin.et cap.per tuas vbi gloſ.in verb. ad cautelam de ſent.excomm.lib.6.cap. per tuas, extra eod. tit. Feder. de Senis conſ. 198. in princ.*

Dixi quando verſamur in cauſa appellabili, nam ſi eſſemus in caſu in quo appellatio non admictitur, vtiq; appellatio interpoſita non eſſet legitima, & conſequenter non operaretur abſolutionem ad cautelam, *d. cap. Venerabilibus, §.Porrò.*

30 Hic primus caſus extenditur, primo vt procedat ſiue quis ante excommunicationem appellauerit, ſiue adheſiſſet appellationi interpoſitę per alium, dummodo probet adheſiſſe intra decem dies conceſſos ad appellandum, & appellationem Iudici debito tempore intimaſſe, *Rot.deciſ.5.de ſent.excomm.in nouis, Felin. in d. cap. Apoſtolica, col. fin. verſic. adde etiam de except.*

Extenditur Secundo, vt procedat etiam ſi poſtea fuiſſet renunciatum appellationi, dummodo quando illa
31 fuit interpoſita, fuiſſet bona in forma,

tempore,

tempore, ac probabilis, nam subseques renunciatio non tollit antecedentem nullitatem, quæ est causa, vt possit dari absolutio ad cautelam, *cap. licet de sent. excom. lib. 6. Egid. decis. 669. & 685. Felin. in d. cap. Apostolica col. fin. circa med. vers. qui subditi.*

32 Secundus est casus quando senten tia continet errorem patenter expres sum, vt in exemplo, quod ponitur in *d. cap. solet, & cap. Venerabilibus, §. potest quoq. Abb. in cap. per tuas, sub num. 11. vers. aut causa non est impossibilis, de sent. excom.*

Tertius quando excommunicatio 33 est lata contra participantes cum excommunicatis in loquutione, saluta tione, & similibus, canonica monitione non præmissa, *cap. statuimus, de sen. excom. lib. 6.* & respondit sacra Congregatio Episcoporum Rescribens Episcopo Vestano, sub die 30. Maii 1592 & iterum de anno 1619. rescribens Episcopo Vmbriaticen. Sunt & alij ca sus nullitatis relati per *gl. in d. c. præsenti, verb. ad cautelam*, qui tamen rediguntur ad istos.

Secundum est requisitum in absolutione ad cautelam, vt præmictatur aliqualis informatio prætensæ nullitatis, cum sit absolutio extraordinaria,
34 *Rot. decis. 4. de sent. excomm. in nouis, Put. decis. 41. num. 2. lib. 1. & decis. 3. de sent. excomm. in manuscript.*

35 Nisi fortè versemur in censuris la tes extra curiam, quia cum pro eis non vigeat tanta præsumptio validitatis, soleatque semper commicti cau sa appellationis, & nullitatis, curia experta quod processus in partibus fa cti, vt plurimum laborant vitio nullitatis, consueuit sine alia informatione dare absolutionem ad cautelam, cum reincidentia ad certum tempus, vel ad beneplacitum, *Put. locu cit. Cæsar de Graff. decis. 1. de sent. excomm.*

Hæc autem informatio vbi versamur in appellatione interposita à sententia diffinitiua, sufficit si sit summa-
36 ria, Doctores in *d. c. solet, Rot decis. 4. de sent. excomm. in antiqu.* Ideoq; sufficit vnicus testis, vel instrumentum denunciationis, vel eiusdem excommunicati assertio, iuramento vallata,
37 *Rot. decis. 8. de sent. excomm. in nouis, Felin. loco cit. num. 18. Couar. d. §. 12. col. pen. vers. Sanè quoties.*

38 Vbi vero versamur in appellatione ab interloquutoria, tunc requiritur probatio plenaria, ita probat *Test. in d. cap. Venerabilibus, §. fin.* in illis ver bis postquam sibi de hoc constiterit, nam cum requirat, quod constet, intelligitur per probationem plenariam,
39 *cap. in præsentia, de probat.* & ita in specie tenet *Couar. d. §. 12. colum. pen. in princ. vers. Sanè quoties.*

Vnde in tali casu non admictitur probatio per instrumentum denunciationis, ex quo potest esse primo excom municatus, & deinde appellatum, & postea facta denunciatio, *Collectar. d. decis. 8. in fine de sent. excomm. in nouis.*

Et tanto minus admictitur probatio per vnicum testem, vel iuramentum excommunicati, *Egid. decis. 91. Fe-*
40 *lin. in d. cap. Apostolicæ num. 19.* Præsertim cum in dubio præsumatur fuisse appellatum post excommunicationē, *Bal. in l. ampliorem, §. fin. vers. audi Emilem, C. de appellat. Felin. in d. cap. Apostolicæ num. 19.*

Tertium requisitum est, vt vbi pe-
41 titur per Procuratorē, ipse Procurator habeat speciale mandatū, nec sufficit mādatū generale, vel alias à iure præsū ptum, veluti à canonico pro alio canonico, *Felin. in d. cap. Apostolica, num. 19. vers. dicit etiam, Rot. decis. 36. de procur. in nouis*, Vel si petatur à
42 Priore pro Monachis sibi subditis, *Rot. decis. 13. de sent. excomm. in antiqu.*

Potest tamen procurator habens generale mandatum, vel habens man datum à iure, petere, vt excommunicatio declaretur nulla, vt post *Specul. tenet Franch. in d. cap. solet, sub num. quinto.*

43 Quartum est requisitum, vt in hac absolutione concedenda citetur pars cuius

cuius interest, videlicet is ad cuius instantiam fuit lata excommunicatio, vel ipse excõmunicator, si fuit lata ex officio, nam cum talis absolutio possit impediri in casu offensæ manifestæ, necesse est partem citari, *dict. cap. venerabili, §. porro, c. 3. in fine de off. ordin. Io. Andreas in cap. solet num.* 18. *& ibi Gemin. num.* 11. *&* 13. *Anchar. num.* 3. *Franch. num.* 11. *Costa num.* 9. *&* 52. *Abb. in cap. sacro* 48. *num.* 15. *de sent. excom. & in cap. per tuas nu.* 13. *versic. conclude eod. tit.* Franch. *in cap. qua fronte sub num.* 31. *de appell.* & est communis opinio, quæ extenditur, & limitatur vt in infra *eod. lib. cap.* 69.

44 Quintum requisitum est vt absoluendus caueat de parendo mandatis, scilicet de satisfaciendo debito, vel offensæ in casu in quo appareat eum esse ligatum, *cap. ex parte* 23. *de verb. signif. Io.* Andreas *in d. cap. solet num.* 18. *versic. item fieri*, *Franch. num.* 11. *versic. item debet fieri*, *Rota decis.* 2. *de senten. excom. in nouis*, *Doct. in cap. fin. de rest. spol.* vbi præsertim *Franch. n.* 19.

Contrarium quod in absolutione ad cautelam, cautio non præstetur, censuit *Rota decis.* 36. *in fine de procur. in nouis.*

Prior opinio est verissima, illaque manifestè probatur, non solum *in d. c. ex parte*, sed etiam in *c. cum contingat de officio Delegati*, *& ex d. c. venerabili §. sed si ex causa, & §. fin.* vbi quod hęc absolutio debet dari secundum Ecclesiæ formam, forma autem Ecclesię nulla alia est, nisi vt in absolutione pręstetur cautio, saltim iuratoria, *c. ex tenore, & cap. cum desideres, de sent. excom.*

45 Corroboratur, quia absolutio non valet, etiam si sit impensa ex falsa causa, *Franch. in d. c. qua fronte nu.* 36. *Rota decis.* 319.

46 Extenditur Primo, vt si timeatur, quod absoluendus debeat venire contra proprium iuramentum, tunc non sufficiat cautio iuratoria, Ita colligitur ex *cap. clericos de cohabit. cler. & mul. Abbas in d. cap. qua fronte num.* 18. *Franch. ibid. num.* 20. *versic. secundus casus.*

Extenditur Secundo vt, vbi quis excommunicatur, eo quia non paret iuri, non est absoluendus cum iuratoria, sed requiritur cautio cum fideius-
47 soribus, *glos. in d. cap qua fronte, verb. cautione, & ibi Franch. num.* 20. *versic. secundus casus.*

Limitatur Primo, vt quamuis cautio iuratoria saltim requiratur ad absolutionem, nihilominus, ex quo ad cautelã magis, & de ecclesiæ consuetudine
48 potius quam ex canonum rigore est introducta; Ideo si illa sit omissa absolutio non redditur nulla, sed sustinetur, vt est *test. in d. cap. cum desideres* vbi notant omnes, *de sent. excom. Abb. & reliqui communiter in d. cap. qua fronte.*

49 Limitatur Secundo, ne procedat si forma absolutionis esset data ab homine, veluti si Summus Pontifex, aut legatus, vel alter dedisset facultatem absoluendi, præstita tamen prius cautione, tunc. n. si absolutio daretur, cautione nõ præstita nullius esset momenti, vt declarat, & rectè *Franch. in d. cap. qua fronte num.* 39. *Io. Andr. & Abb. in cap. fin. de rest. spol.* extende, & declara vt infra dicetur in *cap.* 69. *in vltima limitatione, versic. declaratur secundo.*

50 Ad sextum, petenti absolutionem ad cautelam potest obiici de manifesta offensa, *d. cap. solet, & cap. venerabili §. porro de sent. excom. lib.* 6. *cap. ex parte de verb. significat. & vtrobiq. Doctores communiter.*

51 Offensa autem proprie dicitur illa, quæ consistit in faciendo, veluti quando monitus non dat, vel non facit illud quod est obligatus dare, vel facere, quod si moneatur vt veniat, & non venit, non diceretur offensa, sed contumacia, *Gem. in d. c. solet nu.* 14. *vers. quæro, de qua offensa, & ibi Stephan. Costa sub nu.* 15. licet ad istum effectũ offensa, & contumacia æquiparentur *Egid. dec.* 684. *circa fin.*

Vt autem offensæ obiectus suffragetur, plura simul requiruntur, primum,

quod sit manifesta, non autem dubia *d. cap. solet, & cap. venerabilibus, §. por*
52 *ro*. Est autem offensa manifesta, illa quæ est notoria, nempe quæ constat per confessionem, vel probationem legitimè tactam, vel per rei euidentiam, quæ nulla possit tergiuersatione celari, *cap. cum olim, de verb. significat. glos. in d. cap. solet verb. Manifesta, & ibi* Gem. *num.* 12. Et licet tempore quo obiicitur, non teneatur obiiciens specificare in libello speciē offensę, nihilominus tempore probationis tenetur specificare, alias non suffragatur *Rot. decis.* 1. *de sent. excom. in nouis.*

Vnde deducitur primo, quod obiicienti de iniuria manifesta, non sufficit probare veritatem iniurię, nisi simul probetur notorium iuris, vel facti, veluti quod non paruerit rei iudicatæ
53 insurgentis ex sententia lata per iudicem cuius iurisdictio est notoria, *Feder. de Senis consil.* 198. *num.* 2. *Fel. in cap. Apostolicæ col. fin. vers. dicitur etiam de except.* Rota *dec.* 6. *eod. tit. in nouis.* Est verum, quod ad probandam
54 talem notorietatem, sufficit semiplena probatio, etiam si fiat per publicam vocem, & famam, *Rot. & Felin. locis citat.*

55 Deducitur Secundo, quod non obediens sententiæ diffinitiuę, a qua est appellatum, dummodo versemur in casu in quo, de iure non sit prohibitum appellare, non dicitur offensa manifesta, Egid. *dec.* 684. *quæ incipit res iudicata.*

56 Deducitur Tertio, quod is contra quem fuerunt impetrate litteræ, ad beneficia, si præsentatis sibi exequutorialibus, dicat se velle illis parere, si deindę mutata voluntate nolit parere, & appellet, non dicitur commisisse manifestam offensam, tum quia hic nulla precesiit res iudicata, tum etiam quia potest esse, quod quando promisit se velle parere, ignorare causas nō parēdi quas nō est prohibendus prosequi, *Fel. loc. cit. col. fin. in prin. Egid. dec.* 124. *Rot. decis.* 16. *de sent. excom. in antiq.*

Deducitur Quarto, quod si quis post concordiā, auctoritate apostolica confirmatam, renunciauerit exequutorialibus ad eius fauorem relaxatis, deinde faciat declarari excommunicatum eum contra quem exequutoriales erant relaxatæ, vsq; adeo hic talis non potest dic excommunicatus pro offensa manifesta, quod quinimmo declaratoria, est nulla, *Fel. d. col. fin. versic. in super nota.*

57 Secundum est, quod requiritur, ad hoc vt obiectus offensæ manifestæ suffragetur, scilicet, vt opponens iuret, se non opponere animo calumniandi, *Io. Andr. in d. cap. solet, & ibi Gem. num.* 14. *Costa num.* 14. *& iterum in §. in secunda num.* 52. *Sayr. de censur. lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 9.

58 Tertio, requiritur, vt probatio fiat intra terminū octo dierū, quo lapso, & offensa manifesta non probata, absolutio ad cautelam datur, & obiiciens condemnatur in expēsis in articulo huius probationis factis, *d. cap. solet vbi Gem. num.* 14. *vers. quod si iste.*

59 Hic autem terminus incipit currere à die exceptionis propositę, etiam nulla facta assignatione per iudicem, & currit, de momento ad momentum, cōputata die in qua fuit proposita exceptio, vt reprobata opinione *Host.* tenet *Rot. dec.* 4. *de sent. excom. in antiq.* quam sequitur *Gem. in d. cap. solet nu.* 14. *vers. an in isto termino*, *Franch. nu.* 7.

60 Item istę terminus est cōis tū, obiicienti offensam, tum ēt ipsi excōmunicato, qui si velit probare offensam fuisse factam ad propriam tutelam, debet probare in eodem termino otto dierum, alias eo lapso licet non excludatur à facultate probandi, tamen interim non absoluitur ad cautelam, *Innoc. & Host.* quos refert, & sequitur *Gem. in d. c. solet num.* 13. *Franch. sub num.* 6. Cęterum hic terminus non assignatur opponenti de manifesta offensa, si excommunicatus non petat absolultionem ad cautelam, sed tanquam ab excommunicatione iniusta, quia si intra illud probaret iniustitiam, esset absoluendus simpliciter, & sic absolutio

tio pareat excipienti perpetuum præiudicium, vt post *Innoc. & Io. Andr.* scribit *Gem. in d. cap. Solet sub num.* 8. *vers. quid autem si opponatur*.

62 Ad Septimum, videri potest absolutionem ad cautelam, vel nullam, vel modicam vtilitatem continere; Aut enim probatur, quod appellatio præcesserit excommunicationem, & tunc non est opus absolutione, quia remanet nullitas probata; Aut non probatur, & quia præsumitur quod appellatio fuerit interposita post sententiam,

63 *Bal. in l. ampliore, S. fin. versic. audi similem quæstionem C. de appell. Felin. in d. cap. Apostolicæ num.* 19. probatur validitas quæ requirit absolutionem simplicem vt supra dictum est *num.* 5. *& sequentis*.

64 Sed pro responsione dicendum est, quod ad hoc vt nullitas concludatur, duo sunt copulatiuè probanda, primum quod appellatio præcesserit, Secundum, quod fuerit interposita ex causa legitima, & rationabili *cap. per tuas, & venerabili, de sent. excom. d. c. venerabilibus S. sed si ex causa, & S. fin. eod. tit. lib. 6.*

65 Effectus ergo absolutionis ad cautelam consistit in hoc, quia probato tantum quod appellatio præcesserit, datur absolutio in quantum opus sit, præstita cautione de parendo mandatis Ecclesiæ qua præstita litigatur super veritate rei, & si fuerit repertus culpabilis, compelletur satisfacere alias absoluetur in totum *d. cap. venerabilibus vbi Doct. Abb. in d. c. Apostolicæ sub nu.* 10. *& ibi Fel. nu.* 19. *versic. si diceres, et iterum Abb. in cap. veniens num.* 18. *de testib. Rot. dec.* 8. *sub num.* 2. *de sent. excom.*

66 Præterea statim ac quis petit absolutionem ad cautelam, pendente probationis articulo hoc cõsequitur emolumentum, quod extra iudicium veluti in officiis, postulationibus, electionibus, & aliis legitimis actibus, admittitur licet in iudiciis non possit vti actor experiti, *d. c. sæpe S. in secunda de sent. excom. lib. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Stylus in concedendis absolutionibus in foro interiori.*

2 Decretum Concil. Tridentin. *sess.* 22. *cap.* 5. *de reformat. non vindicat sibi locum in iis quæ expediuntur in foro conscientiæ.*

3 *Forum conscientiæ quomodo differat a foro pœnitentiæ.*

4 *Absolutio in foro conscientiæ datur a iudice, etiam in minoribus, vel prima tonsura constituto, & num.* 8. *limita num.* 6.

5 *Absolutio in foro pœnitentiæ datur a sacerdote tantum.*

7 *Episcopi à censuris occultis absoluunt extra confessionem sacramentalem.*

9 *Absolutio in foro conscientiæ non iuuat, in foro contentioso, nec in tertii præiudicium.*

10 *Absolutus in foro conscientiæ post peractam pænitentiam exequi potest officium ecclesiasticum absque peccato.*

11 *Ecclesia de occultis non iudicat.*

12 *Absolutus in foro conscientiæ potest in contentioso de eodem delicto accusari.*

13 *Etiam si absolutio sit data vigore iubilæi, vel cruciatæ.*

14 *Absolutus in foro conscientiæ, etiam si egerit paenitentiam, potest accusari, & puniri, de eodem delicto in foro exteriori.*

15 *Vbi effectus sunt diuersi vnum non tollit alium.*

16 *Absolutus in foro conscientiae, qui humiliter egit pœnitentiam si accusatur in foro exteriori, mitius venit puniendus.*

17 *Baptismus tollit omnem peccati poenam quoad Deum, sed non quoad publicam vindictam.*

18 *Blasphemans* Deum *si absoluitur in foro conscientiae, an puniri possit in foro exteriori.*

19 Quod in Deum committitur, *in omnium iniuriam fertur.*

20 *Dispensatio obtenta à coniugibus super occulto impedimento quod operetur.*

ARGVMENTVM.

De absolutione in foro interiori.

CAP. LXVIII.

Vm sæpe contingat ex peccatis latentibus contrahi censuras, pro quibus si adeundus esset iudex in foro exteriori,homines timore perterriti retraherentur ab absolutione petenda, pia mater ecclesia nostram miserata fragilitatem, aptamque vulneribus nostris medelam adhibere cupiens, statuit vt possit impendi absolutio in foro interiori, *cap. quia plerique de immunit. Eccles. cap. quæ in Ecclesiarum, de const. cap. fi. li de testamentis.*

1 Et quo quis facilius, ac tutius hoc consequi possit,stilus inoleuit in curia, vt absolutiones à censuris quę petuntur in foro conscientię tantum, expediantur per Sacram pęnitentiariam, nulla prorsus compositione persoluta, sed gratis quoad omnia, etiam quoad scripturam, & per viam breuis clausi, & sigillati, ac directi Magistro in Theologia, siue Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario, & per pænitentem eligendo. qui Magister, siue Doctor, ne vnquam contingat peccatum detegi, post quam erit functus officio suo, litteras statim laceret, vt tradunt *Sarn. in reg. de non iud.inxta form. suppl. quæst.* 14. *Couar. in cap. Alma mater part.* 1. *S.* 11. *col. fin. vers. bis accedit*, & millies sum expertus in praxi. Quinimmo licet ex præcepto *Sacr. Trid. Conc. sess.* 22. *cap.* 5. *de reformat.* dispensationes quæ committuntur extra Romanam Curiam,debeant committi ordinario impetrantium, quę vero conceduntur gratiose, non sortiuntur effectum nisi prius ab eisdem saltim sum-mariè, & extraiudicaliter cognoscantur,tamen illud decretum vindicat si-

2 bi locum in his quæ expediuntur in foro conscientiæ,*Sanchez de matrim. lib.* 8. *disput.* 34. *nu.* 23 *Emman. sà in sum. verb. dispensatio.*

3 Quantum attinet ad absolutionem in foro conscientię,notandum est primo, dari absolutionem in foro conscientię, & in foro pænitentię: si quidem absolutio in foro pænitentię non potest impendi nisi sacramentaliter, & sic in actu confessionis, absolutio vero in foro conscientię non requirit de necessitate confessionem, sed tantum importat distinctionem à foro exteriori,vt vtrumq. declarat *Prepos. in c. preterea el* 2. *nu.* 5. *de sponsal. Roderiq. in quæst. regular. tom.* 1. *quæst.* 61. *art.* 10. *Sanchez de matr. lib.* 8. *disput.* 34. *sub nu.* 29. *& ad pracepta decalogi lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 13. *& cap.* 12. *nu.* 4. *in fine, Suarez de censur. disput.* 41. *sect.* 2. *num* 11. *Petr. Ledesma in sum. tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 6 *post* 10. *conclus. diffi. cult.* 8. *Leonard. Duard. in declar. Bulla cœna lib.* 3. *S.* 2. *quæst.* 12. *num.* 11.

4 Vnde deducitur primo,quod absolutio in foro conscientię,potest dari à iudice etiam in minoribus, vel prima tonsura constituto, *D. Thom. in* 4. *sent. dist.* 18. *quæst.* 2. *art.* 2. *D. Ant. in* 3. *par. tit.* 24. *num.* 77. *glos. in cap. canonica verb. presbyter, de sent. excom.*

5 Absolutio vero in foro pænitentiali,non potest dari nisi à sacerdote,*Nauar. in Manual. cap.* 27. *num.* 41. *et consil.* 11. *num.* 2. *tit. de priuileg.* Nisi forte absolutio in foro conscientię detur simul, & semel cum absolutione à peccatis, nam tunc non potest nisi à Sacerdote dari,*Nauar. locis cit.*

6 Deducitur Secundo, quod absolutio quæ dari potest ab Episcopis à censuris occultis vigore *Concilii Trid. sess.* 24. *cap.* 6. potest impendi extra confessionem sacramentalem,*Nau. d. consil.* 11. *num.* 2. *versic.* 2. *quod Episcopus* quinimmo etiam in absentia, *Suar. Le des. Roder. & alii quos refert, & sequitur Sanchez ad pracepta decalogi lib.* 2. *cap.* 11.

11. *num.* 14. *Riccardus in Bulla Cenæ lib.* 3. §. 2. *quæst.* 8. *num.* 49. *et* 50.

8 Deducitur Tertio, quod excommunicator qui non est sacerdos licet si sit prima tonsura initiatus possit absoluere in foro conscientiæ, vt supra dictum est, tamen non potest absoluere in foro pœnitentiali, *Nauar. d. cap.* 27. *num.* 41.

9 Notandum secundo, quod absolutio in foro conscientiæ ex quo est restricta ad solam animam, ideo quando demãdatur aliis, non consueuit cõmitti quo ad ea quę concernunt forũ contentiosum, sed tantũ ea quæ spectant ad purgandã conscientiã, non autem tangentia forum contentiosum aut tertii præiudicium. *Paris consil.* 67. *nu.* 22. *lib.* 4. *Couar. in cap.* Alma *mater. par.* 1. §. 11. *col. fin. versic. quinto his accedit*, & consequenter sicuti operatur omnes effectus qui rendunt ad animæ salutem, ita non suffragatur quoad respicientia forum contentiosum, vt ex infra allegandis apparebit.

Deducitur ergo primo, quod absolutus in foro conscientiæ post pera-
10 ctam pænitentiam, & quandiu censura est occulta, habet exequutionem officii ecclesiastici, adeo vt possit celebrare, & alias ordinibus vti absque peccato, *Arcbid. et Turrecrem. in cap. de his* 50. *dist. Ancbar. in cap. peccati venia sub nu.* 4.

Ratio huius rei est, quia cum per absolutionem in foro conscientiæ sit remissum vinculum quo tenebatur apud Deum, *cap. admonere* 33. *q.* 2. remaner
11 tantum vinculum quoad ecclesiam, quæ non consueuit, de occultis iudicare, *cap.* 1. *vt eccles. benef. sine diminut. confer. cap. christianus, post princ.* 32. *q.* 2.

12 Deducitur Secundo, quod absolutus in foro conscientiæ, etiam post peractam pænitentiam potest pro eodẽ delicto accusari, & puniri in foro exteriori, *cap. admonere, vbi glos. & Doct.* 33. *quæst.* 2. *glos. in cap. de his, in fine, de accus. et ibi Host. Butr. Abb. et Fel. num.* 6. & iterum *glos. in cap. gaude*, *mus*, *verb. poterit*, *de diuort. et in cap. qui crimen* 6. *quæst.* 1. *et in cap.* 2. *verb. dispensatum in fine*, *de schism. et in cap. pen. verb. quibus, de pænit. dist.* 5. *Rom. cons.* 375. *num.* 2. *Ancbar. in d. reg. peccati venia*, *ante num.* 4. *de reg. iur. lib.* 6. Abb. *in cap. accusati nu.* 3. *de accus.* Couar. *in d. cap. alma mater par.* 1. §. 7. *col. fin. versic.* 4. *hoc ipsum constat*, & *lib.* 2. *Var.* Resol. *cap.* 10. *nu.* 3. *Penia ad Emer. comment.* 25. *vers. Rursus. Ant. Gomes Var. resol. cap.* 1. *num.* 40. *Sanchez ad præcepta decalogi lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 7. *Leonard. Duard. in Bulla Cenæ lib.* 3. §. 2. *quæst.* 12. *num.* 22.

13 Hæc prima deductio extenditur Primo, vt procedat etiamsi absolutio fuerit tradita vigore iubilæi, siue cruciatæ aut alterius Pontificiæ constitutionis, Couar. *in d. cap. alma Mater*, §. 11. *col. fin. in princ. versic.* 3. *circa idem*.

14 Extenditur Secundo, vt procedat etiam si pænitentia imposita pro censura occulta in foro conscientiæ fuerit publica, nam nihilominus censura detecta non suffragabitur in foro exteriori, quia effectus vtriusq. absolutionis sunt diuersi, & ideo vnum non
15 tollit aliud, *Hostien. in Sum. tit. de accusat.* §. *effectus*. Rom. *consil.* 375. *nu.* 2. *Soccin. et* Abb. *in cap. tu, de procur. et iterum* Abb. *in d. cap. de his de accus. et ibi* Felin. *nu.* 6. *in cap.* 1. *de maled.* Gomes. *tom.* 3. *Var.* Resol. *cap.* 1. *num.* 40. *Auila*, *et alii* quos refert, & sequitur *Sanchez ad præcepta decalogi*, *lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 7. *Penia loco cit. versic. breui ergo*, *Duard. loco cit. ante num.* 13. & hæc est receptior, & verior, quicquid ex aduerso senserint *Butr. et Imol. in d. cap. de his*. fatetur tamen
16 *Penia loco cit. vers. illud hic moneo* quod quando absolutus in foro conscientiæ egit humiliter pænitentiam, si deinde accusetur in foro exteriori, erit cum eo mitius, ac dulcius agendum, cum ex absolutione petita, & pænitentia peracta satis appareat ipsum displicuisse.

17 Extenditur Tertio, vt procedat etiam in absolutione quam consequitur infidelis per superuenientiam baptismi, quia licet illa tollat omnem peccati pęnam quoad Deũ, tamen nõ tollit quoad publicam vindictam, *gloss. fin. inc. gaudemus, & ibi Doct. communiter, de diuor. Anan. in d. cap. de his, de diuor. Card. in clem. 1. §. sane quæst. 14. de vsur. Dec. qui alios refert, & testatur de communi consil. 130. & in cap. quæ in ecclesiarum, num. 83. & seq. de const.*

Eadem secunda deductio limitatur ne procedat quando versamur in casu in quo absolutio in foro pęnitentiæ, operatur per omnia eundem effectum quem operatur absolutio iudicialis, veluti si statuto imponatur pœna blasphemanti Deum, & per aliud statutum
18 remittatur pęna habenti pacem ab offenso, si talis blasphemans egerit pænitentiam in foro conscientiæ, ex quo per eam consequitur indulgentiam & remissionem à Deo, non potest amplius puniri in foro iudiciali vt conclu dit, *Bart. & Anan. quos refert, & sequi tur Felin. in d. cap. de his sub num. 7. in fine de accusat.*

Verum hæc limitatio apud me tuta non est, supponit enim quod blasphemans Deum offendat tantum diuinam maiestatem, cum alioqui ęque ledat rem publicam, nam quod in Deum committitur in omniũ fertur iniuriã,
19 *l. Manichæos C. de hæret. cap. vergentis, vbi gloss. in verb. grauius extra eod. tit. cap. cum secundum leges, eod. tit. lib. 6.* licet ergo deliquens per pænitentiam in foro interiori consequatur remissionem, quia tamen illa non relaxat poenam debitam reipublicæ, *c. cum desideres in fine de sent. excom. cap. 1. de crim. fals.* merito non potest dici quod remaneat absolutus in foro iudiciali vt eleganter probat *Anchar. in reg. peccatum num. 2. de reg. iur. lib. 6.*

Tertio principaliter deducitur quod absolutio in foro conscientiæ obtenta à coniugibus, vt licitè possint per-
20 manere in matrimonio contracto, vel contrahendo in gradibus prohibitis, operabitur quidem vt proles suscepta, vel suscipienda quousque impedimentum non pandatur, censeatur capax ordinis, et beneficiorum, necnon et vt habeat Iura successionis, tam actiuæ, quam passiue, at vbi impedimentum erit detectum, præsertim si sit deductum in foro contentioso, reputabitur illegitima, tam quoad ordines, & beneficia, quam etiam quoad omnia spiritualia, & temporalia, vt post alios scribit *Sanchez, de matr. lib. 8. disput. 34. nu. 47. & 48. cum pluribus sequentibus* ad quem ne longior quam par sit excurrat tractatio lectorem reiicio.

SVMMARIVM.

1 *Proponuntur quæstiones disputandæ.*
2 *Excommunicatus absolui potest etiam inuitus.*
3 *Potestas ligandi, & soluendi, par esse debet.*
4 *Potestas excommunicandi, procedit ex potestate clauium.*
5 *Excommunicatio præsupponit malum culpæ.*
6 *Excommunicatus a iure an possit inuitus absolui, & num. 7.*
8 *Excommunicatus a iure pro causa habente tractum successiuum, non potest inuitus absolui. limita vt num. 9.*
10 *Excommunicatus absolui potest absens, & non petens.*
11 *Item ignorans.*
12 *Recusans præstare iuramentum de parendo mandatis, absolui potest.*
13 *Absolutio data inuito non suffragatur ad remissionem culpæ.*
14 *Peccatum non committitur sine voluntate neq. tollitur.*
15 *Inferiores S. Pontifice an absoluere possint excommunicatum inuitum.*
16 *Excommunicatus licet possit, tamen non debet inuitus absolui.*
17 *Vsus ecclesiæ erga perseuerantes in excommunicatione.*
18 *Excommunicatio respicit etiam publicam vtilitatem.*
19 *Absolutio data inuito inducit contemptum*

ptum cenſurarum.

20 *Excommunicatus non petens, abſolui non debet.*

21 *Excommunicatus per ſententiam a iure, inuitus abſolui non debet.*

22 *Iudex abſoluens excommunicatum inuitum vel non petentem, peccat, & puniri poteſt.*

23 *Ex cauſa rationabili excommunicatus, non petens, & inuitus, debet abſolui.*

24 *Excommunicatio impediens vtilitatem eccleſiæ, debet etiam inuito relaxari.*

25 *Iudex debet ex officio reuocare excommunicationem iniuſtam.*

26 *Permanens in excommunicatione cauſa humilitatis omnino eſt abſoluendus.*

27 *Excommunicatus qui deterior efficitur, eſt abſoluendus.*

28 *Finis excommunicationis quis ſit.*

29 *Excommunicatus qui deterior efficitur tunc demum abſoluendus eſt, cum adeſt ſpes probabilis quod ſublata excommunicatione corrigatur.*

30 *Inuitus excommunicatus non eſt abſoluendus.*

31 *Excommunicatus ad effectum deponendi, eſt abſoluendus etiam inuitus.*

32 *In abſolutione inuito danda, quæ concurrere debeant, & an requirantur in Papa num. 33.*

ARGVMENTVM.

Excommunicatus An abſoluatur inuitus.

CAP. LXIX.

1 Vplex in propoſita ſpecie inuoluitur quæſito, prima An poſsit, Secunda An debeat abſolui. quo ad primam, communis eſt Doctorum concluſio, excommunicatum quamuis inuitum, & contumacem abſolui poſ-
2 ſe. ſic enim concludit D. *Thom. in* 4. *ſent. diſt.* 18. *quæſt.* 2. *art.* 5. *ibique Riccard. art.* 10. *quæſt.* 1. *Gabriel. q.* 2. *Palud. quæſt.* 5. *Soto Maior. quæſt.* 4. *Io. Andr. in cap.* 1. *num.* 2. *& ibi Franch. num.* 5. *de ſent. excomm. lib.* 6. *Calder. in cap. ab excommunicato nu.* 26. *&* 27. *de reſcript. ibique Card. ante num.* 19. *verſic. quinto quæro, Butr. numero* 50. *Abb. numero* 20. *Anan. in cap.* 1. *num.* 14. *de maled. Imol. in clem.* 1. *circa princ. de pœnit. & remiſſ. Abb. in cap. nouit, num.* 35. *de iudic. & iterum in c. ad reprimẽdam, ſub num.* 6. *de off. ord. Socin. in cap. ſuper eo* 51. *num.* 5. *de ſent. excom. Felin. in cap. apoſtolicæ, num.* 1. *de except. et in cap. veniens num.* 22. *et* 23. *de teſtib.* Franch. *in cap. ſolet nu.* 5. *de ſent. excom. lib.* 6. *Præpoſit. in cap. ſignificaſti, num.* 11. *de eo qui duxit in matr. quam polluit per adult.*

Ratio eſt multiplex Prima quia cenſura non eſt culpa, ſed pœna, *cap.* 1. *de ſent. excom. lib.* 6. quę ſicuti poteſt infligi in inuitum, ita poteſt auferri per abſolutionem, cum poteſtas ſoluendi
3 & ligandi par eſſe debeat, *cap. verbũ de pænit. diſt.* 1.

Secunda eſt ratio, quia poteſtas excommunicandi prouenit tantum ex
4 poteſtate clauium, *Abb. in cap. ab excommunicato num.* 10. *verſ Item quia, de reſcript. cum alijs allegatis ſupra eod. lib. c.* 1. *nu.* 4. quæ quidem poteſtas ſicuti adminiſtratur à ſolo excommunicatore, abſque alia excommunicati voluntate, ita debet adminiſtrari poteſtas abſoluendi, cum eius ſit ſoluere, cuius eſt ligare, *cap.* 1. *de reg. iur.*

5 Tertia ratio, quia excommunicatio licet in ſe ſupponat malum culpæ, nẽpe, quia ſemper inheret peccato mortali, ratione contemptus, Nihilominus ſuaptè natura infert malum pœnæ; cuius principium, cum ſit extra nos, meritò ſine facto noſtro tolli poteſt, D. *Thom. & alii locis cit.*

Remanet ergo firma cõcluſio, quod regulariter excommunicatus, poteſt etiam inuitus abſolui quæ.

Extenditur primo, vt procedat ſiue ex-

excommunicatio sit lata ab homine, siue sit lata a iure, Nam vtroque casu
6 potest ab ea etiam inuitus absolui, *Palud. & Soto Maior locis cit. Angel. in sum. verb. absolutio num. 2. Siluest. in verb. absolutio 3. §. 10. Mar. Alter. de censur. tom. 1. lib. 4. disput. 6. cap. 2. sub lit. B, vers. excommunicatio tamen.*

Contrariam opinionem tenent Ric card. & Gabr. locis antè citatis, videlicet quod quando excommunicato fertur a iure absolutio non possit dari inuito. Ducti auctoritate *test. in c. damnationis 24. q. 2.* vbi *damnationis* (inquit) *sententiam quicumque meretur accipere, si in suo sensu voluerit permanere, nullus relaxare poterit*, & sequitur *Felin. in cap. apostolicæ, sub num. 2. vers. limitat nisi.*

7 Opiniones conciliare studendo, duo videntur considerandi casus. primus quando excommunicatio infligitur a iure propter actum, qui vnica vice consumitur, cuiusmodi est propter violentam manus iniectionem in clericum, & tunc quia actus est, iam consumptus, potest is qui habet facultatem absoluendi a tali censura, absoluere Reum, etiam inuitum, & reluctantem; per absolutionem enim non consulitur eius voluntati, sed vtilitati, quo casu, non incongruit, vt beneficium præstetur inuitis, *c. & qui emendat. 45. dist.* nec ex eo, quod excommunicatio sit a iure lata, mutat speciem, quia actus est iam consumptus, & perseuerantia in censura, non inducit nouum actum.

8 Secundus est casus quando actus cui est de iure annexa censura habet tractum successiuum, veluti hæresis, quam semper concomitatur excommunicato, *cap. cum Christus, & cap. sicut, & cap. ad abolendam, de hæret.* cum aliis allegandis infra *lib. 5. cap. 7. num. 1.* & tunc non potest absolui, neque inuitus, neque volens, nisi hęresi prorsus abiurata, quia cum excommunicatio heresi cohæreat saltim de iure ecclesiastico, iuxta trad. in *d. cap. 7.* non potest dari absolutio quæ suffragetur nisi hæresi sublata, alias illa remanente, absolutio non operaretur, quia reincideret statim in eandem censuram, & in hoc casu accipiendus *test. in d. cap. damnationis. 24. q. 2.* quiquidem est intelligendus de damnatione propter heresim, quia est desumptus ex D. *Leone epist. 13. ad Pulcheriam Augustam*, quæ tota expenditur in detestationem hæresis Euthichetis.

9 Non poterit ergò absolutio dari inuito in casibus habentibus tractum successiuum, nisi duplici concurrente conditione, videlicet, quod detur ab eo, qui habet potestatem reuocandi legem, & quod eam velit reuocare; Tunc enim poterit absolui etiam inuitus, quia lege reuocata, non potest habere amplius locum reincidentia.

10 Extenditur Secundo, vt si potest absolui inuitus, multò magis possit absolui absens, & non petens, vt in specie scribit *Alber. in l. a procedente, num. 2. C. de dilat.* vbi attestatur, quod in hac opinione concordabant Practici Romanę Curiæ, tempore Benedicti xij. apud quem ipse erat orator, pro Mediolanensibus. *Franch. in cap. solet, sub num. 5. de sent. excomm. lib. 6.*

11 Et pari ratione Extenditur Tertio, vt possit absolui ignorans, *glos. & Arch. in cap. quanto, num. 3. 2. q. 4.*

12 Extenditur Quarto, vt fortius possit absolui is, qui petit absolui, sed recusat præstare iuramentum de parendo mandatis, *cap. super eo, vbi notant omnes, de sent. excom.* pro quo facit, quod tale iuramentum est introductũ, ad cautelam ex cõsuetudine ecclesię, *cap. cum desideres. §. cui quæstioni de sent. excomm.* atque ideo non est de substantia absolutionis, quæ etiam sine iuramento data valet, *glos. in d. cap. cum desideres, verb. præstitum, & in d. cap. super eo verb. cum promissione, & vtrobiq; Doct. committatur.*

Eadem principalis conclusio declaratur Primo, vt absolutio, quæ dari potest inuito, suffragetur tantum ad remissionem pænæ, non autem ad remissionem

15 sionem culpæ, sciticet peccati propter
quod excommunicatio fuit inflicta,
peccatum enim non remittitur, nisi
correctis, & veniam petentibus, *c. lega-*
tur 24. q. 2. c. absit, & c. siquis præprope
ra 50. dist. Alex. de Neu. in d. c. signific.
n. 11. de eo qui duxit in Matr. quã pol-
luit per adult. & ibi Abb. sub num. 7.
vers. & conclude, Soecin. in cap. super
eo 51. num. 3. de sentent. excomm.
Sicuti enim peccatum ex nostra
proficiscitur voluntate, & sine volun-
14 tate non est peccatum, *§. 1. 20. quæst.*
1. cap. sicut enim, 32. quæst. 5. ita sine
voluntate nostra tolli non potest, *d.*
cap. legatur, 24. q. 2. D. Thom. & alii lo
cis cit.

Declaratur Secundo, vt procedat
tantum in summo Pontifice, non au-
tem in cæteris Prælatis, quia ipsi non
possunt inuitum absoluere, ita decla-
15 rat, *Alberic. in d. l. a procedente, num.*
2. vers. & iura quæ loquuntur, C. de
dilat.

Contrarium puto verius, quia ra-
tiones propter quas concluditur pos-
se excommunicatum absolui inuitum,
non cohærent potestati Pontificis, ita
vt diuersum dici debeat in cæteris
Prælatis, sed sunt rationes, quæ equè
militant in omnibus Prælatis & prop-
terea in casibus, in quibus Prælati ha
bent potestatem absoluendi, eadem es
se debet iuris dispositio, *l. illud, ff. ad*
l. aquil. l. adigere, §. quamuis, ff. de iure
patr. & hæc quoad primam difficulta-
tem.

16 Quoad secundam, Regula concipi
potest, quod licet inuitus possit absol-
ui, tamẽ absolui non debet, ita probat
test. in d. c. signific. in fi. de eo qui duxit
in matr. quam polluit, per adult. & in c.
apostolicæ, de re iud. lib. 6. & in cap. le-
gatur, 24. q. 2. & tradunt *Riccard. in*
4. distinct. 18. quæst. 10. art. 1. D. Bo-
nauent. ibidem. quæst. 6. Calder. in cap.
ab excommunicato, num. 26. & sequ.
de rescript. Alex. de Neuo, in d. c. signi-
ficasti, num. 12. de eo qui duxit in ma-
trim. quam polluit, per adult. Præposit.
ibid. num. 4. Felin. *qui plenè probat in*
cap. apostolicæ, sub num. 1. & 2. de ex-
cept. Abb. in d. cap. significasti sub num.
7. vers. & conclude breuiter. & hæc est
17 communis opinio, quam probat etiam
vsus ecclesiæ, quæ Reos in excommu
nicatione persistentes consueuit pri-
mum paternè monere, ad satisfacien
dum, & absolutionem consequendam,
deinde omnibus iuris, & facti reme-
diis eos cogit, etiam per absolutionem
subditorum à fidelitatis iuramento,
quamdiu in excommunicatione per-
manserit, vt in *cap. fin. de poenis*, & ad
extremum etiam ad feudi, & regni
priuationem, vt in *cap. 2. de sent. et re*
iud. lib. 6.

Ratio est duplex. Prima, quia per ta
lem absolutionem præiudicatur bono
communi, cum excommunicatio non
feratur tñ propter vtilitatem excom-
municati, sed etiã propter vtilitatem
18 publicam, nempè, vt alii eorum exem
plo perterriti, similia patrare pertime-
scant, *clem. 1. in fin. de offic. ordin. cle-*
ment. 1. in final. verbis, de testamentis,
cap. 2. de calum. cap. ad liberandam, de
Iudæis, cap. si canonici, §. fin. vbi etiam
glos. de off. ord. lib. 6. l. aut facta, §. fin.
ff. de poenis.

Secunda est ratio, quia per absolu-
tionẽ quæ datur inuito, datur occasio
cõtemnendi censuras, vbi enim excõ
municati scirent, se fore absoluendos,
19 non obstante, quod in contumacia
persisterent, vtique dubio procul in
ea insordescerent, quod quidem, cum
in prauum tendat exemplum, ab eccle
sia ferendum non est, *cap. vt famæ, de*
sent. excomm. cap. cum non ab homine,
de Iudic. cap. est iniusta. 23. q. 4.

20 Extenditur Primo, vt non solum
non debeat absolui excommunicatus
inuitus, sed neque debeat absolui
non petens, *d. cap. significasti, ibi si*
petierit, & ibi glos. & Doct. *commu-*
niter.

Extenditur Secundo, vt prædicta
procedant, quando versamur in ex-
communicato per sententiam inflictã
de iure, tunc enim non debet absolui,
21 ita *Riccard. Alex. de Ales. & Gabr. d.*
dist.

dist.18.q.10.art.1.Felin.in sepè allegato, cap. apostolicæ, sub num. 2. vers. limitat nisi, Sayr. de censur. lib.2. cap. 21. num.7.

22 Extenditur Tertio, vt si iudex absoluat excommunicatum inuitum, aut non petentem, licet absolutio teneat, tamen peccat, D. *Bonauent. & Riccard. locis cit. Calder. in d. cap. ab excommunicato, ante num.27. Alex. de Nepo in d.cap. significasti, ante num. 15.* vbi quod Iudex ex hoc posset puniri, *Alter. de censur. lib.4.cap.2.pag. 438. Sayr. eod. tract. lib. 2. cap. 21. num.11.*

23 Eadem principalis conclusio declaratur, ne procedat vbi iusta, & rationabilis causa suadeat excommunicatum esse absoluendum, tunc enim absolui debet etiam, non petens, & inuitus, vt ex infra dicendis liquebit. Iustæ autem causæ sunt infrascriptæ videlicet.

24 Prima Quando per excommunicationem impediretur vtilitas ecclesiæ, seu impediretur ecclesiæ ordinatio, vt probat *test. in cap. apostolicæ,* vbi præsertim hoc notat *Abb. sub num.1. versic. ex quo Infero, de except.* Alter. *de Censur. tom.1. lib 4.cap.2.pag.457.lit. E, vers. nisi ex huiusmodi, Sayr. eod. tract. lib. 2. cap. 21. num. 9.* Secunda est causa quando excommunicatio dicitur nulla, & lis pendet super nullitate, quia nullitate pendente non constat de vinculo excommunicationis, *Felin. in cap. Veniens, num.23. & 24. de testib.*

Tertia est causa, quando excommunicatio esset iniusta, tunc enim prudens, & religiosus Iudex debet eā ex officio reuocare, quia potest, & debet reuocare errorem suum, *cap. sa-*
25 *cro. S. si vero iudex, de sent. excomm. Calder. in d. cap. ab excomm. sub num. 27. vers. vbi vero, quu iniustè, Alex. de Neuo, in d. cap. significasti num. 12. Præposit. num. 4.* quicquid in contrarium scripserit, *Felin. in cap. Veniens, num.23.*

26 Quarta est causa, quando excommunicatus satisfacit, sed cupiens diutius pœnitere non vult absolui per humilitatem, tunc enim debet omnimodè absolui, *Calderin. in d. cap. ab excommunicato 27. vers. sed si nollet absolui, Abb. ibidem, sub num. 20. vers. dicit etiam.*

27 Quinta est causa, quando Reus per excommunicationem redderetur deterior, & obstinatior in delicto. Tunc enim debet prudens Iudex etiam inuitum absoluere, ita docet D. *Thom. in 4. dist. 18.q.2. art. 5. Io. Andr. in d. cap. 1. num.2. de sent. excomm. lib. 6. Abb. in sepè citato cap. significasti, sub num.7. versic. si tamen excommunicatus, de eo qui duxit in matr. quam polluit per adult. ibiq; Præposit. num. 4. Alex. de Neuo, num. 11. vers. 2. est, Abbas in d. cap. ab excommunicato, num. 20. vers. & occurrit, de rescript. Felin. in cap. apostolicæ, sub num. 2. vers. habet ergo de except.*

28 Ratio est, quia in tali casu excommunicatio caret fine propter quem fuit instituta, nempè, vt rubore suffusus, & correptus resipiscat, *cap. 1. de sent. excomm. lib. 6.* Atque ideo Iudex ad instar prudentis Medici, vbi agnoscit vnius generis medicamentum non prodesse; debet illud omittere, & aliud adhibere.

Hæc ratio licet concludat ex parte excommunicati, nihilominus quia in excommunicatione, non solum inspicitur eius salus, sed exemplum aliorum, vt probatum est supra *num. 18.*

29 Ideò hæc quarta causa absolutionis erit sub declaratione intelligenda, videlicet, vt procedat quando spes est probabilis, quod sublata excommunicatione, & alio adhibito remedio excommunicatus corrigi debeat, alias si certum sit, quod erit nihilominus induritia permāsurus, satius est eū in eadem excommunicatione tabescere, vt illi sit poena, & coeteris exemplum argumento, *d. clem. 1. in fin. de offic. ord.* & tradit in specie, *Abb. in d. cap. ab excommunicato, n. 20. vers. & occurrit mihi, de rescrip. Felin.*

lin. in cap. apostolicæ sub num. 2. vers. habes, ergo vnam casum, de except. Angel. in verb. absolutio, 3. 10. Summa Pisan. in verb. absolutio el 1. vers. etiam inuitus.

30 Dixi quando adest spes probabilis, quia si versaremur in dubio, excommunicatus non esset absoluẽdus, vt pluribus probat, *Mart. Laud. in tract. de conscientia, quæst.* 1. quem sequitur *Felin in d. cap. apostolica, num. 2. vers. coeterum in dubio, de except.*

31 Sexta est causa quando ageretur de absolutione ad effectum, vt excommunicatus posset testificari, tunc enim si non adsint alii per quos possit negotium probari, est iusta causa, vt excommunicatus absoluatur inuitus, præsertim si fiat ad instantiam eius cuius interest ipsum examinari, *Felin. in d. cap. Veniens num. 23. & 24. de testib.*

32 Demum antequam huic materiæ finis imponatur, in absolutione inuito danda, tres sunt cõditiones seruandæ. prima ne cedat in tertii præiuditium, quia esset contra iustitiam commutatiuam.

Secunda, vt caueatur quantum fieri potest scandalum, vel contemptus censurarum, quia ex hoc capite posset esse contra charitatem, & contra iustitiam legalem. Tertia, vt si versemur in censura lata a iure, & in Prælato, tunc inspiciatur an pro pertinacia sit de iure constitutum, vt transeatur ad aliud remedium, quia tunc non potest Prælatus omissis remediis a iure constitutis absoluere inuitum, cum ipse non sit supra ius.

33 Dixi de Prælato, quia secus esset in summo Pontifice, qui pro suprema eius autoritate, potest a præscripto iuris ordine recedere, & absolutionem pro eius prudentia impartiri, vt declarat, & rectè *Suarez disput. 7. sect. 7. num. 12.*

SVMMARIVM.

1 *In absolutione danda requiritur citatio partis.*
2 *Excommunicator est citandus quando petitur absolutio coram superiore.*
3 *In reuocanda excommunicatione tanquam nulla, requiritur citatio partis.*
4 *In absolutione ad cautelam, requiritur citatio partis.*
5 *Vbi periculum est in mora, non requiritur citatio partis.*
6 *Pars non est citanda in absolutione danda in fo ro conscientiæ.*
7 *Remissus ad sacerdotem, vt absoluatur, quid facere debeat.*
8 *In absolutione extraiudiciali ex gratia Papæ, non est citanda pars.*
9 *Quando absolutio datur ab eodem excommunicatore non requiritur citatio partis.*
10 *Iudex informatus de negotio, potest procedere sine citatione partis.*
11 *Cessante contumacia, absolutio datur sine citatione.*
12 *Defectus citationis non annullat absolutionem.*
13 *Excommunicatio lata sine citatione tenet.*
14 *Defectus iurisdictionis annullat absolutionem.*
15 *Actis non transportatis non potest Archiepiscopus absoluere.*
16 *Absolutio data non seruata forma commissionis est nulla.*
17 *Limitatur in iudice ordinario.*
18 *In casibus reseruatis sedi apostolicæ, potestas dependet ex tenore delegationis,*
19 *Forma præscripta a lege per decretum irritans, si non seruatur, vitiat actum.*
20 *Ab absolutione data sine citatione datur appellatio.*

ARGVMENTVM.

In abſolutione danda à cenſuris, an requiratur neceſſario partis citatio.

CAP. LXX.

1 REgulariter in abſolutione danda, citatio eſt neceſſaria, quia per eam poteſt lędi pars, ad cuius inſtantiam fuit lata excommunicatio, ita probat *teſt. in c. Romana, & in cap. venerabili, §. porrò, de ſent. excomm. lib. 6. cap. 3. in fine, de offic. ord. gl. ſ. in cap. excommunicatos, 11. q. 3. Bal. in l. ſi pacto 14. ſub nu. 12. verſ. idem dicit, C. de pact. Docto res communiter in cap. qua fronte 25. de appellat. ibiq. ſignanter Butr. num. 11. in fi. num. 9.* Abb. *num. 7.* Framb. *nu. 31. Dec. num. 19. Io:* Andr. *in cap. ſolet num. 18. de ſent. excomm. lib. 6. & ibi Gem. num. 11. & 13. Anchar. num. 3. Franch. num. 11. Abb. in cap. ſacro 48. num. 15. & in cap. per tuas num. 13. verſic. tu conclude, eod. tit.*

2 Extenditur Primo, vt quando excommunicatio eſt lata ex officio, tunc fit citandus idem excommunicator, ſi agatur de abſolutione coram ſuperiore, *d. cap. venerabili, §. porro, Io: Andr. Gem. Franch. & alii in d. cap. ſolet, Franch. in d. cap. qua fronte, num. 15. Butr. num. 9.*

3 Extenditur Secundo, vt multo magis procedat, vbi agitur de reuocanda excommunicatione tanquam nulla, vel iniuſta, tunc enim ſi citatio omittitur, reuocatio eſt nulla, quia in tali caſu eſt idem ac diffinitiuè pronunciare ſuper excommunicatione, quod fieri nō poteſt abſque cauſæ cognitione, *Abb. in d. cap. qua fronte, ſub num. 7. verſic. Aut vult ſententiam, Franch. ſub numero 31. & 32.*

4 Extenditur Tertio, vt procedat, ſiue agatur de abſolutione ſimplici, ſiue de abſolutione ad cautelam, *Io. And. in d. cap. ſolet num. 18. Prepoſit. in d. cap. qua fronte, ſub num. 18. verſ. & procedit prædictus articulus, Franch. nu. 31. verſ. & procedunt prædicta.* cum aliis allatis ſupra *hoc eod. lib. cap. 66. in quinta quæſtione, in 4. requiſito.*

5 Eadem concluſio limitatur primo, ne procedat, vbi periculum eſſet in mora, tunc enim abſolutio datur abſque partis citatione, *cap. ſacro, vbi Doct. de ſent. excomm. gloſ. in cap. 3. verb. non relaxes, verſ. niſi periculum, de offic. ord.* Abb. *in cap. per tuas, nu. 13. verſ. & hoc verum, de ſent. excom. Gem. & Franch. in d. cap. ſolet. de ſent. excom. li. 6. & iterū* Franch. *in d. c. qua fronte, ſub num. 31. verſ. & hoc niſi periculum, & ibi Butr. ſub num. 11. Imol. num. 9.*

6 Et pari ratione limitatur ſecundo, ne procedat in abſolutione, quæ datur in foro pœnitentiæ, quia in eo citatio partis, non eſt proportionata, *Abb. in cap. qua fronte. num. 7. verſ. ratio huius de appell. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 278. verſic. quinto dico, Sayr. & alii mox infra allegandi.*

7 Quamobrem, vbi excommunicatus remittitur abſoluendus confeſſario in vtroq; foro, obligat ſe ſimpliciter coram notario, & teſtibus in forma eccleſiæ, qua obligatione facta datur abſolutio, quæ ſimul cum commiſſione de abſoluendo redigitur in actis, vt inde abſolutio poſſit probari, *Nauar. d. cap. 27. num. 278. in fi. Henriquez in ſumm. lib. 13. de excomm. cap. 29. §. 5. Sayr. de Cenſur. lib. 2. cap. 17. num. 19.*

8 Limitatur Tertio, ne procedat in abſolutione quæ præſtatur extraiudicialiter ex gratia Papæ ſpeciali, *Gem. & Franch. in d. cap. ſolet.*

9 Limitatur Quarto quando abſolutio datur ab eodem excommunicatore, ſiue excommunicatio fuerit lata

ex

ex officio tũ quia tũc cum sit iudex, &
pars non est necessaria, *citato Argu-
mento d. capitulo Venerabilibus*, §. *porro
de sent. excom. lib. 6.* Tum etiam quia
videtur quodãmodo absolutio in foro
pænitentiæ, *Abb. in d. cap. fronte n. 7.*
Tum denique, quia sicuti excommu-
nicauit ex officio, ita potest ex officio
absoluere, *Butr. in c. qua fronte sub n.* 11
& ibi Imol. *nu.* 9. siue fuerit lata ad in-
stantiam partis, quia tunc veluti de
negotio informatus, potest procedere
sine causæ cognitione, *cap. ab excom-
municato de rescript. Abb. in d. capitulo
qua fronte, sub numero* 6. *&* 7. *& ibi
Præposit. num.* 18. vbi quod in tali
casu potest non solum potest absolue-
re, sed reuocare sententiam.

11 Limitatur Quarto, ne procedat vbi
absolutio est data pro contumacia,
quia contumacia cessante, datur abso-
lutio sine citatione, sed præstita cautio
ne de parendo mandatis, *Specul. in tit.
de contumacia, vers. sed pone. Gem. in
cap.* Romana *§. sententias, de sent. ex-
com. lib. sexto.* Dec. *in qua fronte nu-
mero* 19. *de appell.*

12 Demum limitatur, vt in illis casibus
in quibus citatio est necessaria, si omit
tatur, absolutio non redditur nulla,
sed tenet, licet absoluens male faciat,
vt est, *test. in d. cap. Venerabilibus*, §.
*sane certum, versic. vbi autem, de sent.
excom. lib. 6. glos. in d. cap. 3. verb.
non relaxatis, de off. ord Specul. tit. de
contumac. §. fin. versic. sed pone excom
municatus, Butr. in d. cap. qua fronte,
& ibi Abb. num. 6. vers. nunc quæro,*
Franch. *n.* 31. *vers. secundo quæritur, Præ
pos. num.* 19. Butr. *num.* 11. *Dec. num.*
20. Rom. *cons.* 354. *sub num.* 3. *vers.
veritas est.*

13 Ratio est, quia sicuti excommunica
tio sine citatione lata tenet, *cap. sacro,
de sent. excom.* multo magis debet te-
nere absolutio, tum quia absolutio est
fauorabilior, *d. cap. Venerabilibus*, §.
*vbi autem de sent. excom. lib. 6. Abb.
in d. cap. qua fronte num. 7. vers. se-
cunda ratio*, tum etiam quia excommu-
nicatio & absolutio iudicantur à pari,
cap. verbum de pœnit. dist. 1. ac excom-
municatio, & absolutio non subiicitur
certe formæ substantiali, *Abb. in cap.
final. ante num. 4. de rest. spol. Franch.
in d. cap. qua fronte num.* 41.

Hæc vltima limitatio, declaratur
primo, ne procedat vbi absolutio esset
data ab eo qui non potest dare nisi in
gradu appellationis, & est data ante
appellationem, veluti si sit data ab Ar-
14 chiepiscopo in causa suffraganei ante
appellationem ad eum deuolutam,
quia tunc adest defectus in iurisdictio
ne, qui reddit absolutionem nullam,
*Abb. in d. cap. qua fronte, sub num. 7.
vers. quandoque absolutio fit à iudice;
Præposit. ibid. num. 19. vers. ista con-
clusio*, Franch. *num.* 31. *vers. Aliquan
do excommunicatio est lata ad instan
tiam partis.*

15 Quinimmo non solum est nulla
quando datur appellatione non inter-
posita sed etiam quando est interpo-
sita, sed acta ad huc non sunt transpor
tata, quia non competit sibi potestas
absoluendi antequam adhibuerit cau-
sæ cognitionem, *Abb. in d. cap. qua
fronte num. 8. & ibi Franch. sub nu.* 2.

Declaratur secundo, ne procedat in
absolutione impensa ex hominis de-
legatione continente certam formam
absoluendi, tunc enim ex quo tota
iurisdictio absoluentis dependet ex
delegatione sibi facta, inde sequitur
16 vt nisi seruetur forma tradita, absolu-
tio nullius sit momenti, vt est *test. in
cap. Pisani, vbi glos. additionalis, de
rest. spol. & ibi* Io. Andr. *& Abb. num.
3.* Imol. *nu. 9. et reliqui, glos. in d. clem.
1. verb. nullatenus de sequest. possess. et
fruct. Præposit. in d. cap. qua fronte sub
nu. 19. vers. limitabis secundo*, Franc.
num. 39.

17 Quod accipi solet nisi delegatio
fuisset facta iudice ordinario in casi-
bus in quibus ipse absoluere potest,
tunc enim absolutio valet, etiam si for
ma non sit seruata, tum quia per talem
delegationem nõ præsumitur nisi eius
iurisdictionẽ ex citari *glos. in c. licet in
corrigendis de off. ord* quia cessãte iuris-

diἑtione delegata,remanet ordinaria libera, & immunis, qua absolutionis fauore, iudex præsumitur vsus, *glos. in clem. 1. verb. inhibente, de iurep atr. Abb. in d. c. Pisanis num. 4. et ibi Imol. num. 7. Præposit. in d. cap. qua fronte, sub num. 19. vers. quod intelligit & ibi Franch. num. 41.*

Quod procedit etiamsi forma data ab homine, contineat idem quod forma data a iure, *Imol. in d. cap. Pisanis sub num 7. vers. & nota bene Franch. ante num. 42.*

18 Dixi in casibus in quibus iudex ordinarius pót absoluere,quia si esset casus sedi apostolicæ reseruatus, eius potestas penderet tota a delegatione, cuius forma esset seruanda, alias actus esset nullus, *cap. cum dilecta de rescript. cum aliis allegatis.*

19 Declaratur Tertio ne procedat quando lex præscribendo formam absolutionis, adderet in casu contrarii decretum irritans, vel vteretur verbis pregnantibus, veluti nullatenus, aut nullo modo fiat, tunc enim si fieret esset nulla, *ita test. in cap. Romana §. sententias ibi nullatenus absoluantur, de sent. excom. lib. 6. & ibi Gem. & reliqui, glos. in clem. 1. verb. nullatenus de sequestr. poss. & fr. Præposit. in d. cap. qua fronte num. 19. vers. limitabitis 4. & ibi Franch. num. 32.*

20 Declaratur quarto vt licet absolutio valeat,tamen quia per eam infertur grauamen parti, *d. cap. venerabilibus §. sane de sent. excom. lib. 6.* ideo ab eo datur appellatio, *Specul. tit. de contumacia §. fin. Innoc. Butr. & Abb. in d. cap. qua fronte, & ibi Imol. sub num. 9. Franch. num. 31. versic. secundo quæritur.*

DE IVRE PERSONARVM EXTRA ECCLESIÆ GREMIVM EXISTENTIVM.

Liber Quintus

DE HAERETICIS.

SVMMARIVM. CAP. I.

1 *Hæresis unde dicta.*
2 *Hæreticus nomen odiosum, & infame.*
3 *Hæresis triplex causa, efficiens, formalis, & finalis.*
4 *Hæresis causa efficiens duplex, proxima & remota.*
5 *Hæresis causa formalis qua dicatur.*
6 *Causa finalis hæresis duplex, & quæ.*
7 *Hæresis definitio.*
8 *Omnis hæresis includit errorem vti principium necessarium.*
9 *Error completur in intellectu.*
10 *Hæresis non contrahitur nisi error ex voluntate eligentè proficiscatur.*
11 *Opus externum quamuis atrox, & horrendum, non constituit hæresim, nisi concurrat error intellectus voluntarius.*
12 *Error vt sit hæresis, oportet, vt oppugnet fidei veritatem.*
13 *Error circa res naturales constituit hæresim.*
14 *Hæreticus dicitur errans in vno tantum articulo fidei.*
15 *Hæresis, vt dicatur perfecta, requiritur pertinacia assertionis erroneæ.*
16 *Infidelis, & cathecumenus non potest in hæresim incidere.*
17 *Quæstiones in hac materia disputandæ.*

ARGVMENTVM.

Hæresis nomen, & diffinitio explicatur.

Hæresis græca dictio est, dicitur q. ab electione, quod scilicet eam sibi eligat disciplinã, quã putat esse meliorẽ, *D. Hier.* nobis à *Gratiano* relatus *in c. hæresis*
1 24.q.3. Vox latinè reddita sectam importat, olim quidem sæpe in bonã partẽ accepta, hodie vero nomen prorsus odiosum, & infame, quo notantur qui contra catholicam religionem ex indu
2 stria docent, aut credunt, vt in *c. ad abolendam & passim. toto tit. de hæret.*
3 Eius triplex est causa efficiens, formalis, & finalis. efficiens Altera est remota, altera propinqua. remota est Dei iustissima voluntas, qui sic verbi sui cõ
4 temptum vlciscitur. *Paul. & Thessalonicen. c. 2. mictet* (inquit) *illis Deus operationem erroris vt credant mendacio, et iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.* Proxima est hominum, cęcitas, & ambitio, *Paul. ad Ephesios c. 4. ambulant in vanitate sensus, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei per ignorantiam quae est in illis propter caecitatem cordis ipsorum. & ad Thimoth. 1. c. 1. quidam ab errantes coruersi sunt in vani loquium, volentes esse legis Doctores, & non intelligentes quæ loquiuntur, neq. de quibus affirmant.* formalis causa est error intellectualis, simul cũ voluntate pertinaci, vt ex infra dicendis apparebit.

5 Cauſa finalis eſt duplex,prima pio-
rũ probatio,*Paul.ad Corinth.c.11.oportet
hæreſes eſſe vt qui probati ſunt,manifeſti
fiant in vobis* nam vt inquit *D.Chryſo-
ſtomus in Matth.* 24. *homil.* 40. ſicut
omnis mulier quamdiu non admone-
tur a malis hominibus, non bene co-
gnoſcitur vtrum ſit Caſta, ſi vero ad-
6 monita conſcientiam, vel fidem viro
ſeruauerit,tunc merito caſta laudatur:
ſic Eccleſiæ fides non bene cognoſci-
tur,niſi Antichriſti venerint ad eam.
ſecunda eſt impiorum punitio,*Paul.ad
Theſſolonien.2.cap.2.*

7 Hæreſis,& ſit multipliciter conſue-
uerit diffiniri, quia tamen omnes diffi-
nitiones,verbis magis quam re diſire
pare videntur, ideo commode ſic dif-
finitur. Eſt error intellectus, volunta-
rius, contra aliquam fidei veritatem,
cum pertinacia aſſertus,ab eo qui fi-
dem recepit. Dicitur primum eſſe erro-
rem,quia error eſt genus,ſub quo conti
nentur omnes ſpecies falſorum dogma
tum, ſiue ad fidem pertineant,ſiue nõ,
etenim ſicut non omnis veritas perti-
net ad fidem, ita non omnis error eſt
hæreſis, quamuis nulla ſit hæreſis quæ
non includat errorem vti principium
8 neceſſarium, *cap.2.de ſum. Trin. & fi.
de Cathol.Turrecrem. lib.4. de Eccleſia
par.2.c.1.& 11.* D.*Anton.in ſum.par.
2.tit.12.c.5.in princ. Alfonſ.de Caſtr.
aduerſus hæres lib.1.c.1.Roias.de hæret.
par1.nu.467.cum ſeq.* ſublicitur intel-
lectus,tum ad differenttiam aliorum
errorum,qui citra intellectum commit-
tuntur,tum etiam quia ſicut ſidei aſſen
ſus conſumitur in intellectu, *Caiet.* 2.
2.*q.11.art.2.* ita error in eodem intel-
9 lectu completur,*d.c.2.de ſum.trin.* Ca-
no,de locis Tholog.lib.12.c. 8. Additur
voluntarius,tum quia, vt hæreſis dici
poſſit,requiritur quod error procedat
ex voluntate, nec ſufficit ſi procedat
ex ignorantia,vel ſuggeſtione,*c.vnico,
de ſum.Trin.et fide Cathol.lib.6.clem.
1.eod.tit.* vnde D.Aug.*li.1.de Trin.*er-
rare(inquit) potero, ſed hæreticus non
ero, quem locum ad hoc expendunt
*Turrecr.et D.Anton.locis cit.Albert.de
hæret.q.13.nu.14.Simanca.de cathol.
inſt.tit.31.nu.7.Royas loco cit. nu.* 47.
et 473.*Cathar.in ſpec.hæret. conſid.* 7.
10 Tum etiam, quia niſi error proficiſca
tur ex voluntate eligente, non poteſt
dici hæreſis contracta, *c. dixit* Apoſto-
*lus 24.q.3.c.excommunicatus il.*1.§.
credentes, et c. quicumq. de hæret.lib. 6.
11 vſq.adeo vt nullum opus externum
quamuis atrox,& horrendũ, poſsit per-
ficere hæreſim,niſi ſimul concurrat er
ror intellectus volũtarius, vt poſt alios
probant R*oyas de hæret.par.1.num.* 36.
et ſeq. Franch. Torroblanea *in epit. de
elect.lib.3.c.8.nu.4.*

12 Additur circa aliquam fidei verita-
tem,quia error genericus vt reducatur
ad ſpeciem hæreſis, oportet quod op-
pugnet fidei verita em,*d.cap. vnico de
ſum.Trinit.*nec enim ſufficeret ſi error
13 eſſet circa res naturales, aut contra
theſes Aſtronomicas veluti ſi quis di-
ceret terram eſſe ſole maiorem *Roias
loco cit.num.*469.

Item dicitur circa aliquam,quia ad
hoc vt quis poſſit dici hæreticus,ſuffi-
ficit quod erret in vno tantum articu-
14 lo fidei, alias error ſi eſſet in totũ eſſet
Apoſtata,vt infra latius dicetur, *li.6.in
princ.* vbi,de Apoſtatis dicemus.

Subditur cũ pertinacia aſſertus quia
quouſq.pertinacia nõ adeſt,forma hæ-
reſis nõ eſt perfecta,non obſtãte quod
ad ſit erros intellectus voluntarius, *c.
2. de ſum.Trinit.et fide cathol. c. vnico
eodem tit.lib.6.clem.vnica eodem tit. c.
dixit Apoſtolus 24.q.3. Turrecr. et.*D
A*ntonius locis cit.*Alber.*4e haeret. q.* 1.
*nu.19.et q.13.n.14.Simanca de Cath.
15 inſtit.tit 31.nu.7. Franc.* Torreblance *in
epit de Elect.lib.3.c.8.n.23.*At ſuperue-
niente pertinacia tunc haereſis dicitur
vndiq. formata, & perfecte conſuma-
ta,vt patet *ex allegatis* quibus adden-
dus eſt *Cano de locis* Theolog.*lib.* 12.*c.*
8. *ad quintum argumentum* Simanca
tit.48.num. 7.

16 Demum dicitur ab eo qui fidem re-
cepit,quia neq.infidelis,neque Cathe-
cumenus,poteſt in haereſim incidere,
vt latius dictum eſt ſupra *lib. 3.c.1.*

Vt autem haereſis diffinitio magis
liqueat quaerendum eſt.

Pri-

17 Primo qualis debeat esse pertinacia vt ex ea haeresis dicatur consumpta.

Secundo An qui in fide verè non errat, exterius tamen negat articulum fidei, possit dici haereticus.

Tertio, An dubius in fide dicatur haereticus.

Quarto, An tenens veram opinionem, putans eam esse contra ecclesiam Catholicam, dicatur hæreticus.

Quinto, An legitimè conuictus de hæresi, si constanter neget, & asserat se credisse, & credere omnia quæ credit Sancta Mater Ecclesia, sit censendus hæreticus, & vt talis puniendus.

Sexto, Errans in fide ex ignorantia an sit hæreticus.

SVMMARIVM.

1 *Perseuerantia differt a pertinacia, & quomodo.*
2 *Perseuerantia importat actum virtutis, & partem fortitudinis.*
3 *Perseuerantia importat persistentiam in modo, & opponitur perseuerantiæ.*
4 *Obstinatio quid.*
5 *In hæresi propriæ perseuerantia non datur.*
6 *Ad perfectionem hæresis obstinatio non est necessaria.*
7 *Ad hæresim perfectè consumandam, satis est perseuerantia.*
8 *Vbi adest repugnantia determinata, est de hæresis contracta.*
9 *Pertinacia etiam occulta constituit hæresim.*
10 *Iudicis vel inquisitoris admonitio non est necessaria ad hoc, vt quis hæreticus dicatur.*
11 *Ad constituendam pertinaciam, non est necessaria temporis diuturnitas.*
12 *Tempus longum, vel breue, potest augere vel minuere deformitatem delicti.*

ARGVMENTVM.

Qualis debeat esse Pertinacia, vt ex ea Hæresis dici possit consumata, cuius occasione traditur Differentia quæ versatur inter perseuerantiam, pertinaciam, & obstinationem.

CAP. II.

Acilioris doctrinæ gratia, scire nos oportet, tres dari terminos Synonimos, videlicet perseuerantia, pertinacia, & obstinatio. perseuerantia, a pertinacia differt,
1 quia perseuerare dicitur, qui perstat in eo, in quo persistere oportet, ideoq. refertur ad continuationem boni operis vsq. ad finem, *Cit. lib. 2. de inuenti.*
2 Perseuerantia est (inquit) in ratione bene instituta, stabilis, & perpetua permansio, ac proinde importat actũ virtutis ac partem fortitudinis, D. *Tho.* 2. 2. *quæst.* 122. *art.* 1. *ad quintum argumentum.*
3 Pertinacia autem importat persistentiam in malo, ideoque opponitur perseuerantiæ, sicut vitium opponitur virtuti, quia perseuerat in eo, quod oportet, persistit in eo quod non oportet D. *Thom.* 2. 2. *quæst.* 38. *art.* 2. *& ibi Caiet.* vnde *Arist. lib.* 7. *& ibi cap.* 9. pertinacia igitur, erga perseuerantiam, inquit esse, vti est prodigus erga liberalem, & audax erga fortem, licet enim prima fronte videantur iidem, tamen inter se distant plurimum.
4 Obstinatio vero, est persistentia in ratione peruersa cum abstinentia a bonis, & hæc propriè opponitur virtuti continentiæ, *D. Thom.* 2. 2. *q.* 115. *art.* 1.

Hæc ita cum sint, tres sunt conclusiones in hac materia verissimæ.
5 Prima in materia hæresis, non datur propriè perseuerantia, quia cum illa includat actum virtutis, nulla est hæresis, quæ habeat obiectum virtutis, sed omnis includit errorem, vt supra dictum est.
6 Secunda, quod ad hoc vt haeresis dicatur perfectè consumata, non est necessaria obstinatio, vt probat, & recte *Simanca de Cathol. instit. tit.* 48. *num.* 7. *&* 8. *versic. nec præterea opus est.*

7 Tertia, quod ad hęresim perfectè consumandam, satis est pertinacia, quę ad hoc vt dicatur contracta, sufficit quilibet consensus determinatus, contrarius determinationi Catholicæ cognitæ, ita probat *test. in capitulo ad abolendam. in princ. ibi aliter senti-re, de Hæret.* & tradunt *Caiet. & Victor. 2. 2. quæst. 12. art. 2. Alphons. de Castr. de iusta Hæreticorum punit. lib. 1. cap. 9. Dried de libert. christian. d. tit. 48. sub num. 7.* Cano, *de locis Theolog. lib. 12. cap. 8. pag. mihi 183. & seq.* secundum paruam impressionem, *Albert. de Hæret quæst. 3. nu. 3 in fine Alciat. in l. 2. de Sum. Trinit.* Hæc tertia conclusio.

8 Extenditur Primo vt ad istum effectum non referat ex qua causa sit deuentum ad consensum repugnantem, nam dummodo adsit repugnantia determinata semper est hęresis cõtracta, *Simanca loco cit. nu. 7.*

9 Extenditur Secundo, vt procedat siue sit pertinacia manifesta, siue occulta, quamuis enim vna faciat hæreticum manifestum, & altera occultum, vtroque tamen casu pertinacia consumat hæresim, *Albert. quæst. 3. num. 3. & seq.*

10 Extenditur Tertio, vt ad istum effectum non requiratur iudicis, aut inquisitoris admonitio, eo enim ipso quod quis intelligit, quid sit in fide cõstitutum tenetur etiam scire se ad eius credulitatem teneri, *c. 1. de Sum. Trin. et fide Cathol. l. 1. C. eod. tit.* atque ideo monitio non potest plus operari. *Simanca loco cit. nu. 15.*

11 Extenditur Quarto, vt ad constituendam pertinaciam non sit necessaria diuturnitas temporis in opinione falsa, sed sufficit tantum temporis, quantum sufficit, ad eliciendam voluntatem determinatam, contrariam deffinitioni Catholicæ, *Cano loco cit. pag. mihi 383. vers. ratio igitur.*

12 Fateor tempus longum, vel breue posse augere, & diminuere delicti deformitatem, vt maiori, vel mitiori pœna sit dignus.

SVMMARIVM.

1 *Referuntur opiniones contrariæ.*
2 *Earundem conciliatio subiicitur.*
3 *Externa fidei professio necessaria est ad salutem.*
4 *Mens talis præsumitur, qualia sunt verba quæ proferuntur.*
5 *Ecclesia non iudicat, de occultis.*
6 *Hæresis non est, vbi non est intellectus erroneus.*
7 *Negans exterius tantum articulum fidei, peccat mortaliter.*
8 *Fautor hæreticorum incidit in excommunicationem.*

ARGVMENTVM.

An qui in fide non errat, exterius tamen negat articulum fidei, possit dici hæreticus.

CAP. III.

1 Haereticum dici non posse, licet grauissimè peccet contra præceptum profitendi fidem extenam, tenet *Sot. in 4. sent. dist. 22. q. 2. art. 3. post quintam conclusionem Nau. in sum. cap. 11. nu. 27. & cap. 27. nu. 56. Simanca, de Cathol. inst. tit. 31. nu. 3. Suarez tom. 5. disput. 4. sect. 2. num. 32. Tolet. in sum. lib. 4. cap. 4. num. 6. Lessius, de iust. & iur. lib. 2. cap. 43. dub. 2. nu. 11. Azor. Moral. inst. lib. 8. c. 9. quæst. 10. & 11. Auila, de censur. par. 1. dub. 11. in fine Sayr. in claui Regia lib. 4. num. 11. Bannes 2. 2. quæst. 11. art. 4. dub. 2. conclus. 3.*

Contrariũ, quod quinimmo dicatur verè hęreticus, & incurrat pœnas contra hæreticos inflictas, tenet *Caiet. 2. 2. q. 12. artic. 2. in fine, & quæst. 94. artic. 1. ad finem.* Opiniones conciliando dicas sententiam *Caiet.* pro-
2 cedere in foro exteriori, opinionem

vero

vero aliorum, locum sibi vindicare in foro conscientiæ. Primum Caput huius conciliationis probatur, quia cum externa fidei professio, sit necessaria ad salutem, ex multis congestis
3 supra *lib.* 1. *cap.* 4. vtique dum verba exterius prolata includunt hæresim, Ecclesia habet suam intentionem fundatam, tum quia mens talis præsumitur, qualia sunt verba, quæ proferūtur, *l. ab eo, ff. de suppellect.*
4 *legata*, tum etiam quia ipsa iudicat, de externis, non autem de occultis,
5 *cap. vt nostrum, vt Ecclesiast. benef. sine deminut. confer. cap. à nobis, de sent. excom. cap. 1. de clandest. despons. cap. tua de sponsal.*

Secundum Caput probatur, quia cum in foro conscientiæ inspiciantur intrinseca cordis, *clem. cupientes*, §. *quia vero, de pœnit. & remiss. clem.* 1. §. 2. *de statu Monach. Bursatt. consil.* 280. *num.* 121. Equidem dum abest
6 intellectus erroneus, non potest in eo considerari formaliter hæresis, cum illa sine animo nequeat committi, ex allegatis supra, *hoc eodem lib. cap.* 2. & consequenter ęquum non videtur, vt eadem poena imponatur pro delicto mere externo, quæ imponitur pro eo, quod procedit ex intentione, & dispositione praua, ac habet annexum actum externum malum.

Ex his ergo infertur, quod licet in casu de quo loquimur, quando negotium est in foro fori, sit necessaria absolutio a censuris, & possint imponi poenę de iure contra Hereticos inflictæ, eo quia adest hæresis pręsumpta, nihilominus, vbi versamur in foro poli, nulla adest censura, sed adest tantum letale peccatum, a quo potest absolutionem impendere quilibet Con-
7 fessarius, vt testantur, *Tolet & Suarez locis ante citatis*, quibus calculum præbet *Sanchez ad præcepta Decalogi, lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 8. & 9. Excipitur ab hac conclusione casus, in quo is qui negat fidem exterius, hoc faceret gratia fauendi hæreticis, quia licet non esset excommunicatus tanquam hęreticus, tamen incurreret excommunicationem, vti fautor hæreticorum, vt in proposito scribunt *Nauarr. d. cap.* 11. *numero* 27. *Sanche loco citat. num.* 9.

SVMMARIVM.

1 *Dubitatio proueniens ex subreptitia tentatione non facit hereticum.*
2 *Dubium proueniens ex simplicitate, vel ignorantia non facit dubitantem hæreticum.*
3 *Opinio quamuis erronea subiecta ecclesiæ non adimit fidem.*
4 *Dubitatio voluntaria, & pertinax an inducat hæresim.*
5 *Electio pertinax est, de substantia hæresis.*
6 *Hæresis, vel affirmatiua, vel negatiua.*
7 *Dubius in fide, non habet fidem.*
8 *Hæreticus est, putans ecclesiam posse decipi in interpretatione sacrarum scripturarum.*

ARGVMENTVM.

Dubius in fide an sit Hæreticus.

CAP. IV.

1
Tres tota expli cetur, tres sunt distinguendi casus. Primus quando dubitatio prouenit ex subreptitia tentatione, quę contingit, quando ex inopinata quadam cogitatione, aut Diabolica illusione, quis incipit indeliberatè dubitare circa fidem, in se tamen reuersus captiuat intellectum suum in obsequium Christi, & deliberat credere, quod credit Ecclesia, & in hoc casu, ex quo huiusmodi tentationes, & illusiones non sunt in nostra potestate, vsque adeo non potest notari de hæ-

reſi, quod quinimmò meretur, non ſecus ac is, qui carnis ſtimulis reſiſtit, *Aug. de Anch. de poteſt. eccleſ. quæſt.* 28. *art.* 1. *in reſolutione* Io: *Andr. in cap.* 1. *num.* 1. *de hæret. vbi Butr. num.* 5. *Anchar. num.* 1. *verſ. & hoc verum, Boich. num.* 2. *Card. in* 1. *oppoſ. Anan. num.* 1. *Soccin. num.* 7. *& ſeq. Abb. num.* 1. *Felin. num.* 1. *verſ.* 1. *dummodo dubietas Alber. de hæret. quæſt.* 6. *num.* 13. *Royas, de hæret. par.* 1. *num.* 272. *& ſing.* 56. *num.* 5. *Clar. in* §. *hæreſis num.* 2. *in fine, Decian. tract. crim. lib.* 5. *cap.* 17. *verſ.* 1. *quando non dubitaretur, Penia ad director. par.* 2. *cap.* 1. *Tolet. de instruct. Sacerd. lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 3. *verſic. Eſt autem dubius in fide,* Iacob. *Graff. deciſ. lib.* 2. *rubr. de hæret. cap.* 8. *num.* 10. *et ſequ. latè* Bannes 2. 2. *quæſt.* 11. *art.* 1. *verſ. ex his ſequitur*, Vnde Apoſtoli per huius tentationis impulſum, rogabant Domine, Adauge nobis fidem, *Lucæ* 16. *Matth.* 9.

2 Secundus eſt caſus, quando dubium prouenit ex ſimplicitate, ſiue ignorantia, veluti quod naturali quadam ratione ductus, credit Patrem eſſe maiorem, aut priorem filio, vel quod tres perſonæ conſtituant tres Deos, ſuam tamen opinionem non defendit, ſed ſubiicit eccleſiæ, & in tali caſu, neque poteſt reputari hæreticus, *cap.* 2. *in princ. et in* §. *in nullo de ſum. Trinit. Innoc. in cap.* 1. *num.* 7. *eod. tit. ibiq.* Io. *Andr. num.* 26. *verb. implicitè, Butr. num.* 9. *et* 11. *Imol. poſt num.* 11. *verſ Et in tantum Zabar. num.* 7. *verſ. Decimo quæro, Abb. num.* 15. *et iterum Abb. in cap.* 1. *num.* 2. *de hæretic. ibiq. Soccin. num.* 9. *verſic. prædicta tamen, Felin. num.* 2. *Anan. in cap. firmiſſimè, num.* 8. *eod. tit. de hæret. Carer. de hæret. nu.* 20. *Clar. in* §. *hæreſis, num.* 2. *verſ. fortius dicit Cotta in memoral. verb. hæreticus non eſt, Decian. in tract. crim. lib.* 5. *c.* 18. *verſ.* 38. *et* 39. *Simanca de Cathol. inſtit. tit.* 31. *num.* 9. *Penia in direct. Comment.* 22. *col.* 1. *Gabr. conſil.*
3 178. *num.* 10. *et ſequ. lib.* 1. Ratio eſt. quia licet opinio ſit erronea, nihilominus, ex quo eam ſubiicit eccleſiæ, fides eſt eadem, quam habet eccleſia, *d. cap.* 2. §. *in nullis, de ſumm. Trinitat.*

Tertius eſt caſus, quando dubitatio prouenit ex voluntaria dubitatione, nempè quia licet ſciat ab eccleſia eſſe aliquid ſtatutum de fide, nihilominus de illo dubitat, adeo vt animus ſit pendulus, & in dubitatione pertinaciter permaneat, & in hoc quidem ca-
4 ſu duæ ſunt opiniones. Prima quod is non poſſit verus hęreticus cenſeri, quam probant *Canus de locis Theolog. lib.* 12. *cap.* 9. *verſ. Controuerſantur autem, Eman. in ſumma verb. hæreſis, num.* 1. *Sanchez ad præcepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 12.

5 Ducuntur, quia de ſubſtantia hæreſis eſt electio pertinax, doctrinæ contrariæ fidei veritati, *cap. hæreſis, et cap. hæreticus* 24. *quæſt.* 3. At dubitans non habet aliquam electionem, ſed eſt dubius in vtramq. partem Ergo. Sed hoc Argumentum, in quo tota vis huius opinionis conſiſtit, facillimo negotio remouetur; hæreſis enim, (vt infra latius dicetur,) alia eſt affirmatiua, alia
6 negatiua, modo hic reputatur hęreticus, non quia credit falſum, ſed quia non vult credere, quod credere tenetur, nec enim ſufficit non credere falſum, niſi firmiter teneamus ea, quæ tenere debemus, *cap.* 2. *de ſumm. Trinit. et fide Cathol. lib.* 6. Remouetur etiam hoc Argumentum nonnullis aliis modis, vt infra dicetur *num.* 7.

Contrariam propterea ſententiam tenent Io. *Andr. in cap.* 1. *de hæret. ibiq. Abb. num.* 1. coeteriq; communiter, quos ſequuntur *Carer. de hæret. num.* 8. *in princ. Royas ſing.* 57. *num.* 4. *Penia ad direct. par.* 2. *cap.* 1. *de hæret. Simanca, de Cathol. inſt. tit.* 31. *num.* 4. *Caiet.* 22. *q.* 11. *art.* 2. *not.* 1. *ibiq. Arag. art.* 2. *dub.* 2. *Valentia puncto* 1. *in* 1. *difficul. Alex. Peſant. art.* 1. *diſput.* 1. *in* 3. *concluſ. verſ. Tota difficultas eſt, Alphonſ. de Caſtr. lib.* 1. *aduerſus hæreſes, cap.* 10. *et lib.* 1. *de iuſta hæret. punit. cap.* 9. *reg.* 1. *in fine, Tolet. in ſumm. lib.* 4. *cap.* 4. *in fine, Azor. moral. inſt. tom.* 1. *lib.* 8.

lib. 8. cap. 9. q. 5. Bonifac. de Vital. de malef. rubr. de crim. hæresis num. 1. vers. etiam dicitur hæreticus, *Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 17. vers. Dubius etiam in fide*, *Lelius Zecch. in sum. par. 1. rubr. de fide cap. 11. num. 6. vers. qui vero sciens*, & hæc sicuti est fræquentior, & receptior, ità verior, & sequenda ex infrascriptis.

Primo. Tenemur de præcepto salutis habere fidem, quam tenuit, & tenet Sancta Mater Ecclesia *cap. 2. de Sum. Trinit. cap. vnico eod. tit. lib. 6. l. 1. C.*
7 *eod. tit.* At dubius in fide non habet dictam fidem, *cap. 1. de hæret.* Ergo. Nèc suffragantur respõsiones datæ per Canum, & Sanchez locis citatis, nempè quod dubius in fide non dicatur habere fidem contrariè, sed priuatiuè, quia, vt mox dictum est, non sufficit non credere errorem, sed requiritur actus credulitatis affirmatiuus

8 Secundo credens posse ecclesiam decipi in Interpretatione Sacrarum Scripturarum, dubio procul est hæreticus, *D. Thom. 2. 2. q. 1. art. 2. ad tertium ibique Caiet. & reliqui*, *Albert. Phagius de ecclesʃ. hyerarch. cap. 3. & seq. Alphons. de Castr. de iusta hæret. punit. cap. 4. Turrecrem. in cap. hæc fides 40. dist. Couar. var. resolut. lib. 1. cap. 10. num. 13. Bellar. qui alios refert de Rom. Pontif. lib. 4. cap. 3. idem Sanchez d. cap. 7. sub num. 30. vers. quia verò aliquid.* At dubitans de fide in rebus ab ecclesia decisis, per antecedens necessarium credit iudicium ecclesiæ non esse certum, ergo non potest negari, quin sit verè hæreticus. Iure ergo Sacrum generale inquisitionis Tribunal cum talibus tanquam cũ Hæreticis agit, & si deinde dubitationem omiserint consueuit eos non nisi præuia abiuratione ad ecclesiæ gremium recipere, vt *Penia* testatur *in di. rect. par. 2. in Comment. cap. 1. vers. Cum itaque pag. 85.*

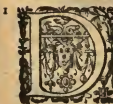
SVMMARIVM.

1 *Referuntur opiniones.*
2 *Credens se percutere clericum, si realiter percutit laicum, non incidit in excõmunicationem.*
3 *In rebus cõcernentibus fidem inspicitur fides virtualis magis quam opinio.*
4 *Adorans hostiam non consecratam, credens eam consecratam, non committit idolatriam.*
5 *Qui vereatur corpus non sanctum, credens esse Sanctum non peccat.*
6 *Obediens Antipapæ credens esse verum Papam, non est Schismaticus.*
7 *Excommunicatio ob percussionem clerici non prouenit ex animo sed ex actu.*

ARGVMENTVM.

Tenens veram opinionem, putans eam esse contrà Catholicam ecclesiam an dicatur hæreticos.

CAP. V.

1
Ici Hæreticum, censuit, *Henriquez, de excommunic. lib. 13. cap. 17. num. 3. Bannes 2. 2. q. 11. art. 2. col. 4. corollar. 3. Aragon. art. 1. col. 6. vers. hoc constituto*, *Sayr. in thesauro casuum tom. 1. lib. 3. cap. 4. nu. 14. Petr. Ledesma tom. 2. sum. tracti 1. cap. 6. Sanchez ad praecepta decalog. lib. 2. cap. 7. nu. 30. Farinac. de haeresi q. 179. sub nu. 2. versic. quid è contra*, *Ludouicus à Paramo, de orig. Sanctae in. quis. lib. 3. q. 3. nu. 20.*

Contrarium tenet *Simanca, de Cathol. Inst. tit. 31. sub nu. 9. versic. proindè si quispiam* licet fateatur hunc grauissime peccare.

Ducitur, quia hic, cum credat verum, nihil credit contra Catholicam fidem, ideoque sine falsa credulitate non potest hæreticus dici.

Secundo, quia videmus, quod credens

2 dens se percutere clericum, cum realiter percutiat laicum, non incidit in excommunicationem, *Socc. in c. peruenit num. 242. de sent. excom. D. Anton. de excom. c. 1. nu. 25.*

3 Quibus non obstantibus prior opinio, sicuti est receptior, ita verior, si quidem in rebus concernentibus fidẽ, inspicitur fides virtualis, magis quam opinio, *d. cap. 2. S. in nullis de sum. Trinit.* Hinc adorans hostiam non consecratam, credens eam esse consecratam, non committit idolatriam, *Turrecrem.*

4 qui testatur de communi, in *sum. de Eccles. par. 1. cap. 4.* & qui veneratur corpus, quod credit esse sanctum, si non sit sanctum, non peccat, *Zanchin. de haeret. cap. 22. num.* 8. Et obediens Antipapæ, quem credit esse verum Papam, non dicitur Schismaticus, vt pluribus probaui *lib. 9. cap. 2.* At is, qui credit verum, putans illud esse contra Catholicam fidem, virtualiter habet fidem repugnantem Ecclesiæ, Ergo.

5

6 Hinc patet solutio ad primum argumentum ex aduerso allatum, nam licet opinio sit vera, tamen quia credulitas contradicit Ecclesiæ, non potest dici quod credat verum.

7 Patet etiam solutio ad Secundum, quia excommunicatio in hac materia non nascitur ex animo, sed ex actu, qui cum rendat in laicum, licet animus feratur in clericum, non causat excommunicationem, *idem Socc. loco cit. Vital. in clem. nos qui num. 54. de de consang. & affinit. Raim. in sum. lib. 3. de sẽt. excom. S. 48. circa princ. Mai. de irregul. lib. 3. cap. 2. num. 15. Carol. de Graß. de effect. cler. effectu 9. nu. 276.*

ARGVMENTVM.

1 *Legitimè conuictus de haeresi etiam si constanter neget, vti verus haereticus condemnandus est.*

2 *Boer. reprobatur.*

3 *Legitimè conuictus, condemnari potest etiam si non confiteatur.*

4 *Contraria partis confessio, non tollit probationes legitimas.*

5 *Tribunal. S. inquisitionis quomodo procedat contra legitimè conuictum, de haeresi, asserentem tamen se credere prout credit Sancta mater ecclesia.*

6 *Assertio scandalosa, vel temeraria non sufficit ad haeresim inducendam.*

7 *Verba vel facta ambigua non inducunt probationem haeresis.*

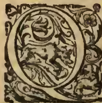
8 *Verba dubia sunt interpretanda vt delictum excludant.*

9 *Testis in causa haeresis quomodo deponere debeat.*

ARGVMENTVM.

Legitimè conuictus de hæresi, si constanter neget, & asserat se credidisse, & credere omnia, quæ credit Sancta Mater Ecclesia, an sit censendus Hæreticus, & vti talis puniendus.

CAP. VI.

1 Væstio fuit olim magna contentione disputata in Sacro *Rotae* Prętorio, vbi tãdem obtinuit censeri verum Hæreticum, & vti talem esse plectendum, vt in *decis. 1. de Haeret. in antiq.* quam deinde cœteri frequentissimo calculo funt sequuti, & signanter *Calder. in tract. de haeret. rubr. de haeret. impunit. num. 1. & in rubr. de mater. process. inquis. nu. 3. Anan. in cap. excommunicamus, S. adiicimus, de haeret. Albert. de agnos. assert. Cathol. quaest. 8. & q. 34. nu. 51. Rebuff. in praxi tit. de mod. amitt. benef. num. 31.* vbi inquit, se vidisse secundum dictę *Rotae* decisionem practicari, *Simanca, de Cathol. inst. tit. 48. nu. 25. Bursatt. consil. 7. nu. 2. & 3. & 7. lib. 1. Roias de haeret. par. 1. nu. 69. & seq. Decian. in tract. crim. lib. 5. cap. 17. versic. 138. & cap. 37. num. 16. & cap. 38. nu. 3. Cantera in q. crim. rubr.*

de

de hæresi c. 1. num. 57. & 60. Ludouic. à Paramo de orig. officii Sanctæ inquisit. lib. 3. q. 4. rubr. de expeditione processus in causis num. 41. Afflict. in const. Regni. rubr. de haret. num. 35. & hæc est communis.

2 Contrariam opinionem tenet *Boer. decis.* 341. qui licet in auctorem allèget *Alber. in rubr. C. de haret. num.* 17. nihilominus non meruit ad hoc allegari, quia loquitur de inculpatis de hæresi, & constitutis in vitæ discrimine, nos vero loquimur de legitimè conuictis, *Clar. in* §. *hæresis ver. Et nota*, nam licet se remittat, tamen putat contrariam opinionem rigorosam, subdens non videre, quomodo hic talis debeat hæreticus reputari.

Prior opinio, sicuti est, *communiter à Doct.* & in praxi recepta, ita est verior ex rationibus allatis per *Rotam* & signanter quia sicuti legitime conuictus, in reliquis criminibus est verè
3 reus, ita vt possit condemnari, etiam si non confiteatur, *cap. super quibusdã de verb. signific. cap. nisi in quenquam* 11. *q.* 1. & *cap.* 1. *et* 2. 11. *q.* 4. Ità quando legitime conuincitur de hæresi, est condemnandus tanquam hæreticus, licet ipse fateatur contrarium, quia eius confessio non tollit legitimas
4 probationes, quæ vrgent aduersus eum, *cap. serpens*, §. *sed neque Cain de poenit. dist prima.*

5 Verũ quia res est periculi plena, ideo ad remouendam omnem calumniæ suspitionem, Sacrum Inquisitionis Tribunal in hac re non nisi perpenso pede, maturoque iudicio, & perpensis vndique qualitatibus procedere cõsueuit. qua ratione non consueuit procedere ad condemnationem huius hæretici quem negatiuũ appellamus, nisi simul concurrentibus infrascriptis, vt animaduertunt *Albert. de agnoscen. assert. q.* 8. *num.* 8. *et q.* 34. *num* 51. *Penia ad direct. part.* 3. *Coment.* 48. *sub. litt.* B. *vers. monebo.*

6 Primũ est, quod hæresis, de qua est conuictus, sit hæresis vera, & formalis, nec sufficeret assertio scandolosa, temeraria, vel male sonans.

7 Secundum, quod verba, aut facta hæreticalia, de quibus conuincitur, sint certa & clara, non autem ambigua, vel æquiuoca, quæ possint in duplicem sensum interpretari, quia tunc non sufficerent, tum quia non inducerent veram probationem delicti, *l. neque natales C. de probat. cap. In præsentia eod. tit. l. non hoc C. vnde legit*, tum etiam quia verba, quę possunt importare duplicem sensum, debent semper
8 accipi in eam partem, per quam delictum excluditur, *Bal. cons.* 98. *col.* 2. *ad finem lib.* 2. *Alex. cons.* 188. *lib.* 7. *Aym. cons.* 9. *num.* 20. D. *Thom.* 2. 2. *q.* 60. *art.* 4. & in specie *Albert. loco cit. q.* 7.

Tertium, quod testes, quibus conuincitur sint legitimi, idonei, omniq; exceptione maiores.

Quartum, quod factum, aut dictum hæreticale, de quo conuincitur, sit recens nam si esset antiquum, præsumeretur calumniose obiectum, vel quod illud reus sit verisimiliter oblitus.

Quintum, quod testes deponentes de factis, vel verbis importantibus veram hæresim, concludant quod asseuerabat se illa credere, & ab aliis esse credenda, nam aliter, licet testis deponat de verbis inferentibus heresim
9 posset esse quod essent dicta vel iocose, vel referendo aliorum opiniones, vel disputando. solet etiam perpendi qualitas personæ, eiusque conuersatio diligenter indagari, quibus omnibus consideratis, si respondeant contra reum conqueri non potest, quod contra ipsum procedatur, quia ecclesia fundat eius intentionem ex legitimis probationibus, nec iudicare solet de occultis *cap.* 1. *vt Ecclesiast. benef. sine diminut. confer.*

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia nescientia, error, et dubitatio quomodo di differant.*
2 *Ignorantia inuincibilis que.*
3 *Ignorantia probabilis quæ dicatur.*

Igno-

5 *Ignorantia crassa quomodo cognoscitur.*
6 *Ignorantia affectata, quæ dicitur.*
Errans ignorantia inuincibili, nō dicitur hæreticus, intellige vt num. 7.
8 *Errans ignorantia probabili, non debet hæreticus reputari.*
9 *Errans ignorantia crassa, & supina, an debeat hæreticus iudicari.*
10 *Ignorantia supina non excusat in delictis.*
11 *De substantia hæresis est pertinacia, nec sufficit error.*
12 *Error excludit consensum.*
13 *Ignorantia affectata an inducat hæresim.*
14 *Sola erroris affectatio quando faciat hæresim.*

ARGVMENTVM.

Errans in fide ex ignorantia an dicatur hæreticus.

CAP. VII.

1
Osse primum oportet adesse differentiam inter ignorantiam, nescientiam, errorem, & dubitationē. siquidem ignorans dicitur is, qui nescit illud quod scire debet, nesciens verò dicitur, qui ignorat ea, quę scire non tenetur, *An char. in cap.* 1. *num.* 4. *de hæret. Anan. num.* 2. *versic. & nota,* Vnde D. *Thom.* 1. 2. *q.* 76. *art.* 2. inquit ignorantiam distingui à nescientia, sicuti distinguitur cecus, & non videns, errat is, qui credit quod non est, Dubitat, qui applicat animum ad plura, & nescit quid eligat, *d. cap. primo vbi Doct. de hæret.* Item ignorantię, licet plures sint species, nihilominus quantum ad hanc materiam attinet potest in species infrascriptas distingui.

2 Prima Inuincibilis, & hæc cadit in eo, qui nullo modo eam superare potest, cuiusmodi est infans, vel mente captus, vel in eo, qui adhibita omni diligentia consulendo peritiores ad agnitionem veritatis uenire non potuit, *cap. aliquor, & cap. seq.* 15. *q.* 1.

3 Secunda est ignorantia probabilis, quæ proprie dicitur illa, quæ priuat cognitione sine aliqua culpa, & malitia actus, veluti quando quis seducitur ab homine, qui pius, & doctus habebatur nec habet voluntatem contradicentem, sed est corrigi paratus, *cap. Dixit Apostolus* 14. *q.* 3. *Simancha, de Cathol. Inst. tit.* 26. *num.* 5.

4 Tertia est ignorantia crassa, quæ est, quando quis nescit ea, quæ coeteri eiusdem conditionis sciunt, veluti si quis etiam de media plebe credat Christum non fuisse mortuum, vel de mortuis nō surrexisse, vel si vir in Theologia versatus credat Spiritum sanctū à filio non procedere, *Canus de locis Theolog. lib.* 12 *cap.* 10. *vers. Alteram Diuus, Penia ad director. par.* 1. *Comment.* 22. *versic. fit tertia* Conclusio.

5 Quarta est ignorātia affectata, quæ est, quando quis data opera vult ignorare, vt ab actu quem exequi vult, non retrahatur, vt post alios probat *Sanchez ad præcepta Decalogi lib.* 1. *cap.* 16. *n.* 7. *de* qua ignorantia loquitur Propheta, dum inquit, *noluit intelligere vt bene ageret.*

His præuia quadam inspectione prælibatis, dum quærimus, An errans in fide dicatur hæreticus, quatuor sunt inspiciendi casus.

6 Primus, si quærimus de errante ignorantia inuincibili, vel vt alii dicunt, insuperabili, & non potest hæreticus dici, quia caret prorsus omni culpa, nec potest considerari aliqua malitia, *Io. Soto maior in* 2. *sent. dist.* 22. *q.* 2. *Simancha de Cathol. inst. tit.* 26. *num.* 6. *in fine,* & iterum *in Enchirid. tit.* 46 *num.* 4. *Penia loco cit. versic. fit quinta regula, Repertor. Inquis. verb. excusari vers. An si forte in fine. Farinac. de hæresi q.* 79. §. 3. *num.* 26. Hic primus

7 casus est dupliciter declarandus, Primo vt hodie vix possit in praxi verificari.

cum

cum post tam apertam Christianæ Religionis notitiam, & tam late patentē Euangelij promulgationem, nec non post tot Cōcilia sint omnia sic diffinita, vt nequeat dari ignorantia, quæ possit insuperabilis reputari, vt animaduertit & rectè *Penia loco mox citato*. Secundo est declarandus quod licet, talis ignorantia excuset à crimine, tamen non præsumitur quod quis erranter errauerit, ideoque licet prosit in his, quæ non tenemur, explicire scire, tamen in his quæ explicire profiteri tenemur, non excusat propter difficultatem probationis, *Alphons. de Castro de iusta haret. punit. lib. 1. cap. 9. vers. Aut vulgaris homo, Menoch. conf.* 82. *num.* 175. *Farinac. d. q.* 179. *S.* 3. *num.* 27.

8 Secundus est casus, si quærimus de errāte ignorātia probabili, & tūc neq; potest reputari hæreticus, tum quia, vt inquit *Cyprianus in tract. contra Demetrium*, qui motus est ad malum mendacio fallente, multo magis mouebitur ad bonum veritate cogente, tum etiam quia hic non habet voluntatem contradicentem doctrinis ecclesiæ, *d. cap. dixit Apostolus* 24. *q.* 3. atque hæc est sententia *D. Thom.* 2. 2. *q.* 10. *art.* 2. *Innoc. Bal. & Abb. in cap. primo de Sum. Trin. Anan. & Felin. in cap.* 1. *de haret. Castr. in rubr. C. de summ. Trin. & fid. Cathol. Alphons. de Castro aduersus hæreses li.* 1. *c.* 9 *Albert. de agnosc. assertion. Cathol. q.* 36. *n.* 6. *Simancha de Cath. Inst. tit.* 26. *n.* 3.

9 Tertius est casus, si quæramus de errante ignorantia crassa, & supina, & hunc haberi pro hæretico consumato, ita vt contrahat excommunicationem. & subiaceat omnibus poenis Hæreticorum tenent *Sot.* 2. 2. *q.* 2. *art.* 3. *conclus.* 5. *casu* 1. *Ludouicus Lopez instruct. par.* 3. *cap.* 20. *Simancha de Cathol. Inst. tit.* 26. *num.* 4. *Sayr. in thesaur. casuum conscientiæ tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 18. & in hanc pro cliuior videtur, *Valentia* 2. 2. *disput.* 1. *q.* 12. *punct.* 1. *difficult.* 4. *post solutio* 10 *nem ad quartum*. Ratio qua mouentur est, quia talis ignorantia in delictis non excusat. *l. regula ff. de iur. & fact. ignor. l. nec supina, ff. eod. tit. cap.* 1. *de postulat. Prælat.*

Contrariam sententiam videlicet, quod licet hic grauissime peccet, tamē nequeat hæreticus censeri nō immeritò probant *Canus de locis Theolog. lib.* 12. *cap.* 9. *Alphons. de Castro de iusta haret. punit. lib.* 1. *cap.* 9. *& lib.* 2. *cap.* 18. *Corduba in quæstionar. lib.* 1. *q.* 17. *§.* 7. *Vasq.* 1. 2. *q.* 76. *art.* 3. *disput.* 126. *cap.* 2. *in princ. Nauar. de rest. lib.* 2. *cap.* 4 *dubio* 9. *Azor. moral. inst. tom.* 1. *cap.* 9. *q.* 7. *Tolet. Bannes, Arag. et alii*, quos refert, & sequitur *Sanchez ad præcepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 7. *sub num.* 20. quibus additur *Alex Pisant. ad D. Tho.* 2. 2. *q.* 11. *art.* 1. *disput.* 1. vbi testatur hanc esse receptiorem, & veram.

11 Probatur autem, quia de hæresis substantia est pertinacia, nec sufficit solus error, *cap. dixit Apostolus* 24. *q.* 3. *cap.* 2. *de sum. Trinit. & fide Cathol. cap. vnico eod. tit. lib.* 6. At errans quamuis crassissime, dum est paratus corrigi, non dicitur habere pertinaciam, quia error excludit consensum, *l. si per errorem, ff de Iurisd. omn. iud.* præsertim quando cadit in causa proxima, *Ias. in §. item si quis n.* 55. *instit. de act.* ergo.

Ad rationem ex aduerso allatam quod ignorantia crassa non excusat, respondetur quod illud procedit in ceteris delictis, quę suapte natura non requirunt scientiam, tanquam circunstantiam necessariam, secus in hęresi in qua requiritur scientia determinationis ecclesiae, simul cum pertinacia tanquam qualitas necessaria, nam circumscripta tali qualitate non remanet amplius haeresis.

13 Quartus, & vltimus est casus, si quaeramus de ignorātia affectata, & in tali casu varię sunt opiniones, Altera, quod sit verè, & propriè hęreticus propterea quod affectatus error est

in electione, nec potest videri paratus corrigi, qui data opera, ecclesiæ authoritatem declinat, quam probāt *Nauar. in lib. 2. de rest. cap. 4. dub. 9. num. 89. Canus loco cit. Valent. 2. 2. disput. 1. q. 11. punct. 1. difficult. 4. in solutione ad primū, Corduba in quæstionar. lib. 1. q. 17. §. 7. Torres de Trinit. q. 32. art. 4. par. 2.* Altera, quod non possit dici vere hæreticus, propterea non contrahat excommunicationem, nec subiaceat poenis hæreticorum, quam probant *Azor. moral. Inst. tom. 1. lib. 1. cap. 14. q. 9. & lib. 8. cap. 8. q. 4. & cap. 9. q. 8. Arag. 2. 2. q. 11. art. 2. Sayr. in claui Regia lib. 2. cap. 9. num. 20. Ledesma in sum. tract. 1. cap. 6. post 4. conclus. difficult. 2. Alex. Pesant. qui testatur de communi loco cit. disput. 1. conclus. 5. vers. Secunda pars.*

Tertia est opinio dicentium, rem esse iudicandam perpenso fine, & qualitatibus errantis, & dogmatum, vt siquidem sit homo rusticus, sola erroris affectatio non sufficiat ad hæresim, quia magis præsumitur nimia desidia discendi, quam pertinacia, *Simancha de cathol. Inst. tit 26. num. 3.* Si vero fuerit alicuius conditionis, & affectet errorem, quia putat ecclesiæ præcepta esse contemnenda, vel vt liberius errare possit, erit haereticus, quia simul cum errore est adiuncta pertinacia, si autem affectatio prouenit ex nimia desidia discendi, non erit censendus haereticus, Ita distinguendo docent *Vasq. 1. 2. q. 76. art. 3. disput. 126. cap. 2. ad finem, Zumel. ibidem ante secundam conclus. Sanchez loco cit. num. 24.*

SVMMARIVM.

1 *Propositio quomodo dicatur hæretica.*
2 *Propositio catholica quæ dicatur.*
3 *Propositio hæretica proferri potest à non hæretico.*
4 *Assertio contra dispositum, in sacra scriptura, non pertinens tamen ad fidem, an sit hæretica.*
5 *Error in fide est, credere in sacra scriptura posse contineri mendacium.*
6 *Deus Auctor vtriusque testamenti.*
7 *Instrumentum in parte falsum, quoad omnes eius partes redditur suspectum*
8 *Testis falsus in vno articulo, redditur suspectus in omnibus.*
9 *Propositio sapiens hæresim, quæ.*
10 *Propositio erronea quæ sit.*
11 *Propositio temeraria quando dicatur. Et quomodo excusetur. num. 12.*
13 *Propositio Schismatica, et seditiosa, quæ dicatur.*
14 *Propositio scandalosa, et male sonans quæ.*
15 *Propositio iniuriosa dicitur, quæ detrahit statui fidelium, vel personæ insigni.*
16 *Propositio impia quæ.*
17 *Propositio blasphema est, per quam Deo et Sanctis eius irrogatur iniuria.*

ARGVMENTVM.

De Propositionibus in fide peccantibus, & alter damnatis.

CAP. VIII.

Icuti varii sunt gradus catholicarum propositionum, quos late prosequitur *Cano de locis Theolog. lib. 12. cap. 7.* ita multiplices sunt species propositionū in fide peccantium, & aliter damnatarum.

1 Est prima propositio quæ dicitur hęretica, & est illa quę in aliquo aduersatur catholicæ fidei, idest propositionibus quæ in respicientibus fidem continentur in veteri, vel nouo testamento, vel diffinitionibus ab ecclesia in cōciliis, vel extra firmatis, aut receptę SS. Patrū sententiæ, vt tradunt

Torres

Turrecremata in summa de Ecclesia libro quarto, capitulo 10. Canus loco citato Simancha de Catholic. institution. tit. 54. numero 3. & iterum in Enchyridion violatæ Religionis tit. 24. numero 2. Albert. de hæretic. quæstio. sexta, num. primo. Locatus in opere iudic. verbo Credibilia, numero 8. & sequen.

2 Quemadmodum enim quicquid in prædictis reperitur diffinitum, est vera propositio catholica, *cap. 2. de sum. trinit. & fide cathol.* ita quicquid in rebus fidem tangentibus contra proponitur, vel asseritur, est propositio hæretica, & damnata, *d. cap. 2. clem. 1. eod. tit. l. 1. 2. & 3. C. eod. tit. de Summa Trinitate. l. quicunque, C. de hæretic.*

3 Et hęc procedunt, siue propositio proferatur ab hæretico, siue à non hæretico, cum possit esse propositio hæretica, & auctor catholicus, quod cõtingit quando in assertione non adest pertinacia, *cap. Dixit Apostolus, & cap. qui in ecclesia, 24. q. 3. d. cap. 2. §. in nullo de Sum. Trinit.* & tradunt in specie, *Turrecrem. d. lib. 4. par. 2. cap. 3. Alphons. de Castr. de iusta hæ. ret. punit. lib. 1. cap. 1. Simanca in Enchyrid. tit. 24. num. 3. & de cathol. Inst. tit. 54. num. 4. Cano de locis Theolog. lib. 12. cap. 8. pag. mihi 381. vers. quod autem hæresis, secundum paruam impressionem.*

4 Sunt qui putant, quod si quis assereret aliquid contra ea quæ ad fidem non pertinent, licet sit in sacra scriptura dispositum, non esset hæreticus exemplum ponitur in eo qui diceret Isaac non fuisse filium Abrahe, vel (quod minus est) Tobiam non habuisse canem, vel Aaron non habuisse barbam; nam, & si omnia prædicta sint contra scripturam, tamen, quia non est de re graui, & ad fidem pertinente, non esset assertio hæretica, sed esset error. Ita *Royas de hæret. part. 1. num. 474. & seq.* & ante ipsum *Gerson. in Alphab. 14. par. 1.*

Hæc opinio, ita demum apud me vera est, quatenus assertio procedat ex ignorantia, ceterum data pertinacia, propositionem ab hæresi non excusarem. Est ratio qua moueor, quia licet ad fidem parum referat, Tobiam habuisse canem, vel Aaronem barbam, tamen negari non potest, quin is qui scit hoc esse vti certum in scriptura narratũ, eo ipso quod negat, est error in fide, ita docet *D. Aug. in lib. de moribus ecclesiæ*, Etenim cum vnus, & idem Deus, sit vtriusque testamenti auctor, *cap. Episcopus §. querendum etiam ab eo si noui, 23. dixt. Concil. Trid. sess. 4.* idem est dicere in sacra scriptura posse contineri mendacium, ac esset asserere Deum posse esse mendacem; quod esse errorem contra vtriusque legis auctoritatem, probatur ex *psalm. 144. ibi fidelis Deus in omnibus verbis suis. et Deuter cap. 7. Deus fortis et fidelis. et Lucæ cap. 16. Facilius est Cælum et terram præterire, quam de lege vnum apicem cadere*, quibus alijsque pluribus auctoritatibus hoc probant *Cano de locis Theolog. lib. 2. capitulo 1. 2. 3. et 4. Illustriss. Bellarmin. in controuers. de verbo Dei cap. 1. et 2. cum seq.*

Præterea hæc assertio quamuis de re leui, nihilominus est valde perniciosa, quia tollit fidem scripturæ; sicuti enim instrumentum in parte falsum redditur suspectum quoad omnes eius partes, *l. in fine ff. de fide instrum.* & testis in vno articulo falsus, redditur suspectus quoad alios, *cap. pura 3. quæst. 9.* ita si admitteremus in scriptura posse dari mendacium quamuis iocosum, tota redderetur suspecta. *D. August. ad Hier. epist. 9.* nobis relatus in *cap. si ad scripturas, 9. distinctione.*

Quare crederem in facti contingẽtia talia asserentẽ esse examinandũ, ac de ueritate informandum, & si post

informationẽ ad huc in sua opinione persisteret, esse contra eum vti contra hæreticum procedendum, vt in his terminis sentire visus est *Albert. de haeret. q. 30. sub num.* 15. & hæc quoad propositionem hæreticam.

9 Secunda est propositio sapiens hæresim, & est illa quæ prima consideratione habet sensum hęreticum, pie tamen intellecta potest habere sensum catholicum. veluti si quis asserat Bibliam esse falsam, hoc quidem simpliciter intellectum, est propositio hæretica, quia omnia quae continentur in Biblia sunt vera, *Concil. trid. sess.* 4. verum quia potest intelligi de Biblia alicuius particularis, quæ potest esse per fraudem impressoris, vel alteri deprauata, cum hac qualitate propositio, quæ erat hæresi proxima, efficitur catholica, *Simanca d. tit.* 24. *nu.* 4. *et tit.* 54. *num.* 6. *Albert. d. quæst.* 6. *num.* 2.

10 Tertia est Propositio erronea, & hæc quæ sit, non satis adhuc cõstat apud Theologos, vt patet ex relatis per *Simancam d. tit.* 54. *num.* 8. tandem ipse in ea residet opinione per quam dicitur erroneam propositionẽ minus continere, quam propositionem hæreticã, atq. esse eã, quæ est contra veritatẽ aliquam, adhuc ab Ecclesia non diffinitam, vel contra veritatem non omnibus manifestam, vel à proferente ignoratam, idem *Siman. u in Enchirid. tit.* 24. *num.* 5. *Albert. d. q.* 6. *num.* 8.

11 Quarta est propositio temeraria, & est illa per quam asseritur aliquid tanquã certũ, quod nõ potest efficaciter probari, ratione, vel auctoritate, veluti si quis assereret, quod mundus intra decem annos finietur: licet enim hoc possit esse verum, tamen quia nulla potest certa ratione, vel auctoritate probari, non potest nisi temere asseri, tum quia assumitur pro certo quod est dubium, *Turrecrem. in dicto cap.* 11. *Albert. d. q.* 6. *num.* 7. tum etiam quia temerarium satis est, rem valde dubiam, & incertam, sua velle determinatione diffinire argumento, *l.* 3. *C. de summa Trinitate, et fide Cathol.*

12 Excusaretur tamẽ in similibus propositionibus, quando quis tanquam de re dubia suam diceret sententiam, rationes, & argumenta modeste afferendo, vt animaduerit *Simanca d. tit.* 54. *num.* 12.

13 Quinta est propositio schismatica, & sediti osa, & est quæ inducit diuisionem in Ecclesia, veluti si quis asserat posse eodem tempore dari duos Pontifices legitime electos, quæ propositio includit etiam hæresim, quia aduersatur articulo *vnam sanctam*, *Extrag. vnam sanctam, de maior. & obed.* & latius dicetur infra *lib.* 9. *cap.* 1.

14 Sexta est Propositio scandalosa, quæ nuncupari solet etiam male sonans, & piarum aurium offensiua, & est quæ legentibus ruinæ, siue peccati causam, seu facilitalem ad peccandũ afferre potest, etiamsi errorem in fide non contineat: veluti si quis enumeraret incommoda, quæ ex in ieiunio patimur, mala quæ inde nasci possunt, vel si quis dinumeraret commoda quæ ex venereo complexu quoad sanitatem consequi possent, hæc enim & similia, siue vera sint, siue falsa, ex quo homines alliciunt, ac reddunt promptiores ad peccandum, merito dicuntur scandalosa, *Iansen. in concordiã Euangeliorum cap.* 71. *Simanca & Albert. locis cit. ille sub num.* 13 *iste nu.* 10. *Turrecrem. d. cap.* 11.

15 Septima est propositio iniuriosa, & est quæ detrahit alicui fidelium statui, vel personæ insigni; qualia sunt maledicta quę ab hominibus parum timoratis proferuntur contra statum religiosorum, *Albert. loco cit. num.* 9. *Simancha num.* 18.

16 Octaua est propositio impia, & est quæ tendit contra pietatem, veluti si quis assereret elemosinas nõ esse facile dãdas, mortuos non esse sepeliendos, & similia, quod enim tendit cõtra

trapietatem non potest nisi impium iudicari, quamuis hæ propositiones aliam, & censuram erroris etiam mereantur.

17 Demum est propositio blasphema quæ est illa per quam Deo, & Sanctis eius irrogatur iniuria, quod proprie contingit, vel cum illi tribuitur quod ei non conuenit, vel cum remouetur ab eo quod illi conuenit, aut cum tribuitur creaturæ quod proprium est Dei. Primo namque casu offenditur Dei misericordia. Secundo leditur iustitia. Tertio, offenditur eius maiestas, vt pluribus probat *Albert loco cit. num.* 13. *& seq.*

Cęterum & si propositiones sint inter se distinctę, nihilominus possunt simul & semel cōcurrere, adeo vt vna eademq. propositio, possit habere diuersas qualitates, secundum quas potest diuersas appellationes sortiri, *Simanca loco cit. num.* 19. *Albert. d. q.* 6. *num.* 27.

SVMMARIVM.

1 *Summa hæreticorum diuisio quæ.*

2 *Externus hæreticus quis dicatur.*

3 *Internus hæreticus quomodo dicatur.*

4 *Hæresis manifesta quando dicatur.*

5 *Signum æquiuocum non concludit hæresim.*

6 *Hæreticus non desinit esse mentalis, etiam si in exequutionē hæresis exerceat opera absque aliqua extrinseca declaratione.*

7 *Scribens hæresim characteribus ignotis an dicatur hæreticus externus.*

8 *Per actum qui potest applicari catholico non infertur hæresis.*

9 *Hereticus internus omittens ingredi templum, vel coram Sanctissimo sacramento genuflecti, an desinat esse internus.*

10 *Hæreticus non desinit esse mentalis etiamsi aliqua verba proferat.*

11 *Item si proferat blasphemias non hæreticales.*

12 *Manifestatio hæresis internæ facta in foro poenitentiæ non alterat qualitatem illius. Amplia num.* 13.

14 *Reuelans errorem amico, & petens ab eo consilium veritatis non desinit esse hæreticus mentalis.*

15 *Legens, narrans, aut transcribens hæresim, quam ipse corde credit, non desinit esse hæreticus mentalis.*

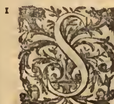
16 *Pronuncians hæresim internam in somnio, vel in ebrietate, remanet hæreticus mentalis.*

17 *Asserens se quōdam fuisse in hæresi interna, dummodo in errore non persistat, non dicitur hæreticus realis, neque mentalis.*

ARGVMENTVM

Quis dicatur Hæreticus externus quiue internus siue pure mentalis.

CAP. IX.

1 Summa hæreticorum diuisio hæc est, quod alii sunt externi, alii interni, siue vt alii aiunt pure mentales. Itē alii sunt hæretici veri, alii præsumpti. Item alii affirmatiui, alii negatiui, alii poenitentes, alii relapsi.

2 Externus est, qui hæresim quam mente concepit, verbo vel signo manifestauit, quod quibus modis contingat, dicetur infra *cap. sequenti.*

3 Internus, siue mentalis hæreticus, est qui hęresim quidem mente concepit, eam tamen nusquam exterius in malum manifestauit: externus vero est qui hæresim quam mente concepit, manifestauit, vel verbo vel signo aliquo visibili, quamuis accidentaliter verbū non fuerit auditū, vel factū nō fuerit visū, ita post alios tradūt *Palud. in 4. sent. dist.* 13. *D. Ant. in sum. par.* 3. *tit.* 24. *c.* 4. *Alphons. De castr. de lege poenali lib.* 1. *c. vlt. & de iusta hæret. punit. lib.* 2. *cap.* 7.

4 Dubitari cōtingit quādo hęresis dicatur manifesta, ita vt desinat esse hæreticus mentalis, & efficiatur hæreticus

externus siue realis. Et quidem vt dicatur manifestari, plura copulatiue requiruntur. Primum quod signum sit visibile, neque requiritur quod possit probari, sed sufficit quod potuerit cognosci, vt tradunt *Doct. allegati*, & alij infra allegandi.

5 Secundum, quod signũ manifestet hæresim concludenter, non enim sufficit si sit æquiuocũ, sed oportet quod sit tale, vt si quis esset pręsens, cognosceret proferentem esse hæreticum.

Tertium, quod manifestatio fiat in malum, ita *Nauar. cap. cogitationis pœnam, num.* 10. *coroll.* 2. *de pœnit. dist.* 1. *Vasq.* 12. *quæst.* 96. *art.* 4. *disp.* 160. *cap.* 5. *num.* 20. *&* 21. *Corduba in quæstionar. lib.* 4. *q.* 3. *opin.* 3. *in* 3. *corollar. Bannes* 2. 2. *q.* 11. *art.* 4. *Vgoli. de censur. Papa reser. par.* 2. *cap.* 1. *S.* 1. *num.* 17. *Eman. Sà in sum. verb. excommunicatio in expositionem bullæ cœnæ. num.* 3. *Sanches ad præcepta decalogi lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 7. *&* 8. *Gutierez Canonicarum quæst. lib.* 1. *cap.* 5 *nu.* 13. *Azo. tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 9. *in fine.*

6 Ex his requisitis deducitur Primo, quod si hæreticus mentalis in exequutionem suæ opinionis, exerceat opera bona, vel omittat opera mala, quæ secundum suam hæresim sunt facienda, vel omittenda, nisi se declaret illa facere, in exequutionem suæ falsæ opinionis, non desinit esse hæreticus mentalis, quia cum error lateat in mète, & actus in eorum figura si sit boni, non potest dici quod adsit signum, ex quo hæresis colligi possit, vt præter citatos scribit *Sayr. de censur. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 30.

7 Deducitur Secundo, quod scribens hæresim caracteribus, vel notis quas cifras nuncupamus, inuentis a se ipso ad sibi soli significandum, si talia sint vt a nullo intelligi valeât, non desinit esse hæreticus mentalis, quia signa non sunt intelligibilia, *Sanchez loco cit. num.* 10.

8 Deducitur tertio, quod si quis motus hæresi interna, diebus prohibitis accipiat modicum carnis, quod in persona fideli ratione paruitatis materiæ, non esset nisi peccatum veniale, ex hoc quidè actu, non desineret esse hæreticus mentalis, nã cum hic actus possit etiam applicari catholico, non est potens ad detegendam hæresim, vt probant omnes relati *supra num.* 5. *Sanchez d. cap.* 8. *num.* 17.

9 Deducitur Quarto, quod credens heresim internam, si omittat ingredi templum, vel non genuflectatur corã Sacratissimo Christi Corpore, non desinit esse hęreticus mentalis, ita *Bannes.* 2. 2. *q.* 21. *art.* 4. *Azor. d. lib.* 8. *cap.* 8. *in* 12. *quæst. Leonard. Duard. ad bullam Cœnæ lib.* 2. *quæst.* 20. *numero* 15.

Contrariam opinionem probat *Caieta.* 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 4. *vers. ex his. Toleto in expositione bullæ coenæ excom.* 1. *num.* 10. *Sayr. de censur. tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 30.

Ego crederem rem esse perpensis negotii circunstantijs decidendum, vt si quidem talia faciens, alioqui habeatur persona Catholica, quia tales actus omissionis possunt tribui alteri causæ, veluti inaduertentię non desinet esse hęreticus mentalis, nam actus de per se non significant hæresim necessario, & sic procedat prior opinio. si vero persona sit talis, de cuius religione, & pietate dubitetur, vera tunc sit opera Caietani, quia qualitas actus iuncta personę suspectæ, potest significare errorem, quem non significaret in alia persona.

10 Deducitur Quinto, quod si quis hæresim in mente reuoluens, ore pronunciet, & dicat, ita est vel peream nisi ita est, per hanc pronunciationem, non desinit esse hæreticus mentalis, *Bannes, Azor. & Duard. locis cit.*

Ratio est, quia in homine nesciente talia proferentem esse hæreticum, verba simplicia, ita est, vel peream nisi ita est, non possunt naturaliter importare expressionem erroris, & consequenter non possunt esse signum significatiuum & necessarium hæresis.

11 Deducitur Sexto, quod hæreticus in-

internus, proferens blasphemias non hæreticales, non efficitur hæreticus externus, sed remanet ad huc internus, *Sanchez loco cit. num.* 13.

12 Deducitur Septimo, quod manifestatio facta in foro poenitentiæ, non operatur vt hæreticus desinat esse mẽtalis, tum quia talis manifestatio non fit in malum, sed in detestationem erroris, vt post alios tradit *Sayr. de censur. lib. 5. cap. 9. num.* 28. Tum etiã quia non est facta homini, sed Deo, *c. si sacerdos, de off. ordin. cap. omnis vtriusque sexus, de poenit. & remiss.*

13 Qua ratione hæc deductio procedit, siue fiat ab eo qui est erroris poenitens, siue fiat ab eo quem ad huc nõ poenitet, dũmodo fiat bono animo ve Iuri petendo consilium, quia sufficit quod actus tendat in bonum, *Cordub. dicta quæst.* 13. *Sanchez lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 19.

14 Et simili ratione deducitur octauo, quod reuelans errorem amico, & petens ab eo consilium veritatis, non desinit esse hæreticus mentalis, quia talis relatio fit in bonum. *Simanca de cathol. inst. tit.* 42. *num.* 7. *in fine. Gutierez can. quæst. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 9. *Sayr. loco cit. num.* 29. *Azor. lib.* 8. *cap.* 10. *quæst.* 4. *Aragon.* 2.2. *q* 11. *art.* 3. *Azeued. lib.* 8. *tit.* 3. *leg.* 1. *nu.* 156. *Sanchez d. cap.* 8. *num.* 20.

15 Deducitur Nono, quod si quis legendo, narrando, aut describendo libros, pronunciet, vel transcribat hęresim, quam ipse corde credit, non desinit esse hæreticus mentalis, quia pronunciatio, vel trãscriptio, cum fiat vti aliena, non potest dici facta in malum. *Corduba in quæstionar. lib.* 4. *q.* 23. *op.* 3. *vers.* 3. *corollar. Emanuel Sà in bulla coena nu.* 3. *Sanchez loco cit. num.* 23.

16 Deducitur Decimo, quod pronuncians hęresim internam in somnio, vel in ebrietate, non desinit esse hæreticus mentalis, quia cum talis pronunciatio non proueniat a iudicio, *cap.* 3. *§. Item quæritur de baptism.* non facit vt possit dici facta assertio. *Petr. Ledesm. in sum. to.* 2. *tract.* 1. *post* 10. *conclus. Sanchez loco cit. num.* 24.

17 Deducitur Vndecimo, quod asserens se quõdam fuisse hæresi interna, si hodie in eodem errore non persistat non potest dici neque mentalis, quia tempore quo versabatur in errore, non erat hęresis manifestata: tempore vero quo non est manifestata, non ad est amplius error, *Vasq.* 2.2. *q.* 96. *art. disput.* 160. *cap.* 5. *num.* 14.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus internus an ligetur censuris ecclesiasticis.*

2 *Ecclesia etiam quod censuras habet potestatem in hæreticum occultum per accidens.*

3 *Hæreticus occultus per accidens incidit ex censuras ecclesiasticas hæreticis inflictas.*

4 *Occultum cordis, annexum actui exteriori, quomodo subiaceat potestati ecclesiæ.*

5 *Recitatio officis, magis in cordis affectu quam pronunciatione psalmorum consistit.*

6 *Internum cordis est in foro poenitentiali detegendum.*

7 *Ecclesia præcipit confessionem peccatorũ etiam internorum.*

8 *Ecclesia directe potest sibi reseruare absolutionem mortalium peccatorum mere internorum.*

9 *Ecclesiã habere potestatem ligãdi per cẽsuras actus mere internos, qui teneãt.*

10 *Contrarium sentientes referuntur.*

11 *Auctor secundæ opinionis adstipulatur.*

12 *Ecclesia non iudicat de occultis.*

13 *Hæreticus pure mentalis non contrahit censuras ecclesiasticas.*

14 *Nec indiget absolutione inquisitoris, sed absolui potest à quolibet simplici confessario. Iim. num.* 15.

16 *Summus Pontifex non consueuit hactenus sibi reseruare absolutionem ab hæresi pure mentali.*

17 *Sub generali reseruatione non comprehenduntur peccata mere interna*

18 *Internorum reseruatio non expedit.*

AR-

ARGVMENTVM.

An Hæreticus internus incidat in censuras, cuius occasione differitur quando, & quomodo Ecclesia habeat potestatem in actibus occultis.

CAP. X.

1 LIcet fragosa, plenaque dissensionis, sit hæc inter Theologos, & Canonistas concertatio; nihilominus infra scriptæ Conclusiones vsui quotidiano accomodatæ constitui possunt, ex quibus ad propositæ dubitationis resolutionem infertur.

2 Prima ergo sit Conclusio. In actibus occultis per accidens, Ecclesia habet potestatem, non solum quoad poenam peccati, sed etiam quoad poenas censuratum, & personales, & alias poenas, ita docent *Geminian. consil. 110. num. 8. & 9. Bald in l. si quis non dicam rapere, colum. 2. versic. Venio ad oppositiones. C. de Episc. & cler. Caiet. & reliqui 2.2. q. 2. art. 3. Couarru. in reg. peccatum, par. 2. num. 7. Simanca dicto tit. 42 ante num. 3. Doct. communiter in dicta clem. 1. §. verum*, *Surd. decis. 247. num. 8. & 9.* & hęc non habet contradictorem. Ideoque hęreti-

3 cus occultus per accidens, contrahit omnes & quascunque poenas, & censuras contra hæreticos inflictas, prout vltra relatos scribunt *Bursat. consil. 14. num. 12. & consil. 218. num. 7. & consil. 289. Peregr. de iure fisci, lib. 5. tit. 1. num. 170. Menoch consil. 185. num. 8 Sanchez qui alios refert ad praecepta Decalogi lib. 2. cap. 8. num. 6. versic. at verum*.

Secunda Conclusio, quando internum, siue occultum cordis, est annexum actui exteriori, tunc Ecclesia habet in eo potestatem, non solum quo ad peccatum, sed etiam quoad censuras, non directè de per se, sed indirectè per viam necessarii antecedentis, vel consequentis. Hanc conclusionē pluribus probat *Petrus Sutor, in tract. de potestate Eccl. in occultis, c. 2. Salas de legib. inspect. 9. inspe. 1. in princ.* Ne res exemplo careat Ecclesia obligat

4 Clericos in sacris constitutos, item & beneficium obtinentes ad recitandum officium, uerum quia recitatio magis consistit in cordis affectu, quam in psalmorum pronunciatione, *cap. nō mediocriter, de consecr. dist. 5. cap. sedulo 38. dist.* ideo pręcipiendo actum recitandi, pręcipit in necessarium antecedens actum internum, nempè cordis deuotionem, vt in *cap. dolentes de cele brat. miss.* vbi ecclesia præcipit sub pœna suspensionis, vt officiū studiosè celebretur pariter, & deuote, et in *cle. eod. tit.* pręcipitur, ne officium psallatur transcurrendo, & sincopando, sed horis debitis & deuote.

5 Tertia conclusio licet internū cordis, non sit annexum alicui actui exteriori, sed stet de per se, tñ cogitur fidelis ad reuelandū in foro pęnitētiali, *Petr. Sutor loc. cit. in 2. & 3. propos. Azor. moral. instit lib. 7. cap. 4. quæst. 8. Bursatt. cons. 280. num. 21. lib. 3.*

6 Qua ratione ecclesia pręcipit fidelibus confessionem peccatorum, quamuis internotum, semel in anno, in Paschate Resurrectionis, *in c. omnes vtriusque sexus, de poen. & remiss.* cuius dispositio continet praeceptum, vt attestantur, *D. Thom. in 4 sent. distinct. 17. q. 3. art. 1. D. Bonauent. ibidem, & dist. 15. art. 2. q. 1. Azor. d. lib. 7. c. 39. quaest. 1.*

7 Vnde deducitur posse ecclesiam etiam directe reseruare sibi absolutionem peccatorum mortalium, mere internorum, vt probant, & recte *Caiet. 2.2. q 11. & ibi Arag. q. 11. art. 3. Sot. in 4 dist. 18. q. 2. art. 4. Vgolin de censur. summo Pontif. reser. par. 2. c. 1. num. 11. Suarez disput. 21. sect. 2. Sanchez ad praecepta decalogi lib. 2. ca. 8. sub num. 4. Ledesma in secunda par. quaest. 8. art. 2. dub. 10.*

Cete-

8 Ceterum quod censuras in actibus merè internis, quod Ecclesia habet potestatem ligandi censueuerunt *glos. in clem. 1. §. verum, verb. eo ipso de haeret.* quam ibi sequuntur *Card. Anchar. Imol. & Vital. num. 183.* & iterum *glos. in cap vnico verb. habuerit de schismat. lib. 6. & in summa 24. q. 1. verb. qui verè, & in l. cogitationis ff. de poen. Bald. in l. si quis non dicam rapere. num. 1. & 9. C. de Episc. & Cler. Abb. in cap. 2. num. 13. de off. ordin. & in cap. extirpandæ §. qui vero num. 12. circa med. de præben. Felin. in cap. porro de sent. excom. Albert. de haeretic. quæst. 30. Marsil. in l. qui falsam sub nu. 21. ad fin. ff. ad l. Cornel. de fals. Bursat. qui dicit communem cons. 14. num. 5. & 9. Bossia cons. 1. num. 10. Azeued. in. l. 1. tit. 3. lib. 8. num. 151. cum seq. Cantera quæst. crim. par. 2. cap. 1. num. 8. Decia. in tract. de punit. delict. cap. 14. vers. Iure vero canonico. Menoch. de arbitr. cas. 360. num. 7. Roias de haeret. par. 1. n. 146. Ceuallos q. 698. Tiraquel. in l. si vnquam verb. reuertatur num. 240. C. de reuoc. donat.* & hanc eamdem opinionem ex Theologis probant *Adrian. in quodlib. 8. art. 1. lit. H. cum seq. Albert. Phig. de Ecclesiastica Hyerarchia lib. 6. cap. 6. circa med. Medina de oratione q. 15. Rosell. in verb. hereticus, seu haeresis, & absolutio 1. num. 28. Salas. de legib. disput. 9. sect. 1. §. resolutio auctoris.*

9 Contrariam opinionē quod quinimo quoad censuras Ecclesiasticas non habeat potestatem in actibus merè internis probant *Alex. de Ales. p. 2. q. 182. in 2. Caiet 2. 2. q. 11. art. 3. Sotomaior in 4. sent. dist. 25. Iacob. Almain in tract. de potestate Ecclesiæ cap. 3. & 10. & 11. Duard. in 4. dist. 17. q. 8. num. 7. ibique Paluda. dist. 15. q. 5. art. 2. conclus. 4. num. 24. Alphons. de Castro de iusta haeret. punit. cap. 18. et iterum lib. 2. de lege paenali cap. vlt. Sot. in 4. sent. dist. 22. q. 2. art. 3. post 5. conclus. Gabr. dist. 17. q. 2. dub. 5. Driedo de liber. Christ. lib. 3. cap. 5. circa fin. Gerson. in tract. de vita spir. lect. 4. coroll. 1. et 2. Turrecrem. in c. si quis non dicam num. 12. de pænit. dist. 1. et in cap. 1. 24. q. 1. Bellarm. de ecclesia milit. cap. 10. et de Rom. Pontif. lib. 4 cap. 20. Arag. 2. 2. q. 11. art. 3. ibique Bannes art. 4. Tab. in verb. excommunicatio 5. casu 4. num. 4. Nauar. in sum. cap. 23. num. 38. et cap. 27. num. 56. Sayr. in thesaur. tom. 2. lib. 3. c. 6. num. vlt. Simanc. de cathol. Instit. tit. 42. nu. 3. et seq. Couar. in reg. peccatum par. 2. nu. 6. Suarez par. 3. tom. 5. disput. 4. sectio. 2. num. 1. Clar. in §. haeresis, num. 23. Guttierez canonicarum q. cap. 13. num. 5.* quorum magna pars testatur hanc esse communissimam Theologorum, & illis calculum præbent *Garz. de benef. p. 11. cap. 10. nu. 91. Carb. de legib. lib. 8. disput. 14. Alter. de censur. tom. 1. lib. 3. cap. 2. disput. 1. col. 2. sub lit.* E. & hanc eādem probare videtur *Surd. decis. 147. sub num. 15. vers. ita quoque.*

10 In hoc Doctorum conflictu cum aliquando constituissem vtriusque partis argumenta expendere, fateor neutra parte argumentum reperisse quod causæ iugulum præmeret, adhæreo tandem huic secundæ opinioni tum quia originarie desumitur ex *D. Thom. 2. 2 q. 11. art. 3.* quod satis mihi pro solido argumento sufficit, tum etiam quia Ecclesia semper tanquam certum & indubitatum principium habuit, solius Dei esse de internis hominum cogitationibus iudicare, vt ergo adsit aliqua differentia inter Iudicium Dei, & Iudicium Ecclesiæ, nō incongruit, quod mere interna sint extra forum Ecclesiæ, & soli Deo reseruentur. Hinc Ecclesia fatetur, se de occultis non iudicare, *cap. vt nostrum. vt Eccles. benef. sine diminut. confer. cap. tua nos in fin. de simon. cap. à nobis el 2. de sent. excom. cap. tuā de spons. cap. 1. de cland. despons. cap. consuluisti 2. q. 5. cap. si quando 15. quæst 6. capitulo erubescant, vbi glos. 31. dist.*

Ex

13 Ex qua deducitur, quod hæreticus omnio mentalis, non incurrit censuras, neque alias pœnas contra hæreticos inflictas, vt fatentur omnes Doctores hactenus pro hac secunda opinione allegati, quibus additur *Sanchez ad præcepta Decalogi lib. 2. cap. 8. num. 2.* Et consequenter non eget
14 reconciliatione inquisitoris, sed potest absolui a quocunque simplici Confessario, quia circumscripta censura, non remanet nisi peccatum, quod potest a Confessario absolui a prout scribunt in specie *Sot. in. 4. sent. dist. 18. q. 2. art. 5. vers. vtrum vero, Couar. in Reg. peccatum par. 2. princ. n. 7. Simanca de cathol. Inst. tit. 32. nu. 17. Gutierez d. cap. 13. num. 8. Arag. 2. 2. quæst. 11. art. 3. vers. ad vltimũ cæterique omnes hactenus allegatis.*

15 Hoc aũt quod de absolutione à peccato diximus, ita demũ procedit, quatenus peccatũ proueniẽs ab hæresi nõ reperiatur superiori reseruatum, quia licet sit verum, hæreticum pure mentalem non incurrere censuras, remanet tamen ligatus peccato, quod quamuis mentale, & internum, potest ecclesia sibi reseruare, *vt supra probaui num. 25.* atque ideo si repetiatur reseruatum, tunc absolutio non poterit dari à simplici Confessario, vt censent, & recte *Caiet. 2. 2. q. 11. art. 4. in fin. Suarez tom. 5. disp. 21. sect. 2.* cæterique supra relati *num. 14.*

Ceterum vt cuncta plene liqueant, obseruandum est, summum Pontificem non consueuisse hactenus absolutionem ab hæresi pure mentali sibi reseruare, quod maxime patet ex eo, quod reseruationes hactenus per summos Pontifices factę, omnes includunt hæresin, cui est annexa censura, quod quidẽ excludit hæresim, ex qua contrahitur tantum peccatum, id quod placuit etiam *Suarez loco mox citato.*

17 Obseruandum Secundo, quod licet Prælati habeant potestatem reseruandi sibi absolutionẽ, etiã à peccatis mere internis, & mentalib. nihilominus sub generali reseruatione hæresis, aut aliorum peccatorum, nusquam censeri reseruata peccata mere interna, nisi expressis, & indubitatis verbis hoc declaretur, tum quia alienum est à suaui ecclesię gubernatione, peccata interna reseruari, Tũ etiam quia cũ peccata interna sint frequentissima, eorum reseruatio non expedit. *Sot. & Ledesm. locis cit.* atque ita censuerunt *Alcozer in sum. cap. 12. puncto 2. Sanchez d. cap. 8. num. 4. versic. cæterum quamuis,* & hæc de hęretico interno, & externo: de hæretico vero, non est cur dicamus, cum hęreticus verus, & externus conuertantur, reliquum est vt dicamus de hęretico pręsumpto.

SVMMARIVM.

1 *Suspicio minor est præsumptione.*
2 *In materia hæresis suspicio, & præsumptio conuertuntur.*
3 *Suspicio triplex.*
4 *Suspicio leuis qua, et quare, ita dicatur num. 5.*
6 *Leuis suspicio leui defensione diluitur.*
7 *Suspicio vehemens vnde sumatur.*
8 *Negare explicite propositiones fidei quas scire tenetur, vehementer efficitur suspectus de hæresi.*
9 *Vehemens suspicio hæresis consurgit aduersus obseruãtes falsas ceremonias.*
10 *Adorans Sepulchrum Mahumeti, vel hæresiarcarum, vehementer de hæresi suspectus efficitur.*
11 *Item abstinentes a cibis in veteri lege prohibitis.*
12 *Nec non inuocantes dæmones ad tentandam alicuius pudicitiam.*
13 *Inspectores syderum ad cognoscendum quæ hominu sunt cognitu impossibilia, sunt vehementer de hæresi suspecti.*
14 *Hæreticorum fautores, sunt de hæresi suspecti.*
15 *Fautorum appellatione qui veniant.*
16 *Qui familiariter conuersatur cum hæreticis, et legis libros eorum, vehementer redditur de hæresi suspectus lim. num. 17.*

Cita-

18 *Citatus in causa hæresis non comparens, redditur de hæresi suspectus.*
19 *Duas eodem tempore ducens uxores efficitur de hæresi suspectus.*
20 *Alia exempla remissiue ponuntur.*
21 *Vehemens suspicio non sufficit ad condemnandum de hæresi.*
22 *Et admittit probationem in contrariũ.*
23 *Effectus vehementis suspicionis quis est.*
24 *Violenta hæresis suspicio ex quibus oriatur.*
25 *Exẽpla violentæ suspicionis remissiue.*
26 *Suspicio succedens suspicioni vehementi efficitur violenta.*
27 *Violenta suspicio dicitur probatio iuris, & de iure, & non admittit probationem in contrarium.*
Limitatur num. 28.
29 *Suspectus de violenta punitur tanquã hæreticus.*
30 *Quoad necessitatem abiurandi, suspecti de hæresi, non differunt inter se.*
31 *De hæreticis affirmatiuis, & negatiuis, poenitentibus & relapsis, remissiue.*

ARGVMENTVM.

De hæretico præsumpto, cuius occasione declarantur species præsumptionis, seu suspicionis in causa hæresis, nempe suspicio leuis, vehemens, & violenta.

CAP. XI.

1 Vt tota hæretici præsumpti materia liqueat, premitti primũ oportet, quod licet regulariter adsit differentia inter prę sumptionem, & suspicionem, proptérea quod suspicio est minor præsumptione, & a suspicione ad præsum-
2 ptionẽ deuenitur, vt per *Bal. in aut. ib. si quis C. de adult.* cum aliis per *Farinac. de indit. & tortur. quæst.* 1. nihilominus, in materia hæresis, præsumptio, & suspicio conuertuntur, & sumuntur pro eodem, adeo vt quę dicuntur de suspitione, dicuntur etiam de præsumptione, & è contra, *Simanca de cathol. Inst. tit.* 50. *num.* 22. *Penia ad Emer. par.* 2. *commentar.* 80. *col.* 2. *in princ. Menoc. de præsump. lib.* 1. *q.* 100. *in princ. et lib.* 5. *præsumpt.* 6. *num.* 15.

3 Præsumptio ergo, vel suspicio in hac materia est triplex, nempe leuis, vehemens, & violenta, vt colligitur ex *cap. accusatus* §. 1. *et cap. contumacia de hæret. lib.* 6. *cap. ad abolendam, et cap. excommunicamus, vbi glos. in verb. condemnetur extra eod. tit. Emer. par* 2. *q.* 55. *Simanca loco cit. num.* 23. *Mart. del Rio Disquisit. magicar. lib.* 5. *sect.* 12. *vers. et sic diuidendo, et vers. exempla*, aliique plures quos libens omitto.

4 Leuis est illa, quę desumitur ex signis exterioribus operum, aut verborum, quæ licet raro, nihilominus possunt quandoque indicare hęresim, veluti si quis frequẽter deieraret, suspicaretur contra eum quod ipse non bene sentiret de Deo, *Simanca loco cit. nu.* 24. *Decian. d. cap.* 35. *num.* 47, *Menoch. d. q.* 100. *num.* 1.

Item si qui facerent occulta conuenticula, vel deuiarent vita, & moribus à communi conuersatione fidelium, vel aliud facerent quod hæretici facere comprobantur, ita *Gerson. in tract. de potestat. considerat.* 12. *Simanca et Menoch. locis ante citat. Locatus in opere iudiciali verb. suspicio num.* 2.

5 Dicitur leuis suspicio, vel praesumptio, tum quia ex leuibus oritur coniecturis, *l.* 2. *in fine, C. de hæret. ibi vel ex leui argumento à iudicio catholicæ religionis detecti fuerint deuiare*, Tum etiam quia leui defensione diluitur, non enim solent inquisitores ex leuibus tantum procedere ad condemnationem, *cap. estote regul iur.* D. *Thom.* 2. 2. *quæst.* 60. *art.* 3. *Sot. lib.* 3. *de iust. & iur.*

iur. q. 4. art. 3. Caietan. in sum. verb. Suspicio. Decian. in tract. crim. lib. 5. cap. 20. num. 22. & cap. 35. num. 20. Emer. par. 2. cap. 55. num. 2. Simanca loco cit. num. 28. Menoch. d. q. 100. num. 2. cum seq. sicuti neque procedunt ad torturam, quamuis sufficere possint ad inquirendum, vel ad indicendum purgationem, vt post alios plene scribit *Farinac. de haeresi quaest. 187. S. 1. a num. 27. cum sequentibus* ad quem breuitati consulens lectorem remitto.

7 Vehemens suspicio siue praesūptio, sumitur ex signis exterioribus operū, aut verborū ex quibus concludi solet frequenter, & vt plurimum, quod talia agens, vel dicens, est hereticus, ita *Gerson loco cit.* quem sequuntur *Simanca loco cit. num. 27.* & iterum in *Enchirid. violatae religionis tit. 41. nu. 3. Albert. de haeret. quaest. 34. num. 46. Pena d. commentar. 80. vers. 2. suspicio. Menoch. d. q. 100. num. 7. Del Rio d. lib. 5. sect. 12. vers. vehemens suspicio.*

8 Huius suspicionis exempla possunt esse infrascripta. Primum si quis neget explicite aliquas fidei propositiones, quas tenetur scire ex officio, licet enim hoc possit procedere ex ignorantia, nihilominus quia vt plurimum prouenit ex pertinacia, redditur vehementer suspectus de haeresi, *Simanca d. tit. 50. numero 25. versic. verbi gratia.*

9 Secundum est exempium in obseruante falsas cerimonias, cum enim cerimoniae sint ritus externi, statuti ad diuinum cultum significandum, inde talem quisque creditur religionem tenere, qualibus vtitur cerimonijs, *ca. contra Christianos de haret. lib. 6.* & consequēter ex obseruantia falsorum cerimoniarum insurgit contra ipsum vehemens suspicio, quod sit haereticus, *d. cap contra Christianos, & cap. filii haereticorum, de haeret. lib. 6. Archid. Io. Andr. Gem. & Franch. in cap. 2. eod. tit. lib. 6. Lapus Butr. & Imol. in clem. 2. S. vlt. de vsur. Anan. in cap. excommunicamus S. credētes de haret. Franc. squillacen. de fide cathol. ca. 15. Arelatan. de haeret. notab. 5. Simanca de cathol. institut. 20. num. 9. cum sequentibus, Menoch. praesumpt. 6. nu. 16. lib. 5.*

10 Hac ergo ratione, erit de vehementi suspectus, qui Mahumeti, aut haeresiarcarum, vel haereticorū reliquias, siue Sepulcrum adorauerit, *Simanca loco cit. num. 9. & 13.*

11 Item, & descēdentes de genere Iudeorum, Maurorum, qui à carne porcina, vino vel ab aliis in veteri lege prohibitis, abstinent, idem *Simanca loco cit. num. 12. & 13. & iterum tit. 50. num. 32. Menoch. de praesumpt. 6. num. 40.*

12 Tertium exemplum est in eo qui demonem inuocat ad tentandam alicuius pudicitiam, vel ad perpetrandū aliud facilius a Demonis potestate nō alienum, dummodo se Demoni non subiiciat, nec haeresim misceat, in tali namque casu, licet non possit censeri haereticus, propterea quod non habet errorem intellectus, tamen quia vt plurimum haec consueuerunt ab incredulis fieri, redditur suspectus vehementer, quia tales actus pertinent ad infidelitatem, *D. Thom. 2. 2. q. 95. cum seq. & ibi Caiet. Oldrad. cons. 210. Gem. & Franch. in cap. accusatus S sane de haeret. lib. 6. Squillacen. de fide cathol. cap. 8. Alphons. de Castr. lib. 1. de iusta haeret. punit. cap. 13. Franc. picus de rerum praenot. cap. 7. Simanca de cathol. inst. tit. 21. sub n. 13. Menoch. de praesumpt. sub nu. 20.*

13 Tales etiā habētur qui ex syderum inspectione, & obseruatione natalium dierum, diuinare se profitentur ea quae homini sunt cognitu impossibilia, *Simanca et Menoch. locis cit. ille nu. 14. hic num. 21. & 25. & iterum Simanca tit. 62.*

14 Quartum exemplum ponitur in haereticorum fautoribus, nam, & si non implicet cōtradictionem, quin in talibus possit nō esse error intellectus, tamen vt plurimum solent esse eiusdē reli-

religionis, ac propterea sunt de hæresi vehementer suspecti, *cap. excommunicamus §. credentes de hæret.* & ibi *gloss. & Doct. Campeg. ad Zanchin. de heret. cap. 20. in tertio casu Simanca loco cit tit. 15. num. 11. Menoch. de præsumpt. 6. num. 19.*

15 Sub nomine autem fautorum comprehenditur etiam receptator, *d. §. credentes* item, & prestans auxilium *cap. Inquisitionis §. fin. de hæret.*

16 Quinctum exemplum ponitur in eo qui frequenter, & familiariter conuersatur cum hæreticis, item, & in legente libros eorum, *d. cap. excommunicamus §. credentes, & cap. inter solicitudines de purgat. can.* nisi suspicio

17 purgetur ex qualitate personę conuersantis, aut legentis, veluti ex religione, grauitate, circunstantia locorum, vt per *Simanca de cathol. Instit. 11. num. 9. & seq.* cum aliis per *Menoch. loco cit. num. 17.*

18 Sextum exemplum ponitur in eo qui citatus pro causa hæresis, comparere recusat, quia cum possit per comparitionem suam probare innocentiam, si non comparet, redditur vehementer suspectus, *cap. cum contumacia vbi doct. eodem tit. de heret. libro sexto.*

19 Septimum exemplum ponitur in eo qui eodem tempore duas ducit vxores, nam & si hoc contingere possit, ductus errore credendi, quod prior vxor decesserit, vel quod primum matrimonium fuerit nulliter contractum, tamen quia similia matrimonia, vt plurimum solent celebrari ab eo, qui de fide male sentit, ex hoc facto redditur de hæresi vehementer suspectus, quia male sentit de Sacramento matrimonii, *Lupus in cap. accusatus, §. sane, de hæret. lib. sexto, Franch. ibidem in princ. numero tertio, Felin. in cap. ad abolendam sub numero primo, versiculo, & idem dicas, de hæret. Io. Lupi in repetit. capit. per vestras §. 18. numero 25. de donat. inter vir. & vxor. Brun. de haeret. libro primo, cap. secundo, Alphons. de Castr. de iust. haeret. punit. lib. primo, capitulo primo, Albert. de haeret. quæst. 23. numero 49. Simanca, de Cathol. instit. tit. 40. numero secundo, Couar. de sponsal. lib. 4. par. secunda, capitulo septimo, §. tertio,* alios refert *Menoch. de arbitr. casu 420. numero 114.*

20 Possent, & alia exempla referri, sed necessarium non putaui, quia verificantur in prędictis, si quis autem longiorem explicationem exoptat, recurrat ad *Menoch. d. præsumpt. sexta, libro quinto, & libro primo, quæst. 100. numero septimo*, quamuis non omnes præsumptiones per ipsum enumeratę, pertineant ad suspitionem vehementem.

21 Hæc suspitio quamuis vehemens, tamen non sufficit ad condemnandum, de haeresi, *cap. litteras, de præsumpt. & in capitulo, accusatus in princ. de haeret. lib. sexto,* & ibi *Archid. ante numero primo, verb. vehementis Menoch. num. secundo Gemin. numero primo, versiculo nota quod propter vehementem, Franch. ibidem numero primo, & secundo Host. in capitulo excommunicamus el primo numero 28. versiculo alias autem, & ibi Anan. in §. credentes numero decimo primo, de haeret. Albert. in rubr. C. de haeret. numero decimo,* & iterum *Anan. in rubr. extra eodem tit. sub numero tertio, Oldrad. consilio 210. ante numero primo, Calder. consilio quinto, tit. de haeret. Paris. consilio secundo, numero 91. & 99. libro quarto. Penia ad Emer. comment. 15.*

22 Admittit enim probationem in contrarium, *Penia loco cit. par. secunda comment. 80. sublit. C. Rojas, de*

23 *haeret. par. secunda, sing. 165.* ac proinde, eius effectus est, vt per eam modo imponatur pæna extraordinaria modo purgatio, vel abiuratio, perpensa facti, persone, & probationis qualitate, vt post alios probant *Menoch. quæst. 100. numero 11. libro primo, Farinacc. de haeresi, num. 42. cum sequentibus.*

24 Suspitio violenta oritur ex signis operum, aut verborum, ex quibus efficaciter, & fere semper concludi solet haeresis, veluti si quis transeat, vel reuertatur ad sectam infidelium, *cap. contra christianos, de haret.* vel propositiones hereticas publice afferat, *Simanca, de Cathol. inst. tit.* 50. *num.* 26. cum aliis quos late refert *Farinacc. de haresi quaest.* 187. §. 4. *num.* 45.

25 Alia huius suspitionis exempla seriose refert *Penia ad Emer. par. 3. comment.* 81. *& part.* 3. *comment.* quibus

26 adde quod regulariter, vbi post vehementem suspitionem succedit alia suspitio confirmans primam, tunc suspitio efficitur violenta, *Franch. in cap. cum contumacia numero tertio, de heret. lib. sexto, Menoch. d. quaest.* 100. *numero* 14.

27 Hæc suspitio veluti quæ oritur ab apertis, & violentis coniecturis, dicitur probatio iuris, & de iure, ac propterea non admittit probationem in contrarium, quia habetur pro veritate, *cap. is qui de sponsal. cap. quanto, de praesumpt. l.* 1. §. 1. *C. de reuxorie act. Simanca, de Cathol. instit. tit.* 50. *sub num.* 4. *locatus in iudicial. inquisit. verb. suspitio num.* 4. *&* 9. *Penia ad Emer. par.* 2. *comment.* 80. *lit. D. versic. tertio, suspitio Menoch. d. quaest.* 100. *num.* 14. *&* 15.

28 Quod tamen est intelligendum de probatione directa, veluti si inquisitus probare vellet testes contra ipsum examinatos, vel scripturas ex qui bus desumitur violenta suspitio, esse falsos, *Simanca, de Cathol. inst. tit.* 51. *numero* 13. *Penia ad Emer. comment.* 80. *in fine versic. quamuis autem.*

Ex hac suspitionum declaratione colligitur, quis, quando, & quomodo dicatur hereticus præsumptus, siue enim notetur suspitione leui, siue vehementi, siue violenta, semper dicetur præsumptus, quamuis quando est suspectus, de violenta puniatur

29 tanquam hereticus, *cap. cum contumacia de haret. lib.* 6. & ibi *Gem. & Franch. locatus in verb. suspitio num.* 30. *Menoch. d. quaest.* 100. *num. decimo quinto.*

30 Cæterum quoad abiurationem non est differentia inter suspitionem vehementem, vel violentam, sed omnes abiurant vel tanquam heretici formales, *Genuen. in praxi tit.* 84. *num.* 8. *Ludouicus à Paramo de origine Sanctæ inquisit. lib.* 3. *quaest.* 4. *rubr. de expeditione processus num.* 21. *del Rius disquisit. Magicarum lib.* 5. *sect.* 12. *versic. si vero datur Farinac. de haresi d. quaest.* 187. §. 4. *sub numero* 51. & hæc quoad hæreticum præsumptum.

31 De hæreticis affirmatiuis, & negatiuis dictum est supra *hoc eodem lib. cap.* 6. De pænitentibus, & relapsis dicetur *infra* post quam de hæreticorum pænis dixerimus.

SVMMARIVM.

discedentem, ad redeundum compellere potest.
15 *Ecclesia animaduertit in iudæos.*
16 *Item punit infideles.*
17 *Hæretici quamuis baptismi characterem retineant, in ecclesia tamen non sunt.*
18 *Cum de vno queritur, in caeteris supponuntur termini habiles.*

ARGVMENTVM.

An Hæretici sint in ecclesia.

CAP. XII.

Lphons. de Castr. libr. 2. de iusta haret. punit. opinatur hæreticos reales esse in Ecclesia, licet tanquam membra putrida, & sicca, id quod probare conatur pluribus rationibus, quas ego, quo facilius vt veritas pateat, nonnullis roboratas adducam.

1 Affert ergo primum quod hæretici adhuc subduntur Ecclesiæ iudicio, dignisque plectuntur poenis, de quibus *per integr. tit. extr. de hæretic.* hoc autem Ecclesia non faceret, nisi intelligeret hæreticos intra eius gremium esse, ac aliquam eius esse partẽ, alias in
2 ipsos nõ animaduerteret, cum iudiciũ Ecclesiæ nõ cadat in iis, qui sunt extra eam *c. gaudemus, de diuort. & in cap. multi circa med. 2. quæst. 1. Paul. ad Roman. c.* 5. tu qui es, qui iudicas seruum alienum, *Oldr. consil.* 51. *Alber. in rubr. C. de iudic. num.* 3.
3 Præterea, & Secundo, Hæretici retinent characterem baptismi, *cap. quod quidam* 1. *quæst.* 1. *cap. non in vobis, de consecr. dist.* 4. Ergo ad huc sunt membra Christi, & Ecclesiæ, *cap. fin. de præsbyt. non baptis.*

Additur Tertio, quod à die baptismatis inter baptizatum, & Ecclesiam, contractus quidam cense-
4 tur celebratus, quo tenetur Ecclesiæ mores, leges, ritus, & statuta seruare, *cap. maiores de baptism.* & proinde etiamsi hæreticus velit se ipsum separare ab ecclesia, non potest, cum illi per susceptum baptisma se subiecit, ad exemplum vassalli; qui foro suo non potest renunciare, & aliis se subiicere in Domini praeiudicium *Bald. in l. si quis in conscribendo num.* 4. *& 5. C. de sacros. Eccles.* similiter
5 clericus nequit se eximere à iurisdictè iudicis ecclesiastici, etiamsi illi renunciauerit iuramento, & partis accesserit consensus, *cap. si diligenti de for. comp.* vbi plene *Felin. num.* 7. cum aliis *per Rol. consil.* 4. *num.* 9. *lib.* 1. *& per Steph. Gratian. controuers. forens.* 190. *per tot.*
6 Contrarium defendit omnino D. *Card. Bellarm. lib.* 3. *de Eccles. milit. cap.* 4. apertissimis tum sanctorum patrum testimoniis, tum etiam Summorum Pontificum decretis, quę pręfatam Alphonsi opinionem improbant, & reiiciunt, & vt SS. Patrum mittam attestationes, quas ad hanc opinionem confutandam *idem Bellarm.* expendit *loc. cit.* ex Sacris Canonibus ad redarguendam Alphonsi opinionem infrascripta solent afferri.

7 Primo, *text. in cap. non in vobis, de consecr. dist* 4. vbi de hęreticis sic scribitur, *nobiscum autem estis in baptismo, in coeteris Dominicis sacramentis, in spiritu autem vnitatis, in vinculo pacis, in ipsa denique Ecclesia Catholica nobiscum non estis.*

Secundo, vt text. *in cap. si quis inquit* 1. *quaest.* 1. vbi si quis, de Ecclesia, haeretica praesumptione exierit, à semetipso damnatus est.

Tertio, *tex. in cap.* 2. *quæst.* 1. vbi *Hæreticos*, inquit, *dicimus tam eos, qui olim ab Ecclesia proiecti sunt, quam qui post hac à nobis anathemati sunt,* in hac eadem sententia est text. *in cap. aduocauit* 24. *quæst.* 1. *& in cap. ipsa pietas* 23. *q.* 4. *in cap. statutum de haeretic. in* 6. *& in c.* 3. *extr. eod. tit.*

in quibus omnibus haeretici extra Ecclesiam constituuntur.

8 Tertio, Aduersus Alphonsum talis affertur ratio. Ad Ecclesiam nemo pertinet nisi per fidem, *c. firmiter*, §. *nemo*, *de Sum. Trinit. & fid. Cathol. c. fin. de Praesbyt. non baptiz.* Sed Hæreticus non habet fidem, ergo non potest in Ecclesia censeri.

9 Mihi vtriusque partis argumentis expensis, duae videntur in hoc articulo quæstiones in esse, quarum altera, ab altera non parum distat.

Prima. An Hęretici sint in Ecclesia, & in hac verissima est, & tutissima D. Cardinalis Bellarm. sententia, quam vltra patres per ipsum relatos, probant etiam *Sander. de Visib. Monarch. lib. 8. cap. 32. Canus*, *de locis Theol. lib. 4. c. 2.* asserens hanc esse communem omnium Theologorum, probarique *Duobus Conciliis*, nempe *Lateranensi, & Florentino*. Ex nostris etiam hanc eandem opinionē probant *Iust. in Auth. de priuil. dotis hæret. mulier. non præstand.* in illis verbis, *nam licet nomen Christianorum sibi imposuerint, verumtamen à Christianorum se fide, & communione separarunt* & ibi, *quae enim separāt se a Sancta Dei Catholica, & Apostolica* Ecclesia, & ibi, *Si enim se separant à Dei muneribus*, & *in l. 1. cum Auth. seq. C. de Haeret.*

Secunda, est Quæstio, An Hæretici subsint iurisdictioni Ecclesiae, adeo quod Ecclesia possit in eos suam auctoritatem, & inrisdictionem exercere, & in hac vera est opinio, *Alphonsi*, cuius Argumenta cum omnia con-

10 cludant respectu iurisdictionis, quam Ecclesia in hæreticos exercet, satis innuunt ipsum terminorum ignoratione in hunc errorem fuisse lapsum, vt contenderet hæreticos esse in Ecclesia, non animaduertens plurimum inter se differre, quem esse in Ecclesia, vel esse sub iurisdictione Ecclesiæ.

11 Concludendum est ergo Haereticos in Ecclesia non esse, ad eam tamē iurisdictionis ratione pertinere, & ideo licet ipsi careant prorsus omnibus illis, quæ communionis gratia conceduntur existētibus in Ecclesia, possunt tamen ab Ecclesia vtroque vltionis gladio compesci, & puniri, & ad resipiscendum vrgeri.

Primam, huius conclusionis partē satis superque probant Argumenta pro opinione *D. Card. Bellarm.* allata, ideoque alia probatione non est opus.

Secundam, rectè confirmant primum, & Tertium, Argumentum *Alphons.* quæ, vt dixi, omnia ad iurisdi-

12 ctionem respiciunt. Quibus addas, quod Ecclesia exercet gladium iurisdictionis in hæreticos, præsertim ob iniuriam sibi illatam propter ementitam Sacramenti fidem, *cap. maiores de baptis cap. 1. vbi gloss. in verb. non debet, de spons. duor. c. cum inter in fin. de spons. cap. Iudaei 45. dist.* ob quod potest eos ad redeundum compellere, non secus ac Dux exercitus compellit militię desertorem, *l. desertorem ff de re milit.* Neque nouum videri debet, quod Ecclesia in Contemptores Sacrae Religionis animaduertat, etiam si illi extra eius gremium existant, siquidem hac eadem ratione Dux exercitus animaduertit in militiae desertorem, quamuis ille in exer-

13 citu non sit, de *l. desertorem, & Abbas* monachum professum compellit ad redeundum, & Religionem obseruandam, nedum quando ad saeculum rediit, sed quando se in aliam Reli-

14 gionem transtulit, *cap. sanè, & cap. fin. de regul. cap. porrectum extra eod. tit.* Et Dominus vassallum ab eius ditione recedentem insalutato, compellit ad redeundum, & ad habitandum *Bald. in prælud. feud. num. 17. Afflict. 104. & in capitulo fin.* § *fin. numero 126. de capit. qui cur. vend. Decian. resp. 41. numero 90. libro secundo.*

15 Item, & Ecclesia animaduertit etiam in Haebreos, *l. 2. & l. iudaeos, & l. iudaei 15. C. de iudaeis, capitulo in nonnullis extr. eod. tit.* Item, & generaliter animaduertit contra omnes Infideles, & Christia-

nae

næ Religionis obseruatores pluribus in casibus, quos peculiari constitutione complexus *Greg.* 13. *Antiqua Iudæorum*, de qua memini supra *libro secundo*, dum de infidelibus ageretur, & tamen constat ex traditis supra omnes prædictos in Ecclesia non esse.

Et vt nullus prorsus remaneat dubitandi locus, sed liqueat omnino hæreticos in Ecclesia non esse, libet *Alphonsi* Argumenta sigillatim refutare. Non obstat ergo primum, quando quidem ex prædictis patet, non bene consequi, Ecclesia iurisdictionem exercet in Hæreticos, Ergo illi sunt in Ecclesia. Non obstat Secundum, nam, & si verum sit hæreticos caracterem baptismi retinere, non tamen ideo in Ecclesia dici possunt, nam vt
17 optime, considerat *D. Card. Bellarm.* ex mente *D. Thom. in 3. par. q. 8. art. 3.* si ex solo baptismo homo constitueretur in Ecclesia, sequeretur, quod cum animæ sint insignitę baptismatis signo, Ecclesia reperiretur etiam in inferno, quo nihil absurdius dici, aut ex cogitari posset, cum in inferno, vt *D. Thom. loco cit.* scribit nec habituu, nec actu Ecclesia reperiatur. text. autem *in d. cap. vlt. de cler. non baptiz.* nihil obstat, Supponit etenim quod in simul cum baptismo cœteta concurrant, quæ de necessitate requirūtur, nam quoties vnum exprimitur vti
18 necessarium, alia ęquè necessaria supponuntur, *l. qui testamento. ff. de testam.* Non obstat Tertium, Argumentum, quia rectè procedit respectu iurisdictionis, vt ex solo hæretici facto Ecclesia iurisdictionem non amittat, non autem respectu formalis existentiæ, & communionis in Ecclesia, quia illa amittitur statim, atque deficit vnum ex tribus requisitis in definitione, nimirum vel fides, vel subiecto Romano Pontifici, vel Sacramentorum communio, & participatio.

Dissolutis ergo Argumentis Alphonsi firma, & in concussa remanet Conclusio, quod licet hæretici sint sub iurisdictione Ecclesiæ, tamen non dicuntur esse in Ecclesia, ex qua plures manant pœnales effectus, quorum quidam à sacris Canonibus quidam a ciuilibus legibus, quidam vero ab vtrisque promiscue sunt comparati, de quibus erit agendum.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus excommunicatur ipso iure num.* 2.
3 *Quot hæreses quis incurrit, tot excommunicationes contrahit.*
4 *Hæreticus etiam occultus excommunicatur ipso iure.*
5 *Excommunicatio contracta propter hæresim, est de iure diuino secundum vnam opinionem. cuius argumenta runtur num.* 6.
7 *Contraria opinio refertur, & approbatur.*
8 *Censura tunc demum dicitur instituta, cum est præscriptus modus particularis poenae.*
9 *Argumenta prioris opinionis.*
10 *Non solum ab hæreticis, sed neq. ab excommunicatis licitum est accipere sacramenta.*

ARGVMENTVM.

De excommunicatione quæ contrahitur propter hæresim, & an illa sit de iure diuino, vel ecclesiastico.

CAP. XIII.

1 Aeresim cōtrahentes plures, penæ sequuntur, quarum Prima, est excōmunicatio, *cap. cum Christus, & capitulo sicut ait, & capitulo ad abolendam, de heret. capitulo nouerit. de sent.*

sent. excom. cap. quicunque de haret. lib. 6. cum aliis infra allegandis.

2 Extenditur primo vt hæc excommunicatio contrahatur ipso iure, *Host. in d. cap. cum Christus in princ. ibique Zabar. sub num. 2. Innoc. in d. cap. sicut, verb. defensores, Goffred. in sum. tit. de haret. num. 2. Boich. in d. cap. ad abolendam num. 20.* Anchar. *in d. cap. excommunicamus num. 3. Simanca de cathol. Inst. tit. 29. n. 1. & seq. Zanchin. de haret. cap. 17. num. 1.* Emer. *in direct. par. 3. q. 122. num. 1. ibique Penia comment. 71. Gomez de delict. cap. 2. sub num. primo Decian. in tract. crimin. lib. 1. cap. 41. num. 2.* Didac. *Cantera q. crim. rubr. de haret. cap. 1. num. 7.*

3 Extenditur Secundo, vt hæreticus tot excommunicationes contrahat, quot hæreses profitetur, vt post alios probat *Vgol. de censur. Rom. Pontifici reseruat. par. 2. §. 4. num. 11.* Farinacc. *de haresi quast. 191. §. 1. num. 9.*

4 Extenditur Tertio, vt procedat siue hęreticus sit manifestus, siue sit occultus, modo non sit mentalis; *clem. 1. §. pen. vbi glos. in verb. ipso iure & ibi Card. de haret. & iterum glos. in clem. 1. §. fin. de vsur. & in cap. 1. 24. q. 2. Afflit. in constitutione Inconsutilem in 4. not.* cum aliis *per Decian. in tract. crim. lib. 5. cap. 41. num. 2.* Vide quæ dixi supra *hoc eod. lib. cap. 7. infra cap.*

5 Extenditur Quarto, vt excommunicatio quæ contrahitur propter hæresim, sit de iure diuino, ita tenent Almain. *in 4. sent. dist. 18. Gabr. ibid. quast. 3. art. 3. dub. 4. Ekbius in Enchirid. contra lutheran. cap. de haret. combur. Alphons. de Castr. de iusta haret. punit. lib. 2. cap. 18. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 41. sub num. 1. Penia ad Emer. comment. 12. vers. nec putandum.*

6 Ducuntur primo ex D. *Paulo ad Titum cap. 3. ibi haereticum hominem post primam, vel secundam correctionē deuita.*

Sesundo ex *Io. cap. 1. ibi Venientem ad vos sine hac doctrina nolite recipere, nec dixeritis ei Aue.*

Tertio quia non licet nobis, etiam in mortis articulo suscipere sacramenta ab hæreticis, excepto Sacramento baptismatis, quod est precise necessarium, *cap. Arrianos 1. q. 1. cap. fin. 24. q. 1.* D. *Thom. 3. par. quast. 82. art. 7. ad secundum* Turrecrem. *in cap. si quem*, quod recte facto docuit *Sanctus Herminilgidius Martir.* qui mortē potuit subire, quam Sacramentum ab Ariano recipere maluit, vt *in c. capit 24. q. 1.* Quod quidem argumentum est, hęreticum esse excommunicatum de iure diuino, alias non esset nobis interdictum in stante mortis articulo recipere ab eo Sacramenta.

7 Quibus non obstantibus, licet omnes conueniant quod quantum ad facultatem excommunicandi in genere, sit in ecclesia de iure diuino, tamen quod excommunicationes speciales, etiam in casu hæresis sint de iure ecclesiastico positiuo censuerunt *Sot. 2. 2. q. 1. art. 1. Abb. in cap. cum desideres num. 3. de sent. excom. Azor.* Moral. *inst. lib. 8. cap. 10. quast. 2.* subdens hanc esse *communem* Theologorum. *Sayr. de Censur. lib. 1. cap. 4. num. 8. Sanchez ad praecepta decalogi, lib. 2. cap. 9. num. 2. Suarez de censur. disput. 2. sect. 1. assert. 1. vbi testatur de cōmuni, Leonard.* Duard. *ab bullam cena lib. 2. q. 18.* & hæc sicuti est receptior ita est verior.

8 Quia cēsura, non dicitur instituta nisi quando est præscriptus modus particularis penæ, siue priuationis, quia tunc dicitur in formā redacta, At iste modus est prescriptus ab ecclesia vigore facultatis sibi à Christo redacta adite *d. c. cum. Christus* cum aliis supra allegatis, ergo debet dici de iure ecclesiastico, non autem de iure diuino, non obstante quod prima causa sit facultas concessa de iure diuino, vt probaui *supra lib. 4. cap. 42. num. 10.*

9 Ad contraria respōdetur, & quoad primum, & secundum, non est bonum argumentum Apostoli nos docent hęreti-

reticorum consuetudinem esse vitandam, ergo excommunicatio contracta propter hæresim est de iure diuino, non enim omnia quæ Apostoli nos docuerunt important preceptum à Christo datum, sed plura tradiderunt tanquam ecclesiæ Doctores vt pluribus probaui *lib. 4. cap. 42. sub num. 9. vers. nec refert, & num. 10.*

Ad tertium nō est bona consequētia, non licet nobis accipere Sacramentum ab hæretico, ergo hæreticus est excommunicatus deiure diuino, quia neq. licet accipere illa ab excōmunicatis, *cap. sanctis quippe, & cap. sicut Apostoli 11. q. 3. Turrecrem. in cap. superueniente in* Tertia *conclusione, 1. q. 1.* & tamen excommunicatio non est deiure diuino, sed ecclesiastico vt dictum est supra *d. cap. 41.*

Reiectis proinde contrariis, firma, & illibata remanet cōclusio, excōmunicationem etiam in casu hæresis esse deiure ecclesiastico, ex qua deducitur.

Primo posse ecclesiam, si ita expediret concedere, vt sui fideles Sacramenta ab ecclesia suscipere possint nec non & ceteros effectus huius excommunicationis adimere, & pro sua voluntate mutare, *d. lib. 8. cap. 10. q. 2. vers. ex quo efficitur Alter. lib. 1. disput. 3. cap. 2. pagina 26. vers. at vero. Vide Suarez par. 3. tom. 3. q. 65. art. 4. disput. 18. sect. 1. conclusione 5.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopi, & inquisitores in foro iudiciali possunt absoluere hæreticos pænitentes.*

2 *Contrariæ opinionis auctores referuntur.*

3 *Prior opinio comprobatur.*

4 *Dispositio derogatoria est strictè interpretanda.*

5 *Priuilegio insertoin corpore iuris non censetur per generalem constitutionem derogatum*

6 *Cui permittitur consequens, permittitur etiam necessarium antecedens.*

7 *Ex dispositione Concilii possunt Episcopi, non actum eorum vicarii absoluere hæreticos in foro conscientiæ.*

8 *Predictæ facultati an sit derogatum per sequentes bullas in coena Domini.*

9 *Referuntur auctores opinionis negatiuæ.*

10 *Decreto conciliari non censetur derogatum, nisi de eo fiat mentio specialis.*

11 *Mens bullæ cænæ quæ fuerit circa absolutionem hæreticorum.*

12 *In causa hæresis episcopi, & inquisitores æquiparantur.*

13 *Opinio affirmatiua refertur, & comprobatur.*

14 *Potestas absoluendi pontifici reseruata ceteris denegata censetur.*

15 *Primæ opinionis argumenta soluuntur.*

16 *Decretis Concilii Tridentini derogatur etiam per clausulam generalem non obstantibus &c. & quare.*

17 *Hæreticus occultus in foro conscientiæ non potest absolui, etiam vigore iubilei, vel bullæ cruciatæ.*

18 *In articulo mortis non datur casuum reseruatio.*

19 *Simplex sacerdos in articulo mortis quando possit absoluere.*

20 *Concessio facta ex causa necessitatis, cessat necessitate cessante.*

21 *Absolutus ratione periculi, cessante periculo tenetur se superiori presentare.*

22 *In articulo mortis an parochus episcopo presente possit absoluere remissiuè.*

23 *In mortis articulo quis versari dicatur remissiuè.*

24 *Ratione difficilis accessus, a casibus reseruatis S. Pontifici dari potest absolutio.*
Limitatur in hæresi. n 24.

25 *Ratio limitationis assignatur.*

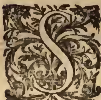
26 *Episcopi extra Italiam quid facere debeant in casibus in bulla cœnæ comprehensis.*

An

ARGVMENTVM.

An Absolutio contracta in excommuncatione propter hæresim, sit reseruata sedi Apostolicæ, An vero possit impendi ab Episcopo, tam in foro iudiciali, quam in foro conscientiæ, vigore Sacri Triden. Concilij sess. 24. cap. 6. aut vigore Bullæ Cruciatæ, & Iubilei.

CAP. XIV.

I quærimus de absolutione in foro iudiciali, diceñ est, posse Episcopos, & inquisitores recipere Hæreticos poeni-
1 tentes, & redeuntes, illosque iniuncta poenitentia, Ecclesię reconciliare, talisque, absolutio prodest in vtroque foro, ita probat Tex. *in cap. vt officium in princ. vers. si vero de hæresi, de hæret. lib. 6.* ibi *absolutionis beneficium impendatis*, ibique, *Io: And. ante num. 1. Gemin. sub num. 2. ad fin. Franch. num. 2. Glos. in cap. excommunicamus el primo verb. Apostolicæ in fin. extra de Hæretic.* quem sequuntur, *Host. num. 24. vers. & dato, A. nan. num. 4. in princ. Felin. num. 3. col. 2. vers. nota, Card. num. 6. Franc. Squil lacen. in tract. de fid. Cathol. cap. 27. n. 3. Directl. Inquis. par. 2. quæst. 92. Zanch. de hæret. cap. 34. Simanca de Cathol. Inst. tit. 3. num. 1.* quibus nouissimè calculum præbet *Farinac. de hæret. quæst. 192. §. 4. num. 52. Genuen. in praxi Archiep. cap. 67. num. 10. Gratian. discept. tom. 3. cap. 414. num. 24.*

2 Contrarium, quod quinimo talis absolutio hodie impendi nequeat nisi per Sedem Apostolicam, censet *Lelius Zech. in summ. par. 1. tit. de fid. rubr. de hæresi cap. 11. num. 18. versic. 4.* ea tantum ratione suffultus, quod per Bullas Cœnę à *Pio V.* infra absolutio ab hæresi, est tantum Sedi Apostolicæ reseruata, ac proinde sit inferioribus ablata, quia quod superiori reseruatur, censetur inferioribus interdictum, *cap. vt debitus, de appell.*

3 Quo non obstante recedendũ non est a priori opinione, quæ vt vides est iuri consona, & a Doctoribus communiter recepta. Nec refert quod ex Bullis coenæ sit hodie reseruata facultas absoluendi soli Sedi Apostolicæ, quia Bullæ loquuntur de facultate absoluendi in foro interiori, vt post alios scribit *Farinac. de hæresi, quæst. 192. §. 4. num. 52. ad finem*, quæ qualitas manifestè demonstrat Pontifices facultatem absoluendi in foro iudiciali, reliquisse dispositioni iuris commu-
4 nis, tum quia procedit derogando, quo casu dispositio accipitur strictè, ita vt tantum censeatur derogatum, quantum in verbis est comprehensum, *cap. cum dilectus de consuetud. l. commodissimè, & vtrobique Doct. ff. lib & posth.*

5 Tum etiam quia priuilegium ab soluendi in foro iudiciali, est insertum in corpore iuris, nempe in *d. cap. vt officium*, cui propterea per subsequentem bullam loquentem generaliter non censetur derogatum, imo lex generalis recipit limitationem ab ea, *l. 3. vbi glos. C. de silentiar. lib. 12. glos. in cap. vt circa §. 1. verb. corporali, de elect. lib. 6. Salicet. in l. apud hostes num. 9. C. de legit. hæred. Dec. in c. 1. num. 9. post med. de rescript. Neuiz. cons. 1. num. 3.*

Præterea cum ex dispositione iuris, permittatur Episcopis, & Inquisitoribus, vt valeant in foro exteriori hæreticos poenitentes recipere, illosque Ecclesię reconciliare, vt in d.
6 cap. vt officium equidem per necessarium antecedens, debet eis censeri permissum, vt possint impartiri absolutio-

lutionem ab excommunicatione, si-
ne qua non potest Ecclesiæ reconci-
liari, argumento *cap. fin. de cler. excom-
municato Ministr. & l. oratio ff. de spon
sal.* ac proinde mirum videri non de-
bet, si Summi Pontifices per Bullas
coenæ coarctarunt reuocationem ad
facultatem absoluendi in foro con-
scientiæ, quia considerarunt quod si
tolleretur, facultas Episcopis, & Inqui
sitoribus absoluendi simpliciter, & sic
etiam in foro iudiciali, remaneret qua
si otiosa in eis facultas recipiendi hæ-
reticos poenitentes, & redeuntes.

Ex his patet non esse bonam conse
quentiam, Per Bullas cęnæ est subla-
ta facultas absoluendi in foro cōscien
tiæ; ergo debet censeri sublata in foro
iudiciali.

7 Si vero loquimur de absolutione
in foro conscientiae de iure Concilii
Tridentini, possunt Episcopi, non au-
tem eorum Vicarij absoluere, imposita
poenitentia salutari, vt in *cap. 6. sess.
24. de reformation.* Anceps est, & dis-
8 sentionis plena dubitatio: An huius-
modi facultas hodie duret an vero sit
per subsequētes Bullas coenę sublata.
Si quidem, quod non sit sublata, sed
maneat adhuc, censent *Nauarr. in Ma
nuali cap. 27. num. 260. in fine, & con.
9 sil. 11. quæst. prima de priuileg. Eman.
Và in summ. verbo Episcopus num. 37.
Sela de pœnis delicti cap. 14. versic.* Iure
*vero canonice, Angles in floribus Theo
logor. parte prima, titul. de Confessar.
quæst. 41. art. 5. difficul. 6. Vega tomo se-
cundo, summ. cap. 125. casu 11. Gutier.
canon. quæst. lib. primo, cap. 13. ad fin.
Corduba in summ. quæst. 8. puncto pri-
mo, Anton. Gomez in Bulla Cruciata
claus. 10. nu. 44. in fin. Henriq. in sum.
lib. 6. cap. 14. num. 7. Petr. Ledesma in
summ. parte secunda, tractat. primo, cap.
6. post 20. conclus. difficul. 7. Bannes 2.
2. quæst. 11. art. 4. dub. 2. post secundam
conclus. arg. 3. vers. & si quis obiiciat,
ibique Arag. art. 3. col. 10. vers. sed du-
bium est.*

Mouentur, Primo quia in Bulla
non sit expręssa mentio Conc. Trid.
quod quidē est necessarium, vt censea
tur illi derogatum, quia constitutioni,
seu Decreto Conciliari, propter eius
grauitatem, non intelligitur deroga-
10 tum, nisi de eo fiat mentio specialis,
*cap. ex parte de Capell. Monach. ibiq.
Glos. in verb. nulla mentio, cap. nonnul
li, vbi etiam Glos. in verb. fecerunt
mentionem, de rescript. & ibi Felyn nu.
7. Bald. in l. humanum in 2. not. C. de
legib.* Dec. *in rubr. de const. num. 7. in
2. lect. Prob. ad Monach. in cap. cum in
tua num. 23. & 24. de consuetud.* Ripa
in cap. 1. sua. num. 8. de ind. Rosa *apud*
Cæ*sarem de Graff. decis. 3. num. 12. de
rescript. & apud Verall. decis. 268. nu.
3. par. 1. & apud Mohed. decis. 7. lo-
cati, & plenè in Valentina decimarum
9. Decembris 1602. coram Pena.*

11 Secundo, Quia Mens Pontificum
in Bulla coenæ; magis videtur esse, vt
velint tollere indulta personis parti-
cularibus concessa, quorum vigore
poterant absolui a casibus compræ-
hensis in Bulla coenę, Concilium
vero non concedit indulta particula-
ribus, sed potestatem Episcopis ab-
soluendi, vt satis declarant verba il-
la, *liceat Episcopis*, quę tribuunt fa-
cultatem actiuam absoluendi, non au
tem indulgentiam, vt possint ab-
solui.

Tertio, Quia si diceremus Episco-
pis esse ablatam facultatem absoluen
di, idem cogeremur dicere de inqui-
sitoribus, qui in hac materia simul cū
Episcopis paribus gressibus ambulāt,
12 *cap. vt officium de hæret. clem. 1. eod. tit.*
At Inquisitores hodie funguntur hac
potestate, *d. cap. vt nostrum versic. si
verò*, ergo eadem debent fungi, &
Episcopi.

Demum quia non desunt Episco-
pi, qui hac potestate hoc tempore
pluribus in locis vtantur sola Conci-
lii auctoritate, quod quidem non fa-
cerent, si facultas eis per Bullas esset
ablata.

13 Quibus non obstantibus, contra-
riam opinionem quod quinimò huic
facultati sit per subsequentes Bullas
coenę

coenę a *Pio V.* infra derogatum, adeo vt nequeant amplius hodie episcopi vigore Concilij absoluere ab hæresi occulta, neq. ab aliis casib. in bulla cœnę compræhensis censuerunt, *Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 46. num. 6. vers. caueant Vgolin. de casib. Pontifici reseruat. par. 2. cap. 2. §. 4. super vers. etiam prætextu Molin. de Iust. & iur. tract. 3. disp. 64. num. 8. & tract. 5. disp. 18. num. 2. Viuald. in Candelabr. par. 1. tit. 11. de absolut. num. 13. in æditione nouissima de anno* 2602. vbi maturius considerans recessit ab eo, quod in 1. æditione dixerat, *Tolet. in summ. & declar.* Bull*a cœnæ excommunicat.* 14. *in fine Param. de orig. Inquisit. lib. 3. quæst. 9. num* 191. *Sayr. decis.* 16. *tit. de sent. excomm.* quorum magna pars ac ferè omnes testantur sic fuisse in Sacra Congregatione Cardinalium interpretatum Sacri Concilii, ac per Summos Pontifices *Greg. XIII. & Clem. VIII.* declaratum, ac eamdem opinionem sequendo sic etiam seruari in sacro generalis Inquisitionis Tribunali testantur, *Penia in direct. comm.* 141. *vers. & quidem Fuscus de visit. lib. 2. cap. 31. num. 5. & cap. 23. num. 4. Azor. Moral. instit. par. 1. lib. 8. cap. 19. q. 3. et cap. 10. q. 10. Suarez tom. 4. disput. 30. sect. 2. num. 11.* & iterum *tom. 5. disput. 21. sect. 3. num. 5. Sanchez ad præcepta Decalogi lib. 2. cap. 11. sub num. 26. fel. Zecb. in sum. par. 1. tit. de tit. de fid. rubr. de hæresi cap. 11. num. 18. vers. 4. quod* Epis*copus Farin. de hæresi q. 192. S. 4. nu. 53. Ftliarch. de offic. sacerd. tom. 1. par. 2. lib. 2. cap. 25. Paulo princ. Genuen. in prax. Archiep. c. 66. num. 10. Garzia de benef. par. 11. c. 10. a num. 115. cum seq. Mar.* Al*ter. de cens. lib. 5. disp. 22. c. 2. pag. mihi 767. a versic. Deciano huius cum seq. Hieron.* Cam*panil. in diuers. iuris can. rubr. 11. c. 26. num. 55. Grat. discept. tom. 3. cap.* 414. *num. 22. Iacob Bleda in defensione fidei in causa Moriscbor. par. 1. cap. 13. Costa de Andrada quæstio.* 58. adeo quod hodie hæc opinio est dubio procul est *receptissima, & verissima,* & a qua propter Sūmorum Pontificum, & tantorum Tribunalium declarationes, fas non est in casus contingentia recedere. Eius fundamentum satis apertè desumitur ex verbis *d. bullæ casu* 22. vbi loquendo de casibus comprehensis in d. Bulla, & Papæ reseruatis, inquit, quod ab eis nullus per alium quam per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus absolui possit etiam prætextu quarumcunque facultatum, & indultorum, quibuscunque personis, etiam episcopali, vel alia meliori Dignitate præditis ac cuiusuis Concilii, Decretorum verbo, litteris, aut alia quacunque scriptura in genere, vel in specie concessorum, & innouatorum in his etenim verbis dum reseruat potestatem Romano Pontifici tantum, satis videtur eam inferioribus auferre, *c. vt debitus cum ibi trad. de appellat.* & dum prohibet ne nullus possit absolui, non solum tollit facultatem, ne possit vigore alicuius indulti recipi absolutionē sed simul, & semel ne possit dari, quia prohibitū in vno ex correlatiuis cēsetur prohibitū in alio, *Bart. in auct. qui semel C. quomodo, & quando iudex Felyn. in proem. decret. §. Gregorius nu.* 4. & dum reuocat indulta, & facultates etiam a Conciliis concessa, satis declarant se velle reuocare, non solum indulta concessa personis particularibus, sed per viam legis generalis, ac Decreti Conciliaris, cum non soleant Concilia priuilegia particularia concedere, sed procedant generaliter omnibus æqualiter prospiciendo, *can. erit autem lex. 4. dist. l. fin. ad l. iul. de annona.*

15 His ita constitutis, non obstant argumenta pro contraria opinione allata, & quoad primum, licet regularitar ad derogationem Decreti Conciliaris requiratur derogatio specifica, nihilominus pro derogatione Decretorum Sacri Tridentini Concilii, sufficit clausula generalis, nō obstañ Cōstitutionibus Apostolicis, propter De-

cre-

16 cretum appositum in *cap. vltimo sess.*
25. vt in omnibus Decretis sit semper
salua auctoritas Sedis Apostolicæ, vt
per eius motum proprium declarauit
Pius V. anno 1570. 23. Decembris,
in cuius obsequium hoc idem respon-
dit sacra Congregatio Concilii in
vna *Abulen.* de ann 1593. *Vt per Garz.*
de benef. par. 5. cap. 8 n. 87. Rota in cau
sa sancti Angeli Pensionis 16. Decemb.
1594. corã olim Ill. Card. Pamphil. &
in Bonon. Prioratus 9. Iunii 1606. co-
ram R. P. D. Manzanedo.

Secundum argumentum remanet sublatum ex dictis in confirmatione nostræ sententiæ, Tertium retorquetur in contrarium quia, infra *c. 3.* probabitur inquisitores hodie non habere potestatem absoluendi in foro interiori tantum.

Vltimum argumentum veluti desumptum a quorumdam errore non eget responsione, stante præsertim vsu Doctiorum Episcoporum, qui abstinent se ab hac facultate, quorũ vsus est laudabilior, quia cum tot summi Pontifices, & suprema tribunalia rem hanc declarauerit, non possunt inferiores sine peccato amplius de hac re dubitare, *l. 4. C. de sumin. Trin. & fid. cathol.*

Sit ergo firma conclusio non posse
episcopos hodie vigore Sacri Tri-
dentini Concilij absoluere Hæreticos
occultos in foro conscientiæ, quæ qui-
dem extenditur, vt hæreticus occul-
tus in foro conscientiæ, neque possit
17 absolui vigore Bullæ Cruciatæ, aut
iubilei, etiam si in illis dicatur quod
possit absolui a casibus comprehensis
in Bulla Coenæ, nisi specifice dicatur,
quod possit absolui ab hæresi, *Roias,*
de heret. par. 2. assert. 39. num. 321. &
de priuil. inquisit. num 416. Couar. in
cap. alma mater par. 1. §. 11. num. 15.
Simanc. de Cathol. instit. tit. 3. num. 2.
Gutierez quæst. can. lib. 1. cap. 13. num
28. Enriquez lib. 8. de pœnit. cap. 16.
num. 2. Azor. tom. 1. lib. 8. c. 10. quæst.
12. & cap. 19. quæst. 2. Nauar. in Ma-
nual. c. 27. num. 275. Vgol. de cens. tab.
1. c. 13. §. 4. num. 10. Sanchez ad præ-
cepta Decalogi lib. 2. c. 11. num. 10.
Auila de cens. par. 2. c. 7. disput 1.
dub. 7. conclus. 2. Suarez tom. 5. disp. 7.
sect. 5. num. 12. Ceual. com. opin. quæst.
82. num. 67.

Contrarium quod quinimo sufficiat si in Bulla Cruciatæ, aut iubilei concedatur quod possit absolui a Casibus in bulla coenæ compræhensis, scribunt *Sot. in 4. dist. 22. quæst. 2. art. 2. post 5. conclus. in primo casu cænæ in fine Corduba in summario quæst. 8. in fine.*

A priori sententia recedendi non est, tum quia vti verior meruit frequentiori Doctorum calculo probari, tum etiam quia hodie res non admittit amplius controuersiam, cum prior opinio sit canonizata speciali constitutione *Gregorii XIII.* quæ incipit officii nostri partes 37. in ordine Bullatii.

Eadem conclusio limitatur primo,
ne procedat in articulo mortis, in il-
lo enim potest absolutio impartiri, nõ
solum ab episcopo, sed etiam a sim-
plici Sacerdote, nec tantum ab hæ-
resi occulta, sed etiam a quibuscun-
que aliis peccatis, quia in mortis arti-
18 culo nulla datur casuum reseruatio,
vt testatur *Sacrum Tridentinum Con-*
cilium sess. 14. cap. 7. §. hanc autem de
sacramento Pœnit. Sot. loc. cit. dist. 18.
quæst. 4. art. 4. Valentia tom. 4. disput.
7. quæst. 10. puncto 2. Zambr. de casib.
in art. mort. prælud. primo; Simanca,
de catholyc. Instit. tit. 3. num. 3. Roias,
de heret. par. 2. num. 320. Gutierez
can. quæst. lib 1. cap. 1. num. 59. Na-
uarr. consil. primo, num. 70. de con-
stit. Ceuall. loc. citat. num. 61. & se-
quen.

Hæc limitatio declaratur, vt procedat, quando non adest copia superioris habentis potestatẽ absoluendi, tunc enim potest absolutio põt dari a simplici sacerdote, secus si superior adsit, vt pluribus relatis probat *Zambran. de casibus in art. mortis c. 4. dub. 4. num. 3.* quibus adduntur, *Sot. in 4.*

dist.

dist. 18.*quaest.* 4.*art.* 4.*in princ. Vgol. de censs.tab.*1.*cap.*4.S.5.*num.*2. *Azor. loc.cit.c.* 19.*quaest.* 5. *Sanchez loc.cit. num.*6.*&* 7. *Benzon. in tract. de fuga episcopi lib.*1.*disput.*1 *quaest.*6. *ante secundam conclusionem* , *Simanca Enchirid.violata relig. tit.*51.*rubr.de absolutione, num.*6.*Ludouic.a Paramo de orig. inquisit. lib.* 3. *quaest.* 8. *num.* 109.

Contrarium quod quinimo simplex Sacerdos in mortis articulo possit absoluere etiam in praesentia superioris, docent Nauar.*cons.* 15.*num.*2. *&* 3. *& cons.* 23.*num.* 2. *&* 3. *de poenit. & remiss. Eman.supra verb. absolutio num.* 4. *Petr. Ledesma in summ. tit.de poenit. c.* 14 *post primam conclusionem num.* 3. *in fin. Corrad. resp. tom.*1. *quaest.* 12. *versic. respondetur*, *Vega in summa tom.* 1. *cap.*6. *casu* 16. *Sayr.decis.*21.*tit.de poenit.*

Prior opinio est receptior, tutior, & verior,tum quia, vt in articulo mortis, nulla sit casuum reseruatio, atq; ideo omnes Sacerdotes possint absoluere, est introductum propter necessitatem ne aliquis pereat,vt in eod. Decreto Concilii, *cap.* 7. *vers. hanc autem delictorum* , vbi autem conceduntur intuitu, & ratione necessitatis cessante ipsa necessitate,cessat con
20 cessio, *cap.*2.*de custod. Euchar. c. de Siracusana* 28.*dist. c. quoniam multa* 48. *dist. cap. quod pro remedio* 1. *quaestio*.7.

Tum etiam quia absolutus ratione imminentis necessitatis, aut periculi, cessante necessitate, periculo,vel impedimento,tenetur se praesentare Superiori, cui erat absolutio reseruata, & ab eo iterum absolutionem petere
21 alias non suffragatur, *cap. eos qui de sent. excomm. lib.* 6.ergo multo fortius quando adest copia Superioris, tenetur illum adire, & absolutionem petere.

Non immerito ergo secundum hanc sententiam respondit *Gregorius XIII.* prout refert *Molina de iustit. & iur. tom.* 4.*disput.* 63.*in* 2.

22 An autem quando absolutio est Papae reseruata, & in articulo mortis est praesens parochus, & episcopus possit parochus absoluere, an vero sit necessario adeundus episcopus, consulendus est, *Sanchez d.lib.*2.*cap.* 13.*num.* 9. & quando verè dicatur
23 quis versari mortis articulo, *Sanchez loc.cit. num.primo*, *Capeauill.de casibus reseruatis*, *c.* 7. *difficultat.* 1.
24 Limitatur secundo, ne procedat quando difficilis esset accessus ad summum Pontificem,veluti quia versaremur in partibus remotioribus,aut adesset aliud legitimum impedimetum, tunc enim posset absolui sub promissione de accedendo ad Pontificem impedimento cessante, vt probari videtur in *cap. eos qui de sent. excomm. lib.*6 *& in cap. Mulieres*, *& cap. ea noscitur,& tcap.quamuis, et in cap. de coetero de sent. excomm.* quorum auctore hoc scribit *Alter. de cens.disput.* 22.*lib.*5.*c.*2.*pag. mihi* 769. *versic.* 3. *dico.*

Verum haec opinio redditur dubitabilis ex *Sacro Tridentino Concilio*, *sess.*24.*cap.*7.*in fine*, vbi loquendo de casibus reseruatis sic inquit, *extra mortis articulum sacerdotes cum nihil possint in casibus reseruatis, id vnum Poenitentibus persuadere nitantur, vt ad superiores, & legitimos iudices pro beneficio absolutionis accedant*, ex quibus verbis profectò satis potestatem absoluendi a casibus reseruatis coarctasse videtur ad solam mortis articulum.

Existimo propterea quod in casibus reseruatis,non comprehensis in bulla coenae,potest ex causa necessitatis, difficilis accessus,& impedimenti impendi absolutio seruata forma praecitatorum iurium in *d.c. eos qui cum aliis allegatis*, quae credendum non est Sacrum Concilium vnico verbo corrigere voluisse, non obstan verbis illis,extra quem articulum quę videntur habere naturam taxatiuae, nam hoc non obstante, non praesumitur, quod corrigere voluerit, *glos.in auth. de*

de hæred. ab intestato in princ. super verb. vacantibus, *& in l. non tantum verb. nec vlla exceptio, ff. de petit. hæred. cum aliis per* Roman. *consil. 322. numero secundo.*

Coeterum in absolutione ab hæresi,
23 & in coeteris casibus compræhensis in bulla coenæ, etiam ex causa difficilis accessus, necessitatis, aut alterius impedimenti, absolutio dari non potest, prout visum est, *Siluestro in verb. absolutio 4. §. 4.*

25 Ratio est quia casus in Bulla coenæ compræhensi, sunt maioris importantiæ, & grauitatis, ideoque cautè agendum est, ne sub impedimenti, aut necessitatis prætextu eludatur ecclesiastica disciplina, *d. cap. eos qui §. decernimus.*

Et hæc opinio indubitanter hodie procedit intra Italiam, stante edicto promulgato per Sacram Congregationem Cardinalium super negotiis Episcoporum de mandato foel. record. *Clem. Papæ VIII.* sub die 9. Ianuarii 1601. ne quis sub prætextu quorumuis priuilegiorum auderet ex quacunque causa etiam necessitatis, vel impedimenti, nisi in mortis articulo, a casibus sedi Apostolicæ reseruatis beneficium absolutionis impendere. Quod quidem edictum rationabiliter fuit in Italia coarctatum, tum quia hic non ita facile considerari potest impedimentum accedendi ad sedem Apostolicam, & consequenter facilius posset fraus parari, tum etiam quia extra Italiam, cum casus necessitatis, & impedimenti possint frequentius, & probabilius contingere, noluit sacra Congregatio, rationabilem iuris interpretationem excludere, præsertim in partibus, in quibus hæreses grassantur, vbi sedes Apostolicam consueuit benignius agere.

26 Suaderem nihilominus Episcopis extra Italiam constitutis, ne sola necessitate subnixi, hac vterentur potestate, sed si vident casus similes frequenter in eorum decessibus contingere, petant ab Apostolica sede indultum absoluendi a casibus in Bulla coenç compræhensis, quia dari solet saltem vt suffragetur causa necessitatis, vel impedimento durãte.

SVMMARIVM.

1 *Referuntur auctores affirmatiuæ opinionis.*

2 *Constitutio clem. 7. incip. quod sicut, quomodo sit intelligenda.*

3 *Opinio negatiua refertur, & approbatur.*

4 *Inquisitores sunt iudices in solo foro exteriori.*

ARGVMENTVM.

An Inquisitores hæreticæ prauitatis, habeant facultatem absoluendi ab hæresi in foro interiori.

CAP. XV.

Loquimur de foro interiori, nam quod possint absoluere in foro iudiciali, & talis absolutio suffragetur in vtroque foro, constat ex *cap. vt officium in princ. versic. si vero de hæresi de hæretic. libro sexto*, cum aliis in princip. præcedentis capitis abundè relatis.

Coeterum An in solo foro conscien-
1 tiæ possint absoluere, non satis liquet inter Doctores, etenim affirmatiuam opinionem tenent *Campeg. ad Zanch. de hæret. cap. 34. vers. cum itaque Eman. Roder. in Bulla Cruciatæ §. 9. num. 7. in fin. Tolet. in summ. lib. 4. cap. 4. num. 5. Gutierez quæst. can. lib. 1. cap. 13 num. 7. Param. de orig. Inquis. lib. 3. quæst. 9. num. 190. Bannes 2. 2. quæst. 11. art. 4. dub. 2. vers. praeterea Henriq. de Pœnit. capitulo septimo, num. 3. ad fin. Iacob. Graff. decis. par. 1. lib. 2. cap. 9. num. quinto.*

Nituntur tantum ex Constitutione *Clem. VII.* quæ incipit *cum sicus*, *§. nobis* etiam relata per *Peniam, post Director. inter Constitutiones pro officio Sanctae Inquisitionis*, cuius aucto-

ritate conceditur facultas inquisitoribus,& eorum Commissariis absoluendi ab excommunicatione, & dispensandi ab irregularitate contracta propter hæresim, præcedente tamen hæresis abiuratione, & promissione, quod in futurum ab huiusmodi hæresi se abstinebit.

Verum hęc Constitutio, si rectè per-
2 pendatur ad rem nostram non facit, tum quia intelligi debet de absolutione in foro externo, facta confessione coram notario, vt probat, & rectè *Penia in direct. par. 3. comment. 12. in addit. nu. 61.* Tum etiam quia illa Constitutio fuit indultum quodam personale directũ Paulo Butigellæ Vicario Generali ordinis Prædicatorum, Inquisitori in Diocesibus ferrarieñ, & Mutineñ, quę propterea non transiuit ad Successores, sed remansit extincta per eius obitum, *l. 3. ff. de legib §. sed quod Principi instit. de iure naturali.*

3 . Quare hac Constitutione sublata, verius existimo Inquisitores non habere facultatem absoluendi in solo foro conscientiæ, prout existimant etiam *Suarez tom. 5. disput. 43. sect. 1 num. 5. Sanchez ad praecepta decalogi lib. 2. cap. 12. num. 3. & sequen. Garz. de benefic. par. 11. num. 120.* idque duplici ratione.

4 Primo quia inquisitores sunt iudices in solo foro externo constituti, vt scribit *Emer. par. 3. num. 59.* nec alicubi legitur quod habeant auctoritatem in solo foro interiori.

Secundo quia quatenus diceremus inquisitores eam quandoque habuisse, compertum est hodie fuisse illi derogatum per subsequentes Bullas coenę, *ca. su 22. ex traditis in superiori capite ad quem lectorem reiicio.*

Nec sunt audiendi *Graff d. cap. 9. Vitorell. in addit. ad Viuald. par. 1. tit. 11. de absolut. num. 13. Iacob Bleda loco ante citato*, contendentes per Bullas coenæ non fuisse sublatam inquisitoribus facultatem absoluendi, quia si loquuntur de absolutione in foro Externo præcedente legitima confessione coram notario, non inficiamur, coeterum si loquuntur in solo conscientiæ foro, Bulla coenæ reseruat potestatem absoluendi soli Sedi Apostolicę, eam auferendo quibusuis personis, siue episcopali, siue maiore Dignitate prędititis, sub quibus verbis satis dicuntur compręhensi inquisitores, qui non sunt maiores Episcopis *Clem. 1. §. propter, & §. verum de haeretic.*

SVMMARIVM.

1 *Constitutione Conc. Trid. indultum est Episcopis dispensandi in foro conscientia ab haeresi occulta.*

2 *Verba in fine posita referuntur ad omnia praecedentia.*

3 *Absolutio ab haeresi quomodo ab absolutione coeterorum criminum differat.*

4 *Facultas praedicta Episcopis à Trid. tributa, an sit reuocata per sequentes bullas coenae.*

5 *Quod non tollitur, stare non prohibetur.*

6 *Potestas dispensandi maior est quam potestas, absoluendi.*

7 *Inquisitores hodie dispensare non possunt in haeresi occulta.*

8 *Dispensatio quoad vsum sacerdotii est S. Pontifici reseruata.*

9 *Gratia facta haeretico poenitenti non extenditur vt possit audire confessiones.*

10 *Episcopus potest cum haeretico poenitente dispensare vt ministret in ordinibus susceptis. Intellige vt num. 11.*

ARGVMENTVM.

An sicuti per Bullam cœnæ est derogatum Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. in ea parte in qua concedit Episcopis facultatem absoluen̄ ab hæresi occulta, ita sit derogatum in ea parte, in qua concedit eisdem potestatem dispensandi ab irregularitate ex eadem occulta Hæresi prouenięnte.

CAP.

CAP. XVI.

1 Vpponendum est quod licet *Maiol. de irregul. lib. 5. capit. 46. sub num. 6. versic. sed non elicio*, sit in sententia, ex dispositione Sacri Concilii non tribui facultatem Episcopis dispensandi in foro conscientiæ ab hęresi occulta, sed tantum absoluendi ab excommunicatione; nihilominus ex verbis eiusdem *Concilii* contrarium manifeste probatur. Inquit enim *liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus (excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum) dispensare, & in quibuscunque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reseruatis delinquentes quoscunque Subditos in Dioecesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ, gratis absoluere. idem, et in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ tantum non eorum Vicariis sit permissum.*

Ecce quod in priori parte concedit facultatem dispensandi ab irregularitate: in secunda facultatem absoluendi a casibus etiam Sedi Apostolicæ reseruatis; Demum vtramque potestatem complectens subdit, idem, & in hæresis crimine in eodem foro conscientię eis tantum, non eorum Vicarijs sit permissum, quæ verba veluti in extrema parte apposita, referri debent ad omnia ante-
2 cedentia, *cap. 2. requiris de appellat. cap. Apostolus 32. quæst. 7. l. item quia §. vltimo ff. de pact. l. Titia, §. 1. ff. de verb. oblig. l. si seruus plurium ff. de legat. 1. l. petens, C. de pact.*

Nec est alia differentia inter dispensationem, & absolutionem ab hæresi, & alias dispensationes, & absolu-
3 tiones ab alijs criminibus, nisi quia aliæ possunt concedi per Episcopum, vel Vicarium ad id specialiter deputatum, ista vero propter eius grauitatem debet concedi rantum per Episcopum, nam cum ista qualitas concedendi per se ipsum sit apposita in verbis, per quæ conceditur facultas absoluendi ab hæresi; debet ipsa facultas intelligi secundum qualitatem verborum adiunctorum, *Abb. in capitulo Quintauallis, de iur. iur. Socein. in l. cum quid numero secundo, ff. si cert. pet. & in l. Vtrum, §. cum quidam, ff. de reb. dub. Menoch. de arbitr. quæst. 7. num. 41.*

Supposito igitur quod Concilium tribuerit Episcopis facultatem dispensandi ab irregularitate in casibus occultis, præter quam ab ea quæ insurgit ex homicidio voluntario, dum quærimus An hæc facultas sit ablata per bullam cœnæ, eo modo, quo est ablata facultas absoluendi ab hæresi, duæ sunt opiniones, prima est negatiua, quam probant
4 *Sanchez ad praecepta decalogi, lib. 2. cap. 25. num. 17. Vgolin. de irregul. cap. 36. in princ. num. 5. Enriquez lib. 14. de irregular. cap. 5. num. 2. Viual. par. 2. de irregul. num. 70. & 89. in 2. edit.* & pro hac eadē opinione possunt recenseri omnes relati *supra in tertio capite*, tenentes non esse derogatum Concilio, quoad facultatem absoluendi.

Horum ratio esse potest, quod cum Concilium concedat auctoritatem dispensandi, & absoluendi, & Bulla coenæ, in eius verbis reuocet tantum potestatem absoluendi, potestas dispensandi remanet, ex *reg.* quod illud, quod non
5 tollitur, stare non prohibetur, *l. praecipimus, C. de appell.*

Contrarium, quod quinimò per Bullam, censetur etiam sublata facultas absoluendi ab hæresi, censuit *Suarez tom. 5. disp. 43. sect. 1. num. 15.* cuius opinio mihi videtur verior, per tex. expressum *in cap. cum illorum 32. §. Primos de sent. excomm.* ibi in reliquis casibus tam Archiepiscopi, quam episcopi absque mandato Sedis Apostolicæ speciali dispensandi facultatem se nouerint non habere, quibus etiam est absolutio taliū interdicta, cum maiora intelligantur il

lis prohibita, quibus vetita sunt minora, ex quo textu desumitur, quod potestas dispensandi est maior potestate absoluendi, & qui non potest absoluere, tanto minus potest dispensare, vt ibi notant Doctores, & signanter, *Abb. sub num. 2. versic. 3. nota Soccin. num. 6. Felyn. sub num. 1. vers. nota in verb.*

Et licet Sanchez loco mox citato, pluribus nitatur huic Textui respondere, nihilominus eius responsiones sunt satis leues, & quę causæ iugulum non tangunt. Extenditur conclusio primo, vt idem sit dicendum de inquisitoribus, qui si hodie
7 absoluere nequeunt ab hæresi occulta in foro conscientiæ, vt in præcedenti capite dictum est, multo minus possunt super ea dispensare, vt tenent in specie, *Pena ad Emer. par. 3. comment. 175. Suarez d. sect. 1. num. 5. Sanchez loc. cit. ante num.* 20. quicquid in contrarium scripserint, *Enriquez lib. 14. de irregul. capit.* 18. *num.* 2. *Zecch. in summa tractat. de fide cap.* 11. *num.* 16.

Extenditur secundo, vt multo magis procedat, si agatur de dispensatione
8 quoad vsum Sacerdotii in Altaris ministerio, nam cum hæc sit res grauissima, est Pontifici reseruata, *Siluestr. in verb. irregularitas quæst. 5. Maiol. de irregular. lib. 5. cap. 46. num. 16. Sanchez de heret. cap. 28. Pena comment. 162. par. 3. Nauarr. in Manual. cap. 27. num. 205. Suarez loc. cit. num. 5 Sanchez d. lib. secundo, cap. 25. num.* 14. Vnde non immerito foel. record. *Pius V.* per eius litteras inhibuit Generali Inquisitori Hyspaniarum, ne redderet habiles Presbyteros, qui hæretica labe fuerant infecti, vt in Altaris Ministerio possint inseruire, vt refert *Pena d. comment.* 175.

Extenditur tertio, vt indubitate procedat respectu dispensationis ad effectum, vt possint audire confessiones, præsertim personarum sęcularium, quia quæcunque gratia etiam per sedem Apostolicam facta Hæretico, nusquam includit, vt possit audire confessiones, nisi specialiter exprimatur, vt pluri-
9 bus probant *Iuditiale inquisit. decreto* 8. *Maiol. de irregular. libro quinto, capit.* 46. *sub numero sexto, versic. præsertim quia.*

Eadem conclusio sic extensa declaratur ne procedat in dispensatione vt possit in susceptis ministrare, in tali namque casu, potest Episcopus dispensare
10 cum eo, qui fuit hæretica labe tactus, dummodo sit sequuta abiuratio, & poenitentia, & citra vsum Sacerdotii in altaris Ministerio, & audiendi confessiones, *Suarez d. sect. 1. num. 5. Sanchez d. cap. 25. num. 14.*

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus efficitur irregularis.*
2 *Et talis irregularitas ex defectu animæ procedit.*
3 *Irregularitas non est inducenda nisi iure exprimatur.*
4 *Irregularitas contracta ratione infamiæ cessat per publicam emendationem vitæ.*
5 *Vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.*
6 *Hæreticus etiam occultus, dummodo non sit purè mentalis contrahit irregularitatem.*

ARGVMENTVM.

De Irregularitate quæ propter hæresim contrahitur.

CAP. XVII.

1
Præter excommunicationem, hęreticus contrahit irregularitatē, per quam redditur incapax ad ecclesiastica Sacramēta assequenda, & exequenda, *c. qui in aliquo 51. dist. c. 1. q. 7. c. illud 51. dist. & c. saluberrimum 1. q. 7. cum aliis infra allegandis.*

2 Extenditur Primo, vt hæc irregularitas non proueniat aliunde, sed sit annexa hæresi secundum se, quia prouenit ex defectu animæ, vt docent, D. Ant.

D. Anton. in summa, par. tertia, tit. 28. c. 6. in princ. Siluest. in verb. irregularitas quæst. 24. ibique Armill. num. 85. ad fin. Nauarr. in summ. c. 27. num. 205. versic. 3. Valent. tom. 4. disputat. 19. puncto 3. in tertia specie irregularitatis Sanchez ad præcepta Decalogi lib. 2. quæst. 25. num. 2.

Contrarium quod quinimmo hæc irregularitas non sit annexa hæresi, sed proueniat ex notorietate delicti, tenent *Perez lib. 8. ordin. tit. 4. lib. 3. fol. 98. ad fin. prima part. tract. de hæresi Henriquez lib. 14. de irregul. c. 4. num. 6. & c. 5. nu. 2. Emanuel Sà, in summ. verb. irregularitas num. 2. Sayr. in thesauro casuum conscientiæ tom. 1. lib. 7. cap. 12. num. 16. Auil. de censuris par. 7. disputat. 14. dub. secundo.*

3 Ducuntur quod nulla irregularitas sit inducenda, nisi Iure exprimatur, *cap. 15. qui de sent. excom. lib. 6.* At nullus est textus, qui pro hæresi occulta inducat irregularitatem, & qui de hac materia loquatur de irregularitate notoria. Prima opinio apud me est verior duplici argumento.

4 Primo, quia irregularitas generalis, quæ oritur ratione infamiæ insurgentis ex delicto enormi notorio, cessat per publicam vitæ emendationem. At irregularitas insurgens ex hæresi, per emendationem non cessat, vt infra probabitur, *cap. 10. ergo.*

Secundo moueor *ex extrauag. clem. 7.* quæ incipit, *Cum sit*, quam *Penia* refert inter constitutiones pro sancto officio post director. in qua inter cœtera summus Pontifex concedit facultatem inquisitoribus dispensandi cum Hæreticis redeuntibus ad fidem super irregularitate contracta ob hæresim occultam, quod quidem Argumentum est manifestissimum, irregularitatem hæresi cohærere, non autem prouenire ex notorietate delicti, alias potestas absoluendi erat superuacanea, & frustratoria. Nec refert quod iura loquentia de irregularitate non loquuntur de hæresi occulta, quia neq; se restringunt ad publicam, & propterea sunt accipienda de hæresi generaliter, quia cum iura ipsa non distinguant inter hæresim, & hæresim, neq. nos distinguere debemus *l. de pratio ff. de pu. blican. l. 2. vbi Bart. ff. de offic. præsid.* præsertim quia hæresis occulta, quæ processit ad actum exteriorem, est hæresis verè sicuti hæresis publica, ex late congestis per *Surd. decis. 247.* & propterea vtriusq. debet censeri idem iudicium, *l. illud ff. ad l. Aquil.*

6 Ex hac conclusione sic firmata, deducitur Hæreticum etiam occultum esse irregularem, vt pluribus probat *Sanchez ad præcepta Decalogi lib. 2. cap. 25. nu. 2.* dummodo non sit mere mentalis, sed quæ processerit ad actum visibilem, siue cognoscibilem, vt concludunt, & rectè *Siluest. in verb. crimen, q. 2. nu. 3. Azor. Moral. instit. tom. 1. lib. 8. cap. 11. q. 13. & cap. 21. q. 8. Suarez tom. 5. par. 3. disp. 43. sect. 1. num. 4. Sanchez ad præcepta Decalog. lib. 2. cap. 25. sub num. 2. ad final.*

SVMMARIVM.

1 *Auctoritates hinc inde referuntur.*
2 *Ecclesia in proposito casu quid facere consueuit.*
3 *Misericordia vt proficiat, quomodo effundenda est.*

ARGVMENTVM.

An irregularitas duret postquam per pœnitentiam hæretici reuertuntur.

CAP. XVIII.

1 Diuersæ sunt antiquorum canonũ sententiæ. *Nicænum Concilium capitulo octauo, nobis relatum in cap. si qui voluerint, & in capitulo conuenientibus, prima quæst. septima*, censuit Nouatianos redeuntes in

clero remanere, & ordinem retinere posse, dummodo ante omnia per publicam scripturam fateantur, se cum omni consensu Ecclesiæ catholicæ statuta obseruaturos. *Concilium* vero *Elibertinum*, *cap.* 51. eos neq. recipi in clerum, neque ordinari posse, neque in clero manere, neq; ordinem seruare decreuit. cum quo concordat auctoritas D. *Cipriani in cap.* 1. *quæst.* 7. satis enim, inquit, habent quod ad pacem admittuntur, qui hostes pacis extiterunt, nec debent illi reuertentes ea apud nos ordinationis, & honoris arma retinere, quibus contra nos rebellauerunt. Oportet enim Sacerdotes, & ministros, qui Altari, & Sacrificiis deseruiunt, integros, atque immaculatos esse, cum Dominus in Leuitico loquatur, Homo, in quo fuerit macula, & vitium, non accedat offerre dona Deo. Idcirco satis est, talibus veniam dari, nec debet in domo fidei, perfidia promoueri, nam quid bonis, re innocentibus, atq; ab ecclesia non recedentibus reseruamus, si eos, qui a nobis recesserint, & contra ecclesiam steterint honoramus. In hac canonum diuersitate Ecclesia experta aliquorum fictas pœnitentias, seruat irregularitatem etiam post poenitentiam manere, vt in *cap. illud quoque* 50. *dist. glos. in c. nos consuetudinem* 12 *dist specul. in tit. de dispen* §. 6. *Iusta ver.* 6. *Felin. in capitulo eam te, numero duodecimo, de rescript. D. Anton. in summ. par. tertia, tit. vigesimo octauo, cap.* 6. *in princip. Maiol. de irregul. lib.* 5. *cap.* 46. *sub num.* 1. *Decian. tract. crim. lib.* 5. *cap.* 54. *num.* 17. *& sequen. Nauarr. in summ. capit. vigesimo septimo, num.* 205. *versic. tertio, Penia ad Emer. par. tertia, quæstio.* 113. *Comment.* 162. *vers. Ac primum. Thom. Sanchez, qui alios refert in præce. pto Decalogi lib.* 2. *cap. vigesimo quinto, num.* 2.

2 Quod tamen intelligi debet, non propter desperationem Indulgentiæ, sed rigore disciplinæ, vt maiori medicina humilitatis adhibita, redeuntis salus tutius muniretur, *cap. vt constitueretur* 50. *dist.* nam si poenitentia peracta redeuntes laudabiliter se gesserint, consueuit cum eis misericorditer dispensare, *glos. Felin. Maiol. & reliqui locis cit.* In qua parte Niceni concilii misericordiam imitatur, quod non iuris rigore, sed ex pietate, & dispensatione censuit Nouatianos esse recipiendos, vt *Gratianus* animaduertit in *Summa d. capit. si qui voluerint* 1. *quæst.* 7.

3 Quæ misericordia, vt proficiat non integere, vnica largitione consueuit effundi, sed gradatim, ac maxima adhibita circumspectione: quandoque enim dispensat, vt possint tātum in ordinibus susceptis ministrare, non autem vt ad superiores ascendant, *cap. si quis hæreticæ, & cap. omnis* 1. *q.* 1. *cap. saluberrimum* 1. *q.* 7. Quod si nullum ordinem habeāt, remanent prorsus incapaces adeo, vt nec ad primam tonsuram valeant promoueri, *D. Anton. in tract. de censuris cap.* 100. *Siluest. in verb. irregularitas q.* 5. *Maiol. de irregul. lib.* 5. *cap.* 46. *sub num.* 3. *Penia ad Emer. par.* 3. *Comment.* 163. *versic. Præterea qui reuertitur.* Quandoque, vt in episcopatu persistere possit, non autem primas effici, vt in *cap. nos consuetudinem, vbi glos. in verb. prohibemus* 12. *dist.*

Quandoque etiam talium reuertentium tantus virtutum splendor emicuit, vt ad omnes dignitates fuerint dispensati, & prouecti, *cap. ipsa pietas* 23. *quæstio. quarta, gloss. in d. cap. nos*, idque non semel nouimus temporibus nostris in hominibus antea hæretica febri freneticis, qui summa Christi ope adeo cōualuerunt, vt quasi Mundi luminaria resplendentes ad summos ecclesiæ gradus Apostolica adiuti indulgentia peruenerint. Quod tum maxime factum legimus, & vidimus, cum id Ecclesiæ necessitas, vel vtilitas expostulabat, *Augustin. Epist.* 50. *capit. conuenientibus* 1. *quæstione septima, Corrad. Brun. de hæretic. libro tertio, capitulo septimo.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Haereticus est inhabilis ad consequenda ecclesiastica beneficia.*
2 *Ecclesiastica beneficia conferenda sunt obseruatoribus catholicae fidei.*
3 *Collatio beneficii facta haeretico est ipso iure nulla.*
4 *Etiam si sit de iure patronatus, vel alterius cuiuslibet qualitatis.*
5 *Episcopus scienter conferens beneficium haeretico punitur.*
6 *Haereticus non potest obtinere pensiones.*
7 *In odium haeresis pensio venit appellatione beneficii.*
8 *Haereticus priuatur beneficiis obtentis ipso iure. & nu. 9.*
10 *Alphonsi a Castro opinio reprobatur.*
11 *Beneficium haeretici potest impetrari etiã ante quam sententia declaratoria proferatur. Intellige vt nu. 12.*
13 *Haereticus post haeresim contractam ad fauorem tertii renunciare non potest.*
14 *Clericus a die incursa haeresis non facit fructus suos, & perceptos tenetur restituere.*
15 *Haereticus priuatur ipso iure possessione beneficii ecclesiastici.*
16 *Haereticus non iuuatur regula de triennali.*
17 *Neque regula de annali secundum non veriorem opinionem.*
18 *Regula de annali non iuuat eum de cuius non titulo notoriè constat.*
19 *Neque feminam vel iudaeum.*
20 *Haereticus continuo ad fidem rediens beneficia retinet, & poenas euadit.*
21 *Haereticus vix dici potest, qui statim ad vnitatem reuertitur.*
22 *Monachus a religione recedens statim rediens non dicitur apostata.*
23 *Qui constituit fraudem facere, si statim pœnituit, non incidit in poenam.*
24 *Contrario rediens ad vnitatem quis dicatur.*
25 *Haereticus rediens post sententiam non retinet beneficia sine apostolica dispensatione.*
26 *Suspectus de vehementi purgatus recuperat beneficia etiam tertio collata.*
27 *Statutum loquens de haeresi non habet locum in suspecto.*
28 *Infamia facti durat etiam post purgationem.*

ARGVMENTVM.

An, & quomodo hæresis inducat inhabilitatem ad obtinenda Ecclesiastica beneficia, & pensiones, & per eam iuducatur priuatio obtentorum, & An iuuetur remedijs possessorijs regula triennali, vel de annali possessore.

CAP. XIX.

Er hæresim induci inhabilitatem ad assequenda Ecclesiastica beneficia, expressum habemus in *cap. statutum el 2. de haeret. lib. 6.* ibi, *nè*
1 *haeretici ad aliquod beneficium admittantur*, *ibique Doct. communiter Vital. in rubr. de crimine haeresis num.6. vers. item repelluntur*, *Simanca, de Cathol. Instit. tit. 46.num. 6. Lambert. de iurepatr. lib. 1.par. 1. art. 3. Zanchin. de haeret. cap. 18. num. 13. Locatus in iudicial. inquisit. verb. beneficium num.* 1. Hoc etiam cautum reperitur ex constitutione *Innocentii 4. sub datum Anagniae 17. Cal. Iulii Anno 11. §. nos enim praedicto*, & ex constitutione *Nicolai 3.* quæ etiam incipit, *Nouerit vniuersitas sub dat. apud Vrbem veterem V. Nonas Martii Pontificatus Anno IV.* quæ sunt impresse post *Director. inquisit. pagina mihi 17. & 52.* Ecclesiastica si quidem beneficia iis tan-
2 tum prodesse debent, qui Catholicæ legis obseruatores existunt, non autem iis, qui Catholicam non participant communionem *l. 1. cum Auth. seq. & l. Curia-*
3 *les C. de haeret.* Qua ratione collatio beneficii hæretico facta est nulla ipso iure, adeo vt fructus ex eo perceptos teneatur restituere, *Lambert. de iurepatr. lib. 2. par.*

par. 1. q. 9. art. 6. Alphons. de Castr. de iusta haeret. punit. lib. 2. cap. 9. Penia ad Direct. par. 3. comment. 162. versic. Ad haec collatio beneficii. Azor. Moral. inst. tom. 1. lib. 8. cap. 13. quaest. 8. Ignat. Ad Diaz in praxi crim. lib. 8. q. 13. cap. 8. versic. haeretici littera A. vers. sicq. collatio Sanchez ad praecepta Decalogi lib. 2. cap. 26. num. 4.

4 Extēditur primo, vt procedat siue beneficiũ sit liberæ collationis, siue de iure patronatus, Lambert. loco cit. & siue sit beneficium regulare, siue sæculare, siue electiuum, siue collatiuum, siue perpetuum, siue manuale, vt probat tex: in d. cap. ad abolendam, §. praesenti extr. de haeretic. ibi, cuiuslibet Religionis, & ibi, & omni officio, & beneficio: nam respectu personarum comprehendit tum seculares, tum regulares, respectu vero beneficiorum comprehendit omnia, & sic nullum excludit, cap. omnis vtriusque sexus, de poenit. & remiss. cap. 2. de obseru. ieiun. l. omnes, C. fine censu, l. à procuratore, C. mand. l. Iulianus ff. de legat. 3. plene Aym. consil. 294. num. 1. Rolan. consi. 2. lib. 4.

5 Extenditur Secundo, vt Episcopus conferens scienter beneficium hęretico, aut hæreticorum fautoribus, puniatur, d. cap. vt commissi, in fine, de haeret. lib. 6. ibique Archid. Io. Andr. & alii Lambert. de iurepatr. lib. 2. par. 1. q. 6. art. 6. Penia ad Direct. par. 3. Commentar. 162. versic. secunda vero assertio.

6 Extenditur tertio, vt sicuti est incapax ad obtinenda beneficia, ita nequeat obtinere pensiones, vt fuit resolutum in Concheñ pensionis 24. Octobris 1594. coram Iusto, & 16. Decembris eiusdem Anni coram Peregrino. Licet enim in materią odiosa, & exorbitanti appellatione beneficiorum non veniant pensiones, cap. quamuis el 1. de praebend. lib. 6. ibiq. Gemin. num. 2. Anchar. in 3. notab. Abb. in cap. Ad audientiam el 2. in 1. notab. de rescript. & ibi Felin. num. 2. latè Gig. de pens. quaest. 28. per tot. & quaest. 94. num. 3. & 4. Rebuff. in tract. de nom. num. 39. Gomes. in regul. de annal. quaest. 22. Crescent. decis. 14. de sent. & re iudic. subdens hoc procedere etiam quando

7 verba sunt vniuersalia, & geminata, tamen hoc non procedit in materia hæresis in cuius odium, verbum, beneficium, accipitur largo sumpto vocabulo, glos. in c. quicumque, §. haeretici, verb. beneficium de haeret. lib. 6. ibique Gemin. num. 2. vers. nota bene, & consequenter complectitur etiam pensiones, Abb. in cap. ad audientiam el 2. sub num. 2. versic. Dicerem tamen, de rescript. & ibi Felin. in princ. Gig. de pens. q. 94. num. 7.

8 Extenditur quarto, vt non solum reddatur inhabilis ad assequenda alia beneficia, sed etiam priuetur obtentis, cap. vt commissi, §. priuandi, de haeret. lib. 6. ibiq; Gemin. num. 4. Decian. tract. crim. lib. 5. c. 45. sub num. 4. cum aliis mox infra allegandis.

9 Extenditur quinto, vt priuatio fiat ipso iure, nec requiratur sententia priuatoria, vt tenent Io. Andr. in cap. vt commissi, §. priuandi sub num. 4. de haeret. in 6. Gemin. ibidem, num. 4. Franc. sub num. 2. versic. 5. nota, Butr. in cap. fin. col. 2. de postul. Rebuff. in prax. tit. de mod. amitt. benef. num. 4. & seq. Couar. var. resol. lib. 2. cap. 8. num. 4. vers. nihilominus ex materia, vbi testatur de communi, de qua etiam testantur, & sequuntur, Bursatt. cons. 14. num. 18. lib. 1. Pariȷ. de resign. lib. 3. quaest. 1. num. 32. Milis. in repert. verb. Haereticus, vers. Haeretici ad omnia, Villadego in tract. de haeretic. q. 23. Diaz d. cap. 106. Roias. sing. 74 Menoch. de arbitr. casu 146. post num. 6. Penia ad Emeric. quaest. 113. Comment. 162. versic. Illa vero, Io. Azor inst. moral. par. 1. lib. 8. cap. 13. rubr. de quarta haeretic. punit. quaest. 3. & 8. Sanchez ad praecepta Decalog. lib. 2. cap. 26. num. 5. quos refert, & sequitur Farinac. de haeret. q. 189. num. 77. quibus addendi sunt Sarn. in regul. de annal. q. 52. & de trienn. q. 52. Menoch. de recuper. remed. 1. num. 340. & hanc probat Rota apud Cassador. decis. 14. super regul. & iterũ dec. 707. n. 2. & 4. vers. praeterea lib. 3. par. 3. Lancell. de attent. c. 5. num. 34. Gonzalez in regul 8. gloss. 15. num. 65. Garzia, qui alios refert, de benef. par. 11. c. 10. num. 60. et sequen. Contra-

10 trariam opinionem, nempe, quod requiratur sententia priuatoria, latè probare nititur *Alphons. de Castr. de iusta hæret. punit. lib. 2. c. 6.* quem sequuntur *Simanca de Cathol. inst. tit. 46. nu. 72. Ignat. Lopez in addit. ad Diaz in praxi crim. lib. 8. cap. 13. quæst. 8.* Prior opinio sicuti est receptior, ita verior, & Argumenta allata per *Alphons.* omnia laborant æquiuoco, & concludunt in sententia declaratoria, non autem in priuatoria. Supposita ergo communi.

11 Ex ea deducitur primo, beneficium hæretici posse impetrari ante sententiam declaratoriam, *Prob. ad Monach. in cap. alma mater num. 8. de sent. excom. lib. 6. Rebuff. in prax. sub rubr. de mod. vacan. num 5. Paris. de resignat. lib. 1. q. 3. num. 2. Thom. Sanchez in præcep. Decalog. lib. 2. cap. 26. num. 12. Rota decis. 707 num. 3. & 4. par. 3.*

12 Verum est tamen, quod adhoc, vt priuatio suum plenarium sequatur effectum, requiritur sententia declaratoria hęresis incursæ, nec ante poterit hæreticus remoueri a possessione, vt est *text. in d. cap. cum secundum leges in fin. de hæret. lib. 6. & ibi Io. Andr. Archid. & Gemin. de hæret. lib. 6. Bart. in l. eius qui delatorem ff. de iure fisci, Alex. cons. 103. num. 17. lib. 1. Abb. in c. si diligenti num. 20. de foro compet. Dec. in Auth cassa, & irrita num. 14. C. de sacros. Eccles. Port. consil. 149. num. 21. Mising. obseruat. 43. centur. prima, late Bursatt. consil. 14. num. 18. & seq. lib. 1. Sarn. in regul. de annal. q. 52. num. 5. versic. secunda ratio est, Rota d. decis. 707. num. 4. par. 3. Thom. Sanch. loco supra cit. late Sard. decis. 247. nu. 2.*

13 Deducitur secundo, Hæreticum post hęresim cõtractã nõ posse resignare ad fauorẽ tertij, & si resignet resignatio nullius erit momenti, *Paris. & Sanchez locis cit.* quibus nouissime calculum præbet *Far. de hæresi q. 189. sub nu. 79.*

14 Deducitur tertio, quod ab ipsa die, qua clericus incidit in hæresim, non facit amplius fructus suos, quia titulus est iam resolutus, vt vltra relatos scribit *Præpos. in cap. quo iure sub num. 15. vers.* Ergo cum ipso iure; & propterea tenetur ad eorum restitutionem, nec ad istum effectum requiritur declaratoria, *text. in Auth. de incest. nupt. in princ. vbi glos. et Angel. et iterum glos. in §. penult. auth. de Tabell. Anan. in cap. Fraternitatis de hæret.* & ante ipsum *Io. Andr. in c. filius in princip. de poenis lib. 6. Soccin. Abb.* & alii quos refert, & sequitur *Felin. in cap. Rodulphus num. 38. de rescript.* Quæ conclusio præsertim procedit in sententia, quæ requirit ministerium Iudicis in exequendo, prout est priuatio beneficii, & confiscatio bonorum, & post alios docet *Felin. loco cit. sub num. 18. vers. Secus vbi requiritur.*

15 Extenditur Sexto, vt procedat nedum respectu petitorij, sed etiam possessorij, quia in hęretico reprobatur nedum titulus, sed etiam possessio ipso Iure, *glos. in cap. quo iure, verb. nam Iure Diuino, vers. habent quod petenti, 8. dist.* ibique *Gemin. præpos. loco cit. vers. ergo cum ipso Iure, post glos. ibi, & in cap. situs q. 5. Specul. tit. de petit. & possess. §. fin. nu. 23. Abb. in cap. item cum quis num. 9. de restit. spol. & in cap. ex parte, num. 19. eod. tit. Cassad. decis. 14. num. 8. super regul. Pontan. de Spol. lib. 3. num. 9.*

16 Neque defenditur regula triennali, *Rebuff. in praxi tit. de modo amittendi beneficia num. 27. & de pacif. poss. num. 236. Menoch. de recuper. remed. 1 num. 241. Sarn. de trienn. q. 52. io. Rotas singul. 25.*

17 Extenditur septimo, vt neque defendatur regula de annali, quæ defendit solam, & nudam detentationem, vt censuit *Rota apud Cassad. decis. 14 super regul. Menoch. loco cit. num. 312.*

Contrarium probare nititur *Sarn. de annali q. 52.* duplici potissimum Argumento suffultus, primo, quod regula sit inducta odio excitantis lites, non autem fauore obtinentis, quod quidem odium non cessat ex hoc quod detentator sit hæreticus; nam non ideo hæreticus euadit impunitus, cum possit eius beneficium [illegible] impetrari. Secundo, quia licet Hæreticus sit ipso iure priuatus beneficiis, ex tradendis infra *in c. sequenti nu. 1.* nihilominus nõ po-

poteſt amoueri, niſi prius citetur, & ſententia condemnatoria publicetur, *cap. cum ſecundum de haeret. lib. 6.*

18 Quibus non obſtantibus inhęrendum eſt ſententiæ Rotæ, ex rationibus per *Caſſad. late relatis* quibus additur, quod regula de annali, non iuuat eum de cuius non titulo conſtat notoriè, vt ſcribit idem *Sarn. quaeſt* 11. *verſ. item falli in eo*, *Rota apud* Put. *deciſ.* 200. *in fine lib.* 1. *& apud Seraph. deciſ.* 983. *n.* 4. De non titulo autem hæretici, ſtatim cō ſtat ac eſt de hæreſi damnatus, *d. c. ſtatutum el primo de haret. lib. 6.*

19 Non obſtat quod principaliter ſit inducta odio exitantium lites quia dum regula huiuſmodi odium contemplatur, ſupponit detentatorem habilem, alias ſi hac ratio eſſet vera, ſequeretur, quod deberet iuuare etiam fœminam, & iudęum, cuius contrarium eſt verum, vt per *Caſtad. loco cit. num.* 9. Minus obſtat quod hæreticus nequeat amoueri, niſi prius per ſententiam publicetur, quia dum nos diſputamus de hæretico, ſupponimus hęreſim declaratam, alias quo vſque de illa diſputetur, non poteſt dici haereticus.

Principalis concluſio declaratur Primo, vt non procedat in hæretico, qui poſt deprehenſionem erroris continuo ad fidem rediit, errorem ſuum publice

20 arbitrio ſuperioris abiurare, & ſatisfactionē congruā exhibere paratus, hic. n. hæretici pœnas euadit, ad eo vt illi & beneficia eccleſiaſtica quæ obtinet, tel in. quantum, & bona, ſi quæ ſunt illi ablata teſtituuntur, *cap. ad abolendam*, §. *praeſenti de haret. ibi niſi continuo poſt deprehenſionem erroris ad fidei catholicæ vnitatem ſponte recurrere, & errorem ſuum ad arbitriū Epiſcopi regionis publica conſenſerit abiurare, & in* §. *laicus ibi, niſi abiurata haereſi confeſtim ad fidem confugerit, & ibi Io. Andr. Butr. Anan. Abb. Felin & reliquis*, *Rebuff. in prax. tit. de mod. amittendi beneficia ſub num.* 5. *& ſeq.* [illegible]

21 Eſt autem huius declarationis ratio quia vix poteſt hæreticus dici, qui poſt deprehenſum errorem, ſtatim rediit ad vnitatem, *Can. diuortium, vbi gloſ. de poenit. diſt.* 1. *l. praeſens ff. de verb. oblig.* nec proprie dici poteſt hęreticus niſi ſuam erroneam opinionem pertinaciter tueatur, *Turrecremat. in capit. Dixit Apoſtolus num.* 5. *& ſeq.* 24. *q.* 3. *poſt Archid. in cap. hæreſis num.* 1. *verſiculo ideo quicunque* 24. *q.* 3. *Io. Andr. in cap. ſtatutum el* 2. *verb. conſtiterit de haeretic. lib.* 6. *Gemin. ibidem* §. *hoc ſane num.* 12.

22 Hinc monachus a Religione recedens, & ſtatim rediens, non poteſt inter Apoſtatas numerari, *Bald. in l.* 1. *num.* 19. *C. de adil. edict. Port. Imol. conſil.* 84. *num.* 18.

23 Et qui conſtituit fraudare vectigal, & coepit, ſi ſtatim poenituit, & reuertatur non incidit in poenam pro vectigali fraudato *Io. Andr. addit. ad Specul. tit. de conſtit.* §. 2. *poſt num.* 8. *littera S. verſic. ſed incidit quaeſtio. Bertach. de gabell. par.*

24 8. *num.* 18. *ad fin.* Continuo autem, & ſponte dicitur redire ad effectum, vt poſſit beneficia retinere ſi errorē fatetur, antequam fiat aliqua probatio contra ipſum, hoc enim ſenſu accipiendus eſt, *Abb. in cap. ad abolendam numero* 6. *extr. eod. Rebuff. in prax. tit de mod. amitt. benefic. num.* 12. Ad alios vero effectus, nempe vt indulgeri ei poſſit maiori, vel minori impoſita poenitentia, quando dicatur incontinenti, & ſponte redire, conſulendus eſt, idem *Abb. in cap. excommunicamus el primo ſub numero* 10. *eod. tit. de haretic. Simanca de Cathol. Inſtit. tit.* 47. *à num.* 7. *vſque ad num.* 51. *Farinac. de hæreſi q.* 93. §. 2. Quod

25 ſi hæreticus redeat poſt ſententiam, vel factas probationes, non poterit retinere beneficia quae obtinebat, nec alia obtinere, niſi ex Apoſtolica diſpenſatione, *vt in cap. quia diligentia, vbi Doct. extr. de elect. Gemin. in d. capitulo com. miſſi* §. *priuandi ſub numero.* 6. *eod. tit. lib.* 6.

26 Declaratur Secundo, vt procedant in hæretico de haereſi plene conuicto, vel confeſſo, ſecus in ſuſpecto, vel diffamato, etiam de vehementi, hic enim quamuis durante iudicio, ab officiis, & beneficiis ſuſpenditur, tamen ſi deinde ſe purgauit

gauit per abiurationem recuperat be-
26 neficia etiam tertio collata, *cap. inter sollicitudines, §. purgationes*, vbi præsertim *Abb. in 2. not. Rota apud Achill. dec. 1. de haeret. & in Varien. coram Fabio, vt refert. Ant. August. decis. 1. eod. tit. & coram Comitulo in Gadicen. canonicatus* 20. *Iulii* 1587. quae fuit facta extra ordinē de mandato Sanctissimi. Et facit quod
27 statutum loquens de hæretico non habet locum in suspecto de hæresi, *Abb. in d. cap. Inter sollicitudines num.* 6. Vnde statutum ecclesiæ *Hyspalen.* quo filii, & nepotes hæreticorum arcentur a beneficiis, non habet locum in filiis, & nepotibus suspectorum de hæresi, *Put. decis.* 400. *lib.* 2. Et constitutio *Pii V.* 29 *in ordine Bullarii* reseruans sibi beneficia vacantia per hæresim, non habet locum in eo, qui abiurauit de vehemēti, *Nauar. consil.* 6. *tit. de haeret. Sanchez ad praecepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 25. *num.* 12. *Paris. de resignat. lib.* 4. *q.* 3. *num.* 17. Nec refert, si dicatur infamiam facti etiam post purgationem durare, cum eam solus Deus possit diluere, *Hostien. & Henrich. Boich. in cap. tuarum extr. de purg. Can.* quia tollitur quo ad illius effectus, *Abb. ibidem num.* 2 *in cap. testimonium*, vbi etiam *Felin. num.* 2. *de testam.*

SVMMARIVM.

1 *Haeretici eorumque defensores, credentes, & fautores efficiuntur infames ipso iure. num.* 2.
3 *Ad effectum vt tales reputentur, sententia declaratoria requiritur.*
4 *Infamia hæreticorum est facti, iuris, & de iure.*
5 *Haeretici ab omnibus dignitatibus repelluntur.*
6 *Item, & publicis officiis.*
7 *Haeretici non possunt creari ciuitatum defensores.*
8 *Nec iudices constitui possunt.*
9 *Processus factus coram iudice hæretico est nullus ipso iure.*
10 *Hæretici non possunt esse arbitri neque arbitratores.*
11 *Nequit, aduocationis munere fungi possūt.*
12 *Aduocati officium est honorificum & laudabile.*
13 *Haereticus non potest effici doctor.*
14 *Tabellioni haeretico eiusq; instrumētis nulla fides adhibetur.*
Limita num. 15.
16 *Tabellio haereticus reuersus ad fidem an reassumat officium tabellionis.*
17 *Haeretici non possunt esse testes.*
19 *Et qui se a fide veritatis abiecerunt, non est credendum.*
20 *Facultas ferendi testimonium est generosæ dignitatis.*
21 *Casus in quibus admittitur testimonium haereticorum remissiue.*
22 *Haeretici an possint esse testes in testamentis & contractibus.*
23 *De intellectu l. quoniam multi. C. de haeretic. late.*
24 *Dispositio restringitur ad causam.*
25 *Haeretici testimonium quando in testamentis admittatur.*
27 *Haeretici de actu in iuditio testificari non possunt.*
27 *In recipiendo testimonio hæreticorum quid facere soleant iudices prudentes.*
28 *Haeretici nō possunt processus interpretari.*
29 *Interpretes habentur loco testium.*
30 *In haeretico non reperitur veritas.*
31 *Angeli doctrina declaratur.*
32 *Haeretici militare non possunt.*
33 *Et omnibus priuilegiis priuantur.*
34 *Descripta ab haereticis impetrata sunt nulla.*
35 *Etiam si derogent legibus in contrarium facientibus.*
36 *Inquisitores an possint infamia haeretici dispensare, eumque honoribus restituere.*

ARGVMENTVM.

De pœnis Hæreticorum quoad honores, & dignitates.

CAP. XX.

1 VLtra poenas hactenus enumeratas, hæresis crimen concomitatur infamia, quæ complectitur non solum hęreticos ipsos, sed etiā ipsorum defensores, credentes, & receptatores

pratores *Auth. credentes*, & *Auth. Gazaros C. de hæretic. l. cunctos populos, C. de sum. Trinit. & fid. Cathol.*

2 Idque ipso iure, ante sententiam condemnatoriam, vt est *test. in d. cap. Auth. credentes, glos. in d. l. cunctos populos verb. Infamiam in fin. & ibi Bart. num. 11. & 12. Castr. num. 18. Ias. in 2. lect. sub num. 43. vers. hodie autem, Salicet. in l. quoniam multi num. 2. vers. oppono C. de hæretic. Alphons. de Castr. de iusta hæret. punit. lib. 2. cap. 9. Brun. de hæret. lib. 5. cap. 8. Rimin. Iun. cons. 185. nu.*

3 *primo lib. Penia ad Emer. par. 1. Comment. 4. versic.* His ita positis, quamuis ad effectum vt tanquam talis debeat tractari, requiratur sententia declaratoria delicti, vt plene post multos, quos allegat, probat *Bursatt. cons. 14. num. 18. & 23. lib. primo.* Tamen.

4 Hæc infamia est non solum facti, ex quo turpe factum committunt sed etiam iuris, & de iure *Castr. Ias. locis cit. supra, Didac. Cantera quæst. crim. rubr. de hæretic. cap. 1. num. 9. vers. sed accipiendo Sanchez ad præcept. Decalog. lib. 2.*

5 *cap. 26. num. 2.* Vnde deducitur Primo, eos repelli ab omnibus honoribus, & dignitatibus *l. quæ Samaritis C. de hæretic.* quæ est lex 18. à greco sermone in latinum translata per Antonium Contiū in codicibus nouiter impressis, *cap. vt Commissi §. priuandi de hæret. lib. 6 Boich. in cap. ad abolendam num. 20. versic. itē extr. eod. Felin. in cap. excommunicamus el 1. num. 3. col. 3. versic. nota ibi infamis eod. tit. Afflict. in Constit. Regni de hæretic. & patar. post num. 29. vers. item hæreticus, Carer. de hæret. sub. 145. Roias singul. 81. Decian. in tract. crim. lib. 5. cap. 43. num. 8. Didac. Cantera rubr. de hæret. cap. 1. num. 10.* Et pari ratione

6 repelluntur a publicis officiis, *d. Auth. credentes C. eod. tit. c. 2. §. hæretici autem, verb. publicum, & cap. vt commissi, §. priuandi eod. tit. libr. 6. Hostien. in cap. si aduersus post num. 2. verb. sub num. 2. verb. sub eorum extr. de hæret. ibique Card num. 1. Soccin. in cap. excommunicamus el 1. num. 34. vers. tertia pœna eod. tit. Roias sing. 86. refert. alios Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 43. nu. 6. Farinac. in tract. de hæresi q. 189. num. 44.*

7 Et ideo non possunt creari Ciuitatum Defensores, *l. iubemus, vbi scilicet C. de Episcop. audien.* neque vocari in conciliis, *d. Auth. credentes, cap. excommunicamus §. credentes, l. Manichæi la prima C. de hæretic.* quę est lex in nouis Codicibus translata per *Ant. Contiū.* Neq; possunt esse iudices, *d. Auth. credentes* cum aliis supra allegatis, *Albert. in rubr. C. eod. nu. 6. Hostien. in d. cap. si aduersus post num. 2. verb. sub eorum de hæret. ibique Io. Andr. num. 3. Card num. 1. Anohar. num. 3. Soccin. num. 39. vers. decima pœna, Anan nu. 10.* ac probatur pluribus Constitutionibus Pontificiis relatis per *Peniam* post *Emer. pag* 10. & per *Farinac. de hæres. q. 181. num. 49.*

9 Vnde processus coram iudice hæretico agitatus, est nullus ipso iure, *clem. 1. §. fin. vbi Card. de vsur. Specul tit. de aduocato §. primo, Maranta in Specul. par. 4. dist. 16. num. 77. Roias singul. 88. nu 3.* Sicuti etiam nulla est ipso iure sententia ab hæretico lata, etiam si sit lata inter ignorantes, vt vltra Doctor. supra citatos, scribit *Card. in d. cap. si aduersus nu. 4. vers. nota, Calder. in tract. de hæret. in rubr. de poenis sub num. 2. & in §. quæ poena num. 14. Decian. lib. 5. cap. 43. num. 3. & cap. 51. num. 79.*

10 Deducitur Tertio quod neque possūt esse Arbitri, vel Arbitratores, ex quo arbitria sunt ad instar iudiciorum redacta, vt pluribus probat *Io. Baptista de Sancto Seueri. in tract. de arbitr. lib. 4. cap. 9. Roias sing. 20.*

11 Deducitur Quarto, neque posse aduocationis munere fungi, *d. l. quæ de Samaritis, & d. Aut. credentes C. eod. tit. cap. excommunicamus §. creadentes extr. eod. Bonifac. de Vital. in rubr. de crim. hæres. num. 9. Carer. de hæret. num. 151. Roias sing. 105. Simanc. de Catholic. instit. tit. 46. num. 61. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 43. num. 4. & cap. 51. sub num. 79.* & extat Constitutio Innocentii 4. quæ incipit *Ad extirpandas Pauli 4.* quæ incipit, *Cum ex Apostulatus officio* aliæque plures relatæ per *Peniā pag.* 157

cum

cum seq. Cuius rei ea ratio solet afferri, quod Aduocati officium est honorificũ, & laudabile, *l. Aduocati* C. *de Aduoc. di. uers. iud. l. Sãcimus in princ.* C. *de Aduoc. diuers. iud.*

13 Deducitur Quinto, neque posse adipisci gradum doctoratus, propterea quod Doctoratus est dignitas, *cap. quanto vbi Doctor. de Magist. l. prouidendum in prin cip.* C. *de postul. Bart. l. omnes* C. *de decur. lib.* 10. *& in l. generaliter* §. *fin. ff. eod. tit. Abb. in cap. proposuisti n.* 15. *de pro bat. Alex. cons.* 94. *n.* 2. *lib.* 1. *Iacob. Rebuff in l.* Curialis *num.* 1. *&* 2. C. *de Decur. Roias singul.* 105. *num.* 2.

14 Deducitur Sexto. Hæreticis, eorumque credentibus, fautoribus, & receptatoribus nullam prorsus fidem adhiberi vsque adeo vt etiãsi publici tabelliones existant, eorũ instrumenta nullã prorsus fidem faciant, *d. Auth. credentes, vers. si* Tabellio, *d. cap. excommunicamus el* 1. §. *credentes extr. eod. tit. ibique Abb. antiq. nu.* 2. *Host. nu.* 19. *Io.* Andr. *nu.* 15. *Boich. nu.* 11. *Anchar. num.* 3. *Soccin. nu.* 39. *vers Duodecima pœna, & extant eadem* Constitutione põtifice supra in præcedẽti deductione relatæ. Versatur si qui

15 dem tabellionatus officium circa fidem veritatis, nec potest erga homines esse fidelis, qui Deo extitit infidelis, *cap. nulla officia* 54. *dist. cap. non potest* 2. *q.* 7.

16 Quod est intelligendum de instrumentis post hæresim confectis, *Abb. antiq. lo. co supra cit.* Petro *de Vnsola in prax i nota riatus in princ. num.* 25. Roias *singul.* 89. *n.* 2. *Sigism. Scaccia in tract. de iud. causarum ciuil. crim. & haret. cap.* 98. *num.*

17 19. An autem post poenitentiam, & reconciliationẽ ad ecclesiam possit notariatus officium exercere, extat non iniucunda consultatio, *Rimin. iun. cons.* 185. *lib.* 2. qui expẽsis vtriusque partis Argumẽtis tandem concludit pro affirmatiua.

18 Deducitur Septimo, hæreticos, eorumque credentes, & receptatores, fautores, & defensores repelli etiã a ferendo testimonio, *d. Auth. credentes, d. cap. excõmunicamus,* §. *creden tes eod. tit. de haret. c. si hareticus et c. pagani* 2. *q.* 7. *l. quoniam multi*

19 C. *eod. tit. de haretic.* Et hoc tũ quia non est credẽdũ eis, qui à se fidẽ veritatis ab

20 oiecerunt, *d. c. non potest* 2. *q.* 7. tum etiam, quia facultas ferendi testimonium est generosæ dignitatis, *cap. praceptum in fin.* 32. *q.* 5. *Archid. in cap. accusatus*, §.

21 *licet in* 1. *not. de haretic. in* 6. Sunt tamen aliqui casus in quibus hæreticorum testimonium speciali quadam ratione admittitur, quos copiosè congerit *Farin. de testib. q.* 55. *n.* 221. *cum seq.* inter quos

22 cum constituatur hæreticos repelli à testimonio tantũ in Iudicialibus, non autẽ in cõtractibus, vel in testamẽtis ex *l. quo niam multi* C. *de haret.* Ideo nonnulla circa illius *legis* intellectũ sunt aduertẽda.

Primo ergo animaduersione dignum videtur, quod text. in d. l. quoniam, plures enumerat hæreticorum sectas, quibus omnis legitima conuersatio interdicta est, & penitus ab omni & quocunque testimonio ferendo repelluntur, cuiusmodi sunt Manichæi, Borbonitæ, Samaritæ, Montanistæ, & alii, qui ibi connumerantur. Aliis vero hereticis permittitur, vt possint ferre testimonium in contractibus, & testamentis tantum. cuius distinctionis ratio ex eodem textu colligitur, nempe, quia Manicheis, Borbonitis, & aliis in text. enumeratis pro reatus similitudine omnis legitimus actus interdictus est, quo fit, vt ego suspice mentem illius textus fuisse hæreticis declaratis, siue dogmatizantibus interdicere omnem actum, & conuersationem legitimam. & sic facultatem ferendi testimonium, siue in iudicio, siue in contractibus, vel testamentis. Reliqui verò hæretici, quibus permittit testimonia testamentaria, & in cõtractibus sunt illi, qui non profitentur explicitè aliquod dogma declaratũ, sed ex Argumentis reperiuntur à Iudicio Catholicę Religionis deuiare, iuxta *tex. in l.* 3. §. *Hareticorum.* C. *eod. tit. de haretic.*

Secundum est, quod dignum animaduersione videtur, quod tex. in *d. l. quoniam*, dum quibusdam Hęreticis permittit testimonium ferre in vltimis voluntatibus, & in contractibus non permittit simpliciter, sed propter causam, nempè propter vtilitatem necessarii vsus, nè probationum facultas angu-

stetur, quę quidem causa restringit dispo
24 sitionem ad ipsam causam, *l. cum pater, §. dulcissimis, ff. de leg. 2. Aret. cons. 161. col. 3. vers. moueor primo, Dec. cons. 379. n. 5. vers. vlterius, & cons. 64. nu. 6.* Et propterea casus in quibus recipiuntur testimonia hæreticorum, siue iudæorum inter catholicos, sunt intelligendi quando
25 alii non adsunt testes catholici, qui contractui, vel testamento interesse possint, quia tunc vere adest necessitas, & angustatur facultas probationũ, ad quod bene facit tex. in c. in fidei fauorẽ, *§. præsertim de hæret. lib. 6. & in l. consensu, §. super plagii, C. de repud. & in l. non omnes, § à Barbaris, ff. de re milit. & in l. Diuus, vers. Et si aliter veritas. ff. de quæst. cap. veniens, el secondo, vbi Doctor. & cap. fin. vbi Abb. in 2. not. extr. de testib. Cephal. cons. 227. num. 32.*
26 Tertium est animaduersione dignissimum, quod in casibus in quibus testes hæretici admittuntur, operantur, vt actus gestus subsistat, non autem possunt de illo actu testificari in iudicio, *Afflict. dec. 234. in fi post Alexan. consil. 35. ad fi. & cons. 78. in fi. lib. 1.* & alios, quos allegat.

Porrò cum ab initio cognosci facile non possit, An versemur in casu, in quo hæreticorum testimonium admittitur, si quando probanda sunt facta, quæ non
27 possunt probari, nisi per hæreticos, ideo in praxi vidi quandoque prudentissimos iudices in partibus in quibus viget hæreticorum multitudo, decernere remissorias, cum facultate recipiendi testes etiã hæretica labe infectos, saluis tamen exceptionibus ad hoc, vt probationibus factis, & meritis negocii perpensis possit pars suas exceptiones producere, & iudex pro sua prudentia decernere quanta fides sit eis adhibenda: iuxta text. *in l. 3. in princ. & in §. ideoq. ff. de testib.*
28 Deducitur octauo, hæreticos neque posse interpretari processus in iudicium productos, vel producendos, siue illos de vna in aliam linguam transferre, tum
29 quia isti interpretes habentur loco testium, *l. 1. vbi Doct. ff. de ventr. inspicien.*
30 *Alexan. consil. 179. num. 10. lib. 2.* Tum etiam quia in hac interpretatione requiritur veritas, *l. 1. §. fin. in fi. ff. de verb. obligat.* quæ veritas in hęretico non reperitur, *cap. hæreticus, & cap. non potest. 2. quæst. 7.*
31 Ex quo patet, non esse probandam doctrinam *Angel. in Auth. vt præponatur nomen Imperatoris num. 2.* dum inquit, quod dum agitur de interpretatione, significatione litterarum gręcarum, seu hebraicarum, vel aliarum similium, statur declarationi vnius, etiam si sit hebræus, & propterea *Alex. cons. 179. sub n. 9. lib. 2* dicit dictum Angeli procedere, vel quando hebræus est electus de communi partium consensu, vel quando nullus alius est, qui litteras valeat interpretari iuxta communem doctrinam Bartoli, & aliorũ *in d. l. 1. § fi ff. de verb. oblig.*
32 Deducitur nono, hęreticos non posse aspirare ad aliquam militiam, *l. quicunque, §. nullam, l. Manicheos, la prima, ibi militare quoque prohibentur, & l. qua Samaritti, C. de hæret. Decian. tract. crim. lib. 6. c. 43. nu. 4. in fi.*
33 Deducitur decimo, hæreticos priuari omnibus, & quibuscumque priuilegiis, siue illa competant intuitu Religionis, vt *in l. 1. C. eod. tit.* siue intuitu Reipublicæ, vt in *Auth. item priuilegium, C. eod.* siue contemplatione personæ, vt in *l. Curiales, C. eod* vbi ratio assignatur, ne videamur hominibus execrandis contumelioso ambitu immunitatis beneficium præstitisse, & ad idem facit tex *in l fi. C. eod.*
34 Ideo rescripta etiam spec aliter ab hęreticis impetrata, firmitatis robore carent, quia præsumuntur per fraudem extorta, *l. 2. vbi gloss. & Doct. C. de sum. Trinit.* adeò vt ex eorum manibus arrepta ad Principem cassanda, & laceranda debeant referri, *l. sicut, C. de paganis, & sacrif. eorum, l fin. si contra ius, vel vtil. publi. Florian. in l. 1. §. sed & si quis, num. 1. ff. fin. regund. Simanca de cathol. instit. tit. 45. num. 44.* Quod procedit etiam si in
35 rescripto sit derogatum legibus in contrarium facientibus, *Cin. in l. fin. C. si contra ius. vel vtil. public. Castren. in dicta l. 2. num. 3. C. de sacrosan. eccles. Brun. de hæret. lib. 5. cap. 7.* An autem Inquisitores hęreticæ prauitatis possint super hac

hac infamia dispensare, ac hæreticos honoribus restituere, vide *Pentam ad Emer. par. prima, Comment.* 4. *circa fin. Zanchin, de heret. cap.* 38. *Paul. Ghirland. in tract. de relaxat. carcer. tit. de benefic. & indulg. Princip. quæst.* 1. & 2. & *in tract. de heretic. quæst.* 6. *num.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Referuntur argumenta opinionis negatiuæ.*
2 *Contraria opinio refertur, & hæreticorum, & fidelium, auctoritatibus abunde probatur.*
3 *Libri hæreticorum magis vitandi sunt, quam priuata colloquia.*
4 *Sicut malis hominibus, ita improbis libris expedit rempub. expurgari.*
5 *Libri hæreticorum qua de causa supprimendi.*
6 *Memoria hæreticorum abolenda.*
7 *Libelli famosi supprimuntur, & illorum auctores mortis pæna damnantur.*
8 *Bona vel vera reperta in libris hæreticorum, æquiparantur confessioni veritatis demoniorum.*
9 *Christus Dominus noluit recipere confessionem veritatis demoniorum.*
10 *Bonum malo commixtum non dicitur amplius bonum.*
11 *Aliqua bona quare hæretici in suis libris permiscent.*
12 *Finis attenditur in rebus.*
13 *Testis in parte falsus reiicitur in omnibus etiam veris.*
14 *Vna ratio sufficit ad sustinendam dispositionem.*
15 *Quod libri hæreticorum legantur neq. necessitas neq. vtilitas impellit.*
16 *Errans in fide, paratus ab ecclesia corrigi, non est hæreticus.*
17 *Libri gentilium, & iudeorum quare non prohibeantur.*
18 *Libri continentes falsam doctrinam contra bonos mores reprobandi.*
19 *Libelli contra priuatos conscripti supprimuntur.*
20 *Rablitionem an prohibendi remissiue.*

ARGVMENTVM.
An libri hæreticorum sint abolendi.

CAP. XXI.

SVnt, quibus videatur non esse abolendos, in infrascriptis potissimum argumentis suffulti.

Primo, quia multa bona continentur in illis, & stultum videtur pro-
1 pter aliqua mala priuare se bonis: alioqui multorũ patrum scripta essent antiquanda, eo quod aliquid in iis cõtinetur, quod bonum non est. exemplum habemus in *cap.* 2. *de Sum. Trin. & fid. cathol.* vbi quamuis fuerit damnatus tractatus, quẽ Abbas Ioachim edidit contra *Petrum Lombardum*, de vnitate, seu essentia Trinitatis, tamen non fuerunt damnata instituta Floresis monasterii, quia continebant salutarem institutionem, & obseruantiam regularem.

Secundo, Ecclesia tolerat libros Gẽtilium, Iudeorum, ac etiam veterum hæreticorum, vt *Originis Tertulliani, Eusebii, Pelagii*, ergo deberet etiam tolerare libros hæreticorum recentiorum, cum nulla vigeat diuersitatis ratio *l. illud ff. ad l. Aquil. cum vulgaribus.*

Tertio, Argumentum desumunt ex testimoniis quorundam veterum patrum: nam Dionysius, (vt scribit *Eusebius lib.* 7. *histor. c.* 6. & *Nicephor. lib.* 6. *c.* 8. & 9. cum reprehenderetur, quod libros hæreticorum legeret, respondit, se visionẽ habuisse, qua sibi dicebatur, lege omnia, quæ in manus tuas veniũt, valebis enim ad omnia respõdere, & reprobare. *Hieronym. in Epist. ad Alexandrum minerium*, inquit, se legere libros hæreticorum, vt bona inde excipiat: etiam si sciat aliquos propterea de se murmurare.

2 Quibus nihilominus parum obstantibus, dicendum est, hæreticorum libros esse omnino abolendos, & obliterandos, idque probatur.

1 Primo ex antiqua, & perpetua consuetudine, non solum Christianorum, sed etiam Ethnicorum. Siquidem Vlpianus *in l. 4. §. tantundem, ff. famil. hærciscund.* apertissimis verbis asserit, libros improbatæ lectionis protinus esse corrūpēdos, Eos etiam assimilat malis medicamentis pro quibus iudex officium suum interponere non debet, *Paulus* etiam *libr. 5. receptarum sent. tit. ad l. Cornel. de Sicar.* libros inquit, magicæ artis apud se neminem habere licet, ac penes quoscumque reperti sint, bonis ademptis ambustisque his publicæ in insulam deportentur. *Plato* Poetarum libros, qui de Dijs suis parum religiose loqui videbantur, repu-
2 diandos, & extirpando censuit, *lib. 7. de leg. Valerius Maximus lib. 1. cap. 1.* scribit, quod cum Romæ reperti fuisset libri quidam, qui nonnihil videbantur soluere Religionem, Prætor Vrbanus ex auctoritate Senatus in cōspectu populi eos cremauit.

Tullius libr. 1. de natur. Deorum refert *Prothagoram Alderitem*, quod libros noxios Religioni scripsisset, Atheniensium iussu Vrbe, atque agro exterminatum, librosquæ eius in concione combustos.

Liuius quoque libr. 39. refert negotiū Magistratibus pluries datum, vt vaticinos libros conquirerent, comburerentque, & libr. 25. Senatusconsultum refert fuisse recitatum, vt quicunque libros vaticinos, præcationesque, aut artem sacrificandi conscriptam haberet, eos libros omnes, litterasque ad se deferret.

Impius etiam *Antiochus* putans libros veteris testamenti suæ Religioni noxios, edicto poenali eos prohibuit, *Machab. lib. 1. cap. 1.* Et eadem impietate ductus *Diocletianus* edixit, vt sacra omnia volumina igne cremarentur, *Euseb. lib. 8. cap. 2. Nicephor. lib. 7. cap. 3.*

Sed vt ab Ethnicis recedamus, perpetuum in Ecclesia Dei hunc morem fuisse, constat ex eo, quod etiam Apostolorum tempore multos ab Apostolis conuersos, libros curiosos, & varios contulerunt, & combusserunt coram, omnibus *Actum cap. 19.*

Clemens etiam *lib. 1. constit. Apost. cap. 7.* scribit Apostolos prohibuisse fidelibus libros Gentilium, & Prophetarū. Et consequente tempore *Concil. Nicenum* libros *Arrii* igni adiudicauit, *Niceph. lib. 8. cap. 18.* nec diu postea Ephesinum damnauit libros Nestorii, *l. damnato C. de hæret.* & Calcedonense damnauit libros Eutichetis, *l. quicunque §. nulli, & §. omnes C. eod. tit.* Et denique vt coetera breuitatis gratia mittantur, *Concil. Tridentinum sess. 4.* Indicem librorum fieri iussit, vt omnes scirent qui libri cauendi essent, & igni tradendi.

3 Secundo libros hæreticorum esse abolendos probatur ratione, Si enim collo. quia cum *hæreticis sunt vitanda, Paul. ad titum c. 3. hæreticorum hominem de vita. multo magis vitandi sunt libri.*

Consequentia probatur, quia oratio in libris scripta est magis ornata, & artificij plena, quā in priuatis colloquiis vsurpetur. Deinde est semper ad manus, ac peruolat per orbem, adeo vt vno eodemque contextu multorum domos, & cubilia penetret, multorumque aures impleat quos nusquam vidit, & ad quos Auctor forte nusquā admitteretur. Sic *Vuiclephus* viua voce in Anglia, vbi tantum docuit, paucissimos peruertit, & pene nullos erroris sui reliquit hæredes, at per libros vniuersam Bohemiam infecit, vt Cocleus scribit in historia Vssitarum.

4 Tertio si expedit Rempublicam malis hominibus expurgari, vt illa pace, tranquillitate letetur, *l. congruit ff. de offic. Præsid.* eo magis expedit expurgari improbis libris qui sunt magis apti ad dissētiones, & tumultus excitandos.

5 Quarto libri hęreticorū supprimuntur non solum propter falsam doctrinam quæ in eis cōtinetur. sed etiam ne remaneāt facinorosę peruersitatis vestigia, sed flammis combusta depereant, *l. damnato §. nec vero C. de hæret. & in l. quicunque §. omnes vero. C. eod. tit.* Hinc videmus nomina, atque insignia hæreticorum in lapidibus, vel alibi sculpta abrādi, & aboleri, *Albert. de hæret. q. 12. n. 12. Penia ad Director. p. 2. Cōm. 4. col. 3. vers. Exhis amplius* At memoria præsertim ex libris cōseruatur ergo. Corroboratur ex trad. per

Bald.

Bald. per illum *text. in l. cum filius* 78. §. *repetendorum ff. de leg.* 2. vbi damnata memoria defuncti, testamentum eius declaratur nullum.

Quinto, quia hæretici, cum veritatem impugnent, ex ipsorum lucubrationis nonnisi imperiti vulgi plausus expetunt, ideo iustum, & rationabile est, vt per librorum suppressionem hac inani gloria priuentur.

7 Demum, libelli in iniuriam priuati hominis conscripti supprimuntur, & eorũ Auctores capitali poena coercentur, *l. vnica, C. de famos. libell. l. lex Cornelia, §. si quis librum, ff. de iniur. l. ob carmen, ff. de testib. l. cum leges, §. is cui, & l. fin. ff. de testam. Clar. in §. fin. vers. libelli famosi,* Ergo multo magis supprimi debent & comburi libri scripti in contumeliam Christi, & Ecclesiæ suæ sanctæ.

8 His ita stantibus Argumentis in contrarium allatis, respondetur. Non obstat primum, licet enim in libris hæreticorũ legi videantur aliqua bona, vel vera, illa tamen æquiparantur confessioni veritatis Dęmoniorum, vt inquit D. *August.*
9 *contra Faust. lib.* 13 *cap.* 15. nobis relatus *in Can. si quid veri* 37. *distin.* quam quidem confessionem Christus recipere noluit, *Luc.* 4. vbi diabolum confitentem illum esse Dei filium, loqui prohibuit. Itẽ *Paul.* dũ Diabolus fatetur Apostolos esse seruos Dei excelsi, qui annunciabant hominibus salutem, tacere iussit, *Actuũ cap.* 16.

Pręterea vera, vel bona ab hęreticis dicta, nec sunt simpliciter bona, nec simpliciter vera, sed falsis, & malis permixta, adeo vt propter commistionem iure reprobentur, exemplo falsæ monetę quę quamuis contineat aliquid boni, quia tamen continet etiam malum, reprobatur, *l.* 1. & 2. *c. de falsa moneta, l. elegan*
10 *ter §. qui reprobatos, ff. de pignor. act.* bonum enim commistum non dicitur amplius bonum, sed constituit speciem à bono separata, argumento *l. adeo §. cum quis ff. de acquir. rer. domin. §. cum ex aliena materia institut. de rer. diuis.* vbi vinum, & mel simul commixta, non dicitur amplius simpliciter vinũ, neque simpliciter mel, sed tertia species a simplicibus separata, non ergo potest dici aliquid boni in libris hæreticorum contineri. Rursum finis, propter quem hæreti-
11 ci aliquid boni & veri in eius libris permiscent, nihil aliud est nisi ad hoc vt facilius veleant legentibus falsa propinari, *Beda apud Marcum cap.* 1. *& in Actis Apostolorum cap.* 16. *D. Chrysostom. in Matth. homil.* 47. *Turrecrem. in cap. Sancta Romana* 15. *dist. Catar. in specul. hæret. confid.* 10. *Brun. de hæret. lib.* 6. Vnde versus.

Impia sub dulci melle venena latent.

Ergo nullatenus potest dici bonum, vel verũ, quod est ordinatum ad suadendũ malum, & falsum; quia, finis est ille, qui
12 in rebus attenditur, *l. receptum, ff. commun. l. cum furiosus ff. de iudic. l. non intelligitur, § quando autem, ff. de iure fisci, §. sufficit, Institut de ingen.* Et hæc est ratio, ob quam Viri Sancti existimant Christum prohibuisse Diabolo, ne fateretur veritatem, *Lucæ cap.* 24. Addo ex humani iuris dispositione, iustissime libros hæreticorum aboleri, etiamsi in aliquibus vera contineant: Et enim cum vt plurimum contineant falsa, & impia, iustum est, vt aboleantur in totum, quia testis in parte falsus reiicitur in omnibus
13 neque fidem meretur quo ad vera, *Bald. in l. fin. num.* 18. *C. de edict. Diui Adrian. Innoc. in cap. Fraternitatis nu. primo post med. vers. Dicimus tamen, ibique Hostien. num.* 6. *Anan. num.* 4. *Felin. nu.* 21. *de hæret.* Alex. *cons.* 27. *n.* 3. *lib.* 2. *vbi de communi Paris. cons.* 74. *nu.* 21. *lib.* 1. *late Farinac. de testib. q.* 67. *n.*
14 111. Accedit quod ratio propter quam hæreticorum libri damnãtur, non est tantum falsitas doctrinę, sed etiam vt ipsorum memoria pereat, & careant inanis gloriæ dulcedine, vt dictum est supra 3. & 4. Argumento, pro confirmatione conclusionis, ideoque etiam si in veris cessaret ratio falsæ doctrinæ, prout non cessare supra ostensum est, non nessarent vtique aliæ rationes, quæ sufficiunt ad hoc, vt remanere debeat eadem dispositio, *l. liberorum, §. primo, ff. de his qui not. Infamia, l. si vero*

lex ff. de hæred. Instit. l. si quis ad exhibendum ff. de except. rei iud. §. in bonis, vbi Bart. & Alber. ff. de priuil. cred. §. Affinitatis inst. de nupt. Silu. consil. 25. *num.* 29. *lib primo Caphal. consil.* 151. *numero* 27. *lib.* 2. *Sarnen. in regul. de Infir. quæst.* 21

15 Et demum quia ecclesia ad permittendum libros hæreticorum duci deberet vel propter necessitatem, vel propter vtilitatem, *l. in nouis vbi Bart. & reliqui ff. de legib.* At nulla adest necessitas, neque vtilitas, Ergo.

Minor quo ad necessitatem patet, quo vero ad vtilittem probatur, quia nihil est tam bene ab hæreticis dictum, quod elegantius a pluribus catholicis non sit scriptum: prophetauit enim *Balaam* de aduentu Messiæ, *num.* 24. sed multo melius, & apertius prædixerunt illum alii Prophetę. Prophetauit *Caiphas Christum* pro omnium salute moriturum, hoc idem, & melius Prophetauerunt *Dauid Isaias*, & coeteri omnes, ergo nulla est causa, cur propter aliqua bona permittenda sint opera hęreticorum cum periculo summi mali.

Non obstat *text in c.* 2. *de sum. Trin.* quia ibi non fuit damnatus Auctor, propterea quod vt dicitur in §. *fin.* ipse semper eam fidem tenere professus est, quam profitetur Sãcta Romana ecclesia

16 à qua paratum se exibuit corrigi, & ideo non potuit Auctor tanquam hæreticus reprobari, quamuis errauerit in fide *Can. aperte* 24. *q.* 1. *hæc est* 1. *q.* 3. *Hostien. in d. c damnato num.* 18. *Abb. antiq. num.* 3. *Imol. num.* 14. *Card. num.* 6. *Butr. num.* 27. & 28. & *iterum Imol. num.* 14. *in rubr. extr. de sum. Trin. nu.* 11. *q.* 10. sed fuit tantum damnatus libellus, seu tractatus, & ideo cum Auctoris persona non fuerit in fide suspecta, merito ab vno tractatu damnato, non infertur ad alium *vulg. l. Papinianus ff. de minor.* Nec ad rem facit exemplum aliquorum Patrum, qui in eorum libris in aliquo errarunt, licet enim illa sint errata, non tamẽ sunt apta nocere, eo quia nõ habẽt pertinaciã, sed habẽt animi promptitudinem ad se corrigendum, quotiens aliter fuerit ab ecclesia determinatum.

Hæretici autem, quoniam habent mentem Christianæ veritati repugnantem, nec corrigi sunt parati, merito in illis ecclesia consueuit quidem corrigere, sed personas illesas conseruare, in istis autem errores simul cum personis damnare. Vnde *in cap.* 2. *in princ. & §. fin.* error Abbatis *Ioachini* corrigitur *Almarici* vero errores propter eius pertinaciã simul cum persona damnati sunt. Minus

17 obstat Secundum Argumentum, libri. n. gentilium, & Iudeorum catholicæ puritati non obsunt, qui enim fidem Christi non ementiuntur, vt sunt gentiles, non facile homines ad falsum dogma solicitant, nec possunt per vmbram Sanctitatis hominum decipere simplicitatem. Atqui varia instituti boni indumenta ef fingunt, cum sint postea disciplinis, salutis contrarii, isti facile operari possunt abominationem, *cap.* 1. 96. *dist. c. nemo* 83. *distinct.* Nec refert, quod toleret etiam libros Origenis, & aliorum quorum dam hæreticorum, hoc enim fit quoniam ex illis magis refutantur eorum errores nã ex eorundẽ antecedẽtibus scriptis sequentia errata deteguntur. Demum non obstat tertiũ, quia illi Patres libros hæreticorũ legebãt ad eos cõfutãdos, tãquã viri sapiẽtia, & victæ sãctimonia, præstãtes prout etiã hodie cõceditur episcopis, alii que multis doctis viris, vt improbatos libros ad corrigendum, seu reprobandum habeant, & legant.

Sit ergo firma conclusio, libros hæreticorum ex communi omnium consensu ex sacris litteris, & ex multiplici ratione esse prorsus supprimendos & abolendos Quæ quidẽ conclusio extendĩtur, vt procedat, siue libri cõtineãt falsam doctrinã

18 aduersus Religionem, siue contra mores, nam & istos etiam à Republica esse elimandos docet *Arist.* 7. *polit. cap. vlt.* Vnde *idem in poet. c.* 1. tacite reprehendit hermogenem, & Nicocharem, propterea quod hominum corruptos mores carmine expressissent. *Et Scaliger. lib.* 3. *poet. c.* 126. quæ vel vmbram (inquit) præ se ferunt obscenitatis abs te scribi, neque ab aliis scripta legi iubeo, quid enim sis, aliud,

aliud, quam is, cuius lectione delectaris & in appendice, genus, ait, Epigrammatis, in quo foeditas inest, hoc non solum à Republica Platonis, sed toto orbe terrarum, & ipsum, & eius Auctores exulare iubeo.

19 Et quidem iure merito, si enim libelli in iniuriam priuati Hominis conscripti supprimuntur, & Auctores variis poenis damnãtur, *l. ob carmen, ff. de testib. l. vnic. C. de famos. libell. l. lex Cornelio, l. si quis librum, ff. de iniur. l. cum leges, §. is cui, & l. fin. ff. de testam.* Equidem multo magis supprimi debent libri conscripti in iniuriam, & contumeliam Reipublicæ, & hęc quo ad primam quæstionem.

20 An autem hæc eadem conclusio sit admittenda in libris Hebræorum Rabinorum consulas *Port. Imol. consf.* 4. vbi plena consultatione de hoc dixerit.

SVMMARIVM.

1 *Principes seculare possunt abolere libros hæreticorum, quorum hæresis est ab ecclesia damnata.*

2 *Item libros* Reipub. *statui præiudiciantes.*

3 *Princeps secularis libros velut hæreticos, hæresi per ecclesiam adhuc non damnata, abolere non potest.*

ARGVMENTVM.

An abolitio librorum hæreticorum, vel alias improbatæ lectionis Auctorum, possit, & debeat necessario fieri per ecclesiam, an etiam fieri possit à Principe laico.

CAP. XXII.

Roposita quæstio, vt ex omnibus suis partibus explicetur, duos casus cõsiderari oportet.

1 Primus, quando hæresis est iam detecta, & damnata, vt sunt hæreses *Arrii, Nestorii, Caluini, Lutheri, Zuingli,* & aliorum, & tunc librorum prihibitio, & abolitio fieri potest, & laudabiliter fit, non solum ab ecclesia, sed etiam à secularibus principibus, ita me docet *text. in l. damnato §. nec vero impios libros C. de hæret.* vbi Theodos. & Valen. Imperatores Nec vero, inquiunt, libros nephandi, & sacrilegi Nestorii aduersus venerabilem Orthodoxorum sectam, decretaque Sanctissimi coetus Antistitum Ephesi habiti scriptos habere, aut legere, aut describere quisquam audeat, quos diligenti studio conquiri, ac publice comburi decernimus, Concinit, & *l. quicunque, §. nulli etiam C. eod. tit.* vbi Valens. & Marcianus Cæsares Euthichetis, & Apollinaris profanam peruersitatem insectantes: nulli etiam inquiunt, contra venerabilem Calcedonensem Synodum liceat aliquid vel dictare, vel scribere, vel ædere, atq. emittere, vel scripta super eadem re proferre. Nemo huiusmodi habere libros, & sacrilega scriptorum audeat monumenta seruare, & paulo post, omnes vero huiusmodi carthæ, ac libri, qui funestum Euthichetis, & Appollinaris complexi fuerint dogma, incendio concrementur, quarum legum meminerunt *Euagr. Hist. lib. 1. cap. 2. Socrat. lib. 1. cap 6.*

2 Secundus est casus, quando hæresis non est ad huc detecta, & tunc aut princeps secularis vult damnare libros tanquam continentes doctrinam contra publicum Reipublicæ bonum, veluti quia statuis secreta produnt, vel seditionis præcepta continent, & in tali etiam casu potest Princeps tales libros ab eius Republica elimare, non secus ac improbos, & seditiosos homines repellere, *l. congruit ff. de offic. Præsid.* quod tempestate nostra à laicis principibus non semel factũ vidimus.

3 Aut vult illos damnare tanquam continentes hæreses ab ecclesia ad huc non damnatas, & hoc facere nullatenus poterit, propterea quod esset proferre iudicium de hæresi, quod est mere ecclesiasticum *c. vt Inquisitionis §. prohibentes de hæretic. lib. 6.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Auctore damnato libri quoque damnati censentur.*
2 *Tabellione de haeresi damnato, instrumenta per eum confecta nullius momenti censentur.*
3 *Rege abolito etiam leges, & statuta abolita censentur.*
4 *Auctore damnato libri damnati censentur etiam si sint boni.*
5 *Cardinalis opinio reprobatur.*
6 *Libri auctoris damnati, reprobantur etiam si non sint impressi.*
7 *Item etiam si circumferantur sub nomine viri catholici.*
8 *Item quamuis conscripti sint antequam auctor damnaretur.*
9 *Libri haereticorum an possint allegari tanquam rationabiles.*
10 *Valet auctoritas auctoris haeretici ad conuincendum errores haereticorum.*
11 *Ad fidei veritatem elucidandam, vel ad conuincendum abusum catholicorum, licet vti auctoritate auctoris haeretici.*
12 *In materia indifferenti an liceat allegare libros haereticorum.*
14 *Haeretici liber speciali ter permissus ab ecclesia, potest impune legi.*

ARGVMENTVM.

Qui Libri debeant censeri damnati.

CAP. XXIII.

Egulae sunt constitutę in fronte Indicis librorum prohibitorum, Primũ ex praecepro *Sacri Concilii Trid.* deinde vero auctoritate fel. re. *Clementis Papa VIII. adict.* ex quibus facillime cognosci pôt quinam libri tanquã reprobati sint vitandi, verũ quia quae ibi traduntur spectant ad eos tantum, qui typis tunc dati erant, ideo ad faciliorem
1 cognitionem. Regulam constituas, quod Auctore damnato, libri quoque eius damnati censentur, ita docent *Doct. in cap. Fraternitatis, extra de haeretic.* vbi praesertim *Hostien. num. primo, Innoc. & Butr. num. 2. Abb. num. 1. Soccin. num. 1. & 3. Anan. num. 3.* & iterum, *Hostien. in cap. 2. num. 17. & ibi Butr. num. 31. de sum. Trin. Socc. num. 1. vers. vel sic. Anan. ante num. 1. Albert. de haeret. q. 12. num. 13. Penia in direct. par. 2. Comm. 3. vers. Primum damnato.*

Probatur autem haec regula, primum in *cap. Fraternitatis, extra de haeret.* dum inquit, cũ Caelestinus, atque Pelagius in Ephesina synodo sint damnati, nõ potuerunt illa Capitula recipi, quorum damnatur Auctores.

2 Secundo probatur *in Auth. credentes in fin. & in cap. excommunicamus 13. §. credentes, vers. si Tabellio eod. tit. de haeret.* in quibus locis damnato Tabellione de haeresi, instrumenta confecta per ipsum, nullius sunt momenti, sed cum Auctore damnato damnantur, & ibi hoc not. *glos. in verb. damnentur.*

3 Tertio, probatur *in Can. nullus 3. q. 4.* vbi Auctore anathematizato eius dictis fides admitur.

4 Quarto in *Can. Sancta Romana §. itẽ origines, & §. hac omnia, vers. Atque cum auctoribus suis 15. dist.*

5 Quinto *in cap. 2. §. fin. de sum. Trinit.* ipsum inducendo a contrario sensu, ibi enim damnato tractatu, seu libello *Ioachini*, ideo non damnatur statuta Florensis Monasterii, quia disciplinam continent regularem, & Auctor semper in catholica fide permansit, ergo si Auctor a fide catholica discessisset, fuissent etiam statuta, & coetera omnia opera damnata, vnde cauendum est ab *Abb in d. cap. damnato num. 4. vers. Et ex hoc*, dum ex illo tex. delumit, quod damnato auctore, non damnãtur eius opera, quia ex praedictis patet ex textu illo probari contrariũ vt idem *Abb.* adnotauit *in d. cap. Fraternitatis n. 1. de haeretic.*

6 Sexto probatur a simili, quia abolito Rege

Rege tamquam Tyranno, censentur etiam abolitæ eius leges, & statuta, *Bald. in cap. translato, vbi Felin. numero 1. de constitut.*

4 Ampliatur hęc Conclusio, vt procedat, siue libri sint boni, siue sint mali, quia auctore damnato semper libri intelliguntur damnati, nisi sint expresse approbati, *Hostien. in dicto cap. damnato, num. 14. Butr. in cap. Fraternitatis sub num. 3. vers. Solutio, glos. in cap. Fraternitatis, ver. Celestinus, vers. sed verum est, de haretic.* Licet enim in tali casu non militet ratio falsæ doctrinæ, tamen militant aliæ rationes in principio huius Conclusionis adductæ, quæ operantur eandem dispositionem in iuribus ibi allegatis.

Prętera quando defectus est in Auctore, tunc etiam si opera sint bona, tamen non admittuntur, nisi per Ecclesiam reperiantur expresse probatæ, *cap. Ecclesia sancta Maria, vbi late Doct. de constit. ca. 1. 96. dist. cap. vt animarum de haret. lib. 6.*

Et ideo cum in casu nostro cũ defectus supponatur in Auctore, vtique quamuis opera bona sint, censentur semper simul cum auctore damnata, nisi specialiter
5 sint probata. Et licet contrariũ teneant *Card. in d. c. damnamus sub nu. 6. vers. vigesimo nota. Imol. nu. 12.* tamen ex prædictis constat opinionem *Host. & Butrii esse veriorem.*

6 Ampliatur secundò, vt procedat, siue libri circumferantur impressi, siue manuscripti, vt rectè probat text. *in cap. nouiter, de sent. excom.* quatenus ibi excommunicantur Scriptores statutorum hęreticorum, i tem quia eadem in vtrisque militat ratio, & propterea eadem debet esse dispositio, *l. illud, ff. ad l. Aquil. l. à Titio, ff. de verb. oblig.* Et hanc opinionẽ vti veram profitentur, *Vgolin. de censur. par. 2. glos. verb. ac eorumdem libros, vers. Quarto in excommunicationem incidunt, Thom. Sanch. ad præcepta* Decalogi *lib. 2. cap. 10. num. 28. Farinacc. post hac scripta visus in tract. de hæresi q. 180. nu. 30.*

7 Tertio ampliatur etiamsi circumferantur sub nomine viri catholici, aut sancti, quia hoc non obstante sunt abolendi, *Can. 1. 16. dist.* vbi Canones ab hęreticis sub nomine Apostolorum conscripti, quamuis aliqua vtilia contineant, tamen fuerunt damnati.

8 Quarto ampliatur, vt procedat non solum in libris iam scriptis tempore quo Auctor damnatur, sed etiam in quibuslibet aliis, siue ante, siue post damnationẽ editis, *Butr. in d. cap. damnamus sub nu. 3. vers. solue, Pena in direct. par. 2. Comment. 3. verbo Monendi tamen, vers. iam illud.* Et quidem iure merito, quia videmus, quod Auctore damnato, damnatur etiam testamentum, siue ante, siue post damnationem confectum, *l. cum filius, §. repetendorum, vbi Bal ff. de leg. 2.*

9 Hæc eadem Conclusio declaratur primo, vt Auctore damnato, censeantur damnati libri quoad hoc, vt non valeant allegari tanquam auctorizabiles, non autem tanquam rationabiles, nempe, vt ipsorum testimonium nullam in iudiciis habeat auctoritatem, sed possint recipi vti rationabiles, & si quando boni sint possint allegari tanquam rationes, ita censuerunt *Host. in d cap. damnato nu. 20. Io. Andr. num. 44. in fin. Card. sub num. 5. in 20. not. Imol. num. 12. Butr. num. 31. Abb. num. 5. Albert. de haret. q. 12. num. 13. Alphons. de Castr. lib. 2. de iusta haret. punit. cap. 17. vers. Quidam forte dicent.*

Contrarium censuit *Pena ad direct. Inquis. par. 2. Comment. 3. vers. denique præfatum axioma.*

Mihi quidem pro faciliori totius materiæ explicatione nonnulli videntur considerandi casus.

10 Primus, si forte agatur ad conuincendos errores hæreticorum, seu Gentilium vel aliorum, & in hoc quidem casu hęreticorum auctoritatem aliquid valere aperte desumitur ex *Can. si quid. veri 37. dist. vbi d. August. inquit, si quid veri de Deo Sibilla, vel Orpheus, aliique gentium Vates, aut Philosophi prædixisse videntur, valet quidem aliquid ad Paganorum vanitatem reuincendam, non tamen ad istorum auctoritatem amplectendam, & in Can. legimus ead. dist.* vbi inquit, *legimus aliqua ne negligantur, legimus*

mus ne ignoremus, legimus non vt te neamus sed vt repudiemus, & ibi *glo.* exemplificat in scripturis hæreticorum *Host. in d. cap. damnamus n. 21. vers. si autem de Sum. Trin.* vbi ad hoc etiam allegat *Innoc. in cap. Inter de purg. Can.* quam, uis illum in libro meo non reperiam.

11 Secundus est casus, si agitur de conuincendo abusu catholicorum, vel de fidei veritate elucidanda, & in hoc etiam casu licet hæreticorũ, & gentiliũ exẽplis vti, prout vtitur summus Pontifex in *Can. submittitur S. quod non solum a Catholicis 21. dist. & in Can. Sacerdotibus 13. q. 2. vbi D. Gregor.* ad conuincendum abusum Catholicorum Principum, qui Sacerdotes non honorabant, inquit, *quippe Pagani in Republ. Principes fuerũt & verum Deum nescientes, Deos ligneos, & lapideos colebant, & tamen eorum Sacerdotibus honorem maximum tribuebant. & rursum, Quid mirum, ait, si Christianus Imperator veri Dei Sacerdotes dignetur honorare, dum pagani Principes honorem impendere Sacerdotibus nouerunt, qui Diis ligneis, in lapideis seruiebant*, & simile habetur in *Can. quæsta, & Can. non æstimemus 13. q. 2.* hoc etiam fulcitur auctoritate *D. Pauli*, quem suis scriptis aliquot versus Poetarum indidisse, constat ex *Can. turbat in fin. 37. dist. vbi glos.* loca designat, & hoc etiam voluit *Host. in d. cap. damnato nu. 21. de summ. Trinit.*

12 Tertius est casus, quando agitur de re indifferenti probanda, quę conuinci potest, ex ratione in libris Hæreticorum adducta, & hic est verè casus, dę quo loquuntur, *Doct. in d. c. damnamus*, nempè quod liceat allegare dictum vti rationabile, non vti authorizabile, nempe allegare rationem, vti illa in sua rationabilitate consistit, non autem vti recipit vim, aut robur ab auctore: & ratio est, quia veritas semper est eadem, nec immutatur ex eo, quod eam quandoq; hæreticus fateatur. Hoc autem sub illo temperamento accipiendum est, vt quoties dictum hæretici non allegatur ad hæreticorum perfidiam, uel Catholicorum abusum conuinceñ, sed allegatur tantum in terminis de quibus agitur, uidelicet in re indifferenti, uti dictum rationabile, tunc semper reticeatur nomen Auctoris, ut benè probat text. in *Can. turbat. 37. dist.*

13 ibi, *si qua vtilia in illis inueniuntur, quasi sua desumantur*, & in *l. damnato C. de haeret.* ibi, *ita vt nemo in Religionis disputatione aliquam supradicti nominis faciat mentionem* & in *c. Episcopus eod. tit. de haeret.* Vnde laudandus est mos, ut si qu ando libri damnati Auctoris uideantur vtiles Reipublicæ typis mandentur, sub nomine alterius probati Auctoris, vt bonum remaneat tanquàm à manibus iniusti possessoris recuperatum. In quam rem maximè facit exemplum memorabile apud *Gell. lib. 18. c. 3. ex Exchine in oratione ad Timarchum*, vbi cum populus Lacedemonius de summa Reipublicæ, quidnam esset vtile, & honestum delibe raret, & vir quispiam improbatissimus, & turpitudinæ pristinæ uitæ diffamatissimus, consilium dedisset probatissimũ, turpi auctore mutato consilium tamen sequutus est, Quam etiã retulit *Plutarch. tum in Apotegmatibus*, tum etiam in libro de *Ciuili Institutione*, & ex nostris meminere *Simanca de cathol. Instit. tit... num. 22. Brun. de haeret. lib. 6. cap. 6. Tiraquell. de legib. connub. l. 11. num. 6.* & hæc quò ad primam limitationem.

14 Secundo principalis Conclusio limitatur, ne procedat, quando damnato Auctore libri eius specialiter concederentur, *glos. in d. c. fraternitatis verb. Cælestinus ad fin. de haeret.*

Ad hanc autem opinionem probandam induci solet text. *in d. c. damnamus de summ. Trinit.*

Verum hic text. non meruit adduci, quia, vt sæpè supra diximus, ibi fuit damnatus libellus Ioachimi, non autem ipse Ioachim, & propterea mirum non est, si coetera eius opera permissa fuerunt. Rectiùs ergò ista limitatio probatur per tex. in *Can Sancta Romana, S. Item Origenis 15. dist.* ubi Ecclesia *Origenis* opuscula à *Beato Hieronymo* non repudiata suscipit, & probat. Præterea facto hodie probat Ecclesia. quæ librum *Henrici octaui Angliæ Regis de sacramentis* quem scripsit aduer.

aduersus *Lutherum* ad aliorum perfidiam conuincendam, permittit, vt in Indice nuper ædito.

SVMMARIVM.

1 *Recensentur opiniones Doctorum.*
2 *Veniæ opinio refertur & commendatur.*
3 *Eadem opinio limitatur.*

ARGVMENTVM.

An habenti libros prohibitos sufficiat eos comburere, vel lacerare, an vero teneatur tradere Superiori.

CAP. XXIV.

1 *Anch. in tract. de hæretic. cap. 7. sub num. 7. & Auctor repertorii inquis. in verb. libri,* sentire videntur satis esse eos comburere, vel lacerare, ea ratione potissimum, quod prohibitio tendat ad certum effectum, nempe vt libri supprimantur, qui effectus cum æque sequatur ex laceratione, vel combustione, ac ex traditione in manibus Superioris, non est curãdũ de modo, *l. vlt. ff mand l. si mater ff. de cond. Institut. At Locatus in praxi iud. Inquis. verb. libri,* censet tutius esse illos tradere Superiori, propterea quod traditio clarum ostendit fidei, & obedientiæ testimoniũ,
2 idque etiam affirmat in *addit. ad Zanch. loco cit.* Ceterum *Reuerendissimus Pe[n]ta in addit. ad Emer. par. 2. Commēt.*
3 *vers. præterea*, asserit necessario defe- rẽdos esse Superiori, propterea quod Cõstitutio *Iulii tertii* quæ incipit *Cum meditatio cordis*, præcipit, quod debeant realiter, & cum effectu inquisitoribus consignari, & hanc eandem opinionem probant *Martin. del Rio disquisit. Magic. lib. 5. sect. 17. vers. sunt autem tales libri Sanchez ad precept. Decalog. l. b 2. cap. 10. num. 56. Azor. Instit. Moral. tom. 1. lib. 8. cap. 16. q. 11. Farinac. de hæres. q. 180. num. 40.* Mihi hæc posterior sen-
3 tentia verior, & potior videtur ex dicta *Iulii tertii* Constitutione, eam tamen limitarem in casu, in quo quis bona fide ductus, libros prohibitos incenderit, vel combusserit, tunc enim tutum illum existimarem tum in foro fori, tum etiam in foro poli, in quo peccatum sine uoluntate non contrahitur, *Can. 1. 20. q. 5. Can. sicut enim 32. q. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Vtile est Reip. vt viri doctrina præstantes libros hæreticorum legere possint.*
2 *Card. Bellarminius, & Baronius, item Thomas Dozzius commendantur.*
3 *Episcopi non possunt dare facultatem legendi libros prohibitos.*
4 *Inquisitores absque speciali licentia libros prohibitos legere non possunt.*
5 *Albertini opinio declaratur.*

ARGVMENTVM.

An aliquibus sit concedenda licentia tenendi, & legendi libros prohibitos, & a quibus hæc licentia sit cõcedenda.

CAP. XXV.

1 Anè quantum ad primam quęst. partem attinet vtilissimum esse Reipublicæ, quod aliquibus doctrina, & pietate præstãtibus viris, fiat facultas legendi libros prohibitos, censuit *Godofr. in l. damnatio C. de hæret. Simancea de Cathol. instit. tit. 38. num. 20.*

Vix enim effici potest, ut quamuis diligentia adhibita improbatæ lectionis libri ab aliquibus Euæ filiis, qui Diabolica suggestione ducti bonum, & malum scire

ſcire deſiderant, ſubdoli non detineantur quo fit vt opus ſit viris morum bone ſtate, & diſciplina prædictis, per quos improborum Auctorum fallaciç detegantur, & nequitia infringatur. Addo, quod hæretici plurimum maledicendo oblectantur, ac çquum eſt, vt viri adſint, quorum opera quicquid oblectamenti male-
2 dicendo coeperunt, amittant. Suſceperunt olim hoc munus quāplurimi ſcientia, & vitæ Sanctitate præſtantes, quorum meminit *Euſeb. lib. 7. c. 6. Niceph. lib. 6. cap. 8. & 9.* Tempeſtate noſtra in hoc munere plurimi laudabiliter inſudarunt, præſertim vero quo ad diſputationem *Illuſtriſs. Card. Bellarm.* quo ad hiſtoriç veritatem *Illuſtriſſimus Cardinalis Baronius*, quo vero ad ſigna *Thomas Bozius* Viri tum pietate, tum etiam omni doctrinarū genere prçclare referti, & hçc quo ad primam quæſtionis partem.

3 Quo vero ad ſecundam, in curia hæc licentia tradi conſueuit per Reuerendiſſimum Sacri Palatii Magiſtrum, qui tamen eam non niſi viris doctrinç ac morum honeſtate pollentibus eam concedere ſolet. Cæterum extra curiam, quicquid antiquitus eſſet conſtitutum, negotium hodie eſt abſolutum ex Conſt. *Pii 4.* 123. quæ incipit, *Cum inter crimina*, per quam huiuſmodi facultas tribuitur tantum Illuſtriſſimis Cardinalibus Inquiſitoribus in plena Congregatione tantum. Vnde infertur epiſcopos loci ordinarios hodie non poſſe dare licentiam legendi libros prohibitos, *Nauar. conſ. primo q. 36. tit. de conſtit. Penia ad Emer. par. 2. Comment. 3. verſ. nunquid autem, Martin. del Rio diſquiſ. Magic. libr. 5. ſect. 17. verſ. Solis Pontificibus, Petrus Binsfel. in l. culpa, C. de maleſ. & mathemat. verſ. nec etiam epiſcopi, Azor. Inſt. moral. tom. 1. lib. 8. cap. 16. q. 7. Sanchez ad præcepta Decalog. lib. 2. cap. 10. num. 43.*

4 Quinimmò nec ipſi inquiſitores poſſunt libros damnatos legere, niſi eis ab Apoſtolica Sede, ſeu per Sacram Congregationem inquiſitionis eis fiat facultas, ſtante Conſtitutione *Iulii 3.* quç incipit, *cum Meditatio cordis*, quæ expreſſe reuocat omnes, & quaſcunque facultates legendi libros damnatos, conceſſas quibusuis perſonis cuiuſcunque ſtatus, ordinis, & conditionis, etiamſi Epiſcopali, vel Archiepiſcopali, vel alia maiori Dignitate eccleſiaſtica, ſeu ſeculari prçheminentia fulgeant: cum qua concordat *Paulus 4. Conſtitutione 49.* quæ incipit *Quia in futurorum euentibus, & idem Pius quartus Conſt.* 119. quæ incipit
5 *Cum pro munere, quod ſuſtinemus.* Ex quibus minus probabilis redditur ſententia, *Albert. de hæret. q. 28. à nu. 4. vſque ad 11.* dum pluribus oſtendere nititur, quod lectio librorū prohibitorū non interdicitur abſolute, atq. ideo pro tēporis neceſſitate, Epiſcopis licere libros hæreticorum legere ad eos redarguendos, hoc .n. hodie bene poteſt procedere in libris adhuc non damnatis, ſecus in illis, qui reprobationis ſententiam meruere.

SVMMARIVM.

1 *Legentes libros ex profeſſo continentes hæreſim, non poſſunt abſolui niſi Papa.*

ARGVMENTVM.

A quibus poſſint abſolui qui libros prohibitos habuerunt.

CAP. XXVI.

1 SI libri continent hæreſim ex profeſſo, cuiuſmodo ſunt opera Calui ni, Lutheri, & aliorum huiuſmodi, tenentes eos egent pontificia abſolutione, propterea quod ſunt compræhenſi in Bulla coenæ, cuius cenſurç ſunt papç reſeruatæ, *Nauar. conſ. 1. quæſt. 35. de conſt. Penia in direct. par. 2. comment. 3. verſ. ad hæc, Graff. deciſ. lib. 4. cap. 18. num. 42.*

Si vero non continent hæreſes ex profeſſo, poſſunt abſolui a quocunque habente

te potestatem absoluendi a censuris, quia incidunt in excommunicationem inflictam in Indice, *Graff. loco cit.*

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus cuiuscunque successionis est in capax.*
2 *Successio hæretico delata, est ipso iure nulla.*
3 *Etiam si deferatur iure militari.*
4 *Cuiuscunque relicti incapax est hæreticus.*
5 *Successio hæretico deferri non potest, etiam per viam contractus inter viuos.*
6 *Nec vigore maioratus hæreticus successionem habere potest.*
7 *Instituens hæreticum incidi in excommunicationem.*
Lim. num. 8.
9 *Cautela ab aduocatis adhibenda in libello contra institucntem hæreticum concipiendo.*
10 *Instituens hæreticum quo tempore contrahat excommunicationem.*
11 *Vltima voluntas est reuocabilis vsque ad mortem.*
12 *Mortuus non est capax censuræ.*
13 *Dictio saltem est subsidiaria.*
14 *Mutatio voluntatis non præsumitur.*
15 *Institutus per institutionem honoratur.*
16 *Hæreticus etiam occultus est incapax successionis.*
17 *Hæreticus reconciliatus recuperat vtranque testamenti factionem. Et quid in ad misso ad reconciliationem remissiue. numero 18.*
19 *Legatum alimentorum hæretico factum valet.*
20 *Alimenta cuilibet incapaci relinqui possunt.*
21 *Damnatus ad metallum capax est legati alimentorum.*
22 *Fiscus hæretico in carceribus detento, præstat alimenta.*
23 *Vsusfructus legatus hæretico, resoluitur in legatum alimentorum.*
24 *Alimenta relicta ratione vsusfructus, per superuenientem hæresim non debentur.*
25 *Hæretico alimenta præterita non debentur sed solum præsentia vel futura.*

ARGVMENTVM.

Hæreticus an sit successionis, legati, aut donationis capax.

CAP. XXVII.

1
Egulariter hæreticus est cuiuscunque successionis incapax, *l. Manicheos, §. primo in fine, C. de hæretic. l. Ariani, §. Cunctos, C. eod. tit. l. quæ de Samaritanis, C. eod. cap. excommunicamus, §. credentes, & cap. si quis Episcopus eod. tit. glos. in §. legare instit. de legat.* ibique Faber, & ceteri, *Bar. in auth. de raptor. §. mulier. in princ. collat. 9. Ias. in l. prima, num. 7. ff. de legat. 1. Nicolaus Arelat. de hæret. notab. 14. in fine.* Simanca *de cathol. Inst. tit. 46. num. 56.* eum aliis, quos late referunt, & sequun-
2 tur, *Roias sing. 79. Decian. in tract. crim. lib. quinto, capit. 44. numero 17. Farinac. de hæresi quæst. 179. numero 94.* quibus addendus est *Menoch. consil. 186. numero 14. Quemada quæst. 18. per tot.* vnde deducitur primo, quod successio delata hæretico, est nulla ipso iure, *Faber. Menoch. Simanca, & alii mox infra citandi, Vital. in cap. ad nostram, numero 8. de hæret. Roias sing. 37.* cum aliis per *Decian. loco cit. numero 17. versic. & licet.*

3 Extenditur primo, vt procedat siue successio illi deferatur iure communi, siue iure militari, *l. fin. C. de hæret. ibi que Salicet. Alber. Caser. de hæret. num. 151. Tholosan. syntag. iur. lib. 33. cap. 8. num. 11. Decian. & Farinac. locis ante cit.*

4 Et siue relinquatur iure institutionis, siue iure legati peculiaris, *Fab. in d. §. legari, Iudiciale inquis. quæst. 17. Menoch. consil. 185. num. 14. vers. vndecimo, & vltimo, Simanca de Cathol. Instit. tit. 14. nu. 124. Quemada loco cit.*

Nn vbi

vbi refert, ita se bis pronunciasse, cum esset iudex fisci, & vtramque sententiam fuisse in supremo Inquisitionis Tribunali confirmatam. Et siue relinquatur iure directo, siue iure fideicommissi, *dicta l. Manichæos*, *vbi Doct. Simanca loco citato*. *Sanchez ad præcepta Decalogi libro secundo, cap. 14. sub num. 32. vers. Et Simancas.*

5 Et pari ratione, extenditur secundo, vt procedat, etiam si successio deferatur per viam contractus inter viuos, *l. Arriani, §. iunctis*, C. *de hæretic. Butrigar. in l. si quis*, C. *eod. gloss. in cap. in eos, verb. Nihil conferant, extra eod. tit. ibique Hostien. verbo Conferant*, *Soccin. nu. 3. Vital. in rubr. de crimin. hæresis, num. 6. Quemada d. q. 18. Azor. lib. 5. cap. 8. q. 1. & lib. 8. ca. 12. q. 8. Sanchez dicto cap. 14. num. 36.*

6 Extenditur tertio, vt procedat etiam si successio, aut relictum deferatur vigore maioratus, siue primogenituræ, vt eleganter probat *Meres in tract. de maiorat. 1. q. 1. num. 95. cum seq. iu princ. edit. quē sequitur Sanch. loco citato, sub num. 32. circa med.*

7 Extenditur quarto, vt si instituens hæreticum sit persona Ecclesiastica incidat in excommunicationem, eiusque nomē ab albo Sacerdotum deletur, etiamsi persona instituta, sit sibi sanguine cōiuncta, *c. si quis episc. & c. in eos, de hæret.*

8 Quod tamen est intelligendum quando relictum fit hæretico scienter, secus si ignoranter, vt declarant, & recte *Fel. in d. c. si quis, in princ. vers. Et limita, ibique Boich. num. 1. vers. quod verum, Anchar. num. 2. Butr. num. 4. Card. in secunda oppos. Anan. num. 1. vers. Et intellige, Soccin. num. 9.*

9 Vnde cauti Aduocati partes erunt, vt si quando libellum, vel articulos concipiat contra relinquentem hæretico includat ipsius relinquentis scientiam, alias non concludet, quia in tali casu, ad excludendam delictum ignorantia præsumitur, quousque probetur scientia, vt post *glos. & alios scribit*, *Felin. loco cit.*

10 Hic dubitari contingit quo tempore instituens hæreticum contrahat excommunicationem: non enim potest dici, quod contrahat tempore quo testamentum scribitur, quia cum voluntas sit am-
11 bulatoria vsque ad mortem, atque ideo possit quandocunque reuocari, *l. 1. ff. de iniusto rupto, & irrito facto testamento. §. posteriore inst. quib. modis testamenta infirm.* delictum non potest dici consumatum, nisi post mortem, *ad Hebræos cap. nonum.*

12 Minus potest dici, quod contrahat post mortem, quia mortuus non est capax censuræ, *glos. in capitulo mulieres, § finali, verbo autem, & ibi Abb. de sent. excomm. Ancharan. in cap. cum quis, nu. 9. eodem titulo, lib. 6. Ioan. de Lignano de censur. §. 9. num. 2. & 3. Nauar. cap. 27. num. 13. Couar. in cap. Alma mater, §. 11. nu. 8. Alphons. de Castr. de iusta hæreticor. punit. c. 19. & 20. plene Suar. de censur. disput. 5. sect. 1. num. 3. & seq.* vbi rem diligenter declarat.

Huius obiectis tollendi gratia sunt, qui existimant excommunicationem contrahi tempore quo vita testatoris est desperata, quod tamen mihi non probatur, propterea quod in ipso actu, vel potest pœnitere, & delictum non dicitur consumatum, vel non potest, & equiparatur mortuo, qui non est capax, ex doctrinis allegatis.

Quare Leonardus Duardus ad Bullam cœnæ, *cap. 1. quæst. num. 100.* ad alias transit responsiones, vt ibi per eum.

Ego arbitror excommunicationem contrahi tempore quo testamentum scribitur per solum actum institutionis, non obstante quod ille sit reuocabilis.

Moueor, quia ex sola institutione facta scienter de hæretico, instituens redditur de hæresi suspectus, *Abb. & Felin. in dicto cap. si quis Episcopus*, *Carer. de hæret. cap. 2. nu. 69. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsump. 6. nu. 33.* Ergo sicuti suspicio oritur ex solo actu institutionis, ita etiam excommunicatio.

Moueor secundo, ex *d. ca. si quis Episcopus, de hæret.* ibi saltim post mortē ei, Anathema dicatur: si enim vult, vt post mortem

mortem saltim possit Anathema dici, equidem dubio procul supponit cēsuram
13 fuisse contractam ante mortem, quia dictio saltim est subsidiaria diminutiua, *Bald.consil 69.nu.2.vers. Nam dictio saltim,lib.2.Castren. cons.79. num. 7. vers. contrarium,lib.1.Paris.cons.34.nu.6.lib.* 3. de cuius natura est, vt dispositio relata ad tempus, semper verificetur in duplici tempore, *Ias. in l.rogasti,§.fin.ff.si cert. pet.*

Tertio, quia licet institutio sit reuocabilis, nihilominus quantum in se est, dicitur perfecta, statim atque testamentum est solemnizatum, *l.sancimus*, C.*de testamentis*.

14 Nec refert, quod possit mutata voluntate alium hæredem scribere, quia respondetur. Primo, quod cum hoc dependeat à simplici testatoris voluntate, & mutatio voluntatis non sit præsumenda, *l.eum qui voluntatem,ff.de prob. l. cum hic status,ff. de donat. inter vir. & vxor.* Institutio semel facta habetur, ac si futura sit perpetua quia concessum ad beneplacitum, iudicatur, ac si esset perpetuū. *gloss.in capitulo vltimo,verb.Constitutionem,de rescript. lib. 6. Bart. in l.sufficit, num.2.ff.de condit. indeb,* in *l.de pupillo,§.si quis ipsi Prætori,quæst.3.& ibi Ias. ff.de oper.nou.nunt. Alex.in l.principalib. nu.6.ff.si cert. pet.*

Præterea & secundo iura loquentia de hæredis institutione, non solum considerant effectum hæreditatis, sed etiam actum institutionis, quatenus respicit ordinem testamenti, vt videre est in toto ti
15 tulo, *ff.& C.de hæred. inst.* Ergo dum prohibet hæreticum hæredem institui, dicendum est quod non solum consideret emolumentum hæreditatis, sed etiam ipsam testamenti ordinationem, cum negari non possit, quod per institutionem testator dicatur honorare institutum, *d. cap.si quis Episcopus, de hæret.* qui honor non est hęretico deferendus, *Aut. credentes,C.de hær.l.iubemus,C.de episcopa.aud.*

16 Extenditur quinto, vt relicta hęretico sint nulla, siue sint relicta hæretico manifesto, siue occulto, vt late probat *Menoc. cons.186.per tot.*

17 Principalis Conclusio declaratur primo, ne procedat in hæretico reconciliato, is enim per reconciliationem nanciscitur vtramque testamenti factionem, quæ sibi suffragatur, vt in futurum possit testari, & hæres institui, vt in specie scribunt *Greg.Lopez in l.5.verb. scarrapienta,tit.25.p.2. Meres de maior.par.1. q.1. nu.67.Sanch.d.c.14.nu.40.*

18 An autem idem procedat in eo, qui licet non sit actualiter reconciliatus, est tamen calculis Inquisitorum admissus ad reconciliationem, consulas in facti cō tingentia *Sanch.loco mox citato,Simanca de cathol.inst.tit.9.nu.125. Vasq. in 1. 2.q.96.art.5.disp.196.cap.3 num.2.* vbi etiam agitur de eo, qui est hæresim confessus, sed non est adhuc ad reconciliationem admissus.

19 Declaratur secundo, ne procedat in legato alimentorum cuius hæreticus est capax, quamuis ceterorum relictorum sit incapax, *Specul.in tit.de execut. sent. §.sequitur videre,num.11. vers.præterea legatum alimentorum,Bal.in l. corruptionem,ad finem, C.de vsufr. Salicet. in l.si ademptis,C.de sent.pass. Alberic.in 3.par. statut.quæst.11. Nellus in tract.de bannit.in 2. tempore q. 36. & 48. Bossius in tit.de public.bonorum num.72.* vbi refert ita fuisse iudicatum, *Borgnin.in tractatu de vsufr.num.238.Bursat.consil.14. nu. 9.& 28. vers.Quartæ quæstioni, Surd.de alimen.tit.9.quæst. 33.sub num. 7. & 8. cum seq. Sanch. d. cap.14.num.41. Molin.de iust.& iur.tom.1.disput.154. col.2. vers. de iure ciuili.*

20 Contrariam opinionem probat *Menoch.consil. 185. a num. 8. cum seq.* At prior opinio est receptior, & verior. Si quidem alimenta cuicunque quantumuis incapaci relinqui possunt, prout videre est in seruo, cui licet legari non possit, *l.seruis, C. de legat.* potest tamen relinqui legatum alimentorum, *l.seruo ad custodiam templi,ff.de aliment.et cibar.legat.l.seruo alieno,§.si quis post ff.de leg. 1.* & pluribus probat *Surd.tit.de priuil.alimentorum c.7.*

21 Damnatus etiam ad metallum est capax legati alimentorum, *l.is cui,11.ff. de*

alimen. & cib. legat.

His accedit, quod fiscus præstat hæretico existenti in carceribus sancti Officii victum, & alimenta, etiam post abiurationem, & relaxum, ac sententiam
22 latam, *Ioan. Annib. in l. post contractum, num. 265. cum sequen. ff. de donat. ibique Picus num. 102. cum sequen. Ghirland. de haret. quæst. 4. num. 7. Sot. de iustit. & iur. lib. 1. quæst. 6. artic. 6. Bursat. cons. 43. num. 9. lib. 1. & consil. 289. nu. 9. & 28. vers. quarta quæstioni, lib. 3.* vbi quod procedit etiam postquam fuerit traditus Curiæ sæculari, nisi forsan iudex sæcularis fuerit in mora notabili ad exequendam sententiam.

Quibus non obstat cumulata per Menoch. quia procedunt in alijs legatis, nō autem in legato alimentorum, in quo hoc specialiter est receptum, vt relinqui possit etiam incapaci, vt animaduertit *Surd. loco citato.*

23 Et hæc quidem conclusio procedit, siue legatum alimentorum sit explicitū, siue sit implicitum sub nomine vsufructus, quo casu resoluitur in alimenta, secundum receptam opinionem, de qua *per Caual. de vsufruct. vxor. relict. num. 17.* nam disposita in vsufructu explicito habent locum, & in hoc implicito, *Surd. loco citato, tit. 8. priuil. 59. num. 24. & in specie Sanchez d. c. 14. num. 44.*

24 Declaratur primo, ne procedat in alimentis relictis ratione vsusfructus, nam cum illæ finiatur per capitis diminutionem etiam mediam, *l. si vsusfruct. ff. de iure dot.* & per hæresim negari non potest, quin capitis diminutio patiatur, eo quia illi aqua, & igni interdicatur, *l. Arriani, & l. Manichæi la 3. §. Montanistæ, C. de hæretic. Prob. ad Monach. in cap. 2. num. 2. de haret. lib. 6. Decian. lib. 5 cap. 42. num. 5.* per quod inducitur media capitis diminutio, vtique negari nō potest sequuta capitis diminutione vsus fructus finiatur, vt in proposito bene considerant *Borgn. de vsufruct. nu. 238. Peregr. de iure fisci, lib. 5. tit. 1. numero 123.*

25 Declaratur secundo, vt quoniam legatum alimentorum in persona incapaci nulla alia ratione sustinetur, nisi ex æquitate quadam naturali, ne fame pereat, merito conclusio declaratur vt procedat in alimentis præsentibus, & futuris, quæ ad vitę sustentationem adhibentur, non autem in pręteritis, quia illa habentur loco bonorum, quorum hæreticus est incapax, *Surd. & Sanch. locis cit. ille num. 21. & 22. hic num. 43.*

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus testari non potest.*
2 *Hæreticus non habet bonorum administrationem.*
3 *Facultas testandi competit ex indulgentia iuris.*
4 *Nullam speciem vltimæ voluntatis facere potest hæreticus.*
5 *Hæreticus neque ad pias causas testari potest.*
6 *Incapacitas hæretici prouenit etiam a iure canonico.*
7 *Hæreticus an testari possit inter filios orthodoxos.*
8 *Ecclesia ratione delicti ecclesiastici vbique pœnam imponit.*
9 *Testamentum conditum ante declarationem hæresis, an sit ipso iure nullum.*
10 *Testamentum hæretici, per poenitentiam ipsius non conualescit.*

ARGVMENTVM.

Hæreticus an possit testari.

CAP. XXVIII.

1 Æreticum testari non posse, expressum habemus in *l. 3. §. ergo & suprema, & in authen. credentes, C. de hæretic. & in authen. vtrum, de appell. cognos. §. si quis de p. parentibus orthodoxis, & in capitulo excommunicamus el 1. §. credentes, de haret. glo. in cap.*

c. si quis episcopus in fine, vers. nota quod hæreticus eod. tit. ibique *Io.Andr. num.* 15. *vers. intestabili*, *Ancbar. num.* 2. *Imol. n.* 6. *vers. septima poena*, Felin. *ante num.* 1. *Azo. in sum. eod. tit. nu.* 3. *Bart. in l. si quæramus ff. de testam. Abb. in ru. br. extra eod. tit. num.* 3. *Bald. in l. fin. C. si à non compet. Iud. Felin. in cap. cum dilectus num.* 5. *de accusat. Bursatt. cons.* 280. *num.* 1. *cum aliis per Roias sing.* 61. *num.* 2. *& per Farinac. de hæresi q.* 9. *num.* 89. quibus adduntur Spino *de testam. par.* 12. *num.* 43. *Didacus Castel lo in l.* 5. Tauri ibique Palatius Rubeus.

2 Ratio est duplex, prima quia hæretico est interdicta administratio Bonorum, *cap. cum secundum leges vbi doct. de hæret. lib.* 6. bonorum autem interdictio impedit testamenti factionem, *l. is cui bonis, ff. de testam.* §. *item prodigi inst.* quibus non est permissum facere testamentum.

3 Secunda quia testamenti factio secundum receptiorem opiniorem competit hominibus, ex iuris indulgentia, ac beneficio, *l. institutio ff. de hæred. instit. Abb. in d. rubr. de Testam. num.* 2. *cum aliis per Guliel. de Bened. in cap.* Ranutius *verb. Testamentum el primo num.* 5. *de Testam. Riminal. in rubr. instit. eod. tit. num.* 72. *Vasq. de success. progressu* §. *primo in solutione ad* 6. Iuris autem indulgentia, & Beneficia hæreticis non prosunt, *l.* 1. *cum Auth. seq.* C. *de hæret.*

4 Extenditur primo, vt procedat siue testetur Testamento, siue codicillis, siue Epistola, siue quolibet alio genere voluntatis, *d. l.* 3. §. *ergo*, *& suprema*, *ibique Alber.* & reliqui Faber *in princ. inst.* quibus non est permissum facere Testamentum, Palatius Rubeus *in d. l.* 5. Tauro Spino *loco cit.* Roias *sing.* 185. *numero* 6.

5 Extenditur secundo, vt procedat etiam si hæreticus testetur ad pias causas, nam nihilominus Testamentum, & quælibet alia dispositio est nulla, Locatus in iudiciali inquisit. *verb. poena num.* 9. *vers.* 17. *Carer. de hæret. numero* 151. *Farinac. loco cit. num.* 92. *& antes omnes Bald. cons.* 255. *numero* 2. *lib.* 3. Felyn. *in d. capit. si quis Episcopus sub num* 11. *versiculo & ad pias causas dehæret.*

6 Ratio alia non est, nisi quia incapacitas hæretici est inducta non solum de iure ciuili, sed etiam de iure canonico, *d. cap. excommunicamus* §. *credentes*, quo casu dispositio, neque sustinetur ad pias causas, *Bald.*, *d. consil.* 255. *numero* 2. *lib.*

7 Extenditur Tertio, vt neque possit testari inter liberos orthodoxos, *Auth. Gazaros* C. *de hæret. glos. in cap. cum secundum leges verb. ipso iure vers. sic puto de hæret. lib.* 6. *Boich. in cap. vergentis eod. tit. Aluarot. in* §. *Gazaros de statu & consuetud. lib. feud. Lupus in cap. per vestras* §. 72. *Brun. de hæret. lib.* 5. *cap.* 6. *Fortun. Garzia in l. Gallus* §. *& quid si tantum*, *ff. de liber. & posthum. Simanca de cathol. inst. tit.* 9. *num.* 4.

8 In contrarium *est tex. in l. Manicheos*, *& l. cognouimus*, *C. de hæret. & in auth. vt cum de appellat. cognoscitur* §. *si quis de peccatis parentibus orthodoxus & in cap. Iudæi* 1. 9.

Priorem opinionem probat ecclesiæ vsus ex rationibus allatis per *Tex. in d. cap. vergentis*, cuius dispositio est seruanda etiam in terris Imperii, cum proprium sit ecclesiæ, ratione delicti ecclesiastici vbique poenam infligere, vt notant *Abb. in d. capitulo vergentis*, *numero secundo.*

9 Extenditur Quarto, vt procedat siue Testamentum sit conditum post, siue ante sententiam declaratoriam criminis, quia ad istum effectum, ea sequuta retrotrahitur ad diem patrati criminis, & Testamentum habetur perinde ac si fuisset conditum post sententiam, *Peregr. de iure fisci libro quinto*, *titulo* 1. *numero* 172. *versiculo notandum*, *Greg. Lopez in l. quarta Tauri*, *ibique Ceruantes numero* 40. *Penia in direct. par. secunda Comment.* 165. *vers. rursus*, *Aragon.* 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 3.

Contrarium quod ante declaratoriam sustineatur, sed sequuta declaratoria reuocetur, tenent *Decianus in tract.*

tract. crim. lib. 7. cap. 40. num. 20. Tello in d. l. 4. Tauri num. 34. Salzedo ad Diaz *cap. 86. vers.* punitur etiam, Molina *de iust. & iur. tom. primo disp. 95. col. 2. vers. secundum est, Vasq. 1. 2. q. 96. art. 3. disp. 171. cap. 1. num. 11. Sanchez ad praecepta* Decalogi *libr. 2. capit. 24. numero 3.*

Extenditur Quinto, vt testamentum ab hæretico conditum per poenitentiam non conualescat, *Calder. de haret. rubr. de poenis haret. filiorum num. 3. in fine* Roias *sing. 61. n. 3. Repert. Inquis. verb. poena vers. item nota quod hæreticus, Castillo in l. 5. Tauri.*

SVMMARIVM.

1 *Filii quare plectantur propter hæresim patris.*
2 *Filii hæreticorum sunt inhabiles ad obtinenda beneficia ecclesiastica. lim. n. 3.*
4 *Filius hæretici an priuentur beneficiis obtentis ante patris condemnationem.*

ARGVMENTVM.

Filij, & descendentes hæreticorum an, & quomodo propter hæresim paternam reddantur inhabiles ad obtinenda beneficia ecclesiastica, & quando priuentur obtentis.

CAP. XXIX.

1 CVm filii præsumantur eorundem studiorum, quorum est Pater, *l. quod si nolit. §. mancipia ff. de ædil. edict. cap. si gens Anglorum 56. dist.* cum aliis *per Menoch. præsumpt. 33. n. 1. & seq. lib. 1.* soleantq; patres æque in filiis, ac in persona propria torqueri, *l. isti quidem §. vlt. ff. de eo quod metus causa,* cum aliis per *Tiraq. in l. si vnquam in præfat. sub num. 7. & seq. C. de reuocand. donat.* merito statutum est, vt poenæ statutæ contra hereticos, habeant locum etiam in filiis & nepotibus hæreticorum per lineā rectam descendentibus, *c. 2. §. credentes, & cap. vt commissi, § præsenti de hæretic. lib. 6.*

2 Inter quas offert se primum inhabilitas ad obtinenda beneficia ecclesiastica, *cap. quicunque §. hæretici, de hæret. lib. 6.* ibique *glos. in verb. secundum & in verb. beneficium, Monach. ante num. primum verb. filii,* & iterum *text. in cap. statutum el 1. eod. tit. & ibi* Io. *Andr. ante num. 1. Gem. num. 1. & 2. vers. nota quod ecclesia* Anan. *in cap. vergentis num. 12. vers. de crimine autem de hæret. ibique* Boich. *n. 12. Afflict. in const. tit. de hæret. nu. 29. vers. Iam puniuntur etiam filii, Calder. de hæret. tit. de poenis hæreticorum filiorum num. 4. Simanca de Cathol. inst. tit. 29. num. 13. Gomes. de delict. tit. de crimin. læsæ maiest. num. 4.* Pena *in addit. ad Direct. p. 3. Comm. 63. vers. in hac breui quæstiuncula, Surd. cons. 386. num. 4. cum aliis per* Farinacc. *de hæresi q. 191. num. 48.* quibus adduntur alii relati pet *Garz. de benefic. par. 11. cap. 10. nu. 72.* Et hæc nullam habent difficultatem.

3 Limitatur, ne procedat in filiis hæretici qui statim rediit, & in filiis eius, qui abiurauit de vehementi iuxta *trad. supra in cap. proximo num. . ..*

4 Difficultas est, An sicuti redduntur inhabiles ad obtinenda beneficia, & pensiones, ita priuentur obtentis ante patris condemnationem. & quidem affirmatiuam opinionem sequuntur Io. *Andr. in d. cap. vt commissi num. 4. vers vt priuandi de hæret. lib. 6.* Anan. *in cap. Vergentis num. 12. vers. de crimine autem de hæret. ibique* Boich. *num. 12. Prepos. in cap. satis peruersum nu. 4. 56. dist. Imol. quamuis dubitatiue in l. insulam num. 2. vers. & Adde quod notat ff. soluto matr. Rom. sing. 693. Gigas de crim. læsæ Maiest. lib. 3. tit. de pœnis quas filii incurrunt q. 11. Decian. tract. crim. cap. 43. num. 4. vers. perdunt filii,* Farinac. *de hæresi q. 191. num. 44. & 45. Garzia de benef. par. 11. cap. 10. nu. 72.* Et hanc dicit communem, & probari pluribus sum-

sũmorũ Põtificiũ constitutionibus *Rota in Concben. pensionis* 16. *Decembris* 1594 *coram bo. me* Iusto, & iterum ac latius in eadem 6. *Martii* 1598. *coram bo. me. Peregrino* Ceterum opinionem negatiuam tenent *Abb. in d. cap. Vergentis de haeret. Rebuff. in praxi tit. de mod. amittend. benef. num.* 25. *Carer. de haeret. num.* 141. *Couar. vers. resolut. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 4. *Lup. de Regno Nauar. par.* 5. §. 8. *Simanca de Cathol. instit. tit.* 29. *num.* 30. *Clar.* §. *haeresis, num.* 14. *Molina primog. lib.* 54. *& seq. Penia ad Direct. Comment.* 156. Hæc controuersia cum contingisset ex facto, fuit delata Sanctæ mem. *Clementi* 8. qui consultis Cardinalibus Sancti officii, reperiit sacrum illud Tribunal (inherendo, vt semper solet, benignori parti) sequi hanc partem negatiuam, siue filii sint nati ante, siue post hæresim, quæ propterea illi magis placuit, vt Rota, testatur in dicta *Concben. pensionis* 6. *Martii* 1594. *coram* Iusto, *& in eadem* 24. *Octobris eiusdem Anni coram bo. me. Penia*, quos impressas reperies *tom.* 2 *cons. Farinac. decis.* 87. *&* 90.

SVMMARIVM.

1 *Filiis illegitimi haereticorum incurrunt poenas a legibus inflictas.*
2 *Illegitimi maiori odio digni sunt quam legitimi.*
3 *In dispositione odiosa rationabili, illegitimi veniunt appellatione filiorum.*
4 *Paterna affectio regulariter fertur in legitimos, & naturales.*
5 *Vulgo quaesiti parentum poenas nõ subeunt, & quare.*
Limita. vt num. 6.
7 *Adoptiui an parnetum paenis subiaceant.*
8 *Adoptiuus dicitur filius.*
9 *Et cum naturalibus filiis succedit & alia babet priuilegia de quibus num.* 10.
11 *Fauore filii adoptiui vsusfructus relictus vxori restringitur ad alimenta.*
12 *Adoptiui non prosunt ad consequenda priuilegia quae competunt propter filios.*
13 *Adoptatus ab extranea persona non subiacet poenis.*
14 *Adoptatus a cõiuncta persona subiicitur patris contra filios haereticorũ latis. Lim. numero* 16.
15 *Arrogatus an patris paenas luat.*
17 *Datus in adoptionem coniunctae personae an afficiatur poenis, si pater naturalis incidit in haeresim.*
18 *Duplici gladio nemo conteri debet intellige vt num.* 21.
19 *Iura Sanguinis nullo iure ciuili dirimi possunt.*
20 *Filius illegitimus quoad iuris effectus reputatur extraneus.*
22 *Adoptiuus post haeresim adoptantis emancipatus, an subiaceat poenis de quibus supra.*
Distingue vt num. 23.
24 *Adoptio operatur tandiu quandiu durat.*
25 *Dispositio a sua causa qualificata, recipit perfectionem ab illa.*
26 *Beneficia protbonotarii, an reseruata censeantur.*
27 *Filii nati ante paternam haeresim an patris poenis subiaceant.*
28 *Filii haereticorum puniuntur odio parentum.*
29 *Filius an puniuntur propter haeresim matris.*
30 *Paenae de quibus supra an habeant locum in filiis haeresim poenitentis.*
31 *Haereticis relapsis poenitentibus Sacramenta conceduntur.*
32 *Benigna interpretatio facienda est erga eos qui propter crimen alienum puniuntur.*
33 *Relapso denegatur audientia.*
34 *Relapsi poenitentes an dici possint ecclesiae incorporati.*
35 *Incorporatus ecclesiae vnitati quis dicatur.*
36 *Relapsis ad quid absolutio prosit.*
37 *Recipi ad poenitentiam, vel ad misericordiam quid importet.*
38 *Relapso denegatur ecclesiastica sepultura.*
39 *Extra ecclesiam non esse Sacramenta quomodo intelligendum.*
40 *In materia haeresis fit interpetratio quae magis fidei fauet.*
41 *Filii haeretici non relapsi & poenitentis an subiacent poenis.*
42 *Filii, de haeresi in contumaciam condemnati, praedictas poenas non incurrunt.*
43 *Condemnatus in contumaciam comparens est*

est audiendus etiam si eius statua sit combusta.

ARGVMENTVM.

Qui filij hæreticorum incurrant pœnas propter paternam Hæresim.

CAP. XXX.

Vm varia sint genera filiorum, inquirere oportet, qui filii hæretico rũ, propter paternã hæresim pœnas incurrãt, quæ res vt facilius expliceт.

1 Primo Quæritur de filiis illegitimis, in quibus communirer concluditur poenas locum habere, *glos. in cap. statutum il 2. verb. volumus de hæretic. lib. 6.* ibique *Io. Andr. sub num. 4. Anchar. numero 2. Franc. num. 4. Gemin. num. 4. Archid. Io. Monach. & Prob. in cap. excommunicamus, el primo de hæret. Couar. var. resol. lib. 2. cap. 8. nu. 3. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 33. num. 11. Surd. cons. 386. num. 6. Suarez tom. 5. disputat. 43. sect. 3. num. 2. Sanchez de precept. Decalog. lib. 2. cap. 27. num. 1.* vbi inquit, quod ita tenent omnes, *Iacob. Graff. lib. 2. decis. cap. 11. num. 19. Azor. Instit. Moral. par. 1. lib 8. cap. 13. q. 8. in 8. poena.* Cuius conclusionis solet afferri ratio, vel quod si puniuntur legitimi, multo magis debent puniri illegitimi, quos non decet esse melioris conditionis, cum odio maio

2 re digni sint, *l. parentes, ff. de in ius vocan.* vel quod iura in hac materia loquuntur indistinctè de filiis, ideoque neque nos distinguere debemus, *l. 2. vbi Bart. ff. de offic. Præsid. l. de pretio ff. de public.* præsertim vbi odium est rationabile, quo casu etiam in odiosis appellatione filiorum veniunt illegitimi, *Surd. cons. 386. num. 6.* vel vt verius credo, quia in hac materia filii puniuntur odio parentum,

3 *cap. vt commissi, cap. 2. §. hæretici de hæretic. lib. 6. cap. vergentis, vbi Io. Andr. verb. progeniem extr. eod. l. quisquis C. ad l. Iul. Maiest. late Couar. var. resol. lib. 2. cap. 8. sub num. 2. vers. 3. ab eadem,* quiquidem parentes æquè torquentur in illegitimis & legitimis, quia voluntate, & affectione pariter feruntur ad naturales, & illegitimos, inter quos natura non fa-

4 cit differentia, *§. si quis erga filios Auth. quib. mod. natur. effic. sui l. parentes, ff. de in ius voc. l. hos. accusare, ff. de accusat. l. adoptiuus §. seruiles versic. Vnde nec vulgo ff. de ritu nupt. Bald. in l. quisquis sub nu. 6. post med. C. ad l. Iul. Maiest. Anchar. cons. 225. col. penult.* vbi dicit quod quo ad naturale foedus, nulla est differentia inter legitimum, & illegitimum, *Tiraquell. in l. si vnquam verb. donatione largitus n. 288. C. de reuo. don.* Hanc tñ cõclusionẽ,

5 intelligas dũmodo filii nõ sint vulgo quæsiti, Illi enim quia certum patrem ostendere nequeunt, *l. vulgo, ff. de stat. homin.* consequens est, vt poenas propter paternum crimen inflictas subire non possint, *Bald. in l. quisquis ante num. 7. C. ad l. Iul. Maiest. Io. Andr in d. cap. statutum num. 4. in fin. de hæretic. lib. 6. ibique Anchar. in fin. Franc. num. 4. Couar. var. resol. lib. 2. cap. 8. num. 3. Surd. d. cons. 386. num. 6.* Nisi forte uigore con-

6 suetudinis, vel statuti essent tales, qui reputarentur, de aliqua agnatione, illusque arma assumerent, tunc enim, & ipsi licet ex incerto Patre nati, incurrunt poenas filiis indictas propter heresim, *Decian. in tract. crim. lib. 5. cap. 45. num. 3. vers. Amplia vt procedat, Repert. Inquis. verb. filii vers. sed eo præsupposito post med. Iacob. Graff. lib. 2. decis. cap. 11. nu. 19. ad fin.* quos sequitur Farinac. *in tract. de heresi q. 191. §. 1. num. 11.*

7 Secũdo quæritur de filiis adoptiuis, quã quidẽ quæstionẽ à reliquis tactam nõ inueni, in ea tamen plura in vtramq. partem possunt afferri. Siquidem quod poenæ habeant ẽt locũ in adoptiuis, suaderi potest

8 ex eo, quod filius adoptatus dicitur filius *l. cum adoptiuum C. de decur. lib. 10.* adeo vt filius à Senatore adoptatus dicatur filius Senatoris, & gaudeat aliorum priuilegio *d. l. cum adoptiuum.*

Item

Item succedit parentibus simul cum
9 legitimis, & naturalibus, *l. si te parens. C. de suis, & legit. l. penult.* §. *& siquidem, C. de adopt.* & in successionum concursu excludit ascendentes, & Vxorem, *l. 1.* §. *Liberi, ff. de Tertull. l. Aequissimũ, in princ. ff. eod. tit. Aretin. in* §. *sed & ea, col. 2. vers. quæro An talis, Instit. de hæred. quæ ab intest. defer. Gulielm. de Bened. in cap. Raynutius, verb. vxorem nomine Adelasiam, num. 478. extr. de te-*
10 *stam.* Item excludunt naturales, impediunt bona à fisco publicari, reuocant alimenta in fraudem, rumpunt testamenta, & alia multo habent filiorum priuilegia, de quibus apud *Tiraquell. in l. si vnquam, verb. susceperit liberos, num. 20. C. de reuocan. donat.*

11 Præterea in filio adoptiuo militat coniectura voluntatis, & affectionis testatoris, sicut in legitimo, & naturali, adeo vt eius fauore vsusfructus Vxori relictus restringatur ad alimenta, sicuti restringitur fauore legitimorum, vt per multa probat *Picus in l. Titia,* §. *Titia, num. 61 ff. de legat. 2.* quem sequuntur *Mantica de coniecturis vlt. volunt. lib. 9. tit. 7. nu. 13. Caualcan de vsuf. mul. relict. sub num. 34. vers. Immo ego dico, Gabr. conclus. 2. num. 23.* cum aliis per *Surd. de alim. tit. 2. q. 15. num. 36.* Constat autẽ filios hæreticorum poenis affligi propter odium paternum, *l. quisquis. C. ad l. Iul. Maiest. cap. vergentis, extr. de hæretic.* cum aliis *supra allegatis.*

12 Ceterum, quod in filiis adoptiuis nõ habeant locum poenæ statutæ contrà filios hæreticorum suaderi videtur ex eo quod illi non prosunt ad consequenda priuilegia, quæ dantur propter filios, *l. 2.* §. *Adoptiui, ff. de vacat. mun.* §. *primo vers. sed adoptiui, Instit. de excus. tutor.* Sunt enim non propriè filii, sed ad instar & imaginem filiorum, *l. cum adoptiuum, C. de decur. lib. 10. l. filio, ff. de liber. & posthum. l. quæsitum. ff. de adopt.* Ideoque in nulla dispositione includuntur quæ de filiis loquatur, *Socc. in l. adoptiuum num. 4. ff. de in ius voc. late Tiraq. loco cit. nu. 5. cum seq.*

13 Ego in huiusmodi controuersia tres arbitros distinguendos casus.

Primus, quando filius est simpliciter adoptatus, nempe ab extranea persona, & in tali casu dubio procul crederem poenas locum non habere, nam quicquid est de iure veteri, equidem ex noua Iustiniani Constitutione adoptio parum, vel nihilum operatur, propterea quod, illa non obstante, manent integra iura patris naturalis, cui filius succedit non solum ad successiones ex testamento, & ab intestato, sed etiam ad querelam in officiosi testamenti, illique acquirit, vt in *l. penult.* §. *omnia igitur, C. de adopt.* §. *sed & hodie Instit. eod. tit.*

14 Secundus est casus, quando filius est adoptatus a persona coniuncta, quæ in hac materia dicitur tãtũ Auus, & Proauus maternus, & paternus, §. *sed hodie instit. de adopt.* & in tali casu crederem poenas in illis locum habere non solum vti nepotibus naturalibus, qui, & ipsi puniuntur, *cap. 2.* §. *cedentes, cap. statutum, el 2. de hæretic. lib. 6.* cum aliis supra allegatis, sed etiam vti filiis, quia cũ iniistis concurrant iura naturalia, & ciuilia vtique simul iuncta operantur, vt dissoluantur iura patris naturalis, & adoptatus per omnia transeat in potestatem adoptantis, qui solus adoptati pater intelligitur, *d. l. cum in adoptiuis,* §. *si vero pater naturalis, & d.* §. *sed hodie instit. de adopt.* Et quamuis hoc fiat mero iuris ministerio, tamen quia lex nititur in effectu naturali, quo Aui, & proaui, nepotes, & pronepotes prosequuntur, *d. l. pen.* §. *& is solus, C. de adopt. ibi Auita, & Proauita affectione,* & istæ odio parentum infliguntur, merito in eis locum habere debent, *Arg. l. illud ff. ad. l. Aquil.*

15 Tertius est casus, quando filius est arrogatus, & iste quidem casus maiorem videtur difficultatem habere, cum in illo cesset effectus naturalis parentum, & sola remaneat legis operatio, adeo quod dicuntur filii ficti, & imaginarii, ad quos dispositio præsertim exorbitans, & rigorosa non extenditur, *Socc. in d. l. adoptiuum, ff. de in ius, cum aliis supra allegatis.*

Ceterum exaduerso dici potest, quod per

per arrogationem adoptatus transit omnimode in potestatem Patris arrogantis, efficiturque suus hæres, ei usque familiæ aggregatur, vt inquit *textus in l. penult. §. fin. C. de adopt.* Aggregatio autem familiæ sola suffi cit ad hoc vt in hac dispositione censeantur compræhensi, ex *trad. supra in 10. extensione in fine* dum de vulgo quæsitis loqueremur. Quid pro resolutione dicendum tu Lector in facti contingentia decernas, mihi pro nunc sufficiat hinc inde probabiliter disseruisse. Limita Secundum, & Tertium

16 casum non procedere, quando post adoptionem, vel arrogationem esset sequuta emancipatio, quia per illam cũ penitus iura emancipationis, & arrogationis soluantur, est perinde, ac si nusquam emancipatio, vel arrogatio facta fuisset, *d. l. fin. §. Sin autem, Aretin. in d. §. sed hodie, num. 2.*

17 Quæritur Tertio, quid si filio dato in adoptionem coniunctæ personæ, nempe Auo, vel proauo materno, vel paterno, vel arrogato, pater naturalis incidit in hæresim, nunquid filius subiaceat poenis contra filios hæreticorum inflictis.

18 Et quidem in tali specie pro filio dici posset eum poenis non subiacere, cum non debeat duplici gladio conteri, neque pluribus legibus reum fieri, *l. Senatu, ff. de accusat. l. licet, §. penult. ff. Nautæ caupon. stabul.* At si poenis subiaceret pluribus legibus reus fieret, quia posset vterque pater in crimen hæresis incidere, Ergo.

19 Contrarium puto verius, idque quia quantumuis adoptio, vel arrogatio celebrata sit, semper erit verum patrem naturalem remanere patrem, quia iura sanguinis nullo iure ciuili dirimi possunt, *l. ius autem ciuile, ff. de pact. l. iura sanguinis*, vbi late *Cagnol. ff. de regul. Iur. §. fin. Institut. de legit. agnat. tutel. l. abdicatio, C. de patr. pot. ibique Bal. & Salicet. l. neque filium, C. eodem tit.* Nec refert, quod sit translatus in alienam potestatẽ, & familiam, quia vt supra dictum est, in hac materia non curatur patria potestas, *glos. in cap. statutum, verb. volumus, de hæretic. lib. 6.*

Præterea plus iuris habet pater naturalis, & legitimus in filium adoptioni, vel arrogationis datum, quam habeat pater

20 naturalis in filium illegitimum, quia filius illegitimus, quoad iuris effectus reputatur prorsus, & per omnia, ac si non esset filius, *l. 3. ff. de iur. dot. l. si quis incestis, C. de incest. nupt. §. si aduersus Instit. de nupt.* adoptatus vero, saltim per emancipationem potest omnimode ad patrem legitimum, & naturalem reuerti, *l. penult. §. tunc enim necesse est. C. de adopt.* Sed sic est quod in filio illegitimo istæ poenę locum habent, vt supra conclusum est in 10. *Extensione*, Ergo Et in filio dato in adoptionẽ, vel arrogationem respectu patris naturalis. Quam opinionem dum sequimur, non obstat neminem debere du-

21 plici gladio conteri, quia procedit respectu eiusdem personæ, secus quando sunt multiplicatæ, *l. is cui crimen, §. iisdem criminibus, ff. de accusat.* & conferunt *trad. per Alex. cons. 11. num. 7. versic. circa quintum lib. 1. & per Roman. consil. 213. col. 1. vers. aliquando super eodem.*

22 Quæritur Quarto, quid si adoptione durante pater adoptiuus, vel arrogator incurrat in hæresim, deinde filium adoptatum emancipet, An nihilominus iste filius emancipatus subiacet poenis contra filios hæreticorum impositis. Pro negatiua plurimum facit quod adoptionis tanta fragilitas est vt possit in ipso die, & filius fieri, & extraneus, ac emancipationis interuentu adoptio in quacunque persona facta dissoluitur, *l. penul. §. cum enim, & §. tunc enim necesse est, C. de adopt.* Ideoque dissoluta adoptione debet censeri dissoluta poena, sicuti remanerent dissoluta omnia iura adoptiua, *l. penul. §. Sin autem, C. de adopt.*

Exaduerso pro opinione affirmatiua dici potest, quod poenæ in odium hęresi comparatæ locum habere ceperunt, statim atque hæresis fuit mẽte concepta, ab eoque die crimen consummatum ipso iure, *cap. cum secundum, de hæret. lib. 6. Bart. in l. Imperator, ff. de iure fisci*, plene *Menoch. cons. 185. nu. 8. Surd. decis. 247. num. primo & seq.* ideoque sufficit, quod qualitas filiationis concurrat de tempore

re perpetrati delicti, *l. quod ait*, §. *sed & furti faciendi tempus*, *& l. in delictis*, §. *si Extraneus. ff. de noxal.*

23 Ego crederem negotiũ esse distinctionis foedere dirimendũ, vt siquidẽ loquamur, An filius propter crimen cõmissũ a patre adoptiuo ea adoptione, quę facit filium transire in potestatem amiserit beneficia, quę obtinet, & tunc crederem amisisse, quia ex deductis in proximam præterita quęstione talis adoptio, quousque durat, operatur omnes effectus filiationis, cuius qualitas sufficit, quod concurrat tẽpore criminis patrati, *d. l. quod ait*, §. *& furti faciendi tempus*, *& l. in delictis*, §. *si extraneus. ff. de noxal.* Et quamuis per emancipationem desinat filiatio, tamen non cessat ille effectus, qui fuit in esse productus adoptione durante, *l. vlt. ff. vnde lib. l. si cognatii, ff. de reb. dub.* Si vero loquamur, An fiat inhabilis, vt etiam adoptione dissoluta non possit tanquam indignus obtinere alia beneficia, & crederem non effici. Primo, quia

24 adoptio operatur tantum quandiu durat eaque dissoluta est perinde ac si nusquã facta fuisset, *d. l. penult.* §. *tunc enim necesse est*, *&* §. *Sin autem*, C. *de adopt.* Vnde sicuti non potest vlterius operari effectus fauorabiles, pari ratione non operabitur effectus adiosos, *d. l. secundum naturam, ff. de regul. iur.* cum aliis *supra alleg.* Secundo, quia quoties aliquid statuitur respectu alicuius qualitatis, tandiu durat, quandiu durat illa qualitas, *Doct. in l ex facto, & ibi præsertim Cuman. num. 3. ff. de vulg. & pupill. Rota decis. 70. num. 3. par. 1. diuers.* At poena contra filium est statuta respectu adoptionis, ergo adoptione cessante, debet cessare poena.

25 Tertio, quando dispositio est qualificata a sua causa, tunc semper transit cum sua causa, & non recipit perfectionem, nec acquirit ius, nisi cum sua causa, & qualitate, *Bart. & alii relati per Ias. in l. qui Romæ*, §. *Flauius, col. 1. & 2. ff. de verb. oblig. Castr. in l. priuilegia. C. de sacros. Eccles. Dec. in cap. ecclesia Sanctæ Mariæ num. 53. post med. vers. secundus casus, de constit. et in cap. nouit. num. 13. in fine de iudic.* Sed ista dispositio quod filius etiã adoptiuus subiaceat poenis, est qualificata ab ipsa adoptione: Ergo potuit imprimere, vel acquirere ius, nisi cũ qualitate adoptionis, quæ cessat prorsus per emancipationem. Demum hoc suadetur, siquidem videmus, quod reseruatio inducta respectu prothonotariatus anne-

26 xi scriptoriæ, vel alteri officio cessante prothonotariatu, licet duret respectu tẽporis pręteriti, cessat tamen respectu temporis futuri, adeo vt beneficia post obtenta non sint reseruata. *Rota decis. 70. par. prima.* Nec refert, quod effectus criminis sit iam consumatus, quia pro responsione considerandum est, quod cum habilitas obtinendi beneficia sit de illis, quę habent tractum successiuum, nempe quia possunt diuersis temporibus obtineri, cessante causa, effectus consummatus operatur respectu temporis præteriti, sed cessat respectu futuri, vt eleganter declarat *Bal. in cap. quemadmodum, col. 2. n. 4. vers. nota tacitas extr. de iure iur. Franch. Alex. in l. 2.* §. *non solam. ff. de excus. tutor. Socc. in l. sciendum*, §. *vlt. num. 6. ff. qui satisdar. cog. & cons. 84. sub num. 11. versic. præterea ibi conceditur, lib. 3. Dec. cons. 24. col. vlt. vers. non obstat 3. Ozer. in* §. *supra dict. 1, sub num. 17. versic. secundo casu, Instit. de milit. testam. Tiraq. in reg. cessante causa, lim. 12. num. 24.*

27 Quinto quæritur, de filiis natis ante paternam heresim, in qua quidem quæstione exestuat tota iuris schola, & in duas easdemque contrarias opiniones diuiditur, videre licet ex Doctor. longa ga scire hinc inde relatis per *Couar. uar. resolut. lib. 2. cap. 8. num. 4. per Reuerendissimum Peniam in addit. ad Emer. par. 3. q. 114. vers. Anceps tamen*, fusius in precitato voto relato inter decisiones impressas per *Farinac. tom. 2. decis. 87.* & latissime per eundem *Farinac. in tract. de heresi q. 91.* §. *2. nu. 57. & 58.* quibus, addi possunt *Bero. in cap. Item cum quis, num. 43. de restit. spoliat. Menoch. de recuper. remed. primo num. 342. & seq.* Rota etiam aliquando visa est fauere filiis, apud *Seraph. decis. 830. nu. 8.* dum (quãuis obiter) dixit poenas criminis læsæ Maiestatis humanæ non habere locum

in

in filiis natis ante delictum; Deinde vero perpenso, & discusso diligenter hoc Articolo de ordine Pontificis, respondit secundum iuris censuram, & magis receptam Doctorum sententiam habere locũ æquè in filiis natis, & in nascituris, vt in *Conchen. pensionis 6. Martii 1598. coram Peregrino*, vbi Argumentis contrariæ partis singillatim respondet.

28 Quæ sententia iuris ratione inspecta mihi etiam magis quam contraria probatur, propterea quod ipsi puniuntur odio patris, *l. quisquis, C. ad Iul. Maiest. cap. 2. §. credentes, de hæret. libr. 6.* cum in filiorum persona actius torqueantur, quam in propria, *l. isti quidem in fine ff. de eoquod met. caus. cap. afferete de præsumpt.* Ergo multo magis debent habere locum in natis ante delictum, quam in aliis cũ maior sit afflictio videre filium adultum, sæpè etiam bonis ditatum, & in dignitate constiturum gradu deiici, quam filios infantes, præsertim cum contingere possit, vt post delictum hæreticus filios non suscipiat.

29 Sexto quęritur, An poenę locum habeant propter hæresim matris, & locum habere affirmat *gloss. in d. c. statutum, el 2. de hæretic. lib. 6. Zanch. in tract. de hæretic. c. 28. num. 8. & 10. cum aliis per Decian. in tract. criminis lib. 5. cap. 45. num. 3. & 5.*

30 Septimo quæritur, An locum habeant in filiis hæretici poenitentis, & in hac tres considerantur casus.

Primus, si loquamur de filiis hæretici relapsi traditi curię seculari, qui tamen poenituit, & decessit catholicus, & in hoc duæ sunt Doctorũ opiniones, prima, quod filii poenas effugiant, quam tanquam æquiorem probant *Gemin. in cap. statutum, §. hoc sane, num. 2. versic. dicit. Io Andr. de hæretic. lib. 6. Reper. Inquisit. verb. filii, §. nunc Alphons. Montal. ad leges Castellæ, l. 2. tit. 26. par. 7. vers. est ergo conclusio, Lup. de hæretic. cap. 18. Tolet. de instr. Sacerd. lib. primo cap. 69. num. 4. Surd. cons. 346. num. 24. Didac. Cantera, quæst. crimin.* vbi refert secundum hanc opinionem fuisse practicatum in inquisitione Conchensi.

Cuius opinionis infrascripta sunt Argu-
31 menta. Primum quod hæreticis relapsis, si in eis poenitentiæ signa appareãt manifesta, Sacramenta poenitentiæ, & Eucharestiæ conceduntur, *cap. super eo, de hæretic. lib. 6.* Constat autem talia Sacramenta non concedi existentibus extra ecclesiam, *cap. extra Catholicam, & cap. Inter Catholicam, 1. q. 1.*

32 Secundo, erga illos, qui puniuntur pro alieno crimine est facienda benigna interpretatio, *l. legem, C. de natur. liber.* At in proposito filii puniuntur propter delictum alienum, ergo.

Quibus non obstantibus contrariam opinionẽ tenuerunt *Doct. numero & grauitate maiores*, nempè *gloss. in cap. statutum, el 2. verb. quia lapsi, & ibi Io. Andr. num. 5. de hæret. lib. 6. Francus ibid. nu. 4. vers. in gloss. in verb. re incorporatus, Anchar. num. 1. in fin. Simanca de ca thol. Instit. tit. 29. num. 17. vers. sed re attentius perpensa, & in Enchiridion religionis, tit. 63. rubr. de filiis hæreticorum*, & hanc veriorem dicunt *Pena ad Emer. par. 3. q. 115. vers. circa secundum, & vers. quamuis prior de sententia, Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 45. num. 3. vers. Amplia etiamsi parentes, Azor. Moral. instit. par. 1. lib. 8. cap. 13. q. 8. in 8. hæret. poena, vers. dubia etiam quæstionis est, Sanchez in præcept. Decalog. lib. 2. cap. 27. num. 13. & 24. Bursat. cons. 289. num. 16. et seq. lib. 3.* qui in fine testatur ita fuisse practicatum in Senatu Mantuano. Pro qua opinione affertur *text. in d. cap. statutum, §. hoc sane de filiis*, vbi ad istum effectum duo requirit copulatiue, nempe quod pater fuerit emendatus, & reincor
33 poratus ecclesię vnitati, At relapsus nõ potest dici reincorporatus, quia ecclesia illi denegat audientiam, *cap. super eo, eod. tit. lib. 6. cap. ad abolendam, §. illos, extr. eod. tit.* Ergo. Quid dicendum. equidem huius difficultatis resolutio ex eo tantũ dependet, An relapsi poenitentes possint
34 dici eccl siæ incorporati, Siquidem si dixerimus esse reincorporatos, inde sequetur eis conuenire qualitates requisitas in textu d. cap. statutum, & consequenter conuenire debet dispositio, *l. semper in*

Ciuitat:, §. *id est*, *versic. licet enim*, *ff. de iure immu. l.* Prætor ait, *la* 2. §. *docere. ff. de vi bon. rapt.* si vero dixerimus nõ esse incorporatos, æquo animo ferre debent, si concluserimus filios poenis subiacere, quia non concurrit qualitas requisita, *l.* 1. §. *Prætor ait. vbi Bart. ff. ne quid in flum. public.*

Et certe si verum amamus ex eo tantum quod relapsum poeniteat, illique poenitentiæ, & Eucharistiæ Sacramentum non denegetur, non crederem dici posse reincorporatum Ecclesię vnitati. Primo, quia incorporati ecclesiæ vnitati dicuntur illi, qui per Inquisitores abso-
35 luti, & ad gremium ecclesiæ per debitã absolutionem reducti admittuntur, vt *Gemin. fatetur in cap. statutum*, §. *si vero*, *num.* 5. *de hæret lib.* 6. & ante ipsum *Io. Monach. & Archid. in cap. accusatus*, *ante num.* 7. *eod. tit.* Is verò, cui non denegatur Sacramentum poenitentiæ, & Eucharistiæ, non absoluitur per inquisitores, neque per modum debitum ad gremium admittuntur, Ergo non possunt dici reincorporati, quia non sufficit quod absoluatur, nisi sit absolutus iuxta formam ab ecclesia præscriptam, *cap. cum desideres*, §. *Cui quæstioni*, & §. *tertio lo-*
36 *co in fin. extr. de sent. excom.* Nec parum refert, quod si non esset absolutus, non posset recipere Sacramentum Eucharistiæ, quia illa absolutio proficit ad remissionem peccati in foro interiori, *glos. in dicto capitulo super eo*, *verb.* Deneganda, *de hæretic. Ioan. Andr. in dicto capitulo statutum*, *in fine*, *versiculo* Item decretalis, *ibique ceteri passim*, *Thomas Trib. decisione* 36. *numero* 16. *par. secunda*, quæ quidem non suffragatur in foro iudiciali, *Abb. in capitulo accusasti*, *ante num. tertium de accus. Thom. Trib. dicta decisione* 36. *numero* 17. *par. secunda*, quibus accedunt *Decian. in tract. crimin. lib.* 5. *capitulo* 56. *numero* 7. *Ludouicus à Paramo de orig. Sanctæ inquisitionis lib.* 5. *q.* 9. *nu.* 159. *Azor. Moral. Inst. par. prima lib.* 8. *capitulo* 14. *quæst.* 7. *versiculo obiicitur*, asserentes quod indulgentia erga relapsum non proficit, nisi quo ad poenam spiritualem, secus quo ad tẽporalem. Vnde iure, inquit nouissime
37 *Farinac. in tract. de hæresi*, *q.* 93. §. 2. *numero* 35. *ad finem*. quod is, qui recipitur ad gremium ecclesiæ, dicitur recipi ad poenitentiam, qui vero recipitur ad perceptionem Sacramentorum, dicitur recipi ad misericordiam. Secundo, quod is, cui non denegantur Sacramenta poenitentiæ, & Eucharistiæ, nequeat dici incorporatus, probatur ex eo, quia denegatur illi ecclesiastica sepultu-
38 ra, adeo vt post quam corpus est exustũ, cineres eius vento cernenda traduntur, *Lapus, Io. Andr. in cap. super eo*, *eod. tit. lib.* 6. quos probat ibi *Gemin. numero* 6. *Franc. sub num. primo vers. nota vltimo*, quorum opinio in praxi seruatur (quicquid in contrarium asserat *Alphons. de Castr. lib. secundo*, *de iusta hæret. punit. capit.* 2.) *vt testatur Simanca de cathol. Instit. tit.* 57. *num.* 17. Ergo signum est manifestum non esse incorporatum, alias illi communicaremus in morte, *cap. à nobis*, *de sent. excom. capit. sane*, *el primo* 24. *quæst. secunda*. Nec vim faciunt Argumenta in contrarium adducta, non enim obstat primum, quod extra ecclesiam non sint Sacramenta, quia illud accipitur, vt existentes extra ecclesiam ex parte sua non habent legitimum vsum Sa-
39 cramentorum, *D. Thom.* 2. 2. *q.* 39. *art.* 3. *ad fin.* non autem quod existentibus extra ecclesiam, & vere poenitentibus non possit ab ecclesia concedi, vt Sacramenta recipiant ex misericordia.
40 Minus obstat secundum, quia regula fallit in materia heresis, in qua fit illa interpetratio, quæ magis fauet fidei, *l. omnes*, §. *hæreticorum autem*, *C. de hæretic. glossa in capitulo quicunque*, §. *hæretic. verb. beneficium*, *eod. titulo lib. sexto*, *Geminian. ibid. numero secundo*, *versiculo nota bene*, *Abb. in capitulo Ad audientiam*, *el* 2. *sub numero secundo versic. dicerem tamen*, *de rescript. Gig. de pens. q.* 94. *num.* 7.

41 Secundus est casus, quando versamur in filiis hæretici non relapsi, poenitentis, & tunc quantum attinet ad be-

neficia, poenę contra filios locum non habent, *d. cap. statutum, vbi notant gloſ. Io. Andr. Gemin. & Franc. Carer. de haeret. num.* 241. *verſ. limita niſi pater, Gundiſſal. eod. tract. q.* 23. *Sanchez ad præcept. Decalog. lib.* 2. *cap.* 27. *nu.* 26. *&* 28. *Decian. tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 45. *num.* 5. *verſ. limita tertio,* & de communi teſtantur *Parıſ. conſ.* 2. *num.* 185. *lib.* 4. *Rolan. conſil.* 63. *num.* 27. *lib.* 3. *Burſatt. conſ.* 14. *num.* 33. *&* 34. *lib.* 1. *Surd. conſ.* 386. *num.* 14. *Didac. Cantera quaeſt. crim. rubr. de haeret. cap.* 1. *nu.* 11. *verſ. quod ſupra dictum eſt*. Compræhenduntur tamen ſub ſtatuto inhabilitāte filios hæreticorum ad beneficia, prout de ſtatuto eccleſiæ Iſpalen. extat deciſio apud *Verall.* 96 *num.* 7. *par.* 2.

42 Tertius eſt caſus, quando verſamur in filiis condemnati de hæreſi in contumaciam, & tunc pariter poenæ non habent locum contra filios, quia ſententia lata in contumaciam, nuſquam tranſit in Iudicatū quoad poenam corporalem, adeo vt quandocunque hæreticus cōpareat, ſit audiendus etiā ſi eius ſtatua ſit combuſta, *gloſ. communiter recepta in cap.*
43 *excommunicamus, el primo §. qui autē, verb. condemnetur, de haeretic. Gigas in tract. crimin. laeſa Maieſt. lib.* 3. *tit. primo de poenis quas incurrunt, num.* 3. *latè Farinac. q.* 116. *num.* 130.

SVMMARIVM.

1 *Crimen haereſis omnem ſuperat improbitatem.*
2 *Haeretico bona quare auferuntur.*
3 *Haeretico bona auferuntur ipſo iure.*
4 *Haereticus an ſit priuatus dominio bonorum ante ſententiam declaratoriam criminis.*
5 *Haereticus inſpecta iuris vtriuſque diſpoſitione priuatur adminiſtratione & facultate alienandi, etiam ante ſententiam criminis declaratoriam.*
6 *Per diſpoſitionem cap. cum ſecundum leges de haeret. in* 6. *haereticus ipſo iure priuatur dominio bonorum. Et quid de iure Cæſareo num.* 7,
8 *Exequutio in bonis haeretici non poteſt fieri niſi ſequuta ſententia declaratoria criminis.*
9 *Poena impoſita ipſo iure propter delictum, intelligitur ſecuta declaratoria delicti.*
10 *Haereticus ante declaratoriam, retinet veram poſſeſſionem rerum ſuarum.*
11 *Ante declaratoriam iudicis eccleſiaſtici, bona haeretici non poſſunt occupari.*

ARGVMENTVM.

Bona hæreticorum confiſcantur ipſo iure, ac hæreticus priuatur adminiſtratione, & dominio ante ſententiam declaratoriam.

CAP. XXXI.

Icuti bona probis hominibus ad uirtutem ſibi parandam non parum proſunt, ita improbis, ac ſcelera ti ſunt noxia, illiſque (vt *Plato*
1 *inquit lib.* 4. *de legib.*) inſeruiunt tanquā paratiſſima flagitiis inſtrumenta. Cum autē hæreſis crimē omnē ſuperet improbitatem, *l. Manicheos, C. de haeret.* merito vtriuſq. iuris ſanctiones pręſcribunt hæreticorum bona eſſe confiſcanda, *d. l. Manicheos, §.* 1. *Auth Gazaros eod. tit. cap. Vergentis, extra de haeret. et c. cum ſecundum*
2 *leges, eod. tit. lib.* 6. Etenim quemadmodū qui volens conualeſcere, ne languore cor pus incumbat, aquam prius, & in ædiam exhibet, ita qui nequā habuerit animam, ne quippiam mali exerceat, ei opulentia & imperium, & dominatus, & omnino id genus alia ſunt auferenda, Ariſtot. *lib.* 2. *Moral.*

3 Fit autē bonorū confiſcatio in hæreſis crimine ipſo iure, nā ſi taliter fit in crimine læſę maieſtatis humanæ, *l. quiſquis, C. ad l. iul. maieſt.* multo magis & facienda in crimine leſæ maieſtatis diuinę, *d. cap. Vergentis et d. cap. cum ſecundum leges & vtrobiq.* Doctores cōmuniter *Bart. in l. poſt contractū nu.* 12. *ff de donat. Angel.* in

in l. si debitor in fine, ff. quæ in fraud. cred Abb. in d. cap. dilecti, num. 12. *de arbitr. & in cap. quia diligenti, num.* 6. *de elect. Peregr. de iure fisci lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 166. *Quemada quæst.* 7. cum aliis quos refert *Farinacc. de hæresi quæst.* 198. *num.* 3. quibus addi possunt *Bursatt. cons.* 7. *num.* 30. *et cons.* 14. *num.* 3. *Roland. cons.* 8. *lib.* 3. *Menoch. de recuper. remed.* 1. *num.* 308. *et cons.* 185. *num.* 8. *et cons.* 289. *num.* 10. *Vasq. de succession. progr. lib. primo*, §. 4. *num.* 166. *Gail. de pace publ. lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 18. *Sot. de iust. et iur. lib.* 1. *quæst.* 6. *art.* 6. *ibique Lessius lib. secundo, cap.* 29. *numero* 8. *Aragon.* 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 3. *Carpan. ad statuta Mediol. tit. de bonorum confiscat. numero* 610. *Franc. Torreblanca in epitome delict. libro* 3. *cap.* 11. *numero* 7. *Surd. decis.* 247. *num. primo et seq. et in tract. de alimentis tit.* 8. *priuileg.* 35. *et tit.* 9. *q.* 32. *Rota in Bononien. alimentorum* 28. *Maii* 1594. *coram bo. me. Pena.*

4 Vnde dubitari contingit an ante sententiam criminis declaratoriam, hæreticus sit priuatur dominio, Et quidem omnes Doctores hactenus allegati sequuntur opinionem affirmatiuam, quibus adduntur alii longa scire allegati per *Surd. de alimentis tit.* 8. *priuileg.* 35. *et tit.* 9. *quæst.* 32.

Contrariam opinionem, videlicet quod ante declaratoriam, hæreticus non sit priuatus, dominio probant *Archid. in d. cap. cum secundum leges, sub num.* 2. *Simanca de cathol. Inst. tit.* 9. *num.* 173. Medina, Corduba, Bannes, *et alii* quos refert & sequitur *Sanch. ad præcepta decalogi lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 3. quibus adduntur *Card. cons.* 128. *sub num.* 2. *versic. Item etiam quod quamuis*, Franc. *Beccius cons.* 57. *sub num.* 15. *Peregr. de iure fisci lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 176. *vers. intellige præter quam in colonis.*

5 Dissidentes inter se opiniones conciliare studentes, nonnullæ sunt constituendæ conclusiones ex quibus tota materia declaratur, sit ergo prima Conclusio vtriusque partis Doctores concordnat in hoc, quod siue inspiciamus dispositionē iuris ciuilis, siue iuris pontificii, ex vtriusque iuris dispositione hæreticus ante sententiam criminis declaratoriā, priuatur rerum administratione, & facultate alienādi, *ita Archid. et Card. locis cit. Bar. in l. si debitor. sub num.* 1. *quæ in fraud. cred. et in l. Imperator,* 43. *circa finem ff. de iure fisci*, ac probant aperte *text in d. cap. cum secundum leges, et in l. ex iudiciorum* 20. *ff. de accusat. et in l. quæsitum,* 15. *ff. qui, et à quibus, et in l. Donationes,* 32. §. *fin. ff. de donat. l. pen. et fin. C. ad leg Iul. maiest.*

6 Secunda conclusio, post dispositionem *d. cap. cum secundum leges*, hæreticus priuatur non solum administratione, & facultate alienandi, sed etiam dominio ipso iure, vt sunt verba apertissima ibi, *eo ipso suarum dominium rerum perdant*, & scribit patenter *Bar. in d. l. si debitor, num.* 1. *ff. quæ in fraud. cred. et in d. l. Impertorem, in fine, ff. de iure fisci*, Compatiuntur autē ad inuicem quod quis sit priuatus administratione, & facultate alienādi, & nihilominus ad huc habeat dominium, vt est *test. in d. l. quæsitum, ff. qui, et à quibus, in illis verbis, Quoniam ante damnationem dominus est, & in princip. tit. et* §. 1. *Inst. quibus alienare licet, vel non.*

7 Tertia conclusio, ante dispositionem *d. test. in cap. cum secundum*, inspecta tantum dispositione Iuris Cęsarei, quæstio erat inter Doctores an reus pro crimine lęsę Maiestatis diuinæ, vel humanę priuaretur dominio ante sententiam, quamuis omnes concederent, quod sequuta sentētia declaratoria, illa retrotraheretur ad diem cōmissi criminis, ac operaretur perinde ac si fuisset priuatus ab initio, *Bar. locis cit. Archid. in d. cap. cum secundum leges num.* 2.

8 Quarta conclusio, licet reus pro crimine lesæ diuinæ, vel humanæ Maiestatis, sit priuatus dominio, administratione, & alienandi facultate ante sententiam declaratoriam, tamen quia priuatio supponit crimen patratum, ideo non potest deueniri ad exequutionem, antequam pronuncietur super crimine, & feratur sententia de-

declaratoria, vt est *test. in l. eius qui delatorem, 29. ff de iure fisci, & in d. cap. cum secundum leges, de haeret. lib. 6.* omnia enim iura quae imponunt paenam
9 ipso iure propter delictum, intelliguntur dummodo sequatur sententia declaratoria delicti, *Archidiac. & Io. Andr.* quos refert, & sequitur *Alex. in l. si quis maior, num. 13. ff. de transact. Alber. in l. lex vectigali, ff. de pignor. Ruin. cons. 85. num. 6. lib. 4. Rom. cons. 212. in fine*, cum aliis per *Franc. Beccium cons. 57. sub num. 15.* & latius *Bursat. d. cons. 14. num. 18. & 20. & cons. 43. nu. 1. & 22. & 25.* vbi quod procedit etiam in notoriis. Quae declaratoria in casu haeresis, est ferenda per Iudicem ecclesiasticum, *d. c. cum secundum*, vbi plene *Doct. de haeret. lib. sexto* cum aliis *per Bursat. d. cons. 43. nu. 21. & 23.*

10 Quinta conclusio, haereticus antequam feratur contra ipsum sententia declaratoria, habet veram rerum suarum possessionem, ita probat *test. in l. aufertur, §. in reatu, ff. de iure fisci, d. capit. cum secundũ leges, vbi Anchar. de haeret. lib. 6. Cur. Sen. cons. 20. Simanca d. tit. 9. n. 173. & seq. Almayn. in 4. sent. dist. 15. q. 2. in princ. Surd. de alimentis tit. 9. quaest. 32. numero 24.* Sequuta tamen sententia declaratoria bona confiscata transferuntur fisco absque alia apprehensione, *Bar. in l. prima, §. an bona, num. 1. versic. Videt. ff. de iure fisci, Io. de Platea in l. 1. C. de bonis vacant. Tiraq. in tract. le mort. par. 2. declar. 15. num. 20. Franc. de Alfano in tract. de officio Fiscal. glos. 20. num. 154. vers. Nec autem confiscata.*

11 Sexta conclusio, ante declaratoriam latam per Iudicem ecclesiasticum non possunt bona occupari etiam per dominum directum, *d. capit. cum secundum leges, Simanca loco cit. Bursats.* qui alios refert *d. consil. 43. sub numero 22. vers. crederem*, & quatenus occupet, contra occupantem potest agi ad restitutionem, prout praeter relatos, scribunt *Arag. 2. 2. quaest. 11. art. tertio, in solut. ad quartum, Molina de iust. & iur. disput. 95. in solut. ad tertium, Vasq. 1. 2. quaest. 96. art. 5. disput. 170. cap. 4. num. 5. Emanuel Sa in sum. verb. fiscus nu. 2 Sanchez d. cap. 22. num. 18.*

Septima conclusio, vbi fiscus apprehendit possessionem, non cogitur citare reum, *Bal. cons. 141. prope finem, lib. 2. Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 1. sub nu. 52. vers. Ideo publicatis.*

SVMMARIVM.

1 *Sequuta confiscatione fiscus non dicitur haeres.*
2 *Viuentis non datur successio.*
3 *In fiscum transferuntur omnia iura damnati actiue, & passiue.*
4 *Fiscus habetur loco haeredis extranei.*
5 *Bald. quomodo appellet fiscum succedentem damnato.*
6 *Actiones fisci contra reum per publicationem confunduntur ipso iure.*
7 *Fiscus agit petitione haereditatis.*
8 *Fiscus in quibus bonis succedat.*
9 *Instantia capta cum defuncto non transit in fiscum.*
10 *Fiscus quid agere solet post delata sibi bona damnati.*
11 *Inter diuersos fiscos non datur ius accrescendi.*
12 *Fiscus non conficiens inuentarium an teneatur vltra vires haereditarias, remissiue.*
13 *Publicatio bonorum est stricti iuris.*
14 *Confiscatis bonis mobilibus & immobilibus, non includuntur iura. amplia numero 15.*
16 *In confiscatione bonorum haeretici qua veniant.*
17 *Bonis absolute publicatis veniunt iura, & actiones.*
18 *Facta publicatione, actiones competentes haeretico transeunt in fiscum.*
19 *Facta publicatione soluentes fisco liberantur.*
20 *In confiscatione comprehenduntur tantum bona praesentia.*
21 *Bona praesentia ad hunc effectum quae dicantur.*
22 *In poenis inspicitur tempus delicti non autem sententiae latae.*

In

23 *In criminibus in quibus poena imponitur ipso iure, quis dicitur condemnatus ab hora commissi delicti.*
24 *Bona inquisiti post confiscationem ex causa de præterito non comprehenduntur in ipsa confiscatione.*
25 *Fideicommissum conditionale purificatum post confiscationem non quæritur fisco.*
26 *Hæreditas delata hæretico post publicationem bonorum non quæritur fisco.*
27 *Fisco non quæritur legitima hæretici cuius parentes viuebant tempore patrati criminis.*
28 *Ius futurum non includitur in confiscatione.*
29 *Bona ante crimen admissum alienata non comprehenduntur in publicatione.*
30 *Donatio causa mortis an confiscetur remissiue.*
31 *In confiscatione bonorum veniunt iura quæ sunt transitoria ad hæredem extraneum. et num. 32.*
33 *Ius petendi legitimam transit in fiscum.*
34 *In confiscatione comprehenditur ius petendi supplimentum legitimæ.*
35 *Ius transmissionis ex potentia suitatis transit in fiscum.*
36 *Debitum condisionale ex contractu transit in fiscum.*
37 *In contractibus implementum conditionis retrotrahitur ad principium.*
38 *Conditio potestatiua non retrotrahitur.*
39 *Ius fideicommissi passiui sub conditione relicti, an transeat in fiscum.*
40 *Quæ per contractum in alium transferri possunt in præiudicium hæredum, per publicationem transeunt in fiscum.*
41 *Per contractum transferri posse quæ dicantur remissiuè.*
42 *Exceptiones quæ transeunt ad hæredes extraneos, transeunt etiam in fiscum.*
43 *Iura conditionalia ex vltima voluntate descendentia non transeunt in fiscum.*
44 *In vltimis voluntatibus implementum conditionis non retrotrahitur.*
45 *Spes substitutionis pupillaris non egreditur personam substituti.*
46 *In fiscum non transit spes substitutionis fideicommissariæ.*
47 *Nec ius succedendi in emphiteusi.*
48 *Nec hæreditas delata, quæ non est transmissibilis ad hæredes.*
49 *In Fiscum an transeat ius deliberandi. remissiue.*
50 *Iura personalia non transeunt in fiscum.*
51 *Neque ius eligendi collatum in personam alicuius nec ius reuocandi libertum in seruitutem, vel donationem. num. 52. & 53.*
54 *Voluntas est personalis, & non transit in fiscum.*
55 *Ius reuocandi donationem ex capite ingratitudinis est personale, & ideo non transit in fiscum.*
56 *Sicut nec ius dicendi de nullitate testamenti.*
57 *Nec reuocandi abstentionem ab hæreditate paterna.*
58 *Conditiones adiectæ legitimæ filii, à filio non repulsæ, nec repelli possunt à fisco.*
59 *Iura liberorum quæ non sunt communia ad extraneos, non transeunt in fiscum,*
60 *Vsusfructus non est transmissibilis ad alios, ideo non transit in fiscum num. 61.*
62 *Neque commoditas vsusfructus viuente hæretico transit in fiscum.*
63 *Relictum alimentorum non acquiritur fisco.*
64 *In confiscatione non includuntur bona prohibita alienari.*
65 *Nec bona fideicommisso subiecta. amplia num. 66.*
67 *Prohibitio alienationis intra certum tempus, inducit fideicommissum inter prohibitos.*
68 *Prohibitio alienationis facta fauore delinquentis non impedit transitum bonorum in fiscum.*
69 *Fiscus hæretico viuente habet commoditatem bonorum fideicommisso subiectorum.*
70 *Premoriente fideicommissario fiscus retinet bona.*

ARGUMENTUM.

Quæ veniant in confiscatione bonorum hæretici.

CAP. XXXII.

1 Facilioris doctrinę gratia præmittēdū primo, quod sequuta bonorū confiscatione, fiscus non est hęres *l. fiscus ff. de iure fisci, l. si sub pignore, C. de fiscal. usur.* Etenim cum succedat in ius, & locum viuentis, non
2 datur viuentis successio, *l. inter eos, §. fin. vbi glos. Bar. & alii, ff. de fideiussor. Iaf. in l. ex facto. §. Iulianus, in 2. not. ff. de vulgar. & puppillar.*
3 Verum, quia in eū transferūtur vniuersa iura damnati, tam actiue, quam passiue, *l. 2. C. ad l. Iul. de ui publ. l. si ademptis, C. de sent pass. l. sicut proponis, C. de bonis proscript.* ideo licet non sit proprie hæres, tamen habetur loco hæredis ex-
4 tranei, *l. si Marito, in princ. ff. soluto matr. l. cum fisco, ff. ad sillan. glos. Bar. et reliqui in l. non intelligitur, §. cum ex causa, ff. de iure fisci*, & iterum *Bar. in l. capitis num. 2. ff. de fideiussor. Rom. cons. 73. in princ & cons. 93. num 2. Ruin. cons. 24. num. 12. lib. 1. Soccin. Iun. cons. 34. Aymon. cons. 263. num. 7. Menoch. de arbitr. casu 137. num. 4. Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 1. nu. 53. Surd. de alimentis tit. 8. priuileg. 59. num. 3. Gaill. obseruat. 86. nu. 6. lib. 2. Honded. consil. 85. num. 108. lib. 1.*
5 Qua ratione *Bal. in l. fin. num. 15. C. de contrah. empt.* fiscum appellat hęredē anomalum, & in *l. 2. C. de bonis quæ liber.* equiparat illum successori in prælatura, & ipsum sequuntur *Affl in cap. primo num. 31. de nouo benef. inuest. peritissimus D. Gratian. disceptat. foren. tom. 3. cap. 423. sub num. 16. & 17.*
6 Et eadem ratione, actiones fisci contra reum, per publicationem confunduntur ipso iure, *Bar. in l. si vero §. condemnatum, ff. qui satisd. cog. Castr. cons. 209. lib. primo, Cuman. cons. 36. num. 12. & 13. inter consilia crim. Zilleti tom. 1. Stephan. de Barber. inter eadem consilia cons. 39. Ant. Henriq. de fideiussor. cap. 20. §. 14. num. 10.*
7 Item agit fiscus petitione hæreditatis, *l. item. §. ait Senatus, ff. de petit. hered Bart. in l. facultas, C. de iure fisci lib. 10. gloss. & Doct in l. 1. C. de his quæ vt indign. Salicet. et Castr. in l. prima, C. si quis aliq. Cor. cons. 279. num. 13. lib. 4. Aret. cons. 111. in 3. dub. Peregr. loco*
8 *cit. num. 67.* Cum autem non sit proprie hæres, inde fit vt quamuis hæres succedat in bonis defuncti vbiq. existētibus, *l. C. vbi, ae hered. agi oport. l. ex facto, vbi not. ff. de hered. inst.* nihilominus fiscus succedit tantum in bonis existētibus in sua iurisdictione, *Bar. in l. cunctos populos, quæst. 8. C. de summa Trinit. et fide cathol.*
9 Item licet instantia iudicialis cepta cum defuncto, transeat actiue, & passiue in eius hæredem, *l. si hominem, vbi notatur, ff. de fideiussor. cap. extra, de iudic.* tamen non transit in fiscum, quia habet iudices suos speciales, *l. sic stante, §. fin. ff. soluto matr. d.c. quia et vtrobique Doct. Peregr. d. tit. 1. num. 65.*
10 Vnde mos inoleuit, vt statim ac bona deferuntur ad fiscum, eius procurator curet inhiberi omnibus Iudicibus coram quibus lites pendebant, ne ad vlteriora procedant, & causas resumi in Camera.

Præterea, quamuis inter duos coheredes sit locus iuri accrescendi, *l. vnica, cū ibi trad. C. quando non petent. par.* tamē non habet locum inter duos fiscos diuer-
11 sos, *Bal. in d. l. Vnica, et in l. ex facto ff. de hered. Instit. Laud. in tract. de fisco q. 233. Alex. cons. 31. in princ. lib. 1. Peregr. loco cit. num. 63.*
12 An autem fiscus non conficiens inuētarium teneatur vltra vires hæreditarias vti tenetur hæres infra dicetur.
13 Præmittendum secundo, quod publicatio bonorum est strictiiuris, & vti ta-

lis

lis est stricte accipiẽda; adeout quicquid reperitur omissum in sententia, habeatur pro omisso, *Bald. in l. 1. C. de hæred. Inst. & in l. 2. C. qui testamenta facere poss. Dec. consil. 445. num. 67. Butr. cons. 59 Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 1. num. 47. & 49.*

14 Quo fit, vt confiscatis bonis mobilibus, & immobilibus, non includãtur iura, & actiones, quæ sunt tertia species, *Fulgos. in l. quam Tuberonis, §. de peculio, ff. de peculio, Alexand. in l. si constante, §. fin. nu. 9. ff. de soluto matr. et cons. 224. lib. 6. late Soccin. iun. cons. 51. lib. 2. et cons. 59. num. 20. lib. 3.*

15 Quod procedit etiam si sit dictum de mobilibus, immobilibus, & se mouentibus, *Alexand. cons. 226. lib. 6. Natta cons. 146. num. 14. Pinell. in rubr. C. de bonis mater. par. 1. num. 25. Peregr. loco cit. num. 49.*

16 His præmissis dum quærimus quæ veniant in confiscatione bonorum hæretici conclusio constitui potest venire, non solum bona mobilia, & immobilia, sed etiã iura præsentia, & in hæredem extraneum transitoria, siue sint iura actiua, siue passiua.

Ex qua quidem tres aliæ colliguntur cõclusiones. Prima, quo in confiscatione bonorum hęretici, veniunt, non solum bona, sed etiam iura, & actiones: quæ conclusio probatur, quia confiscatio bonorum hæretici, fit ex dispositione, *cap. cum secundum leges, de hæret. lib. 6.* per quam fit publicatio bonorum absolute, vt patet ibi bona hæreticorum ipso iure decernimus confiscanda, vbi autem bona publicantur absolute, tunc in confiscatione

17 veniunt etiam iura, & actiones, *l. si ademptus 5. C, de sent. pass. Bart. in l. Quintus ff. de auro, et arg. legat. Alber. in l. 1. ff. de stat. Gem. Marcin. laud. in tract. de fisco, q. 47. Card. cons. 83. secundum puram, Imol. cons. 35. Dec. cons. 442. num. 2. cum sequen. Peregr. d. tit. 1. num. 50. Barbosa l. si constante, §. fin. num. 2. ff. soluto matrim.* qua ratione ducti hanc opinionem in specie probant *Simanca de cathol. Inst. tit. 9. num. 7. Azeued. recopil. lib. 8. tit. 3. l. 1. num. 180. Azor. tom. 1. lib. 5. cap. 7. quæst. 8. Vasquez 1. 2. q. 96. art. 5. disput. 169. num. 3. vers. & quidem, Sanchez ad præcepta decalogi, lib. 2. c. 14 num. 3.*

18 Ex hac prima conclusione deducitur quod bonis confiscatis, hęreticus non habet amplius actionem aduersus debitorem, sed actiones omnes competunt fisco *d. l. 2. ad l. Iul. de republ. l. fi. debitori deportat. ff. de fideiuss. Bar. in l. creditor. ff. de solut.* quem ibi ceteri *communiter sequũtur,* vbi quod debitores fisco soluẽtes

19 liberantur, *Ias. cons. 26. lib. 3. Dec. cons. 25. sub num. 1. vers. si uero non sunt bona, Ruin. consil. 116. lib. 5. Affl. decis. 170. num. 17. Peregr. loco cit.* vbi declarat qualis dębeat esse confiscatio, vt solutio facta liberet debitorem, *Menoch. de arbitr. casu 137. numero 4.*

20 Secunda est conclusio, quod in hac cõfiscatione veniant bona præsentia quæ probatur, quia in quacunque confiscatione bonorum quæ fit ipso iure, veniunt tantum bona præsentia, non autem futura, vt est *text. in l. si mandauero 22. §. is cuius, ff. mandati ibi in publicandis bonis, quicquid postea acquiritur non sequitur fiscum, & in l. eius qui 8. §. 1. ff. de testamentis,* vbi loquẽs de eo cui est acqua, & igni interdictum, sic ait: *Bona quoque quæ tunc habuit cum damnaretur, publicantur, & in. l. certa forma, vbi* Bar. *C. de iure fisci lib. 10. & in c. felicis,* ibi, *quicquid etiã bonis inuenitur fisci applicatur dominio, et §. cum autem fuerint absoluendi,* in illis verbis, *de post modum acquisitis, repetitio denegetur, & ibi glos. in verb. acquisitis* subdit, quia prius acquisita erant confiscata & hanc opinionem probant *glos. in l. non ad ea, vers. præsens, ff. de cond. & demon.* Curt. *sen. cons. 60. numero 32.* Alexan. *cons. 23. num. 5. et consilio 75. nu. 15. lib. 1. Castr. cons. 96. lib. 6. Natt. cons. 472. n. 4. cum pluribus seq. Dec. cons. 438. num. 10. et cons. 442. nu. 20. Cephal. cons. 321. n. 49. Simanca loco cit. n. 61. et iterum in Enchiridion. tit. 56. n. 5. Bossius de publicat. bonorũ, nu. 15. et 27. cum seq. Locatus in vers. publicatio bonorũ n. 5. Bursat. cons. 43. n. 42. et 43 late* Peregr. *d. lib. 3. tit. 1. num. 132. Ascan.*

clem.

Clem. de patria potestatem effectu 17. *n.* 70. *Baiard.* ad Clar. *in* §. *heresis num.* 19. vbi testatur *de communi*, quam etiam probat *Rota decis.* 515. *num.* 4. *part.* 1. *diuers.*

21 Bona autem presentia quæ dicantur ad istum effectum, non satis liquet, apud *Doct.* Siquidem sunt qui existimãt præsentia dici omnia bona quæ spectant ad hæreticum vsque ad diem latæ sententiæ criminis declaratoriæ, ita *Boss. loco cit. num.* 8. *Clar. in* §. *fin. quæst.* 79. *num.* 24. & hanc eandem supponere videntur *Curt. Sen. cons.* 59. *num.* 13. *Simanca d. tit.* 9. *num.* 61. *Azor. tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 7. *quæst.* 8. *Tello ad leges Tauri, l.* 4. *num.* 48. *Peregr. loco cit. numero* 132. D. *Gratian. discept. forens. to.* 2. *c.* 309. *n.* 19. Ducuntur tantum auctoritate *tex. in d. l. eius qui*, §. 1. *ff. de testam en tis*, in illis verbis, *bona quoque quæ tunc habuit cum damnaretur, publicantur*.

Contrariam opinionem, videlicet quod dicanrur præsentia tantum bona quæ habebat hæreticus tempore criminis patrati, tenent *Bursatt. cons.* 14. *nu.* 28. *& cons.* 43. *nu.* 4. *lib. primo. Baiard. ad Clar. d.* §. *heresis, quæst.* 78. *num.* 212. *Matiento lib.* 5. *recopill. tit.* 4. *l.* 3. *glos.* 7. *num.* 6. *Baldes in addit. ad Suarez in l. post rem iudicatam, not.* 13. *num.* 2. *vers. sed in peculio, ff. de re iud. Sanchez d.*

22 *cap.* 14. *sub num.* 10. & hæc mihi videtur equior, & verior, ex regula quod in poenis imponendis inspicitur tempus delicti, non autem sententiæ latæ, *l.* 1. *ff. de pœnis*, ibi *eam causam debet sustinere, quã sustineret si eo tempore esset sententiam passus cum deliquit*.

Non obstat textus in contrarium allatus, quia procedit in delictis in quibus bona non confiscantur ipso iure, secus in crimine hæresis in quo cum confiscatio

23 sit ipso iure inflicta, *d. cap. cum secundum leges, de haret. lib.* 6. dicitur condemnatus eodem momento quo crimen concepit, *l. fin. C. ad l. Iul. Maiest.* atque ideo sententia criminis declaratoria, non inducit aliquid de nouo, sed inductum manifestat, *l. eius qui delatorem, ff. de iure Fisci, Bursatt. cons.* 289. *sub num.* 3. *lib.* 3.

Hac ergo opinione retenta, illa exten-

24 ditur, vt procedat etiam si bona post confiscationẽ acquirantur ex causa de præterito, nam nihilominus non dicuntur presentia, neque veniunt in confiscatione, *Bar. per illum test. in l. si certa forma, C. de iure Fisci, lib.* 10. *& in l.* 1. *ff. de bonis damnat. Ruin. cons.* 123. *sub num.* 7. *lib.* 4. *Natta cons.* 472. *sub num.* 6. *Peregr. de iure Fisci, lib.* 5. *tit.* 1. *ante num.* 132. quibus additur iterum *Bar. & Ang. in l. quoties, ff. de nouat. Bal. in l.* 2. *C. de bonis, & in l.* 3. *C. de priuileg. Fisci, Castr. cons.* 5. §. *in primo quæsito, lib.* 1. *Menoch. consil.* 101. *num.* 24. *lib.* 1. *D. Gratian. discept. forens. tom.* 2. *cap.* 309. *num.* 11.

Vnde deducitur primo, quod fidei-

25 commissum conditionale purificatum post confiscationem, non quæritur Fisco, prout vltra citatos scribunt *Ruin. cons.* 123. *lib.* 4. *Soccin. cons.* 275. *num.* 18. *lib.* 2. *Dec. cons.* 235. *col.* 3.

Deducitur secundo, quod neq. quæ-

26 ritur Fisco hæreditas delata hæretico post publicationem bonorum, *Bal. in l. si quis pœna num.* 2. *ff. de his qui sunt sui, & cons.* 7. *lib.* 2. *Bossius loc. cit. num.* 27. *Castr. cons.* 212. *lib.* 2. *Cepoll. cons.* 58. *num.* 24. *in ciuil. Peregr. loco cit. num.* 133. vbi quod fisco excluso succedunt sequentes in gradi, *Cephal. qui testatur de communi cons.* 321. *num.* 51. *D. Gratian. d. cap.* 309. *num.* 13.

27 Deducitur Tertio idem esse dicendũ de legitima, nam si tempore quo hæreticus crimen patrauit, parentes viuebant, ius legitime non erat illi perfecte quæsitum, *l.* 1. §. *si impuberi ff. de collat. bonorum*, atque ideo vti ius futurum nõ

28 confiscatur, *Cepoll. d. cons.* 58. *numero vigesimo nono, Dec. consil.* 438. *num.* 8. *cum seq. Lauden. in tract. de fisco quæst.* 6. *Ruin. d. cons.* 23. *lib.* 4. *& cons.* 149. *num.* 13. *lib.* 3. *Boss. loco cit. num.* 17. *Roland. d. cons.* 97. *num.* 5. *lib.* 2. *Menoch. cons.* 77. *num.* 26. vbi bene distinguit *Rota decis.* 515. *sub num.* 4. *par.* 1. *diuers.*

29 Deducitur Quarto, quod bona quæ ante crimen admissum fuerunt ab hæretico

eo alimenta non veniunt in confiscatione, *l. si quis postbac, vbi Bal. num. 1. & 2. C. de bonis damnat. l. post contractum vbi Bar. & reliqui, ff. de donat.* Dec. *conf.* 235. *num.* 1. Rota *decis.* 107. *numero* 3. *tom. 1. in recentior.*

30 An autem idem procedat in donatione causa mortis, vel in donatione facta inter coniuges, latè *Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 1. à num. 146. cum pluribus sequentibus.*

31 Tertia est conclusio, in confiscatione bonorum veniunt iura quæ sunt transitoria in extraneum hæredem, probatur, tũ quia licet cõfiscatione sequuta, vniuersa iura hæretici transferantur in fiscum, *l. si ademptis, C. de sent. pass.* nihilominus fiscus est extraneus hęretico, *glos. communiter recepta in l. 1. C. de bonis quæ liber. Bar. in l. iura. ff. de iure patr. & in l. eum qui, ff. de interd. Alex. conf. 23. num. 29. lib. primo, Soccin. conf. 121. num. 17. lib. 4. Dec. in l. ea sola, ff. de reg. iur. Soccin. Iun. conf. 49. num. 12. lib. 3. Roland. conf. 98. num. 16. lib. 2. & conf. 29. numero 19. lib. 3. Natta consil. 528. numero 23.*

Tum etiam, quia quæ non transeunt in hæredem extraneum, qui est propriè hæres, neque transeunt in fiscum, qui est hæres in propriè, vt fatentur omnes locis citatis.

32 Ex qua etiam infertur, quod omnia iura transmissibilia ad hæredem extraneum, transeunt in fiscum, & è conuerso, quod iura quæ non transeunt in hæredem extraneum, neque transeunt in fiscum, vt probatur ex doctoribus hactenus allegatis, & ex infra allegandis.

Ex prima parte huius illationis deducitur primo, quod cum ius petendi legitimam ex bonis parentis defuncti transeat ad hæredes extraneos, *l. quamquam C. ad l. falcid.* ideo transit etiam in fiscum, *Bal. conf. 8. lib. 4. Natta conf.* 528. *num.* 26. *&* 27. *Peregr. loco cit. n.* 79.

Dixi de iure petendi legitimam in bonis parentis defuncti, quia secus

33 esset si delictum esset commissum ante obitum, vt declarat, & rectè *Menoch. conf. 77. num. 26. & 27. idem Peregr. loco cit. num. 97. vers. sed illud dictum.*

An autem idem procedat quando filius est prohibitus alienare intra certam ętatem; *Bald. conf. 31. num 28. & 30. lib. 1.*

34 Et ex eadem ratione deducitur secundo, quod in confiscatione comprehendĩditur ius agendi ad supplementum legitime, & petendi restitutionem in integrũ, idem *Peregr. loco cit. num.* 84. nec nõ, & detrahendi vtramque quartam, *l. 3. §. si quis rogatus, ff. ad trebell. Aret. consil. 39. in 3. dub. Natta conf. 528. num. 33.*

35 Deducitur Tertio, quod cum ius transmissionis ex potentia suitatis transeat ad hæredes extraneos, *l. apud bosfer C. de suis, & legit.* ideo transit in fiscum, *Peregr. loco cit. sub num.* 84.

36 Deducitur Quarto, quod debitum conditionale ex contractu, ex quo quo transit ad hæredes extraneos, *§. ex conditionali, Inst. de verb. oblig.* transit etiã in fiscum, vt est text. in *l. inter Socerum, num. 6. ad finem, ff. de pact. dot. Bal. in l. fin. nu. 15. C. de contraben empt. & ibi Salicet. n. 7. Imol. in l. non ad eo ff. de cond. & dem.* Ias. *in l. si quis arbitratu, ante nu. 30. ff. de verb. oblig. Bar. Alex. & Imol. in l. si quis mihi bona, §. primo ff. de acquir. hæred. Ripa in l. 1. num. 155. ff. de vulg. & pupill. Alex. in l. 3. §. illud quoque, num. 3. ff. quod quisque iur. et in l. si Marito, in princ. ff. soluto matr. Rom. sing. 170. vers. 2. limita, Simanca de cathol. Inst. tit. 9. num. 11. Gram. conf. 7. nu. 3. in crim. Natta conf. 472. num. 14. Peregr. loco cit. num. 76. Cephal.* qui testatur *de communi conf.* 101. *num. 26.*

37 Comprobatur, quia in contractibus implementum conditionis retrotrahitur ad principium, ac implemento sequuto iudicatur perinde ac si esset impletum tempore quo conditio fuit apposita, *l. potior, in princ. ff. qui potior in pignore hab. l. si filius familia, in princ. ff. de verb. oblig.*

38 Hęc quarta deductio declaratur primo, vt procedat si conditio sit casualis, vel mista, secus si fuerit potestatiua, quia cum illa non retrotrahatur, *l. qui balnei 9. in princ. et l. potior. ff. qui potiores in* si-

pignore hab. l. si filius familias, in princ. ff. de verb. oblig.

38 Hęc quarta deductio declaratur primo, vt procedat si conditio sit casualis, vel mista, secus si fuerit potestatiua, quia cum illa non retrotrahatur, *l. qui balneum 9. in princ. et l. potior ff. qui potiores in pignore hab.* consequenter debitum sub tali conditione transit in fiscum, *Bal. in l. fin. num. 15. vers. ego autem, C. de contrah. empt.* Alex. *in d. l. Si marito, in princ. num. 2. ff. soluto matr. Gomes. var. resolut. tom. 3. cap. vlt. num. 2. ad finem cum aliis per Farinacc. tom. 1. tit. de delictis, et poenis quaest. 28 num. 147.*

Contrarium tenent *Cassan. in consuetud. Burg. rubr. 2. §. 2. in princ. num. 24. lim. 2. Baiard. ad Clar. in §. fin. q. 78. num. 105. Barbos. in l. si constante, §. fin. num. 6. ff. soluto matr.*

39 Ducuntur, quia ius fideicommissi passiui relicti sub conditione potestatiua transit in fiscum, *d. l. statius, §. Cornelio, ff. de iure fisci, d. l. ex facto, §. ex facto, ff. ad trebell.*

Prior opinio est frequẽtior, & verior, cui nõ obstat mox allatũ argumẽtũ, tum quia in praecitatis iuribus nõ reperitur cõditio potestatiua, tũ etiam quia non est verũ, quod in fiscum transeat ius fideicommissi conditionalis passiui, sed transit, tantum vtilitas percipiendi fructus viuente condemnato, vt latius est dictum *supra in prima deductione*.

Declaratur secundo, ne procedat quãdo conditio descendit ex vltima voluntate, iuxta ea quae latius dicentur *inf. nu....*

40 Deducitur Quinto, quod quae per contractum possunt in aliũ transferri, & alienari in praeiudicium haeredum, & successorum, eadem delinquendo, per publicationem bonorum transferuntur in fiscũ, *Bal. in l. emancipatum §. primo, ff. de Senator. Soccin. consil. 266. nu. 38. lib. 2. Affl. in cap. 1. glos. 3. nu. 8. tit. quae fuit prima causa benef. amict.*

41 Quę autem possunt per contractum in alium transferri, luculenter congesta reperies apud *Tiraq. de retract. consang. §. 26. glos. 3.*

42 Deducitur Sexto, quod omnes exceptiones quae transeunt ad haeredes extraneos, transeunt etiam in fiscum, & econuerso, quae ad extraneos haeredes non transeunt, neque transire possunt in fiscum, *Salicet. in l. si quis post hac, C. de bonis praescript.* vbi quod fiscus potest opponere exceptionem non numeratae dotis, sicuti poterat opponere reus, & eum sequitur *Affl. decis. 402. num. 17. Roland. cons. 31. num. 33. lib. 1. Peregr. loco cit. num. 78. et 82.*

43 Ex Secunda parte deducitur primo, quod iura conditionalia quae descẽdunt ex vltima volũtate nõ transeunt in fiscũ, tum quia talia iura non transeunt ad haeredes, *l. legata sub conditione 41. ff. de condit. et dem. l. vnica §. fin autem, C.*

44 *de caducis toll.* Tum etiam quia in vltimis voluntatibus implementum conditionis non retrotrahitur, sed inspicitur tempus quo impletur, *l. 1. §. seruis, ff. ad Sillan. l. si cum hares 4. ff. quando dies legati cedit, l. qua legata 7. ff. de reg. iur.* quibus rationibus ducti hanc opinionẽ palam profitentur Doctores, & signanter *glos. in l. non ad ea 88. verb. praesens, ff. de cond. et dem. Bar. in l. traditum 86. ff. eodem. Rom. in l. si mora 32. num. 24. ff. soluto matr. & cons. 247. num. 1. et 2. et iterum sing. 270. Bal. in l. etiam, nu. 4. C. ad l. Falcid. Felin. in cap. ad liberandum, nu. 1. de iudaeis, Dec. cons. 235. num. 5. vers. sed in casu illo, Pinell. in rubr. de bonis mater. par. 1. num. 3 Simanca de cathol. Inst. tit. 9. num. 62. Decian. consil. 18. num. 337. lib. primo, Peregr. de iure fisc. lib. 5. tit. 1. num. 93. et 132. Menoc. consil. 101. num. 25. lib. 1. Barbos. in l. si constante §. fin. num. 4. ff. soluto matr. Onded. cons. 95. n. 71. lib. 1. Ceph. cons. 321 num. 51. et 52. lib. 3.*

45 Qua ratione spes substitutionis pupillaris non egreditur personam substituti, *l. qui habebat, ff. de vulg. et pupill.* & consequenter non transit in fiscum, *l. ex facto, §. Iulius longinus, et ibi notant Bal. & reliqui, ff. eod. Cephal. consil. 321. numero 36. lib. 3. Natta cons. 472. numero 6.*

46 Sicuti neque transit spes substitutionis fideicommissariae cõditionalis, *Alex. cons.*

cons. 23. *lib. primo*, *Roland. cons.* 29. *nu.* 19. *lib.* 3. *Bossius tit. de publicat. bonorum num.* 16. *et* 18.

47 Et similiter neque transit spes succedendi in emphiteusi, vel feudo per mortem alicuius viuentis, idem *Boss. loco cit. Peregr. d. tit. primo ante num.* 96.

48 Hæreditas etiam delata, quia non est trnsmissibilis ad hæredes, *l. vnica*, *§. in nouissimo*, *C. de caducis tolle. neque cessibilis l. mulier*, *§. hæres ex asse*, *ff. de iure dot.* ideo ne que fiscus ex persona hæretici, aut ex alia causa condemnati, hæreditatem delatam, & per eum non agnitam capiet, quia ius adeundi hæreditatem etiam delatam, & non aditam non transit in fiscum, *Imol. Alex. et Ias. in l. in l. siquis mihi bona*, *§. fin. ff. de acquir. hæred. Nel. de bannis. par.* 1. 2. *tempor. q.* 30. *Dec. in l.* 3. *§. illud, nu.* 2. *et* 3. *ff. quod quisque iur. et cons.* 438. *numero* 8. *& cons.* 442. *per tot. & præsertim nu.* 19. *& seq.* Ruin. *cons.* 23. *per tot.* & maxime *num.* 28. *vers. quia ergo*, *lib.* 5. *latè Cephal. cons.* 321. *num.* 25. *vsq. a* 62. *lib.* 3. *Pancirol. cons.* 163. *n.* 5. *lib.* 1. quicquid ex aduerso tuendo iura fisci scribat *Peregr. lib.* 5. *tit. num.* 84. *Papien. in praxi in forma libell. pro hæred. abintestato delata num.* 7.

49 An autem in fiscum transeat ius deliberandi, vide *Aret. in l. siquis mihi bona*, *§. primo*, *ff. de acquir. hæred. Natta cons.* 472. *sub num.* 16.

50 Deducitur Secundo, quod cum iura personalia cohereant personæ, nec transeant ad hæredes, *l. pluribus*, *ff. de suis*, *et legit. §. plene*, *Inst. de iure naturali*, *cap. si gratiose*, *de rescript.* ideo neque transeunt in fiscum, *Cephal. d. cons.* 321. *num.* 35. *&* 36. *Peregr. loco cit. num.* 91.

51 Quo fit, vt ius eligendi in personam alicuius collatum, non transeat ad fiscum, *l. ex facto*, *§. si quis rogatus*, *ff. ad trebell. l. eum pater*, *§. hæreditatem*, *vbi notatur ff. delegat.* 2.

52 Sicuti neque transit ius reuocandi in seruitutem, *Castren. in l. penult. C. de libert. & eorum liber.* Et pariter neque transit ius reuocandi donationem causa mortis, *l. sed si mors. §. primo ff. de donat. inter uir. et vxor. l. rei vxoris*, *C. eod. Bald. & Ias. quos refert*, *et sequitur Cephal. cons.* 321. *num.* 45. *vers.* 8. *nam*, *& num.* 55. *lib.* 3.

53 Sicuti etiam neque transit ius reuocandi donationem inter uiuos; competens ex pacto relato ad voluntatem donatoris, quia cum voluntas sit persona'is,

54 *l.* 4. *ff. de locati*, illa quidem in fiscum transferri non potest, vt in specie scribit *Loffred. cons.* 5. *num.* 17.

55 Idem erit dicendum de iure reuocandi donationem ex capite ingratitudinis, quia, & illud est personale, neque transit ad hæredes, *l. his solis*, *col. final. de reuocan. donat.* ibique *Ripa quæst.* 61. *Butr.* & reliqui *in cap. fin. de donat. Peregr. loco cit. num.* 92. *Cephal. d. consil.* 321. *num.* 55.

56 Itē, & de iure dicendi de nullitate testamenti competente liberi aduersus parentum testamentum, quia cum sit personale liberorum, nec transeat ad alios, *Ias. in l. cum mota num.* 160. *C. de transaction.* neque transit in fiscum, *Bald. in l. si qua poena ff. de his qui sunt sui, vel alieni iur. Alciat. cons.* 67. *col.* 2. *lib.* 9. *Peregr. loco sepè citato num.* 85.

57 Item, & ius reuocandi abstentionem ab hæreditate paterna non transit in fiscum, quia est ius speciale liberorum ad alios non transmissibile, *Alex. & Ias. in l. qui se patris*, *C. vnde lib.*

58 Nec non, & conditiones adiectæ per patrem ad onus filii in legitima, & à filio non repulsæ, confiscatis bonis filii nō possunt reiici per fiscum, *Alciat. in d. cons.* 67. *lib.* 9. *Ias. in l. filius familia*, *§. diui*, *in prima lectura*, *nu.* 116. *vers. limita non.*... *biliter*, *ff. de lega.* 1. & anteipsum *Castr.* 77 *lib.* 1. *Pieus in l. in quartam*, *num.* 122. *ff. ad l. falcid. Roland. cons.* 31. *num.* 30. *lib.* 1. *Dec. cons.* 442. *num.* 28. *Ferrar. caut.* 35. *Socein. Iun. cons.* 163. *num.* 35. *lib.* 2. *et cons.* 87. *num.* 5. *lib.* 3. *Boer. quæst.* 87. *nu.* 5. *Alba cons.* 57. *num.* 10. *et cons.* 226. *nu.* 31. *& est communis opinio* vt testatur *Viu. commun. opin. verb. legitime nullum grauamen. vers. limitatur.*

Quæ tamē declaratur vt per *Menoch. cons.* 57. *nu.* 9. *&* 15. *vers. non obstat lib.* 1.

Et

59 Et denique omnia iura liberorum, quæ non sunt transitoria ad extraneos, publicatis bonis nõ transeunt in fiscum, *Alciat d. consil.67.lib. 9. Peregr. loco cit. num. 67.*

60 Deducitur Tertio quod cum vsusfructus, non sit ad alios transmissibilis, *l. si vsusfructus ff. de iure dot. l. corruptionem, C. de vsufr. §. finitur Inst. eod. tit.* ideo publicatis bonis vsufructuarij, vsufructus non transit in fiscum, *Alex. in l. si finita, §. de vectigalibus, num. 51. ff. de dam. infecto, & cons. 116. col. 2. lib. 2.* & ante ipsum *Bal. d. l. corruptionem, Gabr. cons. 123. num. 10. & cons. 184. lib. 1. Panciroll. consil. 181. num. 11. lib. 1.*

61 Quinimo cum vsusfructus finiatur etiam media capitis diminutione, *l. si vsusfructus, ff. de iure dot.* merito damnato hæretico, fisco neque quæritur commoditas in vita hæretici, prout quæreretur si non fuisset passus capitis deminutionem, iuxta test. vbi traditur *in l. statius §. Cornelio, ff. de iure fisci*, prout vltra Doctores relatos scribitur *Borgnin. de vsufr. num. 229. Peregr. d. tit. num. 116. Rota decis. 107 num. 5. tom. 1. in recentior.*

63 Deducitur Quarto, quod cum relictũ, vel obligatio de præstandis alimentis, nõ egrediatur personam alimentarij, *l. cum hi, ff. de transact.* ideo non transit in fiscum, *l. is cui ff. de alimentis legat. Salicet. in l. si ademptis, C. de sent. pass. Bossius loco cit. num. 72. Franc. Marc. decis. 833. par. 1.* & latius scripsi supra *hoc eod. lib. capit. 27. num. ...* Quibus additur *Onded. cons. 95. n. 70. cum seq. lib. 1. Rota decis. 107. sub. num. 5.*

64 Deducitur quinto, quod bona prohibita alienari, ex quo non transeunt ad hæredes extraneos, neque transeunt in fiscum, *l. Imperator, vbi Bar. Angel. & reliqui, ff. de fideicommiss. liber. l. cum vero, ff. eodem tit. l. iura. ff. de iure patr. Oldrad. cons. 17. num... Io. Andr. in addit. ad specul. tit. de feudo, vers. 40. Natta cons. 528. num. 21. Rota decis. 10. num. 9. tom. 1. in recentior.*

65 Quare cum bona subiecta fideicommisso nequeant alienari, *d. l. Imperator.* merito non veniunt in confiscatione, *Alex. cons. 23. lib. 1. & cons. 88. lib. 3. Cepol. cons. 58. in 1. dub. Rui. cons. 88. lib. 5. Dec. cons. 442. nu. 28. & 32. Roland. cons. 98. lib. 2. Gabr. cons. 184. lib. 1.* vbi testatur esse receptissimam vbiq; contra fiscum sicuti etiam testantur *Soccin. Iun. cons. 34. n. 49. lib. 3. Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 1. nu. 98. Anguissol. cons. 17. lib. 6. Pancir. cons. 181.*

66 Quæ procedit primo, siuè fideicommissum sit expressum, siue sit tacitum insurgens ex prohibitione de nõ alienando facta in fauorem familiæ, siuè tertij, nam in tali casu fiscus non potest prætendere, neque proprietatem bonorum, neq; commoditatem in vita hæretici, sed statim sequuto delicto bona deuoluuntur aduocatos, non secus ac si esset facta actualis alienatio, *l. rogo, & l. Imperator, ff. de fideicomm. libert.* & tradunt omnes hactenus allegati, & signanter *Alex. cons. 23. lib. 3. Gabr. d. cons. 184. num. 2. & 3. Natta cons. 528. num. 19. & seq.*

Procedit secundo, etiam vbi prohibi-
67 tio est de nõ diuidendo bona intra certum tempus, nam talis prohibitio inducit fideicommissum inter prohibitos, vt probant, & rectè *Dec. d. cons. 142. sub nu. 2. vers. & quod dictum est, Roland. consil. 84. num. 35. cum seq. lib. 1. quicquid ex aduerso firmat Peregr. d. tit. 1. num. 98. vers. Amplia quando, & num. 99 cum seq.* contra cuius opinionem fuisse in facti contingentia pronunciatum ipse testatur ibid. *num. 104.*

68 Limitatur primo, ne procedat vbi prohibitio alienationis est facta fauore delinquentis, nam in tali casu bona transeunt in fiscum, *Bar. in l. si quis in tantam c. vnde ui, Tiraq. de legib. connub. glos. 5. num. 148.*

69 Limitatur Secundo, ne procedat vbi fideicommissum est conceptum in casu mortis, nã in tali casu, licet post mortẽ naturalẽ bona transeant aduocatos, tamen sequuta confiscatione bona deferuntur fisco ad effectum recipiendi commoditatem hęretico viuente, cum onere restituendi bona sequuta morte naturali, *l. statius, §. Cornelio Felici, ff. vbi Doct. ff. de iure*

iure fisci, l. cum fisco ff. ad Sillan. l. Marcellus §. *fin. ff. ad trebell. l. ex facto*, §. *ex facto, et l. accusare* §. *meminisse versic. si fisco ff. eod. tit.* Gabr. *d. cons.* 184. *num.* 1. *lib.* 1.

70 Quinimmo si viuente hæretico contingat fideicommissarium præmori, bona remanẽt poenes fiscum, libera ab onere fideicommissi, *d. l. statius* §. Cornelio *ff. de iure fisci* Bal. *cons.* 284. *n.* 1. Peregr. *loco cit. num.* 69.

SVMMARIVM.

1 *Confiscatio facta per sententiam Iudicis laici an comprehendat ius patronatus.*

2 *Sententia super hæresi non potest ferri nisi per ecclesiasticum.*

3 *Ius patronatus competens hæredibus sanguinis, vel illis de familia non confiscatur.*

4 *Ius patronatus transitorium ad hæredes extraneos, non acqiratur fisco, sed ecclesia efficitur libera. Limita vt numero* 5.

ARGVMENTVM.

In confiscatione bonorum hæretici an veniat ius patronatus.

CAP. XXXIII

1 LIcet vbi cõfiscatio fit per sententiam Iudicis laici, non leuis sit inter Doctores concertatio, an ius patronatus veniat in confiscatione simul cum vniuersitate bonorum, & receptior sit opinio ad fiscum non transire, vt patet ex traditis *per Gigant. in tract. de crim. lesæ maiest. tit. de poenis commict. quæst.* 4. *numero tertio*, Peregr. *de iure fisci lib. quinto tit. primo num.* 72. *versiculo contrarium, & per* Sanchez *ad præcepta decalogi lib.* 2. *capitulo* 19. *à num.* 5. *cum seq.*

2 Tamen quia sententia super hæresi non potest ferri nisi per Iudicem ecclesiasticũ *c. cum secundum leges de hæret. lib.* 6. ideo restringendo materiam ad rem nostram, duæ conclusiones constitui posse videntur ex quibus ad resolutionem dubitationis infertur.

Prima vbi versamur in patronatu ad quod ex eius institutione vocantur hæredes sanguinis, vel alii de agnatione, vel de certa familia, illud quidem non venit in confiscatione, sed sequuta sententia hæresis declaratoria, patronatus deuoluitur ad filios vocatos non secus ac vocantur fideicommissarii ad bona subiecta fideicommissio vt in specie probant Clar. *in* §. *fin. quæst.* 78. *numero octauo*, Peregr. *loco citato numero* 72. & 121. Soccin. Iun. *consilio* 51. *numero* 3. Diaz *in praxi capitulo* 132. *numero quinto* Cantera *in crim. quæst. titulo de quæst. tang. punit. delict. capitulo primo numero* 50. & *hanc opinionem Rota probauit in* Lucana *iurispatronatus* 20. *Aprilis* 1606. & 4. *Iunii* 1607. *coram Reuerendissimo* D. *meo Coccino* Rotæ *Decano meritissimo impresse per Farinacc. tom. secundo, consilio decisione* 221. & 241.

4 Secunda conclusio quando patronatus est transitorium ad hæredes extraneos, facta publicatione, licet videri possit quod transeat in fiscum, sicuti transeunt alia iura ad hæredes transitoria, *Igneus in l. necessarios*, §. *non alias, numero* 403. *ff. ad Sillan. cum aliis per Surd. de alimentis ti.* 9. *quæst.* 22. *num.* 28.

Nihilominus recepta est opinio ad fiscum non transire, sed ecclesiam, acquirere libertatem, sicuti acquirunt cæteri qui iure dominii, vel obsequii erant domino obligati vt in *l. iura libertorum ff. de iure patr. capit. fin. extra de heret.* ita firmant *glos. in clem. pastoralis verb. subiecte de reiud. ibtque* Imol. *num.* 71. *in fine cum seq.* Collectar. *in cap. quibusdam, nu.* 10. *vers. sed numquid de poenis & in cap. fin. num* 4. *vers. quod si patronus de iure patr.* Card. *in clem. plures numero* 8. *versiculo sed dic de iure patr. & iterum Imol. in l. Insulam*

in 2. not. ff. soluto matr. Anan. in capit. Vergentis num. 6. de haeret. Lambert. de iure patr. lib. tertio, quaest. 8. *art.* 8. *num.* 16. *&* 22. *Simanca de cathol. Institut. titulo* 9. *num.* 95. *&* 96. Lupus *in rubr. de donat.* §. 37. *numero septimo, versiculo ad hoc notanter. Molin. de primog. lib. primo capitulo* 24. *numero* 27. *Diaz, & Cantera locis cit. Azor. tom. primo lib. octauo, capitulo* 12. *quaest.* 6. *Vasq.* 1. 2. *quaest.* 96. *art. quinto, disput.* 169. *numero* 19. *versiculo* 11. Alphons. *Guerrero in Thesauro religio. titu. de haeret. numero* 23. *Roias sing.* 117. *numero quarto,* Rota *in Agaten. iuris patronatus* 4. *Maii* 1602. *coram olim Illustrissimo Cardinali* Pamphilio, *quae est* 53. *num.* 5. *tom.* 1. *in recentior.*

5 Limitatur vt procedat quando patronatus spectat integraliter ad haereticum, vbi vero plures essent patroni, tunc ne delictum vnius caeteris inferat nocumentum, ecclesia non acquirit libertatem, sed patronatus iure quasi non decrescendi acquiritur caeteris, *Cantera loco citato, Sanchez d. capitulo* 19. *numero* 17 quorum opinio comprobatur quia ius patronatus est indiuiduum, *glos. communiter recepta in capitulo primo de iure patr.* in quo sicuti in caeteris indiuiduis habet locum ius non decrescendi, *Calder. consilio* 8. *de iure patr. Bal. in capitulo quanto num.* ... *de iud. ibique Barbat. col. pen.* Alex. *in l. si mihi, &* Titio, *in princ. ff. de verb. oblig. Rocch. de Cur. de iure patr. in verb. ius, quaest.*

6 *Lambert eod tract. lib.* 1. *par.* 2. *quaest.* 4. *art.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Sequuta publicatione bonorum omnia iura competentia haeretico tam actiue quam passiue transeunt in fiscum.*

2 *Fiscus sequuta publicatione tenetur ad omnia ea ad quae tenebatur haereticus.*

3 *In cessionarium transeunt iura actiua, & passiua.*

4 *Haereticus facta publicatione liberatur à qualibet obligatione. & numero* 5. *&* 6.

7 *Etiam ab obligatione personali liberatur haereticus sequuta publicatione bonorum.*

8 *Haereticus facta publicatione bonorum non tenetur ad debita propria, etiam in foro conscientiae.*

9 *Haereticus cuius bona fuerunt publicata, post condemnationem factus locupletior, non tenetur ad debita.*

10 *Haereticus restitutus per gratiam principis, non recuperat iura neque actiua neque passiua.*

Amplia num. 11.

12 *Ratio Tutelae per haereticum administratae exigenda est à fisco.*

13 *Haereticus sequuta publicatione bonorum, liberatur ab omni obligatione etiam iuramento quarentigia, vel forma camerae vallata.*

14 *Fideiussor haeretici an remaneat liberatus, & num.* 21.

15 *Haereticus restitutus cum recuperatione bonorum, tenetur ad omnia debita, etiam si recuperare noluit.*

16 *Habens actionem rem habere censetur.*

17 *Ad debita contracta post delictum fiscus non tenetur.*

18 *Fiscus occupans bona damnati tanquam sibi debita, non tenetur ad debita damnati.*

19 *Confiscatio facta pro parte bonorum, non obligat fiscum ad debita damnati nisi pro rata.*

20 *Propter crimen haeresis omnia bona confiscantur.*

22 *Restitutio facta per viam iustitiae operatur ac si numquam confiscatio fuisset facta.*

23 *Haereticus etiam facta publicatione bonorum remanet obligatus pro ea parte, pro qua bona confiscata creditoribus non suffecerunt.*

24 *Ad fiscum non pertinet nisi quod creditoribus super futurum est.*

25 *Creditoribus damnati sufficit summariae docere de credito.*

Contra

26 *Contra fiscum & cessionarium eius agi potest via exequutiua, sicut contra damnatum.*
27 *Instrumentum confessionatum non sufficit contra fiscum.*
Intellige vt num. 28.
29 *Confessio adminiculata probat contra fiscum.*
30 *Fiscus tenetur restituere dotes vxori damnati de hæresi.*
31 *Etiam si sit dos tantum confessata, dummodo sit lapsum tempus ad excipiendum.*
32 *Renunciatio exceptionis non numeratæ dotis præiudicat creditoribus.*
33 *Donec vxori dos non restituitur, fiscus tenetur ad alimenta.*
34 *Vxor pro restitutione dotium suarum, potest propria auctoritate inijcere manus ad bona confiscata.*
35 *Item retinere possessionem bonorum ratione suæ hypothecæ.*
36 *Amplia etiam ad donationem propter nuptias, & lucrum dotale, nec non ad quartam compatentem ex dispositione Auth. præterea.*
C. vnd. vir. & vxor. num. 37.

ARGVMENTVM.

Publicatis bonis hæretici ad quæ fiscus teneatur.

CAP. XXXIV.

1 Vm sequuta publicatione bonorum iura, & actiones quæ competebãt hæretico transeãt in fiscum, non solum actiue, sed etiam passiue *l.* 2. *C. ad l. Iul. de vi publ. l. cum fisco ff. ad Sillan. l. si marito in princ. vbi*
2 *Alex. ff. soluto matr.* Inde conclusio constitui potest fiscum teneri ad omnia illa ad quæ tenebatur hæreticus, *d. l. secunda. et l. cum fisco, & l. si marito, l. secunda col. Tutelas* §. *fi ff. de capit. dem. Bar. in l. non intelligitur* §. *cum ex causa, ff. de iure fisci, Alber. in l. actione* §. *publicatione ff. pro Soccio, Calcan. qui testatur de communi consilio.* 66. *numero quinto, in fine, Guliel. de Bened. in capitulo Ranutius verb. vxorem numero* 850. *de testamentis, Gram. decisione* 85. *Simanca de cathol. Institut. titulo* 9. *numero* 33. *&* 34. *Peregr. de iure fisci lib. quinto, titulo primo, numero* 54. *versiculo sic etiam, Becc. consilio* 57. *sub numero quinto, & septimo, Surd. de alimentis titulo octauo, priuileg.* 59. *numero nono cum seq. Onded. consilio* 38. *numero* 44. *lib. secundo Rot. decisione* 57. *sub num.* 3. *vers quia fuit responsi tom.* 1. *in recentior.*

3 Quinimmo non solum ad prædicta tenetur fiscus, sed quilibet alter habens causam a fisco, quia in cessionarium trãseunt iura actiua, & passiua, *Bar. in l. prima numero* 22. *ff. de act. & oblig. Roman. consilio* 38. *numero primo Soccin. Iun. cons.* 27. *n.* 7. *lib. secundo, Socci. consil.* 57. *sub num.* 23. *versic. qua ergo lib.* 4. *cum aliis per Riminal. Iun. consil.* 65. *num.* 21. *& in specie Rota in Bononien. alimentorum* 28. *Martii* 1594. *coram bo. me. Penia, quæ est decisio* 72. *inter impressas per Farinacc. tom. secundo consil. & in d. decis.* 507. *tom. primo in recentior.*

4 Ex qua conclusione deducitur primo, quod sequuta publicatione bonorum, hæreticus statim remanet liberatus obligatione adeo, vt nequeat amplius pro debito conueniri, sed omnis actio dirigatur in fiscum, vt est text. *in l.* 1. *C. de fideiussor. & in l. si debitori* 48. *ff. eod. titulo & in l. secunda, & tertia ff. de sent. pass. & in l. tertia, & quarta & in l. deportationis C. eod. tit. l. fi. vt proponis C. de bonis præscript. l. secunda C. soluto matr. l. inter eos,* §. *vlt. ff. de fideiussor. l.* 2. §. 1. *ff. de alimentis legat. l. si marito* 32. *et l. si maritus,* 36. *ff. soluto matr. et in l. facto.* §. *fin. ff. de cond. et dem. l. res ff. de iure fisci C. eod. titulo, Bal. in l. si marito, in fine princ. ff. soluto matr. & ibi*

& ibi Angel. numero 1. Alex. num. 4. Corn. consil. 190. numero 4. lib. primo, Crauett. consil. 263. num. 7. Franeisc. Becc. consil. 57. num. 4. plenè Farinacc. tom. primo quaest. 25. numero 177. Menoch. casu 137. num. 3. Onded. d. consil. 38. numero 44. lib. 2. Ant. Henrig. in tract. de fideiussor. capitulo 20. §. 14. & omnium plenius,& elegantius peritissimus Dominus *Stephanus Gratianus disceptat. forens. tom. 3. capitulo 423. numero quarto,* vbi rem pluribus comprobat, quibus addi potest *Sanchez ad praecepta decalogi libro secundo capitulo 22. numero 74.*

5 Haec prima deductio extenditur primo, vt procedat siue obligatio sit ciuilis, siue sit naturalis, nam & ab hac eadem obligatione censetur haereticus liberatus, & onus in fiscum transfusum, ita *gloss. in l. si debitori 48. verb. fideiussorem accipit, & verb. tota, ff. de fideiuss. Cin. in l. ad finem, & ibi Bar. Alber. & Salicet. C. de fideiussor. Bar. in l. vbicunque 61. numero quinto, & ibi Castr. numero secundo, ff. eod. & iterum Bar. in l. quoties, numero tertio ff. de nouat. & in l. fin. in princ. in prima opposit. C. de duob. reis, Bald. in l. si uero, in princ. numero secundo, versiculo extra quaero, ff. qui satisd. cog. et in l. tam mandatori, numero secundo, C. de non num. pecun. et in d. l. si Marito, vbi etiam Ang. et Alex. ff. soluto matr. Castren. consilio 209. numero primo, versiculo pro hoc etiam lib. secundo, Calcan. consilio 68. numero quarto in fine, Peregr. loco citato numero 55. versiculo adeo vt nec etiam, Gram. decisione 85. Surd. de alimentis titulo octauo, priuileg. 59. numero 10. et titulo 9. quaest. 32. numero quinto, et sexto, Batard. ad Clar. §. fin. quaest. 78. numero 155. D. Stephan. Gratian. et Sanchez locis citatis ille numero 26. et seq. hic num. 75.*

6 Extenditur Secundo, vt procedat etiam in obligationibus de nouo perficiendis si sint ex causa de praeterito, secus ex causa de futuro, *Bar. in l. quoties ad finem, versiculo ideo, numero tertio, ff. de nouat.* D. *Gratianus loco cit num. 19.*

7 Extenditur Tertio, vt publicatione bonorum sequuta remaneat haereticus liberatus etiam ab obligatione personali, *Bar. in l. prima post med. versiculo veritas est, C. de fideiussor. et ibi Salicet. sub numero secundo in fine primae oppositionis, Imol. in d. l. si debitori in princip. ff. eod. tit.*

8 Extenditur Quarto, vt haereticus neque in foro conscientiae teneatur amplius soluere debita propria, vt probat & recte *Sanchez d. capitulo 22. numero 87*

9 Extenditur Quinto, vt procedat etiam si post condemnationem sit factus locupletior, *l. 4. C. de sent. pass. & restitut. Fulgos. in l. in Insulam, in princ. C. eod. titulo, Angel. in l. si debitor, num. 4. C. eod. Bossius in titulo de publicat. bonorum numero 14. in fine, Menoch. consilio 103. numero 20. libro primo, Oddus de restit. in integ. par. secunda, q. 97. art. 2. num. 13.*

10 Extenditur Sexto, vt procedat etiam si sit restitutus per gratiam Principis, quia simplex restitutio gratiosa sicuti non tribuit bona, & iura actiua, ita non restituit onera passiua, *l. 3. ff. de sent pass. & rest. l. 3. & 4. C. eod. titulo 11.*

11 Quod procedit etiam si simul cum gratia restitutionis sit illi data certa res, vel aliqua summa particularis, *d. l. 3.* in illis verbis, *non totam substantiam, sed aliquid. Bal. in princ. Salicet. numero 1. Angel. numero tertio, Bal. in l. si marito, in princ. ff. soluto matr.* cum aliis per *Farinac. tom. primo quaest. 25. num. 177. & 180.*

12 Extenditur septimo, vt neque possit conueniri ratione tutelae, vel curae administratę, nam & haec ratio est exigenda a fisco, *l. si Tutor reipublicae, 9. ff. de tutela ration. distrah. l. qui neque, & l. praedia, ff. de reb. eorum, Simanca de cathol. Instit. titulo nono, numero 123. Vasquez 1. secunda quaest. 96. art. quinto, disputat. 169. cap. secundo, num. 21.*

Ex-

Extenditur Octauo, vt remaneat liberatus non solũ ipse hæreticus; sed etiam eius fideiussor, si agatur de debito erga fiscum, quia sequuta confiscatione iura, remanent confusa, vt plene probat *Cum. consilio 36. per tot. et præsertim nu. 12. & 13. inter consilia criminalia Zilletti tom. 1. Stephan. de Barber. inter eadem. consilia consil. 39. Ant. Henrig. in tract. de fideiussor. capitulo 20. §. 14. numero 10.*

14 Extenditur Nono, vt prædicta omnia procedant non obstante iuramento apposito contractui, nam vbi lex tollit actũ, promittens non dicitur contrauenire iuramento, *cap. quemadmodum de iure iur. l. fin. ff. qui satisd. cogantur*, quorum iurium auctoritate hoc tradunt *Imol. in capitulo secundo, numero 24. versiculo an autem de ord. cognit. Gram. decis. 85. num. 3.*

Qua ratione hoc idem vindicare sibi locum in obligato in forma guarentigiæ, & in forma Cameræ, scribit *Soccin. consil. 28. sub numero tertio, versiculo. secundum probatur, lib. tertio Stephan. Gratian. loco citato numero 82. & 60.*

15 Hæc eadem prima deductio limitatur primo, ne procedat vbi Princeps obtulit restitutionem non solum quoad pænam, sed etiam quoad bona, & damnatus eam acceptare noluit, aut recuperare negligit, nam in tali casu potest à creditoribus cogi, non secus ac si fuisset plenarie cum bonis omnibus restitutus, vt est textus expressus *in l. secunda, §. sed si cum ei facultas, ff. de sentent. pass. Angel. in d. l. tertia, C. eod. titulo, Farinacc. d. quæst. 25. numero 180. Costa de portione rata, quæst. 20. nu. 9.* cum enim per principis oblationem habeat ius recuperandi, vide-

16 tur rem habere, ex regula quod habens actionem dicitur rem habere, *l. qui actionem ff. de reg. iur.* idẽ enim iudicatur de re ac de actione, *glossa in l. si tibi si cert. petat Bartol. in l. eius qui in prouincia, num. 3. si cert. pet.*

17 Limitatur Secundo, vt procedat in debitis, contractis ante delictum, quia post delictum fiscus non tenetur nisi in aliquibus casibus de quibus infra dicetur

18 Limitatur Tertio, vt procedat quando fiscus occupauit bona propter delictum, secus si ob pecuniam illi debitam, nam per hanc occupationem debitor non liberatur, *d. l. secunda, §. quod si ob pecuniam, & ibi glos. & Doct. C. de sent. pass.*

19 Limitatur Quarto, vt vbi confiscatio fuit non in totis, sed in aliqua parte bonorum, tunc hæreticus teneatur pro ea quota bonorum, quæ remansit apud eum, *l. prima, C. de fideiussor. d. l. tertia, §. si vero partem, C. de sentent. pass. in l. secunda, vbi Bal. in princip. C. ad l. Iul. de vi publ. dicta l. Tutelæ, ff. de capitis diminut. cum aliis per Oddum de rest. part. secunda quæst. 97. not. secundo, numero vndecimo, Farinac. tom. primo, quæst. 25. numero 177. et 180. Costa de portione rata, quæst. 120. numero 7. Henrig. loco cit. num. 16.*

20 Licet hæc limitatio nequeat verificari in crimine hæresis, propterea quod in eo confiscantur omnia bona, *capitulo cum secundum cum leges, de hæretic. lib. 6.*

21 Limitatur Quinto, vt licet liberetur hæreticus, tamen potest conueniri eius fideiussor, *dicta l. prima & l. sententia 20. & vtrobique glos. & Doctor. C. de fideiussor. cum aliis per Farinac. quæst. vigesimaquinta, numero 178.*

Quod tamen intelligi debet quando vel certa res, vel quota bonorum fuisset confiscata, prout loquitur textus in *dicta l. prima*, ceterum vbi vniuersa bona confiscata fuissent, tunc quamuis possit conueniri fideiussor, tamen prius est fiscus discutiendus, *glos. in l. sententia, C. de fideiussor. Bar. Castren. et Dec. l. fin. ff. si cert. pet. Bal. consilio 192. col. secunda, lib. primo, Corn. cons. 190. col. fin. lib. 1. Rom. cons. 93. num. 3.* cum aliis

quos refert & sequitur *Gabr. de fideiussor. concl.* 1. *n.* 1. vbi dicit hanc esse receptiorem, & illis additur *Crauett. cons.* 273. *num.* 7. *Peregr. de iure fisci lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 66. *Cremens. sing.* 43. *Negusant. de pignor. membr. primo par.* 8. *sub num.* 15. *Menoch. de arbitr. casu* 137. *Anton. Henrig. de fideiussor. capit.* 20. §. 14. *sub num.* 7. & 8. *Costa de portione ratæ quæst.* 120. *num.* 13.

Et quamuis contrarium senserint *Anchar. cons.* 294. & 317. *Soccin. consil.* 46. *num.* 21. *lib.* 4. *Abb. cons.* 29. *num.* 12. *lib.* 2. Tamen prior opinio est nedũ receptior, sed etiam verior, vt probat, & rectè *Facchin. controuers. lib.* 8. *capit.* 55. vbi argumentis contrariæ opinionis respondet.

22 Limitatur Sexto, ne procedat quando est restitutus per viam iustitię, quia hæc retrotrahitur, & operatur perinde ac si nusquam bona fuissent confiscata, *Crot. cons.* 127. *lib.* 1. *Berous consil.* 76. *lib.* 1. *Peregr. de iure fisci lib* 5. *tit.* 2. *nu.* 44. *Vincent. de Franc. decis.* 213. *Io. Franc. à Ponte consil.* 96. *Costa loco cit. numero* 12.

23 Limitatur Septimo, ne procedat quando bona publicata non fuerunt sufficientia ad satisfaciendum debitis hæretici, nam cum pro ea parte pro qua non suffecerunt, onus non poterit transire in fiscũ, inde resultat, vt pro ea ipse remaneat efficaciter obligatus, vt scribit, & rectè *Quemada quæst. fiscal.* 20. *ad finem*, *Vasquez* 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 5. *disput.* 169. *cap.* 2. *num.* 21. *Sanchez ad præcepta decalog. lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 89.

Deducitur Secundo, quod cum actiones omnes dirigantur contra fiscum, meritò fiscus tenetur ad soluenda omnia debita ad quæ tenebatur hæreticus, *d. l. cum fisco ff. ad fill. l.* 2. *C. ad Iul. de vi pu*

24 *bl.* & probant omnes *Doct. supra allegati num.* 1. & 2. ad fiscum enim non spectant nisi quæ creditoribus super futura sunt, *l. non possunt ff. de iure fisci l. eius*, §. *primo ff. de testamentis*, & *ibi Accurs. in verb. lucrosa.*

25 Hæc secunda deductio, Extẽditur primo, vt ad istũ effectum nõ cogantur creditores obtinere sẽtẽtiã cõtra fiscũ, sed sufficit si sumariè doceât de eorũ credito, vt est tex. *l. si quis posthac* 9. *C. de bonis proscrips.* in illis verbis *statim recipiat*, nam dictio, *statim*, importat summariam cognitionem, *l. rei momentaneæ, C. vnde ui* atque ita tradunt *Bar. in l. resque*, §. *res autem, num.* 1. *ff. de iure fisci, Io. de Platea in l.* 1. *C. de poenis fiscal. Bal. in capit. quoniam contra, num.* 27. *de probat. Castr. in l. si Marito* 32. *in princ. num.* 2. *soluto Matr. Salicet. in d. l. si quis posthac, in prin. num.* 1. *in fine, Io. de Amiens cons.* 68. *nu.* 8. *Peregr. de iure fisci lib.* 5. *tit.* 1. *sub nu.* 54. *vers. creditores autem, Clar. in* §. *fin. q.* 78. *num* 27. & ibi addentes cum aliis per *Farinac. tom.* 1. *q.* 25. *nu.* 176. quibus additur *Gomez ad leges Tauri, l.* 76. *num.* 3. *Roland. consil.* 31. *num.* 36. *lib. primo.*

26 Extenditur secundo, vt contra fiscum & eius cessionarium, agatur via ex exequtiua non secus ac agi poterat contra hæreticum, vt colligitur *ex l.* 1. *C. de hæret. vel act. vend.* & *l. eum qui bona, ff. de iure fisci*, per quæ iura sic tradunt *in l. quinque legibus, ff. de bonis damnat. Alber. de statut. part.* 3. *quæst.* 5. *Ias. cons.* 88. *lib.* 3. *Roland. d. cons.* 31. *num.* 36. *lib.* 1. *Duenn. reg.* 277. *num.* 5. *Parlad. rerum quotid. cap. fin. par.* 4. §. 2. *num.* 2. & iterum *Roland. de lucro dotis, quæst.* 59. *num.* 4.

27 Hæc eadem secunda deductio sic extẽsa declaratur, vt procedat dũmodo de credito illius qui agit contra fiscum legitime constet, nec sufficit instrumentum cõfessionatũ, vt est test. *in l. si quis posthac C. de bonis præscriptis*, ibique *glos. in verb. dotalium*, ceterique communiter *Peregr. d. tit. sub num.* 54. *vers. creditores autem.*

28 Quod tamen debet intelligi vbi versamur intra tempus præfixum ad opponendum exceptionem non numeratæ pecuniæ, alias si ante confiscationem fuisset lapsum tempus ad opponendum, instrumentum quamuis confessionatum probat contra fiscum, vt probat *Salicet. in d. l. si posthac, Isern. in const. Regni causas lib.* 1. *Affl. decis.* 402. *num.* 10. *vers.*

vers. item vera, Roland. *cons.* 31. *à nu.* 40. *cum seq. lib.* 1. *vide latius infra num.* 31.

29 Item debet intelligi dummodo confessio aliis non adiuuetur adminiculis quibus veri similis probatur, nam, & in hoc eodem casu probaret contra fiscum, iuxta tradita per *Doct. in l. scripturas*, C. *qui potiores in pignore hab. & in specie admittit* Peregr. *loco citato ante numero* 45.

30 Deducitur Tertio, quod fiscus tenetur ad restitutionē dotis vxori hæretici, non secus ac tenebatur ipse hæreticus, *l. si* Marito *in princ. ff. soluto matr. d. l.* 2. *C. eod. tit. d. l. si quis posthac*, & *Authen. bona damnatorum*, C. *de bonis proscript.* Soccin. *cons.* 121. *n.* 1. *et seq. lib.* 4. Soccin. *Iun. cons.* 55. *lib.* 2. *Bossius in tit. de confiscat. bonorum num.* 73. Roland. *d. consil.* 31. *num.* 33. *lib.* 1. & iterum *in tract. de lucro dotis quæst.* 59. *Neguſ. de pignor. membr.* 1. 5. *par. principalis numero* 35.

31 Hæc tertia deductio Extenditur Primo, etiam in dote confessata, dummodo sit lapsum tempus præfixum ad excipiendum de dote non numerata, vt est text. *in l. fin. cum Auth. seq.* C. *de dote cauta*, & *non num.* Bar. *in d. l. si quis posthac*, Castren. *in d. l. si marito in princ.* Isern. & Affl. *locis cit.* Anchar. *cons.* 307. *ante nu.* 2. *vers. dicendum*, Cum. *cons.* 31. *sub nu.* 1. *col.* 1. *in fine*, *vers. communis tamen*, *vbi testatur de communi*, Franc. Aret. *cons.* 86. *sub num.* 3. Soccin. *in l.* 1. *num.* 77. *ff. soluto matr.* & *cons.* 82. *num.* . . *lib.* 3. Gozad. *cons. n.* 13. *vers. item*, & 2. Roland. *cons.* 20. *num.* 16. & *cons.* 74. *num.* 10. *lib.* 4. Nacta *cons.* 28. *nu.* 1. & *cons.* 438. *lib.* 2. Peregr. *de iure fisci lib.* 5. *tit.* 1. *nu.* 82. Aymon. *cons.* 4. *num.* 6. *vers. quinto*, Berous *cons.* 48. *num.* 8. Menoch. *cons.* 7. *num.* 9.

Et pari ratione extenditur secundo, vt procedat vbi in instrumento dotis confessatæ fuisset renunciatū exceptioni nō

32 numeratæ dotis, quia cū talis renūciatio præiudicet creditoribus, Salicet. *et* Ang. *in l. assiduis*, C. *qui potior. in pignore hab.* Bal. *in l. pecunia*, C. *de solut.* Gozad. *d. cons.* 42. *num.* 13. Nacta *d. cons.* 438. *num.* 6. Soccin. *in d. l.* 1. *num.* 76. *ff. soluto matr.* Menoch. *d. cons.* 7. *num.* 6. ita præiudicat fisco, *d. l. si quis posthac*, C. *de bonis proscript.*

33 Extenditur Tertio, vt interim donec dos soluatur, fiscus teneatur soluere vxori, vel alimenta, vel saltim fructus compensatiuos, Boss. *tit. de alimentis præstand. col.* 1. Peregr. *d. tit.* 1. *sub nu.* 82. *vers. amplia etiam.*

34 Extenditur quarto, vt vxor pro restitutione dotium suarum possit propria auctoritate iniicere manus in bonis confiscatis, vt tradit Angel. *in d. l. si quis posthac*, Peregr. *loco citato ante numerum* 48.

35 Extenditur Quinto, vt si potest iniicere manus, multo fortius possit retinere possessionem bonorum ratione suę hipothecæ, donec dotes sibi soluātur, Nacta *d. cons.* 28. *sub num.* 1.

36 Extenditur Sexto, vt prædicta procedant non solum in dote; sed etiam in bonis paraphernalibus, *d. l. si quis posthac*. Item & in donatione propter nuptias, ac in lucro dotali, *Auth. bona damnatorū §. vxore* C. *de bonis proscript.* Bar. *in d. denique legibus, ff. de bonis damnat.* Angel. *de malef. in verb. eius bona publicamus*, *vers. an vxor.* Soccin. *cons.* 121. *num.* 1. *lib.* 4. Peregr. *loco cit. num.* 82. & 83. Io. Bapt. *de sancto* Siuer. *in tract. de priuileg. dot. priuileg.* 93. & in specie de condemnato ex hæresi, Albert. *in tract. de statut. part.* 3. *q.* 5. Roland. *de lucro dotis q.* 59. *num.* 4. & *seq.*

37 Extenditur septimo, vt procedat etiam in quarta reseruata coniugi inopi aduersus hæredes coniugis defuncti ex dispositione *Auth. præterea* C. *de vnde vir. et vxor.* nam & hæc etiam detrahitur aduersus fiscum, Soccin. *d. consilio* 121. *numero* 1. Peregr. *loco citato numero* 71.

Deducitur quinto, quod si hæreticus ante hæresim contractam fundet ecclesiam, teneatur fiscus illi dotem constituere sicuti tenebatur ipse fundator, *cap. nemo consecrat. dist.* 1. *capit. placuit* 1. *q.* 2. *cap. pie mentis* 16. *quæst.* 7. *cap. cum sicut, de consecra. eccles. vel alt.* & *in specie tradit* Farinacc. *de hæresi*

quæst.

quæst. 190. §. 6. *num.* 86.

Dixi si sit fundata ante hæresim contractam, quia si esset fundata post hæresim esset dicendum vt infra *in cap. sequenti num....*

SVMMARIVM.

1 *Contrariæ opiniones referuntur.*
2 *Hæreticus ante sententiam retinet possessionem bonorum.*
3 *Qui dominio caret, illud in alium transferre non potest.*
4 *Possessio non sufficit ad dominium transferendum.*
5 *Hæreticus occultus per accidens, alienare non potest, & num. 6.*
7 *Condemnatus de hæresi in contumaciam præsumitur hæreticus à die latæ sententiæ.*
8 *Alienatio facta per hæreticum etiam titulo oneroso est nulla.*
9 *Etiam si processerit ex quocunque contractu, & num.* 10.
11 *Hæreticus ad pias causas alienare non potest.*
12 *Fiscus potest vendicare alienata per hæreticum, etiam si transierint per mille manus.*
13 *Concurrunt e bona fide & publica auctoritate alienatio facta per hæreticum, valet.*
14 *Valet alienatio facta per hæreticum qui est publicus mercator.*

ARGVMENTVM.

An alienationes factæ per hæreticum post delictum admissum valeant.

CAP. XXXV.

SSE nullas ac propterea reuocandas veluti factas à non domino, non obstante quod de tempore alienationis non esset adhuc lata sententia censuerũt *Archi.in d.c.cum secundũ leges n.* 2. *& ibi Gem. num. vlt. Bar. in l.* 3. *de bis quæ in frau. cred. Angel. in l. meminisse, C. ad l. Iul. Maiest. & iterum Ang. & Fulgo. in l. si quis posthac, C. de bonis damn. ille num.* 4. *hic num.* 10. *Paul. de Monte* Pico *in l. post contractum* 15. *num.* 69. *ff. de donat. & ibi* Io. *Annib. num.* 222. *Bossius in praxi tit. de bonorum publicat. nu.* 76. *&* 77. *locatus in iudicial. verb. alienatio in princ. Scaccia de iudic. lib.* 1. *capit.* 98. *num.* 15. *Greg. Lopez in l.* 4. *verb. non deue, in fine, tit.* 2. *par.* 7. *Penia ad Emer. par.* 1. *in cap. cum secundum leges, num.* 11. *Ghirland. de hæret. quæst.* 5. *num.* 8. *Gigas in tract. de crim. læsæ Maiest. lib.* 2. *q.* 24 *num.* 4. *Surd. decis.* 247. *num.* 4. *num.* 4. *&* 11. *Bursatt. cons.* 43. *sub nu.* 3. *vers. primo quia si alienata, & cons.* 28. *à num.* 4. *& consil.* 448. *num.* 12. *Sanchez ad præcepta decalogi lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 36. *late Roias sing.* 18. *per totum, & latius Surd. tit.* 8. *priuileg.* 35. *tit.* 9. *quæst.* 32.

Contrariam opinionem probant *Bannes* 2.2. *q.* 22. *art.* 2. *Vasq.* 1.2. *q.* 96. *art.* 5. *disput.* 171. *cap.* 2. *num.* 9. *& seq. Azor. tom.* 1. *lib.* 5. *capit.* 7. *q.* 7. *in fine, Molina de iust. & iur. tom.* 1. *disput.* 95. *vers. licet autem, Sanchez ad præcepta decalogi, lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 50. subdentes quod in casu in quo cederẽt in præiudicium fisci, scilicet essent latæ in eius fraudem, vel essent nullæ, vel possent retractari.

2 Ducuntur, quia licet hæreticus sit priuatus, tamen antequã sequatur sententia declaratoria, habet rerum possessionem, *d. cap. cum secundum leges, §. fin. de hæret. lib.* 6. cum aliis allegatis in *præcedenti capite num. vltimo.*

At prior opinio est verissima, Primo ex *l. Iudiciorum, vers. adeo, ff. de accusat.* in illis verbis, *ex quoquis aliquod ex his causis crimen contraxit, nihil de bonis suis alienare eum posse.*

Secundo, ex *l. Donationes in concubinã §. fin. ff. de donat. ibi Ratæ donationes esse non possunt post crimen perduellionis.*

Tertio, ex *l. pen. & fin. C. ad l. Iul. maiest. ibi neq. alienare neq. manumittere eũ posse.*

Quarto

Quarto quia si hæreticus est dominio priuatus, dubio procul non potest in aliũ dominium trnnsferre, *l. si filius* C. *de donat. l. nemo plus iuris ff. de reg. iur. capit. quomodo. de consecr. dist.* 4. *Doctores communiter in* §. *primo Inst. quib. alienare licet, vel non*.

4 Nec refert quod ante declaratoriam retineat possessionem, quia sola possessio non sufficit ad transferẽdum dominium, sed requiritur dominium *ex allegatis*. Retenta ergo communi, illa extenditur.

5 Primo vt procedat non solum in hæretico manifesto, sed etiam in occulto, & qui publicè habebatur pro catholico, & emptor sit in bona fide, vt est test. in *l. quæ de samaritis, vers. si uero de hæret.* in illis verbis, *si vero etiam lateat non potest quid suarum rerum donare, aut aliter alienare*, & pluribus probant Bursast. *consil.* 289. *à num.* 10. *vsque ad* 15. *Menoch. consil.* 284. *num.* 8. *& cons.* 218. *num.* 7. *Peregr. de iure fisci, lib.* 5. *tit.* 1. *nu.* 170. *vers. amplia etiam, Surd. decis.* 247. *num.* 9. *&* 12. *Simanca de cathol. Inst. tit.* 9. *num.* 21. *cum seq.*

6 Hæc prima extensio declaratur dupliciter, primo, vt procedat in hæretico occulto per accidens, secus in occulto mentali, nam cum ille non contrahat censuras, & poenas hæreticorum, vt fusius dictum est supra hoc *eodem lib. cap.* 8. vtique non contrahit pęnam publicationis, & confiscationis bonorum, nisi a die qua hæresis interna processit ad actum externum cognoscibilem, quamuis non fuerit cognitus, & sic ad actum occultum per accidens, vt in specie declarant, & rectè *Sot. de iust. & iur. lib.* 1. *quæst.* 6. *art.* 6. *conclus.* 4. *quem sequitur* Sanchez *d. lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 34.

7 Declaratur Secundo, ne procedat in eo qui est condemnatus de hæresi in contumaciam, vel qui defecit in purgatione; hic enim ex quo præsumitur hæreticus a die latæ sententiæ contra ipsum, bona non publicantur nisi ab ea die qua sententia lata est, nec retrotrahitur ad diem commissi criminis, vt concludunt *Simanca de cathol. Inst. tit.* 19. *num.* 26. *Gabr. Quemada in quæst. fiscal. quæst.* 8. *Sanchez ad præcepta decalogi, lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 35.

8 Extenditur secundo, vt procedat siue alienatio sit facta titulo lucratiuo, siue oneroso, v est test. in *l. Manicheos,* §. *præterea,* C. *de hæret. et in l. Arriani,* §. *cunctis siue de donationibus in hæreticorum cõuincula,* C. *eod. tit. l. Apostatarum,* §. *primo,* C. *de apostat. Odofred. in d. l. Manicheos, num.* 1. *Archid. in d. cap. cum secundum, num.* 2. *de hæret. lib.* 6. *Calder. de hæret. rubr. de poenis hæret. filiorum, et nepotum, nu.* 4. *vers. præterea donandi, Zanch. eod. tract. tit.* 27. *num.* 5. *Azor. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 7. *quæst.* 7. *versic. quoad secundum, Lelius Zecch. in sum. par.* 1. *tit. de fide, rubr. de hæresi, cap.* 11. *num.* 16. *vers. ampliatur.*

9 Extenditur Tertio, vt procedat, siue alienatio processerit per uiam contractus inter viuos, siue per donationem causa mortis, iuxta ea vel aliam speciem vltimæ voluntatis, iuxta ea quæ latius tradentur infra eodem *lib. cap.*..

10 Extenditur quarto, vt procedat generaliter in in quacunque specie cõtractus, *d. l. Manicheos,* §. *præterea, et ibi Odofred. n.* 1. *l. iudiciorum, vers. adeo ff. de accusat. ibi ex quo quis aliquod ex his causis crimen cõtraxit, nihil ex bonis suis alienare eum posse. gloss. in cap. excommunicamus el* 1. §. *credentes, & ibi Butr. num.* 35. *de hæret. Host. in sum. tit. de hæret.* §. *qua poena, num.* 8. *vers. nec inter viuos, Simanca de cathol. Institu. tit.* 46. *num.* 55. *& in Enchiridion. violat. relig. tit.* 63. *num.* 3. *Pacian. cons.* 19. *num.* 2. *et seq.*

Extenditur quinto, vt procedat etiam si alienatio fit in piam causam, vt probat *test. in d. l. fin.* C. *ad l. Iul. maiest. et in l. quæsitum, ff. qui, et à quibus*, vbi reus humanæ maiestatis non potest seruos manumittere, manumissio autem, est opus pium, *Faber. Io. de Plat. lib.* 6. *et reliqui in* §. *multis Inst. de libert.*

11 Sicuti ergo ad pias causas non potest alienare reus humanę maiestatis, ita non potest reus maiestatis diuinæ, *d. cap. cum secundum, de hæret. lib.* 6. *cap. vergentis extra eod. tit.*

12 Extenditur Sexto, vt procedat etiam si

si bona per hæreticum alienata transierint per mille manus, nam nihilominus possunt a fisco vindicari, a quocũque quã uis bonæ fidei possessore, *Archid. in d. cap. cum secundum leges, num. 2. de haeret lib. 6. quem ibi sequuntur Io. Andr. sub num. 6. vers. in glosa, in verb. terminatum*, Franc. *sub num. 2. vers. in glosa in verb. ipso iure, Gem. num. 7. vers. inea. glosa Bal. in l. fin n. 6. C. commun. deleg. Bertab. de Episcop. par. 4. numero 120. Picus in l. post contractum num. 69. ff. de donat. Locatus in iudicial. verb. alienatio, post princ. tit. Bossius in praxi tit. de bonorum public. num. 76. & 77. Surd. d. decis. 247. num. 11. Scaccia de iudic. lib. 1. cap. 98. num. 15. Greg. Lopez in l. 4. verb. non deue, in fine, tit. 2. par. 7. Sanchez loco cit. num. 36.*

13 Principalis conclusio limitatur, primo ne procedat in alienatione facta in persona in qua vltra bonam fidem concurreret etiam auctoritas publica, veluti quia esset facta ab eo qui fuit inquisitus de hæresi, sed postea fuit absolutus, nam si post absolutionem vendat, & deinde de nouo inquisitus fuerit condemnatus vt hæreticus a tempore primæ inquisitionis, alienatio taliter facta, propter iudicialem auctoritatem substinetur, ita in specie firmat *Bossius in praxi tit. de bonor. public. num. 76.* asserens ita in facti contingentia fuisse pronunciatum Mediolani, & ipsum sequuntur *Scaccia, & Sanchez locis cit. ille num. 17. hic nu. 47. Monte Picus in d. l. post contractum num. 77. ff. de donat. Surd. decis. 247. in fine, licet pedes non firmat omnino.*

14 Limitatur secundo quando hæreticus est publicus Mercator, iuxta ea quæ latius dicentur infra *cap. 38. num. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Prohibita alienatione non censetur prohibita ea quæ fit ex causa necessaria. amplia vt num. 2*

3 *Alienata per hæreticum ex causa alimentorum, à fisco reuocari non possunt.*

4 *Etiam si alimenta spectent ad familiam.*

5 *Medicinæ veniũt appellatione alimẽtorũ.*

6 *Donatio facta sub onere alendi, dicitur permutatio.*

7 *Alienatio facta in causam alimentorum post sententiam appellatione suspensam valet. & num 8.*

9 *Fiscus præstat alimenta hæretico in carceribus detento.*

10 *Alienatio facta ad effectum se defendendi dicitur ex causa necessaria.*

ARGVMENTVM.

An alienatio facta per hæreticum ex causa necessaria valeat, an vero possit per fiscum reuocari.

CAP. XXXVI.

1 ESSE validam cẽ. fuerunt *Bar. in l. post contractum num. 12. ff. de donat. & ibi Io. Annib. num. 268. Couar de sponsal. par. 2. cap. 6. §. 8. n. 9. Bursatt. consil. 14. num. 29. & 30. Peregr. de iure fisci, lib. 5. tit. 5. num. 176. vers. qua tamen fallit.* subdens hanc esse humaniorem, & æquiorem, & iterum *num. 176.* sicuti æquiorem eam asserit *Gabr. Quemada quæst. 7. num. 6. Bossius in praxi tit. de bonorum publicat. num. 77. Simanca de cathol. Inst. tit. 9. num. 33. & seq. Gomez var. resol. cap. fin. num. 4. Sot. de iust. & iur. lib. 1. q. 6. art. 6. concl. 4. & ibi Molina tom. 1. disput. 95. col. 10. vers. licet autem, Cordub. in quæstionar. lib. 1. quæst. 36. col. 2. notab. 2. vers. quod si crimen, Bannes 2. 2. quæst. 12. art. 3. corollar. et ibi Arag. q. 11. art. 3. Azor. tom. 1. lib. 5. capit. 7. q. 7. Sanchez d. cap. 22. num. 55. Scaccia de iudic. lib. à cap. 98. num. 16. Farinac. de hæresi q. 90. num. 89. late Surd. de alimentis tit. 9. q. 32. nu. 20. & seq. Dominus, et Peritissimus Gratian. disceptat. forens. tom. 1. cap. 54. num. 15.*

Ratio est quia prohibita alienatione cen-

censetur prohibita tantum alienatio ex causa voluntaria, non autem illa quæ fit ex causa necessaria, *l. alienatio, ff. familiæ ercisc. l. peto, §. præiudicium, ff. de legat. 2. l. 1. ff. de fundo dot. l. 3. §. item quæro, ff. de rebus eorum, Io. Andr. in cap. verum de condit. apposit. Bal. in Auth. hoc ius porrectum num. 10. vers. sed pone, C. de sacrosanct. eccles. Ripa in filius familias, §. diui num. 14. ff. de legat. 1. plene Tiraq. de retract. consang. §. primo glos. 14. num. 11. Franc. Beccius consil. 6. num. 6.*

2 Quod procedit siue prohibitio sit facta ab homine, siue a lege, *Beninsend. decis. 48. num. 15. cum aliis per Surd. quæst. 32. sub num. 12.*

3 Vnde deducitur primo, quod alienatio facta per hæreticum ex causa alimentorum valet, nec potest a fisco reuocari, quia nulla maior necessitas, quam alimentorum, *l. necare, ff. de liber. agnoscen. cap. pasce 86. dist.* atque ita firmant in specie *Bar. in l. post contractum, sub num. 12. ibique Salicet. Imol. & Cum. Monte Picus num. 75. Io. Annib. num. 263. Bursatt. d. cons. 14. num. 29. Beccius consil. 8. num. 7. & 8. Simanca de cathol. Instit. tit. 9. num. 35. Gomes. de delict. lib. 3. cap. 4. num. 4. vers. item potest alienare, Lancillott. Gall. ad consuetud. Alex. verb. solidos q. 6. num. 19. Surd. de alimentis, tit. 8. priuileg. 35. num. 4. & per tot. & tit. 9. quæst. 32. Sanchez qui alios refert ad præcepta decalogi, lib. 2. cap. 22. num. 56. Scaccia de iud. lib. 1. cap. 98. nu. 16. D. Gratian. discept. forens. cap. 55. nu. 16. & 17.*

4 Hæc prima, deductio extenditur primo, vt procedat siue alienatio sit facta pro alimentis propriis, siue pro alimentis familiæ, *Bursatt. Beccius, & Sanchez locis cit. Simanca tit. 9. num. 37. Peregr. de iure fisci, lib. 5. num. 76.*

5 Cum autem alienationis appellatione contineantur etiam medicinæ, vt latæ probat *Surd. de alimentis tit. 5. num. 1. & 18.* ideo extenditur secundo, vt idem procedat in alienatione facta pro parandis medicinis, & aliis necessariis ad valetudinem tuendam, *Simanca, & Sanchez locis citatis, ille num. 37. hic nu. 56. vers. quare idem est dicendum.*

7 Extenditur Tertio, vt procedat etiam si alienatio sit facta per uiā donationis, dummodo sit facta sub onere alendi, nam talis donatio est magis contractus permutationis vel contractus innominatus do, vt des, vt latæ probat *Surd. de alimentis tit. 8. priuileg. 72. num. 4. cum seq. & censuit Rota decis. 458. num. 5. par. 2. in recent. & in Romana rescissionis contractus 1. Septemb. 1608. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano.*

Extenditur Quarto etiam si alienatio sit facta post latam sententiam, a qua sit interposita appellatio, vt reprobato *Bar.* probat, & recte *Surd. d. tit. 9. num. 62. Gratian. d. cap. 55. ante num. 89.*

8 Dixi si alienatio sit facta post latam sententiam a qua sit interposita appellatio, quia si sententia transiuisset in iudicatum, fiscus admittitur ad reuocationem alienationis, sed teneretur emptori refundere summā expensam in alimentis cōdemnati, ex rationibus quas late affert *Surd. loco cit. num. 62.*

9 Extenditur Quinto, vt non solum alienatio ex hac causa facta non reuocetur per fiscum, sed idem, fiscus præstet hæretico alimenta dum est in carceribus sancti Officii, etiam post abiurationem, & relapsum ac post sententiam latam, & postquam est traditus Curiæ seculari, vt post alios probat *Bursatt. consil. 289. nu. 9. & 22. vers. quarta quæstioni,* vbi attestatur de praxi quotidiana, subdens quod si Iudex sæcularis fuerit in notabili mora ad exequendum sententiam Inquisitoris postquam hæreticus est sibi traditus illi imputabitur, & prouidebit de proprio.

Deducitur secundo quod cum ex naturali necessitate teneamur nos metipsos defendere, *cap. dilecto, de sent. excom. lib. 6. l. vt vim. ff. de iust. & iur. l. 1. ff. de vi, & vi armata,* merito alienatio facta ad effectū se defendendi dicitur facta ex causa necessaria, *l. fin. ff. de in rem verso, ibi aut ipsum se tueretur,* atque ideo alienatio facta ad se redimendum ab hostibus, vel a carceribus non reuocatur, *Angel. in l. si quis post hac sub num. 3. vers. sed limito, C. de bonis præscript. Natta cons. 212. num. 3.*

Et pariter non reuocatur alienatio facta

facta pro redimendis scripturis, & in solutione salarii Aduocatorum, Procuratorum, Notarii, & reliquorum in causa laberantium, quia hæc omnia sunt facta ex causa necessaria defensionis, *Bart. Monte Picus, & Io. Annib. Bursatt. Becc. Sanchez*, & aliis in prima deductione allegatis *Peregr. d. tit. 1. ante nu. 180. Surd. d. tit. 9. quæst. 32. num. 22. Greg. Lopez tit. 4. par. quinta l. 2. verb. Valdria, & iterum Bursatt. cons. 43. num. 9. & consil. 289. num. 9. & 21. vers. quartæ quæstioni, Sot. de iust. & iur. lib. primo quæst. 6. art. 6.*

Et hæc secunda deductio potest iisdẽ modis extendi & declarari, prout in prima deductione dictum est.

SVMMARIVM.

1 *Fiscus recuperat etiam fructus rei alienatæ per hæreticum.*
2 *Fructus pendentes reuocantur vti pars rei alienatæ.*
3 *Fructus collecti pendente iudicio super hæresi pertinent ad fiscum.*
4 *Ad fiscum spectant fructus percepti post sententiam declaratoriam hæresis.*
5 *Fructus percepti, & consumpti à bonæ fidei possessore non restituuntur fisco.*
6 *Acquisitio fructum est minoris praiudicii quam acquisitio rei.*
7 *Ad fructus acquirendos sufficit qualis qualis occasio possidendi.*
8 *Fructum restitutio fit deductis expensis.*

ARGVMENTVM.

An in casibus in quibus fiscus potest agere ad reuocationem, alienationis factę per hæreticum, veniant fructus.

CAP. XXXVII.

1 Cvm bona hæreticorum à die sceleris patrati, sint ad fiscum deuoluta, *capit. cum secundum leges, de hæret. lib. 6.* cum aliis allegatis supra *eod. lib. cap. 31.* inde consequẽter resultat, vt sicuti fiscus põt reuocare bona per hæreticum alienata, *iuxta tradita in proxime procedenti capite in princ.* ita possit etiam reuocare fructus, quia si à die commissi criminis dominium pertinet ad fiscum, vtique ad eundem spectãt fructus tanquam ad dominium, *ex reg. l. ex diuerso, §. 1. ff. de rei vend. Bald. in Auth. incestas ad finem, C. de incest. nupt. Io. Andr. Ang. & alii, quos refert, & sequitur Soccin. in cap. Rodulphus, sub num. 70. de rescript. & in cap. de quarta num. 37. de præscript. Peregr. de iure fisci, lib. 5. tit. 1. num. 174. alios refert Sanchez ad præcepta decalogi, lib. 2. cap. 21. nu. 41.*

2 Extenditur Primo, vt multo magis procedat si fructus erant pendentes tempore alienationis, quia tunc reuocarentur vti pars rei alienatæ, *l. fin. §. fructus ff. quæ in fraud. cred. l. fructus pendentes, ff. de rei vend. Bursatt. cons. 43. num. 8.*

3 Extenditur Secundo, vt fortius etiam procedat in fructibus collectis pendente iudicio super hæresi, si fructus extant. siue sint ab hæretico, siue ab emptore percepti, *l. 2. §. non solum, ff. quæ in fraud. cred. Castren. in l. 1. num. 3. ff. de his quæ vt indig. Diaz*, qui testatur de communi *in praxi crim. cap. 123. Clar. in §. fin. quæst. 73. in fine, Alphons. de Castr. de iusta hæret. punit. lib. 2. cap. 9. Bursatt. d. cons. 43. num. 11.*

4 Extenditur Tertio, vt indubitate procedat in fructibus perceptis post sententiam declaratoriam, *Zas. de feudis par. 10. num. 74. locatus in opere iud. verb. bona Bursatt. loco cit. ante num. 12.*

5 Limitatur ne procedat in fructibus perceptis, & consumptis bona fide ab emptore, vel ab alio qui delictum tempore alienationis ignorasset, nam illi nõ veniunt restituendi, *l. 2. §. non solum, ff. quæ in fraud. cred. Io. Annib. in d. l. post contractum num. 265. 357. cum seq. Monte Picus ibid. num. 102. cum seq. Ghirl. de hæret. quæst. 4. num. 7. Sot. de iust. & iur. lib. 1. quæst. 6. art. 6. Bursatt. d. cons. 43. n. 9. Surd. decis. 247. sub num. 11.*

Nec refert quod bona fides non prosit

sit emptori quoad acquirendum dominium, ex multis quos allegaui supra *capitulo 32. in sexta extensione*, quia cum fructuum acquisitio sit minoris præiudicij quam acquisitio rei, *Bal. in l. venditionis, C. de vsucapion. pro empt. Castr. in l. quod vxor, ff. de aequir. poss. Curt. sen. consilio 71. numero 14. versiculo vel fuit ratio*, cum aliis per *Surd. consil. 115. numero quinto*, vtique in illis acquirendis sufficit titulus iuris errore quæsitus, *l. sed si lege, §. fere, vbi Bar. Bal. & Angel. ff. de petit. hæred. & in l. quod vxor, vbi glos. Rom. Alex. & alii ff. de acquir.*
6 *possess. plenè Bero consilio 95. numero 15.* Quinimmo sufficit qualis qualis occasio possidendi, *Bal. in l. Celsus, numero 19. ff de vsucapion. & in l. irritam, col. secunda, C. pro donato, Surd. d. decis. 247. sub numero 11. versiculo & si dicatur.*

8 Limitatur secundo, vt fructuum restitutio quando est facienda, debet fieri deductis expensis, *l. tertia, ff. de impens. in reb. dotalib. fact. Alex. & Ias. in l. fructus, ff. solut. matr. latè Tiraquell. de retract. consang. §. quinto, glos. prima, numero vndecimo, Peregr. de iure fisci libro sexto, titulo primo, numero vigesimo septimo.*

SVMMARIVM.

1 Per hæresim. bona confiscantur ipso iure.
2 *In casibus in quibus confiscatio fit ipso iure, fiscus non tenetur ad præcium.*
3 *Fiscus reuocat alienata etiam si emptor ignorauerit crimen venditoris.*
4 *Nec tenetur restituere præcium pro redemptione rei pignoratæ.*
5 *Fiscus tenetur restituere præcium repertum in bonis delinquentis, & numero septimo.*
6 *Fiscus tenetur ad debita hæretici mercatoris.*
8 *Præcium impensum pro alimentis hæretici, vel familiæ, est à fisco restituendum.*
Amplia num. 9.
10 *Præcium solutum creditoribus hæretici, est à fisco restituendum. Idem si conuersum est in emptionem aliorum prædiorum. num. 11.*
12 *Si res emptæ ex prætio rerum alienatarum ab hæretico, casu perierint, an fiscus teneatur ad restitutionem pretii.*
13 *Fiscus tenetur ad præcium etiam si semel rei præcium versum fuerit in causam ipsius.*

ARGVMENTVM.

An fiscus agens restitutionem rei alienatæ per hereticum, teneatur emptori soluere prætium.

CAP. XXXVIII.

On teneri censuerunt *Arebid. Ioan. Andr. Gem. Franch. & reliqui communiter in cap. cū secundum leges de hæret. lib. 6. Bar. in l. si debitor 7. in fine, ff. quæ in fraud. cred. Anchar. in c. 1. num. 6. de resc. 'rpt. Cuman. in l. chirographis § fin. num. 20. de administr. tut. Bossius in tit. de publicat. bonorum nu. 77. Monte Picus in l. post contractum nu. 70. ff. de donat. Couar. de sponsal. par. 2. cap. 6. §. 8. num. 9. Gomes. tom. 2. cap. 2. nu. 1. Simanca de cathol. Inst. tit. 9. num. 27. Decian. in tract. crim. lib. 5. cap. 44. nu. 4. Bursatt. cons. 43. num. 5. cons. 289. n. 11. Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 1. num. 173. Quemada in quæst. fiscal. 7. Sot. de iust. & iur. lib. 2. quæst. 6. art. 6. conclus. 4. ibique Molina disput. 95. versic. licet autem hæreticus, alios refert Sanchez ad præcepta decalogi lib. 2. cap. 22. num. 68. quibus additur Roias singular. 18. Surdus decisione 247. ante numer. 11.*

1 Ratio est, quia per heresim bona con fiscantur ipsoiure eiusque dominium transit illico in fiscum, quamuis non transeat possessio, *d.capitulo cum secundum leges, de haret. lib. sexto*, & pluribus probaui supra *capitulo 31. & 32.* In omnibus autem casibus in
2 quibus bona delinquentis confiscantur ipso iure fiscus vti dominus reuocat bona alienata nullo restituto prætio, *l. si mancipium, C. de rei vindic. l. in ciuilem, C. de furt. l. super empti, C. de euict. Tiraquell. qui alios refert in l. si vnquam, verb. reuertatur, numero 267. C. de reuocand. Peregr. de iure fisci lib. quinto, titulo primo, numero 173.*
3 Extenditur primo, vt procedat siuè emptor sciuerit, siue ignorauerit crimen venditoris, quia vtroque casu fiscus reuocat sine prætii solutione, vt probant omnes hactenus relati, & signanter *Bursatt. dicto consilio 43. sub numero 30. versiculo primo, quia ii alienata.*
4 Extenditur secundo, vt sicuti non tenetur soluere prætium, ita non teneatur restituere pecuniam ad redimendum rem pignori datam, quia post crimen admissum non potest alienare, vt pluribus probatum est supra *capitulo 32.* & constat quod prohibitus alienare, est etiam prohibitus pignori dare, *cap. nullus, de pignor. l. quorum, ff. eod. titulo, & in specie tradit Bursatt. d. consil. 43. num. 30. & 31.* licet ipse propter facti varitatem teneat in illa specie contrarium.
5 Limitatur primo, ne procedat quando prętium reperitur in bonis delinquentis, tunc enim fiscus tenetur illud emptori restituere, *Io. Andr. in d. capitulo cum secundum, col. fin. versiculo in glossa terminatum, & ibi Franch. numero secundo, versiculo nisi pratium, Monte Picus in dicta l. post contractum numero 42. ff. de donat. Boss. loco citato, numero 77. Simanca d. titulo nono, numero 29. & seq.* Roias *sing. 18. numero quarto, Quemmada quaest. septima, numero quarto, Zanchin. de haret. capitulo 17. numero sexto, Gomes. de delict. capitulo secundo, numero secundo, versiculo quod autem, Decian. d. lib. quinto, capitulo 44. numero quarto, Farinacc. de heresi quaest. 195. §. quinto, numero 78.*
6 Vnde deducitur primo, quod si hæreticus Mercator, mercature intuitu contraxisset debita, & credita, fiscus publicatis eius bonis, sicuti potest cogere debitores ad soluendum, ita tenetur soluere creditoribus, quia negotium est vnicum, & indiuisum, & debita in esse videnrur creditis, vt in facti contingentia fuit per officiales sententiæ Inquisitionis, & à Regiis consiliariis in Hispania terminatum, vt nouissime testatur D. *Franciscus de Alfano in tract. de off. fiscal. glos. 20. numero 160*
7 Deducitur secundo, quod si pecuniæ extant in bonis delinquentis, ille sunt restituendæ, *l. ex his, ff. quæ in fraud. cred. l. pen. in fine, ff. de reb. eorum.*
8 Deducitur tertio, quod si prætium fuerit impensum ad alimenta hæretici, seu eius familię, ad huc erit restituendum, *l. primo, §. in rem, & l. vlt. ff. de in rem verso, l. mortuo. ff. de statu lib. Simanca dicto titulo nono, numero 36. plene Becc. consilio 67. numero sexto, Quemada quaest. septima, & suffragantur tradita supra capitulo 33.*
9 Quod procedit etiam si alimenta ex prætio empta casu perierint, quia sufficit pecunias ex causa necessaria ad hæretici manus peruenisse, vt est test. *in l. 3. neque enim, & §. vnde recte, & §. final. ff. de in rem verso, & in l. seruus, in princ. ff. eod. & in l. 4. ff. de impensi. in rebus dotal. fact. & in l. si necessarias 8. vers. finge ff. de pignoratit. act. & in l. sed an vltraxi §. primo, ff. de negot. gest.*

Deducitur quarto, idem esse dicendū si fuerit cōuersū in propriā hæretici, defensionem

sionem, *d. l. vlt. ff. de in rem verso, ibi aut ipsa se tueretur*, & comprobatur ex traditis supra *cap. 32. in secunda deductione*.

10 Deducitur Quinto, idem esse dicendum si ex pretio fuerit hæretici creditoribus satisfactum, *l. idem seruandum, ff. de legat. secundo, l. emptor. ff. de rei vind.*

11 Deducitur Sexto, idem esse quando pretium est conuersum in emptionem aliorum prædiorum, *l. si cum dotem, §. vlt. ff. solut. matr. l. Imperator, §. vlt. cum seq. ff. de legat. secundo, l. quod dicitur, §. vlt. cum l. seq. ff. de impens. in rebus dotalib. fact. l. apud Celsum, §. primo, ff. de doli mali, & metus except. Simanca dicto titulo nono, numero 4.*

12 Dubitari contingit an si res emptæ ab hæretico ex pretio redacto ex re alienata, casu perierint, teneatur ad huc fiscus restituere pretio, & puto teneri. Primo, quia vt intret obligatio restituen-
13 di, sufficit si semel in rem fisci pretium versum fuerit, quamuis non durauerit, *d. l. tertia, §. vnde recte, §. fin. & l. seruus, ff. de in rem verso, & in l. quarta, ff. de impens. in reb. dotal. fact. l. si necessarias 8. in princ. ff. de pignorat. act. & d. l. sed an ultra. §. primo, ff. de negot. gest.*

Quibus accedit, quod vbi rei vendicatur res à bonæ fidei possessore, restituuntur impensæ in re factæ etiam si impensæ illæ sine culpa possessoris perierint, vt pluribus probat *Tiraq. de retract. conuent. §. septimo, glos. prima, numero decimo.*

Secundo, quia per emptionem hæreticus fuit effectus Dominus, *§. vendita, Inst. de rerum diuis.* quod quidem dominum recto iure transiuit in fiscum, *d. cap. cum secundum leges, de hæret. lib. sexto*, res autem perit ipsi domino, *l. pignus C. de pignorat. act. l. quæ fortuitis, & l. creditor. C. eod. tit. l. sicut ff. de pignor. Natta consilio 601. numero tertio.*

SVMMARIVM.

1 *Ex pensarum tria genera.*
2 *Expensa necessaria quæ.*
3 *Fieri possunt etiam in faciendo.*
4 *Refectio ædificii ruentis quod vtile est habere, dicitur expensa necessaria.*
5 *Propagatio arborum dicitur expensa necessaria.*
Intellige vt num. 6.
7 *Aedificium constitutum pro vsu colonorum & animalium, dicitur expensa necessaria.*
8 *Item fouea ad arcendas aquas, & paludis exiccatio ad aerem purgandum. num. 9. emptio instrumentorum necessariorum. numero 10. nec non naulum, & vectura iumentorum, & alia de quibus num. 11.*
12 *Expensæ factæ in constitutione auis, murorum, & fortalitiorum, an dicantur necessariæ, remissiue.*
13 *Vtiles impensæ quæ dicantur.*
14 *Impensæ factæ ad redigendas terras occultas ad culturam, dicuntur vtiles.*
15 *Item ad facienda noualia, & alia de quibus num. 16.*
17 *Impensæ factæ in docendis pueris, dicuntur vtiles.*
18 *Voluptariæ expensæ quæ, & earum exempla.*
19 *Expensæ factæ ad fructus colligendos dupli cis generis.*
20 *Bona fide concurrente ex parte emptoris, fiscus tenetur restitutione melioramenta.*
21 *Meliorationes sunt propria bona meliorantis.*
22 *Impensæ neccessariæ restituuntur etiam habenti tantum vtile dominium.*
23 *Impensæ factæ ad fructus colligendos restituuntur.*
24 *Impensæ vtiles factæ per applumbationem restituuntur a fisco.*
25 *Impensæ voluptariæ, nisi soluantur abradi possunt, & quod si non admictant abrasionem numero 27.*

26 *Expensæ voluptariæ, quas Dominus facturus esset, habentur pro utilibus.*

27 *Impensæ facta in arando, vel serendo cōpensantur cum fructibus, & non restituuntur.*

28 *Neque restituuntur impensæ factæ in de boscatione.*

29 *Impensa modica non restituitur.*

30 *Impensæ necessariæ etiam malæ fidei possessori restituendæ sunt.*

31 *Fur non repetit expensas necessarias.*

32 *Re perempta, expensæ necessariæ malæ fidei possessori non debentur.*

33 *Malæ fidei, possessor repetit impensas necessarias officio iudicis, non iure actionis.*

34 *Malæ fidei possessor regulariter utiles expensas non repetit.*

Limita ut numero 35. & 36.

37 *Voluptarias expensas non repetit malæ fidei possessor.*

38 *Qui ab initio fuit in bona fide, & ex post facto versatur in mala fide, quomodo repetat expensas.*

39 *Expensæ rei valorem si absorbeant, quid faciendum, remissiue.*

40 *Emptor cui fuit denunciatum ne expendat, an expensas postea factas repetat.*

41 *Expensæ an repetantur iuxta valorem rei, an vero iuxta taxam earum.*

42 *Si res meliorata periit, an repetantur expensæ.*

ARGVMENTVM.

Fiscus agens ad reuocationem rei alienatæ per hæreticum, an teneatur restituere meliorationes per emptorem factas.

CAP. XXXIX.

1

Ræmicti primum oportet, expensarum, siue meliorationum alias esse necessarias, alias vtiles, alias voluptarias. Necessariç sunt illæ

2 quç si factæ non fuissent, res, aut erat peritura, aut deterior futura, *l. impensa, ff. de verborum significatione, l. interdum, cum l. sequenti, ff. qui potior. in pignore haben. l. prima, vbi Doctor. ff. de impens. in rebus dotalib. fact. Rota decisione sexta, & septima, tom. primo, in recentior.*

3 Licet autem expensç, siuè meliorationes necessariæ, regulariter fieri soleant in reficiendo, nihilominus possunt fieri etiam in faciendo, *dicta l. 1. §. inter necessarias, ibi pristinum, vel horreum, & ibi Angel. & Castr. in l. diuortio §. impendia, ff. soluto matr. Bald. in l. in fundo, ff de rei vind. cum aliis per Peregrin. de fideicommis. art. 50. sub num. sexto.*

4 Qua ratione attenta, inter expensas, siuè meliorationes necessarias computamus si ædificium ruens, quod habere vtile erat fuerit refectum, *d. l. prima, §. proinde, ff. de impens. in reb. dotal. l. si necessarias, versiculo Item Insulam, ff. de pignorat. act. dicta l. interdum, in fine, ff. qui potior. in pignore haben. Seraphinus decisione 189. numero quarto.*

Item, & moles in mari, vel in fluuium proiicere, *dicta l. prima, ff. de impens.*

5 *in reb. dotal.* Nec non, & si vites in agris cultis propagauerit, vel arbores curauerit, vel seminaria pro agri vtilitate fecerit, *dicta l. tertia, ff. eodem titulo, Peregrinus de fideicommiss. loco citato, sub numero 7. versiculo Idem quoque,*

Me-

Menoch. de recuper. remed. 15. num. 500. cum seq.

6 Dixi in agris cultis, quia si prædicta fierent in pratis, vel agris incultis, non essent dicendæ meliorationes necessariæ; sed vtiles, vt infra dicetur.

7 Inter expensas etiam necessarias computamus ædificium constructum pro usu, & habitatione colonorum, & animalium, sine quibus ager coli non potest, *Castr. consilio 270. col. secunda lib. secundo, Alex. consil. 162. lib. 7. & l. impensæ, ff. de impens. in reb. dotal. fact. Ruin. consil. 157. num. 21. Roland. consil. 28. num. 12 lib. primo, Feder. Scott. consil. 8. lib. primo, Rimınal. consil. 42. num. 36. lib. quarto, Bertazol. consilio 107. numero 69. Petra de fideicom. quæst. 15. numero 246. Surdus decisione 300. sub numero quarto, Magon. decis. Lucen. 81. numero 25.*

8 Item, & foueas, canales, & ageres pro aquis ab agris arcendis, nam sine illis fundus vel aquis mergitur, vel saltem fit deterior, *d. l. impensæ, ff. de verb. signifi. ibi ageres facere, & fluuia auertere,* Ruin. *d. consilio 157. numero 21. lib. primo, Alciat. consilio 69. numero, 20. lib. primo, Peregr. qui alios refert d. art. 50. numero 8. versiculo nam his non factis.*

9 Et pariter paludis exiccatio ad aerem purgandam, licet secus esset si fuerit siccata & redigeretur ad culturam, *Rota d. decisione sexta, & 7. tom. primo in recentior.*

10 Item emptio instrumentorum necessariorum, prout sunt instrumenta ad ferreriam necessaria, *Seraph. decis. 898. num. 6.*

11 Item, & naulum nautis pro mercibus, aut cibariis solutum, nec non, & iumentorum vecturas, aut horreorum pensiones, vt merces saluæ essent, *l. Brutus, ff. qui potior. in pignore hab.*

12 Dubitari solet an expensæ factæ in constructione Arcis, Murorum, fortilitiorum, & in aliis tormentis bellicis comparandis sint computandae inter meliorationes necessarias, consulendi sunt in facti contingentia, *Bar. in l. cum quæreretur 58. §. prædiis, ff. de legat. tertio, Bal. consilio 303. ad euidentiam, numero secundo, lib. primo, & in l. prima. numero septimo, ff. de rerum diuis. & in l. prima, numero octauo, versiculo quæro numquid, expensæ, ff. de fruct. & litium expens. Soccin. consilio 26. numero nono, lib. primo, Peregr. de fideicom. art. 50. sub numero octauo & 21. & omnium elegantius Dominus Comprouincial. meus, Io. Andr. Georg. regius in Regno Neapol. consilarius, & phæudorum interpres, vir quidem ingenii acumine, & consumata doctrina singularis, allegat. 1. in secunda dubitatione.*

13 Vtiles impensæ siue meliorationes sunt quæ rem meliorem faciunt, deteriorem esse non sinunt, ex quibus redditus Domino acquiritur, *dicta l. impensæ, §. primo, ff. de verbor. signifi.*

14 Tales reputantur expensæ, quæ fiunt, ad reducendum terras incultas ad culturam, cessante iussu superioris, *Isern. in capitulo primo, §. si vaxallus titulo hic finit lex, Ruin. consilio 135. numero 13. & seq. lib. tertio, Roland. consilo 28. num. 27. lib. primo, Peregr. loco citato numero 26. & 28. Rota decis. sexta, & septima, tom. primo, in recentior.*

15 Item, & factę in pastinando, *Seraph. decisione 898. numero quarto, post Bar. in l. in fundi, ff. de rei vindicat.*

Item, & paludem siccare ad effectum eam redigendi ad culturam, *Rota dicta decis. sexta & septima*, & generaliter noualia facere, vtiles impensa reputatur, quia ad id nulla cogimur necessitate, *l. colonus, ff. locati, Ruin. dicto consilio 135. numero decimotertio, Roland. dicto consilio 28. numero 22. & 27.*

16 Item, & tabernam fundo adiicere

cere ex qua vtilitas percipiatur, *Peregr. d. art. 50. num. 26. in fine*, ac fundum à seruitutibus, & pensionibus liberare, *Bertazol. consil. 107. in fine*, *Petra de fideicom. quæst. 15. num. 124. Peregr. loco cit. num. 27.*

Quod est intelligendum dummodo liberatio, vel affrācatio non fuerit facta ex causa necessaria, veluti ex necessitate conuentionis, vel legis, vt benè declarat idem *Peregr. d. art. 50. num. 50.*

Et pari ratione vtilis melioratio reputatur impensa in acquirendis iuribus iurisdictionalibus, *Proposit. in cap. 1. §. contrario tit. de inuestit. de re aliena facta, Ioseph. Ludouicus decis. Perus. 24. num. 23. Petra loco cit. Peregr. d. art. 50. num. 28.*

Item, & pecora prædiis imponere, & agros stercorare, *l. veluti, & l. impensa ff. de impens. in reb. dotal.*

17 Nec non, & impensa facta in docendi pueris aliquod artificium, *l. Titius 44. vers. de sumptibus, ff. de act. empti*, sicuti & in erudiendis animalibus, *Aug. per il lum textum in l. fin autem, §. fin. ff. de rei vindic.*

18 Voluptariç expensç sunt quç speciem dum taxat ornant, non etiam fructum augent, vt sunt viridaria, aquæ salientes, incrustationes, loricationes, picturæ, *d. l. impensa, vbi Alciat. ff. de verb. signi fic. l. voluptaria, vbi glos. in verb. exornat. de impens. in reb. dotal. l. vtiles, ff. de petit. hæred.*

Item & domus edificata recreationis gratia, & vt vulgo dicitur *peruellegiare*, item, & pro sustentandis vitibus vulgo nuncupatis *pergolate*, nec non, & muri facti pro claudendo viridario, *Rota decis. 650. num. 4. tom. 2. in recent.* & facit *text. in l. diuortio, §. fin. vbi quod in tutelam ff. de impens. in reb. dotal.* Rursum

19 sunt aliquæ expensç gratia colligendorum fructuum, quæ modo pertinent ad præsentis anni fructum, modo ad fructus in futurum colligendos, *d. l. 3. ff. de impens. in reb. dot.* Ad præsentis anni fructum pertinere dicuntur expensæ quç fiunt in arando, serendo, seminando, metendo, & similia faciendo, *l. diuerso §. fin. vbi doct. ff. soluto matr.* quæ vero pertinēt ad fructus in futurum colligendos, sunt domum pro fructibus reponendis construere, *d. l. 3. §. fin. vers. plene, vbi glos. in verb. necessario.*

His ita prælibatis, dum quærimus an fiscus agens ad reuocationem rei per hæreticum alianatę, tenetur soluere meliorationes tria sunt distinguenda capita.

Primum si versamur in ea qui emit bona fide, putans venditorem esse catholicū, & tunc quia in eo concurrit bona fides, & aliqualis titulus, fiscus te-

20 netur soluere illi meliorationes, nam sicuti tenetur soluere prætium rei venditæ in casu quo extat, pari ratione tenetur soluere maliorationes, quæ sunt propria bona meliorantis, *cap. potuit, extra locati, cap. si vaxallus hic fini*

21 *tur lex, in vsib. feud. auth. qui rem, C. de sacrosan. eccles. l. 2. et fin. C. de iure dot. l. diuortio §. impendia ff. solut. matr. l. domos ff. de legat. 1. l. in fundo, ff. de rei vend. l. qui sciens C. eod. tit. l. eum apud quem, C. de vsufr. Garzia in tract. de melior. cap. 6. num. 20. plene Tiraq. de retract. cum. vent. §. 7. glos. 1. à num. 1. vsque ad quartum, Menoch. de recup. remed. 15. num. 500. Magon. decis. Lucen. 81. num. 24. & 25.*

22 Extenditur primo, vt si meliorationes sunt necessariç, conclusio procedat siue per hæreticum fuerit venditum dominium plenum, siue vtile tantum, nam etiam habenti vtile dominium restituuntur impensæ necessariæ, *l. colonus in princ. ff. locati, Bar. & reliqui in l. senatus, §. Marcellus, ff. de legat. 1. Ias. in l. 2. num. 27. C. de iure emphit. Ruin. cons. 4. nu. 10. lib. 1. cum aliis per Vasq. loco citato num. 6.*

23 Extenditur Secundo, vt procedat si sint facta causa colligendorum fructuum, dummodo non pertineant tantum ad fructus præsentis anni, sed ad perpetuam fundi vtilitatem, vt probat *text. in l. 3. ff. de impens. in reb. dotal. & in l. diuortio, §. fin. ff. soluto matr.*

24 Extenditur Tertio, vt procedat non solum in meliorationibus necessariis, sed etiam in vtilibus, dummodo sint factæ per applumbationem, non autem per fer-

ferruminationem, videlicet per adiectionem vnius materiæ ad aliam materiam separabilem, non autem ex eadem materia, *Bar. in d. l. fundo num. 7. & 8. ff. de rei vind. & ibi alii communiter Menoch. d. remed. 15. num. 515. & 516. Peregr. d. art. 50. num. 31. Boer. decis. 44. num. 7.*

25 Extenditur Quarto, vt si expensæ sint voluptariæ, licet fiscus non teneatur ad illarum solutionem, tamen nisi offerat extimationem, permittitur abrasio, *d. l. in fundo, §. censuimus ff. de rei vind. & ibi Bar. num. 10. l. pro voluptarii ff. de impens. in reb. dotal. l. 3. §. proinde ff. de in rem verso, Alciat. in l. impensæ num. 9. ff. de verb. signif. Siluan. cons. 49. num. 73. in fine, Menoch d. remed. 15. num. 530. et seq.*

26 Quod multo fortius procedit vbi vel fiscus fuisset easdem meliorationes facturus, vel rem haberet pro mercari, quia in talibus casibus teneretur ad solutionẽ ex quo habentur pro expensis vtilibus, *d. l. in fundo, vbi Bar. num. 10. l. quod si ea ff. de impens. in reb. dot. Menoch. loco cit. num. 533.*

27 Quod si meliorationes non admictãt abrasionem veluti, quia consistunt in plantationibus, vinealibus, arbustis ad substentationem vitium factis, quæ non paruam afferunt vtilitatem, tunc debent refici. *Castren. cons. 270. num. 3. vers. tertio principaliter lib. 2. Bursat. consil. 85. num. 32.*

27 Principalis conclusio declaratur primo, ne procedat in expensis factis in arãdo, vel serendo, aut aliter fructuum quærendorum causa, quia ille compensantur cum fructibus, *d. l. diuerso §. fin. ff. solu to matr. l. 3. ff. de impens. in reb dotal. Castr. d. cons. 270. sub num. 3. vers. 3. principaliter lib. 2.*

28 Et pari ratione declaratur secundo, ne procedat in deboscatione, tum quia illa vti præambulum ad culturam iudicatur eiusdem naturæ, tum etiam quia tales expensæ computantur cum vtilitate quę percipitur ex lignis quæ colliguntur ex deboscatione, & ex vberiori fructu, & prouentu qui colligitur ex terra nouiter ad culturam redacta, vt vtrumque declarat *Castr. loco cit. vers. deboscatio vero, & vers. nẽ quia dicit. & vers. cõpensent.*

29 Declaratur tertio, ne procedat quando impensa esset modica, veluti quia consisteret in salicibus, vel populis, in quorum plantatione nullus est quasi labor, nec in eorum sustentatione, cum fodiantur simul cum vinea, nam iste non reficiuntur, *Castr. d. cons. 270. col. 3. vers. si vero parua, vel quasi.* & hęc quoad primum caput.

Secundum est caput quando is qui emit à fisco erat in mala fide, & tunc infrascriptæ conclusiones possunt consti-

30 tui. prima etiam malę fidei possessori, tenetur fiscus soluere meliorationes necessarias, ita probat test. in sępe citata *l. domum, C. de rei vind. l. plene, ff. de petit. hered. Bar. in d. l. fundo num. 11. ff. de re vind. Alciat. in l. impensæ num. 3. ff. de verb. signif. Lortot. in l. fructus ff. de reg. iur. Ias. in l. fin. §. emptor. C. commun. delegat. Menoch. d. remed. 15. num. 515. & 537 Equinar. Baro. in §. ex diuerso Inst. de rerum diuis. Peregr. d. cons. 50. num. 26.* Hæc Conclusio

31 Declaratur dupliciter primo, vt procedat in possessore malæ fidei bonorũ stabiliũ, secus in fure, is enim neque expensas, & meliorationes necessarias lucratur, *l. 1. C. de infant. exposit. & ibi Bar. & Salicet. l. ex argento 13. ff. de condict. furt. Couar. in reg. peccatum, par. 2. §. 6. num. 3. Menoch. & Peregr. locis cit. ille num. 515. & seq. hic num. 27.*

32 Declaratur secundo, vt procedat quatenus res extet, alias re perempta expẽsæ necessariæ non debentur male fidei possessori, siue versemur in iudiciis singularibus, siue in vniuersalibus, *d. l. plane ff. de petit. hered. Peregr. loco cit. numero 28.*

Quare subripiens seruum infantem, si infans à domino repetatur, non tenetur soluere furi quod expendit in eo alẽdo, vel forte ad discendum artificium, *d. l. 1. C. de infant. expos. & in d. l. argento, ff. de condict. furt.*

33 Declaratur tertio, vt expensæ seu meliorationes quæ repetuntur à possessore male

malæ fidei repetuntur iudicis officio,non autem iure actionis, *Bar. in d. l. fundo, & ibi Ang. & Castr. Iaſ. in l. fin. §. emptor. C. commun. delegat. Alciat. in d. l. impenſæ*, Boer. *deciſ.* 44. *num.*7. *Peregr. d. art.* 50. *num.* 26.

34 Secunda concluſio malæ fidei poſſeſſor regulariter non repetit expenſas vtiles, vt probat *teſt. in d. l. domum C. de rei vindic.* qui dum concedit repetitionem meliorationum neceſſariarum, ſatis firmat vtiles non deberi, *& in l. ſi is C. de ædific. priuat.* & firmat Bar. *in d. l. in fundo num.* 21. *Loriotus in d. l. in fructus verſ. impenſæ vtiles*, Corn. *conſ.* 243. *nu.*6. *lib.*2. *Neuiz. conſ.* 78. *in fine, Ruin. conſ.* 100. *lib.* 4. *alios refert Peregr. d. art.* 50. *num.* 29.

35 Declaratur primo, vt procedat vbi poſſeſſor malæ fidei aliquid de nouo facit, ſi vero opus factū meliorauit, permittetur ſibi abraſio ſi fieri poteſt ſine læſio ne prioris status, *gloſ. Bal. & Salicet. in d. l. domum C. de rei uend. Bar. & Angel. in d. l. in fundo, Peregr. loco cit. num.* 30.

36 Declaratur ſecundo, ne procedat ſi dominus eam impenſam fuiſſet facturus, aut rem habeat pro mercali, quia tunc deducitur, ne contingat fiſcum locupletem fieri cum aliena iactura, *d. l. in fundo, Peregr. loco cit. verſ. ſi quod dominus.*

37 Tertia concluſio poſſeſſor malæ fidei non repetit expenſas voluptarias, ſed illi permittitur abraſio quatenus fieri poſſit ſine rei detrimento, *l. vſibus in fin. ff. de petit. hæred. Alciat. in d. l. Impenſæ num.* 9. *ff. de verb. ſignific. Menoch. d. remed.* 15. *num.* 544.

38 Tertium eſt caput quando is qui emit ab hæretico, à principio fuit bonæ fidei, ſed ex poſt facto fuit in mala fide, & in tali caſu pro tempore quo fuit in bona fide, repetit vti bonæ fidei poſſeſſor, pro tempore autem quo fuit in mala fide, repetit vti poſſeſſor malæ fidei, *Bar. in d. l. in fundo num.* 21. vbi ſubiicit rationem, quia in his ſingula momenta ſpectamus, *l. qui bona fide in princ. verſ. quæſtio in eo eſt, ff de acquir. rerum dom.* An autem idem ſi dicendum quādo principium fuit malæ fidei, & deinde ſuperuenit bona fides, conſulendus eſt, *Bar. loco cit. num.* 13. *Menoch. d. remed.* 15. *num.* 447. cuius reſolutio pro nunc mihi non probatur.

39 Ceterum quando expenſæ ſunt adeo magnæ, vt ſi eſſent ſoluendæ, potius cogeretur qui eas ſoluere debet, rem relinquere, viden. eſt *teſt. in d. l. in fundo ff. de rei vind. Tiraq. d. §. 7. gloſ.* 1. *num.* 5. *Peregr. de fideicom. art.* 50. *num.* 33. *verſ. quam obrem.*

40 Et an, & quando fuit denunciatum emptori ne expenſas faceret, poſſint meliorationes repeti, *idem Tiraq. loco cit. ſub num.* 5. *verſ. ſed in hoc capite.*

41 Et an ſit reſtituendum tantum quantum fuit expenſum, an vero tanti quanti res valet, eſt *teſt. in d. l. in fundo, ff. de rei vend. & in l. ſed ſi lege, §. item ſi rem ff. de petit. hæred. Rota deciſ.* 050. *ſub n.* 4. *tom.* 2. *in recentior. Seraph. deciſ.* 898. *num.* 1.

42 Et an ſint reſtituendæ meliorationes quæ periere, & quando res ipſa meliorata periit, *Tiraq. loco cit. num.* 10.

SVMMARIVM.

1 *Referuntur contraria opiniones.*
2 *In caſibus in quibus confiſcatio non fit ipſo iure, fiſcus tenetur ad legitimam, & dotes.*
3 *Legitima, dotes, et alimenta filiis debentur ex ratione naturali.*
4 *Ratio naturalis non tollitur per delictum patris.*
5 *Legitima debetur filiis vbi fit confiſcatio ipſo iure vigore ſtatuti.*
6 *Actus dotandi procedit ex neceſſitate paternæ pietatis.*
7 *Vbi confiſcatio fit ipſo iure ſententiam retrotrahitur ad diem commiſſi criminis.*
8 *Legitima, dotes, et alimenta an denegentur, vbi fit confiſcatio propter crimen leſæ maieſtatis humanæ. Limitatur de æquitate. num.* 9.
10 *Confiſcatis bonis propter hæreſim, fiſcus nō tenetur filiis ad legitimam.*
11 *Idque procedit etiam ex diſpoſitione iuris ciuilis.*

Filiis

12 *Filiis natis ante hæresim patris an debentur legitima.*
13 *Pater tenetur ad alimenta à die natiuitatis filiorum.*
14 *Dos constituta filiæ ab occulto hæretico, reuocatur a fisco. Amplia num. 15. Limita de æquitate. num. 17.*
16 *Dos constituta ecclesiæ per hæreticum occultum spectat ad fiscum.*
18 *Creditor anterior non potest reuocare pecunias solutas creditori posteriori, & bona fide consumptas.*
19 *Filiis impuberibus hæretici alimenta ministrantur à fisco.*
20 *Aetatis inbecillitati fauendum est.*

ARGVMENTVM

Fiscus an teneatur dare filiis hæretici ex bonis confiscatis legitimam, dotes, vel alimenta.

CAP. XXXX.

1 TEneri censuerunt *Soccin. cons. 30. num. 3. lib. 1. Plot. inter consil. crim. Zilletti cons. 130. lib. 1. num. 83. tom. 1. Coras. in l. qui liberis n. 111. ff. de ritu nupt. Surd. cons. 386. nu. 13. Auendan. ad leges Tauri glos. 7 n. 8. Roias sing. 47.*

Contrariam opinionem tenuerunt *Imol. in cap. pastoralis num. 25. de sent. & reiud. Abb. Anan. &* Boich. *in capit. Vergentis de hæret. Bossius tit. de hæret. num. 26.* Carer. *eod. tract. num. 140. Gundisal. ibid. q. 22. Ghirland. q. 4. num. 1. & 2. Alphons. de Castr. de iusta hæret. punit. lib. 2. cap. 16. Lupus in cap. per vestras not. 3. §. 23. num. 16. de donat. inter vir. & vxor. Roland. cons. 8. à num. 35. lib. 3. Bursatt. cons. 289. num. 16. & 22. Ant. Corduba in l. si quis a liberis §. mater, num. 16. ff. de liber. agnosc. Baeza de non meliorando filiab. cap. 15. num. 2. & 26. cum seq.* Penia *ad Emer. par. 2. comment. 9. Barbosa in l. 1. par. 4. num. 84. & seq. ff. soluto matr.* Cantera *in q. crim. tit. de sang. punit. delict. cap. 1. num. 20. Decian. tract. in crim. lib. 5. cap. 45. Sanchez ad præcepta decalogi lib. 2. cap. 16. num. 25.*

2 In hac Doctorum controuersia vt veritas liqueat præmictendum primo, quod vbi bonorum confiscatio non fit ipso iure, fiscus ex bonis confiscatis tenetur filiis condẽnati ad legitimam, vel eius loco ad dotẽ, D*in. l. Insulã in prin. & in l. socer, in princ. ff soluto matr. Bal. in l. fin. num. 11. C. de dotis promiss. Cepoll. cons. 8. & 58. Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 1. num. 76.*

3 Ratio est, quia legitima, dotes, & alimenta debentur à parentibus ratione naturali, *l. scripto herede in fine ff. vnde liber. l. si quis §. sed et si filius, et. §. deniq. ff. de liber. agnosc.* quæ quidem naturalis obligatio per patris delictum 4 non tollitur, *l. cum ratio ff. de bonis damnat.* facit test. cum ibi trad. *in §. sed naturalia inst. de iure nat. gent. et ciuili.*

5 Hoc idem ex eadem ratione erit dicendum vbi confiscatio bonorum fit ipso iure, etiam vigore statuti, aut legis municipalis, dummodo non fiat propter crimen lesæ maiestatis diuinę, vel humanæ, *Bal. in d. l. fin. num. 2. et 11. C. de dotis promiss. Ripa in l. ex facto n. 9. ff. ad trebell. Soccin. sen. cons. 57. nu. 23. lib. 4.*

Et si in prædictis casibus fiscus tenetur ad legitimam, & dotes, & alimenta, multo magis sustinentur dotes & donationes propter nuptias per parentes post delictum, & ante condemnationẽ constitutæ, aut factæ, tum quia cum a-6 ctus dotandi procedat ex necessitate pietatis paternæ, *Bal. in d. l. fin. num. 2. et 11. C. de dotis promiss.* non potest presumi facta in fraudem futuræ condemnationis, *l. 1. §. sed et si libertus filiam, ff. si quid in fraud. patr.*

7 Tum etiam quia licet vbi confiscatio bonorum fit ipso iure, sententia retrotrahatur ad diem commissi criminis, vt pluribus probaui supra *eod. lib. c. 31. n. 3.* tamen semper reperit causam filiorum

rum (pietatem videlicet paternam)potiorem, *d. l. cum ratio ff. de bonis damnat.* atque ideo hanc sententiam probãt *Angel. in l. si quis sub num. 3. ff. de bonis prescript.* *Natta conf.* 212. *num.* 3.

8 Premittendum Secundo, quod vbi confiscatio bonorum fit pro crimine lesæ maiestatis humanæ,tunc licet, *Angel. conf.* 357. *num.* 2. *Soccin. conf.* 30. *num.* 3. *lib.* 1 *Ripa in d. l. ex facto, §. ex facto num.* 9. *ff. ad trebell.* *Beccius conf.* 8. *per totum* tenuerint filiis deberi legitimam, dotes, & alimenta, nihilominus contraria sententia est verior, ex textu *in l. quisquis, §. filius, C. ad l. Iul. maiest.* vbi filii arceantur non solum à successione patris, sed etiam a materna, auita, & aliorum proximorum, vt pepetua sordeant egestate. Item, & in §. *Ad filias*, vbi dispensatiue conceditur, vt filiæ propter sexus infirmitatem possint mediocrem alimoniã & falcidiam ex bonis maternis habere. Et iterum *in §. emancipationem*, vbi dotes, & donationes post delictum admissum factæ nullius reputantur momenti.

Ratio alia non est nisi criminis atrocitas, quæ ad homines à tali crimine deterrendos has meruit specialitates, *d. l. quisquis C. ad l. Iul. maiest.*

9 Fateor ex Principum, & supremorum tribunalium benignitate receptum esse, vt filiabus dotes conseruentur, & si non fuerint constitutæ, constituantur à fisco, vt practicatum fuisse per rempublicam Florentinam constat ex *Ang. conf.* 357. *num.* 2. & per gloriosæ memoriæ Regem Ferdinandum in filiis Principis Rossani vt testatur *Affl. in cap.* 1. *in prin. glos.* 3. *num.* 30. *quæ fuit prima causa benef. amitt.* & in Senatu Mediolanen. in causa in qua scripsit *Becc. d. conf.* 8. prout testatur *Surd. de alimentis tit.* 9. *q.* 32. *num.* 21.

10 Ex his facile patet opinionem communem per quam dicitur quod confiscatis bonis propter hæresim fiscus non tenetur dare filiis legitimam, neque dotes, vel alimenta esse de iure verissimam, probarique aperte. primo, per text. *in d. cap. vergentis de heret.* vbi hæretici bonis omnibus per confiscationem spoliantur filiis quamuis orthodoxis exhæredatis.

Secundo, quia si prædicta procedunt in crimine lesæ maiestatis humanæ, *d. l. quisquis in princ. & in §. filiis, in §. ad filias et §. emancipationes C. ad l. Iul. maiest.* vtique multo magis procedere debent in crimine lesæ maiestatis diuinæ, *d. cap. Vergentis, cap. cum secundum leges, de heret. lib.* 6. *Auth. Gazaros, C. eod. titulo.*

11 Hæc conclusio extenditur primo, vt procedat non solũ inspecta dispositione iuris pontificii, sed etiam ex dispositione iuris cæsarici, tum quia dispositio, *d. cap. Vergentis*, est de iure ciuili recepta in *d. Auth. Gazaros.* Tum etiam quia dispositio text. in *d. cap. Vergentis* est non tam noui iuris inductiua, quam veteris declaratiua, vt patet ex §. *cum enim*, vbi procedit assignando rationes per veteres leges assignatas, vnde non immerito hanc quam nos profitemur opinionem profitetur etiã *Abb. in d. cap. Vergentis num.* 5. *Felin. num.* 4. reprobato *Io. Andr.* qui oscitanter contrariam asseruerat.

12 Extenditur secundo, vt procedat siue sint nati ante conceptam hæresim, siue post, vt mox infra probabitur.

Contrarium in filiis natis ante hæresim conceptam tenent *Quemada q.* 24. *num.* 4. *& seq.* quem sequitur *Farinacc. de heresi q.* 191. §. *primo, num.* 7.

Horum sententia fulciri potest, quod obligatio parentum saltem quoad alimẽta, & dotes incipit à die natiuitatis. §. 2. *Inst. de iure naturali*, quæ quidem obligatio per subsequens delictum non tollitur, *d. l. cum ratio ff. de bonis damnat.* sicuti enim non tolluntur obligationes erga alios contractæ, *l. cum fisco, ff. ad Sillan. l.* 2. *& l. Tutelas, ff. de capitis dimin.* ita non tollitur obligatio suscepta erga liberos, præsertim cum illa nitatur in ratione naturali, *d. l. cum ratio.*

Prior opinio est citra contrauersiam verior, quia text. in *d cap. Vergentis*, aperte loquitur tam de natis, quam etiam de nascituris, vt patet ibi, *filiis suis vita solummodo ex misericordia conseruata*, &

ibi

ibi *exhæredatio filiorum*, quæ verba supponunt filios extantes. Præterea si in crimine lesæ maiestatis humanæ puniuntur nati, & nascituri, *d. l. quisquis*, maiori ratione hoc fieri debet in crimine hæresis ex allegatis.

14 Extenditur tertio, vt non solum fiscus non teneatur filiabus dotes constituere, sed si illæ sint a parente occulto hæretico constitutæ possunt à fisco reuocari, *d. l. quis per emācipationem, C. ad l. Iul. maiest.* & tradūt *Paul. a Monte Pico in l. post contractum n. 74. & seq. ff. de don. Boss. de publicat. bonorum, nu. 77. Simanca de catbol. Inst. tit. 9. num. 23. Sanchez ad præcepta decalogi lib. 2. cap. 22. nu. 57.*

Quibus accedit quod dos reuocatur non solum vbi est constituta ab eo qui est priuatus ipso iure dominio, & administratione, prout est hæreticus, ex traditis supra hoc *eodem tit. cap. 31.* sed etiam vbi est fraudulenter constituta, *l. ait prætor, §. si cum mulier; vers. neque enim dos, & l. hac in factum §. ergo, ff. quæ in fraud. cred.*

15 Et pari ratione extenditur quarto, vt procedat non solum in dote constituta pro matrimonio carnali, sed etiam pro moniali; nam hæc eadem iuris seueritate inspecta à fisco non debetur, & a patre hæretico constituta, potest per fiscum reuocari, vt in specie scribit *Simanca d. tit. 9. num. 24.*

16 Extenditur quinto, vt idem sit dicendum de dote ecclesiæ, seu capellæ per occultum hæreticum constituta, nam hæc eadem reuocatur. Moueor ad hoc primo, quia dos, & pia causa æquiparantur, *§. donare qualiter feudum olim poterat alienari in vsib. feud* & dos habet in se pietatem, *l. cum is, §. si mulier, ff. de cond. indeb. Bal. in l. sicuti ab initio, in fine, C. de act. & oblig.* sicuti ergo reuocatur dos etiam monialibus constituta, ita & dos capellæ.

Secundo, quia cum hæreticus a die patrati sceleris remaneat priuatus dominio quod fuit ipso iure translatum in fiscum, ex late traditis supra *cap. 32.* vtique dum dotem ecclesiæ constituit, visus est constituere de bonis alienis, de quibus non licet elemosynam facere, *c. non est 1. q. 1. glos. in clem. 2. de censib.*

17 Hæc eadem conclusio sic extensa, limitatur primo, vt quantum attinet ad dotes constitutas, licet conclusiones firmatæ in tertia, quarta, & quinta extensione de iuris rigore veræ sint, tamen propter bonum publicum, ne mulieres spiritualiter, vel carnaliter nuptæ, de repente remaneant indotatæ, & sic mundus litibus repleatur, ex equitate recipi potest vt dotes remeneant, equitas enim ne tot actus reuoluātur apud principes, & suprema tribunalia aduersus iuris rigorem fuit semper amplexata. hinc videmus, quod licet de iure pecunia creditori posteriori soluta possit ab anteriori reuocari, vt plene probat *Paris. cons. 69. num. 1.* cum aliis per *Surd. cons. 5. n.*

18 *25.* Tamen vbi pecuniæ sunt bona fide solutę, ne mundus litibus inuoluatur non posse ab anteriori reuocari, sæpè responderunt suprema tribunalia, vt apud *Affl. decis. 190. Capic. decis 178. Rota Ianuens. apud Chartar. decis. 190. num. 3. Rota Romana frequenter, et signanter in Romana computorum 25. Octobris 1604. coram Illustrissimo* D. *meo Cardinali Sacrato, & in Romana pretii fundaci 1612 coram eod.*

Quo vero ad dotes non constitutas, regulariter procedi consueuit prout in crimine lesæ maiestatis humanæ.

19 Cęterū quoad alimēta illa cōsueuerūt à fisco ministrari tantum filiis impuberibus, qui tamen cura Inquisitorum aluntur apud pios, & probos viros, a quibus in catholica fide instruuntur; ex instructione *Hispalen. cap. 2. anno 1584.* vt testantur *Simanca de catbol. Inst. tit. 29. num. 12. Lupus Sen. in tract. de hæresi cap. 18. Io. Lupi in cap. per vestras §. 72. Coras. in l qui liberos num. 62. ff. de ritu nupt. Penia ad Emer. par. 2. comment 8. vers. Inquisitores tamen.*

20 Nec mirum, quod æquitas restringatur ad dotes filiarum, & alimenta filiorum impuberum, quia habitā est ratio imbecillitatis sexus & ętatis, argumento *test. ind. l. quisquis, §. ad filias in fi. C. ad leg. Iul. maiest.*

Quan-

Quantitas autem dotis in hac specie non potest prætendi pro natalium dignitate, sed simpliciter ad mediocrem alimoniam, *d. S. filia 1.*

SVMMARIVM.

1 *Successor vniuersalis tenetur stare locationi, secus successor singularis.*

ARGVMENTVM.

Bonis publicatis an fiscus teneatur stare locationi.

CAP. XXXXI.

Eneri stare, probat *test. in l. si fundus, 36. ff. locati,* cuius auctoritate hoc in specie tradunt *Bal. in l. diuortio nu. 8. ff. soluto matr.* ibi que *Ias. num. 36. Gomez var. resolut. tom. 2. cap. 3. num. 10 Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 1. num. 74. vers. ego autem infero, Azeued. recopill. lib. 5. tit. 9. l. ex. num. 16. Sanchez ad præcepta decalogi lib. 2. cap. 22. num. 56. Barbos. in l. si filio fam. S. fin. num. 40. & 41. ff. soluto matr.*

Quod tamen intelligitur vbi est confiscata bonorum vniuersitas, secus vbi esset confiscata res particularis, quia tunc vti singularis successor non teneretur stare locationi, prout declarant *Bal. & Ias. ceterique locis citatis.*

SVMMARIVM.

1 *Per pœnitentiam non euitatur confiscatio bonorum.*
2 *Princeps pœnitenti hæretico potest bona cõfiscata condonare.*
3 *Ex consuetudine in Italia hæretico poenitẽti bona conceduntur.*
4 *Condonatio per principem facta, comprehendit bona per fiscum alienata titulo lucratiuo.*
5 *Item alienata titulo oneroso, prætio penes fiscum existente.*
6 *Hæreticus poenitens recuperat honores, & dignitates.*
7 *Hæretico poenitente filii liberantur à qualibet poena.*
8 *Hæreticus conuersus primogenituræ iura recuperat.*
9 *Vt hæretico poenitenti bona restituantur, quæ concurrere debet.*
10 *Tribunal inquisitionis quibus poenitentibus bona restituit.*
11 *Cui remittitur poena perpetui carceris, bona etiam restituuntur.*
12 *Cum hæretico occulto sponte redeunte quo modo proceditur.*
13 *Hæreticus manifestus sponte rediens, publica, tenetur errores abiurare. Amplia num. 14.*
15 *Comprehensus, & carceratus si fatetur hæreses quando perpetui carceris poenam euitat.*
16 *Relapso etiam poenitenti non remittitur confiscatio bonorum.*
17 *Vt bona confiscata restituantur hæretico, expresse dici debet in sententia.*

ARGVMENTVM.

Hæreticus penitens an euadat pœnam confiscationis bonorum.

CAP. XXXXII.

Onnullæ sunt conclusiones constituendæ ex quibus ad propositæ dubitationis resolutionem infertur.

1 Sit ergo prima cõclusio. Hæreticus per poenitentiam non euadit poenam confiscationis bonorum, ita docemur *ex c. Vergentis S. nec ad eos extra de hæret. in illis verbis; Nec ad eos bona eorũ vlterius reuertantur, nisi eis ad cor reuertentibus, & abnegantibus hæreticorum consortium, misereri aliquis voluerit,* cuius auctoritate hoc ibi tradunt omnes, & signanter *Abb. & Fel. in 2. not. Gem. in c. accusatus S. si vero nu. 5. & in c. cum secundum leges n. 4. et 5. de hæret. lib. 6. et ibi Franch. n. 2. Ghirland. de hæret. quæst. 6. Brun. de hæret. lib. 5. cap. 6. in fine, Roias de hæret.*

par.

par. 1. nu. 118. et seq. vbi testatur de communi, Felin. cons. 10. Simanca de cathol. instit. tit. 42. n. 17. in fi. & iterum *tit. 47. n. 15. Sanchez ad præcepta decalogi lib. 2. c. 14. num. 12.*

2 Secunda conclusio, licet sola poenitentia hæretici non sufficiat ad remittẽdam pœnam confiscationis, nihilominus possunt Principes siuè ecclesiastici, siuè temporales, quibus bona per confiscationem sunt quęsita, ex misericordia hęretico pœnitenti bona confiscata condonare, ita test. *in d. cap. vergentis de hæret. et ibi glos. in verb. misereri, et ibi Anchar. n. 3. Abb. num. 2. in 3. not.* Felin *sub num. 2. Imol. in clem. 1 num. 23. de hæret. Card. in clem. 2. §. Inquisitoribus num. 6. vers. 11. quæro de hæret.* Felin. *d. consil. 10. Simanca de cathol. inst. tit. 47. n. 16.* atque

3 ex generali totius Italiæ consuetudine receptum esse, vt hæretico ad cor reuertenti bona confiscata condonentur, scribunt *Paris. cons. 2. nu. 185. lib. 4. Rebuff. de pacific. poss. suor. num. 196. Roland. cons. 63. nu. 27. lib. 3. Clar. qui testatur de magis communi in §. hæresis sub num. 7 vers. & nota, Carer. de hæret. num. 158. & seq. Ghirland. eod. tract. quæst. 6. Zas. cons. 23. num. 11. & 16. lib. 1. Alban. in luculat. ad Bar. C. de hæret. num. 6. Bursatt. cons. 14. n. 33. lib. 1. vbi alios refert Dec. in tract. crim lib. 5. tit. 44. n. 10. Surd. cõs. 386.*

4 *nu. 26. Farinac. de hæresi q. 190. n. 144.*

Hæc secunda conclusio extenditur primo, vt facta condonatione per Principẽ illa comprahendat etiam bona à fisco alienata titulo lucratiuo, nam & ista de consuetudine poenitenti condonantur, *Ghirland. d. q. 6. n. 4. Dec. loc. cit. vers. item recuperauit.*

5 Extenditur secũdo, vt cõprehendat ẽt bona alienata titulo oneroso, dummodo pręriũ extet penes fiscũ, quia licet in tali casu hęreticus pęnitens nõ habeat actiõnẽ cõtra emptorẽ, tñ poterit recuperare prætiũ a fisco, *Ghirlãd. & Dec. locis cit.*

6 Extenditur tertio, vt operetur ẽt quo ad honores, & dignitates, vt ex cõmuni & æquiori scribit *Paris. d. cons. 2. nu. 188. & 190. lib. 4. Roland. cons. 63. n. 26. & 27. lib 3. Bursatt. cons. 14. num. 34.*

Extenditur quarto, vt si operatur quo ad honores, & dignitates hęretici, tanto magis operabitur quo ad honores, & dignitates filiorũ, & discendentium, *Paris. & Roland. locis cit. ille num. 188. hic num. 27.*

Et generaliter quod per patris pænitẽtiam cessent omnes pænæ inflictæ contra filios, dummodo parentes non sint traditi curiæ seculari, *Simanca de cathol. insti. tit. 29. n. 17. peritissimus* D. *Paschalis in tract. de patr. potest. par. 4. cap. 5 nu. 51.*

8 Extenditur Quinto, vt primo genitus hæreticus, & ad fidem conuersus recuperet etiã ius primogeniturę, *Asea. Clem. de patria potest. effectu 7. num. 7. Bursatt. d. consil. 14. sub num. 34. versic. & eadem modo.*

9 Tertia conclusio, vt remissio bonorũ cõfiscatorũ hæretico laudabiliter fiat, nõ debet cuiq. hæretico pænitẽti fieri, sed requiritur quod pænitcat, & hereticorum abneget consortium, vt sunt formalia verba test. *in d. capitulo Vergentis, de hæret.*

10 Hic monendi sumus, quod sacrũ inquisitiõnis tribunal, omnium salutem sinceris exoptans affectibus, ac cupiens de vera pęnitentia certiorari, iis tantum consueuit bona confiscata cõdonare, quibus pænã perpetui carceris remictit, vt scribit *Penia ad Emer. par. tertia, in Comm. 158. ad quæst. 109. versiculo tertia similiter conclusio.*

Vnde deducitur primo, quod pęnitens, & rediens ad ecclesiam sponte antequam sit curiæ denunciatus, meretur

11 vt illi pęna confiscationis remictatur, nam & huic pæna perpetui carceris remictitur, vt probat test. à contrario sensu *in cap. excommunicamus §. siqui autem extra de hæret.* & est expresse cautum in prima instructione Hispalensi, *cap. 8. et 11.* vt testatur *Simanca de cathol. inst. tit. 16. num. 17. Penia ad Emer. par. 3. comment. 142. vers. verumtamen in duobus,* & in specie quod hic cuadat pænam confiscationis, idem *Simanca tit. 13. num. 22. & tit. 47. num. 27.*

12 Quinimo si hæresis erat occulta, non solũ remictitur redeũti spõte ad ecclesiã

confiscatio bonorum, sed etiam condonantur omnes aliæ penæ, & vt magis sue existimationi consulatur, non imponitur illi publica abiuratio, neque pænitentia publica, sed absoluitur secretè imposita tantum pænitentia salutari, *cap. quis aliquando, §. item illud Ioannis de pænit. dist. 1. Arche. in cap. filii hæret. de hæretic. lib. 6. Simanca d. tit. 47. n. 27.*

13 Dixi si hæresis erat occulta, nam si hæreticus manifestus sponte antequam ab alio prodatur ad ecclesiam recurrat, licet illi remictatur confiscatio bonorum, & pæna carceris, necnon, & delationis habitus pænitentialis, tamen tenetur publicè errores abiurare, *Simanca, loco cit. num. 28.*

14 Hoc idem erit dicendum si metu imminentium probationum ad inquisitores recurrit, præsertim si complices prodat, *Felin. in capitulo de hoc, de Simon. Tiraquell. de pœnis temperand. caussa 30.*

15 Comprehensus etiam, & in carcerem coniectus, si hæreses fateatur antequam dicta testium sibi publicentur, pænam perpetui carceris euitat, *Host. in summ. tit. de hæret. §. qualiter deprehensus* cuius opinionem ab omnibus probari, & in prima instructione Hispalensi *capitulo vndecimo*, confirmari testatur Simanca *d. tit. 47. num. 31. Penia ad Emer par. 3. comment. 142. vers. 3. est*, & cōsequenter etiam euitat confiscationem bonorum, nam vsque quo testium dicta sint didicita, est tempus gratię intra quod fit remissio confiscationis, sicuti aliarum pænarum, *Locatus in iudicial. inquisit. verb. gratia, numero tertio, Calderin. in rubric. de hæret. redeunt. num. 2. & sequen. Farinacc. de hæresi, quæstio. 194. §. nono, nu. 149.*

16 Deducitur secundo, quod relapsus quamuis ad pænitentiam in concernentibus animam admictatur, *capit. super eo de hæret. lib. 6.* tamen vbi traditur sæculari, non remictitur illi confiscatio bonorum, *gloss. in cap. ad abolendam, verb. ad audientiam versic. sed si audientia denegatur, de hæretic. & ibi Hostien. num. 9. versic. sine vlla audientia, Butr. num. 24. capit. accusatus eod. tit. lib. sexto, Bonch. in d. capit. vergentis, num. 7. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 54. num. 2.*

17 Quarta conclusio, vt bona confiscata restituantur hęretico, non sufficit sola pęnitentia, sed vlterius requiritur, quod hoc expressè in sententia dicatur, *char. in sępè citato, cap. vergenti num. 3. de hæret. & ibi Felin. num. 2. Carer. de hæresie. numero 161. in princip. Decian. tract. criminal. lib. 5. capit. 44. numero 10. versic. nota tamen, & cap. 54. num. 9. in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Quando bona temporalia nō recuperātur minus recuperatur ius patronatus.*
2 *Iuspatronatus competit ex gratia.*
3 *Recuperatio bonorum auctoritate principis secularis, non inducit recuperationē iuris patronatus.*
4 *Princeps laicus non potest liberam ecclesiā in seruitutem redigere.*
5 *Nec remictere pœnam confiscationis in præiudicium compatronorum.*
6 *Facultas concedendi & adimendi ius patronatus non spectat ad principem secularem.*
7 *Restitutio bonorum facta a S. Pont. post declaratoriā nō includit ius patronatus.*
Rationem vide num. 8.
Limita vt num. 9.
10 *Cessante pertinacia, quis non dicitur amplius hæreticus.*
11 *Abbas Panormitanus reprobatur.*

ARGVMENTVM.

An hæreticus poenitens in casibus in quibus recuperat bona confiscata, recuperet etiam ius patronatus.

CAP XXXXII.

1 Restringimus difficultatem ad casus in quibus recuperat bona temporalia confiscata, quia

quia vbi talia bona non recuperantur tanto minus recuperabitur ius patronatus, tum quia illud competit ex gratia *cap.3.de iure patron.* quæ per heresim extinguitur, *l.1.cum auth.seq. C. de hæret.* tum etiam quia maior est incapacitas heretici quoad patronatum, quā quoad bona temporalia, *Io. Andr. & reliqui in cap.nobis de iurepatr.Rocchus de iurepatr. ver.competens quæst.*10.*Lambert. lib.3.q. 8.art.2.sub num.3.*

In hac ergo difficultate licet Doctores varia loquantur in cap. quia diligentia de elect. nihilominus duo videntur distinguendi casus, primus vbi restitu-
3 tio, siue remissio confiscationis fit autem Principis sæcularis, & in tali casu est indubitate dicendum ius patronatus non recuperari, nam cum per confiscationem ecclesia acquisierit libertatem, vel accreuerit cæteris compatronis, iux-
4 ta ea quæ dicta sunt supra *eod. lib. c. 33. sub num. 4. & 5.* vtiq. non est in potestate Principis laici, ecclesiam liberam, iterum in seruitutem reuocare, *l. seruitutes 14. in fine, ff. de seruit. l. caueri, ff. commun.præd.glo.in c. pie mentis 16.q.7*
5 Sicuti ēt sæcularis nō pōt remittere pænam confiscationis in præiudicium aliorum compatronorū quibus fuit ius quæsitum, tum quia non præsumitur, quod princeps hoc in dubio facere velit, *cap. si post quam de præben.lib. 6. c. super eo, de offic.deleg. cap.nostrum, & c.cum nostris de conceß.præb.l.1.C. de natal.rest.Card. consf.105.num. .. & consil. 54. & 165.*
6 Tum etiam quia facultas concedendi & reuocandi patronatus non spectat ad laicum; sed ad iudicem ecclesiasticum, *c.illud, & cap. consuluit de iurepatr.*

Secundus est casus, quando restitutio fit auctoritate summi Pōtificis, & tūc siquidem fiat post sententiam declaratoriam criminis, non recuperat ius patronatus nisi expresse hoc in restitutione dicat quia cum ius sit cōpatronis quesitum, vel ecclesia acquisierit statum
8 libertatis, non præsumitur, quod velit ius tertio quæsitum tollere, aut ecclesiā iterum in seruitutem reuocare ex doctrinis allegatis, quibus additur *Imol. in d.cap.quia diligentia nu.5.Lambert.de iurepatr.q.1.par.1.lib.quæst.6.art. 1. & lib. 3.q.8.art.2.sub nu.6.*

9 Si vero fiat ante latam sententiam criminis declaratoriam, tunc recuperat indubitatæ, & in hac specie procedit *glos.in c.maximum in c.maximum 1.q.7. Io.Andr.in c.quia diligentia de elect. & ibi Anchar.nu.4.Butr.nu.16. vers.per predicta Franciscus Squillacen.in tract. de fide Cathol.cap.23.in fine, & c.27. num.40. Paris.cons.2.num.187.Roland. cons.63. num.25.lib.3.*

10 Ratio est quia statim ac hæreticum pænitet, ex quo cessat in eo pertinacia, non potest amplius dici hæreticus, *Bellamer.dec.689.col.7. versic. ad septimum Decian.in tract.crim.lib.5. tit.54. num. 11.* ideoq. sententia quę fertur in hæreticos pænitentes, non est pænalis, nec hæresis declaratoria, sed absolutoria, tantum, & pænitentialis, *Archid. in c. vt commissi de hæret.lib.6.ibiq.Io.Andr. & Gem.Zanchin.de hæret.c.41.nu.10. ibique Campeg.Calder.de hæret. tit. de hæret. redeunt num.2.Bursatt.consil.14.num.35.* Et consequenter recuperat ius patronatus, quia licet summo iure illud amiserit à die qua hæresim consumauit, *c.cum secundum de hæret.lib.6.* nihilominus quia vlterius requiritur sententia declaratoria, *d.cap.cum secundum*, sequitur quod cum post pænitentiam declaratoria non feratur, est perinde ac si hæreticus nusquam fuerit, ex reg. quod paria sunt non esse, vel esse, & non posse apparere, *l.duo sunt Titii, ff.de testam.tutel.*

11 Ex his patet non esse probandam distinctionem, *Abb.in d.c.quia diligentia nu. 9. versic. dic melius de elect.* dum inquit quod vbi præcessit publicatio bonorum ab homine vel a iure non recuperat, quia vt patet ex deductis in crimine hæresis de tempore pænitentie semper præcedit publicatio bonorum, cum illa inducatur iure ipso, *d.c.cum secundum leges*, cum aliis allegatis *eod.lib.c.31.num.3.*

1 *Diuersæ Doct. opinionis referuntur.*
2 *Ecclesiam nunquam claudere gremium redeunti, quomodo intelligitur.*
3 *Damnato de hæresi non tamen tradito curiæ seculari, si pœniteat, vita condonatur.*
4 *A recuperatione bonorum temporalium ad recuperationem beneficiorum non rectè infertur.*
5 *Hodie ex constitutione Pii Quinti beneficia vacantia propter hæresim, reseruantur dispositioni sedis apostolicæ.*
6 *Hæreticus pœnitens, et reuersus pro recuperatione beneficiorum tenetur adire sedem apostolicam.*
7 *Sedes apostolica ex causa potest se redere facilem vel difficilem ad concedendum beneficia hæretico reuerso.*
8 *Beneficia hæretici possunt impetrari ante sententiam, & quomodo procedat.*
9 *Casus in quibus potest haberi regressus ad beneficia sine auctoritate sedis apostolicæ, & num. sequentibus.*

ARGVMENTVM.

Hęreticus pęnitens an recuperet beneficia.

CAP. XXXXIV.

1 Diuersæ sunt adeo hac de re Doctorum sententię, vt nihil plane firmũ constitui posse videatur. siquidem *Archid. in c. vt commissi de hæret. libro sexto*, quem ibi sequitur *Io. Andr. circa ad finem* dum inquit quod si clericus sit paratus corrigi, & redire ad vnitatem ecclesię non debet deponi, satis sentire videtur per reuersionem non priuari beneficiis, vt sentit *glos. per illum al legata in cap. nunc autem in fine 21. dist.*

Sed *Gemin. ibid.* est in sentẽtia sufficere si reuersio fiat ante sententiam, & sententia lata beneficia non recuperari, & idem probat *Franch. ibid. sub numer,o quarto, versic. & idem videtur sentire.*

Cæterum *Ghirland. de hæret. quæst. 7. sub num. 3. versic. & nota*, existimat ad istum effectum requiri, quod spontè, & à principio reuocet errorem suum, nec sufficiat reuocasse post negationem, & tanto minus post sententiam, & idem affirmant *Carer. de hæret. num. 159. Roland. consilio 63. sub num. 30. lib. 3.* Demũ *Garzia de benef. par. 11. c. 10. sub num. 80. & 81.* licet plures alleget ad probandum hæreticum quamuis conuersum, esse incapacem beneficii, tamen satis perfunctoriè loquitur, & quod magis Doctores per ipsum allegati non dicunt illud ad quod allegantur.

2 Ego facilius vt res pateat præmicto primum, quod licet ecclesia nusquam claudat pręmium redeunti, *cap. firmissime de sum. trinit. & fide cathol. l. Inter claras C. eod. tit.* nihilominus hoc debet intelligi in concernentibus animæ salutem, videlicet administrationem Sacramentorum, & ecclesiasticam sepulturam, *cap. super eo vbi notant omnes de hæret. lib. 6.* Vnde hæretico quamuis relapso non solum post sententiam, sed etiã post quam fuerit traditus curię seculari, semper, & vbiq. parcere potest, *d. cap. super eo Ghirland. quæst. 5. num. 22. Aretat. not. 6. Decian. tract. crim. lib. 5. tit. 54. num. 1.*

3 Præmicto secundo, quod quamuis ad effectum vt hæretico parcatur, & remictatur pęna mortis, magis communis sit opinio, posse illi veniam concedi, etiam post sententiam, dummodo non sit reus traditus curie seculari, quam probant *Abb. in cap. excommunicamus el primo, num. 10. de hæret. Bertrand. consil. 212. lib. 2. Dec. cons. 137. num. 3. Boer. decis. 341. & 343. num. 3.* cum aliis quos latè refert, *Campeg. ad Zanchin. de hæret. cap. 16. lib. 3. vers. ante sententiam, & per Bursatt. cons. 90. n. 34.* & quod saltim ex misericordia possint remicti bona confiscata, vt latè probat *Illustrissimus Cardinalis Paris. consilio secundo, à num.*

à nu.185.cum plurib.seq. quę probāt *Roland.d.conf. 63. num. 26. lib. 3.*

Tamen ex hoc non benè infertur ad recuperationē beneficiorū,tū quia d.opinio licet plures habeat assertores, nihilominus non de sunt qui eam validissimis rationibus oppugnent, vt patet ex *Simanca cathol. Inst. tit. 47. à num. 29. & sequen. Campeg. ad Zanchin. loco cit.*

4 Tum etiam quia non est bona consequentia, hæreticus restituitur quoad bona confiscata, ergo & quo ad beneficia, quia maior est incapacitas hæretici quo ad beneficia, quam quoad bona temporalia, *l.1.cum auth. seq.C.de heret.*& dixi supra in proximè precedenti *capite n.2.*

Arbitror ergo hoc negotium hodie extra aleam Episcoporum, & inquisitorum Inferiorum versari, stante constitutione *Pii V.* quæ incipit *cum ex Apostolatus subditum 6.kalendas Februarii 1566.* cuius vigore omnia beneficia canonicatus, & dignitates vbicunque propter crimen hæresis vacantes reseruantur dispositioni, & dispensationi sedis apostolicæ.

Hac enim constitutione stante non potest hodie amplius agi coram Episcopis & inquisitoribus inferioribus de restitutione ad beneficia hæretici qnamuis pænitentis, nam cum summus Pontifex eam sibi,& sedi apostolicæ reseruauerit, eam inferioribus denegasse videtur *cap. vt debitus vbi Doct. d.capell.*

6 Quare post reuersionem ad fidem, & pænitentiam peractam, cogitur hæreticus pænitens quatenus velit ad beneficia regressum habere, adire sedem apost. & facta explicita hæresis, & pænitentiæ iniunctione, impetrare vt sibi liceat ad pristina beneficia regredi.

7 Fateor posse dari causas quibus sedes apostolica reddere se possit faciliorem, aut difficiliorem ad concedendum, considerato videlicet, an agatur de restitutione facienda ad beneficia simplicia, vel quod plus esset ad beneficium curatum, aut quod magis ad Prælaturam Monachorum, aut ad Episcopatum, an expediat reipublicę illum pristino restituere dignitati, aliaq. multa quæ ex facti contingentia considerare possunt, vt colligitur ex traditis per *Peniam ad Emer. p.3.comment.162.vers.nos vero inhac re.*

Est etiam considerandum an beneficia sint alteri collata, nam cum possint impetrari ante sententiam declaratoriā, quamuis impetratio non sortiatur effectum nisi post declaratoriam sequutam, *Rota decis. 707. num. 3. par. 3. diuers. cum aliis allegatis supra eod. lib. capit. 19. num. 11. & seq.* non esset locus restitutioni in præiudicium iuris, quæsiti *cap. nostrum, & cap. cum nostris de concess.preb. cap. si post quam de preben. lib. 6.*

4 Crederem nihilominus posse duplicē dari casum in quo possit haberi regressus ad beneficia sine sedis apostolicæ dispensatione præuia sola sententia Inquisitorum.

10 Primus est, vbi hęreticus sponte, & statim ante omnem negationem reuocat errorem suum, & offert se abiurare arbitrio episcopi, vel inquisitoris, iuxta dispositionem textus *in c.ad abolen.S.præsenti de heret.* quia tūc uix dici potest hæreticus cū cesset pertinacia, & propterea non potest videri inducta vacatio vt fusius tradidi supra *d. cap. 19. num. 20. & seq* quibus additur quod dispositio *test. in d. S. præsenti* expresè loquitur de clericis in errore deprahensis in quibus maiorem celeritatem in conuersione requirit, quam in laicis vt aduertit & rectè *Simanca d. tit. 47. num. 42.*

11 Secundus est casus quando quis fuit absolutus, licet imposita abiuratione tā quam de vehementi, quia tunc recuperat beneficia etiam alteri collata absque alia sedis apostolicæ dispensatione, *Penia d. comment. 162. vers. beneficia vero eorum Nauar. conf. 19. quod incipit An bulla tit.de heret.* vbi signanter quod in istis non habet locū Constitut. *Pii V. Rota apud Achill. decis. 1. de heret. et in Gadicen. canonicatus 20. Iulii 1587. corā tunc R.P.D. Comitulo.*

DE IVRE PERSONARVM EXTRA ECCLESIÆ GREMIVM EXISTENTIVM.

Liber Sextus

DE APOSTATIS FIDEI.

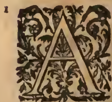
SVMMARIVM.

1 *Apostasia quod significet.*
2 *Deo iungimur tribus modis, & tribus etiã disiungimur.*
3 *Apostasia generice sumpta quid.*

ARGVMENTVM.

Apostasiæ Vox, species, & definitio declaratur.

CAP. I.

1
Postasia græca vox est, idemque significa quod latinæ elongatio, defectio, siuè rebellio. Qua ratione ducti veteres Christiani eos qui deficiebãt à statu Christianæ fidei, & transibant ad Iudaismum, vel paganismum, Apostatas nuncupare consueuerunt, quasi propriæ Religionis rebelles, & desertores, vt pluribus declarat *Decia. in tract. crim. lib. 5. cap. 70. num. 1.*

2 Et sicuti tres sunt modi quibus Deo iungimur, videlicet primo per fidem, secundo per baptismi Sacramentum, tertio per aliqua opera specialia emissa ad meliorem vitæ frugẽ *D. Tho. 2.2. q. 12.* Ita tripliciter ab eo disiungimur, & apostatamus: nempè Primo per recessũ à fide *cap. Iulianus 11. q. 3. cap. non potest 2. q. 7.* Secundo per recessum à statu probatæ Religionis, seu ordinis sacri *cap. legi 15. q. 1. cap. quoniam 40. dist.* Tertio per recessum, ab obedientia Superiorum, *cap. si quis de maior. & obed. cap. alieni 3. q. 4. Host. Butr. Soccin. & Abb. in rubr. extr. eodem tit. de Apostat.* generice sumpta Apostasia sic potest definiri, *Est temerarius à statu fidei, ordinis, religionis, aut obedientiæ recessus*, Ita colligitur ex traditis per *Doct. in rubr. extr. eodem tit.* siue vt *Theologis* magis placet, *est retrocessio ab aliquo bono, in quo homo perseuerare tenebatur ex praecepto, vel ex solemni voto, aut professione Bannes ad D. Thom. loco cit. vers. primo*, De Apostasia inobedientiæ, cum parui sit momenti, non est cur dicamus. Dicendum ergo primo de Apostasia à statu fidei, secundo de Apostasia à statu ordinis, tertio de Apostasia à statu religionis regularis.

SVMMARIVM.

1 *Apostata a fide quis dicatur.*
2 *Sacrificans demoni vel idolis est apostata.*
3 *Christianus adorans sepulchrum Maumethis dicitur apostata.*
4 *Vt quis apostata dicatur quæ requirantur.*
5 *Christianus recedens ab aliquibus articulis fidei non apostata, dicitur sed hæreticus.*
6 *Ab improba secta transiens ad aliam reprobatam non dicitur apostata.*
7 *Qui nunquam fuit Christianus, apostata dici non potest.*

ARGVMENTVM.

Quis dicitur Apostata fidei.

CAP.

CAP. II.

1 A Postata fidei dicitur is, qui omnino à fide Christiana defecit sacrilegis se coetibus aggregando: veluti transiens de Christianissimo ad Iudaismum, siue paganismum, *l. 1. & 2. & pen.* C. *eod. tit. de Apostat. cap. contra Christianos de hæres. lib. 6. & cap. non potest 2. q. 7. Innoc. in cap. 1. extr. eod. tit. num. 1. Butr. num. 4. vers. Quidam est Boich. num. 2. Socin. num. 3. ad fin. vers. 3. apostas cum aliis per Decian. tract. crim. lib. 5. capit. 71. num. 4. & cap. 72. Menoch. de arbitr. casu 546. num. 63. & per Farinacc.*
2 *de hæres q. 183. §. 2. num. 13* Item & sacrificans Demoni, vel Idolis, vel sacrificari mandans; D. *Tho. 2. 2. q. 12. art. 1.* vbi quod Christianus adorans sepulchrum Maumethis dicitur Apostata,
3 *Azo. in Sum. C. eod. tit. Afflict. in Const. Regni tit. de Apostata rubr. 3. num. 2. Decian. loco cit. cap. 72. num. 3.* vbi loquitur de eo qui se tradit Demoni, vel paciscitur cum eo, & sequitur *Farinac. in tract. de hæres q. 183. §. 2. num. 17.* Ex quo patet quod ad hoc vt quis dici possit apostata fidei, duo copulatiuè requiruntur; Primum videlicet, quod recessesit à fide Christi, secundum, quod recessus sit omnimodus, prout vltra citatos probat *test. in d. cap.* Iulianus 11 *q. 3. Alber. in l. si quis de facto num. 2. C. eod. tit. de Apostat.*

5 Vnde infertur primo, quod licet Christianus recedat à pluribus articulis fidei, tamen si retinet adhuc fidem in reliquis, & nomen Christianum, non erit censendus Apostata, sed hæreticus D. *Aug. Ciuit. Dei lib. 18. cap. 51. & lib. 16. cap. 2. Canus in locis* Theolog. *lib. 12. cap. 9.* quod etiam probat test. *in cap. non potest 2. q. 7. & in cap. Beatus 7. q. 4. cap. non obseruetis 16. q. vlt. cap. contra Christianos de hæres. lib. 6. & in l. 1. C. de Apostat. carer. de hæres. §. circa secundum num. 73. Simanca de Cathol. Inst. cap. 7.* cum aliis quos refert Royas *de hæres. p. 1. num.* 486.

6 Infertur secundo quod si quis ab improba secta in aliam reprobatam se transtulerit, veluti de Iudaismo ad paganismum, Apostata dici non potest, prout ex facto responderunt *Oldr. cons. 51. & Alciat. cons. 478.* quibus assentitur C*lar. in prax. crim. §. fin. q. 7. num. 4. Alber. in rubr.* C. *de iudeis num. 3. Campeg. de dote q. 77. vers. Et ex his.*

7 Cum enim Christianæ militiæ nunquam nomen dederit, nulla ratio est, ob quam possit eius desertor reputari *arg. l. 4. §. idemque ff. de re milit. et l. decem. ff. de verb. oblig. l. Manumissiones ff. de iust. et iur.*

SVMMARIVM.

1 *Nulliter baptizatus non curans iuxta ecclesiæ formam baptizari, transiens ad sectam reprobatam non dicitur apostata.*
2 *Egredi non dicitur qui nunquam fuit ingressus.*
3 *Nulliter baptizatus, putans se rite baptizatum transiens ad sectam reprobatam efficitur apostata.*
4 *Nulliter baptizatus gerens se pro Christiano per transitum ad sectam improbam an dicatur apostata.*
5 *Gerens se pro Christiano, præsumitur Christianus.*
6 *Hæreticus dicitur non solum verè catholicus errans, sed etiam se pro catholico gerens.*
7 *Commoda sunt incommodis compensanda*

ARGVMENTVM.

Baptizatus contra formam veram, & necessariam, si ad reprobam sectam se transferat, An dicatur Apostata.

CAP.

CAP. III.

Tres sunt distinguēdi, casus primus, qñ baptizatus scit nullitatem baptismi, nec curat iuxta Ecclesiæ ritum baptizari, & tūc si ad reprobam religionem se transferat, non potest Apostata dici, prout scribit *Alph. de Castr. de iust. hæret. punit. lib. 1. cap. 8. in 3. dub.* Cuius quidem rei illa est ratio, quia propter baptismi nullitatem, nunquam fuit ecclesiæ foris ingressus, *can. 1. & 3. de presb. non baptiz.* ac propterea non potest dici, quod egrediatur is qui non est ingressus, arg. *l. ma. numissiones ff. de Iust. & iur. et l. decem ff. de verb. oblig.*

2 Secundus quando baptizatus ignorat defectum, putatque se recte esse baptizatum, & tunc si à fide recedat, quā-
3 uis post recessum nullitas detegatur, erit ad huc Apostatarum numero computandus ex trad. per *Alphons. de Castro loco cit. in 3. q. circa fin.* Ratio est, quia etsi quamuis vnda baptizatus non esset, erat tamen baptizatus in flamine, & si contigisset ipsum decedere ex defectu baptismatis, celestis aditus illi non fuisset occlusus *cap. 2. de presbit. non baptiz. cap. debitum de baptysm. cap. fin. versic. nullus expectet de poenit. dist. 7.* Quo fit vt talis quantum ad hoc nihil differat ab eo qui iuxta ecclesie ritum baptismum suscepit.

4 Tertius est casus, quando scit se nō esse formaliter baptizatū, & licet nō curet, iterū baptizari attamen Christianum se dicit, & pro tali ab omnibus existimari cōtendit, in hac quidem specie, quamuis ex rationibus, quas expendit *Alph. loco cit. aduersus Gulielmum Ocham* ad ostendendum hunc non posse hæreticum reputari, concludendum videatur neq. posse apostatam censeri; nihilominus mihi Alphonsi sententia ad summum probatur in foro poli, eo enim inspecto, ex quo fuit nulliter baptizatus, & non curauit vlterius iuxtà formam baptizari, non potuit Christianus esse, neq. propter fidem Sacramenti, neque propter Sacramenti fidem.

5 Cæterum in foro Iudiciario crederē iisdem poenis subiacere, quibus, & coeteri Apostate subduntur, quia cum ipse tāquam Christianus se gerat, & talis velit à coeteris haberi, vtique, & talis præsumitur, *cap. si Iudex de sent. excom. in 6. l. Item apud §. si quis Virginem, ff. de iniur. cap. Inaudientia, et cap. si vero 2. vbi Felin. in 2. not. de senet. excom.* & tanquā talis debet Christianorum legibus subiacere, argumento *l. Iudei, C. de Iud.*

6 Sic videmus hæreticum reputari non solum qui vere est catholicus, sed etiam is, qui cum verè catholicus non sit tanquam talis se gerit, *Gabrin 4. sēt. dist. 13. q. 2. Alphons. de Iust. hæret. punit. lib. 1. c. 8. Igneus in l. 1. §. hoc autem ff. de Sillan. Iacob. Simanc. de cathol. Instit. tit. 31. num. 5.* quibus facit quod in hac materia plus operatur opinio, quam veritas *cap. vlt. de presb. non baptiz.*

7 Addo quod non debet esse in alicuius potestate Christianum nomen sic ementiri, vt Christianis inter Homines fruatur muneribus, poenas autem in fidei transgressiones infictas euadat, cum debeant simul commoda cum incō modis compensari, *l. secundum naturam ff. de reg. Iur. §. vnic. in fin. Inst. de legit. patr. tut. §. cum autem instit. de empt. et vendic. cap. Accedentibus de rescript. cap. charitatem 12. q. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Apostasiæ, et hæresis differentia, et nu. 2.*
3 *Apostasiæ crimen post mortem aboletur lapsu quinquennii.*
4 *Apostasia auget deformitatem hæresis.*
5 *Infidelitatis tres sunt species.*
6 *Adoptionis nomen generalius est nomine arrogationis.*
7 *Cognationis nomine quid contineatur.*
8 *Plus sceleris est in apostasia quam in hæresi.*
9 *Plus et minus non differunt specie.*

Facul.

10 *Facultas inquirendi contra hæreticum quare diu duret, quam contra apoſtatam.*

11 *L. 3. C. de apoſtat. declaratur, & illuſtratur. & num. 12.*

13 *Apoſtatæ redeunti etiam de iure ciuili mortis pœna remittitur.*

14 *Iura diſponentia de hæreticis locũ habent in apoſtatis.*

ARGVMENTVM.

An Apoſtata fidei differat ſpecie ab hæretio,& expenditur ſenſus l. 3. C. de Apoſtat.

CAP. IV.

Vris inſpecta cenſura,dici poſſe videtur Apoſtaſiam eſſe ſpeciẽ delicti ab hæreſi diſtinctã,cũ plura inter eas eadẽq; minimè vulgaria Iure noſtro inter hæc appareãt Cõſtituta; diſcrimina ſed duo præſertim.

1 Primum, quia hæretico ad fidem redeunti parcitur; Apoſtaſię verò flagitiũ nulla poenitentia obliteratur, *l. 3. C. de Apoſtatis, l. Manicheos C. de haret. vtrobique Doct. Afflict. in conſt. Regni tit. de Apoſtat. Arelatan. not. 44.*

2 Secundum, quia aduerſus defunctos hæreticos etiam vſquè ad 30. annos agi poteſt vt eorum memoria damnetur, fiatque bonorum præſcriptio, *l. Manicheos C. de haret. l. quiſquis C. ad l. Iul. Maieſt. Alberic. in l. 1. C. de Apoſtat. Bart. & Salic. in l. 2. C. eod. Bald. de preſcript. 2. par. 5. principali ſub num. 4. Gram. deciſ. 105. num. 22.*

3 At verò contra Apoſtatam licet Ius accuſandi tandiu duret, quandiu viuit, poſt mortem tamen quinquennii diſſimulatione aboletur, *d. l. 2. & l. Apoſtatarum C. de Apoſtat. Anan. in c. 1. n. 2. extr. eod. tit. Afflict. in Conſt. Regn. ſub rubr. de Apoſtatantibus, latè Royas de haret. par. prima num. 495. Proſper. Farinac. quæſt. crim. tom. 1. q. 10. num. 29.* Quibus rationibus permoti hanc opinionem probãt *Silueſter in Sum. verb. hæreſis 1. q. 2. Canus de locis Theologic. lib. 12. cap. 9. col. 3.*

4 Quibus parum obſtantibus, dicendũ eſt apoſtaſiam non eſſe peccatum ſpecie diſtinctum ab hæreſi, ſed dumtaxat inducere circumſtantiam augentem deformitatem, & turpitudinem criminis, prout ſcribit D. *Thom. 2. 2. q. 20. art. 1. Alphonſ. de Caſtro de iuſt. haret. lib. 1. cap. 17. & nouiſſime Azor. inſtit. moral. lib. 8. cap. 21. Penia in director. inquiſit. par. 2. Comment. 24. §. qui vero Valentia 2. 2. diſput. 1. q. 11. puncto 1. nec. 1. Bannes ibid. q. 12. art. 1. dub. 1. Sanchez ad præcepta Decalogi lib. 2. c. 7. n. 16. nam vt inquit D. Tho. 2. q. 2. art. 2.*

5 tres ſunt ſpecies Infidelitatis, paganiſmus, Iudaiſmus, hæreſis: modo aut quis ſub nomine Chriſtiano contradicit fidei, quam antea eſt profeſſus, & eſt hæreticus: aut repugnat fidei quam tenet in figuris, & vmbris, & eſt Iudeus, aut reſiſtit fidei, quam nunquam ſuſcepit, & eſt paganus, non datur ergo quarta ſpecies Infidelitatis, in qua Apoſtatæ poſſint reponi, quamuis maiori circũſtantia grauentur: Ad contraria reſpondetur & quo ad Primũ, nõ eſt bonũ Argumẽtũ in iure aliquainter hæreſim, & apoſtaſiã ad sũt diſcrimina, ergo hæreſis, & Apoſtaſia sũt ſpecies inter ſe diuerſę, cũ in iure nouũ non ſit, vt terminus aliquis duo cõplectatur, quorum alter altero plus contineat, diuerſumque nomen habeat: videmus enim nomen adoptionem diuidi in arrogationem, & adoptionis ſpecificam, *l. 3. ff. de adopt. §. adoptio Inſt. eod.* Et quamuis arrogatio habeat aliquid pluris quam adoptio, *l. cum in adoptiuis C. de adopt. §. ſed hodie Inſt. eod. tit.* nihilominus tam arrogatio, quam adoptio ſpecifica continetur in lato adoptionis vocabulo, *d. §. adoptio Inſtit. de adopt.*

6 Item cognationis verbo continetur cognatio ſpecifica, & agnatio, *l. ſunt autẽ ff. de legit. agnat. tutel. §. ſunt autẽ vbi glo. hoc expreſſe tradit. in verb. Cognati Inſt. eod.*

eod. tit. & in §. sunt autem instit. de legit. agnat. success. & licet plus operetur agnatio, quam cognatio, vt in *princ. tit. inst. de legit. agnat. success.* tamen tam agnatio,
8 quam cognatio specifica, continetur sub largo vocabulo cognationis *d. § sunt autem.* Ad propositum ergo redeundo, est quidem plus sceleris in apostasia, quam in hæresi, & huius rei ratione aliquæ inter apostasiam, & hæresim sunt differentiæ, hoc tamen non facit, vt apostasia constituat speciem ab hæresi separatam, tum ex prædictis, tum etiam quia ex eo
9 quod aliquid plus in vna re sit, quam in alia, nō inducitur differentia specifica, *l. vlt. ff. de fund. instruct. et instr. legat. l. humilem, C. de incest. nupt. Lap. inter consil. Oldr. cons. 2. in fin. cum aliis per Decian. respons. 123. num. 78. lib. 3.*

Quod si peculiariter considerentur discrimina, quę inter apostasiam, & hæresim asseruntur, vtique non erit admodū difficile, illa sic declarare, vt firmatæ cōclusioni non aduersentur: Nam quod longius duret facultas inquirendi aduer-
10 sus hæreticum defunctum, quam aduersus apostatam, iuri congruit, & rationi Etenim cum Hæreticus non in omnibus, sed in aliquibus Articulis erret, impietatem suā facilius tegit sub nomine Christiano, & propterea ad eam detegendā longo spatio opus erat; occulta enim non ita de facili sciri possunt *l. 1. §. occisorum, vbi Bart. ff. ad Sillan. glos. in l. si ideo C. de his quæ vt indign. Alex. cons. 24. num. 9 lib. 2.* cum aliis per *Decian. cons. 93. num. 15. lib. 2.* At cum Apostata à fide prorsus deficiat, si talis quispiam sit, quinquennii spatio facile potest cognosci, cum tantundem temporis in aliis criminibus vindicandis sit præscriptum, *§. fin. inst. de iniur.*

11 Ad secundi Argumenti solutionem variæ solent respōsiones accommodari. *Accurs. in d. l. 3. C. de apostat. & Afflict. in d. constit. num. 3. nec non & Nicol. Arelat. notab. 44.* concorditer asserunt dispositionem *d. l. 3.* vendicare sibi locū tantum quoad poenam corporis afflictiuam, nō autem in foro conscientiæ, & quo ad Deum, apud quem nunquam sera reputatur poenitentia, iuxta illud. *Dixi confitebor, et tu remisisti impietatē peccati mei,* adeo, vt secundum eos, inspecta dispositione, *d. l. 3.* hæretico redeunti indulgeatur in vtroque foro: apostatæ verò tantum in foro conscientię: At verò *Alphons. de Castro de iust. hæreti punit. lib. 2. cap. 23. et post ipsum Villadeg. de hæret. q. 5 Simanca, de catholic. inst. tit. 7. num. 4. repert.* nec non & *Locatus in repert. inquis. in verb. Apostata Menoch. qui alios refert de arbitr. casu 546. num. 18. cum seq.* plurimum insudarunt, quo demonstrarent esse derogatum dispositioni *d. l. 3.* tū ex auctoritate iuris Pontificii, tū ex vsu forensi, & ex sententia communi, adeo quod posset & deberet ex corpore iuris aboleri, & inter iniquas Constitutione reiici, quibus etiā accedit, *Rojas de hæret. par. 1. n. 496 et sequ.* ducuntur ea ratione, quia de iure Canonico apostatis redeuntibus nedum indulgetur, sed etiam ad redeundū ipsi compelluntur, *cap. quidam eod. tit. de apostat. cap. contra Christianos de hæret. in 6.* & cum versemur in crimine ecclesiastico, dispositio iuris Pontificii debet attendi, non autē iuris ciuilis *c. vt inquisitionis §. prohibemus de hæret. in 6. glos. in c. possessor de reg. iur. et in §. hactenus inst. de grad. affin. Bart. in l. priuilegia C. de sacros. Eccles. Bald. ibidem num. 3. Abb. in cap. fin. de secundis nupt. et in cap. fin. de præscript. Felin. in cap. 2. num. 3. de test. et in cap. ecclesia Sanctæ Mariæ nu. 42. de constit.*

12 Ego vero arbitror in *d. l. 3.* nihil contineri quod Sacris Canonibus aduersetur, non enim ille text. excludit poenitētiam ita vt apostatæ redeuntes sint omnino vita mulctandi, sed tantū excludit poenitentiam quo ad alias poenas, de quibus ibi, nēpè quod ab hominum cōsortio sint segregati, à testimoniis ferendis alieni, testamenti non habeant factionem, nulli in hæreditate succedant, à nemine scribantur hæredes: in istis quidem poenis poenitentiam prorsus exclu dit, non autem in poena mortis, de qua nihil omnino agit vsquè adeo, vt verbum

bū nullum in hac lege reperiatur, quod
13 ad poenam mortis possit aptari. Dicendum ergo, apostatæ ad fidem redeunti etiam de iure ciuili poenam mortis remitti, non solum de iure Canonico, sed etiā de iure ciuili, In reliquis vero poenis hoc plus ius ciuile continet, quod aufert testamenti factionem, & ius ferendi testimonium, in quibus remissionem non indulget, & ne aliorum labores subripere videar, in hunc sensum ante me incidit *Riminald. Iun.* à me post hæc scripta visus inter *cons. crim. diuers. cons.* 83. *num.* 20. *lib.* 2.

Refutatis ergo contrariis solida remanet cóclusio, apostasiā nō esse peccatum distinctum ab hæresi, ex qua deducitur quod iura loquentia de hæreticis locum habent in apostatis in his in quibus specialiter non reperitur diuersimode constitutum, *l. vlt. C. de apostat. l. nos reddentes, §. manifestum verb. Iudaicæ atque apostasia de Sum. Trinit. Socc. in rubr. de heret. Goffred. in rubr. C. eod. Simanca de Cathol. inst. tit.* 17. *in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Sola fidei credulitas non sufficit, sed requiritur eiusdem confessio.*
2 *Præcise siue absolute coactus non efficitur apostata.*
3 *Absolutè coactus magis pati dicitur quam agere.*
4 *Conditionaliter coactus non efficitur apostata. peccat tamen mortaliter. num.* 5.
6 *Voluntas coacta voluntas est.*
7 *Asserens se negasse Christum per vim, & metum efficitur suspectus aliquando de vehementi, aliquando vero de leui. & num.* 8. *&* 9.
10 *Statim poenitens cessante metu, diluit suspensionem hæresis, vel apostasiæ.*

ARGVMENTVM.

An qui coactè, vel per vim, & metum abnegat fidem Catholicam, vel Idolis sacrificat, corde tamen fidelis est, possit Apostata reputari.

CAP. V.

1 Pro faciliori declaratione reminisci nos oportet, nō sufficere homini catholico sinceram fidei credulitatē, sed requiri etiam eiusdem fidei confiscatione explicitam *D. Tho.* 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. *Isidor. de sum. bono. lib.* 2. *cap.* 2. *Emer. in direct. par.* 1. *quæst.* 9. *num.* 3. *ibique Penia Comment.* 24. *Simanca de cathol. inst. tit.* 17. *latè Sanchez ad præcepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 4. *cum aliis à me congestis supra lib.* 1. *cap.* ...

Hoc sumpto in proposita Dubitatione duo casus possunt considerari: Primus quando coactio est præcisa, siue absoluta, nempè quia renitens, & ligatus
2 circumciditur, vel eius genua flectuntur ab alio ante idola, vel manus eorum fuerunt compræhensæ vt thurificarētur & in tali casu neque apostata potest reputari, neque peccat, *cap. maiores §. ille vero qui nunquam extra de baptis. capit. Presbiteros* 50. *dist. cap. constat.* 1. *q.* 1. *glos. in cap. de Iudeis verb. coacti.* 45. *dist. Albert. de heret. q.* 30. *num.* 7. *Simanca de cathol. inst. tit.* 17. *nu.* 29. *Penia ad Emer. par.* 1. *Comment.* 24.

3 Et ratio est, quia in tali casu coactus dicitur magis pati, quam agere, vt inquit text. *in c. sacris de his quæ vi metusuè causa fiunt*, & propterea poenam pati nō debet, *l. foedissimam, & ibi Bal. & Salicet. C. ad l. Iul. de adult. glos. in cap. ita ne potaueris* 32. *q.* 5.

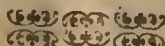
4 Secundus est casus, quando vis non est præcisa, sed conditionalis, nempè quia datur electio moriendi, seu tormēta patiendi, vel fidem abnegandi, aut Idolis sacrificandi, & tunc quantum ad essentiam neque apostata potest reputari, neque hæreticus, quia cum corde credat, non adest error pertinax qui ipsum separare possit à communione fidelium *c. primum* 22. *q.* 2. *glos. in cap. non solum* 85. *verb. negare* 11. *q.* 3. *in cap.*

ca p. Ita nè verb. putauerit 32. *q.* 5. *Cal-*
*der. conſ.*4. *verſ.ore enim de haret. Afflict.*
*in conſt. Regni rub. de hæret. cap.*1. *num.*
9. *Albert. de hæret. q.*30. *num.*6.*Siman*
ca de cathol. inſt.tit. 17. *num.* 29. & 35.
& 36. D.*Anton.in ſum.par.*2.*tit.*12.*cap.*
6. *verſ. nota*, Royas *de hæret. par.* 1. *num.*
48. *Clar. in* §. *hæreſis num.*3. *verſ.ſed nũ*
quid, *Decian. tract.crim.lib.*5. *cap.* 18.
verſ. 13. & 28. *Penia ad Emer. par.* 1.
Comment. 24. *Menoch. de arbitr. lib.* 2.
centur. 6. 546. *num.* 22. *Iacob. Graff de*
ciſ. lib. 2. *cap.* 8. Rubr. *de hæret. nu.* 30.
& *de communi teſtantur Bãnes* 2.2.*q.*11.
art. 4. *verſ. tertia concluſio*, *Gregor.* Va-
lent. ibidem q. 12. *art.* 1. Azor. *Moral.*
Inſt. lib. 8. *cap.* 9. 10. *et* 11. Sanchez *ad*
pracepta decalogi lib. 2. *cap.* 7. *num.* 8.
ſubdens ab hoc peccato abſoluere poſſe
5 quemlibet Confeſſarium. Fatentur ta-
men omnes quod hic peccat mortaliter,
tum quia vitam magis profundere quam
ad hoc debuit adduci, cap. ſacris de his
quæ, vi metuſue cauſa fiunt, tum etiam
quia licet coactè neget, negare tamen di
citur, nam voluntas coacta, voluntas eſt,
6 *cap. maiores* §. *fin. de bapt. cap. ſacris de*
his quæ vi metuſuè cauſa fiunt l. ſi mulier
§. *qui metu ff quod met. cauſ. l. ſi Patre co*
gente, ff. de ritu nupt Et quamuis nolit ne
gare Chriſtum, vult tamen magis illud
per quod negat, quam illud quod negat,
cap. merito 15. *q.* 1. *gloſ. in d. cap. non ſo-*
7 *lum verb. negare* 11. *q. prima.* Quoniam
vero animus intus latet, & Eccleſia non
iudicat de occultis *cap.* 1. *de cland. deſ-*
ponſ. merito in foro exteriori aſſerens ſe
Chriſtum negaſſe per vim, ſiuè metum,
redditur ſuſpectus de vehementi, vel le-
ui, perpenſis coniecturis perſonarum, &
negotiorum, de quibus *infra*, vt poſt alios
concludunt, & rectè *Gerſon. in tract. de*
proteſtatione conſid. 29. Penia *ad Emer.*
d. comment. 24. Azor *par. prima lib.* 8.
cap. 9. *q.* 9. *ad finem*. Erit quidem de
vehementi ſuſpectus, ſi vi, vel metu ceſ-
ſante nihilominus in negatione fidei,
ſeu Idolorum adoratione perſeuerauit,
quia diuturna continuatio demonſtrat
8 actum ex corde proceſſiſſe, *cap. fin. de*
*frigid. & malefic. l.*2.*C. de his quæ vi me*
tuſue cauſa fiunt. Item ſi perſona ſit gra-
uis, veluti Prælatus, Monachus, Theolo-
gus, aut alius vir grauis, & prudens, &
vis, vel metus non fuerit mortis, vel tor-
mentorum, ſed famę, vel exilii, fruſtriga
tionis, carceris, famis, vel alterius gene-
ris non cadentis, in conſtantem virum
In his .n. caſib. ſuſpitio eſt ita vehemẽs,
vt merito indici eis poſſit abiuratio, Pe-
nia d. Comment. 24. *verſ. qui autem tur*
de reuertuntur, Et ſimiliter ſi metus fue-
rit reuerentalis Repertor. *Inquiſ. verb. fi-*
lii verſ. 2. *quem probat* Farinace. *de hære.*
ſi q. 183. *num.* 27.
9 Deleui, erit ſuſpectus, ſi negatio fue-
rit facta à perſonis non benè fidei
cauſam callentibus, & qui veriſimiliter
ſcire non poterant quam graue delictum
ſit negare fidem, cuiuſmodi ſunt pueri,
foeminæ, ruſtici; & alii, quos minor me-
tus auertit, *Penia*, *Simanca*, & *alii loc. cit.*
10 Diluet autem omnem ſuſpitionem
hæreſis, vel apoſtaſiæ, ſi ſtatim, vi vel
metu ceſſante doluerit, & poenitentiam
egerit, *Simanca loco cit. num.* 37. Penia
d. Comment. 24. *verſ. Monet tamen* A-
zor. Moral. Inſt. par. 1. *lib.* 8. *cap.* 9. *in fine.*

DE IVRE PERSONARVM EXTRA ECCLESIÆ GREMIVM EXISTENTIVM.

Liber Septimus.

DE APOSTATIS A STATV ORDINIS CLERICALIS.

1
Statu ordinis Clericalis recedere Clericus dicitur, si faciat actum clericatui omnino contrarium, *cap. 1. & 3. & cap. diuersis, & vtrobique Doct. de cleric. coniugat.* Quod quidem contingere tripliciter solet; Primo, per contractum matrimonii; Secundo per militiam; Tertio per dimissionem habitus, de quibus omnibus singillatim erit agendum.

SVMMARIVM.

1 *Clericus quando dicatur recedere a statu clericali.*
2 *Clericus per contractum matrimonii dicitur fecisse recessum a statu clericali.*
3 *Beneficia Clerici in minoribus constituti vacant si contrahat matrimonium per verba de præsenti.*
4 *Vacatio beneficiorum per contractum matrimonii inducitur ipso iure, nec requiritur sententia priuatoria.*
5 *Vacatio beneficiorum per contractum matrimonii requirit sententiam priuatoriam.*
6 *Vacatio beneficiorū per contractum matrimonii quoad titulum inducitur ipso iure, quoad possessionem requirit sententiam.*
7 *Vacatio per contractum matrimonii clerici in minoribus constituti, inducitur propter incompatibilitatem.*
8 *Clericus in minoribus constitutus contrahens matrimonium est compellendus à Iudice dimittere possessionem.*
9 *Possessione vt quis priuetur, est opus iudicis facto.*
10 *Renunciatio facta ad fauorem per clericum post quā contraxit matrimonium est nulla.*
11 *Beneficia contrahentis matrimonium possunt statim impetrari.*
12 *Clericus retinens beneficia post contractum matrimonii peccat mortaliter.*
13 *Clericus post contractum matrimonium tenetur restituere fructus perceptos.*
14 *Clerici regressus & recessus ad beneficia expirat per contractum matrimonii.*
15 *Dispensatio Illegitimi, vel inhabilis ad plura beneficia expirat per contractum matrimonii.* Contraria opinio defenditur.
16 *Cardinalatus dignitas expirat per contractum matrimoni.*
17 *Clericus per contractum matrimonii dicitur priuatus beneficio, siue matrimonium sit consumatum, siue non.*
18 *Clericus per contractum matrimonii per verba de præsenti, dicitur habuisse animum perdendi beneficium.*
19 *Matrimonium dicitur perfecte contractum mutuo consensu sine corporum commixtione.*
29 *Clericus nō recuperabit beneficia si vxor ante sequutam copulam ingrediatur religionem.*
21 *Vacatio semel inducta non reuiuiscit sine noua collatione.*

ARGVMENTVM.

Per contractum matrimonij quando dicatur factus recessus a statu Clericali.

SI C AP.

CAP. I.

1 REgula constitui potest per contractum matrimonii per verba de præsenti dici factum recessum à statu clericali, *dicto capitulo primo, & 3. de Cleric. coniugat. Abb. consil.* 9 2. *numero* 18. *par. secunda*, Aym. *conf.* 303. *num.* 9. Gigas *de pens. q.* 54. *Euerard. consil.* iii. *numero primo, & quarto*, Capella *Tholos. decisione* 239. *cum aliis mox infra allegandis*, Ci-

2 thara enim cum Psalterio male concordat, *capitulo diuersis de cler. coniugat.* Et cum vir cogitet quomodo placeat vxori, quasi diuisus in duo plenam sui non habet potestatem, & ideo minus quæ Dei sunt valet cogitare, *d. capitulo diuersis*. Est etiam clericus ob immunditiam suam ecclesiasticis Sacramentis tractandis indignus, *d. c.* 3.

3 Qua ratione per matrimonium per verba de præsenti contractum à clerico in minoribus ordinibus constituto vacant eius beneficia, *d. capitulo primo, & tertio de clerico coniugato, Rot. decis.* 21. *de probat. in antiq. & decisione prima, de Sponsal. Capella Tholos. dicta decisione* 239.

4 Extenditur primo, vt hæc vacatio inducatur ipso iure adeo vt nō requiratur sententia priuatoria, *Ita glos. in d. capitulo primo, verb. relinquenda, quam ibi probant Hostiens. sub num. secundo, Io. Andre. numero* 6. *Butr. num.* 7. *Anchar. numero secundo, Card. num. secundo, Imol. num.* 4. *Abb. num.* 4. *&* 5. *circa finem, & consil.* 62. *numero* 18. *par.* 2. *& iterū Io. Andr. in cap. Ioannes numero* 23. *eod. tit. de cleric. coniugat. ibique Butr. num.* 19. *Anchar. num.* 14. *Card. numero* 8. *Imol. num.* 24. *Boich. in cap. quod te nu.* 5. *& cap. diuersis, numero secundo, eod. tit. Archid. in cap. placuit in fine* 32. *dist. ibique Gemin. in fine, Imol. in clem. gratia num.* 25. *de rescript. ibique Capra numero* 45. *Paris. consil.* 40. *num.* 3. *lib.* 4. *Rebuff. de pacific. possess. num.* 187. *& iterum in praxi reg. de publicand. glos.* 18. *num.* 38. *Gigas de pens. q.* 54. *num.* 5. *&* 6. *Staphil. de litter. grat. tit. de variis mod. vacand. num.* 2. *Tiraq. de re. tract. consang.* §. 26. *glos.* 2. *num.* 9. Et hæc est communis, prout de illa testantur, *Couar. de Sponsal. par.* 2. *cap.* 6. §. 3. *num.* 4. *Vasq. de succeshon. progress. lib.* 3. §. 22. *num.* 36. *Clar. in* §. *fin. quæst.* 73. *sub num.* 5. *Aym. cons.* 303. *num.* 9. Didac. *Spino de testamentis glos.* 16. *num.* 43. Guttierez *lib.* 2. *pract. q.* 104 *num.* 3. *Euerard. cons.* iii. *num.* 1. *et* 4. *Paris. de resignat. benef. lib.* 3. *q.* 1. *num.* 28. *Ceuall. q.* 147. *num.* 1. *Sanchez qui plures alios refert de Matr. lib. septimo, q.* 42. *nu.* 4. *quibus adduntur* Azor. *Moral.* *Instit. lib.* 13. *cap.* 13. *q.* 6. *et* 8. *Capel. Tholos. decis.* 240. *Roffinac. de benef. cap.* 3. *Pecchius in reg. beneficium num.* 26. *lib.* 6. *Mandos de sig. gratiæ tit. de priuatione, vers. Impetratur beneficium, Lessius de iust. et iur. l. b.* 2. *cap.* 34. *dub.* 21. Gonzalez *in reg.* 8. *glos.* 15. *nu.* 43. *Garz. de benef. par.* 11. *cap.* 8. *num. primo, Rota apud Verall. decis.* 215. *numero* 2. *et* 12. *par.* 1. *et in Lucana de insula* 6. *Iunii* 1575. *coram bo. me. Card. Lancellotto vbi hanc opinionem tenet Cancellaria.*

5 Contrariam opinionē quod quinimmo requiratur sententia priuatoria, videtur sentire, *glos. in cap. coniugatus verb.* Ad sacros ordines, *de conuers. coniugat.* quatenus inquit, clericos in minoribus constitutos contrahētes matrimoniū debere beneficiis priuari, & expressè hoc tenet *Alex. lib* 3. *de Sponsal. cap.* 3. *Manuel. in sum. tom. primo, cap.* 123. *num.* 1. *in* 2. *edit.*

Nituntur potissimum auctoritate *text. in cap.* 1. *de cler. coniugat.* ibi, si qui clericorum infra subdiaconatum acceperint Vxores, ipsos ad relinquenda beneficia ecclesiastica, & retinendas vxores ecclesiastica districtione compellas. Item ducuntur *ex cap. quod a te, eod. tit.* ibi ecclesiastico beneficio debent spoliari, *et ex cap. diuersis eod. tit. ibi*, beneficiis ecclesiasticis priues.

6 Opiniones conciliando dicendum est, primam procedere respectu tituli, & iuris, quod clericus habebat in beneficio, vt in iis inducatur ipso iure vacatio absque alia sententia priuatoria; Secunda vero opinio procedat respe-

respectu possessionis, quam nisi spontè clericus dimittat, ad eam relinquendam est cogendus manu militari.

7 Primum caput huius distinctionis probatur, quia vacatio in huiusmodi casu non inducitur propter delictum, sed propter incompatibilitatem, cuius vigore clericus contrahens matrimonium per verba de præsenti, videtur beneficio sua spõte renũciasse, *d. c. 3 decler. coniug.* atque ideo non est opus aliqua sententia priuatoria, neque declaratoria, tum quia vbi nullum adest delictum, nulla potest induci priuatio, tum etiam quia vbi adest renunciatio expressa, vel tacita, non est opus declaratoria, *cap. ex transmissa de renunciat. cap. cum renunciatur 32. q prima.*

8 Secundum caput probatur, primo quia clericus in minoribus constitutus, licet per contractum matrimonii per verba de præsenti remaneat priuatus titulo ipso iure, tamen non remanet priuatus possessione, sed eã cõpellendus est per Iudicem dimittere, *gloss. in dicto capitulo primo, verb. relinquenda de Cleric. coniugat.* quam ibi sequitur *Anan. ad finem, versiculo nota textum.*

Secundo probatur *ex capitulo litteras §. cum igitur de conceß. præbend.* vbi & si præbenda vacaret de iure, quia tamen non vacabat de facto respectu possessionis, præcepit Summus Pontifex, quod detentor cogatur dimittere.

9 Non obstant iura allata ad probandum requiri sententiam priuatoriam, quia illa sunt intelligenda respectu possessionis: Etenim cum possessio habeat plus facti, quam iuris, *capitulo cum nostris §. Auditor de conceß. præbend.* vtique si quis recuset eam dimittere, opus est Iudicis facto, vt ea priuetur, *dicto capitulo cum nostris,* vbi inquit, quod lata sententia super priuatione beneficii, non est licitum illi, ad cuius fauorem sententia dicta est, beneficium occupare, nisi vel possessor illud dimittat, vel ab eo mani militari auferatur.

Remanet ergo firmum, quod respectu iuris, aut tituli, per contractum matrimonii per verba de præsenti in clerico in minoribus constituto, inducitur vacatio beneficiorum ipso iure, ex quo.

10 Deducitur primo, quod renunciatio facta ad fauorem per clericum post contractum matrimonium, nullius est momenti, *Bisignet. decis. quinta, de re iudic. Felin. in capitulo in nostra num. 37. vers. fallit quinto, de rescript. Prob. ad Monach. in cap. præsenti num. 16. & 24. de offic. deleg. lib. sexto Butr. consilio 43. in princ. Rebuff. consilio 64. num. quarto Nauar. consilio primo, de rescript. Ant. Burgos. in capit. Canonum num. 310. de constit. Gambar. de auctor. legati lib. 10. numero 340. Gabr. consil. 196. num. 11. lib. primo, Paris. de resignat. lib. 3. q. 1. n. 21. Sanchez de matr. lib. 7. disput. 42. n. 13.*

11 Deducitur secundo, post contractum matrimonium posse statim beneficia impetrari tanquam vacantia, *Anchar. in cap. quod à te num. 4. de Cler. couiugat. Azor. lib. 5. cap. 8. q. 3. Sanchez loco cit. num. 12.*

12 Deducitur tertio post matrimonium contractum, clericum nullatenus posse beneficia retinere, sed teneri statim illa dimittere, alias peccaret mortaliter tanquam iniustus rei detentor in re grauissima; *Nauar. in sum. cap. 25. num. 120. Angel. vel apostasia num. 2. Siluest. eod. verb. apostasia q. 3. num. 8. Maiol. de irreg. lib. primo cap. 34. num. 5. cum aliis per Sanchez loco cit. num. 10.*

13 Deducitur quarto teneri clericum post contractum matrimonium restituere omnes fructus perceptos, *Azor. loco cit. Vega in sum. tom. 1. cap. 36. casu 20. §. quarto.*

14 Extenditur secundo vt sicuti per contractum matrimonii per verba de præsenti in clerico in minoribus constituto, inducitur vacatio beneficiorum, Ita etiã expirent regressus, & accessus, & alia quæcunque iura ad beneficia ecclesiastica competentia, *gloss. in d. capitulo primo, verb. clericalis, de clericis cõiugat. lib. 6. ibi q. Io. Andr. n. 3. Anchar. n. 5. Gemin. num. 6.*

6. Prob. numero quinto, & sequenti, Butrius in capitulo primo, numero septimo, extra eodem titulo, Boich. in capitulo quod te numero quinto, eodem titulo. Tiraquell. *de retract. consanguin. §. 26. glos. secunda, numero nono, Clar. in praxi, §. primo quaestione 73. numero quinto, Castren. & Alexand. in l. si à primo, ff. de liber. & posthum. Nauar. in capitulo si quando, ex. cept. quinta, de rescript. Couaru. qui tetatur de communi de spons. par. secunda, capitulo sexto, §. 3 numero quinto, Ceuallos quaestione 147. numero secundo, Parisius de resignatione beneficiorum lib. primo, quaestione 1. num. 14.* Sanchez *dicto lib. 7. quaestione 42. num. 7. Garzia d. cap. 8. num. 2.*

15 Extenditur tertio, vt si illegitimus, aut alias inhabilis impetret dispensationem ad obtinendum beneficia, vel ad plura beneficia, si ea impetrata contrahat matrimonium per verba de praesenti, expiret dispensatio, & habilitas concessa ad obtinendum beneficia, vt pluribus probat *Prob. ad Monach. in d. cap. 1. à num. 6. cum seq. de cler. coniug. lib. 6.*

Contrariũ, & rectius tenent *Sanchez, & Garzia locis ante citatis ille num. 9. hic sub num. 2.* quia per dispensationem non confertur incapaci aliquod ius, sed tantum remouetur obstaculum, & ex aliis rationibus consideratis per *Sanchez*, cui breuitati studens lectorem remitto.

16 Extenditur quarto, vt multo magis procedat in dignitate Cardinalatus, illa enim tanquam dignitas clericatui annexa, statim per contractum matrimonii per verba de praesenti expirat, prout aetate nostra practicatum vidimus.

17 Extenditur quinto, vt procedat siuè matrimonium contractum fuerit consummatum, siue non, quia remanet nihilominus clericus beneficio priuatus, *Collect. in d. cap. 1. de cler. coniug. Franch. & Gemin. in capitulo primo, in fin. princip. eod. titulo lib. 6. Panuin. de pot. cap. sed vac. prelud. 7. col. tertia, & communem dicit Capra in d. cap. 1. de cleric. coniug. Rota antiq. decisione prima, de spons. & decis. 21. de prabend. & decis. prima, de cleric. coniug. in nou. Capell. Tholoss. decis. 239. Mascard. de prob. concl. 182. n. 3. lib. 1.* & hanc eandem opinionem tenuit Rota in Lucana de insula 6. & 13. Iunii 1575. coram Illustrissimo Cardinali Lancellotto.

18 Cuius conclusionis duplex est ratio; Prima, quia ex quo clericus matrimoniũ per verba de praesenti contraxit, per eum non stetit, quin illud ad exitum perduceretur, ideoque visus est ex hoc solo facto habuisse animum perdendi beneficium, *c. nuper, de bigam. iuncta l. quid ergo §. cũ autem ff. de his qui not. infam. Rebuff. in l. Paulus ad fin. ff. de verborum significatione, & in praxi benefic. titulo de resignatione tacita, versiculo vndecimo, Capell. Tholosan. loco supra citato.*

19 Secunda, quia matrimonium dicitur perfectè contractum mutuo consensu, nec ad eius essentiam requiritur corporum commixtio, *capitulo final. de frig. & malefic. capitulo per tuas, qui filii sint legit. capitulo 1. et secundo, de Matr. contra interdictum, l. nuptias ff. de reg. Iur. cum aliis per* Tiraquell. *l. si vnquam verb. donatione largitus numero 129. C. de reuoc. donat. Couar. de sponsal. part. secunda, capitulo primo, numero secundo,* & propterea siuè sequatur copula, siuè non semper erit verum matrimonium esse contractum.

20 Extenditur sexto, vt procedat etiam si post matrimonium contractum vxor ingressa fuerit Religionem, non sequuta adhuc copula carnali, quia non ideo clericus recuperabit beneficia, quae iam per matrimonium contractum vacarunt *Doct. communiter in d. capitulo primo, de Cleric. coniug. et praecipue Butr. numero septimo et Abb. numero sexto, Capell. Tholos. d. decisione 239. vers. Adde quod si sponsa, Imol. in clem. gratiae verb. resignauerit, de rescript. Praepos. in Can. placuit, propè fin. 32. distinct. Diaz in praxi capitulo 74. versiculo* Et hoc etiam si non sequatur Couaruu. *loco citato*

scilicet

scilicet de Sponsf. par. 2. cap. 6. §. 3. num. 4. & ante omnes hoc idẽ scripsit *Specul. de Cler. coniug. in fin. Gigas de pens. q. 54. num. 8. de benefic. cap. tertio, numero 20. Garzias de benefic. par. 11. cap. 8. n. 3.*

21 Fuit enim per matrimonii contractũ inducta vacatio, quę reuiuiscere nequit sine noua collatione, vt inquit *Abb. dicto loco paulo ante citato*, præterquam quod per contractum sponsaliorũ per verba de præsenti visus fuit beneficio renunciare, Ideoque ad illud amplius non debet habere regressum, *argumen. capitulo ex transmissa, de renunc. & capitulo cum venisset de testam. l. quæritur, §. si venditor ff. de ædil. edict.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus non dicitur recessisse ab ordine clericali quando matrimonium deficit per consensum ipsius.*

2 *Clericus amens contrahens matrimonium per verba de præsẽti, nõ perdit beneficia.*

3 *Clericus si cõtrahat matrimonium propter metum qui cadat in constantem virum non vacant beneficia.*

4 *Clerici Impuberis beneficia non vacant per verba de præsenti.*

5 *Matrimonium impuberis licet videatur contractum per verba de præsenti, tamen iuris interpretatione dicitur per verba de futuro.*

6 *Clericus impubes contrahens matrimoniũ per verba de præsenti, potest tenere beneficium.*

7 *Clericus dicitur recessisse ab ordine Clericali quando præstitit legitimũ consensum matrimonio, licet ex defectu vxoris sit nullum. Contraria opinio defenditur.*

8 *Matrimonium vt contrahatur requiritur consensus vtriusque.*

9 *Clericus dicitur fecisse recessum ab ordine Clericali, etiam si mulier sit impubes, sed tamen proxima pubertati.*

10 *Clericus recedit ab ordine Clericali, licet mulier vi coacta præstet consensum.*

11 *Clericus recedit ab ordine Clericali, etiam quod matrimonium sit nullum, quia erat in sacris.*

12 *Clericus constitutus in sacris si contrahat matrimonium, debet priuari per sententiam.*

13 *Clericus in sacris constitutus non potest renunciare Clericatui.*

14 *Clericus in minoribus constitutus habet liberum regressum ad seculum.*

15 *Clericus in sacris non potest redire ad seculum.*

16 *Clericum in sacris constitutum priuari beneficio interest sibi & toti ecclesiæ.*

17 *Clericus in sacris constitutus non mitius punitur quam cõstitutus in minoribus.*

18 *Clericus contrahens matrimonium æque punitur si clam, aut publicè contrahat.*

19 *Clericus in sacris constitutus contrahens sponsalia per verba de præsenti efficitur irregularis.*

20 *Clericus contrahens ignarus impedimenti quod cum muliere intercedebat est priuatus. contraria defenditur.*

21 *Clericatus actum contrarium non facit contrahens ignoranter & bona fide.*

22 *Delictum non cõsideratur in contrahente bona fidei.*

23 *Clericus qui contraxit sciens impedimentum, non dicitur ipso iure priuatus.*

24 *Clericus siue sciat siue ignoret impedimentum dicitur ipso iure priuatus.*

25 *Clericus vt priuetur sufficit quod faciat actum contrarium Clericatui per quem reddatur incapax ad beneficium.*

26 *Clericus sciẽs impedimentũ, dicitur magis habere animum nõ renunciandi beneficium quam contrahens ignoranter.*

27 *Scientia nullitatis actus mali, non excusat a poena.*

28 *Notarius conficiens instrumẽtum falsum et quod sit nullum, punitur pæna falsi.*

29 *Testis deponẽs falsum in iudicio nullo punitur.*

30 *Animus conicitur ex actu nullo.*

31 *Clericus scienter contrahens in gradu prohibito, plus delinquit.*

32 *Clericus sciens se contrahere in gradu prohibito, ac propterea matrimonium non valere, tamen punitur.*

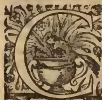
33 *Clericus dicitur fecisse recessum a Clericatu etiam quod matrimonium sit nullum ex defectu solemnitatis.*

34 *Vacatio inducitur ex sola voluntate.*

ARGVMENTVM.

An per matrimonium nulliter contractum Clericus dicatur recedere ab ordine Clericali, ita vt inducatur vacatio beneficiorũ.

CAP. II.

Vm in hac materia Doctores vario modo loquãtur, ideo faciliorís doctrinæ gratia, tria sunt considerãda capita. Primum quando nullitas prouenit ex defectu consensus. Secundum, quando prouenit propter impedimentum. Tertium, quando prouenit ex defectu solemnitatis.

1 Quo ad Primum, regula est constituẽda, quod vbi defectus est in consensu Clerici, non dicitur factus recessus ab ordine Clericali, & consequenter non dicitur inducta beneficiorum vacatio, *Ita Io. Andr. in cap. Ioannes sub num. 23. vers. si vero de Cler. coniugat. Abb. in cap. 1. sub num. 7. vers. Quandoque enim, eod. tit. Boicb. in cap. diuersis sub num. 10. eod. tit. ex qua regula.*

2 Deducitur primo, quod Clericus amens, quamuis contrahat matrimonium per verba de præsenti, nihilominus per tale matrionium non vacant beneficia, *Io. Andr. Abb. & Boicb. locis cit.*

3 Deducitur secundo, quod clericus cõtrahens matrimonium per verba de præsenti per metum cadentem in constantẽ virum, non vacant beneficia, quia metus excludit voluntatem habendi beneficiũ pro derelicto, *Io. Andr. Abb. & Boicb. locis ante citatis*, quibus calculum præbent *Calder cons. primo, tit. de renunciat, Ruin. cons. 121. lib. 4. Paris. cons. 66. num. 3. lib. 4. cum aliis per Flam. Paris. de resignat. lib. 13. q. 1. num. 52.*

4 Deducitur tertio, quo per matrimonium contractum per Clericum impuberem, in quo malitia non supplet ætatem, non vacant beneficia, tum quia nullitas prouenit ex consensu, tum etiam quia in tali casu, licet sponsalia inspecto verborum sono videantur contracta per verba de præsenti; Iuris tamen interpretatione dicuntur per verba de futuro, vt est tex-

5 tu *in cap. vnico §. idem quoque de desponsat. Impub. lib. 6.* cuius auctoritate hoc tradunt *Alan. Tancred. & Hostiens. in cap. à nobis extra eod. tit. Io. Andr. in d. cap. Ioannes, de Cler. coniugat. Abb. in d. cap. 1. num. 7. vers.* quandoque non tenuit, ex defectu ętatis, *Boicb. in cap. diuersis sub n. 10. vers. ab ætate eod. tit. Capp. Tholos. decis. 283. & corroboratur ex cap. attestationes de desponsat. Impub.* vbi spõsalia ante annos pubertatis contracta etiam cum carnis nixu non transit in matrimonium, *et ex capitulo super eo, ad finem, de condit. apposit.* quatenus consensus quamuis expressus per verba de pręsenti, si contineat condonationem, habeatur per verba de futuro.

6 Poterit autem impubes habere beneficium vel ex pontificia dispensatione, vel si beneficium sit de iure patronatus cum qualitate, vt ad illud debeat pręsentari Clericus de familia, quia tunc poterit obtineri ab impubere non obstante dispositione Sacri Concilii *Sess. 23. cap. 6.* quam ità interprætata est Sacra Congregatio, *vt per Rot. decis. 482. in fine par. prima.*

7 Dubitari solet An prædicta procedãt vbi nullitas procedit ex defectu consensus mulieris, nempè quia erat amens, vel impubes, aut consensum pręstitit metu compulsa; Clericus verò præstitit consensum omni ex parte legitimũ & quidẽ *Prob. ad Monach. in d. cap. vnico nu. 15. de desponsat. impub. lib. 6.* est in sententiã dici factum recessum ab ordine, & cõsequenter vacationem esse inductam, & idem sequuntur *Diaz in praxi cap. 80. in fine, Vasq. de success. progr. lib. 3. §. 22. num. 47. ad fin.* sub conditione tamen dummodo Clericus sciat mulieris defectum. Cæterum magis communiter concluditur neque dici factum recessum, neque vacationem esse inductam siuè Cleri-

ri.

ricus sciat, siue nesciat defectum mulieris; Ita Io. Andr. in d. cap. Ioannes, Boich. in d. c. diuersis num. 10. vers. idem si deiectus, de Cler. coniug. Gigas de pens. q. 54. num. 9. & 10. Couar. qui testatur de communi de sponsal. par. 2. cap. 6. §. 3. sub num. 4. vers. Sed cum hic contractus, Clar. in §. final. q. 73. num. 5. Azor. Moral. inst. lib. 13. cap. 13. q. 8. Lopez Instruct. par. 1. cap. 49. col. 7. Sayr de censur. lib. 6. cap. 5. num. 13. Garzia de benefic. par. 11. cap. 8. num. 11. Sanchez de Matr. lib. 7. disput. 43. sub num. 6.

Ratio alia non est, nisi quia ad matrimonij contractum requiritur vtriusq;
8 contrahentis consensus, cap. tunc de sponsal. glos. in cap. de illis verb. semel consẽserit circa finem, de sponsat. impub. vbi autem deficit consensus mulieris, non potest esse matrimonium, sine quo non potest dici factus recessus, neque inducta vacatio.

9 Limitatur hæc conclusio dupliciter, primo, quando mulier est mentis compos, & licet non sit ætatis perfectæ, nihilominus est proxima pubertati, tunc enim quia consensus est aptus ad contrahendum, dicitur factus recessus ab ordine, & inducta vacatio beneficiorum ipso iure, Rota decis. 1. de sponsal. in antiq. Staphil. de litteris gratiæ tit. de modis vacand. §. quintus vacationis modus.

10 Limitatur secundo, ne procedat quãdo defectus consensus mulieris procedit ex metu cadente in constantem virum, tunc enim pariter fit recessus, & inducitur vacatio ipso iure, Prob. in d. cap. vnico num. 15. Diaz d. cap. 80. num. 5. Gigas d. q. 54. num. 10. Sayr. loco cit. num. 13. Garz. d. cap. 8. num. 12.

Est ratio, quia quando mulier est impubes, vel amens, est prorsus inhabilis ad præstandum consensum; quando vero est metu coacta, tunc est ad cõsentiendum idonea, ideoque cum clericus quærat extorquere consensum, facit quod est in se.

11 Quo ad secundum, caput nonnulli sunt distinguendi casus, primus quando nullitas prouenit ratione ordinis, vel Religionis, quæ impediat matrimonii contractum, vtputa, quia Clericus contrahens est in sacris constitutus, aut forsan est professus Religionem approbatam, & in tali specie esse priuatum ipso iure censuerunt, Abb. in cap. 1. num. 7. de Cler. coniug. ibique Card. num. 2. Anchar. num. 2. & in d. cap. vnico nu. 5. eod. tit. lib. 6. Mo tal. in l. 41. glos. vnica tit. 6. par. prima. Aym. de antiq. tempor. par. 4. §. videamus, Couar. de sponsal. par. 2. cap. 6. §. 3. num. 4. Staphil. de signat. grat. tit. de modis vacand. §. quintus vacationis modus, Aufrer. ad Capell. Tholos. decis. 240. num. 4. Azor. lib. 13. cap. 13. quæst. 6. & lib. 7. cap. 16. q. 5.

Mouentur quod si Clericus constitutus in minoribus priuatur ipso iure, vt late probauimus supra eodem lib. cap. 5. num.... Multo magis debet censeri priuatus constitutus in sacris, qui grauius delinquit. Quo non obstante cæteri omnes Doct. communiter existimant esse priuãdum per sententiam, ita glos. in cap. 1. verb. dimittere, de cler. coniugat. Io. Andr. in cap. Ioannes sub num. 23. vers. si vero tenet eod. tit. ibique Butr. num. 19. ad finem, Anchar. num. 14. Imol. num. 24. Boich. in d. cap. diuersis num. 11. eod. tit. Franch. in d. cap. vnico in princ. num. 4. eod. tit. lib. 6. Præpos. in cap. in fin. qui Clerici, vel vouentes Euerard. cons. 111. sub num. 3. vers. in contrarium tamen, Capra qui testatur de communi in cap. 1. de Cler. coniug. Dec. cons. 166. Mascard. de probat. conclus. 182. num. 5. lib. 1. Bermond. de Concubin. §. qui vero solutus num. 2. Siluest. in verb. beneficiorum 3. q. 22. Tab. beneficium 2. nu. 14. Nauar. in Sum. cap. 25. num. 120. Clar. in §. final. q. 73 num. 5. Henriquez lib. 7. de Indulg. cap. 36. num. 1. Vega in Sum. tom. 1. cap. 36. casu 20. in fine Sanchez de Matr. lib. 7. disput. 42. sub num. 4. Lessius de iust. et iur. lib. 2. cap. 34. num. 115. Garzia d. cap. 8. nu. 17.

13 Probatur autem primo, quia aut hic amittit beneficium in pœnam delicti, & ad priuationem est necessaria sententia iudicialis, aut per tacitam renũciationẽ, & non suffragatur, quia cum Clericus

in

in sacris constitutus volens expressè nequeat renunciare clericatui, *cap. 1. §. sed si in subdiaconatu, & cap. sanè, de cler. coniugat.* tanto minus poterit renunciare tacitè contrahendo matrimonium, vt latè probat *Sanchez lib. 7. disput. 37. num. 34.*

Non obstat quod Clericus in minoribus constitutus priuetur ipso iure, quia respondetur.

14 Primo quod ipse habet liberum regressum ad sæculum, *d. cap. Ioannes, de cleric. coniug.* Ideoque per contractum sponsaliorum per verba de præsenti redditur purè laycus, qui nulla eget priuatione, cum sit ecclesiastici beneficii omnino incapax, *cap. cum ideo, de rescript. cap. ex*
15 *litteris, de transact. cap. 2. de instit.* In sacris vero constitutus ex quo nequit ad sæculum redire, remanet adhuc Clericus, & ob id non est ita prorsus incapax, prout est laycus, qua de causa fit vt non debeat censeri ipso iure priuatus, sed debeat inspici qualitas, ac grauitas delicti, quæ si excusationem non mereatur, erit iudiciali sententia priuandus.

16 Secũdo respondetur, quod vt Clericus in sacris constitutus priuetur ecclesiastico beneficio, Interest non solum sua, sed ecclesiæ vniuersalis, in cuius dedecus mendicare, vel sordidam vitam ducere cogeretur, *cap. Diaconi 23. dist. nunc autem cap. 1. vbi gloss. 63. dist.* non secus ac interest Reipublicę mulieres esse dotatas *l. 1. cum ibi plenè traditis, ff. solut. matri.* ac propterea æquum est, vt non ipso iure priuatio inducatur, sed merita causæ discutiantur, ad hoc vt re tota diligẽter perpensa, inspici possit, An sit dignus priuatione, vel Indulgentia, quia etiam talia delicta perpetrantibus post pęnitentiam, & vitam laudabilem venia denegari minime solet, *cap. sanè de cler. coniugat.*

17 Tertio respondetur, quod non ob id mitius punitur Clericus in sacris constitutus per contractum matrimonii, quam puniatur constitutus in minoribus, non obstante quod constitutus in minoribus priuetur ipso iure, Ipse autem per sententiam, siquidem constitutus in sacris præter priuationem per sententiam redditur hęreticæ prauitatis suspectus, adeo vt contra eum possit per inquisitores procedi, *Butr. in l. 3. C. de Summ. trinit. & fid. cathol. quem ibi sequitur Bald. propè fin. Abb. in cap. de homine miss. & consil. 68. par. prima, Felin. in cap. cum quidam de iureiur. Afflict. in const. tit. 1. q. 7. Brun. de heret. lib. 6. q. 13. num. 37. Alphons. de Castr. de iust. heret. punit. Io. Lup. in cap. per vestras, §. 18. sub nu. 26.*

18 Quod ego intelligerem nulla facta distinctione, si clam, aut publicè contrahat, secundum opinionem *Bernard. Diaz d. cap. 74. quam latius probat Simanca de inst. tit. 40. de Matrim. num. 9. 12. & 13.* & a qua non esse recedendum testatur *Penia ad Emeric. Comment. 74. vers. item Apostata à Religione lib. 2.*

Et quantum ex vsu animaduertere potui, hanc eandem opinionem sequitur Sacratissimum supremæ Inquisitioni Tribunal, pio cuius iustoque iudicio de Anno 1610. die 11. mensis Iulii publicè in Templo Diui Petri, quidam Marianus Siculus ex hoc solo iussus est abiurare, propterea quod cum vnam ex probatis Religionibus esset professus, dimisso habitu Religioso, matrimonium in prouincia Aprutii publicè contraxerat, quo facto hęretica prauitate se reddiderat suspectum.

19 Quinimmo Clericus in sacris constitutus contrahens sponsalia per verba de præsenti, non solum redditur hęretica labe suspectus, sed etiam efficitur irregularis, adeo vt neq. ad maiores ordines valeat promoueri, neque in susceptis ministrare, *cap. 1. & ibi not. Abb. extra qui clerici, vel vouentes, Io. Lup. in cap. per vestras §. 18. num. 27. Diaz d. cap. 74. Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 34. num. 5.*

20 Secundus est casus, quando nullitas matrimonii oritur ex impedimento consanguinitatis, vel affinitatis, aut ex alio simili impedimento, & in tali specie duplex est inspectio necessaria; Altera quãdo Clericus contraxit ignarus impedimenti quod inter eos intercedebat, & tunc quod clericus censeatur ipso facto priuatus, eo quia facit actum omnino cle-

clericatui contrarium, & animum videtur habere renunciandi, vltrà relatos ante omnes scripserat *Bartholomæus Brixien. q. 10. cui initium est.* Quidam clericus cum esset in minoribus, quem sequuntur *Barb. consilio 11. columna pen. vers.. Prætrrea accedat simile, las. in. l. vbi pactum num. 25. C. de transact. Rom. cons. 483. num. 6. Marsil. sing. 386. Inualida circa med. Gig. de pens. q. 54. num. 11. Couar. de desponsal. par. 2. §. 3. sub num. 4. vers. quod si is qui habet Aym. de antiq. temp. par. 4. post nu. 5. vers. rursus contra Rebuff. de pacific. poss. num. 223. alias 187. vbi attestatur ita seruari de stilo Coras. de benef. par. 1. cap. 10. num. 10. Tiraq. de retract. consang. §. 26. glos. 2. num. 9. Vasq. de success. pro gr. §. 22. num. 64. Tholos. de benef. cap. 25. num. 4. Parij. de resignat. lib. 1. q. 1. num. 12. Ceuall. q. 147. num. 5. Cald. de Emphi teusi par. 3. cap. 5. nu. 14. Gonzalez glos. 15. nu. 44. & glos. 57. nu. 44.* Et hanc opinionem sequuta est Rota in Lucana de insula sancta 6. Iunii 1575. coram olim Illustrissimo Lancellotro.

Contrarium quod quinimmo data ignorantia, & bona fide cum debita solemnitate beneficium nō amittatur ipso iure, neque per sententiam tenuit *Garz. d. par. 11. cap. 8. num. 8. & seq. ductus.*

21 Primo quod is qui contrahit ignoranter & bona fide, non facit actū clericatui contrarium, cum matrimonium sit nullum, & proinde non possit dici beneficio priuatus.

22 Secundo quia in contrahente bona fide non consideratur delictum, ergo neque potest considerari priuatio. Quibus non obstantibus verissima est communis opinio, quibus arguméta Garziæ non refragātur. Nō quidē primum, quia nullitas actus non facit vt animus dicatur abesse à facto, cum animus etiam ex facto nullo detegatur, *l. legatum §. fin. ff. de alimentis legat. l. fin. ff. de reb. eorum latè Decian. resp. 41. num. 41. lib. 1.* Minus refragatur secundū, quia ad priuationē non requiritur de necessitate delictum, sed sufficit simplex voluntas verbo, vel facto declarata ex allegatis.

Altera est inspectio, quando Clericus
23 contraxit sciens impedimentum, & tunc *Imol. in clem. gratiæ num. 25. de rescript.* fuit in sententia, quod non dicatur ipso iure priuatus, & ipsum integra consultatione probat *Dec. cons. 166. Ego Philippus, quibus etiam adhæsit. Ripa in l. 4. §. condemnatum num. ... ff. de re iud. pro bus in cap. 1. num. 15. & 16. de cler. coniug. lib. 6. Diaz in praxi cap. 80.*

Est ratio quia mouentur, quoniam is, qui ignorans matrimonium contraxit, videtur habuisse animum amittendi beneficium, quod non est in eo, qui contraxit sciens impedimentum, quia talis cum sciat matrimonium consistere non posse, non videtur in ea voluntate, vt velit beneficium amittere.

In hanc sententiam satius quidem e-
24 go descendissem, sola tantorum patrum auctoritate ductus, nisi rationem quæ ducuntur, percepissem, sed quoniam ratio ipsa adeo debilis est, vt sua debilitate frangatur, ideo arbitror conclusionem esse firmandam generaliter, vt siue sciat, siue nesciat clericus impedimentum, semper censeatur ipso iure priuatus, prout eam generaliter firmant *Brixien. in d. q. 10. Io. Andr. in d. capite Ioannes sub num. 23. vers. si vero non tenet Doct. in d. cap. 1. de Cleric coniug.* cæterique omnes paulo supra in præcedenti inspectione relati.

25 Ratio qua ad hanc opinionem impellor est prima, quia ad hoc vt clericus in minoribus ordinibus constitutus dicatur ipso iure priuatus, non requiritur necessario quod matrimonium valeat, sed sufficit si faciat actum clericatui contrariū, per quem incapax reddatur ad beneficium, prout fatentur omnes præcitati *Doct. in ratione, quam assignant. Ideo si efficiatur miles priuatur ipso iure, Io. And. in d. cap. Ioannes de cler. coniug. cum aliis per Gigan. de pens. q. 55. num. 2.* At clericus in minoribus constitutus, qui sciens impedimentum contraxit spōnsalia per verba de præsenti, satis se declarauit laicum, cum actus taliter contrahendi non competat nisi laicis, *d. cap. 1. de cler. coniug.* cum aliis relatis per *Couar.*

de

de sponsal.par. 2. §. 3. nu. 1. & seq. Ergo.

25 Secunda is, qui scienter contrahit cũ ea quæ contrahere impediebatur, magis dicitur habere animum dimittendi beneficia quæ obtinet, quam habeat is, qui ignoranter contraxit, prout aperte probat *test. in cap. si beneficia de præbend. lib. 6.* quatenus ibi recipiens ignoranter beneficium sedi Apostolicæ reseruatum, vel alteri a Papa collatum, recuperat priora beneficia, si post quam hoc sciuerit, beneficium receptum dimittat, Is vero qui recepit scienter nõ habet amplius

26 ad propria beneficia regressum. Ecce quod dimissio proprii beneficii magis cõiicitur in eo qui facit actum contrarium sciẽter, quam in eo qui illum facit ignoranter, ac propterea dicendum est, animum renunciandi magis esse dicendum in contrahente sciẽter, quam in contrahente ignoranter.

27 Tertia quando actus est sui natura malus, tũc scientia nullitatis ipsius actus non excusat à poena, sed illa contrahitur, si actus sit coeptus, quamuis non si perfectus, id ꝙ cõstat *ex l. 1. C. de sepul. viol.* vbi contrectans scienter res religiosas effectas, tenetur læsæ religionis crimine, etiã si contractus fuerit ipso iure nullus. Et ex *l. 1. ff. de extraord. crim.* vbi alienarum nuptiarum interpellatores, puniuntur, etiam si effectu potiti nõn sunt.

Itẽ Et ex l. si quis non dicam rapere vbi notatur, *C. de Episc. & cler.* vbi matrimonium attentatum cum moniali punitur, non secus ac si esset consumatum.

28 Quibus concordat, quod notarius, qui conficit instrumentum falsum, punitur poena falsi. etiamsi instrumentum sit nullum, iuxta distinctionem *Bart. in l. si quis legatum num. 2. ff. ad l. Cornel de fals. & illum sequuntur Bal. in l. 1. ad fin. C. de sepul. viol. Salic. ibidem, Felin. in c. tua nos sub numero quarto, de iure iur.*

29 Et quod testis, qui falsum deposuit, quamuis deposuerit in iudicio nullo, nihilominus punitur, idem *Bart. in d. l. si quis legatum num. 3. Bal. in d. l. prima n. 3. C. de specul. viol. cum aliis paulo supra citatis*

Et quod prohibitus impetrare rescriptum, si impetret punitur etiam quod rescriptum viribus careat, *capit. dispendia de rescript. lib. 6. clem. 1. eod. tit.*

Et generaliter(vt plura mittam quæ ad hanc rem confirmandam possent afferri) quod etiam ex actu nullo, & in valido coniiciatur qualis fuerit animus gerentis, est *test. l. legatum §. fin. ff. de adim. legat, l. finali vbi Bar. ff. de verb. eorum idem Bart. in l. gerit sub num. 18. vers. 2. aduerte ff. de acquir hered. Abb. in capit. primo in 3. notab. de success. ab intest. cum aliis per Decian. respons. 41. num. 41. lib. 1. Crott. consil. 155. num.*

31 Præterea, is qui sciens contrahit in gradu prohibitio, in hoc plus delinquit, quia non solum facit actum clericis interdictum, sed ex industria venit contra, Sacrorum Canonum præcepta *cap. 1. de eo qui duxit eam quam polluit adulterium c. 2. de cognat. Spiritual. Ideoq. maiori est poena plectendus l. final. ff. de iure dot.* Et saltim negari non potest, quin clericus contrahens in gradu prohibito, etiam si cogitaret matrimonium effectum sortiri non posse, incideret in poenam, propter voluntatem perniciosę libidinis, prout de interpellatore alienarum nuptiarum inquit *text. in d. l. 1. ff. de extraord. crim.* Ex his omnibus ni fallor, patet rationem qua Imol. & Dec. ducuntur, vsq. adeo nõ probari, quod quinimmo ipsa & apertissimis iuribus, & rationibus improbatur, ac propterea conclusio tenenda est generaliter, nempè clericum per contractum matrimonii per verba de præsẽti cum muliere sibi in gradu coniuncta, censeri ipso facto priuatum, siue contraxerit scienter, siue ignoranter, & hæc quo ad secundum caput.

Tertium est caput, quando nullitas prouenit ex defectu solemnitatis, veluti quia nõ est contractum coram Parocho, & testibus, vel alias fuit contractum contra formam prescriptam per *Sacr. Trid. Concil. sess. 24. de reform.* & tunc dici factum recessum à clericatu, & esse inductam vocationem ipso iure in facti contingentia respondit Rota *Lucana 13. Iunii 1576. coram olim. Cardinali Lancellotto*

Iotto, cuius auctoritate hoc scribit *Gratian. discept. forens. lib. 1. cap. 5. sub nu. 39.* Contrarium tenet *Garzia d. par. 11. cap. 8. num. 13 Eman. Roder. in Sum. cap. 30. num. 9. Vega par. 2. cap. 36. casu 20.* Ad quartum mouentur tantum quod hoc ex actu nullo ex defectu formæ non obseruatæ nō incurritur poena, *Ias. in l. finali num. 139. C. de iure emphit. Tiraq. de retract. consang. §. 1. glos. 2. num. 6. cum aliis per* Lancellott. *de decret. lib. 2. tit. 6. num. 20. Rota in Hypporegien.* Canonicatus *22. Octobris 1584. coram Oradino.*

33 Quo non obstante non est ab opinione Rotæ recedendum, quæ solida ratione nititur, nempè quod hæc vacatio inducitur ex sola voluntate, quæ satis etiam ex actu nullo patet, *d. l. legatum §. finali ff. de adim. leg.* vnde licet ex actu nullo ex defectu formę non contrahatur poena, nihilominus exprimitur voluntas recedendi ab ordine clericali, qui recessus inducit vacationem, *d. cap. 1. de cleric. coniug.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus per contractum matrimonii perdit etiam pensiones.*

2 *Transactio inter titularem, & pensionarium non valet post contractum matrimonium.*

3 *Pensiones amittuntur siuè matrimonium sit validum, siuè non.*

4 *Pensio quæ datur pro ministerio sæculari non amittitur per contractum matrimonii.*

5 *Pensio quæ datur laico in defensionem ecclesiæ non vacat per contractum matrimonii.*

6 *Pensio vt laico non vacat per contractum matrimonii.*

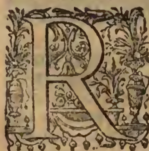
7 *Pensionem retinere possunt milites Lauretani post contractum matrimonii.*

8 *Pensionem retinere possunt milites Sancti Mauritii et Lazari, et S. Stephani post contractum matrimonium.*

ARGVMENTVM.

An sicuti per contractum matrimonij per verba de præsenti vacant beneficia, ità extinguantur pensiones.

CAP III.

1 Egulariter per cōtractum matrimonii per verba de pręsenti clericus non solum priuatur beneficiis, sed etiam pensionibus ecclesiasticis; Illæ enim licet beneficium non sint, *Gem. per illum test. in cap. quamuis el 1. num. 2. de præbend. lib. 6. Anchar. ibidem in 3. notab. Rebuff. de pacif. poss. nu. 92. et seq. cum aliis latè nouissime congestis per D. Hieronymum Gonzalez in reg. de mens. glos. 5. num. 1. & seq.* nihilominus ex quo solent reseruari loco beneficii, & persona pensionarii inspici solet vti clericus, per matrimonii contractum extiguuntur, *Rot. coram Put. decis. 459. lib. 2. & decis. 11. tit. de pens. in manuscript. Io. Paul. decis. 188. lib. 2. Ant. August decis. 627. lib. 3. Caccialup. de pens. q. 35. Gig. q. 54. qui sub numero 4. post medium*, attestatur de praxi Romanæ Curiæ, quam ipse contra se in propria persona fuit expertus, ex quo per matrimonii contractum amisit quasdam pensiones ante sibi vti clerico reseruatas, *Clar. receptarum sent. q. 74. vers. clericus in fi. Cou. de spons. par. 3. c. 6. §. 3. sub num. 6. Paris. de resign. lib. 6. q. 2. num. 115. Bermond. de Concub. §. qui vero solutus est num. 3.* Nauar. *de oratione cap. 21. num. 53. Ceuall. q. 147. nu. 3. Sanchez de matr. lib. 7. disput. 44. nu. 5. & iterum* Rota *in Romana pensionis 10. Maii 1610. coram R.P.D. Coccino. et in* Tullen. *fructuum prioratus 21. Iunii 1619. corā eodem,* Et hæc est vera, & recepta sententia, quicquid aliter parū consideratæ dixerit, *Sarnen. in reg. de annal. q. 21. num. 2.* cuius dicti *Rota* non

non fuisse habitam considerationem patet ex *Put. d. decis.* 11. *de pens. in manuscript. & aliis supra allegatis.*

2 Extenditur primo, vt post contractũ matrimonii per verba de præsenti nec valeat translatio, seu noua conuentio inter titularem, & pensionariũ super eius solutione, neque potest super ea aliquid innouari absque Sedis Apostolicæ bene placito, *Rota in d. Tullen. fructuum Prioratus.*

Extenditur secundo, vt ad istum effectum sufficiat probari matrimonium præsumptiuè, *Rota in eadem Tullen. fructuũ.*

3 Extenditur tertio, vt procedat siuè matrimonium fuerit validum, siuè nullum, & de facto contractum, dummodo non fuerit nullum ex defectu consensus, iuxta tradita in dicto præcedenti capite, & tradit in specie *Rota in d. Tullen.*

4 Eadem conclusio sic extensa limitatur primo, ne procedat in pensione quę datur laico pro ministerio, nam hæc per contractum matrimonii non expirat, quia status laicalis non est in compatibilis cum tali ministerio, *Card. in clem.* 1. §. *eadem q.* 6. *num.* 5. *de supplenda neglig. Prælat. ibique Imol. num.* 26. *vers. Quæro quot sunt speci:s*, Caccialup. *de pension. q.* 15. *Sarnen. de annali quæst.* 21. *paulo post princ. Gig. de pens. q.* 54. *n.* 1.

5 Et pari ratione limitatur secundo, ne procedat in pensione quæ datur laico per re viriliter gesta, aut gerenda, in defensionem ecclesiæ nam & hæc per matrimonii contractum non extinguitur, *Couar. de sponsal. par.* 2. *cap.* 6. §. 3. *nu.* 6. *Greg. Lopez in l.* 41. *verb. el beneficio, tit.* 6. *par.* 5. *Salsedo ad Diaz cap.* 80. §. *amittit etiam*, Azor. Moral. *inst. lib.* 13. *cap.* 13. *q.* 8. *Lopez in instruct. par.* 2. *cap.* 49 *col.* 7. Et hæc quidem procedunt etiam si pensio esset reseruata ad fauorẽ clerici in minoribus constituti; nam cum talis pensiò non sint incompatibilis cum statu laicali, si recedat à Clericatu non extinguitur, *Gigas d. q.* 54. *num.* 3. *&* 6. *Sanchez lib.* 7. *disput.* 44. *num.* 4.

6 Limitatur tertio, ne procedat in pensione ecclesiastica reseruata vti laico, quia ista non vacaret per contractum matrimonii, cum per illud reducatur ad statum in quo fuit reseruata, *Gigas loco cit. Caccialup. q.* 30. *Salsedo, Lopez, & alii quos refert, & sequitur Sanchez loco cit. num.* 7. ego tamen licet spatio 25. annorum in Curia diuersatus, numquam vidi pensiones reseruari nisi vti clerico, & si quando Pontifex reseruat ad fauorem laici, semper adiicit clausulam postquã clericali charactere fueris insignitus, vel ex gratia quãdoq. consueuit dispẽsare, vt postquã clericus fuerit effectus, nõ teneatur per aliquod tẽpus incedere in habitu, & tõsura quæ tñ dispẽsatio nõ cõsueuit nisi ad fauorẽ magnatis cõcedi.

7 Limitatur quarto, quando is ad cuius fauorem fuit pensio reseruata ante contractũ matrimoniũ emit officiũ militum Lauretanorũ, ij enim ex peculiari priuilegio possũt retinere pensionẽ ecclesiasticam vsque ad summam ducentorum ducatorum auri de Camera non obstante matrimonio contrahendo, & bigamia ex constitutione *Sisti Papæ Quinti*, 15. *in ordine Bullarii nouissime impressi*, cuius dispositio vindicat sibi locum non solũ super beneficiis liberę collationis, sed etiam de iurepatronatus, *Rota in Lucana pensionis* 17. *Februarii* 1592. *coram Orano*, nec solum super beneficiis de iurepatronatus priuatorum, sed etiã Principum, & Regum, vt in facti contingentia respondit *Rota in Terulen. pensionis* 15. *Septembris* 1600. *corã Ill. D. meo Cardinali Sacrato.*

8 Et similiter limitatur quinto, ne procedat, si suscipiat habitum militiæ Sanctorum Mauritii & Lazari; Nam si dein de contrahat matrimonium secundum dictę militiæ ordinationes, remanet capax pensionis vsque ad summam ducatorum 400. auri de Camera, ex peculiari priuilegio ad fauorem d. Religionis indulto per fel. record. *Clem. viii. in Constitutione* 102. §. 13 *in ordine Bullarii.* Idem erit si suscipiat habitum militiæ S. Stephani, quia etiam coniugatus, & bigamus remanet capax ecclesiasticæ pensionis vsque ad summam 400. ducatorum auri de Camera ex Constitutione *Fel. rec. Pau li, V.* 46.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Vacatio non inducitur neque fit recessus ab ordine clericali per contractum sponsaliorum per verba de futuro.*
2 *Sponsalia per verba de futuro nō inducunt statum incompatibilem cum Clericatu.*
3 *Articuli quales debeāt esse in impetratione beneficii per contractum matrimonii.*

ARGVMENTVM.

An sicuti per contractum matrimonij per verba de præsenti vacant ipso iure beneficia, & extinguūtur pēsiones, ita dicatur vacare, & extingui per sponsalia per verba de futuro.

CAP. IV.

1 PEr contractum sponsaliorum per verba de futuro non fieri recessum ab ordine, & consequēter non induci vacationē beneficiorum scribunt Io. *Andr. in cap.* Ioannes *sub num.* 23. *vers. Item sicut per acceptationem de cler. coniug. Butr. in c.* 1. *num.* 1. *eod. tit. ibique Abb. num.* 1. *Boich. in d. c. diuersis sub num.* 10. *circa med. Franch. in c. vnico in princ. num.* 3. *de cler. coniug. lib.* 6. *ibique Gem. num.* 3. *Anchar. num.* 1. *Prob. num.* 10. *Staphil. de litt. grat. tit. de variis modis vacand. vers. Quintus vacationis modus, Couar. in* 2. *par. de spons. c.* 6. §. 3. *nu.* 4. *Clar. in §. fin. q.* 73. *num.* 3. *Vásq. de succeſſ. creat. lib.* 3. §. 22. *num.* 47. *Aufrer. ad dec. Tholos.* 240. *num.* 3. *Rot. dec.* 1. *&* 2. *de cler. coniug. in antiq. &* *alus Franch. de matr. lib.* 7. *disput.* 42. *numero primo Rot. decisio.* 772. *sub num.* 2. *vers. Et quamuis ob sola sponsalia p.* 2. *in recent. quibus addendus est Garz. de benef. par.* 11. *cap.* 8. *num.* 19.

2 Ratio est, quia sponsalia per verba de futuro non inducunt statum incompatibilem, sed sunt via ad illum comparandum, adeo vt taliter contrahens æquiparetur acceptanti secūdū beneficiū curatū, quiquidem nunquā cēsetur dimittere primum, nisi sequatur possessio secundi, vel nisi stet per ipsum nihil aliud agere habentem, quam possessionem apprehendere, *cap. licet de præbend. lib.* 6. & ideo nisi sponsalia per verba de futuro transeant in verba de præsenti, non intelligitur recedere à statu ordinis, neque beneficiis renunciare. Hinc cauti

3 debent esse aduocati, si aliquando contingat eos patrocinari pro impetrantibus beneficia per contractum matrimonii, vt in Articulis comprehendanr contractum matrimonii per verba de præsenti legitime coutractum, alias non satis erit ad victoriā probare sponsalia per verba de futuro, *Rota docet decis.* 21. *de probat. antiq. & decis.* 1. *de cler. coniug. in nou. Stapbil. de litteris gratiæ tit. de mod. vacat. vers. quintus vacationis modus sub num.* 6.

SVMMARIVM.

1 *Miles effectus quis dicatur.*
2 *Clericus quando dicatur effectus miles seculi. & num.* 9.
3 *Descriptio in matricula an sufficiat vt quis censeatur miles effectus.*
4 *L. Scriniarios. C. de testam. milit. intelligentia.*
5 *L. vn. ad fin. C. de bono. possess. ex testam. mil. quomodo intelligenda.*
6 *Papin. in l. penult. ff. de milit. testam. sensus declaratur.*
7 *Cingulum erat ornamentum militiæ.*
8 *Intellectus d. l. penult.*
10 *Militia cælestis & secularis sunt ad inuicem contrariæ.*
11 *Plures diuersi generis militiæ in eadem persona non compatiuntur.*
12 *Clericus miles effectus statim videtur beneficio renunciare.*
13 *Vasallus effectus clericus quando amittit feudum.*
14 *Cardin. opinio repellitur.*
15 *Regula quod non expressum in iure quomodo procedat.*
16 *Clericus miles effectus si reuertitur ad clericatum non recuperat beneficia.*

17 *Etiam si non sint alteri collata.*
18 *Vaxalus effectus clericus si reuertitur ad seculum non recuperat feudum amissum.*
19 *Clericus effectus miles, reuersus paucis post diebus ad clericatum, etiam si saua non exercuerit, non recuperat beneficia.*
20 *Poenitentia non reuocat vacationem iam perfectam.*
21 *Grassi opinio excutitur, & reprobatur.*
22 *Clericus effectus miles, si saua non exercuit, non priuatur priuilegio clericali.*
23 *Beneficiorum, et clericalis priuilegii amissionis differentia.*
24 *Aetas decem et nouem annorum idonea censetur ad eligendam vitam militarem.*
25 *Plena pubertas quando dicatur.*
26 *Per militiam extinguntur etiam pensiones.*
27 *Pensio non dicitur beneficium etiam si fuerit in titulum assignata.*
28 *De stylo curiæ pensiones non nisi clericis reseruantur.*
29 *Facultas transferendi pensiones intelligitur vt translatio fiat in clericos.*
30 *Clericus in sacris constitutus, si miles efficiatur, non desinit esse clericus.*
31 *Nec eius beneficia vacant.*
32 *Clericus cum exercitu commeatum faciens in habitu clericali, non desinit esse clericus.*
33 *Clericus miles effectus, non amittit possessionem beneficii.*
34 *Possessio beneficii in casu proposito potest à iudice alteri relaxari ipso clerico non citato.*

ARGVMENTVM.

Clericus per susceptionem cinguli militaris quando dicatur recessisse à statu ordinis clericalis, cujus occasione plenè disputatur quando dicatur miles effectus, & expenditur intellectus l. Scriniatios C. de testam. milit. & in l. penult. ff. de militar. test.

CAP. V.

Diuersæ adeo videtur inter se Iurisconsultorũ sententię, vt non facile sit constituere, quis dicatur miles effectus. ideo antequam
1 dicamus quando per susceptionem cinguli militaris dicatur clericus recessisse à statu ordinis, prævia quadam inspectione videndum est, quis dicatur miles effectus. Et quidem quod requiratur vt in militum numeros (nempè in militarem matriculam sit relatus) satis perspicuè pronunciauit *Vlpian. in l. ex eo tempore ff. de militari testament.* subdens; nec sufficeret si cum exercitu etiam publicis expensis iter faciat.

Cui concordare videtur *Iust. in l. final. §. iubemus, C. locati,* quatenus milites deffinit esse eos, qui sub magistris militum militiam tolerant, & qui in vndecim Scholis taxati sunt. Item & *Modest. in l. si duas §. primo, ad fin. de excusat. tut.* vbi ita demum Grammaticæ Professores Immunitatis priuilegio gaudere scribit, si sint in numero concesso descripti.

2 Ex quibus quidem iuribus dicendum iure merito videtur, nusquam dici posse clericum esse militem sęculi effectum, nisi sit in militum matriculam descriptus, prout etiam desumi potest, ex iis, quæ tradidit *Bald. in dicta l. duxi sub numero septimo, post glos in l. tertia, C. de officio Magistri milit.*

3 At quod nec sufficiat descriptio in matricula cautum videtur per Anastasium Imperatorem in *l. Scriniarios C. de testament. milit.* vbi præcipit Appa-

Appatitores, & Scriniarios, etiam si in militum matriculam sint relati non posse vltimas voluntates iure militari condere.

Cæterum quod satis sit, si fuerit militiæ destinatus, apertissime pronunciat. tum *Vlpia. in l. vnica. ad fin. ff. de bon. possess. ex testament. milit.* dum ait, est enim miles, quamuis in numeris non sit, tum etiam *Papinian. in l. penult. ff. de milit. testament.* vbi filius familias in comitatu Principis retentus, cingi confestim iussus, testamentum de Castrensi peculio facere potest.

Vt ergo dissonæ sententiæ in consonantiam redigantur, conclusionem constituas, requiri ad hoc vt clericus dicatur miles effectus, quod eius nomen in militum matriculam sit relatus, que quidem conclusio ex Iuribus primo loco relatis satis superque firmatur.

4 Ea sic constituta, iura quæ aliquid diuersum videntur innuere sic declares Responsum *Anastasii in l. scriniarios* (vt desumitur ex traditis ibi per *Bal.*) intelligendum est de Tabellionibus militum, qui iniuste, & per malitiam procurabant eorum nomina redigi in matriculam militum, cum alioquin illi non militarent, qui propterea carere debebant priuilegiis militiæ, cum non exercerent spectantia ad militiam, *Bart. in l. qui sub prætextu. C. de Sacrosanct. Eccles. Bald in rubr. C. de exercit. cum aliis per Mascard. conclusione 1035. numero decimo. Vlpian.* autem in *dicta l. vnica in fin.* loquitur de translato de vno numero in alium, qui miles dicitur, quamuis sit exemptus à primo numero, & in nouum numerum ad huc non sit relatus, quasi dicat quod hic sit miles, quamuis ad huc non sit huius numeri, ad exemplum Monachi qui si de vna Religione transferatur in aliam, non definit esse Monachus, *capitulo vlt. cum ibi trad. extra de Apostat. capitulo Intelleximus de aet. & qualit. Lap. alleg. 33. &* 130. *num.* 4.

6 Reliquum, est vt *Papiniani* sensum aperiamus in allegata *l. penult. ff. de milit. testament. Accurs. in dicta l. ex eo tempore verb. relatus & Bar. ibidem ante num. quintũ, scripserunt legẽ ex eo tempore*, esse declarandam secundum *l. final.* adeo quod vt dicatur effectus miles, sufficiat si iussus sit cingulo cingi. Sed mihi longe alius videtur illius *l.* intellectus. Siquidem ex eodem textu constat filium familias insignia militiæ fuisse assecutum, vt patet ibi, militia exornatus, ornamentum namque militię cingulum fuisse liquet ex *textu in l. Titius, & in l. quod dicitur §. primo, ff. eodem titulo de milit. testament.* Vnde qui ab Imperatores ignominia afficiebantur plerumque distinguebantur, vt *Liuius libro septimo, & Tranquillus in Augustum testantur*: Et quemadmodum cingi, qui ad aliquam militiam promouebantur, Ita qui exauctorabantur discingi consueuerant, quod *Herodianus libro secundo, demonstrat.* cum Prætorianus militibus ob Pertinacis cædem poenam irrogat.

Et satis docent, Imperatorum constitutiones quæ cinguli ademptione militares Viros sæpè mulctant, vt in *l. prima, C. ne rei Dominicæ vel templorum l. quarta, §. Igitur C. de sum. Trinit. et fid. Cathol.* cum aliis quæ ad hoc probandum ad ferri possent.

Difficultas ergo omnis (vt quid ego sentiam breuiter aperiam) oritur ex voce illa confestim, quæ rriecta totum illius responsi sensum perturbauit: Ideoque loco suo reposita cuncta plana remanebunt. Sed prius facti speciem effingamus, vt facilius veritas appareat: Filius familias factus est Eques militaris, & incomitatu Principis retentus, Pater ei ad militiam proficiscenti aliquid dederat in vicem Castrensis peculii (nam Castrense peculium dicitur etiam quod proficiscenti ad militiam datur, licet nondum relatus sit in numerum Cinctorum

l. 3. S. *sed si in Castra ff. de donat. inter Vir. & vxor.*) quęrebatur An posset facere testamentum de Castrensi peculio? *Papin.* respondit cingi iussus, confestim testamentum de Castrensi peculio facere potest, ac si dicat statim atque iussus est cingi, id est, militia ornatus est, testamentum de Castrensi peculio facere potest; Ergo vox illa, *confestim*, reponenda est post vocem, iussus, vt sic legamus.

Filius familias equestri militia exornatus, & in Comitatu Principis retentus, cingi iussus, Confestim testamentum de Castrensi peculio facere potest. Sic legendum animaduertit *Iacob. Cuiacciui* multiiugae eruditionis Vir, & in legum sensibus perpendendis accuratissimus, *libro sexto responsorum Papin. ad l.* 44. Huius intellectus veritas demonstratur; nam si idem est militia exornari, & cingi, vt supra probatum est, vtique in paucis verbis *Papin.* fuisset contraria loquutus, quod de tanto Iurisconsulto dicendum non est. Huic accedit quod *Papin.* simpliciter respondit posse testamentum facere de Castrensi peculio, quod proprium est priuilegium filiorum familias qui eo vtuntur etiam circa expeditionem, dummodo quo ad reliqua seruent Iuris ciuilis solemnitates, S. *Illis autem Instiut. de milit. testam.*

9 Proinde firma remanet conclusio supra firmata, quod ad hoc, vt clericus dicatur miles effectus, requiritur quod eius nomen sit in militarem matriculam relatum, qua constituta Dicendum est, clericum dici recedere à statu ordinis, & ad sęculum reuerti, si in minoribus constitutus efficiatur miles, quam quidem conclusionem, prӕter *glos. & Io. Andr. & alios in capitulo final. de Cleric. coniug. probant glos. in capitulo quia frater*, S. *Ambitionis sexta, quӕst. prima, Barbat. consilio vndecimo, col. vlt. versiculo prӕterea, libro primo*, *Gigas de pens. quӕst.* 55. *numero secundo cum aliis infra allegandis.*

10 Ratio est, quia sunt ad inuicem contrariӕ, militia Cӕlestis, & sӕcularis, *capitulo ex multa*, S. *final. extra de voto, capitulo quis in aliquo*, 51. *distinct. l. repetita, C. de Episcop. & cleric. l. consulta diualia, C. de testament.* Nec simul

11 compatiuntur in vna, eademque persona plures diuersi generis militiӕ, *l. Ius quidem*, S. *Imposterum, C. qui milit. non poss. libro duodecimo*, Sicuti incompatibile reputatur, quod vel diuersa eodem tempore quis habeat Collegia, vel plures obtineat honores, *l. libertus*, S. *prӕscriptio ff. ad municip. l. final.*

12 *C. de Assessor.* Hanc autem conclusionem multipliciter extendas; Primo, vt clericus miles effectus, adeo dicatur à statu ordinis alienus, vt proinde statim atque declaratur miles, videatur ipso facto beneficio renunciare, *Io. Andr. in dicto capitulo final. de cleric. coniug. Barb. & Gigas loco supra citato Rebuff. de nominat. quӕstione vltima, Clar. in S. final. quӕst.* 73. *sub numero sexto, versiculo item clericus*, *Paris. de resignat. lib. primo, quӕst. prima, numero vigesimo secundo.*

13 Similiter si Vassallus efficiatur clericus, aut ingrediatur Religionem, propter incompatibilitatem, amittit ipso iure feudum, cui ille renunciare videtur, quatenus feudum habeat annexum seruitium personale, quod honestè à clerico, aut Religioso pręstari non possit, *Bart. in l. si finita*, S. *si de vectigalibus*, *numero tertio, ff. de damn. infect. Doctr. communiter in Auth. Ingressi. vbi prӕsertim Salicet. numero vndecimo testatur de communi, C. de Sacros. Eccles. capitulo in prӕsentia, vbi prӕcipue Dec. numero* 290. *Alex. consilio decimo, numero octauo, libro quinto, Curt. iun. de feud. in secunda par. tertia par. princ. quӕst. decima, numero* 24. *Aym. consilio* 310. *numero decimo sexto*, *Ruin. consilio* 42. *numero nono, libr. primo, cum aliis per Clar. in S. feudum quӕst.* 78. *num. primo, & quarto, cum sequent. Cephal. consilio primo, sub numero vigesimo secundo, &* 26. *Molina de primog. libr.*

libr. primo, cap. 13. num. 84.

Contrarium in hac prima extensione censuit Cardinalis Florentin. in *d. cap.*
14 *fin.* duplici ratione suffultus, primo, quod non reperiatur expressum in iure, quod clericus per militiam dicatur priuatus, ergo non est à nobis inducenda priuatio, *arg. c. odia de regul. iur.* secundo, quod clericus, qui militiæ nomen dedit, æquiparatur contrahenti sponsalia per verba de futuro, per quę non dicitur fieri recessus, neque inducitur vacatio, ex *late traditis in præcedenti capite.* Quibus non obstantibus recedendum non, est ab opinione *Io. Andr.* cui Argumenta Cardinal. non obstant, si quidem primũ procedit quando ageretur de priuando clerico propter delictum, tunc enim si priuatio nõ est à iure specialiter inflicta,
15 neque poterit ex *Doctorum* opinionibus imponi, *glos. in capitulo final. verb. ex vi in fin. de Iurepatr. quam ibi sequuntur Hostiens. numero quarto, Anchar. numero quinto*, Abb. *numero septimo, in fin.* secus in casu nostro, in quo agitur de inducenda vacatione, quæ resultat ex facto, per quę arguimus clericum habuisse animum renunciandi. Vnde *Io. Andr.* non loquitur de priuatione, sed magis de incompatibilitate, prout liqueat ex exemplis, quæ subiicit. Non obstat secundum, quia similitudo non est bona, siquidem per sponsalia per verba de futuro actus non est perfectus,
16 At per militiæ cingulum iam fuit incompatibilitas inducta, & per consequens fuit perfecta vacatio, ac ideo etiam si clericum poeniteat, nihilominus redeundo non recuperat beneficia, quæ iam semel vacarunt, prout dicimus de eo, qui contraxit sponsalia per verba de præsenti, & copula non fuit sequuta, veluti quia vel sponsa mortua est, vel fuit ingressa Religionem, quia hic non recuperat beneficia, quæ ante obtinuerat, Doctores communiter *in capitulo primo, de Cleric. coniug. Diaz in prax. capitulo* 74. *Couar. de sponsal. par. secunda, capitulo primo, numero secundo*, cum aliis quos supra retuli *num....*

17 Extenditur secundo, vt clericus effectus miles, in tantum videatur ecclesiastico beneficio renunciare, vt si ex integro redeat ad clericatum non recuperet beneficium, quamuis non sit alteri collatum, quia iam per militiam fuit inducta vacatio ex præsumpta, & spontanea ipsius militis voluntate, quæ proindè sine noua collatione non reuiuiscit ex traditis in simili per Doctores *in capitulo primo, de cleric. coniug.* vbi præsert. m *Abb. numero sexto*, Et facit in simi-
18 li quod vassallus effectus clericus, vel Religionem ingressus, si poeniteat, & reuertatur ad sęculum, non recuperat feudum amissum, *capitulo vnic. de feud. foemin. et ibi Isern. sub numero tertio, glos. in capitulo vnic. in princip. de Vassallus qui arma bellica deposuit.*

19 Extenditur tertio, vt procedat etiam si postquam fuerit in Matricula militum descriptus poeniteat, & paucis post diebus antequam sæua exerceat deposito cingulo militari, iterum vestes clericales resumat, nam nihilominus dicetur à statu ordinis recessisse, Ità quod noua clericalis habitus resumptio ad recuperanda beneficia, quæ ante militiam obtinebat illi non sufficiat. Hæc conclusio ex his, sunt hactenus dicta, manifeste probatur; Siquidem constat, satis esse ad hoc vt quis dicatur effectus miles si eius nomen in militari matricula describatur, ex *l. ex eo tempore ff. de milit. testament.* cum aliis, quos latius supra attulimus *numero secundo, et nono*, Constat etiam vacationem per militiam censeri inductam ipso iure ex *glos. Io. Andr. et coeteris in capitulo final. de cleric. coniug. cum aliis allegatis supra num.* 12.

20 Ex his ergo sequitur, quod quamuis militem poeniteat, hæc tamen poenitentia vacationem iam inductam, non reuocat, prout neque reuocatur illa quæ fuit inducta per contractum matrimonii, licet matrimonium suum

non sortiatur effectum, *Collectar. in d. cap. primo, de cler. coniug. & ibi Butr. nu. 7. Abb. num. 6. Aufrer. ad Capell. Tholos. decis.* 239. *vers. Adde quod si sponsa, Imol. in clem. gratiæ verb. resignauerit, de rescript. Præposit. in cap. placuit propè fin.* 32. *distinct. Didac. de sponsal. par.* 1. *cap.* 6. §. 3. *num.* 4. Rota *decis.* 21. *de probat. in antiq. & decis. prima de cleric. coniug. in nouis.* Ex his patet non benè sensisse *Iacobum Graffium* (Virum alioqui peritissimum,) dum in hac facti contingẽtia consultus *cons.* 1. *tit. de cleric. coniug.* respondit clericum qui in minoribus, & in decimo nono ætatis anno constitutus nomen dederat militiæ sæculari, dimisso habitu clericali, & post quindecim dies poenituit non amisisse beneficium, nam ex his, quæ hactenus dicta sunt, satis superque constat, vacationem induci per militiam ipso iure, & militem censeri effectum statim atque descriptus est in matricula militum. Constat præterea in huiusmodi materia non esse locum poenitentiæ, neque inspici An actus vacationis duret, sed sufficit quod semel fuerit vacatio inducta, & proinde non bene applicantur ea, quæ dicuntur per *Graffium*, ad probandum non esse habendum consideratione tempus modicum.

22 Nec refert si dicatur, quod is, qui fecit se militem, & sæua non exercuit, non priuatur priuilegio clericali iuxta *doctr. Innoc. in cap.* 1. *sub num.* 3. *& Hostiens. sub num.* 4. *vers. Alii contra asserentes extra de apostat.* quos ibidem sequuntur *Anan. sub nu.* 11. *vers. secus si non exerceat* Abb. *num.* 7. *&* 8. *Bened. Capr. reg.*

23 94. *numero* 12. Quia pro responsione considerandum est, diuersimode clericum amittere beneficium, & priuilegium clericale, nam & si clericus in minoribus constitutus vtrumque possit amittere ex propria voluntate declarata per actum contrarium clericatui; in hoc tamẽ differunt, quia beneficium, postquam semel vacauit, fuit amissum irreuocabiliter, ita vt amplius non recuperetur nisi ex noua collatione, *Abb. & reliqui in d. cap. primo num.* 6. *de cleric. coniug. cum aliis supra allegatis*, At priuilegium clericatui contrarium, & sic per militiam nõ amittitur irreuocabiliter, sed eatenus, quatenus ipsa militia durat, vt probat apertè *text. in clem.* 1. *vers. quandiu de vit. & honest. cleric. & ibi glos. in verb. recuperabunt, quam Doct. communiter probant.* non est ergo bonum argumentũ recuperat priuilegiũ clericale, ergo recuperat beneficiũ. Neque crederem in specie

24 per Graffium proposita excusari posse clericum tanquam puerũ propter ætatis imbecillitatem, quia ætas decem & nouem Annorum existimatur idonea ad eligendam vitam militarem, sicut reputatur sufficiens ad eligendam vitam monasticam, etiam locis in quibus dura est Congregatio monachorum, *cap. quia in insulis, extra de regular. vbi glos. & Abb. num.* 2. adnotarunt puerorum appellatione non venire, nisi eos, qui sunt intra decem, & octo Annos constituti.

25 Vnde plena pubertas, in decẽ, & octo annis definitur, *l. arrogato ff. de adoption.* §. *minorem instit. eod.* Et legatum alimẽtorum vsque ad pubertatem relictum, vltra decem annos non debetur, *l. item me la ff. de aliment. & cibar. legat.*

26 Quarto, eandem conclusionem extendas, vt per militiam nedum censeantur vacare beneficia, quæ clericus obtinebat, sed etiam remaneant extinctæ pensiones, si quæ sibi in titulum, vti clerico erant assignatæ, *Laur. in clem.* 1. §. *eadem de supplend. neglig. Prælat. quem ibidem sequuntur* Card. *in* 6. *q. num.* 5. *Imol. num.* ... & iterum *Card. in clem.* 1. *q.* 18. *nu.* 19. *de reb. eccles. non alien. Paul. de Roma in tractatu de pens. cap.* 3. *num.* 4. *Caccialup. in eod. tract. q.* 15. *Gigas q.* 65. Licet enim pensio in titulũ

27 assignata nequeat, dici beneficium ex pluribus congestis per *Paris. de resign. lib.* 6. *quæst.* 4. *numero* 52. *& seqq. & latius per Hieronymum Gonzalez in reg. mensibus glos.* 5. §. 5. *à num.* 1. *vsque ad* 36. nihilominus satis est, quod per militiam desinat esse clericus, quia clericatus

eatus fuit qualitas sine qua reseruatio facta non fuisset, & ideo qualitate reseruationis cessante, remanet extincta ipsa reseruatio, *ex regul. c. cum cessante de ap-*
28 *pell. cum concord.* Et hæc eo magis vendicant sibi locum hoc tempore, quo ex stylo Romanæ Curiæ introductum est, vt pensiones regulariter reseruari non soleant nisi clericis, & si quando Pontifex reseruat ad fauorem non clerici solet apponere clausulam, postquam charactere clericali fueris insignitus, qui quidem stilus fuit habitus in *Rota* pro constanti in causa *Terulen. pensionis 13. Nouembris 1596. coram olim* R. P. D.
29 *Penia.* In qua causa *Rota* etiam censuit quod facultas concessa simpliciter clerico, vt possit transferre in alios pẽsiones quas obtinet in dubio debet intelligi, vt possit transferre in alios clericos, non autem in laicos, & propterea tum sub die supra citata, tum etiam *sub die 28. Iunii eiusdem Anni* 1596. coram eodem irrita & nulla fuit iudicata translatio in non clericum facta, non obstante quod facto esset in nouitium Religionis Calatrauæ. Cæterum hæc eadem, vt supra, extensa conclusio tribus potissimum modis est limitanda.
30 Primo, ne procedat in clerico in Sacris constituto; hic enim & si millies procurauerit nomen suum describi in numeros militares, non propterea desinit esse clericus, cũ non sit in potestate sua ad sæculũ reuerti, sed cogendus est militiã deserere, agere poenitentiã, & ad ecclesiastica munera reuerti, non secus ac cogitur quando matrimonium contraxit, *cap. 1. § sed si in subdiaconatus, & cap. sanè de cleric. coniug. cap. 2. & 16.* Abb. *qui clerici, vel vouentes cap. decernimus 28. di-*
31 *stinct.* quæ res est in causa vt in clerico in sacris constituto non censeatur ipso iure inducta vacatio beneficiorum, sed magis veniat inducenda per sententiam *ex trad. per glos. in d. cap. primo, verb. dimittere, Io. Andr. in cap. Ioannes sub num. 28. vers. si vero tenet de cleric. coniug.* Præpos. *in capit. fin. qui clerici, vel vouentes, Euerard. cons. 111. sub. num. 3. vers. contrarium tamen* Stephan. *Aufrer. ad Capell. Tholos. decis. 239. vers. Adde si clericus.*
32 Secundo limitatur ne procedat in clerico in minoribus constituto, qui cum exercitu commeatum faciat, in habitu tamen clericali, forte vt exercitui, in ecclesiasticis ministeriis inseruiat, nam hic & miles dici non potest, & in ecclesiastico munere diuersatur, ac proinde dici nequit reuersus ad sæculum, nec facere actum clericatui contrarium.
33 Tertio limitatur, vt quamuis per militiam dicatur ipso iure inducta vacatio beneficiorum, nihilominus illa operetur tantum quoad vacationem possessionis, adeo vt similes adhuc retineat possessionem beneficii non poterit alter de beneficio prouisus capere possessionem, nisi vel miles consentiat, vel primum ab eo auferatur possessio auctoritate iudicis, *Innoc. in cap. cum nostris col. prima vers. & ex his, & Imol. num. 33. versic. primo casu, de concess. præbend. idem Innoc. in cap. accepta, vers. aliis autem,*
34 *vbi Abb. de restit. spol.* quam tamen possessionem tradere potest iudex non citato, neque alias vocato eo, qui post vacationem, vel priuationem detinet beneficii possessionem, cum de eius non iure notorie constet, *Innoc. in d. cap. accepta, vers. aliis, & ibi Abb. & reliqui Rom. cons. 499. num. 5. in l. si pacto quo poenam num. 5. C. de pact. Ferret. cons. 181. num. 5. & cons. 188. n. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Habitus clericorum non reperitur in iure determinatus.*
2 *Vestes clericis decentes quæ dicantur.*
3 *Vestes clericorum debent esse longæ vsque ad talos.*
4 *Ex dispositione iuris communis clericus quando amittat priuilegium.*
5 *Monitio facta in sinodo etiam vnica sufficit contra clericum.*
6 *Monitio facta in sinodo habet vim constitutionis.*
7 *Constitutio* Sixti Papæ *Quinti quid disponat circa clericos nõ incedentes in habitu*

tu, & tonsura.

8 *Clericus quando amittat priuilegium canonis*.

9 *Percutiens clericum incedentem in habitu laicali incidit in can. limita vt nu.* 10.

11 *Dispositio derogans censetur tantum derogare id quod est expressum*.

12 *Quod non est reuocatum, stare non prohibetur*.

13 *Hodie ex dispositione Concilij quando clericus dicatur priuatus priuilegio fori*.

14 *Clericus ex dispositione concilii in quibus casibus gaudeat priuilegio fori*.

15 *Inseruiens diuinis absq. habitu non gaudet priuilegio fori*.

16 *Clericus inseruiens alteri ecclesiæ, quam illi cui est adscriptus gaudet priuilegio fori. Amplia num.* 17.

18 *Dimissio habitus clericalis quando inducat amissionem beneficiorum*.

19 *Ad amissionem beneficiorum non sufficit si semel vel bis habitus dimittatur*.

20 *Clerico in sacris constituto reuersio ad seculum est interdicta*.

21 *Clericus retinens beneficium, per dimissionem habitus non dicitur ad seculum redire*.

22 *Clericus in minoribus, rediens ad seculum non potest dici apostata*.

ARGVMENTVM.

Clericus quando dicatur recedere a statu ordinis per dimissionem habitus Clericalis.

CAP VI.

T cuncta sine errore liqueant, præmittendum est primum, quod quamuis in iure reperiatur interdictus clericis certarum vestium vsus, vt in *cap. clericus de vit. & honest. cleric. et in clem. 2. eod. tit. cum aliis per Diaz in prax. cap.* 75. *& per Menoch. de*
1 *arbitr. libr. 2. casu* 393. Nihilominus non reperitur certus, & determinatus habitus, quem ipsi clerici de necessitate teneantur induere, & ideo eas vestes dicemus esse clericis decentes, quæ à com-
2 muni vsu, & consuetudine prouinciæ in qua commorantur, reperiuntur admisse, *glos. in cap. penult. verb. deauratis, de vit. & honest. cleric. et in clem. 1. verb. sæcularis de elect. et in cap. si quis virorum 30. distinct. et in cap. in summa 24. q. 1. Card. in clem. 2. ad fin. de vit. et honest. Cleric. Abb. in cap. 1. de Apost. Rol. consil. 4. nu. 27. lib. 1. Couar. pract. quæst. cap. 31. sub num. 7. versic. Quarto illud est obseruandum cum aliis copiose relatis per Farinac. tom. 1. quæst. 8. numero 69.* quibus addendus est, *Suarez à Paz in praxi canonica, et sæcul. tom. 2. prælud. 2. num.* 7. Vnum tantum dici potest reperiri sta-
3 bilitum ex Constitutione *Sixti Papæ Quinti*, de qua *infra* dicemus, quod vestes clericales sint longæ vsque ad talos, de reliquis autem certus habitus stabilitus non reperitur.

Secundo, est præmittendum in hac materia primum fuisse prouisum ex dispositione iuris communis, quo cauetur, vt clericus non coniungatus, quamuis in
4 habitu laicali conuersetur, non amittat priuilegium fori, nisi trina præcedat monitio nominatim, & in personam facta, in tantum, vt nec vnica, nec generalis sufficiat, tex. *in d. clem. 1. et ibi notat glos. in verb. Tertio*, quam probant, *Card. et Imol. de vit. et honest. prælat. Abb. per illum text. in cap. cum contingat de sent. exc. Marsil. singul.* 259. *incipit, Generalis*, Rubeus *consil. 76. num. 2. Boer. consil. 79. num. 13. Grammat. voto 33. col. 3. ad fin. num. 12. Couar. pract. quæst. cap. 31. nu. 1. vers. sed ex Alexandrina, Decian. in tract. crim. tom. 1 lib. 4. cap. 9. nu* 105. vbi subdit trinas denunciationes fieri debere interpolatis quibusdam diebus.

5 Nisi fortasse monitio fiat in Synodo sub expressa comminatione et poenæ priuationis priuilegii clericalis, tunc enim sufficit vnica tantum secundum *Hostiens. Io. Andr. Anchar. et Butr. in cap. secundo, ne clerici, vel Monachi, Cepoll. consil. 11. num. 41.* a quibus licet dissentiat *Abb. in d. cap. 2.* tamen aduersus eum

est

est communis opinio, de qua testantur *Alex. de nouo cons. 60. num. 14. Clar in prax. q. 36. vers. sed quid si facta, num. 17. Farinac. loco cit. num. 62. cum seq.* apud quem pro hac materia amplianda, & restringenda, recurre. Et ratio est, quia
6 in tali casu monitio habet vim constitutionis, quæ non requirit trinam monitionem, *cap. 1. extra locati, cap. 2. de constit. in 6.* Superuenit deinde dispositio *Sacri Concilii Tridentini cap. 6. Sess. 23. Reform.* qua cautum est, vt clerici in minoribus constituti non gaudeant priuilegio fori, nisi habeant beneficium ecclesiasticum, aut clericalem habitum, & tonsuram deferentes, alicui ecclesiæ ex mandato episcopi inseruiant, vel in Seminario clericorum, aut in aliqua schola, vel vniuersitate de licentia episcopi quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versentur. Demum prodiit no-
7 ua constituto *Sixti Papæ Quinti, quæ est 30. in ordine, & incipit, Cum Sacrosancta sub Dat. Romæ 18. Ianuarii 1589.* qua imponitur poena priuationis ipso iure tũ beneficiorum, tum etiam pensionum contra quoslibet beneficiatos, & pensionarios tonsuram, & habitum clericalem non assumentes, vel iugiter non deferentes. His ita præmonitis, dum quærimus, quando clericus dicatur recedere à statu ordinis per dimissionem habitus; primum inspiciendus est effectus, ad quem agitur. Et cum effectus possit esse triplex, Ideo tres casus considerari possunt.

8 Primus, quando agitur ad hoc vt clericus dicatur priuatus priuilegio Canonis, & ad huiusmodi effectum requiritur quod totaliter dimiserit vestes clericales, ita vt omnino incedat vt laicus, & ter monitus, habitum clericalem non resumat, *Ita text. in d. clem. 1. vers. omnino incedant vt laici, de vit. & honest. cler. Iser. in Constitutio. Regni, Apostatantes, & ibi Afflict. n. 10. vers. dicit hic Andr.*

9 Ex quo infertur quod percutiens clericum in habitu laicali incedentem, & ab ordinario ad habitum suscipiendum minime monitum, incidit in poenam, *cap. si quis suadente 17. q. 4.* prout expresse habetur *in c. In audientia, vbi notatur extra de sent. excom. & scribunt Archid. in cap. non est facile 40. distinct. & in cap. præcipuè 11. q. 1. Bald. l. si ignorans sub num. 1. ff. locati.* Quod tamen est intel-
10 ligen. si percutiens sciat esse clericum, secus si probabiliter ignorauerit, quia tunc poenam excommunicationis non incurrit, *c. si quis, vbi glos. in verb. ignorauerit, ibique Succin. numero 1. & capit. In audientia, cap. perpendimus de sent. excom. cap. si quis Iudex eod. tit. lib. 6. glos. per illum text. in l. si quæ per columniam, verb. putabatur, & ibi Bald. nu. 1. vers. Deinde venio C. de Episc. & cleric. Bart. & Alberic. in d. l. si quis ignoramus ff. locati, et iterum Bart. et Angel. in l. apud labeonem §. si quis Virgines ff. de iniur. Host. in summ. tit. de sent. excom. §. qualiter vers. Quid si dicas, et de communi testatur Plaza de delict lib. 1. cap. 27. nu. 13. Clar. in §. final. q. 77. nu. 7. Hier. de Tortis post cons. Butr. num. 20.* Et hoc etiam proce-
11 dit non obstante nouissima dispositione Concilii, quæ cum loquatur de priuilegio fori, non derogat, nisi in eo, quod est
12 expressum, *Dec. cons. 358. nu. 3.* nec prohibet stare aliud, quod expresse correctum non est, *l. præcimus C. de appell. Bar cons. 72. col. 3. Dec. cons. num. 2. Surd. decis. 195. num. 6.*

13 Secundus est casus, quando agitur, vt dicatur priuatus priuilegio fori, & tunc licet de iure communi requiratur quod incedat vt laicus, & ter monitus non desistat, iuxtà *d. clem. prima, de vit. & honest. cleric cum aliis doct. supra plenè allegatis,* tamen hodie ex dispositione *Sacri Concilii Tridentini* sufficit, si clericus in minoribus constitutus non seruet requisita in *d. Sess. 23. cap 6.* quæ nullam monitionem requirunt, quia *Concilium* simpliciter aufert priuilegium fori constitutis in minoribus ordinibus, præterquam in duplici casu, nempè si habeat beneficium ecclesiasticum, aut si non habet, si deferat habitum, & tonsuram
14 clericalem, & alicui ecclesiæ ex mandato episcopi inseruiat, vt aperte patet ex verbis *Concilii*, & aniduertunt *Nauar. cons. vlt. num. 60. tit. de priuileg. Menoch. cons. 912. num. 34. Genuen. in prax.*

Ar-

Archiep. Neapol. cap. 7. *sub n.* 3. D. *Stephan. Grat. discept. forens. cap.* 190. *num.* 12. Quinimmo nec sufficeret ad hoc, vt gaudere posset priuilegio fori, si quis in
15 seruiret ministeriis ecclesiasticis, sed nō gestaret habitum clericalem, nam requiritur vtrumque copulatiuè, vt eadem Congregatio declarauit supra *d. cap.* 6. Est verum, quod in eo in quo Conciliū requirit seruitium in diuinis, sufficit etiam si deseruiat alteri ecclesiæ, quam illi cui fuit per episcopum ascriptus, prout *Sacra Congregatio* in facti contingentia respondit *sub die* 28. *Decembris* 1586. cuius meminere *Genuen. in prax. d. cap.* 7. *num.* 1. *Stephan. Quaranta in addit. ad Summar. Bullar. verb. habitus* Sicuti etiam sufficit, si clericus inseruiat Capellæ existenti in ecclesia, quæ ab episcopo Confraternitati laicorum esset pro oratorio assignata, quod eadem *Congregatio* censuit, vt idem *Genuen.* & *Quaranta* testantur.

17 Tertius est casus, quando ob non delationem habitus agitur ad hoc vt clericus priuetur beneficio, vel pensione ecclesiastica, & tunc requiritur necessario, quod spatio tanti temporis in habitu clericali non incesserit, vt communi opinione reputaretur laicus iuxta *consil. Christophor. de Castell.* 5. *num.* 9. *quem probat* Farinac. *d. q.* 8. *num.* 68. Et ideo
19 vt clericus in hac materia dicatur priuatus, nō sufficit, si semel, aut bis incesserit in habitu laicali, quia licet prædicta cōstitutio requirat gestationem habitus, nihilominus debet intelligi cum aliquali modificatione, iuxta *trad. per Felin. in prohem. decretal.* dum exponit verbum continuè, & sequitur *Vrsill. ad Afflict. decis.* 24. *num.* 7. Ex omnibus his patet tres esse modos, quibus præcipuè contingit, clericos à statu ordinis recedere, quibus tamen non semper contrahitur apostasia, sed in illis tantum casibus, in quibus recessus est improbatus, quod fieri potest in duplici casu.

20 Primus, si clericus sit in sacris constitutus, nam tunc illi recessus ad sæculum est interdictus, *cap.* 1. §. *sed si in subdiaconatu, & cap. sanè de cler. coniug. capit.* 2. *& ibi Abb. qui clerici, vel vouentes, cap. Presbyteris* 27. *dist. & cap. decernimus dist.* 28.

21 Secūdus, si beneficiū, quod in minoribus existēs obtinuerat, ad huc dimisso habitu retineat, *c. Ioannes de cleric. coniug.* Innoc. & Abb. *in cap.* 3. *de Apostat.* Anan. *qui testatur de cōmuni in rubr. de* Apostat. *num.* 11. *Maiol. de* Irregul. *lib.* 3. *cap.* 34. Clar. *in* §. *final. q.* 78. *num.* 4. *in fin. Menoch. de arbitr. cas.* 546. *num.* 50. Cæterum si clericus simpliciter in minoribus constitutus habitum dimittat, & ad
22 sæculū reuertatur, non poterit ideo apostata reputari, cum talis recessus sit à sacris canonibus, permissus *c. Ioannes, & c. final. extra de cleric. coniug. cap. cum ex eo circa med. ibi, ne sicut à multis, & ibi glos. in verb. retrocedere de elect. lib.* 6. *cap.* 1. *de cleric. coniug. Host. in cap.* 3. *de apostat. & ibi Abb. n.* 2. *Anchar. in c.* 2. *sub n.* 3. *prœbend. Couar. de sponsal. par.* 2. *c.* 9. §. 3. *n.* 2. Decian. *in tract. crim. libr.* 5. *c.* 73. *n.* 24. *Menoch. d. cas.* 546. *n.* 52.

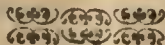
Et hæc quo ad apostasiam irregularitatis, quæ per recessum à statu ordinis contrahitur, dixisse sufficiat.

DE IVRE PERSONARVM EXTRA ECCLESIÆ GREMIVM EXISTENTIVM.

Liber Octauus.

DE APOSTATIS A STATV RELIGIONIS REGVLARIS.

SVMMARIVM.

1 *Religionem deserens si habitum religionis ferat Apostata non dicitur. Contraria opinio defenditur.*
2 *Monacum habitus non facit.*
3 *Apostata verè dicitur recedens à religione, & dimittens habitum.*
4 *Apostasia non contrahitur si quis dimittat habitum animo resumendi.*

ARGVMENTVM.

Quando dicatur factus recessus à statu Religionis ad effectum vt Religiosus dicatur contraxisse apostasiam.

CAP I.

1 Gaspar *Calderin. cons. 1. de Apostas.* ad constituendũ recessũm à statu Religionis duplicem conditionem requirit, nempè quod Religiosus vagus existat, & habitum dimittat: quod si habitum retineat, quantumcunque vagetur, apostasiæ nota secundum eum maculari non poterit: quasi quod apostata proprie dici non possit, nisi qui ad sæculum omnimode rediit, quod dici nõ potest de eo, qui defert habitum monasticum, qui est peculiare signum Religionis, *cap. clerici officia, de vit. & honest. cleric. c. in nonnullis lib. 6. Oldrad. cons. 184. sub num. 12. et seq.* Et hanc eandẽ Calderin. sententiam probant *Clar. in pract. crim. §. fin. q. 78 vers. apostata punitur, Nauar. cons. 10. num. 6. de Apostat. Bannes 2.2. q. 12. art. 1. versic. secunda conclusio, ibique Alex. Pesant. disput. 2. vers. 1. & seq.*

Contrariam opinionem, nempè quod sufficiat solus recessus à Relegione, etiã si habitum deferat, tenent *Abb. in capit. 1. num. 2. de apostat. ibique Soccin. nu. 2. vers. Et adde,* Anan. *num. 3. Caietan. ad D. Tho. 2.2. q. 12. art. 1. ibique valentia vers. Circa apostasiam, Angel. in sum. verb. apostasia num. 4. ibique Armilla n. 11. Decian. in tract. crim. lib. 5. cap. 73. n. 21. & 25. Mascard. de prob lib. 1. concl. 12. n. 1. Menoch. de arbitr. casu 546 nu. 36. centur. 6. Iacob. Ant. de mauro alle gat. 13. num. 1. Azor par. 1. cap. 17. q. 6. et hæc est receptior.*

2 Probari solet primo, quod sicuti habitus Monacum non facit, sed professio regularis, *cap. porrectum, et cap. ex parte, et vtrobique notant Doct. de regul. cap. consuluit. vbi notat* Anchar. *num. 1. qui clerici, vel vouentes Bal. in l. interdum §. Diuus quoque ff. de publ.* adeo vt valeat professio facta sine habitus susceptione, *d. cap. porrectum, vbi Doct. passim, et præsertim Abb. in sum. et num. 7.* Ita retentio habitus tantum non debet facere quem esse in Religione, tum vt aqualiter fiat dissolutio, & colligatio vinculi, *l. nihil est de reg. iur. l. ab emptione C. quando licet ab emptione discedere §.*

Item

Item per acceptilationem Inst. quibus mod. oblig. toll. tum etiam quia habitus non est de substantialibus, sed de accidentalibus Monacatus, *Abb. in d. cap. porrectum num.* 5. *de regul. & ante ipsum Butr. ibidem num.* 5. Quin etiam cum cætera opera, & præsertim conuersatio sæcularis Religioni non congruant, vtiq; habitus delatio videtur magis in Religionis contemptum redundare, prout colligitur ex *cap. Deus, cap. ad decorem, & cap. clerici officia de vit. & honest. cleric. & ex clem.* 2. *eod. tit.* Relata quandoque hac controuersia in Rota sub die 11. Februarii 1555. coram Oradino, post magnam concertationem, tandem consultis Præsidẽtibus Poenitẽtiariæ fuit conclusum quod ad effectum, vt dicatur contracta apostasia vera, & propria, quæ inferat inhabilitatem ad obtinendum beneficia, requiratur recessus sine licentia, & dimissio habitus animo illũ amplius nõ resumẽdi, adeò vt si appareret habitũ esse dimissum cum voluntate illum resumendi, non censeretur contracta apostasia quæ infert inhabilitatem, sed tantũ illa quę infert excommunicationem, vt testatur *Achill. decis.* 1. *tit. de apostat.* ex cuius dictis apparet priorem opinionem vindicare sibi locum in apostasia vera, & propria; Secundam vero procedere in apostasia minus propria, & per quam fit la excommunicatio contrahitur.

SVMMAAIVM

1 *Recessus à religione quando dicatur temerarius.*

2 *Apostata non dicitur qui intra annum probationis relinquis habitum.*

3 *Ante emissam professionem non dicitur religionem ingressus.*

4 *Conditio si ingrediatur monasterium non verificatur ante professionem.*

5 *Professio facta intra annum probationis est ipso iure nulla.*

6 *Conuertitæ per ingressum monasterii emittunt professionem.*

7 *Oblatæ monasterio turris speculorum de vrbe, non sunt moniales, & sine apostasia possunt recedere a monasterio. Nec obligatæ sunt ad clausuram.*

8 *Congregationis oratorii Patres possunt recedere a Congregatione quandocunq.*

9 *Religionis habitum extra monasterium assumens, potest illud ad liberũ dimittere.*

10 *Ex gestatione habitus extra religionem cessat præsumptio professionis.*

11 *Plumbator in Curia licet ferat scapulare, & à Pontifice dicatur conuersus ordinis Cisterniensis nõ tamen dicitur dicti ordinis.*

12 *Apostata non dicitur monachus relinquens habitum propter pericula.*

13 *Periculi euitandi causa clericus potest comam, et barbam gestare.*

14 *Apostata non dicitur habitum relinquens animo reassumendi.*

15 *Apostata non dicitur recedens a religione si subito redeat.*

16 *Apostasia vt contrahatur requiritur recessus cum effectu.*

17 *Statutum puniens eosqui fugiunt a carceribus non comprehendit eosqui fugierunt si statim redierint.*

18 *Gabellam incipiens fraudere si poeniteat non incidit in poenam positam pro gabella fraudata.*

19 *Apostata dicitur recedens a monasterio licet a Superiore inuentus reducatur.*

20 *Apostata non est religiosus vagans animo redeundi.*

21 *Recessus non ex facto sed ex consilio, non à fuga sed ab effectu animi intelligitur.*

22 *In Ciuitate esse dicitur ruri commorans cum animo redeundi.*

23 *Perseuerans in aliquo actu, præsumitur animum amisisse desistendi ab illo.*

24 *Apostata non dicitur monachus aufugiens à carcere ad Superiorem, vel ad amicum vt veniam intercedat.*

25 *Intellectus Concilii Tridentini in S.* 25. *cap.* 4.

26 *Seruus potest recurrere ad Superiorem vt fugiat sæuitiam domini.*

27 *Prælati sunt puniendi si in subditos sæuiter gerant.*

28 *Recursum ad Superiores sacri Canones admittunt.*

29 *Apostata non est Monachus latens vt effugiat iram Superioris.*

30 *Apostata non est egressus monasterium propter*

pter iracundiam, si postea reuertatur.
31 *Monachus egrediens monasterio causa audiendi leges ciuiles si postea eat ad* Theologiam *non est apostata.*
32 *Ad purgandum recessum a monasterio datur tantum tres dies.*
33 *Apostata etiam est qui rediit ad monasterium animo illud iterum relinquendi.*
34 *Parrochiam non mutat qui se transfert ad aliam parrochiam habet animum redeundi ad primam.*
35 *Fugiens secundo a monasterio dicitur reus prima* Apostasiæ.
36 *Mortuus ex recidiuo dicitur mortuus ex prima infirmitate.*
37 *Apostasia non contrahatur ex solo consilio recedendi, nisi effectus sequatur.*
38 *Apostata non dicitur monachus commorans in Ecclesia in qua est institutus capellanus a suo rectore.*
39 *Parrochiæ pendenti ab Ecclesia potest præfici monachus.*
40 *Monachus non potest parrochiali non dependenti a monasterio præfici.*
41 *Regulares ad sæcularia beneficia non possunt promoueri.*
42 *Regularibus non conceditur indultum retinendi beneficia curata.*
43 Regulares *in Indiis ex dispensatione* Pontificia *possunt officio parrochi fungi.*
44 *Apostata non est egrediens a religione in casibus permissis.*
45 *Sacra pœnitentiaria dat licentiam egrediendi a religione.*
46 *Apostata non est Monachus studens extra monasterium cum licentia superioris.*
47 *Donatio facta religioso etiam strictioris obseruantiæ in subsidium sui studii valet.*
48 *Religiosus pecuniam accipiendo mutuam, propter studia obligat monasterium.*
49 *Filius familias accipiens pecuniam mutuam propter studia obligat patrem.*
50 *Monasterium obligatur ad expensas Monachi ex licentia permanendi in studio.*
51 *Monachus ex licentia permanendi in studio potest assequi gradum Doctoratus.*
52 *Monachus ex licentia permanendi in studio redditur habilis ad omnia quæ studium concernunt.*
53 *Monachus studens potest facere eleemosinam de bonis monasterii.*
54 *Monachi studentes debent habitare in conuentibus suis.*
55 *Apostatæ non sunt fratres extincti ordinis vt templarii, & cæteri.*

ARGVMENTVM.

Recessus à statu Religionis quando dicatur temerarius, & habilis ad contrahendam apostasiam late per specificas illationes declaratur.

CAP II.

1 Ecessus à Religione ita demum temerarius dicetur si fit à sacris canonibus, vel particularibus Religionis constitutionibus improbatus, ita colligi potest *ex cap. nihil 7. q. 1. & cap. hanc consuetudinem in fin. 10. quæst. 1.* alias enim in casibus à lege permissis recessus temerarius dici nequaquam poterit, cum temere facta dici nequeant quæ lege permittente fiunt, *l. fin. ff. qui satisd. cog. l. Gracchus cum ibi. not. ff. ad l.* Iuliam *de adult. l. sancimus ff. de adm. tut. l. nemo damnum ff. de reg. iur. Gemin. in cap. cum qui, §. insuper, de præbend. in 6.* Vnde deducitur.

2 Primo, quod is, qui intra annum probationis habitum reliquit, & a Religione recessit, nequaquam potest Apostata reputari, *c. consulti, & cap. penult. de regul. & vtrobiq. scribentes, Lap. qui ex pluribus prob. alleg. 46. Menoch. de arbitr. cas. 546. nu. 45.* Quinimo potest licite, & sine scrupulo ad ordines promoueri, *cap. postulasti eod. tit.* Nec tenetur soluere expensas monasterio, *las. in l. 1. num. 4. versic. si notius C. de sacros. Eccles.* Cuius rei præter

genericam rationem,(nempè quia talis recessus a Sacris Canonibus non impro batur) illa etiam causa potest assignari, nimirum quod religiosus ante emissam professionem non dicitur propriè Religionem ingressus, nisi quoad beneficium Canonis, *cap. Religiosi* §. *quamuis, ibique sentiunt Gemin. & Franch. de sent. excom. lib. sexto Bar. in. l. 3. numero quarto* C. *ne sanctum bapt. & in Auth. Ingressi sub num.* 56. *versiculo item non est adhuc* C. *de sacrosanct. Eccles. Ias. ibidem sub numero* 59. *Bald. in l si quando* C. *de bon. vacant. Castren. consilio* 211. *ante numero secundo par. secunda Rimin. Iun. consilio* 477. *numero nono, libro quarto.*

4 Et ideo conditio, si ingrediatur monasterium, non verificatur ante professionem, *Imol. in l. in substitutione, & ibi Ias. numero duodecimo de vulg & pup. Bero. consilio* 28. *numero primo, &* 12. *vol. primo & idem asserit Clar. in* §. *testamentum quæst. vigesima octaua, numero sexto.* Quod tamen intelligas nisi mors superuenerit intra annum professionis, quia tunc professio veluti dependes ex conditione successiua habetur pro completa, vt in casu de quo per *Surd. decis.* 303. *& per Gratian. decis* 25. nec videtur hodie facienda distinctio An fuerit ingressus animo relinquendi sæculum, nec nè, cum professio facta intra Annum probationis sit ipso iure nulla nullumque penitus pariat effectum, non solum in mendicantibus (quod erat antea statutum *in capitulo primo, de regul. in* 6.) sed generaliter in omni, &

5 quocumque monasterio, tum Virorum, tum mulierum, adeo vt neque obliget ad Religionem in genere, ita disponente Sacro Concilio Tridentino *Sess.* 25. *capitulo* 16. *de regul.* quod animaduertunt *Nauar. in capitulo nullam numero* 45. 18. *quæst. secunda quem probat Menochio loco citato numero sexto.* Monendus tamen est hic, vt postquam ad sæculum redierit honestam vitam ducat, & in pristinæ Religionis memoriam honestiores vestes assumat, prout post *Innoc. & Io. Andr. illum monet Anan. in d. capitulo consulti numero quarto,* decentia siquidem habitus extrinseci, morum intrinsecã honestatem ostendit *clem.* 2. *de vit. & honest. cleric.*

6 Cœterum quod hactenus dictum est posse quempiam intra annum probationis sine apostasiæ reatu ad sæculum resilire, non procedit in monasteriis illarum mulierum, quæ lupanaris impudicitiam pertesæ ad bonæ vitæ frugem conuertuntur, quos nos vulgari vocabulo Conuertitas nuncupamus, in illis enim ex laudabili more, & ex Constitutionibus iam olim in eorum monasteriis præscriptis fieri solet professio per ingressum, & ideo si post ingressum à monasterio recedant possunt iure merito velut professę reuocari, quas constitutiones Sacrum Trid. Conc. sua auctoritate firmauit *in capitulo decimo octauo in fin. sess.* 25. *de regul.*

7 Secundo infertur quod cum oblatæ monasterii turris Speculorum de vrbe non sint neque verè moniales, neque Reliosæ regulares, adeo vt ad clausuram minime obligentur, sed solum sint oblatę religioni S. Benedicti oblatione quæ non facit eas moniales, sed quæ reddit eas tantum obligatus ad obseruandam obedientiam, & ad suum peculiarem viuendi modum probatum à Sede Apostolica, non in vim religionis sed tanquam bonum, & sanctum vt ex pluribus docet *Nauar. consilio* 82. *sub titulo de regul. iuxta in primam impressionem,* quod si quæ illarum ab obedientia siue a monasterio quandocunque recesserit non potest apostasiæ nomine notari: cum non sit recessus a religione, sed a probato viuendi modo, qui sicuti non facit eas regulares, sic recessus ab eo nõ potest parere crimen apostasiæ Argumento *l. manumissionis ff. de Iust. & Iur. l. decem, ff. de verb. oblig.*

Ad quod facit, quod præfata oblatæ non includuntur sub dispositione *capitulo periculosa de statut. regul. libro* 6. nec sub dispositione Concilii Tridentini *Sess. vigesimaquinta, capitulo* 14. *de statu*

statu regul. neque dispositione Constitutionum Pii V. & Gregorii 13. disponen. vt moniales cuiuscunq. ordinis, & Religionis existant perpetuam seruent clausuram, *Nauar. d. consil.* 82. Potest forsan aliter oblata puniri iuxta eorum statuta, quæ tamen quales irrogent poenas affirmare non ausim, cum ad manus meas non peruenerint. Similiter cum mos, & Institutum Patrum Congregationis oratorii sit profiteri sanctum viuendi modum in Congregatione clericorum sæcularium, & ob id professionem non emittant, quod tametsi ita sanctè, religioseque viuant, vt nemini ex aliis religionibus sint secundi, Nihilominus quia pecularis huius Congregationis mos est, vt egressum pro cuiusque libito relinquant apertum, consequens est, vt si quis ipsorum, mutata voluntate egredi maluerit, hoc facere possit sine nota apostasiæ, quamuis in eadem Congregatione consenuerit, cum non possit dici egressus temerarius ille, qui neque de iure communi, neque peculiari Congregationis Instituto improbatur, *dicta l. Gracchus ff. ad l. iul. de adult. l. fin. ff. qui satisd. cog. cum aliis supra allegatis.*

9 Infertur tertio quod qui habitum Religionis extra monasterium assumpsit, quamuis longo tempore illum gestauerit, potest nihilominus mutata voluntate illum dimittere, omni cessante scrupulo apostasiæ, ita desumitur *ex capitulo vt clerici extra de regul. quatenus præcipit eum qui extra monasterium habitum gestat, vrgendum esse vel habitum dimittere, vel religionem ingredi*, & ibidem hoc expresse notant *Host. sub numero primo, versiculo sed contra Abb. col. secunda in princ. & ante eos glos. in clem. eos versiculo aliqua eod. titulo Cald. consilio quinto, de regul.* Felin *consilio* 29. *per integram consultationem*; Siquidem ex gestatione habitus extra religionem cessat tacitæ professionis præsumptio, *capitulo vnico de vot. lib. sexto* Abb. *in d. capitulo tertio de Apostat. post.* Innoc. *in capitulo porrectum de regular.* Quinimmo ex tali gestatione habitus neque probari professionem scribit *Io. Fab. in Auth. Ingressi numero decimoseptimo C. de sacros. Eccles. Menoch. loco citato præsumpt.* 83. *numero decimoquinto Rot. decisione* 50. *numero secundo par. prima diuers.* Quod quidem procedit etiamsi gestans habitum fateatur se esse eiusdem religionis, & gerat se tanquam talem, *Rot. apud Put. de cis.* 136. *lib.* 1. *& apud Mohed. decis.* 1. *de præsumpt.*

11 Qua ratione Plumbator in Curia licet deferat habitũ, siue scapulare certi coloris, & in collatione offitii, quod accipit à Papa nuncupetur conuersus ordinis Cistercìensis, nihilominus non dicitur d. ordinis Religiosus, vt eleganter probat *Nauar. cons.* 2. *de regular.* Et hæc indubitanter procedunt post Concil. Trid. cuius auctoritate cautum est, vt nemo possit esse verè Religiosus, nisi post annum probationis perfectum, *vt in capitulo decimoquinto, Sess. vigesimoquinto.*

12 Infertur quarto, Monachum qui gratia periculi euitandi habitum dimisit dum per loca periculosa iter agebat, non posse apostatam dici, vt probat *test. in capitulo clerici officia, ibi nisi iusta causa timoris, ibique, notant glos. in verb. causa in fin. de vit. & honest. cleric. & in capitulo secundo eod. tit. lib. 6. vbi etiam glos. in verb. rationabilis, & eadem glos. in capitulo secundo verb. clerici, versiculo iustam causam intellige, & in capitulo quarto, in verb. relaxauerit extra eod. titulo Butr. in d. c.* 3. *numero* 6. *eod. titulo de Apost.* D. *Ant. in* 3. *par. titulo* 24. *capitulo* 33. *Silu. in Sum. in verb. habitus num.* 3. *Soccin. in cap. primo num* 5. *de apostat. Afflict. in constitutione apostatantes n.* 9. *Decian. tract. crim. cap.* 75. *numero* 3. *Menoch. de arbitr. casu* 546. *numero* 40. Et huic suffragatur, quod gratia periculi euitandi licet clerico comam, & barbam gestare, *glos. in cap. clericus neque comã de vit. & honest. cler.* ac arma portare ad terrorem improborũ

Hominum, *glos. in capitulo 2. ibique Anchar. numero tertio extr. de vit. ho. nest. cleric.* nec non et vestes virgatas deferre, *clem. secunda, versiculo rationabilis eodem titulo.* Quinto infertur neque apostatam esse dicendum Religiosum, qui intra septa monasterii non exhibens se hominum conspectui, sed vt vel commodius somnum capiat, vel propter animi leuitatem vt expeditius currat, ludat, vel se in balneo, aut flumine lauet habitum dimittat, Addo etiam si illum deponat, vt quicquam furto surripiat, vel cum foemina turpiter agat; in his enim casibus non solum Apostata dici non potest, sed nec incurrit in excommunicationem inflictam in *dicto capitulo vt periculosa, prout ibi adnotat Io. Andr. numero quinto Franch. numero quarto in fine.* Quamuis quando deposuit habitum furandi, vel fornicandi causa, grauius peccet, prout affirmat *Silu. in sum. verb. Excommunicatio cas. vigesimoquarto, et in verb. habitus numero tertio Nauar. in Manual. capitulo 27. numero 131. quibus nouissime assentitur Azo. institut. Moral. lib. duodecimo, capitulo decimo septimo in 9. quæst. licet contrarium sentiant Palud. et D. Ant. d. titulo 24. capitulo 53.* Et regulariter

14 quantūcūque habitus ex lasciuia relinquatur, si non relinquitur animo deliberato non resumendi illum, non contrahitur apostasia, prout ex facto per integram consultationem respondit *Oldrad. consilio 202. & præsertim numero quarto, et quinto, Roder. in quæst. regular. tom. primo, quæst. 30. art. primo.* Sexto infertur, quod si quis ab obedientia, seu Reli-

15 gione recesserit, si tamen statim redierit, non potest inter apostatas recenseri, *D. Tho. 2. 2. quæst. 39. art. quarto, Bal. in l. prima numero 19. C. de adil. adict. Imol. consilio. 84. num. decimooctauo Nauar. in Manual. capitulo 21. num. quarto Roderic. quæst. regul. tom. primo, quæst. 30. art. primo, in fine.* Et facit quod scribit *Abb. in capitulo super specula sub numero nouo ne vel Monachi,* vbi quod licet monachus claustrum causa audiendi leges ciuiles incidat in excommunicationem, & alias poenas, tamen si postquam exiuit, mutato consilio se contulerit ad studium permissum, poe-

16 nas nō incurrit. Et ratio est, quoniā cū ad apostasiam constituendam requiratur recessus, vtique ille intelligitur de recessus cū effectu, *capit. relatum de cler. non resid. l. prima, §. hac verba ff. quod quisque iur. l. qui per alium §. docere ff. ne quis eum qui in ius, l. nomen filiarum §. finali ff de verb. signific. l. prima, §. accusationem, ff. ad Turpill.* quod dici de eo nequit, qui recessit, & illico rediit, nā hic recessisse minime videtur, *Can. diuertium, vbi glos. de poenit. dist. prima l. 1. §. qui præsens, ff. de verb. oblig. vbi præcipue Alex. in princ. Bal. in auth. habita ante numero 40. C. ne fil. pro patre et in dicta l. prima numero nono, C. de adil. act.*

17 Inde statutum puniens fugientes à carceribus non includit eos qui fugierunt & illico reuersi sunt, *Bal. in l. prima, C. de seru. fugit. numero 27. Veronen. in l. quid sit fugitiuus in princ. numero vndecimo ff. de adil. adict.* Blanc. *in l. final. numero 282. ff. de quæst. Plot. in l. si quando num. 883. C. vnde vi.* Et qui

18 constituit fraudare vectigal, & coepit, si deinde sponte poeniteat, & reuertatur, nō incidit in poenā pro gabella fraudata constitutam, prout scribit *Ioan. Andr. in addit. ad Specul. titulo de const. §. secundo, post numero octauo litt. G. versiculo sed incidit, quem probant Bertaz. de gabell. par. octaua numero primo, in fine Mascard. de probat. par. secunda conclusione 834. numero vigesimosexto.*

Cæterum ne contingat errore decipi, quod supra dictum est requiri ad constituendam apostasiam vt recessus, siue fuga sit effectualis, accipias si fuga non habuit effectum, eo quia Religiosus errorem agnoscens rediit ad monasteriū, & sic quamuis effectum non habuerit, poterat tamen locum habere, secus ve-

19 ro si casu effectū nō habuit, quia forte cōtingit, vt in via à superioribus caperetur, quia tali casu habetur perinde ac si fuga suum

suum fuisset effectum sortita, vt est *test. vbi hoc priuatim notat Ang. in d. l. quid si fugitiuus*, §. *idem Clius num. 2. ff. de ædilit. edict. & in l. 3. §. & is qui volens* transfugere, & in aliquem actum proces sit capite punitur perinde ac si effectualiter aufugisset.

19 Septimo infertur, quod quamuis religiosus vagetur, si tamen redeundi animum habuerit, non erit apostatici nominis censendus, prout scribit D. *Ant. in Sum. par. 2. tit. 12. cap. 6. Siluest. in verb. Apostasia vers. 4. quarto, et ibidem Tab. et Pisanella*; Cuius quidem sententiæ illa potest assignari ratio, quia dũ animũ reuertẽdi habet, sẽper intelligitur esse sub sui superioris potestate, & possessione, *l. Pomponius* §. *idem Pomponius ff. famil. Ercisc.* §. *Apium versiculo in iis autem, Iustitut. de rer. diuis.*

20 Item quia recessus ex facto non solum sed ex consilio perficitur *l. bouem* §. *qui ad damnum, et* §. *si seruus ff. de ædil. ædict. et in l. quid. fugitiuus decimoseptimo*, §. *Cælius*, et §. *Cassius quoque*, *ibique glos. in verb. proposito ff. eodem titulo*.

Quinimmo cum recessus non à fuga, sed ab effectu animi intelligatur, & reguletur, *dicta l. quid sit fugitiuus* §. *item apud Viuianum*, *Bald. in capitulo ad nostram numero quarto, de appell.* sequẽtur vt apostasia tanquam animi vitium non contrahatur nisi Religiosus ex animo; & proposito progrediatur ad aliquem actum extrinsecum, vt egregiè more suo notat *Bald. in dicta l. quid sit fugitiuus* §. *idem el primo in antiqua lect. Veron. in dicta l. quid fugitiuus in princip. numero decimoquinto, ff. de ædil. edict.* Et hæc fulciuntur ex eo, quod scribit *Bart. in l. quarta* §. *Prætor. ff. de damn. infect.* vbi si quis moraretur ruri per tres menses quia habet animum redeundi, dicitur semper in Ciuitate fuisse, quodquidem etiam probat *Felin. in capitulo quoniam sub numero decimo, de offic. ord.* Quibus accedit quod scribit *Bal. in sæpe citata l. prima numero decimoseptimo*, C. *de ædil. act*, vbi mulier egressa de carcere permissu Custodis, ad hoc vt voti explendi causa ad aliquam ecclesiam accederet, non potest dici fugitiua, eo quia semper retinuit animũ redeũdi Curæ tamẽ sit Religioso, nec hac

23 securitate ductus diu vagetur, nam & si vera prędicta Conclusio sit, vbi tamen diu steterit, tunc præsumitur animum redeundi amisisse, *d. test. in* §. *pauonum Inst. de rer. diuis. vbi Doct. communiter* notant, & habetur ac si nunquam talem animum habuisset *l. tertia* §. *Emansor. et l. quarta* §. *Acdicta Germanici, et ibi glos. in verb. Emansores ff. de re milit. Can. aut facta versiculo tempus de poenit. distinct. prima Bald. in præcitat. l. prima, numero vigesimoseptimo, C. de Seru. fugit.*

24 Octauo, pari ratione apostatã dici nõ potest monachus, qui cum ab eius superiore carceribus mancipatus detinetur, timens ne eo immoderatæ vteretur, aufugit ad superiorem, *Bald. in capitulo ad nostram sub num. quarto, de appellat. Emanuel. Roderic. de regul. q. tom. 1. q. 30. art. 3.*

Sicuti dicendum est de eo, qui aufugit ad alium, veluti ad amicum, quem deprecatorem apud superiorem haberet *d. l. quid sit fugitiuus* §. *Sin autem. ff. de ædil. ædict. l. bouem* §. *primò, ff. eõd. Boss. tit. de car. fideiuss. commit. sub num. 46.*

Sed licet hoc verùm sit inspecta dispositione iuris communis, Attamen modicam hodie patitur difficultatem, stante nouissima dispositione *Sacri Conc. Trid. in cap. 4. sess. 25. de regular.* quã expresse cauetur ne liceat Regularibus à suis Conuentibus recedere, etiam prætextu ad superiores suos accedendi, nisi ab iisdẽ missi, aut vocati fuerint, alias ab ordinariis locorũ tanquẽ desertor sui instituti puniatur, Cuius quidem decreti vigore *Bannes 22. q. 12. art. 1.* censuit Religiosum in tali casu Apostasiæ reatum incurrere.

Mihi autem verius videtur Sacr. Conc. non intellexisse imponere poenam in casu in quo Religiosus per fugã, seu recessũ à suo conuẽtu nihil aliud ex

posuit quam Superioris auxilium contra sæuitiam, aut immoderatam tractationẽ sui Prælati, prout visum est, *Emanueli Roderico de regul. quæst. tom. 1. q. 30. art. 3.* Ad cuius rei comprobationẽ mihi primum desumo, credendum esse quod Concilium voluerit per eius prouisionẽ coercere actus illicitos, non autem puniri actus licitos, & aufere remedium Religioso iuste competentem, *cap. audita, §. quia tamen, vbi Abb. num. 5. de restit. spol. cap. factum legitimè, de regul. Iur. in 6. l. prima ad fin ff. de legib. l. leges sacratissime, C. eod. tit. Card. cons. 146. sub num. primo.*

26 Hoc sumpto ad hanc opinionem comprobandam sic argumentor. Licitum est etiam seruis per fugam, & recessum quærere auxilium à Superiore contra sæuitiam, & asperitatem Domini, *l. 2. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris §. sed maior. Inst. eod. tit.* ergo licet etiam Monaco, & Religioso, quia quæ de seruis dicuntur possunt aptissime ad Religiosos transferri, *Bal. in d. l. Quid sit fugitiuus ff. de edil. edict.*

27 Præterea Prælatus, ceterique Superiores digni animaduersione, & poena iudicantur, si nimis acriter in subditos se gerant, *d. l 2. ad fin. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, cuius auctoritate fratus, Bal. ibi num. 2. & 4.* scribit posse Rectorẽ, seu officialẽ propter hoc ab officio remoueri: Ergo nõ est dicendũ quod Sacra Synodus voluerit immoderatos Superiores in eorum sæuitia confouere.

28 His accedit quod sacri Canones maxime abhorrent subtrahi, & impediri recursum ad Superiores, *c. dilecti 52. cum ibi trad. per Abb. in princ. & num. 6. de appell. cap. vnico de cler. peregr.* Et propterea nõ ita facile existimandum est de mente sacri Concilii fuisse auferre remedium recurrendi in casibus, in quibus de iure alias liceret. Dicendum est ergo mentem Concilii fuisse subtrahere Religiosis inanes, affectatosque prætextus, quibus subnixi sępissime nonnulli læuissimis ex causis Conuentus exibant. Et quod in illis casibus intellexerit Religiosos esse puniendos, tanquam sui ordinis desertores, etiamsi recedant sub prætextu accedendi ad suos Superiores, ad hoc vt quantumuis fieri possit in proprio officio, & obedientia contineatur, & vagã di occasio ipsis auferatur.

29 Nono etiam infertur quod si Religiosus latuisset quousque Superioris iracundia efferuesceret, non posset apostasiæ macula notari, *d. l. quid sit, §. item vt interrogatus ff. de edil. edict.* quem ad hoc expendit *Azor. Moral. inst. lib. 12. cap. 16. Emanuel Roderic. de regul. q. tom. 1. q. 30. art. 3.*

30 Decimo, Hoc pariter dicendum est de eo qui in acũdię calore a monasterio fuit egressus animo amplius illuc non redeũdi, nõ .n. prius poterit Apostata reputari, quã si appareat deliberata perseuerãtia, quę indicet iudiciũ animi fuisse, quę que perpetuam discessionem confirmet, & proinde si post vbi efferbuit ira, ad septa monasterii fuerit reuersus, Apostata dici non potest, iuxta *test. in capitulo diuortium de poenit. dist. prima, cui concinit cap. constat, 1. q. 1.* Et maximè facit quod scribit *Abb. in c. super Speculat. num. 9. vers. mihi non placet, ne clerici, vel Monachi,* vbi quod licet Religiosus exeat claustra causa audiẽdi Physicam, vel Leges ciuiles, si tamen mutato proposito cõtulit se ad studium Theologiæ, non incidit in excommunicationem, & in alias poenas impositas *in d. Decretali super specula.* Idque ex ea ratione, quia non dicitur factum quod post vbi factum fuit, non durauit, *cap. nam & ego de verb. signific cap. ad nostram vbi glos. & Doct. de regul. not. glos. in c. quanto 63. dist. l. si pro parte §. verum ff de in rem vers. l. si filius ff. quod cum eo.* Item quia sicuti Deus mutat sententiam peccatore mutante vitam, *cap. Incommutabilis 22. q. 4.* Ita constitutio Ecclesiæ mutat dispositionem peccatore mutante consilium, *cap. vt nostrum procedat, in princ. vt Ecclesiasticum beneficium.*

31 Tempus autem ad redeundum, & hanc discessionem purgandam videtur trium dierum, vt desumitur *ex cap ad nostrum, vbi glos. in verb. triduum de regul. & in l. 3. C. de errore aduocat. ex l. final.*

nal. C. de Iud. quibus suffragantur quæ scribit *Anan. in c. consulti in fin. eod. tit.*

32 Sicuti è conuerso Apostata reputandus est, qui licet ad Religionem redierit, ac habitum resumpserit, tamen habet animum iterum se se ab alienandi, vel habitum dimittendi, quia non potest dici reuersus qui habet animum iterum foras redeundi, l. in bello §. certe quod hostes & §. non enim quo loci, qui eo consilio ab hostibus venit, vt ad illos reuerteretur seruus adhuc remanet, nec potest dici postliminio reuersus, nisi qui hoc animo ad suos venisset, vt hostes relinquere, à quibus abiisset, id quod etiã scribit *glos. in Can. constat, verb. rediit 1. q. 1.*

In quam rem facit etiam text. quem ad hoc notant omnes *in l. nihil interest. 25. ff. eod. tit. de capt. & postlim. reuersus vbi satis non est (inquit) domum quem rediisse, si mente alienus est, & in c. scias 7. q. 1. vbi sedem mutare non dicitur qui mẽtem nõ mutat, & quod* scribit egregiè *Alex. cons. 77. num. 1. lib. 7. vbi mulier, quæ habet mentem corruptam dicitur Adultera, etiam si corpore sit intacta.*

33 Et suffragatur, quod is, qui se transfert in alienam Parochiam animo ibi habitandi ad tempus tantum, non efficitur illius Parochianus, *cap. is qui de sepultur. lib. 6. cuius auctoritate suffulti præter Doct. ibi, hoc idem scribunt Calder. cons. 3. eod. tit. de sepult. Abb. in c. In nostra num. 21. eod. tit. Bar. & Alex. in l. cum delanionis §. Sabinus ff. de fund. Instr. Nau. cons. 1. sub tit. de Paroch. Rot. decis. 543. num. 2. & 3. par prima.* His etiam adstipulatus quod non inspicitur mansio casualis, sed destinata, *l. quæsita §. final. & l. si ita 84. & vtrobique notant Bart. & reliqui ff. de leg. 3.* Ideoque quamuis ad septa proprij monasterij Religiosus reuertatur, si tamen animũ habeat iterum se ab alienandi, talis reuersio tanquam non destinata ad perpetuã mansionem nihil operatur.

34 Duodecimo hoc etiam erit dicendum de eo, qui reuersus fuit eo animo, vt perpetuo in Religione commoraretur, si post breue tempus mutata voluntate recessit, nam & hic potest puniri ex prima apostasia, quæ adhuc non dicitur purgata, cum reuersio non perseuerauerit, *l. scire §. consequens autem vers. si enim postea ff. de excusat. tut. cap. 1. vbi Felin. & Dec. in 3. not. de Iudic. c. 2. vbi glos. in verb. quasi & Abb. num 1 extr. de verb. signific. Glos. in d. cap. diuortium de poenit. dist. 1.*

35 Similiter non dicitur quod aduenerit sanitas quæ non durat, & mortuus ex recidiuo, intelligitur mortuus ex prima infirmitate, *Bonif. de Vital. in clem. dudum, §. verum num. 55. de sepult. & ante ipsum glos. Bart. Bal. & Fulgos. in l. maritus ff. locati, Socc. in cap. Presbyterum num. 13. & 14. de homicid. Anan. ibidem num. 13 & 14. Felin. num. 40. Io. Villamar. in l. diuus num. 122. ff. ad l. Corneli. de Sicar. Sarnen. in reg. de Infirm. q. 11. num. 45. quos Rot. probat. decis. 701. num 3. & 4. par. 1. diuers.* Quamuis (vt hoc obiter dicam) apostasię crimen non purgatur per simplicem reuersionem ad claustrum, vt per illum text. *scrib. Bal. in d. l. quod fugitiuus §. si quis talis in antiq. lectura ff de ædil. edict. Veronen. ibidem sub num. 19. sed requiritur* absolutio iuxta ea, quę alibi, Deo fauente, opportunis dicemus.

36 Duodecimo, infertur quod cũ ad hoc vt incurratur crimẽ apostasiæ requiratur recessus, & recessus dici nequeat, nisi sit effectuatus, *c. relatum de cler. nõ resid. l. 1. § hæc verba ff. quod quisque iur.* inde cõsequẽter refultat quod ex solo cõsilio, & proposito recedẽdi nõ cõtrahitur apostasia, prout dici non potest fugitiuus, qui animum fugiendi habet, *l. fugitiuus et l. sæpe in fin. de verb. signific.*

37 Decimo tertio Infertur quod monachus institutus Capellanus in ecclesia, vel Rector in Parochiali de sui Superioris licentia, quamuis longo tempore ibi permaneat, nusquam tamen poterit tanquam Apostata maculari, quippè cum dici nequeat eum temere recessisse, sed Superioris auctoritate suffultus, vt scribit in specie *Emanuel. Rodericus de q. regul. tom. 1. q. 30. art. primo.* Admonet me occasio, vt huius rei declarandæ cau-

sa

sa, subiiciam primum, An Monachus præfici possit ecclesiæ Parochiali, vt hoc explicito facilius appareat qualiter præfata illatio procedat. Nonnulli sunt ergo
39 distinguendi casus. Primus quando parochia dependet à monasterio, & tunc promoueri, & præfici potest, etiam ab eius solo Superiore, quia promouetur vti membrum Religionis, & remanet ad hoc claustralis, ac potest ad libitum superioris reuocari, *glos. in clem. ne in agro §. ad hoc verb. ad claustrum de stat. Monach. Abb. in cap. quod Dei timorem, sub num. 9. eod. tit.* subdentes quod in tali casu tenetur superior illi socium dare, vt aliquam claustri stabilitatem seruare possit.
40 Secundus est casus, quando Parochialis à monasterio non dependet, & tunc scribentes magis communiter in eam conueniunt sententiam, vt inspecta iuris communis dispositione, etiam Monachus valeat sine dispensatione promoueri, *prout de communi testantur Abb. in d. cap. quod Dei timorem sub num. 7. de stat. monach. lo. Selu. de benef. par. 3. q. 70. num. 1. latè Lambert. de iur. patron. lib. 2. par. 1. q. 7. princip. art. 19. Gambar. de off. c. & pot. Iud. de leg lib. 8. tit. de potest. legati in regular. exemptos n. 22.* Curia tamen Romana inspecta sola dispositione iuris communis, non eiusdem semper videtur fuisse sententiæ, siquidē *in decisione 5. de iur. patr. in nou.* sequuta est opinionem vt nequeat Monachus ad Parochialē promoueri, nisi ex apostolica dispēsatione, & hoc etiā decreuit *in dec. 28. de prab. in nou. & apud Egid. dec. 132. & 214. & apud Chisan. decis. 170.* vbi expressius censuit collationem Monaco factam de parochiali absque dispensatione, nullius esse momenti, etiā si motu proprio sit facta. At apud *Guidob. decis. 95. & apud Verall. 85. par. 1.* censuit Canonicum regularem posse ad Parochialem promoueri, dummodo adsit episcopi dispensatiō, recedens *à d. dec. 5. de iur. patr.* & probans dicta Doctorum *in d. cap. quod Dei timorem*. Sed quicquid sit de iure communi, hodie Regulares nullatenus queunt ad Parochiales, vel ad sæcularia beneficia promoueri ex dispositione *Sacri Concilii Tridentini Sess. 14. cap. 10. & 11. de reform. & ex reg. Canc. 42.* quibus cauetur vt regularia beneficia regularibus, sæcularia vero, sæcularibus. Et hoc etiā extitit declaratū per Sacram Congregationem Concilii, quæ ex decreto Gregorij 13. in hæc verba respondit.

S. D. N. Gregorius 13. noluit licere Canonicis regularibus Congregationis Lateranen. , etiam de licentia sui Generalis, absque permissu Summi Pontificis assumere curā animarum, etiam ad tempus, multo quæ minus beneficium curatum ad tempus. Additur & Pauli Quarti Constitutio, quę incipit *Postquam Diuina bonitas,* qua priuantur Regulares quibuscuuque beneficiis sæcularibus, quæ sine Apostolica dispensatione obtineāt. Et quamuis illa Constitutio quoad poenas apostasiæ fuerit per Pium Papam quartum reducta ad terminos iuris communis, tamen quo ad huiusmodi partem curia illam est semper amplexata perinde ac si reducta non foret, vt *Rota testatur apud Paleot. decis. 148. Paris. de resignat. lib. 4. q. 5. num. 4.* Ideo praxis inoleuit quæ ad pręsens viget illibata, vt monachis, & aliis Regularibus non concedatur indultum retinendi beneficia curata, vt testantur *Mandos. in prax. signat. titulo de dispens. versiculo Monachi, & titulo de licent. versiculo fratribus mendicantibus, & vers. licentia præmissa, Hoyeda de incompatib. par. 1. cap. 24. vers. hodie tamen, D. Gonzales reg. 8. glos. 7. sub num. 53. vers. Dicit tamen.*
43 Præmissa vero accipias, ne procedant in partibus Indiarum, vbi ex speciali indulto *Pii Papæ Quinti* ad preces Inuictissimi, & Catholici Regis Philippi Secundi *sub anno 1567. Die 3. Martii* concessum est capitulis Prouincialibus Indiarum quorumcumque ordinum, etiam non mendicantium, vt possint impartiri licentiam suis fratribus, vt in monasterijs sui ordinis, vel extra commorantibus in locis assignatis, & assignandis officium Parochi exerceant, Sacramenta ministrando, prout hactenus consueuere ordina-

dinariorum licentia minimè requisita; Et quod vbi dicti Religiosi curam animarum exercent nihil innouent Episcopi prout testatur *Frater Emanuel Rodericus in quæst. regul. tom. 1. quæst. 34. artic. 1. ad quem Lectorem alia ad hanc rem pertinentia scienti cupidum reiicio.*

44 Ex eodem fonte prodit quod egrediens à Religione in casibus sibi permissis ad suorum subuentionem cum licentia Superioris, durante causa subuentionis nunquam incurrit apostasiam, *Nau. d. cons. 1. nu. 8.* talis enim recessus non est temerarius, nec improbus, sed rationi & charitati consentaneus *D. Thom. 2. 2. q. 121. art. 4. Nauar. in cap. 18. q. 7. & 8. & in Manual. cap. 4. nu. 14. Menoch. de arbitr. casu 546. nu. 41.* etiam si oporteret manere in habitu clericali, vt idem *Nau. est auctor. in conf. 54. & 55. alias 71. & 72. de regular.*

45 Hæc licentia concedi consueuit per Sacram Pœnitentiariam, si & quatenus re diligenter discussa apertum sit parentes, vel liberos in statu necessitatis reperiri, eisque aliter quam opera, & auxilio Religiosi honestè subueniri non posse, ac consideratis quæ circa eiusdem Religiosi statum, & continentiam consideranda videntur, ac diligenter prouiso, nè sub alienæ necessitatis prætextu, in periculo propriæ salutis maneat, ac durante tantum necessitate, & interim aliqua opera Religionis a confessario iniungenda quotidiè faciat, ad finem, vt ea adimplens meminisse semper possit obligationis qua astringitur.

46 Indè descendit quod Monachus, qui de sui Superioris licentia moratur extra Monasterium causa studiorum, non potest dici apostata, tum quia hoc facit Superiore permittente, prout *not. Io. Andr. Franch. & cæteri in cap. periculosa nè Clerici, vel Monachi lib. 6. D. Ant. in 7. part. tit. 44. cap. 53.*

Tum etiam, quia est valde fauorabile, vt monachi studijs incumbant, & maximè refert Ecclesiæ generali ad hoc vt ipsorum scientia magis ac magis clareat, vt latè scribit *Io. Andr. in c. quia nonnul. lis extr. de Magistr. Archid. in cap. monachus 16. q. 1. quorū dicta resumunt Butr. & Abb. in c. de mul ta, de præbend.*

47 Et hinc est, quod valet donatio facta Religioso etiam ordinis Minoris obseruantiæ, de annuo redditu in sui studii subsidium, etiā si eam procurasset, quāuis ei per talem donationem acquiratur solus vsus, vt latissime consulendo comprobat, *Abb. in consil. 63. quid incipit, vt veritas huius quæstionis par. 2. quem refert (licet mendosè) & sequitur Felin. in c. cum dilecta num. 19 vers. Amplia etiam, de rescript.* Hinc etiam Religiosus studii causa

48 pecuniam mutuam accipiens, obligat monasterium vsq. ad debitum modum, *Io. Andr. Franch. & coeteri in d. cap. periculosa Innoc. in c. quanto sub nu. 2. & ibi Abb. num. 5. de off. ord. idem Abb. in c. ex parte num. 8. de accusat.* ad exemplum filii familias, qui dummodo probabilem

49 modum non excedat, mutuando pecuniam causa studiorum obligat patrem ad restitutionem, *l. sed Iulianus §. quod dicitur ff. ad Maced. & in l. Macedoniani C. eod. tit. Aret. in §. item si col. 10. vers. itē si inst. de act.* Quod tamen verum intelligas, nisi ab initio pactum fuisset quod propinqui religiosi, vel alter quispiam teneatur illi necessaria in studio ministrare, tunc enim monasterium non tenetur, vt *Io. Andr. & Abb. loco cit. testantur.* Cœte-

50 rum pacto cessante, monasterium ad expensas necessarias obligatur vsque adeò, vt ex sola licentia permanendi in studio monacho concessa, monasterium teneatur ad expensas Doctoratus, *Fel. in c. dilecta sub n. 19. de rescript.* sicuti etiā tenetur ad expēsas ipsi monacho infirmāti submi nistratas, nisi fuerint illi subministratæ contemplatione familiæ, aut consanguineorum ipsius monachi, *vt Io. Andr. & Franch scribunt in d. cap. periculosa, ne clerici, vel monachi lib. 6.* Addo quod ex so-

51 la licentia permanendi in studio potest monachus assequi gradum doctoratus, etiamsi nulla de gradu mentio facta sit, *Anchar. conf. 341. oritur dubium, Felin. loco supra cit. Abb. in c. super specula sub nu. 16. vers. formauit enim extr. ne cler. vel monachi.* Addunt præterea supracitati

52 patres, quod licentia permanendi in studio

dio excusat monachum à pœna Apostasiæ, & excommunicationis, & ipsum habilem reddit ad omnia quæ studium concernunt, per *l. si longius* §. *fi. ff. iud.* quare & poterit suffragari in electione Rectoris, & coetera explicare quæ scholasticum munus concernunt, *Bald. in Auth habita num.* 64. *C. ne fil. pro patre.* Item & facere poterit eleemosinam moderate de bonis monasterii, quam regulariter facere non posset, cum nihil proprii possideat, secundum, *glos. & Doct. per illum text. in clem.* 2. *in verb. committendo de vit. & honest. cleric. Abb. in capit. ex parte num.* 7. *de accusat.* D. Tho. 2.2. *q.* 32. *art.* 8. *ad primum Nauar. in cap. non dicatis n.* 40. *&* 60. 12. *q.* 1. Sed antequam hinc discedamus monitum Lectorem velim, iure nouissimo Sacr. Trid. Conc. *Sess.* 25 *cap.* 4. *in fine de regul.* caueri, vt Religiosi, qui studiorũ causa ad vniuersitates mittuntur in Conuentibus tantum habitent, alioquin ab ordinariis locorum contra eos procedatur.

Decimosexto ex eadẽ ratione descendit quod fratres extincti ordinis prout sũt fratres tẽplarii, & humiliati, qui in propriis domibus, vel alibi vti clerici sęculares degunt non, possũt apostasiæ vitio notari, veluti qui auctoritate Sedis Apostolicę degunt extra claustrum, *ad l. Gracchus, ff. ad l. Iul. de adult.* nisi forte in extinctione sit reseruata monasteria, vel alias domus pro eorũ habitatione, *vt scribit, & recte Leon. in thesaur. for. eccles. par.* 3. *tit.* 8. *de spol. cler. sub num.* 53. *&* 56. *cum seq.*

SVMMARIVM.

1 *Apostata non est transiens ex vna religione ad aliam.*
2 *Religio in genere datur complectens omnia*
3 *Apostata non est transiens ad religionem laxiorem.*
4 *Apostata vt quis dicatur debet recedere animo vagandi.*
5 *Religiosus transiens ad aliam religionem potest à Superiore Prima reuocari.*

ARGVMENTVM.

Dimittens habitum suæ Religionis sine Superioris licentia, & transiens ad aliam diuersi habitus, an sit inter apostatas recensen.

CAP III.

1 NOn esse inter apostata recẽsendũ probat *test. in c. vlt. de Apostat. & ibi Innoc. & Io. Andr. cap. intelleximus de at. & qualit. glos. in c. ex parte de temp. ord. & in extrauag. Ambitiosæ de Regular. ad fin. Lap. alleg.* 33. *&* 130. *num.* 4. *Bald. in Auth.* Iubemus *num.* 4. §. *seruos sanè vers. Dicit enim Innoc. de Episc. & cler. Rom. consil.* 341 *ante n.* 2. *Gemin. in c. vt periculosa in fine clerici, vel monachi* Franch. *ibidem* §. *pen. ad fin.* Calcan. *cons.* 123. *num.* 2. *& seq. Rebuff. in praxi tit. de translat. monach. num.* 11. *Boer. decis.* 260. *ante num.* 30. *Decian. consil.* 20. *num.* 25. *lib. primo. Quibus addendus est Emanuel. Rodericus de regul. quæst tom primo q.* 30. *art. primo versiculo* Consequens *item est.*

Cuius rei illa solet assignari ratio quia per huiusmodi transitum non deserit substantialia Religionis, & propterea non potest dici ab ea recessisse. Exigit hęc res vt causam paulo altius resumã, quo ex eius declaratione hoc ipsum pateat apertius. primum illud monendi sumus vnam esse Religionem in genere *Lap. alleg.* 130. *num.* 4. Gemin. *in cap. periculosa ad fin. ne clerici, vel monachi,* & ideo professum vnam religionem, omnia professum videri, vt, vltra citatos scribit *Host. in c. ad apostolicã de reg. Feder. de Sen. cons.* 5. *Quidã monachus primo dubio, & cons.* 19. *col.* 2. omnes enim Religiones tria profitentur videlicet, pau-

perta-

pertatem, caſtitatem, & religionem, *c. cum monaſterium in fin. de ſtat. monac. notatur in cap. 2. de eccleſ. ædific. Lap. alleg. 130. col. vlt. verſic. item ſecundum opinionem poſt D. Thom. 12. q. 108. art. 4. & 22 q. 185. art. 7. & ſeq. & q.*
2 *188. art. primo.* Hoc ſumpto quamuis de vna religione fiat tranſitus in aliam quãuis laxiorem, non tamen Religioſus deſinit eſſe Religioſus, prout dicitur de milite ex vno numero in alium tranſlato, in *l. vnica in fin. ff. de bon. poſſ. ex teſtam. milit. nec per tranſitum* de vna religione in aliam mutatur Religionis ſubſtantia, quod patet ex eo, quod Religioſus in nouo monaſterio nõ cogitur emittere nouam profeſſionem, ad hoc vt dicatur profeſſus *Feder. d. conſ. 5 Rebuff. in prax. in tit. d. transl. Monach. in princ. Boer. deciſ. 260. ante num. 30. Tiber. Decian. d. conſ. 20. num. 24. lib. primo* Dixi autem vt dicatur religioſus profeſſus quia ad effectũ vt cenſeatur monachus ſecundi monaſterii requiritur noua profeſſio, ad hoc vt obligetur peculiaribus Religionis ſtatutis, & ſic intelligas *Abb. in cap. Abbate Sancti Siluani num. 5. de verb. ſignific. & Rebuff conſ. 105. num. 4. quos ita declarat* Dec. *in cap. præter n. 6. de præbend.* Hoc ſtante, mirum videri non debet, ſi dicimus, quod ſi monachus ſine ſuperioris licentia ſe transferat ad laxiorem religionem, nec apoſtata eſt reputandus, nec incurrit in excommunicationem ſtatutum per *d. cap. periculoſa ne cler. vel monach. in 6.* quia in quacũque religione exiſtat, ſemper erit in religione, & tribus votis ſubſtantialibus aſtrictus.

3 Nec dici poteſt Apoſtata ratione habitus propriæ religionis ommiſſi quia non dimiſſit illum animo vagandi, ſine quo apoſtaſia locum habere non poſſet vt ſcribit *Rom. 341. ſub num. 1. quem ſequitur Staphil. de reſcript. apoſt. in form. Breuis ſub num. 23. in fin. cum aliis à nobis congeſtis ſupra eod. lib. cap. 3. num. 33.* Verum eſt tamen quod religioſus, licet apoſtaſiam non incurrat, tamen ſi abſq. ſuperioris licentia ſe transfert in laxiorem, comparata ſunt aduerſus cum alia iuris remedia, nempe remedium *capitul. eum qui de præbend. in 6. vt auctor eſt Gemin. in cap. cum ſingula in fin. in 3. not. de præbend. in 6. Rebuff. in prax. de translat. Monach. num. 12.* Item non poteſt recuperare bona, quæ transtulit ad primum monaſterium *Socc. d. conſ. 22. ſub n. 3. & conſ. 270.* Et poteſt in propriam religionem reuocari per ſuperio-
5 rem in cuius contemptum ſe tranſtulit, vt ſcribitur in *cap. fin. & cap. Ioannes, & cap. non eſt nobis de regul. Rom. d. conſ. 341. addens ex ſententia Innoc. in d. cap. licet de regul.* in hoc ſuperiori eſſe triplici remedio conſultum ad reuocandum nempè rei vendicatione, & aliter vt ibi per eum, & per *Abb. in d. cap. licet, num. 15.* Cæterum ſi in tranſlato ad laxiorẽ admittitur nõ adeſſe apoſtaſiam, æquius admittetur in tranſlato ad parem, & arctiorem, pro quo nihilominus vendicando eadem ſuperiori competunt remedia, quæ competunt tranſlato ad laxiorem, *Rom. d. conſ. 341. nu. 3. cum aliis ſupra allegatis.*

SVMMARIVM

1 *Tranſlatio ad ſuperiorem religionem auctoritate ſedis apoſtolicæ eſt debite facta.*
2 *Religionis ſunt de iure poſitiuo.*
3 *Tranſlatio facta à Papa ſine cauſa ad laxiorem non eſt tuta in foro poli.*
4 *Tranſlationem ad laxiorem religionem ſine cauſa Papa non ſolet permittere.*
5 *Decreto Sacri Concilii non tenetur derogare Papa permittens tranſitum ad aliam religionem.*
6 *Decretis Concilii Tridentini uidetur derogatum ex clauſula non obſtantib. conſtitutionib. Pontificiis.*
7 *Tranſlatus ad laxiorem religionem ſine cauſa dicitur debite tranſlatus.*
8 *Tranſlatus cum cauſa auctoritate abbatis dicitur debite tranſlatus.*
Contraria opinio defenditur.
9 *Tranſlatio ad laxiorem eſt contra diſpoſitionem iuris.*
10 *Transferri ad laxiorem nemo regularis poteſt vigore cuiuſque facultatis de iure*

re nouissimo Concilii.

11 Facultas transferendi ad laxiores cum data Generalibus ex causa, non videtur derogata per Concilium.

12 Legislatoris mens est coercere casus illicitos non facere casus licitos illicitos.

13 Lex tollendo facultatem non improbat causam.

14 Translatus debitè dicitur Religiosus exēptus à Iurisdictione Episcopi, si simul cum causa ad sit consensus Abbatis.

15 Translatus debitè non dicitur non exemptus à Iurisdictione episcopi sine illius licentia etiam ad parem.

16 Transferens sed ad arctiorem sine licentia, dicitur indebite translatus.

17 Obedientiæ contemptus excludit præsumptionem maioris religionis.

18 Transferens se ad artiorem licentia petita a superiore, & non obtenta, dicitur debitè translatus.

19 Translatio vt possit fieri Superiore recusante dare licentiā cum causa recurritur ad vtrusque superiorem.

20 Monachus debet morari in monasterio pendente cognitione causæ propter quam ei denegatur licentia.

21 Priuilegii cognitione pendente possessor est tuendus in possessione etiam si possessio sit contra Ius.

22 Religiosus venia petita & non obtenta potest transire quatenus religio strictior sit parata ad recipiendum.

23 Licentia transeundi ad laxiorem vel parem per sedem Apostolicam aducitur clausula de sui superioris licentia.

24 Abbatis nomine venit etiam Generalis totius ordinis.

25 Generale volente transire ad aliam religionem requiritur licentia Papæ si illi immediatæ sit subiectus.

26 Generalis, licentia petita a Papa & non obtenta potest transire ad strictiorem. Contraria opinio defenditur. Concilian. tur.

27 Religio strictior consideratur ex obseruantia actuali.

28 Fratres Predicatores non possunt transire ad religionem sancti Benedicti.

29 Religiosi mendicantes non possunt transire ad non mendicantes exceptis Carthusiensibus.

30 Generali attenstanti dedisse licentiam ex causa, non creditur nisi constet de causa.

ARGVMENTVM.

Translatio de vna Religione in aliam quando dicatur debitè vel indebitè facta.

CAP. IV.

1 Vt res tota facilius explicetur, infrascriptæ conclusiones sunt constituendæ. Prima, translatio ad laxiorem, facta auctoritate Sedis Apostolicæ est debitè facta, & prodest in foro iudiciali, siue sit facta ex causa, siue sine causa *glos. in cap. cum singula* 32. §. *fin. verb. Canonicè de præbend. lib. 6. ibique Gem. num.* 5. *Franch. sub num.* 3. *Guliel. de Monteland. in clem.* 1. *num.* 2. *de elect. Lapus alleg.* 130. *num.* 3. *Card. cons.* 128. *sub num.* 4. *vers. Quantum ad potestatem Rebuff. in praxi tit. de stat. Monach. num.* 12. *Nauar. in cap. statuimus notab.* 4. *num.* 12. *ad fin.* 19. *q.* 3. *D. Stephan. Grattan. disceptat. forens. c.*
2 434. *num.* 6 Ratio est, quia religiones omnes sunt de iure positiuo, *capitul. fin. vbi Abb. num.* 2. *de religios. dom. & iterum Abb. in cap.* Deus qui in 2. *not. de vita & honest. cler.* D. Ant. in 3. *par. tit.* 16. §. 4. Pontifex autem la-issima fungitur potestate super omnibus, quę sunt de iure positiuo, *Doct. in cap. primo de constitut. Soccin. consil.* 13. *num.* 26. *lib. primo, cum aliis quos in proposito recenset Tiber. Decian. respons.* 20. *num.* 8. *lib.* 1.

3 Secunda conclusio, translatio ad laxiorem sine causa, quamuis à Papa facta non reddit religiosum tutum in foro poli, *glos. in c. non est de voto, & ibi Abb. num.*

num.9. Butr.in c. sanè de regular. Franch. in d.c.cum singula nu.4.post med. vers. Et scias quod licet Nauar.loco cit.& in consil. 88.nu. 2. de Regular. Dominus Gratian. loco cit num.17.

4 Tertia Conclusio, Papa non consueuit concedere licentiam transferendi ad laxiorem nisi ex iustis, & legitimis causis, vt pluries in facti cōtingētia sum expertus, etenim cū transferre ad laxiorem sit quodammodo absoluere à voto, seu a parte voti seruandi strictiorem, hoc esse fiei non potest sine causa, *d.c.non est, vbi gloß.de voto Nau.loco cit.n. 10.vers. 2.ad. de, Azor.li.12.cap. 14. col.3.vers. Quares* Qua ratione Concilium Tridentinum *Sess. 25. c. 19. §.nemo* statuit quod nemo regularis cuiuscumq. facultatis vigore transferatur ad laxiorem.

Dubitari solet, An adhoc, vt facultas transferendi ad laxiorem concessa per Papam suffragetur, requiratur derogatio decreti Sacri Concilii? Affirmatiuam opinionē tenet *Nau.cons.62.alias 65.in fine, quē sequi videtur Dominus Gratian. d. c. 434.nu.20.* Contrariū puto verius. Primo

5 quia Concilium loquitur de translatione quæ fit vigore facultatis concessæ; Papa autem non transfert vigore facultatis sibi concessæ, sed ex proprio imperio, & potestate, quo fit vt cum verba decreti non conueniant Papæ, neq. illi potest cōuenire dispositio *l.semper in Ciuitate, §.id est ff.de iure immun. Bar.in l.1.§.ait Prætor, ff.ne quid in flum. publ. cum aliis per Frach. Becium cons.54.nu.9.*

6 Secundo, quia licet regulariter decreta conciliaria requirant specificam derogationē, *Dec.cons.341. n.10.prob.ad Monach.in c.cum in tua nu.23.& 24.de consuet.li.6. Rip.in c.1.sub nu.8.de iudic. Cæs. de Grass.dec.3.de rescript. Verall.dec.268. nu.3.p.1. Mohed.dec.7.tit.locati Rot.in Valentina decimarū 8. Februarii 1588. corā Orano, & in Conchen.exemptionis decimarum 13. Martii 1589. coram eodem, & in eadem 9. Decembris 1602. coram Penia.*

7 Tamen in Decretis Concilii Tridentini, vbi non reperitur expressum quod debeat fieri derogatio specifica, intelligitur facta ex clausula, non obstantibus Constitutionibus Apostolicis, & ex aliis similibus clausulis generalibus, *Rota in causa Sancti Angeli pensionis 16. Decembris 1594. coram olim Illustrissimo Cardinali Pamphilio, & in Bononien. Prioratus 9. Iunii 1606. coram R.P.D. Manzanedo.*

8 Quarta Conclusio, Translatus ad laxiorem sine iusta causa, dicitur indebitè translatus, etiamsi fuerit translatus auctoritate sui Abbatis, & conuentus, & cum dispensatione Episcopi *Glos. Gem. Franch. & alii in d.capit. cum singula de præb.lib. 6. Arch. in cap.monachum 20. q.1. Nau cons.56. de regular. Grat. d. c. 434. sub nu.2.et 6.*

9 Quinta Conclusio, Translatus ad laxiorem auctoritate Abbatis, & conuentus, & cum dispensatione Episcopi, concurrente iusta causa, quæ requirat celeritatem dicitur debitè translatus, *Gem. et Franch.locis citatis, Rebuff.in praxi tit. de translat.monach.nu.10. Nauar.in c.statuimus Comment.4.not.3.num. 10. vers. 2. adde 19.q.3.*

Sexta conclusio; Translatus ad laxiorem ex causa, quæ non requirit celeritatem, auctoritate sui Abbatis, & conuentus, & accedente dispensatione Episcopi dicitur debitè translatus, *Franch. in d. c. cum singula, §.prohibemus sub nu. 4. vers. Et ita tenendum; Arch.in d. c. monachum 24.q.1. Gratian.loco cit.nu.12.*

Contrarium tenet *Gem.in d.§.prohibemus sub nu.6.* & hoc mihi videtur verius. Moueor Primo, quia translatio ad laxiorem est contra dispositionem iuris, *c.sanè de regular. Nau.cons.57. An Religiosus sub*

10 *nu.1.eod.tit.* cui nequeunt derogare Generalis, capitulum, & Episcopus tāquam inferiores, *c.cum inferior 21 dist.l. minor autem magistratus ff.de min. Oldrad.cons. 128. nu.9. vers.2. sic arguitur, Feder.de Senis consil.17. in princ. Rom.cons. 2. sub nu. 2. vers. Nec prædictis obstat.* Moueor secūdo, quia videmus plerasq. religiones habere priuilegium vt possint trāsire ad alias religiones, vt patet apud *Nau.d.cons.56. et apud Gratian. d.c.434.* Quod quidem priuilegium nō est credendum quod fuerit cōcessum vt possint trāsire ex causa leuitatis, sed quādo est iusta, & rationabi-

 lis,

lis, *cap. licet de regul.* Non obstat quod ad sit iusta causa, quia cum non reperiatur in iure statutum quod ex iusta causa prædicti possint transferre, non est bona consequentia, adest iusta causa, ergo potestas trāsferendi spectat ad Generalem, & capitulum, nam hoc dato, sequeretur quod ex sola iustitia causæ, inferiores possent dispensare contra ius commune. Iustitia ergo causæ operatur magis, vt is qui habet potestatem inducatur ad dispensandum, quam vt tribuat potestatem eā non habenti. Qua ratione credo quod etiam in casu in quo causa requirit celeritatem, saltim post translationem factam debeat haberi recursus ad sedem Apostolicam, quia celeritas causæ operatur vt actus possit fieri, non autem vt post factū non debeat recurri ad superiorem, vt est optimus *Test. in cap. de cœtero, cap. ea noscitur, & cap. quod de his, de sent. excom.*

11 Septima Cōclusio, De iure nouissimo Cōcilii Trid. nemo regularis cuiuscunq. facultatis vigore potest transferri ad laxiorem, vt in *c. 19. §. nemo 25. Sess.*

Dubitari solet; An per huiusmodi decretum censeatur derogatum facultatibus cōcessis quibusdā Generalibus transferēdi ad laxiores? & nō censeri derogatū in casu, in quo fiunt ex iusta, & legitima causa, ex facto responderūt *Nau. cons.*

12 *56. sub nu. 3. de Regular.* vbi loquitur de Generali ordinis S. Augustini *Dominus Gratian. d. c. 434.* vbi loquitur de Eremitis Camaldulensibus, *Sayr. dec. 55. tit. de Regular.* Ducitur, quia præsumitur quod mens Concilii fuerit tollere facultates transferendi sine iusta causa, & sine consensu Capituli, seu Conuentus, & sine causæ cognitione, non autem facultates

13 legitimas, & iuridicas, quæ sufficerent ad huiusmodi translationem, quia intentio legislatoris est coercere casus illicitos non autem facere illicitos eos qui de iure sunt liciti, *capitulo audita, §. quia tamen, vbi Abb. numero 5. de rest. spoliat. cap. factum legitimè de reg. iur. lib. 6. l. leges sacratissimæ C. de legib. Card. con. sil. 146. sub num. 1.* Hæc ratio rectè quidem procedit in facultate transferendi ad laxiorem competente de iure commu-

ni, cęterum in facultatibus, quæ competebant vigore priuilegii, de quibus loquitur Concilium, ratio non applicatur, quia cum Concilium procedat tollendo priuilegium, tollit per antecedens necessarium, potestatem, & consequenter in nullo casu translatio erit valida, *Extrau. viam ambitiosæ de Regular.* Non obstat quod adsit iusta causa, quia quando lex

14 procedit tollendo facultatem, non improbat causam, sed auocat eius cognitionem ad se, quia non confidit, de iuditio inferioris *c. de coetero, c ea noscitur, & c. quod, de his de sent. excom.*

15 Octaua Conclusio, Religiosus exemptus a iurisdictione Episcopi, dicetur translatus debitè, si ad fuerit expressa voluntas, & consensus Abbatis, & conuentus, ac etiam iusta causa. *Glos. in cap. non est, in verb. permittatis de regul. Innoc. in c. vult. num. 1. de remun. Io. Monach. in d. c. cum singula nu. 5. ibiq. Gem. sub nu. 5. versic. Si transit in eadem, Franch. sub nu. 3. vers. Aliquando transitus fit ad parem, Rebuff. in prax. tit. de translat. Monach. num. 7. & est communis, vt per Decian. d. cons. 20. nu. 25.*

16 Nona Conclusio; Religiosus non exēptus à iurisdictione Episcopi, non dicitur debitè translatus ad parem, nisi vltra licentiam Abbatis, & conuentus, adsit etiam iusta causa, & licentia Episcopi, cū eius intersit, Monachum sibi subiectum ab eius ditione non eximi, *Franch. in d. c. cum singula sub num. 3 circa fin. Rebuff. in prax. de translat. monach. nu. 7.*

17 Decima Conclusio, Transferens se ad arctiorem, venia non petita à suo superiore dicitur indebite translatus, vt tenet *glos. in c. intelligimus de ætat. et qualit. Innoc. & Io. Andr. in c. licet de regular. & ibi Butr. nu. 13. Anch. nu. 12. Abb. nu. 2. Arch. in c. mandamus 19. q. 3. Lap. alleg. 130. sub nu. 2. vers. Si vero transeat Rom. cons. 341. sub num. 4. & hanc communem testantur Abb. cōs. 95. li. 1. Staph. de signat. gratia col. antepenult. vers. in regulari professio.* Ratio est, quia ob non petitionem licentiæ, contemnitur bonum obedientię, qui contemptus excludit præsumptionem maioris religionis, & includit præsumptionem

leui-

leuitatis *d.c.licet*,§.*quo circa de Regular.* Quod procedit adeo vt nec valeret priui legio in contrarium,*c.venerabilis, de consuetud.*Rebuff.*loco sæpè citato sub nu.*14.

19 Vndecima,Conclusio, Transferens se ad arctiorem licentia petita a superiore, est debitè translatus,etiamsi non sit obtēta, *c.licet de Regul.vbi Doct.glos. in d.c. cum singula,vbi* Gem.*& Franch. Calder. cons.*25.*quidā professus, de reg. Lap alleg.* 130.*sub nu.*2. *in princ Rom.cons.*341.*n.* 4.*Socc.cons.*22. *præsens consultatio vol.*2. *in princ. id quod etiam asserunt D.* Thom. 2.2.*q.*89.*art.*8.*Ant.in* 3.*par.*14.*in princ. ac est communis,et receptissima tum* Theologorum,*tum Canonistarum sententia, vt per Decian.d.cons.*20.*num.* 12.Ratio est, quia talis licentia petitur in signum obedientiæ, cui per nudam petitionem censetur satisfactum, non obstante superioris contradictione, qui propositum Diuinitus inspiratum impedire non potest,*d. c.licet.*§.*talis, de regul.*

20 Duodecisima,conclusio, Quando superior recusat dare licentiam, veluti,quia dubitat,An religio,ad quam petitur translatio sit strictior, vel an licentia petatur ex spiritu, vel ex leuitate, non statur nec verbo superioris, nec assertioni ipsius trāsire volentis, sed fit recursus ad superiorem vtriusque, qui perpensa qualitate religiosi petentis,& causa petitionis,nec non,& considerata disciplina religionis, ad quam transitus petitur,arbitrari debet An sit licentia concedenda, *Innoc. in c. licet de Regul. Butr. ibidem nu.* 8. *Anan. num.*6. *Abb. num.*3.

21 Decima tertia, conclusio, Dum cognoscitur,an Religio sit strictior,vel quo spiritu petatur licentia, debet Religiosus morari in primo monasterio, quia quousque superioris non adueniat determinatio,debet remanere in eo statu,in quo reperitur,ne contingat religionem,negocio pendente, sua possessione priuari,*l.lite ordinata C. de liberal. caus.l.ordinata ff.eod. tit.per quos ita scribunt Butr. loco modo cit. n.*10.*Anan.nu.*6. Et hæc conclusio comprobatur ex eo,quod in simili scribit *Abb. per illum text.in c.*1.*n.*4.*extr.vt lite pend.* nēpè quod dum cognoscitur an priuilegiū concessum sit reuocatum, vel dum, vel

22 ne, disputatur super eius validitate,vel inualiditate, possessor est in sua possessione tuendus. etiamsi possessio sit contra ius,& Abbatis dictum sequntur *Dec.in c. cum teneamur nu.*4. *vers. sic etiam de appell.et cons.*97.*ante n.*2.*& cons.*130.*n.*1. *vers. Et facit Adden.ad matthesil. not.*28. *n.*3.*Gabr.tit.de acquir.poss.concl.*6.*n.* 2. *et pluries probauit Rota,et præsertim decis.*41. *nu.*10.*& dec.*50.*nu.*29.*& dec.*64.*nu.*3. *par.*2.*diuers.et in causa Valentina, de consentaina* 30.*Ianuarii* 1581.*corā seraphino et in Romana census* 15.*Ianuarii* 1607.*coram R.P.D.Penia,et in Bononien. census* 25.*Iunii* 1605.*corā Illustriss.D.meo Cardin.Sacrato,et in Nucerina,seu nullius,* 28 *Maii* 1608.*coram S.D.N.Gregorio XV.*

23 Decima quarta, conclusio. Ita demū transire volenti ad strictiorem sufficit venia petita,& non obtenta,quatenus Religio strictior sit parata ad illum recipiendum,secus si adhuc parata nō sit, vt scribunt,& rectè *Innoc.Io.Andr.Card.Imol. et alii,in c.fin.de renunc.Socc.consil.* 222. *nu.*1.*&* 3.*lib.*2.*Rebuff.d.tit.de translat. monach.nu.*8.

24 Decima quinta,conclusio,Quādo per sedem Apostolicam conceditur licentia transeundi ad laxiorem, vel parem,semper adiicitur clausula,de sui superioris licentia;*Mandos.de signat.grat.tit.de licentiis vers.Religioso dari non consueuit.*

25 Decima sexta, conclusio, Quoties in hac materia fit mentio de Abbate, idem intelligimus de magistro totius ordinis, seu de Præposito Generali, nā isti conuertuntur,*c.fin. post princ. verb.non obstante de pact.li.*6.*mādos.ad Lap.alleg.*61. *vers. Generaliter in fin.* Et nō existente Generali sufficit licentia conuentus,*Rebuff.loco sæpè citato n.*6.Nec sufficeret habere licētiā à Priore cōuentuali, *Rom sing.*458. *quod incipit Domini mei*,sicuti nec sufficeret licentia capituli prouinciali,*Socc.cons.* 52.*sub.nu.*13.*li.*4.nisi fortè isti fuerint in quasi possessione concedendi similes licētias,quo casu sufficeret ratione communis reputationis,*Lapus d.alleg.* 61. *nu.*2.

Decima septima, conclusio, *Abbas* siue prelatus regularis si non sit immediatè

diate subiectus Papæ, potest ad instar aliorum religiosorum transire ad strictiorem licentia petita a suo superiore quamuis non obtenta, vt post multa concludit *Io. Andr. in c. cum non stat 66. nu. 11. & 12. de reg. iur. lib. 6. quem sequuntur Doct. in c. licet, de regular. & ibi signanter Anch. nu. 8. Abb. nu. 13. Boich. nu. 4. Angel. verb. religiosus nu. 35. Rossell. verb religio 4. nu. 8. Syluest. in verb. religio q. 24. num. 25.*

Si vero subsit immediate Ponti fici prout subsunt hodie omnes Generales religionum, possunt transire petita & obtenta licentia: quod si petat, & Papa denegat non erit recte translatus: si vero non respondeat, valet quidem transitus in præiudicium religiosi, sed potest per Papam reuocari, ita firmant omnes proxime allegati, quibus etiam calculum prebent *Soccin. consil. 52. nu. 13. versic. nam vt dicit, lib. 4. Azor. tom. 1. Moral. inst. lib. 12. c. 14. q. 7. Sanchez ad præcepta decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 7. sub nu. 8.*

Decima octaua, conclusio vbi tota religio, aut domus religiosa transfert se ad arctiorem, dicetur debire translata si se transferat de licentia Episcopi, *Abb. in cap. num. 1. de statu monach.*

Cōtrariū videlicet quod in tali casu etiāsi trāsitus fit ad arctiorē liceat trāsire simpliciter absq; licētia Episcopi censuerunt *Greg. Lopez in l. 9. verb. religiosus tit. 7. par. 1. Sanch. ad præcepta decalog. tom. 2. lib 6. cap. 7. nu. 7.* hoc solo argumento ducti, quia eadem ratione qua licet singularibus transire ad arctionem sine licentia, debet licere omnibus simul, quia ratio quæ est de parte quoad partem est etiam de toto quoad totum, *l. quæ, de tota 80. ff. de rei vend.*

26 Ego censeo neque licentiam Episcopi satis esse, sed esse necessariam auctoritatem sedis Apostolicæ, siue translatio fiat ad arctiorem, siue ad laxiorem, idque primo per *tex. in c. vnico, §. fin. de religios. domib. lib. 6* vbi loquens de religionibus confirmatis post Concilium Lateranēse postquam eis prohibuit ne deinceps nullum ad eorum professionem admictant, nec de nouo domum vel aliquem locum acquirat, subiicit in hac verba. *Transeundi ad reliquos ordines approbatos licentiam concedimus generalem, ita quod nullus ordo ad alium, vel cōuentus ad conuentum, se ac loca sua totaliter transferant sedis eiusdē super hoc permissione specialiter nō obtenta.*

27 Nec dicat *Sanch. loc. cit.* textum prædictum esse intelligendum de translatione rerum, non autem personarum, quia ex eodem textu manifestè colligitur loqui de vtraque, quia verba illa nullus ordo, nec non, & verba sequentia se ac loca sua, complectitur non solum res, sed etiam personas, ac vis decisionis non consistit in realitate, vel personalitate sed in totalitate, vt demonstrant verba illa totaliter conferant.

28 Non obstat argumentum ex aduerso allatum, quia plura licent in particulari, quæ non licet vniuersaliter, vt *in l. cum senatus C. de rebus dub. & in l. 1. C. de iudeis, & notant in specie glos. in d. c. vnico, §. fin. verb. totaliter, & ibi Io. Andr. nu. 6. Franch. nu. 6.* nec enim debet relinqui facultati cuiuslibet Episcopi vnam religionem per totalem translationem in aliam, extinguere.

29 In vno tantum casu posset procedere opinio contraria, videlicet vbi versaremur in religione cæpta, & a sede Apostolica hactenus non approbata, quia in tali casu est perinde ac si non esset instituta, *d. c. vnico in princ. de religios. clem. 6. lib. 6. c. fin. extra eod. tit.*

Decima nona Cōclusio, Religiosi mēdicantes nequeunt transferri ad religionem non mendicantium, excepto ordine Cartusiensium, *Extrau. viam ambitiosæ de Regular.* cuius dispositio est innouata *per reg. Cancellariæ 23.* Vnde mos est curiæ, vt quoties ex Apostolica dispensatione mendicās transfertur ad Religionē nō mendicātium, derogetur dispositioni, *d. extrau. et simul regulæ Cancellariæ, vt per Mandos. in reg. 23. q. 1. num. 7. vbi ponit formam derogationis.*

30 Vigesima, Cōclusio; vbi translatio fit ex causa oportet quod de causa cōste sufficiēter, & aliūdè quā ex scriptura trāslationis, nempè quod causa probetur, alias nō creditur Generali attestanti se dedisse licentiam ex causa legitima, ut scribunt, &

& rectè *Nau.d. conf.56. de regular.* Gratian. *d. cap.434.num.14.* Inter legitimas autem causas recensentur, nimia Religionis austeritas, infirmitas perpetua superueniens, & aliæ similes, vt docet *Ar. ebid.in c. Monachum num.2.20.quæst. 1. Gemin. in d. c. cum singula, §. prohibemus sub num.6.& ibi* Franch. *sub num.4. Gratian. loco cit.nu. 13.*

31 Conclusio conuersi, & oblati non possunt transire ad strictiorem religionem, quia per oblationem iam sunt effecti serui Ecclesiæ *glos.in cap. vt lex continentiæ verb.professi in fine, 27.quæst.1.* quam sequitur *Abb.in cap.non est num.3.* subdens hoc procedere etiam licentia petita à superiore, & hoc idem probant *Angel.in verb monachus num. 1. Armill. ibid. num.1. Tabern.num.1. & iterum in verb.religio q.27.num 28. Barbat.in cap. in præsentia num.18.deprobat.*

Cæterum de hac opinione satis dubitat idem *Abb.in cap.quod ad te num.5 de de cler.coniugat.* Greg.Lopez *d.l. 9. verb. religiosos, tit.7.par.1. eamque improbant Felin. in d. cap.in præsentia num.4.in fine Berous num. 55. Mantua nu 8. Tapia in Auth. ingressi;verb.sua cap. 6.num.57. et iterum in verb.ingressi cap. 9. num.38. Roderic.tom.3. quæst.21. art. 2. et quæst. 52. art. 7. Suarez ad præcepta decalogi tom.2.lib.6.cap.7.sub num. 9.* Et hæc mihi videtur probabilior, quia non potest maiorem vim habere oblatio, seu conuersio, quam habeat alienum professio, & siue habeat siue non habeat maiorem vim, & obligationem, illa tamen, nusquã poterit impedire transitum ad melioris vitæ frugem, *cap.licet de regular.& suffragantur tradita per Sanch. tom.1.ad præcepta decalogi lib.4.cap.19.nu.30.& seq.*

SVMMARIVM.

1 *Moniales possunt transferri de vno Monasterio ad aliud, in casibus in quibus monachi possunt transferri de vna religione ad aliam Idque etiam stante Concilio Trid. et constitutione Pii V. nu.3.*

2 *Dispositio loquens de monacho habet locum in Moniali.*

4 *Casus in quibus Moniales possunt egreos à monasterio.*

5 *Monialis ex causa potest transferri etiam ad laxiorem.*

6 *A monasterio non seruante clausuram ad aliud in quo clausura seruatur potest monialis transferri.*

7 *Monialis potest ab vno monasterio transferri ad aliud ad effectum gubernandi, seu instituendi.*

8 *Translatio de monasterio laxiori ad arctius non conceditur si petatur gratia vitandi pænam criminis patrati.*

9 *Praxis concedendi licentiam moniali transeundi ad aliud monasterium, & num. 11. & 12.*

10 *Licentia monialis possit se transferre ad aliud monasterium an possit dari ab* Episcopo.

ARGVMENTVM.

An sicuti possunt transferri Monachi in aliam religionem, possint transferri Moniales de monasterio ad Monasterium.

CAP. V.

1 Posse transferri docemur ex *cap. Virgines 20. q. 4.* cuius auctoritate hoc scribunt *D. Thom. 2.2.q.188. art.8 in resolutione glos. in c. vnico verb.perpetua, de statu regul. lib.6.& ibi Arch.sub nu.1.Gem.nu. 11. Abb.in c.fin. nu.7. de statu monach. Franch. in c. 1.nu. 2.de religios. domib.Socc.cons. 27. a lib.2. Silu.in verb.religio 4.q.16.Frãch.Marc.dec. 963.quæritur,de monialibus,nu.4.par. 1. Greg.Lopez.in l.9.verb.religiosis, tit.7.p. 1.omnium plenius,& elegantius* Decian. *responso 20.n.13.li.1.Carol.* Tapia *in Auth. ingressi verb.ingressi c.9.nu.37.* C. Sacrosanctis Eccles.

2 Dispositio enim loquens, de monacho habet locum etiam in moniali, nisi repugnet qualitas sexus, *cap. fin. in fine de statu*

statu Monach. cap.licet, §. *cum etiam Romanus, de regular. & ibi Host .col.* 4.*versf. præsulatum, & versic.quia ex quo constabit, Bart.in l.*4. *num.* 16. *C. de colleg. illicit. Card. in clem.* 1.*quæst.* 7. *de regular. Mandos. de signat. gratia tit. de licentiis versic.quæ vero, Nacta cons.* 432.*num.*9. *&* 15.*lib.*2.*Decian.loco cit.*

3 Extenditur conclusio; primo, vt procedat non obstante quod iure nouo Sacri Tridentini Concilii Moniales sint sub arctissima clausura, vt *sess.*25 *cap.*5. *de regular.* Et non obstante quod vigore Constitutionibus Pii V. Monialibus sit inter-
4 dictus egressus a septis monasterii nisi ex causa magni incendii, vel infirmitatis lepre, aut epidimiæ, vt in constitutione quę incipit *Decori, & honestati* sub datū 27. Feb 1569. quæ est 8. in ordine nouissimi Bullarii quia prohibitus egredi, nō prohibetur trāsferri, cū illud includat vagādi licētiā, hoc vero spē maioris perfectionis, *c.licet, & c..n n est, & c sane, & c.significatum de regul.c. statuimus, & c.mandamus.*19.*q.*3. Et in specie quod neq. Concilium Trid neq. constitutio Pij V. prohibeant translationem, scribunt *Nauar.in d.c. statuimus not.*4. 19. *q.* 3.*num.*48.*& iterum consil.* 5. *num.* 3. *versic. secundo, quod non pridem, & num.* 6. *de statu monach. Roderic. tom.* 3. *quæst.regul.quæst.* 52. *art.* 6.*Sanchez ad præcepta decalogi tom.* 2. *lib.*6.*cap.* 7.*sub num.* 6. Et hanc pluries probauit Sacra Cōgregatio super negotiis Episcoporum, & Regularium, & signanter in vna *Nanneten.* 16. *Ianuarii* 1615. *& in Redonen.* 31. *Ianuarii* 1617. quidquid in contrarium scripserit *Azor tom.*1.*inst.Moral.lib.*13.*cap.*8.*q.*1.

5 Extenditur secundo, vt ex iusta causa moniales possint transferri etiam ad laxiorem, vt plene probat *Decian.d.responso* 20. *lib.* 1. per integram consultationem, & censuit sacra Congregatio in allegata Nanneten.

6 Extenditur tertio, vt citra difficultatem procedat vbi transitus fit, de monasterio non seruante clausuram, ad Monasterium in quo seruatur clausura, & disciplina regularis, vt colligitur extraditis per *glos. & Turrecrem. in d. cap. Virgines* 20. *quæst.* 4. & respondit sacra Congregatio in allegata Redonen.

7 Extenditur quarto, vt procedat pari ratione vbi translatio fit ad alterius monasterii gubernationem, siue instructionem, hoc enim libenter fieri solet, vel quando monasterium est in prima erectione, vel ad sedandas contentiones inter Moniales, vel ad restituendam disciplinam collapsam, *Nauar. d.consil.*5.*de statu Monach.* & pluries obseruatum vidi, & signanter in vna Messanen.9. Octobris 1618.

8 Eadem conclusio declaratur primo, vt translatio siue petatur ad laxiorem, siue ad arctiorem, ita demum debeat concedi, quatenus petatur a Moniali ducta feruore melioris vitæ, vel saltim ex legitima causa infirmitatis, secus si petatur ad pænam patrati criminis fugiendam, *d.c. Virgines*, & respondit Sacra Congregatio in allegata Redonen.

9 Qua ratione licentia se transferendi, in moniali non consueuit dari indefinitè, sed ad certum tempus, uempe vt ea vti possit intra sex menses, vel annum, & vlterius non suffragetur, ad tollendam ansam eam impetrandi ad effectum retinendi penes se, & sic se à iugo obedientiæ subducendi, vel reddendi superiores tardiores ad eam pro commissis castigandam.

10 Declaratur secundo, vt translatio Monialis, ēt in casibus à iure permissis, licet stricto iure fieri possit ex auctoritate Episcopi, & superioris monasterii, vt probat *Nau.cons.* 5. *de statu monach.& cons.* 57.*nu.* 6. *de regular.Roder. tom.* 3. *regul. quæst.* 52.*art.* 6. *Sanchez ad præcepta decalogi tom.*2.*lib.* 6.*c.*7.*sub nu.* 6. Sacra tamen Congregatio non semel censuit, ad eam in similibus casibus esse recurrendū.

11 Cæterum quo securius in hac materia procedatur, Sacra Congregatio similes licentias concedere non consueuit nisi quibusdam conditionibus adiectis, quam prima est, vt antequam a primo monasterio monialis egrediatur, aliud sit paratum in quo beneuolas habeat receptrices, quodque in eo capitulariter per secreta suffragia recipiatur.

Se-

Secunda, vt dotem a ceteris Monialibus pręstari solitam persoluat.

Tertia, vt spes illi auferatur ad primum monasterium redeundi.

12 Quarta vt translatio fiat comitantibus Matronis consanguineis grauibus, ab vno ad aliud monasterium, recta via, absque diuerticulo, ac nullibi pernoctetur nisi causa hospitij, idque non nisi apud honestas personas, vt pluries obseruari vidi & signanter, & in sæpe allegata Nanneten. & Redonen.

SVMMARIVM.

1 *Differentia inter religiones quomodo consideretur.*

2 *Religiones quæ ordinantur ad prædicandum, & docendum sunt perfectissimæ, quia sunt proximæ perfectioni Episcoporum.*

3 *Perfectio religionis ex parte exercitii quomodo consideretur.*

4 *Perfectio religionis potest esse causa translationis.*

5 *In translatione concedenda non inspicitur quæ religio sit perfectior, sed quæ strictior.*

6 *Ad dignoscendum quæ religio sit strictior inspicitur non solum primeua, & originalis institutio, sed etiam constitutiones postea edita. Item quæ sit obseruantior obseruantia actuali num. 8.*

7 *Fratres Prædicatores nequeunt transferri ad religionem S. Benedicti.*

9 *Vt debeat concedi transitus ratione arctitudines quid requiratur.*

ARGVMENTVM.

In translatione facienda an debeat attendi perfectio, vel seueritas, seu asperitas religionis.

CAP. VI.

Differentia vnius religionis ad aliam, potest dupliciter considerari, videlicet principaliter,
1 & secundario. Principaliter consideratur ex parte finis ad quem religio ipsa ordinatur ex proportione mediorum, & circunstantiarum debito fini proportionatarum, vt est doctrina *D. Tho. 2.2. quæst. 188. art. 6. & q. 189. art. 8. in resolutione D. Ant. in 3. par. tit. 16. cap. 14. §. 4. Palud. in 4. sent. dist. 39. q. 3. art. 1. nu. 11. Turrecrem. in cap. 1. num. 1. vers. primo quidem, 19. q. 3. Roder. qui alios refert tom. 3. q. 48. art. 1.*

2 Qua ratione religiones quæ ordinantur ad prædicandũ, & docendũ, ex quo habent finẽ primarium altissimũ, & sunt propinquissime perfectioni Episcoporũ reputãtur perfectissime, quamuis in externis corporis abstinentiis, & austeritatibus excedantur ab aliis, *D. Thom. d. quæst. 188. art. 6. D. Ant. & Palud. locis cit.*

3 Secundario consideratur perfectio religionis ex parte exercitii, quod quidẽ cum non quæratur propter se, sed propter finem, inde sequitur, vt illa religio dicatur perfectior quæ ordinatur ad finẽ absolute potiorem, veluti quia vel ordinatur ad maius bonum, vel ad plura bona, *D. Tho. loco mox citato.*

4 His ita stantibus in proposita dubitatione dicẽdũ est quod licet maior vnius religionis perfectio possit esse causa vt possit translatio concedi, *D. Thom. d. q. 189. art. 8. Turrecrem. & D. Ant. locis cit.* Nihilominus regulariter inspicitur asperitas, & sic non quæ sit perfectior, sed quæ sit durior, & asperior, ita concludit *Io. Andr. in cap. sanè num. 8. ad*
5 *finem de regular. ibique Butr. num. 7. Ancbar. num. 6. Card. q. vlt. Abb. in fine, Boich. num. 16. Angel. in verb. religiosus num. 34. Rosell. in verb. religio 4. nu. 8. in fine, Leonard. Less. de iust. & iur. lib. 2. cap. 41. dub. 13. num. 100. Azor. Moral. inst. tom. 1. lib. 12. cap. 14. q. 2. Roder. tom. 3. regul. q. 52. art. 4. Greg. Lopez in l. 9. tit. 7. p. 1. vers. Mas fuertes, quibus nouissime calculum prabet Sanchez ad præcepta decalogi tom. 2. lib. 6. capit. 7. num. 21. Gaspar. Passarell. in priuileg. ordin. Minim. tit. notanda priuilegiorum cap. 39.* quę conclusio probatur primo, *ex cap. 1. 20. q. 4.* vbi ex Concilio Tribulensi

bulensi sic dicitur *Virgines Sacræ si pro lu cro animæ suæ propter districtiorem vitam ad aliud monasterium per gerere dispojuerint Synodus concedit.*

Probatur secundo, *ex cap. licet de regu lar. circa principium ibi arctioris vitæ prætextu*, & rursus in fine, *vt apud eos vitam duceret arctiorem.*

Tertio quia hæc via videtur tutior ad remouenda, plures altericationes quæ oriri possent inter religiosos super maiorem perfectione, dum quilibet propriam religionem excellentia, & nobilitate finis cæteris preferre contendit, quod quidem non ita facile contingere potest in vitæ asperitate, quæ cum clarius pateat, non admittit ita facile contrauersiam Cæterum ad dignoscendum quæ sit strictior religio consideranda non solum primæua, & originalis institutio, sed etiam constitutiones postea ædite, ad eo vt si constitutiones ædite post primæuam institutione inducant maiorem asperitatem, religio dicetur arctior illa quæ ex primæua sua regula erat arctior, *Io. Andr. in cap. sanè num. 2. & seq. de regular. quem ibi probant Anchar. num. 3. & 4. Butr. num 4. & 7. Abb. sub num. 4. La pus alleg. 61. quidem Franciscus sub nu. 5. & allegat. 130. sub num. 1. vers. item notorium & vers. hic enim Card. cons. 28. num. 3. Rom. cons. 341. ante num. 2. & post num. 4. & iterum Card. in cap. ad nostram sub num. 2. & 3. de appell. & ibi Abb. num. 5. præposit. num. 8. Cald. cons. 13. de regular. & iterum Anchar. in clem. 1. num. 4. de regular. & ibi Imol. num. 9. Prob. ad Monach. in cap. primo num. 20. de regular. lib. 6. Calcan. cons. 20. nu. 25. & seq. Roder. tom. 3. q. 52. art. 5. San chez ad præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 7. num. 23.*

7 Vnde deducitur quod licet fratres Prædicatores ex, primæua eorum regula S. Augustini cui inseruiunt non sint Mẽ diantes, & hac ratione deseruiant regulæ laxioris quam monachi S. Benedicti, tamen quia ex superuenientibus constitutionibus ordinis ab declarant à se proprium, sunt effecti mendicantes, & vtitales nequeunt trasferri ad religionẽ S. Benedicti vti cautum est in extrauag Viam ambitiosæ regular. & tradunt fero omnes mox citati.

8 Et pari ratione in dignoscenda quæ religio sit arctior est spectanda præsens obseruantia, ita vt si vna religio ex primęua eius regula, sit arctior alia, si tamen sit ab eius obseruantia lapsa, religio quamuis ex pristina sua institutione laxior, si maneat in obseruantia dicetur arctiore quę fuerat in asperiori vita fundata, probat *test. in sepè citato cap. sanè de regular. in illis verbis, si locus vbi nunc permanet maioris religionis quam ecclesia Aromatensis existat. & probant omnes Doct. supra num. 5. relati num. 5. quibus adduntur D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 8. in resol. Sot. Maior. in 4. sent. dist. 39. q. 21. Gem. in cap. ne cui dist. 13. Faber. in §. pen. nu. 3. Inst. de hered. Inst. Nauar. Comment. 4. de regular. num. 3.*

9 Vt tamen permittatur transitus à religione ex primeua eius institutione arctiori ad aliam in qua arctitudo confideretur ex sola presenti obseruantia, requiritur vt in prouincia in qua religiosus est receptus non adsit monasterium capax vt in quo vigeat prima regularis obseruãtia, & quod non sub sit spes probabilis pristinæ obseruantiæ restituendæ, *Io. Andr. in d. cap. sanè num. 3. & ibi Card. q. 3. Anchar. num. 4. Abb. num. 7. Angel. in verb. religiosus num. 34. Siluest. in verb. religio 4. q. 2. Roder. tom. 3. q. 52. art. 5. & nouissime Sanchez d. cap. 7. num. 25. & seq.*

SVMMARIVM.

1 *Refertur opinio, et argumenta Nauarri:*
2 *Religio Minimorum S. Francisci de Paula obligatur ad vitam perennem quadragesimalim et num. 11.*
3 *Carthusiani obligantur strictissime clausure, et silentio.*
4 *Iulius Papa Secundus declarauit religionẽ Minimorum esse omnium strictissimũ.*
5 *Item declarauit leo Papa X.*
6 *Res semel per Papam declarata non debet amplius subdisputatione reuocari.*
7 *Duo errores Nauarri notantur.*

Ver-

8 *Verbum religiosus prolatum sub dictione universali comprehendit omnes religiosos.*
9 *Verba universalia operantur ut censeantur inclusi etiam illi de quibus erat facienda expressa mentio. & num.* 11.
12 *Fratres Minores non possunt transire ad ordinem Minimorum.*
13 *Fratres Capuccini non possunt transire ad ordinem Minimorum, nec è contra.*

ARGVMENTVM.

An religio Minimorũ S. Francisci de Paula sit arctior religione Carthusianorum.

CAP. VII.

1 Religionem Carthusianorum esse strictiorem, ex facto respõdit *Nauar. consil.* 11. *alias* 51. *tit. de regular.* quod incipit Carthusianorum religio, pluribus argumentis suffultus, quæ virtualiter reducuntur ad duo.

2 Primum quod quamuis religio Minimorum obligetur ad vitam perennem quadragesimalem, tamen admittit vsum carnium tempore infirmitatis. At religio Carthusianorum licet admittat vsum ouium, & latticinorum, tamen excludit æsum carnium etiam tempore infirmitatis, & egretudinis quamuis grauis, & periculosæ, quæ quidem obligatio secundũ ipsum est grauior obligatione vitę quadragesimalis.

3 Secundum quod Carthusiani obligantur strictissime clausure, & silentio adeo vt quibusdam diebus exceptis, neque ad inuicem se salutant nisi sola capitis inclinatione ad quæquidem non obligatur ordo Minimorum.

4 Quibus non obstantibus Religionem Minimorum esse arctiorem satis aperte pronunciasse videtur Iulius Papa secundus in eius Constitutione huius ordinis approbatoria quæ incipit *ex iniuncto nobis sub datum* 29. *Martii* 1507. quæ habetur in priuileg. huius ordinis pag. 55. & in alia simili constitutione eiusdem Papę subdatum 7. Maii 1508. quorum verba sunt ista.

Et cũ vita ordinis Minimorũ huiusmodi sit coeteris aliorum Religiosorum arctior, & strictior, sub excommunicationis latæ sententiæ poena mandamus, quod tam recipientes, quam recepti, & concedentes ipso facto incurrere debeant, quod fratres ipsi pretextu quorumcunque priuilegiorum cuicunque alteri ordini etiam subquacunque verborũ forma quomodolibet concessorum, absq. nostra, & Generalis Correctoris licentia speciali transire possint.

Et alibi in eadẽ constitutione pag. 55. subiiciuntur hæc verba, *Ac quod alterius cuius vis ordinis Fratres, quicumque in dicto ordine Minimorum, etiam prius non petita, aut non (eo quo decet modo) petita licentia, eam recepti, absque alia prouisione apostolica perpetuo in ipso ordine minimum stare & permanere.*

5 His ad stipulatur Leo Papa decimus, in eius litteris in forma breuis subdatum 18. Augusti 1516. Pontificatus anno 4. de quibus in priuilegiis huius religionis, pagina 118. qui in hæc verba loquitur.

Quamuis Iul. 2. prædecessor noster considerans quod vita, et obseruantia ordinis minimorum cum sit continua quadragesimalis, tum in conuentibus, & domibus huiusmodi quam extra, cęterorum quatuor mendicantium ordinum, et aliorum religiosorum sit arctior, et strictior per quasdam suas litteras concessit quod nulli eiusdem ordinis minimorum Fratres quemcumque etiam priuilegiatum ordinem prætestu quorumcumque priuilegiorum cuicumque alteri ordini concessorum absque sua, et Generalis Correctoris per tempore existetis lic&etilde;tia transire possent. Nos ipsius Iulii Prædecessoris in hac parte vestigiis inhærentes literas, et indultum Iulii Prædecessoris huiusmodi harum serie apostolica etiam auctoritate confirmantes, et approbantes.

Quare cum duas habeamus Pontificias constitutiones casum terminantes, res non est vlterius sub disputatione reuo-

revoluenda, *l.nemo* §.*nam et iniuriam C. de sum. trinit. et fide cathol.l.*1.*C.de crim. Sacrileg.*

7 Idque tanto magis quo in eius consultatione duo sibi desumit. primũ quod constitutio Iulii 2. debeat intelligi vt se referat ad mendicantes, non autem ad Carthusianos, qui propter vitæ austeritatem videbantur digni nota speciali, *l. itẽ apud* §. *Prætor. ff. de iniur.*

Secundum, quod statuta Minimorum quæ non tangunt tria vota substantialia non obligant contrauenientes ad peccatum mortale, neque veniale, sed ad pœnam temporalem á statuto impositam, atque ideo quod ipsi possint transgredi vitam quadragesimalem sine peccato quãuis pœnam temporalem incurrant.

Horum neutrum (pace tanti viri) subsistit. Etenim primum tollitur tum ex litteris Leonis in quibus ordo minimorum declaratur arctior non solum ordinum mendicantium, sed etiam aliorum religiosorum.

8 Tum etiã quia Iulius in eius litteris vtitur verbis indefinitis, ac vniuersalibus geminatis, vt patet ibi *Vita minimorum cæteris arctior, et strictior*, & ibi *Quod Fratres ipsi nullum alium quantum libet etiã priuilegiatũ ordinẽ transire possint.* Et rursum ibi. *At quod alterius cuiusuis ordinis Fratres.* per quæ verba satisconstat voluisse comprehendere omnes religiones absque differentia, quia verba vniuersalia hæc operantur, *glos.in clem.*1.*in princ. in decim. quam probant Abb. in rubr. de regular. sub num.* 4. *vers. vide duas Roland. cons.*2. *num.* 26. *lib.*4.

9 Et hæc eadem verborum vniuersalitas operatur vt censeantur inclusę etiam illæ religiones de quibus erat facienda expressa mentio, *cap. solitæ de maior. & obed. cap.* 2. *de obseruat. ieiun. l. a procuratore C. mandatis l. omnes C. sine censu, vel reliq. plenè* Crauett. *cons.* 294. *num.* 2. *Decian. cons.* 51. *num.* 22. *&* 23. *lib.* 3. *Cephal. cons.* 58. *num.* 14. 15. 16. *&* 59. *lib.*1.

Stantibus maxime verbis illis *Quod Fratres ad nullum alium ordinem quantum libet etiam priuilegiatum transire possint*

10 quæ verba satis declarant voluisse summum Pontificem comprehendere etiam religiones priuilegiatas.

Secũdũ est omnino erroneũ quia quicquid dici possit de aliis statutis huius ordinis, absolutissimũ est Minimos obligari ex voto ad continuam vitam quadragesimalem, vt testatur Leo X. in eius literis in forma breuis subdatum 18. Augusti 1516. in ijsdem priuilegijs pag. 18. in illis verbis *Considerans quod vita, & obseruantia Minimorum cum sit continua quadragesimalis, tam in conuentibus, & domibus ordinis huiusmodi, quam extra.* Et iterum idem Pontifex in aliis eius litteris *subdatum* 20. *Martii* 1519. *iisdem priuilegiis pag.* 127. in hęc verba loquitur. *Licet alias cum Beatus Franciscus de Paula ordinis Minimorum fundator regulam strictissimam instituisset, & eam sub perpetua quadragesimali vita per Fratres ordinis huiusmodi obseruari.* Et paulo post. *Nonnulli Fratres tertii ordinis S. Francisci contra regulam, & votum vitæ quadragesimalis religionis vestre, carnes, & latticinia quæcunque à quibus vos omnino abstinere debetis, comedebant.*

Remanet ergo firma conclusio religionem Minimorum esse arctiorem religione Carthusianorum, ac proinde licitum esse Carthusianis, & cuicunque alteri religioni transire ad hunc ordinem, & nõ è conuerso, vt expresse habetur in dictis litteris Iulii, & Leonis. quę conclusio.

12 Limitatur primo, ne procedat in Fratribus minoribus de obseruantia quibus specialiter per eundem Iul. 2. prohibitũ est ne possint, ad hunc ordinem transire, per eius litteras in forma breuis sub datum 9. Iunii 1510. in iisdem priuilegiis pag. 103.

13 Limitatur secundo, ne procedat in Fratribus Cappuccinis quibus Pius V. specialiter prohibuit transitũ ad ordinẽ Minimorum, & e contra, per alias eius similes litteras subdatum 6. Octob. 1567. in iisdem priuilegiis pag. 131.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Religiosi Societatis Iesu si post emissa vota simplicia exeant a religione dicuntur Apostatæ.*
2 *Religiosi Societatis Iesu non possunt transire ad alias religiones præter Carthusienses nisi de licentia Generalis.*
3 *Religiosi Societatis Iesu habent sex menses post transitum ad Carthusienses quib. possunt redire ad primam religionem.*
4 *Apostata non est exiens à religione Societatis Iesu cum licentia Generalis.*
5 *Apostata non est dimissus a religione Societatis Iesu si discedat nulla sua culpa.*
6 *Obedientia non potest præcipere malum sed operatur vt possit intermicti bonum.*
7 *Religiosus Societatis Iesu committens facinora vt dimittatur est in statu perditionis.*
8 *Episcopus procurans negligentiam Canonicorum vt possit conferre, conferendi potestate fraudatur.*
9 *Missio malis artibus procurata religiosum tutum non reddit.*

ARGVMENTVM.

Religiosi Societatis Iesu si post emissa vota simplicia sponte redeant ad sæculum, An dicantur Apostatæ.

CAP. VIII.

Vm Societas Iesu sit vera & propria Religio mēdicās, & gaudeat omnibus priuilegiis mē dicantium, vt in sequēti capite probabitur, & ex peculiaribus eius Constitutionibus per Paulū tertiū, Gregoriū 13. & reliquos successores Pontifices, eius Religiosi, post emissa vota simplicia, siue sint Sacerdotes, siue Scholares, siue Coadiutores, quantum ex parte ipsorū perpetuo obligentur Religioni, ex parte verò Societatis nō sic, sed tādiu, quādiu præpositus generalis eos retinendos esse censuerit,
1 Inde sequitur, vt si post emissa vota simplicia aliquis eorum ad sęculū redierit, ēt prætextu cuiusuis indulti cōcessi, aut cōcedēdi, absq. expressa Generalis licētia, incurrunt apostasiam simul cum excommunicatione, à qua non possunt absolui nisi à summo Pontifice, vel Superiore Societatis, vt est cautum ex peculiari Constitutione Pii Quinti sub datum 6. Calendas Februarii 1565. Addit simili Constitutione Gregorius 13. sub datum 8. Calendas Iunii 1584. vt deficientes ab hac ipsa Societate post vota emissa, elapso biennio possint tanquā veri Apostatæ puniri, ac subiaceant excommunicationi latæ sententiæ, ac aliis Apostatarum pœnis sedi Apostolicæ, & Generali Præposito reseruatis. Quin etiam rescripto Pauli Papæ tertii, nemo post emis-
2 sa secundum Constitutiones Societatis vota potest ad alium transferri, prętterquam ad Carthusiensium ordinem, nisi de expressa eiusdem Societatis Prępositi, aut sedis Apostolicę licentia. Id quod pariter per Pium quartum, & Pium quintum extitit confirmatum, adiecta etiam poena excommunicationis ipso facto incurrenda, tam contra Religiosos recedētes, quam contra ipsos recipientes, etiā pretextu cuiusuis indulti, concessi aut concedendi, aut alterius cuiusuis quæsiti coloris ob melioris vitæ frugem, & strictioris obseruātiæ regularis. Additur ex iisdem indultis, vt trāsire volētibus ad Carthusienses spatiū sex mensiū, ad aliū vero ordinem terminus Superioris arbitrio præscribatur intra quem debeant actualiter ingredi, & quatenus in illis permanere nolint, aut non possint absque vlla mora ad Societatem reuerti sub pręfata excommunicationis pœna teneantur. Quod tamen per Pium Papam Quintū viuæ vocis oraculo, & deinde per Gregorium 13. peculiari rescripto fuit aliqua ex parte innouatum, atque statutum vt transire volens ad Carthusienses tres menses habeat ad transeundum, quibus elapsis

elapsis non ei amplius liceret respectu Carthusiæ sine Præpositi licentia: ac Pii Quinti concessionem confirmauit, perinde ac si literæ super concessione illa confectæ fuissent, excommunicationis, & apostasiæ poena irrogata, vt hæc omnia patent ex ipsius Societatis compendio in verb. apostata, & ex compendio priuilegiorum Fratrum Minorum nuper per Fratrem Hieronymum à Sorbo compilatum sub tit. de apostatis. Cæterum quod supra dixi apostatam habendum eum, 4 qui ad sæculum sua sponte redierit declarandum est non idem esse si Superioris auctoritate fuerit dimissus, quia cum huius Societatis Constitutionibus sit cautum, vt liceat eius Præposito generali ex causa sibi bene visa missionem indicere, non pôt dici recessus temerarius illæ qui fit vt Superioris obsequatur Imperio, *cap. quid ergo 11. q. 3. Laput alleg. 130. sub num. 4. Nauarr. Comment. 2. de regul. num. 36. Azor. inst. Moral. lib. 12. cap. 16. q. 12. & 14.* Quinimmo si 5 quis nulla sua culpa, sed tantum obediẽtiæ viribus compulsus egrediatur, vt puta quia forsan Superior hoc existimat expedire vt parentum, aut aliorum, quorum cura sibi incumbit, subueniat egestati, addo etiam si causa qua Superior fuit motus admissionem præcipiendam non vndequaque probetur, tunc Religiosus missus, aut expulsus, nedum immunis est a metu apostasiæ, sed etiamsi talem in sæculo se præferat, qualem decet hominem, qui semel tam piæ, ac sanctæ sodalitati fuerit ascriptus, summopere erit obediẽtiæ nomine laudãdus. Nã & si per obedientiæ præceptum non liceat facere malum, *l. prima C. de mulier. quæ se propriis* 6 *seruis iunxerunt l. his verbis §. interdum ff. de hæred. Inst.* potest tamen, & debet bonum quod agitur intermitti, vt Superiori obsequatur, *d. cap. Quid ergo, vbi glos. in verb.* intermitti scribit bonum esse pro obedientia pati; quia licet Superior malum faciat præcipiendo, subditus tamẽ benefacit parendo. Id quod & probat apertè *text. in l. 3. §. in bello ff. de re mil.* vbi hac sola rõne qui rem in bello à Duce prohibitam fecit, aut mandata nõ seruauit capitè punitur, quamuis res bene cesserit, nempè quia bonum contempsit obedientiæ, & ibi glos. animaduertit magnam esse virtutem obedientiæ, quam etiam extollit *text. in cap. sciendũ 8. q. 1.* vbi obedientiam præfert sacrificio, ea ratione potissimum quod per obedientiam propria voluntas mactatur. 7 Præmissa vero semper sub illo moderamine dicta putes, quatenus missio, vel expulsio ex mera Superioris procedat voluntate quæ nullo sit Religiosi facto procurata, nam si forte quispiam existat, qui Societatis callens instituta ex industria in facinora, aut foedas negligentias labatur, ad hoc vt Superior graues eius mores pertesus illi missionem indicat; Hunc quidem dubio procul censerem in statu perditionis existere, non secus ac si sua sponte nullo Superioris facto egrederetur, ac proinde saltem in foro conscientię teneri facere quicquid in se ipso est, vt in eadem Societatem recipiatur; Indignus enim est legis auxilio, qui illud callide, & ex industria affectauit *l. 2. §. quid enim §. si quis caut. & in l. uxoris ff. ad l. Cornel. de fals. l. prima & 2. C. de his qui sponte munera subeunt l. spadonẽ §. fin. ff. de excusat. tut. §. item tria onera, vbi glos. inst. eod. tit. Feln. in c. fin. ante num. 3. de test.* Hinc seruus delinquens in clericum, ad hoc vt facultatem nancifcatur eundi Romam indignus hac commoditate iudicatur *cap. relatum* 8 *de sent. excom.* Et Episcopus qui procurauit negligentiam Canonicorum ad hoc vt iure deuoluto posset conferre, ipsa conferendi potestate fraudatur, *Innoc. in cap. irrefragabili circa med. glos. magna de offic. ordin. Felin. in d. cap. fin. ante num. 4. de test.* vbi coetera similia congerit, quæ ad hoc possent aptari. Quicquid ergo fit in foro exteriori, in quo sola Superioris licentia spectatur, & de illis quę in secreto sunt iudicari non solet, *cap. vt nostrum §. porro vt eccles. benef. sine diminut. conferatur cap. primo de clandest. desponsat.* in foro tamen interiori, in quo etiam occulta perscrutantur, 9 *Rom. cons. 506. num. 11.* licentia, siue missio malis artibus affectata Religiosũ

tutum

tutum non reddit, quia sicut non licet aperto morte cogere Superiorem vt illum expellat, ita non licet per actus indirectos, & affectatos ex reg. Quod cui prohibitum est aliquid, censentur prohibita omnia, per quę ad illud peruenitur *l. oratio ff. de sponsal. l. 2. cum ibi trad. per Doct. ff. de iurisdic. omn. iud. not. glos. in l. si ita quis §. ea lege ff. de verb. oblig. ca. pit. cum tempore de arbitr. Et ibi hoc expresse tradunt Io. Andr. Butr. & Abb. Lap. alleg. 102. versic. Hinc est quod is,* Rom. *consil.* 369. *num.* 18. *Dec. consilia* 39. *numer.* 4. *& consil.* 44. *col.* 2. *vers. Prædictis agitur late Tiraq. de legib. connub. glos.* 5. *nu.* 203.

Et vt quicquid sentiam in hac re libere dicam, huius religionis desertores iustam Dei vindictam pertimescere debere ipsi rerum sucessus manifestè declarant. Nouimus enim complures, qui dum in hac societate agebant, magni nominis censebantur; ab ea seiunctos occulto Dei iudicio non secus ac a proprio solo arbores auulsas exaruisse, ac maximo sui nominis detrimento vitam infælicissime exegisse. Quorum, & si nonnullos commemorare possem, qui propriis damnis coeteris exemplum relinquerũt, duo mihi sufficient pro multis Ioannes Marsilius, & Marcus Antonius de Dominis miserandi casus memoria quid alios facere oporteat edocebit.

SVMMARIVM.

1 *Domus probationis. Nouitiatus & Collegia possunt possidere bona stabilia.*
2 *Nouitii & alii religiosi societatis qui tantum biennii vota emiserunt possunt institui hæredes & possidere bona ad habitum generalis.*
3 *Domus professa societatis Iesu profitetur veram, & realem paupertatem mendicantem.*
4 *Domus professæ societatis Iesu paupertas est voluntaria.*
5 *Theatini sunt capaces bonorum in communi.*
6 *Societatis Iesu Domus professæ paupertas est necessaria.*
7 *Dispositio conciliaris requirit derogationem specificam.*
8 *Clausula quorum tenores operatur derogationem ac si ea cui derogatur fuissent ad verbum expressa.*
9 *Concilii Tridentini dispositioni censetur derogatum ex clausula generali.*
10 *Societatis Iesu Generalis gubernando nouitiatus, & collegia non minus dicitur seruare paupertatem.*
11 *Domus professæ religiosi debent viuere ex eleemosinis, aliunde quam ex prouentib. Collegii, & nouitiatus.*
12 *Collegia possunt supplere sumptus faciendos domibus professis in vtilitatem Collegii.*
13 *Domus professæ non possunt habere redditus.*
14 *Domus professæ nõ possunt habere in domibus suæ habitationis Apothecas ad annuos redditus.*
15 *Domus professæ non possunt vendere fructus quos habent in suis fortibus.*
16 *Domus professæ non possunt habere fructus aplicatos alicui vsui si administratio sit pænes societatem secus si pænes alios.*
17 *Domus professa probationis, & collegia non succedunt ab intestato sed hi qui de iure.*
19 *Domus professa potest hæres institui si hæreditas consistat in stabilibus valde necessariis.*
20 *Domus professa non potest hæres institui quando in hæreditate sunt stabilia vsui non conuenientia.*
21 *Societas Societatis Iesu non ex compræhensa sub dispositione Concilii in cap. 3. Sess. 25.*
22 *professa in paupertate æquiparatur fratribus minoribus.*
23 *Paupertas vera excludit institutionem ad effectum habendi non autem ad effectum vendendi.*
24 *Domus professæ, & fratrum minorum paupertas non omnimodo æquiparatur.*
25 *Domus professæ, & fratres minores in aliquib. conueniunt.*
26 *Domus professa potest habere præiudiciũ suburbanum ad recreationem informorum, secus fratres minores.*

28 *Domus professæ patres nō possunt recipere stipendia pro predicationib. secus fratres minores.*
29 *Domus professa potest recipere legatum.*
30 *Domus professa Instituta potest vendere non obstante conditione quod bona debeant manere apud domum Institutam.*

ARGVMENTVM.

Societas Iesu est propria, & vera Religio mendicans quæ in domibus professis profitetur paupertatem ab intrinseco, non obstante dispositione Sacri Trid. Concilij Sess. 25. cap. 3. de Regular. licet Collegia, & Domus probationis sint capaces bonorum immobilium in communi, quorum occasione disputatur, Domus professa possit hęres institui, & in quibus conueniat, vel non conueniat paupertas Domus professæ cū paupertate Fratrum minorum.

CAP. IX.

Orpus huius Societas cum ex eius Constitutionibus sit in varia membra distinctum, ideo ad tollendas vulgarium errores, res est per infrascriptas conclusiones explicanda.

1 Sit ergo prima; conclusio Domus probationis, siue Nouitiatus, nec non, & Collegia huius Societatis ex eorum primæua institutione possunt habere bona stabilia, & quoscunque annuos redditus in communi, vt expressę habetur in prima constitutione Pauli tertii confirmatoria instituti Societatis, *& in prima Constitutione Iulii 3. & Pii 4. & in constitutione Gregorii 13. quæ incipit Ascēdēte* Domino in *Nauiculum subdatum* 8. *Kal. Iunii* 1584. *quorum hoc autem scribunt Gabr. consil.* 28. *sub num.* 1. *lib. primo, Menoch. consil.* 1014. *sub numer.* 15. & consequenter sunt capaces cuiuscunq. institutionis, & legati, quia si sunt capaces bonorum, nihil impedit quominus ex testamento capere possint, cum omne Collegium possit hęres institui, nisi reperiatur specialiter prohibitum *l.* 1. *vbi notant omnes C. de Sacros. Eccles.*

2 Secunda conclusio, Nouitii, nec non & alii, qui sola biennii vota emisserunt & generaliter omnes qui ad gradus professorum, & Coadiutorum formatorum nondum peruenierunt, licet simul cum professis vnam & eandem habeant viuēdi, & obediendi rationem, tamen retinent ius, atque dominium bonorum suorum ad tempus, iudicio generalis præpositi præscribendum, vt tandem in pauperes, seu alios pios vsus pro ipsorum deuotione distribuant, & interim nulla re tanquam propria, & sine superioris facultate vti possunt, & expresse dicitur in dicta constitutione Gregorii vbi etiam subditur causa propter quam retinet ius & dominium, videlicet, & Societas maiorem libertatem habeat, illos, si opus fuerit, cum minori offensa dimittendi, quia hac consideratione retardari poterant superiores ad dimissionem proferendam si quando proferenda videretur, quæ res labe factare potuisset laudandum huius Societatis institutum dimittendi eos qui Societati possent obesse. Quod inconueniens ne oriatur, possunt etiam præsenti omnes ex testamento capere, & ab intestato succedere, vt probat, & recte *Molin. de iust. & iur. tom.* 1. *disp.* 139. *vol.* 3. *vers. illi, qui finito, Leonard. Lessius de iust. & iur. lib.* 2. *capit. quarto num.* 22. *&* 27. *& cap.* 41. *numer.* 72. *Garzia qui alios refert de benef. par. nona capitulo decimo, numero* 62. Nec non, & possunt retinere beneficia, & pensiones quæ, & quas habebant ante ingressū, vt in facti contingētia re mature perpensa

pensa respondit Rota in causa Nullius, seu Caputaquen. pensionis 18. Aprilis 1616. coram bonæ memoris Martino Andrea.

Fatendum tamen est quod tam Nouitij, quam etiam Scholares in Collegiis, nec non & coeteri, qui sola biennii vota emiserũt, quãdiu in Societate manẽt sunt verè & propriè religiosi, *Nauar. de regul. comment. 2. n. 29. Mandos. cons. 13. num. tertio Eman. Roderic. quæst. regul. tom primo quæst. 1. art. 4. Carol. Tapia in auth. ingressi verb. moansteria, capit. 10. num. 8. C. de Sacrosanctis eccles. Rota in d. Nullius seu Caputaquen. vers. quam uis enim*, & gaudent omnibus priuilegiis, & exemptionibus, quibus gaudent coeteri professi, & mendicantes *Gabr. loco citato num.* 8.

3 Tertia conclusio, domus professa huius societatis profitetur veram, & propriam paupertatem mendicantem, ita vt neque in particulari, neque in communi possint habere proprium, aut possidere, ac gaudet omnibus, & quibuscumq; priuilegiis, immunitatibus, & indulgentiis Mendicantium, ita ex constitutionibus prædictis concludunt & recte *Gabr. d. consil. 28. lib. primo Nauar. in capitulo non dicatis 19. q. 1. num. 28. in fine Mandos. in tract. de priuil. ad instar. par. vlt. Roder. q. regul. tom primo q. prima art. quarto & seq. Molin. de iust. & iur. tom. primo tract. secundo disp. 129. col. secundo in fin. vers. siue sint professi*, subdens hanc paupertatem æquiparari pupertati Capuccinorum, & ipsum sequuntur *Menoch. d. cons. 1014. numer. 15. Excellentissimus Grat. discept. forens. cap. 202. num. lib. 2.*

4 Difficultas, est An hæc paupertas sit ab intrinseco, nempe præcisa, & necessaria, An vero ab intrinseco, & sic voluntaria, & quidem *Molfes. in addit. ad eius Commen. super consuetud. Neap. tom. 2. par. 4. q. 64.* (licet perfunctorie & aliud agens) censet hanc esse paupertatẽ ab extrinseco, nẽpe quia volũtarie nolũt sidere, sed si vellent, possent possidere in cõmuni ex dispositione *S. Conc. c. 3. 25. de regular.* cuius auctoritate concessum est omnibus monasteriis, & domibus tam virorũ, quam mulierum, & mẽdicantium, exceptis domibus fratrum S. Francisci Capuccinorum, & eorum, qui minores de obseruantia vocantur etiam quibus aut ex constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex priuilegio Apostolico non erat concessum, vt deinceps bona immobilia eis possidere liceat. Cum ergo Societas Iesu non sit neque de ordine Capuccinorum, neque minoris obseruantiæ, merito non obstantibus primæuis eorum constitutionibus possunt vigore Concilii possidere in communi, quod si nolunt, hoc non est ex vi præcisa, sed ex voluntate. Potest hæc Molf. opinio comprobari optimo simili, siquidem videmus quod Sacra Religio clericorum regulariũ, quos vulgariter Theatinos nuncupamus, licet in alta paupertate viuat, adeo vt neque publicè mendicet, sed eleemosinæ illis ad coenobiũ deferantur, nihilominus quia hoc eis nõ præcipitur per Constitutiones, vt in facti contingentia ex fide eiusdem Religionis fuit probatum *in cons. Neap. apud Vinc. de Franch decis.* 14. *num.* 11. Ideo in eadem *decis num.* 13. *& seq.* fuit resolutum religionẽ illã esse capacẽ bonorũ, & relictorum in communi, eiusque Religiosos neque pro Mendicantibus haberi. Pari ergo saltem ratione dicendum videtur hoc de domibus professis huius Societatis, quæ post Concilium remansit in mera liberalitate possidendi. Cæterum re diligenter perpensa, contrariũ apud me verissimum est, tum quia non desunt qui putant dispositionem Sacri Concilii *in d. cap.* 3. non habere locum in hac Societate, quæ habet proprias suas, & peculiares constitutiones, *Nauar. in d. capit. non dicatis numero 82. Menoch. d. consil. 1014. sub numero 14.*

Tum etiam quia in omnem euentum per constitutiones Pii Quinti, Gregorii 13. & coeterorũ sequẽtiũ Rom. Põtificũ vsq. fel. rec. Paulũ Quintũ inclusiues sũt renouatæ primę cõstitutiones sub expressione quod Domus professæ nullos omnino redditus habere posint, & ex elee-

mosinis tantum, nec non, & promittunt se numquam quacunque ratione acturos, vel consensuros, vt quæ in Constitutionibus Societatis circa paupertatem ordinata sunt immutentur, nisi quatenus paupertas magis restringenda videretur, quæ quidem Constitutiones renouatoriæ, veluti posteriores derogant dispositioni *Concilii l. pacta nouissima C. de pact. l. sed & posteriores ff. de legib. Bald. consilio 107. libro quinto.*

7 Non obstat, si dicatur in prædictis constitutionibus nonfieri mentionem dispositionis Concilii, & ob id non censeri illi derogatum, ex regula, quod dispositio conciliaris requirit derogationem specificam *Prob. ad Monach. in capitul. cum in tua numero 23. & 24. de consuetud. lib. sexto Decian. consil. 341. numer. decimo, in princip. Rot. apud Mohed. decision. septima titulo locati, & in Vlisbonen. Decimarum 24. Nouembris 1583. coram Robusterio, & in Valentina Decimarum 8. Februarii 1588. coram Orano & in alia Valentina Decimarum 9. Decembris 1602. coram Penia,*

8 *quia respondetur*, Primo, quod constitutio Gregorii continet derogationes amplissimas cum derogatoriis derogatoriarum atiamsi de illis, totisque tenoribus specialis, specifica, & expressa mentio esset habenda, & cum clausula, quorum tenores, quæ operatur derogationem, non aliter ac si fuisset ad verbum expressa, *Mohed. decis. prima de rescript. Rot. decis. 492. lib. 3. par. 3. in Asculana Prioratus 7. Februarii 1588. corã D. Cardinal. Pamphilio, Butr. consil. secundo.* Quod sine contrauersia locum habet, quando proceditur per viam legis, *Rot. in in Eugubina præpositura* 3. Maii 1606. *coram nunc S. D. N. Gregorii XV.*

9 Secundo respondetur, quod licet in coeteris conciliis requiratur derogatio specialis, tamen quia *Concil. Trid.* vniuersa sua decreta expresse subiecit correctioni summi Pontificis, *in capit. 21. & capitulo fin. Sess. 25.* ideo specialiter receptum est, vt in illis decretis, in quibus non reperitur dispositum quod in casu contrarii debeat fieri specialis derogatio censeatur facta ex clausula generali, non obstantibus constitutionibus Apostolicis, vt sæpe fuit in Rota resolutum, & signanter in Causa sancti Angeli pensionis 16. *Decembris 1594. coram olim Illustrissimo Cardinali Pamphilio, & in Bononien. Prioratus 9. Iunii 1606. coram* R. P. D. *Manzanedo relata inter recentiores decisione 179. numero sexto tom. secundo part. prima.* Ideo cum Sacrum

10 Concilium *in d. cap.* 3. non requirat specificam mentionem, merito ei est derogatum ex clausulis generalibus. Minus obstat, quod Præpositus generalis habeat omnem gubernationem super domibus probationis, & Collegiis Scholarium, quæ, vt supra diximus in prima conclusione, habent bona in communi, quia cum per easdem constitutiones sit cautum, vt neque ipse generalis, neque domus professæ inde sentiant aliquam vtilitatem, vt infra probabitur, vtique hoc omne gubernium resoluitur in simplex ministerium ad vtilitatem illorum, quorum cura, & gubernatio cernitur, & consequenter non minuit in aliquo eiusdem Generalis, & Societatis paupertatẽ, vt pluribus probat *Gabr. d. cons. 28. sub num. 2.*

Sit ergo firma conclusio, domus professas huius Societatis profiteri veram & propriam mendicantem, non quidem voluntariam, & ab extrinseco, sed ab intrinseco necessariam, & præcisam, quam seruare tenentur, etiam nolentes, ex qua conclusione deducitur.

11 Primo quod Religiosi domus professæ neq. possunt ex bonis Collegiorum etiã ex auctoritate Præpositi Generalis sustentari, sed debent omnino ex eleemosinis viuere, vt habetur in constitutionibus *p. 4. cap. secundo §. quinto, Menoch. d. cons. 1014. sub num. 24.* Possunt tamen Rectores Collegiorum professum die aliquo inuitare, vel transeunti per Collegium quid modicum ad viaticum largiri, tum quia modica non habentur in consideratione, *capitulo Terrulas, & capitulo sine exceptione 12. quæst. secunda l. scio ff. de in integr. restit. Bald. in capitulo cum adeo numero tertio & sequent. de rescript.*

rescript. cum aliis per Iaſ. in l. ſciendum num. 7. ff. de verb. oblig. & per Crauett. conſilio 182. *numero decimo quinto*, tum etiam quia prædicta largiuntur à
12 Rectoribus voluntariè, & per modum eleemoſinæ. Et ſimiliter poſſunt Collegia, ſi volunt, ſupplere ſumptus faciendos à Domibus profeſſis in vtilitatem Collegiorum, veluti dare veſtes. & viaticum perſonis profeſſis miſſis ad ſeruitia Collegiorum, vt habetur in iiſdē Conſtitutionibus loco citato. Et quidem æqua ratione, quia ſicuti profeſſi exiſtentes in Collegiis poſſunt viuere de bonis Collegiorum, vt expreſſe habetur in dicta Conſtitutione Gregorij ita poſſunt accipere res neceſſarias ad acceſſum, & viaticum cum prædicta eiuſdem cenſeantur naturæ *l. ſi pecuniam verſic. nam ſi ita res ſe habet ff. de condit. cauſa data.*

Extenditur ſecundo, vt profeſſi, & Coadiutores formati non poſſint diu in Collegijs habitare, niſi forte ibi deputentur ad aliqua Societatis miniſteria obeunda, veluti gubernationi, lecturæ, compoſitioni, aut alteri ſeruitio Collegiorum, ita tamen vt poſt vbi vtiles collegio eſſe deſierint ad Domos profeſſas reuertantur, vt hæc habentur conſtitutionibus *par. ſext. capitul ſecundo, §. tertio, & quarto*, quarum auctoritate hoc ſcribit *Menoch. dicto conſil.* 1014. *ſub numero* 124.

13 Extenditur tertio, vt Domus profeſſæ non poſſint habere redditus, aut prouentus etiam ex bonis ad propriam habitationem, aut ad vſum neceſſarium deputatis, ſed illa debeant ad ſolum vſum citra aliquod ius ciuile retinere vt expreſſe habetur in prima Conſtitutione Iulij tertij, & in conſtititionibus Societatis *par. 6. cap. 2. §. 5.* Ex quo

14 Deducitur primo Domos profeſſas non poſſe ſub domibus ab eis habitatis habere apothecas ad locandum, quia hoc eſſet habere apothecas ad annuos redditus, non autem domum ad vſum neceſſarium.

15 Deducitur ſecundo, poſſe quidem domos profeſſas ex hortis, quos habent, vti fructibus ad illarum ſuſtentationem, non autem illos vendere, aut hortos habere ad fructus, qui redituum loco eſſe poſſent, cuiuſmodi ſunt ad frumentum, vinum, aut oleum, aut ad olera vendenda, quia hæc excederent vſum neceſſarium, & inducerent proprietatem, vt habetur in iiſdem conſtitutionibus *loc. mox citato Menoch. loco cit. num.* 25.

16 Deducitur tertio non poſſe domos profeſſas fructus hortorum, quibus ad proprium vſum vti poteſt alteri vendere, ſiue locare, nam qui vſum habet, illum alteri vendere, & locare prohibetur, *l. in eo, & l. plenum ff. de vſu & habitus §. 1. in ſint, & §. ſecundo Inſtit. eod. tit.* Et hæc procedunt etiamſi fructus vendantur, aut locentur ad comparandas expenſas neceſſarias pro hortis colendis, tum quia per conſtitutiones interdicitur abſolutè fructuum venditio, & locatio, tum etiam quia hoc redundaret in vtilitatem domus, quæ haberet fructus ſine aliquo labore, & ſic perciperet fructus tanquā vere fructus quod non licere patet ex hactenus dictis.

17 Quarta concluſio, domus profeſſæ non poſſunt habere fructus applicatos vſibus, aut Sacriſtiæ, ſi fructuum, aut teditũum diſpoſitio, ſeu diſpenſatio, ſiue adminiſtratio ſit apud ipſam Societatē, vt patet ex dicta cōſtitutione Iulii tertii, & ex conſtitutionibus Societatis *d. par. 6. cap. 2 §. 2. & §. 5. & 6. Menoch. d. conſ.* 1014. *ſub nu.* 33. *verſ. primus caſus.*

Dixi ſi diſpenſatio, vel adminiſtratio ſit penes ipſam Societatem, quia, ſecus eſſet ſi diſpoſitio, vel adminiſtratio eſſet penes alios, vt bene probat *Menoch. loco cit.* Secundus, eſt caſus. Eſt autem inter vtrumq. caſum diuerſitatis ratio, quia primo caſu cum diſpoſitio ſpectet ad Societatem, poſſet de facili in proprios vſus applicari, quod ipſi mendicitati repugnaret, quod quidē nō cōtingit vbi adminiſtratio eſt penes alios, *Bart. conſil. quinto numer. 3. lib. primo, & in tract. Minor. lib. primo diſt. quarta capit. primo numero* 20. *Comment.* 169. *vſo teſtamento col. primo verſic. nec expendit, Anchar. in d. clem. exiur. nu. 3. in fine & nu.*

& num. 5. & 6. Abb. cons. 32. in princ. num. 2. vers. ad primam conclusionem lib. 1. & cons. 63. lib. 2.

18 Quinta conclusio, neque Domus professa, neque collegia, neque domus probationis succedit ab intestato Religiosis huius societatis professis, sed statim à die professionis eorum successio defertur quibus de iure, vt plene docet Molina *tom. primo de Iust. & Iur. disput.* 139. *col. 3. vers. tum professi, & disput.* 140. *in princ. Menoch. d. cons.* 1014. *num.* 14. ad quos breuitatis gratia lectorem reiicio.

19 Dubitari potest An Domus professa possit hæres institui, siue hereditas consistet in rebus mobilibus, siue instabilibus, quę dubitatio vt ex omni parte declaretur, duo sunt consideranda casus Primus quando hęreditas consistit in rebus stabilibus valde necessarijs, aut conuenientibus ad habitationem professorum, & tunc potest, ita docet Molina *tom.* 1. *de iust. & iur. disput.* 195. *col.* 2. *versic.* & regula proposita. & ratio est, quia si Societas posset talia stabilia emere, multo magis potest dum illa habet, retinere, quia facilius conceditur retentio quam noua acquisitio, *l. per retentionem*
20 *C. de vsufruct. l. 2. vbi Bald. in 3. not. sab. C. de Fideicom. idem Bald. cons.* 282. *col. pen. ad finem lib.* 4. Secundus est casus, quando in hæreditate insunt res stabiles habitationi, aut vsui non conuenientes, & tunc si quærimus an possit hę res institui, ita vt stabilia illa retineat concludendū est minime posse, & hoc in dubiū an nemine reuocatur, vt testatur *Menoch. d. cons.* 1014. *n.* 17. Si vero quęrimus an possit hæres institui, ita vt stabilia non retineat, sed vt vendat, & prætium in suos necessarios vsus conuertat, tunc duo sunt quæ negatiuam opinionem suadere videntur.

21 Primum, quod Societas vel non est compræhensa sub dispositione Sacri Cōcilii in *c. 3. Sess. 25. de regular.* vel si est compræhensa illi renunciauit obtinendo Pontificias Constitutiones contrarias & præceptiuas veræ paupertatis, vt probatum est supra *num.* ... Ergo circumscripta dispositione Concilii remanet in sua pristina, & propria paupertate, quæ eam cogit ad viuendum ex elemosinis.

Secundum quod æquiparatorum idem est iudicium, *clem.* 1. *de offic. Vicar. l. iam hoc iure ff. de vulg. & pupill. Calder. con*
22 *sil.* 12. *de constit.* At domus professa, in paupertate æquiparatur fratribus minoribus, & Cappucinis vt dictum est *supra num.* ... Ergo non potest hæres institui, ēt vt vendat, quia fratres minores neque hoc modo possūt hæredes institui, *Bar. Bal. Zabar. Anchar.* & alii relati per *Gabr. tit. de hæred. instit. conclus.* 1. *nu. primo quibus additur Roder. in quæst. tom. secundo quæst.* 78. *art. primo* Quibus non obstantibus contrarium ex huius Societatis constitutionibus apostolica auctoritate firmatis colligitur, quarum auctoritate suffulti hoc in specie concludunt *Nauar. in cap. non dicatis num.* 82. 12. *q.* 1. *Menoch. d. cons.* 1014. *a numer.* 18. cum pluribus seqq. ad quos lectorem
23 remitto. Nec refragantur in contrarium adducta; Et quantum attinet ad primum fateor Societatem remanere in pristina sua paupertate, non obstante dispositione Concilii, sed dico, quod vera paupertas excludit quidem institutionem ad effectum habendi, non autem ad effectū vendendi, quando paupertas, prout in casu nostro, non prouenit ex mera incapacitate, sed ex Constitutionibus à sede Apostolica approbatis. secundum receptiorem opinionem quam sequuntur 43. *Doctores longa serie relati per Gabr. d. conclus. prima tit. de hæred. instit. et per Peregr. de fideicom. art.* 11. *num.* 99. *& per Menoch. præsumpt.* 120. *num.* 5. *lib.* 4. *& latius d. cons.* 1014. *num.* 12.

24 Quo vero ad secūdum; Aequiparatio paupertatis professorū huius Societatis, ad paupertatē fratrū Minorū nō est totalis, sed in aliquibus cōueniūt, in aliquibus Societas est minor, & in aliquibus durior, ideoque ab vna ad aliā nō bene argumentum concipitur, nisi quando æquiparatio est in puncto æquiparato, *l mol. & Abb. in cap.* 1. *de solut. Euerard. in centuria in loco à simili num.* 11. Conueniunt primo,

25 mo, quia sicuti fratres minores non possunt possidere, & retinere perpetuo prædia, vel redditus annuos, vt post alios late probat *Tiraq. de retract. consang. §. 1. glos. 6. nuero quinto*, ita & neque ipsa Domus professa, vt probatum est supra num... conueniunt secundo, quo ad personas quia sicuti fratres minores non succedunt ab intestato in hæreditate parentum, vel consanguineorum, sed haben tur omnino pro mortuis, *clem. exiui, §. cupientes, de verb. signif. Decl. in cap. in præsentia, de probat. & auth. ingressi, C. de sacros. Eccles.* ita neque succedunt huius societatis professi, vt probatum est supra num....

26 Societas est minor primo, quia fratres minores nihil sibi appropriare possunt, nec domum, nec locum, nec aliquam rem, *d. clem. exiui, §. proinde*, Domus autem professa præter habitationem potest habere suburbanum, non tamen fructuosum, sed recreationis, & conualescentum gratia, vt habetur in constitutionibus *p. 6 cap. 2. §. 5. Menoch. loco cit. n. 25.* Secundo, est minor, quia fratres minores sunt incapaces hæreditatis simpliciter, vt ex multorum auctoritate scribit *Gabr. d. conclus. 1. nu. 1. de hæred. instit.* legis; & legati particularis, quando est in magna quantitate, idem *Gabr. d. conclus. 1. nu. 4. de legat.* Domus vero professa est capax hæreditatis, & relicti cuiuscumque valoris ad effectum tamen vendendi, & expendendi pretium in vsus necessarios, *Menoch.*

27 *d. cons. 1014. nu. 25.* Eadem societas in nonnullis est durior, Primo, quia potest religio minorum recipere stipendia pro prædicationibus, & aliis similibus ministeriis, quod tamen est prohibitum professis societatis, vt in *Constit. par. 6. cap. 2. §. 6. sect. 7.* Secundo, quia fratres minores non iurant de non consentiendo relaxationi paupertatis, vt supra dictum est quod quidem non iurant fratres minores. Tertio, professi societatis trium, & multo magis quatuor votorum emittunt votum nullius dignitatis procurandæ, aut acceptandæ, nisi Romano Pontifice suadente, vt fuit constitutum in prima Cógregatione generali Can. 2. quod qui dem votum non emittitur a Minoribus. Ex his firma, & illibata remanet conclusio, Domos professas huius societatis esse capaces hæreditatis ad effectum vendendi, & impendendi pretium in propriis necessitatibus, quæ conclusio,

28 Extenditur primo, vt si procedit in hæredis institutione, procedat multo magis in relicto particulari per viam simplicis legati, aut fideicómissi *Bart. Cast. Alex. & Ias. in l. apud Iulianum, §. constat ff. de leg. 1. & iterum Bart. in l. si fideicommissi, §. si seruo ff. de legat. 3. Federic. de Senis, Butr. Calcan. Abb. Bertrand. & alii, quos recensendo sequitur Gabr. d. conclus. 1. nu. 1. tit. de legat.*

29 Extenditur secundo, vt procedat etiamsi institutio, aut legatum sit cum conditione, vt res mobiles perpetuo maneāt penes domum institutam, siue legatariam, ac exinde percipiantur fructus, quia vitiatur conditio, siue modus adiectus tanquam turpis, & dispositio remanet pura, *Bald. cons. 232. col. 2. versic. nec obstant verb. Cald.. consil. 14. de testam. verrs. Item præsupponendum, et versi. Ad motiua D. Ant. in 3. par. tit. 10. cap. 3. de testam. §. 12. vers. 4. quæritur* Gulïel. *de Bened. in cap. Rainutius verb. reliquit num. 14. de testam. Menoch. loco cit. num. 29. cum seq.*

SVMMARIVM.

1 *Religiosis est maximè cauendum ne detur occasio vagandi.*
2 *Per emissionem* Professionis *censetur celebratus contractus inter religionem, & professum.*
3 *Monacho per Monasterium debentur alimenta.*
4 *Religiosos fugitiuos debent præpositi religionum perquirere.*
5 *Religio non habet potestatem dissoluendi vota.*
6 *Religioni licet professum tanquam incorrigibilem eiicere.*
7 *Clerici incorrigibiles deponuntur, et tradūtur Curiæ sæculari.*
8 *Eiectio a consortio, et ordine ratione in obedientiæ suadetur exemptis.*

Eiectio

9 *Eiectio est remedium salutare.*
10 *Superiori conceditur ex purgatio familia a prauis hominibus.*
11 *Eiici videtur religiosus vt citius pudefactus reuertatur.*
12 *Per inobedientiam contractus inter religionem, et religiosum dissoluitur.*
13 *In obedientibus, et Contumacibus denegantur alimenta.*
14 *Eiectus a religione non liberatur a votis religionis solemnibus.*

ARGVMENTVM.

An liceat Religioni eijcere Religiosum professum tanquam incorrigibilem.

CAP X.

1 Ro parte negatiua facit primo, quod per eiectionem daretur eiectis occasio vagandi, ac magis licentiosè viuendi, quod quidem in religiosis est maximè cauendum, *cap. periculosa ne clerici vel monachi li.6.cap. iuxta cum seq.16.q.1. cum vulgar.*

2 Secundo, quod per emissionem professionis censetur quodammodo celebratus contractus inter religionem, & professum, *cap. ad Apostolicam, de regul.* quo fit vt propterea non videatur, quod sola religio inuito professo possit illum rescindere, quia quod ab initio fuit voluntatis, ex post facto est necessitatis, *l. sicut C. de act. & oblig. glos. in l. si vno, vers. personis in fine, ff. locati*, *Bart. in l. si pecuniam nu.7. & seq. ff. de cond. caus. data caus. non seq. Rol. consil.8. nu.29. lib.1. plenè Surd. cons.38. nu. 2.*

3 Tertio, quoniam clarum est monacho per monasterium deberi alimenta, *Ioan. Andr. Franch. et coeteri in d. cap. periculosa Innoc. in c. quanto sub nu. 2. de off. ordin. Abb in cap. ex parte sub nu.8. de accusat. Castr. cons.76. nu.1. lib.1. Surd. de alim. tit.1. q.75. nu.* 1. adeo vt si quis monacho infirmanti extra monasterium alimenta subministrauerit, poterit ea à monasterio repetere, *Franch. loco cit.* Nō videtur, ergo quod possit illum eiicere, nè contingat ei alimenta denegare, quod idem est ac necare, *l. vel negare, ff. quemadmodum testā. aper. l. necare, ff. de liber. agnosc. cap pasce 86. dist.*

4 Quarto, hoc videtur expressum in *c. vlt. extr. de regul.* vbi generaliter praecipitur omnibus Praepositis religionum, vt fugitiuos, & eiectos perquirant, eosque corrigant: tantum ergo abest, vt non possint eiici, quod eiecti compelli debent ad redeundum.

5 Quinto, quia dato quod religio posset eiicere, sequeretur quod esset in eius potestate dissoluere vota religionis; at Antecedens est falsū, *Calcan. consil.123. sub nu.30. versic. Quarto quia monachi*, cum hoc ipsum tantum Papae concedatur, & ex causa vrgentissima secundam opinionem, de qua per *Abb. in c. cum ad Monasterium nu.71. de regul. et per Felin. in cap. si quando nu.5. de rescript.* Ergo.

Sexto, Hoc idem in specie videtur sensisse *Card. in clem. nè in agro, S. quia vero nu. 5. de stat. monach.*

6 Quibus non obstantibus contraria sententia ex communi stylo cuiuscunq. religionis est recepta, eam enim probat *D. Bonauent. in opusc. de determ. quaestion. circa regulam Sancti Francisci c.14. Humber. in exposit. reg. S. Augustini cap. 99. Turrecrem. in expositione regulae S. Benedicti tract.88. et de iure eam probant. Ang. in sum. in verb. Abb. q.18. Siluest. in verb. religio q. 17. Tabien. ibidem q.45. Armil. q.28. asserentes hoc idem esse de mente D. Thom. quodlibet 12. q. vlt. hanc eandem sequitur Nauar. in cap. non dicatis 12. q. 1. num.36. et 65. & consil.50. de regular. & consil.65. num.2. et in cap. nullam nu. 52.18. quaest.2. Emanuel. Roder. in quaest. regul. tom. 1. quaest. 30. art. 14. et seq.*

Huic opinioni suffragari in primis videtur illud *S. Matth. capitulo* 18. dum iubet fratrem quarta vice peccantem esse habendum vti Ethnicum, & Publicanum, quae verba interpretatur *S. Aug. &*

S. Thom.

S. Thom. Inobedientem, & contumacem à communione ex numero fratrum esse separandum, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, & intereant, vt inquit *D. Hieron. a Galat. cap. 5. nobis relatus, in cap. resecanda 24. quæst. 3.*

Secundo concinit *text. in cap. Illud sanè 24. quæst. 3.* ibi, vt his quibus non potuit prodesse correctio, non parcat abscissio.

7 Tertio, quia videmus clericos incorrigibiles deponi, & tradi Curiæ sæculari, cap. cum non ab homine de Iud. vbi plenè per Doct. Ergo tanto magis potest religiosus habitu, & consortio religionis priuari.

Quarto, Huic accedit quod necessarium reputatur abscindi vulnera, quæ fomentum non recipiunt medicinæ, *cap. quia in fine* 81. *dist.* Ac melius est Religioni his carere membris, quam cum ipsis in æterna ire supplicia, *d. c. illud sanè* 24. *q.* 3.

8 Quinto, eiectio, à consortio, & ab ordine ratione inobedientiæ suadetur exẽplis; videmus etenim hac ratione Senatorem Senatu moueri, *l. ff. de senator.* atq; militem habitu, & insigniis priuari, & militia mitti, *l. 3. §. si intra vociferationem, ff. de re milit.* quæ quidem iura veluti loquentia, de exauthoratione, & eiectione militum, extendi possunt etiã ad eiectionem religiosorum, vt per *Bar. in l. 2. §. ignominiæ in fin. ff. de infam.* Felin. *in cap. ex litteris ante nu. 6. de const.*

9 Sexto, quoniam eiectio videtur remedium magis salutare, tum quia expulsus potest a consanguineis, & amicis libentius obiurgari, & pudefactus citius resipiscere; tum etiam quia prauis moribus, & malo exemplo, minus potest nocere, dũ incorrigibilis ab omnibus reputatur, quam in religione existens, vbi exemplo plus potest nocere, *cap. nec licuit* 17. *dist. cap. nemo* 83. *dist. & c. 1. 96. dist.* Addo etiam quod hæc mutatio quandoque valet ad mutandos mentis affectus, *cap. valet* 81. *dist.*

10 Septimo, quia æquitas suadet superiori concedi, vt familiam suam possit improbis hominibus expurgare, *l. 3. & l. congruit, vbi Doct. ff. de off. præsid. l. 3. in princ. ff. de offic. Præfect. vigil.* Nec huic malo potest subueniri, si detineantur in ergastulis, vt in *c. impudicus* 27. *q. 1.* quoniam cum loquamur de incorrigibili, vltra quod religio grauatur expensis, plurimum possunt obesse aliis cõsilio, & suasionibus, vt in *l. omne delictum, §. qui in acie ff. de re mil. §. sed & si credat, versic. licet enim inst. de oblig. quæ ex delicto nascuntur.*

11 Ad contraria respondetur. Non obstat primum, quoniam finis primarius, propter quem eiicitur non est vt citius pudefactus reuertatur, vt supra probatum est, & videtur hoc sentire *D. Thom. apud Matth. cap.* 18. dum ait habendum esse vti publicanum, vt maiorem erubescentiam patiatur. Non obstat secundum, quia cum in professione promiserit obedientiam præstare, & vitam religiosam ducere, vtique cum non seruet promissa

12 contractus resoluitur, & religio amplius non tenetur *cap. 3. de iuretur. cap. si infidelis 28. quæst. 2. l. 1. in fine. ff. de loc. publ. Fruend. l. si diuersa C. de transact.*

13 Non obstat Tertium, quia respondetur dupliciter, Primo, quod non est nouum vt alimenta denegentur contumacibus, refractariis, & inobedientibus, nam hac ratione denegantur etiam liberis, *§. aliud quoque capitulum auth. vt cum, de appell. cognosc.* & nihilominus constat liberis alimenta deberi de iure naturæ, *l. 1. §. huius studii versic. Hinc descendit, ff. de iust. & iur. & in princ. tit. inst. de iure naturali, & vtrobique Doct. tradunt.* Secundo, quod expulsus poterit sibi victum vel proprio labore, vel ex mendicitate quærere, *Nauar in c. non dicatis comment. 2. num. 36. cum seq. 12. q. 1.*

Ad Quartum respondetur text. illum intelligi debere de eiectis ordine iudicario non seruato, vel propter crimen, non autem, de eiecto vti incorrigibili, vt ex multis declarat *Nauar. in d. cap. non dicatis nu. 36. & cons. 51. de regul. Emanuel Rodericus in quæst. regul. tom. 1. q. 30. art. 22.* Non obstat secundum, nam

14 eiectus, & habitus religionis priuatus nõ libe-

liberatur a votis religionis solemnibus, vt ex pluribus probat *Azor. lib. 12. moral. inst. cap. 16. q. 4.* sed tantum definit esse claustralis, & eo tantum respectu non habet amplius communionem cum religione, *Abb. Anan. & Socc. in cap. fin. de infant. & languid. expos.* Non obstat sexto, loco doctrina Card. quia ibi loquitur de criminoso simpliciter, non autem de incorrigibili, quo casu non procederet, iuxta *trad. per glos. in d. c. nec licuit, versic. per seculares 17. dist.* Quis autem in hac materia sit iudicandus incorrigibilis, est per peculiares cuiusque religionis constitutiones declaratum, adeo vt nequeat certa regula tradi, videas in facti contingentia *Emanuelem, Rodericum in quest. regul. tom. 1. q. 30. art. 14.*

SVMMARIVM.

1 *Apostata non dicitur eiectus a religione si reuocatus non redeat.*

2 *Eiectus per iustam sententiam desinit esse Monachus.*

3 *Serui pro de relictis habiti non coguntur redire ad Dominum.*

4 *Per sententiam expulsionis tollitur obligatio religionis erga religionem.*

5 *Intellectus ad tex. in cap. vlt. de regular.*

6 *Iuri humano ex obseruantia contraria derogatur.*

7 *Religio non potest compellere religiosum debitè expulsum vt aliam religionẽ ingrediatur.*

8 *Religiosus eiectus ab vna religione non debet procurare recipi in alia.*

9 *Religio non tenetur recipere monachum eiectum pœnitentem.*

ARGVMENTVM.

An si eiectus à Religione, habituq; priuatus ex iusta, & rationabili causa à religione repetatur, seq; Paratam ad ipsum recipiendum offerat, si Monachus redire recuset, sit Apostatarum numero recensendus.

CAP. XI.

1 Egatiuam opinionem tenet *Nau. cons. 51. de regul. & cons. 3. de stat. Monach. et in cap. non dicatis nu. 36. 12. q. 1. et cons. 18. num. 2. de regul. et ipsum probant Azor. Moral. inst. lib. 12. cap. 16. q. 6. Emanuel* Roderic. *in regular. q. 30. art. 21.* Ratio est, quia eiectus per
2 iustam sententiam desinit esse monachus monasterii, vsque adeò vt amplius cum eo communionem non habeat, *Abb. in c. 1. de infant. et lang. expos.* quem sequuntur ibidem *Socc. et Anan. per text. in c. nè pro cuiuslibet 16. q. 1.* Et propterea Religio non habet amplius iurisdictionem in eo, veluti quæ per eiectionem, omnem potestatem abdicauit à se, ad exemplum vxoris iudiciali sententia repudiatæ, quę si post repudium repetatur à viro, non tenetur ad illum redire, ut colligitur ex *c. significasti ibi*, Iudicio Ecclesiæ extra de *accus. et scribunt gloss. in c. Agatosa, verb. conuersionis 27. q. 2. Nauar. consil. 38. nu. 1. de regul.* Item, & ad exemplum serui pro delicto habiti, ac filii expositi,
3 qui efficiuntur sui iuris, nec amplius coguntur ad sacra Dominica, uel paterna redire, *l. vlt. §. sed sumus C. de latin. libert. toll. d. cap. 1. de infant. exposit.*

4 Præterea per sententiam expulsionis iuridicè latam, extincta remanet obligatio qua religiosus tenebatur obedire religioni, quia sicuti illa contrahitur per ingressum, qui fit mediante professione, ita per eiectionem dissoluitur, *arg. l. qui res, §. curam, ff. de solut. et in §. penult. et fin. inst. quib. mod. oblig. toll.* Ergo quando Prælatus religionis interpellat religiosum iam expulsum ut ad religionem reuertatur, hoc facit nullo iure suffultus, & erga personam in quam caret iurisdictione, & per consequens religiosus obedire illi non tenetur, *l. extra territorium, ff. de iurisdic. omn. iud. l. fin. ff. de offic. Præfect. Vrb. l. cum vnus §. is qui possidere ff. de bonis*

nis

nis aut iud.poss.c.cum in iure peritus extr. de offic. deleg.

5 Nèc prædictis suffragatur *text.in cap. vlt.de regul.* quatenus præcipit Præfectis religionum, vt singulis annis fugitiuos, & eiectos perquirant, & eos sub anathematis, poena ad redeundum compellat.

Nam vera est responsio, *Nauar.d.cons.* 51. nempè quod ille text. debeat intelligi de eiectis iniustè, vel ordine iudiciario non seruato, aut fortè per sententiam nullam, quæ quidem explicatio, et si text. illum videtur satis coarctare, nihilominus habet rationem, quia cum iure ipso, & ex regulis, institutisque religionum facultas sit apud religiones eiiciendi monachos incorrigibiles, vt in superiori capite abundè demonstraui, vtique si diceremus text. illum loqui de eiectis, & expulsis legitimè, ita vt eos cogeretur religio singulis annis requirere, & ad redeundum compescere, fateri oportet nullam esse apud religiones potestatem Monachos eiiciendi.

6 Hoc etiam ex eo comprobatur, quia si text. ille intelligeretur generaliter de eiectis etiam legitimè, tunc propter communem obseruantiam in contrarium, necesse est asserere illi ex vsu communi esse derogatum, cum tota illa dispositio sit iuris humani, cui quidem ex obseruantia contraria potest derogari, *l.de quibus, ff.de leg.c.consuetudo* 4.*dist*.8. *ex non scripto inst. de iure naturali*.

7 Extenditur conclusio Primo, vt non religiosum eiectum, sed neque possit illum compellere, vt aliam solum nequeat religio repetere inuitum religionem ingrediatur, *Nauar.cons*.71. *de regular.*

8 Extenditur secundo, vt neque ipse religiosus teneatur procurare, vt in alia religione recipiatur; E*manuel. Roderic. q. regul. tom.* 1. *q*.30 *art*.21. quicquid in contrarium scribat *Sot. de iust.& iur.lib.* 7.*q*.7.*art*.1.

9 Et sicuti religio non potest compellere eiectum ad redeundum, ita si eiectus pænitens erroris petat iterum recipi, religio non tenetur, quia religio, & monachus debent pari iure censeri, *cap. ad Apostolicā, de regul.* Et licet non ignoret contrarium in hac specie sensisse *Siluest. in sum.verb.apostasia in fin.quem in sequitur Menoch.de arbitr.cas.* 546.*num*.1. tamen eorum opinio nullo iure, aut ratione probatur.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus ferens habitum coopertum sub pannis dicitur Apostata.*
2 *Præsumitur talis quis qualem habitum gerit.*
3 *Testamento relicta quæ legi non possunt habentur, ac si non essent scripta.*
4 *Habitus delatio multis de causis præcipitur religioso.*
5 *Habitus delatio pertinet ad honorem religionis.*
6 *Habitus gestatio pertinet ad tuitionem personæ, & ornamentum.*
7 *Matrona habitu meretricali vestita actionem iniuriarum non habet, si libidinis causa insectetur.*
8 *Adulterii crimen deprecari potest deprehensus in lupanari cum aliena vxore.*
9 *Deputatio parit iure in professione.*
10 *Modus in explicando actu præcipuè spectatur.*
11 *Testari non sufficit nisi fiat cum debito modo.*
12 *Habitum desferre non sufficit nisi publicè deferatur.*
13 *Habitum gerens coopertum sub pannis ex causa leuitatis dicitur tantum excommunicatus.*
14 *Habitum gerens coopertum ex causa necessaria non est apostata neque excommunicatus.*
15 *Clerici possunt ingredi tabernas in casu necessitatis.*
16 *Celebrare super re non sacra licet in casu necessitatis.*
17 *Baptizare licet laico etiam idiotæ imminente necessitate.*
18 *Necessaria causa quæ sit.*

AR-

ARGVMENTVM.

An sit censendus apostata, qui habitum gerit sub pannis coopertum.

CAP XII.

Vo sunt considerā di casus; Primus, quando habitus gestatur coopertus ex mera volūtate sine aliqua causa.

Secundo, quando defertur coopertus ex aliqua causa saltim probabili.

1 Quo ad Primum *glos.in clem. 2. §. dignitatem, verb. extrinseci, de vit.honest. prelat.* scriptum relinquit esse apostatam iudicandum, & hoc etiam affirmant *Oldrad.consil.* 184. *nu.* 12. qui in fine testatur ita fuisse terminatum per Clementem Papam V. *Io.Andr.& Franch.in c. 2. de Apost. Anchar.Butr.& Imol.in cap.Deus, vit.& honest.cleric.Calcan.consil.* 122. *in princ.& sub nu.*4.*Rom.cons.*449.*Franch. de Platea in tract.de excom.* §. 9. *de relig. qui temere hab.sua relig.dim.num.*2.*Mascard.de probat.conclus.* 112. *nu.*1.*& seq. tom.*1.*Marquard.de iudaeis par.* 1. *cap.* 4. *num.* 3.& secundum hanc opinionem fuisse iudicatum Venetiis testatur *Thom. Triuis.dec.*19.*lib.*2. quae quidem etiam mihi verissima videtur ex infrascriptis.

Primo, ex *text.in d.clem.* 2.*in princ.& in* §.*dignitatem verb.extrinseci, de vit.& honest.cler.* vbi clerici iubētur vestes proprio ordini congruentes deferre, & indecentes deponere, quia habitus extrinse-
2 ci morum intrinsecam honestatem ostendunt, cui concinit quod talis quis praesumitur, qualem ostendit habitus, quem gerit *cap.si Iudex, vbi plenè scribentes, de sent.excom. lib.* 6.*l.*2.*vbi Bar.C.si seruus exportand.veniat l.pen. C. de ingen. manumiss.l.minor* 25.*Annis ff.de minor. Feder.de Sen.cons.*13.*nu.*3.*vers. talis namq. Din.consil.*53.*num.*15.& quod ex stigmate consueto fabricensibus imprimi latinans fabricensis agnoscitur, inquit *tex. in l. stigmatè C. de fabricen. lib.* 11. *& in cap.hoc ipsum* 33.*q.*2. vnde parum aut nihil refert qualis sit habitus, qui gestatur occultè, si contrarium publicè appareat cum paria reputentur non esse, sed non posse apparere *l.in lege*, vbi notant omnes, & praesertim *Barth.de contrab.empt. & in l.duo sunt Titii vbi Bal ff.de testam. tut.l.si fuerit ff.de reb.dub.l. cum ex pluribus ff.de manumiss.testam.l.quoties ff.qui satisd.cog.cap.fin.de clerie.non baptiz.cap. solemnitates, de consecr.dist.*1.*cap.paruulos cum quatuor seq.de consecratum dist.*4. Et hinc est quod aequè punitur corrumpens album praetoris, ita vt legi non possit, ac punitur ille qui deleuit in totum, *l.si quis id quod ff.de iurisdic.omn.iudic.*

3 Et relicta in testamento quae consultè, vel inconsultè legi non possunt, habentur perinde ac si relicta non forent, *l.* 1. *in princ.et in* §.*sed si legi ff. de iis quae in testam.delentur.*

Secundo his accedit, quod multiplici ex causa praecipitur religosis habitum publicè deferre, nempè vt in eis euagandi materia subitrahatur c. vt periculosa ne clerici vel monachi lib. 2. Item vt in-
4 dicenti honestate contineantur *cap.clerici officia de vit.et honest. cleric.* & vt distinguantur ab aliis, quo eorum qualitas, & professio signo visibili pateat, *d.cap.* 5. *Iudex, de sent. excom. d. l. stigmata C. de fabricens.lib.* 11.*l.sed si accepto ff.de iure fisci,* Quibus omnibus effectibus cum careat occulta ipsa habitus delatio, consequatur, vt illa ab apostasia religiosum non excludat.

5 Praeterea pertinet publica gestatio habitus ad honorem religionis *cap.Episcopi ead.caus.et quaest.* vnde seneca vxori Neronis, indue te (inquit) delicate carissima, non propter te, sed propter honorem imperii, & haec est ratio cur Basilicę, Oratoria, vestes, vasa sacra, & corporalia, munda, & nitida asseruari debent in Ecclesiis, nempè quia in Dei tendunt honorem *cap.* 2. *de cust.Euchar.cap.* 1.21.*q.* 4. Item publica gestatio habitus pertinet

ad

cui ad propriç perſonç tuitionẽ,& orna-
mentum *c. ſine ornatu* 11. *q.*4.qui etiam
effectus ceſsant ex abſcondita habitus
delatione, cum neque religio ſuum con-
6 ſequatur honorem, neque religioſus ſit
tutus quin in extraneo habitu extrinſe-
cus deprçhenſus, laicorum nõ pateat in-
curſibus,quorum neq; ipſe, neq; religio
conqueri poſset,quippè cum illi iuſto fue
rint errore lapſi, cui iniuriam paſsus re-
ligioſus cauſam prçbuit, cum ſe contra
propriç religionis morem,cum eiuſmodi
habitu publico ſe comiſit, ad exemplum
matronç in habitu meretricali deprçhen
7 ſæ,quç iniuriarũ actionem non habet, ſi
eam quiſpiam blando ſermone libidinis
cauſa inſectauerit,*l.itẽ apud* §.*ſi quis vir-
gines.ff.de iniur.cap. in audientia, de ſent.
excom.quibus iuribus hoc etiam affirmant,
et rectè Vital.in clem.*2.*nu* 9. *de vit.et ho-
neſt.cleric.Couar.reſol.cap.*14 *ſub num.*2.
*Briſſon.ſelect. antiq. libro primo, capitulo
quarto*.
8 Similis eſt quæſtio,quam *Quintil.pro-
ponit lib.*7.*cap.*3.An qui in lupanari cum
aliena vxore fuerit deprehenſus,adulterii
teneatur, Nam,& hic (vt ipſe concludit)
iuſti erroris excuſatione, adulterũ crimẽ
depræcari poteſt; Quod quidem firmat
ex noſtris *Angel.in l.mater,*§.*mulier,ff.de
adult.et in l.ſi vxor,* §.*ſed in ea ff. eod. tit.*
Etiamſi Adulter ſciat eſſe nuptam,dum-
modo mulier viuat more meretricio, &
comprobant *Tiraq.l.*3.*connub.ſub num.*
23.*in fin.Clar.in* §.*adulterium verſ Quæ
ro nunquid*, vbi hanc dicit eſſe commu-
nem,& poſt eum *Hippol.Bonacoſſ quæſt.
crim.in verb.adulterium, quibus acccedit
Ghirland. etiam de poenis omniſar coitus*,
§.7.*nu.* 5. *verſic.*4.*etiam fallit,Rota dec.*
808.*nu.*9.*par.*1.*diuerſorum*.
9 Tertio prçmiſſis additur, quod cum
habitus ſecum afferat, vt talis quis re-
putetur, qualem illum habitus demon-
ſtrat,*d.cap.ſi iudex, de ſent.excomm. in* 6.
*cum aliis ſupra alleg.*vtique reputatio pa
rit ſaltim ius in poſſeſsione *Oldrad. conſ.*
244.*num.*9.*verſiculo ſexto opponebatur*,
Franch.in d. capitulo ſi iudex, §. *idem eſ-
ſe ſub numero.*3. *Vital.in clem.* 2. *numero*
88. de pœnis,& propterea ex delatione
habitus ſub pannis, hoc etiam naſcitur
inconuenfens, quod Religio quodam-
modo iure ſuæ poſſeſſionis fraudatur,
cum habitus exterior ſit diuerſæ quali-
tatis.
10 Quarto pro hac ſententia maximè
facit, quod in quolibet actu explicando
præcipuè conſideratur modus quo ex-
plicatur, Hinc non ſufficit iudicium,
reddi, niſi iudex illud ſuo modo reddat;
nempè ſedens pro Tribunali palam, &
figura iuditii,*l.vnica,*§.*ſimili quoque mo-
do ff. de latin. libert. tollend.* Nèc ſufficit
quem teſtari niſi iuxta prçſcriptum mo-
11 dum teſtetur, ſcilicet in conſpectu te-
ſtium ita conſtitutus, vt ab omnibus in-
ſpici, & videri poſſit, *l.ſi non ſpeciali, &
l.ſi vnus, C. de teſtam. quod communiter
eſſe receptum dixere, Alex. in d. l. ſi non
ſpeciali numero* 6. *Iaſ. numero ſecnudo,
Pariſ. conſil.* 33.*column.*1. *lib.* 2.*poſt Al-
ber. ibidem, & Cin.in l. teſtium quæſt.* 4.
*C de teſtib. quibus aſſentitur etiam Vaſq.
de ſucceſſ.progr.*§.14.*num.*2. *lib.*2.
Pariter in aqua ducenda prçcipuè mo
dus conſideratur ducendi, *l.*1.§.*Duo au-
tem ſunt genera, ff de acqua quotid. & æſti-
12 ua*: Et propterea non ſufficit mona-
chũ habitum deferre, niſi etiam ſuo mo
do deferatur, nempe publicè,& palam,
iuxta diſpoſitionem *d.cap.vt periculoſa,
ne clerici vel monachi lib.*6.
Ex his manifeſtè apparet hanc opi-
nionem eſſe veriſſimam, quam etiam
Rota probauit ſub Die 28. Nouembris
1554. coram Oradino, prout refert *Ve-
ral. deciſ.* 219. *quæ incipit, ſubreptitia eſt
num.* 2.*par.* 3. inferens propterea gra-
tiam obtentam non facta mentione hu-
ius apoſtaſiæ eſſe ſubreptitiam, & idem
tenet *Acchill. dec.*1. *de Apoſtat. ſub nu.*
10.*Contrarium & nu.*11.
Quod eo magis hodie procedit poſt
Sacr. Trid. Conc. cuius auctoritàte ſan-
citum eſt, nè amplius detur licentia re-
gularibus occultè ferendi habitum ſuæ
religionis, vt *in cap.* 19. *Seſſ.* 25.*de
Regular.*
13 Hæc concluſio, vt ſupra conſti-
tuta ſcilicet, quod per geſtationem
habitus ſub pannis incurrit Religioſus

in apostasiam, declaratur, vt procedat, quando habitus coopertus gestatur ad effectum vt viuere possit tanquam laicus, vel tanquam Clericus sæcularis, secus si ex leuitate illum deserat, non animo deserendi Religionem, hic enim non incurrit apostasiam irregularitatis, quæ inducat inhabilitatem ad beneficia, sed tantum inducit excommunicationem, vt *Rot. declarauit 11. Februarii 1555. coram Oradino, sicuti refert Achill. d. dec. vnic. de apost. nu. 10. & seq.* subdens huius opinionis etiam fuisse antiquiores Præsidentes pœnitentiariæ, qui ex Theologorum relatione asserebãt istam esse veritatem. Ad dignoscendum autem quando habitus coopertus gestetur animo viuendi laicaliter, An vero ex leuitate, recurrendum est ad Argumenta, & coniecturas, idem *Achill. loco cit. nu. 15.* Et hæc quo ad primum casum.

Quo vero ad Secundum, nempè quã.
14 do quis ex causa necessaria habitum coopertum defert, dubio procul dicendum est tunc, & ab Apostasia, & ab excommunicatione excusari, Ita *text. in c. penult. vbi glos. in verb. causa de vit. et honest. cleric. et in clem. secunda, verb. cessante, et verb. rationabilis eod. tit. glos. in d. cap. periculosa, in verb. temerè nè Clerici, vel Monachi lib. 6. Butr. in capitulo 3. nu. 6. de Apost. D. Ant. in 3. par. tit. 24. cap. 35. Siluest. in Summ. verb. habitus*
15 *nu. 3.* In quam sententiam maximè facit quod, & si clericis sit interdictum tabernas intrare, & comã, & barbã nutrire, *c. clericus, de vit. & hon. cler.* Nihilominus prædicta omnia facere possunt ex causa necessaria. *glos. & Doct. in c. cler. de vit. et honest. cler. Port. Imol. cons. 84. n. 7. et 9.* item fuit quod licet sit vetitum Prælatis,
16 ne mutato habitu extra limites Diocęsis discurrant, hoc tamen facere possunt ex causa necessaria; *Extrauag. 2. de maior. & obed.* Item quia ex causa necessaria etiam in rebus Deo sacratis, fas est a forma, & pręscripto recedere, adeo vt ex causa necessitatis liceat super re non sacra celebrare *cap. sicut de consecrat. dist. 1.* atque in casu necessitatis licet constituto in peccato mortali sacram tangere Eucharistiam, quam alioquin non nisi mundis corde fas est attingere, *Innoc. in cap. quod te de poenit. & remiss.* Idiotæ pa
17 riter, & laico, licet imminente necessitate baptizare *cap. Sanctam, de consecrat. dist. 4. glos. fin. in clem. 1. de baptis. Felin. cap. dilecta num. 16. de rescript. et in cap. querelam num. 11. de iuretur. quod etiam admittit Anchar. cons. 195.* & multa alia necessitatis ratione fiunt permissa, quæ alias denegantur, quę seriosè congesseré *Tiraq. de retract. conuang. §. 26. glos. 1. num. 16. cum seq. Menoch. cas. 182. Hoied. de incompatib. benefic. par. 2. cap. 9.*
18 Causa vero necessaria intelligitur nõ solum ea, quę cogit necessitate certa, & pręcisa, sed etiam causa probabilis, nempè si adesset timor, nè incideret in manus latronum, aut inimicorum dum per loca periculosa iter faceret, vt probat *text. in Extrauag. 2. de maior. & obed.* neque hęc opinio habet controuersiam.

SVMMARIVM.

1 *Habitum si quis deferat coopertum non excusat eum timor poena bene merita.*
2 *Religiosus sciens se calumniari apud superiorem si illius timore gerat habitum coopertum excusatur.*
3 *Quod fit ad defensionem iure fieri dicitur.*
4 *Clericum percutiens ob defensionem in excommunicationem non incidit.*
5 *Iniustè vexato fas est se redimere quoquo modo.*
6 *Iniustè carceratus, si relaxetur cum iuramento de redeundo non tenetur.*
7 *Iniustè carceratus si post fugam a carceribus redeat ad carceres cum periculo mortis peccat.*
8 *Seruus potest delitescere donec Domini ira efferuescat.*
9 *Salutis tuendæ causa multa facta esse quæ alioquin non fuissent, monstratur exemplis.*
10 *Delictum suum nemo tenetur prodere.*
11 *Damnatus ad mortem non tenetur facere actus ex quibus sibi mors inferatur.*
12 *Habitum alicuius religionis gestare est testari cui religioni nomen dederit.*
13 *Testimonium cõtra se ferre nemo tenetur.*
14 *Defensioni propriæ nemo potest renũciare.*
15 *Mortẽ sibi inferens dicitur sui homicida.*

Timor

16 *Timor pœnæ benèmeritæ non excusat eum qui defert habitum coopertum.*
17 *Offensio ubi est licita ibi defensio reprobatur.*
18 *Debitorem fugientem quando licitum est capere, si se telo defendat licet occidere.*
19 *Delicta ne maneant impunita debet curare Superior.*
20 *Resistentia non est licita quando vis infertur ratione publicæ vindictæ.*
21 *Malefactor per admissionem delicti sua voluntate subijcit pœnæ.*
22 *Obligatio ex delicto descendit ex æquitate naturali.*
23 *Carceratus auctoritate publica, & si reperiat ostium apertum nō debet egredi.*
24 *Religiosus habitum gerens dicitur munus obire quod per professionem religionis explendum suscepit.*
25 *Malum nemo tenetur facere licet aliquando teneatur ad id ex quo sequitur malum.*
26 *Habitus gestatio tendit ad significandam religionem.*
27 *Testimonium contra se tenetur quis ferre à iudice requisitus.*

ARGVMENTVM.

An probabilis dicatur causa, si Religiosus deferat habitum coopertum solo timore ne contingat ipsum incidere in manus Curiæ, seu Superioris, apud quem criminabatur.

CAP. XIII.

1 PVgnant in hac re *Port. Imol. & Triuis.* Siquidem *Triuisa. decis. 29. lib. 2.* est in sententia huiusmodi causā non esse probabilem eo quod sit timor poenæ benè meritę, qui excusare minime solet, *ex trad. per eundem in tract. de mod. & ord. proced. inter reg. cap. 13. num. 3.* proindq; inquit, in facti contingentia, Religiosum quendam, qui fassus fuerat se hoc timore habitum coopertū gestasse, veluti Apostatam fuisse iudicatum. At contrarium ante ipsum omnino scripserat *Port. Imol. cons. 84.* Mihi vero quo facilius singula succedant duo vi dentur considerandi casus; primus quando Religiosus scit se calumniose, & iniuste apud Superiorē criminatum, timetq. iniuriosam vexationem ad quam euitandā habitū defert coopertū. Secūdus quā do iuste, & pro delicto realiter patrato à superiore perquiritur, & religiosus ne in eius manus incidat habitū abscondit, & celat. Quo ad primū causa talis timoris, probabilis mihi videtur ex pluribus, &c.

2 Primo *ex c. 1. in clem. pastoralis §. quis enim de sent. & re iud.* quo loci quis, inquit, auderet se talis subire iudicium, & se in hostium sinu reponere, ac ad mortē per violentam iniuriam, non per iustitiā inferendam vltroneum se offerre, Hæc quidem iure timentur, hæc de more vitā tur, hæc humana fugit ratio, hæc abhorret natura.

3 Secundo quia hoc est Hominibus à natura insitum vt quilibet corpus suum quacunq. ratione tueatur, adeo vt quicquid propter proprii corporis tutelam quis fecerit, iure fecisse dicatur, *l. vt vim ff. de iust. & iur. l. 1. §. vim, ff. de vi & vi armat. l. itaque in princ. & l. scientiam §. fin. ff. ad l. Aquil. l. si quis Agressorem, l. si quis percussorem C. de Sicar. & in l. 1. C. quando liceat sine iud. se vind. c. ius naturale 1. dist.* Et hac ratione fit, vt percutiens clericum ob sui defensionem, non incidat in excōmunicationē *c. 3. de sent. excom. & in c. dilecto eod. tit. in 6. Dec. in in d. l. vt vim, n. 6. & 7. Franc. Zoannett. ibid. sub nu. 11.* neq. fiat irregularis *clem.*
4 *vnic. de homicid.* vsq. adeo vt si celebrās hoc faciat, possit nihilominus hoc non obstante missam compl'ere, *Abb. in c. clerici de vit. & honest. cleric. Dec. loco cit. n. 8.* Itē occidens latronē ad sui defēsionē, si aliter nō poterat euadere, nō tenetur ne. q. in foro interiori pęnitētiā agere, *c. 2. vbi notatur extr. de ho. icid.* Aequius ergo admitti, poterit, vt ad iniustam vexationem euitandam habitum relinquat vel abscondat.

5 Tertio huic facit, quod cuique iniustè vexato fas est quomodocūque redimere Sanguinem suum, *l. 1. ff. de bon. eor.*

 qui

qui ant.sent.l.transfigere,vbi glos.& *Doct. C. de transact* & *ideo si quis per violentiam,* & *Iniuriam, in carceribus detineatur, poterit eos frangere, et aufugere , Bar. per illum tex. in l. vis eius C. de probat. Soccin. in l. 1. num. 13. ff. ne quis eum qui, Alex. in l. sed si eximendi §. si quis circa fin. ff. eod. tit. Gramm. cons. 51. n. 6. Neuizan. cons. 61. num. 37.*& si fortasse relaxetur præstito iure iurando de redeundo ad carceres redire minimè tenetur, prout censuit *glos. sing. in d. clem. pastoralis verb. per violentiam, quam ibidem probant omnes de sent. et re iud. Bal. in rubr. de vit. et honest. Cler. colum. 2. Abb. in cap. sicut 29. num. 4. et in cap. si vero num. 8. de iuretur. et in c. inter alia ad fin. immunit. Eccles. Rip. in l. Admonendi num. 171. et 172. ff. de iuretur. Cur. Sen. ibidem num. 169. Ias. in l. si duo patroni §. fin. nu 4. ff. eodem Marsil. sing. 177. Boer. decis. 215. num. 19. Petr. à Plaza in Epit. delect. lib. primo cap. 23. num. 6.* Id quod etiam in foro conscientię verum esse affirmant *Couar uar. resol. lib. primo cap. 2. sub num. 10. vers. in secunda proposita quæstionis, Menoch. de arbitr. cas. 301. num. 15. et pluribus comprobant Brunor. à Sole in quæst. legal. q. 30 num. 31.* & *seq. vbi receptissimam dicit, ac Scraub. in tract. de priuil. Iuram. priuil. 132 num. primo .* Et in casu in quo redeundo incurreret periculum mortis , tunc quod vel si non aufugeret, vel si post fugam arreptam rediret, grauiter peccet veluti maxima temeritate vsus, colligitur *ex trad. per* D. *Thom. 22. q. 69. art. 4. ad secundum argumentum,* & *scribit Io. Maior. in 4. sent. q. 22. col. 1. Couar. loc. cit. sub num. 10. vers 7. his animaduersis Plaz. d. lib. 1. cap. 23. num. 6.* & *7. Clar. in prax. §. fin. q. 25. vers. 3. autem modo,* quibus assentitur D. *Prosper. Farinac. tom. secundo, tit. de carceribus q. 30. num. 121. 122. 123.* & *seq.* Ergo pari ratione licebit Religioso iniuriosæ, & iniustæ vexationis effugiende gratia habitum abscondere.

8 Quarto huic sententiæ fauet *text. in l. quid sit §. Sin autem in hoc tantum latuisset ff. de ædil. edict.* quo loci licet seruo per aliquos dies delitescere , quousque Domini ira efferuescat, vel faciliorem apud ipsum deprecatorem inueniat, id quod etiam probat *text. in l. bouem in princ. ff. eod. tit.* ergo æque licebit Religioso sub alieno habitu delitescere, quousque Superiorem innocentiæ suæ reddat certiorem .

9 Quinto suffragatur quod legitur *lib. 1. Machab. cap. 2.* vbi propriæ salutis tuẽdæ gratia Iustum censuerunt vt Sabbatũ non custodirent: quod tamen sacrosanctum erat, & inuiolabile: Ergo tanto magis Religioso concedi potest proprium habitum emittere, quo se ipsum ab iniuria eximat, & calumnia.

Sexto His finitimum est, quod si Deus peculiares quasdam Ciuitates voluit adesse in quibus tuti esse possint, qui non ex industria, sed per imprudentiã delictum admiserint, multo magis credendum est habitus mutationem iusta exigẽte causa sibi non esse displicituram .

Quin etiam ad calumniosam , & iniustam persecutionem euitandam hoc ipsũ Religio sis licere docuit exemplo Christus Saluator , qui a facie Herodis fugit in Egyptum, *Matth. 2.* & quando Iudęi lapides tulerunt vt iacerent in eum , exiuit de templo, & abscondit se *Io. 8.* & Discipulis dixit, si persequuti vos fuerint in vna Ciuitate, fugite in aliam, *Matth. c. 10.* Docuit etiam Paulus , qui a fratribus per murum dimissus est in sporta, Actuũ 9. Docet hoc ipsum pariter & ipsa natura, cũ videamus, & Animãtia nihil omittere quo se a periculis eximant. Siquidem Solipus pixis, chamaleon in frigia, & Parandus in Aethiopia metu cum delitescunt mutantur ad similitudinem rei, cui adhærent; cerui etiam cornibus amissis delitescunt vt inermes, & quandiu cornibus carẽt propriæ imbecillitatis conscili noctu procedunt ad pabula, interdiu nõ audent, imo vbi creuerunt ad arborẽ ex periũtur nec aliter aperto prodeunt, quã si ea firma experiantur. Castor etiam a venatoribus fugatus, ne capiatur testes sibi dentibus præcidit .

His omnibus fit , vt excusandus iure merito censeatur Religiosus, si habitum coope-

cooperiat, & tegat ad hoc, vt facilius calumniosam criminationem euadat, Et hęc quo ad primum casum, in cuius specie recte procedit opinio Portii Imolensis.

Quoad secundum casum, nempe quā do Religiosus habitum tegit, ne incidat in manus Superioris, à quo perquiritur pro delicto realiter patrato, occurrunt in vtrāquepartem rationes quæ rē reddunt laboriosam, & difficilem. Siquidem quod hic timor, veluti propriam per sonam defendens sit excusabilis, suaderi possit ex infrascripti.

10 Primo, quod nemo tenetur semetipsum prodere, vel denunciare delictum à semetipso commissum, quamuis munere ris publici ratione illi incumbat onus denunciandi, vt profitendo censuerunt *Bal. in l. prima in fin. C. in quib. caus. & integr. rest. non est necess. Alex. in l. cum quidam §. quod dicitur numer. 13. ff. de acq. hæred. Fel. in cap. cum olim numer. 3. de accusat.*

11 Nemo enim tenetur agere aliquid ex quo malum ipse incurrat: vsque adeo vt etiam iustissime ad necē damnatus, nō teneatur facere actum ex quo sibi mors inferatur, veluti veneni poculū sumere, vel semetipsum iugulare, licet teneatur mortē pati, & ministris non resistere, *D. Aug. de Ciuit. Dei lib. primo c. 20. & 21. D. Thom. 2.2 q. 64. art. 5. Alex. de Aless. par. 3. q. 37. Membr. 5. art. 2. D. Ant. par. 2. tit. 7. cap. 8. circa med. Petr. Nau. de restit. cap. 3. num. 20. lib. 2. Greg. Sayro in summa, quam inscripsit clauem regiam lib. 7. capit. 9. quibus ex iurisstu assentitur Couar. var. resol. lib. 1. cap. secundo sub num. octauo in fin.* at gestare habitum suæ Religionis apertum, esset quodammodo prodere se ipsum ergo.

12 Secundo, Habitum alicuius religionis gestare, idem est quod ferre testimonium qualitatis eius personæ, nempè testari cui religioni nomen dederit, *cap. vt periculosa, ne clerici, vel Monachi lib. 6.* cum aliis supra allegatis, At nemo tenetur contra semetipsum testimonium proferre, *l. nimis graue C. de testib. l. qui accusare C. de eden.* Ergo excusari debet, si ad hoc ne contra propriam personam cō testetur admissum delictum, sub alio habitu absconditè incedit.

14 Tertio hanc opinionem commendat, quod adeo naturale est, vt quisque se ipsum defendat, vt proinde sit constitutum neminem posse propriæ defensioni renunciare, *l. liber homo ff. ad l. Aquil. l. non tantum ff. de appell. Bar. in l. custodiat ff. de pub. iud.* Quinimmo qui se ipsum defendere nequit, debet à iudice defendi, *l. si non defendatur ff. de poenis l. 2. in princ. §. sed hæc interpretatio ff. de custod. & exhib. reorum.* Et mortem sibi inferens, immanis sui ipsius homicida dicitur, *l. prima vbi per omnes ff. de his qui sibi mortem consciuerunt, l. omne delictum §. qui, de re milit.* Ergo in tantum videtur excusandus Religiosus qui sub alieno habitu quęrit poenam euitare, quod culpandus grauissime videretur, si hoc facere negligeret.

At nihilominus reipsa enucleate perpē sa in cōtrariā descēdo sētētiā, in quā, & ipse [I]riuis resīdit, nempè quod hic timor veluti pænæ benemeritæ, ad iustam excusationis causam minime pertingat, Hæc autem conclusio probatur ex infrascriptis.

16 Primo vbi offensio, est licita ibi est reprobata defensio, vt probat aperte *test. in l. milites, §. irreuerens ff. de re milit. & in l. si seruus C. de his qui ad Eccles. confug. & in l. si quis in graui §. si maritus in fin. ff. ad Syllan. Bar. in l. vim n. 4. ff. de iust. & iur. Florian. in l. 1. §. cum Arietes sub num. 3 ff. si quadrupes pauper.* Vnde siquis ex forma statuti potest offēdi, non licebit illi se defendere, & quatenus se defendat, potest occidi, *Bar. loco cit. Florian. in d. §. cum arietes col. 2. ff. si quadrupes pauper fecisse dicatur, plene Bologni. consil. 63. num. 1. cum seq. & per integr. consult.* Nellus de S. Gemin. *in tract. de bannit. in 2. par. 2. tempor. q. 49.* Marsil. *in eod tract. verb. Ab offensis numero 22. pag. mihi 191* Item in casibus, in quibus licitum est capere debitorme fugientem, si telo se defēdat, licitū est ipsum interficere, vt profitēdo

 censue.

censuerunt *Bal. & Salic. in l. si vt alle. gas in fin. C. ad l. Cornel. de Sicar. Marsil. loco cit. num. 23.* At modo in casu in quo Religiosus deliquit iusta, est aduersus ipsum Superioris persequtio, quia debet ipse curare ne delicta remaneant impunita *l. Ita vulneratus ff. ad l. Aquil. l. si reo §. fin. ff. de fideius. l. si stichum post princ. ff. de solut. l. licitatio §. quod illicite ff. de publican. l. nullus C. de Iudeis c. vt famę extr. de sent. excom. Marsil. loco cit. n. 16.* Ergo non licebit religioso, qui facinus perpetrauit, se sub alieno habitu occultare, cum hoc sit species defensionis.

19 Secundo quãdo vis infertur a persona publica, rõne publicæ vindictæ, tũc nõ est licita resistẽtia, sed debet ęquo aĩo tolerari, *l. qui restituere ff. de rei vend. l. si quis missus ff. ne vis fiat ei, qui in poss. per qua Iura sic scribit Bar. in d. l. vt vim num. 3. de iust. & iure* Quando autem Religiosus crimen perpetrauit, Superior qui illum quærit, infert illi vim ratione publicæ vindictæ, Ergo non est licita Religioso resistentia, ac proinde neque licet delitescere sub alieno habitu, quia per hoc eluditur criminis punitio.

20 . Tertio per delicti admissionem malefactor se ipsum poenæ sua voluntate subiicere videtur, *l. Imperatores ff. de iur. fisci §. quia vero Auth. de non alien. collat. 1. l. 1. §. bestias vbi glos. ff. de poen. l. postdiui C. ad l. Iul. maiest.* vsq. adeo vt nõ defuerint, qui scripserint obligationẽ ex delicto, ex delinquentis consensu descendente, veluti *Faber. in §. furtorum Inst. de oblig. quæ ex delict. nascuntur Floria in l. inde veratius §. fin. ff. ad l. Aquil. Alciat. de præsumpt. regul. 3. præsumpt. 33. num. 4. quibus etiam calculum præbet. Vasq. de success. creat. lib. primo, §. 10. num. 665.* Ergo dum Religiosus dignã animduersionem per alieni habitus delationem refugit, contraire videtur obligationi, quam propria sponte per delictum contraxit, vel saltem illi, quæ nascitur ex æquitate naturali, quæ dictat crimina puniri, cum nemo neget obligationem ex delicto, saltem ex æquitate naturali descendere, *Bart. in l. 1. num. 11. ff. de cond. ex lege Bald. in Auth. ad hac num. 19. C. de vsur. Dec. in cap. 1. num. 77. de const. Garz. in l. legitima ff. de pact. Gomes. in §. omnium num. 2. Inst. de act. Pinell. in Auth. nisi num. 32. C. de bon. mat.* Et per consequens eius timor neque iustus, neque probabilis potest reputari.

21 Quarto hoc probatur ex glos. quam ibi notandum, & singularem dicit *Bald. in l. succurritur in fin. ff.* ex quibus causis maiores, vbi asserit quod detentus in carcere publica auctoritate, etiam si egredi possit reperiens ostium apertum, debet nihilominus non egredi, & hoc idem etiam profitetur *Florian. in d. l. prima, §. cum arietes ante num. 4. ff.* si quadrupes pauper fecisse dicatur; Ergo pari ratione, si non licet eludere iustam criminis vindictam carceres egrediendo, æquè non poterit euitari auctoritas Iudicis alienũ habitum gestando, quia eadẽ militat publice vendictæ ratio, *Arg. l. illud ff. ad l. Aquil.*

22 Ex his patet ad contraria responsio. Non obstat ergo primum, nam & si verũ sit, quod nemo teneatur semetipsum prodere, verissimum est etiam non posse facere actum per quem dignam poenam eludat: habitus vero gestatio palam, & publice non infert necessario, & directe ad se ipsum prodendum, & detegendum delictum, sed magis ad obeundum munus quod per Religionis professionem explicandum suscepit, ac propterea dici non potest, quod per illum prodat semetipsum: Nec refert, quod non teneatur

23 agere aliquid ex quo malum incurrat, quia verum est, quando actus sua natura immediate prodit ad malum, prout est veneni haustus, Iugulatio, & coetera similia, secus quando non prodit ad malũ ex sua propria natura, licet ex illis possit sequi malum, prout ex existentia in carceribus, & coetera huiusmodi, quia ex actibus istis non dicitur facere actum ex quo malum incurrat, vt bene declarat *Couar. lib. primo var. resol. cap. 2. num. 8. in fin.* & hoc quidem rectè firmatur exemplo martyrum, qui a carceribus Tyrannorum aufugere noluerunt, etiam da

ta

ta fugæ oportunitate, quia, & si ex mansione illa mors sequebatur, tamen non erat morti omninò proxima, vt idem *Cou.loco.cit.scribit nu. 9.* Minus offendit secundum, tum quia publica habitus gestatio directè tendit tantum ad significādam religionem cui religiosus per professionem nomen dedit, in quo faciendo, & obligationem explicat suam, *cap. vt periculosa*, ne clerici, vel monachi, & Deo per veritatē gloriam tribuit, iuxta illud Iosue *c. 7. fili mi da gloriam Deo Israel, atque iudica mihi quid feceris, ne abscondas*. Tum etiam quia illud quod dicitur neminem teneri testimonium reddere contra semetipsum, est verum si testimonium postuletur à parte, secus vero si exigatur a iudice, quia tunc tenetur ferre testimonium etiam contra semetipsum est, *capitulo cum dilecti, de accusat. capitulo secundo, de confess.* quibus concinit *Ecclesiast. cap. pro anima tua non confundaris. dicere verum*, quod quidem intelligunt etiam cum vitæ discrimine, *D. Thom. 2-2. quæst. 69 art. 1. ibique Caiet. Bannes, Petr. Arag. & Michael Salon. Sot. de iust. & iur. q. 6. art. 2. conclus. 6 Nauar. in Manual. cap. 18. n. 57. & cap. 25. nu. 36* & hoc, siue testimonium exigatur tanquam a reo, siue tanquam à teste, vt post alios, quos refert scribit *Greg. Sayro in claui Regia lib. 12. capitulo 16. num. 1.*

Tertium, argumentum tollitur ex iis, quæ dixi in primo huius partis argumento, ex quibus satis liquere potest illud procedere quando defensio est licita, nō autem quando est illicita, eo quod offensio est a iure approbata.

Constat propterea hunc timorem ad iustam excusationis causam minime prodesse, proindeque Religiosum contrahere poenas inflictas in eos qui temerè habitū deseruerunt. Verum quia huiusmodi habitus desertio, non fit animo deserendi religionem, sed vt poenā contracti criminis effugiat, idcirco ex eo non cōtrahitur Apostasia irregularitatis, sed illa tantum quæ infert excommunicationem, *ex cap. periculosa ne clerici, vel Monachi lib. 6. secundum ea, quæ dixi supra in cap. 9. num....*

SVMMARIVM.

1 *Professionem non fuisse factam, & factam nulliter paria sunt.*

2 *Apostata est qui pendente causa nullitatis professionis redit ad seculum.*

3 *Religiosus non potest priuare religionem sua possessione sub prætextu nullitatis professionis.*

4 *Religiosus qui vult exire eo quod emisit professionem intra annum, debet expectare iudicis declarationem.*

5 *Apostata est si quis persuasione ductus quod professio sit nulla discedat religione.*

ARGVMENTVM.

Nulliter professus an possit sine crimine apostasie ad Sæculum redire.

CAP. XIV.

IN proposita difficultate tres possunt considerari casus.

Primus quando de nullitate ambigi non potest, eo quia illa est iudiciali sententia declarata, & tunc nullus potest apostasiæ scrupulus subesse, quia paria sunt professionem non fuisse factam, & fuisse factam, sed nulliter ex teg. *l. si in autem nullum*, vbi *Baldus*
1 *C. de legit. hered. & in l. non putauit §. non quauis ff. de bonor. poss. con-tra tab. & in leg. 4. §. condemnatum vbi plenè Doctor. ff. de re iud. cum aliis per Felin. in cap. ex parte de rescript.* Alter est casus, quando religiosus prætendit professionem fuisse nullam, attamen declarata
2 non est, quia lis adhuc pendet, & tunc si ad sæculum redeat, crederem eum esse inter Apostatas recensendum, tum quia in causa propria non permittitur illi ius sibimetipsi dicere *l. nullus ff. de test. l. nemo vbi*

vbi plene Doct. *C. eod.tit.l.1.§.propriam ff. quando appellandum sit.* tum etiam quia in dubio præsumitur pro validitate professionis, prout præsumitur pro validitate cuiuslibet *actus,l.quoties ff. de reb. dub.l.quoties ff. de verb.oblig.* Dec. *in l. in contrahenda num.7.ff.de reg.iur.Surd. decis.* 133. *num.* 16. Tum deniq.quia lite pendente non debet esse in potestate religiosi sub prętextu prætensæ nullitatis priuare religionem possessione quam ipsa religio acquisiuit in eum per professionem emissam, etiamsi possessio sit contra ius,*cap.primo vbi glos.in verb. de iure, & Abb. num. 4.vt lite pend.cap. cum personæ de priuil.lib.6. Anan. in cap. cum venisset num.primo de institut. Dec.in cap. cum teneamur num.4. vers. sic etiam de appell. & cons. 97.ante num. 2. & cons. 103. num. primo vers. & facit textus, latæ Gabr.conclus.6. num.7. tit. de acquir. poss.* Rot. *decis.41.num.*10. *& decis. 50. num. 29.& decis. 64. num. 3.par.2.& decis. 595.n.5.par. prima di-*
4 *uers.* Et hæc procedunt etiamsi religiosus prætenderet professionem nullam, eo quia fuisset emissa intra annum probationis; quo quidem casu est nulla,nullamque inducit obligationem ad alicuius regulæ, vel religionis, vel ordinis obseruantiam,aut ad alios quoscunq; effectus,ita disponente *S.Trid.Conc. Sess.* 25. *cap.* 15. *de regul.* nam nihilominus debet expectare iudicis, Aut superioris declarationem, cum potuerit esse quod religio esset peculiari priuilegio suffulta recipiendi professionem infra annum, aut ad id accesserit speciale Pontificis rescriptum, aut quod fuerit emissa in manibus exequutorum ad id specialiter à Papa deputatorum, vigore regulę 58. quo casu tempus non est, necessarium *Rot. in Legionen. professionis* 25. *Februarii* 1611. *coram R. P. D. Pirouano, quæ est decisio 329. n.2.p.2.tom.1.in recentior.* Vnde quousque res plene non cognoscatur,nō debet habitū relinquere, aut aliter se à religione ab alienare.

Et tanto magis procedunt, si nullitas prętenderetur à religioso militari,in quo dispositio Concilii non habet locū, *Rot. dec.591.par.1.& apud Seraph.dec.* 171.

5 Tertius,& vltimus est casus, quando super nullitate professionis lis nulla fuit agitata, sed religiosus hac persuasione ductus, quod professio nulliter processerit, habitum, vel religionem dimisit, & in hoc casu idem est dicendum quod in proxime pręcedenti casu, dictū est quia militātea dē rationes *l.Illud ff.ad,l.Aquil.*

SVMMARIVM.

1 *Apostata non potest Doctorari.*
2 *Apostata si sit Doctoratus licet actus teneat,tamen professio est nulla.*

ARGVMENTVM.

Apostata an possit doctorari.

CAP XIII.

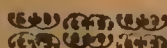
Negatiuam opinionē probant *Bar. in l.prima C. de nouo Cod. facien. num.* 12. *Anan. in Rubr. de Apostat. ante num.3. Bertach.in tract. de Episc.par.1.lib.2.q.35.Lambert.de iurepatr.par.1.lib.2.q.9.art.9.n.4.& in facti contingentia probauit Rota apud Verall. decis.219.num.3 par.3.suffragari videntur Bald. in l. vnica §. ideoque num.5. & ibi Salicet.num.3.C.de nouo Cod.facien. quatenus concludunt excommunicatum doctorari non posse.* In contrarium faciunt *Card. in cap. perpendimus num. 29. de sent. excom.* vbi quod licet Excommunicatus non debeat doctorari, si tamen doctoretur, actus tenet, & sequuntur *Anan. in rubr. de magistris nu. 9.Dec. in c.Intelleximus nu.12.de iudic. Suarez tom.5.disp.16.sect.2.sub n.4.vers. Ac propterea.* Ego quid in excommunicato sentiam dixi supra *lib.4.c.16.*pro nunc dixisse sufficiat, quod etiamsi diceremus gradum doctoratus adeptum per Apostatam tenere: ille tamen caret effectu;ac propterea talis doctoratus non suffragatur ad iustificandā gratiam in qua quis asseruit se Doctorem, non obstante quod ad effectum iustificationis gratiæ sufficiat probare doctoratum de facto,*Verall. loco cit. num.5.*

DE

DE IVRE PERSONARVM EXTRA ECCLESIÆ GREMIVM EXISTENTIVM.

Liber Nonus.

DE SCHISMATICIS.

SVMMARIVM.

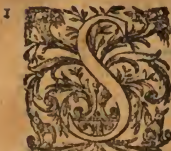
1 *Scisma est vox greca.*
2 *Scisma est Societatis, siue bonæ siue malæ, disruptio, propria tamen diffinitio. num. 5. 8. & seqq.*
3 *Scismaticus aliquando dicitur homo, pecca to mortali innodatus, vel excommunicatus.*
4 *Scisma propriæ dicitur, quod in ecclesia contingit.*
5 *Vnitas ecclesiæ, in quo consistat.*
6 *Vnitas ecclesiæ quando scindatur, & quomodo.*
7 *Scismaticus vt dicatur quis, necessario requiritur quod sit in Vnitate ecclesiæ.*
8 *Diuisio vnitatem supponit.*
9 *Scismaticus neque Iudeus, neque infidelis dici potest.*
10 *Scindendi duo modi reperiuntur, vnus à capite, alter à membris.*
11 *Scismatis ratio in quo consistat.*
12 *Scismaticus non dicitur subditus Principis laici, qui iudicium Pontificis circa pro phana recusat.*
13 *Causæ temporales ad principem laicum spectantes, & in curia introductæ solet Papa, ad iudices suos, preuia auocatione remittere.*
14 *Recusans Pontifici obbedire vti Domino temporali, non dicitur scismaticus, licet sit Rebellis si sit Dominio temporali ipsius subiectus.*
15 *Pontificem esse verum Petri successorem, de necessitate fidei credere tenemur, nisi inter plures ad sit quæstio de papatu quia non magis hunc quam illum esse Pontificem affirmare tenemur.*
16 *Scismaticorum genera plura.*
17 *Scismatici sunt primo, qui Pontifici vti ecclesiæ capiti, non tamen per errorem obbedire recusant.*
18 *Scismatici in populo Israelitico fuerunt Core, Dan, & Abiron, cum aliis 260.*
19 *Ozias rex scismaticus.*
20 *Meleuitani. & Euthicani fuerunt scisma tici in ecclesia.*
21 *Græci primo fuerunt scismatici, dein de hæretici.*
22 *Henricus Angliæ Rex; fuit scismaticus.*
23 *Recedentes ab obedientia summi Pontificis, sunt hæretici.*
Asserentes extra ecclesiã vnitatem a desse salutem, sunt hæretici
24 *Secundum genus scismaticorum est affirmantium Pontifici non esse obedien. vel in ecclesia vnitatem.*
25 *Ieroboam ex secundo genere scismaticorũ in populo Israelitico.*
26 *Simon Magus fuit in ecclesia scismaticus ex secundo genere, quales sunt sectatores Caluini, Luteri, Zũglii, et reliquorũ.*
27 *Tertium Genus scismaticorum, est inuadentium episcoporum sedes, & plebem à legitimorum Pastorum obedientia abducentium.*
28 *Quartum scismaticorum genus est credentium aliquem verum Pontificem, cum non sit.*
29 *Quintum genus scismaticorum est de Pontificatu contenden tium.*

AR-

ARGVMENTVM.

Nonnullis de Schisme vocabulo prælibatis quidditatiua subiicitur Schismę diffinitio, & Schismaticorum genera explicantur.

CAP I.

1 Chisma græca vox est, quæ latine scissuram significat, *capitulo schisma 27. quæstio. prima*, quare vocabuli inspectione inspecta,
2 quælibet societatis, aut communionis disruptio (siue societas ipsa sit bona, siue mala) Schismaticis apellatione potest contineri, Vnde apud *Io cap. 9.* (Iudæis contendentibus inter se de miraculo Christi facto in persona eius, qui coecus natus erat) dicitur quod schisma erat inter eos, nempè diuersa de miraculo sententia, & ibi glos. subdit, quod si omnes mali fuissent, schismate caruissent.
3 Proindeque fit, vt quandoq. hominẽ mortali peccato ligatum schismatici vocabulo significatum reperies, cum hic saltem à charitate per peccatum separetur, iuxta illud Isaiæ *cap.* 59. iniquitates vestrę diuiserunt inter vos, & Deum vestrũ, Et legitur aperte *in cap. audi 11. q. 3. c. dixit 24. q. 3.* quandoque etiam eodem vocabulo reperies significatum hominẽ excommunicationis sententia damnatũ, veluti qui per excommunicationem à Sacramentorum perceptione, & Hominum communione separatur, *vt in cap. Sacerdotes 1. q. 1. cap. Apostolice 24 q. 4.*
4 *cap. cum excommunicato 11. q. 3.* propriæ tamen schismæ vocabulum ad eam diuisionem refertur quæ in ecclesia Dei quandoque contingit, *vt in cap. 1. & toto tit. de schismat.* Vnde sic diffinitur *a*
5 *D. Thom. 2. 2. q. 39. art. 1.* quem omnes pari sententia sequuntur. Est diuisio per quam quis se ab vnitate ecclesiæ separat, in quantum ecclesia est quoddam corpus misticum ex vniuersis fidelibus, & Romano Pontifice tanquam capite constans. Pro cuius intelligentia obser-
6 uandum est, vnitatem ecclesiæ in eo consistere, vt vniuersi fideles eius membra apto quodam ordine inter se, & cum Papa eius capite connectantur, scilicet vt in fidei doctrina, cultu Religionis, & in speciali regimine, caput in reliqua mẽbra quedam habeat principatum, atque illa ex eo pendeant, ipsique subdita sint.
7 Scinditur igitur hæc vnitas, dum quis vel non vult se gerere tanquam membrum huius corporis in aliqua, vel aliquibus spiritualibus actionibus ad hoc Ecclesiæ corpus pertinentibus, vel dum recusat subiici Rom. Pont. *D. Tho. loco cit.* Hæc autem scissio non fit omnino quasi quod vnitas in aliis non maneat, sed in quantum ex ipso constabat, seu ipse in ea continebatur, vt bene explicant *Caiet. 2. 2. q. 1 art. 1. Valent. 2. 2. disput. 3. q. 15. puncto primo Sanch. z ad præcepta Decalogi lib. 2. cap. 36. num. 1.*
8 His ita premissis in hac diffinitione Primo dicitur schisma esse diuisionem, vt nobis innotescat quod ad hoc vt quis schismaticus dici possit, requiritur necessario quod sit in ecclesię vnitate, diuisio enim supponit vnitatem, & communionem, *l. 1. §. si quis ff. de separat. bonor.*
9 *l. prima, ff. comm. diuid.* Vnde deducitur neque Iudæum neque infidelem posse reputari schismaticum, quia vnitatem nusquam habuerunt, *vt docet glos. in clem. prima verb. hæreticum de vsur. quam sequitur* Ant. *Burgos. in cap. At si clerici num. 104. de iudic.* Deinde subditur qua quis se ab ecclesiæ vnitate separat, vt differat hæc diuisio quę fit ab vnitate ecclesiæ, a coeteris separationibus, veluti ab iis, quę fiunt a thoro maritali, & similibus. Additur, in quantum ecclesia est quoddã corpus mixtũ cõstans ex vniuersis fidelibus, & Romano Pontifice tanquam eius capite, duplici ratione
1 primo, vt intelligamus duos esse scindẽdi modos, primus, quo quis se a capite ecclesię, coeterisque membris separare vult; secundus, quo vel a solo capite, vel a solis

a solis membris se disiungit, A capite se parari dicitur quoties recusat subiici Romano Pontifici, Ab aliis membris, quãdo vult exercere spirituales actiones, nẽ pè non vt pars ecclesiæ Catholicæ, sed tanquam si ipsemet esset quoddam totũ separatum seorsum, *Caiet. in summ. verb. Schisma, Ledesma in summ. tom. 2. tract. 3. cap. 12. conclus. 2. Valent. 2.2. disput. 3. q. 15. punct. primo, Sanchez ad præcepta Decalogi lib. 2. cap. 36. num. primo vers.* Hoc cum ita sit. Item & secundo adduntur verba prædicta, vt intelligamus

11 rationem schismatis non consistere in quacunque Papæ inobedientia (alias quandocunque transgrederetur præceptum ecclesiæ, incideret in Schisma) sed in ea inobedientia, quę habet annexam rebellionem in Pontificem non ex parte rei præceptæ, sed ex parte officii ipsius Pontificis, nempè quando quis recusat subesse Sontifici vti capiti ecclesiæ, & sic ratione officii quo fungitur. *D. Thom. 2.2. q. 39. art. 2. ad primũ, vt ibi Caiet. d. art. 1. in fin. ibique Bann. in fin. Valent. 2.2. disput. 3. q. 15. punct. 1. Siluest. in verb. schisma paulo post princ. Vgol. de censur. Papæ reseruat. par. 2. cap. primo vers. nec non schismaticos §. 1. num. 4. Azor. Moral. instit. tom. 1. lib. 8. capit. 20. q. 4. Sanchez ad præcepta Decalog. lib. 2. cap. 36. sub num. 3.*

12 Vnde deducitur primo, quod si subditus principi laico recuset agnoscere Iudicium Summi Sontificis in causa merè prophana, & cuius iudicium spectet ad laicum, non poterit schismaticus reputari quia non impugnant illum vt caput ecclesiæ, sed vti dominum temporalem, & hæc duo non sunt connexa inseparabiliter, sed possunt inter se separari *c. per venerabilem, §. rationibus, qui fil. sint legit.*

13 Proinde vidi non semel per Summum Pontificem causas merè temporales ad cognitionem Principum laicorum spectantes, si quando aliqua ratione sint in Curia introductæ, eas a Curia auocari, & in partibus ad suos Iudices remitti.

14 Et pari ratione deducitur Secundo, quod si incola Oppidi subiecti temporali Papæ iurisdictioni, recuset ipsi obedire vt Principi temporali, poterit quidem dici rebellis, non autem schismaticus, quia & hic non impugnat Papam vti caput ecclesiæ, sed vti Principem temporalem, vt bene concludit *Sanchez loco cit. num. 14.*

15 Tertio deducitur, quod licet de necessitate fidei teneamur credere Summum Põtificem esse verum Petri successorem, tamen si quando inter duos, vel plures contingat quæstio de Papatu, nõ cogimur eadẽ fide credere hunc esse magis Papam, quam alium, quia hoc pẽdet ex dubietate facti, quæ non pertinet ad fidem, *Cardin cons. 150. nu. 13. Butr. Imol. Abb. & reliqui in c. quia diligentia de elect. Franc. Marc. q. 948. num. 4. & 13. in fin. par. 1. Gerson. de modo se haben. tempor. schism. Alphons. de Castr. de iusta hæret. punit. lib. 1. cap. 9. Pelag. de planto ecclesiæ cap. 65. Caiet. in sum. verb. schisma in fin. Azor. Moral. instit. d. 8. cap. 20. q. 4. Vgol. de censur. §. 1. nu. 2. alios refert Sanchez ad præcepta decalogi lib. 2. cap. 36. in fin.* Coeterum, quoniã ista diuisio in ecclesia multifariam contingere potest, Ideo diuersa constitui solent schismaticorum genera.

17 Primus est eorum, qui subesse recusant Romano Pontifici tanquam Ecclesiæ capiti, idque non per errorem, sed ex animo & per manifestam rebellionẽ, isti quidem etiam si Christianam fidem profiteantur, nihilominus ex hoc solo schismatici sunt. *D. Thom. Thom. 2.2. q. 35. art. 1. in respons. circa fin. Aug. Thriumph. de potest. Eccles. quæst. 25. art. 1. Emeric. in direct. par. 2. quæst. 48. Alex. de Ales. 2. par. quæst. 182. Turrecrem. in Summ. de Eccles. lib. 4. cap. 1. par. 2. Simanca de Cathol. instit. tit. 49. nu. 1.*

Eiusmodi fuerunt in populo Israelitico Core Datan, & Abiron, qui licet verum Deum colerent, quia tamen vt legitur numeri *cap. 16.* a Summo Sacerdote Aaron, & Moise se ab alienarunt, simul cum aliis ducentis quinquaginta viris proceribus sinagogę, diuinitus perculsi poenas statim pro illicitis conatibus penderunt.

Eiusmo-

19 Eiusmodi etiam fuit Ozias, qui (vt patet Paralipo. *cap. 26.*) cum insurgeret aduersus azariam, & Adolere vellet incensum super Altare, statim lepra percussus tanti sceleris poenas persoluit. In
20 Ecclesia quoque Christi tales fuere Meletiani,& Euthichiani, vtriusque enim partis (*vt Theodoret scribit lib. 3.cap.4*) vna eademque erat fidei confessio: Ambæ enim propugnabant Nicęnam doctrinam, sed sola contentione, & Præsulum
21 studiis disiungebantur. Tales etiam fuerunt Greci cum primum ab ecclesia desciuerunt, quamuis deinde suæ opinioni pertinaciter adhęrentes, inter hęreticos sint connumerati, *Aug. Triumph. de potest. Eccles. q. 25. art. 1. Emeric. in direct. par. 1. q. 18. Prateol. de sect. haret. capit. 15. verb. Graci, D. Anton. in 3. par. histor. tit. 22. cap. 11. §. primo, Hostien. in cap. 1. sub num. 2. col. 3. vers. non obstat, de Schism. Butr. ibidem ante num. 5. versic.*
22 *dic quod Schismatici.* Henricus etiam Angliæ Rex hoc schismate primum ab ecclesia recessit, quamuis deinde abundante iniquitate nihil tam tetrum excogitari potest, & infaustum ad cuius imum non
23 peruenerit. Isti quidem, & si hæreses palam non profiteantur, nihilominus vere hæretici sunt, quia statim, atque recedunt ab obedientia Summi Pontificis, ecclesiæ Capitis, satis aperte profitentur illi non esse obediendum, & extra ecclesiæ vnitatem adesse salutem, quod quidem sine hæresi asseuerari non potest, *Ex trauag. Vnam Sanctam, de Maior. & obed.*
24 Secundum genus schismaticorum est eorum, qui non solum ab Ecclesiæ vnitate subducunt, sed hoc eis licere perfide asseruerunt, contendentes vel Pontifici non esse obediendum, vel in ecclesia nō esse vnitatem, *Turrecrem. lib. 4. de ecclesia par. 1. cap. 4. Brun. de heret. cap. 16. lib. primo de sedit cap. 3. Simanca de Cath.*
25 *histor. tit. 58. num. 4.* Talis olim fuit Ieroboam, qui non solum à populo Israelitico discessit, sed homines nitebatur auocare à cultu Diuino, vitulos aureos sacrificando, aliud Sacerdotium erigendo, diuersam Religionis formam excogitando, & prophanam idolatriam modis omnibus constabiliendo, vt Sacra Regū narrat historia *lib. 3. cap. 12. & 13.* Ta-
26 lis in Christi ecclesia fuit Simon magus, qui omnium primus & vnitatem ecclesię dilacerauit, & falsæ doctrinæ septam suis Sectatoribus reliquit. Tales etiam sunt omnes quorū opera fidelis Christi grex dilaceratur in Germania, Gallia, Anglia, vt Caluinus, Luter, Zuinglius, & alii similis impietatis impostores.
27 Tertium genus schismaticorum est eorum, qui inferiores Episcoporum sedes contra dispositionē ecclesiasticam inuadunt, alienam potestatem vsurpantes, & plebem ab obedientia legitimorum pastorum abducentes, isti enim etiamsi in fide non errent, nec auctoritati Romani Pontificis detrahant, nihilominus schismatici sunt, nam & vnitatem corporis ecclesiæ scindunt, & pacem perturbant. *cap. Nouatianus, & cap. scire 7. q. 1. Butr. post Innoc. & Hostien. in capit. 1. sub num. 4. vers. 4. adhuc, de schism. Soc. in rubr. eod. tit. num. 6. Brun. de haret. c. 16. circa fin.*
28 Quartum est eorum, qui nullum profitentur errorem, nec à communione ecclesiæ intendunt esse alieni, sed errore ducuntur credentes aliquem esse verum Pontificem, qui realiter non est, quod contingere solet duobus, aut pluribus de Pontificatu contendentibus.
29 Quintum est eorum, qui inter se de Pontificatu contendunt: pluribus enim primatum sibi arrogantibus, ecclesiæ vnitas laceratur. Hi quidem qui hoc modo se pro Pontificibus gerunt, cum alio. qui vere electi non sint, pro schismaticis sunt habendi, eo quia, dum vero Pontifici obedientiam subtrahunt, ecclesiæ vnitatem scindunt, *clem. prima in princ. vbi glos. & Doct. de iureiur. cap. 1. vers. sed vbi, de Sacram. vn. cap. primo de schism. lib. 6. Brun. de heret. cap. 16. in fin.*

SVMMARIVM.

1 *Scismatici ex primo, secundo, & tertio genere, videntur esse in ecclesia contrarium num. 34. & ad argumenta contraria resp.*

respondetur num. 39. & seqq.

2 Fugere non dicitur qui ad superiorem vadit, et quomodo procedat. nu. 44.

3 Scismaticus Ecclesiæ Sacramenta confert, si in debita forma conferat, et numero 52.

4 Sacramenta veraciter in sola Ecclesia reperiuntur.

5 Scismatici ex primo, secundo, et tertio genere, vel sunt Haretici, vel excommunicati, qui extra Ecclesiam sunt, et numero 36.

6 Scisma scelus est omnium grauissimum.

7 Scismatici Dei hostes peculiariter reputantur, et peiores paganis.

8 Ab Ecclesia militantis, et Romani Pontificis obedientia recedens, à Christi, et calestis Ecclesia obedientia recessisse dicitur.

9 Tribunal Christi, et Pontificis unum esse censetur.

10 Statutum, vel priuilegium à pontifice concessum, quod liceat ab eo ad alium appellare, vel quod quis fit, ab eius iurisdictione exemptus, non valet.

11 Asserens a sum. Pontifice, etiam ad Deum appellari posse, errat in fide.

12 Ab Ecclesia Romana, ad alium nunquam datur recursus.

13 Episcopus, et Vicarius unus, et idem tribunal efficiunt.

14 Episcopo suspecto recusato, potest recusari Vicarius.

15 Potestas altera Sacramentalis, altera vero iurisdictionalis, et quæ?

16 Potestas sacramentalis per characterem indelebiliter à Deo confertur, et semper remanet; nec ab Ecclesia ei potest auferri.

17 Iurisdictionis potestas potest quandocumq. reuocari.

18 Sacerdos quamuis degradatus vere corpus Christi conficit.

19 Sacramenta quædam, executionem non desiderant, sed sola gratia est pro executione.

20 Sacramentum ordinis consistit in agere.

21 Scismatici sacramenta ministrantes, considerantur uti Dei instrumentum.

22 Characteris effectus, per quamcumque culpam conferentis impediri non potest.

23 Sacramenta quomodo extra Ecclesiam non sint, & num. 55. & 56.

24 Sacramenta à scismaticis, & hæreticis confecta, Deo displicent, & quoad virtutis effectum non sunt sacramenta.

25 Scismatici ex quarto, & quinto genere an sint in Ecclesia, & num. seqq.

26 Ignorantia supina indignoscendo quis sit verus Pontifex, facit quem scismaticum.

27 Ignorantia in iis quæ ad animæ salutem pertinent, & est intolerabilis.

28 Ignorantia voluntaria excusationem non affert.

29 Ordinati à scismaticis per ignorantiam supinam exequutionem ordinis non recipiunt.

30 Probabili errore ducti, indignoscendo pontifice, & adhærentes Antipapæ, non sunt scismatici.

31 Iusto errore ducti, carent culpa.

32 Ad culpam nemo trahitur nisi propria voluntate ductus.

33 Scismatici non sunt, qui licet actualiter verum Pontificem non recognoscunt, habitu tamen, & voluntate agnoscunt.

34 Hostiam non consecratam, putans esse consecratam, adorans non est idolatra.

35 Venerans aliquem pro sancto, iusto errore ductus, non peccat.

36 Feudum non amittit recognoscens aliquem in Dominum, cum non sit, si errans id faciat.

37 Contrahens matrimonium cum Iudæa, quam Christianam putabat, excusatur.

38 Vxorem alterius cognoscent, putans suam, non est adulter.

39 Hæreticus non est qui opinionem suam licet falsam, pertinaciter tamen non defendit, eamque corrigere est paratus, cum veritatem quam inquirit inuenerit.

ARGVMENTVM.

An Schismatici sint in Ecclesia.

CAP. II.

1 Quo sunt constituenda capita; primum, si loquamur de schismaticis quos in primo, secundo, & tertio genere posuimus, & in istis multa sunt ex quibus suaderi aliquibus posset eos esse in Ecclesia. Primum quia, licet illi subesse nolint Summo Pontifici, subsunt tamen Christo, qui summum est Ecclesiæ Caput, *Paul. ad Collos. c. 1. clem. 1. in princ. vbi gloss. & Card. de iureiur. cap. vnic. versic. sed vbi extr. de sacram.* Vndè cum communicent Ecclesie
2 coelesti, videri potest non esse ab vnitate tollendos, ad exemplum eius, qui ab inferiore aufugit ad superiorem, qui non tam dicitur fugere, quam superioris protectioni se submittere, *Host. in c. vt debitus honor, de appell. & ibi Abb. num. 19. Bald. in l. sed si per prætorem, §. fin. num. 1. ff. ex quib. cauf. maior. Parif. de Put. de Sind. §. An iudex numero quarto fol.* 113.

3 Secundo, in hanc rem maxime facit, quod schismaticus Ecclesiæ sacramenta verè, & integre confert, dummodo ea conferat in forma Ecclesiæ, *cap. ostenditur de consecr. dist. 4. cap. præter, §. verum, & §. ad hoc 2. dist. glos. in cap. præter hoc, §. verum, in verb. formam 32. dist. & in c. 1. vbi Innoc. Host. Butr. Abb. & Boich. de schism. D. Thom. 2. 2. q. 39. art. 3. in resol. Triumph. de potest. pap. q. 25. art. 3. Turrecrem. de Ecclesia lib. 4. par. 1. c. 7. Sott. lib. 4. sent. dist. 13. art. 7.* Ergo debent dici in Ecclesia, alias eius sacramenta
4 contrectare nequirent, cum illa veraciter in sola Ecclesia reperiantur, *cap. quia ex sola 24. q. 1. cap. extr. Catholicam. 1. quæst. 1.*

5 In contrarium tamen est veritas, nempe horum generum schismaticos omnino extra ecclesiam esse, & ab eius vnitate disiunctos, quod probant vnanimiter patres relati per *Illustrissimum Bellarm. lib. 3. de eccles. milit. cap. 5.* quibus addendi sunt ex nostris *Iacob. de conc. lib. 7. art. 1. ad tertium dub. Port. Imol. cons. 164. num. 17. Decian. tract. criminal. lib. 5. cap. 67. nu. 20. Farinac. de hæresi quæst. 174. §. 2. num. 45.*

6 Hæc opinio probatur primo, quod omnes schismatici de quibus in hac dubitatione tractatur, vel hæretici sunt, vel saltem excommunicati: constat autem tum Hæreticos, tum etiam excommunicatos extra ecclesiã esse constitutos, vt supra *in lib. 4. c. 1. & lib. 5. c. 1.*

7 Secũdo eos esse extra ecclesiam aperte scribitur *in cap. pudenda 24. q. 1. & in c. Nouatianus 7. q. 1. & in capit. non vos 23. q. 5. & in cap. quoniam 23. q. 1.*

8 Tertio istis accedit quod schisma inter omnia scelera quæ tendunt cõtra proximum est grauissimum, *D. Thom. 2. 2. q. 39. art.* id etiam quod liquido patet *ex Amos. cap. 5.* quo loci Dominus de schismaticis sic loquitur, odi, & proieci festiuitates vestras, & non capiam odorem cętuum vestrorum, quod si obtuleritis mihi olocaustamata, & munera vestra non capiam, & vota pinguium vestrorum respuam.

Cui concinit, quod *Num. cap. 16. Exod. c. 28.* Dominus iussit thuribula, in quibus incensum obtulerant Core, Datan, & Abiron (nè in vsu de cetero essent sacerdotibus) conflata, & igne purgata in laminas ductiles producerentur, & affigerentur altari in Diuinę vltionis memoriam.

9 Item quia schismatici peculiariter Dei hostes reputantur, *in capitulo alienus 24. quæst. 1.* nec non, & censentur in statu perditionis, *cap. quicunque ead. caus. & quæst.* ac deteriores iudicantur paganis, *cap. non afferamus ead. cauf. & quæst.* veluti qui tunicam Domini inconsutilem, quam neque satellites diuidere ausi sunt, ipsi scindere, & lacerare pręsumunt, *cap. aduocauit 24. quæst. 1. capitulo sicut Domini vestimentum 16. quæst. vlt. Iacobat. de Concil. lib. 7. art. 1. ad tertium,*

Si

Si ergo tam tetrum, & infaustū schismatis crimen reputatur, eo magis debent schismatici extra Ecclesiam dici, quo grauius delinquunt ex *regul. Auth. multo magis C. de sacrosanct. Eccles.*

10 Argumentis autem exaduerso allatis sic occurras; Ad primum, statim atque quis discedit ab obedientia Romani pontificis, & Ecclesiæ militantis, illico, & ab obedientia Christi, & cœlestis Ecclesiæ recessisse dicitur, iuxta illud Lucæ cap. 10. Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit, cuius auctoritate hoc scribunt *Aluar. Pelag. de plantu Ecclesiæ lib. 1. art. 24. Iacobat. de Concil. lib. 7. art. 1. dub. 3. versic. sed aduertendum in*
11 *fine*, Etenim cum Summus Pontifex sit Christi vicarius *c. 2. de translat. cap. inter corporalia, & cap. licet eod. tit.* vtique consistorium, atque tribunal Christi, & Pontificis censetur vnum, & idem in specie, *Host. in cap. quanto, de translat. prælat. Abb. in cap. licet num. 9. de elect. Paul. de Castr. consil. 414. sub num. 1. versic. His præsuppositis, Martin. Laudu. in tract. de princip. q. 474. Troil. Malue, de canoniz. sanct. dub. 2. num. 10. Io: de Selu. de benef. par. 3. q. 8. num. 26. Franch. Marcus. decis. 938. nu. 1. par. 1. Paris. consil. 5. num. 26. & consil. 68. numero 162. lib. 1. Menoch. consil. 51. num. 13. lib. 1.* Et proindè post vbi quis ab alienauit se ab obsequio Pontificis, censetur ab alienatus ab obedien-
12 tia Christi. Et hoc quidem vsque adeo procedit, vt nec valeat statutum, aut priuilegium ab eodem pontifice conditum, vel concessum, vt ab eo liceat ad alium appellare, vel vt quis sit exemptus ab eius iurisdictione, qua sicuti Deus non potest eximere aliquam creaturam a iurisdictione sua, ex quo negaret se esse Deum omnium Creatorem, ita Pontifex non potest eximere christianum à iurisdictione sua, quia negaret se esse caput totius Ecclesiæ, vt egregiè scribit *Augu. de Anchon. de potest. Eccles. q. 7. art. 8.* Quin etiam error est in fide asserere à
13 Summo pōtifice appellari posse ad Deū, vel ad alium Hominē *Augu. de Anchon. de potest. Pap. quæst. 6. art. 3. Col lectar. in cap. quæ multoties, de regul. iur. Iacobat. de Concil. lib. 10. art. 1.* Quibus additur
14 quod specialiter semper in Ecclesia Romana est obseruatum, vt ab ea ad alium non detur recursus, *cap. licet de vitan. in fi. vbi passim Doct. de elect.*

15 Simile vero de confugiente ab inferiore ad superiorem, procedit quando inferior, & superior constituunt diuersos gradus tribunalium, non quando tribunal est idem, & inde est, quod cum Episcopus, & Vicarius vnum, & idem tribunal efficiant, *cap. 2. de consuet in 6. & cap. romana in princip. de appell. eod. lib. cap. vi sis 16. q. 2. Francus in cap. dilecti el 3. q. 14. num. 54. de appell. & in cap. postremo nu. 20. & ibi præpos. eod. Abb. in cap. insinuante num. 2. de offic. deleg. & ibi Imol. nu. 10. & Felin. num. 1. Capic. decis. 137. nu. 9.* recusato Episcopo vti suspecto potest etiam recusari Vicarius, *Ruta decis. 2. nu. 21. par. 2. Cæs. de Grass. decis. 4. de except. nu. 3. Marant. de ord. iudic. par. 2. tit. de appell. num. 26. copiosè Surd. consil. 50. lib. 1.*

16 Ad secundum Argumentum, proeius responsione præmittendum est ex *D. Thom. 2. 2. q. 39. art. 3.* duplicem esse potestatem; Alteram sacramentalem alteram vero iurisdictionalem; Sacramentalis est, quę per aliquam consecrationem adipiscitur, vt puta potestas characteris, quæ consistit in conficiendo corpore Christi, & in coeteris sacramentis conferendis, *gloss. Abb. & reliqui in cap. 1. extr. de schismat.* Iurisdictionalis potestas est, quæ confertur per simplicem hominis iniunctionem, vt puta potestas excōmunicandi, absoluendi, & indulgentias concedendi. Inter has duas potestates illa consideratur differētia, quod potestas
17 Sacramentalis confertur per characterē indelebiliter a Deo, *c. 1. qui cler. vel vou. Host. Butr. Abb. Anan. & coeteri in d. cap. 1. de schism.* & illi cohęret, velut nota quędam, & signum corporale, *cap. quod quidē 1. q. 1.* ideoq. remanet semper immobilis, siue homo labatur in schisma, siuè in hæresim, *D. Tho. vbi supra, Triump. d. q. 25. art. 3.* subdens quod Ecclesia non potest talem potestatem ab homine auferre, id quod etiam affirmant *Archid. in cap. 2.*

ter schismaticos reputandi, ita probant *test. in cap. quoties cordis 1. quæst. 1. & in cap. schisma, & ibi glos. in verb. magis 24. quæst. 1. & in cap. relegentes 23. quæst. 1. Soccin. in cap fraternitatis num. 11. de schism. Turrecrem. in summ. de Eccles. lib. 4. par. 1. cap. 14. in secunda propos. Felin. in cap. 1. de hæret. quæst. 13. num. 24. & 25.*

29 Et ratio est, quia in iis quæ pertinent ad salutem animę, ignorantia non est tolerabilis, *cap. quia ea 38. dist. glos. in cap. 1. verb. ignorantia, & ibi Domin. de Summ. Trinit. & fid. Cathol. lib. 6.* Sed quilibet ex officio tenetur inquirere quid sibi pro salute animæ suæ expediat facere, *cap. innotuit de elect.*

30 Item quia talis ignorantia est voluntaria, quę excusationem non affert, *l. regula ff. de iur. & fact. ignor. l. in bonorum ff. de bon. poss.*

31 Et hinc est, quod ignorantes ignorantia supina, ordinati a schismaticis, non ideo propter ignorantiam recipiunt exequutionem ordinis, quamuis recipiant characterem, *Innoc. Abb. & Boich. in cap. 1. de schism.*

32 Secundus est casus, quando probabili errore ducuntur, veluti quia fecerunt quod in eis fuit, peritiores videlicet consulendo, ad hoc, vt dignoscere possent, quis esset verus Pastor, & Pontifex, & tunc diligentia facta licet adhęrerent Antipapæ, credentes quod ille sit verus, & iustus Pontifex; Nihilominus non possunt, neque schismatici reputari, neque extra Ecclesiam censeri, *D. Anto. in 2. par. tit. 11. §. 6. Turrecrem. lib. 4. de Eccl. par. 1. cap. 14. in 4. propos. Alphons. de Castro, de iusta hæret. punit. lib. 1. cap. 9. circa princ. Aluar. Pelag. de plant. Eccles. art. 65. Simanc. de Cathol. instit. tit. 58. de schism. num. 9. Franch. de Marcb. quæst. 949. in fin. & ante omnes glos. in cap. 1. in fin. 24. quæst. 1. quam singularem dicit Abb. in rubr. eod. tit. de schism. & in cap. quia diligentia num. 2. de elect. Rotas, de hæret. par. 1. nu. 507.*

33 Est huius Conclusionis triplex ratio, Prima, quia isti tanquam iusto errore ducti carent omni culpa; ad quam nemo trahitur, nisi propria ductus voluntate, *cap. non est 15. quæst. 1. l. qui contra C. de incest. nupt.*

34 Secunda, quia isti, dum vni præstant obedientiam, illi quem credunt esse legitimè electum, & habent animi promptitudinem non obediendi nisi vero pastori, vtique saltim habitu, & voluntate recognoscunt verum Pontificem, licet non recognoscant actualiter, & ideo non debent censeri schismatici. Hinc adorans

35 hostiam non consecratam, quam credebat esse consecratam, idololatriam non committit, secundum communem opinionem, de qua testatur *Turrecrem. in sum. de Eccles. par. 1. cap. 4.*

36 Et qui veneratur corpus, quod credit esse sanctum, & habere gloriam apud Deum, non peccat, etiam si verè sanctum non sit, *Zanch. de hæret. cap. 22. num. 8.*

37 Et qui errore ductus Dominum fuit adortus, credens illū esse alium, feudum non ammittit, *cap. primo, quib. mod. feud. amitt. Felin. in c. 4. in fin. de sent. excom.*

38 Et ducens in matrimonium iudęam, quam credebat esse Christianam, excusatur, *Abb. in c. in nonnullis n. 3. de iudæis.*

39 Sic pariter cognoscens vxorem alterius credens esse suam adulterium non committit, *c. In lectum 34. q. 1. glos. in c.*

40 *inebriarunt 15. q 1.* Item qui sententiā suam, quamuis falsam, & peruersam nulla tamen pertinaci animositate defendit, quærens tota sollicitudine veritatem, corrigi etiam paratus, cum eam inuenerit, nequaquam est hereticus habendus, quia non habet intentionem contradicentem Ecclesiæ, *cap. dixit Apostolus 24. q. 3. D. Thom. 2. 2. q. 11. ar. 2. ad secundū.*

SVMMARIVM.

1 *Gesta per scismaticos in sacramentalibus nullius momenti sunt, amplia, vt n. 73. & 74. declara vt nu. 75.*

2 *Scismaticus claues cæli non habet, sed inferni.*

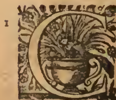
4 *Gesta per scismaticum extra formam Ecclesiæ siue sit Sacramentum secum executionem afferens, siue non sunt omnino nulla.*

4 *Sacramentalis actus etiam forma seruata non tenet, si actum gerens non credebat illam veram formam.*
5 *Gesta per scismaticos nullius momenti esse, intellige; de scismatico extra Communionem Ecclesiæ existente.*
6 *Existens in peccato mortali, largo modo dici potest scismaticus.*
7 *Sacramenti executionem secum afferentis, administratio, à schismatico iuxta formam Ecclesiæ facta tenet, quamuis recipientes extra casus à iure permissos, peccent mortaliter.*
8 *Sacramenti administratio à scismatico facta, si sacramentum vltra gratiam executionem desideret valet respectu* Characteris; *secus respectu* Exequutionis, *nisi probabili ignorantia* Sacramentum *recipiatur, que tamen ignorantia cessat repatefacta, & dispensatione opus est.*

ARGVMENTVM.

An gesta per Schismaticos in Sacramentalibus teneant.

CAP. III.

1 Onstituas, gesta per Schismaticos, regulariter nullius esse momenti, *cap. 1. cum ibi not. extr. de baptis. c. 1. vbi plenè Doctor. de Schism. c. ordinationes 9. q. 1. c. factus 7. q. 1. c. didiscimus in princip. 34. q. 1.*

2 Etenim schismaticus non habet claues Coeli, sed inferni, *Bald. in l. fin. num. 2. C. de rescind. non posse Felin. in cap. Ego ante nu. 2. vers. Et ideo de iureiur.*

3 Hanc conclusionem extende Primo, vt sine dubietate procedat in casu in quo actus esset gestus extra formam Ecclesię, tunc enim esset omnino nullus, siue sit Sacramentum quod vltra gratiā nullam executionem desiderat, siue sacramentum quod vltra gratiam, requirat executionem, quia quicquid geritur extra formam Ecclesię nullum est, *glos. in d. cap. 1. verb. irritas de schism. & ibi Abb. sub num. 4. Anan. sub num. 2. Soccin. num. 6. Triumph. de potest Papæ q. 25. art. 3. in respons. ad tertium, & iterum glos. in cap. extra Ecclesiam, & cap. detrahe 1. quæst. 1.*

4 Extende secundo, vt procedat etiāsi forma esset seruata, sed per errorem, veluti quia forsan gerens actum credebat iam non esse formam Ecclesię, quia nec tunc actus Sacramentalis tenet, vt magistraliter docet *Innoc. in d. cap. 1 sub num. 1. versic. item (si forma de baptis. ibique Butr. sub num. 14. versic. secus dicunt.*

5 Eandem conclusionem declara primo, vt procedat in schismatico existente extra communionem Ecclesiæ, secus in schismatico largissimo sumpto vocabulo, qualis est is, qui est in peccato mortali, quia iste licet sit suspensus quo ad alios, *cap. fin. vbi Abb. in Tertio not. de cohabit. Cler. & mul. c. vestra eod. tit. cap. fin. de tempor. ord. glos. in cap. Sacerdotes, verb. macula, versiculo vnde notatur 1. quæst. 1. Doct. communiter in d. cap. 1. de schismat.*

6 An autem recipientes Sacramenta ab existentibus in peccato mortali, vel excōmunicatis sint rite ordinati post *Doctor. in d. cap. 1. de schism. consulendi sunt Turrecrem. in c. nullus 32. dist. Nauar. in Manual. cap. 27. Guterez Canonic. quæst lib. 1. cap. 1. num....*

7 Declara secundo, vt quando Sacramentum administratur a Schismatico secundum formam ecclesiæ, eo quia intendit facere quod facit ecclesia, tunc si quidē versamur in Sacramentis, quæ vltra gratiam aliam executionem non expectant, cuiusmodi sunt confectio corporis Christi, Baptismus, & Vnctio sacra, tunc tenet, quamuis recipientes ab eis peccent mortaliter, nisi in casibus a iure permissis, de quibus 34. *dist. §. verum Abb. in d. cap. 1. col. fin. versic. 2. casu, Socc. num. 6. de schism.* Si vero versamur Sacramentis, quæ vltra gratiam desiderant executionem, prout est Sacramentum ordinis, tunc respectu characteris valet, quia cum illud sit impressum in anima, etiam à schismaticis confertur, *glos. in d.*

in d. cap. 1. verb. irritat, & ibi Abb. col. fin. in princip. Respectu autem exequutionis non confertur, nisi Sacramentum fuerit receptũ ex ignorãtia probabili, *Innoc. Host. Butr. Anan. & Abb. in sæpe allegato c. 1. de schism.* Hæc tñ ignorantia tãdiu suffragatur, quamdiu durat probabilitas, postquam autem res erit patefacta, requiritur dispensatio, ẽt si mũdus totus inuolutus, *Host. Butr. Abb. & Soccin. in d. cap. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Gesta per schismaticos in Temporalibus sunt inualida.*

2 *Ecclesia Pastorem schismaticum habens, vacare dicitur.*

Actus sede Vacante facti sunt nulli.

3 *Alienatio ab intruso facta non valet.*

4 *Collationes beneficiorum, & dignitatum à scismatico factæ, irritæ sunt. sicut etiam Vniones.*

5 *Priuilegium à scismatico concessum est nullum.*

6 *Actus etiam de consensu Capituli factus à scismatico, est nullus. etiam si ecclesiæ expediat.*

7 *Validitas actus gesti à schismatico de cuius iure dubitatur, pendet à futuro euentu.*

8 *Priuilegium, à schismatico de cuius iure dubitatur concessum, prebat titulum habilem ad præscriben in loco sibi subiecto.*

9 *Error facti & iuris simul causat iustum errorem ad præscriben.*

10 *Titulum habere sufficit ab eo qui Dominus putabatur.*

11 *Vti potest quis re non sua, tanquam sua, ratione dubietatis.*

12 *Hæres cogitur satisdare de legato præstando, duobus eiusd. nominis de d. legato contendentibus.*

13 *Gesta per pontificem schismaticum, qui tamen verus Papa reputabatur valent.*

Dispositio l. Barbarius ff. off. præt. procedit etiam in Papa.

14 *Gesta per scismaticum valent, si habeãt ad mistũ commodũ cum incommodo, & cũ eadem persona fiant.*

Commodum cum incommodo compensatur.

ARGVMENTVM.

An gesta per Schismaticos in temporalibus teneant.

CAP. IV.

1 Regulam constituas gesta à Schismatico ni tẽporalibus nõ valere *d. c. 1. de Shism. vbi glos. in verb. firmitate, & Doctor. communiter, cap. precariæ 11. q. 2. Francis. Marcus q. 947. nu. 1. Aldobr. conf. 1. nu. 50. & 52. Rota apud*
2 *Seraph. decis. 612.* Cuius cõclusionis ratio est, quia dum ecclesia habet Pastorem, schismaticum, dicitur vacare, *cap. 1. & cap. cum vobis de præscript. Actus autem facti sede vacante dicuntur nulli, d. capit. precariæ, & cap. si qua de rebus 12. q. 1. Abb. in c. causam quæ sub n. 11. de iudic. Aldobr. d. conf. 1. num. 52. vers. si quæ*
3 *de rebus.* Et facit, quod alienationes factæ ab intrusis nullius reputantur momenti, *cap. nihil. vbi glos. fin. & Doct. de elect. & in cap. fin. ne Prælati vices suas, cap. alienationes, vbi etiam glos. 12. q. 2. Bal. & Castr. in l. si tibi decem §. cum possessor. alienæ ff. de pact. Bart. in l. si vrbana ff. de cond. indebit.*
4 Vnde collationes beneficiorum, & dignitatum factæ a schismatico nullæ sunt, *d. c. primo §. adiicientes de schism.* Et pari ratione, nullæ reputantur vniones, vt fuit resolutum in Valentina vnionis 2. Iunii 1606. coram Reuerẽdis. D. meo Coccino. Rotę Decano Sicuti ẽt nullũ reputatur priuilegiũ, *Rota apud d. decis. 612. & in Ianuen. Iurisdictionis Seraph. 24. Ianuarii 1617. corã tunc R. P. D. Ludouisio, nunc S. D. N. Gregorio decimo quinto.*

5 Hanc conclusionem extende dupliciter; primo, vt procedat etiamsi actus a schismatico sit factus cum consensu capituli, quia nihilominus est nullus, vt scribit *glos. in d. cap. alienationes verb. alienationes 12. q. 2. ibique Præpos. num. 1.*

Ex-

7 Extende secundo, vt procedat etiam si expediat Ecclesiæ esse factos, quia hæc non est causa vt valeant, sed vt iterum à vero Pastore licite fiant, *d. cap. præcaria 12. q. 2.*

9 Eamdem conclusionem limita primo, vt si schisma contingat eo quia plures se pro Pōtificibus, vel Prælatis se gerunt, & iura vtriusque partis sunt ambigua, tunc validitas, vel inualiditas actus gesti per Schismaticum pendet a futuro euentu, si detegatur vel nō detegatur verus Papa, vel Prælatus prout de duobus Imperatoribus scribit *Oldr. cons. 22. Alber. in l. benè à Zenone col. 2. C. de quadr. præscript.*

10 Qua ratione priuilegium, seu gratia concessa à tali Schismatico, prebet titulum habilem ad præscribendum in loco subiecto suæ obedientiæ, vt post longam disputationem resoluit Rota in Valētina parochialis *2. Iunii 1600. corā Reuerēdis. D. Coccino, Rota Decano & in Ianuen. Iurisdictionis 24. Ianuarii 1606. coram nunc S. D. N. Gregorio decimo quinto.*

11 Siquidem in tali casu error, vel est facti, vel saltim continet mixturam, quæ causat iustum errorem ad præscribendū *l. si vir, vbi glos. in verb. procedere ff. pro donato, ibique Bart. num. 8. Din. in regula possessor. num. 40. de regul. in 6. Cin. in l. venditioni num. 4. C. pro empt. vbi etiā Bald. num. 4. Bellam. in cap. Vigilanti nu. 47. de præscript. Felin. in cap. de quarta n. 36. in 10. illatione eod. tit. Bald. in repet. l. Celsus num. 36. de vsu cap. Egid. decis. 704. num. 6.*

12 Præterea sicuti sufficit habere titulum ab eo, qui putabatur dominus, licet verè dominus non esset, *§. si quis à non domino instit. de rer. diuis. Abb. in cap. cum venisset num. 8. de constit. Felin. in d. capit. de quarta num 24. vers. vnde dicit Capic. decis. 189. num. 10.* Ita sufficere debet habere titulum à Papa, vel Prælato qui putabatur Papa, vel Prælatus.

13 Addas, quod ratio pendentis dubitationis operatur, vt quis vti possit re non sua, tanquam sua, *l. vsufructuaria §. si in variis ff. de vsufr.* Item cum disputatur delegato inter plures eodem nomine vocatos, vterque petere potest sibi ab hærede satisdari de legato præstando in diei, vel conditionis euentum, & tamen constat quod non nisi vni debetur, *l. si duo eiusdem nominis, & l. sed & ipsis ff. vt legat. seu fideicom. nom. caueat l. Paulus §. fin. ff. de Prætor. stipul.*

15 Limitatur secundo, ne procedat, quādo vnus tantum gereret se pro Papa, vel Prælato in aliqua regione, qui licet esset schismaticus, vel nulliter electus, communi tamen reputatione ibi reputaretur verus Papa, vel Prelatus, quia ad validitatem gestorum sufficit communis reputatio iuxta terminos *l. Barbarius ff. de officio Prætor. cuius dispositio procedit etiam in Papa, vt ibidem scribit Ias. num. 64. post Bald. in l. non mutat Cod. de liberal. caus. Gemin. cons. 8.* vbi pluribus probat priuationem factam à Gregorio Decimo cōtra Cardinalē de Cōmēda, illiusq. collationem alteri factam, ob hoc tantū esse validam, quia erat communiter reputatus pro vero & legitimo in loco vbi Commenda erat posita *Doct. in cap. nihil de elect. Abb. & reliqui; in sæpe citato cap. 1. in fin. de schism.*

16 Limitatur tertio, in gestis quæ habēt admixtum quia cōmodū cum incōmodo, & quæ gesta sunt cum eadem persona, ista enim quamuis a Schismatico facta, tenent quia cōmodum cum incōmodo compensatur, *Hostien. Butr. & Abb. in d. cap. 1. in fin. de schism. & iterum Butr. in d. cap. nihil. sub. nu. 31. vers. Dic cōcludendo Abb. sub num. 11. vers. si aliquem contractum.*

DE

SVMMARIVM.

1 *Papa ligatur iuramento quando illud nititur ratione naturali, & respicit bonum publicum, vel tendit ad dirigendum statum vniuersalis Ecclesiæ.*
2 *Papa tenetur subuenire statui Ecclesiæ vniuersalis.*
3 *Dubium vbi est quis sit verus Papa, est perinde ac si nemo esset electus.*
4 *Hostiæ plures si sint quarum vna est consecrata, sed ignoratur, est perinde ac si nulla esset consecrata.*
5 *Abbatis opinio reprobatur.*
6 *Ancharanus in reg. accessorium sub num. 4. declaratur.*
7 *Pastor bonus tenetur animamsuam ponere pro ouibus suis declara vt num. 14. 16. & 31.*
8 *Prælatus pro scandalo sedando potest cogi ad renunciandum.*
9 *Papa peccans pertinaciter contra articulum fidei, potest non solum cogi ad cedendum, sed deponi.*
10 *Exemplum maternæ pietatis erga filium.*
11 *Renunciare iuri suo nemo cogitur ad vitãdas infestationes malorum hominum.*
12 *Papa potestas debet esse firma, & stabilis.*
13 *Exemplum Macchabæorum.*
14 *Scandalum quando non prouenit ex culpa gerentis officium sed ex hominum malitia, nemo cogitur propria dimittere, vt illud vitetur.*
15 *Christus posuit scandalum iudæorum noluit cedere propriæ dignitati.*
16 *Christus posuit animam suam pro ouibus suis, non compulsus, sed ex propria voluntate.*
17 *Argumentum à Papa ad prælatum inferiorem non est bonum.*
18 *Iuramentum Papæ, de renunciando pontificatui ad omnem requisitionem Cardinalium, non valet quando est factum à Papa creato nullo schismate vigente.*
19 *Electionis actus non admittit neque diem, neque conditionem.*
20 *Electio est actus legitimus.*
21 *Conditio resolutiua Pontificatus reiicitur.*
22 *Iuramentum restringens potestatem Papæ non valet.*
23 *Patrem ad tempus habere, naturaliter non datur.*
24 *Papa verus, si propter persequutiones cederet locum Antipapè peccaret grauissime.*
25 *Regimen relinqui non debet illi qui non est ingressus per hostium.*
26 *Administratio committenda non est illi qui semel detexit animũ fraudulentum, licet offerat satisdationem.*
27 *Resignari non potest ad fauorẽm schismatici.*
28 *Papa valens adhibere remedium schismati, & non curans, potest cogi ad cedendum.*
29 *Qui tenetur ex officio prouidere, & non prouidet, est in eadem causa, & præsumitur particeps fraudis.*
30 *Papa certo sciens consequuturam pacem Ecclesiæ facta cessione Pontificatus, si non potest alia via remedium adhibere, si cedat, & laudandus.*

ARGVMENTVM.

An Pontifex pro schismate in ecclesia sedando, cogi possit renunciare pontificatui.

CAP. V.

Tres sine errore liqueat, triplex est inspectio necessaria. Prima quãdo versamur in Papa electo tempore schismatis, præstito ante electionem iuramento de renunciando Pontificatui si contingeret alium, qui eo tempore pro Pontifice se gerebat, cedere, vel decedere, prout contingit temporalibus Gregorii Duodecimi, qui ante electionẽ iureiurando se obstrinxerat renũciaturũ se pontificatui si cõtingeret Benedictũ decimũ tertiũ qui eo tempore pro Pontifice se gerebat decedere, vel Pontificatui cedere; & in tali quidem specie dicendum est cogi posse ad cedendum, si ita visum fuerit Concilio, cuius hoc debet

scandalum, & maior vtilitas, quæ inde consequitur in beneficium vniuersalis Ecclesiæ.

9 Tertium, Pontifex peccans pertinaciter contra articulum fidei, potest nedū cogi ad cedendum, sed etiam potest deponi, *capit. si Papa, vbi Doct. 40. dist. glos. in capit. mandastis 11. q. 5. Hostiens. & Ioann. Andr. in cap. proposuit de præben.* sed nolens renunciare videtur quod peccet contra articulum fidei, eo quia cum possit tollere schisma mediante resignatione, & nolit, est perinde ac si illud ipse nutriret, *capit. error 80. dist. cap. negligere 2. quæst. 7. cap. 2. de hæret. ergo &c.*

10 Quartum (vt reliqua tanquam leuia mittantur) hoc suadere conantur exemplo illius mulieris, de qua *lib. 3. Regum cap. 3. & in cap. afferte de præsumpt.* quę maluit proprio filio carere, quam illum ad instantiam mulieris per mendacium vindicantis infrustra scissum habere: nā inquiunt, sicuti maluit vera mater filium magis relinquere mendaci mulieri, quā assentiri, vt in frustra diuideretur, ita Pontifex debet abdicare à se magis, potestatem quam pati vt Christi ecclesia diuersas in partes scindatur.

At nihilominus contraria opinio, & verissima est, ex communi Doctorum cōsensu comprobata: eam etenim affatim probant *Turrecrem. in summa de eccles. lib. 4. par. 1. cap. 14. Bald. in cap. pastoralis sub num. 11. vers. & nota quod ista faciunt, & sub num. 13. vers. quod autem de elect. Imol. in d. cap. nisi cum pridem §. alia vero num. 24. de renunciat. Io. Baptista Castellin. in addit. ad Rom. sing. 803. quod incipit, An Episcopus, Iacobat. de Concil. libr. 9. artic. 3. in resolutione qui eiusdem sententiæ refert etiam Egid. cons. 99. Gamb. in repet. extrauag. Iulii Secundi, sub num. 256. versic. Abbas, & numero 257. Alban. de potest. Pap. par. 1. num. 197. Bursatt. d. consil. 442. sub num. 37. vers. 3. auctoritates libr. 4.*

Probari autem posset ex multis, sed hoc mihi primum videtur pro hac sententia fundamentum solidissimum.

Ad euitandas infestationes malorum hominū, nemo cogi pōt renunciare iuri suo, si ex hoc infuturum in ecclesia Dei scandala nasci possunt, *c. nisi cum pridem §. pro graui quoque, vsque ad fin. de renunciat. c. suggestum cap. suscitans & cap. aduersus 7. q. 1.*

At si verus Pontifex cogeretur renunciare Pontificatui ad euitandum schisma procuratum ex infestatione malorum hominum, vtique grauissima scandala, & inconuenientia nascerentur in ecclesia, ergo &c. minor probatur.

12 Primo, quia pontificia potestas (quam decet esse firmam, & tutam) redderetur omnino nutans, & labilis, quia apertus esset aditus cuilibet malo Principi depellendi verum Pontificem a sede, Pseudopapam creando, eumque armis adiuuando, vel alia similia confingendo, ad hoc vt verus Pontifex ad renunciandum cogeretur, quod quidem obesset plurimum ecclesiæ, & bono communi, cui expedit ne tam nefarius aditus improbis hominibus aperiatur, ne status rei spiritualis dubius, & incertus existat, *Bald. in dicto c. pastoralis sub num. 13. vers. ad hoc quidem de elect.* similiter Machabei satius esse duxerunt sabbatum nō seruare quam inimicis in eos seuiendi potestatem relinquere, *Machabeorum lib. 1. cap. 2.*

Ne ergo huiusmodi inconuenientia sequantur, dicendum est verum, & indubitatum Pontificem pro schismate sedando non posse cogi ad renunciandum Pontificatui.

13 Secundo, quando scandalum non prouenit ex culpa gerentis officium, sed ex improborum malitia, tunc nemo cogatur propria dimittere propter eos qui sic scandala concitant, quia tunc est pro prię scādalū phariseorū, *c. nisi cum pridem §. pro graui quoq. de renunciat. D. Thom. 2. 2. quæst. 44. art. 8. in responsion. ad primum vers. aliquando vero Couarr. post alios in reg. peccatum in princip. sub num. 6. at. in casu* in quo Pontifex est verus, & indubitatus, tunc scandalum non nascitur ex culpa sua, sed ex culpa improborum, ergo &c.

Tertio His accedit auctoritas Cypriani

ni in *epistola ad* Fabianum *in qua loquens* de schismate inter Cornelium, & Nouatianum sic inquit: *quid ergo quia bonorem Cathedræ Sacerdotalis Nouitianus vsurpat, nunquid idcirco nos cathedræ Sacerdotali renunciare debemus?* & quia *Neuitianus Altare collocare, & sacrificia offerre contrafas nititur, ab Altari, & sacrificiis cessare nos oportet, ne paria & similia cũ illo celebrare videamur, vanum prorsus & stultum est. vel quia Nouitianus extra ecclesiam vindicat sibi veritatis imaginem, & relinquat ecclesiæ veritatem.*

14 Quibus sic constitutis, contraria argumenta facili negotio tolluntur.

Primum argumentum tantum concludit debere Papam ad exemplum Christi pro gregis sui salute, si necesse fuerit etiam vitam exponere, quod quidem admittimus, non tamen cedendo locum, sed viriliter pugnãdo, prout ex eodẽ Ioãnis loco conuenienter ostenditur, quatenus Mercennario æquiparat eum, qui dimittit oues, dum videt lupum venientẽ, & hoc etiam desumitur *ex cap. sciscitaris 7. q. 1.* cuius verba sunt hæc. *Si perniciosum est Proretam in tranquillitate nauim deserere, quanto magis in fluctibus? vbi non dicimus quod persequutionem non fugiamus (maxime paganorum) insidias, cum ad tempus sæuiunt, & ob multitudinem delictorum nostrorum nocendi facultatem diuinitus assequuntur; præsertim cum eis prodire vltro non debeamus, & multos Prophetas, & Apostolos, ipsumque Dominum huiusmodi fugisse insecutores luce clarius constet, sed quod præcipue nos qui tanquam arietes ducatum gregibus præbemus, immo qui, & horum Pastores sumus,* Deo *auctore cum eis in periculis pro viribus persistere pro certo conueniat, & cum tranquillitas reddita diuina fuerit pietate, sopitaque furentium infestatio, mox gregem requirere, & in vnum colligere, & eius animos cælestis patriæ pace ac potissimum securitate prædicata, sursum erigere debeamus.* Ecce quod relinquens pastorale onus, improborũ sæuienre malitia, nedũ nõ laudatur sed loco habetur Proretæ deserentis nauim in tempestate.

D. etiam *August. super psalm. 52. vers.* ecce elongaui fugiens, hoc ipsum pariter manifeste his verbis declarat. *Cum vero non Prælatorum tantum, sed totius ecclesiæ salus quæritur, fides impugnatur, necesse est ex aduerso ascendant, & in die belli se ipsos murum opponant pro* Domo Domini, *et animas suas ponant pro ouibus suis.* Vide ergo animam suam ponere pro ouibus suis eum dici, qui alacriter dimicat, non eum qui loco cedit. Dices, Diuum Augustinum loqui, quando ecclesiæ salus, vel fides impugnatur, non autem quando impugnatur persona Prælati: sed respondeo, quod cum impugnatur persona veri Pontificis, impugnatur tota ecclesia, non secus ac impugnatur corpus in suo capite, familia in eius Patre, & exercitus in suo Duce.

15 Impugnatur etiam fides, quia vbi schisma, ibi regulariter loquendo est hæresis, *vt cap. inter hæresim 24. q. 3.*

Præterea ex eodem *Ioanne d. cap. 10.* docemur exemplo Christi debere verũ, & indubitatum Pontificem propriam dignitatem tueri, si ab improbis hominibus calumnietur, quia ibi Iudeis illum calũniantibus, & recusantibus credere eum esse filium Dei, viriliter semper se opposuit, Deitati suæ etiam diuina afferens testimonia, & argumenta, nec vnquam reperitur, quod propter scandalum Iudæorum, verbo, vel facto propriæ cesserit dignitati.

16 Rursũ, posuit Christus animam suam pro ouibus suis, non ab aliquo compulsus, sed ex propria voluntate, *Io. eodem cap. 10 nemo tollit animam meam a me, sed ego pono eam à me ipso & Isaiæ 53. & oblatus est, quia ipse voluit, & dignitus est mori*, scilicet non vt propriæ cęderet maiestati, sed vt morte sua, mortem omnium superaret in eternum, quod non contingeret in Pontifice renunciante, quia in tali casu, facto suo propter malũ exemplum, quod in ecclesia induceretur, vniuerso Christiano populo, & pontificiæ officeret dignitati.

Secundum argumentum satis superq. dissolutum remanet ex iis quæ diximus in

in primo fundamento nostræ conclusionis, ex quibus colligere quilibet potest, diuersam esse rationem Prælati inferioris, & summi Pontificis, & propterea
17 ab vno ad alium non recte inferri ex reg. *l. illud ff. ad l. aquil. & in l. pupinia nus, ff. de minor.*

Tertium argumentum solutum remanet ex iis, quæ diximus in secundo fundamento nostræ opinionis, & in solutione primi argumenti, per quæ satis ostēditur in nihilum peccare verum Pontificem, recusantem propriam deponere dignitatem.

Quartum desumptum ex exemplo mulieris, solutione non eget, quia exprimit magis enixam erga filium charitatē, quā necessitatem faciendi, & propterea non facit ad præsentem difficultatem, in qua de necessitate disputatur. Præterea ibi certum erat, quod ex renunciatione verę matris salus filio oriebatur, quod non est in Pontifice renunciante ex cuius facto scandalum maximum in ecclesia pararetur.

Remanet ergo constitutum non posse verum, & indubitatum Pontificem aliquo pacto compelli renunciare pontificiæ dignitati ad hoc, vt schisma in ecclesia sedetur.

18 Quæ conclusio extenditur primo, vt procedat etiam in casu in quo Pontifex nullo vigente schismate fuisset electus, prestito prius iuramento se renunciaturū Pontificatui ad omnem requisitionem, & voluntatem Cardinalium, quia huiusmodi iuramentum in tali casu non est obligatorium, sed reiicitur, prout profitendo docuit *Bald. in cap. Venerabilem, num. 20. de elect. Franc. in cap. 1. sub nu. 3. vers. quid autem de renunciat. lib. 6. Ancharan. in d. reg. accessorium ante num. 21. vers. non obstat quartum argumentū de reg. iur. lib. 6. Iacobat. de Conc. lib. 9. artic. 4. pag. 558. sub lit. A.*

Cuius quidem conclusionis si quis rationem exposcat, tripliciter ei poterit responderi.

19 Primo, quod actus electionis non admittit neq. diem, neq. conditionem, vsq. adeo vt qualibet conditio in ea pro non adiecta habeatur, *ca 2. vbi glos. & Franc. num. 2. de elect. lib. 6. cap. final. extra de pact. Abb. in cap. significasti num. 5. de elect.*

20 Est enim electio actus legitimus, *glos. in capitul. vt circa, verb. eligentium de elect. in 6.* de cuius natura est, vt omne pactum, & conditionem reiiciat, *capitul. actus legitimi, de reg. iur. l. actus ff. eodem titulo, & vtrobique late scribentes.*

21 Ideoque tanto minus potest recipere conditionem resolutiuam Pontificatus, vt scribit, & recte *Ancharan. in dicta reg. accessorium sub numero 26. circa med. versiculo quarto probat, iunctis etiam iis, quæ scribit ante numerum 21. versiculo non obstat quartum, de reg. iur. libro sexto.*

Nec dici in huiusmodi casu potest, quod iuramentū nitatur in ratione naturali, quia contra omnem rationem est, vt in hominum voluntate sit reseruata depositio eius, qui solius Dei sub est iudicio, *capitul. si Papa 40. dist. capit. nemini, 17. quæstione quarta, capitulo nemo, 99.*

22 Secundo, similia iuramenta, seu vota arctant, & restringunt liberam Pontificis in rebus absoluendis potestatem, & deminuunt maiestatem, atque ideo nulla, & irrita sunt, *Cald. cons. 3. de iureiur. Abb. in cap. sicut el 1. in 3. not. extra eod. tit. Felin. in cap. 1. sub nu. 7. de prob. Alexand. cons. 224. num. 2. lib. 6.*

23 Tertio, quia nec natura patitur, nec moribus conuenit, etiam iuris fictione cōsiderata, patrem temporalem habere, *l. si tibi filius ff. de adop.* & quod idem incipiat esse filius qui fuit ab omnibus loco Patris veneratus *arg. test. in §. affinitatis inst. de nupt.*

24 Extenditur secundo supra firmata conclusio, vt procedat in tantum, vt possit dari casus, in quo Pontifex renunciando grauissime peccaret: veluti si cederet locum Pseudo Pontifici, prout innuere videtur *Turrecrem. post Victor. quē refert in summa de eccles. libr. 4. par. 1. cap. 13. ante responsionem ad primum argumentū, vers sed quartu. Vgo Iacobat de*

Concil. lib. 9. art. 3. pag. 557. versic. quid dicendum.

Et hoc quia in huiusmodi casu per re-
nunciationem suam noceret sibi, & Ec-
clesiæ, ex quo non debet relinqui in re-
25 gimine is, qui tanquam non ingressus
per hostium, non posset nisi perdere, &
mactare, *Io. cap.* 10. nec administratio
26 committenda est illi, qui semel fraudu-
lentum animum detexit, licet offerat sa-
tisdationem, *c. 2. §. 1. vbi glos. fin. extra
de solut. l. suspectus, & l. quia satisdatio ff.
de suspect. tut. §. penult. instit. eodem sit.* sed
debet omni conatu eiici tanquam malis
artibus ingressus, *cap. si quis pecunia 79.
dist. cap. in nomine* Domini 73. *dist.* Addo
27 quod esset resignare ad fauorem schis-
matici, in cuius fauorem si renunciatio
fieri prohibetur de quolibet beneficio
Ecclesiastico, *Rebuff. de pacific. poss. nu.
236. cum aliis per Paris. de resign. lib. 4.
quæst. 3. num.* 18. vtique multo magis
fieri prohibetur de summo Pontificatu
*ex reg. authen. multo magis C. de Sanctiss.
Episc.*

Cæterum hæc eadem conclusio du-
pliciter declaratur primo, ne procedat in
casu in quo Pontifex ipse esset in causa
28 schismatis, vt puta, quia remedium adhi-
bere non curat, cum posset, tunc enim cre-
derem cogi posse ad cedendum, prout e-
tiam credit *Iacobat. loco sæpè citato.*

Et hoc quia cum teneatur ex officio
prouidere, vtique; si potest prouidere,
29 & non prouidet, est in eadem causa in
qua est ipse schismaticus, & præsumitur
particeps eiusdem hæresis, *cap.* 2. vbi no-
tant omnes extra de *hæretic. c. penult. ex-
tra, de reg. iur. cap. quanta de sent. excom.
cap. error, & cap. quid enim prodest* 83. *dist.
c.* 3. 86. *dist. l. scientiam ff. ad l. Aquil. Sa-
licet. in l. nullus, C. de iudæis, Alexander
consil. 1. ad fin. lib. 2. Ruin. consil.* 48. *nu.
2. lib. 4. latè Franc. Becc. consil.* 48. *num.*
9. ac propterea in tali casu non solum
potest cogi ad renunciandum, sed potest
etiam deponi, *cap. si Papa* 40. *dist. vbi fusè
Doct. glos. in cap. 1. verb. insufficientem, de
renunciat. lib. 6. cum aliis infra suo loco
allegan.*

Secundo declaratur, vt licet verus
Pontifex cogi non possit ad renuncian-
30 dum, esset tamen laudandus si suaptè
voluntate hoc ipse facere vellet in casu
quo non adest aliud remedium, schisma
sedendũ, prout scribunt *Turrecrem. libr.
4. de ecclesia p. 1. c. 13 in princ.* Imol. *in d. c.
nisi cum pridem §. alia vero causa sub nu.
25. versic. fateor tamen de renunciat.*

Quod tamen ita accipiendum est, si
Pontifex certo sciat consequuturam vni-
tatem ecclesię, facta cessione per ipsum
secus si non esset certum, quia tunc sa-
tius esset regimini attendere quousque
diuina pietate contentiones cederent, &
tranquillitas Christiano populo reddere-
tur, *cap. sugestum, & cap. scitcitaris cum
seq. 7. q. 1.*

Et hic est casus, in quo bonus pastor
animam suam ponit pro ouibus suis, in
quo assimilari posset Ionæ, dicenti si pro-
pter me tempestas ista exorta est, proii-
cite me in mare.

TRACTATVS
DE NEOPHYTIS.

AVCTORE

ANTONIO RICCIVLLO

Iuriſconſulto Roblanenſe

PATRITIO RHEGINO,

IN AVLA ROMANA ADVOCATO.

CVM PRIVILEGIIS.

ROMAE, Sumptibus Io: Angeli Ruffinelli, & Angeli Manni.
Ex Typographia Andreæ Phæi, M DCXXII.

SVPERIORVM PERMISSV. Bbb 2

TRACTATVS DE NEOPHYTIS.

SVMMARIVM.

1 *Neophitus quis dicatur, & nu. 2. & 3.*
4 *Filii infidelium, baptizati an egeant dispensatione, vt possint ab ordines promoueri.*
5 *Baptizati ab antiquo tempore, an complectantur sub statuto, quod Neophitus teneatur soluere gabellam.*
6 *Testamentum nouum, quare nouum appelletur.*

ARGVMENTVM.

Neophyti nomen explicatur.

CAP. I.

1 Eophytū dicimus eum, qui à reprobata religione conuersus, de recenti Christianæ Militiæ nomen dedit, *cap. sicut* 48. *dist.* Deducitur enim a verbo, Neos, quod est nouum, & phytos, quod est fides, quasi nouus in fide; *Turrecrem.* 48. *dist. in summa nu.* 2.

2 Dixi de recenti Christianæ militiç nomen dedit, nam qui a multo tempore ab infidelitate ad Christianismum sunt conuersi, illi quidem neophyti nuncupari non debent, quamuis iniuriosè hoc nomine appellentur ab aliquibus, quos grauibus verbis arguunt *Turrecrem. loco citato sub num. 2. versic. ex qua descriptione, Nau. in Manual. cap. 27. sub nu. 205. versic. Dixi recentior conuersus.*

3 Eoque minus boc nomine possunt appellari eorum filii, & descendentes, qui nati ex parentibus conuersis, a natiuitate sunt sacro baptismate lauati, *Turrecrem. loco cit.* & est communis opinio, de qua testatur *Couar. in clem. si furiosus par. 1. §. 2. nu. 7. versic. prima conclusio, & latius nu. 8. versic. 6. conclusio*, vbi inquit hos nec a beneficiis ecclesiasticis, nec a dignitatibus, nec a sacris ordinibus, nec ab officiis publicis, & secularibus prohiberi, *Hoieda de incompatib. par. 1. cap. 24. num. 2. & 4. versic. his quidem.*

4 Ex quibus infertur, quod dispensatio de promouendo ad ordines, & beneficia, quam *Staphil. de litter. Grat. in fin. & Mādos. de signatur.* asserant dari illis, quos vulgus apud Hispanos vocat Maranos, non est in istis necessaria, quando ipsi semper vt Catbolici vixerunt, licet ipsorum Parentes fuerint combusti, quia nullum habent canonicum impedimentum, etiam si sint in primo gradu descendentium, & agatur de promotione ad sacerdotium, vt in facti contingentia censuit sacra congregatio Episcoporum sub die 8. Februarii 1594. in vna Calciaten.

5 Infertur secundo, quod stante statuto, vt quilibet neophytus teneatur soluere gabellam, illud non compræhendit neq. ab antiquo baptizatos, neq. eorum filios, quia cum isti non sint propriè Neopbyti, verba Statuti debent intelligi propriè, *l. eum qui vectigal. ff. de verb. signif. l. 1. §. si is qui nauem, ff. de exercit. act.* & in statutis fit stricta interpretatio *l. constitutionibus. ff. ad municipal. Doct. in l. cunctos populos, de iust. & iur.*

Quod tamen intelligas, nisi statutum vlterius procedat, vel vtatur hoc vocabulo ad differētiam eorum, qui ab antiquis Cbristianis nati sunt, nempe quia dicat, quod soli antiqui Cbristiani possint in ciuitate dignitates obtinere, nouis cbristianis exclusis, tunc enim venirent etiam illi qui a multo tempore sunt baptizati, quia in tali casu acciperetur nomen noui cbristiani ad differentiam eorum qui sunt tempore antiquiores, vt in *l. vetus, ff. de trit. vin. & oleo legat capitulo litteris de conjecr. distinct. tertia.*

6 Hinc lex Euangelica appellatur noua Testamentum non quia nouum, ex quo excedit tempus 1621. Annorum, sed ad differentiam veteris legis, quæ est antiquior. & apud Dominos Venetos nonnullæ familiæ plurimorum sæculorum antiquitate nobiles, appellantur familiæ nouæ, ad differentiam aliarum, quæ sunt antiquiores.

SVMMARIVM.

1 *Christus fundauit Ecclesiam, ex iudæis de nouo conuersis declara vt nu. 6.*

2 *Ambrosius adhuc Cathecumenus fuit electus in Episcopum.*

3 *Neophiti sunt in Ecclesia sicut Nouitii in Religione.*

4 *Nouitius non potest promoueri ad honores Religionis.*

5 *Magister fieri non debet, qui non fuit discipulus.*

7 *Apostoli quando fuerunt missi ad prædicandum erant in fide instructissimi.*

8 *Christus ex potestate excellentiæ poterat gratias, & virtutes internas in cor hominum infundere.*

9 *Potestas excellentiæ non fuit à Christo Ecclesiæ communicata.*

10 *Argumentū nō est semper bonū, hoc fecit Christus, ergo debet fieri ab Ecclesia.*

11 *Ecclesia debet imitari actiones Christi, quomodò debet intelligi.*

12 *Paulus prohibuit Neophitos promoueri ad Episcopatum, non ex præcepto Christi, sed secundum communem legem, vti Ecclesiæ Doctor.*

13 *Neophitus cur prohibetur promoueri ad Episcopatum.*

14 *Papa potest dispensare cum Neophito, ad Episcopatum.*

15 *Papa promouens scienter Neophitum ad episcopatum videtur cum eo dispensare.*

16 *Irregularitas neophiti cessat tractu, & successu temporis, sine dispensatione.*

17 *Alexander de Franciscis, vulgo Hebrainus nuncupatus, Ordinis Prædicatorum, à Clemente Octauo ad Episcopatum dispensatus.*

ARGVMENTVM.

Neophytus an possit ad Episcopatum promoueri.

CAP. II.

1 Vplici ratione dici posse videtur Nephytum posse ad Episcopatum promoueri. Primo, quod Christus fundauit Ecclesiam ex iudæis de nouo conuersis, *cap. in nouo 21. dist. cap. recurrat 32. q. 4. glos. in cap. eam te in fine, de rescript.* Ergo non debent ab Ecclesia repelli, cum teneneatur Christi actiones imitari, *Matth...* exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, & vos faciatis, *cap. Deus omnipotens 2. quæst. 1. cap. qualiter, & quando de appell. cap. significasti vbi Abb. ante num. 2. de elect.*

2 Secundo, quia Sanctus Ambrosius adhuc Cathecumenus, fuit electus in Episcopum, *cap. statuimus §. his omnibus 61. dist.* de qua electione idem *Ambros. in epistol. 82. ad Vercellenses, relata in cap. Neophytus ead. dist. 61.* sic ait *ordinationem meam occidentales Episcopi iudicio, orientales etiam exemplo probarunt.* Si ergo eligi potuit Cathecumenus, multo magis poterit eligi Neophytus.

Quibus non obstantibus in contrarium est auctoritas D. *Pauli ad Timoth. 1. cap. 3.* ibi non *Neophytum, ne in superbiam elatus in laqueum incidat, & in ruinam diaboli,* cuius auctoritate hoc statutum est *in cap. 1. & 2. 48. dist. cap. qui de ecclesiasticis, & cap. sacerdotale 59. dist. c. in sacerdotibus, & cap. non negamus, & cap. miramur, & ferè per totum 61. dist. Turrecrem. & Prepos. 48. dist. in summa Maiol. de irregul. lib. 1. cap. 31. num. 2. Hoyed. de incompatib. par. 1. cap. 24. in princip. Azor. Moral. inst. tom. 2. lib. 4. cap. 6. q. 2. versic. verius tamen.*

3 Licet enim Neophyti sint in Ecclesia, tamen

tamē in ea (saltim quoad honores) existimantur tanquam Nouitii in religione particulari, *cap. sicut 48. dist.* atque ideo
4 quemadmodum Nouitius non potest consequi honores, & dignitates religionis particularis, *cap. cum causam, & cap. officiis de elect. cap. per tuas de voto, capit. Monasterii 19. q. 3.* ita Neophytus asse qui prohibetur honores, & dignitates ecclesiæ vniuersalis, *cap. Neophytus 61. dist. Lambert. de iurepatr. 1. par. 2. lib. q. 7. art. 14. num. 5.* posset namque Neophytus si ad Episcopatum promoueretur, suspicari Christianam religionem eo plurimū indigere, qua suspitione euectus, præceps rueret in perditionem, vt Gratianus in ter-
5 pettatur 48. *dist. in sum.* Miserum etiam esset, eum fieri Magistrum, qui in nullo gradu fuit obsequutus sacerdoti, *cap. miramur 61. dist. cap. ex officiis de elect.*

His ita stantibus ad contraria respondetur tripliciter. Primo licet Christus fundauerit ecclesiam de iudæis recenter
6 conuersis, in hac tamen fundatione docuit nos ad Episcopatum, & ecclesiasticas dignitates non esse promouendos nisi personas in fide solidas, & instructas, quia Apostoli non fuerunt ante missi ad prædicandum euangelium, quam essent in fide instructissimi, vt ex mente D. *Thomæ docet Turrecremata 48. dist. in sum. num. 4. & ibi Præpos. Lambert. de iure. patr. 1. par. 2. lib. q. 7. art. 14. num. 6.*
7 Item quia Apostoli fuerunt primi vocati, & reliqui omnes erant in fide recētiores, vnde dum misit Apostolos ad prædicandum omissis cæteris, satis facto declarauit instructiores esse ad ecclesiasticos honores promouendos, argumēto *l. paulus ff. rem ratam haberi.*

Secundo respondetur, quod quatenus Christus elegisset in Apostolos homines
8 in fide nouissimos, nihilominus nō ideo sequeretur tales esse eligendos ab ecclesia, quia in Christo erat potestas excellentiæ, secundum quam poterat gratias, & virtutes internas in cor hominum infundere, quæ licet in eo esset vti in Deo homine, & potuisset si voluisset eā eccle
9 siæ communicare, tamen eam communicare prætermisit propter fidelium vtilitatem, vt sunt verba D. *Tho. in 3. par. q. 64. art. 4. et q. 84. art. 5. ad tertium. Sot. et alii in 4. sent. d. 1. q. 5. art. 4.* Sicuti ergo non esset bonum argumētum si quis diceret, Christus instituit noua Sacramenta, ergo & ecclesia ad Christi imitationem debet noua Sacramenta instituere, D.
10 *Tho. d. q. 64. art. 4.* ita non sequitur, Christus creauit Apostolos homines nouos in fide, ergo tales debet creare ecclesia in episcopos.
11 Nec refert quod ecclesia teneatur imitari actiones Christi, tū quia hoc debet intelligi de actionib. factis a Christo, vti ab homine citra potestatē excellentiæ, vt patet ex prædictis, tum etiam quia vbi Christus aliquid faciendo non præscripsit modum secundum quem actus ille fieri debet, obligauit ecclesiam ad factū, sed modum explicandi reliquit in potestate, ecclesiæ vt docet *D. Aug. lib. responsion. ad Ianuar. cap. 6. translatus in cap. liquido de consecrat. dist. 2. Calder. cōsil. 1. col. 1. vers. nec obstant, de vita, et honest. Cler.* vnde resultat quod licet ecclesia teneatur promouere Episcopos, tamen potest modum promouendi, & qualitates promouendorum suo arbitrio secundum rei exigentiam præscribere.

Et quidem si diuersum diceremus, sequeretur, quod cūm Christus excepto Bartholomeo, & Paulo qui fuerunt nobiles, reliquos elegerit homines rudes, piscatores & ignobiles, *glos. in cap. venerabilis vers. non multos, et ibi Doct. de præben. Tiraq. de nobil. c. 20. n. 14. Viuius de com. opin. lib. 2. opin. 87.* tales deberēt eligi hodie ab ecclesia, quod quidem dicendum non esse, patet *ex c. de multa de præben.* & hæc quoad solutionem primi argumenti.
12 Quoad secundum, prohibitio Pauli, quod Neophytus ad Episcopatum non promoueatur non est ex præcepto Christi, sed secundum legē communem, quia ipse hoc pronunciauit tanquam ecclesiæ Doctor, non vti præcipiens nomine Christi, *cap. Neophytus 61. dist.* & scribunt, & recte *Turrecrem. 48. dist. in sum. sub nu. 4. vers. ad secundam patet, Azor. Moral. inst. tom. 2. lib. 4. cap. 6. q. 12. vers. Verius tamen.*

Se-

13 Secundum autem communem legem, Neophytus ordinari prohibetur, ne extollatur in superbiã; vbi autẽ adest humilitas competens sacerdotio, cessat ratio prohibitionis, & consequenter cessat prohibitio propter rationem inducta, vt sũt expressa verba *d. cap. Neophytus*, vbi hac ratione subdit D. Ambros. eius ordinationem fuisse ab episcopis occidentalibus probatam iudicio, & ab orientalibus exemplo.

14 Ex his infertur posse citra dubium Papam dispẽsare cum Neophyto ad episcopatum, si in de concurrat qualitas humilitatis, & in fide solidatus appareat, vt in specie scribit *Turrecrem. loco citato*, & satis colligitur ex præcitato *c. Neophytus*.

15 Quinimmo eo ipso quo Papa promouet Neophytum ad episcopatum sciẽter, videtur cum eo dispensasse, tum quia sufficit solus actus promotionis factus cũ sciẽtia, *c. cũ olim propter quæstiones de priuil. l. quidam consulebant ff. de re iud. Oldrad. cons. 295. n. 4. vers. & ad hoc accedit* Roman. *cons. 216. sub nu. 7. & ibi plene addentes, Mandos. in regul. de idiomate q. 5. n. 4.* Tum etiam quia irregularitas Neophyti non est similis aliis quæ expectant dispensationem, sed remictitur arbitrio superioris, qui propterea illum promouendo, videtur declarasse eum esse in fide solidatum, & propterea impedimentum in eo cessasse, *Couar. in clem. si curiosus par. 1. num. 7. §. 2. vers. secunda conclusio Hoyeda de incompatib. par. 1. c. 24. num. 3.*

17 Vidimus ætate nostra Alexandrum de Franciscis vulgo hebrainum nuncupatum a Clemente Papa VIII. ad episcopatũ Foroliuiensem assumptum, nã quãuis esset in hebraismo natus, & altus, tamen ad fidem conuersus, non solũ Christianam pietatem sinceris fuit amplexatus affectibus, sed sanctissimã Dominicanam familiam ingressus, ibi euasit homo charitatis insignis, & Prædicator egregius, quod sufficere visum fuit vt illi Episcopale munus committeretur.

SVMMARIVM.

1 *Neophytus non potest ad ordines promoueri. & nu. 3. 4. & 6.*

2 *Baptizatus in egritudine an possit ordinari.*

5 *Sacerdotum penuria vbi adest, potest etiam Neophytus ordinari.*

ARGVMENTVM.

Neophytus an debeat ad ordines promoueri.

CAP. III.

Loquimur de Neophyto conuerso de recenti, nam qui a multo rempore baptizati sunt, ita vt in fide sint solidati, posse etiam ad episcopatum promoueri, constat ex traditis in præcedenti capite.

1 In Neophyto ergo de recenti conuerso regula constitui potest non debere promoueri ad ordines sacros, ne forte contingat ex superbia euehi ita probat test. *in c. Neophytus 61. dist. cuius auctoritate hoc tradunt Io. Friburg. in summa confess. lib. 3. tit. 24.* Turrecrem. *in cap. 2. num. primo 48. dist.* Ripa *in cap. eam te num. 31. vers. 3. respondet, de rescript. & ibi* Dec. *num. 32. Lambers. de iurepatr. 1. par. 2. lib. q. 7. art. 14. num. 7. Couar. in clem. si furiosus par. 1. nu. 7. §. 2. vers. secunda conclusio. Hoyeda de incompatib. par. 1. cap. 24. num. 3. Maiol. de irregular. lib. 1. capit. 31. Azor. Moral. inst. lib. 4. cap. 2. q. 2. Marquar de Iudæis p. 3. cap. 5. sub num. 8. & nouissime* Reuerendissimus *Campanil. in diuersor. iur. canonici rubr. 11. cap. 7. num. 1.*

2 Extenditur primo, vt multo magis procedat si Neophytus fuerit baptizatus in egritudine, quia, tunc fides illius præsumitur coacta, non voluntaria, *cap. si quis in egritudine 55. dist. & ibi Turrecrem.*

crem. subdit in hoc casu neque promoueri ad ordines minores, Rom. sing. 421. an factus Christianus.

3 Extenditur secundo, vt procedat etiã si sit baptizatus extra egritudinem nam nihilominus non debet promoueri ad minores ordines, *Couar. Hoyeda, & Campanil. locis citatis.*

4 Contrarium quod vbi est baptizatus extra egritudinem possit ad minores ordines promoueri, censuerunt *Turrecrem. in d. cap. 2. sub num.* 148. *dist. Felin. in cap. cum sit circa princ. de Iudeis, Dec. in in d. cap. cam te nu.* 32. *de rescript. & ibi Ripa nu.* 31. *vers.* 3. *respondeo, Marquard. loco cit.*

Pugnantes opiniones conciliare studendo, dicendum arbitror opinionem negatiuam procedere ante lapsum temporis de finiti ad cognoscendum an Neophitus sit in fide instructus, ita vt possit ad ordines promoueri, affirmatiuam autem vindicare sibi locum post dicti temporis lapsum. Quale autem sit huiusmodi tempus infra dicatur *cap.* 6.

5 Eadem principalis conclusio limitatur primo ne procedat vbi adest raritas, & penuria sacerdotum, nam in tali casu potest etiam Neophytus ordinari, *d. cap. si quis in egritudine* 57. *dist. et ibi Turrecrem. Rom. d. sing.* 421.

6 Limitatur secundo, quando qualitas vitæ Neophyti ostendit illum esse talem qualem decet esse bonum sacerdotem, quia tunc etiam potest ordinari, *d. cap. si quis in egritudine, Rom. loco cit.*

SVMMARIVM.

1 *Neophytus an sit capax Beneficii simplicis, vel curati, seu canonicatus in Catedrali & num.* 2. 3. *et* 4.

ARGVMENTVM.

Neophytus an sit capax beneficii.

CAP. IV.

1 Neophytus ordinatus, efficitur capax beneficiorum requirentium illum ordinem ad quem est promotus, vt pluribus probat, *Lambert. de iurepatr.* 1. *par.* 2. *lib. quæst.* 7. *art.* 14. *num.* 7. & 8. *cui in suffragantur mox allegandi num.* 4.

Dixi de Neophyto ordinato, quia si nullo esset ordine insignitus versaremur extra dubium, propterea quod esset incapax tanquam laicus, *cap.* 2. *de inst. cap. ex litteris de transact. cap. cum adeo de rescript. Dec. in cap. cam te num.* 31. *eod. tit. Ripa in cap.* 2. *num.* 129. & 134. *de iudic. Rebuff. in praxi tit. declar. si quib. num.* 4. *Franc. Marcb. decis.* 1355. *par.* 1. *plene Garzia, de benef. par.* 1. *capit.* 2. *num.* 28.

Deducitur ergo, Neophytum prima insignitum tonsura, esse capacem simplicium beneficiorum, *cap. cam te de rescript. Lambert. loco cit.*

2 Extenditur primo vt procedat non solum in beneficiis simplicibus, sed etiã in canonicatu in ecclesia cathedrali, *d. c. cam te ibique Abb. num.* 7. *Felin. in cap. cum sit in princ. vers. & amplia mirabiliter de iudais las. in rubr. ff. de iust. & iur. sub num.* 6. *versic. tu contrarium Marquard. de iudais, par.* 3. *cap.* 5. *num.* 7. *& seq.*

3 Extenditur secundo, vt procedat siue beneficium sit liberæ collationis, siue sit de iure patronatus, *Lambert. loco cit.* Cui suffragatur quod in respicientibus capacitatem, vel incapacitatem personæ, dispositio loquens de beneficio habet equè locum in beneficio iuris patronatus, ac in beneficio liberæ collationis: vt plenè scripsi supra *lib.* 4. *cap.* 6. *nu.* 25.

4 Extenditur tertio, vt Neophytus promotus ad sacerdotium, sit capax beneficii curati, vt colligitur ex eodem *capital. cam te de rescript.* Hoc tamen licet de iure

iure verum sit, nihilominus Episcopum magna cautela vti oportet, ita vt non antea commictat Neophyto curam animarum, quam eius conuersatio sit plenarie probata, argumento *cap. in sacerdotibus 61. dist.* Sicuti enim non omnibus Christianis antiquis, constitutis in sacerdotio commictitur cura animarum, ita non infert de necessitate quod Neophito ad sacerdotiū promoto debeat animarum cura commicti.

SVMMARIVM.

1 *Neophyti, an possint ad officia promoueri.*
2 *Tyroni non est non est facile Custodia credenda.*
3 *Factum de recenti non habetur pro facto, in spectan. ad vitæ probationem.*
4 *Inimicus reconciliatus de recenti, habetur ac si esses inimicus.*
5 *Reconciliatus de recenti repellitur à testimonio.*
6 *Neophytum ad honores promoueri, quo casu expediat.*
7 *Solemne Baptismum à Pio V. Pont. Max. factum.*
8 *Salamon Corcosius Hebreus à Greg. XIII. Baptizatus, & honoribus decoratus.*
9 *Despiciendus quis non est ex eo, quod fuerit infidelis.*
10 *Neophyti si honoribus prosequantur, facilius in fide solidantur.*
11 *Infidelis conuersus potest obtinere beneficium.*
12 *Christianus antiquus in honoribus asseque dis est praferendus Neophito, limita 13.*

ARGVMENTVM.

Neophyti an possint ad publica officia promoueri.

CAP. V.

1 Neophytos ad publica officia promoueri non posse, censuerunt, *glos. & Archid. in cap. constituit 17. q. 4. Anan. in c. cum sit sub num. 19. vers. ideo forte de iudeis, Roman. sing. 679. quod incipit nunc veniamus Feliu. in cap. eam te sub num. 12. vers. limita secundo de rescript. ibique Dec. num. 33. Rip. nu. 30. & 31. Lambert. de iurepatr. lib. 1. par. 1. q. 7. art. 3. num. 31.* Tiraq. *in tract. cessante causa limit. 12. numer. 11. & de poenis remiss. caus. 91. num. 19. Mandos. de signat. grat. tit. dispensatio cum Neophytis Couar. in elem. si furiosus par. 1. §. 2. num. 8. vers. 4. conclusio Hoyeda d. capit. 24. num. 5. Castald. de Imper. q. 75. num. 5. Campeg. in capit. Regni 109. quod incipit item statuimus quod iudeis num. 6. Ronit. in rubrica de iudais num. 4.*

Contrariū vt tenere *Ias. in d. rub. ff. de iust. & iur. n. 6. vers. tu in contrarium Montal. in l. 2. tit. de las iniurias lib. 4. Auuend. de exequen. mandat. Regis par. 1. cap. 10. n. 20.* Opiniones conciliando dicas de iure regio apud Hispanos rem esse decisam *ex l. 6. tit. de los iudeos p. 7.* cuius vigore iudei ad fidem conuersi non prohibētur ad officia publica eligi. De iure vero communi Dicas primā procedere in conuerso ad fidem de recenti, secundā vero procedere in his qui iamdiu conuersi sunt, & propter diuturnum bonæ conuersationis odorem, veterani milites habentur, ista distinctio colligitur *ex Felin. in d. cap. cum sit in princip. vers. & amplia mirabiliter, & vers. ad textum, extra de iudeis, Claud. de Seyssel. in d. rubr. ff. de iust. & iur. col. fin. in fine Marq. d. par. 3. cap. 5. sub num. 8. vers. tamen Felin. Couar. loco cit. vers. quinta conclusio.*

Vtrumque caput distinctionis probatur, nam quod nequeat promoueri conuersus de recenti, probatur primo, quia talibus committere publica officia, res est periculi plena, cum vulgatum sit apud veteres adagium, non esse facile tironi
2 committendam custodiam, *l. fin. C. de custod. reor. l. properandum C. de postul.* Secundo quia in his quæ pertinent ad vitæ probationem, factum de recenti habetur perinde ac si factum non esset: vnde de recenti professus, venit ad huc appellatione Nouitiorum, *glos. in clem. ne in agro §. sane verb. Nouitii de stat. monach. quam ibi sequitur Abb.* Et inimicus de recenti

centi reconciliatus, existimatur, ac si nō esset reconciliatus, *Alex.cons.99.lib.1. Marsil.sing.* 179. *num.6. & in l. 1.nu. 5.ff.de quaest.* facit etiam *text in l.1. vers. Caeterum ff. de his, qui detec. vel effud.* vbi via, quae de recenti est coepta commeari aequiparatur viae, quę ad huc est secreta. Conuersus etiam de recenti non reputatur integrae fidei aduersus fidelem, proindeque repellitur à testimonio, *gloss. in d. cap. constituit 17.q.4. Marsil.sing. 179.nu. 6. & in d. l.1. nu.5.ff. de quaest. Viuius, qui testatur de communi, in opin. verb. testis esse non potest, cum aliis per Farinac. in tract. de testib. q. 63. num.*208. & 211.

6 Potest tamen dari casus in quo expediat baptizatum etiam de recenti ad aliquem honorem promoueri; exempli gratia, si aliquis ex cognitione Principis infidelis ad Christianam Religionem conuerteretur, aequum plane foret hūc honoribus decorari, tum vt ipse animaduerteret Christianam Religionem sibi terrenas dignitates non substulisse, iuxta illud, *non eripit mortalia, qui Regna dat coelestia*. Tum etiam vt coeteri illius exemplo ad fidē capessendā allicerētur, *gloss. in cap. quampio, verb. interuentu, & ibi Turrecrem. col. 2. vers. in factis, Aloys. de Leo in l.1. num. 57. C. de iudeis.* Hoc idem esset dicendum si aliquis ex primariis Iudaeorum ad fidem veniret, nam laudabile esset illum aliquo honore decorari, vt nouissime aduertit, & recte *D. concium meus Aug. caputus in eleganti eius tract. d. regimin. reip. cap. 3. sub numer.* 78. *versic. quod iudeus*. Qua ratione cum sub Pontificatu Sanctae Memoriae Pii Papę Quinti, familia quaedam ex primariis inter iudeos ad fidem Christianam conuersa fuerit, meruit ab eodē
7 Pontifice in veteri ecclesia Sancti Petri, magno populorum concursu, & apparatu propria ipsius Pontificis manu baptizari, ac deinde stegmate nobilitatis, priuilegiis insignioribus, proprioque cognomine decorari, vt te stantur Genebrar. in Cronic. Surius in compend. histor. & omnes qui vitam Pii V. scripserunt, Item, & Gregorio xiii. ęternę me-
8 moriae Pontifice, *Salamon Corcossus* inter eosdem iudęos familiae antiquitate primarius, ac multis opibus florens, ad fidem veniens, fuit ab eodem Pontifice proprio nomine, cognomine, armis, & nobilitate Romana pro se, suisque donatus, ac deinde vti nobilis electus Conseruator Vrbis, quibus factum est, vt his muneribus allecti omnes ex vtraque familia, Christianam fidem sint amplexati, in qua tam laudabiliter diuersantur, vt in omnium laude, & commendatione sint. Et haec quo primum caput. Secundū caput distinctionis nempe quod possint promoueri ad officia secularia qui iamdiu baptizati fuerunt, & Veterani Christianę Ciuitatis milites habentur, probatur.

9 Primo, ex eo quod quis iam fuerit infidelis despiciendus non est, *d. capit. eam te in fine de rescript.* nam & de iudęis conuersis ecclesia fuit fundata, *cap. in nouo 21. dist. cap. recurrat 32. q. 4.* & in facinoribus emendati magna egent commēdatione, *gloss. magna ad fin. in capitul. obeuntibus §. fin. 63. dist. Abb. in cap. At si clerici col. vltima de iud. Ias. in d. rubr. ff. de iust. & iur. num.7.*

10 Secundo quia dignum, & iuri consonum est, vt renati fonte baptismatis, pristina caecitate dimissa, amplioribus fauoribus, & gratiis prosequantur, vt sic de seruitute ad libertatem transire percipiant, *Extrauag secundo de iudeis in communi.*

11 Tertio quia Reipublice interest, vt venientibus ad fidem communicentur aliqui honores, tum vt alii ipsorum exemplo alliciantur, tum etiam quia consequentibus honoribus facilius in Christiana fide solidantur, & memoriam pristinę impietatis obliuiscuntur, qua ratione credo *in Conc. Tolet. 16. cap. 2.* cautū fuisse, vt conuersi ex iudaismo ad fidem tanquam nobiles tractentur.

Quarto quia infideles à multo tempore conuersi, possunt obtinere beneficium et in ecclesia Cathedrali *d.c. eā te, vbi Abb. nu.7.* ergo multo magis possunt eligi ad officia secularPia. raedicta tamē
12 sub duplici declaratione semper intelligas

gas, prima, vt coeteris paribus, antiquus Christianus præferatur illi, qui iam à multo tempore est baptizatus, vt ex pluribus probat *Rip. in d. cap. eam te num. 32. de rescript. Auend. de exeq. mandatis Regis par. 1. cap. 19. num. 20. vers. coeteri vero. Caput d. cap. 3. num. 78. vers. & nota quod christiani antiquiores.*

14 Secunda, nisi aliud propter bonum publicum expedire videatur, nam si forte dubium existat, quod pristinam superstitionem, redoleant, in tali quidem casu vt respublica in tuto consistat, quamuis ab antiquissimo tempore baptizati, sunt tamen ab officiis excludendi.

Ego quidem fateor rem totam esse relinquendam iudicantis Religioni, qui pro eius prudentia in contingentia facti, perpenso toto negotio arbitretur quid magis Reipublicæ, & Christianæ pietati expediat: interim hęc ad informandum Iudicantium animos pro suscepto munere dixisse sufficiat.

SVMMARIVM.

1 & 2. *referuntur vtriusque partis Doctores.*

3 *Paulus Apostolus mira semper dexteritate studuit equalitatem in ecclesia stabilire.*

4 *Angeli responsio Tobie illum interroganti de quo genere esset.*

5 *Despiciendus quis non est ex eo quod fuerit Infidelis.*

6 *Homines vndecunque nascuntur, si parentum vitia non sectētur, & Deum recte colant salui erunt.*

7 *Nemo debet de parentum virtute, aut vitio omnino laudari, aut culpari.*

8 *Vitiorum causa non est seminibus, sed in voluntate nascentis.*

9 *Distinctio generis excitat dissidia.*

10 *Siracusanorum factum turbulentum.*

11 *Eneæ prudentia in animis conciliandis.*

12 *Regum Hispaniarum leges ne constitueretur generis differentia.*

13 *Lex facta in odium certarum personarum an sit nulla, vel iniusta.*

14 *Generis, & prosapiæ differentia, restricta intra certos gradus potest esse rationabilis.*

15 *Moabitæ in ueteri lege probibantur intra quartum gradum ingredi in ecclesia.*

16 *Macula vltra quartum gradum censetur extincta.*

17 *Prosapiæ & generis differentia in aliqua potest eße rationabilis.*

18 *Item & in limine fundationis.*

19 *Fundator potest in limine fundationis apponere omnes conditiones etiam si sint contra ius dummodo, non sit impossibilis natura, vel improbata de iure.*

20 *Prohibere potest quilibet vt certæ personæ repellantur ab emolumento suæ dispositionis.*

21 *Sanguinis puritas quo casu sit habenda in consideratione.*

ARGVMENTVM.

An sint probãda stàtuta quod Neophyti, & descendentes ab eis non admictantur ad ecclesiastica beneficia.

CAP. VI.

1 Dissident inter se Doctores, & in contrarias distrahuntur sentētias. Siquidem similia statuta non esse probanda, censuerunt *Turrecrem. & Præposit. in summa dixt. 48. & iterũ Turrecrem. in cap. constituit 17. q. 4. Alphons. Cartag. in defensor. vnit. christianæ Tostat. in Leuit. cap. 19. quæst. 32. Henric. Mauroi Theologus Franciscanus in Apolog. pro iudæis Christian. aduers. Archiepiscopum Tolet. Montalu. in l. 2. verb. Tornazido tit. 3. lib. 4. Didac. Perez. ad leg. Reg. l. 9. tit. 1. lib. 1.*

2 Contrariam opinionem latè probant *Hoyeda in tract. de incompatib. benef. p. 1. cap. 23. Simanca cathol. Inst. tit. 47. num. 82. & 83. Otalora de nobil. 2. par. 3. par. cap. 7. num. 26. Roias Sing. 104.*

Ego

Ego contrauersiam alioqui difficilem ex infrascriptis complanari posse existi- mo sit prima cóclusio,statutũ siue lex cõ- stituens generaliter differẽtiam generis, non est laudabilis idque probatur.

Primo auctoritate D.Pauli,qui anima aduertens in exordio nascentis ecclesiæ ortum esse dissidiũ inter nouos ex Israeli tico, & gentili populo christianos,dum aliter alteri se preferre conaretur, sic in quit *ad Rom. cap.10. Non est distinctio Iudæi, & Græci,nam idem Dominus om- nium,Deus omnium qui in vocant,illum.* Idquod etiam antea dixerat *ead. epist. c.* 2. & deinde frequentissime repetiit, &
3 signanter *ad Galat.3. & 6.. & ad Colos- sens. cap.3.*quibus in locis Apostolum,mi ra semper dexteritate studuisse equali- tatem in vtroque populo stabilire, docẽt *Diu. Hier.Aug.& Anselm.ad* Rom. *d. cap.*10.

Secundo probatur *ex Tobia capit. 5.* vbi cum Tobias interrogasset Angelum qui filium erat comitaturus de qua Do- mo, aut de qua tribu esset, respondit ei Angelus, *Genus quæris Mercennarii,an*
4 *ipsum Mercennarium qui cum filio eat?* Ex qua Angeli responsione plane li- quet non genus hominum, sed personas esse perpendendas.

Tertio probatur *ex cap.eam te in fine de rescript.* vbi explicitis verbis summus Pontifex rescribens episcopo Tornacen. ipsum arguit propterea quod dedigna- tus fuerit recipere in canonicum quen-
5 dam qui de gente iudæorum originem ducebat.

Quarto *ex* D. *Augustino lib. de bono coniugat. cap. 16.nobis relatus in capitul. vndecumque 56.dist.vbi ait vndecumq. homines nascantur,si parentum vitia non*
6 *sectentur, & Deum recte colant, honesti, & salui erunt. Semen enim hominis ex qualecumque homine Dei creatura est.*

In hac eadem sententia est D. *Chry- sost. homil. 3. in Matth.nobis etiam rela- tus in cap. numquam ead. distinct. 56. dum ait.Non est omnino nec de virtute, nec de vitio parentum aut laudandus, ali-*
7 *quis, aut culpandus. nemo inde vere aut obscurus, aut clarus est. imo etiam nescio quomodo ille magis resplendet qui ex parentibus à virtutibus prorsus alienis ipse tamen fuerit de virtute mirabi- lis.*

Concordat etiam D. *Hieronymus in Epistol. ad Pammach. contra errores Io. Hierosolymitani, de qua in cap. nasci ea-*
8 *dem dist.dum ait Non in seminibus, sed in voluntate nascentis causa vitiorum est.*

Quinto quia hæc generis differentia operatur non solum grauia dissidia inter vtrumque populum, sed efficit vt qui noui habentur christiani, minus se cre-
9 dant aliis, & difficilius in catholica puri tate solidentur, cum distinctio non paruam vim habeat ad excitandum in- ter homines dissidia,vt colligitur ex *Pau lo* 1. *ad Chorint.cap.* 1. *& ex infra dicen dis latius apparebit.*

10 Sexta hæc con clusio corroboratur exemplis. Refert Diod.Sicul. quod sub- lata apud Syracusas post Hieronis, & Geleonis regnum Trasibuli dominatio- ne, de communi republica, & statu po- puli consultantes, inter cætera decreuis se, Magistratus omnes priscis ciuibus,& antiquis familiis distribuere; nã nouos homines qui a Geleone supra decem mil lias fuerãt ciuitate donati,indignum du- cebant ad munera publica, & ciuiles ho nores admicti. Quod ipsi indignè feren- tes, deficientes à Syracusis occuparunt partem vrbis Achradinam, & insulam, & alia duo loca ingenti muro munita.

11 Refert etiam *Liuius lib.* 1. Aeneam latio potitum quo facilius Aboriginũ, & Latinorum animos conciliaret,latinos vtramque gentem nuncupari præcepisse.

Ad hoc etiam respicientes inuictissi- mi & catholici Hyspaniarum Reges, vt alienos à Christi nomine ad fidem alli- cerent, & nouiter baptizatos in fide soli
12 darent publicis legibus sanxerunt ne vl lum esset inter Christianos, generis, & prosapię descrimen: quodque nouiter ad fidem conuersi eadẽ officia,& honores possint obtinere, quę obtinent alii Chri stiani antiqui, *vt in l. 6. tit. 24. par. 7. et in l.12. tit. 6. lib. 8. et l. 9. tit.primo eod.lib.*

Septimo quia negari non poteſt quin lex conſtituens talem differentiam generaliter, dicatur facta in odium certarum perſonarum, quo caſu vel eſt nulla, vt
11 cenſuit *Abb. in cap. cum omnes num. 2. de conſt. & ibi Aret. in quarto not.* Vel ſaltem eſt in iuſta, *Bar. in l. omnes populi ſub nu. 53. ff. de iuſt. & iur. & in l. venditur §. ſi conſtat ff. commun. prad. Andr. ab Aſca in d. cap. cum omnes num. 164. & 167. Riminal. ibid. num. 71. verſic. ex hac expoſitione, Angel. in l. de quibus ff. de legib.*

14 Hęc prima concluſio limitatur primo, ne procedat quando prohibitio non eſt indefinita, ſed reſtricta ad certos gradus, veluti intra ſecundum, vel ad ſūmum intra quartum, quia intra hos gradus pōt eſſe rationabilis, vel propter odium parētum, vel propter ſuſpitionem quæ haberi poteſt ne parentum crimina imitentur, *vt in cap. 2. §. credentes, & cap. vt commiſſi §. credentes, & cap. ſtatutum el 2. de hæret. lib. 6.*

Cęterum vltra quartum gradum prohibitio generalis non poteſt eſſe rationabilis, tum quia in veteri lege etiam Moa-
15 bitę vltra quartum gradum non repellebantur ab eccleſia, *cap. cito 1. q. 1.* tum ēt quia vltra illū gradum ſi quæ macula parentes tetigit præſumitur extincta, *l. non facile, ff. de gradib. ex cap. non debet*
16 *de conſanguinit. & affinit.* id quod procedit ſiue verſemur in linea in tranſuerſali, ſiue in deſcendenti, vt elegantiſſime more ſuo tradit *Illuſtriſſim.* Dominus *Card. Bellarm. in controuerſ. de matr. lib. 1. c. 24. verſ. eſt autē obſeruandū et verſ. ex quo intelligimus, cuius dictum tacito auctore ſibi vindicat Sanchez de matrim. lib. 7. diſput. 51. num. 13*

17 Limitatur ſecundo, ne procedat quādo prohibitio eſt reſtricta ad certas eccleſias, veluti quia non præcipit Simpliciter quod Neophyti, & deſcendentes ab eis non poſſint obtinere beneficium, ſed prohibet ne poſſint illa obtinere in tali, vel in tali eccleſia: tunc enim prohibitio poteſt, aliqua ratione fulciri, nempe, vel quia eccleſia ſit valde celebris, & hoc ſibi vſurpat in ſignum ſuæ nobilitatis, vel quia præcipere quod in aliqua eccleſia non poſſint beneficiari niſi deſcendentes ab antiquis chriſtianis, & quod repellantur deſcendentes a Neophytis, non eſt eos excludere, ſed prouidendos qualificare, & prouiſionem Neophytorū reſtringere, quod quidē facilius admittitur quā extinguere, vel repellere in totum, iuſta tradita *per gloſ. in cap. ſi propter verb. impedire de reſcript. lib. 6. & ibi Gem. & reliqui, Calder. conſ. 1. eod. tit. Gemin. in cap. 1. in 5. not. de reſtit. ſpoliat. lib. 6. Felin. in cap. nonnulli nu. 25. verſ. 11. concluſio de reſcript. Sarn. in probem. regular. quaſt. 6. verſ. & ideo, Rota in Hiſpalen. Voti 21. Aprilis 1597. coram Gipſio.*

Hac ratione probantur ſtatuta quæ vigent apud Hiſpanos in eccleſia Toletana, & aliis quibuſdam eccleſiis de quorum ſtatutorum intellectu infra erit agendum.

18 Limitatur tertio, ne procedat quando diſtinctio generis fit per patronum vel fundatorem in limine fundationis eccleſiæ, valet enim conditio adiecta in limine fundationis eccleſiæ per patronū, vel fundatorem, quod non poſſint beneficiari, vel recipi niſi deſcendentes ex puris, & antiquis chriſtianis, ita concludunt in ſpecie *Nauar. in Manual. cap. 27. num. 205. Otalora de nobil. 2. par. 3. princ. cap. 7. num. 26. Perez de Lara de anniuerſ. & cappell. lib. 2. cap. 4. num. 1. & 10. & per tot. & ſuffragantur omnes ſupra relati num. 2.*

19 Probatur autē primo, quia poteſt fundator in limine fundationis apponere quaſcunq. conditiones, etiam ſi ſint contra ius, niſi ſint natura impoſſibiles, aut alias à iure improbatę, vt pluribus probat *Lambert. de iure patr. lib. 1. par. 1. art. 1. q. 9. num. 52. & per totum quem Rota probauit in Romana iuriſpatronatus, 31. Maii 1613. coram Illuſtriſſ. D. meo Cardinali Sacrato.*

In propoſito autem cum conditio ne recipiantur in eccleſia niſi homines deſcendentes ex antiquis chriſtianis, non ſit neque natura impoſſibilis, neque de iure improbata merito &c.

Minor

ſamurin diſpoſitione legislatoris, ſed perſonæ particularis, attenditur ſola
10 eius voluntas, *l. in re mandata, C. de mandati.* & conſequenter poteſt particularis prohibere vt aliquæ perſonæ ab emolumento ſuæ diſpoſitionis repellantur, vt *in l. codicillis 91. §. matre, & l. filius familias, § Diui, ff de legat. 2. l. ſi ita quis §. ſi ea leg. ff. de verb. oblig. Alex. conſ. 55. nu. 6. lib 3 Ruin. conſil. 189. ſub n. 1. li. 2.*

Secundo quia antiqua puri ſanguinis deſcendentia, licet non ſit cauſa ſufficiēs vt per legem vniuerſalem conſtituatur
11 generis diſtinctio, tamen vbi reliqua concurrunt, eſſe habendam in conſideratione docemur ex *Iosepho lib. 1. contra Apionem*, qui in hæc verba loquitur.

Sed quatenus Sacerdotium ſine permiſſione purumque ſubſiſteret prouiderunt, oportet enim eum qui ſacerdotium habiturus eſt ex eiuſdem gentis naſci muliere, & genus per antiquam lineam, et multis teſtibus comprobare.

SVMMARIVM.

1 *Statutum præcipiens quod deſcendentes ab fidelibus non recipiantur in certa Eccleſia eſt exorbitans, et correctorium iuris communis, et vti tale eſt strictè interpretandum. nu 2*

3 *Statutum repellens impuros non habet locum vbi non conſtat neque de puritate, neque de impuritate.*

4 *Caſus omiſſus remanet in diſpoſitione iuris.*

5 *Paria ſunt non eſſe, vel eſſe, et non poſſe apparere.*

6 *Citationis negatiua probatur ex reuolutione proceſſus.*

7 *Statutum repellens filios hæreticorum, vel de hæreſi condemnatorum, non habet locum in iis qui fuerunt ſuſpecti de hæreſi, neq. comprehendit reconciliatos.*

8 *Prouiſo non incūbit onus probandi ſe purū.*

9 *Natus inter Chriſtianos præſumitur natus ex Chriſtianis antiquis.*

10 *Mortuus in terris Chriſtianorum, præſumitur fidelis.*

11 *Impuritatem alleganti incumbit onus probandi, extendunt num. 13. et 14. et 15. limita, vt num. 16. et 17.*

12 *Excludere volens aliquem debet probare cauſam excluſionis.*

18 *Impuritatis exceptio ſapit obiectum ideoq. eſt plenè probanda.*

19 *Impuritas probatur ſicuti probatur nobilitas.*

20 *Impuritatis probatione facta per capitulum, poteſt prouiſus probare ſuam puritatem: amplia vt num. 23.*

21 *Probationibus concurrentibus præualent fortiores.*

22 *Probationibus concurrentibus ſuper puritate, et impuritate, præualent facta pro puritate.*

24 *Probatio facta ſummarie, et ſine cauſæ cognitione non parit exceptionem rei iudicatæ.*

25 *Parentes certos nominans, ſi per illorum maculas declaretur impurus, poteſt docto de errore nominare alios.*

26 *Admiſſus ſemel vti purus ad capellaniam, ſi illi renunciet, et velit obtinere aliam, an egeat nouo proceſſu.*

28 *Statutum repellens deſcendentes hæreticorum an comprehēdat natos antequam pater incideret in hæreſim.*

29 *Progenitores quos comprehendat.*

30 *Indi, et Ethiopes an repellantur per ſtatuta puritatis ſanguinis. et nu. 32.*

31 *Qualitas ſtatuti vbi non habet locum, neq. habet locum ſtatutum.*

33 *Expoſiti an repellantur per ſtatuta puritatis ſanguinis.*

ARGVMENTVM.

Plures ſubijciuntur concluſiones ad interpretationem ſtatuti Eccleſiæ Toletanæ, & aliarum Eccleſiarum præcipientium quod in eis non poſſint recipi, niſi deſcendentes ex puris, & antiquis Chriſtianis, excluſis ſemper deſcentibus ex genere Iudæorum, Maurorum, & Hæreticorum.

CAP. VII.

1 Sit prima cōclusio, talia statuta sunt exorbitantia, & contra ius commune, quia de iure etiam descendentes à Iudæis, & infidelibus possunt habere beneficia, & recipi in ecclesia, *test. in c. eam te, de rescript.* qui cum loquatur de ecclesia Tornacen. satis probat hoc procedere etiam in ecclesia nobili, cum Ecclesia illa in Belgio sit pluribus nominibus insignis, & qualificata, & in specie quod talia statuta sint contra ius commune, probat *Perez delara in tract. de anniuers. & capellan. lib. 2. cap. 4. num. 39. & sæpè respondit Rota, & signanter apud Manticam decis. 307. num. 1. & in Toletana canonicatus* 10. *Decembris* 1608. *coram R.P.D. Marcomontio nunc Archiepiscopo Lugdunen. meritissimo.*

2 Vnde infertur primo, illud esse interpretandum strictissime, *cap. Statutum el 2. de heret. lib. 6. cap. cum dilectus, de consuet. lib. 3. §. hæc verba, ff. de neg. gest. Roman. consil. 197. num. 2. Alex. consil. 106. nu. 9. lib. 5. cum aliis per Surd. decis. 167. num. 17. & 313. nu. 4. Put. decis. 400. & 526. li. 2. Rota Perez de Lara locis citatis.*

3 Infertur secundo, quod tale statutum non vindicat sibi locum in casu in quo non constat neque de puritate, neq. de impuritate, quia statutum disponit quod repellantur impuri, vndè quando non constat aliquem esse impurum, neq. pu-
4 rum, casus est omissus, & remanet in dispositione iuris *l. cū mod. if. sinè, ff. de liber. et posthum. & in terminis Rota in præcitata Toletana Canonicatus sub die* 10. Decē-
5 *bris in versic. Enim vero illud.* Quinimo quando capta est informatio sufficit, si ex illa non constet de macula, quia paria sunt quid esse, vel esse, & non apparere, *cap. solemnitates, de consecrat. dist. 1. l. fundi, ff. de contrahenps. Abb. consil.* 18. *in princ. lib.* 1. & quando est facta diligentia illud quod non reperitur, præsumitur nō extare, *Castr. consil. 136. num. 7. lib. 1.*

6 Hinc probatur non extare citationē, quia reuoluto processu, non reperitur in eo, *Castr. consil. 81. num. 3. libr. 2. Afflict. dec. 107. Rot. decis. 64. num. 2 par. 1.* Et non extare fideicommissum probatur tantum quod reuoluto testamento in illo non legatur, *l. fin. vbi Bald. in 4. oppos. C. de reb. cred. Alex. cons. 59. nu. 7. lib. 4. Ripa in l. 4. §. condemnatum nu. 12. ff. de sent. & re iud. & ibi Ias. nu. 15.*

7 Infertur tertio quod statutū repellens filios, & descendentes hæreticorum, vel de hæresi condemnatorum, vel reconciliatorum non habet locum in descendentibus eorum qui fuerunt de hæresi suspecti, quia statutum inhabilitans ob crimen, non dicitur inhabilitare propter criminis suspitionem, *Abb. in cap. inter nu. 6. de purgat. can. Put. decis. 400. lib. 2.* Et pari ratione non comprehendit descēdentes ex reconciliato propter confessionem spontè factam, quia iste dicitur magis pęnitens quam reconciliatus, Rota *dec. 105 et 120 li. 2. p. 3. diu. & melius dec. 41. lib. 3. par. 3. Nau. cons. 1. in fine de iudæis, Perez de Lara, de anniuersar. et cappel. lib. 2. cap. 4. nu. 140. versic. deinde statutum.*

8 Infertur quarto, quod cum huiusmodi statutum expressis verbis non imponat prouiso necessitatem probandi suam puritatem, merito neq. a nobis grauari debet ad eam probandam, *l. illum, C. de collat. §. optimam, Auth. de non elig. secund. nub. Aym. cons. 25. nu. 9. Surd. qui alios refert dec. 271. nu. 9.* Vndè prouisus in hac Ecclesia, ad effectum vt admittatur non grauatur onere probandi se descendere ex Christianis antiquis, sed Capitulo excipienti illū descendere ex origine infecta, incumbit onus probandi, vt sæpissimé respondit Rota, & signanter apud *Seraph. dec. 50. et 355. et iterū p. 1. diuers. 176. et in Tolet. portionis 2. Maii 1594. et 27. Ianuarii 1595. coram Mantica, et in Toletana puritatis sanguinis 10. Martii 1604. coram bo. m. Lanta, et latissimè in d. Toletana Canonicatus 10. Decembris 1608. et 23. Aprilis 1609. coram Archiepiscopo Lugdunen. et iterum in eadem 13.*

No.

Nouemb.& 16. Decemb.1609. coram Illustriss. Cardinali Lancelloto, in quibus decisionibus coram Lugdunen. & Lancelloto hoc pluribus, iisdem quæ prospicuis argumentis demonstratur.

Hoc idem Rota respondit in causa Legionen. denegatæ possessionis, 8. Martii 1593. coram bo.me. Cardinali Blanchetto, & in Oxomen. Staturi 27. Iunii 1601. coram bonæ memoriæ Penia, & in Legionen. Canon. 3. Iun. 1602. corã R. D. meo Coccino Decano. Et quidẽ, iure merito, nam cum vt supra dixi, statutum non imponat necessitatem prouiso, vtique illa remanet in dispositione Iuris, *d.*
9 *l. commodissime ff. de lib. & posth.* De iure autem nemo natus inter christianos grauatur onere probandi, se esse natum ex puris Christianis, sed hoc in dubio præsumitur, *cap. veniens in fine de Presbyt. non baptiz. vbi Card. num. 6. Anchar. nu. 6. Butr. num. 5. Abb. num. 1.*
10 Hinc si reperiatur homo mortuus in terris Christianorum, & ignoretur, an sit fidelis vel infidelis, in dubio præsumitur fidelis, *gloss. in cap. presbyteris 68. dist. & in c. si eos 148. de consec. dist. 4.* Et facit, quod in dubio quilibet præsumitur bonus, *cap. vlt. de præsumpt. cap. qualiter, & quando, de accus. l. merito ff. pro socio l. omnimodo, C. de inoffic. testam.*
11 Vnde Capitulo volenti repellere prouisum tanquam impurum, incumbit onus probandi impuritatem, ex reg. *l. ab ea parte ff. de probat. l. 2. ff. de except.*

Preterea cum cura, & modus capiendi informationem spectet ad Capitulum, a quo deputatur. Cõmissarius, qui absente, & ignorante prouiso recipit probationes, quas, & quandiu sibi videtur, nec prouiso liceat inducere aliquos testes, vtiq. neque ius, neque æquitas patitur, quod illi incumbat necessitas probandi, cum non sit in potestate sua diligentiam adhibere.

Additur quod prouisus in similibus ecclesiis, dum petit admitti, non petit vti descendens ex antiquis christianis, neque se qualificat esse talem, sed petit immissionem vigore suæ prouisionis, quam si Capitulum vult excludere, te-
12 netur probare causam exclusionis, *c. in. dilectis de except. l. 1. in princ. vbi gloss. ff. si quadr. paup. fec. dic.* quod procedit etiam quando exclusio consistit in sola negatiua, vt latè post alios probat *Hercul. de negat. prob. num. 22 Gabr. tit. de probat. conclus. 6. numer. quinto, Surd. decis. 104. num. quarto.* Et hæc quid. in conclusio.
13 Extenditur primo, vt procedat etiam si prouisio habeat clausulam, postquam statuto satisfeceris, quæ dirigitur in prouisum; nam tali clausulæ censetur satisfactum ex numeratione pecuniarum pro faciendis expensis informationis, & ex indicatione parentum vtriusque lineæ, *Rota in d. Toletana canonicatus 10. Decẽbris coram Marcomontio, vers. non obstat quod prouisio.*
14 Extenditur secundo, vt neque concedatur remissoria ad probandum obseruãtiam, in Ciuitate Toletana, quod scilicet pro satisfactione, & implemento statuti debeat affirmatiuè probari puritas prouisi, stante diuturna obseruantia Curiæ, quæ illud est diuerso modo interpretata, vt fuit ample resolutum 13. *Nouembris 1609. & 11. Ianuarii 1609. in d. Toletana Canonicatus coram Illustriss. Lancellotto.*
15 Extenditur tertio, vt procedat etiam quando capitulum reiecit prouisum tanquam impurum, nam si prouisus appellauit in causa appellationis, onus probandi impuritatem incumbit Capitulo, sicuti incumbebat in prima instantia, *vt Rota censuit in Toletana portionis 28. Aprilis 1561. coram Gropperio.*
16 Eadem conclusio dupliciter declaratur, & primo ne procedat quando causa appellationis interpositæ per prouisum esset deserta, tunc enim ipse grauatur onere probandi se purum, *Rota in d. Toletana portionis 28. Aprilis, & 30. Maii 1561. & iterum 5. Maii 1563 coram Gropperio & apud Seraph. decis. 255. ante num. 2. & corã Lancellotto in dicta Toletana Canonicatus 13. Nouembris 1609.* Et ratio est, quia tunc insurgit præsumptio pro gestis pro capitulo, & prouisus venit per viam restitutionis in integrũ vel querelæ, quo

casu tenetur iustificare causam suam, &
ostendere plenè iniustitiam sententiæ,
Innoc. in cap. tenor. de sent. & re iud.
17 Declaratur secundo, vt procedat quã
do pro parte Capituli est probata aliqua
macula, tunc enim si prouisus vult illam
diluere, tenetur probare se purum expli
cite, & positiue, Rota in d. Toletana 13.
Nouembris 1609. coram Cardinali Lan-
cellotto Rota apud Seraph. decis. 50. vers.
quod si capitulum, & apud Manticam
decis. 274.
18 Secunda sit conclusio, in hoc statuto,
exceptio impuritatis sapit obiectum; con
tinet enim quod quis descendat ex san-
guine infidelitatis infecto, ideoque est
plenè & concludenter probanda, cap. su-
per his, de accus. cap. accedens de elect. cap.
1. & cap. vt circa eod. tit. lib. 6. Rota de
cis. penult. & fin. de except. in nouis. Bis
gne: decis. 2. & in specie fuit dictum in
prædicta Legionen. coram Blanchetto, &
in Toletana coram Mantica, & in eadẽ 6.
Nouembris 1595. coram Illustrissimo
D. meo Cardinali Millino, & in Toletana
Canonicatus 10. Septembris corã R. P. D.
19 Marcomontio. Vnde licet impuritas in an
tiquis ad exemplum ignobilitatis pro-
betur etiam per famam, Host. in cap. Noua
le de verb. signif. Bald. in l. 3. C. de prob.
Aretin; cons. 37. num. 1. & seq. tamen
non aliter recipitur, quam si sit fama
perpetua, & illæsa apud omnes, & appa-
reat oriri potuisse ex aliqua probabili
causa; quæque contrariis probationibus
non debilitetur, cap. 2. vbi glos. verb. po-
puli de elect. l. Decurionum C. de pan. Bar.
in l. de minore §. plurimum num. 31. de
quæst. Alex. cons. 173. num. 11. lib. 1.
Corn. cons. 130. num. 6. lib. 4. Paris. con-
sil. 11. num. 120. lib. 2. Rol. cons. 30. nu.
48. lib. 1. Rota in Oueten. Canonicatus
24. Iunii. 1607. coram R. P. D. Cauale
rio, & in d. Toletana Canonicatus 10. Se-
ptembris 1608. coram R. P. D. Marco-
montio.
20 Tertia conclusio, facta probatione
impuritatis ex parte Capituli, potest pro
uisus contraria probatione probare suã
puritetem, Rota apud Seraph. decis. 50.
vers. quod se capitulum, Probationes e-
nim possunt concurrere, & fortiores sem
21 per attenduntur, l. Diuus, vbi Bart. ff. de
in integr. restit. l. si quis adulterium C. de
adulter cap. per tuas, qui fil. sint leg. cap.
quia, vbi not. de præsumpt. Gram. Calcan.
& alii, quos refert, & sequitur Gabr. con
sil. 159. num. 10. lib. 1. Et si contingat
22 fieri duplicem probationem æqualem,
nempe puritatis, & impuritatis, semper
præualet illa, quę est pro puritate, quia
in concursu semper præualet fama bona,
cap. cum in tua, vbi Abb. nu. 3. de spon-
sal. Specul. tit. de inqui. §. nunc tractemus
vers. quod si testes, Bald. in l. fin. vers. ex
hoc deciditur ff. de fer. & in l. diuus, vers.
4. est argumentum ff. de mil. testam. Fe.
lin. in cap. cum contingat num. 2, versic.
item intellige de rescript. Corn. consilio
136. num. 4. Alex. cons. 143. num. 7. lib.
2. & in specie Rota in præcitata Toleta-
na Canonicatus, coram R. P. D. Marcomon
tio & iterum in Tolet. portionis 22. Iunii
1609. coram Illustiss. D. meo Card. Sa-
crato.
Quarta conclusio, facta semel informa
23 tione, seu probatione de genere pręten-
dentis si excludatur, ad huc poterit pete
re iterato fieri informationem, quia cũ ta
lis informatio sit summaria, & imperfe-
cta; quinimmo fiat per commissarios à ca
pitulo deputatos, fit sine causę cognitio-
ne, & consequenter nusquam præstat ex-
24 ceptionem reiiudicatæ, Bar. in extrauag.
ad reprimendum verb. denunciationẽ quo-
modo in crimine Rota Ianuen. decis. 3. n. 6.
& 9. Rauden. cons. 17. num. 54. & 55.
par. 6. & in specie Lara de anniu. & capel-
lan. lib. 2. cap. 4. num. 90.
25 Et pari ratione si quis nominauerit
certos parentes, & propter eorum macu-
las fuerit exclusus, poterit postea docto
de errore nominare alios de quorum ge-
nere fiat probatio, argumento l. interroga
tam c. deliberal. causa. Lara loco citato
num. 33.
26 Cæterum admissus semel vti purus ad
capellaniam, siue præbendam, si illi resi-
gnet, poterit aliam in eadem ecclesia ob-
tinere absque noua probatione, quia
cum semel constiterit de generis quali-
tate, non est opus alia demonstratione,
l. 1.

l. 1. §. fin. in fine de dote preleg. Perez de Lara loco sæpe citato num. 87. cum seq.

17 Dixi in eadē ecclesia quia semel admissus ad vnā ecclesiā si petat se admitti ad aliā, eget noua probatione, nisi forte fuerit admissus per sententiā latam in contradictorio iudicio, quia tunc facit ius quoad omnes, *cap. in causis de sent. re iud. l. fin. vbi Doct. C. de legib. idem Lara loco cit. num. 20. & 21.*

28 Quinta conclusio, quatenus statuta prędicta repellunt descendentes hæreticorum, comprehendunt etiam natos antequam parens incideret in hęresim, *Claud. de Seisell. in l. ad quod ff. de iurisd. omn. iud. Rota decis. 104. lib. 2. num. 4. par. 3. diuers.*

29 Et cum vtantur verbo progenie, quæ accipitur pro linea descendētium, *l. vlt. C. de emancip. lib. Franch. in cap. si pater num. 10. vers. quarta de testam. lib. 6.* merito non exigit probationem maculæ in certo gradu, sed sufficit quod ipsa progenies sit infecta, *vt Rota respondit in Toletana portionis 30. Martii 1565. corā Gropperio, & apud Mansicam decis. 154. num. 7. & 8.*

30 Sexta conclusio Indi, & Ethiopes recenter ad fidem conuersi, non excluduntur ab ecclesiis à quibus vigore statuti repelluntur descendentes à Iudæis, vel Mauris, quia cum ipsi nō descendant neque a Iudæis, neque a Mauris, sequitur quod si in eis non concurrit qualitas requisita per statutum, neque verificatur

31 dispositio statuti, *l. semper in ciuitate ff. de iure immun. l. 1. §. quod autem, vbi Bar. ff. ne quid in loco publ. & in l. fulcinius §. cum hoc num. 1. ff. quib. ex caus. in possess. eatur. Io. And. Gem. & alii in c. 1. de homicid. Alex. cons. 41. n. 5. lib. 4. Mātica decis. 258. num. 6.*

32 Excluduntur tamen ab ijs ecclesiis in quibus statuta repellunt Neophytos, vel descendentes ab Infidelitatibus, & in hoc casu procedere potest opinio Perez, de Lara asserentis ita apud Hispanos seruari, *in tract. de anniuers. & capell. lib. 2. ante num. 141.*

33 Septima conclusio, Expositi non repelluntur ab ecclesiis in quibus vigent statuta quod admittantur tantum descendentes ab antiquis christianis, ita in specie scribit *Perez de Lara loco citato, num. 39. & 40. cum sequen.* & quidem iure merito, quia cū versemur inter Christianos, in dubio quis pręsumitur natus ex antiquis Christianis, *cap. veniens insi ne de presbyt. non baptiz. & ibi Anchar. num. 6. Card. num. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Infidelis per baptismum efficitur noua creatura.*

2 *Qualitas præcedens baptismum non habetur in consideratione.*

3 *Infidelis baptizatus efficitur ciuis illius loci in quo baptizatur.*

4 *Plebeius adoptatus à senatore, efficitur nobilis.*

5 *Qualitas consanguineorum confert ad nobilitatem.*

6 *Nobilitas Neophyti non est comparanda nobilitati Christianorum antiquorum.*

ARGVMENTVM.

Neophyti an debeant recenseri inter Nobiles, vel Ignobiles Ciuitatis.

CAP. VIII.

1 Vm infidelis per baptismum efficiatur noua creatura, *cap. 1. & cap. denique 26. dist. capit quomodo de poenit. dist. 2. gloss. in capit. ferrum verb. quod non fuit 50. dist.* Inde resultat vt qualitas præcedens baptismū nō habeatur in cōsideratione, sed habeatur perinde ac si die quia baptizatur in lucem prodeat. Vnde duo consequenter resultāt, primum quod infidelis baptizatus, efficitur ciuis illius ciuitatis in qua baptismum suscepit, vt expresse cauetur *ex constitutione Pauli 3. 32. in ordine bullarii,* generatio enim spiritualis non de-

 ber

bet esse inferior naturali, *cap. debitum de baptism. Lucas de Penna in l. ciues, col. 2. in fine verf. nam præter causam C. de incol. & vbi quis domicil. lib. 12.*

3 Secundum quia tales debent haberi, quales se gerunt postquam sunt ad fidē conuersi, scilicet vt si post conuersionē ignobile exerceant artificium, debeant inter ignobiles reputari, si autem nobiliter viuant, incipiant primum gradum nobilitaris, vt visa est sentire, *Rot. decis.*

4 *249. tom. 1. par. 1. in recentior.* Si quidem si plebeius à Senatore adoptatus consequitur nobilitatem adeo, vt dicatur filius Senatoris, *l. Senatoris filium 5. ff. de senat. Rayner. in tract. de nobil. p. 4. q. 5. quæst. principali*, vel saltem nonnihil fit illustrior, *Tiraq. eod. tract. capitul. 15. num 6. verf. fatendum*, vtique multo magis sufficere debet baptismus, qui illum facit Christi filiū, *c. maiores §. cautè*

5 *de baptismo.* Et hæc eo fortius procedunt si conuersus ad fidem reperiat Cognatos ante conuersos, nam eorum qualitas plurimum confert nobilitati, vel ignobilitati Neophyti, *Rota decis. 249. tom. 1. par. 1. in recentior.* vbi propterea censuit dotem ab Auo Nepti Neophitæ in subsidium esse constituendam in summa scutorum mille; quia licet ista Neptis respectu Cognatorum, quos habebat in Iudaismo non posset prætendere aliquam nobilitatem, *l. fin. C. de iudeis*, tamen recipiebat fomentum à onsanguineis à multis retro annis conuersis, & nobiliter viuentibus.

6 Quæ omnia vera licet sint, verissimū tamen est, talem nobilitatem non esse comparandam nobilitati Christianorum antiquorum, *Rota apud Caes. de Graff. decis. 2. sub n. 5. verf. item adest aliqua suspitio, & sub num. 10. verf. non obstat, de sponsal. & d. decis. 249. sub num. 5. par. 1. in recentior.*

SVMMARIVM.

1 *Iura competentia infidelibus competunt eis etiam post baptismum.*

2 *Conuersi ad fidem debent esse maioris conditionis quam erant ante conuersionem.*

3 *Neophiti retinent omnia bona quæ habebant dum erant infideles.*

4 *Neophiti propriis bonis spoliati debent à Principe restitui.*

5 *Bona ex vsura quæsita an sint à Neophitis restituenda & num. 6.*

7 *Ius inquilinatus competit hebræis etiā post quam sunt ad fidem conuersi.*

8 *Neophiti succedunt parentibus infidelibus perinde ac si baptizati non essent.*

9 *Ingratitudo erga parentes per conuersionē ad fidem purgatur.*

10 *Ingratitudo erga parentes purgatur, per religionis ingressum.*

11 *Neophitis debentur alimenta à parentib. infidelibus, perinde ac debebantur eis ante baptismum.*

12 *Filia ad fidem conuersa est à parentibus dotanda.*

13 *Alimenta & dos, et donatio propter nuptias debent consti tui iuxta vires patrimonii.*

14 *Infidelis conuersus ad fidem mutat statū in melius.*

15 *Filia ad fidem cōuersa an possit petere dotē à patre infideli, si pater non habeat nisi bona ex vsura quæsita, vsque ad num. 16. 17. & 18.*

19 *Liberis ad fidem conuersis debetur legitima, vt num. 20.*

21 *Legitima quæ debetur liberis ad fidem conuersis quomodo taxanda.*

22 *Baptismus non extinguit actiones neque actiuas, neque passiuas.*

23 *Actiones non extinguntur per ingressum religionis.*

24 *Conuersus ad fidem tenetur ex delicto parentes infidelis, amplia vt num. 25.*

25 *Conuersis ad fidem tenetur ex delicto patrato ante baptismum.*

26 *Delictum non tollitur neque pro baptismum, neque per libertatem.*

27 *In delictis cū conuersi ad fidem sine fraude mitius agitur.*

ARGVMENTVM.

An Neophyti retineant iura, quæ sibi competebant ante baptismum.

CAP.

CAP. IX.

EAdem prorsus iura quæ competebant infidelibus ante baptismum competunt eis Christianis effectis, ita docemur *ex cap. iudæi el 2. eod. tit. de iudæis, ibique Doct. communiter, & signanter* Butr. *num.* 5. *Anan. nu.* 1. *Abb. num.* 1. *Alex. cons.* 104. *num.* 1. *lib.* 4 *Brun. in tract. stant. mascul. art.* 6. *num.* 61.

2 Ratio est, tum quia debent esse maioris conditionis post baptismum, quam erāt antequam fidem suscepissent *d. cap. iudæi*, tum etiam quia assequutio nouæ dignitatis non aufert, sed confirmat pristina iura, *l.* 3. *C. de Silentiar. lib.* 12. Vnde deducitur primo, quod Neophyti retinent omnia bona, quæ habebant in infidelitate, *d. cap. iudæi, vbi Abb. num. primo, Anan. num.* 1. *Felin. in princ. & cœteri passim, Præpos. in cap. gaudemus de diuort. Alex. et Brun. locis citatis, Abb. in cap.* 2. *col. fin. de conuers. Infidel. & in cap. debitum col.* 2. *in fine de baptism. Marq. de iudæis par.* 3. *cap.* 2. *num.* 11. *& hoc peculiari lege est cautum in Regnis Aragonum* 4. *Idus Martii* 1242. *vt in Constit. Concil. Tarraconen. lib.* 5. *tit.* 5. *de iudæis estque hodie constitutum ex proui dа Constitutione Pauli Tertii* 32. *in ordine Bullarii, quæ incipit cupientes.*

4 Extenditur hęc prima deductio vt si quis audeat Neophytos propriis bonis spoliare, Princeps sæcularis teneatur sub poena excommunicationis eos ad pristi na bona restituere, *d. cap. iudæi, vbi hoc specialiter notat* Anan. *num.* 1.

5 Eadem prima deductio limitatur ne procedat in bonis ex vsura quæsitis, quæ Neophyti tenentur restituere iuxta dispositionem *capituli cum tu de vsur. per quem ita scribunt Anan. Felin. Abb. & Alex. locis citatis, Campeg. de dote q.* 47. *Marq. de iudæis par.* 3. *cap.* 8. *vers. nec præmissa Sicuti etiam tenetur restitue re res furto subtractas, siue mobiles sint siue immobiles, vt post Goffred. scribit, & recte Anan. loco sępè allegato Campeg. loco citato ante num.* 5. *vers. & ideo.*

6 Hęc prima limitatio est declaranda vt procedat quatenus personæ, quibus esset facienda restitutio, sint notæ, cæterum si sint incerte, sedes apostolica in fidei fauorem, & vt infideles facilius ad fidem alliciantur condonat eis omnia, & quęcūq. bona ex vsura, & illicito quęstu acquisita, vt in dicta constitutione Pauli tertii 32. §. 1. subdens ne super bonis huiusmodi quouis quæsito colore possint molestari. Quinimmo etiam in casu in quo personæ, quibus est facienda restitutio sunt notæ, si restitutio non possit in promptu commode fieri, sufficeret cautio de illis restituendis, *cap. quanquā de vsur. lib.* 6. *cap. debitum de baptism. & vtrobique Doct. Card. in cap. debitum de baptis. Anan. in cap. de iudeis sub num.* 1. *vers. sufficeret tamen, Campeg. d. q.* 45. *nu.* 5. *vers. ipse tamen.*

7 Deducitur secundo, quod ius inquilinatus, quod Hebræi vocant *Gazaka* ad effectum vendendi competit etiam Neophytis, vt probaui supra *lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 6.

8 Deducitur tertio, quod Neophyti succedunt parentibus, & consanguineis eodem modo, & forma quo succedere poterant ante baptismum, ita probatur *in d. capit. iudei, ibi, portionem hæreditatis suæ, & bonorum suorum eis faciant integre exhiberi, & in l. cognouimus C. de hæret. cap. denique § quid de talium* 26. *dist. glos. in capit. iudeorum* 28. *q.* 1. *Imol. in cap. Ranutius de testam. Abb. in d. cap. iudei num.* 3. *ibique Felin. num.* 3. *Tiraq. de primog. quæst.* 66. *num.* 41. *Brun. in tract. stantib. mascul. art.* 6. *nu.* 61. *Campeg. de dote par.* 1. *q.* 47. *estq hodie constitutum in eadem Constitutione Pauli Tertii* §. 1.

9 Quod procedit etiamsi filius ante baptismum commisisset ingratitudinem erga parentes, ex qua meruisset exhæredari, quia per conuersionem ad fidem omnis ingratitudo purgatur, ac recuperat ius succedendi, perinde ac si nullam ingra-

ingratitudinem commisisset, *Host. in d. cap. iudei, ibique Felin. sub num. 1. Marquard. de iudeis par. 3. cap. 6. sub nu. 30.*

10 Facit quod ingratitudo purgatur per ingressum religionis, *cap. liceat 19. q. vlt. Auth. de sanctis episcopis §. licentiam damus, Anan. in d. cap. iudei num. 3. Felin. num. 1. vers. Sed mirum,* Ergo multo magis purgabitur per conuersionem ad fidem, in cuius fauorem multa sunt specialiter constituta, *cap. in fidei fauorē de haeretic. lib. 6.*

11 Deducitur quarto, quod Neophyti possunt petere alimenta à parentibus, & liberis, sicuti petere poterat in infidelitate, *Salic. in l. cognouimus, C. de haeret. Angel. in d. §. fuerat num... Inst. act. ibiq; Ias. num. 114. Anan. in d. cap. iudei nu. 4. ibique Felin. sub num. 2.* Sicuti etiam petere possunt donationes ante nuptias *d. l. cognouimus.*

12 Et pari ratione deducitur quinto, quod filia ad fidem conuersa est à Parentibus dotanda, *d. l. cognouimus, Salicet Anan. & Felin. locis citatis Bal. in l. mater, C. de iure dot. Angel. in Auth. res qua C. commun. delegat. Campeg. d. quaest.*

13 47. Alimenta autem, & dos, item donatio propter nuptias sunt constituenda iuxta vires patrimonii *d. l. cognouimus ibi in omni casu secundum vires patrimonii, & ibi Doct. communiter.* Et quia infidelis conuersus ad fidem mutat statum in melius, *d. cap. iudei, vbi Anan. n.*

14 1. Ideo alimenta, dos, & donatio propter nuptias sunt constituenda, habita ratione ad statum quem retinet, postquam est ad fidem conuersus, non autē habita ratione status, in quo reperiebatur in infidelitate, vt in facti cōtingentia respondit *Rota decis. 249. tom. 1. par. prima.*

15 Et sicuti praemissa procedunt in Liberis, ita procedunt in parentibus, *capit. si qui filii 30. dist. Bal. in d. l. neque mater C. de iure dot. Anan. in d. cap. iudei nu. 4. Brun. d. art. 6. num. 62.*

Dubitari contingit si non adsint nisi bona ex vsura, vel alio illicito quaestu quaesita, An filia ad fidem conuersa possit petere dotem in bonis patris. In qua dubitatione *Campeg. in tract. de dote q. 47.* post longam disputationem residet in opinione negatiua, quam etiam sequitur *Abb. in cap. cum tu num. 13. de vsur. vbi dicit hanc aequiorem, Marq. in tract. de iudaeis par. 3. cap. 8. vers. sed vlterius cogitanti,* vbi inquit hanc esse magis communem, & animae salubriorem.

Contrarium tenet à fortiori *Federic. de Senis cons. 63. quod incipit Quidam vsurarius,* vbi pluribus probat quod dos tradita filiae per patrem vsurarium, Patre defuncto si ad plenariam restitutionem vsurarum haereditas non sufficiat, filia tenetur dotem suam in satisfactionem vsurarum conferre, & sequitur *Laur. de Rodulphis in tract. de vsura q. 72. in fine, Anan. in cap. tu de vsur.*

Priorem opinionem sequi si libeat, eam multipliciter limita primo, vt procedat quando est certum bona patris esse ex illicito quaestu quaesita, secus si hoc non constaret, quia in dubio quis praesumitur ditatus ex licito lucro, *l. meriso ff. pro socio l. item apud labeonem §. si commune ff. de iniur.*

16 Limita secundo ne procedat, quando personae, quibus esset facienda restitutio, essent incertae, tunc enim cum vigore *d. constitutionis Pauli tertii* bona concedantur illis, qui conuertuntur ad fidem, vtique huiusmodi fauor debet prodesse filiis, quia eadem ratione qua si bona essent propria, illis concederentur, eadem concedi debet, vt in illis possit conuersus ad fidem petere quod sibi debetur, argumento *l. illud ff. ad l. Aquil.*

17 Limita tertio, quando personae, quib. esset faienda restitutio, sunt certae, sed versamur in dote soluta in pecunia, & tunc licet summo iure si pecuniae non extent, posset concedi repetitio nihilominus de aequitate pluries probata in supremis Tribunalibus repetitio non datur, vt vtrumque probat *Afflict. decis. 190. Capic. decis. 178. Rota Ianuen. apud Chartar. decis. 19.* Rota in Romana computorum 28. Octobris 1604. & in Romana pretii fundaci 20. Februarii 1612. coram *Illustris. D. meo Cardinali Sacrato, quae corroborantur ex traditis per Feder. d. con.*

dicto consilio 63.

18 Dixi, si dos esset soluta in pecunia, quia secus esset si fuisset traditus fundus in dotem, nam ille posset vindicari, eo quia trãsit cum onere suo, *cap. ex transmissa de decim. & in specie Marq. de iudeis dicto cap.* 8.

19 Deducitur sexto, quod liberis ad fidem conuersis debetur legitima in bonis parentum, non secus ac debetur liberis infidelibus, *d. l. cognouimus, vbi Bal. Salic. & reliqui C. de haeret. Anan. in d. cap. Iudaei num.* 4. *ibique Felin. num.* 2.

20 Quinimmo in hoc sunt melioris conditionis liberi ad fidem conuersi, nam filii regulariter non possunt petere legitimam, nisi post obitum parẽtum, *l. prima, §. impuberi ff. de collat. bonorum, l. post emancipationem, ff. de liber. legat. Bar. & alii in l. is potest, ff. de acquir. hered. & in l. fin. ff. de liber. agnoscend.* At liberi ad fidem conuersi possunt petere legitimam etiam in vita parentum, vt pluribus probant *Anan. loco cit. Marq. d. par. 3. cap. 6. num* 3. Et haec opinio hodie non admittit contrauersiam, tum disertis verbis sit terminata *in d. constitutione Pauli tertii in princ.*

21 Ceterum in quantitate legitimae taxanda, sunt computanda etiam bona ex illicito quaesita, quatenus personae, quibus esset facienda restitutio non sint certę ex traditis supra num. 15.

22 Et hęc quemadmodũ procedunt in iuribus actiuis, ita procedunt in passiuis, quia per baptismum non extiguuntur actiones coeteris competentes, *cap. gaudemus, vbi notant Doct. communiter de diuort. cap. deinde 26. dist. cap. si res 24. d. q. 6.* Anan. *in d. capit. iudaei num.* 2. *Ruin. cons.* 13. *num.* 1. *cons.* 130. *num.*

23 *primo, & 3. Marq. de iudaeis par. 3. cap. 2. num. 11. & cap. 5. sub num. 6.* Facit *quod per ingressum Religionis non tolluntur iura aliis competentia contra religiosũ, Host. in d. cap. gaudemus de diuort. gloss. & Doct. in Auth nisi rogati,* C. *ad trebell. Doct. in praesentia de prob. Dec. d. consil.* 130. *sub num.* 3.

24 Qua ratione conuersus ad fidem tenetur alere parentes infideles, quia ad hoc ex ratione naturali tenebatur ante baptismum, *cap. si qui filii 30. dist. vbi q̃ glos.* subdens filium non debere subtrahere alimenta parentibus etiam pro augendo diuino cultu, & sequitur ibi *Gem. Anan. in d. cap. iudaei num.* 4. Quod procedat etiam in concursu extranei fidelis, vt reprobato *Speculatore tenet glos. in d. cap. si qui filii, & iterum in cap. non satis 86. dist. Host. in sum. tit. de tempor. ord. §. & cui vers. Septima regula,* Rain. *& Goffr. in sum. eod. tit. Marq. d. par. 3. cap. 4. num. 7.*

26 Et similiter tenetur ex delicto patrato ante baptismum secundum receptiorem opinionem, quam probant *Host. Butr. Praeposit, et Abb. in d. cap. gaudemus de diuort. et iterum Praepos. in capitulo deinde 26. dist. Abb. Soccin. et Aret. in c. de his de accusat. ibique Anan. testatur de communi,* Dec. *cons.* 130. Ruin. *cons.* 13. *num.* 3. *& seq. lib.* 5. *Marq. de iudaeis par. 3. cap. 5. num. primo.* Sicuti enim per libertatem adeptam non tollitur delictum in seruitute commissum *l. Athletas, §. Pomponius, et l. pen. de his qui notantur infamia,* Ita per susceptionem baptismi non tollitur poena delicti.

28 Quae opinio procedit citra controuersiam quando adessent inditia, quod baptismum esset susceptum in fraudem ad poenam euitandam, vt probat *Test. in c. ad abolendam de haeret. ibique Abb. nu.* 6. Ruin. *loco cit. ante n.* 4. Similiter videmus quod qui efficitur clericus in fraudem delicti ante commissi, clericatus sibi non prodest, *Din. et Bar. in l. prima, ff. de poenis, Io. Andr. in cap. 1. de obligat. ad ratiocin. et in cap. proposuisti, de foro compet. alios referunt* Menoch. *praesumpt.* 76. *num.* 35 *lib. 6. Carol. de Grass. de effect. Cler. effectu 1. num.* 1128.

29 Ceterum fraude cessante cum infidelibus ad fidem conuersis consueuit mitius agi, quod fieri posse à iudice ex arbitrio scribit Ruin. *loco cit.*

SVMMARIVM.

1 *Miles nouus quis dicatur.*

2 *Mancipia noua quae dicantur.*

Ciuis

3 *Ciuis nouus quis dicitur.*
4 *Vxor noua quæ dicatur.*
5 *Chrisma nouum quousque dicitur.*
6 *Dispositio loquens de Neophyto comprehendit eum qui annum in fidei professione non expleuit. Limita vt n. 8. et 9. et 10.*
7 *Immunitas concessa nouis Christianis competit baptizato intra annum.*

ARGVMENTVM.

Neophytus quousque debeat dici nouus Christianus.

CAP. X.

Ideri potest, esse dicendum nouum Christianum intra annum a die suscepti baptismatis computandũ, post annum vero esse recensendũ inter Christianos antiquos exemplo mi-
1 litis, qui dicitur nouus quousque anno completo non militauerit, lapso vero habetur inter Veteranos, *l. qui cum vno, §.*
2 *fin. et l. commeator, versic.* Tironi, *ff. de re milit. Boer. dec. 260. post princ. Mandos. in casib. annal. quæst.* 74. Mancipia etiam noua intelliguntur quæ anno nondũ seruierunt, vlterius vero inter veterana computantur, *l. fin. §. quoties, versic. Iuni autem, ff. de publican. et vectigal. Card. cons.* 34. *post num.* 3. *versic. vbi mancipium, Budeus in l. fin. col. 6. versic. vt ad rem, ff. de adil. edict.*
3 Item, & Ciuis dicitur nouus intra annum. *Bar. Alber. et Castr. in d. l. fin. §. quoties Boer. loco cit. Curt. Sen. consil. 27. nu. 18. Iason in l. 1. sub num. 70. C. de Sacrosanctis Eccles. Vincent. de Paleott. inter consilia Alex. consil. 54. lib. 4. Io. de Canib. de exequut. vltim. volunt. par. vlt. quæst. penult. Cur. Iun. consil. 19. sub num.* 5.
4 Et similiter vxor noua dicitur intra annum nuptus, *cap.* 1. 35. *quæst.* 8. *et ibi glos. in verb anni coronam, Card. cons.* 34. *sub n. 3. vers. et sic noua dicuntur Bertach. de Gabell. par. 7. q. 32. num.* 55.
5 Item, & Chrisma nouum dicitur quod non excedit annum, *c. litteris de consecr. dist. 3. glos. in cap. generalis verb. de nouo de elect. lib. 6. Bertach. loco cit.* Vinum etiam nouum dicitur intra annum, *l. vetus, ff. de tritico vino, & oleo legat.*
6 Ex his regula constitui posse videtur, quod in dispositione loquente de Neophyto in materia indifferenti, comprehenditur tantum is qui annum in fidei christianæ professione non expleuit.
7 Vnde immunitas concessa nouis christianis (nisi aliud ex voluntate concedentis colligatur) competit tantum illi qui est intra annum à die baptismatis, vt colligitur ex traditis, per *Vinc. de Paleott. inter consil. Alex. d. cons. 54. nu. 2. lib. 4.*
8 Limitatur primo, ne procedat in dispositione loquente de Neophyto ad effectum Episcopatus, nam ad illum effectum requiritur longauitę probatio, iusta tradita supra hoc eodem *lib. c.* 2.
Limitatur secũdo, ne procedat, ad effectũ vt possit ordinari, nã siue agatur de omnibus sacris, siue de minoribus, ad mini-
9 mum requiritur biennium, *Roman. sing.* 421. *An factus Christianus quem sequitur Campanil. in diuersor. iuris canonici, rubr.* 11. *cap.* 7. *ante num.* 5. quibus suffragatur, quod Christianus ingressus peculiarem religionem, non debet intra bienniũ ordinari, *cap. Monasteriis 19. q. 3. Hoyeda de incompat. par. 1. cap. 24. sub num. 1. vers. neminem ad religionem.*
Quod quidem multo fortius procedit si fuerit baptizatus constitutus in egritudine, nam cum in tali casu eius fides
10 non sit voluntaria, sed ex necessitate non debet ordinari nisi fides eius, & studium probetur, *cap. vnico 57. dist. Rom. d. sing.* 421.

SVMMARIVM.

1 *Communio illa est interdicta fidelibus, cum Infidelibus ex qua possit oriri periculum subuersionis.*
2 *Neophyti in quibus non possunt communicare cum Infidelibus, vide latè*
3 *Iudæi, & Infideles Neophytos, aut Cathecumenos ad fidem conuersos, non possunt*

sunt in eorum domibus recipere, aut cum eis comedere, aut dormire.

4 *Neophiti vt facilius in fide solidentur debent cum originarijs Christianis matrimonio collocari.*

ARGVMENTVM.

De interdicta communione Neophitorum, & Infidelium.

CAP. XI.

Licet inter antiquos Christianos, & infideles nō solum in spectantibus ad cultum, sed etiam in rebus spectantibus ad vsū politicum, illa

1 tantum sit communio interdicta ex qua potest oriri subuersionis periculum, iuxta ea, quæ latè tradita sunt supra lib. 2. capitulo 42. nihilominus quia in Neophytis viget maius subuersionis periculum, ideo cautius cum eis est agendum, *capital. vbi periculum de elect. lib. 6.*

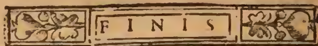
Est ergo Neophitis interdicta cum infidelibus omnis illa communicatio quæ est interdicta Christianis antiquis, & vlterius ad maiorem cautelam vetitum est eis, ne quisquam eorum audeat, aut presumat sub quouis prætextu, causa, vel colore comedere, bibere, aut dormire in domibus, vel apothecis Hebræorum, vel aliorum infidelium, vel alio in loco intra eorum septas, vel illa noctu ingredi, aut in eis pernoctare, ab eis munera, aut dona cuiuscunque generis ne cibos quidem, vel potum, & præsertim azimos panes, & similia, quæ pro eorum superstitione statis temporibus parare solent, accipere, neque ad eorum conuiuia, & festa accedere, neque Circuncisioni puerorum eorumdem Hebræorum interesse, neque domos, vel hospitia, in quibus Iudæi commorantur, habitare, opera medicorum, & ipsorum medelis vti, neque vllam denique cum eis familiaritatem, consuetudinem, & conuersationem habere. Quod vt facilius fieri possit vetitum etiā & prohibitum est ne quisquam Neophytorum, & Cathecumenorum per se, vel per alium cum illis in mercatura, aut alia negotiatione communicet, vel societatem ineat, immo si quam forte coeperit debeat eam intra octo dies dissoluisse, & rescidisse. Præterea ne audeant operari, aut operas suas locare in domibus apud apothecis Iudeorum, aut aliorū infidelium, aut in domibus aliorum, in quibus ipsi iudæi operantur. Item ne quisquam eorum audeat, vel præsumat in domos, vel apotechas suas recipere, & familiaritet tractare cum quoquam Iudæo, etiam si Pater, Mater, Fratrer, aut alio consanguinitatis, vel affinitatis gradu sibi cuniunctus esset, neque eis in domibus suis cibum, potum, aut lectum quo dormiant præbere, neque in alio quocunque loco, domo, caupona, vel diuersorio, cum eis comedere, bibere, aut dormire sub quouis prætextu, aut colore, neque etiam ad sua conuiuia, nuptias, aut festa illos inuitare, aut eorum opera, & seruitio in domibus suis vti, sub poena viginti quinque scutorum auri in auro applicanda domui Cathecumenorum & etiam fustis quoad viros. Ita iussum reperio per edictum olim *Illustrissimi Cardinalis Sanctæ Seuerinæ de mandato sanctæ memoriæ Clementis Papæ VIII. sub die 28. Iulij 1592.*

3 Et viceuersa de mandato eiusdem Papę Illustrissimus tunc Cardinalis Vicarius sub die 17. Iulii eiusdē Anni 1592. inhibuit Iudęis sub grauibus poenis ne audeant vtriusque sexus Neophytos, aut Cathecumenos etiam si Pater, Mater Frater, aut Soror, aut etiam filius, & consanguineus etiāsi infantes cuiusuis ætatis, in eorum domibus recipere, & acceptare, neque ibidem cum eis comedere, aut dormire, aut societatem, & nego

tium

tium aliquod ſeu conuerſationem cum eis, aut mercaturam aliquam facere, habere, aut tenere, neque cum eis ambulare, aut laborare, vt conſtat ex ædicto iuſſu *Pii Papæ V. edito per tunc Vrbis Vicarium ſub die 30. Iulii 1569. deinde ſub grauioribus pœnis renouatum 17. Iulii* 1592.

Et vt facilius in fide chriſtiana ſolidētur, Paulus tertius in eius conſtitutione 33. §. 5. locorum ordinariis iniunxit, vt ſtudeant ipſos cum antiquis Chriſtianis collocare, nec non & ſub grauibus pœnis eos coerceant, ne mortuos more maiorum ſepelliant, aut ſabbata, aliaſque ſolemnitates, & antiquæ ſectæ ritus quoquomodo obſeruent, ſed eccleſias, & prædicationes, prout alii Catholici, frequentent, & in omnibus chriſtianorum moribus ſe reddant conformes, vt in eadem *Conſtitutione* §. 6.

E

C

H

S

Q.Curtius de gestis Alexandri
Paulus Orosius l.3. cap.16.

Sap.2.

Psal.42.

Eccl.

FR. GASPARIS
RICCIVLLI A FOSSO
ORDINIS MINIMORVM
ARCHIEPISCOPI RHEGINI.
ORATIO
HABITA AD SACROSANCTAM TRIDENTINAM SYNODVM
Sub Pio IV. Pont. Max. Die XVIII. Ianuarij Anni 1562. qua primum haberi cæpit.

I daretur congressus cum vate aliquo, Illustrissimi Apostolicę Sedis Legati, ac Patres amplissimi, vti de Nyli ortu, vel Darii fuga Alexandrũ fecisse aiunt, nõ percunctarer sint ne Pithagoreæ decisiones in Coelo, Empedoclis Elementa, atomorum cogeries, vel indigestum Anaxagorę Chaos, non denique de primis rerum seminibus, aut origine fontium, quorum scientia inflat potius, quam ædificat. Verum à certiori Oraculo ipse libentius peterem Si Deus hominem rectum, ratione ornatũ m beatitudinis participem, & sua insignitũ m imagine creauit ab initio, cur ipse fuimet oblitus, & Dei, innumeris se immiscuit quæstionibus? quo factum est, vt priori spoliatus honore, comparetur iumentis insipientibus. Cur præterea eumdem hominem Dei bonitate per mortẽ filii eius suo candori restitutum, & ita enutritum in Euangelio, vt azimus, & noua conspersio esse deberet, tantus stupor oppressit, vt ad veteris nequitiæ, & malitiæ fermentum reuerteretur? quinimo ad deteriora prolapsus est, cũ neglecta veritate quam in orthodoxa didicerat Ecclesia, post impias abiit opiniones, dicens capitis sui tenebras esse lucẽ, & Ecclesiæ Catholicæ Lucẽ esse tenebras. Vtinam ęuo

Q. Curtius de gestis Alexandri. Paulus Orosius l. 3. cap. 26.

Sap. 2.

Psal. 48.

Eccl. 1.

nostro tot non essent huius Insaniæ sectatores, vt vere dici non posset, *stultorum infinitas est numerus*. Magna profecto circa Religionem illorum insania est, qui cum Christum opera bona, & pręcepisse, & exemplo suo commendasse legerint, & tandem voluisse pati, & sic intrare in gloriam suam, ipsi tamen sub tali capite genio, & deliciis, indulgẽtes, & in otio se viuere posse existimant, & si qui hæc ipsa opera nõ negligant, ea tamen ad salutẽ minus necessaria esse dicunt, inanẽ reddentes illam fidei nostræ confessionẽ, *Reddes Deus vnicuiq. secundum opera sua, & qui bona, egerunt, ibũt in vitã æternam*. Cum autem ab Ecclesiæ initio Sacramentorum vsum semper fuisse legerint, (ritus enim, si qui aliquã do mutati sunt, hoc ideo factũ fuit, quia temporũ, & statuũ cõditiones illud expectabant, sed quantũ ad substãtiã attinet in eorum integritate, sine aliqua mutatione perstitere) cur ea nunc proiiciunt, detestãturq. eo magis quod sanguinis Christi, quo ipsi tantopere gloriantur, & in quo se vnice dicunt confidere, solo Sacramentorũ medio nos abluit, & Deo conciliat? Cum insuper Beati Petri, eiusque in Romana, & Apostolica Sede successorum authoritatẽ eminentiamque super cæteros, omnes ab ipsa Christi resurrectione indubitatã acceperint ad quos alii quęuis fidei grauia dubia, & ecclesię negotia tãquã ad supremos Doctores, & totius

Bernardus Tract. de pass. Domini.

Matth. 16.

Ep. 8. Libri ad Ecclesiam Orient.

* Do-

Dominici gregis pastores summos referebant, cur hodie ab eis tanta cum indignatione deficiunt? Vnde obsecro nefas tantum populis, & iis, qui aliquando pastores erant? Vnde tetigit ô Christe tuos insania ciues? Non desunt in sacris literis oracula, quibus meæ petitioni satisfiat
Psal. 81. Dum enim de peccatoribus aiunt, non cognouerunt, neque intellexerant, in tenebris ambulant: peccata, & mala quæuis ex ignorantia prouenisse ostendunt;
Arist. in 3. Eth. Quæ est altera peccatorum origo, & causa, nec immerito, *omnis enim prauus ignarus est, et nemo amplectetur vitiũ nisi sub specie honesti: nec virtutem odisse poterit, nisi turpitudinis speciem præsetulerit;* si enim illius formam oculis corporeis spectaremus, magnum (vt dicebat Plato) sui amorem excitaret in cordibus
In Menone. nostris: Eadem oracula cum de eisdem peccatoribus dicunt, obcæcauit eos malitia eorum.
Sap. 2 Alteram ostendunt vitiorũ causam, malitiam scilicet priori longe deteriorem: quibus ignorantiæ, & malitię morbis intellectus, & volũtas, animæ nostræ vires præcipuæ inficiuntur, vt fuit ab initio; & sic homo à sua rectitudine recessit, comparatusque est iumentis insipientibus. At Dominus, qui misericordia, & miserationibus diues est, noluit hominem in tenebris, & vmbra mortis derelinquere; sed ei ineffabilem bonitatis suæ dexteram porrexit oriens ex alto,
Luc. 1 ipse inquam pater, ac Dominus, qui condidit, firmauitque Cœlum, qui libra tam sua magnitudine terrã vallauit mõ-
Sap. 2. tibus, mare circundedit, omnibusque distinxit, qui quicquid in hoc mirabile cernitur conflauit, ac perfecit ex nichilo, perspectis erroribus nostris ducem misit quia viam nobis iustitiæ panderet, quem audiremus, quem sequeremur, cuius mo-
Ioannis 3 nitis, & præceptis deuotissime pareremus quem, qui non audierunt, iam iudicati sunt, quia lux venit in mundum, & illi dilexerunt magis tenebras, quã lucẽ.
Act. 11. Verum enim vero ex iis, qui eum audierunt, & se eius nomine Christianos esse profitentur, alii moribus dissentiunt, alii vero doctrina; primis sacramentorum remedia contulit, quibus vestem, quam amisere, candidam recuperare, & in viã potuerunt redire iustitiæ. Aduersus vero erroneam hęreticorum doctrinam pertinaciamque, Patrum exhortationes, & tãdem oecumenica concilia instituit. Quippe que ad euellendas hæreses præcipua semper fuere medicamenta, ita vt ipse Dominus saluti nostre semper consulere videtur; olim quidẽ per filii sui immissionẽ, deinde vero per internas inspirationes, per patrũ exhortationes, per Sacramẽtorũ mysteria, & in arduis rebus vti nũc sunt per generalia concilia; vbi Christus assistit, & Spiritus Sãctus operatur: cuius Matth. 18 directione, & nutu totum Ecclesiæ Corpus sanctificatur, & regitur; hæc itaque Patres Sanctissimi causa fuit, cur vos à Christi vicario (cui soli hæc potestas data est) in hunc sacrũ, & legitimũ coetũ vocati estis, vt scilicet prudentia vestra, & singulari doctrina errores adiuuante Deo eradicentur, veritas catholica confirmetur, & pax restituatur Ecclesiæ: in cũ .n. Spiritus Sãctus potissime cõcilia introduxit finẽ; vt si quæ inter christianos de re fidei orta esset dissensio, patribus in vnũ conuenientibus per inuocationẽ nominis sui veritas appareat, errores, opiniones, & schismata, quæ in Religione emerserunt, ipsorum, Conciliorũ auctoritate amputentur, & poenitus extinguantur. Quæ, & quanta sit conciliorum, & Ecclesiæ authoritas, qualesue vosmetipsos patres in hoc negotio gerere debeatis, omni verborũ ornatu, & lænocinio excluso breuissime percurremus. Scriptura cum non ab humana voluntate; sed à Deo ipso authoritatem acceperit, ideo nullus vnquam fuit sanæ mẽtis, qui illi contradicere, aut aliquid falsum, inconstans, vel otiosum obiicere præsumpserit. Ecclesia ẽt nõ minorem à Domino authoritatem obtinuit, ita vt quicunque eam audierit, vel spreuerit, Deum ipsum audiuisse, vel spreuisse dicatur, ei datum est inter canonicum, & apocriphum, Catholicũ, & Hę- Luc. 10. reticum discernere, fideliter scripturas interpretari, peregrina, & noxia respuere, & amplecti vtilia; vnde non ab re Au- Contra Ep. fundam. Manich. gustinus dicebat se Euangelio non credere, nisi illũ authoritas Ecclesię cõmouisset. Verũtamẽ cũ fideliũ cętus prælatorũ Cõuẽtus, ac Prælatus ipse nomine Ec-
cle-

clesiæ intelligantur licebit eos sub eodem nomine appellare. Cum autem caput Ecclesię Christus sit, cuius spiritu illuminata in ijs, quæ ad fidem pertinet, errare non potest, quicunque ei non crediderit, & in eis, quæ ab ea determinata fuerint, nō acquieuerit, repugnat ipsi
Matth.18. Christo, & ex eiusdem sententia tanquā Ethnicus, & publicanus habendus est. Nec sunt audiendi, qui denuo de ijs referre volunt, quæ semel Sacra Concilia determinarunt, & ab Apostolica Sede confirmata sunt, siquidem hoc nihil aliud esset, quam Sisiphium voluere saxū & cum in pelago dubitationum fluctuamus, portum quietis, & veritatis numquā attingere. Desideratur (proh dolor) Concilium ab omnibus, qui eius erit finis? quæ vtilitas, & quis vsus, si postquam decretum in eo quicquam fuerit, illud denuo aliquibus in dubium reuocare, vel disputare licebit? Idem profecto iis eueniet, quod febricitantibus euenire conspicimus, quibus dulcia quæuis morbi vitio amarescunt: qui superioribus Conciliis non credunt, nec iis credēt, quæ futura sūt: sicuti qui non credebant Moy-
Luc.16. si, & Prophetis, nec illi, qui à mortuis surrexisset credituri erant: sed quia Hæretici semper Conciliorum auctoritate damnati fuerunt, mirandum non est, si contra eandē authoritatē sua spicula iaciūt, arbitrati blasphemiis, & argutiis quibusdam posse illam demoliri. Aiunt enim se nullius velle stare iudicio, nisi solius verbi Dei, quippe quod solum est verax, & manet in æternū: at Conciliorum veritas cum hominum iudicio, ac voto nitatur, qui natura mendaces sunt, ea possūt falsitate alios fallere, quia ipsi decipi possunt; quare hinc fit, vt aliqua vnius Concilii decreta ab altero sępe numero reuocata fuerint: impiorum vox est aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. *Dirūpamus (inquiunt) vincula eorū,*
Psal.2. *et proiiciamus à nobis iugū ipsorum: sed qui habitat in Cœlis irridebit eos. & idem Dominus subsanabit illos.* Si vere diuini verbi iudicium magnificiendū existimarēt, Ecclesiā, & illius proceres audirēt, quos verbū Domini præcipit esse audiendos: fatemur homines esse mēdaces, dum loquūtur à se ipsis, at cū in Christi nomine congregati sunt de summa religionis, & fidei tractaturi, licet in examinanda veritate interdum discrepent, in decretis rā *non ipsi sunt, qui loquuntur; sed Spiritus* Matth.10
Sanctus, qui loquitur in eis. Vnde Conciliorum determinationibus apte, quod Apostoli docuere apponitur; Visum est Spiritui sancto, & nobis. Cum ergo determi Act.15.
nationes vestræ, patres Sanctissimi Spiritui sancto pręcipuè tribuendę sint: certe ille spiritus veritatis, sicut non potest falli; ita neq; vos decipi patietur. Fatemur etiam sępe contigisse, vt semel definita, postea reuocata fuerint; sed nunquam in iis, quę ad dogmata fidei pertinent, factum fuisse legimus; sed ad mores, & ritus tantum, quippe qui pro temporum, & locorum varietate mutari possunt, & interdum debent, vt Apostolos aliquando fecisse legimus, & dum abstinendum à sanguine, & suffocatis statuerunt, & quasdam legis cærimonias permisere: at Paulus Thimotheum circumcidi, & ipsemet more gentis suę purifica Act.16 Act.21.
ri voluit, ne essent iudęis credentibus offendicula, & Synagoga sine honore sepeliretur, quorum exemplo posteris locis, & temporibus prudenter aliquid cōdonarunt: sed in iis, quę ad fidem pertinent, quod semel determinatum est, mutatū fuit nūquā, nec aliquid erroris inuētū ad hęc vsq. infoelicissima tēpora quod sine lacrimis commemorare non possumus; quibus à mille, & trecentis annis Ecclesiam errasse contenditur. Fortè id scilicet, ideo euenit, quia dormiente eius sponso Christo tandiu in erroribus fluctuauit, fuisletq; funditus summersa, nisi illum à somno Lutherus excitasset. Quis tam impias voces perferre queat? quis tam ferreus, vt teneat se? & hoc audiens iustissimo dolore, atq; indignatione se commoueri non sentiat? dum enim his blasphemiis Sathanæ ministri Ecclesiam nituntur deprimere, Christū eius spōsū promissorum fide, & veritate expoliant; Psal.88
ipse. n. ait, quæ procedūt de labiis meis non faciā irrita: irrita certè esset verba eius si Ecclesia errorib. (vt ipsi dicūt) diu

Ioan 14. succubuisset: ipse ait rogabo patrem, & alium paraclitum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum, non erroris, sed spiritum veritatis. & alibi ait; *vobiscum ero vsque ad consumationem sæculi*, quæ promissio non solis illis, quibus cum loquebatur facta est, qui, nec in terris in æternum, neq; erunt vsque ad consumationem sæculi permansuri; Sed Ecclesiæ facta est, cuius ipse est caput dico nō errantium, aut erroris; sed veritatis. Non casu venisse iudico, vt hic dies, quo tot superatis difficultatibus, & suspensione sublata œcumenicum hoc Concilium aperiretur Cathedræ Petri Sacer esset, ac eodem die Euangelium nobis legeretur, quando Christus, mater eius Sanctissima, & discipuli ad nuptias inuitati conuenere: vtrumque enim huius dici ministerio conuenit: in Cathedra,
Ioan. 2. quam Petrus sibi eiusque successoribus Romæ erexit, Romanæ Ecclesiæ eminentiam, ac dotes præcipuas licebit inspicere, quas ita in Petro suscepit à Domino, vt super cunctas alias supremū magisterium, & ducatum obtinuerit; *Tu inquit*
Matth. 26 *es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*; Christus enim, sicut sibi tanquam primario, & independenti capiti vniuit Ecclesiam, ita vt eadem semper habeat caput visibile, Petrum constituit, quem Cepham appellauit, idest petram, super quam Ecclesiam suam fundandam esse dixit, & quemadmodum in Sacramentis operatur omnia ipse solus, ministerio tamen vtitur visibilium Sacerdotum, sic visibilem in terris ministrum elegit, per quem Ecclesiæ molem hanc sustineret, & gregem suum visibilem, inuisibilis ille gubernaret. At Hæretici, qui nihil student accuratius, quam Petri successorem Christi Vicarium exosum omnibus reddere, vt vnitas in Ecclesia dissoluatur, disseminant, nos, dum Petrum Ecclesiæ caput, vel fundamentum prædicamus, Christo petræ primariæ, & angulari lapidi, ac fundamento pręcipuo præter quod nullum aliud poni potest, eodem modo; deroga
Clemens Rom. Cypria. re, vbi sicut in alijs decipiuntur, & alios student decipere. Nos enim potius Christi gloriā, & maiestatē extollimus, dum Arb. Aug. Greg. Ber. de prima. u Petri.
eū, qui a principio creaturas omnes voluit bonitatis suę participes, prædicamus participatione quadam tempore gratiæ voluisse illam hominibus copiosum, & augustius communicare: ità vt cum solus ipse sit lux mundi, solus possit peccata dimittere, tamen quod ipse est natura, contulit vt alij fierent per gratiā: qui sacerdos est, sacerdotes facit, & qui petra est, petram facit: Vnde quod dixit, super hanc petram ędificabo Ecclesiam meā, ita ad Christum, & ad fidem, quam Petrus Confessus est refertur, vt nisi ad Petrum ipsum referri etiam intelligas, diminute credas, & propè nihil, neq; vbi sit Ecclesia scies: nā si per petram Christum solum, aut Petri fidem intelliges, nullus schismaticis, & hæreticis locus relinquetur. Confirmat hoc beatus Hieronymus ad Damasum papam sic scribens: Cū successore piscatoris, & discipulo Christi loquor, ego nullum alium, nisi Christum sequens beatitudinis tuæ, idest Cathædræ Petri communione consocior, super hanc petram ædificatam Ecclesiam scio, qui extra hanc domum agnum comederit, prophanus est, qui non fuerit in arca Noè, peribit regnante diluuio. Hęc enim sancta, & Apostolica omnium Ecclesiarum Christi mater Ecclesia quæ per Dei gratiam a tramite Apostolicę traditionis numquam recessit nec hæreticis prauitatibus aliquando succubuit; sed vt in exordio fidei Christianę normam accepit ab authoribus suis Apostolorum Principibus, eam illibatam semper seruauit iuxta ipsius Domini pollicitationem, qui eius Apostolorum principi ait; *Petre ecce Sathanas expetiuit te, vt cribraret sicut triticum, ego verò rogaui pro te, vt non dificiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma* De veritate Ecclesiæ.
fratres tuos: sola hæc Ecclesia numquam fuit erroribus deprauata; nec ad eam, vt Cyprianus ait, accessum potuit habere perfidia. defecit Hierosolyma, vbi Iacobus, Asia, vbi Ioannes, Achaias, vbi Andreas; India, vbi thomas, Etiopia, vbi Matthęus, Persia, vbi Iudas, Phrygia, vbi Phylippus: defecerunt, & aliæ quibus

Chri-

Christi,& Apost. discipuli præfuere: Sola hæc Apostolico culmine insignis; à fide, & veritate nunquam declinauit, vt à Domino promissum est, quod portę inferi, non præualebunt aduersus eam; Si portę inferi, quę sunt hæreses, & falsę doctrinę non sunt contra eam præualituræ, cur hi impudenti ore tandiu in erroribus illam fuisse clamant? Nemo dicat Deum se habere Patrem, nisi hanc Ecclesiam matrem agnouerit. Sed tempus est, vt ad illius authoritatem, vnde digressi sumus reuertamur; & in ea insistendum est; talis enim est huius æui hæreticorum conditio, vt in nullam rem magis incumbant, quam vt sub prætestu verbi Dei Ecclesiæ authoritatem euertant, ac si verbo Christi Corpus eius Ecclesia, vel Corpori caput posset aduersari; quinimo authoritas Ecclesiæ tunc a scripturis maxime illustratur, dum eas commendat, diuinas esse declarat, nobis legendas exhibet, in dubijs fideliter exponit, & eis contraria condemnat: dum legalia in scripturis præcepta à Domino eadem authoritate cessarunt, dies sabbati in lege celeberrimus transiit in dominicam, circumcisio Abrahæ, & semini eius sub comminatione instituta, vt cuius præputij caro circuncisa non fuerit, deleretur de populo suo; sic sublata est, vt Apostolus obtestetur; *Si circumcidimini excidisti a gratia, & Christus nil vobis prodest*. Hæc, & his similia non Christi prædicatione cessarunt, ait etiam se venisse implere legem non soluere; sed authoritate Ecclesiæ mutata sunt: Etenim si ea tolleretur (cũ oporteat hæreses esse) quis ostendet veritatem? & hæreticorum confundet pertinaciam? erunt confusa omnia redeuntibus mox hæresibus illius authoritate damnatis. Qui vos contemnunt, patres amplissimi, Christum contemnunt, & eundem audiunt, quicunq; vos audierint. ordini vestro subijciuntur dæmones, & datum est Angelos ipsos, nedum secularia iudicare: Vobis dictum est, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retinebuntur: Vobis id mirabile dicitur, vt sit in Cœlo ligatum, aut solutum, quod ipsi ligaueritis, vel solueritis in terra; Hæc Deum potius, quam mortale sonant: Vos patres estis illi Principes quos pro Apostolis patribus Dominus super omnem terram constituendos esse prædixerat; qui principatus eò omni terreno est dignior, quo diuina humanis, & Coelestia sunt terrenis digniora. Hoc Constantinus agnouit, cum in Episcoporum Synodo voluit humiliorem Sedem retinere, ac libellos contra Episcopos sibi oblatos comburi iussit dicens, *Deus constituit vos Sacerdotes, & potestatem dedit iudicandi de nobis*; Hoc idem, Theodosius, cuius Religionem, & humilitatem nunquam satis laudare possumus, agnouit, cum de sæuitia ab Ambrosio redargueretur, & ab ingressu arceretur Ecclesiæ, Sacerdotis non contempsit imperium, sed humiliter paruit. Hæc eadem authoritas Christianissimos principes, & dominia mouit, vt ad vos hos clarissimos oratores, tanquam defensores, & obsides destinarent: Eadem authoritate potestis rebelles hęreticos ad parendum vestris decretis, & ad veniendum ad nuptias, quæ hodie Tridenti illis aperiuntur, compellere: Christiana enim, & paterna Charitas docet filiis etiam inuitis, & rebellibus esse benefaciendum: quod si vt vultis efficere non potestis, & hæreticos, pro quorum salute tot incommoda, & labores sustinetis, tot periculis, & peregrinationibus vos coniecistis, ad has nuptias trahere non valetis, pro quibus sternuntur mensę, dapes apponuntur, & vos ad ministrandum accingitis, vbi Christum inuenirent, matrem eius, ac sanctos, quos ipsi è suis commerciis eiecerunt, vbi lapideę eorum hydrie euaderent carneæ, & aquæ errorum in vinum coelestis doctrinę, & spiritualis lætitię verterentur, quia eos defendit numerus, inuictæque vmbone phalanges, eadem monet Charitas assidue Christum Dominum orare, vt qui lux est mundi, dignetur illorum tenebras excutere, & eis lumen, & cognitionem Catholicæ veritatis imprimere. Restat, vt in quibus, & ipsi vos exercere, & Beatos Apostolos imitari debeatis breuiter absoluam. Præsentis

Aug. super Matt. 16.

Galat. 5.

1. Corinth. 6.

Matth. 16

Eusebius de vita Constant.

Niceph. l. 13.

Ioann. 2

ſentis Eccleſiæ ſtatus nonnunquam in
ſcripturis vinea nuncupatur, & ea certe
eſt quam Dominus ſuis hodie non locat;
ſed commendat agricolis ; & ſicut ad
culturam illus nunquam deſtitit a pri-
mo mane vocare operarios ; ſic nunc vos
patres vocauit & miſit ; non vt vinum
bibatis, aut in otio delitiis fruamini;ſed
vt Apoſtoli (quibus vos ſucceditis) præ
cipui huius vineæ cultores exemplum
relinquere in ea operemini, finis, & ſco-
pus, in quem toto pectore debetis in-
cumbere, eſt vineam Domini excolere,
ſuperflua amputare, vtilia enutrire, noxia
euellere, & circumquaque omnia ſpecu-
lari. Vos .n. turres eſtis in medio eius e
rectæ veri ſcilicet omnium, quæ in vita
Cantic 2. agitur, ſpeculantes, & firma aduerſus
inimicorum inſidias propugnacula. Vos
ſæpes, & muri eſtis, qui ſæuientibus, &
exterminantibus apris viam clauditis,
Iudic. 15 quibus etiam ſatagendum eſt vulpecu
las capere, ne ſi creuerint colligatis mu-
tuo auxiliantibus caudis (vti hæretici,
& peccatores maiores effecti facere con-
ſueuerunt) totam vineam & meſſem Do
mini, hæreſum, & vitiorum incendio de
Matth. 21 populentur. Vos demum patres eſtis tor
cular illud, vbi vineæ fructus exprimi-
tur, colligiturq; nec aliam ob rem Domi
nus voluit vos hic adeſſe, niſi vt fructum
afferatis, & fructus veſter maneat, quod
accuratius fiet, ſi in eiſdem cordium ve-
ſtrorum torcularibus diu, noctuque ver-
ſabitis, Quorſum Tridentum veneritis,
quo in diſcrimine reſpublica Chriſtiana
reperiatur, quid à vobis Catholici expe-
ctent, in quibus, ſicut auiculæ depluma-
tæ in nido & nautæ firmam anchora, om
nem eorum ſpem collocarunt, & ſub quo
ſitis hæreticorum iudicio, quæ ſi accu-
ratè cogitabitis, & in tabulis cordis ve-
ſtri ſcripta deferetis efficient, vt in ope-
re tantæ molis non otioſi; ſed ſolertes ſi-
tis operarii, ac orbis expectationis, & tem
porum horum calamitatibus dignè ſa-
tisfaciatis. Et quia in actionibus noſtris
1. Cor. 10 dum ſtudemus nobis ipſis placere, ſæpe
ſæpius allucinamur, ideo Apoſtolus Do-
ctores præcipuos in oratione, & conſtan
tia ſtudeamus imitari, quarum prima il-
lumina:i ſcietis potiora deligere, altera
verò aduerſa omnia ſuperabitis, ſine in-
termiſſione Patres Sanctiſſimi orandum
eſt; nam hæc religionis negocia ſunt ora-
tione potius examinanda, quam verbis,
quæ ſi à puro proceſſerit, Coelos pene-
trat, ac veluti fidelis nuncius mandatum
peragit, & attingit, quo caro non perue-
nit. Nec aliquis debet tantum ſibi place
re, vt ſe non poſſe deficere arbitretur,
cum non deſint occultæ, & falſæ ſugge-
ſtiones dæmonum, qui in habitu lucis, &
ſub ſpecie recti decipiant; ideo orandus
eſt Deus, vt qui lux eſt vos illuminet,
qui via eſt vos dirigat, & qui veritas eſt Pſal. 118 Act. 14
vos manuducat; ſit ipſe lucerna pedibus
veſtris, & lumen ſemitis veſtris; ſic enim
Apoſtolos feciſſe legimus, Petrus, & Ioã
nes in Samariam profecti, non prius iis,
qui crediderant impoſuere manus, vt ac
ciperent Spiritum Sanctum, quam pro Act. 12
ipſis oraſſent, & dum Petrus ſeruaretur
in carcere, oratio fiebat ſine intermiſſio-
ne ab Eccleſia ad Deum pro eo ; Diuina
non niſi a Deo petenda ſunt, nec poſſunt
humanis viribus comparari. Conſtan-
tia inſuper, & fortitudo vobis neceſſaria
eſt, quæ ſi defuerit, nullum ferme opus
optato, & laudabili fine coronabitur; ea
armati Petrus, & Ioannes cogentibus, vt
Chriſtum negarent, & a ſui nominis
prædicatione deſiſterent, audacter re-
ſponderunt; ſi Deo magis, quam homi- Act. 5.
nibus obedire oportet, ipſi iudicate. Qua Abdias Babuenicus.
propter, nec Deum negabimus, nec a ſui Apoſt. Hiſt. l. 2
nominis prædicatione deſiſtemus. Cum
Andreas paratam ſibi Crucem longe
proſpiceret, ſupplicij ſpectaculo non ter
ritus, nec ſenectute grauatus, cœpit ala-
cri animo clamare, ſalue crux diu deſi-
derata : omnes denique Apoſtoli ibant
gaudentes a conſpectu Concilij, quo- Act. 4
niam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu
contumeliam pati; eamdem quibuſuis in
periculis, & difficultatibus debetis con-
ſtantiam imitari, ac vos met pro gloria
Domini tanquam parietes opponere, di
centes cum Dauide, non timebimus dũ
turbabitur terra, & transferentur mon- Pſal. 45
tes in cor maris ; gentium hiſtoriæ Ho- Pau. Oroſius l. 2. c. 5. & 6.
ratium miris laudibus proſequuntur,
quia

Dionis bel. icar nass.

quia toti Hetruriæ oppoſuit., vt patria reddereтur incolumis; ſpartanaſque fœminas,quia filijs euntibus ad bellum clipeos ſub his monitis porrigebant, fili aut cum hoc,vel in hoc, ratas dignius eſſe in bello audacter pugnando occumbere, quam inde turpiter recedere: quanto magis eorum fortitudo celebranda eſt, qui non pro inani mundi gloria,ſed pro fidei confeſſione, & fratrum ſalute, periculis, laboribus, & incommodis non cædun-tur? de quouis prælato, & de religione Chriſtiana bene merito glorioſius narratur eum alicubi pro Dei cauſa impiorum gladijs occubuiſſe, quam illas tranſiſſe, dum fugeret. Quid homini prodeſt, ſi animam amando perdiderit? aut quam dabit commutationem pro anima ſua? Volui ampliſſimi patres hæc dixiſſe pro fortitudine, quam quiſque veſtrum in animi præparatione habere debet; non quod hæc pericula vineç in his Tridentinis montibus collectæ immineant,eam enim Dominus protectionis ſuæ, & angelicæ cuſtodiæ ſæpe muniuit, circuitq; non horum montium vallo, ſed Cęſaris inuictiſſimi, ac Catholicorum Principũ, qui nec ſumptibus parcent, nec laboribus, vt foelix ſit ſacri huius Concilij progreſſus, & ne capillus quidem cadat a capite veſtro. Superſunt adhuc paruo in hoc ambitu pluſquam ſeptem virorum millia, qui coram Baal genua ſua non curuauerunt. Dei non mundi opus agredimur; hinc ne formidetis, nec difficultatum ventis circumferamini,experti sãctos per fidem Reges viciſſe, & Imperia, & Apoſtolos pauperes, & infirmos audacter prędicaſſe Chriſtum Crucifixum, mundo exoſum, iudæis ſcandalum, & gentibus ſtultitiam, quibus, & ſi mundi ſapientia, & vires contradixerint, Deus

Marc. 8

3. Reg. 19

1. Cor. 1

tamen voci ſuæ dedit virtutem,& euangelizantibus verborũ potentiam; ita vt aduerſarij ſapientiæ & Spiritui, qui loquebatur in illo reſiſtere non potuerint: ſic vos, ſi quod in vobis erit feceritis, qui incrementum dat Deus efficiet, vt lux veſtra luceat in vniuerſo orbe, & expectatos fructus populo Chriſtiano afferatis, quibus ipſi immortalitatem apud poſteros aſſequemini, & Eccleſia à tot perturbationib. liberata quieſcet. Quod ab eodem Domino nobis certo promittitur, cum his temporibus Eccleſiæ ſuæ Pium Pont. Max. pręeſſe voluerit, de cuius ſapientia, zelo,& rectitudine ſpem certam componendæ religionis accipimus. Adeſt Illuſtriſſimorum Legatorum prudentia, & fides ac omnium veſtrum, Patres Reuerendiſſimi conſtantia,& pietas, quę quicquid antea difficile videbatur facile futurum oſtendunt. Adſis ergo Domine Ieſu mentibus noſtris,& Eccleſiæ, ac fidei tuę aſpira negocijs, quæ hodie ſub ſpe tuæ protectionis aggredimur; ſicut oculi omnium te ſuſpiciunt, & tu aperiens manum vbertatis tuæ expleas omne animal benedictione. Sic nunc oculi noſtri ſunt ad Dominum Deum noſtrum, vt noſtri miſerearis, & mittens auxilium de Sancto, de Sion tueare nos; Tu caput es,nos membra viuifica, & illumina nos, & vnguentum gratiæ tuę à te capite deſcendat in barbam,& ad oram veſtimenti tui, ita vt hi Eccleſiæ tuæ proceres, ac fideles populi, ſint illius vnguenti participes, & cum ſine tuo nomine nihil ſit in homine, nihil innoxium, veni tu Sancte Spiritus reple tuorum corda fidelium, & horum patrum mentes igne amoris tui incende. Dixi.

Pſal. 6. Luc. 21.

Pſ. 144.

FINIS.

INDEX RERVM
ET MATERIARVM
Quæ in hoc volumine continentur.

tibus

Ne-

Non

stiano-

e Irre-

L

Lega-

INDEX

INDEX

N

Habet

Factus

Non

T

vide

FINIS.

